

TEXTOS
JURÍDICS
CATALANS

DOCUMENTS

2

JUSTÍCIA I RESOLUCIÓ
DE CONFLICTES
A LA CATALUNYA MEDIEVAL

Collecció diplomàtica

Segles IX-XI

PARLAMENT DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

TEXTOS
JURÍDICS
CATALANS
DOCUMENTS

2

JUSTÍCIA I RESOLUCIÓ
DE CONFLICTES
A LA CATALUNYA MEDIEVAL

Collecció diplomàtica

Segles IX-XI

TEXTOS JURÍDICS CATALANS

LLEIS I COSTUMS

- I. Dret tradicional
 - II. Constitucions de Pau i Treva i de Corts
 - III. Actes regis
 - IV. Recopilacions
 - V. Costums
 - VI. Projectes i memorials
-

SENTÈNCIES

DOCUMENTS

ESCRITORS

- I. Escriptors jurídics
 - II. Literatura polèmica
-

CONCILIS

DRET ESTATUTARI (1931-1939)

COMITÈ TÈCNIC D'EDICIÓ DELS TEXTOS JURÍDICS CATALANS

President honorari

DR. JOSEP MARIA FONT I RIUS, degà honorari de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona (†)

President

DR. TOMÀS DE MONTAGUT I ESTRAGUÉS, catedràtic d'història del dret

Vicepresident

SR. JOSEP ENRIC REBÉS I SOLÉ, membre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya

Secretari

DR. JOSEP CAPDEFERRO I PLA, professor d'història del dret

Coordinador

DR. XAVIER BERNADÍ I GIL, director general de Dret i d'Entitats Jurídiques

Vocals

DR. JOAQUIM ALBAREDA I SALVADÓ, catedràtic d'història moderna

DR. FERRAN BADOSA I COLL, catedràtic emèrit de dret civil

DR. IGNASI JOAQUIM BAIGES I JARDÍ, catedràtic de paleografia i diplomàtica

DR. XAVIER GIL PUJOL, catedràtic d'història moderna

DR. MIQUEL PÉREZ LATRE, arxiver

DR. JAUME DE PUIG I OLIVER, membre de l'Institut d'Estudis Catalans

DR. JOSEP MARIA SANS I TRAVÉ, arxiver

DRA. EVA SERRA I PUIG, professora emèrita d'història moderna

SR. FRANCESC TORRENT CUFÍ, notari

Justícia i resolució de conflictes a la Catalunya medieval

Collecció diplomàtica
Segles IX-XI

Direcció

Josep Maria Salrach i Marès i Tomàs Montagut i Estragués

Recerca

Josep Ribas i Sol, Ramon Sarobe i Huesca i Jaume Vilaginés i Segura

Col·laboració tècnica

Albert Martí i Arau

Assessorament

Ignasi J. Baiges i Jardí

Barcelona, 2018

PARLAMENT DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP

Justícia i resolució de conflictes a la Catalunya medieval : col·lecció diplomàtica segles IX-XI. – (Textos jurídics catalans ; 37. Documents ; 2) Bibliografia. Índexs. – Transcripció dels documents en llatí i regest en català, presentació en català i resums en català, castellà i anglès,
ISBN 9788439396949

I. Salrach, Josep M., 1945- editor literari

II. Montagut Estragués, Tomàs de, editor literari

III. Catalunya. Parlament IV. Catalunya. Departament de Justícia
V. Col·lecció: Textos jurídics catalans ; 37 VI. Col·lecció: Textos jurídics catalans. Documents ; 2

1. Justícia – Administració – Catalunya – Història – S. IX – Fonts
2. Justícia – Administració – Catalunya – Història – S. X – Fonts
3. Justícia – Administració – Catalunya – Història – S. XI – Fonts
347.97/.99(460.23)10/12”

Primera edició: març del 2018

© GENERALITAT DE CATALUNYA

Departament de Justícia

Pau Claris, 81 - 08010 Barcelona

www.gencat.net/justicia

© PARLAMENT DE CATALUNYA

Parc de la Ciutadella, s/n - 08003 Barcelona

A/e: edicions@parlament.cat

www.parlament.cat

Direcció: Josep Maria Salrach i Marès i Tomàs Montagut i Estragués
Recerca: Josep Ribas i Sol, Ramon Sarobe i Huesca i Jaume Vilagínés
i Segura

Collaboració tècnica: Albert Martí i Arau

Assessorament: Ignasi J. Baiges i Jardí

Disseny gràfic: Plural Disseny

Impressió: Indústries Gràfiques Gabriel Gibert, SA

ISBN: 978-84-393-9694-9

Dipòsit legal: B.9412-2018

ABSTRACT

Aquest llibre és un recull de 557 escriptures d'entre els segles IX i XI relatives a l'administració de justícia i la resolució de conflictes a Catalunya fruit d'una àmplia recerca, i la selecció posterior, en un gran nombre de col·leccions diplomàtiques i cartularis editats, en apèndixs documentals de llibres i articles i en fons d'arxiu.

El presente libro es una recopilación de 557 escrituras de entre los siglos IX y XI relativas a la administración de justicia y la resolución de conflictos en Cataluña fruto de una amplia investigación, y la posterior selección, en un gran número de colecciones diplomáticas y cartularios editados, en apéndices documentales de libros y artículos y en fondos de archivo.

This book is a collection of 557 documents dating from the 9th-11th century and regarding the administration of justice and conflict resolution in Catalonia, resulting from extensive research, and subsequent selection, in a large number of diplomatic texts and published cartularies, in documentary appendices of books and articles and in archive collections.

TAULA DE CONTINGUTS

INTRODUCCIÓ	11
FONTS I BIBLIOGRAFIA	19
DOCUMENTS	29
ÍNDEX DE JUTGES	882
ÍNDEX DE SAIGS	887
ÍNDEX ONOMÀSTIC I TOPONÍMIC	888
TEXTOS RELIGIOSOS I DE NORMATIVA JURÍDICA:	
ÍNDEX DE CITACIONS I REFERÈNCIES	1055

SIGLES

AAC	Arxiu Abacial de Cardona
ACA	Arxiu de la Corona d'Aragó
ACB	Arxiu Capitular de Barcelona
ACC	Arxiu Capitular de Cardona
ACG	Arxiu Capitular de Girona
ACM	Arxiu Capitular de Manresa
ACS	Arxiu Capitular de Solsona
ACT	Arxiu Capitular de Tortosa
ACU	Arxiu Capitular d'Urgell
ACV	Arxiu Capitular de Vic
ADB	Arxiu Diocesà de Barcelona
ADC	Arxiu Ducal de Cardona
ADG	Arxiu Diocesà de Girona
ADM	Archivo Ducal de Medinaceli (Sevilla)
ADPO	Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals
ADS	Arxiu Diocesà de Solsona
AES	Arxiu Episcopal de Solsona
AEV	Arxiu Episcopal de Vic
AHC	Arxiu Històric de Cardona
AHCM	Arxiu Històric de la Ciutat de Manresa
AHCT	Arxiu Històric Comarcal de Terrassa
AHN	Archivo Histórico Nacional (Madrid)
AIEA/AIEE	Anales del Instituto de Estudios Ampurdanesos / Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos
AIEG	Anales del Instituto de Estudios Gerundenses / Annals de l'Institut d'Estudis Gironins
AMA	Arxiu del Monestir d'Arles
AMB	Arxiu del Monestir de Banyoles
AMM	Arxiu del Monestir de Montserrat
AMR	Arxiu del Monestir de Ripoll
AMSBB	Arxiu del Monestir de Sant Benet de Bages
AMSJA	Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses
AMU	Arxiu Municipal d'Ulldecona
APSMV	Arxiu Parroquial de Sant Miquel i Sant Vicenç de Cardona
ASD	Arxiu de Sant Daniel de Girona
BC	Biblioteca de Catalunya (Barcelona)
BNF	Bibliothèque Nationale de France (París)
BRABLB	Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona / Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona
BRAH	Biblioteca de la Real Academia de la Historia (Madrid)
BSB	Biblioteca del Seminari de Barcelona
BUB	Biblioteca de la Universitat de Barcelona
C	Cancelleria
GG	Catalunya General
GP	Gran Priorat
IEC	Institut d'Estudis Catalans
LA	<i>Libri Antiquitatum</i>
LDEU	<i>Liber Dotaliorum Ecclesie Urgellensis</i>
M	Monacals
ME	Mensa Episcopal
MEV	Museu Episcopal de Vic
MGH	Monumenta Germaniae Historica
OM	Ordres Militars
RAH	Real Academia de la Historia (Madrid)
SJJ	Sant Joan de Jerusalem

INTRODUCCIÓ

Aquesta obra s'ha realitzat en el marc dels projectes d'investigació PRJ 1-*Procesos Judiciales en las sociedades medievales del norte peninsular. Estudio histórico y corpus documental (siglos IX-XI)* - HUM2007-61233 [*Judicial processes in North Iberian medieval societies. Historical study and Documentary corpus (IXth-XIth centuries)*]- HUM2007-61233] i PRJ 2-*Procesos Judiciales en las sociedades altomedievales: Un estudio comparativo a escala de la Europa occidental (siglos IX-XI)*- HAR2011-26685 [*Judicial processes in early medieval societies. A western European Comparison (9th-11th centuries)* - HAR2011-26685], el resultat dels quals es pot consultar a la xarxa (<http://prj.csic.es/>), i ha comptat amb l'ajut de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

El volum que aquí presentem, compost de 557 documents (552 més cinc bisos), és un recull de les escriptures de Catalunya, o, per ser més exactes, dels comtats catalans, d'entre els segles IX i XI relatives a l'administració de justícia i la resolució de conflictes que hem estat capaços d'identificar i aplegar. No podem dir que sigui un corpus exhaustiu, perquè Catalunya és un país que ha conservat, en original i en còpia, tants documents altmedievals que molt probablement mai no podrem estar segurs de tenir-los tots controlats. Però una cosa és segura, i és que pel que fa als segles IX i X el nostre recull documental és tan complet com ho pot ser avui, i això perquè hem tingut com a punt de partida la *Catalunya carolíngia*, el gran projecte d'edició de documents concebut per Ramon d'Abadal fa quasi cent anys, tutelat pacientment per l'Institut d'Estudis Catalans i executat per diversos investigadors al llarg dels anys. Quant al segle XI, la voluntat també ha estat reunir el màxim possible de documents, i sens dubte aquí n'hi ha la major part, però no tots. És fàcil d'explicar: un projecte com aquest no es podia fer anant a cercar els documents als arxius, perquè, per la seva pròpia naturalesa, els escrits relatius a l'administració de justícia i la resolució de conflictes no es troben en uns arxius determinats, agrupats en unes seccions o en unes carpetes, o copiats en manuscrits, sinó barrejats en muntanyes de documentació diversa. Així, doncs, una localització exhaustiva hauria estat una feina impossible. Per quins arxius hauria calgut començar? Per quins fons? L'única manera de procedir, i és el que hem fet, era buidar tantes edicions conegudes de documents com fos possible, antigues i modernes (diplomataris, cartularis, reculls, colleccions, apèndixs documentals de llibres i articles, etc.); buidar en el sentit de llegir tots els documents per triar els que ens interessaven per al nostre propòsit. Ha estat una feina d'investigació llarga i feixuga, que ha requerit, doncs, establir prèviament uns criteris de selecció i que ha comportat no pocs dubtes, reflexions, discussions, anàlisis personals i col·lectives i revisions de les decisions. Som conscients que en la nostra tria han quedat exclosos alguns fons d'arxiu, com per exemple els pergamins de Sant Benet de Bages, ja que no han estat editats. És cert, doncs, que pel que fa al segle XI els propers anys encara aniran apareixent alguns documents més relatius a l'administració de justícia i la resolució de conflictes, però no és menys

cert que el conjunt documental que oferim aquí és ja tan ampli i complet que les anàlisis i conclusions dels estudiosos segurament ja no seran modificades per aquests documents que en el futur puguin aparèixer.

El nostre propòsit es pot resumir dient que amb aquest recull hem volgut oferir als investigadors de les societats europees altmedievals, en particular de la catalana, un material fonamental que els apropi al coneixement de l'ordre social de l'època, de les tensions, les alteracions o els canvis que l'afectaven (friccions, desajusts, trencaments) i dels mecanismes, institucionals i interpersonals, emprats per restablir les relacions quan es desgastaven o trencaven, processos que inevitablement generen dinàmiques d'evolució de les societats. El recull presenta una muntanya de casos particulars, de què els investigadors, n'estem segurs, sabran extreure conclusions generals; per exemple, sobre les resistències i els canvis observables en aquella societat.

En molts casos, els documents que aquí apleguem, presos aïlladament, sorprenen per la casuística. És el que ens passava algunes vegades quan hi topàvem arran de les nostres investigacions sobre temes medievals diversos. Ara, quan els llegim tots junts la nostra visió de la societat medieval s'enriqueix enormement, perquè hi descobrim una diversitat i complexitat de situacions i relacions que abans desconeixíem, tot i que intuïem. I, com que intuïem aquesta diversitat i complexitat, la voluntat de mostrar-la ens ha empès a posar aquest corpus documental a l'abast dels investigadors.

Aquest recull haurà de ser una eina de consulta obligada per als estudiosos de la història del dret, de la moral i de la justícia. Els servirà, per exemple, per observar, amb relació a la pràctica de la justícia, l'aplicació concreta i precisa per part dels jutges de les normes de la *Lex Visigothorum* i el coneixement que demostraven tenir-ne amb les invocacions i cites que en feien. Aquest exercici ara es podrà fer millor que no abans. I pel que fa al segle XI es podrà parlar amb més propietat sobre si s'hi observa o no una decadència de la *Lex*, o sobre si nous codis de conducta, noves pràctiques judicials o nous mecanismes de resolució l'arraconen, o sobre si hi ha i s'apliquen formes diferents de resoldre els conflictes segons la seva naturalesa i la personalitat dels protagonistes. La figura del jutge ara es podrà estudiar molt millor i amb més coneixement de causa que no abans. Es podran fer afirmacions amb menys marge d'error sobre com eren designats, els seus àmbits d'actuació, la seva extracció familiar i social, la seva formació i els seus coneixements, la seva pertinença o no al clergat i les seves activitats, especialment la pràctica de l'administració de justícia. Ara es podrà debatre amb més coneixement de causa si la societat dels segles IX i X confiava més en les normes escrites, tutelades pel poder judicial de la potestat, que no la de l'XI, i si la societat del segle XI tenia més recursos que no les dels IX i X per resoldre els conflictes, com

ara la negociació i el pacte, el consell d'amics o l'arbitratge. Qui vulgui podrà també copsar en els documents que oferim part de l'ètica i la moral dels individus i la societat de l'època. La societat del segle XI ha estat qualificada de violenta. És prou conegut. Però els documents també semblen indicar que estava, potser a causa de la mateixa violència, molt preocupada per la pau, una paraula que sota les formes *pacificatio* i *pacifactor* és omnipresent en aquest recull. Eren només paraules? Els investigadors ho diran.

Ho repetim: aquest és un recull de documents relatiu a l'administració de justícia i la resolució de conflictes. Podem precisar més? De quin tipus de documents es tracta? La tipologia és diversa. En aquest recull hi ha actes de judicis; resolucions judicials o sentències; pactes o acords de pacificació (convinences); escriptures de perdó o d'assegurança de no reclamació; declaracions de testimonis; memorials de greuges; actes d'assumpció de culpabilitat, de renúncia de drets o de reconeixement del millor dret del contrari (segons la terminologia dels documents, són «evacuacions», «definicions», «reconeixements» o «pacificacions»); dictàmens judicials sobre el procediment que cal seguir en un judici; compromisos de comparèixer a judici i acatar la sentència amb lliurament de garanties i oferiment de fiadors; vendes de béns empenyorats instades o garantides per l'autoritat judicial; actes d'inspecció o de reconeixement de termes objecte de disputa; pagaments de multes, etc. La tipologia documental és, doncs, molt diversa. Fins i tot, de vegades hi ha documents que ens són inclassificables.

Un advertiment: els conceptes «administració de justícia» i «resolució de conflictes», que ens han servit de guia per a la tria de documents, els hem interpretat en un sentit restrictiu. Hem volgut aplegar, ho dèiem abans, els documents relatiu als problemes interns de la societat i a les formes, judicials i no judicials, de resoldre'ls. La figura del jutge és, doncs, rellevant i omnipresent en el recull, però no totes les seves activitats hi estan representades. Per exemple, no hi ha, en aquest recull, cap acta d'adveració testamentària, un tipus de sessió judicial, com s'entenia a l'època, que generava uns documents específics: les escriptures d'adveració testamentària o els testaments sacramentals. En aquestes sessions judicials no es resolien cap conflicte, sinó que, per mitjà de la declaració jurada dels testimonis, feta posant les mans damunt d'un altar i en presència d'un jutge i un clergue, es ratificaven i feien públiques les darreres voluntats dels difunts, les quals obtenien així la força legal o judicial necessària per a l'execució corresponent. Aquests tipus de documents, omnipresents en cartularis i col·leccions diplomàtiques, els hem exclòs del nostre recull, perquè, si bé diuen molt de l'ordre i la moral d'aquelles societats altmedievales, no ens il·lustren sobre la seva conflictivitat i les seves formes de resolució. Qui vulgui, doncs, estudiar la figura i l'activitat dels jutges haurà d'estudiar ensems les adveracions i els documents del nostre recull.

Més advertiments, encara; potser innecessaris, segons com es miri: el nostre recull conté només documents, judicials i no judicials, de resolució de conflictes. En queden exclosos, doncs, les lleis i els preceptes, és a dir, les normes legals, escrites o consuetudinàries. La *Lex Visigothorum*, tantes vegades citada en els nostres documents, i els preceptes carolingis de caràcter normatiu, com que són disposicions generals per resoldre casos pràctics concrets no tenen entrada com a tals en el nostre recull.

Plantejades així les coses, podria semblar que la tria dels documents havia de ser fàcil, però no ha estat pas així. L'escull més gran ens l'ha plantejat un tipus d'escriptura també omnipresent arreu de les col·leccions documentals altmedievales: les actes d'assumpció de culpabilitat, de renúncia de drets o de reconeixement del millor dret del contrari. Ens referim als documents que en el llatí de l'època se'n deia *recognitiones*, *evacuationes* i *definitiones*. Generalment són les formes finals més habituals de resolució de conflictes, quan després d'un procés judicial o una negociació una de les parts es veu obligada a acceptar, per dictat judicial o arbitral, o per consell d'amigables componedors, el predomini de la raó o del dret de l'altra part. Llavors la part perdedora signa una escriptura en què, a més d'exposar l'essencial del plet, renuncia al que defensava o reclamava com a propi i legal. En el decurs dels segles IX, X i XI, però, aquest tipus de document es fa tan freqüent que arriba a convertir-se en un estereotip. Llavors moltes vegades desapareix de l'escriptura tota referència a alguna mena de conflicte i de resolució, i hi resta només la renúncia i el traspàs de drets. Quan això passa ens quedem amb el dubte de si el document és una simple donació o renúncia voluntària o si, com abans, correspon a l'etapa final de la resolució d'un conflicte. Arriba un moment, però, entrat el segle XI, que a les paraules *recognitio*, *evacuatio* i *definitio* que encapçalen els documents s'hi afegeix moltes vegades *pacificatio*. Aleshores ho interpretem com un indicador que hi ha hagut un trencament de la pau, que amb l'acció que el document posa en marxa podrà ser restablerta. Sovint, els documents, amb les referències explícites a les desavinences i els procediments seguits per resoldre-les, mostren i justifiquen el sentit del mot *pacificatio* i *pacifactor*, quan hi apareix. Creiem, però, hi insistim, que les fórmules *recognitio*, *evacuatio*, *definitio* i *pacificatio* es converteixen amb el temps en estereotips, perquè en molts d'aquests documents acaba desapareixent tota referència a violències i a processos de resolució de conflictes, i hi resta només la renúncia de drets. En aquests casos també hem hagut d'escollir, i ho hem fet d'acord amb les garanties: només hem seleccionat els documents en què, per una raó o una altra (de vegades pel que hem llegit en textos interrelacionats), tenim evidència que darrere la renúncia hi ha una resolució clara o fonamentada d'un conflicte. Aquest criteri serveix per veure la laboriositat i els límits de la nostra recerca.

Quant a la presentació dels documents, s'ha de partir de la idea que el nostre punt d'arrencada ha estat la millor edició que hem localitzat, que en la tradició documental identifiquem posant un asterisc davant el nom de l'editor i l'edició que seguim. De vegades, són dos o tres, els editors i les edicions que seguim per a un document, cosa que indiquem de la mateixa manera: posant un asterisc davant cadascun i cadascuna. Identificat el document, el llegíem atentament, i quan ens sorgien dubtes sobre la transcripció consultàvem, quan era possible, l'original i les còpies més antigues i fèiem els canvis que ens semblaven convenients. Amb tot, cal advertir que no hem volgut fer una edició pròpia d'experts en paleografia i diplomàtica (per exemple, no hem posat notes amb les variants de lectura quan s'han conservat diverses còpies dels documents, o per simplificar hem transformat les "ę" en "e"), sinó de simples historiadors interessats a posar a l'abast dels investigadors un material útil. En aquest sentit, recomanem a l'historiador interessat que consulti les edicions precedents, sobretot quan són d'experts arxivers i paleògrafs, cosa que sempre indiquem en la tradició documental, i, quan sigui possible, que consulti així mateix els originals i les còpies, que també sempre indiquem.

En els documents hi hem posat comes i punts i a part quan ens ha semblat que podien ajudar a la lectura; hi hem posat en cometes, de forma bastant generalitzada, les cites de la *Lex Visigothorum*, de què moltes vegades identifiquem la llei concreta, cosa que indiquem al regest o amb una nota al final del document; hi separem amb punts i a part, com és de rigor, la datació del cos del document i de les signatures, i també les signatures dels actors de les dels testimonis, i aquestes últimes de la de l'escrivà. Els signes o senyals els escrivim sempre amb la forma (*Senyal*), tant si és després d'un punt com si no, i el mateix fem amb sign+um, s., ss. i sss., que sempre escrivim Sign+um, S., SS. i SSS.

Hem revisat les datacions de tots els documents. Quan la nostra datació difereix de la de l'edició de referència ho indiquem amb una anotació breu en la tradició documental, o després de la tradició i abans del text del document quan hem cregut necessari donar una explicació més completa. Quan ha estat possible, hem indicat, a continuació de la data, el lloc, de vegades dos, on es va fer l'acte judicial de referència, molt possiblement també el lloc o els llocs on es va escriure, o es va començar a escriure, el document.

L'esforç més gran l'hem hagut de fer amb els regests, que, tret de comptades excepcions, hem refet completament respecte als de les edicions de referència en què ens hem basat. I no perquè els autors de les edicions no haguessin fet un bon treball, sinó perquè el nostre propòsit no ha estat donar una breu idea del document, sinó justificar-ne la inclusió en el recull i aplanar la feina dels investigadors oferint-los en una primera interpretació, que, com és lògic, cadascú serà molt lliure d'acceptar, refusar i fins i tot criticar. Per justificar la inclusió de cada document en el recull

era necessari explicitar el conflicte i el procés de resolució (interpretem, per exemple, que una simple llista de greuges ja és el primer esglaió, o un esglaió previ, del procés de resolució), cosa que hem intentat fer sempre, de vegades de forma molt resumida, si el cas ho permetia, però d'altres de forma molt extensa, quan la complexitat del procés ho comportava. En fer això érem conscients que aplanàvem el camí dels investigadors i que alhora no els condicionàvem en absolut la lectura. Ans al contrari: sabem que la nostra lectura i interpretació és personal i, per tant, provisional. Els investigadors que treballin aquest recull podran completar-la i corregir-la, i nosaltres estarem contents que ho facin. Serà una prova més de la utilitat de la nostra feina.

FONTS I BIBLIOGRAFIA

- AA.VV., *Catalunya Romànica*, Barcelona (Enciclopèdia Catalana), 1986-1997, 26 vols.
- Manuel DE ABAD Y LASIERRA, *Indice de varios códices antiguos que existen en los Archivos de la Corona de Aragón... Año 1777* (ms. A6 de la Colección Abad y Lasierra de la Biblioteca de la Real Academia de la Historia, Madrid).
- Manuel DE ABAD Y LASIERRA, *Cartoral del monasterio de Lavaix*, de la Colección Abad y Lasierra de la Biblioteca de la Real Academia de la Historia, Madrid, volumen VI (1782), ms. Est. 21, gr. 3^a, núm. 27.
- Ramon d'ABADAL I DE VINYALS, *Catalunya Carolíngia. II. Els diplomes carolingis a Catalunya*, Barcelona (Institut d'Estudis Catalans), 1926-1950, 2 vols.
- Ramon d'ABADAL I DE VINYALS, *Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil: Eixalada-Cuixà*, Abadia de Montserrat, 1954.
- Ramon d'ABADAL I DE VINYALS, *Els temps i el regiment del comte Guifred el Pilós*, Sabadell (Editorial AUSA), s.d.
- Julià-Bernat ALART, «Un jugement inédit de l'an 865 concernant la ville de Prades. Examen critique des documents relatifs à l'origine des possessions de l'abbaye de la Grasse en Roussillon et en Cerdagne», *Bulletin de la Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales*, 20, Perpinyà, 1873, pàgs. 323-352.
- Julià-Bernat ALART, *Cartulaire roussillonnais*, Perpinyà, 1880.
- Pere ALSIUS, *Ensaig històrich sobre la vila de Banyolas*, Barcelona, 1872.
- Jesús ALTURO I PERUCHO, *L'arxiu antic de Santa Anna de Barcelona del 942 al 1200: aproximació històrico-lingüística*, Barcelona (Fundació Noguera), 1985, 3 vols.
- M. Josepa ARNALL I JUAN, Josep Maria PONS I GURI, *L'escriptura a les terres gironines*, Girona, 1993, 2 vols.
- Antoni BACH I RIU, *Collecció diplomàtica del monestir de Santa Maria de Solsona: el Penedès i altres llocs del comtat de Barcelona (segles X-XV)*, Barcelona (Generalitat de Catalunya), 1987.
- Antoni BACH I RIU, «Els documents del segle XI de l'Arxiu Capitular de Solsona», *Urgellia*, XIII, 1996-1997, pàgs. 37-286.
- Antoni BACH I RIU, *Diplomatari de l'Arxiu Diocesà de Solsona (1101-1200)*, Barcelona (Fundació Noguera), 2002, 2 vols. (615 docs. segle XI).

- Ignasi J. BAIGES, Gaspar FELIU, Josep M. SALRACH, *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV*, Barcelona (Fundació Noguera), 2010, 4 vols.
- Ignasi J. BAIGES, Pere PUIG, Josep SOLER, *Catalunya Carolíngia. VII. El comtat de Barcelona*, Barcelona (Institut d'Estudis Catalans), en preparació.
- José BALLARÓ Y CASAS, Juan SERRA Y VILARÓ, *Historia de Cardona*, Cardona (Tipografia La Académica), 1906.
- Miquel Ballbè, *Matadepera i Sant Llorenç del Munt. Més de mil anys d'història. 2. Sant Llorenç del Munt*, Matadepera (Caixa d'Estalvis de Terrassa), 1982.
- Étienne BALUZE, *Capitularia regum Francorum*, 1^a ed., París, 1677; 2^a ed., Venècia, 1772-1773; 3^a ed., París, 1780, 2 vols.
- Étienne BALUZE, *Miscellaneorum liber septimus, hoc est, collectio veterum monumentorum quae hactenus latuerant in variis codicibus ac bibliothecis*, París, 1715.
- Étienne BALUZE, *Miscellanea novo ordine digesta*, Lucca, 1761-1764.
- Cebrià BARAUT, «El monestir de Sant Andreu de Trespunts», *Studia Monastica*, XXVI, 1984, pàgs. 241-271.
- Cebrià BARAUT, «Pergamins de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell referents a la Vall d'Andorra (segles X-XIII)», *Quaderns d'Estudis Andorrans*, 1, 1976.
- Cebrià BARAUT, «Els documents conservats a l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell. I. Segles IX-X», *Urgellia*, II, 1979, pàgs. 7-145.
- Cebrià BARAUT, «Els documents, dels anys 981-1010, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell», *Urgellia*, III, 1980, pàgs. 7-166.
- Cebrià BARAUT, «Els documents, dels anys 1010-1035, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell», *Urgellia*, IV, 1981, pàgs. 7-186.
- Cebrià BARAUT, «Els documents, dels anys 1035-1050, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell», *Urgellia*, V, 1982, pàgs. 7-158.
- Cebrià BARAUT, «Els documents, dels anys 1051-1075, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell», *Urgellia*, VI, 1983, pàgs. 7-243.
- Cebrià BARAUT, «Els documents, dels anys 1076-1092, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell», *Urgellia*, VII, 1984-1985, pàgs. 7-218.
- Cebrià BARAUT, «Els documents, dels anys 1093-1100, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell», *Urgellia*, VIII, 1986-1987, pàgs. 7-149.
- Joan BASTARDAS, «Dos judicis antics (s. IX i XI). La pràctica judicial en el període de formació nacional de Catalunya», *Documents jurídics de la història de Catalunya*, Barcelona (Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia), 1991, pàgs. 23-30.
- Giulio BATTELLI, *Acta pontificum Romanorum*, Vaticà, 1965.
- Josep BAUCELLS I REIG i altres, *Diplomatari de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona. Segle XI*, Barcelona (Fundació Noguera), 2006, 5 vols.

- Albert BENET I CALARÀ, «Una revolta berguedana contra el comte Oliba Cabreta», *L'Erol*, 6, Berga, setembre 1983, pàgs. 29-34.
- Albert BENET I CLARÀ, *La família Gurb-Queralt (956-1276). Senyors de Sallent, Oló, Avinyó, Gurb, Manlleu, Voltregà, Queralt i Santa Coloma de Queralt*, Sallent (Institut d'Arqueologia, Història i Ciències Naturals), 1993.
- Albert BENET I CLARÀ, *Diplomatari de la ciutat de Manresa (segles IX-X)*, Barcelona (Fundació Noguera), 1994.
- Prim BERTRAN I ROIGÉ, «El monestir de Sant Vicenç de Cardona al segle XI. Notes sobre la formació del seu patrimoni», *Cardener*, 1, 1983, pàgs. 29-51.
- Joan BLANCO DE LA LAMA, *El monestir de Sant Feliu de Guíxols (segles X-XI): la formació del domini*, Sant Feliu de Guíxols (Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols), 1991.
- Próspero DE BOFARULL Y MASCARÓ, *Los condes de Barcelona vindicados, y cronología y genealogía de los reyes de España considerados soberanos independientes de su Marca*, Barcelona (Impr. de J. Oliveres y Monmany), 1836.
- Jordi BOLÒS I MASCLANS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix (segles X-XV)*, Barcelona (Fundació Noguera), 2006.
- Jordi BOLÒS I MASCLANS, Montserrat PAGÈS, *El monestir de Sant Llorenç prop Bagà*, Barcelona (Edicions Proa), 1986.
- Maria DE BOLÒS I CAPDEVILA, *La comarca de Olot*, Barcelona, 1977.
- Pierre BONNASSIE, *Économie et société en Catalogne aux alentours de l'an mil*, Nancy, 1987.
- Alfredus BORETIUS, Victor KRAUSE, *Capitularia regum Francorum*, dins *MGH Leges, Capitularia*, Hannover, 1883-1897, 2 vols.
- Joaquim BOTET I SISÓ, *Condado de Gerona. Los condes beneficiarios*, Girona, 1890.
- P. BOUGES, *Histoire ecclesiastique et civile de la ville et diocèse de Carcassone*, París, 1741.
- Martin BOUQUET, *Recueil des historiens des Gaules et de la France*, París (Palmé), vols. V-IX, 1869-1874.
- Joseph CALMETTE, «Un jugement original de Wifred le Velu pour l'abbaye d'Amer (17 avril 898)», *Bibliothèque de l'École des Chartes*, 67, 1906, pàgs. 59-69.
- Francesc CARRERAS I CANDI, *Lo Montjuich de Barcelona*, Barcelona (Estampa de la Casa Provincial de Caritat), 1903.
- Montserrat CASAS I NADAL, *El monestir de Sant Vicenç de Cardona a l'Edat Mitjana*, Barcelona (Universitat de Barcelona), 1989. Tesi doctoral.
- Erich CASPAR, Gerhard LAEHR, *Epistolae Karolini aevi*, vol. V, dins *MGH, Epistolae*, Munic, 1912-1928.
- CODOIN : *Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*, Barcelona, 1847-1973, 42 vols.
- Lluís G. CONSTANS I SERRAT *Diplomatari de Banyoles*, Banyoles (Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles), 1985-1993, 6 vols.
- Agustín, COY Y COTONAT, *Sort y comarca Noguera-Pallaresa*, Barcelona, 1906.

- Francisco DIAGO, *Historia de los victoriosísimos antiguos condes de Barcelona*, Barcelona (Sebastián de Comellas), 1603.
- Dolors DOMINGO I RÚBIES, *A la recerca d'Aurembaix d'Urgell*, Lleida (Universitat de Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, Fundació Pública de la Diputació de Lleida), 2007.
- Francesc DORCA, *Colección de noticias para la Historia de los Santos Mártires de Gerona y de otras relativas a la Santa Iglesia de la misma ciudad*, Barcelona, 1807.
- Epistolarum Decretalium Summorum Pontificum*, Roma, 1591.
- España Sagrada*, Madrid, vols. XXVIII (1774), XXIX (1775), XLIII (1819), XLIV (?), XLV (1832), de Enrique FLÓREZ i continuadors.
- Àngel FÀBREGA I GRAU, *Diplomatari de la Catedral de Barcelona. I. Documents dels anys 844-1000*, Barcelona (Arxiu Capitular de la S. E. Catedral de Barcelona), 1995.
- Gaspar FELIU I MONTFORT, *El dominio territorial de la Sede de Barcelona: 800-1010*, Universitat de Barcelona, 1971, 3 vols. Tesi de doctorat inèdita.
- Gaspar FELIU, Josep Maria SALRACH (dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, Barcelona (Fundació Noguera), 1999, 3 vols.
- Joan FERRER I GODOY, *Diplomatari del monestir de Sant Joan de les Abadesses (995-1273)*, Barcelona (Fundació Noguera), 2009.
- Fidel FITA I COLOMÉ, «Destrucción de Barcelona por Almanzor, 6 julio 985», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 7, Madrid, 1885, pàgs. 189-192.
- Fidel FITA I COLOMÉ, «Bula inédita de Silvestre II», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 18, Madrid, 1891, p. 247-249.
- Josep Maria FONT I RIUS, «La comunitat local o veïnal», *Symposium internacional sobre els orígens de Catalunya (segles VIII-XI)*, Barcelona, 1991, vol. I, pàgs. 491-576.
- Francesc de FOSSÀ, *Recueil des Monuments pour l'histoire du Roussillon*, ADPO Fons Fossà, ms. cota 12 J 26.
- Thomas FREUDENHAMMER, *Griechische und katalanische Familien in der Stadt Barcelona und ihre Beziehungen zum westlichen Mittelmeerhandel im 10. Und 11. Jahrhundert*, Bonn (Edició de l'autor), 1992.
- Andreu GALERA I PEDROSA, *Diplomatari de la vila de Cardona (anys 966-1276)*, Barcelona (Fundació Noguera), 1998.
- Gallia christiana, in provincias ecclesiasticas distributa...*, París, 1715-1870, 16 vols.
- Carles GASCÓN, «Els darrers vescomtes de Cerdanya i el casal de Castellbó», *Quaderns d'estudis andorrans*, 9 (2012), pàgs. 53-58.
- Jaume GIBERT, «Reconeixement dels límits del terme d'Artés al segle X», *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, 1, Manresa, 1981, pàgs. 139-148.
- Jean-Gabriel GIGOT, «Les plus anciens documents d'archives des Pyrénées-Orientales (865-989)», *Bulletin Philologique et Historique du Comité des Travaux Historiques et Scientifiques*, París, 1962 (1965), pàgs. 359-399.

- Emili GRAHIT I PAPELL, «Llibre Vert del Cabildo de la Catedral de Gerona», *Revista Histórica Latina*, Barcelona, IV (1877), pàgs. 118-119, 165-173 i 365-375.
- M. T. [Josep GUDIOL], «Un concili de Vich», *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*, I/8, 1913, pàgs. 135-136.
- Histoire générale de Languedoc avec des notes et les pièces justificatives... par deux Religieux Benedictins de la Congrégation de S. Maur*, 1^a ed., París, 1730-1745, 5 vols.
- Histoire générale de Languedoc avec des notes et les pièces justificatives par Dom Cl. DEVIC et Dom. J. VAISSETTE*, 3^a ed., Tolosa (Privat), 1872-1904, 16 vols.
- Harmut HOFFMANN, *Gottesfriede und Treuga Dei*, Stuttgart, 1964.
- Philipp JAFFÉ, Samuel LOEWENFELD, *Regesta pontificum Romanorum ab condita Ecclesia ad annum post Christum natum 1198*, Leipzig, 1885-1888, 2 vols.
- Jonathan JARRET, «Currency Change in Pre-millennial Catalonia: Coinage, Counts and Economics», *Numismatic Chronicle*, 169, 2009, pàgs. 217-243.
- Eduard JUNYENT I SUBIRÀ, *Diplomatari de la catedral de Vic (segles IX-X)*, Vic (Patronat d'Estudis Ausonencs), 1980-1996, 5 fasc.
- Eduard JUNYENT I SUBIRÀ, Anscari M. MUNDÓ, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba*, Barcelona (IEC), 1992.
- Paul F. KEHR, *Die ältesten Papsturkunden Spaniens: erläutert und reproduziert*, Berlin, 1916.
- Paul F. KEHR, *Papsturkunden in Spanien. Vorarbeiten zur Hispania Pontificia: I. Katalanien*, Berlin, 1926.
- Philippe LABBÉ, Gabriel COSSART, *Sacrosancta concilia ad regiam editionem exactam*, 16 vols., París, 1671-1672.
- Philippe LAUER, *Recueil des actes de Charles III le Simple, roi de France*, París, 1949.
- Carolus LE COINTE, *Annales ecclesiastici Francorum*, vol. VII, París, 1678.
- Francesc LLOBET I MAS, *Colección diplomática de Gerri*, ms. 426 de la BC.
- Irene LLOP, *Collecció diplomàtica de Sant Pere de Casserres*, Barcelona (Fundació Noguera), 2009.
- Friedrich MAASEN, *Concilia aevi Merovingici*, dins *MGH Leges, Concilia*, Hannover, 1893.
- Jean MABILLON, *De re diplomatica libri VI*, París, 1681.
- Elisabeth MAGNOU-NORTIER, Anne-Marie MAGNOU-NORTIER, *Recueil des chartes de l'abbaye de la Grasse (Tome I, 779-1119)*, París, 1996.
- Elvis MALLORQUÍ I GARCIA, *El monestir de Sant Miquel de Cruïlles a l'Edat Mitjana. Estudi i edició dels documents (1035-1300)*, La Bisbal d'Empordà (Ajuntament de la Bisbal d'Empordà), 2000.
- Giovanni-Domenico MANSI, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, 1^a ed., Florència-Venècia, 1758-1798, 31 vols.; 2^a ed., París, 1901-1927, 53 vols.
- Giovanni-Domenico MANSI, *Stephani Baluzii Tutelensis miscellanea novo ordine digesta*, vol. II, Lucca, 1761.

- Petrus de MARCA, *Marca hispanica sive limes hispanicus...*, París, 1688.
- Jaume MARQUÈS I CASANOVAS, «Sobre los antiguos judíos de Gerona», *Sefarad*, XII-1, Madrid, 1963, pàgs. 22-35.
- Jaume MARQUÈS I CASANOVAS, «Documentos sobre Castelló d'Empúries», *AIEE*, 11 (1976), pàgs. 196-199.
- Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *El cartoral de Santa Maria de Roses (segles X-XIII)*, Barcelona (IEC), 1986.
- Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *Cartoral, dit de Carlemany, del bisbe de Girona (segles IX-XIV)*, Barcelona (Fundació Noguera), 1993, 2 vols.
- Josep Maria MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *Collecció diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1300)*, Barcelona (Fundació Noguera), 1997.
- Edmundus MARTENE, Ursinus DURAND, *Thesaurus novus anecdotorum*, París, 1717, 5 vols.
- Jaume MARTÍ SANJAUME, *Dietari de Puigcerdà*, Lleida (Imprenta Mariana), 1928.
- Josep Maria MARTÍ I BONET, *Oleguer, servent de les esglésies de Barcelona i Tarragona*, Barcelona (Arxiu Diocesà de Barcelona), 2003.
- Joan MARTÍ I CASTELL i Josep MORAN, *Documents d'història de la llengua catalana*, Barcelona (Empúries), 1986.
- Ramon MARTÍ, *Els inicis de l'organització feudal de la producció al bisbat de Girona. Collecció diplomàtica de la Seu de Girona (anys 817-1100)*, Universitat Autònoma de Barcelona, 1987. Tesi doctoral (edició microfotogràfica, 1988).
- Ramon MARTÍ, *Collecció diplomàtica de la seu de Girona (817-1100)*, Barcelona (Fundació Noguera), 1997.
- Josep MAS, *Notes històriques del bisbat de Barcelona*, vol. I, *Taula dels altars i capelles de la Seu de Barcelona*, Barcelona, 1906; vols. IV-VI, *Taula del Cartulari de Sant Cugat del Vallès*, Barcelona, 1909-1910; vols. IX-XII, *Rúbrica dels Libri Antiquitatum de la Seu de Barcelona*, Barcelona, 1914-1915; vol. XIII, *Antigüetat d'algunes esglésies del bisbat de Barcelona*, Barcelona, 1921.
- Jacques-Paul MIGNE, *Patrologiae Latinae cursus completus*, París, 1844-1864, 217 vols.
- Agustín MILLARES CARLO, *Documentos pontificios en papiro de archivos catalanes*, Madrid, 1918.
- Francisco MIQUEL ROSELL, *Liber feudorum maior*, Barcelona (CSIC), 1945-1947, 2 vols.
- Joaquim MIRET I SANS, *El vizcondado de Castellbó*, Barcelona (Imprenta «La Catalana»), 1900.
- Joaquim MIRET I SANS, «Documents en Langue Catalane (Haute Vallée du Ségre, XIe-XIIe siècles)», *Revue Hispanique*, XIX, 1908, extret de 18 pàgs.
- Joaquim MIRET I SANS, «Los vescomtes de Cerdanya, Conflent i Bergada en 1044-1064», *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 8, 1910, pàgs. 115-175.

- Joaquim MIRET I SANS, «Los noms personals y geogràfichs de la encontrada de Terrassa», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 7, Barcelona, 1913-1914, pàgs. 387-407 i 485-508.
- Joaquim MIRET I SANS, *Antics documents de llengua catalana i reimpressió de les Homilies d'Organyà*, Barcelona (Llibreria Antiga i Moderna de S. Babra), 1915.
- Joaquim MIRET I SANS, «Los noms personals i geogràfics de la encontrada d'Organyà en los segles X i XI», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 8, Barcelona, 1915-1916, pàgs. 414-444 i 522-546.
- Ernest MOLINÉ I BRASÉS, «Document sobre la unió dels vescomtats de Castellbó y de Cerdanya», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 4, 1907-1908, pàgs. 114-116.
- Ernest MOLINÉ I BRASÉS, *La llengua catalana: estudi històric*, Barcelona, Albert Martín, 1911.
- Juan-Luis de MONCADA, *Episcopologio de Vich. Publicado por vez primera con un prólogo, notas y adiciones de D. Jaime Collell*, «Biblioteca histórica de la diócesis de Vich», I, Vic, 1891.
- Diego MONFAR Y SORS, *Historia de los Condes de Urgel*, Barcelona, 1853, 2 vols. (CODOIN, vols. 9.-10).
- Francisco MONSALVATJE Y FOSSAS, *Noticias Históricas*, Olot (Imprenta y Librería J. Bonet), 1899-1919, 26 vols.
- Josep MORERA, «Un conato de secesión eclesiástica en la Marca Hispánica en el siglo IX», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, XV, 1962, pàgs. 293-315.
- Engelbert MÜHLBACHER, *Die Urkunden Pippins, Karlomanns und Karl des Grossen*, dins *MGH, Diplomata karolinorum*, Hannover, 1906.
- Anscari M. MUNDÓ, «Els abats Barceló i Gotmar de Sant Cugat del Vallès», *Miscel·lània d'homenatge a Miquel Coll i Alentorn en el seu vuitantè aniversari*, Barcelona, 1984, pàgs. 155-165.
- Pelai NEGRE I PASTELL, «La villa de Torroella de Montgrí y sus primitivos señores», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, 4, 1949, pàgs. 78-128.
- Pelai NEGRE I PASTELL, «Dos importantes documentos del conde de Ampúrias Poncio I», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, 14, 1960, pàgs. 251-256.
- Manuel OLIVER, *Forma, tiempo y circunstancia en que hubo de verificarse el nacimiento del reino de Pamplona (Discursos leídos ante la Real Academia de la Historia... Contestación del Sr. D. José Oliver y Hurtado)*, Madrid, 1866.
- Roque de OLZINELLAS, *Índice de las donaciones de condes, reyes y papas existentes en el Archivo de Ripoll*, manuscrit 430 de la BC.
- Ramon ORDEIG I MATA, *Les dotalies de esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, vol. I, Vic, 1993-1994.

- Ramon ORDEIG I MATA, «Dos concilis de la província eclesiàstica Narbonense, dels segles X i XI, fins ara ignorats», *Revista Catalana de Teologia*, XX, 1995, pàgs. 367-382.
- Ramon ORDEIG I MATA, *Catalunya Carolíngia*. IV. *Els comtats d'Osona i Manresa*. Barcelona (Institut d'Estudis Catalans), 1999, 3 vols.
- Ramon ORDEIG I MATA, *Diplomatari de la Catedral de Vic (segle XI)*, Vic (Publicacions del Patronat d'Estudis Osonencs i Publicacions de l'Arxiu i Biblioteca Episcopal), 2000-2009, 6 fasc.
- Ramon ORDEIG I MATA, *Catalunya Carolíngia*. VIII. *Comtats d'Urgell i Cerdanya*, Barcelona (Institut d'Estudis Catalans), en preparació.
- Maria PARDO I SABARTÉS, *Mensa episcopal de Barcelona (878-1299)*, Barcelona (Fundació Noguera), 1994.
- Jaume PASQUAL, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta*, 12 vols., manuscrit 729 de la BC.
- Jaume PASQUAL, *El antiguo obispado de Pallás en Cataluña, sacado de la obscuridad en que estuvo enbuelto por muchos siglos*, Tremp, 1875.
- José María PELLICER Y PAGÉS, *El monasterio de Santa María de Ripoll*, Girona (Establecimiento tipográfico de Manuel Llach), 1873.
- José María PELLICER Y PAGÉS, *Santa María del monasterio de Ripoll*, Mataró (Establecimiento tipográfico de Feliciano Horta), 1888.
- Xavier PÉREZ I GÓMEZ, *Diplomatari de la cartoixa de Montalegre (segles X-XII)*, Barcelona (Fundació Noguera), 1998.
- Georg Heinrich PERTZ, *Capitularia regum Francorum*, dins *MGH Leges*, I, Hannover, 1835.
- Josep Maria PONS I GURI, *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*, Barcelona (Fundació Noguera), 1989-2006, 4 vols.
- Pere PONSICH, *Catalunya Carolíngia*. VI. *Els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet*, Barcelona (Institut d'Estudis Catalans), 2006, 2 vols.
- Pontificum Romanorum diplomata papyracea*, Roma, 1928.
- Esteve PRUENCA I BAYONA, *Diplomatari de Santa Maria d'Amer*, Barcelona (Fundació Noguera), 1995.
- Ignasi PUIG I FERRETÉ, *El cartoral de Santa Maria de Lavaix: el monestir durant els segles XI-XIII*, La Seu d'Urgell (Societat Cultural Urgelhitana), 1984.
- Ignasi PUIG I FERRETÉ, *El monestir de Santa Maria de Gerri (segles XI-XVI)*, Barcelona (IEC), 1991, 2 vols.
- Jaume DE PUIG I OLIVER, Albert SERRAT I TORRENT, *El Cartoral de Rúbriques Vermelles de Pere de Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*, Barcelona (Fundació Noguera), 2009.
- Sebastià PUIG I PUIG, *Episcopologio de la sede barconinense*, Barcelona (Biblioteca Balmes), 1929.

- Pere PUIG I USTRELL, *El monestir de Sant Llorenç del Munt sobre Terrassa. Diplomatari dels segles X i XI*, Barcelona (Fundació Noguera), 1995, 3 vols.
- Pere PUIG I USTRELL, Vicenç RUIZ I GÓMEZ, Joan SOLER I JIMÉNEZ, *Diplomatari de Sant Pere i Santa Maria d'Egara. Terrassa, 958-1207*, Barcelona (Fundació Noguera), 2001.
- Geroni PUJADES, *Crónica universal del principado de Cataluña, escrita a principios del siglo XVII...*, Barcelona, 1829-1832, 8 vols.
- Joan Anton RABELLA, «Greuges de Guitard Isarn, senyor de Caboet (1080-1095)», *Estudis de Llengua i Literatures Catalanes. XXXV. Homenatge a Arthur Thierry*, Barcelona, 1997, pàgs. 9-49.
- José RIUS SERRA, *Cartulario de Sant Cugat del Vallés*, Barcelona (CSIC), 1945-1947, 3 vols.
- Manuel ROVIRA I SOLÀ, «Notes documentals sobre alguns efectes de la presa de Barcelona per Al-Mansur (985)», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 1, Barcelona, 1980, pàgs. 31-53.
- Manuel ROVIRA I SOLÀ, «Un bisbe d'Urgell del segle X: Radulf», *Urgellia*, III, La Seu d'Urgell, 1980, pàgs. 167-184.
- Luis RUBIO GARCÍA, *Documentos lingüísticos catalanes*, Murcia, Universidad de Murcia, 1979.
- Paul RUSSELL-GEBBETT, *Mediaeval Catalan Linguistic Texts*, Oxford, The Dolphin Book, 1965.
- J. SÁENZ DE AGUIRRE, *Collectio maxima conciliorum omnium Hispaniae et novi orbis*, Roma, 1753-1755, 6 vols.
- José María SALRACH MARÉS, *Los condes y el condado de Besalú durante la época carolingia (siglos IX y X)*, 3 vols., Barcelona (Universitat de Barcelona), 1973. Tesi doctoral mecanografiada.
- Josep MARIA SALRACH I MARÈS, *El procés de formació nacional de Catalunya (segles VIII-IX)*, Barcelona (Edicions 62), 1978, 2 vols.
- Domènec SANGÉS I BRESÓ, «Recull de documents del segle XI referents a Guissona i la seva plana», *Urgellia*, III, La Seu d'Urgell, 1980, pàgs. 195-305.
- Moïse SCHWAB, Joaquim MIRET I SANS, «Le plus ancien document à présent connu des juifs catalans», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, VIII (1915-1916), pàgs. 229-233.
- Moïse SCHWAB, Joaquim MIRET I SANS, «Documents des juifs barcelonnais au XIe siècle», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 69 (1916), pàgs. 569-583.
- Manuel SERRANO Y SANZ, *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés (1035)*, Madrid, 1912.
- John C. SHIDELER, *Els Montcada: una família de nobles catalans a l'Edat Mitjana, 1000-1230*, Barcelona (Edicions 62), 1987.

- María Isabel SIMÓ RODRÍGUEZ, «Aportación a la documentación condal catalana (siglo X)», *Miscelánea de Estudios dedicados al profesor Antonio Marín Ocete*, II, Granada, 1974, pàgs. 1.011-1.036.
- Jacques SIRMOND, *Karoli Calvi et successorum aliquot Franciae regum capitula in diversis synodis ac placitis generalibus edita...*, París, 1623.
- Jacques SIRMOND, *Concilia antiqua Galliae, tres in tomos ordine digesta*, París, 1629.
- Santiago SOBREQUÉS I VIDAL, Sebastià RIERA I VIADER, Manuel ROVIRA I SOLÀ, *Catalunya Carolíngia. V. Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada*, Barcelona (Institut d'Estudis Catalans), 2003, 2 vols.
- Fortià SOLÀ I MORETA, *Relíquies documentals del priorat de Santa Maria d'Egara*, Terrassa, 1938, 2 vols. Còpia mecanografiada conservada a l'AHCT.
- Josefina SOLER GARCÍA, «El cartulario de Tavérnoles», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XXXVI-XL, 1960-1964, pàgs. 196-216, 248-279; 65-80, 149-206; 110-126, 218-238, 319-346, 428-442; 59-92, 161-181, 230-276; 75-86.
- Marcel THÉVENIN, *Textes relatifs aux institutions privées et publiques aux époques mérovingienne et carolingienne*, París, 1887.
- Lluís TO I FIGUERAS, *El monestir de Santa Maria de Cervià i la pagesia: una anàlisi local del canvi feudal. Diplomataris segles X-XII*, Barcelona (Fundació Vives Casajuana), 1991.
- Joaquín TRAGGIA, «Discurso histórico sobre el origen y sucesión del reyno pirenaico hasta don Sancho el Mayor», *Memorias de la Real Academia de la Historia*, Madrid, IV, 1805.
- Federico UDINA MARTORELL, *El archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X*, Barcelona (CSIC), 1951.
- Ferran VALLS-TABERNER, «Els orígens dels comtats de Pallars i Ribagorça», *Estudis Universitaris Catalans*, IX, 1915-1916, pàgs. 1-101. Reeditat com a llibre: Barcelona, 1918.
- Ferran VALLS-TABERNER, «La primera dinastia vescomtal de Cardona», *Estudis Universitaris Catalans*, XVI, 1931, pàgs. 112-136.
- Teresa VICENS I SOLER, «Transcripció dels pergamins de Sant Pere de Casserre, Biblioteca de la Universitat de Barcelona», Barcelona, 1978.
- Jaime VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, Madrid, 1803-1852, 22 vols.
- Ferdinand WALTER, *Corpus iuris Germanici antiqui*, Berlín (Impensis G. Reimeri), 1824, 3 vols.
- Michel ZIMMERMANN (coord.), *Les sociétés méridionales autour de l'an mil: Répertoire des sources et documents commentés*, París (CNRS), 1992.
- Michel ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne (IXe-XIIIe siècle)*, Madrid (Casa de Velázquez), 2003, 2 vols.

DOCUMENTS

812, abril, 2. Aquisgrà

Precepte de Carlemany adreçat als comtes Berà, Gaucelm, Guiscafred, Odiló, Ermenguer, Ademar, Laibulf i Erlí, en què els notifica que quaranta-dos hispans s'han queixat de les opressions que pateixen i que els han pres les seves aprisions. Mana que el seu fill, el rei Lluís el Pietós, en una reunió amb els comtes, reguli la situació jurídica d'aquests hispans; prohibeix que se'ls imposi cap cens i que se'ls prengui res, i ordena que se'ls restitueixi tot el que se'ls ha pres.

[A] Original no localitzat.

B BNF, Fond latin 11015, f. 8, Cartoral de Narbona. Còpia del segle XIII.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, I, col. 342. LE COINTE, *Annales*, VII, pàg. 193. BOUQUET, *Recueil*, V, pàg. 776. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 2a ed., XIV, pàg. 341. WALTER, *Corpus iuris Germanici*, II, pàg. 255. *Histoire de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 20. BORETIUS, *Capitularia*, I, núm. 76. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, II, núm. 1. MÜHLBACHER, *Die Urkunden der Karolinger*, núm. 217. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II, doc. 2.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Karolus serenissimus augustus a Deo coronatus, magnus, pacificus imperator Romanum gubernans imperium, qui et per misericordiam Dei rex Francorum et Langobardorum, Berane, Gauscelino, Gisclafredo, Odilone, Ermengario, Ademare, Laibulfo et Erlino comitibus. Notum sit vobis quia isti Ispani de vestra ministeria: Martinus presbiter, Iohannis, Quintila, Calapodius, Asinarius, Egila, Stephanus, Rebellis, Ofilo, Atila, Fredemirus, Amabilis, Christianus, Elpericus, Homodei, Iacentus, Esperandei, item Stephanus, Zoleiman, Marchatellus, Teodaldus, Paraparius, Gomis, Castellanus, Ardaricus, Wasco, Wisifidus, Witericus, Ranoidus, Suniefredus, Amancio, Cazerellus, Longobardus, Zate militeis, Odesindus, Walda, Roncariolus, Mauro, Pascales, Simplicio, Gabinus, Solomo presbiter, ad nos venientes suggesserint quod multas oppressiones sustineant de parte vestra et iuniorum vestrorum, et dixerunt quod aliqui pagenses fiscum nostrum sibi alter alterius testificant ad eorum proprietatem et eos exinde expellant contra iusticiam et tollant nostram vestituram quam per triginta annos seu amplios vestiti fuimus et ipsi per nostrum donitum de eremo

per nostram datam licentiam retraxerunt. Dicunt etiam quod aliquas villas, quas ipsi laboraverant, laboratas [ab] illis eis abstractas habeatis et beboranias illis superponitis et saiones, qui per fortia super eos exactant. Quam ob rem iussimus Iohanne archiepiscopo misso nostro ut ad dilectum filium nostrum Lodoicum regem veniret et hanc causam et per ordinem recitaret, et mandavimus illi ut per tempore oportuno illuc veniens et [vos] in eius presentiam venientes hordinare faciat quomodo aud qualiter ipsi Ispani vivere debeant. Propterea has litteras fieri precipimus atque demandamus ut neque vos neque iuniores vestri memoratos Ispanos nostros, qui ad nostram fiduciam de Ispania venientes per nostram datam licentiam erema loca sibi ad laboricandum propriserant et laboratas habere videntur, nullum censum superponere presumatis neque ad proprium facere permittatis quoadusque illi fideles nobis aut filiis nostris fuerunt, quod per triginta annos abuerunt per aprisionem, quieti possideant et illi et posteritas eorum et vos conservare debeatis. Et quicquid contra iusticiam eis vos aut iuniores vestri factum habetis aut si [aliquid] eis iniuste abstulistis, omnia in loco restituere faciatis, sicuti gratia[m] Dei et nostram vultis abere propiciam. Et ut cercius credatis, de anulo nostro subter sigillari iussimus.

Guidbertus diaconus ad vicem Er[can]baldi recognovit et SSS.

Data IIII nonas aprilis, anno Christo propicii imperii nostri regni XII, regni vero in Francia [X]LIIII atque XXXVIII in Italia, indictione quinta. Actum Aquisgrani palatio regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

2

817, desembre, 15. Borrassà

Declaració testifical feta davant l'altar de Sant Andreu de Borrassà, al territori de Besalú, en la causa presentada pels missi imperials i els bisbes Nebridi de Narbona i Cristià de Nimes. Vuit testimonis introduïts per l'advocat del bisbe Gualaric de Girona declaren davant set jutges que eren presents quan el comte palatí Ragonfred i els jutges dominicals Donat i Ugabald van resseguir els termes de la vila de Bàscara, que els jutges decideixen que ha de pertànyer al bisbe Gualaric.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 79-80. Còpia del segle XIII.

C ACG, Llibre Verd, pàg. 51. Còpia del segle XIV.

D BNF, Col. BALUZE, 108, f. 165. Còpia del segle XVII.

E BNF, Col. BALUZE, 108, f. 178. Còpia del segle XVII.

F BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, VII, f. 228. Còpia del segle XVIII.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, II, ap. 34. DORCA, *Mártires*, ap. 1. *España Sagrada*, XLIII, ap. 3. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. 1. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 45. MONSALVATJE,

Noticias históricas, XI, doc. 4. *SALRACH, *El procés*, I, pàgs. 145-146. *Catalunya Romànica*, VIII, pàg. 84. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 1. MARTÍ, *Collecció*, núm. 1. *SOBREQUÈS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 7.

Conditiones sacramentorum atque exordinationes de missos gloriosissimos domno nostro Ludovico imperatore, Nifridius episcopus, Christianum item episcopum, seu et iudices qui iussi sunt de ipsos missos dirimere causas, id est, Adroarius, Cixilla, Adaulfus, Calbus, Provasius, Sculpiliarius et Romulus seu et Magnentio saione, vel in presentia aliorum multorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant. Iuraverunt testes prolati, quos profert advocatus Walarico episcopo, id est, vicarius, dicens in faciem Godaldi, pro causa unde intentio vertebatur in testes.

Hec sunt nomina testium qui iurare debent et iurant, id est, Argemirus, Vitales, Cavatus, Valerius, Maurilio, Auripino, Segontio et Gondesindo, qui iuraverunt: Dicimus per Deum Patrem omnipotentem et per Iesum Christum filium eius et per Spiritum Sanctum, qui est in Trinitate unus et verus, et ad locum venerationis Sancti Andree, que fundata est in villa Borraciano, in territorio Bisuldunense, super cuius sacrosanctum altare has conditiones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus et bene in veritate notum habemus et presentialiter fuimus quando erat Ragonfredus comes palacio, una cum iudices dominicos Donatum et Ugabaldum, in villa que dicitur Baschara, et perquisierunt terminos de ipsa villa, archas et fixorias et vindenates. Nos vidimus testantes in omnibus Hucciando, Truncato, Mantildo, Oderius, Comparatus et Ababdeli qui vocatur Maradon et Avenatus. Et testificaverunt et iuraverunt et fuerunt per ipsas archas et fixorias, unde nos supradicti testes pedibus circuivimus et manibus nostris hostendimus signa. Et sic revestivit Walarico episcopo de ipsa villa suprascripta cum terminos vel omnes fines suos a parte Sancti Felicis beatissimi martiris Christi sedis Gerundensis. Et ea que scimus recte et fideliter testificamus per supradictum iuramentum in Domino.

Late condiciones sub die octavo X kalendas ianuarii, anno IIII° imperante feliciter gloriosissimo dompno nostro Lodovico imperatore.

Sig+num Vitales ubi iuravi et SSS. Sig+num Valerius SSS, Sig+num Maurilio SSS, Sig+num Auripino SSS, Sig+num Redoratio, qui hunc iuramentum iuramus. Signum Cavatus SSS. Argemirus presbiter SSS.

Sig+num Godoaudi, qui hunc iuramentum recepi. Sig+num Dorazderius SSS, Sig+num Concordius, Sig+num Teuderius, Sig+num Viverati, Sig+num Domni, qui interfuimus. Marinus clericus interfuit SSS. Veraculus interfui SSS. Adulfuscus interfui SSS. Sculpilianus SSS, Provasius SSS, Romulus SSS, Cixila has conditiones in nostro iudicio alligatas SSS, Adaulfus SSS.

Magnetius sagio, qui hunc iuramentum per iussionem de missos dominicos vel iudices recepi SSS.

Riculfus, qui has condiciones scripsi et SSS die et anno quo supra. Feliciter amen.

3

832, febrer, 2. Elna

Babilà, abat de Santa Maria de Vallespir, acudeix a la vila d'Elna i, en presència del comte Berenguer I, el bisbe Salomó i moltes altres personalitats, declara que el seu monestir posseeix una cella a Arles, al suburbi d'Elna, al Vallespir, però que, tot i tenir un precepte imperial que ho avala, alguns pagesos l'han aprisiat. Després que una comissió confirmi la veracitat de la declaració i fixi els termes de la cella, el comte ratifica els drets de l'abat.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral del monestir d'Arles. No localitzat.

C BNF Col. BALUZE, 117, f. 312. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 5. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 80. MONSALVATJE, *Notícies històriques*, VII, doc. 2. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 17.

Noticia revestitoria qualiter et quibusque presentibus ubique veniens Babilanus in presencia Berengario comite seu et in presencia Erponi, Salamoni episcopi et alios plures qui cum ipsis erant; ubique in eorum presencia in villa Elena sic se proclamabit qualiter tenebat cella in suburbio Elenense, in territorio Valle Aspirane, in subditione monasterii que nuncupant ad ipsos Bagniles, quem edificavit Castellanus abba condam qui fuit. Et est ipsa cella iam prefata in locum quem vocant Arolas, quem similiter Castellanus abba edificavit, qui fuit suus antecessor. Unde et ipse Castellanus abba fuerat in presencia gloriosissimi imperatoris et pecierat eius clemenciam, ut quidquid in predicto monasterio vel in eius cellulis retinebat, eius preceptum inde habuisset, quod ita et impetravit. Et sic per eius advocationem dictus Babila abba eius sedem post ipsum obtinuit. Et dum sic ipsa cellula cum omnes fines vel adiacencia retineret, sic veniebant pagenses loci illius et volebant aprisione facere in ipsa eius terminia.

Et dum se proclamasset dictus Babila abba ante prefato comite Berengario, sic misit exinde exquisitionem inter pagenses illius territorii qui veritatem exinde dicerent, quos et reperit his nominibus, id est Salomone episcopo, iudices vero infra nominatos, id est Odovacro, Gumilane, Valdefredo, Sabaricho, Berane, Froilane, seu et aliorum plurimorum bonorum hominum, Sperandeo vigario, Adefonso vicecomite, Parapario, Deodato presbitero, Onnone presbitero. Et dum eos requireret et quid

exinde cercius scirent, sic dixerunt quod ipse predictus abba veritatem requirebat. Ut dum tantam rei veritatem reperisset, dedit suos missos qui diligenter hec scrutassent. Et abierunt dictus Erpo, Ardo, Raptardo, Raberanno, Elmericho, Igualdo, Ratramno, Odovicro, Sperandeo, Teutelmo, et dederunt ad ipsa cella terminia et fecerunt fixorias et fecerunt charactera, sicut lex Gotorum continet,¹ per loga ubi vocant subtus gurgite quem vocant Rudundo, et vadit per ipsa serra ad ipsa parata et inde per Serra longa, et inde vadit ipse terminus per rigo Ferrario usque ad ipso palaciolo ad Castellano condam edificato, et ascendit in Pugas et super Clota Boso, et vadit in gurg Cabalar et usque ad ipsam rogam quod est super castro Corbi.

Et sic ipse Berengarius comes revestivit ipso abbate his superius scriptis presentibus, secundum quod suus preceptus resonat, de ipsa cella et de quantum quod infra eius terminia concluderant ipsi conspectores; et necesse fuit ad ipso abbate ut noticia revestitoria sibi exinde scriberet et bonos homines inde in testimonium collegit.

Facta ista noticia revestitoria sub die IIII nonas februarias, anno XVIII imperante dompno nostro Hlodoico imperatore.

Sig+m Totaldi. Sig+m Guntani. [...].

Lupertus clericus, qui hanc noticia revestitoria scripsi sub die et anno quo supra.

4

834, setembre, 11. Narbona

Testimonis aportats per Teudfred en la causa contra Dexter declaren davant el tribunal del vescomte Esteve que Joan, pare de Teudfred, amb l'autorització de Lluís el Pietós, va aprisiar el vilar de Fonts, al Narbonès, i en va retenir la possessió, que el comte Ademar li va disputar en judici a Aquisgrà i que després el comte Laibulf li va prendre injustament.

[A] Original no localitzat.

Ed. *Histoire de Languedoc*, II, núm. 85. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II, pàgs. 442-444.

Conditiones sacramentorum ad quas ex ordinatione Stephano vicedomino, Restitundo, David, Aichone, Hisemberto, Scilane, Chilricone, Leone, Adefunso et Benedicto iudicium, vel aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, id est Recharedus, Ursius saio, Ramirus, Ado, Ataulfus, David. In eorum praesentia quos causa fecit esse [presentes] iurari testes prolutari, quas profert Theudfredus in facie Dextro, propter villare quae vocant Fontes, territorio Narbonense, unde

1. *Lex Visigothorum*, X, 3.

intencio vertitur [inter eis]. Et haec sunt nomina testium qui hoc iurant, id est [Principius], [Primilicus], Balo, [L]jobila, Huneses, Guascuntus, Furriolus. «Iurati autem dicimus per Deum patrem omnipotentem et in Ihesum Christum filium eius Sanctumque Spiritum qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hoc locum venerationis Sanctae Mariae, cuius basilica sita est infra muros civitatis Narbonae, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris continemus vel iurando contingimus, quia de villare que vocant Fontes, qui est in territorio Narbonense, unde intentio vertitur inter Theudefredo et Dextro, nos supranominati testes sumus et vidimus quando venit Sturmio comes ad eo tempore super ipsum villare dum heremus fuisset, et ibidem ostendit iamdictus Iohannes epistolam scriptam ad relegendum, quo dominus Ludovicus, dum rex fuisset, ad Sturmioni comiti direxit, quod revestisset ipsum Iohanne conda[m] patrem de isto Theudefredo iamdicto villare Fontes ab omne integritatem, cum omnes suos terminos et adiacentias et pertinentias ipsius villare, ut Iohannes et habuisset per suam adprisionem absque ullo socio vel herede.

Et per [e]dictum domini imperatoris et per suum verbum de ipsum villare ab omnem integritatem Iohanne revestivit qualiter superius scriptum est; et dum Sturmio comis cum suos iudices Narbonenses in ipsum villare fuisset, sic inter dicto villare et villare qui vocant Gurgos terminos et limites misit et invenit veteres et misit novos inter villare Fontes et villare Gurgos per ipsum ilicem ubi ipse comis caractere facere ordinavit, qui est ipse ilices secus via publica qui discurrat a Colusiano, et misit alium termine inter iamdictum villare Fontes et villa Custodia per ipsam viam publicam qui venit de Petramale usque ad locum ubi vocant ad illum Vadello, et misit tertium termine in loco ubi ipsa via venit de villare Fontes et intrat in via publica qui venit de Petramala.

Et vidimus quando occupavit Iohannes ipso villare Fontes pro sua adprisione cum omnes suos terminos et adiacentias eorum et ibidem domos et curtes et ortos construxit et terras aravit et cultavit; et vidimus quando Iohannes misit in ipsum villare suos homines ad habitandum his nominibus: Christiano et filios suos, Atonello, Ele et Mansione et Tamunno, Imbolaso presbitero, Aterrenario, Fedantio cum filios suos et genere suo Ildebono, et beneficiavit illis ipsum villare cum domos et curtes et ortos constructos et terras aratas et cultatas que ipse cultavit; et ipsi homines ad tunc sui commenditi erant et illum habebant patronem; et quantum ipsi homines in ipsum villare domos et curtes et ortos et vineas construxerunt et araverunt, per domitum et per beneficium de Iohanne hoc fecerunt, nam non per illorum aprisione nec per beneficio comes nec vicedomino nec de alium quodlibet homine.

Et dum Iohannes ipsum villare a bone integritate habuisset per suam adprisionem, sic Ademares comis eum mallavit quod ipse villares suos beneficius esse debebat magnis palatii vel ante Gaucelino, Berane, Giscafredo, Odilone et

Ermengario comes seu etiam iudices Cixilane, Ionatan, Vincentio et Angevaldo, qui erant ad tunc iudices dominici, seu etiam Archibaldo notario et alios plures; et Iohannes in supradictorum iudicio sua dedit testimonia his nominibus: Huitalane, Alapodius, Offoilollames, Reccesindus, Salmonius, Tremirus, et Ermegildus; et sic testificaverunt in supradictorum iudicio et serie conditiones hoc iuraverunt in ecclesie Sancti Martini, cuius basilica sita est in Aquis palacii; et viderunt quando fuit ipse villares ab omne integritatem de Iohannes per suam aprisionem, quam beneficius comitis vel vicedominis, et postea vidimus ipsum villare habentem et dominantem ad Iohannem cum omnes suos terminos et adiacentias et pertinentias eorum et vestituram habente per ipsa epistola domini imperatoris et per suas conditiones qui sunt superius scriptas, usque quod Leibulfus comis eum abstulit ad Iohanne sua fortia iniuste absque iudicio, et hodie per lege et iusticia ipse villares ab omne integritate cum omnes suos terminos et adiacentias eorum plus debet esse de Theudefredo per aprisionem patris sui Iohannem quam ad beneficio comitis vel vicecomitis vel de quolibet hominem. Et ea quae scimus de hac causa iuste et fideliter testificamus atque iuravimus per supra adnexum iuramentum in Domino».

Late conditiones III idus septembris, anno XX impera[n]te domno nostro Ludovico imperatore augusto.

S. Primilicco, S. Romani, S. Guasconii, S. Lobilani. S. Ionissii, S. Furioli, S. Principius, Wiiuvabi subscripsi, qui as conditiones iuravimus.

S. Stephanus qui hanc exempla subscripsi. S. Wilialdus exempla firmavi subscripsi. S. Theodosius subscripsi. S. Chiricus qui hanc exempla subscripsi. S. Baldefredus subscripsi. S. Scila qui hanc exempla subscripsi. S. Undita subscripsi exempla. S. Todalnus qui hanc exempla firmavi subscripsi.

S. Bosso clerus qui has conditiones scripsi et subscripsi sub die quo supra.

5

841, setembre, 2

Davant un tribunal que presideix el bisbe de Girona Gotmar i formen el vescomte Guifré, quatre jutges i diversos homes bons, en la causa promoguda per Gondebé, advocat del bisbe, Domènec reconeix que les seves terres del vilar de Terradelles han de ser del bisbe, ja que formen part dels quartibus de la vila de Bàscara.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàg. 89. Còpia del segle XIII.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. 2. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 11. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 2. CONSTANS, *Diplomatari*, núm. 3. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 3. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 18.

In presentia domni Gondemari sedis Gerundensis episcopi, Vifredi vicecomiti, Leopardi, Udesindi, Sperandei et Calipodii iudicum, Nifridi, Isadeti, Deodigni, Sisiscli et Petri, Sindrerii, necnon Iohanni, Aldesindi, Amittoni et Melci et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, recognosco me, ego Dominicus, et a peti[ti] onibus Gondebe do[m]ni mei et advocato donni Gundemari supradicti episcopi, unde me mallavit, pro iudicio hoc denegare non possum. Manifestum est quia ipsas terras vel ipso ortile, quod ego teneo pro villare ad Terratellas, qui est infra terminos de villaribus earum, quod supradictus episcopus ante prescriptos iudices atque sacerdotes, et spexia est de ipso torrente quod ipso villare de Terratellas discurrit, ipsas terras vel ipsos ortales pro beneficiis debet esse de sepedicto episcopo quartibus villa Baschara pro omnibus et per omnia. Et ea que dico recte et veraciter me recognosco in vestra presentia.

Facta recognitione sub die IIII nonas septembris, anno II post obitum domni Lodovici imperatoris.

Sig+num Dominici, qui hanc recognitionem feci.

Sig+num Ametini. Sig+num Melchi. Sig+num Aldesindi. Sig+num Amalrici. Calabodus SSS. Wifredus SSS. Leopardus.

Maurellus presbiter hanc recognitionem scripsi et SSS anno quo supra.

6

842, agost, 21. Empúries

Davant un tribunal presidit pel bisbe Gotmar de Girona i el comte Alaric d'Empúries, format per deu jutges i reunit a l'església de Sant Martí d'Empúries, deu testimonis declaren que van veure com, per manament de l'emperador Lluís el Pietós, els comtes Bernat i Sunyer van concedir al bisbe Guimerà els drets episcopals i el terç del pasuari i del teloni de les terres de Girona, Besalú, Empúries i Peralada.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 12-14. Còpia del segle XIII.

C ACG, Llibre Verd, pàg. 53. Còpia del segle XIV.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. 3. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 4. *SOBREQUÈS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 19.

Condiciones sacramentorum ad quas in presentia domini Gondemari, sedis Gerundensis episcopo, vel per ordinatione Adalarico comiti, Wadamiro, Carpione et Ciriaco vassos dominicos, Heldefredo, Graphyolo et Donato sacerdotum, vel iudices qui iussi sunt causas audire vel dirimere, id est, Ansemundo vicecomiti, Trasoarius, Servusdei, Obasio, Geruntio, Salomon, Ildesindo, Sanson, Sentrario,

Venerello, Daniel et Fortem saione, vel aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant, iurant testes prolati quos profert Ansulfo, quod est mandatarius predicti Gondemari episcopi, in faciem Sclubani quod est mandatarius supradicto comite, pro causa unde intentio vertitur inter eos.

Nomina testium hec sunt, id est, Martinus, Ildericus, Givericus, Donatus, Sancio, Dominicus, Maurebertus, Ricardus, Recosindus et Germanus. «Iuramus in primis per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, quod est in Trinitate unus et verus Deus, et per reliquias sancti Martini confessoris cuius basilica sita esse dignoscitur infra muros Empurias civitate, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus et bene nobis notum est in veritate de ipso pasuario vel teloneo de Impuritanense seu et Petralatense, unde intentio est inter Ansulfo et Sclubane.

Vidimus et de presente fuimus quando venit Guimer condam episcopus, qui fuit antecessor predicti Gondemari episcopi, a Gerunda civitate, cum gratia domini Lodovici imperatoris bone memorie, et sic recepit pleniter ipso episcopato Gerundense necnon Bisuldunense, Impuritanense vel Petralatense una cum ipsos pasuarios et teloneos, id est, terciam partem tam de terra quam etiam de mare de ipsos teloneos quod de predictos comitatos exeunt. Unde et per iussionem predicti imperatoris revestivit Bernardus comes condam Gimarane episcopum de ipso episcopatu cum terciam partem de ipso pasuario et teloneo de Gerundense atque Bisaldunense.

Et supervenit a Suniario comite hic Impurias civitate et hostendit ei iussionem imperialem; tunc statim ipse Sonarius comis revestivit supramemorato episcopo de ipso episcopatu Impuritanense vel Petralatense cum terciam partem de ipso teloneo atque pasuario tam de mare quam etiam de terreno pleniter. Et sic vidimus predicto episcopo condam vel suos homines terciam partem prendere vel exligere de ipsos pasuarios et teloneos de supradictos comitatos.

Et quando ipse episcopus Guimar ab hoc seculo migravit plenam vestituram exinde habebat de omnia que superius sonuit una cum terciam partem de teloneo de ipsos mercatos quod in predictos comitatos sunt. Et ea que scimus recte et veraciter testificamus per suppra nixum iuramentum in Domino».

Late condiciones sub die duodecimo kalendas septembris, in anno tercio postquam obiit Lodovicus imperator.

Sig+num Martini, Sig+num Iderici, Sig+num Donati, Sig+num Guivenci, Sig+num Sanci, Sig+num Dominico, Sig+num Ricardi, Sig+num Ricosindi, Sig+num Germani, qui hunc iuramentum iuravimus.

(*Crismó*) Freiulfus. (*Crismó*) Servusdei presbiter SSS. (*Crismó*) Cusanatinius SSS. (*Crismó*) Mivisarles SSS. (*Crismó*) Nazacui SSS. Siserbertus presbiter presens

fui et SSS. (*Crismó*) Servicolus presbiter SSS. (*Crismó*) Scluba hic iudex SSS. iuramentum recepi SSS. Sarsay SSS. S. Wadamirus SSS. (*Crismó*) Carpio SSS. (*Crismó*) Quiriacus SSS. (*Crismó*) Salomon. (*Crismó*) Ildefredus presbiter SSS. Vadormirus SSS. Boresindus presbiter SSS. (*Crismó*) Gildesindus SSS. Obasius SSS. (*Crismó*) Sanson SSS. (*Crismó*) Sentrarius SSS. Ansemundus hic et dominus SSS. Servusdei hic iudex SSS. presens fuit SSS. Fossates SSS.

7

842, agost, 21. Empúries

Davant un tribunal presidit pel comte Alaric d'Empúries i el bisbe Gotmar de Girona, format per deu jutges i reunit a Empúries, el clergue Ansulf, en nom del bisbe, reclama a Esclua, mandatari del comte, el terç del pasquari i del teloni dels comtats d'Empúries i Peralada, els quals terços van ser concedits a la seu de Girona per l'emperador Lluís el Pietós, de qui Ansulf mostra el precepte corresponent. Diversos testimonis declaren que van veure el bisbe Guimerà, antecessor de Gotmar, prendre possessió d'aquests drets, que els jutges manen tornar al bisbe.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 10-12. Còpia del segle XIII.

C ACG, Llibre Verd, pàgs. 54-55. Còpia del segle XIV.

D BNF, Col. BALUZE, 108, f. 181. Còpia del segle XVII.

E BNF, Col. BALUZE, 238, f. 87. Còpia del segle XVII.

Ed. PUJADES, *Crónica*, VI, pàg. 203. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 16. *España Sagrada*, XLIII, ap. 7. *Catalunya Romànica*, IX, pàgs. 464-465. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 5. *SOBREQUÈS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 20.

Cum in Dei nomine resideret vir inluster Adalaricus comes, una cum viro sanctissimo Gondomaro, sedis Gerundensis episcopo, Wadamiro, Carpioni et Quiriaco vassos dominicos, necnon Assemundo et Hemani vicedominos, seu et iudices qui iussi sunt dirimere causas, id est, Trasoarius, Servusdei, Obasio, Geronti, Salomoni, Ildesindo, Sanson, Sentrario, Benerello et Danihel iudicum, Forte saione et aliorum multorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant. Sedebant enim in Impurias civitate, in mallo publico, pro multorum causis ad audiendum et rectis et iustis iudiciis diffiniendum.

Ibidemque veniens homo aliquis Ansulfus, una cum mandato scripto de supradicto episcopo, et petivit hominem nomine Scluane, qui est mandatarius de predicto Adalarico comiti, et dixit: «Pascario et teloneo quod domnus imperator condam Lodovicus bone memorie perdonavit et cessit de isto comitatu Impuritano et Petralatense, tam de mare quam de terris terciam partem ab omni integritate ad

Sancte Marie seu ad Sanctum Felicem sedis Gerundensis episcopatus, Gondimari, cui vicem ego prosequor, et ille vestituram exinde habuit vel sui antecessores episcopi; iste suppradictus Adalaricus comes, cuius voce iste Sclua prosequitur, ipso pascuario et teloneo illi contendit iniuste et contra legem».

Tunc nos suppradicti vasi dominici, vicedomini vel iudices interrogavimus Scluvane quid ad hec responderet. Ille autem in suis responsis dixit: «Quod ipso teloneo et pascuario de istos comitatos Impuritano et Petralatense, quod mihi iste Ansulfus requirit, nequaquam pro nullis modis de ipso episcopo nec de suos antecessores non fuit nec esse debet recto ordine, nec per iussione domni imperatoris vestituram exinde non habuerunt».

Tunc nos suppradicti vicedomini vel iudices precepimus ipso Ansulfo si potuisset habere talem adprobationem legitimam, testes vel scripturas pro quibus ea que dixit in veritate rmittere posset. Ille autem statim obtulit nobis preceptum domni imperatoris et testes veraces, homines pagenses perspicui fide atque rebus pleniter opulenti, cuius nomina in suas conditiones resonant.

Et dum ante nos venissent ipsi testes, tunc interrogavimus eos diligenter quicquid utinam de hac causa illis in veritate cognitum erat ad singula nobis dicere fecissent. Illi autem secundum una legis ordinem singuli discussi et interrogati dixerunt: «Quia nos testes sumus et bene nobis notum est in veritate de ipso pascuario et teloneo de Impuritanense et Petralatense, exinde intencio vertitur inter Ansulfo et Scluvane, vidimus atque presentes fuimus quando venit Wimar quondam episcopus, qui fuit antecessor predicti Gondimarii episcopi, ad Gerunda civitate cum gratia domni Lodovici imperatoris bone memorie, et sic recepit pleniter ipso episcopatu Gerundense necnon Bisildunense, Impuritanense et Petralatense una cum ipsos pascuarios et teloneos, id est, terciam partem tam de terra quam etiam de mare de ipsos teloneos quod de predictos comitatos exeunt. Unde et per iussionem predicti imperatoris revestivit Bernardu[s comes] quondam Wimarane episcopo de ipso episcopatu cum tercia parte de ipso pascuario et teloneo de Gerundense atque Bisuldunense. Et sic pervenit a Soniario comite hic in Impurias civitate et ostendit ei iussionem imperialem; tunc statim ipse Soniarius comes revestivit supramemorato episcopo de ipso episcopatu Impuritanense vel Petralatense cum tercia parte de ipso teloneo atque pascuario tam de mare quam etiam et de terreno. Et sic vidimus predicto episcopo quondam vel suos homines terciam partem prendere vel exigere de ipsos pascuarios vel teloneos de supradictos comitatos. Et quando ipse episcopus Wimar ab hoc seculo migravit, plenam vestituram exinde habebat de omnia que superius sonuit una cum terciam partem de teloneo de ipsos mercatos qui in predictos comitatos sunt».

Hoc testimonium datum, tunc interrogavimus ipsum Scluanem si habebat aliquid de obiectu vel reprobatione quod contra ipsos testes dicere debeat aut

mellores vel pluriores testes pro quibus illi reprobi sint aut illorum testimonium invalidum esse debeat. Ille autem dixit: «Nichil habeo de infamia vel obiectu quod contra eos dicere debeam pro quibus illi reprobi sint aut illorum testimonium invalidum esse debeat».

Et dum hec dixisset precepimus illi ut faceret exinde sua professione scriptis et sua manu propria firmasset, sicuti et fecit. Tunc iterum precepimus scribere condiciones, ut ea que ipsi testes testificaverunt, ipsi testes ad seriem condicionum hoc iurare studerent, sicuti et fecerunt. Et dum nos suppradicti vassi, vicedomini vel iudices hanc causam pariter exquisivimus et diligenter investigavimus, invenimus rei veritatem, memorati sumus ubi nos Dominus per divina precepta admonuit dicens: «Diligete iustitiam qui iudicatis terram»; et iterum: «Recte iudicate filii hominum». Et lex Gothorum de hac causa commemorat dicens: «Ab utraque parte sit probatio requirenda tam a petente quam ab eo qui petitur iudex causam debeat recipi».

Hoc examen perquisitum atque fideliter investigatum, decrevimus iudicium et ordinavimus ipso comite vel suum mandatarium Scluvanem ut ipso teloneo et pasuario pleniter reddidissent atque revestissent ipso episcopo vel suum mandatarium, sicuti et fecerunt, ad partes memorate Sancte Marie et Sancti Felicis, totum, sicut sui testes testificaverunt et suas condiciones commemorant, habeant et possideant in perpetuum absque ullius hominis molestia vel inquietudine, tam ipse quam et successores sui, et gaudeat se unusquisque homines de mallo suam percipisse iusticiam.

Dato iudicio sub die XII° kalendas septembris in anno III° postquam obiit Ludovicus imperator.

(*Crismó*) Carpio SSS. (*Crismó*) Ansemundus SSS. (*Crismó*) Sanson hic iudex SSS. (*Crismó*) Benrellus SSS. (*Crismó*) Obasius hic iudex SSS. Ferreolus presbiter SSS. (*Crismó*) Serbusdei hic iudex SSS. Forsates saio SSS. (*Crismó*) Daniel SSS. (*Crismó*) Gundila presbiter SSS. Ferreolus presbiter SSS. (*Crismó*) Milo presbiter SSS. (*Crismó*) Gondebaldo diaconus SSS. (*Crismó*) Quiriacus SSS. (*Crismó*) Chinari presbiter SSS.

8

842, agost, 21. Empúries

Davant un tribunal que presideixen el bisbe Gotmar de Girona i el comte Alaric d'Empúries-Peralada i formen deu jutges, Esclua, mandatari del comte, accepta la sentència.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 14-15. Còpia del segle XIII.

C ACG, Llibre Verd, pàgs. 53-54. Còpia del segle XIV.

D BNF, Col. BALUZE, 108, f. 181. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 17. GRAHIT, *Llibre Vert*, pàgs. 118-119. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 6. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 21.

In presentia domni Gundemari, sede Gerundense episcopo, seu et in iudicio Adalarico comiti, Wadamiro, Carpioni et Quiriaco vassos dominicos, Eldefredo, Grafiolo et Donato sacerdotum, necnon et iudices qui iussi sunt dirimere causas, id est, Ansemundo vicecomitis, Trassoario, Servodei, Ovasio, Ierontio, Salomon, Ildosindo, Samsom, Sentrario, Venerello, Daniel, Forte saione, et aliorum bonorum hominum presentium, professus sum ego Sclua, qui sum mandatarius supradicto comiti, et veritatem denegare non possum, qualiter ipso teloneo et pasuario tam de mare quam de terra qui exit de comitatu Empuritano et Petralatense, quod mihi iste Ansulfus requirit, et qui est mandatarius supradicto episcopo, id est, terciam partem de ipso pasuario et teloneo qui exit de ipsos comitatos ab omni integritate, quod ipse episcopus habere debet recto ordine ex voce sui episcopatus, quod domnus imperator Lodovicus ei perdonavit atque concessit, et suus antecessor quondam Gimer episcopus hoc habuit et possedit, et vestituram exinde habebat quando ex hoc seculo transivit. Unde et testes super me protulit hic in iudicio qui hoc testificaverunt.

Sic sum professus hic in vestro iudicio et facio mea exvacuatione qualiter nec per testes nec per scripturas nec per nulla auctoritate legitima seu iussione domni imperatoris hoc approbare nec defendere non possum pro quibus ipso teloneo et pasuario, sicut superius diximus, tertiam partem obtinere vel habere debeat supradictus senior meus, Adalaricus commis, cuius mandatarius ego sum. Unde nec contra istos testes quos Ansulfus, mandatarius supradicto Gondemaro episcopo, super me protulit hic in iudicio, qui ipso pasuario et teloneo tam de mare quam etiam de terra seu a mercatis, a partibus ipsius episcopo ad habendum nullum infamium vel reprobationem contra eos dicere non possum hodie, nec in nullo placito pro quibus illi reprobi sint aut illorum testimonium invalidum esse debeat. Et ita, sicut veritas est, sic sum professus in vestro supradictorum iudicio.

Facta professione sub die XII° kalendas septembris in anno III° postquam obiit domnus Ludovicus imperator.

(*Crismó*) Sclube, qui hanc professionem feci SSS.

(*Crismó*) Quiriacus SSS. (*Crismó*) Serbusdei hic iudex SSS. (*Crismó*) Trasoarius SSS. Benerellus SSS. Samson SSS. Ildesindus SSS. (*Crismó*) Sentrarius SSS. (*Crismó*) Carpio SSS. (*Crismó*) Ildefredus presbiter SSS. Gerontius SSS. (*Crismó*) Forte saio SSS. (*Crismó*) Obasius SSS.

(*Crismó*) Milo presbiter, qui hanc professionem scribsi et SSS die et anno quo supra.

9

843, febrer, 6. Agusà

Davant un tribunal presidit pel vicedominus Guitizà en nom del comte Sunyer I de Rosselló, format per vuit jutges i reunit a la basílica de Sant Esteve d'Agusà (Sant Esteve del Monestir), vint-i-un testimonis aportats per Guimerà, mandatari d'una dona anomenada Ravella, juren que l'alou de Baó ha de pertànyer a Ravella, atès que el va tenir amb el seu marit, Protasi, durant més de trenta anys, i que no ha de ser benefici fiscal, com demana Odoacre en nom del comte.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, ff. 54-55. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. MOREAU, 3, ff. 129-130 (amb data de 900). Còpia del segle XVIII.

Ed. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 2. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 26.

Conditiones sacramentorum ad quas ex ordinartione [Witizani] hic vicedomini, qui est missus de Suniario comite, [una cum iudices] qui iussi sunt causas dirimere vel iudicare, id est, [Sesemundus], [Ermildus], Baldafredus, Froila, Argemundus, [Wademirus], Egila, Suniefredus, iudicum, seu in presentia Heliae abbati, Leberici [diachoni], Borrani, Borracioli, Godescalci saioni, vel aliorum multorum hominum presentia, iurant testes prolati quos profert [Wimara], qui est mandatarius de femina nomine Ravella, in facie Odoacri, qui est advocatus de Suniario comite, pro causa unde intentio vertitur in testes. Et nomina testium haec sunt: id est, [Aldomarus], Desiderius, Trasoarius, Ermellus, Leuntianus, Ildeveigius, Rodesindus, Dagobertus, [Dadila], Alogamius, [Avefredus], Alderamnus, [Ennecho], Ravellis, Trasericus, Waldo, Iudila, David, Bertus, Rauticus et Benedictus. «Iuramus in primis per dominum Patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Dominus sive et per reliquias sancti Stephani cuius basilica in loco ubi dicitur Acutiano fundata esse dignoscitur, super cuius sacrosanctum altario has conditiones manibus nostris tangimus vel iure iurando contingimus, quia nos iamdicti testes scimus et vere in veritate notum habemus de ipso alaude qui dicitur Basone cum suis fines, de ipso aquaeductu qui dicitur Bula per ipsa strata usque in ipso Stagneolo qui est ad ipsam Matam Oliustrinam, et deinde [ad] ipsa contra qui est in Baxiano, et deinde ad ipsa petra que est in ipso Plano, deinde ad ipsa Comella mediana unde nos descendimus de ipsa Albicia, et deinde per summa Albicia et descendit usque in fines de villare qui dicitur [Calcem], deinde usque ad ipsa petra alba qui est super ipso pratello, deinde usque ad ipso furno teulario, deinde ad ipso Bolone usque in fines de Villa nova in ipsa strata ubi nos testes accessionem fecimus et pedibus circumdabimus vel manibus nostris hostensimus ad Godeschalcho saione. Sapemus et vidimus oculis nostris supradicta

Ravella, cuius iste [Wimara] mandatarius est, cum suo viro quondam nomine Protasio, habentem iamdicta loca [ad proprio] per XXX annos seu amplius, quieto ordine, in facies de antecessores de Suniario comite vel in faciem ipsius Suniarii, et hodie magis [pertinent] predicta loca ad habendum ad iamdicta Ravella ad propria quam ad partibus beneficii [sicut] Odoaceres [ex] voce Sunierii repetet. Et [ea que] scimus recte et veraciter testificamus per superius nostrum iuramentum in Domino».

Latae conditiones sub die octavo idus februarii, anno III° regnante domno [nostro] Karolo rege.

Signum Odoacer, qui hunc sacramentum recepi.

Signum Aldomarii. Signum Trasoarii. Signum [Ermeldi]. Signum Teudalecii. Signum Ildulgi. Signum Rodesindi. Signum Dagoberti. Signum Dadilani. Signum David. Signum Revelli. Signum Traserici. Signum [Waldoni]. Signum Benedicti. Qui ad has conditiones iuraverunt.

Signum Ricilani. Signum Servodei. Signum [Wadamiri]. Signum Albiniani. Signum Ademari. Signum Gratoali. Signum Seniofredi. Signum Guadescalchi saioni.

Signum Leobesindus, qui has conditiones scripsi sub die et anno quo supra.

10

843, febrer, 7. Agusà

Davant un tribunal presidit pel vicedominus Guitizà en nom del comte Sunyer I de Rosselló, format per set jutges i reunit a Agusà, compareix Odoacre, mandatari del comte, per reclamar a Guimerà, mandatari de Ravella, el lloc de Baó com a part del benefici fiscal del comte a Baixàs. Fet l'interrogatori de les parts i rebuts els testimonis, els jutges decideixen que el lloc pertany a Ravella.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, ff. 51-52. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, f. 140. Extret del segle XVII.

D BNF, Col. BALUZE, 117, f. 234. Extret del segle XVII.

E BNF, Col. MOREAU, 3, f. 131 (amb data de 900). Còpia del segle XVIII.

Ed. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 3. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 27.

Cum in Dei nomine resideret Witiza vicedominus, qui est missus de Suniario comite, [in] suburbio Helenense, in territorio Rosoliense, in loco qui dicitur Acuciano, una cum iudices qui iussi sunt causas dirimere vel iudicare, id est, Ermildus, [Sisemundus], Baldefredus, Froila, [Wademirus], Egila, Sunifredus, iudicum, seu in presentia Helisei abbatis, Leverici diachoni, Borrani, Borracioli, Godescalci saioni, vel in aliorum multorum hominum presentia. Cumque

supradicti adfuissent ad rectas [iusticias] terminandas et causarum exordia dirimendas, ibique veniens homo nomine Hodoacer, qui est mandatarius de Suniario comite, et interpellavit hominem nomine [Wimarane], qui est mandatarius de femina nomine Revella: «[Quod ista femina], cuius iste [Wimera] mandatarius est, retinet beneficio seniori meo Suniario in ipsa garriga ubi dicitur Baxianos per suum alodem, contra legis ordinem, et pro hac causa eum repeto in vestro iudicio». Ad haec [Wimar] mandatarius in suis responsis dixit: «Eum quam tenet Ravella talem proprium in loco Baxianos qui beneficius [non] debeat esse de Suniario comite ad parte regia, sed suum proprium tenet».

Tunc nos iudices interrogavimus Hodoacro mandatario pro quibus modis hoc quod in nostro iudicio dixerat adprobare potuisset. Et ille dixit: «Ego nec per testes, nec per scripturas hoc aprobare non possum, sicut hoc interpellavi, sed tantum dico quod beneficius seniori meo debet esse». Ad haec [Wimar] in responsis dixit: «Ego habeo tales homines per quibus adprobare possum quomodo praedicta Ravella, cum viro suo condam Prodasio, per XXX^a annos hoc possiderant ad alode per fines de suum proprium [Basone] in facies de antecessores Suniario comite quieto ordine».

Sic et protulit suos testes [veridicos] homines et honorabiles viros, his nominibus: Aldemaro, Desiderio, Trasoario, Leunciano, Ildevigio, Rodesindo, Dacoberto, Dadilane, Alocano, Avfredo, Bonito, Halderamno, Ennecone, Ravello, Traserico, Waldone, Iudilane, Davide, Berto, Rautiquo et Benedicto, qui ad serie conditionum in loco Acutiano, in ecclesiam Sancti Stephani, iuraverunt, dicentes quod: «Nos iamdicti testes scimus et bene in veritate notum habemus de ipso alode qui dicitur Basone cum suas fines, de ipso aquaeductu qui dicitur Bula per ipsa strata usque in ipso Stagnolo qui est ad ipsa Mata Holiastrina, deinde ad ipsa contra qui est in Baxiano, et deinde ap ipsa petra quae est in ipso Plano, dein[de] ad ipsa Conbella mediana unde nos descendimus de ipsa Albicia, et deinde per [summa] Albitia et descendit usque ad fines de villare qui dicitur [Caucem] deinde usque ad ipsa petra alba quae est super ipso pratello, dein[de] usque ad ipso furno teulario, deinde ad ipso Bolone usque ad fines de Villa nova in ipsa strata ubi nos testes accessionern fecimus et pedibus circumdabamus et manibus nostris ostensum est ad Godescalco saione. Sapemus et vidimus oculis nostris supradicta Ravella, cuius iste [Wimara] mandatarius est, cum suo viro condam nomine Prodasio habentem iamdicta loca ad proprio per XXX^a annos seu amplius, quieto hordine, in facies de antecessores de Suniario comite vel in faciem ipsius Suniarrii. Et hodie magis pertinent praedicta loca ad habendum ad iamdicta Ravella ad proprium quam ad partibus beneficii sicut hoc Odoacer ex voce Suniarrii repetet. Et ea quae scimus recte et veraciter testificamus».

Cumque haec conditio ante nos iudices firmata videretur esse, praecipimus nos iudices per hunc iudicium ut predicta Ravella, sicut hoc adprobatum habebat per

legis hordinem secundum legem Gothorum, tota secura possideat predicta loca vel fines ad proprio omnique tempore. Et congaudeat se nostro iudicio percepisse iusticiam.

Dato iudicio sub die septimo idus februarii, anno tercio regnante domino nostro Karolo rege.

Signum Ermildus. Signum Argemundus. Signum Elisei abbatis. Signum Baldefredus. Signum Egila. Signum Sisemundo. Signum Froila. Signum [Wademirus]. Signum [Sonifredus]. Signum Godescalcus.

Leobesindus hoc iudicium iussus a superiores dictos iudices scripsi et subscripsi die et anno quo supra.

11

849, juliol, 2

En un judici que presideix el bisbe Beat de la Seu d'Urgell, amb dos arxiprestes i dos jutges, Guisamon, abat de Sant Andreu de Trespunts, reconeix que reté injustament les esglésies de Santa Eulàlia de Cornellana i Sant Joan de Banyeres, a la vall de la Vansa, amb cases, horts, terres, vinyes i un molí, i que són propietat de l'arxipreste Froilà.

[A] Original no localitzat

B ACU, perg. 8. Còpia del segle x.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, X, ap. 9. BARAUT, *El monestir de Sant Andreu de Trespunts*, ap. 1, núm. 3.

*BARAUT, «Els documents», VIII, ap. 4. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 30.

In concilio domno Beato, sancta Dei Orgellitane sedis episcopo, seu et de iudices canonicos et mundanos, id est Asenarii et Suniuldi archipresbiteri, Agarico et Amore iudices, et aliorum plurimorum consacerdotum qui ibidem aderant, Elperici presbiteri, Floridii presbiteri, Alarici presbiteri et Rodepaldo diacono saioni, recognosco me ego Wisamundus abba in supradictum concilio a petitione Froilani [archipr]esbitero et negare non possum qualiter me mallabit, quod ego tenebam suas ecclesias in valle Lavanciense domum Sancte Eulalie et domum Sancti Ioannis, domos et ortos et mulino, terras et vineas, quod ille traxit de eremo et plantavit et edificabit, et presi illut ego Wisamundus abba, male legis ordine de sua potestate.

Et sic me Wisamundo abbate interrogaverunt ipsi supradicti iudices si teneo ipsas ecclesias aut ipsos domos aut ipsos ortos aut vel vineas aut ipso mulino, si presi illut de sua potestate aut non. Et sic dixi ego Wisamundus abba in meo responso: «Ego teneo ipsas ecclesias et ipsos domos et terras et vineas et ipso mulino, ego presi illut de sua potestate mea presumptione, sicut ipse Froila archipresbiter me mallavit et odie non possum illut legibus deffendere, quia non

abeo exinde nec autore nec scriptura nec ullo indicio veritatis per quod illut legibus deffendere possuim; et odie plus debet esse de isto Froilane archipresbitero quod de ullum alium ominem, et hec mea reconnitio vera est quod negare non possum in vestrorum supradictorum iudicio».

Facta recognitione VI nonas iulii, anno X regnante Karulo rege.

Wisamundus abba, qui anc recognitionem feci et SSS.

Suniuldus archipresbiter SSS. Asenarius archipresbiter SSS. Alaricus presbiter SSS. Agaricus SSS. Amor SSS.

12

850, gener, 22

En un judici que presideixen els vescomtes Ermidó i Radulf, els vassi del comte Unifred, Otger i Gontard, i set jutges, Lleó, fill d'Estable, acusa el bisbe Gotmar de Girona d'haver-li pres cases, vinyes, terres i corts a la vila de Fonteta, al terme de Vulpellac, al territori de Girona, però no pot provar els seus drets sobre aquests béns i acaba reconeixent que el bisbe en gaudeix legalment per precepte donat a l'església de Sant Feliu de Girona.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 96-98. Còpia del segle XIII.

C ADG, A. 153, núm. 5. Còpia del 27 de maig de 1582, del notari Antic Onofre Stelda.

D BNF, Col. BALUZE, 108, f. 166. Còpia del segle XVII.

E BNF, Col. BALUZE, 116, f. 13. Còpia del segle XVII.

F BNF, Col. BALUZE, 238, f. 90. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 21. *España Sagrada*, XLIII, ap. 9. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 8.

*SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 30.

In iudicio Ermidone et Radulfo, vicecomites, seu et in presentia Audegario et Guntardo, vassos Unifredi venerabili comitis, seu et iudices qui sunt iussi iudicare, Ansulphus, Bellus, Nifridius, Vinigisus, Floridus, Trasemirus et Aatalfus, iudices, vel ceterorum hominum qui cum ipsis in ipso placito residebant.

Ibique veniens Leo et interpellavit Gondemarum episcopum dicens quod domos et vineas et terras et curtes que sunt in villa Fonsedictus, territorio Gerundense, iste supradictus episcopus michi abstulit iniuste, quod pater meus quondam Stavilis de heremo traxisset sicut ceteri ispani; unde me reclamavi ante donno Karolo rege ut, si ita erat, per litteras suas nobis direxit ut prefatam [a]prisionem michi reddidisset prefatus pontifex, si hoc aprovaverat. Et dum has litteras prefatus episcopus relegenter audisset, misit suum assertorem quod in hac causa in suis verbis racionabiliter respondisset. Tunc ego Leo mallavi isto mandatario predicto pontifici nomine Sperandeo, quod Gondemarus episcopus, cuius iste vocem

prosequitur, meas domos et curtes et vineas et terras que sunt in villa Fonsedictus vel infra suos terminos, que ego tenebam per apprisione genitore meo seu quod ego excolui, iste supradictus pontifex abstulit iniuste contra legem.

Tunc supradicti vicecomites vel iudices interrogavimus isto mandatario supradicto pontifici quod ab hac causa respondisset. Ille autem in suis responsis dixit quod suam possessionem habuit de isto Leone legibus edicatas, quod iste Leo fecerat ante supradictos iudices, quod ipsas terras unde supradictus pontifex et suus mandatarius item appellavit, quod sunt in supradicta villa ipsas domos alius homo eas traxerat de heremo et non ille nec suus pater; sed quantum in ipsa villa vel in suos terminos pater suus habuit vel tenuit pro beneficio hoc habuit de quondam Gaucelmo comiti.

Et dum eam in placito presentasset ipsam professionem Sperandeo, quod ego Leo feceram et manibus meis firmavi sine ulla forcia, et inventa est legibus edita, tunc ego Leo reclamavi me ante suprasertos quod forcialiter ipsa professione Sperandeo hic protulit ad relegendum, et voce de isto Leo forcialiter eum fecisse, ego Leo vel mei res[pon]di et dixi quod in veritate nullo tempore habere poteram.

Tunc mandaverunt exinde scribere mea professione quoram suprascriptis professus sum ego Leo; et sic facio meam professionem qualiter in omnibus ipsam professionem dedi quod iste Sperandeo in vestra presentia hostendi ex voce mea hic ad relegendum, dum de ipsas res suprascriptas de hominibus vera est et legibus edita, et manu mea firmavi; et nec hodie nec in nullo placito probare non possum quod eam fort[i]aliter fecissem, sed ita est veritas sicut hic est insertum et iniuste isto suprascripto mandatario iamdicto pontificem mallavi de ipsas res superius scriptas. Inde vere hoc feci quod supradictus pontifex non eas mihi tulit, sed veneratissimus Karolus, rex piissimus, ob amorem Dei eas contulit Sancto Felici, martyri Christi, per iustissimum suum preceptum, cui ego memoravi, et sic sum professus.

Facta professione sub die XI kalendas februarii, anno X regnante Karolo rege.

Sig+num Leo, qui hanc professionem feci. Sig+num Stavilii. Sig+num Wistrilla. Sig+num Receatus. Sig+num Ansefredus.

Sig+num Leo, qui hanc professionem feci.

13

858, juny, 5. Elna

Nou testimonis aportats per Recemir declaren davant un tribunal de nou jutges reunit a la basílica de Sant Pere d'Elna, en la causa contra el vescomte Riquelm de Roselló, que les terres de la vila de Tresmals, al terme d'Elna, les van aprisiar l'avi i el pare de Recemir i que, per tant, han de ser de Recemir i no del vescomte.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral d'Elna, f. 127v. Còpia de 1140-1147, no localitzada.

C BNF, Col. MOREAU, 2, ff. 13-14. Còpia del segle XVIII.

D ADPO, fons FOSSÀ, 12 J 25, *Recueil*, II, núm. 1. Còpia del segle XVIII.

Ed. *Histoire générale de Languedoc*, II, núm. 150. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 49.

Conditiones sacramentorum ad quar[um] ex ordinatione Richelmo vicecomite sive et de iudices qui iussi sunt causas dirimere vel iudicare, id est Suniemirus, Savaricus, Argemundus, Furrutio, Radepertus, Ermemirus, Inwilardus, Albarus, Wittericus, iudicum, Godeforte saione et aliorum multorum hominum presentia, iurant testes prolati quos profert Recemirus in faciem Daniheli, qui est advocatus pro scripto Richelmo vicecomite, pro causa unde intentio vertitur inter eos, et nomina testium hec sunt, id est Tutildus, Iobila, Amabilis, Pomponius, Sesenandus, Sanctio, Firriolus, Lucreco.

«Iuramus in primis per Deum patrem omnipotentem et per Iesum Christum filium eius Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, sive et per reliquias sancti Petri, cuius baselica in vicho Helna fundata esse dignoscitur, super cuius sacrosancto altario has conditiones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos iamdicti testes scimus et bene in veritate notum habemus de ipsas terras qui sunt in territorio Helenense, infra fines et adiacentias de villa Tresmalos, ubi nos testes accessionem fecimus et pedibus circumdavimus et manibus insinuavimus ad saionem Goddeforte. Et est unus ex ipsis campis iuxta campum Iasenari vel iuxta campum Defensori; et alius campus est iuxta campum Santioni vel iuxta campum Tutildi; et tercius campus est iuxta campum Amabili et inlaterat in campum Corbelli; et quartus campus est iuxta campum Eldefonsi et confrontat in campum Goderamni; et quintus campus est iuxta campum Argerici et subiungit in campum Eldefonsi; et sextus ortalis est iuxta ortum Argerici, inlaterat in ortum vel terra Truterici.

Unde intemptio est inter predicto Recemiro et Danhiel, advocato predicto Richelmo vicecomite, qui suprascriptas terras ad beneficia repetet. Sapemus et vidimus oculis nostris et auribus audivimus et de presentes fuimus in predicta villa Tresmalos, quando venit avius istius Ricemiri, condam nomine Wadamirus, et pater ipsius idipsi Ricemiri, nomine Witigisus, et prendiderunt iamdictas terras prius per illorum adprisionem, sicut ceteri Spani, vel per preceptum domini imperatoris, et possiderunt eas infra hos legitimos annos, usque dum Suniarius comes eas tulit ad supradicto Witigiso, patre istius meminiti Ricemiri, sua fortia et inbeneficiabit eas ad homine suo condam Tructerio. Et hodie magis pertinent ad istum Ricemirum pro partibus avii sui condam Wadamiro et patri suo condam Witigiso pro illorum adprisione ad habendum per supradictas terras, quam ulli homini ad beneficio, ad cuius vocem Danhiel advocatus Richelmo vicemcomite

eis repettet. Et ea quae scimus recte et veraciter testificamus per supra adnixum iuramentum in Domino».

Late conditiones sub die quinto iunii, anno octavo decimo regnante Karulo rege.

Po[m]ponius SSS, signum Tutildi, signum Iobilani, signum Sesenandi, signum Santioni, signum Firrioli, signum Enneconi, ubi iurabimus. Danhiel, qui anc iuramentum recepi.

Auditores: Signum Petri. Eles presbiter. Wigila presbiter. Signum Mironi. Signum Argerici. Signum Irziaudi. Signum Rechilani. Margapulus presbiter. Suniemirus. Ferutio. Radepertus. Sabaricus. Albarus. Signum Godeforte saioni.

Ar[m]intarius presbiter has conditiones scripsi et subscripsi die et anno quo supra.

14

862, agost, 26. All

Salomó I, comte d'Urgell-Cerdanya, presideix a All un tribunal, acompanyat del vescomte Adalelm, nou jutges i molts altres bons homes, davant els quals es presenta Guidiscle, que reclama a Sesnan que li torni la vila de Sedret, a la la Tor de Querol, que Guidiscle va rebre de la seva tia Ailo, hereva del seu pare, el comte Asnar Galí, que la va posseir per precepte imperial i aprisió feta amb els seus servi. Interrogat, Sesnan allega que la té per benefici del comte Salomó, però Guidiscle aporta testimonis que declaren haver vist com Ailo i ell mateix van tenir la vila, juntament amb l'església de Sant Martí d'Aravó i altres terres, durant més de trenta anys i com després el comte Sunifred la va prendre i donar en benefici a un tal Isarn. D'acord amb la llei dels gots (Lex Visigothorum, IV.2.20), els jutges restitueixen la vila a Guidiscle.

[A] Original no localitzat.

[B] Còpia de 1787.

[C] Còpia del 20 de març de 1790.

D BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IX, ff. 1-4. Còpia del segle XVIII.

E BC, Barcelona, ms. 963, ff. 113-114. Còpia del s. XIX.

Ed. TRAGGIA, *Discurso histórico*, ap. 3, pàgs. 56-67. MARTÍ, *Dietari*, vol. I, ap. 1 bis, pàgs. 467-468. BASTARDAS, «Dos judicis antics», pàgs. 24-25. *Catalunya Romànica*, VII, pàg. 32. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 45.

Hic est iudicius et litis. Cum in Dei nomine resideret vir inlustris Salomon comis in vico Alle, in mallo publico, una cum iudices suos qui iussi sunt causas aud[ire et] recte iudicare, id sunt videlicet Adalelmo vicecomite vel iudices Trasebado, Fedancius, Leopardus, Heles, Arlascuti, Salomon, Longobardus, Bulgar et Sancoli iudicum, [in] presentia aliorum plurimorum bonorum hominum qui in ipso

mallo residebant, id sunt Paternus, Centullus, Aspandus, Maurucus, Sperandeo, Ferriolus et Martino saione vel alii plures qui ibidem aderant.

In supradictorum iudicio veniens homo nomine Witisclus et dicens: «Audite me, qum isto homine nomine Sonnane qualiter esset villa nomine Setteretto, quod mihi dedit amita mea per scriptura donationis et illi ei evenit de patre suo Asenari Galindonis comite per sua ruptura et aprisione per preceptum domni imperatoris, sicut ceteri spani, et ruperunt ea servi sui his nominibus Apila, Gomesindus, Ademirus, Franculinus, Servusdei et item Franculinus, Sunila, Dulgofregus, Tudila, Eugenius vel alii plures servi sui». Tunc supradicti iudices interrogaverunt Sonnane quid ad hec responderet. Et ipse in suo responso dixit: «Ego eam teneo ipsa villa per beneficio de seniore meo Salomon comes». Tunc ipsi iudices interrogaverunt prefatum Witisclo si potuisset abere talem testimonia qui eum vidissent eam abentem vel dominante ipsa Ailone amita sua infra os XXX annos per ruptura et apprisione de patre suo Asenario. Et ipse Witisclus dixit: «Abeo testes plures quos et dedit sua testimonia in ipso placito». His nominibus id sunt Primus, Garbiso, Dignus, Argemirus, Guldericus, Auttimirus, Ugandus, Centullus, Asenarius, Maurecatus, Asenarius, Egika, Placiano, Franco, Centullus, et iterum Centullus, Garsias, et Sclamirus, Ursio, Galicto, et Fedantius, qui et iuraverunt et testificaverunt asserie conditione qualiter ipsi viderunt Ailone, amita Witiscli, ipsa villa Setteretto tenente et dominante [per] apprisione terras infra confinio de ipsa villa et domum Sancti Martini, vel in aliis locis quod ruperunt sui servi de villa Setteretto; et dum eam aberet Ailo ipsa villa ab omni integritate sic eam dedit ad isto nepote suo Witisclo per scriptura donationis p[ro]p[ter] s[pacium] XXX annos; et dum eam abuisset ipse Witisclus ab omni integritate, sic eam tulit Hunifredus comis et dedit eam ad beneficio ad Isarno absque legis hordine.

Tunc ipsi meminiti iudices perquisierunt in libro Gotorum et invenerunt in libro quarto, titulo secundo, era nona decima, ubi dicit: «Ut qui filio non reliquerit, faciendi de rebus suis quod voluerit abeat potestatem. Omnis ingenuus vir adque femina sive nobilis sive inferior, qui filios vel nepotes aut pronepotes non reliquerit, faciendi de rebus suis quod voluerit, indubitanter licentiam abeat». Tunc supradicti iudices ordinaverunt Martino saione qui revestisset Witisclo de ipsa villa Setteretto et de ipsas terras quod superius insertum est et sua continet scriptura, ab omni integritate, et congaudeat se ipse Witisclus in nostro iudicio sua iusticia recepisse.

Facto iudicio sub die VII kalendas septembris, anno XXIII regnante Karulo rege.

(*Crismó*) Trasobado SSS. Heles SSS. (*Crismó*) Leopardus SSS. Salamon SSS. Langobardus SSS. Sancol SSS.

Protasius archipresbiter, qui hanc scripturam iudicii iussus scripsi SSS die et anno quo supra.

15

865, març, 15 i 22. Sant Esteve de Pomers

Davant un tribunal presidit pel comte Salomó de Cerdanya-Conflent, format per tretze jutges i reunit al castell de Sant Esteve de Pomers, al terme de Clerà, compareix Llobard, mandatari de l'abat Andedat de la Grassa, i reclama a Saroard la propietat del vilar de Mata, dins el terme de Prada, al Conflent. Examinats els documents que presenta Llobard, escoltats els testimonis, consultada la llei dels gots i reconeguts els límits del vilar, els jutges en confirmen la possessió al monestir de la Grassa.

A ADPO, Arxiu Comunal de Prada, AA I.

B ADPO, Arxiu Comunal de Prada, AA 2. Còpia de finals del segle IX.

C ADPO, Arxiu Comunal de Prada, cartoral anomenat Llibre Vermell. Còpia de 1611.

Ed. ALART, «Un jugement inédit». ALART, *Cartulaire*, núm. 1. GIGOT, «Les plus anciens documents», núm. 1 i núm. 2. MAGNOU-NORTIER, *Recueil*, núm. 26. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 56.

Cum in Dei nomine resideret Salamon comis in castrum Sancti Stephani una cum Saroardo seu et iudices qui iussi sunt causas audire, dirimere vel iudicare, id est Castellanium, Fedancium, Trasbadum, Godmare, Mirone, Scluane, Recaredo, Manzonem, Absalon, Witiricum, Odolbaldum, Audbertum, Witizane et Argfredum saione, seu in presentia Fridiscllo abba, Eldeberto abba, Amancio presbitero, Candigano presbitero, Weifario presbitero, Contefredo presbitero, Alarico presbitero, Audesindo presbitero vel aliorum multorum hominum qui in ipso iudicio residebant, ibique veniens homo nomine Longobardus in eorum iudicio mandataris Andedato abbate, in reclamatione dicens: «Iubete me audire viri onorabiles, comes et iudices, quia talem villarem qui dicitur Mata, qui est in valle Confluentana, infra fines de villa Prata et super alveum Tede, dum retineret iamdictus Andedatus ipsum villarem Mata per vocem Eliani abbati, antecessori suo, qui ipsum villare edificavit prius per donitum Suniefredo comiti ad proprium, cum omnes fines suas et aiacentias illorum, et per preceptum regis Karoli, sic venit iste Saroardus et tulit nobis ipsum villarem Mata absque iuditio, at cui ego voce prosequero». Cumque nos, comis, iudices, tali reclamatione Longobardi audissemus, interrogavimus iamdicto Saroardo quid ad hec responderet, at ille in suo responso dixit: «Ipsum villare qui dicitur Mata, ego eum prendidi de potestate de Andedate abbate vel de suos monacos, et nunquam debet esse proprius ipse villare Mata de monasterio Sancte Marie, set partibus regis eum retineo».

Nam nos iudices, cum tali responso Saroardo audissemus, interrogavimus Longobardo causilicum si abebat cartas donationis de ipsas villas Prata et Mata

sicut te reclamasti, quod Suniefredus comis eas dederat ad domum Sancta Maria monasterio qui situs est infra comitatu Narbonense et Carcasense, super fluvio Urbione. Sed ille presentaliter obtulit ipsam cartam donationis, quod Suniefredus comes fecit cum sua uxore Ermesinda de iamdictas villas Prata et Mata ad proprium. At hec nos iudices, cum audissemus ipsam cartam legentem et relegendem et resonabat ibidem Prata et Mata cum terminis et limitibus earum et cum omnes aiacencias illorum seu et aeclesias cum domibus, curtibus, ortos, arbores pomiferis et inpomiferis, oliveta, fontibus, pratis, pascuis, silvis, garricis, ad proprium ad domum Sancte Marie que vocant Crassa vel ad ipsos monacos qui ibidem militant, propter remedium anime illorum. Et ibidem ostendit preceptum regis Karoli quod fecit ad Suniefredum comiti de ipsas villas Prata et Mata suprascriptas ad proprium.

Cumque nos iudices tali rei veritati audissemus vel cognovimus et iusticia de Longobardo causilico, precepimus ei ut dedisset testimonia ante nos, sicut et fecit. Qui ipsum proprium cum sua terminia cognitum ab[uis]sent viros onorabiles et circummanentes omnes, qui ante nos testificaverunt vel in ecclesia Sancti Stephani martiris Christi iuraverunt, dicentes qui sita est in castrum quod nuncupatur Sancti Stephani. Et nomina testium aec sunt, id est: [Trasemir] us, Ilarem, Witizane, Calastus, Illericus, Bonissimus, Sisenandus, Speraindeo, Amancius, Albemirus, Sancio, Ermesindus, Mengo, Auriolus, Arreco, Candiganus, Stabiles, Eles, Wistrillus, Avencius. Quia nos, suprascripti testes, scimus et bene in veritate sapemus et oculis nostris vidimus et de presentes eramus quando venit Suniefredus comis in villa Prata et ostendit ibidem preceptum regis Karoli, quod ille dignatus est facere propter suam mercedem de villa Prata et Mata, cum omnes fines suas et aiacentias suas, sic vidimus ipsum preceptum et audivimus relegendem; et vidimus ipsas villas Prata et Mata abentem et possidentem ad proprium, cum omnes suas fines, sicut ipsum preceptum regale resonat. Et cum retinisset ipsas villas cum suas fines, sic tradidit eas ad domum Sancte Marie que vocant Crassa et ad ipsum abbatem Eliane vel ad suos monacos qui in ipsum monasterium militant. Et postquam ipse abbas retinebat per carta donationis ipsas villas, sic nos videntes venit Elias abbas et adtraxit ibidem omnes ad abitandum per beneficium suum in locum ubi dicitur Mata, his nominibus Ildesindum, Daconem, Ildericum, Atilanem aut ceteros pares illorum. Et nos qui hoc testificamus, et sic edificamus ipsam villam Mata, et fecimus ibidem domos, curtes, ortos cum suos arbores, molendinos, per beneficium iamdicto abbate Eliane, cum suo adiutorio, in ea vero ratione ut servitium exinde illi fecissemus ad domum Sancta Maria monasterio. Et ipsum beneficium qui eum retinuissemus, et magis debet odie e[ss]e ipsam villam Mata de apendicione Prata de monasterio Sancte Mariae, sicut Suniefredus comes dederat per cartam

donationis ad proprium, quam de Saroardum, qui eam retinebat per partibus Sa[lamonis] comiti, per causa regis et per beneficium, et con[tra l]ege contendit ipsa villa Saroardus, et ea que te[st]ificamus recte et verac[iter] testificamus per superadnixum iuramentum in Domino.

Late condicione sub die idus marcii, anno XXV regnante K[arulo] rege.

Saraordus, qui hunc iuramentum re[cepiss]et, abebat ipsa carta donationis in vinculo qui ad disruptendum venisset, composuisset ipsas villas in duplo quantum eo tempus melioratas fuerant.

Cumque nos iudices tali condicione ante nos firmata esse videremus, perquisivimus in lege Got[orum et] invenimus in libro V, titulo primo, era prima, ubi dicit: «De donationibus aeclesiis datis: Si famulorum meritis ut iuxta compellimur debitae compensare lucra mercedis quanto iam copiosius pro remedium animarum divinis cultibus et terrenu[m deb]emus impendere, et inpena legum soliditate servare. Quam propter quoscumque res sancti Dei vasesicis, aut pro principum aut pro quorumlibet fidelium donationis conlatae reperiuntur votive, hac potencialiter pro certo censetur, ut in earum iura inrevocabili modo legum ternitate firmentur».¹ Iterum invenimus in alia lege, infra corpore ubi dicit: «Iam vero quod ad die huius lata legis vel tempora quicumque pontificum de his qui ad fidelibus in Dei aeclesiae testata vel conlata esse nos[cuntur], aliquit exinde abstulerit suo quod iuri vel aeclesiae principali amplificaverit, seu quicumque persone quolibet modo quodcumque tale concesserit nulla temporum longevitate securum ut iusta permissum ordine quandocumque et per quocu[mque] talia fuerit comisisse detectum eam ipse qui presumpsit una cum legitimis satisfacti-one rei propria illi aeclesia cui tulit ulla, in q[uam del]iquit reformare cogendus est; quod et si de rebus propriis non abuerit unde componat, et in omn[i in]tegritate eo que presumpsit aeclesie cuitulit restituat».² Et reperimus in alio loco: «Haec igitur lex non solum pro rebus quod in ecclesiis absolutis vel diocesanis conlata sunt observabitur, set sub generale nomine omnium aecle[siarum, id] est a monas[terium vi]rorum quam etiam feminarum, omni modo in istitutione implebitur».³ Et invenimus in lege quo[mo]do Karolus rex dedit ipsos alo[de]s Prata et Mata ad Suniefredo comiti, qualiter eum debet abere sicut lex Gotorum comm[emorat]: «D]onatio regis potestatis quod in quibus personis conferuntur vel conlatae sunt in eorum iure persis[tant in] quorum nomine eas potestas contulerit [regia ea videlicet rati]one, ita ut huiusmodis [regalis mani]ficentia co[n]latio

1. *Lex Visigothorum*, V, 1, 1.

2. *Lex Visigothorum*, IV, 5, 6.

3. *Lex Visigothorum*, IV, 5, 6.

attributa in nomine eius qui] hoc promeruit tranfusa permaneat, ut quitquit de oc facere voluit, iudicare volerit potestatem in omnibus abeat». ⁴

Tunc nos iudices in tanta lege in[ve]nissemus et in testimonio [L]ongobardo veni[ssent, precipimus et ut ipsos testes] qui ante nos testificaverunt ante nos [ve]nire fecisset, sicut et f[ecit], et ipsos terminos sine dilatatione nobis monstrasset, sicut iuratum abebant. Et nos iudices, una cum sai[one] et cum plures bonis [hominibus qui ipsa termin]ia cognitam abebant, circumdabimus ip[sa ter]minia. Et est [ter]minus unus: de parte occidente usque in medio alveo Tedo, de alia parte usque in medio rivo Literano, de tercia parte in st[rata francisca, in petra fita a Sancti Felici, et de ipso] termino vadit usque in monte Bo[var]ia sicut aqua vertitur, et inde subtus villare que dicitur Arbocia et inde vadit per ipsa aecclesiola que dicitur Fullonicus, et inde vadit per ipsos term[inos qui dividit inter] Prata et villare Avelaneto, e[ft inde vadit] per ipsa terminia ad ipsa pariete que dividit inter Prata et Lusconem, et dividerunt per ipsa pariete ipsas villas Suniefredus et Argila comites, usque in rn[edio Tedo, et term]inaverunt ad ipsa villa Prata [ipsis caput aq]uis in rivo Literano cum suo rego qui inde [discurrit].

Cumque tanta rei in veritate invenissemus, altercavimus inter nos et invenimus in lege Gotorum: «Si quod[cumque ante adventum Gotorum de ali]cui fundi iura remo[tum est et alii cum po]ssessionem aut vindicione[m] aut do[nationem] aut divisionem aut aliqua transactione transla[tum est] ut in eis fundi [ad quod] Romanis antiqu[itus probatur iure iustum consistat], cum autem proprietates fundit nul[lus fortissimis] signis aut limitibus proban[tur que debeat obse]rvari, eligat inspectio iudi[cantium] quos par[ci]um consencio elegerint ut iudex quod certiores agnoverit vel seniores faciat e[os sacramenta prebere quod terminos s]ine ulla fraude de]mons[tra]verint». ⁵ Termin[os et limites] lapides erigi fecimus, sicut antiquitu[s consti]tuerunt. Cumque nos, comes aut iudices, tan[ta rei veritate et iustitia et veritate Sancta Maria inv]enissemus quod tr[ad]itum abet per scriptu[ras et per preceptum] imperiale, ordinavimus [saionem nostrum Arge]fredum qui revestire fecisset [de i]psum alodem cum om[nes] terminos suos Longobar[dum] mandatarium, sicut nos circumdatum abemus, et congaude[ant se [in nostro iudi]cio illorum per]cepisse iusti]cia.

Dato iudicio sub die [XI kalendas apr]ililis, anno XXV regnante Karulo [rege].

Hec s[unt nomina iudicum] et al[iorum hominum] us[...] quia [...] Godmarus SSS. Absalon SSS. Trasebado SSS. Fedan]cius SSS. [Miro SSS].

[Bonissimus rogitus et sacerdos, qui hunc iudicium scripsi et + sub die anno quo supra].

4. *Lex Visigothorum*, V, 2, 2.

5. *Lex Visigothorum*, X, 3, 5.

16

868, agost, 18

Davant el tribunal del comte Salomó de Cerdanya-Conflent, Requesens, mandatari del comte, evacua a l'abat Guitizà i el prevere Protasi del monestir d'Eixalada l'alou de Canavelles, Entrevalls i Ocenyes, que va ser del comte Berà I de Conflent i que després va passar a la seva filla Rotruda, la seva neta Anna i l'abat Eldebert, que el van donar al monestir. Salomó admet que Berà tenia l'alou per compra i per herència i, consegüentment, renuncia a la pretensió de retenir-lo com a benefici.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, f. 25. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, f. 128. Còpia del segle XVII.

D BNF, Col. BALUZE, 109, f. 78. Còpia fragmentària del segle XVII.

E BNF, Col. de Languedoc (Bénédictins), 74, ff. 203-204. Còpia del segle XVIII.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, 1a ed., II, col. 1490. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 1a ed., XVIII/2, ap.

98, cols. 1489-1491. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 169. THÉVENIN, *Textes*, núm.

101. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XXIII, doc. 3, ap. 3. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 16.

*PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 60.

In iudicio Salomonis comitis, Eldesindo vicecomite et de iudices qui iussi sunt causas audire, dirimere vel iudicare, id est, Trasebado, Ermemiro, Absalon, Longobardo, Berane, Galindone, iudicum, et in presentia Wiliemundo presbitero, Walarico presbitero, Witerico, Suniario, Wanzane, Suniario, Fredenando, Samson, Dodone, et Gintile saione, vel aliorum plurimorum bonorum ominum qui in ipso iudicio residebant, veniens homo nomine Ricosindus atque mandatarius Salamonis comitis causas perquirere vel mallare, unde et dicens: «Audite me cum isto mandatario de Witizane abbate et Protasio presbitero qui ipsas kartas accepit de ipsum alode de villa Kanavellas et Tresvallos et Ucenias de Anna et Eldeberto abbate et eas protulit in iudicio qualiter tenet in ipsis supradictis locis kasalibus, vineis, terris, ortos et arbores qui debet esse de beneficio seniori nostro».

Tunc ipsi iudices ad ipsum mandatario nomine [Wardina] dixerunt: «Quid ad hec respondes?» Et ille dixit: «Ego omnia ista teneo per isto mandato cuius vocem persequor per cartas legibus factas quas fecit Anna et Eldebertus abba cum monachis suis et ad illos fecit Rotrudes per elemosina et illut aliut dimisit filie sue Anne, et illa fecit karta fatiente Protasio ad domum Sancti Andree elemosinarum».

Iterum predicti iudices Recosindo, misso comitis, dixerunt: «Potes habere testes aut scripturas aut ullum indicium veritatis unde legibus convincere possis ut per XXX annos quieto ordine fuisset benefitius et proprius non debuisset esse de ista Anna aut de matre sua Rotrude aut avio suo Berane comite, aut in isto aut in

alio aut in tertio placitos?» Et ille Recosindus in suo responso dixit: «Non possum abere quod dicitis nulloque tempore».

Tunc ipsi iudices interrogaverunt ipsum mandatario cenobio Sancti Andree si potuisset adsumere vocem datoris et firmare legibus quum testimonia ipsas cartas et ipsum alodem ut infra istos triginta annos aut supra legibus aut quiete tenuisset aut possessores fuissent Anna aut matre sua Rotrudes, qui istas cartas donationis elemosinarum fecerunt ad Sanctum Stephanurn vel Sancto Andree ex voce avi vel patri suo Berane. Et ille respondit: «Sic possum habere tale testimonia quomodo Bera comis abuit ipsum alodem ex comparatione vel alode parentorum suorum, et quiete possedit et dimisit filia sua Rotrude; et Rotrudes quiete tenuit per XXX annos et supra et quiete dimisit filie sue Anne vel Eldeperito abbate per carta donationis per legis ordine». Unde sic dedit iste Wardina mandatarius vel Protasius presbiter tale testimonia qui iuraverunt ad seria conditione sicut superius scriptum est.

Iterum predicti iudices Recosindo, mandatario Salomon comiti, dixerunt: «Fac cito exvocatione sicut superius responsum dedisti». Sic me exvoco ego Recosindus ab [in]terrogatione iudicum quid non possum diffamare ipsos testes et ipsas scripturas, nec testes ampliores nec meliores ut legibus convincere possim ut beneficiis debeat esse, nec per scripturas nec per nullum inditium veritatis, nec isto placito nec in alio nec nulloque tempore; et hec mea exvocatio vera est quod negare [non] possum in vestro supradicto iuditio.

Facta exvocatione sub die XV kalendas septembris, anno XXVIII regnante Karulo rege.

Recosindus SSS et feci. Fredenandus SSS. Sign+um Ermefredi. Sig+num Godemar. Invacanus SSS. Sign+um Ermenrici. Sign+um Isideri. Sign+um Ausiliro. Samson SSS. + Ermimirus. Galindo SSS. (*Crismó*) Absalon SSS. Trasebado SSS. Bera SSS.

Iuliono, Dei miseratione presbiter, qui hanc exvocationem scripsi et SSS sub die et anno quo supra.

17

872, març, 17

Davant un tribunal que presideixen el bisbe Guisad d'Urgell i formen els jutges Goltered, Amor i Anulf, Ispalaric acusa Llofre d'haver-lo copejat dues vegades i haver-lo reclòs a la casa de Gercari i després a la de Gregori. Llofre reconeix que no pot aportar testimonis per provar que ho va fer en defensa pròpia.

AACU, perg. 15.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, X, p. 68. *BARAUT, «Els documents», II, doc. 25. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 55.

In concilio domni Wisadi, gratia dei episcopus, seu et de iudices Golteredi, Amore et Ansulfum iudicum, et in presentia Dignoni, Yercari, Gregorii et Usilani saioni. In supradicto vero iudicio venit omo nomine Yspalaricus et mallabit me Leofredo dicens: «Quod beni super eum ira ductus et feci illi II colapas supra eum de meo fuste et sic infraclusi eum in domo Yercari et postea sic traxi eum exinde et infraclusi eum in domo Gregori. Unde et feci mea recognitione in placito et postea arramibi exinde testes quod eum feci me debendente¹ feci, et sic beni in placito qui iam preteritus est, et non potuo eos legibus abere».

Et sic me interrogaberunt supradicti iudices si possum tes[tes] abere in isto placito aut in alio. Et ego Leofredus dixi: «Non possum exinde abere testes nec in isto placito nec in alio neque in tercio nec modo nec postmodum neque ullo tempore et h[ec eboca]tio bera est et negare non possum in vestro supradicto [iudi]cio.

Facta ebocatio mea VIX kalendas apriles, anno XXXII regnante Carulo rege.

S+ Leofredi, qui anc ebocatione feci.

S+ Erulfi. S+ Reccaredi. S+ Odesindi. [Gol]teredus SSS. Amor SSS. (*Crismó*) Ansulfus SSS.

Ramio, qui anc ebocatione scripsit et SSS cum literas II supra positas, die et anno co supra.

18

874, març, 25. Vernet

Davant el tribunal del comte Miró I de Conflent, format per set jutges i reunit a l'església de Sant Sadurní, a la vila de Vernet, Sesnan, mandatari del comte, reclama Llorenç, resident a Canavelles, com a esclau del fisc, però Llorenç aconsegueix presentar quatre testimonis que avalen la seva condició d'home lliure, mentre que Sesnan no pot aportar proves equivalents i ha de renunciar a la seva pretensió.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, f. 117. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, f. 167. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 34. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 185.

THÉVENIN, *Textes*, núm. 106. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 27. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*.

VI, doc. 81.

In iudicio Mirone comite seu iudices qui iussi sunt causa audire, dirimere vel recte iudicare, id est, Langobardus, Bera, Odolpaldus, Dodo, Stephanus, Fulgentius et Guintiocus, iudicum, vel in presentia aliorum multorum bonorum hominum,

1. *Potser per defendente*

Kandiani presbiteri, Rautefredi, Cesari, Gultredi, Maurecati, Sentredi, Enneconi, Siseguti, Danieli, Luponi, Enalario saione, omnes qui in ipso iudicio residebant, veniens homo nomine Sesenandus, mandatarius Mirone comite, et dixit: «Audite me cum isto Laurentio qualiter servus fiscalis debet esse ex nascendo de parentes de abios suos, cum fratres vel parentes suos, et servicium fecerunt domno Suniefredo comite, genitore seniore meo, ad parte fiscali per preceptum quod precellentissimus rex Carulus fecit domno Suniefredo comite, cuius voce me mandatarium mandat inquirere senior meus».

Tunc supradicti iudices dixerunt Laurentio, qui est inquietatus pro se et parentes suos: «Qui ad hec respondis?» Et ille in suis responsis dixit: «Non debeo esse servus fiscalis, nec parentes mei ex nascendo de bisabios vel visabias ex paterno vel ex materno, quia ego et parentes mei, sicut lex Gotorum continet, per XXX^a vel quinquaginta annis in domos in qua nati sumus inter presentes instetimus absque blandimento vel iugo servitutis in villa Canabellas, nullo comite vel iudice nos inquietante».

Nos vero iudices Sesenando mandatario diximus: «Potes habere testes aut scripturas aut ullum indicium veritatis unde probare possis isto Laurentio, fratres vel parentes suos, ut servi fiscale seniori tuo debent esse, ut infra istos legitimos annos quod responsum dedit servituti fuissent?» Et ille dixit: «Non habeo alia probatione nisi inveni in breve senioris mei quod pater suus ei dimisit femina Ludinia qui fuit parentes istius parentele quem ego persequor».

Nos vero iudices diximus Laurentio: «Unde advenit ista femina Ludinia in isto breve, qui fuit soror abie tue si ancilla fiscalis non fuit?» Et Laurentius respondit: «Nescio quomodo hic resonat, set unum scio, quod ancilla inclinata in servitio non fuit; sed si aliunde ad filios suos conditio servilis non avenit, de parentes quod mihi coniuncta est, non pertinet ad filios suos servilis conditio».

Nos autem perquisimus in lege Gotorum ubi dicunt: «Si quis ingenuum ad servitium addicere voluerit, ipse doceat quo ordine ei servus advenerit. Et si servus ingenuum se esse dixerit, et ipsi simili modo ingenuitatis sue firmam ostendat probationem», et cetera que secuntur.

Proinde diximus ad isto Laurentio si potuisset tales habere testes sicut lex continet ut nullum ex fisco persolvere debeat ille aut parentes sui. Ille dixit: «Possum». Introduxit legitimos quatuor testes absque ullo crimine, id est, Guitesindo, Ataulfo, Beles et Biatarius, qui iuraverunt a serie conditione sicut ibidem insertum est. Tunc nos supradicti iudices Sesennando diximus: «Potes alios habere testes ampliores aut meliores, aut crimen quod in lege vetitum est testificandi dicere hodie aut postmodum?» Et ille in suis responsis dixit: «Non possum habere testes nec scripturas nec ullum indicium veritatis unde istos testes diffamare possim, aut istos ad servitium inclinare neque istos trinos placitos nec ulloque tempore et hodie et dein-

ceps. Sic me recognosco vel exvacuo ab interrogatione iudicum et presentia bonorum hominum in villa Verneto, in ecclesia Sancti Saturnini, et ut sacramenta fecerunt isti testes veraciter recepi per iussionem senioris mei, et ea que feci recte et veraciter me recognosco vel exvacuo in vestrorum iudicio vel suprascriptorum presentia».

Facta recognitione vel exvacuatione sub die VIII kalendas aprilis, anno XXXVIII regnante Karolo rege.

Sig+num Sesenandi, mandatario domno Mirone comite ad causas fiscalis requirendas, qui hanc recognitione vel exvacuatione feci et testes tradidi ad roborandum.

Miro. [Gu]intiocus. [..].

Protasius, si Deus comes¹ fuerit, conversus, qui hanc scriptura recognitionis vel evacuationis iussus scripsi et die et anno quo supra.

19

874, juliol, 1. Attigny

Capítols atorgats per Carles el Calb en el sínode d'Attigny en resposta a les queixes del bisbe de Barcelona contra un prevere cordovès, Tirs, que usurpava part del delme i celebrava missa i batejava sense llicència a la ciutat, contra els actes insolents que la facció de Baió va perpetrar a Terrassa i contra els gots Madaix i Ricosind, que de manera fraudulenta es van apoderar de l'església de Sant Esteve i un camp de Santa Eulàlia.

[A] Original no localitzat.

Ed. SIRMOND, *Karoli Calvi*. BALUZE, *Capitularia*, 3a ed., II, col. 233. PERTZ, *Capitularia*, I, pàg. 522. BORETIUS, KRAUSE, *Capitularia*, II, núm. 303. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II, pàg. 430-433.

Anno Incarnationis Dominicae DCCCLXXIV haec, quae sequuntur, capitula domnus rex Karolus in Attiniaco kalendis iulii statuit.

Cap. I. Episcopus Barcinonensis se reclamavit, quod Tyrsus presbyter Cor-dubensis in ecclesia intra muros ipsius civitatis sita seorsum conventus agens pene duas partes ex decima ipsius civitatis sibi usurpat et sine illius licentia missas et baptisteria in eadem civitate praesumit celebrare et convocatos ab episcopo ad matrem ecclesiam etiam in solemnitatibus Paschae et Nativitatis Domini ad se revocat atque contempto episcopo eis communionem largitur. Unde sacrum Nicaenum

1. Com diu Abadal, és evident que el copista del Cartulari es féu un embolic en voler interpretar les signatures de l'escatocol, que probablement serien: Miro comes, Protasius conversus, algun altre nom de testimoni i el de l'escrivent, probablement el mateix Protasi.

concilium dicit: «Quicumque temere ac periculose neque timorem Dei prae oculis habentes et agnoscentes ecclesiarum regulam discedunt ab ecclesia presbyteri aut diaconi vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas parochias revertantur. Quodsi non fecerint, oportet eos communione privari». Hoc de Tyrso, qui irregulariter a sua civitate discessit, decretum est. Ceterum de ipso et de aliis contemptoribus Antiochenum concilium dicit: «Si quis presbyter aut diaconus episcopum proprium contemnens se ab ecclesia sequestravit et seorsum colligens altare constituit et commonenti episcopo non adquierit nec consentire vel obedire voluerit semel et iterum convocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quodsi ecclesiam conturbare et sollicitare persistit, tanquam seditiosus per potestates externas opprimatur». Hinc etiam Africae provinciae canones decreverunt. Sed tantum hoc capitulum de Antiocheno concilio posuisse sufficiat.

De basilicis autem et decimis sacri canones decreverunt: «Ut omnes basilicae, quae per diversa loca constructae sunt vel quotidie construuntur, secundum priorum canonum regulam in eius episcopi, in cuius territorio positae sunt, potestate consistant». Et Sanctus Gelasius in decretis suis: «Quatuor, inquit, tam de redditu quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum una sit pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiae memoratam dependere quantitatem, sic clerus ultra delegatam sibi summam nihil insolventer noverit expetendum. Ea vero, quae ecclesiasticis aedificiis adtributa sunt, huic operi veraciter prorogata locorum doceat instauratio manifesta sanctorum; quia nefas est, si sacris aedibus destitutis in lucrum suum praesul impendia his designata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen, iuxta quod scriptum est: ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est, oportet etiam praesenti testificatione praedicari et bonae famae praeconiis non taceri». Et haec quidem de redditibus [et] illis oblationibus fidelium decreta sunt, quae specialiter ad episcopos ecclesiarum in illis regionibus pertinent, quae non abundant rebus, sed tantum de fidelium decimis ac votis subsistunt. Ceterum de rusticanis parochiis, quantum episcopus in partibus Septimaniae atque Galliciae a presbyteris exigere debeat, Bracarense concilium capitule secundo et Toletanum concilio capitulo quarto demonstrant.

De his autem, qui contra auctoritatem et Barcinonensis episcopi voluntatem Tyrsum presbyterum in ecclesia Barcinonae civitatis retinent, capitulare augustorum domni Karoli et domni Hludowici decernit hoc modo: «De his, qui sine

consensu episcopi presbyteros in ecclesiis constituunt vel de ecclesiis eiciunt vel ab episcopo vel a quolibet misso dominico admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum persolvant, aut aliam harmscaram sustineant». Quia vero longum est istos ad praesentiam regis adducere vel periculosum est longius a marcha eos abducere, domnus rex commendabit suo marchioni, qualiter eos dstringat atque castiget. De decimis vero, quae in potestate et dispositione episcopi esse debent, quas illi a matre ecclesia abstrahunt et pro suo libitu alibi donant, idem capitulare dicit: «Quicumque decimam abstrahit de ecclesia, ad quam per iustitiam debet dari, et eam praesumptiose vel propter munera aut amicitiam vel aliam quamlibet occasionem ad aliam ecclesiam dederit, a comite vel a misso nostro dstringatur, ut eiusdem decimae quantitatem cum sua lege restituat». Et item: «De his, qui nonas et decimas iam per multos annos aut ex parte aut ex toto dare neglexerunt, volumus, ut per missos nostros constringantur, ut secundum capitularem priorem solvant unius anni nonam et decimam cum sua lege et insuper bannum nostrum; et hoc eis denuntietur, quod, quicumque hanc negligentiam iteraverit, beneficium, unde haec nona et decima persolvit debuit, amissurum se sciat».

Cap. 2. De hoc, quod se reclamavit, quoniam castrum Terracinense suae subditum potestati factione Baionis per presbyteri insolentiam suo resultat ministerio, definitio praefati Antiocheni concilii sequenda est in causa insolentis presbyteri. Contra factione autem Baionis sequendum est capitulum Carthaginensis concilii, quo dicitur: «Visum est universis ab imperatoribus postulari defensores, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum episcoporum provisione delegentur». Sequendum est etiam supra positum capitulum ex capitulari augustorum «de his, qui sine consensu episcopi presbyteros in ecclesiis suis constituunt vel de ecclesiis eiciunt».

Cap. 3. De hoc, quod se reclamavit, quia Gotus quidam Madascius fraude atque subreptione per praeceptum ecclesiam Sancti Stephani nobilem et antiquam impetravit, ubi postposito Dei cultu foeda efficitur conversatio rusticorum, et similiter Ricosindus Gotus fraude et subreptione agrum Sanctae Eulaliae per praeceptum obtinuit, iussio regia haec per fideles missos diligenter ac veraciter inquirere iubeat, et ipsam inquisitionem per fidelium custodiam sub sigillo ad notitiam suam perferri faciat. Et si inventum fuerit, quod praedicta ecclesia Sancti Stephani et ager Sanctae Eulaliae a praefatis Gotis per praecepta obtenta sunt, ipsa praecepta secundum legem sigillentur et una cum ipsa inquisitione ad praesentiam regiam perferantur, ut secundum iura forensia, qui in precibus fuere mentiti, non illis prosint, quae impetraverunt, et ibi careant ipso scriptorum beneficio, quo perducentur rescripta, et regia magnificentia recipiat quod est sui iuris Barcinonensis ecclesia.

20

875, desembre, 17

Instat per Fredemir, mandatari del bisbe Odesind d'Elna, Ovall, fidel de Bernat de Gòtia, comte de Rosselló, reconeix davant un tribunal de deu jutges que presideix Isimbert, missus del comte, que reté injustament els homes i el lloc de Sant Feliu de la Roca d'Albera, que han de ser del bisbe.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral d'Elna. Còpia de 1140-1147, no localitzada.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, 1a ed., II, ap. 104. *Histoire générale de Languedoc*, 1a ed., I, 1730, núm. 101. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 1a ed., XVIII/2, ap. 104, cols. 1496-1498. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 189-CI. MONSALVATJE, *Noticias historicas*, XXI doc. 11. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 92.

In iudicio Isimberto, misso Bernardo comite, sive et de iudices qui iussi sunt causas dirimere et legibus diffinire, id est, Teodofredus, Medema, Arifredus, Teodericus, Ildoigius, Sindila, Albarus, Mantio, Calvilae, Fauvane, iudicum, Valafonso saione, vel in presentia Hictore, Ragamberto, Epulone, Munio, Adoaro, Atone, Arnaldo, Aberaldo, Suniario, Sendebado, Tractimiro, Domferano, Ramnone, Maurecato, Ermemiro, Senderedo, Georgio, Achilane et Victore vel aliorum plurimorum bonorum hominum praesentia, qui in ipso iudicio residebant, recognosco me Auvaldus a petitionibus Fridemiro, qui est mandatarius de Audesindo episcopo, vel ad interrogatione de supradictos iudices: verum est in omnibus et hoc negare non possum, quia de his unde me mallavit meminitus Fredemirus, mandatarius de Audesindo episcopo, quod ego iniuste retineo homines qui sunt commanentes prope claustra Sancti Felicis et eius terminio; quae ipsi ecclesiae subditum esse debet sub ditone Sanctae Eulaliae Elenense sedis ecclesiae: de ipso poio ubi est ipsa Mata, et recte descendit et accipit partem de ipsum locum ubi ipsas vineas fuerant, et sic vadit ad ipsam viam qui discurrit de monte Albariae, et inde ducit ad locum ubi dicitur ad ipsas Aluminarias, et pergens de ipsas Aluminarias per ipsos torrentes ad ipsum poium, et iterum revertit recte ad ipsam praescriptam Matam.

Et ego Auvaldus respondi quod non iniuste, sed partibus comitis et ad servitium regis exercendum hoc retineo, et hanc meam responsionem praesentiae vestrae iudicium conditionis ostendit saepedictus Fredemirus, mandatarius de Audesindo episcopo, qui legibus ductus est atque ibidem resonat, ex qua auctoritate praedictus locus Sancti Felicis sub ditone Sanctae Eulaliae esse debet. Quod etiam et vos praefati iudices me interrogastis si potuissem per legitimos placitos habere scripturas aut legitimos testes aut quodlibet verum documentum per quod probare

potuissem ut saepedictus locus per beneficia vel adprisionem comiti regalem servitium persolvi debeat vel homines loci illius commanentes vel contra ipsam scripturam aliquam inferre potuissem infamiam. Manifeste verum est quia dictus locus Sancti Felicis cum claustra et terminia eius, sicut suus resonat iudicius, a praedecessores Audesindo episcopo, videlicet Vinedario episcopo, Ramno episcopo, Salamone episcopo et isto praesente Audesindo, per hos annos quinquaginta seu et amplius iure ecclesiastico possessum fuit per successionem Sancti Felicis, sub ditione Sanctae Eulaliae, et ipse suus iudicius condicionis verus est in omnibus et legibus factus.

Et ego Auvaldus sic me recognosco atque evacuo, quia non possum contra ipsum iudicium nullam inferre infamiam neque probare per testes neque per scripturas sed neque per ullum indicium veritatis, quod ipse praefatus locus partibus comitis esse debet; vel homines loci illius commanentes servitium regis exinde persolvi debeant nec modo nec ulloque tempore, quia plus pertinet ad Audesindum episcopum, qui hoc perquirat recte iure ecclesiastico, quam a me Auvaldo qui retineo hoc partibus comitis iniuste. Et ea quae me recognosco, recte et veraciter me recognosco vel evacuo in vestro supradictorum iudicio.

Facta recognitione evacuationis sub die XVI kalendas ianuarii, anno XXXVI regnante Karolo rege.

Auvaldus, qui hanc meam recognitionem feci subscribi.

Remesarius. Mauregatus. Argeredus. Ildoigius. Ragambertus.

Sanctus presbyter hanc recognitionem scripsi sub die et anno quo supra.

21

876, gener, 18. Fonollar

El judici iniciat el 8 de gener a la vila de Tanyà, al terme de la Roca d'Albera, al territori d'Elna, continua el dia 18 a l'església de Sant Martí de Fonollar, on set testimonis presentats per Babilà, mandatari de Castellà II, abat d'Arles, declaren, en la causa contra Domènec, que van veure com l'abat Castellà I i els seus monjos van aprisiar, juntament amb tota la vall, el palol i les terres del vilar de Riuferrer, on hi havia l'església de Sant Pere de Riuferrer, i que des d'aleshores, durant més de trenta anys, aquests béns han estat possessió de l'abadia de Santa Maria d'Arles d'acord amb preceptes de l'emperador Lluís i el rei Carles. Per aquests motius, els béns han de ser de l'abadia i no de Domènec, que els reté injustament.

[A] Original no localitzat.

[B] Còpia del segle IX o del X, no localitzada.

[C] Cartoral del monestir d'Arles. Còpia, potser del segle XIII. No localitzat.

D BNF, Col. BALUZE, 117, ff. 306v-307v. Còpia de mitjan segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispànica*, ap. 35. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 189. MONSALVATJE, *Notícies històriques*, VII, doc. 7. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 93.

In mallo publico ante iudices in villa Tagnane, territorio Elenense, id est, Albarus, Wittericus, Ranoaldo, Ermenisclo, Fauvane, iudicum, vel plures bonis hominibus, id est, Iba, Aucta et Feudeleucus, Francone, Fulcrerano presbytero, Andilane, Simproniano, Hascharicla, vel plures bonis hominibus, anno trigesimo sexto regnante Karulo rege et primo imperante, sexto idus ianuaras.

Conditiones sacramentorum ad quas in praesentia de iudices qui iussi sunt causas audire, dirimere vel iudicare, id est, Albarus, Witthericus, Iohannes, Sindala, Walafonso, Fauvane et Ranualdo, iudicum, sive et in praesentia Atone et Viataro, sacerdotes, sive pluris bonis hominibus, id est, Tudericus, Wimara, Taurello, Recharedus, Eldefonso, Leothario et Ferriolo, Hisselmo saione, vel plures bonis hominibus qui in ipso iudicio residebant. Testificant testes prolati quos profert Babila, qui est mandatarius vel causilicus de Castellano, abbate Sanctae Mariae territorio Elenensi, qui est sita in Valle Asperi, quae nuncupant Arulas, sive de diversae cellulae subiectae sibi servientes, in facie de homine nomine Domenico, unde intentio vertitur inter Babilane iamdicto et Domenico. Et nomina testium haec sunt, id est, Warnebertus, Aimericus, Adabertus et Wandalmares, Aideradus, Godaldus et Raganfredus.

Iuramus nos suprascripti testes in primis per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per reliquias sancti Martini confessoris, cuius basilica sita est in praefato territorio, in locum qui dicitur Fullonicas, supra cuius sacrosancto altario has conditiones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos iamdicti testes scimus et bene in veritate notum habemus, sapimus et oculis nostris vidimus et auribus audivimus et praesentes eramus in saepedicto territorio Elenense, in Valle Asperi, in villare quem nuncupant Rivulo Ferrario subteriore, vidimus in iamdicto villare ipso palazolo ubi ipsa ecclesia aedificata est quae nuncupant Sancti Petri; vidimus ipso palazolo primos homines trahentes de eremo ad cultura ad Castellano abbate [condam] et suos monachos his nominibus, Honnoni presbytero, Eldesindo monacho, Amelio et Theodosindi et Bassulino monachos. Vidimus ad ipso iamdicto abbate et suprascriptos monachos ipso iamdicto palacio ad ipso abbate et saepedictos monachos trahentes de eremo per illorum adprisione per hos triginta annos seu et amplius cum omnes suas adiacentias et cum sua simul tota ipsa valle, ubi nos testes concisionem fecimus et pedibus circumdavimus et manibus insinuavimus ad saione iamdicto Isselmo. Quia infrontat ipso palaciolo cum ipsas terras vel cum ipsas castenatas et

nogaretas: de una parte in rio quem nuncupant Ferrario, de alia parte in terra de Ansericho inlaterat, de tercio latus per summitate de ipso poio infrontat in Kero de Audriso vel in vinea de Teudemare vel heredes suos, de quarto vero latus infrontat in terra de Castellano abbate sive de cuncta congregatione coenobii Sanctae Mariae iamdicti monasterii.

Vidimus nos iamdicti testes ipso palaciolo vel ipsas terras cum diversas arbores tuos, de quantum in istas iamdictas infrontationes includunt, ad Castellano abbate condam et condam iamdictos monachos trahentes per illorum adprisione et possidentes per hos triginta annos seu et amplius, sicut illorum praeceptus in nomine Ludoici imperatoris augusti et Karulo rege; et inter condam Castellano et condam Babilani et condam Recosindi et condam Recimiri, abbates, vel illorum monachos tenentes per illorum aprisione, sicut superius insertum est, per quinquaginta annos seu et amplius; et illorum potestas exinde disrupta nunquam fuit usque quod iste praesens Domenicus eos exinde dispotestabat iniuste. Et hodie plus debet esse de Castellano abbate et cuncta congregatione coenobii Sanctae Mariae, cuius Babila mandatarius vel causilicus voce persequitur per aprisione de ruptura de iamdicto abbate vel monachos iamdictos quam ad isto Domenicho, qui hoc retinebat iniuste. Et ea quae scimus recte et veraciter testificamus per supra emissum iuramentum in Domino.

Latae conditiones sub die XV kalendas februarias, anno XXXVI regnante Karulo rege.

Signum Warnebertus. Signum Americus. Adebertus. Aideratus. Signum Godaldus. Signum Raganfredus. Qui hunc iuramentum iuramus.

Signum Domenicus, qui hunc iuramentum recepi.

Auditores: Signum Amelius. Signum Agilane. Signum Adeberti. Signum Fulcranni. Signum Eldefonso. Witthericus. Albarus subscripsi. Recharedus subscripsi. Walafonsus subscripsi. Sindila subscripsi. Iohannes subscripsi. Fauva subscripsi.

Durandus presbyter, qui has conditiones scripsi et subscripsi die et anno quo supra.

22

876, gener, 30

A petició de Babilà, mandatari de Castellà II, abat de Santa Maria d'Arles, Domènec evacua el palol i les terres que durant vuit anys ha ocupat injustament al territori d'Elna, al Vallespir, prop del monestir d'Arles, al lloc on hi ha l'església de Sant Pere de Riuferrer. Reconeix que el difunt abat Castellà I i els seus monjos van aprisiar el lloc i que els abats successors el van posseir durant més de cinquanta anys.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral d'Arles. Còpia. No localitzat.

C ADPO, fons FOSSÀ, 12 J 24, *Recueil*, tom I, núm. 2. Còpia del segle XVIII.

D BNF, Col. MOREAU, 2, f. 137. Còpia del segle XVIII.

Ed. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., II, núm. 187. MONSALVATJE, *Noticias históricas* VII, doc. 6. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 94.

In iudicio de iudices qui iussi sunt causas audire, dirimere vel iudicare, id est Albarus, Withericus, Ioannes, Sindala, Fauvane et Ranualdo, iudicum, seu et in presentia Atone, Viatario, Eldegiso, sacerdotes, Hisselmo saione, vel plures bonis hominibus, id est Audericho, Trassivicho, Wimarane, Taurello, Recharedo, Eldefonso, Leothario et Ferriolo, seu et in presencia multorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant.

Professus sum ego Domenicus simulque exvacuo a petitionibus Babilane, qui est mandatarius vel causilicus de Castellano abbate vel cuncta congregacione cenobii Sancte Marie de territorio Elenense, cuius basilica est sita in Valle Asperi, in locum quem dicitur Arulas, vel ad interrogacionem de superius scriptos iudices. Verum est in omnibus et negare non possum quod dum haberet iamdictus Kastellanus abba suo palaciolo cum terras cultas et incultas, id est in iamdicto territorio Elenense vel in ipsa Valle Asperi, prope iamdicto monasterio Arulas, cum diversos arbores, id est tota ipsa valle quam traxit Kastellanus, quondam suus antecessor abbas, cum alios suos monachos, cum condam Hononi presbiteri, Eldesindo et condam Amelio, Teudesindo et condam Basulino, monachos. Et dimisit iamdictus abba sicut etiam dicti monachi ipsum palaciolo cum terras cultas et incultas et cum arbores iamdictos vel alios diversos arbores. Qui est ipse palaciolus in rivulo Rivo Ferrario subteriore, ibidem infrontat in ipso rivulo et subiungit in terra de Auferico, et infrontat per summitatem de ipso poio usque in terra que dicunt Kero de Audriso, ipso palaciolo iamdicto, ubi edificata est ipsa domus que dicitur Sancti Petri cum ista omnesque terras. De quantum in istas afrontaciones iamdictas includunt, cum omnes suos kastagnarios et nogarios et alios diversos arbores, unde me vero ordine interpellat Babila, mandatarius vel causilicus, de isto palaciolo superius scripto. Unde iam saepedictus Babila me mallavit mandatarius vel interpellavit, ego Domenicus invasi de potestate de iamdicto Kastellano cum terras cultas et incultas vel arbores, sicut superius dicitur, sive de potestate de ipsos monachos et eorum congregacione dum tenerent ipsum palaciolo, de quantum in istas afrontaciones includunt, per aprisione condam Kastellani abbati vel suos monachos condam Hononi presbiteri et Eldesindo, Amelio, Teudesindo et Bassulino, monachos.

Et dederunt mihi ipsi iudices unum et alium et tercium placitum, si potuissem ego Domenicus ad partibus meis adprobare quomodo ipse palaciolus cum terras vel

omnia sua, sicut superius dicitur, unde Babila causilicus vel adsertor me interpellat, ista omnia mea debuissent esse, sicut ego dixi. Et dico quod ad partibus meis hoc adprobare non possum quod ipse palaciolus cum terras cultas et incultas vel arbores, de quantum in suas superius scriptas infrontaciones resonant, mea debeant esse non possum neque per testes neque per scripturas nec hodie nec in nullo unquam tempore. Sicut iniuste et contra leges invasi ego Domenicus ipso palaciolo cum terras vel adiacentias vel cum omnes arbores suos diversos, de quantum in superius scriptas includunt, dum ipse abba Kastellanus condam hoc dimisisset ad omnes successores suos post se et possedisset ipso palaciolo ubi ipse domus est edificatus in honore sancti Petri, sicut superius dicitur, per hos annos quinquaginta cum omnia superius inserta, et ubi testes de iamdicto Babilane testificavere, verum testimonium testificaverunt vel a serie condicione iuraverunt in prefato territorio, in locum que dicitur Fullonichas, in domum Sancti Martini confessoris, quod plus debet esse ipse palaciolus cum omnes superius scriptas infrontaciones vel cum omnia superius saepedicta pro aprisione de condam iam saepedicto Kastellano abbate vel Annone condam presbitero vel iamdictos monachos que fuerunt per illorum aprisione vel ruptura, quod illi primi homines hoc traxerunt de heremo ad cultura, quam de me Domenico, qui ipso palaciolo cum terras et omnia superius sepedicta invasi de potestate de antecessores de Kastellano abbate infra istos octo annos. Et ea que dico recte et veraciter me recognoscho simulque exvacuo hic in vero supradictorum iudicibus.

Facta recognicione simulque exvacuacione sub die tercia kalendis februarii, anno [XXXVI] regnante Karolo rege.

Sig+num Domenicus, qui hanc meam recognicionem vel exvacuacionem feci. Sig+num Amelius. Sig+num Agilla. Sig+num Adeberto. Sig+num Fulgerano. Sig+num Eldefonso. Sig+num Rodericho. Sig+num Iohannis. Sig+num Arrecto. Sig+num Warneberti. Sig+num Aimericho. Sig+num Adeberto. Sig+num Waldamare. Sig+nurn Raganfredus. Petrus.

Durandus presbiter, qui hanc recognicionem vel evacuacionem scripsi et sub die et anno quod superius.

23

[878, maig. Arle]

Butlla del papa Joan VIII adreçada als germans Miró i Huncfrid i al vescomte Lindoí. El pontífex acusa Miró d'haver devastat i reduït a solitud la Septimània, haver espoliat les esglésies i els seus ministres i haver ocupat amb frau i força els castells, de manera que els homes del gloriosíssim marquès Bernat van haver de fer el mateix per

fer-li front. Al vescomte Lindoí, l'acusa d'haver expulsat els preveres de les esglésies de l'arquebisbe Sigebut de Narbona i substituir-los per amics seus. I a Huncfrid, d'haver abandonat l'ofici de diaca i l'hàbit de monjo.

[A] Original no localitzat.

Ed. *Epistolarum Decretalium*, 1951. LABBÉ, *Sacrosancta concilia*, IX, cols. 82-83. BOUQUET, *Recueil*, IX, pàg. 164, núm. 14. MANSI, *Sacrorum conciliarum*, 1a ed., XVII/1, núm. 102, col. 86. MIGNE, *Patrologiae*, CXXVI, col. 775. CASPAR, *Epistolae Karolini aevi*, V, núm. 119. * PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 108.

La recerca històrica ha identificat Miró com a Miró el Vell, comte de Conflent, i el seu germà Huncfrid com a Sunifred, monjo d'Arles, tots dos germans de Guifré el Pelós. El vescomte Lindoí ho devia ser de Narbona. Els fets que narra la butlla formarien part de la lluita que els va enfrontar amb Bernat de Gòtia.

Mironi et Huncfrido, germano suo.

Quanta ad apostolatum nostrum relatione quarumdam transgressionum vestrarum mala atque perversa fuerunt nunciata, haec fateor lacrymabiliter nominamus, apostolicaque auctoritate citissime corrigenda iubemus, si Sancti Spiritus potestate non vis tu, Miro, merito nequitiae tuae ab omni consortio christianitatis separari, et inferni flammis in perpetuum condemnari.

Septimaniae terram universam redegisti in solitudinem; ecclesias, ut asserunt, ministris expoliasti; castella ipsius terrae callide ac fraudulenter invasisti. Quia compulsi necessitate homines Bernardi, gloriosi marchionis, cum multitudine hominum tuae rabiei occursando, aliqua in eadem terra perperam egerunt: ut velut Ieroboam, filius Nabath, qui peccavit et peccare fecit Israel, auctor omnium peccantium existas.

Ideoque ad universalem synodum nostram, quam Deo auctore in proximo sumus celebraturi, Lugdunum venire te occasione omni postposita volumus, si funditus, ut dictum est, non vis gladio divino mulctari.

Lindoinum quoque vicecomitem audimus potestate, uti horrendo denuncio, uti sacerdotali in parochia Sigebodi, Narbonensis archiepiscopi, presbyterosque tuos in eius exteris subrogare ecclesiis: quod concite tuae vitae consulentes corrigere et emendare mandamus.

Te vero Huncfridum ex diaconatus officio, et venerabili monachico habitu, apostatam audimus et dolemus effectum. Quapropter vel sera te poenitentia per Domini misericordiam libera, et ad monasterium quanto citius confuge; vel si de tua confidis conscientia, ad synodum nostram de illatis tibi atque obiectis te purgandum occurre; ne, si praetermiseris, anathematis vinculo, utpote apostata et rebellis, alligeris.

Data [...].

24

878, agost, 18. Troyes

Butlla del papa Joan VIII adreçada als bisbes i altres eclesiàstics i els comtes i altres autoritats civils de les províncies d'Hispania i Gòtia. El pontífex explica que en el sínode de Troyes Sigebod, arquebisbe de Narbona, i els seus sufraganis s'han queixat que en el Liber Iudicum no hi hagi cap llei contra el sacrilegi, motiu pel qual els jutges no el poden jutjar, de manera que han buscat en les lleis romanes i n'han trobat una de Justinià que el castiga amb cinc lliures d'or, però n'han preferit una del príncep Carles que imposa una composició de trenta lliures, és a dir, sis-cents sous. Així, Joan VIII mana que s'apliqui aquesta llei i que es copiï al final del codi de la llei goda.

[A] Original no localitzat.

Ed. SIRMOND, *Concilia Galliae*, III, pàg. 480. BALUZE, *Capitularia*, II, cols. 274 ss. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II, pàgs. 436-437.

Aquesta butlla s'ha de posar en relació amb la del maig del 878 inclosa també en aquest recull i, per tant, amb el conflicte que va enfrontar el comte Miró de Conflent, el seu germà, el monjo Sunifred, i el vescomte Lindoí de Narbona amb el marquès Bernat de Gòtia i el bisbe Sigebod.

En el decurs d'aquest conflicte, Miró, Sunifred i Lindoí haurien comès sacrilegis, com ara espoliar esglésies i expulsar preveres de les seves seus.

(Confirmatio legis Karoli de compositione sacrilegii, edita coram Hludouvico rege et episcopis LIII in concilio Tricassino, et eorum auctoritate juncta Gothicae legi.)

Johannes episcopus, servus servorum Dei, omnibus episcopis per Narbonensem atque Hispanicas provincias consistentibus, abbatibus, presbyteris, cunctisque simul ordinibus divino ministerio mancipatis, necnon comitibus, vicecomitibus, vicariis, centenariis, iudicibus, et omnibus in potestatibus constitutis in Hispania et Gothia provinciis degentibus, omnique populo occidentali catholico, salutem et apostolicam benedictionem. Auctore omnipotente Deo mediante, Incarnationis Domini nostri Jesu Christi anno DCCCLXXVIII, indictione XI, XV kalendas septembris, domno videlicet Hludouvico serenissimo regnante anno primo, actum est a nobis apud urbem Trekas pro statu sanctae Dei Ecclesiae synodale concilium: ubi sedentibus nobis in corona, venit ante praesentiam nostram filius noster Sigebodus primae sedis Narbonensis episcopus cum suis suffraganeis episcopis, et detulit nobis librum Gothicae legis, ubi nihil habebatur de sacrilegiis; et in eisdem legibus scriptum erat ut causae quas illae leges non habent, non audirentur à iudicibus illius patriae. Atque ita jus sanctae Ecclesiae

suffocabatur ab incolis Galliae et Hispaniae provinciis. Unde nostra serenitas cum praescriptis episcopis, inspectis legibus Romanis, ubi habebatur de sacrilegiis, invenimus ibi a Justiniano imperatore legem compositionis sacrilegii constitutam, scilicet in quinque libras auri optimi. Sed nos leniorem legem praecipimus esse tenendam quae a Karolo est constituta pio principe de compositione sacrilegii, videlicet in tringinta libras examinati argenti, id est, sexcentorum solidorum argenti purissimi. Ideoque quisquis inventus fuerit reus sacrilegii, istam leviolem compositionem emendet ipsis episcopis vel abbatibus sive personis ad quos sacrilegii querimonia juste pertinuerit. Et si ipse reus sacrilegii facere noluerit, tandiu excommunicationi subjaceat usquequo praedictam compositionem sexcentorum solidorum persolvat. Et si in hac obstinatione mortuus fuerit, corpus ejus cum psalmis et hymnis non deferatur ad sepulturam. Et praecipimus ut in fine codicis legis mundanae scribatur haec lex.

25

879, gener, 28. Estoer

Deu testimonis presentats per Borrell, advocat de l'abat Baró, del monjo Protasi i de tota la congregació de Sant Germà de Cuixà, juren davant un tribunal de set jutges reunit a l'església d'Estoer sobre les escriptures que tenien l'abat i el convers Protasi, que es van perdre a Eixalada durant la inundació de la Tet i que ells van veure i van sentir llegir en reunions davant l'església de Sant Andreu.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, ff. 21-23. Còpia del segle XII. No localitzat.

[C] Recopilació de Vicenç PISÀ. Còpia del segle XV. No localitzada.

D BNF, Col. BALUZE, 107, ff. 399v-402 i 402-404. Còpia del segle XVII.

E BNF, Col. BALUZE, 117, ff. 115v-118v. Còpia del segle XVII.

F BNF, Col. MOREAU, 284, ff. 69-74v. Còpia del segle XVIII.

Ed. *MARCA, *Marca hispanica*, ap. 40. *ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 58. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 120.

Condiciones sacramentorum ad quas ex ordinatione de iudices qui iussi sunt causas dirimere vel iudicare, id est, Longobardus, Suniefredus, Unifortes, Gontilego, Calvilane, et Dodone adque Fulgentio, iudicum, Nazario saione, vel presentia Maurecati, Savarico, Wadamiro, Ricario, Nantoario, Froilane, Bellone, Adoario, Signulfo, vel ceterorum plurimorum bonorum hominum presentia qui in ipso iudicio residebant. Iurant testes prolati quos profert homo nomine Borrellus, qui est adsertor Baroni abbati et Protasii monachi vel cuncta congregatione ex cenobio Sancti Germani que situs in valle Confluente, in locum ubi dicitur Coxano,

pro scripturis emptionis, donationis et comutationis que perditas fuerunt in Exalata ad delavatione fluvio Tete. Et nomina testium hec sunt, id est: Cixila, Spanila, Syon, Wisindus, Sisegutus, Oliba, Wisandus, Ildegisus, Ato, Vincio. Iuramus in primis per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, sive et per reliquias sancti Stephani, martiris Christi, cuius basilica in villa Astovere fundata esse dinoscitur, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris tangimus vel iurando continemus, quia nos iamdicti testes scimus et bene in veritate sapemus, oculis nostris vidimus, et aures audivimus, et presentes eramus in dicte valle Confluentana, in locum Exalata, ante domum Sancti Andree, apostoli Christi, et in placitos laicales; ubi vidimus et audivimus ipsas scripturas legentes et relegentes quas Baro abba in sua potestate habuit, et Protasius conversus emit, vel quislibet homo in ipso monasterio donitum fecit, vel per comutationem ibidem tradidit.

Una qui resonabat donationis scriptura quod fecit Novolenda femina ad Barone abbate et Protasio et ceteris monachis Sancti Andree et Sancti Germani; et habeat ipsa donatio insertum vinea qui est iuxta vinea nostra in locum ubi dicitur ad illas Scalas; et alia vinea qui est ubi dicitur ad Palmalata, qui infrontat in vinea Belloni; et pecia de terra qui est Orrias, qui subiungit in stratas; et alia terra qui est ad Planulos, qui estiuxta terra de iamdictos monachos; et in Oncenias omnem suam portionem quod ibidem habebat ex comparatione, in casalis et terris. Et habebat insertum in datarium anno primo imperante Karulo agusto; et scripsit ipsam donationem Witida presbyter; et vidimus eam roboratum de iamdictam feminam vel de testes legibus.¹

Et ipsa femina [Nonvolenda] fecit aliam scripturam vidicionis ad iamdicto abbate [Barone] et Protasio vel monachos de omnem suam portionem quod habebat in villare quod dicitur Lare per succesione parentum suorum in casalibus, hortis vel terris ab integre, et molendino quod habebat in Olecta cum Lidirane. Et vidimus dicta femina recipiente precium de hec omnia prescripta gugnapie una valente solidos VII, et pellicia valente solidos duos, et modio uno de segale pro solidumunum, et capras II, et de vino denarios XX. Et habebat ipsa emptio insertum in datarum VIII idus iunii, anno primo regnante Ludoviacio rege. Et vidimus ipsam emptionem roboratam de iamdicta Nonvolenda femina et testes legibus. Et cancellarius qui eam scripsist Comparatus presbyter.²

Et alia scriptura emptionis quod fecerat Attaulfus et uxor sua Cixila et Bellus iamdicto Barone abbate et Protasio vel monachos ipsius monasterii. Attaulfus et uxor Cixila vendiderunt omnem illorum hereditatem quod habebant in villare

1. *Catalunya Carolingia*, VI, doc. 104.

2. *Catalunya Carolingia*, VI, doc. 109.

Mazunculas vel infra fines suos in casas, curtes, orreo, ortos vel terras et Bellus ortos et casales et terra suptus ipsa parte et alia terra ad ipsa area; et recepit Bellus nobis videntibus pretium bove uno, Ataulfus et Cixilo receperunt pretium bove uno et oves capita quindecim. Et alius homo nomine Lupia in ipsa emptione inseruit donationem de terra sextariatas VI suptus ipsa curte. Et habebat ipsa carta insertum in datarum anno XXXVI regnante Karulo rege. Et scripsit eam Comparatus presbyter; et vidimus firmatam ipsam emptionem vel donationem de Ataulfo et Cixilone, Bellone et Lupiane, et testes legibus.³

Et alia scriptura emptionis quod fecerunt Sargisus et uxor sua Balaschita et filia sua Todesera et Floridia; et habebat ipsa scriptura emptionis insertam omnem illorum hereditatem quod habebat in villa Talatio vel infra fines suos in casas, curtes, ortos vel terras; et habebat in datarum anno XXXV regnante Karulo rege, et cancellarius qui eam scripsit Witida presbyter. Et vidimus ipsam emptionem corroboratam de Sergiso, Todesera, et Fluridia, et de testes legibus.⁴

Et alia carta donationis quod fecit Bellus et Ardaricus et Ferriola et Durabilis et Rando et Chinilo et Teodilldes et Honone ubi insertum habebat qualiter donaverant in villare Oncenias, simul et Eles, ad Barone abbate et Protasio et ceteris monachis terras et casas, curtes vel ortos, omnem illorum hereditatem quod habebant in dicto villare vel infra fines suos. Et habebat in datari anno primo imperante Karulo rege; et scripsit eam Comparatus presbyter. Et vidimus ipsam donationem roboratam de dictos Bellone, Ardarico, Ferriola, Durabile, Elete et uxore sua Placidia, et Chinilone, Randone, Teodillde, Honnone et de testes legibus.⁵

Et alia scriptura donationis de Armentario monacho, ubi insertum habebat qualiter donaverat ad Witidane abbate vel monachos Sancti Germani in villare Saltone, de casas, curtes, ortos, vel terras medietatem de omnem suam hereditatem. Et habebat in datarii anno XXVII regnante Karulo rege, et scripsit ipsam donationem Sancioli presbyter. Et vidimus ipsam donationem roboratam de Armentario monacho et de testes legibus.⁶

Et alia scriptura quod fecerunt Salmon monachi et Sendedus ad Comendato abbate, et Betericus diachonus, et habebat insertum in ipsam donationem qualiter donaverunt ad dicto abbate omnem illorum hereditatem in villa Balagari et Alione vel infra fines eorum, in casas, curtes, ortos, terras et vineas, et Betericus diachonus et vineas duas. Et habebat in datarum anno XV regnante

3. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 101.

4. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 89.

5. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 103.

6. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 59.

Karulo rege, et cancellarius qui eam scripsit Betericus diachonus. Et vidimus ipsam donationem roboratam et prescriptos donatores et testes legibus.⁷

Et alia scriptura emptionis quod fecerat Ranesinde, ubi insertum habebat qualiter vindidit ad Witizane abbate et Protasio et ceteris monachos in villa Emne, et Canavellas, Maziuncullas, et Tobecale, et Lare, vel infra fines illorum, omnem suam porcionem quam ibidem habebat per scripturam emptionis vel luctuosa filii sui ab integre in domibus, curtes, ortos, terras, et vineas, sicut hoc emerat de uxore sua nomine Ferriola. Et habebat in datarum anno XXV regnante Karulo rege; et cancellarius qui eam scripsit Comparatus presbyter. Et vidimus ipsam emptionem roboratam de Ranesinde et testes legibus.⁸

Et alia scriptura quod fecerunt Enricus monachus et uxor sua Ragesinda; et habebat insertum in ipsa donatione qualiter donaverunt ad Barone abbate et Protasio et ceteris monachis, in villa Marazanos, vinea qui infrontat in vinea Goderici, et terra qui infrontat in terra Garsfaonis, et subtus villa Sovanias terra qui infontat in torrente, et vinea ad illo conco qui infrontat in vinea dominicale, et terra in Clavaria que infrontat in terra de ipso monasterio. Et habebat in datarum anno XXXV regnante Karulo rege, et scripsit eam Comparatus presbyter.⁹

Et alia recognitionis scriptura quam fecerunt Ataulfus, Lidira, Comparatus et item Comparatus, Datila, Bellus, Baldegontia, Golderamnus, Auricius, Gonde-marus, Magarius presbyter, Castinus, et Warnellus, Berematus, et omnes pares illorum in iudicio Berani et Langobardi, distringente eos Tractimiro saione. Et habebat in ipsa recognitione insertum qualiter in territorio de Ozenias nullam hereditatem debuissent habere, nec in Terra Nigra, sed in omnia cum suas fines proprium esse debet de Barone abbate, Protasio vel ceteris monachis, de Oleta usque ad ipsa archa antiqua ad Portella. Et habebat ipsa professio evagationis in datarum anno XXXVI regnante Karulo rege, et scripsit eam Lucanus presbyter. Et vidimus ipsam professionem roboratam de istos prescriptos et iudices, saione, et testes legibus.¹⁰

Et alia scriptura donationis que fecerunt Bera et uxor sua Garsinda ad Barone abbate et Protasio et ceteris monachis de omnia quod habebant in villa Tovegalle vel infra fines suos in casas et terras vel ortos. Et habebat in datarum anno XXXVI, et scripsit eam Alaricus presbyter. Et vidimus ipsam donationem corroboratam de Berane et uxore sua et de testes legibus.¹¹

7. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 48.

8. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 57.

9. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 88.

10. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 91, I.

11. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 99.

Et alia scriptura emptionis quod fecerunt Witesindus et uxor sua Emiro, et Ermogia, Castellana, Wismoda, Laurencius, Honesta et Ernulldes ad iamdicto [Witizane] abbate, Protasio, et ceteris monachis de omnem illorum hereditatem quam habebant in villa Lare per successionem parentum suorum vel ex comparationem, casales, ortos, et terras, et ipsam terram tenet Wismoda in usufructuario, et alias suas terras post obitum suum. Et habebat in datarum anno XXX regnante Karulo rege. Et cancellarius qui eam scripsit Comparatus presbyter. Et vidimus ipsam emptionem roboratam de prescriptos vinditores et testes legibus.¹²

Et alia scriptura donationis quam fecit Leonigia femina ad Vulone presbytero de vinea subtus Canellas ad Palmalata, qui infronat in vinea qui fuit Concessi monachi; et tenebat eam Quetesindus contra legis ordinem; et habebat in datarum anno X regnante Karulo rege. Et scripsit eam Allo presbyter, et vidimus eam firmatam de Leonigia et testes legibus.¹³

Et alia scriptura donationis quam fecit Cixila ad Barone abbate, Protasio et ceteris monachis, de Leco, de medietate de omnem suam hereditatem quam ibidem habebat per successionem parentum suorum, terras cultas et incultas et casas et casalibus et silvis. Et habebat in datarum anno primo imperante Karulo augusto. Et scripsit eam Lucanus presbyter, et vidimus eam firmatam de Cixilane et testes legibus.¹⁴

Et alia scriptura donationis quam fecit Recosindus presbyter et dimisit ad Ildigerno, fratrem suum, et Ildegernus presbyter dimisit ad Abraham clericum, fratrem suum, in Leco ecclesiam et domos, curtes, ortos, terras cultas et incultas, silvis et garricis quod habebat ad proprio; et Abraham clericus fecit exinde donationem huic similiter et de Ligitano ad Protasio presbytero in sua extrema voluntate. Et habebat ipsa donatio in datarum anno VIII regnante Karulo rege. Et scripsit eam Paternus presbyter. Et vidimus ipsam donationem roborotam de Abraham clericum et de testes legibus.¹⁵

Et alias scripturas donationis quas fecerunt Vulo, Comendatus presbyter, Argimirus presbyter, Eralius, Addanasinda, Fluridia, Adesinda, Maior et Goteleba, Chindiberga, Cixilo. Alexander et Vurilio et Tructulfus monachus. Hii omnes fecerunt cartam donationis, pariter et Concessus monachus, de omnia quod videbantur habere in omni loco vel territoria, domos, ortos, vineas et terras, sive et villare Fauliano, cum fines suos, et abuerunt isti de parentes suos et avios Dextro et Salbirico, Chindiberga et Cixilone, qui fuerunt filii Mascarani, et tenuit ad proprium tempore quod regnavit Aumar ibin Aumar, regente Narbona. Unde cartas

12. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 71.

13. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 43.

14. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 102.

15. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 41.

ostensas vidimus in placito Mironi comite. Isti omnes prescripti fecerunt cartam donationis ad domum Sancti Andree vel monachos ibidem Domino servientibus tam presentes quam etiam et futuris. Habebat insertum in datarum anno primo regnante Karulo rege, et scripsit eam Valerius diachonus. Et vidimus ipsam donationem roboratam de omnes istos donatores et testes legibus.¹⁶

Et ea que testificamus et iuramus recte et veraciter testificamus per super adnixum iuramentum in Domino.

Late condiciones sub dies V kalendas februarii, anno secundo regnante Ludovico rege.

Tunc nos iudices videntes tanta rei veritatis, perquesivimus in lege Gothorum, et invenimus in libro VII, titulo V, era II, ubi dicit: «Set sola negligentia, casum, adque incuriam suam quisque perdiderit scripturam, vel sibi dixerit fuisse ablatam, si testes qui in eadem scripturam subscripserit adhuc subprestis existit, per ipsum poterit coram iudice omnis ordo scripture perditate reparare. Quod si testem ipsum qui in eadem scripturam subscriptor accessit mortuum esse contigerit, tunc si legitimi et cognitiores reperti fuerint alii testes, qui eadem scriptura se dicant vidisse et omnem textum vel firmitatem eius scripture plenissime nosse, similiter publice iudicum investigatione per eorum testimonium ille qui scripturam perdidit, poterit suam reparare et percipere veritatem». Tunc nos iudices vidimus et audivimus ipsos testes aliquos qui in ipsas scripturas subscripserunt et aliquos qui ibidem suos signos impresserunt tunc nos iudices ordinamus saionem nomine Nazarius qui fecisset ipsos testes iurare sicut et fecit. Et congaudeat se Borrellus, mandatarius de Barone abbate, Protasio et ceteris monachis congregationi Sancti Germani in nostro iudicio suam percepisse iustitiam.

Nazarius saio +, qui hunc sacramentum recepi.

Ispanula +, signum Ildegisi, signum Wisandus, signum Attoni, signum Wisindi, qui ad has condiciones iuravimus.

Auditorum nomina: Signum Olibani. Signum Syon. Signum Luponi. Signum Wisandi. Signum Ervigii. Signum Brudilari. Signum Boni. Signum Vincioni. Signum Cixilani. Sesegotes subscripsi. Signum Enneconi. Signum Stephani. Signum Roborati. Maurecati subscripsi. Adoarius subscripsi. Signum Sargisi. Unifortes subscripsi. Dodo subscripsi. Bera subscripsi. Indiocus. Ricario subscripsi. Longobardus.

Sanctius presbiter, qui hanc conditionem reparationis scripsi et subscripsi sub die et anno quo supra de cartas supra insertas donationis et emptionis cum exia et regressia illorum.

16. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 23.

26

879, gener, 29. Estoer

Set testimonis aportats per Borrell, advocat de l'abat Baró del monestir d'Eixalada i el monjo Protasi, juren davant un tribunal de set jutges reunit a l'església d'Estoer sobre el contingut de les escriptures subscrietes per ells, que el comte Miró I de Conflent va lliurar a l'abat i el monjo en presència seva a la vila d'Escaró i que es van perdre a Eixalada durant la inundació de la Tet.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, f. 27. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, ff. 124v-125v. Còpia del segle XVII.

D BNF, Col. MOREAU, 284, ff. 65-67v. Còpia del segle XVIII.

Ed. *MARCA, *Marca hispanica*, ap. 39. *ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 57. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 121.

Conditiones sacramentorum ad quas ex ordinationes de iudices qui iussi sunt causas dirimere vel iudicare, id est, Langobardus, Bera, Unifortes, Gonteiocus, Calvila, Suniefredus et Fulgentio, iudicum, Nazario saione, set et in presentia Maurecati, Savarico, Richario, Nantuario, Froilane, Bellone, Adoario, Signulfo vel ceterorum plurimorum bonorum hominum presentia qui in ipso iudicio residebant. Iurant testes prolati quos profert Borrellus, adsertor de Barone abbate et Protasio monacho, in presentia de supradictos iudices pro cartas perditas emtiones, sed et preceptum regalem, quas scripturas perditas fuerunt in Exalata ad delavationem fluvio Tete. Et nomina testium hec sunt, id est, Atto, Wisindus, Syon, Cixila, Spanila, Wisandus et Lupus. Iuramus in primis per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, sive et per reliquias sancti Stephani, martyr Christi, cuius baselica in villa Astovere fundata esse dinoscitur, supra cuius sacrosancto altare has conditiones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos iamdicti testes scimus et bene in veritate sapemus, oculis nostris vidimus, et aures audivimus, et presentes eramus in villa Ascarone quando commendabat Miro comes ad Barone abbate et Protasio monacho suas scripturas emptionis et preceptum regalem, et vidimus ipsas scripturas legentes et relegentes, et cognovimus omnem seriem illarum scripturarum.

Et resonabat in unum de ipsas emptiones quod fecit Trasemundus et frater suus Asenarius ad Mirone comite in Talatio casas, curtes, ortos et terras omnem portionem illorum quod ibidem abebant per scripturas emptionis. Et abebat in datarum anno XXXVI regnante Karulo rege, et scripsit eam Protasius monachus.¹

1. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 100.

Et alia scriptura resonabat emptionis quod fecit Maurecella cum filios et filias suas Iubinus, Rado, Iobesinda, Gaudiosa et Palomba, ad prescripto comite Mirone de omnem illorum portionem quam abebant per comparisonem et donationem in villa Saltone, in casas, curtes, ortos et terras. Et abebat in datarum anno XXXV regnante Karulo rege, et scripsit eam Protasius monachus. Et vidimus eam firmatam de prescriptas vinditores et de testes legibus.²

Et alia scriptura comutationis condam Witiza abba et Protasius monachus vel cuncta congregatio Sancti Andree qui fuit in locum Exalata, tam vivi qui nunc sunt quam etiam qui mortui sunt, pariter fecerunt ad Mirone comite de villare Foliano, cum illorum fines, excepto quod Bonus, Ansulfus, Dulcidius, Criscitura, Paschalis et Nonvolenda in ipso villare peciolas de terra retinent. Et habebat in ipsa comutatione in datarum anno XXXVIII regnante Karulo rege, et scripsit eam Protasius monachus. Et vidimus ipsam comutationem roboratam de prefato Witizane abbate, Protasio, Barone, et ceterum monachorum in cenobio Sancti Andree. Receperunt Ocenias pro ipsa comutatione, et firmaverunt testes legibus.³

Et alia scriptura et alia emptio quod fecit Baldefredus ad Mirone comite de villare quem nuncupant Campo Longo portionem sibi debitam, quam ibidem abebat per successionem parentum suorum, in domos, terras, et vineas. Et abebat in datarum ipsa emptio sicut eam fecit de sua portione quod habebat in dicto villare Campo Longo vel infra fines eius anno XXXVIII regnante Karulo rege, et scripsit Arduinus presbyter. Et vidimus eam roboratam de Baldefredo et de testes legibus.⁴

Et alia scriptura professionis quam fecit Sesendoara cum heredibus suis, tam viros quam mulieres, interpellante eos Sesenando, mandatario de Mirone comite, de cella vel ecclesia Sancti Vincenti cum adiacentias suas, qualiter sua hereditas esse debet per successionem abii sui Belloni; et illi hoc vendiderunt iniuste ad Candeiano et Amantio presbyteros. Et vidimus ipsam professionem roboratam de iudices legibus.⁵

Et nos testes ea que scimus, et ipsas scripturas aliqui manibus nostris roboravimus, et aliqui signum nostrum in eas impressimus, et sicut omnem seriem ipsarum scripturarum verissime scimus, recte et veraciter testificamus per superannixum iuramentum in Domino. Tunc nos iudices, cum vidimus et audivimus tante rei veritati, perquisivimus in lege Gotorum, et invenimus in libro VII, titulo V, era secunda, ubi dicit: «Sed sola neglegentia, casum, atque incu-

2. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 90.

3. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 82.

4. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 84.

5. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 86.

ria suam quisquis perdiderit scriptura, vel sibi dixerit fuisse ablata, si testes qui in eadem scripturam subscripsit adhuc subprestis existit, per ipsum poterit coram iudice omnis ordo scripture perditae reparari. Quod si testem ipsum qui in eadem scriptura subscriptor accessit mortuum contingerit esse tunc si legitimi et cognitores reperti fuerint alii testes, qui eadem scriptura se dicant vidisse et omnem testum vel firmitatem eiusdem scripture plenissime nosse, similiter publica iudicum investigatione per eorum testimonium ille qui scripturarum perdidit, poterit suam reparare et percipere veritatem». Tunc nos iudices vidimus et audivimus ipsos testes aliquos qui in ipsas scripturas subscripserunt, et alicos que ibidem suos signos impresserunt, sic ordinabimus saionem nomine Nazario qui fecisset ipsos testes iurare, sicut et fecerunt. Et congaudeat se Borrellus, mandatarius de Barone abbate et Protasio monacho, in nostro iudicio suam percepisse iustitiam.

Late conditiones reparationis scripturarum cum omni exia et regressia illorum IIII kalendas februarii, anno II regnante Ludovico rege.

Nazarius saio, qui hunc iuramentum recepi.

Spanila subscripsi, Signum Cixilani, signum Luponi, signum Wisindi, signum Syon, signum Wisandi, qui ad has conditiones iurabimus.

Auditorum nomina: Maurecatus subscripsi. Signum Boni. Signum Bradilani. Signum Ervigii. Signum Wadamari. Eldesindus presbyter subscripsi. Intiocus subscripsi. Kalvila subscripsi. Bera subscripsi. Suniefredus subscripsi. Longobardus subscripsi. Fulgentius subscripsi. Unifortes subscripsi.

Sanctus presbyter has conditiones reparationis scripsi et subscripsi sub die et anno quo supra.

27

879, febrer, 10. Clerà

Dotze testimonis aportats per Borrell, advocat de l'abat Protasi i els monjos de Sant Germà de Cuixà que van fugir del naufragi d'Eixalada, juren davant set jutges del comte Miró I de Conflent, a l'església de Clerà, sobre el contingut de dues escriptures perdudes a Eixalada que ells van conèixer.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, f. 26. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, ff. 123v-124v. Còpia del segle XVII.

D BNF, Col. MOREAU, 284, ff. 75-77v. Còpia del segle XVIII.

Ed. *MARCA, *Marca hispanica*, ap. 41. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 59. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 123.

Condiciones sacramentorum ad quas ex ordinatione de iudices qui iussi sunt ad Mirone comite causas audire, dirimere vel iudicare, id est, Langobardus, Unifortes, Dodo, Odolbaldus, Bera, Fulgentius et Suniefredus, iudicum, et Nazario saione, seu in presentia Morecati, Savarico, Richario, Nantuario, Fruglane, Adoario, Sungulfo, vel ceterorum plurimorum bonorum hominum presentia qui in ipso iudicio residebant. Iurant testes prolati quas profert Borrellus, mandatarius de monachos Sancti Germani qui evaserunt de nofragio de Exalata. Profero testes ego Borrellus per kartas emptionis, comutationis vel donationis, qui factas fuerunt in onore Sancti Andree, Sancti Petri, Sancti Thome, Sancti Iohannis vel Sancti Germani, vel ad monachos ibidem servientes presentes et futuros, per decretum regis et precepto suo, ut monastice vivant et que possident, quiete ac secure permaneant omnique tempore. Profero testes ego Borrellus, adsertor monasterii supradicti vel Protasii advocato abbate. Et nomina testium hec sunt: Aldinus, Odinus, Bisio, Benrellus, Sion, Iustus, Ermengardus, Dexter, Eliseus, Teudericus, Eldevisus et Atto. Iuramus in primis nos suprascripti per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, sive et per reliquias sancti Martini, cuius basilica fundata esse dixnoxitur in villa Clariniano, qui est subtus castro Sancti Stephani, super cuius ara sancta has condiciones continemus vel iurando contangimus, quia nos supradicti testes scimus et bene in veritate notum habemus de ipsas scripturas qui perditas fuerunt in Exalata.

Vidimus et audivimus legentes et relegentes ipsa recognitione vel iudicium vel exvacuationis quod fecerunt homines de illo Plano, id est, Macarius presbyter, Datila, Elegus, Comparatus, item Comparatus, Lidira, Oricius, Bellus, Bermutus, Atulfus, Lupila, vel ceteri alii ibidem comenentes tam viri quam femine. Vidimus et audivimus ipsa professione vel exvacuatione quod fecerunt isti civiti de villare Occenias, cum fines suas quod nulla hereditas expertinere debebat per alode vel per ruptura infra fines de Occenias vel sua terminia quod antiqui arca in capite posuerunt de ipsa serra quod descendit super Macunculas usque in Oleta. Et abebat insertam in ipso iudicio quod legibus tenere debet ipse monasterius suprascriptus villare Occenias cum fines suas per preceptum regis et kartas comparisonis vel donationis. Et iudicio firmato de Berane et Langoardo iudices et de istos homines et de testes legibus. Et cancellarius fuit Luchanus presbyter, et fuit facta VIII kalendas decembris anno XXXVI regnante Karulo rege.¹

Et vidimus alia scriptura quod fecit Aldena femina cum filios vel filias suas ad supradictas ecclesias vel ad monachos ibidem servientes pro animas illorum et remedium Enneconi bona memorie, qui abebat insertum in valle Cerdania,

1. *Catalunya Carolingia*, VI, doc. 91-II.

in suburbio Livienne, in apenditio de villa Annos, domus, terra, in elemosina; qui in frontat in Sponda et in limite et in prato; et in fines de villare Curcuga, plus minus modiatas sex ab integre. Et abebat insertum in datare IIII kalendas maias anno XXXV regnante Karulo rege, et scripsit ea Luchanus presbyter. Et vidimus ipsa karta firmata de Aldena et de filios et filias suas et de testes legibus.²

Nos autem testes ea que vidimus et scimus insertum scripturarum recte et veraciter testificamus per supra anixum iuramentum in Domino. Tunc nos iudices, cum vidimus et audivimus tante cause veritatis, perquisivimus in lege Gotorum in libro VII, titulo V, era II, ubi dicit: «Set sola negligentia, casu, adque incuria suam quisquam perdiderit scriptura, vel sibi dixerit fuisse ablatam, si testes qui in eadem scripturam scripsit aut suprestis existit, per ipsum poterit coram iudicem omnis ordo scripture perditte reparare. Quod si testem ipsum qui in eadem scripturam subscriptor accessit mortuum esse contingerit, tunc si legitimi et cognitiones reperti fuerint alii testes, qui in eadem scriptura se dicunt vidisset, audisset, et omnem textum vel firmitatem eius scripture plenissime nosse, similiter publica iudicum investigatione per eorum testimonio ille qui scripturam perdidit, poterit suam reparare et percipere veritatem». Tunc nos iudices vidimus et audivimus ipsos testes qui ipsas scripturas viderunt et audierunt legentes et relegendes verissime, sic ordinavimus saione nomine Nazario, qui fecisset ipsos testes iurare, sicut et fecit legibus. Et congaudeat se Borrellus, mandatarius [de] cenobio Sancti Germani qui fundatus est in locum Coxano, in nostro iudicio suam recepisset iusticiam.

Late conditione reparationis scripturae sub die IIII idus frabruarii, anno secundo regnante Ludovico rege.

Signum Aldini, signum Odini, signum Bissioni, signum Benrelli, signum Syon, signum Iustoni, signum Ermengardis, signum Dexter, signum Elisei, signum Teuderici, signum Elduvisi, signum Attoni, qui in hunc iuramentum iuravimus.

Nazarius saio, qui hunc iuramentum recepi et subscripsi.

Auditores: Signum Morecati, signum Savarici, signum Ricario, signum Nantuario, signum Fruglane, signum Aduario, signum Suniulfo, qui hunc iuramentum audivimus.

Longobardus subscripsit. Dodo subscripsit. Unifortes subscripsit. Oderbaldus subscripsit. Bera subscripsit. Fulgentius subscripsit. Suniefredus subscripsit.

Eldesindus presbyter, qui hanc iudicium rogatus scripsi et subscripsi die et anno quo supra.

2. *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 62.

28

[879, febrer]. Clerà

Nou testimonis aportats per Borrell, advocat de l'abat Baró del monestir d'Eixalada, Protasi i els altres monjos, juren davant nou jutges del comte Miró I de Conflent, a l'església de Clerà, sobre el contingut de vint escriptures que es van perdre a Eixalada durant la inundació de la Tet.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, f. 2. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, ff. 118v-121. Còpia del segle XVII

Ed. *ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 60. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 122.

Manca l'escatocol d'aquest document, que, pels personatges que hi figuren, el lloc i l'objectiu (una reconstrucció d'escriptures perdudes), es devia fer el febrer del 879, com el document 27, molt semblant.

Conditiones sacramentorum ad quas ex ordinatione de iudicis qui iussi sunt causas dirimere vel iudicare, id est, Langobardus, Bera, Unifortes, Gunticius, Odobaldus, Sicloado, Kalvila, Suniefredus et Fulgentio, iudicum, et Nazario saione, seu in presentia Morecati, Savarico, Ricario, Nantoario, Froilane, Bellone, Adoario, Sungulfo, vel ceteris plurimorum bonorum hominum presentia qui in ipso iudicio residebant. Iurant testes prolati [quos] profert Borrellus, assertor de Barone abbate et Protasio monacho, qui hoc emit de argentum vel res suas proprias et tradidit propter Deum et anime sue in monasterio ut merear adipisci premia. Item vero per kartas emptionis, comutationis, donationis quasi scripturas quas habebat legibus in sua potestate et possidebant quiete in monasterio Sancti Iermani in locum Kuxano perdidas fuerunt in Exalata ad delevatione fluvio Tete.

In presentia de supradictos iudices profero testes ego Borrellus, adsertor Baroni abati, Protasio converso vel de monachos ipsius monasterii quod rex preceptum fieri iussit quiete absque ulla redibitione possidere. Et nomine testium hec sunt: Bisio, Aldinus, Benrellus, Ermengardus, Deidonus, Iustus, Dexter, Eliseus et Teudericus. Iuramus in primis per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est Trinitate unus et verus Deus, sive et per reliquias sancti Martini, confessoris Christi, qui situs est in villa Clariano, super cuius ara venerabile has conditiones reparationis kartarum manibus nostris continemus vel iurando contangimus, et nos iamdicti testes scimus et bene in veritatem notum abemus, oculis vidimus et aures nostre audivimus ipsas kartas, sicut superius insertum est, qui fuerunt factas ad plurimis hominibus et fuerunt receptas legibus ad Protasio converso in suburbio Elenense, in valle Confluentana.

Et alia scriptura vidimus quod fecit Adal[...], Recesendus, Alierus vel tres alii fratres illorum, filii Elperici et Fachilonas. De istos emit Protasius conversus in villare Cuxano omnem hereditatem illorum tam de istos quam de illos cui isti vendiderunt, id est de filios Benerelli et de filios Donati et de filios Bermuti et de Turibio filiis et de Kardella et filio suo Garsiane, ab omnem integritatem in solido XL. Et scripsit Hildericus presbiter octavo kalendas iuni, anno V regnante Karolo rege. Et vidimus scripturarum serie firmata de istos vinditores et de testes legibus.¹

Prima karta emptionis quod fecerunt filii et filias Morekati et de omnem hereditatem suam in villare Cuxano et de hereditate Stephani, avunculus illorum, unde emptam habebat matre illorum Wilisinda; id est filii nominati, id est Domenicus, Vincentius, et filias, id est Rossa, Oceira, Anastasia, vinditores. Et habebat insertum ipsa carta hereditatem illorum in Cuxano ab integre, et de Rossa ubi aliquid habuit de alaudem in Tauriniano vel ceteris locis, et receperunt pretio intra omnes solidatas XXXV. Pridie kalendas aprilis et habebat in datarum anno VI regnante Karlo rege. Scriba qui ipsa kartam scripsit Hildericus presbiter. Et vidimus eam firmatam de prescriptos vinditores et de testes legibus.²

Et vidimus alia scriptura emptionis quod fecerunt Condesalba, Enuteria, Vinulii, Nantiricus, Usila, Galfaricus, Cixila, Malangecus, Natalinus, Rodesendus, Hereldes, vel Cotaletto ex medietate vendiderunt in solidatas XX, donaverunt aliqui ad Protasio converso vel isti suprascripti vendidierunt ei; alia vero medietatem per preceptum regis debet tenere monasteruis Sancti Germani. Et scripsit hoc insertum Taredus presbiter II idus aprilis, anno X regnante Karulo rege. Et vidimus ipsas cartas roboratas de istos prescriptos et de testes legibus.³

Et vidimus alia scriptura comutationis quod fecerunt filii Daculinas, nepti de Odesinda, et sorori sue Eterne qui fecit karta ad Odesinda, sorore sue, qui filios non relinquit; et fuerunt filias Felecessemas. Et fecerunt karta comutationis Talasia et Odesinda et Arantola et Moricellus ad Protasio converso omnia quod habebant in villa Canabellas et Ocenias vel infra fines illorum et acceperunt in comutatione in villare Orgarese et in Pomario hereditate Protasii. Et scripsit ea Tharedus presbiter et habebat insertum in datarum XVII kalendas agusti, anno XV regnante Karulo rege. Et vidimus ipsa comutatione roborata de estos suprascriptos commutatores et de testes legibus.⁴

Et vidimus alias scripturas et audivimus ante ecclesiam Sancti Andree locum Exalata presentes multos hominibus, ubi legebant Protasius vel ceteri monachi

1. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 37.

2. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 38.

3. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 42.

4. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 46.

istas scripturas superius scriptas vel alias, ubi insertum erat quod Valerius diachonus scripsit kartas quod fecerunt ei Dardus, Ardemannus, Tructulfus, Erildes, Iuvenales, Borrellus et Asenarius monachus et Dacco et Ansemarus ad Commendato abbate, simul et Eggrasius, villare quod dicitur Tresvalles cum finibus suis, ubi edificatum est ipsum monasterium, similiter in locum Vicinulas omnem hereditatem illorum in illis locis ab integre. Et habebat in datarum ipsas scripturas III kalendas decembris, anno XV regnante Karulo rege.⁵

Et vidimus alia scriptura quod fecit Comparatus presbiter ad Atalamundo et Fermosa vel filiis Ermemiro, et Protasio presbitero; et habebat ipsa scriptura insertum vineas II in locum qui dicitur ad illo Venario, qui infrontat in furno cukario; et alia est in locum que dicitur ad Curtes, qui infrontat in vinea qui fuit Cudiscli; et tradidit ei omnes istas vineas portionem sua et in Cuxano. Et fuit ipsa carta donationis comendata in Exalata et ibi fuit perdita; et scripsit ea Hildericus presbiter in villa Tauriniano IIII idus ianuarii, anno XX regnanet Karulo rege. Et dederunt isti supradicti voluntate quare egrotus erat et illi eum nutrierunt ipsum Comparatum presbiterum usuandi fructum, et nulla scriptura ei dederunt nisi solis verbis. Et vidimus et audivimus ipsa carta roborata de Comparato presbitero et de testes legibus.⁶

Et alia scriptura vidimus quod fecit Savicellus et mandatarius Leubani, carta vinditionis ad Protasio converso de hereditatem illorum in villa Balacha I vel infra fines suos, et accepit Savicellos solidos II. Et scripsit ea carta Comparatus presbiter III kalendas decembri, anno XXX regnante Karulo rege. Et vidimus ipsa scriptura roborata de Savicello et mandatario Leubani et de testes legibus.⁷

Et alia scriptura vidimus at audivimus quod fecit Wisimoda ad Lorentio de terra qui est in Lare, in locum qui dicunt ad ipso Rubiario; illa fecit carta inmeliorationis. Et ille ad Protasio converso comutatione, et recepit in Femengano; et qualiter recognovit se Lorentius de II petias de terra ibidem in illo Plano⁸ quod de ipso monasterio Sancti Andree debuissent esse. Et vidimus et audivimus ipsas scripturas quas fecit Wisimoda donitum de ipsa terra in ipsa Coma, subtus ipso villare, et alia quod tenebat Geskafredus et dedit propter illum bove quod Laurentio prestabit ad opus illorum, et Laurentius dedit similiter portionem suam. Et scripsit de hec omnia scripturas Witica presbiter IIII kalendas madii, anno XXX regnante Karulo rege. Et vidimus ipsas scripturas donationis, commutationis, professionis, roboratas de supradicta Wisimoda, et Laurentio et de testes legibus.⁹

5. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 47.

6. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 50.

7. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 65.

8. *Segurament per illo placito*.

9. *Catalunya Carolíngia*, VI, docs. 67, 68 i 69.

Et alia scriptura quod fecit Recusindus et uxor Bereldes et filios suos Rodesindus et Iustus. Isti possidebant hereditatem de Thobias in Cuxano et Fangano, et emit Protasius ab integre exceptas portionem de Kastellano monacho, in solidos XV. Et scripsit hoc Comparatus presbiter V idus madii, anno XXX regnante Karlo rege. Et vidimus et audivimus ipsa karta firmata de istos vinditores et de testes legibus.¹⁰

Et vidimus alia scriptura quod fecit Iustus et Floresinda ad Witicane abbate de villare de Lare quod habebant ex comparationem, receperunt precio solidatas XV ab Commendato abbate. Et scripsit ipsa scriptura emtionis Ricosindus presbiter, et abebat in datarum XV kalendas octobris anno XXXIII regnante Karulo rege.¹¹

Et vidimus alia scriptura quod fecit Simplicius de terra vinditionis scripture in locum Macuculas qui infrontat de super in stirpe et accepit precium oves III ad Protasio converso et vendidit ab integre, et Salmo similiter. Et scripsit ipsa carta Wictica presbiter IIII nonas octobris, anno XXXIII regnante Karlo rege. Et vidimus ipsa scriptura roborata de Simplicio et Salmone et de testes legibus.¹²

Et vidimus alia scriptura quod fecit Marta de hereditatem suam, cum filio suo Eliseo, quod habebant in villare Cuxano de emptione sive de partides. Fecerunt karta donationis elemosinarum ad domum Sancti Germani quod Protasius conversus fundavit in proprio suo. Et scripsit ea Luchanus presbiter, et abebat in datare VIII idus augusti, anno XXXIII regnante Karlo rege. Et erat roborata de istos donatores et de testes legibus.¹³

Et vidimus alia scriptura quod fecit Alidinus que habebat insertam vineam ad kampo Lauri ubi dicitur qui fuit Pacifici ab integre et portione sua media in villare Cuxano et vachas II et bove I et ferramenta et vestito blavo. Hec omnia fecit karta donationis Baroni abbati vel monachis servientes Sancto Germano; et scripsit ea Protasius presbiter, et habebat insertum in datarum III idus aprilis, anno XXXIII regnante Karlo rege. Et vidimus ipsa carta roborata de memorato Aldini et de testes legibus.¹⁴

Et vidimus alia scriptura quod fuit vinditione Venealas ad Protasio converso de hereditatem suam in villa Toriniano quod ei advenit de parentes suos vel et comparatione, quod simili vendidit Crima, mater sua. Et scripsit ea Comparatus presbiter; et acceperunt precio capras III et II peciolas de vinea. Et habebat in datarum insertum VIII idus octobris, anno XXXV regnante Karulo rege. Et vidimus ipsa karta roborata de istos predictos et de testes legitibus.¹⁵

10. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 70.

11. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 75.

12. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 76.

13. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 78.

14. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 83.

15. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 85.

Et vidimus alia scriptura quod fecit Ermemirus, Theodila, Thodemarus, monachi, de hereditatem illorum in villare Cuxano, de parentes illorum vel ex comparationem quod Ermemirus comparavit de filios Ricuaras, qui fuit Marias, filii Orepiani. Donationem ad domum Sancti Iermani, vel in Tauriniano et ceteris locis, aut in Rusilione, id est in Ponteliano, Pallagano, et in pau de Funelgeto, conquestium vel ad conquerire tradiderunt regulariter. Et scripsit ea Conparatus presbiter, et abetbat insertum in datarum XIII kalendas madii anno XXXVI regnante Karulo. Et vidimus ipsa karta roborata de istos monachos et de testes legibus.¹⁶

Et vidimus alia scriptura quod fecit Ego et Leopardus presbiter, qui erant mandatarii de Alderico, qui obiit, in potestatem de Egone qui eum nutritiv hominem legitimum; et habebat terras quod emerat in villare Thalacho de Lunina et filio suo, et comutatione quod habebat ad monachos Sancti Germani; quod omnia tradiderunt et rediderunt Baroni abbati vel monachis Sancti Germani ad proprium et fecerunt carta elemosinaria; et vidimus eam roboratam de istos manumissores predictos et de testes legibus. Et scripsit ea Luchanus presbiter; et habebat insertum in datarum VIII kalendas madii, anno I inperante Karulo rege.¹⁷

Et vidimus alia scriptura emptionis quod fecerunt filii Alidini, Aspadius, Wadamirus, Wistruara et Ermecontia de hereditate quod habebant per karta emptionis quod emerat pater illorum, hereditatem qui fuerat Wifredi, filius Paraparias. Et emit Protasius ipsa hereditatem suam in villare Cuxano, in solidos XIII. Et scripsit ipsa karta Eldesindus presbiter; et abebat in dadarum IIII nonis septembris anno XXXVIII imperante Karlo, imperatore augusto. Et vidimus ipsa karta firmata de istos vinditores et testes legibus.¹⁸

Et alia scriptura vidimus quod fecit Sesenanda et Sunegildus, donatione elemosinarum pro anima Aitoni, viri sui, unde mandatores fuerunt legibus et iudicium presididerunt dare res suos propter animam suam et alodem suum quem emerat in solido V in villare Sancto Felice et Chotaletto et medietate de Clerani, et carta fecerunt ad domum Sancti Germani vel ad ipsos monachos ibidem servientes; alia vero medietate comutaverint pro hereditate Tructulfi monachi, quod habebat in villa Gulgeles unde scriptura ab invicem sibi tradiderunt. Et vidimus et audivimus ipsas scripturas donationis et comutationis roboratas ad invicem de Barone abbate, de Tructulfo et ceteris monachis, de Sesenanda et Sunigaldo et de testes legibus; et ipsa parte Oderici sicut Atto comutata possidebat. Et scripsit eas scripturas Luchanus presbiter III kalendas septembris, anno I regnante Ludovico rege. Et vidimus firmata de istos sepredictos et de testes legibus.¹⁹

16. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 96.

17. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 98.

18. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 106.

19. *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 111.

29

879, juny, 26. Castelló d'Empúries

Un tribunal presidit pel bisbe Teuter de Girona i pel comte Delà d'Empúries, format per sis jutges i reunit a Castelló d'Empúries, dirimeix a favor del monestir de Sant Esteve de Banyoles en el litigi que l'enfronta amb el de Sant Policarp de Rasès per la possessió de quatre cel·les al territori de Peralada (Sant Joan Sescloses, Sant Cebrià de Pineda, Sant Fruitós de la Vall de Santa Creu i Sant Pere de Rodes).

[A] Original no localitzat.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIV, ap. 25. ALSIUS, *Ensaig històrich*, pàgs. 46-49. MONSALVATJE, *Notícies històriques*, XI, doc. 38. MORERA, «Un conato de secesión», ap. I. CONSTANS, *Diplomatari*, I, núm. 13. *Catalunya Romànica*, VIII, pàg. 52 (amb data de 880). *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 52.

Dum in Dei nomine residerent domnus Teutharius, sedis Iherundensis episcopus, in villa Castilione, in territorio Petralatense, hunacum domno Dailane comite per multorum causas audiendas adque rectis iudiciis discernendis, hunacum iudices qui cum ipsis ibidem residebant qui iussi sunt iudicare adque causas audire et dirimere, id est, Undilane, Salgiso, Godemare, Idoneo, Fauvane, Ennegone iudicum, necnon Axione, Ansulfo, Anilane, Eugnemiro, Tuructulfo abbates, sive Rovencando, Wuisando archipresbiteri, Estermenio, Scluvane, item Exhibione, Ilduiro, Samson, Teuderico seniores, Adelfio, Gudoberto, Mirone, Wifredo, Wisimiro sacerdotes, seu in presentia Ennegone, Tassione, Fluridio, Wigilane, Teuderico, Ihoanne, Warnardo, item Teuderico, Nitardo, Mirone, Wimaranne, Bertamunco, Atone, Ardegario, Audegario, Eldecindo, Sesomundo, Solacio, Arnaldo, Alarico, Itazio, Abelsonio, Abetori, Gogino saione, et aliorum multorum clericorum, monachorum atque laicorum hominum bonorum copia multorum presentia qui cum istis ibidem residebant.

In eorum presentia veniens Ansemundus abba, qui est de cenovio Sancti Stephani martiris Christi, cuius monasterius fundatus est in territorio Bisildunense, in locum que vocant Balneolas, que est super fluvium Sterria, hunacum suos preceptos conscriptos ubi insertum est de ipsas celulas que sunt in pago Tolonense, id est, in territorio Petralatense, unde intemptio est inter Ansemundo abba et Obtaredo abba, et sunt ipsas celulas prenominatas, id est, Sancti Ihoannis Baptista que est iuxta ipso stagnum, et alia cella id est in Pineta Sancti Cipriani, et alia cella Sancti Fructuosi et Sancti Petri, quas iste Ansemundus abbas requirit ad partibus iamdicto monasterio sicut in ipsos preceptos resonat que hic fuerunt lecti et relecti ante supradicto pontifico et comite vel iudices suprascriptos. Et cum ipsos preceptos reclamavit se Ansemundus abba in eorum presentia et dixit: «Iuvete me audire

cum histo domno Teuthario, sedis Iherundensis episcopo, qualiter quondam Ludovicus rex missit illum missum per me ut me revestissent de iamdictas cellulas a partibus iamdicto monasterio, sicut in istos preceptos resonat quod avus suus condam Ludovicus et condam Karllus bone memorie, pater suus, donavit ad predicto monasterio propter remedium anime sue, seu et in ipso precepto quod condam Ludovicus rex michi fecit; sed noluit domnus episcopus adimplere quod ille rex illi precepit. Propter hoc notum vobis hoc facio».

Unde nos comis, abbatibus, presbiteris, iudices interrogavimus domno Teuthario episcopo quid ad hec responderet de hanc chausa. Ille autem in suis responsis dixit manifeste qualiter: «Dum ego essem in lloco Abtiniaco palatio, in consilio episcoporum, ante domno condam Karulo rege, ubi residebant episcopus, id est, Adalgarius, Bernus, Fruduinus episcopi, Gailo, Arnulfo, Wanilo, Segemundus abbatibus, Landoinuus comis palatius, Warnardo marchio, seu et aliorum multorum hominum presentia residebant. In eorum presentia si se reclamabit Hoctaredus abba ante ipso rege hunacum suo precepto et sua carta donationis hubi insertum erat de iamdictas cellulas a partibus Sancti Policarpi monasterii qui fundatus est in territorio Redense. Atunc iussit ipse rex in sua presentia legere ipso precepto et ipsa carta quod Obtaredus ividem hostendit. Et cum ipsas scripturas audivit, ipse rex una cum supradictos fideles suos invenit eas validas. Ita interrogavit ipse rex isto presente Ansemundo abba quale scriptura exinde abebat unde predictus Obtaredus abba se reclamavit in eorum presentia. Ille autem in eorum presentia hostendit suos preceptos conscriptos de condam domno Ludovico et domno Karulo rege, quod illi fecerunt ad suos antessesores de predictas cellulas. Et cum audivit ipse rex ipsos preceptos cognovit eos quod veri erant et legibus facti et laudavit eos ipsos preceptos: quod condam pater suus Ludovicus fecerat, similiter et obtoregavit illum alium preceptum quod ipse rex exinde fecerat post hovitum patri sui a predicto monasterio Balneolas de ipsas cellulas que ibi sunt subiectas. Et cum hoc fecisset, in eadem ora, sic precepit ipse rex ipso precepto tollere et ipsa carta ad Octaredo abba et iussit eas dari ad isto presente Ansemundo abbate, unde contentio erat inter predictos abbates».

Et dum ego Ansemundus tenere ipsas cellulas per ipsos preceptos quod domnus noster quondam Karolus michi obtoregavit, sic venit Obtaredus abba hunacum suos monachos, sic prendiderunt eas ipsas cellulas de mea potestate absque iussione regis. Tunc ego Ansemundus perrexit cum domno Teuthario episcopo et alios episcopos cum meos preceptos ad locum ubi vocant Trecas civitatem, ubi domnus apostolicus et domnus Ludovicus residebant. Sic veni ego ividem et sic me reclamavi ante ipsum regem de ipsas cellulas quod michi tultas erant, et ostendi ipsos preceptos ante ipso rege et ipsum preceptum quod tulit genitor suus ad Obtaredo abba, et fuerunt lecti et relecti in sua presentia; et cum eos audivit, laudavit adque obteregavit eos

mihi. Tunc precepit mihi facere isto precepto quod fuit in vestra presentia lectus et relectus de predicto monasterio adque de ipsas cellas superius scriptas.

Hatunc ipse rex interrogavit supradicto episcopo Teuthario pro quod remansit postquam senior noster tulit ipsum preceptum ad Obtaredo in Eptiniaco, et iussit eum donare ad istum presentem Ansemundo abba et ibidem fui difinitum quomodo hoc remansit. Tunc respondit supradictus episcopus et dixit: «Quia venerunt monachi de Sancto Policarpio, his nominibus Tudulfus et Domnellus, et adduxerunt epistola de seniori nostro sigillatam et monstraverunt ea mihi adque Dailane et Suniario comites; et cum eas audivimus propterea hoc remansit. Atunc ipse rex precepit mihi Teutario episcopo ut de ipsas cellas revestire fecisse isto presentem Ansemundo abba, sicuti et feci». Et tunc venit in presentia Domnellus ante domno Teuthario episcopo et ante ipsos comites et sic proffessus est in eius presentia de ipsa epistola quod hostendit de ipsas cellas quod domnus Karolus iussit eis facere et non fecit, sed invalida est. Atunc nos episcopus, comites et iudices, cognoscentes rei veritatem de predictas cellulas secundum legis hordinem, decrevimus fieri notitia per quod predictus habba una cum suos monachos ipsas iamdictas cellulas habeant, teneant et possideant cum homnes aiacensias illorum, vindicent adque defendant hasque hulla inquietatione hominum, et gaudeant se hunusquisque in nostro supradictorum iudicio.

Data et confirmata notitia VI kalendas iulias, anno primo quod hovit Ludovicus rex.

Teutharius, sancte Gerundensis ecclesie episcopus, SSS. Undila. Dailanus comes. Ascaricus presbiter SSS. Signum+ Solacius. Ansemundus SSS. Samson presbiter SSS. Streminius archipresbiter SSS. Guifredus presbiter SSS. Exirius presbiter SSS. Senior [...] SSS. Arannisclus presbiter SSS. Inbolatus presbiter SSS. Hutarius presbiter SSS. Selua presbiter SSS. Anusco SSS. Wigila presbiter SSS. Procorus SSS.

SSS Gildefredus presbiter rogitus scripsi die et anno suprainserto SSS.

30

879, setembre, 18

En presència de quatre jutges, dos preveres i altres homes bons, Agobard i Desideri evacuen la terra i la vinya que els reclamava Francó, vescomte d'Osona.

A ACV, cal. 9, episc. I, núm. 5.

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 1. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 72.

In presentia de ipsos iudices Reccosindo, Elias, Zixilane et Daniel, iudicum, et in presentia Rebocando presbitero et Placiano presbitero et aliorum bonorum omi-

num, id sunt, Lobelani, Suniario, Sindoicto, Anderaldo, Speciosum, Daniel, Ildira, Isahac, Ferruzone, Ebreghildo, Dattoni et Adriano saioni et aliquorum bonorum omnium qui ibidem residebant recognoscimus nos, ego Agobardus et Desiderius, simul in unum, et exbacuamus a petitione Frangone bicescomite qualiter de ipsa vinea et de ipsa terra unde nos petibit iamdictus Frango, et diximus nos in nostro responso: «Nos tenemus ea per nostra scriptura et per comparatione de omnes nomine Todaldo et Madaxone; et ea beritate presentabimus ipsa scriptura in illorum placito».

Et sic interrogaberunt nos ipsi iudices supranominati si potebamus avere auctores vel alias scripturas unde ipsa scriptura de iamdicto Frangone conbincere potuissent. Et nos iamdicti Agubardus et Desiderius in nostro responso diximus: «Nos non potemus neque auctores, neque scriptura, nec nullum docementum unde scriptura de iamdicto Frangone conbincere potuissemus, nec in ipso placito, nec in alio, nec modo, nec postmodo, nec nullo quoque tempore, set ipsa sua scriptura plena abet firmitate».

Et nos quoque dicimus recte et veraciter regnoscimus vel exbacuamus in vestro supradictorum iudicio, et hec nostra regnostio vel exbacuatio bera quod negare non possimus in vestro supradictorum iudicio.

Facta regnotione vel exvacuatione VIX kalendas octobris, anno primo regnante Karlamagno rege.

Sig+ Agubardi, Sig+ Desiderii, nos simul in unum, qui hanc regcognitione vel exbacuatione fecimus et testes firmare rogavimus. Gonna presbiter SSS. Liubila SSS. Ferruzo SSS. Placianus presbiter SSS. Sig+ Abamiri. Sig+ Gotoni. (*Crismó*) Daniel SSS. (*Crismó*) Suniarius SSS.

Benedictus presbiter, qui hanc regcognitione vel exbacuatione rogitus scripsi et SSS die et anno quod supra.

31

880, octubre, 26

Per danys, sostraccions i altres abusos comesos en béns del monestir de Sant Germà de Cuixà, que van ser jutjats, Comparat dona en composició a l'abat Protasi i els monjos de Cuixà la seva porció dels béns que té amb els seus germans al suburbi d'Elna, a la vall del Conflent, a la vila de Toès i al mont Alberet.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, f. 29v. Còpia del segle XII, no localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, f. 128. Còpia parcial del segle XVII.

D BNF, Col. MOREAU, 2, f. 184. Còpia del segle XVIII.

Ed. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 55 (amb data de 878). *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 131.

In nomine Domini. Ego Comparatus. Certum quidem et manifestum est enim quia sic placuit animo meo, ita et placet, nullius quogentis imperio nec suadentis ingenio sed propria et expontanea hoc elegit bona voluntas ut tibi Protasio abbate vel monachis cenobio Sancti Germani componere deberem, sicuti et facio, in domos, in curtes, in ortos, in arbores, in vineis, in terris cultis et incultis, in aquatibus et redivibus molendinis, portione quam me expectat habere contra fratres [et] haeredes meos in suburbio Elenense, in valle Confluentana, in villa Tovete vel monte Albareto vel infra fines illarum. Trado vobis portionem meam quia mea temeritate sacivi me de vestro maso ubi vestras tonnas erant, et misi meas capras et stercoraverunt ibi plures dies; et amonitus emendare neglexi; etprehendidi vestros boves mea temeritate et aravi eos; et prendidi sestariatas VI de vestra terra et exfructificavi [ea]. Propterea interpellavit me in iudicio Dutila, mandatarius de ipso monasterio, et invenit me ludians et feci me recognitione et, quodiu lege est constitutum, mandaverunt me componere et nichil habui aliud nisi portionem meam quod compone superius scripta de terra sesta portione mea plus minus quartatas III et de vineas plus minus quinales III, et de domo passos II, et in orto passos II. Et haec omnia in fundus possessionis trado ad iure Sancti Germani vel cenobio suo pro hoc canonitate sua non custodivi et neclegens fui; ita vero de et praesenti die et tempore de meo iure in vestro trado potestatem ad proprium. Et si ego Comparatus aut aliquis de filiis, de fratribus, vel de haeredibus meis, vel quislibet homo ex averso veniens subposita vel subrogata persona qui vos iamdictos inquietaverit aut ego inquietavero, inferant vel inferam vobis aut [partique] vestrae ista omnia superius scripta dupla et inmeliorata vobis perpetim habitura. Et in abantea ista carta compositionis firmis permaneat.

Facta charta compositionis VII chalendas novembris, anno secundo regnante Ludovico rege.

Signum Comparati, qui hanc cartam compositionis feci et testes firmare rogavi de portione mea ab integre.

Signum Dachoni. Signum Eldevinsi. Signum Singori. Signum Centulli.

Eldesindus praesbiter, qui hanc cartam compositionis rogatus scripsi et scripsi sub die et anno quod supra.

32

881, maig, 17. Purtos

Davant un tribunal presidit pel bisbe Teuter de Girona, els comtes Delà i Sunyer d'Empúries i el vescomte Petroni, format per vuit jutges i reunit al vilar de Purtos, l'arxipreste Estremir, representant del bisbe, reclama com a part de la vila de Quartu,

anomenada Bedenga o Bitinga (Bellcaire d'Empordà), unes terres que ocupa Andreu al terme d'Ullà. El tribunal admet els drets de tots dos litigants i imposa un repartiment de les terres en disputa.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 137-139. Còpia del segle XIII.

C ACG, Llibre Verd, pàg. 51v. Còpia del segle XIV.

D BNF, Col. BALUZE, 108, f. 167. Còpia del segle XVII.

E BNF, Col. BALUZE, 108, f. 179. Còpia del segle XVII.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, II, ap. 118. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 1a ed., XVIII/2, ap. 18, cols. 1511-1513. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. VI. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 9. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 53.

Cum in Dei nomine resideret vir illuster Teotharius, sedis Gerundensis episcopus, una cum viros illustros Deilane et Suniarii comites, in villare quod dicitur Purtos, quod est in territorio Impuritano, un mallo publico per multorum causas ad audiendum et rectis et iustis iudiciis ad diffininendum, seu in presentia Petrone vicecomite vel iudices qui iussi sunt iudicare vel dirimere causas, id est, Furiolo, Undilane, Godemare, Theodardo, Manuel, Frugello, Lenteo et Ruderico iudicum, Ardovaste saione, Sperandeo, Hostalese, necnon Iuniano, Trastildo, Benedicto, Furiolo, Blanderico, Eldegodo, Vifredo, Eripione, Scluvane, Untrilla, Comparato, Leupardo, Daniel, Undisclio, Armentorio, Mirone, Petrone, Adalane, Fluctario, Galinno, Castino, Agilane, Adilone, Senderido, Perello, Tructerio, Salomon, Leo, Elantio, Paschale, Revello et Segobrando vel ceterorum presbiterorum, clericorum, multitudo laicorum plurium bonorum hominum qui ibidem aderant.

Sic in eorum presentia veniens Stremirus archipresbiter, mandatarius qui est de supradicto episcopo, et dixit: «Iubete me audire cum isto presente Andreo domos, curtes, ortos et pomiferos et terras qui sunt infra termines de villa Uliano, qui est in territorio Impuritano, illas debent esse supradicto episcopo pro partibus ipsa causa de Sancta Maria et Sancto Felice, quod sita est in Gerunda vel iusta ipsa civitate, per preceptum dompni regis, quod illi fecerunt ad iamdicta Sancta Maria et Sancto Felici ad proprio. Iste Andreas eas retinet ad aprisione pro partibus de villa que dicitur Quartu, que vocant Bedenga. Iste Andreas eos retinet iniuxte et contra lege».

Tunc supradicti comites vicecomes vel iudices interrogaverunt predicto Andree quid ad hec responderet. Ille tunc in suis responsis dixit: «Quod ipsas domos, curtes, ortos pomiferos et terras supradictas quod iste Stremirus presbiter, qui est mandatarius de supradicto episcopo, requiret, non eos teneo iniuste sed per legis ordine eos teneo, per aprisione et per preceptum regis et pro partibus de supradicta villa Bitinga, sicut ceteri ispani faciunt».

Tunc supradicti comites, episcopus, vicecomites vel iudices fuerunt super ipsa archa vel signa quod est in Monte Grinio et dividit inter iamdictas villas et invene-

runt vel extimaverunt quod iamdictus Andreas tenebar; et preceperunt iamdicto Undilane iudices ut ipsas terras mensurare fecissent quod iamdictus episcopus et predictus Andreas inter se habere debuissent, sicuti et fecerunt; et diviserunt ipsas terras sicut lex Gothorum commemorat. Et venit supradictus Undila una cum supradictos sacerdotes vel plurimorum bonorum hominum et mensuravit ipsas terras in latitudine quantum iamdictus Andreas habere debuisset; et sic de ipso puteo qui est in iamdicto villare et contra occidente habet perticas LXXX, et habet ipsa pertica que est mensurata pedes VIII° et medio, et pervenit usque ad ipsa petra fita quod iamdicti comites et episcopus preceperunt figere et contra partibus Uliano; de oriente habet perticas XL^a in latitudine, quod iamdictus Stremirus recepit de iamdicto Andreo pro partibus predicto episcopo, cuius mandatarius est; et contra occidente recepit in latitudine perticas XXXVIII°; et habet ipsa terra quod terminaverunt iamdicti iudices de parte orientis in latitudine perticas LXXX et de occidente habet perticas in latitudine LXX VII^{em} et media.

Et tunc ordinaverunt iamdictus episcopus, comites vel iudices ut infra ipsas villas Uliano et Quarto, que vocatur Bitinga, vel terminia mitterent V^e petras fictas, sicuti et fecerunt. Et recepit iamdictus Andreas medietatem de ipsas perticas contra ipsum puteum a partibus circi et Stremirus archipresbiter similiter aliam medietatem contra villa Uliano a partibus meridie.

Et tunc convenit inter predicto episcopo et iamdicto Andreo ut unusquisque teneat et possideat usque ad ipsas petras fictas per illorum villas divisione, iudicent atque deffendant et securi possideant quisque in perpetuum quieto ordine.

Tunc apertum fuit ut unusquisque haberet exinde notitiam de ipsas res suprascriptas, firmatas atque roboratas, sicut et est, et gaudeat se unusquisque in nostro mallo suam percepisse iustitiam.

Data noticia sub die XVI kalendas iunii, anno III° quod obiit Lodovicus rex.

+ Ricardus archipresbiter SSS. + Guischafredus archipresbiter SSS. + Petrus presbiter SSS. Recharetus presbiter SSS. Teudegildus presbiter SSS.

33

886, maig, 27

Per manament del comte Guifré I d'Urgell-Cerdanya, i en presència del bisbe Esclua, cinc jutges, tres arxiprestes i altres homes, set testimonis presentats per Longobard, mandatari del comte, juren davant Eilà, mandatari del bisbe, que Sarraí, anomenat Iteral, llibert d'Ailo, tia paterna del comte, va acudir fa trenta anys a la vall de Borredà, al territori de Berga, on va aprisiar l'església de Santa Maria de Borredà i les terres de la rogalia, béns que avui han de ser del comte.

[A] Original no localitzat, conservat a Ripoll, AM, fins a l'any 1835.

[B] Còpia antiga, conservada a Ripoll, AM, fins a l'any 1835.

[C] Còpia feta pel prevere Arnau, conservada a Ripoll, AM, fins a l'any 1835.

D AEV, llig. 2061, plec IV, pàgs. 83-85. Còpia d'Olzinelles, anterior a 1835.

E BC, ms. 430, ff. 4v-5. Regest d'Olzinelles, anterior a 1835.

F AEV, llig. 2059, plec VI, f. 39v. Regest d'Olzinelles, anterior a 1835.

Ed. ABADAL, *Els temps*, doc. 8, pàgs. 125-128. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 82.

Conditiones sacramentorum ad quas per ordinatione domno Wifredo comite, et in presentia domno Scclubane episcopo, vel de iudices, id sunt Wadamiro, Reinardo, Albaro, Ricosindo et Tulicane, iudicum, et Egnegone auditore seu et in presentia Undilani archipresbiteri, Usilani archipresbiteri, Trasobadoni archipresbiteri, Ardoino presbiteri et aliorum plurimorum hominum qui in ipso iudicio residebant, id est Wadamiro, Trihculfo, Senctane, Antungario, Attala, Attaulfo, Bellone, Senulfo, Placido et Coniemiro saioni. In eorum iudicio iurant testes prolati, quos profert Longobardus, qui est mandatarius domno Wifredo comite, in faciem Eilani, qui est mandatarius domno Scclubane episcopo. Nomina testium hec sunt, id est Gescafredus presbiter, Wadamiro, Odoacer, Sendulfus, Iulianus, Isinbertus, Dato, unum dans testimonium.

Iuramus in primis per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, sive et per reliquias sancti Martini, cuius vaselica esse dinoscitur in comitatu Certaniense, in castrum Petra Ammunii, supra cuius ara venerabile manibus nostris as conditiones tenemus vel iurando contangimus, quia scimus nos supranominati testes et bene in veritate sapemus et oculis nostris vidimus et de presentes eramus quando venit Sarracinus, qui et alium nomen nuncupant Iterales, in pau Virchitano, in balle [Bo]rositano,¹ et adprehendit domum Sancte Marie cum omnes aiacentias suas. Ipse Sarracinus, qui fuit libertus domna Allone, amita domno Wifredo comite, adprehendit omnes ipsas terras cultas et incultas et traxit de eremo ad cultura, de rio Borresatano usque in torrentem de Albares, et de ipso monte que dicitur Auditore usque in rigo de Petreto. Vidimus ista omnia, quantum infra istas afrontationes includunt, tenentem et laborantem ad ipso Sarracino infra os XXX annos ad sua ruptura absque blandimento de ullum hominem, et alio campo qui est ad ipso Meseleo, et una casa in castrum Atalasinidi, qui est iusta casa Anigarda, et suptus ipso castro orto uno qui est iusta terra ecclesiastica et ipsa vinea Sendulfi et alio campo qui est in Cospebono, iusta ipsa roca, et alio campo qui est in serra de Ripas, et alio qui est suptus villa Albares.

Hec omnia quantum nos supranominati testes pedibus ambulavimus et manibus designavimus, omnia adprehendit Sarracinus et plantavit ibidem vi-

1. Rositano D, però de rio Borresatano *més avall*.

neas pomiferas, aliquid traxit ad culturam, aliquid fecit adprisione, absque blandimentum de ullum hominem, et hodie per legem et iustitia plus devent esse-
re ipsas ecclesias domum Sancte Marie cum omnes aiacentias suas vel ipsas terras
de Wifredo comite per aprisione de Sarracino, suum livertum, quam de Esclubane
episcopo, cuius mandatum iste Eila persequitur, aut de ullum hominem. Et ea que
scimus, recte et veraciter testificamus per supra adnixum iuramentum in Domino.

Late conditiones VI kalendas iunii, anno II regnante Karulo imperatore.

Geskafredus presbiter +, Sig+num Wadamiri, Sig+num Sendulfi, Sig+num Isin-
berti, Sig+num Iuliani, Sig+num Dattoni, Sig+num Odoacer, qui hunc iuramentum
iuravimus. Eila +, qui est mandatarius de Scclubane episcopo et hunc iuramen-
tum recepi. Sig+num Agapio. Sig+num Lebangi. Sig+num Attoni. Sig+num Mironi.
Sig+num Godemari. Sig+num Trodesindi. Wadamirus +. + Tulgas +. + Albarus +. +
Reinardus +. + Rihcosindus +. + Undila presbiter +.

Opila, in Dei nomine presbiter, qui hanc conditiones scripsi cum litteris
suprapositis «numero LX» et + sub die et anno quo supra.

34

887, febrer, 24. Carcassona

Davant un tribunal presidit pel bisbe Guilarà, el comte Acfred i el vescomte Sicfred, format per quatre jutges i reunit a la ciutat de Carcassona, Ermenard evacua les escriptures i la propietat de la cella de Sant Esteve de Nidoleres, al terme de Trasserra, al territori del Rosselló, a l'abat Recamon i els monjos de Sant Hilari de Carcassona, i a canvi recupera l'alou de Teria, al comtat de Rasès, béns que va permutar amb l'abat Castellà, antecessor de Recamon.

[A] Original no localitzat.

Ed. MABILLON, *De re diplomatica*, pàg. 505 (amb data de 803). *Histoire générale de Languedoc*, 1a ed., II, núm. 5 (amb data de 883). *Gallia christiana*, VI (*instrumenta ecclesiae Carcassonensis*), núm. 8. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 140.

In iudicio Wileranni, sedis Carcassone episcopo, necnon Aquifredo comite, Sicfredo vicecomite, Sunifredo abbate, Miro abbate, Gulfino, Australdo, Autano et Willisco, iudicum, et in praesentia Witardo et aliorum, qui supradicto episcopo, comite, vicecomite, abbates, archidiaconos et ipsos iudices vel auditores, in illorum iudicio, in publico mallo, in civitate Carcassonna residebant. In eorum praesentia recognosco me, ego Ermenardus, qui fuit filius quondam genitore meo nomine Amelio, quod negare non possem, facio meam professionem atque evacuationem de scripturis quod homo nomine Recamundus abba et sui monachi, qui sunt de mo-

nasterio Sancti Hilari, qui est situs in territorio Carcassense, super fluvium Leuco, ipsas scripturas quod ipsi mihi requirebant supradicto iudicio, quod antecessor suus, nomine Castellanus, abba quondam qui fuit, et sui monachi de Sancto Hilario, mihi iamdicto Ermenardo fecerunt et donaverunt pro camviationis de illorum alodio proprio quod habent in territorio Rossilionense, in locum ubi dicitur ad ipsas Nitolarias, ipsa illorum cellula cui vocabulum est Sancti Stephani, cum suis appendicis, quod debent esse de iamdicto monasterio Sancti Hilari sive Recamundo abbate vel ad ipsos monachos, per illorum scripturas et per illorum apprisione; et alias scripturas autenticas, quod inde mihi donaverunt, quod ibi comparavit monachus illorum nomine Glodesindis per iussionem et per mandatum de ipso abbate Sancti Hilari, et de ipsos monachos, de omnes ipsas scripturas, de quantum iamdictus Castellanus abba, qui fuit antecessor de illo Recamundo supradicto abbate et sui monachi inde mihi Ermenardo donaverunt de ipsa cellula Sancti Stephani cum suo appenditio, et procamiationis autenticas de ipsas scripturas.

Ego Ermenardus plus nec amplius inde invenire possum, nisi quatuor quas inde inveni autenticas, quod ego reddidi ad isto Recamundo abbate vel ad suos monachos in isto supradicto iudicio, et ipsas procamiationes quas inde habui, et alias cartas autenticas, ego Ermenardus eas invenire non possum, sed praedictas ipsas habeo, et nescio quid se fecerunt. Sed ubicumque ipsas scripturas procambiacionis, vel ipsas alias autenticas, in mea potestate aut in potestate de ullo homine, aut in placitum, aut in platea, ipsas scripturas inventas apparabiles fuerunt, frigulas et vagas et inanes remaneant omni tempore, et non habeant ullam firmitatem.

Et ego Ermenardus sic me evaguo in omnibus de ipsa cellula superius scripta Sancti Stephani, et de suis appendiciis, quod non hodie nec ullo tempore neque in istum placitum, neque in alium, nullam scripturam inde praesentare nec habere non possum, nec per testes, nec per ullum documentum indicium veritatis ego probare non possum quod ipsa cellula Sancti Stephani nec suum appenditium ego tenere debeam in meam potestatem, sed plus debet esse de monasterio Sancti Hilarii seu ad Recamundo abbate vel ad ipsos monachos.

Et ego Ermenardus ipsa cellula cum suum appenditium redditum habeo ad isto iamdicto abbate vel ad monachos suos, et ipsum meum alodem proprium, quod ego unde procambiatur habui cum iamdicto Castellano abbate et ipsos monachos in territorio Reddense, in alode de Teria, in locum ubi dicitur domum Sancti Petri, ipsum meum alodem ego receptum habeo in mea potestate, et vera est mea professio et evacuatio in omnibus.

Facta scriptura professionis sexto kalendas martii, anno III imperante Karolo imperatore.

Sig[+num] Ermenardus. Sig[+num] Iordanus. Sig[+num] Alderamus. Sig[+num] Pantaleon. Sig[num] Leufredus. Sig[+num] Gulfinus.

Sig[+num] Galafredus qui SSS, hanc scripturam scripsit die et anno quod supra.

35

888, abril, 30

En presència del bisbe Teuter de Girona i davant un tribunal que presideixen els comtes Delà i Sunyer d'Empúries i el vescomte Petroni i formen vuit jutges, Adiscle reconeix a Auderic, mandatari del bisbe, que la terra per la qual disputava argumentant que era dins el terme de Torroella i no d'Ullà i que li havia estat presa injustament és a Ullà i, per tant, del bisbe.

[A] Original no localitzat.

[B] Còpia no localitzada de 4 de juny de 888.

C ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 139-141. Còpia del segle XIII.

Ed. BOTET, *Condado de Gerona*, núm. 4 (amb data de 879). MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 12.

*SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 63.

In presentia Teothario, sedis Gerundensis episcopo, vel in iudicio Delane et Soniario comites, Petrone vicecomite seu et iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Mancio, Malanaico, Animio, Perlexio, Baldafredo, Sthephano, Lupone, Madaxone iudicum, Iorio saione, sive Exhibio, Adoiro, Tritulpho, Animio abbates, Teutone, Guiscafredo, Tadeo, Revocando archidompnos, necnon Villermundo, Wisando, Eldogio, Yliario, Letberto, Ferrioso, Fesilane, Todaleco, Scluvane, Ansilane, Trutilde, Wamadrane, Blanderico, Revello, Mascarello, Tresserico, Vixildo et Silane sacerdotes sive Inilberto, Senderido, Rotario, Adalfo, Sonifredo, Suniario, item Lupone, Recosindo, Atone, Fredario, item Sonifredo, Wisando, Teuderico, Nitardo, Eldoino, Arane, Walardo, Remigio, Dodone, vassos supradicto episcopo vel supradictos comites, necnon Sabadino, Leuberto, Germano, Sanulfo, Suvindo, Salomon, Raumiro et Digone vel aliorum bonorum hominum qui ibi aderant.

Professus sum ego Adiscclus vel facio mea evacuacione in faciem Auderico, quod est mandatario supradicto episcopo, et veritatem denegare non possum qualiter de ipsa terra que est infra termines de villa Uliano, in territorio Impuritano, unde ego petivi isto presente Auderico, qui est mandatarius supradicto episcopo. Ideo dum eam tenerem per scripturam recognitionis, immo ego prestavi relatus hic in vestra presentia, et fuit relectus: sic supradictus episcopus, cuius mandatarius est iste Audericus, invasit ipsa terra de mea potestate malo ordine, iniuste et contra legem. Unde ad interrogatione de supradictos iudices, iste Audericus dixit quia ipsam terram non eam invasit supradictus episcopus de mea potestate, sed ille eam tenet

recto ordine et per annos legitimos et per scriptas condiciones vel per preceptos regis, quod iste Audericus, qui est mandatarius supradicto episcopo, hic in vestra presentia hostendit, et fuerunt relecti. Tunc supradicti iudices interrogaverunt me iamdicto Adisclo plures vicibus si hoc poteram probare quod ipsa terra iamdictus episcopus eam invasisset de mea potestate an non. Ego dixi quia non possum, et sic sum professus hic in vestra presentia, et facio mea evacuatione qualiter nec per testes nec per rationale tempus nec per nullas modis, odie nec in nullo tempore provare non possum pro quibus iamdictus episcopus, cuius mandatarius est ipse Auderico, ipsam terram invasisset de mea potestate.

Et iste iudiciarias condiciones vel precepto quod resonat de iamdicta villa Oliano, in cuius termino est ipsa terra, veri sunt et legibus facti, et plus pertinet ipsa terra ad iamdicta villa Oliano, que est de supradicto episcopo, quam ad villa Torrocella pro quibus eam requiro; sed iniuste et contra legem ego exinde mallavi isto Auderico, mandatario supradicto episcopo, quod ipsa terra [...]. Et infronfat ipsa terra: de parte orientis in terminio de villa Torrocella, et de meridie in latere in flumine Adarone, et de occidente in ipsa Lona vel subiungit in terminio Aqualta, et de circi in terra supradicto episcopo. Et ita est veritas; sic sum professus hic in vestra presentia.

Facta professione sub die II kalendas madias, anno IIII regnante dompno nostro Karolo imperatore.

(*Crismó*) Adiscus, qui hanc professionem feci [SSS].

Adovacius [SSS]. Levia [SSS]. Madaxo [SSS]. Sig+num Undila. Sig+num iterum Undila. Sig+num quem vocant Taurello. Sig+num Altino. Sig+num Elias. Marchus [SSS]. Sig+num Adalfo. Inibertus [SSS]. Rautarius [SSS]. Petrus [SSS]. Miro presbiter [SSS]. Sendredus [SSS]. Senderidus [SSS]. Wisando [SSS]. Molestus [SSS]. Madaixus [SSS]. Petrus [SSS]. Perlexus [SSS]. Adoirus abba [SSS]. Malanaicus [SSS]. Inila abba [SSS]. Guiscafredus archipresbiter [SSS]. Tritulphus abba [SSS]. Leubertus presbiter [SSS].

In Dei nomine Maiorecellus, qui hanc professionem scripsi et SSS sub die et anno quo supra, una cum litteras superpositas.

36

889, març, 1

L'abat Sunifred i els monjos del monestir de Banyoles es queixen al bisbe Serfdedeu de Girona de la sostracció de les esglésies de Santa Maria de Porqueres i Sant Martí de Campmajor, que van construir els abats Bonet i Elies. Aporten a favor de la reclamació un precepte imperial i testimonis. El bisbe decreta la restitució amb delmes i primícies,

però imposa l'obligació de pagar cada any dos modis de vi i de gra a l'església de Santa Maria de Girona.

[A] Original no localitzat.

B BC, Arxiu, núm. 8448 (2-I-1). Còpia del 28 d'abril de 1180, feta per Bernat levita i monjo.

[C] ADG. Trasllet en un procés posterior. No localitzat.

D BNF, Col. BALUZE, 117, f. 484-485. Còpia del segle XVII.

E BNF, Col. BALUZE, 108, f. 247. Còpia del segle XVII.

F AMB, llig. 3. Còpia del segle XVIII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 49. SÁENZ DE AGUIRRE, *Collectio*, 4. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 42. MORERA, «Un conato de secesión», ap. 3. BOLÒS, *La comarca de Olot*, ap. 9. CONSTANS, *Diplomatari*, núm. 16 (amb data de 899). *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 68.

Anno ab Incarnationis Dominice DCCCLXXXVIII, inditione quinta, veniente sive residente dompno atque venerabili episcopo Servodei nomine in cenobio qui vocatur Balneolas, una cum inclito atque excellentissimo abbate Sugnefredo, viro egregio, advenientes coenobite prephati loci qui est situs in pago sive in comitatu Bisildunense, proclamaverunt se res sibi debitas atque multo tempore ab illis predictis monachis deservientibus atque militantibus Deo et protomartiri beato Stephano iniuste abstractas, ecclesias videlicet quas patres illorum sancti, qui suprataxatum cenobium construxerunt, manibus propriis de heremitate extraerunt, fabrili construente arte sanctas scilicet ecclesias que sunt dicte, una in honore sancte Dei genitricis Marie estque sita in capite stagni prope adiacentis cenobii miliario distante uno, altera autem in honore sancti Martini presulis que subiacet in valle Miliarias. Bonitus primus abbas illorum cum monachis sive servientibus Deo construente illam quam primitus taxavimus, Elias autem similiter abbas eiusdem cenobii exemplo illius bono imitans construi fecit similiter ecclesiam sancti Martini. Asseverantes hec omnia et insuper preceptum piissimi Karoli augusti imperatoris ostendentes continentem tam de illas ecclesias quam etiam de aliis rebus sive terris cultis et incultis.

Hanc autem reclamationem audientes sive perscrutantes ac studiosi ingeniosi investigantes, invenimus per veridicos homines ac religiosorum illius comitatus, tam clericorum quam etiam ceterorum laicorum, ita in omnibus esse ut predicti cenobite asseverant. Quem assersionem verissime cognoscentes decernimus atque constituimus ut prephate ecclesie que iniuste tamdiu subtracte ad matrem servitio sancti scilicet Stephani protomartiris fuerunt, nos remissimus, cogitantes atque meliorem vitam sperantes sive considerantes sanctas ac sanctissimas illorum orationes que pro nobis et pro omni scilicet ecclesiastica die noctuque non cessantes fundere. Volumus atque sanccimus ut predictae parrochie cum omnibus decimis et primitiis cenobitarum subiungerent imperio omni tempore persolvendi sive habendi,

possidendi perpetualique possidendi, ea videlicet ratione ut omni anno modios II inter vinum et annonam ad sedis Matrem Genitricis Dei Mariam persolventes, secundum consuetudinem ceterorum sacerdotum; ceterum vero omnes decimas et oblationes ecclesiasticas absque alicuius contradictionis accipiatis.

Supradicta autem conventionem sicut ceteri conpresbiteri non audeant violari, quod si fecerint excommunicentur usque ad satisfactionem. De repetitionibus autem nobis inserere placuit ut si ego aut ullus deinceps venturus convenerit coepiscopus seu aliqua intromissa persona que contra hanc firmitate cartis venire aut contradicere seu inrumpere voluerit, non vindicet quod repetit, sed contradictor et adversator sive destructor sancte Dei Ecclesie sub anatemate omni tempore permaneat, et hec consensio firma ubique consistat. Et ut firmior et stabilior omni tempore perseveret, manibus propriis ac bonorum virorum hominum tam clericorum quam laicorum decrevimus corroborari.

Facta hec carta confirmationis kalendas marcias, anno II quo mortuus est Karolus imperator, regnante Domino nostro Iesu Christo, nobis autem expectante rege ab ipso largitori.

(*Crismó*) Servus dei, humilis episcopus sedis Gerundensis, manu propria mea firmavi et firmare rogavi SSS.

Suniarius presbiter. Arabi presbiter. Fafila presbiter. Gisimirus presbiter. Bonisius presbiter. Cixila presbiter. Suniofredus presbiter. Avianus presbiter. Vigila presbiter. Inbolatus presbiter. Salvator presbiter. Armenteo presbiter. Wiulds presbiter. Iustus presbiter. Ermemirus presbiter. Gescafredus presbiter. Sendreus. Altimirus. Tructarius. Beatus. Auxaricus. Wifredus. Gonevadus. Wistrildes. Arnostus.

Gauzmarus sacerdos rogatus scripsit, que scripsit manu propria firmavit.

37

892, novembre, 13

En presència de Serfdedéu, bisbe de Girona, i davant un tribunal de tres jutges, el prevere Adilà, mandatari del bisbe, acusa Revell d'haver sostret de la potestat episcopal una terra del vilar d'Abderama, al terme de Bàscara, que pertany a Santa Maria i Sant Feliu de Girona per precepte reial. Revell no pot provar que la té per benefici del bisbe i, en conseqüència, l'evacua.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 78-79. Còpia del segle XIII.

Ed. MONSALVATJE, *Notícies històriques*, XI, doc. 49. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 5. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 14. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 80.

[I]n presentia Servodei, episcopo sedis Gerundensis, seu et iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Baldafredo, Madaxo et Leubane iudicum, Undilane saione, sive Ferriolo, Reparato quod vocant Mascarello, et Salomon et Eldenardo sacerdotes, necnon Argimiro, Arnusto, Ansulfo, Iorio, Amalio, Soniofredo, Ibirio, Tudegildo et Lupone vel aliorum bonorum hominum qui ibi aderant, recognosco me, ego Revellus, a petitionibus Adilano presbitero, qui est mandatarius supradicto episcopo, et veritatem denegare non possum qualiter de ipsa terra que est in territorio Empuritano, in terminio de Baschara, in villare de Abderama, unde iste Adila presbiter, qui est mandatarius supradicto episcopo, cum quo ipsam terram invasi de potestate de supradicto episcopo; sic me petivit hic in vestra presentia quod ille qui eam tenuerat per preceptum regis a partibus Sancte Marie et Sancti Felicis que sita est infra muros civitatis Gerunde; ego enim iamdictus Revellus dixi quia ipsa terra non eam invasi de potestate supradicto episcopo set ille eam mihi dedit quod ego eam tenuissem pro suo beneficio; et ille dixit quia illam terram non eam mihi beneficiavit.

Et interrogaverunt me supradicti iudices si hoc poteram probare an non. Ego iamdictus sic facio meam recognitionem quia nec hoc quod [dixi] nec in nullo placito probare non possum pro quibus ipsam terram supradictus episcopus mihi eam beneficiasset, sed iniuste et contra legem ego invasi ipsam terram de sua potestate mea presione iniuste et contra legem absque iudicio. Et etiam affrontat ipsa terra: de oriente, meridie, occidentis et circii in terra de Sancta Maria et Sancti Felici. Et ea que dico veraciter me recognosco in vestra presentia.

Facta recognitione sub die idus novembris, anno VI regnante Othone rege.

Sig+num Revello, qui hanc recognitionem feci. Sig+num Seniofredus. Sig+num Bisio. Sig+num Stephano. Sig+num Ferrocincto. Sig+num Ferriolus presbiter. Heldenardus presbiter. Reparatus presbiter. Mandaxus. Salomon presbiter. Baldafredus.

38

892, novembre, 27

En presència de Serfdedéu, bisbe de Girona, i davant un tribunal de cinc jutges, Revell, enfrontat a Adilà, mandatari del bisbe, intenta demostrar que és propietari per dret de compra d'una heretat al vilar d'Abderama, al terme de Bàscara. Llegida l'escriptura de compra, el tribunal demana a Revell que en presenti els autors, cosa que no pot fer, de manera que es dedueix que va ser una venda fraudulenta. El judici acaba amb la renúncia de Revell i el reconeixement que l'heretat pertany a Santa Maria i Sant Feliu de Girona.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 85-86. Còpia del segle XIII.

Ed. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 6. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 15. *SOBREQUÈS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 81.

[I]n presentia Servodei, sedis Gerundensis episcopo, et in presentia de iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Prolexio, Baldafredo, Madaxone et Vintinello et Adofredo iudices et Undilane saione vel in presentia Suniario et Salomone sacerdotes, Iorio, Amelio, Sonifredo, Tressoario, Blanderico, Ibirio, Avido, Venerello, Tobias et Altemiro et aliorum multorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, recognosco me, ego Revellus, in facie Adilano presbitero, qui est mandatarius Servodei episcopo, qualiter unde me mallavit iamdictus Adila presbiter, qui est mandatarius de supradicto episcopo, de ipsa hereditate quam ego comparavi Revellus de homine nomine Eldebono et de sua uxore nomine Savacella, quam illi habebant in territorio Empuritano, in terminio de Baschara, in villare quod vocant Abderama; ibidem mihi vendiderunt domos, curtes, ortos, vineas cum arboribus pomiferis vel inpomiferis, in surecanis et in mulinaribus qui sunt in flumen Fluviani, in terminio de Baschara, et hic ostendi scripturam emptionis ad relegendum quam mihi fecit Eldebonus et uxor sua Savacella; et fuit relecta ante supradicto episcopo vel iudices et sic exinde me mallavi Adila presbiter hic in vestra presentia, qui est mandatarius de supradicto episcopo.

Unde interrogaverunt me iamdicto Revello supradicti iudices si potebam exinde auctores legitimos habere et dederunt mihi plures placitos, unum et alium et tercium. Sic sum professus ego Revellus et facio meas questiones qualiter nec hodie neque in nullo tempore non possum legitimos auctores habere Eldebono et Savecella, quos mihi legibus auctores censeo, ipsam hereditatem superius scriptam et istas cartas emptionis quas hic ostendi ante supradicto episcopo vel iudices ad relegendum; et fuit relecta in omnibus et est invalida et non est legibus facta et hodie debent esse ista omnia superius scripta de Sancta Maria quod est infra muros Gerunda civitate et Sancto Felice qui est fundatus ante Gerunda civitate vel de isto episcopo cuius iste Adilanus presbiter mandatarius est per preceptum regis quod supradictus episcopus tenet in sua potestate de Sancta Maria et de Sancto Felice, unde iste Adila presbiter mandatarius est, quam de me aut de ullo alio homine; et que dico recte et veraciter me recognosco simulque evacuo in vestro supradicto iudicio.

Facta recognitione vel evacuatione V kalendas decembris, anno VI regnante Odone rege.

Sig+num Revello, qui me recognovi simulque evacuavi.

+ Suniarius presbiter SSS. Ramiliotus SSS. Sig+num Loderico. Sig+num Altemiro. Sig+num Ibirio. Sig+num Salamiro. Sig+num Lupo. Sig+num Angelos. Sig+num Iorio. Arnustus SSS. + Teudo. Sig+num Inchilredo.

39

892, desembre, 1

En presència de Serfdedéu, bisbe de Girona, i davant un tribunal de tres jutges, Guadamir, enfrontat a Adilà, mandatari del bisbe, intenta demostrar que és propietari per dret de compra d'una vinya al terme de Bàscara, però no aconsegueix provar la validesa de l'escriptura que mostra i ha de reconèixer que la vinya és del bisbe per precepte reial.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 83-84. Còpia del segle XIII.

Ed. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 7. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 16. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia* V, doc. 82.

[I]n presentia Servodei, episcopi sedis Gerundensis, seu iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Baldafredo, Madexo, Leubano iudicum, Undilane saione sive in presentia Arnusto, Fredario sive Revello, Salamon sacerdos, Gischafredo archipresbitero necnon Eudefredo, Romeu, Adub item sacerdotes, Florio, Ansulfo, Amelio, Suniofredo, Avito, Eldesindo vel aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, recognosco me, ego Wadamirus, a petitionibus Adilane presbitero, qui est mandatarius supradicto episcopo, et veritas est et denegare non possum qualiter de ipsa vinea que est in territorio Gerundense, infra terminos de Baschara, unde hic Adila me mallavit hic in vestra presentia hostendi ad relegendum quod resonat in nomine de Adilane venditore et in nomine de me ipso iamdicto Wadamiro, emptore; et affrontat: de oriente in ipso aquale et de meridie in vinea de Emilana femina vel de suos heredes et de occidente in vinea de Ibirio et de circi subiungit item in alio torrente.

Sicut iste Adila presbiter me petivit quod infra ipsas affrontationes de ipsa vinea ipsa sexta parte debet esse de supradicto episcopo cuius ille mandatarius est pro preceptione regis quod resonat in nomine Sancte Marie, matris Christi, que est sita infra muros civitatis Gerunda et in nomine de Sancto Felice, martire Christi, qui est iuxta iamdictam civitatem.

Idem dico ego Wadamirus, dixi quod ipsam sextam partem quam ego teneo non eam teneo malo ordine sed per istam scripturam e[m]ptionis eam teneo quam in vestra presentiam hostendi, sicut superius resonat, et habui placito uno et alio et tercio; et exinde dedi semel iamdicto Adilano qui mihi eam auctorizare fecisse, quod minime fecit. Sic facio me recognitionem vel evacuationem quod nec modo nec in nullo placito auctorem exinde habere non possum per quos ipsam sextam partem habere debeam recto ordine de ipsa iamdicta vinea nec per testes ne[c] aliquo modo probare vel deffendere possum pro quibus partibus eam habere

debeam sicut superius resonat, sed sua propria debet esse de supradicto episcopo per ipso precepto superius scripto.

Et ista scriptura e[m]ptionis quam ego presentavi ad relegendum, quod resonat de ipsa vinea et de ipsa sexta parte, invalida est et non legibus vallata, et propter hoc eam abscondi manibus meis; et ea que dico recta et vera sunt, me recognosco in vestra presentia vel me exinde evacuo.

Facta recognitione sub die kalendis decembris, anno sexto regnante Hodone rege.

Sig+num Wadamiro, qui hanc recognitionem feci.

Sig+num Sunialdo. Sig+num Avito. Sig+num Argibaudi levite SSS. + Salomonis presbiteri SSS. Venerellus presbiter SSS. Odila acolitus SSS. Willisclus levita, archidiaconus, SSS. Tortorellus levita SSS.

40

893, abril, 15

Davant un tribunal que presideix el bisbe Serfdedéu de Girona i formen sis jutges, Revell, enfrontat a Adilà, mandatari del bisbe, intenta demostrar que és propietari per dret de compra d'unes terres i altres béns a la vila de Bàscara, però no aconsegueix provar la validesa de l'escriptura de compra i ha de reconèixer que els béns pertanyen a les esglésies de Santa Maria i Sant Feliu de Girona.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 15-16. Còpia del segle XIII.

C ACG, Llibre Verd, pàgs. 185-186. Còpia del segle XIV.

D BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, VII, ff. 457-459. Còpia del segle XVIII.

Ed. DORCA, *Mártires*, ap. 4. *España sagrada*, XLIII, ap. 13. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 44. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 4. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 17. *SOBREQUÈS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 84.

In iudicio Servodei Gerundensis episcopus vel iudices qui iussi sunt iudicare vel causas dirimere, id est, Enegone, Malanaico, Madaxone, Vintinello, Prolexio et Baldefredo iudices, Undila saione necnon Guiscafredo archipresbitero, Leopardo, Romeo, Honorio, Fructuoso, Eldenardo, Mascarello, Ermemiro, Benedicto, Provecto, Barone sacerdotes, seu et in presentia Argovado, Amelio, Tortorello, Galindo diachonos, similiter et in presentia Adalone, Inilberto, Fredorio, Sendredo, Sun[i]uldo, Witardo, Arifonso, Teuderico, Wifredo, Nordaldo, Bellone vassos Deilane comite, seu et in presentia aliorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, recognosco ego me simulque evacuo, Revellus, a petitionibus Adilane presbitero, qui est mandatarius [Servi]dei, sedis Gerundensis episcopus, vel ab interrogatio-

ne de supradicto episcopo, sacerdotes vel iudices: verum est et negare non possum qualiter unde me mallavit iste iamdictus Adila, mandatarius de iamdicto episcopo, quod ego teneo terras, domos, casales, curtes, ortos, lineares, mulinares et ipso mulino quod ego ibidem teneo, qui est in apendicio de villa Baschara, qui est sita in comitatu Bisuldunense, unde Leodovicus gloriosissimus imperator fecit scripturam donationis ad sanctam Mariam Virginis et sancto Felice, martire Christi, cum fines et termines suos; sive in Bisuldunense sive in Impuritanense, cum suis villarunculos, villare quod vocant de Aderama et villa que vocant Terradelas et villa Spodilio et villare Specularias et villare Cassaniolas qui dividit ipsa termina de iamdicta villa Baschara cum suis vilarunculos de parte orientis in terminio de villa Calabodii per ipsum cacuminem montium, sicut in ipsos preceptos resonat vel in ipso iudicio quod quondam Ansulfus, qui fuit mandatarius de quondam Gondemari episcopi, conquisivit super mandatario de quondam comite Alarico, condam Trasoario, et super Pipino, qui alio nomine vocatur condam Abderama, qui fuit avus de homine condam nomine Galderico; et tenuit hoc Gondemarus episcopus per vocem Sancte Marie Virginis que est sita infra muros Gerunda civitate et Sancti Felicis martiris Christi qui est fundatus ante portas Gerunda civitate, et postea tenuit hoc Helias condam episcopus similiter per ipsa voce, deinde tenuit hoc similiter quondam Teotarius episcopus per ipsa voce, et quando conquesivit Servusdei episcopus ipsum episcopatum et conquesivit ipsa iamdicta villa cum suis villarunculos, confines vel termines suos sicut superius resonat, sicut et alii episcopi hoc tenuerunt.

Et etiam ego iamdictus Revellus sic prendidi exinde scripturam hemptionis de homine nomine Galderico, qui fuit nepos de quondam Pipino, de domos, curtes, ortos, terras et vineas, mulinares, lineares et de ipso mulino quod ego ibidem teneo qui est in flumine Fluviano vel infra termines de villa iamdicta Baschara. Et ipsa scriptura emptionis quod hic hostendi ad relegendum invalida est et non est legibus facta, quia non habebat iamdictus Galdericus exinde accepta potestate vindere nec donare.

Unde iamdicti iudices me iamdicto Revello interrogaverunt si potebam exinde iamdicto Galderico auctorem presentare et donaverunt mihi legitimos placitos. Sed ego iamdictus Revellus in omnibus sic sum professus et facio meam evacuationem qui non possum exinde auctorem presentare nec nullum inditium veritatis pro quibus ad partibus meis hoc defendere debeam, sed plus debet esse ipsa iamdicta villa Baschara cum fines vel termines et omnes adiacentias suas de Sancta Maria vel de Sancto Felice a proprio quam de me aud de ullum alium hominem, sicut superius resonat, et ita est veritas sicut sic me recognosco simulque evacuo in vestro iudicio.

Facta recognitione simulque evacuatione XVII kalendas madii, anno VI° regnante Odone rege.

Sig+num [Revellus], qui me recognovi simulque evacuavi.

Sig+num Iurius SSS. Blandericus SSS. Tobias SSS. Argibadus levita. + Guiscafredus archipresbiter SSS. Odovardus presbiter SSS. Reparatus presbiter SSS. Tortorellus diachonus. (*Crismó*) Galindus levita. (*Crismó*) Amelius levita. (*Crismó*) Altemirus levita. Ermemirus presbiter. (*Crismó*) Iohannes presbiter. (*Crismó*) Segobertus diachonus. (*Crismó*) Audericus presbiter. (*Crismó*) Ansulfus. SSS Badagarius abba. (*Crismó*) Fafila presbiter SSS. Edeldrius presbiter SSS. Signum Leutbertus presbiter SSS. Willisclus archidiaconus. (*Crismó*) Presidius diachonus. + Viliemundus presbiter SSS. Leopardus presbiter SSS. Sabo[rellus] [...].

41

893, desembre, 1

En presència del bisbe Serfðedéu de Girona i davant un tribunal de quatre jutges, Revell reconeix que va tallar il·legalment disset figueres propietat de Santa Maria i Sant Feliu de Girona al vilar d'Abderama, al terme de Bàscara, al comtat d'Empúries.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 84-85. Còpia del segle XIII.

Ed. DORCA, *Mártires*, ap. 4. *España sagrada*, XLIII, ap. 13. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 44. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 8. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 17. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 86.

[I]n presentia Servodei, sedis Gerundensis episcopo, et eosdem iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Prolexio, Baldafredo, Madaxone et Odofredo iudices, et Undilane saione, sed et in presentia Suniario et Salomon sacerdotes, Onesto et Atone, Iorio, Einolio, Soniofredo, Tobias et aliorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem erant, recognosco me, ego Revellus, ad petitionibus Adilane presbitero, qui est mandatarius Servodei, sedis Gerundensis episcopo, ab infestatione de supradictos iudices: verum est et negare non possum qualiter, dum se haberet iamdictus episcopus cum Adila presbitero, qui mandatarius est, suas ficulneas et suos ortos, id est, decem et septem in comitatu Empuritano, infra terminos de Baschara, in vilare Abderama, quod iamdictus episcopus tenebat in sua potestate per preceptum regis et voce Sancte Marie Virginis que est fundata in Gerunda civitate et Sancto Felice martire Christi, sic veni ego Revellus, sic incidi ipsas ficulneas iamdictas mea sola presumptione; et devote et veraciter me recognosco in vestro supradicto iudicio.

Facta professione kalendis decembris, anno VII regnante Odone rege.

Sig+num Revellus, qui recognovi in vestro iudicio.

Soniarius presbiter SSS. Sig+num Iorio. Iohannes presbiter. Tobias SSS. Trassonarius. Sig+num Arcemiro. Undilane saione SSS.

42

898, abril, 17. Girona

Madaix, mandatari de l'abat i els monjos del monestir de Sant Medir i Sant Genís, compareix davant un tribunal de cinc jutges que presideix el comte Gausfred i reclama al jutge Trasuad, mandatari del comte, un alou a la vall d'Anglès, al comtat de Girona. Trasuad explica que el comte va comprar l'alou als veïns del lloc i mostra l'escriptura de venda corresponent. Però, obligats a comparèixer, els venedors confessen que no tenien la potestat de vendre, perquè l'alou és del monestir, com proven les escriptures i els preceptes que Madaix ha presentat.

[A] Original no localitzat.

Ed. CALMETTE, «Un jugement original», pàgs. 65-69. PRUENCA, *Diplomatari*, núm. 6.
*SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 91.

[Cum in] D[ei nomine] resideret Gauzfredus comes in Gerundam civitatem, una cum Vulverado, qui est ad vicibus suis, multorum causas audiendas vel legibus definiendas, una cum iudices qui iussi sunt causas audire vel legibus definire, id est, Malagnaico, Argemundo, Baldefredo, Icario, Tinello et Trasovado, qui est mandatarius vel iudex, et Sesaldo saione, seu et in presentia bonis hominibus vel sacerdotes, id est, Addala presbitero, Honorico presbitero, Pruneto presbitero, Argebado presbitero, Wiliemundo presbitero vel in presentia Wigilane, Adalone, Senderedo, Wifredo, item Wifredo, Mirone, Elderico, Eldefredo, Adalberto, David, Celestio, Riculfo, Ademare, Witardo, Addaulfo, Adtone, Engoberto, Eldesindo, Ermemberto et item Mirone vel aliorum bonorum hominum qui in ipso mallo cum ipsis ibidem ressidebant, in eorum vero presentia veniens homo nomine Madaxus, qui est mandatarius Lupursulleo aba vel suos monacos qui sunt vel cuncta congregacione Sancti Hemeterii et Sancti Genesii, Sancta Maria Virginis Columbarii, Sancti Andree super fluvium Sterriam, Sancti Petri Carcere et Sancta Maria sita super fluvium Amere, etiam et Sancta Maria, Sancti Mathei et Sancti Iohannis quae sunt constructa in pago Gerundensis, sitam in locum quod vocant in vallis Anglesis, unde iste iamdictus Madaxus mandatarius est, eo dicens: «Domne iubete me audire de isto presente Trasovado, qui est mandatarius iamdicto Gauzfredo comite, quia iamdictus Gauzfredus comis tenet iniuste alauda, quod devet esse de iamdictos monasterios, unde ego iamdictus Madaxus mandatarius sum hic, in comitato Ierundense in valle Anglese, id est, universalis palaciolo que dicitur Merlago, cum fines vel termines illorum, qui sunt terminatas presentes scripturas: de parte orientis in fluvium Tecere, et de meridie in ribulo Ausore, de occiduo vero sicut aqua vergit per ipsa cacumine moncium, et de circi usque in ipso proprio quod fuit de Domarico».

Unde iamdictus Gauzfredus, sacerdotes, iudices, bonis hominibus interrogaverunt iamdicto Trasovado, qui est mandatarius iamdicto Gauzfredo comite, quod ad hoc responderet. Unde iamdictus Trasovadus in suis responsis dixit: «Quod iamdictus Gauzfredus comes, cuius ego mandatarius sum, non hoc tenet iniuste sed per scriptura hemtionis quod ei fecerunt homines his nominibus, Danimiro et uxor sua Ansilo, Fulcaricus et uxor sua Gorgoria, Elias et uxor sua Suniofreda, Felix et uxori sua Claudia, Desiderius et uxori sua Bonafilia, Ledda femina [et filio] suo Sigibaldo et uxori sua Letitilde, Dominicus et uxor sua Ansiberta, Gondemares et uxor sua Antimia, Bella femina, Dadiricus et uxor sua Leda, Vislebertus et uxor sua Maria, Stabulus et uxor sua Morena, Adelfius et uxor sua Spanowa, Gondefredus [...] et Ranesinde femina». Unde iamdictus Trasovadus, qui est mandatarius iamdicto Gauzfredo comite, ostendit exinde ipsa scriptura emptionis nomine istius iamdictos venditores et iamdicto Gauzfredo comite, hemptore. Et iamdicti iudices me iamdicto Trasovado iniunserunt, sicut in Lege Godorum commemoratur, ubi dicit: «Omnis qui hemit suum presentet hoctorem». Et ego ipsos homines et feminas iamdictos presentavi et mihi hoc octoregaverunt sicut superius ressonat, nomine iamdicto seniori meo Gauzfredo comite. Unde iamdictus Madaxus, qui est mandatarius iamdicto Lupursulleo abba eos exinde mallavi.

Et iamdicti iudices interrogaverunt quid ad haec responderent, et iamdictus homines Danimirus et uxor sua Ansilo, Folcaricus et uxor sua Gorgoria, Elias et uxor sua Suniofreda, Felix et uxor sua Claudia, Desiderius et uxor sua Bonafilia, Ledda femina et filio suo Silgebaldo et uxori suae Letitilde, Dominicus et uxor sua Ansiberta, Gondemares et uxor sua Antimia, Bella femina, Dadiricus et uxor sua Letda, Vislebertus [et uxor sua Maria, Stabulus] et uxor sua Morena, Adelfius et uxor sua Spanowa, Gondefredus. Et illi in illorum responsis dixerunt quia nos ipsa omnia venumdavimus [...].

Et iamdicti iudices nos in[ter]rogaverunt si abebamus accepta potestate ad vendere ista homnia superius scripta, set nos in omnibus sic sumus confessi et facimus nostra exvacuatione quia nos potemus provare nec per testis nec [per] scriptura [nec] per nullum indicium veritatis, nec hodie nec in nulloque tempore, quod nos accepta potestate abuissemus ipsa omnia ad venumdare; set nos quantum infra istos iamdictos domos, curtes, ortos, terras, vineas, cultum vel incultum, ductibus vel reductibus eius vel regressus per donitum vel beneficium condam Deudado abati [...] devet esse eas res [...] per hos LX annos seu et amplius [...] homines et feminas, quod iamdictus Madaxus, qui est mandatarius iamdicto Lupersulleo abate, hic ostendit [...] quae est scriptura donationis quod fecit ad condam [Sua] sino [...] Lutdovicus, agustus imperator, [...] quod fecit de iamdictas [...] ad condam Deodato abba, ad Suacino patre quod ad suas cellulas pertinuit, quantum asignatas affrontationes ressonantur, simili quomodo Oddo rege fecit ad Ad[uviro ab]ba,

sicut in ipsas scripturas ascripte condiciones quod condam Wilsedus adquisivit et Quiricus saio determinavit [...] Amatus iudices vel Eliacie episcopus, Osmidone vicecomite, Rafridio, Speradeo, Quiricus iudex et saio.

Et ipsas omnes scripturas veras sunt in omnibus et legibus factas, set quantum nos venumdavimus infra istas afrontationes ad iamdicto Gauzfredo comite iniuste et contra lege hoc fecimus quia plus devet esse de iamdicto monesterio vel de [Lupursulleo aba] quam de nos iamdictos aut de ullum alium hominem a proprium et ipsa scriptura emptionis quod nos ei fecimus ad iamdicto comite invalida est et non est legebus facta, et non potiunt ei legibus [cong]regare, et ita est veritas, sicut nos recognovimus simulque exvacuamus in iuro supradictorum iudicum.

Facta recognitione vel exvacuatione XV kalendas madii, anno I regnante Karolo rege, filio Ludovicii.

Sign+ Danimirus. Sign+ Ansilo. Sign+ Folcaricus. Sign+ Gorgoria. Sign+ Elias. Sign+ Sunifreda. Sign+ Felix. Sign+ Claudia. Sign+ Desiderio. Sign+ [Bonafilia]. Sign+ Ledda. Sign+ Sigebaldus. Sign+ Letitilde. Sign+ Domenicus. Sign+ Anseberta. Sign+ Gondemares. Sign+ Antimia. Sign+ Bella femina. Sign+ Dadiricus. Sign+ [Leda]. Sign+ Vislebertus. Sign+ Maria. Sign+ Stabulus. Sign+ Morena. Sign+ [Gondefredus]. Sign+ Adelfio. Sign+ Spanowa. Qui nos simul [in unum] nos recognovimus vel sumus professi vel nos exvacuavimus.

Trasovadus iudex, qui sum mandatarius seniori meo, Gauzfredo comite, qui me exvacuavit SSS.

+ Eldefredus SSS. + Ermarius SSS. Paguasdo SSS. + Galindus levita P. SSS. Recofredus. [...]redi P.P.P. Hlu[...] SSS. Prunetius presbiter. [...]ne S. Felix presbiter SSS. + Ansemundus SSS. + Madobla presbiter SSS. + Addala presbiter SSS. + Margibadus presbiter suscripsi. + Honoricus presbiter. + Marginala. + Malagnaicus SSS.

Hon[estus] [...] scripsit SSS sub die et anno suprascripto.

[In ca]rtas suprascriptas vel edicte ad iamdicto comite et tibi Didaco [...] et tibi dicit esse.

43

898, maig, 28. Vic

Per manament dels jutges Bonaric i Teodosi, i en presència dels preveres Adalbald i Romà, Bosó jura, amb les mans esteses damunt l'altar de Sant Pere de la seu de Vic, que ha perdut les escriptures de la venda que dos matrimonis li van fer d'una casa i unes terres al vil·lar de Gaudilà, al terme de Taradell, al comtat d'Osona, el 23 de febrer i el 25 d'agost del 893.

A ACV, cal. 6, doc. 547 (b).

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 27. *ORDEIG, *Catalunya carolíngia*, IV, doc. 33.

Conditione[s] sacramenti a qua ex ordinatione Bonaricho [et] Teudosio iudices, vel in presencia Adalbaldo [et] Romano presbiteros, Egicha, Venrando, Codalberto, Charibaldo, Geiruvino et Quarnario saione, et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant ab interrogacione de supradictos iudices. Iuro ego Boso in primis per De[u]m Patrem omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius, Sanctumque Spiritum, qui es in Trinitate unus et verus Deus, et per reliquias sancti Petri Apostolus cuius baselica sita est in comitatum Ausona, in sede Vicho, supra cuius sacrosancto altario ubi abs condictiones manibus meis continuo vel iurando contango, quia ego Boso sic iuro de ipsas scripturas quod perditas abeo et inparui, qui mihi fecerunt homine[s] nomines Ermoario et sua uxore Farelde et condam Dominicho et sua uxore Quisilde, in comitatum Ausona, in terminio Taradelense, in ipso villare de Gaudila, id est cartula vindictionis de omnem illarum hereditatem quod abebant in iam dicto comitatum vel termine vel villa, id est terras et domum de Dominicho, cultum vel incultum, et de Ermoario cultum. Erat ibidem insertum in suo dodarum in ipsa cartula quod Ermoarius mihi fecit VIII kalendas sebtembrias, et erat insertum in ipsa cartula quod Domenichus mihi fecit in suo dodarum VII kalendas marcias, anno VI regnante Hodone rege. Et resonabat ibidem quod si nos vinditores vel de heredibus nostris qui contra ipsas vindictiones veniset ad inrumpendum, composuisset ipsas hereditates, terras et domum in duplo quantum ad ipso tempore inmelioratas fuissent, et in avantea ipsas vindictionis firmis permansissent. Et erat ibidem in notarius in ipsa cartula de Dominicho, Algerandus, et erant ibidem audientes Elderico, Argemiro, Gaudila [et] Elnias, signa facientes.

Sic iurat ego Boso in primis super sacrosancto altario quod superius ressonat. Unde ego dedi testimonia ante supra scriptos iudices et ili a se fiat condicione, et hoc iuraverunt quia ipsa condicione quod illi iuraverunt nec ipsas scripturas vindictionum quod mihi fecit condam Dominicus et Ermoarius ego perditas abeo. Et inparuit quia ipsas scripturas nulla fraus nec nullus ingenius inpresa non est, sed ipsas scripturas vindictionis quod superius ressonant in cartulas veras erant et legibus factas et ipsa mea condictio quod mei ter testificaverunt vel iuraverunt sicut in ipso iudicio ressonat in omnia verum est testimonium dederunt et nullum periurium in eum impressum non est et legibus est factus. Et in ipsa scriptura quod Ermoarius mihi fecit erat ibidem in notarius Ioannes presbiter, et erant ibidem auditores Fredelaico, Adalmare, Maurenco, Ucubaldo, Gontario, signa facientes, et ea que iuro recte et veraciter iuro per supra nicxum iuramentum in Domino.

Lata conditione V kalendas iunii, anno primo regnante Karulo rege, filio Ludovicho, post ovitum Odo rege.

Signum+ Boso, qui hunc iuramentum iuravi.

Signum+ Maurencho. Signum+ Geirovino. Signum+ Daniel. Signum+ Oliba. Signum+ Andreo. Balderamnus presbiter SSS. Asenarius presbiter SSS. Qui fuerant auditores.

Signum+ Quarnario saione. (*Crismó*) Teodosius iudex, qui hunc sacramentum recepi SSS. (*Crismó*) Bonaricus SSS.

SSS Ademirus presbiter, qui hanc conditionem scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

44

898, maig, 30. Vic

Per manament dels jutges Bonaric i Teodosi, i en presència dels preveres Adalbald i Romà, cinc testimonis presentats per Bosó juren, amb les mans esteses damunt l'altar de Sant Pere de la seu de Vic, que van presenciar com dos matrimonis venien a Bosó les heretats que tenien al vilar de Gaudilà, al terme de Taradell, al comtat d'Osona, el 23 de febrer i 25 d'agost del 893.

AACV, cal. 6, doc. 547 (a).

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 28. ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 34.

Condiciones sacramentorum a quas ex ordinacione Teudosio [et] Bonarico iudicum, vel in presencia Adalbaldo [et] Romano presbiteros, Geiruvino, Ghodalberto, Guiriberto, Venrando, Egichane vero saione, et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. Testificant testes prolati quos profert homine nomine Boso, in facie de supradictos iudices pro suas scripturas, ad comprovandas vel ad reparandas quod perditas abet. Et hec sunt nomina testi qui hoc testificant sicuti et iurant, hic est: Ucubaldo, Adalmare, Fredeleico, Andraldo, Inchilberto. Iurati autem dicimus in primis per Deum Patrem omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per reliquis sancti Petri Apostoli, cuius baselica sita est in comitatum Ausona, in sede Vicho, supra cuius sacrosanto altario ubi abs condictiones manibus nostras continemus vel iuranto contangimus, quia nos suprascripti testes scimus, et bene in veritate sapemus, et oculis nostris vidimus, et aures audivimus, et vel presente eramus ad ea ora dum erant homines nomine Domenicho condam et sua uxore Quisildes, et Ermoario et sua uxore Farelde, in comitatum Ausona, in terminio Taradelense, in villare de Gaudila.

Et sic fecit Domenico chondam cartula vindictionis ad homine nomine Boso, de omnem suam hereditatem quod habebat in comitatum Ausona, infra fines de castro Taradelense vel in vilare Gaudila, et Ermoario cum sua uxore Farelde venundaverunt omnem illorum terras vel domo, omnem illorum ereditatem ad isto Boso in villare Gaudila. Et vidimus testes nos ipsas scripturas firmatas et signum impresas de homine nomine Dominico et sua uxore, de omnem illorum hereditatem de iamdicto villare quod superius ressonat, quantum ibidem abebant, vendebant hereditatem per illorum comparatione in casis, in curtis, in ortis, terris, silvis, aquis, aquarum viaductibus vel reductibus, vel omnia quod ibidem abebant de illorum hereditatem, quiquid dicit vel nominari potest in iam dicto villare. Et erat ibidem insertum quod si nos vinditores vel de heredibus nostris, aut ullus homo qui contra ipsas scripturas venisset ad inrumpendum, composuisset ipsa hereditatem in duplo quod superius ressonat, quantum ad eo tempore inmelioratas fuissent.

Et resonabat in ipsa scriptura de Dominico in suo dodarum VII kalendas marcii, anno VI regnante Hodone rege. Et erant ibidem firmatores Eldericho, Elnias, Gaudila, Argemiro, signa facientes, et resonabat ibidem in notarius Algerandus. Et resonabat in ipsa alia cartula de Ermoario in suo dodarum VIII kalendas septembras, anno VI regnante Hodone rege. Et fuimus nos testes firmatores signa facientes in ipsa cartula de Ermoario, et resonabat ibidem notarius Ioannes presbiter. Vidimus nos testes ipsas scripturas firmatas et rovoratas signum impresas de Dominico et sua uxore, et de Ermoario et sua uxore vinditores, et de auditores et de cancellario sicut superius insertum est. Et vidimus ipsas scripturas traditas in potestate de isto Bosone et tradidi eas iamdicto Dominico et sua uxore, et Ermoario et sua uxore, illorum spontanea voluntate in potestate de isto Bosone. Et nos testes vidimus et audivimus ipsas scripturas legentes et relegentes una et alia et tercia vice in villare Gaudila. Et ipsas scripturas perditas abet iste Boso, et inparuit. Et ea qui scimus recte et veraciter testificamus adque iuramus supranicxum iuramentum in Domino.

Lata conditione III kalendas iunias, anno I regnante Karulo rege.

Signum+ Ucubaldus. Signum+ Adalmare. Signum+ Fredeleico. Signum+ Andraldo. Signum+ Inchiberto, qui hunc iuramentum iuravimus.

Signum+ Adecha. Signum+ Egila. Signum+ Maurencho. Balderamnus presbiter SSS. (*Crismó*) Rebaldu levita SSS. (*Crismó*) Wifredus SSS. Asenarius presbiter SSS. Auditores.

Signum+ Egicha saione. (*Crismó*) Teudosius iudex, qui unc sacramentum recepi SSS. (*Crismó*) Bonaricus SSS.

(*Crismó*) Ademirus presbiter, qui hanc condicionem scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

45

899, juny, 6. Tours-sur-Marne

A precs de l'arquebisbe Arnust de Narbona, el rei Carles III el Simple ordena que ni cap comte ni cap jutge gosi destrènyer, portar a judici o reclamar fiadors als sacerdots i levites de l'arxidiòcesi, ni imposar exaccions o tributs sobre les seves propietats o possessions, i que si es formula cap acusació contra ells vagin a presència dels seus bisbes perquè siguin jutjats, ja que no és digne que els homes jutgin els déus.

[A] Original no localitzat.

B BNF, Cartoral de Narbona, Fons latin 11015, fol. 12. Còpia del segle XII.

Ed. LAUER, *Recueil*, núm. 24. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II, pàgs. 438-440.

In nomine sancte et individue Trinitatis. Karolus divina propiciante clementia rex. Omnibus marchionibus, comitibus, ducibus, vicariis, iudicibus, accionariis, seu cunctis rei publice administrantibus hoc notum esse volumus quia venerabilis sancte Narbonensis ecclesie archiepiscopus Arnustus nostram adiit serenitatem innotescens auribus clementie nostre quod in sua parrochia seu in cunctis episcopis qui in suffragio ipsius positi sunt gravissima, quedam contra jura canonum atque instituta legum increverit consuetudo, adeo ut comites atque iudices seu ministri illorum sacerdotes Domini sive reliquos ecclesie ministros ad placitum suum violenter ducere et fideiussores tollere atque eos more laicorum distringere presumant. Deprecatus est itaque isdem venerandus vir. Arnustus, tam pro se quam et pro reliquis coepiscopis et confratribus suis, nostram regiam celsitudinem ut nostro regali imperio ab illorum ecclesiis hoc reseicaretur vicium et tam nefanda presumptio atque inlicita amputaretur consuetudo. Nos vero priscorum regum, scilicet parentum nostrorum, morem sequentes, qui semper in divinis cultibus extitere devoti, errata queque in sancta Ecclesia piissima sollicitudine corrigere satagerunt, quia preces jam fati antistitis dignas esse perspeximus, has preceptionis nostre fieri litteras decrevimus, per quas decernimus atque nostra regali auctoritate jubemus precipientes ut nemo comitum aut iudicum vel quislibet publica negocia administrantium in cuncta Narbonensi diocesi, seu et in omnium episcoporum sibi suffraganeorum ecclesiis, aliquem sacerdotum aut levitarum, seu reliquorum Ecclesiae Dei ministrorum violenter sibi subjicere, aut fideiussores tollere, vel in placitum laicorum distringere ullatenus presumat; et neque de proprietatibus aut reliquis possessionibus illorum aliquam exactionem aut inlicitam redibitionem ullo umquam tempore exigere audeat. Si alique vero querimonie adversus illos exorte fuerint, in presentiam suorum episcoporum veniant et ibi de his canonice atque legaliter judicentur, quia juxta sanctiones legum indignum est ut homines judicent deos. Si quis autem contra hanc nostre preceptionis auctorita-

tem, ductus maligna cupiditate, aliquid agere temptaverit et hoc quod pie a nobis, pro divino amore, in ejus ecclesiis indultum est violare conatus fuerit, sentiat se nostram incurrere offensionem et insuper bannum nostrum persolvere cogatur. Liceat namque ipsis episcopis suisque successoribus, cum sacerdotibus et reliquis ordinibus ecclesiarum, sub nostra regali tuicione et mundeburdo absque alicujus inquietudine vivere et nostro fideliter parere imperio, ut pro salute nostra ac totius regni nostri statu eos jugiter Domini clementiam exorare delectet. Et ut hec nostre preceptionis auctoritas a fidelibus sancte Dei Ecclesie per omnia tempora inviolabiliter conservetur veriusque credatur, manu propria subter eam firmavimus et anuli nostri impressione sigillari jussimus.

Signum Karoli (*Monograma*) gloriosissimi regis.

Heriveus notarius ad vicem Fulchonis archiepiscopi recognovit et subscripsit.

Datum VIII idus junii, indictione II, anno VII rege Karolo et in successione Odonis II pleniter regnante serenissimo. Actum apud Hturnum villam, in Dei nomine feliciter. Amen.

46

900, abril, 30

En un judici que presideix el jutge Plancari, catorze habitants de Sant Feliu d'Es-tiula, al terme de les Llosses, i Montner, al terme de Sant Jaume de Frontanyà, reconeixen, a petició d'Anyó, mandatari de Daguí, abat de Santa Maria de Ripoll, que han postergat durant cinc anys el lliurament dels delmes i les primícies a l'església de Santa Maria de Matamala.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major del monestir de Ripoll, f. 65.

C BNF, Col. BALUZE, 107, f. 284.

Ed. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 45.

In iudicio de iudice qui iussus est causas audire, dirimere vel iudicare, id est, Plancario iudicum, Wimarane saione, in praesentia sacerdotum Ugone, Asenario presbiteros, Olibane, Elderigo, Sentane vassos dominicos, Spanello, Floresindo, Eldebrando, Netar et aliorum multorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant. Recognoscimus nos homines his nominibus Radulfus, Gomesindus, Agila, Levarius, Baldefredus, Malagnaicus, Aurepinus, Livila, Elderigo, Sesenandus, Sperandeo, Abo, Tidila, Sesovigia, a petitionibus Annonae, qui est mandatarius vel adsertor Deichino abbate: verum est, quod negare non possumus, quare unde nos iamdictos homines mallavit iste suprascriptus Annus de decimas

domum Sanctae Mariae vel primicias quod nos iamdicti contempsimus eas ad domum Sanctae Mariae, et sic fecimus. Nos iam praedicti homines supranominati de Stivola vel de suo proprio Monte Nigro quae dicunt contempsimus ipsas decimas vel primicias per hos annos V ad domum Sanctae Mariae vel ad Deichino aba, cuius iste Annus mandatum persequitur quia de ipsa parrochia de Sancta Maria debemus esse constituti omnique tempore et sic eas contempsimus male et contra legis ordine.

Et sic facimus nostra reconucione II kalendas madii, anno III regnante Karulo rege, filio Ludovigo.

S+ Radulfo, S+ Gomesindo, S+ Abila, S+ Levario, S+ Baldefredo, S+ Malagnaico, S+ Aurepino, S+ Livila, S+ Elderigo, S+ Sesenando, S+ Sperandeo, S+ Abo, S+ Tidila, S+ Sesovigia, qui hanc reconucionem simul fecimus et firmare rogavimus.

S+ Netar. S+ Rautario. S+ Ibiila. S+ Ramio. S+ Asenario. S+ Spanello. S+ Rodestanio. S+ Guldredo. S+ Albario. S+ Bradila. (*Crismó*) Plancarius SSS.

Fronimius presbiter, qui hanc ista reconucione scripsi SSS et die et anno quo supra.

47

900, setembre, 10

Davant un tribunal que presideix el bisbe Serfdedéu de Girona i formen dos jutges, a petició de Bonaric, mandatari del bisbe, Elared renuncia a una vinya al terme d'Ullà, al comtat d'Empúries, que va comprar a un grup de persones. Elared no té proves legals d'aquesta adquisició, motiu pel qual reconeix el millor dret de l'església de Santa Maria de Girona.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 142-143. Còpia del segle XIII

Ed. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 22. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 104.

[I]n presentia Servodei, sedis Gerundensis episcopo, et iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Maurecello et Levano iudices et Adilane presbitero vel in presentia Odone, Quirico, Ansulfo, Mirone, Ranulfo, Aspidio, Urgila, Samuel, Daco et Revello saione et aliorum multorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, professus sum ego Elaredus et sic facio meam evacuationem a petitionibus Bonarico, qui est mandatarius de Servodei Gerundensis episcopo, vel ab interrogatione de supradictos iudices. Verum est et negare non possum hic in vestro iudicio qualiter de ipsa vinea unde mallavit me supradictus, que est ipsa vinea in comitatu Impuritano, infra terminio de Oliano, que affrontat: ab oriente in Monte Grinio, et

de meridie in vinea de Sancta Maria, et de occidente in strata que inde discurrit, et de parte circi in Monte Grinio quod est iamdictus. Elaredus plus emi iamdicta vinea de homines et de feminas hiis nominibus, id est, Dunielma, Gronia, Cecilia, Segissima, Surientio, Usualdo, Maria, Seseconda; et ego iamdictus Elaredus carcus (*sic*) emi a Gerionis de ipsa vinea, in nomine Domini, ego emi eam de multos homines et feminas qui mihi eam venundaverunt, ante supradictos.

Unde interrogaverunt me supradicti iudices et dederunt mihi unum egadium et habuerunt plures placitos et si potebam auctores habere de ipsa vinea quod mihi eam legibus [...]. Sic sum professus et facio meam evacuationem quod non possum auctores habere nec ullam auctoritatem legitimam pro quibus at partibus meis defendere debeam; sed hodie plus debet esse ipsa vinea de Servodei episcopo per vocem Sancta Maria, cuius iste Bonaricus mandatarius est, quam de me aut de ulum alium hominem; et ita est veritas sicut me recognosco simul atque evacuo hic in vestro supradictorum iudicio.

Facta professione vel evacuatione IIII idus septembris, anno tercio regnante Karolo rege, filio Ludovici.

Sig+num Elaredus, qui hanc professionem vel evacuationem feci.

SSS Ildebertus clericus et levita SSS. Undila presbiter SSS. SSS Eldesindus SSS. Sig+num Rainulfo. Sig+num Aspidio. Sig+nurn Daco. Sig+num Revello saionem. SSS Lewa SSS. SSS Quiricus SSS.

Adila presbiter, qui hanc professionem ve[1] evacuationem scripsi et sigSSSnum feci sub die et anno quo supra.

48

[vers 900]

En presència del jutge Tassi, i a petició, sembla, del procurador d'un abat, disset persones reconeixen els límits d'un terme o una propietat que s'estén de Palomers als monts d'Esparregueres i de Sant Julià del Mont als rierols de la Miana i el Ser.

A ACA, Cancelleria, perg. extrainventari, carp. 357, núm. 3107.

Ed. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 105.

Noticia in quorum presentia revestivit Tasius iu[dex] [...] lane advocato abbate et nomina hominum qui ibidem presentes [...] hec sunt: Wisindus, Ingilarius, Enbolatus, Ioannes, Ainardus, Wisandus, Teolrandus, Amateo, Martinus, Garifredus, Leopardus, Wil[elmus], Sperandeo, Salomone, Asenario, Witizane, Ennecone. Per signa et caracteres per sumo per ipsas Palomarias de Radulfo usque in ipso

sumi[tate] [...] quomodo ad solis hoccasum badit et per ipsa sumitate de monte que dicitur Sparagarias usque in ipsas Patomarias de Adalgario, in ipso rio usque in monte que vocabulum est Sancti Iuliani, per inde pergit per ribulo que dicitur Faminiano usque monte que vocabulum est [...], deinde descendit usque in ribulo Sesere, deinde perbenit in ipso staturio super ipso baliario de Serato Magore ad Palumba[rias de Radulfo. Et] nomina hominum qui ibidem presentes fuerunt sive manus suas suter firmaverunt hec sunt:

Signum+ Wisindus. Signum+ Ingilarius. Signum+ Enbolatus. Signum+ Iohannes. Signum+ Ainardus. Signum+ Wisandus. Signum+ Teulrandus. Signum+ Amateo. Signum+ Martinus. Signum+ [Garifredus]. Signum+ [Leop]ardus. Signum+ Wil[elmus]. Signum+ Sperandeo. Signum+ Salomoni. Signum+ Asenario. Signum+ Witizani. Signum+ Enneconi.

49

901, juliol, 2

En un judici que presideixen el comte Miró II de Conflent i vuit jutges, Llorenç reconeix que són certes les escriptures aportades per Estefred, mandatari de Gondefred, abat de Sant Germà de Cuixà, provinents d'una reparatio judicial feta a Clerà el febrer de 879, després que els originals es perdessin durant la inundació de la Tet. En aquestes escriptures consta la venda que el 19 d'abril de 870 ell i la seva mare Guismoda van fer a Protasi, antecessor de Gonfred, de les seves porcions al vilar de Llar.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral Major de Cuixà, f. 32. Còpia del segle XII. No localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, f. 128v. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 60. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 64. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 164.

In iudicio Mirone comite sive de iudices qui iussi sunt causas audire, dirimere vel iudicare, id est, Unifortes, Ermenisclo, Gontegoco, Longoardo, Berane, Fauvane, Suniefredo et Fulgentio, Nazario saione, Gontefredo prebytero, et aliorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant, Wisandus, Bradila, Lubone, Erovo, Longoardo, Witefredo, Annone, Edrale, Gaderico, Wigila et Saporello. In eorum iudicio recognosco me, ego Laurentius, et professum in fatiem Stefredi, qui est mandatarius de Gontefredo abba vel monachis suis qui sunt cenobii Sancti Germani. Verum [est] et negare non possum in omnibus, que de ipso villare Lare cum suis, casales, terras cultas vel incultas, unde ego Laurentius mallavi

Gontefredo abba vel suo mandatario ante suprascriptos iudices, de ipsos casales, terras cultas vel incultas, portionem meam; unde et protulit Gontefredus abba vel Strofedus mandatarius iudicio revelationis de ipsas cartas quod ego Laurentius feci vel genitrix mea Wismoda de omnem portionem nostram quod nos venundavimus per cartas emptionis quo fecimus ad Protasio abba, condam antecessore de Gontefredo abba. Et fuerunt ipsas kartas delavatas de flumine Tete de domo Sancti Andree de loco qui dicitur Exalata. Unde ostensit Gontefredus abba vel suus mandatarius Strofedus iudicium relatum quod testificaverunt et iuraverunt testes a serie conditiones, quomodo viderunt ipsas cartas emptionis quod fecit Laurentius vel mater sua Wismoda vel alii illorum eredes. Et fuerunt ipsas cartas perditas in neufragio flumine Tete. Et fuit ipse iudicium relevatos ante Mirone comite vel suos iudices, firmatas de ipsos iudices vel de ipsos testes. Et protulit in alio iudicio Gontefredus abba recognitionem vel conlaudationem: ibi resonat Laurentius vel mater sua Wismoda condam vel fratres istius Laurenti vel eredes mei, et resonabat in ipso relato dotarum XIII kalendas madii anno XXX regnante Karlo rege. De ipsas scripturas emptionis et emptas ipsa terra in ipso villare quod ego Laurentius teneo non venundavi in ipso villare cultum vel incultum vel in fundus possessionis, vera sunt ipsas scripturas vel fuerunt et non falsas. Et sic ipsos iudices ego conlaudo quomodo veri sunt, qui erant legibus facti ante Mirone comite vel suos iudices. Unde interrogaverunt me iam supradicti iudices Laurencio si habeam testes aut scripturas aut ullum documentorum veritatis ut eos ipso abbate vel suo mandatario Stofredo ad ipsas scripturas quod ostendi in ipso placito falsas facere non possum nec hodie nec modo nec ulloque tempore. Et sic me recognosco ego Laurentius et facio mea professione vel conlaudatione quomodo ipsi iudicii vel ipsas scripturas vera sunt et bona et non sunt falsas. Et sic conlaudo eas in vestro [iudicio]. Hec mea recognocio vel professio vera est, et negare non possum in omnibus.

Facta mea recognitione vel conlaudatione sub die VI nonas iulias, anno IIII regnante Karlono rege.

Signum Laurentio, qui hanc possessionem vel exvacationem seu conlaudationem feci et testes rogavi firmare. [...]

50

903, gener, 31

En un judici que presideix el bisbe Serfdedeu de Girona, i a petició de Revell, procurador del bisbe, Renulf evacua una vinya del terme d'Ullà, al territori d'Empúries, que va comprar injustament a les dones Clara i Ada. Reconeix que no té les

escriptures legals d'adquisició i que la vinya pertany a l'església de Santa Maria de Girona.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 143-144. Còpia del segle XIII.

Ed. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 23. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 113.

[I]n presentia Servodei, sedis Gerundensis episcopo, vel in presentia de iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Ansulfo et Adilane presbitero, Eldefredo, Wilisclò, Adroario sacerdotes, Umberto, Execato, Biato, Adalberto, Elaredo, Samuel, item Umberto, Nifridio, Bonesimo et Elaredo saione et aliorum multorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, professus sum ego Rainulfus et sic facio mea evacuatione a petitionibus Revello, qui est mandatarius Servodei sedis Gerundensis episcopo, vel ab interrogatione de supradictis iudices vel sacerdotes. Verum est in omnibus, et negare non possum, qualiter de ipsa vinea, unde me mallavit iamdictus Revellus, qui est mandatarius iamdicto episcopi, quod ego iamdictus Rainulfus comparavi iniuste de feminas hiis nominibus Ada et Clara. Que est ipsa vinea in territorio Empuritano, infra terminio de villa Oliano; et affrontat ipsa vinea: de oriente in terra de Navio, et de meridie et de occiduo in terra Sancta Maria, et de circi in semitario qui inde discurrit.

Unde interrogaverunt supradicti iudices me iamdicto Rainulfo si poterant auctores legitimos habere istas supradictas feminas Clara et Ada, quod mihi legibus auctore erga suprascripta vinea, pro ipsas scripturas emptionis, quod ego iamdictus Rainulfus hic ostendi ad relegendum in vestro iudicio, quod resonabant in nomine de iamdictas feminas Clara et Ada venditricas et de me iamdicto Rainulfo, comparatore.

Et dederunt mihi supradicti iudices plures placitos, unum et alium et tercium; sed in omnibus istis sum professus ego iamdictus Rainulfus et sic facio mea evagatione quia nec hodie in nullo tempore possum habere auctores iamdictas feminas quod mihi legibus auctore fecissemus iamdicta vinea. Sed ipsas scripturas emptionis quod hic ostendi ad relegendum hic in vestro iudicio, quod resonabant ipsas scripturas in nomine de iamdictas venditricas et de me iamdicto Rainulfo comparatore, invalida sunt in omnibus et non sunt legibus factas. Et hodie per legem et iusticiam plus debet esse ipsa vinea de domum Sancta Maria, cui Servusdei episcopus vocem prosequitur, cuius iste Revellus mandatarius est de supradicto pontifice, quam de me iamdicto Rainulfo aut de ullo alio homine; et sic est veritas sicut professus sum in vestrorum supradictorum iudicio.

Facta recognitione vel evacuatione II kalendas februarii, anno VI regnante Karolo rege, filio Lodovici.

Sig+num Rainulfus, qui hanc evacuationem vel recognitionem feci.

Sig+num Nifridio. Sig+num Elaredo. Sig+num Samuel. Sig+num Biato. Sig+num Bonesimo. Sig+num Elaredo saione. SSS Willisclus presbiter. SSS Abdila presbiter. SSS Durandus archilevita SSS. Ansulfus SSS.

SSS Eliredus presbiter, qui hanc evacuationem vel recognicionem feci SSS sub die et anno quo supra.

51

904, febrer, 19

En un judici que presideixen el comte Miró II de Cerdanya i dos jutges, Renall i Viader reconeixen, a petició d'Híctor, mandatari de l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses, que les terres i cases i una aprisió que tenen a la vila d'Estèguel, o Estegalella, al terme de Campelles, a la vall Pedrera, al comtat de Cerdanya, pertanyen a l'abadessa per donació de la monja Gorgòria. S'exceptua del reconeixement l'heretat de la difunta comtessa Guinedella.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, pergs. Guifré I, núm. 13. Còpia coetània.

C ACA, Cancelleria, pergs. Guifré I, núm. 13, duplicat. Còpia de finals del segle XII.

Ed. BOFARULL, *Los condes*, I, pàg. 41. MONSALVATJE, *Noticias historicas*, XV, doc. 2022. SALA I MOLAS, *De Guinedilda* (amb data de 900). *UDINA, *El Archivo*, doc. 16. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 143

(*Crismó*) In iudicio Mirone comite et iudices Recosindo, Bladino, et in presentia Holibane, Annone, Ennecone, Madexone, Bellone et Francone sagone, in eorum iudicio reconoscimus nos homines nomine Renaldus, Biatarius, a petitionibus Hictore, qui est mandatarius vel assertor de domna Hemmone habbatissa vel de cuncta congregatione Sancti Iohannis Babtiste, et hoc veritate denegare non possumus in vestrorum iudicio, qualiter de ipsos domos et terras vel de ipsa aprisione quod nos tenemus et sunt ipsa domos et ipsas terras vel aprisione in comitatu Cerdaniense, in valle Petrariense, in villa que dicitur Stegale.

Qui et infrontat ipsa villa cum suos fines: de una parte in flumen Febrere, et de alia parte in terra Wadamiro et de III parte in iugo de illa noce et de IIII parte in castello que dicitur Gratos et de V parte infrontat in roca que dicitur Terrules.

Quantum infra istas adfrontaciones nos tenemus vel desinavimus plus debet esse de domna Hemmone, abbatissa, per scriptura de domna Gurguria deovota quam de nos aut ullum alium hominem, exceptis ipsa hereditatem de domna Winidilde cometissa condam per ipsa domum qui est in villa que dicitur Provenca et ipsos campos III qui sunt de Recosindo. Alia omnia qui infra istas affrontaciones

sunt plus debet esse de domna Hemmone abbatissa per scriptura de domna Gurguria quem fecit ad domum Sancti Iohannis, quod iste mandatarius Hictor per se quisquam de nos aut de ullum alium hominem et sic nos recognoscimus in vestro iudicio.

Facta nostra recogniscione XII kalendas marcias, anno VII regnante Karulo rege, filio Ludovico.

Sig+num Renaldus, Sig+num Biatarius, qui hunc recognoscionem fecimus.

Sig+num Francone sagone. Sig+num Ramione. Sig+num Autarius. Sig+num Belascuti. Sig+num Arvindo. Sig+num Bera. Sig+num Centullo. Sig+num Holiba. S+m. Recosindus SSS. S+m. Blandinus SSS. Racosindus SSS.

(*Crismó*) Nantulfus levita, qui hunc recogniscione scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

52

906, novembre

El comte Sunifred II d'Urgell i la seva muller, la comtessa d'Adelaida, donen a la catedral d'Urgell l'alou que tenen pel prevere Radulf, per adulterium, a Arcavell, al comtat d'Urgell, amb la condició que el posseïxi Radulf mentre visqui.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 3v. doc. 340. Còpia del s. XIII.

Ed. MIRET, *El vizcondado de Castellbó*, pàgs. 22-23 (ed. parcial). *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 18. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 151.

In nomine Domini. Ego Seniofredo comite et uxori tue Adaledes comitissa compunctus sum divina ammonicione de Dei misericordia, timens sum ne quando subitanea mors nobis occurrat, cupiens sumus pervenire ad gaudia paradisi. Ideo nobis supradictos Suniefredus comis et Adalettes comitissa facimus hanc scribturam de ipsum nostrum alaudem que habemus in comitatu Urgello, in villa que vocant Archavele vel in ipsas fines. Et ipso alodes habet affrontaciones: de parte orientis in Capudreo, et de meridie in rivo de Arto, et de occiduo in Bescardale, et de circi in ipsa serra de Iuverra. Et ipso solero affrontaciones habet: de I parte in terra de Sentani, et de al[tera]l de Gualarigo, et de III in ipso torrente que discurrit de ipsa Moxa.

Ideo nobis iam supradictos donamus nos ipsum supradictum alaude cum ipso solero et cum ipso columbario et cum ortis, arboribus, ereis, paleariis, cum exiis vel regressiis earum suarum, qui nobis advenit de Randulfo presbitero per adulterium. Sic facimus carta ad Sancta Maria Sedis Vico propter remedium animas nostras, in

tale videlicet racione: inter vixerit Randulfus, teneat et possideat omnibus diebus suis, et post obitum suum remaneat ad Sancta Maria Sedis Vico propter remedium anima de Seniefredo vel de Adaleze comitissa. Et ipso solero est in ipso Melseo, cum exio vel regressio et suo superposito et cum ipsa curtina, ab integrum a Sancta Maria.

Et si ullus homo qui ista carta inquietare voluerit, inferam vel inferat quod superius scribtum est in duplum componere faciat, perpetim habitura.

Facta ista scribtura in mense novembrio, anno VIII° regnante Charolo rege, filio Leudevico.

Sig+num Seniofredo [comite] et Adalezes comitissa, qui ista carta donacionis vel helemosinaria feci et testes firmare rogavi.

Sig+num Ato. Sig+num Eldemare. Sig+num Sunlani.

Adalbertus presbiter rogitus scribsi et SSS sub die et anno quod supra.

53

907. Monestir de Sant Tiberi d'Agde

En resposta a les queixes del bisbe Idalguer d'Osona pel tribut d'una lliura anual de plata que la seva seu dona a la metropolitana de Narbona d'ençà que l'arquebisbe Teudard ho va imposar durant la restauració de la seu osonenca, l'arquebisbe Arnust i els bisbes de la província Narbonesa, reunits en concili al monestir de Sant Tiberi d'Agde, decreten que el bisbe d'Osona i els seus successors resten eximits d'aquest pagament.

A ACV, cal. 9, episc. I, doc. 26.

Ed. BALUZE, *Miscellaneorum liber septimus*, pàg. 51. *Histoire générale de Languedoc*, 1a ed., II, núm. 32. BOUGES, *Histoire ecclesiastique et civile*, núm. 14. MANSI, *Stephani Baluzii*, II, pàgs. 115-116. MANSI, *Sacrorum concilia*, 1a ed., XVIII, cols. 253-255. *España Sagrada*, XXVIII, ap. 4. VILLANUEVA, *Viage*, VI, ap. 11. PUJADES, *Crónica*, VI, pàgs. 469-471. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., V, núm. 32. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 39. ORDEIG, «Dos concilis», ap. 2. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 75.

Annunte atque inspirante divina clementia, anno Verbi incarnati DCCCCVI conventus pontificum reverendorum factum est aput nobilem civitatem Barckinonam, in quo affuerunt reverentissimus metropolita Arnustus prime Narbonae civitatis antestis, pariterque Servusdei, et Reinardus, necnon Aiquinus, et Nantigisus, seu aetiam Hidalcharius, et Teudericus, sanctissimi presules; eximius quoque princeps et marchio Wifredus, cum his omnibus aetiam abbatum, et diversi ordinis clericorum maxima conglobatio, et religiosorum laicorum inmodica caterva.

His igitur omnibus in aecclesia Sanctae Crucis in unum congregatis surrexit quidam in medio sanctae religionis episcopus Ausonensis ecclesie, nomine Hidalcharius, proferens querimoniam suae aecclesiae, dicensque: «Attendat et consideret vestra reverenda paternitas, o venerande archipresul Arnuste, necnon et omnes qui in hoc sacro concilio adestis. Cum priscis temporibus tota Hispania atque Gotia sacris insisteret erudictionibus, et vernaret clero, atque fulgeret ecclesiis Christo dicatis, inter reliquas ipsa quoque Ausonensis ecclesia nobilis habebatur; peccatis vero exigentibus illorum qui tunc habitatores erant illarum terrarum, ut omnes nostis, barbarico gladio divino iudicio traditi sunt, ita ut ne aliquis christianorum in predicto pago Ausone remaneret. Post multorum autem annorum curricula, misertus Dominus terrae illa, suscitavit in ea nobilissimum principem Wifredum et fratres eius, qui ex diversis locis et gentibus, homines pio amore colligentes, prelibatam ecclesiam cum suis finibus in pristinum instauraverunt statum. Cum autem adhuc in paucitate consisteret, et necdum talis esset ut per se episcopum, sicut antiquitus habere posset, aduc predictus marchio reverendum Sigebodum episcopum et Narbonensem metropolitanum, ut iam fatam aecclesiam sub suo teneret regimine, et tam per se quam per suos convicinos sufraganeos illam ordinaret atque disponderet, donec favente Deo paulatim ad incrementum perveniret, qualiter in ea proprius episcopus iuxta antiquum morem consistere posset.

Cum vero pietas superni numinis ipsam aecclesiam per iamdictum principem longe lateque dilatasset, et cuncti cernerent illam proprium debere episcopum habere, iam venerabilem Sigebodum divina vocatione ex ac luce subtractum, expetiit tam idem marchio quam omnis clerus et populus Ausonensis reverendum Teodardum, prelibate Narbone pontificem, ut sepedicte aecclesiae Ausonensi proprium ordinaret episcopum. Qui, una cum ceteris pontificibus, dignis illorum petitionibus annuens, in pontificium eiusdem ecclesiae decessorem meum divine memoriae Gotmarum sacra benedictione consecrare non distulit. Illis quoque uterque universae carnis viam carpentibus, eximio archipontifice Arnusto Narbonam Teodardo succedente, me quoque immeritum Ausonensi per cleri et plebis electionem prefecit aecclesiae. Iniunctum est autem decessori meo a reverendo Teodardo, et mihi a presenti metropolitano, ut ecclesiae Narbonensi que est in honore sanctorum martyrum Iusti et Pastoris sita, per singulos annos libram argenti persolveremus. Nunc itaque videat sanctissimus metropolita et omnes reverentissimi qui adestis episcopi, et revolvat omnia volumina sanctae legis christiane, si equum est episcopum fiscalem esse vel si cathedra episcopalis alicui aecclesiae tributum debeat solvere, nisi tantum quod iura canonum resonant, humilem subiectionem atque debitum honorem proprio defferre metropolitano».

Diutissime autem illis de hoc tractantibus et perspicentibus ratam episcopi querimoniam, tandem isdem respondit metropolita: «De hoc quod strenua sagacitas dilecti confratris nostri Hidalcharii episcopi querelatur, iusta quidem nobis eius videtur querela, sed in hoc nos acta quidem prioris decessoris nostri sequentes, improvide atque inconsiderate aegimus; ideoque, quia querimonia eius recta nobis ac vobis videtur, differamus illud usque ad plenam synodum et perfectum duodenarium numerum confratrum nostrorum, iuxta statuta sacrorum canonum, et tunc secundum divinam inspirationem ex hoc quod rectius est statuamus».

Sequenti denique anno sancta synodus congregata est in cenobio Sancti Tiberii, territorii Agatensi, in quo iterum affuerunt reliqui episcopi qui priori defuerant conventui, in qua iterum sinodo eadem questio a cunctis iterum ventilata est. Universi igitur qui inibi residebant, Sancti Spiritus illustratione aflati, decernentes pariter decreverunt non debere episcopum tributarium esse neque cathedram episcopalem, que domina et mater est proprii cleri et plebis, alicui servitio mancipari, sed liberam esse ab omni iure fiscali. Placuit itaque omnibus quorum nomina subter tenentur inserta, ut hoc decretum scripturae propriis roborarent manibus, et sub divinum anathema atque aeterna censura statuerunt, ne quis umquam successorum illorum sanctae Ausonensi ecclesie inponeret quod pia consideratione, illis omnibus decernentibus, ab ea funditus amputatum est. Igitur [ego] Arnustus, gratia annuente superna exiguus Narbonensis episcopus, omnium confratrum nostrorum rectissimam ex hoc perspicens definitionem, caedo atque perdono tam eidem suprataxato Idalchario, episcopo sancte Ausonensis ecclesie, quam omnibus successoribus suis predictum argenti libre census, quod a decessore meo domno Teodardo vel a me improvide impositum est, ut neque a me neque ad successoribus meis ullo modo requiratur, sed liceat memorato episcopo suisque successoribus immunes esse ab omni iure fiscali, sicut reliqui in nostram provinciam vel ubicumque christiana religio pollet, sicuti in omnibus videntur [esse] episcopi. Si quis vero, quod absit, temerario ausu contra hoc decretum an nobis pio amore statutum agere voluerit, sicut supra scriptum est, divino iudicio et anathematis vinculo feriat.

+ Arnustus, sancte Narbonensis ecclesie humilis episcopus, hoc decretum roboravi (*Crismó*).

+ Audgarius episcopus SSS. (*Crismó*) Gunteris episcopus (*Crismó*). (*Crismó*) Reginardus episcopus S+. +Guimera episcopus +. + Geirardus episcopus +. (*Crismó*) Riculfus episcopus consensi et SSS. + Wigo sancte Gerundensis ecclesie S+. S. Nantygisus, sancte Urgelitane ecclesie episcopus, consensi et SSS. (*Crismó*) Teudericus, sancte Barchinonensis aecclesie episcopus, consensi et SSS.

SSS Stephanus clericus, qui hunc decretum sanctae aecclesiae Ausonensis S+ et subscripsit die et anno quo supra.

54

910, abril, 29

En un judici que presideixen el comte Ramon I de Pallars i set jutges, Alfons, causari del comte Isarn de Pallars, a petició de Dadilà, mandatari del monestir de Gerri i l'abat Levegeled, reconeix al monestir la possessió de l'església de Sant Martí de Seguís, que va prendre injustament.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 1619, Cartoral 5 de Gerri, doc. 77.

C BNF, Caresmar, Collection MOREAU, 2, f. 22.

D BC, Francesc LLOBET, Colección diplomática de Gerri, ms. 426, doc. 11.

Ed. VALLS-TABERNER, «Els orígens», pàg. 15. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, III, doc. 113.

In iudicio Regemundo comite seu et de iudices qui in ipso iudicio residebant, id est: Atto, Aster, Altimirus, Albinus, Atto, Micharro, Odecharius et saione Bardina. In eorum iudicio recognosco me ego Adefonsus, chausarius de seniore meo Isarno comite, a petitione Tatilane, mandatario de Ger monasterio, de Levegelede abbate vel de ceteris fratribus, qualiter mallavit me de ipsa ecclesia domum Sancti Martini, que est fundata in villa Sequese, quod ego eam recepi de illorum potestate et dedi illam ad omnes que volui. Et interrogaverunt me ipsi predicti iudices si prehendi eam de illorum potestatem et ego dixi de sic feci, mala legis hordinem. Ut sic me recognosco quod plus pertinet ad domum Sancti Vincenti vel illorum servientes in alode quam michi aud ulla potestate in fisco. Et hec mea recognucio vera est in omnibus et non falsa, coram hominibus.

Facta mea recognucio III kalendas madii, anno IIIIX regnante Karullo rege.

Sig+num Adefonsi, mandatarii pro Ysarno comite seniore meo, qui hunc recognucione fecit et iudicis rogavit firmare. Sig+num Atto. Aster. Sigi+num Astore. Altemiri. Reimundus comes.

Aeizo, presbiter rogitus scripsit et SSS die et anno quo supra.

55

910, juliol, 9

En un judici que presideixen Todomir, vassall del comte Sunifred II d'Urgell, i dos jutges, els homes de la vila d'Arfa evacuen i restitueixen a Santa Maria de la Seu unes terres al lloc d'Aravell que, malo ordine contra lege, han retingut durant cinc anys.

[A] Original no localitzat

B ACU, LDEU, I, f. 100, doc. 303. Còpia del s. XIII

Ed. *BARAUT, «Els documents», II, doc. 67. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 125.

In iudicio Teudemiro, basso dompno Suniefredo comite, sive et de iudices qui in ipso iudicio residebant, id est Sclubane et Salomon, et aliorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant, id est Radaldo, Progulo, Arnaofredo, Guntiogo, Recosindus, Desiderato, Ansilane presbitero, Adalberto presbitero, Opilane presbitero, Eldemare diachono, et Giscafredo sagone. In eorum presentia vel iudicio recognoscimus nos homines de villa Asua, his nominibus, id est Salomon iudex, Maurus, Asnerus, Dompno, Trasericus, Aster, Orosius, Galinno, Francho, Rupianus, recognoscimus nos ad petitionibus Ansulpho presbitero, qui est mandatarius de dompno [N]antigiso, episcopo sedis Urgellitane Sancte Marie.

Verum est, quod negare non possumus, qualiter mallavit nos quod tales terras tenemus de Sancta Maria debent esse in locum ubi dicitur Eravedre. Et habet affrontaciones: de I parte in flumen Secore, de alia in termino de Serras, de III in fines de villa Asoua, de IIII^a ad illo Grado. Quantum inter istas affrontaciones includunt et tenemus terras qui sunt de Sancta Maria, recognoscimus nos supradicti quia malo ordine eas prendidimus et tenemus et espletavimus eas et invasimus eas per V^e annos malo ordine contra lege.

Et sic nos recognoscimus et hec nostra recognicio vera est, quod negare non possumus, in vestro supradictorum iudicio.

Facta nostra recognicio VII° idus iulii, anno X^o III° regnante Carulo rege filio Ludovici.

Sig+num Maurus, Sig+num Asnerus, Sig+num Salomon SSS, Sig+num Domno, Sig+num Trasericus, Sig+num Aster, Sig+num Orosius, Sig+num Galingo, Sig+num Francho, Sig+num Rupianus, qui hanc recognicionem fecimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Progulus. Sig+num Desideratus. Sig+num Arnefredus. Sig+num Ermerimus. Sig+num Giscafredo sagone. Duraviles SSS.

Sclua SSS. (*Crismó*)Salomon SSS. (*Crismó*) Gudamirus SSS.

Sanciolus presbiter, rogitus scripsit et SSS.

En un concili a Fontcoberta que presideix Arnust, metropolità de Narbona, i a què assisteixen els bisbes Nantigís d'Urgell, Guimerà de Carcassona, Armand de Tolosa, Teodoric de Barcelona, Guiu de Girona, Gerard d'Agde, Teodoric de Lodeva, Adolf de

Pallars i Benet de Frejús, i legats, abats, clergues i laics, Nantigís acusa Adolf d'haver segregat de la diòcesi d'Urgell les terres de Pallars i haver-les retingut durant vint-i-tres anys. Comprovada la veracitat de l'acusació, el concili decreta que Adolf retingui la diòcesi de Pallars mentre visqui però que a la seva mort sigui reincorporada a la d'Urgell.

[A] Original no localitzat.

B ACU, Cartoral de l'església d'Urgell, I, f. 183, núm. 573.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, X, ap. 14. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, III, doc. 117.

Anno Nativitatis Domini Nostri Jhesu Christi secundum carnem DCCCCXI, indictionis XIII, conventus sinodalis sanctorum episcoporum Gocie factus est in territorio Narbonense, villa quae dicitur Fons Cooperta, in ecclesia martiris Christi Beati Juliani; in quo residerunt venerabilis Arnustus metropolitanus prime Narbone, nec non et [N]antigisus episcopus Urgellitanus, Wimara Karchasensis, Armannus Tholosensis, Teudericus Barchinonensis, Wigo Gerundensis, Gayrardus Agatensis, item Teudericus Lutuens, Adulfus Paliarensis, Benedictus Forojuliensis, legati quoque ceterorum quorum exinde defuit presentia, abatum etiam et diversi ordinis clericorum atque laycorum magna congregatio. In cunctorum igitur presencia Nantigisus venerabilis Urgellitanus episcopus exorsus est querimoniam adversus reverendum Paliarensem Adulfum episcopum, eo quod partem episcopii Sancte Marie ecclesie Urgellitane, que est tota terra Paliarensis, infra os XXIII annos jam fatus episcopus Adulfus eam tenuerit et ab episcopatu Urgellitano subtraxerit. Quesitum est itaque diligentius, tam a jam fato metropolita quamque et cetero sancto collegio, qualiter se hec res haberet. Repertum est autem, tam a jam dicto Adulfo episcopo quamque et a precepta regalia piissimorum imperatorum, que pre manibus habebat Nantigisus prelibatus episcopus, sive etiam per multitudinem veracium testium qui hoc et oculis viderant et a suis decessoribus multimode audierant, quia ipsa parrochie ex omni terra Paliarensi a longissimo tempore ex ecclesia Sancte Marie Urgellitane fuerit, et antestites ejusdem loci eam tenuerint et ordinaverint, usque ad prescriptos XXIII annos in quibus Adulfus episcopus, sicut ipse fatus est, ignoranter eam tenuit. Cum vero tam perspicue hujus rei indaginem omnes agnovissent, judicatum atque per hoc scribture decretum firmatum est, tam ab ipso Narbonense metropolitano quam et ceteris pontificibus, ut sepe dictus Adulfus episcopus, quamdiu viveret, ipsam Paliarensem haberet parrochiam, post ejus vero discessum, vel etiam si ipse in vita sua eam relinquere voluerit, nulli deinceps liceat eam preripere aut dominare vel ordinare neque episcopum alium inibi constituere, sed, sicut sacri precipiunt kanonis, a dominium et ordinationem pristina redeat Urgellitane ecclesie vel antestites ejusdem loci. Qui igitur his nostris monitis subjacuerit vel obedierit, benedictionem et gratiam a Domino

consequatur. Si quis autem, quod absit, contempnendo spreverit et contrarius atque temerator sacrorum kanonum et hujus nostri decreti extiterit, usque ad condignam satisfactionem anathematis mucrone multetur.

+ Arnustus sancte Narbonensis ecclesie humilis episcopus subscribo. .+ Adulfus episcopus subscribo. |+ Wigo sedis Jerundensis ecclesie humilis episcopus subscribo. .+ Nantigissus sancte Urgellitane ecclesie episcopus subscribo. + Teodericus Lutovensius ecclesie episcopus subscribo. + Teudericus Barchinonensis ecclesie episcopus subscribo. + Gimera humilis Carcasensis ecclesie episcopus subscribo. .+ Barnardus sancte Biterrensis ecclesie episcopus subscribo. .+ Abbas Raimundus legatus archidiaconusque subscribo. .+ Aikardus sacerdos subscribo. .+ Gulfinus sacerdos subscribo. + Adalbaldus, le[g]atus domni Idalchari, subscribo. .+ Gischa-fredus archipresbyter subscribo. .+ Savaricus divina suffragante pietate monasterii Sancti Pauli abbas, ad vicem domni Arcmanni Tolose episcopi, subscripsi. Goldericus abbas subscribo.

57

913, febrer, 10

En un judici que presideixen tres jutges, Tudiscle reconeix, a petició d'Esclua, mandatari de l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses, que va sostreure de la potestat de l'abadessa un lloc al lloc de Vinya, a Vallfogona, a la vall de Ripoll, al comtat d'Osona, i que l'ha retingut durant quinze anys.

A ACA, Cancelleria, perg. Guifré II, núm. 5.

Ed. MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2.043. UDINA, *El Archivo*, doc. 35. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 115.

In presencia de iudices qui iussi sunt causas audire, dirimere vel iudicare, id est, Plancario, Leopardo, Tulicane iudicum, Teuderigo, cui alium nomen vocant Bonhomen, saione, et in presencia Nantulfo, Wisando, Ariane, Dagino sacerdotes et laicorum scilicet Annone, Bellone, scilicet Fruilane, Sentario, Astoaldo, Ratefredo, Reinuardo, Bonaldo, Wimarane, Bertone, Asenario, Gudisclo, Francholinus, Salamon et aliorum plurimorum bonorum hominum qui ibidem aderant, recognosco me ego Teudiscus a petitionibus Scluvane qui est mandatarius vel advocatus de domna Hemmone abbatissa vel ab interrogacione de suprascriptos iudices: verum est in omnibus et veritatem denegare non possum qualiter veni in comitatum Ause-nense, in valle Riopollense, in Valle Facunda, in locum que nominant ad ipsa Vinea, et sic adprehendidi ego Teudiscus ipsum alaude de potestate Hemmone abbatissa. Unde Scluva qui est mandatarius vel advocatus unde ille interpellavit ante ipsos

suprascriptos iudices in placito et ego dixi Teudisclus in meis responsis quod egoprehendi ipsum alaude, qui afrontat de parte orientis in terra erma et de meridie in strada que pergit ubique et de parte occidentis in torrentem discurrentem et de partes cerci afrontat in terra Eriberto. Quantum infra istas quatuor afrontaciones includunt sic tenui ipsum alaude ego Teudisclus in mea potestatem annos XV et oblatavi eum et odie tuus debet esse ipse alaudes de te iamdicta Hemmone abbatissa, unde Scluva mandatarius est quam de me Teudiscllo aut de ullum alium hominem ex eo que dico Teudisclus recte et veraciter me recognosco in vestro supradictorum iudicio.

Facta recognitione IIII idus februarii, anno XVI regnante Karulo rege, filio Leudoici.

Sign+ Teudisclus, qui me recognovi.

Sign+ Reinuardo. Sign+ Sentario. Sign+ Ratefredo. Sign+ Asenario. S. Planrius SSS. (*Crismó*) Leopardus SSS. (*Crismó*) Tulkas SSS.

Gentiles presbiter, qui hanc recognitionem scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

58

913, març, l. Girona

A l'església de Santa Maria de Girona, davant els bisbes Guiu de Girona i Teodor de Barcelona, el comte i marquès Sunyer [potser Sunyer I de Barcelona i Girona] i un gran nombre de clergues i nobles, Guitizà, abat de la Grassa, reclama la possessió de l'església de Sant Esteve de Canelles, al terme de Navata, que el monjo Adamon va aprisiar i que la Grassa ha posseït durant més de quaranta anys. Guiu, que ignorava, segons que diu, els drets de la Grassa, la va convertir en parròquia i la va donar al clergue Ermemir. A l'últim, després d'escoltar els testimonis, Guiu ordena la restitució de l'església i el seu terme al monestir de la Grassa.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral del monestir de Camprodon. No localitzat.

[C] Trasllet originari del monestir de Ridaura que probablement Monsalvatje va veure a l'Arxiu de la Delegació d'Hisenda de Girona. No localitzat.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, IV, pàgs. 42-45. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 142.

Cum in Dei nomine residerent venerabiles presuli Guigo, sancte Gerundensis ecclesie episcopus, et Teu[de]ricus Barchinonensis episcopus, simul cum eis Seuniarius comes et marchio in Gerunda civitate, in sede Sancte Marie Virginis, in eorumque presenciam copiosam clericorum ac nobilium [multitudo, id est Servus]dei

archipresbitero, Gicahoto, Adilane archipresbiteros, Archibado, Pruneto presbitero, Guilisclo et Durando, Vivando, Rodgerio, abbates, canonicos seu etiam Mirone, Teudosio, Adalano, Adalanco, Carpio, Ennego, Madaxo, Ermenisclo, Mamberto, Fredario, Ansuleto, Eldegodio, Teudrico, Uniufredo, Argemiro, Stephano, Guinizane et ceterorum multitudo copiosa in eorum absistentes presentia.

Dum simul inter cetera exercentes negotia, veniens venerabilis abba Guitiza, ex scenobio Sancte Marie Crasse Urbionensis, in ecclesia domini Wigoni episcopi, flagitans eo quod sue ecclesie Sancti Stephani vocata ad suam propriam ecclesiam Sancte Marie cenobio iamdicto fuisset possessa per aprisionem Adamundi monachi eiusdem monasterio dum inhabitabilis fuisset, et ipse monasterius vel abbates ibidem habitantes eam possent per hos annos XL seu et amplius sine alicuius blandementum aud ullum canonicale censum, sed illesa sub regula beati Benedicti permansit; unde autoritate Romana privilegium seu et regale preceptum hostendit, tam de ipsa ecclesia quam ex ceteris rebus ad sancto predicto cenobii pertinentibus. Et dum [predictus] abba teneret iamdictam ecclesiam Sancte Stephani in sua potestate per has auctoritates superius dictas, domnus Wigo episcopus eam consentit hac donavit ad presbiterum nomine Ermomirum per parrochiam ecclesia, unde prescriptus abba emandatum expetit.

Audiens hec prefatus presul, nescientem se de hoc dixit ut ex cenobio Beate Marie fuisset aut non, pro quibus voce iste abbas eam querebat, aut parrochiana fuisset, tunc a Domini verbo et sacro misterio omnes ammonuit atque excommunicavit ut qui veritatem de hec sciebat statim dixisset, ita ut veritas intemerata permansisset.

Audientes hanc adiurationem et excommunicationem Teud[e]ricus pontifex, Servusdei archipresbiter, T[e]judosius, Ennego, Argimirus, Madaxus, Ermeniscus, Mambertus et ceteri alii, omnes una voce dixere ita se habere sicut Witiza abba dicebat, illos scientes et cognoscentes ecclesiam Sancti Stephani in subietionem Sancte Marie Crasse permansisset, cum decimis et primitiis et oblationibus fidelium, cum terris et vineis, ortis et ortalibus et pratis et pascuis et molendinis, cum edificatione illorum, per hos annos XL set et multo amplius.

Cum veritatem cognoscentes Wigo episcopus et Teu[de]ricus episcopus necnon et Suniarius comes ac ceterorum clericorum sancte sedis Gerunde necnon et laycorum, pariter confirmatione ut Sancte Marie ecclesie Urbionensis, cuius voce iste abba Witissa prosequid, suo privilegio hac regale preceptum confirmarunt, habuisset hanc ecclesiam Sancti Stephani vocabulo, cum decimiis et primitiis de villare que vocant Cannellas vel de villare Algama usque ad terminos de villa que dicitur Castellar et usque ad fontem vel torrentem et terminos de Romanano et usque ad terminos de Palaciolo et pervenit ad terminos de Batipalmas usque ad Pera Molera vel in terminos de villare Falgario, et ipso villare que dicunt Laborarios cum terminos suos usque in torrentem quod dicunt Algama; decimas et primitias et oblationes

fidelium sine ullo canonicale censum et sine alicuius blandimentum habeant iste abbas Witiza quam et successores. Et hoc quod ibi pertinet in usibus suis dispendant et gaudeant se Witiza abba nostra venisse presentia suam percepisse iustitiam.

Facta confirmatione litere era DCCCC^a LI^a, anni Domini DCCCCXIII, indictione III, die kalendis martii, anno XVI regnante Carulo rege.

Wigo humilis episcopus Gerundensis sancte sedis ecclesie. SSS Teu[de]ricus, Barchinonensis episcopus. SSS Suniarius comes. Ennego. [...].

59

913, maig, 6. Vilamacolum

Davant un tribunal que presideixen el comte Gausbert I d'Empúries, el vescomte Godmar i nou jutges, es presenta Gibert, mandatari del comte, per reclamar als habitants de Vilamacolum el servitium degut a la ciutat d'Empúries i al comte. Trenta-cinc persones, però, que deuen ser el veïns de Vilamacolum, presenten trenta-dos testimonis que juren, dins l'església de Santa Maria de Vilamacolum, al territori d'Empúries, que els habitants d'aquest lloc posseeixen les cases, les corts, els horts, les terres, les vinyes, els prats i les pastures de manera justa i legal des de fa més de trenta anys, que mai no han fet guaites ni han anat a la host comtal i que mai no han satisfet cap cens ni cap tribut ni tampoc han fet cap servei ni a la ciutat d'Empúries ni als antecessors del comte Gausbert.

[A] Original no localitzat.

B ADM, secció d'Empúries, llig. 20, núm. 3442. Còpia de Pere, monjo, del 15 de març de 1186.

[C] Còpia d'Arnau, prevere, domer d'Armentera, del 18 de juliol de 1245. No localitzada.

D ACG, 10, c, 18, *Transumpta instrumentorum*, f. 46-48. Còpia de Gislè Martorell, notari públic de Girona, del 12 de juny de 1738.

Ed. SIMÓ, «Aportación», núm. II, pàgs. 1021-1023 (amb data de 916). *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 143.

Condiciones sacramentorum ad quarum ex ordinacionem Gaucebarto comite, Godmare viciscomite seu et iudices qui iusi sunt iudicare, id est, Wifredo, Argemudo, Durando, Maurello, Leuvane, Sulmone, Ennegone, Suniario et Marcio iudicum, et Nifrido saione, seu et in presencia Teudone, Suniefredo, Inhilberto, Riculfo, Udevecro, Borrello, Barone, Argemundo, Atone, Grimaldo, Francone et aliorum ceterorum plurimorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant.

Testificant testes prolati, quas proferent homines is nominibus Widerllo et Genarius sacerdotes et Amor, Abderaem, Witiscllo, Primo, Vencemales, Miro, Duraviles, Teudericus, Sisiricus, Argimirus, Comedales, Eldefredus, Ismael, Gaudila, Mascaron, Trasericus, Gintiles, Franco, Kaiam, Teudericus, Agila, item Miro, Leuva, Baldamares, Gontarius, Eruvigius, Quiria, Lucridia, Sabilo, Eulalia, Recosinda,

Ermofria, Spanoarius, in faciem de isto Wiberto, qui est assertor et mandatarius de Gauceberto comite, pro causa unde intencio vertitur inter eos.

Et nomina testium, hec sunt qui hoc testificant et iurant, id est, Galindo, Elaro, Andrias, Teudemirus, Sunegildes, item Gintiles, filius de condam Secundi, Sacxela, Egivialdus, Daniel, Comparatus, Taurellus, Aimerante, Donadus, Mascaron, Ebo, Bellaron, Primus, Evarus, Milianus, Ioanes, Recosindus, Sesebertus, Durandus, Ramio, Bellus, Elduvigius, Teudisclus, Ricarius, Eudo, item Donadus, Rainulfus et Flavius.

Iuramus nos supradicti testes, in primis per Deum Patrem omnipotentem et per Ihesum Christum eius Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitatem unus et verus Deus, sive per reliquias sancta Maria Virginis, in cuius honore basselica sita est in territorio Impuritano, in villa Mocoron fundata esse dinoscitur, supra cuius sacrosancto altario has conditiones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, que nos iamdicti testes scimus et bene in veritatem notum habemus, oculis nostris vidimus et aures audivimus et presentes eramus in territorio Impuritano, in villa Mocoron vel infra eius termines, tenentes et possidentes illorum domos, curtes, ortos, terras et vineas, pratis, pascuis, stagnis, piscatoriis, garricis, omnia et in omnibus quidquid ibidem abent, quieto ordine et iuste et legaliter per hos triginta annos seu et amplius, quia nec scubias quod usitato vocabulum dicunt quaitas nunquam exinde fecerunt ad Impurias civitatem, nec ad antecessores de Gauceberto comite in ostem nunquam perrexerunt, nec calcinas nec paradas nec eredes nunquam eis dederunt, nec nullum censum nec functionem nec tributum nec nullum servitium eis nunquam impenderunt nec fecerunt, sed ipsa villa iamdicta sic tenuerunt ab integre cum illorum eredes cum omnes fines et termines suos. Qui adfronta: de orientis in termines de villa Miliciano que nuncupant Sancto Petro, de meridie in Caldario ipso qui est ad ipso termino de villa Salicedo, et de occidentis in ipsa via Francisca, et de circi egredidi per ipsa Kuardiole et vadi per ipsum terminum de Molevestes usque ad ipsum stagnum qui nuncupant Salatan.

Et venit iste Wibertus, qui est asertor et mandatarius de Gauceberto comite, interpellavit istos suprascriptos et istas suprascriptas, quod istum servitium suprascriptum debuissent facere ad Impurias civitate et ad Gauceberto comite, cuius mandatarius iste Wibertus est, et voce perquiri mendatium dixit, et iniuste et contra legis ordine eos et eas exinde in[ter]pellavit, eo die plus debet esse ipsa villa iamdicta ad proprium de istos suprascriptos et suprascriptas quam istum servitium suprascriptum debeant facere ad Inpurias civitate et ad Gauceberto comite aut ad ullum alium hominem.

Et eam que vidimus et audivimus et presentes eramus, recte et veraciter testificavimus et iuravimus hec omnia superius inserta in hoc iudicium conditionis supranixium iuramentum in Domino.

Facto iudicium conditionis pridie nonas madii, anno XVI regnante Karulo rege, filio Lodevici.

Sig+num Galindo. Sig+num Andro. Sig+num Teudemirus. Sig+num Sinegildes. Sig+num Gentiles. Sig+num Saxeia. Sig+num Egivialdus. Sig+num Daniel. Sig+num Comparatus. Sig+num Taurellus. Sig+num Aimeran. Sig+num Donadus. Sig+num Mascarón. Sig+num Ebo. Sig+num Bellaron. Sig+num Primus. Sig+num Evarus. Sig+num Milianus. Sig+num Iohannes. Sig+num Recosindus. Sig+num Se-sebertus. Sig+num Durandus. Sig+num Elduvigius. Sig+num Teudisclus. Sig+num Ricarius. Sig+num Eudo. Sig+num Donadus. Sig+num Rainulfus. Sig+num Flavius, qui hec omnia superius inserta testificavimus et iuravimus. Guibertus mandatarius, qui os sacramentos recepit, SSS. Et hec sunt auditores. Sig+nurn Comparatus. Sig+num Veniarii. Sig+num Manla. Sig+num Rainulfus. Sig+num Teudericus. Sig+num Donadeo. Sig+num Sagaro. Sig+num Ermegildus. Sig+num Salamirus. Sig+num Donatus. Sig+num Incudom. Leuva SSS. Iuda SSS. SSS Maurellus. SSS Argemundus. SSS Durandus. SSS Wifredus. SSS Sulmo.

Sig+num Egihud, qui hanc conditiones scripsi, cum litteras superpositas in verso ubi dicit «Vencemales, Miro, Durabiles», SSS sub die et anno quod supra.

60

913, juny, 15

En presència dels comtes i marquesos Miró II de Cerdanya i Sunyer I de Barcelona, els vescomtes Ermemir I d'Osona i Unifred I de Conflent i vuit jutges, Olibà, mandatari del comte Miró, reclama a Híctor, mandatari de l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses, el servicium regis dels homes que habiten als vilars que el monestir té a l'adjacència de Sant Joan, a la vall de Ripoll, al comtat d'Osona. Híctor, però, interrogat pels jutges, respon que ni els homes ni l'abadessa estan sotmesos a cap regale servicium, perquè el difunt comte Guifré I va conferir els vilars a l'abadessa, que hi va col·locar els homes que hi habiten. Olibà, no podent demostrar el contrari, reconeix el millor dret de l'abadessa.

A AMSJA, volum de perg. dels segles X-XII, f. 15.

B AMSJA, volum de perg. dels segles X-XII, f. 16. Còpia del segle XIV.

Ed. UDINA, *El Archivo*, ap. II, doc. A. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 120.

In presencia Mirone et Suniario comites seu et marchiones, Ermemiro et [Un] ifredo vi[ce]comites, vel in presencia de iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Ennegone, Teuderigo et Trasoado, Senderedo, Narbonesse, Gonterigo, Centurio et Golteredo, iudicum, vel in presencia Galindone, Addroario, Gorio, Unando,

Durando, Nantulfo, Eldefredo, Wisando, Ariane, sacerdotes, necnon et fidelium laicorum presencia, id est, Rodulfo, Mirone, Signulfo, Fedanco, Amelio, Addroario, Amelrigo, Eldesindo, item Eldesindo, Suniefredo, Astaldo, item Eldesindo, Fruilane et Annone saione, et aliorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, abin interrogaciones de supradictos iudices professus sum ego Oliba, qui sum asertor vel mandatarius Mirone comite, et facio mea exbacuacione:

«Verum est eo, quod negare non possum in vestrorum supradictorum presencia, qualiter de id unde ego petivi homine nomine Itore, qui est mandatarius Hemmone abbatissa vel cuncta congregacione zenobii Sancti Iohannis Babbiste que est situs in comitatum Ausonense, in valle Riopollense, iuxta fluvium Tecere, quod iamdicta Hemmo abbatissa cum suas monachas Deo dicatas tenent villares in illorum potestatem unde servicium regis minus est factus quod omnes homines qui in ipsos villares abitant seniori meo debent inpendere, id est, hostes vel alium regale servicium. Et sunt ipsi villares in comitato Ausonense, in valle Riopollense, in agencia Sancti Iohannis, et nomina de ipsos villares hec sunt: ipso villare de Schuane, de Rodebaldo, ad ipsos Fornos, Poio Retundo, ipso villare que vocant Vinea, villare de Centullo, Boscheirones, Sentecossa, ipsas Planas, Vedellare, Rorebello, Cleirano, ipso villare que nominant ad ipsa Insula de Languardo, Genebrosa, villare que nominant de Bevione, Perella, Inculatus, Mugo, Fra[nchon] es, Ocega».

Et nos iudices interrogavimus iamdicto Itore quod et hec responderet. Ille autem in suis responsis dixit: «Non debent ipsi homines qui in iamdictos villares habitant nec iamdicta Hemmo abbatissa cuius ego mandatarius sum nullum regale servicium nec debent inpendere ad iamdicto Mirone comite per iamdictos villares vel eius terminis quia dum esset iamdicta vallis cum iamdictis villaribus in eremo vel deserto posita sic venit condam Wifredus commes bone memorie, qui fuit genitor de iamdictos comites vel abatisa, et sic revestivit iamdicta abbatissa per iussionem regis de iamdictos villares cum fines et terminos illorum, sicut in ipso suo iudicio professionis resonat. Et iamdicta Hemmo primus hominum istis temporibus sic conlocavit in ipsos villares homines que ibidem habitant et omnem edificium, id est, domos, curtes, ortos, vineas, molindinis et terras, de eremo ad culturam perducerunt, omnia per beneficio de iamdicta Hemmone abbatissa hoc fecerunt».

Tunc [nos] iudices interrogavimus iamdicto Olibane si hoc potebat probare, hoc quod superius scriptum est quod petivit, et dedimus ei placitos constitutos. «Et in omnibus sum professus quod iamdictus Oliba facio mea exvacuacione quia non possum hoc provare nec hodie nec in nulloque tempore set iniuste et contra lege petivi exinde iamdicto Itore mandatario et hodie plus debent essere iamdicti villares cum fines et termines illorum de iamdicta Hemmone abbatissa qui retinet

domum Sancti Iohannis Babtiste ad regendum more monacharum. Et ipsi homines que in iamdictos villares habitant plus debent omnem servicium exinde inpendere ad iamdicta Hemmone abbatisa suasque monachas Deo dicatas quam ad Mirone comite, cuius ego Oliba mandatarius sum, aut ad alium comite. Et vera est mea professio vel mea exbacuacio in vestrorum supradictorum presencia».

Facta professione XVII kalendas iulii, anno XVI regnante Karulo rege, filio Leudoici, post obitum Odoni.

Oliba, qui sum mandatarius Mirone comite, qui hanc professione vel exbacuacione feci et SSS.

(*Crismó*) Doddo SSS. Anno SSS. Undisclus SSS. (*Crismó*) Eldegotus SSS. Eldesindus SSS. Suniefredus SSS. SSS Ostaldus SSS. (*Crismó*) Narbonese SSS. (*Crismó*) Guntiricus SSS. + Bellus SSS. Miro SSS. + Suniarius comes +. (*Crismó*) Ermemirus vicecomes SSS. (*Crismó*) Trasovadus SSS. (*Crismó*) Teuderigus SSS. (*Crismó*) Goltredus SSS. (*Crismó*) Centurius filium Centurii SSS.

Gentiles presbiter, qui hanc exbacuacione scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

61

913, juny, 15

En presència dels comtes i marquesos Miró II de Cerdanya i Sunyer I de Barcelona, els vescomtes Ermerir I d'Osona i Unifred I de Conflent i set jutges, i a petició d'Híctor, mandatari de l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses, els habitants dels vint vilars i viles de l'adjacència d'aquest monestir, a la vall de Ripoll, al comtat d'Osona, reconeixen que les viles i els vilars, amb les seves terres i cases, són de l'abadessa i les monges, a qui per aquest motiu deuen el servitium. Així ho va disposar el difunt comte Guifré quan va ocupar l'esmentada vall, aleshores deserta, la va atermenar i la va conferir a l'abadessa Emma, filla seva.

AACA, Cancelleria, perg. Miró, núm. 3.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2.062. UDINA, *El Archivo*, doc. 38. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 119.

In presentia Mirone et Suniario comites et marchiones, Ermemiro et Unifredo vicescomites, seu et de iudices qui [iussi sunt iudicare, id est] Teuderico, Trasobado, Narbonese, Goltredo, Guntirigo, Centurio, Senderedo iudicum, vel in presentia sacerdotum atque fidelium laicorum, id est Galindone, Adroario, Unando, Ferizane, Nantulfo, Wisando, Ariane, Gentile, Eldefredo sacerdotes, necnon et laicorum presentia Seniulfo, Radulfo, Mirone, Sedame, [...]do, Eldesindo, Suniefredo, Gul-

teredo, Aldegario, Wiscafredo, Asenario, item Eldesindo, Frugello, Madexone, Olibane, Amelio, item Wischafredo, Willado, et Annone saione, et aliorum bonorum hominum, qui cum ipsis ibidem aderant. Appetitione Hictore, qui est assertor vel mandatarius Hemmone, gratia Dei abbatissa, vel cuncta congreg[atione cenobii Sancti] Iohannis Baptista, qui est situs in territorio Ausonense, in valle Riopollense, iusta flumen Tezere, vel ab interrogatione de supradictos iudices professi sumus nos simul in unum habitatores qui sumus de villa que vocant Insula Langobardi, id est Malagneigo, Argeleva, Oderico, Loba, Teudemiro, Elisabeth, Martino, Froilone, Ucteredo, Addane, Belesario, Bal[dia, Daniel, Iero]solma, Traserigo, Argemira, Albarico, Chindiberga, Argemiro, Godesinda, item Argemiro, Spana, Eudone, Martesinda, Venrando, Richinelde, Datone, Gondeleva, Centullo, Bertesinda, Agilane, Signilde, et nos Gondemares, Gorgoria.

Et nos habitatores de villa Ienebrosa, id est Franco, Rimulo, Usila, Auria, Balderico, Remesinda, Ramio, [Vitalta], Datone, Flamola, Froiane, Virgilia, Andrias, Karedosa, Folcherada, Adalamiro, Baldegontia, Belasco, Fruio, Margarida, Recosindo, Gerontia, Daniel, Ichilo, Degorosa, Bardina, Singiberga.

Et nos habitatores villare que vocant Calvello: Turturino, Geireldes, Wigilane, Richileva, Ugnane, Donnella, Calvello.

Et nos habitatores [villare que] vocant Perella, id est Sanlane, Adresinda, Bulgarane, Fluridia, Fedantio, Walastrudia, Adroario, Reinilde, item Adroario, Placida, Dacofredo, Fermina, Sperandeo, Nevolenda, Andrias, Ermeniscla, Venrando, Anlo, Salamone, Chintilone, Guderigo, Sarrazina, Ferriolo, Doda, Martino, Froilone, Aderando, Dadilde, Suniefredo, Adovira.

Et nos habitatores de willa Francones, id est Gisclarigo, Felicia, Gisclamundo, Abello[ni]a, Wistrimiro, Ermovigia, Sindilo, Audelino, Quillio, Geiriberto, Chixilone, Quintillane, Auria, Donadeo, Iuliana, Egfredo, Minuara, Bonencio, Guduvira.

Et nos habitatores de villare Enculatos, id est Sunigilde, Ivirana, Mirone, Froilone, Desiderio, Ranesinde, Lizinia, Sentulinde, Ada, Wifredo, Richilde, Bertone, Eleda, Magnone, Arbidia, Gauzmare, Agadia, Quintilane, Gemula, Trasobado, Placidia, Grimaldo, Madrona, Sperandeo, Ranlone, Avondantio, Eldena, Petrasio, Grossa, Romano, Gudalberga, Achila, Ierontia, Bonesindo, Gudilone, Exhibio, Stegontia, Balderedo, Sesenanda, Wadamiro, Morena, Wifredo, Gondosalba, Sivischer, Amunna.

Et nos habitatores de villare Mogio, id est Satraldo, Chilone, Doda, Ferrucio, Miranda, Godregildo, Millida, Franco, Sunlone, Auriolo, Mora.

Et nos habitatores de villare Olceia, id est Antugnano, Dateldes, Eldemare, Ichilo, Geldefredo, Berta, Lunesinda, Sindilo, Eudone, Valentina, Wadamiro, Placidia, Egila, Argeleva, Rodegario, Auria, Balderedo, Alda, Ingilmare, Rodegontes, Erifonso, Arielde, Bradilane, Miravella, Altemiro, Grossa, Exhibio, Paluma, Isidero, Filimera, Ansulfo, Doda, Gudrilde, Arnefredo, Elidia, Daniel, Bagilone.

Et nos habitatores de villa que vocant de Scluvane, id est Scluva, Sesenanda, Ennegone, Leveguto, Audegario, Andorosa, Godemare, Quintilane.

Et nos habitatores de villare Rodebaldencos, id est Rodebaldo, Marcia, Ingilfredo, Adalvira, Algemare, Imitara, Teuderico, Nemvolenda, Gomesinda, Taudeberga, Traserigo, Bertesinda, Anastasia, Frauberto, Egilo, Engomiro, Grima, Redentes, Schinilde, Alarando, Ermilo.

Et nos habitatores willare que dicunt Fornos, id est Altemiro, Artrudes, Dato, Engovara, Belascuti, Alodia, Donadeo, Chintilo, Agano, Ariontes, Fafila, Racel.

Et nos abitatores de villare Puio Redundo, id est Vencemale, Deodada, Aqualdo, Domenica, Teudisclo, Truccelda, Albarico, Livoncia, Livilo, Desiderio, Eldregoto, Adanagildo, Audolina, Eldefredo, Alodia, Madexone, Bella, Dodone, Doda, Amancio, Eldetrude, Ermenrado, Ingilrada, Nantario, Berga, Landerigo, Iminilde, Anseleigo, Laurentia, Algerado, Ceria, Ingilberto, Lunesinda, Ali, Gontelde.

Et nos habitatores de villare que vocant Vinea, id est Reinovardo, Sesevira, Rando, Auria, Itario, Adalgisa, Onorata, Trasobado, Anseleva, Wimara, Odolina, Domenico, Cristiana, Antugnano, Baselissa, Fredone, Ermilde, Sentario, Radegundes, Aquilina, Eirivoso, Ielemira, Ielemiro, Geiribergera, Dato, Froila, Bellela, Gunterigo, Engontes, Ihoanne, Elegantia, Ermemiro, Argesinda, Santo, Anderga, Eldesindo, Bonesinda, Sexio, Egilo, Walavoso, Fachilo.

Et nos habitatores de villare que vocant Centullo, id est Centullo, Aldena, Eleseo, Matresinda, Engoliga, Godovira, Duravile, Matilde, Ferriolo, Fachilo, Teuderico, Tructelde, Teuderico, Trasegontia, Ennego, Ingilrada, Galindo, Ingilsinda.

Et nos habitatores de villare que dicunt Boscharones, id est Lugano, Baldegontia, Duravile, Bona, Teuderico, Eilo, Senderedo, Argeleva, Benedicto, Ermedira, Eldemare, Pinobs, Volendo, Sindilo, Leutardo, Adalamira, Eudone, Elone, Iuliano, Senior, Alemanno, Vizando, Peternella, Duravile, Argesinda.

Et nos habitatores de villare que dicunt Sintigosa, id est Sereno, Gemella, Golderigo, Rotrudo, Endalego, Fachilo, Benrando, Teudolega, Datone, Maria, Barone, Margarida, Adroario, Eldoara, Domenico, Audolina, Mancone, Ermilde, Ermegillde, Sabrosa, Paterno, Romelde, Landeberto, Benefacta.

Et nos habitatores de villare que vocant Clarano, id est Eleseo, Elo, Oliva, Hemmo, Eldesindo, Berone, Abulino, Regantrudes, Arnulfo, Petita, Fortes, Stavilia, Aione, Petitus, Gometrudes, Ennego, Frugone, Rodaldo, Manza, Petrus, Aio, Razel.

Et nos abitatores de Roverbello, id est Bonaldo, Odolina, Disiderio, Bonafilia, Inesio, Bona.

Et nos habitatores de villare Vedellare, id est Spanla, Vedalina, Godolina, Godemare, Wisibergera, Unaldo, Eldeberga, Eichelmo, Gonteldes, Benedicto, Anlone, Venrando, Archinelde, Bonaldo, Agabia, Domenico, Domenica, Udalrico,

Ermenilde, Algerigo, Ermoigia, Beraldo, Agilde, Uguberto, Ferriola, Berterando, [Giri]berto, Spanlo.

Et nos abitatores de villa Planas, id est Nantario, Spanuilde, Teuderico, Aure-sinda, Domenico, Estregodo, Ramio, Glawilo, Eigofredo, Tructa, Elderico, Egilo, Stabile, Florentia, Godescalgo, Seserica, Teudesinda, Livila, Teudemira, Degorosa, Eilone, Gamo, Columba, Ademiro, Wistrimiro, Wistrildes, Gome[sindo], Dolehido, Rechirada, Sesisclo, Bagia.

Verum est in omnibus et hoc negare non possumus in vestrorum supradictorum presentia, qualiter de id unde nos mallavit iamdictus Hictor mandatarius, quod nos tenemus iamdictos villares cum fines et termines illorum, id est domos, curtes, ortos, vineas, terras cultas vel incultas, molendinis, arboribus pomiferis vel inpomiferis, que debent esse de iamdicta Hemmone abbatissa, more regendum, cum suas monachas per voce iamdicto monasterio que est in honore Sancti Iohannis Babtista, quod condam gloriossissimus Wifredus comes, bone memorie, reedificavit vel dedicare iussit, et sunt ipsi villares in territorio Ausonense, in valle Riopollense, in aiacentia iamdicto monasterio. In omnibus sumus profesi nos iamdicti et iamdictas quia condam iamdictus Wifredus comes venit cum suis fidelibus in iamdicta valle, qui erat in deserto posita, et sic apprehendit iamdicta valle cum suis villaribus et terminavit eam, sicut supterius insertum est, et revestivit exinde iamdicta [H]emmone abbatissa, filia sua, per vocem regis in onore iamdicto Sancti Iohannis monasterii, ut omnes homines quod illa suasque successores in iamdicta valle conlocaverint ad abitandum ut omnem servitium exinde infendere faciant ad iamdicta Hemmone abbatissa vel suas monachas sive illorum successores quod in iamdicto monasterio Deo serviunt vel servituras erunt usque ad futurum. Et dum iamdicta abbatissa ipsa valle in sua retinebat potestate quiete per auctoritate superius inserta, sic conlocavit nos vel alios parentes nostros ad abitandum et edificavimus ibidem domos, curtes, ortos, vineas, molendinis, et terras de eremo ad cultura perduximus. Omnia per beneficium de iamdicta Hemmone abbatissa hoc fecimus et omnem servitium ad iamdicta [H]emmone suasque monachas vel eius successores exinde impendere faciamus, sicut de aliis proprietatis illorum quod illas retinent per auctoritate Sancti Iohannis Babtista. Et sunt affrontationes de iamdicta valle: a parte orientis in collo que vocant de Segorilias et pervenit usque ad poio que vocant Penedico, deinde pergit per ipsa serra usque ad locum que vocant Portella et vadit usque ad locum que vocant Puio Malo et deinde pervenit usque ad poium que vocant Stella; appartibus meridie descendit per ipsa serra que est inter Valle Fagonda et valle Sancti Iohannis et descendit usque in rivulo que discurrit de Terrovolarios usque ad ipso iugente et pergit usque ad summa serra de ipsas Tendas; appartibus occidentis affrontat in ipsa serra vel in ipso semetario que discurrit de ipsas Tendas ad domum Sancti Iohannis et deinde egreditur usque ad poio que vocant de ipso Volturo et deinde pervenit

usque ad locum que vocant ad ipsas Cagnas et pervenit per ipsa serra usque ad flumen Tezere et pervenit per ipso flumen usque ad ipso ponte que est iusta ipso monasterio et usque in rivo de Malatoscario; de partibus vero circi est affrontatio ipsius vallis in ipso grado de Lastonosa et sic vadit per ipso campo de Stefano et per ipsum Avede et pervenit ad ipsum Wanicum Vello et vadit ad ipsa mansione de Amalarico et deinde vadit ad ipso rivo de Fagundella usque in termino de Sorrocha et pervenit usque in rivo qui vocant Malatoschario et descendit usque in flumen Tecere. Et hodie per lege et iusticia plus debet esse ista omnia, quantum infra istas affrontationes includunt, de iamdicta Hemmone abbatissa per auctoritate superius scripta, exceptus hoc quod homines habitatores villa que vocant Cavallaria ibidem iustissime habent quam de nos superius iamdictos aut de ullum alium hominem, nisi per iussione iamdicta abbatissa, et vera est nostra professio in vestrorum supradictorum presentia.

Facta professione XVII kalendas iulias, anno XVI regnante Karulo rege, filio Ludovici, post obitum Odonis.

Sg+m Malagnaigo. Sg+ Argeleva. Sg+ Oderico. Sg+ Loba. Sg+ Teudemiro. Elisabet. Sg+ Martino. Sg+ Froilone. Sg+ Uctaredo. Sg+ Ada[ne]. Sg+ Belesario. Sg+ Baldia. Sg+ Daniel. Sg+ Ierosolma. Sg+ Traserico. Sg+ Argemira. Sg+ Albarico. Sg+ Chindiberga. Sg+ Argemiro. Sg+ Gondesinda. Sg+ item Argemiro. Sg+ Spana. Sg+ Eudone. Sg+ Martesinda. Sg+ Venrando. Sg+. Sg+ Richinelde. Sg+ Datone. Sg+ Gondeleva. Sg+ Centullo. Sg+ Bertesinda. Sg+ Agilane. Sg+ Signille.

Sg+ Franco. Sg+ Rimulo. Sg+ Usila. Sg+ Auria. Sg+ Balderi[c]o. Sg+ Gondemare. Sg+ Gorgoria. Sg+ Remesinda. Sg+ Ramio. Sg+ Vitalta. Sg+ Datone. Sg+ Flamola. Sg+ Froiane. Sg+ Virgilia. Sg+ Andrias. Sg+ Cardosa. Sg+ Folc[h]erada. Sg+ Adalamiro. Sg+ Baldegontia. Sg+ Bellasco. Sg+ Fruio. Sg+ Margarida. Sg+ Recosindo. Sg+ Iieroncia. Sg+ Daniel. Sg+ Hichilo. Sg+ Degorosa. Sg+ Bardina. Sg+ Sigiberga.

Sg+ Turturino. Sg+ Gualdes. Sg+ Wigilane. Sg+ Richileva. Sg+ Ugmane. Sg+ Donella. Sg+ Calvello.

Sg+ Sallane. Sg+ Atraesinda. Sg+ Bulgarane. Sg+ Fluridia. Sg+ Fedantio. Sg+ Walastrudia. Sg+ Atroario. Sg+ Reinilde. Sg+ Atroario. Sg+ Placida. Sg+ Dacofredo. Sg+ Fermina. Sg+ Sperandeo. Sg+ Nemvolenda. Sg+ Andrias. Sg+ Ermeniscla. Sg+ Venrando. Sg+ Anlone. Sg+ Salomon. Sg+ Chintilo. Sg+ Guderico. Sg+ Sarracina. Sg+ Ferriolo. Sg+ Doda. Sg+ Martino. Sg+ Fruilone. Sg+ Elderando. Sg+ Dadilde. Sg+ Suniefredo. Sg+ Adovira.

Sg+ Gisclarico. Sg+ Felicia. Sg+ Sclamundo. Sg+ Abellonia. Sg+ Wistrimiro. Sg+ Ermoigia. Sg+ Sindilo. Sg+ Audelino. Sg+ Quillio. Sg Geriberto. Sg Chixilone. Sg Quintila. Sg Auria. Sg Donadeo. Sg Iuliana. Sg Egofredo. Sg Minuara. Sg Bonencio. Sg+ Guduvira.

Sg+ Sunigilde. Sg+ Ivirana. Sg+ Mirone. Sg+ Froilone. Sg+ Desiderio. Sg+ Ranesinde. Sg+ Lizinia. Sg+ [Sentulinde]. Sg+ Ada. Sg+ Wifredo. Sg+ Richildes.

Sg+ Bertone. Sg+ Eleada. Sg+ Magnone. Sg Arbidia. Sg Gauzmare. Sg+ Agadia. Sg Hintilane. Sg Iemula. Sg Trasobado. Sg Placidia. Sg Grimaldo. Sg Matrona. Sg+ Sperandeo. Sg+ Ranlone. Sg Avundantio. Sg Elna. Sg+ Petrasio. Sg+ Grosa. Sg+ Romano. Sg+ Gudalberga. Sg Aquila. Sg Ieroncia. Sg+ Bonesindo. Sg+ Gudilone. Sg Exibio. Sg Stegoncia. Sg+ Donno. Sg+ Se[se]nanda. [Sg+ Miro. Sg+] Morena. Sg+ Wifredo. Sg+ Gondosalba. Sg+ [Sivischer], Sg+ [Amunna].

Sg+ [Satraldo]. Sg+ [Chilone], Sg+ [Doda], Sg+ [Ferrucio]. Sg+ Miranda. Sg+ Godregildo. Sg+ [Mi]llida. Sg+ Franco. Sg+ Sullone. Sg+ Auriolo. [Sg+ Fidia].

Sg+ [Antugnano]. Sg+ Dateldes. Sg+ Eldemare. Sg+ Icilo. Sg+ Geldefredo. Sg+ Berta. Sg+ Lunesinda. Sg+ Sindilo. Sg+ Eudone. Sg+ Valenti[na]. Sg+ Wadamiro. Sg+ Placida. Sg+ Egila. Sg+ Argeleva. Sg+ Rodegario. Sg+ Auria. Sg+ Balderedo. Sg+ Alda. Sg+ Ingilmare. [Sg+] Rodegontes. Sg+ Erifonso. Sg+ Arielde. Sg+ Bradi[lane]. Sg+ Mirabella. Sg+ Altemiro. Sg+ Grossa. Sg+ [Exibio. Sg+ Paluma]. Sg+ Isidero. Sg+ Filmira. Sg+ [Ansulfo]. Sg+ Doda. Sg+ [Gudrilde]. Sg+ Arnefredo. Sg+ Elidia. Sg+ [...]. [Sg+] Daniel. Sg+ Bagilo.

Sg+ Scluvane. Sg+ [Sesenanda. Sg+ Ennegone. Sg+ Leveguto. Sg+ Audegario. Sg+] Andorosa. Sg+ Godemare. Sg+ [Q]uintilane.

Sg+ Rodebaldo. Sg+ Marcia. Sg+ Ingilfredo. Sg Adalvira. Sg+ Algemare. Sg+ [Imitara]. Sg+ Nemvolenda. Sg+ Gomesinda. Sg+ [Taudeberga. Sg+ Traserigo]. Sg+ Bertesinda. Sg+ Anastasia. Sg+ Frauberto. Sg+ Egilo. Sg+ [Engo]miro. Sg+ Grima. Sg+ [Redentes. Sg+ Schinilde. Sg+ Alarando]. Sg+ Ermilo.

[Sg+ Altamiro. Sg+] Artrudes. Sg+ Dato. Sg+ Engoara. Sg+ Blascuti. Sg+ Alodia. Sg+ [Donadeo]. Sg+ Kintilo. Sg Agano. Sg Ariontes. Sg+ Fafila. Sg Racel.

Sg+ Vencemale. Sg+ Deodada. Sg Aqualdo. Sg+ Domenica. Sg+ Teudiselo. Sg Tructelde. Sg Albarico. Sg Livoncia. Sg+ [Livilo]. Sg+ Desiderio. Sg Eldregodo. Sg+ Adanagildo. Sg+ Audolina. Sg+ [Eldefr]edo. Sg+ [Alodia]. Sg+ Madexo. Sg+ Bella. Sg+ Dodone. Sg+ Doda. Sg Amancio. Sg Eldetrude. Sg Ermenrado. Sg Ingilrada. Sg Nantario. Sg Berga. Sg+ Landerico. Sg+ Eminilde. Sg+ Anselegu. Sg+ Laurentia. Sg+ Allerado. Sg+ Zeria. Sg Ingilberto. Sg Lunesinda. Sg Ali. Sg Gontelde.

Sg+ Ranoardo. Sg+ Sesevira. Sg+ Rando. Sg Auria. Sg+ Itario. Sg+ Adalgisa. Sg+ Onorata. Sg+ Trasobado. Sg Anseleva. Sg Wimara. Sg [Od]olina. Sg Domenico. Sg Cristiana. Sg+ Antugnano. Sg Baselissa. Sg+ Fredone. Sg Ermilde. Sg+ Sentario. Sg Radegundes. Sg Aquilina. Sg+ Arivonso. Sg Ielemira. Sg Ielemiro. Sg Geriberga. Sg Dato. Sg Froila. Sg Bellela. Sg Guntirigo. Sg Engontes. Sg+ Iohannes. Sg Elegantia. Sg+ Ermemiro. Sg Argesinda. Sg+ Sanca. Sg Anderga. Sg+ Eldesindo. Sg Bonesinda. Sg Saxio. Sg Egilo. Sg Walafonso. Sg Fachilo.

Sg+ Centullo. Sg Aldena. Sg Eleseo. Sg Matresinda. Sg Engoligo. Sg Godovira. Sg+ Durabile. Sg Matilde. Sg+ Ferriolo. Sg+ Fachilo. Sg+ Teuderico. Sg Tructelde. Sg Teuderico. Sg Trasegontia. Sg Ennego. Sg Ingilrada. Sg+ Galindone. Sg Ingilsinda.

Sg+ Lugano. Sg Baldegontia. Sg+ Durabile. Sg Bona. Sg Teuderico. Sg Eilone. Sg Senderedo. Sg Argeleva. Sg+ Benedicto. Sg Emedira. Sg+ Eldemare. Sig Pinobs. Sg+ Volendo. Sg Sindilo. Sg+ Leotardo. Sg Adalamira. Sg+ Eudone. Sg Elone. Sg+ Iuliano. Sg Seniore. Sg+ Altemagno. Sg Uzando. Sg Peternella. Sg Durabile. Sg Argesinda.

Sg+ Sereno. Sg Iemella. Sg Golderico. Sg Rotrude. Sg Endalego. Sg Fachilo. Sg Benrando. Sg Teudelega. Sg+ Datone. Sg Maria. Sg+ Barone. Sg Margarida. Sg+ Adroario. Sg Eldoare. Sg Domenico. Sg Audolina. Sg+ Manzo. Sg Ermilde. Sg+ E[r] megilde. Sg Sabrosa. Sg Paterno. Sg Romelde. Sg Landeberto. Sg Benefacta.

Sg+ Eleseo. Sg+ Elo. Sg+ Oliba. Sg+ Hemmo. Sg+ Eldesindo. Sg+ Berone. Sg Abulino. Sg Ragantrudes. Sg Arnulfo. Sg Petita. Sg+ Fortes. Sg Stabilia. Sg+ Aione. Sg Petitus. Sg Gometrudes. Sg+ Ennego. Sg+ Fruione. Sg Rodaldo. Sg Manza. Sg+ Petrus. Sg+ Aione. Sg Razel.

Sg+ Bonaldo. Sg Odolina. Sg Desiderio. Sg Bonafilia. Sg+ Ienesio. Sg Bona.

Sg Spanla. Sg Vetelina. Sg Godolina. Sg Godemare. Sg Wisiberga. Sg Unaldo. Sg Eldeberga. Sg Eichelmo. Sg Gontildes. Sg Benedicto. Sg Anlone. Sg Venrando. Sg Archinelde. Sg Bonaldo. Sg Agapia. Sg Domenico. Sg Domenica. Sg Udalrigo. Sg Ermenilde. Sg Allerico. Sg Ermoygia. Sg Beraldo. Sg Agilde. Sg Ugberto. Sg Ferriola. Sg Berterando. Geriberto. Sg Spanlo.

Sg Nantario. Sg Spanuilde. Sg+ Teuderico. Sg Auresinda. Sg+ Domenico. Sg Stregoto. Sg Ramio. Sg Gravilo. Sg+ Eigofredo. Sg Tructa. Sg+ Elderigo. Sg Egilo. Sg Stabile. Sg+ Florentia. Sg+ Godescalcko. Sg+ Sesariga. Sg Teudesinda. Sg+ Livila. Sg Teudemira. Sg+ Degorosa. Sg Elone. Sg+ Gamo. Sg Columba. Sg Ademiro. Sg+ Wistrimiro. Sg+ Wistredes. Sg+ Gomesindo. Sg+ Dolehido. Sg Richirada. Sg Sesisclo. Sg+ Bagilo.

Sg Randulfo. Sg Adalberga. Sg Gomesindo. Sg Keno.

Qui hanc professione, [nos] simul in unum, fecimus.

Suniefredus SSS. Ostaldus SSS. (*Crismó*) Doddo SSS. SSS Giscafredus SSS. Signum Eldesindus SSS. Eldesindus SSS. Bulgar SSS. SSS Oliba SSS. (*Crismó*) Suniulfus SSS. Adrovarius SSS. Anno SSS saione SSS. Eldepotus SSS. Asenarius SSS. Miro SSS. (*Crismó*) Undisclus SSS. (*Crismó*) Centurius, filium Centurii, SSS. + Suniarius comes +. (*Crismó*) Ermemirus vicecomes SSS. (*Crismó*) Narbonese SSS. (*Crismó*) Goltredus SSS. (*Crismó*) Guntiricus SSS (*Crismó*) Teudericus SSS. (*Crismó*) Trasovadus SSS. (*Crismó*) Bellus SSS. (*Crismó*) Nantulfus presbiter SSS. (*Crismó*) Dahimus presbiter SSS. (*Crismó*) Ranafredus presbiter SSS. Gentiles presbiter SSS. Daniel, filius Recosindi, SSS. Sg+ Astoaldo. SSS Hildefredus presbiter SSS. Nifridius presbiter SSS. Sg+m Livanus. Sg+m Adanagildes. Sg+m Wisalegus. Sg+m Trisericus. Secofredus presbiter SSS. (*Crismó*) Plancarius SSS.

Gaersias presbiter, qui hanc professione scripsit et S+ sub die et anno quod supra.

62

917, desembre, 11

En un judici que presidieixen l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses i dos jutges, Guimarà, mandatari d'una dona anomenada Bonida, reconeix, a petició d'Esclua, mandatari de l'abadessa, que no pot provar els drets de Bonida sobre una peça de terra de la vila de Franchonegaga, al terme de Vallfogona, a la vall de Ripoll, al comtat d'Osona, i l'evacua.

A ACA, Cancelleria, perg. Miró, núm. 18.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, 15, doc. 2.54. UDINA, *El Archivo*, doc. 53. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 168.

In iudicio de domna Hemmone abbatissa seu de iudices qui iussi sunt causas dirimere vel legibus terminare, id est, Plancario et Tuli[cane] iudicum seu in presencia Nantulfo, S[olu] levita, Wansario, Fedanco sacerdotes et in presencia Annone, Astoaldo, Eldoardo, Moreno, Berto, [...]fo, Teuderigo, Eldefredo et Reinuardo saione et aliorum plurimorum bonorum hominum qui ibidem aderant in eorum iudicio. A petitione Scluane, qui est insertor vel mandatarius de domna Hemmone abbatissa, recognosco me, ego Wimara, ab interrogacione de suprascriptos iudices verum est in omnibus et hoc veritatem denegare non possum qualiter id dum me interpellavit in placito de ipsa terra que in comitatum Ausonense, in valle Riopollense, infra terminio de Valle Facunda, in villa que nominant Franchonegaga sexteradas V de terra culta et afrontat de I latus in strada et de alia parte afrontat in terra Recharedo et de III parte afrontat in terra de domna Hemmone abbatissa et de quarto parte afrontat similiter.

Et ego Wimara, qui sum mandatarius de Bonita femina, dixi in meis [responsis an]te suprascriptos iudices unde ego eum offeram ivi auctorem nomine Francholino, quod ille mihi autorecasset in ipsum placitum et non fecit, et ego Wimare interrogaverunt me ipsi suprascripti iudices plures vicibus si potuebam auctorem habere de ipsa terra quod superius insertum est aut non. Et ego Wimara in meis responsis dixi quod non possum neque in [...] placito neque in alio et si sum professus Wimara, qui sum mandatarius vel insertor de Bonita femina, et sic facio mea [exvac]uacione de ipsa terra quod superius insertum est et ea que dico recte et veraciter me recognosco in vestrorum suprad[ictum iudicium].

Facta mea recognicione vel exvacuacione III idus decembrii, anno XX regnante Karulo rege, filio Leudoici.

Sign+ Wimara, qui sum mandatarius, qui me exvacuavi.

Sign+ Melantro. Sign+ Baldebonus. Sign+ Salomon. Sign+ Auriolus. Sign+ Reinuardo saione. (*Crismó*) Plancarius SSS. (*Crismó*) Tulkas SSS.

Gentiles presbiter, qui hanc recognicione vel exvacuacione scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

63

919, gener, 24

Davant Miró II de Cerdanya i Besalú, comte i marquès, el vescomte Remesari I de Cerdanya, dos jutges i molts homes bons, a demanda de Langobard, mandatari d'Ennegó, abat de Santa Maria de Ripoll, i per interrogació dels jutges, uns particulars reconeixen que han de donar els delmes i les primícies a l'església de Santa Maria de la vall de Borredà.

[A] Original no localitzat.

B AEV, llig. 2059, plec VIII, f. 5r-5v. Còpia parcial de R. d'Olzinelles, anterior a 1835.

Ed. ROVIRA, «Un bisbe d'Urgell», ap. 5. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 195.

In iudicio de Mirone, comite seu et marchio, et Remesario vicescomite [seu et iudices qui iussi sunt iudicare, id est, [G]iscafredo et Goltredo iudicum, seu et in presentia bonis ominibus, id est, [...] et aliorum multorum bonorum omnes qui ibidem aderant, ad petitione de Lancobardo, qui est mandatarius de Ennecone abbate, vel ab interrogacione de supradictos iudices, profesí su[mus] pariter Dato, Mangefredus, Elias, [Cagosus, Dado, Dutila et Radepertus] fecimus nostra professione de ipsas decimas et primitias quod nos pariter debemus donare ad domum Sancta Maria quod est in valle Borosetana, quod [...] Enneco abbas per consensum proprii [...] episcopo domno Radulfo [...] et contensimus pos anno [...] ipsas decimas et primicias ad iamdicto Ennecone abbate cugus mandatum iste Lancobardus persequitur. Et interrogaverunt nos pariter ipsi predicti iudices si contensimus nos pariter ipsas decimas et primicias [...] diximus nos pariter Dato et Mangefredus et Elias et Cagosus et Dado et Dutila et Radepertus in nostro responsum, peccatum nostro impediante, diabolo incitante, quod si fecimus etsi fecimus nostra professione in vestrorum iudicio.

Facta nostra professione VIII kalendas februarii, anno XXII regnante Karlo rege, filio Lodovici.

64

921, febrer, 25. Esponellà

En presència de Guiu, bisbe de Girona, Miró II de Cerdanya i Besalú, comte i marquès, Seguer de Besalú i Ennegó, vescomtes, i tres jutges, tretze testimonis presentats per Optat, mandatari del bisbe, juren damunt l'altar de Sant Cebrià de l'església d'Esponellà, al comtat de Besalú, i declaren en la causa promoguda pel bisbe contra divuit

particulars per la propietat d'unes vinyes a Bàscara i Cassinyola. Els testimonis declaren que abans que els particulars plantessin les vinyes les terres les van posseir els bisbes de Girona per preceptes reials que els concedien la vila de Bàscara i els seus vilars. A continuació, els testimonis precisen els termes de la vila i conclouen que els inculpats han construït cases i han plantat les vinyes dins aquests termes sense permís, injustament i contra llei i que avui Bàscara, els seus vilars i els seus termes ha de ser més del bisbe que no d'aquests homes.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 80-83. Còpia del segle XIII.

C ACG, Llibre Verd, pàgs. 55-56. Còpia del segle XIV.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. 12 (amb data de 925). MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 68. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 22. CONSTANS, *Diplomatari*, I, núm. 28 (amb data de 925). MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 31. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 171.

[C]ondiciones sacramentorum atque exordinationes Quigone sedis Gerundensis episcopo, Mirone comite seu et marchio, Segarie et Ennegone vicecomites, seu in presentia de iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Trassovado, Teuderico, Leopardo iudicum et iterum Leopardo sagone, et in presentia Seniofredo archipresbitero et Petrone archidiachono, Seniofredo et Gondemare et Abrone, Altemiro levitas, Quistremiro, Quintilane, Fruilane et Senderedo sacerdotes, et in presentia laicorum, id est, Datone, Quirindo, Quintilane, Amelio, Valado, Lugelane, Senifredo, Soniario, Ysarno, Suniegilde, item Trassovado, Endaleco et aliorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant. Testificant testes prolati quos profert Autatus, qui iudex est subditus vel assertor de supradicto episcopo, Adalane, Ansulfo, Berane, Ascarico, Odilane et Baldovigo, Flavio, Teuderico, Manaquiso, Elderico, Bono, Petrone, Altemiro, Quadamiro, Soniario, Iuliane, Ruderico, Mirabile, propter causam unde intentio vertitur inter eos.

Hec sunt nomina testium qui hoc testificant sicut et iurant, id est, Mirone presbitero, Gaugone, Tubias, Odila, Sunialdo, Guilemundo, Theumondo, Placido, Undila, Trassemiro, Quademiro, Trassovado, Ascarico. Nos predicti testes in unum damus testimonia.

Iuramus in primis per Deum Patrem omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius, Sanctum quoque Spiritum quem in Trinitate unus et verus Deus, sive per reliquias beati Cipriani confesorem et martyris Christi cuius basilica sita est in comitatu Bisuldunense, in villa Expondeliano, supra cuius sacrosancto altario ubi has condiciones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus et bene in veritate notum habemus et presentialiter eramus et oculis nostris vidimus ipsas vineas unde supradictus Obtadus petunt iamdictos homines antequam ipsas vineas fuissent complantatas, vidimus ipsas

terras tenentes et possidentes quondam Teuthario, sedis Gerundensis episcopo bone memorie, per suum preceptum quod quondam Lodovicus et Karolus fecerunt quondam Guimerano et Gondemaro, sedis Gerundensis episcopos, de villa quam vocant Bascharam cum suis villaribus cum illorum fines, sicut in supradictos preceptos resonant; que est ipsa villa cum suis villares in comitatu Bisullunense; et post obitum Teutarii vidimus ipsas terras tenentes et possidentes a quondam Servodei episcopo per terminos de supradicta villa de Bascharam et Cassaniola.

Quia affrontat ipsa villa: a parte orientis in termino Empuritano et pervenit ad ipsa archa de Oriolus villa, et de ipsa archa pergit per ipsam viam mercaderiam, deinde per ipsum limitem qui est in ipsa serra supra domum condam Trassoarii, deinde per ipsa vinea quam retinueram qui est vinea infra iamdicto terminio et descendit usque in ipso rivo, deinde vadit inter domos ubi Quadamirus habitat et aliam domum ubi Soniarius habitat, deinde vadit per ipsas fixorias que supradicti iudices fixerunt in supradictorum presentia usque ad vineam Belloni, et latus ipsa vinea ascendit usque summam in ipsa serra; a parte occidentis affrontat in summa serra que dividit inter Bascharam et villam quam vocant Gallinarios, et vadit ipsa serra usque ad ipsa archa antiqua, et de ipsa archa antiqua que dividit inter Bascharam et Parietes et descendit usque ad campos de Vifredo presbitero, et descendit usque in flumen Fluviani in medium aque, atque inde vadit per Fluviani usque ad terminio de Impuritano.

Quantum isti supradicti homines infra iamdictos terminos domos et curtes hedificaverunt, vineas complantaverunt contra voluntatem vel iussionem supradictorum episcoporum iniuste et contra legem hoc fecerunt, et hodie plus debet esse supradicta villa Bascharam cum suis villaribus et cum illorum terminio sicut superius resonat, supradicto Guigone episcopo ad regendum more episcopali quam de iamdictos homines aut de ullum alium hominem. Et ea que scimus recte et fideliter testificamus atque iuramus per supra nixum iuramentum in Domino.

Facta condicione V kalendas marcii, anno XXIII regnante Karolo rege, filio Lodovico.

Sig+num Adalane. Sig+num Datone. Sig+num Berane. Sig+num Aschario. Sig+num Obdilane. Sig+num Baldovigo. Sig+num Teuderico. Sig+num Managiso. Sig+num Elderico. Sig+num Bono. Sig+num Petri. Sig+num Sfreericus. Sig+num Gadamiro. Sig+num Suniario. Sig+num Mirabile. SSS Miro presbiter. Sig+num Sunialdo. Sig+num Gaugus. Sig+num Ansulfus. Sig+num Teudemandus. Sig+num Placido. Sig+num Undila. Sig+num Trasemiro. Sig+num Trassovodus. Sig+num Baldivigus, qui hunc iuramentum iuravimus.

SSS Soniofredus archipresbiter SSS. SSS Laufredus subdiachonus SSS. SSS Petrus archilevita. SSS Benedictus presbiter SSS. SSS Venerellus presbiter SSS. Ferrecinctus presbiter SSS. SSS Vistremirus presbiter SSS. SSS Quintila presbiter

SSS. SSS Wifredus presbiter SSS. SSS Fredaridus presbiter SSS. SSS Goderandus presbiter SSS. SSS Quintilla presbiter SSS. Leopardus saio SSS. SSS Trasovadus iudex SSS. SSS Segarius SSS vicecomes. SSS Enego vicecomes SSS. SSS Quedredus, qui hunc iuramentum recepi.

SSS. Aderichus subdiachonus, qui hanc condicionem scripsi et SSS sub die et anno quo supra.

65

921, febrer, 25. [Esponellà]

Davant un tribunal que formen Miró II de Cerdanya i Besalú, comte i marquès, el bisbe Guiu de Girona, els vescomtes Seguer de Besalú i Ennegó i set jutges, dinou persones, a demanda d'Optat, mandatari del bisbe, i per interrogació dels jutges, reconeixen que van edificar cases i van plantar vinyes il·legalment en terres de la seu de Girona situades al terme de Bàscara i no al de Vilademuls, i les evacuen.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 77-78. Còpia del segle XIII.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 418. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 23. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 32. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 172.

Les persones que fan aquesta *evacuatio* són les mateixes que s'esmenten en la declaració testifical anterior, feta a Esponellà aquest mateix dia, amb l'excepció d'un prevere de nom Sender que figura en aquest document i no en l'anterior.

In iudicio Mironis comitis seu marchionis vel in presentia Wigone sedis Gerundensis episcopo, Segario et Ennegone vicecomites, vel in presentia de iudicibus que iussi sunt iudicare et Teudarico, Trasebado, Leopardo, Tulecane, Ermegilde, Onesto, Sendredo iudicum, item Leopardo saione, vel in presentia item Enegone presbiter, Audesindo, Dotario, sacerdotes, Petrone, Seniofredo, Gondemaro, levitas, sive et laicorum presentia Enegone, Amelio, Ansulfo, Arbolfo, Valadone, Odilone, Sabrone, Bellone, Bono et aliorum plurimorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant.

Appetitionibus Optado, qui est assertor supradicto episcopo, vel ab interrogatione de supradictis iudicibus, professi sumus nos Managiso, Berane, Addalane, Sendero presbitero, Ansulfo, Ascarico, Odilane, Baldevigius, Flavius, Teudericus, Eldericus, Bonus, Petrus, Altemirus, Wadamirus, Soniarius, Iulianus, Rodericus, Mirabilia, et facimus nostra evacuatione, eo quod negare non possumus in vestrorum supradictorum presentia, qualiter unde nos petivit supradictus Obtadus per mandato supradicto episcopo quod nos hedicavimus domos et vineas iuxta terminos de sua villa Baschara, quam ille petivit per vocem Sancte Marie semper Virginis et Sancti

Felicis martyris Christi, quod ille retinet more episcopali ad regendum, et est ipsa villa in comitatu Bisullunense.

In omnibus sumus professi et facimus nostram evacuationem, quia non possumus probare nec hodie nec ullo tempore nec per testes nec per scripturam nec per ullum inditium veritatis quod ipsas domos vel vineas unde predictus Obtadus nos petivit a partibus nostris deffendere possumus per termines de villa de Muls; et quantum nos domos, curtes et hortos hedificavimus, vineas complantavimus infra terminos de iamdicta villa Baschara, contradicentes supradicto episcopo vel alios antecessores suos, iniuste et contra legem hoc fecimus; et vera est nostra professio vel evacuatio in vestrorum supradictorum presentia.

Facta professione et evacuatione V kalendas marcii, anno XXIIII regnante Karolo rege, filio Ludovici.

Sig+num Managiso. Sig+num Berane. Sig+num Agdalane. Sig+num Ansulfo. Sig+num Ascarico. Sig+num Odilone. Sig+num Baldevicus. Sig+num Flavius. Sig+num Teudericus. Sig+num Bonus. Sig+num Eldericus. Sig+num Petrus. Sig+num Althemirus. Sig+num Wadamirus. Sig+num Suniarius. Sig+num Iulianus. Sig+num Rodericus. Sig+num Mirabilia.

SSS Benedictus presbiter. SSS Fredarius presbiter SSS. SSS Ferecinctus presbiter SSS. SSS Wifredus presbiter SSS. SSS Gondradus presbiter SSS. SSS Laufredus. SSS Remfredus, qui me recognovi vel evacuavi SSS. SSS Enego vicecomes. SSS Tra-sovadus iudex. SSS Segarius vicecomes SSS.

66

923, abril, 27

En un judici d'Isarn I, comte de Pallars, i sis dels seus jutges, i en presència del també comte de Pallars Llop I, es dirimeix un conflicte entre el monestir de Sant Genís de Bellera i el prevere Domnul de Senterada. La declaració dels homes de Rivert i Toralla sobre els termes entre Vilanova i Censui permet dividir els béns en disputa.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral de Lavaix, f. 65.

C BRAH, Col. ABAD Y LASIERRA, VI, núm. 97. Còpia del segle XVIII.

Ed. SERRANO, *Noticias y documentos*, pág. 300. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, III, doc. 134.

In nomine Domini. Libellum divisionis quod diviserunt servientes de domum Sancti Genesis et domum Sancta Maria ad homines de Reverte et de Toralia ab ipso abbate Egamium et Roderondo presbitero, Guischafredo presbitero, Ermesindo presbitero, Orseno presbitero, Balderico presbitero, Asnero monacho, Ataolfo

monacho, Banzone monacho, Roctero monacho et alia cetera congregatione qui ibidem serviunt et Ichilane [converso]. In iudicio Isarno comite et suis iudices, id est, Aster, Altemiri, Ato, Agila, Ato, Asneri, et in presencia hominum bonorum qui ibidem aderant, qualiter vertit intempcio infra istos supra dictos et Dompnulum presbitero, quia terminavit istos terminos inter Villanova et Cenzovi, et in facie de ipso comite Isarno et Lopone comite, et istos supra dictos omnes sic venerunt et terminaverunt eas per ipsa petra rubia qui est in ipso serrato qui vadit de occidente subtus ipso pugo, et per ipsos tres tartarios, et per ipsa pariete antiqua usque in ipso sarrato in parte orientis unde apparet villa Gabarlas, etprehendit Dompnulus de ipsas parietes usque in collo de Villanova, et prendiderunt ipsi monachi de ipsas parietes usque in Cenzovi, nisi ipso campo de Dompnulum quod non prendiderunt. Et hec omnia supra scripta verum est.

Facta divisio inter nos .V. kalendas madii, anno .XXVI. regnante Karllo rege, filio Lodivicho.

Biarichus presbiter. Pennellus presviter. Adefonsus presbiter. Durandus. Singiricus. Ato. Trasverus, isti visores fuerunt. Dompnulus presbiter SSS. Isarnus SSS. Roctarius presbiter rogitus scripsi sub die et anno que SSS supra.

67

923, maig, 13

Ardegari, la seva esposa, Flamídia, Daniel i la seva esposa, Bonesèn, venen a l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses les parts que tenen d'unes terres i dos casals a la vila de Crosus, al Vallespir, per l'equivalent de setze sous. Una part dels béns venuts van pertànyer a Guandalfred, oncle de Daniel, que va occir Simplici, germà de Daniel, motiu pel qual el comte Miró el Vell la va donar a Gontard, pare de Daniel.

A ACA, Cancelleria, perg. Miró, núm. 40.

Ed. MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, núm. 2075. UDINA, *El Archivo*, doc. 76. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 200.

In nomine Domini. Ego Ardegarius et uxor mea Flamidia, Daniel et uxor mea Bonesinda, nos simul in unum vinditores tibi domna Hemmone, abbatisa. Per hanc scriptura vindiccionis nostre, vindimus tibi in Valle Asperi, in villa Crosus, vel in suas aiacencias; vindo ego Ardegarius et uxor mea Flamidia in villa Crosus vel in suas aiacencias terras cultas vel incultas et duos casales, qui nobis advenit ex comparacione. Et affrontat ipsas terras et ipsi casales: de una parte in terra Dadilane, et de alia parte in terra Savarigo, et de tercia parte in terra Adilione, et de quarta parte in terra Gontario.

Quantum infra istas afrontaciones includunt, sic vindimus tibi ab omni integritate. Et ego Daniel et uxor mea Bonesinda vindimus tibi ipsa septima parte, qui fuit de genetrice nostro, nomine Gontardo, condam, et de genetrice mea, nomine Rofina, condam, et ipsa septima parte ab omni integritate. Et vindimus tibi alia septima parte qui fuit de avunculo meo, nomine Wandalfredo, condam, qui occisit fratre meo, nomine Simplicio, quod donavit domnus Miro, comis maior, condam, ad genitori meo supranominato Gontardo. Vindimus tibi ipsa VII parte ab omni integritate quantum ibi invenire putuerit propter precium quod inter nos et te comvenit in aderato vel difinito, id est, solidos XVI in rem valentem; et nihilque de ipso precio apud te emtrice non remansit, est manifestum.

Quem vero ista omnia superius nominata de nostro iuro in tuo tradimus dominio potestatem abendi, vindendi seu eciam commutandi quicquid exinde agere, facere vel iudicare volueris firmissimam in Dei nomine abeas potestatem. Quod si nos vinditores aut ullus homo qui contra hanc ista carta vindiccionem venerit inrumpendum aut nos iamdicti venerimus, inferam seu inferam tibi aut partique tue quantum ad eo tempore inmelioratum fuerit tibi coponere faciat aut faciamus. Et inantea ista vindiccionem firmis permaneat.

Facta karta vindiccionis III idus madii, anno XXVI regnante Karulo rege, filio Leodoici.

Sig+num Ardegarius, Sig+num Flamidia, Sig+num Daniel, Sig+num Bonesinda, qui nos simul in unum karta vindiccionem fecimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Bonaldus. Sig+num Berteramnus. Sig+num Altemirus. Sig+num Teodericus.

Geldemirus levita, qui hanc carta vindiccionem scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

68

930, abril, 8. Sant Segimon del Bosc

Davant un tribunal de quatre jutges, cinc testimonis juren haver vist i llegit diverses vegades una escriptura del 8 d'octubre de 921 que Garsenda, comtessa de Barcelona, jura haver perdut. Els juraments i la declaració testifical per a la reparació de l'escriptura tenen lloc a l'església de Sant Segimon, a la vall d'Arbúcies (Sant Segimon del Bosc, terme de Sant Feliu de Buixalleu).

[A] Original no localitzat.

B ACG, carpeta de documents sense número (abans Pabordia de la Vall d'Aro, núm. 454). Trasllat del 21 de juliol de 1411.

C ACG, carpeta de documents sense número (abans Pabordia de la Vall d'Aro, s. n.). Trasllat del 25 de juliol de 1549.

DACG, 11, a, 2, Índex de la Pabordia de Juliol de la Vall d'Aro, vol. III, núm. 25, pàgs. 2.105-2.110. Còpia del segle XVIII.

EACG, 7, b, 10, Llibre Mestre de Arxivació de la Sacristia Major fet per lo Sacrista Major Antoni de Bastero, f. 198r-199v. Còpia de 1709.

Ed. BLANCO, *El monestir de Sant Feliu de Guíxols*, doc. 1. *MARTÍ, *Collecció*, núm. 50 i 65. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, docs. 173 i 218.

Conditiones sacramentorum ad quas ex ordinatione Reccosindo et Petrone et Sisfredo et Wiliemundo iudices et in presencia Frodonio et Fredaldo sacerdotes et Reccosindo levita et laicorum Navio, Ugone, Miro, Teudifredo, Egila, Benigno, Audino, Audegario, Agila, Teudardo, Montebor et Eldoardo saione et aliorum multorum hominum qui ibidem aderant, testificant testes prolati quas profert Gersindes comitissa in faciem de supradictos iudices pro repparandum suam scripturam quod perditam habet, et hec sunt nomina testium qui hoc testificant, sicut et iurant, id est, Sesuldus presbiter, Teudalecus et Addaulfus, Hichila et Gudisclō: "Iurati autem dicimus in primis per Deum, patrem omnipotentem, et per Iesum Christum, Filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per reliquias sancti Sigismundi, regis et martiris Domini Nostri Iesu Christi, in cuius honore basilica fundata est in territorio Gerundense, in termino de valle Arbucias, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus et bene nobis cognitum est et videndum in veritate de ipsa scriptura vindicionis quod ista Gersindes comitissa dicit quod perditam habet quod condam Senderedus ei fecit de alaude qui est in territorio Gerundense, cui vocabulum est Arath, et in territorio Barchinonense alios alaudes".

Ego vero Sesuldus presbiter eam legi et relegi plures vices et legibus erat firmata de manu de condam Senderedo signum impressione facto et de alios firmatores signum impressionis facientes et scripsit eam Genesius presbiter et omnem testum firmitatis ipsius scripture firmiter novi videndo et relegendo. Et nos Teudalecus et Addaulfus, Hichila et Gudisclō eam audivimus legentem et relegentem plures vices et omnem testum firmitatis ipsius scripture firmiter novimus audiendum et in nostra presencia fuit acta et erat insertio eadem scriptura vindicionis.

In nomine Domini. Ego Senderedus vinditor tibi Gersindes comitissa, emptrice. Per hanc scriptura vindicionis me vindo tibi in comitato Ierundense, infra fines de valle Arate, vindo tibi alaudem meum quod ego emi de te ipsa emptrice, et abet ipse alaudes affrontationes: ab oriente in rio que dicunt Lubricato et in ipsa petra fita qui est in ipso prato que dicunt Adrabaldo et in ipsa roca que dicunt Rotunda et descendit usque in mare, et de meridie usque in montem que dicunt Torsa, et de occiduo in termines de Lagostaria, et de circi in termines de Romagnano. Vindo tibi ipso predicto alaude cum suis villaribus, id est, domos, curtes, ortos, terras,

vineas, cultis et incultis, pratis, pascuis, silvis, garricis, aquis aquarum viaductibus vel reductibus, in omnia et in omnibus, quantum infra termines de predicta valle habeo vel habere merear, quantum ego emi de te sicut in ipsa scriptura resonat quod tu michi fecisti, sic tibi ipsud omnia vindo ab integre.

Et in comitato Barchinonense, in Vallense, iterum tibi vindo omnia quod ego emi de te ipsa, cultum et incultum, in omnia et in omnibus quicquid dici aut homo nominari potest, quantum ego de te ipsa ibidem emi et in mea resonat scriptura empcionis quod tu ipsa michi fecisti.

Ipsud omnia tibi vindo ab integre cum illorum affrontaciones, cum exios et regressios illorum in propter precio solidos CCC, quod tu emprix michi dedisti et ego vinditor de presente manibus meis accepi et nichilque de ipso precio apud te emptrice non remansit, est manifestum.

Quem vero predicta hec omnia que tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestae ab omne integritate, ut quicquid exinde facere vel iudicare quod volueris liberam in Dei nomine habeas plenam potestatem, cum exio et regressio illorum a proprio. Quod si ego vinditor aut ullusque homo qui contra hanc vindiccionem venerit pro inrumpendum aut ego venero, non hoc valeat vindicare et componat aut componam tibi ista omnia superius scripta que tibi vindo in duplo cum omni illorum inmelioracione et hanc vindicio inrumpi non permittatur, sed in omnibus firmis et stabilis permaneat omnique tempore. Et calendarium ipsius scriptura habebat.

Facta vindiccionem VIII idus octobris, anno XXIII regnante Karulo reie, filio Lodoici.

Signum Senderedus alia manus, qui hanc vindiccionem feci et firmare rogavi.

Signum Embolato alia manus. Signum Giskafredus alia manus. Signum Servodei alia manus. Signum Ichila alia manus. Signum Salomon alia manus. Signum Aduolfo alia manus. Signum Gadislo alia manus.

In Christi nomine. Genesius presbiter alia manus, qui hanc vindiccionem scripsi et SSS die et anno quo supra.

Nos vero suprascripti testes vidimus ipsa scriptura in potestatem de dicta Gersindes comesa. Et ego Sesuldus presbiter eam legi et relegi plures vices et erat firmata legibus signum impressionis de predicto venditore vel de predictos firmatores et clusa de predicto scriba. Et omnem testum firmitatis ipsius scripture firmiter novi oculis meis videndo. Et nos alii predicti testes Teudalecus, Addaulfus, Hichila et Gundislo eam audivimus legentem et relegendem et omnem testum firmitatis ipsius scripture firmiter novimus et legibus erat facta et firmata. Et ego Gersindes comesa iuro in Deum et propter Deum et per suprascriptas reliquias sancti Sigimundi, regis et martiris, quia ipsa scriptura quod isti testes hic testificant, sicut superius resonat, perditam eam habeo et inparet et per nullam fraudem nec per nullum ingenium non hoc dico nisi quia perditam eam habeo et

inparet et habere vel invenire eam non valeo. Et ea que scimus recte et veraciter retificamus atque iuramus per super hancnixum iuramentum in Domino.

Late condiciones VI idus aprilis, anno primo quod obiit Karulus rex, qui fuit post Oddoni regi.

SSS Sesuldus presbiter, qui hunc sacramentum fideliter iuravi SSS. SSS Teudalegus, qui hunc sacramentum iuravi SSS. Sig+ Addaulfo, sig+ Hichila, sig+ Gudisclo, qui hunc sacramentum fideliter iuramus. Sig+ Gersindes comitissa, qui hunc sacramentum fideliter iuravi.

Sig+ Teudifredo, sig+ Ugone, sig+ Odino, sig+ Doderando, sig+ Audegario, sig+ Agila, sig+ Baldefredo, sig+ Sabado, sig+ Teodardo, sig+ Benigno, SSS, Navius SSS, SSS Miro SSS, SSS Reconsindo levita SSS, SSS Fredovinus presbiter SSS, SSS Fredaldus presbiter SSS, isti auditores fuerunt.

Sig+ Eldoardo saione, qui hunc sacramentum fideliter recepi. (*Crismó*) Petrus SSS. (*Crismó*) Reccosindus, filius Virigilli, fideliter suscrixit et sacramentum recepit SSS. (*Crismó*) Sisfredus SSS. (*Crismó*) Viliemundus SSS.

(*Crismó*) Endaleicus levita, qui hanc condicione scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

69

933, abril, 5

A precis del prevere Nectarà, Adalgís accepta d'ell trenta sous perquè redimeixi el seu esclau, Feliu, que els jutges li van lliurar en judici per haver assassinat el seu fill Arlovad. Com que l'esclau no es pot redimir amb el seu propi peculí, és redimit amb el del prevere, que li perdona els trenta sous, de manera que Feliu i els seus descendents podran viure en endavant lliures i sense infàmia.

A ACV, cal. 6, doc. 152.

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 161. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 392.

In nomine Domini. Ego Adalgis, tibi Nectarane presbitero. Manifestum est enim quia rogasti me cum pluris bonis hominibus, ut recepissem de te solidos [XXX^a] pro redemptione de servo meo, nomine Felix. Qui mihi advenit pro sua traditione, quod ille se trad[idi]t in iu[di]cio constituto quoram comiti et iudices vel bonis hominibus, pro filio meo qui fui condamnatus Arlovadi, quo ille eum interfecit et se recognovi et sui traditioni firmavi. Et ego Adalgis adquevi tua voluntate ut absque ulla libertate liberus fiat, pro eo quod servus non potest se redimere de suo pecculio, et recepi de te solidos XXX^a, praesentis bonis hominibus in redemptione pro illo, ut omnem servitium et libertinum quod mihi [debebat] impendere

cunctum, exinde habeat mercedem, sicut mihi promisisti ut si procreaverit proles absque hullum infamium persistent omnique tempore.

Et ego Nectar presbiter, sic eum redimo de mea rem propria, propter Deum et remedium anime mee, et sic illi perdono ipsos solidos XXX^a, ab integrum, ita ut nec ego nec nullusque homo ausus sit requirere ipsos solidos XXX^a, neque in vita mea, neque post obitum meum, nec in nulloque tempore, sed sanus et letus pro[ced]at absque hullum infamium in omni locum quem eligere voluerit ille et omnis eius si fuerat posteritas liber. Hanc donationis atque redemptionis que ante vos ei perdono atque concedo ego Nectar presbiter, propter Deum et remedium anime mee, nullam vocem, oppositionem, nec potestatem ei nullus requirere no presumat, set incolomes ubique persistat, nemine inquietante. Quod si ego Adalgis, qui recepi ipsos solidos XXX^a, aut ego Nectar presbiter, qui dedi mea expontanea voluntate ipsos solidos XXX^a in redemptionem sicut superius scriptum est, aut aliquis de posteritatis nostre, qui contra hanc donacione et redemptione vel definitione venerit pro inrumpendum, componat in vinculo solidos XXX^a tibi perpetim abituros, et in antea ista donatio et redemptio vel diffinitio firmis permaneat modo et omnique tempore.

Facta donacione vel redemptione nonas aprelis, anno IIII quod Karulus rex obiit, Christo regnante.

Sign+ Adalgis, qui hanc solidos recepi et propter Deum et remedium anime mee eosque perdonavi, et firmavi et testes firmare rogavi.

Sign+ Adala. Sign+ Eralus. Sign+ item Adala. Sign+ Willara. Oliba SSS. Nectar presbiter, qui ipsos solidos dedi pro redemptione et eos perdonavi subter, et testes firmare rogavi et SSS. (*Crismó*) Sendredus SSS. Sig+ Adroarius. Wadamirus subdiaconus SSS. Sig+ Wadam[irus]. Sig+ Salla. SSS. Auriolus presbiter SSS. Bulgarus subdiaconus SSS.

Borrellus presbiter, qui hanc redemptione vel difinitione scripsi et SSS die supra que anno.

70

938, febrer, 7

Davant un tribunal que formen quatre jutges i presideixen el comte Sunyer I de Barcelona i el vescomte Guadall I d'Osona, un centenar de persones, habitants del terme d'Artés, reconeixen, a demanda de Guisalfred, mandatari del bisbe Jordi de Vic, que les cases, corts, horts, terres, vinyes i molins que tenen pertanyen a la seu de Vic per precepte del rei Odó. Reconeixen també que deuen a la seu el servitium que normalment es satisfà a reis i comtes. Així mateix, reconeixen els termes de l'alou.

A AEV, vol. X, núm. 4.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, X, ff. 40-43. Còpia feta en 1751 per Mn. Josep Rocafort.

C AEV, vol. 909, f. 12-15. Còpia feta en 1755 per Joan Padrosa, notari episcopal de Vic.

D BNF, Col. MOREAU, vol. 7, ff.121-124. Còpia del segle XVIII.

E MEV, Registre de Mn. Ramon Casadevall. Còpia de principis del segle XX.

Ed. GIBERT, «Reconeixement dels límits», pàgs. 144-147; JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 182, pàgs. 155-158; *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 443.

In iudicio Suniario comite, et Wadaldo vicecomite, et iudices Suniario, Centurio, Senderedo et Salamon, et in presencia Salane, Eldemare, Leopardo, Wiscafredo, Odone, Se[nder]edo, Radulfo sacerdote, Sanciolo, Wisadone, Wimarane, Netarane sacerdotes, Wdalaro, Suniuldo, Wilielmo, Fedancio, Imolado saione, et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. A petitione Wisalfredo, qui est mandatarius Georgio episcopo, qui chatedram Beati Petri Apostoli regit hoc tempore, recognoscimus nos Gudemirus, Domenicus, Adimirus, Godinus, Guldricus, Spasius, Firriolus, Guuricus, Rodaldus, Bellus, Eldefredus, Servodei, Warnerus, Gismirus, Agustinus, Ioha[nn]es, Godbaldus, Eldericus, Unifredus, Sesegudus, Do[na]dus, Dodo, Dodmares, Fructuosus, Gudilo femina, Odesindus, Alexandrius, Trasericus, Stephanus, Godafredus, Sancius, item Sesegudus, Sol[arius, Anse]fredus presbiter, [Abile, Wimara, Fruilo femina, Gudalb]ertus, [Sone]gildus, Ervigius, Sperandeo, Bulgara, [Anid]us, Bradulina femina, Revellus, Sabadus, Firriolus, Franco, David, Cardosus, Guldiricu[s, Al]temiru[s], Rado, Ermengarius, Recosindus, Gondemares, Celsus, Leo, Guil[imi]rus, Agila, Iocundus, Seniofredus, Odesindus, Waltarius, Ragamfr[e]dus, Madexo, Salamon, Revellus, Nadesinda femina, Sesegudus, Bulgarus, Ansefredus, Savaricus, Teudosindus, Narbonellus, Mascharon, Lunar, Teudegarius, Eimo, Macanella, Goldricus, Danlane presbitero, Martinus, Argeleva femina, Gualdofredus, Vencemal, Ermetride femina, Elderedus, Donocius, Primizia femina, Gemela femina, Argimira, Otega, Suniarius, item Suniarius, Quocefredus, Odegarius, Domaldus, Benedicta, Iusta, Eliseo, Serena femina, Ermenaldus, David, Gilisclo, Eldericus, Landemirus, Lelegar[da], Marc[...]olfus, Floregius, Evolendus, [nos] hoc quod negare non possumus in vestrorum iudicio, qualiter de hac causa unde nos petivit predictus mandatarius Wisalfredus hoc quod dixit quod nos tenemus kasas et kasalibus, curtes et ortos, terras et vineas, cultum vel eremum, molinis et molinaribus, aqueductis et reductis, quod rex Odo per consultum Wifredi comiti condam concessit ad domum Sancti Petri seu etiam ad Got[ma]re ep[iscopo, qui eo tempore regere vi]debat prefatum ecclesiam, vel a cunctos successores eius, und[de] per dictum servicium impendere deberemus] ad dictam ecclesiam eiusque episcopis [quod regibus vel comitibus impendebant, et exin]de contemtores existimus.

Nos quoque supranominati veraciter nos recognoscimus quod nos tenemus ipsos domos cum curtis et ortis, terris et vineis, molinis et mulinaribus, [cultum

et eremum, unde isto mandatariu]s nos petiit, et scimus recte quod rex preceptum terminatum legitime concessit ad predictam ecclesiam et a cunctos episcopos eidem ecclesie servientes et [hodie hec omnia debent esse per legem et iusticiam de prelibata ecclesia eiusque episcopis], cum terminis et aiacentiis eorum quam aut de nullum alium hominem.

Termini autem istius alaudis unde nos re[cognoscimus incipit ad Riolato, et ascendit per rio de Olone usque ad ipsas Toscas, et ad cendit per ipso torrent]e inter domum Franconi et domum Bulgarane, et conscendit ad ipso pugo quod dicitur ad ipsa Elzina, deinde descendi[t ad torrentem, et transgresso torrente, ascendit per ipso Rubiale et vadit per campo de Admiro, et pervenit] ad ipso pugo. Inde vero per sumitate de ipsa serra transgreditur supra domum de Aliero, et inde per [infra fixurias et per ipsa vinea de Aliero conscendit ad ipso Monte Grosso ubi sunt adcervi petrarum], inde descendit ad i[psa st]rada ad ipsum adcervum petre, et sic per ipsa serra in ipsa strada, et descendit ad ip[so petr]igine, et sic descend]it per ipso torrente et pervenit [ad ipso rivulo quod dicitur ad ipsa A]mendola. Inde namque as[ce]ndit ad ipso pugolo super ipsa via ad ipsa Codina, et inde transgreditur [a latere montis et] vergit ad ipso villare Antiquo, deinde in torrente. Transgresso torrente, conscendit per campum de Godino, et pervenit ad ipsa petr]igine naturale, deinde vadit ad ipso pugo su[per ipso torrente, de] hid descendit in torrente. Transgresso torrente, ascendit ad ipso pugolo ubi sunt monumenti, et inde venit ad torrente, et sic per torrente pervenit ad rio quod venit de Rosediuro, [et sic ascendit per ipso] rio, et pervenit a ipso aquaducto quod descendit inter ipsa vinea et ipsa silva, et pervenit ad ipso collo super ipso pugolo ad ipso Albescar, et inde descendit ad ipso torrente et ipso Tuver, et conscendit recte tramite in sumitate de ipsa serra prope ipso campo de Mirone.

Deinde graditur per sumitatem de ipsa serra, et venit ad ipso pugo ubi finiuntur ipsi campi de Sesegundo, deinde vadit supra ipso pugolo et pervenit ad ipsa fonte de ipsa Sorba. Inde verso conscendit ad ipsa archa de Suniario comite, et inde vadit per ipsa strada que vadit iusta ipsos Molares, et pervenit per ipsa strada usque ad ipsa archa que est in ipso campo de Rodaldo, [discurrit ad ips]a archa, deinde descendit ad ipsa petra rotunda, et vadit per ipsas lapides ubi sunt ipsas characteras confictas, et inde descendit per ipso campo de Augustino ubi sunt acervi petre, et ascendit in ip[s]a se]rra per ipsa singa, et vadit per ipsa [...] [de Adrebaldo, et inde transgreditur] ipso torrente et ascendit per ipsa ficxoria, et vadit per sumitatem de ipsa limite, et pervenit ad ipsam petram ubi abet crucem descriptam, et vadit [...] vallem, et conscendit ad campo [...]. Deinde vadit per suma serra et venit ad rupem coscoliosam, et sic per sumitatem de ipsa vinea de Sonegilde, et vadit supra domum de Egila, et pervenit ad ipsos Fornos, deinde per sumitatem vadit ad ipso pugolo ad ipsas elzinas et petras naturales ubi abet crucem confictam. Inde graditur ad ipso casale de Baldo, et pervenit ad ipsa codina supra domum de Sesegudo, et pervenit

ad ipso pugo sublimiore, et descendit per ipso campo de Gemella, et pervenit ad ipsa petrigine. Deinde descendit in via que vadit per Matabanis, et vadit per cinglo subtus ipso Forno, et transgresso torrente, recto tramite conscendit ad cacumen montis que dicitur Wardia, deinde descentit per suma serra usque in torrente. Transmisso torrente vadit per ipsa via subtus domum de Atoni, inde per serre sumitatem pervenit iusta do[mum de Gotmare per ipsa] arca usque in ipso ficturo, et infunditur in Lubricato. Deinde per Lubricato usque in Riolato, deinde per Riolato usque in rio de Olone. In omnibus nos recognoscimus supra nominati omnia hec supe[rius terminata in] tegerrime debet obtinere iam dicta ecclesia eiusque episcopis, absque nulus voce oposicionis et contradictionis, et ea que dicimus recte et veraciter nos recognoscimus in vestrorum iudicio.

[Facta ista recognicion]e VII idus februarii, anno II regnante Ludovico rege, filio Karloni regi.

Sig+ Gudemiro. Sig+ Domenicus. Sig+ Adimirus. Sig+ Gudinus. Sig+ Guldricus. Sig+ Aspasius. Sig+ Ferri[olus. Sig+ Guuricus. Sig+] Rodaldus. Sig+ Bellus. Sig+ Eldefredus. Sig+ Servodei. Sig+ Warnerus. Sig+ Girmirus. Sig+ Agustinus. Sig+ Iohanes. Sig+ Godbaldus. Sig+ Eldericus. Sig+ Unifredus. Sig+ Ses[egudus. Sig+ Don] adus. Sig+ Dodo. Sig+ Dotmars. Sig+ Fructuosus. Sig+ Gudilo femina. Sig+ Odesindus. Sig+ Alexandrius. Sig+ Trasericus. Sig+ Stephanus. Sig+ Godafredus. Sig+ Sancius. Sig+ Sesegudus. Sig+ S[olarius]. Sig+ Ansefredus. Sig+ Abila. Sig+ Wimara. Sig+ Fruilo femina. Sig+ Gudalbertus. Sig+ Sonegildo. Sig+ Orovigius. Sig+ Aliero. Sig+ Sperandeo. Sig+ Bulgara. Sig+ Anidus. Sig+ Bradulina femina. Sig+ Revellus. [Sig+ Sabadus. Sig+] Firriolus. Sig+ Franco. Sig+ David. Sig+ Kardosus. Sig+ Guldircus. Sig+ Altimirus. Sig+ Rodus. Sig+ Stephanus. Sig+ Celsus. Sig+ Igila. Sig+ Riculfus. Sig+ Ermengarius. Sig+ Odesindus. Sig+ Gondemars. Sig+ Leo. [Sig+] [...]. [Sig+] [...] Sig+ Seniofredus. Sig+ Odesindus. Sig+ Gualterius. Sig+ Ragamfredus. Sig+ Madexo. [Sig+ Sala]mon. Sig+ Revellus. Sig+ Nadesinda. Sig+ [Sesegu]dus. Sig+ [Bulga]rus. Sig+ Ansefredus. Sig+ Savaricus. Sig+ Teudosin[dus. Sig+ [...]. Sig+ [...]. Sig+ Lunar. Sig+ Teudegarius. Sig+ Eimo. Sig+ Macanella. Sig+ Golericus. Sig+ Ma[r]tinus. Sig+ Argeleva femina. Sig+ Gualdefredus. Sig+ Vencemal. [Sig+ Ermetri]de. Sig+ Elderedus. Sig+ Don[ocie. Sig+ Primicia femina. Sig+ [...]. Sig+ [...]. Sig+ Otegus. Sig+ Suniarius. Sig+ Suniarius. Sig+ Quocefredus. Sig+ Odegarius. Sig+ Domaldus. Sig+ Benedicta. Sig+ Iusta. Sig+ Eliseo. Sig+ Serena. Sig+ [Erme]naldus. Sig+ David. Sig+ Wi[lisco. Sig+ Eldericus. Sig+ Landemirus. Sig+ Cixila. Sig+ Oriolus. Sig+ Un[...]. Sig+ Salomon. Sig+ B[...]. Sig+ Domenica. Sig+ Stephanus. Sig+ Even[...]. Sig+ Giscfredus. Sig+ Mirone. Sig+ Galindone. Sig+ Sperandeo. Sig+ Goltredus. Sig+ Barone. Sig+ [...]ne. Rodulfus sacer SSS. Nectar presbiter SSS. Ingilbertus [SSS]. SSS Eldemares SSS. Salla SSS. Riqulfus SSS. Sanciolus SSS. Suniuldus SSS. Danla sacer SSS. Sig+ Nevolendus. Sig+ [...]. Sig+ Bellus. Sig+ Ucandus.

Sig+ Spanellus. Sig+ Magnus. Sig+ Ello. Sig+ Imolado. Suniarius SSS. Centurius, filium Centurii, SSS. Senderedus SSS. Salomon SSS.

[...] presbiter, qui hanc recognicione scripsit et SSS die et anno quo supra.

71

942, agost, 31

Davant un tribunal que presideix Barceló, abat de Sant Cugat del Vallès, i formen el jutge Homdedeu i molts altres homes bons, Guistrimir, en nom del seu fill Sendred, acusa Escolàstica d'haver-li pres injustament i sense llei una vinya al territori de Barcelona, al terme de Cercedol, a Sant Cugat del Vallès. Escolàstica diu haver actuat per manament del seu senyor Riquer, difunt, però no ho pot provar i evacua la vinya.

A AMM, pergs. Sant Cugat del Vallès, núm. 10.

Ed. MUNDÓ, «Els abats Barceló i Gotmar», pàg. 162. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 240.

In iudicio Barchinonus abba et item Godemare, filio Pancario, et iudice Homodei, et in presencia Ciri, Gontario, Riefredo, Wisando et Arivardo saione, et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant a petitione Guistrimiro vel ab interrogacione de supradicto iudice, recognosco me, ego Scolastiga femina simulque evacuo in vestrorum iudicio qualiter de ipsa vinea, unde me petivit Wistrimiro per vocem de filio suo Senderedo quod ille retinet in sua tutela. Qui est in territorio Barchinonense, in terminio de villa Cercitulo [...] quod dixit quod iniuste et absque lege tua evasi ipsa vinea de sua potestate, quod ille retinebat per iamdicta voce et [espla]ndavi ea per annos IIII.

Unde ego Scolastica in vos responsum dixi, quod omnino eam evasi ipsa vinea de sua potes[ta]te iniuste, set per iussionem de condam seniori meo Rikario. Unde et vos supradicto iudice me interrogasti diligenter plures vices et placitos legitimos mihi dedisti, si potebam oc adprovare, quod supradicto seniorio meo mihi iusserat prendere ipsa vinea et esplandare aut ullum indicium veritatis ostendere, per quibus legibus mihi defendere potuissem, unde iam supradictus Guistrimirus mihi petivit de ipsa vinea, aut non; set ego Scolastiga femina in omnibus me recognosco vel evacuo, quia hoc adprovare non possum per nullum indicium veritatis, per quibus ad opus meum defendere possum, nec in isto placito nec in alio nec in nulloque tempore, set iniuste et absque lege evasi ipsa vinea de sua potestate, set odie per lege et veritate plus debet esse de supradicto Wistrimiro [quam de me] per iam supradicta voce unde me petivit. Et ea que dico recte et veraciter me recognosco vel vacuo in vestrorum iudicio.

Facta recognicione vel evacuacione II kalendas septembri, anno VII regnante Leodovicus rex, filio Karlloni.

S+ Scolastica, qui hanc recognicionem feci. S+ Gontario. S+ Ciri. S+ Wisando. S+ Riefredo. S+ Erivardo saione. S+ Homodei SSS.

S. Arnulfo, qui hanc recognicione vel evacuacione scripsi, cum litteras superpositas in verso IIII, et SSS sub die et anno quod supra.

72

948, setembre, 29. Reims

Precepte del rei Lluís, donat a precés d'Acfred, abat de Sant Esteve de Banyoles, i de Tassi, protector de Sant Pere de Rodes, en què corrobora el pacte fet entre ells, amb el consell del bisbe de Girona i els comtes Sunyer I i Borrell II de Barcelona, Gausfred I d'Empúries i Rosselló i Guifré II de Besalú, i que posava fi al conflicte entre tots dos monestirs motivat per la voluntat de Tassi i els monjos de Rodes d'abandonar la subjecció a Banyoles. El monarca també concedeix a Sant Pere de Rodes, en la persona d'Hildegard, fill de Tassi i primer abat d'aquets monestir, la immunitat, la lliure elecció d'abat i la confirmació de propietats.

[A] Original no localitzat.

[B] Còpia del segle XII o del segle XIII en un Cartolari de Sant Pere de Rodes, avui perdut.

C BNF, Col. BALUZE, 107, fol. 427. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 83. BOUQUET, *Recueil*, IX, pàg. 604. LAUER, *Recueil*, núm. 30.

*ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II, pàgs. 229-231.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Ludovicus divina propiciante clementia rex. Si magestas regalis ob amorem Dei curas ecclesiasticarum rerum libenter suscipere et justo aequitatis pondere dijudicare et ordinare studuerit, nimirum sibi hoc ad aeternam retributionem profuturum debet confidere. Sanctae igitur ecclesiae filiis nostrisque fidelibus, praesentibus scilicet et futuris, perspicuum esse volumus quoniam viri venerabilis vitae Acfredus, coenobii prototestis Stephani loco nuncupato Balneolas abbas, necnon et Tassius, sacrae religionis habitum simul et actum gerens, a regione Yspaniae nostram adeuntes praeminentiam, innotuere qualiter monasterium beati apostolorum principis Petri, situm in loco qui dicitur Rodas, quod antiquitus videbatur fore coenobio almi Stephani subjectum, unde non modica fuerat diu inter jam dictorum abbates et incolas coenobiorum exorta dissensio, per commune consilium illius regionis praesulum comitumve Suniarii, Gotfredi, Borrelli scilicet ac Wifredi ceterorumque nobilium utriusque ordinis virorum, immo etiam consentiente jam dicto Acfredo abbate, sub nostra scilicet

scientia principalia loca consistere ditione, absque aliquo respectu blanditionis eidem coenobio exhibendae praeter mutuae dilectionis obsequium. Et ut omne funditos inter illos divelleretur divortium et pax Christi veraque roboraretur concordia, hisdem venerabilis vir Tassius nostrae sublimitati notificare voluit quia ipse et filius ejus Hildesindus, memorati monasterii Sancti Petri jam abbas constitutus, suae proprietatis res coenobio praelibati Christi martyris Stephani tradere studuerit, ea videlicet ratione ut quod eis a jam dicto Acfredo abbate concessum est, a se suisque successoribus immutabiliter et inconvulse servetur. Haec igitur saepedicti venerabiles viri, Acfredus scilicet abbas atque Tassius, pari voto communique voluntate coram nobis profitentes, satis humiliter nostram expetiere munificentiam quatinus id quod praemissum est, scilicet ab illis salubri competentique consensu deliberatum habebatur, nos regio more consentientes auctoritatem et nostrae auctoritatis decretum fieri memoratoque Hildesindo abbati dare dignemur.

Quorum petitionibus libenter assensum praebentes hos nostrae mansuetudinis apices fieri praecipimus, per quos jubemus atque statuimus quod saepedictus Hildesindus abbas successoresque ejus, cum coenobio sibi commisso, sub nostrae immunitatis seu ditionis maneant tuitione, omni sedata penitus alteratione. Praecipientes ergo jubemus et perpetuo mansurum esse volumus ut nullus abbas vel quaelibet praepotens persona sed neque iudex publicus in praedicto monasterio ullam audeat inferre inquietudinis sive indebitae requisitionis exactionem, in cellis vero seu aliis locis sibi pertinentibus atque subjectis seu agris et possessionibus, in quibuscunque consistant locis, ad causas judiciario more audiendas vel freda seu mansiones aut parafredos sive paratas exigendas, vel fidejussores tollendos aut homines ejusdem monasterii distringendos, seu aliquas redibitiones aut exactiones aut illicitas occasiones requirendas, nullo unquam tempore ingredi audeat nec ea quae supra memorata sunt exigere praesumat. Ecclesiam Sancti Bauderii sitam in comitatu Petralatensi cum adjacentiis sibi jure pertinentibus, et Sancti Fructuosi basilicam, similiter et alodem qui dicitur Solanes, cum ecclesia Sancti Michaelis juxta castrum Bertini cum terminis suis medietatem, cellam necnon Sancti Johannis Baptistae super stagnum Castilionis, cum cella Sancti Cipriani quae dicitur Pineta cum omnibus sibi juste pertinentibus, ecclesiam Sancti Genesisii cum decimis et primiciis ad eandem ecclesiam pertinentibus, in comitatu Gerundense, in loco qui dicitur Pineta, cum alode Palatiolo et cum omnibus rebus, in quibuscunque consistant locis, quas divina pietas per suos quosque fideles ipsi sanctissimo loco concessit vel in postmodum concedere voluerit, liceat memorato abbati suisque successoribus et fratribus in eodem coenobio degentibus quiete tenere ac possidere sine cuius piam contradictione aut minoratione et pro nobis, conjuge proleque nostra et stabilitate regni, Dei misericordiam devote exorare. Et quandocunque divina pietas eundem abbatem ab hac luce suscepit, ipsi monachi ex semetipsis nostro

consensu talem eligant qui ipsam congregationem secundum sancti Benedicti regulam bene regere valeat. Et ut haec nostrae confirmationis seu concessionis auctoritas plenissimum perenniter obtineat firmitatis vigorem, manu propria subter eam firmavimus et anuli nostri impressione assignare jussimus.

Signum Ludovici (*Monograma*) gloriosi Regis.

Rorico, notarius ad vicem Gerunci archiantistitis primique cancellarii, relegit atque subnotavit.

Actum Remae civitate, III kalendas octobris, indictione VI, anno scilicet XIII regnante Ludovico rege glorioso.

73

950, març, 5

Davant un tribunal que presideix el comte Guifré II de Besalú i formen cinc jutges, Gaugí, mandatari dels habitants de Vilallonga de Ter i de les viles i els vilars de Setcases, el Catllar, Tregurà, Junents, la Nou, Abella, Pelencà, Llanars, el Reixac, Frauro, Freixenet i Pujafrancor, al comtat de Besalú, fa evacuació judicial i reconeix, a demanda d'Abó, levita i mandatari del bisbe Gotmar de Girona, i a instàncies dels jutges, que els dits habitants han de donar el terç del pasquer de porcs i ovelles a la seu de Girona.

[A] Original no localitzat.

B ACG, *Transumpta instrumentorum*, f. 67-70. Còpia dels segles XVII-XVIII.

Ed. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 288.

In iudicio Guifredo comite seu et de iudices qui iusi sunt iudicare, id est, Ioannes, Aretmedus, Vendo, Livelane, Aderigo sacer, seu et in presentia Eimerigo abba et sacer, Lamfredo abba et levita, Sonifredo sacer, Atto sacer, necnon et laycorum presentia Drasovaldo, Saniuldo, item Seniuldo, Wigilane, Sesemundo, item Sesi-mundo, Ennegone, item Enegone vicecomite, et item Enegone, Tascone, Godafredo, Wandalgaude vicario, Olibane, Wasane et Olibane saigone, qui alium nomen vocant Aurugo, et aliorum plurimorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem erant.

A petitione Abone levita, qui est mandatarius et assertor Gotmare presulo, et ab interrogatio supradictos iudices, professus sum ego Gauginus, qui sum mandatarius et assertor de homines his nominibus: Goloredo, Daniel, Sauteldes, Argemiro, Ledepo, Leupardo, Wadamiro, Sesenando, Longovardo, Gemenellus, Sonifredus, Galindus presbiter; nos simul in unum cum alios parentes nostros et cum alios nostros heredes qui commanemus in comitatu Bisuldunense, in villas nuncupatas his nominibus: Villa Longa cum villas et vilarunculis suis, id est, Septem Casas, Castellare, Trugurano, Iungentes, vilare qui dicitur Noces, Abelia, Pelencano,

Landares, Rexago, Frauro, vilare quem dicunt rio Frexanedo cum vilarunculis suis, villare quem dicunt Punga Francore. Et facio mea recognitione simulque evacuatione et collaudatione in vestrorum iudicio qualiter de id unde me petivit iamdictus Abo levita, mandatarius, qui ipsi homines iamdicti habitant in iamdictas villas vel infra illorum terminio, tenent domos, curtes, hortos et terras cultas et incultas, silvis et aquis aquarum, fontes et [r]equis [...] et [...] cum herbis et vieductibus et reductibus et exiis et regressiis in iamdicto comitatu et in iamdictas villas unde servitium debent impendere, id est, pascuario, ipsa tertia parte de ovos et porcos, ad domum Sanctae Mariae, caput sedis Gerundensis, ad iamdicto presule et aliis succesoribus suis qui post discessum suum Deo militaverint in honore sanctae Mariae Dei genitricis.

Unde ego Gauginus mandatarius in meis responsis dixi quare nec ego nec iamdicti homines nec alii parentes nostri necque alii heredes nostri qui commanent et commanemus in iamdictas villas et in iamdictis villarunculis et tenemus iamdicta omnia, sicut superius est insertum, de iamdicta alodia quod nos tenemus in nostra potestate unquam non fuimus consueti donare censum quem dicunt pascuario ad domum Sanctae Mariae, caput sedis Gerundensis, necque nec ad Gotmare episcopo neque ad antecessores suos qui antea militaverunt domum Sanctae Mariae. Et hostendi ego in ipso iudicio scriptura conditionis et evacuationis quod quondam Miro, comes bona memoria, nobis fecit et a parentes nostros, et post discessum quondam Mironi comitis satisfecit nobis filius suus, iste Sinifredus comes, sicque mandavit nobis ipsas scripturas hostendere ad relegendum quod quondam ienitor suus nobis fecit pro sua eleemosina, et quod tibi non fuit inventa nulla fraus contra domum Sanctae Mariae de ipso pascuario.

Et iamdicti iudices me iamdicto Gaugino, mandatario, interrogaverunt si potebam habere ullas literas regales quod unquam ullus rex nobis fecisset aut donasset aut ad nos aut ad parentes nostros, unde nos tenere potuissemus ipsum pascuarium de Sancta Maria. Et dixi: «Non hoc fecit nobis nullus rex». Unde predicti iudices iamdicto Abone levita interrogaverunt pro qua voce requirebat iamdictum pascuarium. Unde in suis responsis dixit: «Per voce Gothmare, episcopo sedis Gerundensis, qui me missit mandatarium [...] et per preceptum regis quondam gloriosissimus quod Charlomannus et quondam Hodo et quondam Charolus rex, qui fuit genitor Ludovico rege, et Ludovicus serenissimus et gloriosissimus rex qui hodie regnat. Isti iamdicti reges et alii reges qui antecessores fuerunt de isto Ludoico rege illi hoc donaverunt de ipso pascuario unde debet exire de comitatu Bisuldunense per illas literas et preceptos ad domum Sanctae Mariae sedis ecclesiae Gerundensis, ut ipsi episcopi qui in ipsis diebus fuerunt et domum Sanctae Mariae militaverunt de ipso pascuario tertiam partem habuissent, et alius episcopus Gotmares qui hodie domum Sanctae Mariae militat vel alii qui post discessum suum erunt Deo militaturi in honore Sanctae Mariae de ipso pascuario tertiam partem habeant».

Unde iamdicti iudices me Abone levita et mandatario interrogaverunt si potebam haberi ipsos preceptos quod ego proclamabam. Et dixi quod si potebam habere. Et hostendi ego in ipso placito ipsos preceptos ad relegendum et ipsum preceptum quod serenissimus et gloriosissimus rex Ludoicus fecit ad domum Sanctae Mariae et [ad] Gotmare episcopo de iamdicta tertia parte de iamdicto pascuario.

Unde iam supranominati iudices me Gaugino mandatario interrogaverunt plures vices si potebam illum infamium dicere aut proprietatis causa dicere ad ipsos preceptos quod iam supranominati reges fecerunt et quod Abo levita et mandatarius ibi ostendit ad relegendum, per quo non debuissimus donare ad domum Sanctae Mariae sedis Gerundensis, sicut in ipsos preceptos resonat, potestatem habuerunt ad donare ipsam tertiam partem de ipsum pascuarium pro illo et regimine et quantum ego Gauginus mandatarius et ipsi homines qui in ipsum mandatum resonant vel alii parentes vel heredes illorum qui in iamdictas villas supranominatas commanent et iamdictas domos, curtes et hortos, terras cultas vel [in]cultas, sylvis et pascuis et aquis et fontis et requis et vieductis et reductis contempserunt iamdictum pascuarium ad domum Sanctae Mariae sedis Gerundensis iniuste et contra legis ordine hoc fecerunt.

Et ea que dico recte et veraciter me regonosco simulque evacuo et ipsos preceptos que Abo, levita et mandatarius Gotmare episcopo, hostendi ad relegendum in ipso placito ad relegendum veri et optimi sunt, et vera est mea professio atque evacuatio et conlaudatio in vestrorum supradictorum iudicio.

Facta professione simulque evacuatione et conlaudatione tertio nonis martii, anno XIII regnante Ludovico rege.

Sig+num Gauginus mandatarius. [...].

74

951, juny, 14

Davant un tribunal que presideixen Borrell II, comte de Barcelona, Girona i Osona, i el vescomte Ennegó i formen sis jutges, compareixen unes persones acusades per Esclua, mandatari d'Aimeric, abat de Santa Maria d'Amer, d'apropiació i possessió il·lícita durant vint-i-cinc anys d'un alou prop dels Colomers, al terme del monestir d'Amer. Davant Esclua, que presenta a favor del monestir un precepte reial i altres escriptures, els acusats argumenten que van rebre l'alou d'un particular de Barcelona, però no ho poden demostrar i han de renunciar-hi.

A ACA, Monacals, perg. Santa Maria d'Amer, núm. 2.

Ed. PRUENCA, *Diplomatari*, núm. 11. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 295.

In iudicio Borrello comite, Ennegone vicecomite et iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Suniario, Oriolo, Holibane, Fredario, Amendo, Ansulfo iudicum, sive in presentia Volverado que vocant Lobatone, Amelio, Undilane, Eldefredo, Unifredo, Ennegone, Adalberto, Sentulfo saione, et aliorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant.

Ab interrogatione de supradictos iudices professi sumus nos Teudericus, Danihel, Wigila, item Teudericus, et Trasegontia femina, qualiter de id unde nos petivi Scluva, qui est mandatarius Eimerigo abbas vel cuncta congregatio Sancta Maria et Sancti Vincenti qui sunt cenobii ecclesias fundatas in comitatu Hierundense, in valle Amere, quod nos Teudericus, Danihel, Wigila, item Teudericus, Trasegontia femina, vel alii homines vel mulieres qui in eodem loco commanent, quod nos tenebamus in predicto comitatu Hierundense, infra termines in predicta abbatia, casas, curtes, ortos, terras, silvas, quod predictus abbas vel suis monachis debent hereditare per voce Sancta Maria et Sancti Vincenti sive per preceptum regis vel alias scripturas quod ego Scluva, qui sum mandatarius predicto abbate vel suis monachis, ibi extensi ad relegendum; et isti homines hoc tenuerunt iniuste et exbladaverunt ipsum alaude iniuste super comonitione de ipsa congregatione de Sancta Maria et Sancti Vicenti per istos annos XXV.

Unde predicti homines in illorum responsi dixerunt: «Non tenuimus ipsum alaude nec exbladavimus eum iniuste, sed tenuimus eum per donitum et comessu sive per vesticione de homo nomine Sonifredo de civitate Barchinona, filio de condam Erovigii». Et predicti iudices interrogaverunt nos Teudericus, Danihel, Wigila, item Teudericus, Trasegontia femina, et dederunt nobis placitum constitutos per anno I et menses IIII si potebamus exinde abere auctorem predicto Sonifredo aut suo mandatario qui legibus auctorigare fecissent ipsum alaude a predictos homines vel mulieres qui in eodem loco conmanent. In omnibus sumus professi nos Teudericus, Danihel, Wigila, item Teudericus, Trasegontia femina, et facimus nostra esvacuatione, quia non potuimus exinde habere auctore predicto Sonifredo nec suo mandatario neque hodie nec nulloque tempus.

Qui afrontat ipso alaudus: de parte orientis in terras vel silvas quod predictus abbas vel suis monachis tenent, de meridie in terminio de [...], de occidente per cacumina montium sicut aqua vergit usque per ipsas Palumarias, de circii per ipso Rio Sicco. Quantum infra istas afrontationes includunt, domos, curtes, terras et silvas, quod nos supradicti Teudericus, Danihel, Wigila, item Teudericus, Trasegontia femina, vel alii homines qui in eodem loco conmanent, hoc terminus et exbladavimus ipsas serras et admiravimus ipsas silvas iniuste et contra lege hoc fecimus, quia plus debet esset predictos alaudes de predicto abbate vel suis monachis, cuius iste Scluva mandatarius est, per illorum scripturas vel auctoritates quod iste Scluva ibidem ostensit ad relegendum et per illorum terminia, quam de nos predicti hominis

vel mulieres aut de Sonifredo aut de ullum alium hominem; quia infra termines de ipso monasterium hoc tenuimus iniuste. Et vera est nostra professio vel recognotio in nostrorum predictorum iudicio.

Facta processione vel evacuatione XVIII kalendas iulii, anno XV regnante Lu-doico rege, filio condam Caroli.

Sig+num Teudericus, Sig+num Danihel, Sig+num Wigila, Sig+num item Teude-ricus, Sig+num Trasegontia, Sig+num Ermegodo, Sig+num Gondemare, Sig+num Oddo, Sig+num Amalricus, Sig+num Landericus, qui sumus professi et facimus nostra recognitione vel esvacuatione.

Ato SSS. Sig+num Sesemundo. Sig+num Teutario. Sig+num Ansulf[o]. Sig+num Ugo. Sig+num Teudosius. Sig+num Sentulfo saione. Liwla presbiter SSS. Honoratus presbiter SSS. Sig+num Sperandeo. SSS Holiba.

Oriolus presbiter, qui hanc professione vel recognitione sive esvacuatione scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

75

953, desembre, 9

Sabida ven a Brunicard el seu servus Samuel, que el saig va lliurar a Sabida per ordre dels jutges en el plet interposar contra Samuel per haver mort un fill innocent de Sabida i que va acabar amb el reconeixement de culpabilitat de Samuel.

A ACV, cal. 6, doc. 2093.

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 279. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 706.

In Dei nomine. Ego Sabida femina, vinditrix sum tibi Brunikardo, emtore. Per hanc ista scriptura vindicionis me vindo tibi servo meo nomine Samuel, qui mihi fui traditi in placito per manum saionis, ordinante iudices, pro ac causa unde ego eum petivi quo illi occissi filio meo innocente nomine et firmavi exinde sua recogni-cione pro ac causa. Sic eum tibi vindo in precio solidos et nihil exinde non remansi. Quem vero predicto servo quem tibi vindo de meo iure in tuo hoc trado ad propri-um, ut quiquit de eum facere volueris abeas potestate. Quo si ego iamdicta vinditrix aut ullusque omo qui contra anc ista vindicione veneri ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare set compona ipso iamdicto servo in duplo cum sua inmelioracione, et in antea vindicio firma et stabilis permanea modo vel omnique tempore.

Facta ista vindicio V idus dicember, anno XVIII regnante Ludovico rege, filium Karloni regi.

S+num Sabida, qui ista vindicione feci et firmare rogavi. S+num Ansulfo. S+num Bellarone. S+num Adrovario. Brugivaldus SSS.

76

957, setembre, 14. Besalú

Monjos del monestir de Santa Maria de Ripoll, tramesos pel bisbe i abat Arnulf, acudeixen el 4 d'agost al castell de Besalú davant Guifré II, comte de Besalú, per reclamar un alou a la vila de Tortellà, a Castellfollit de la Roca (Riba Frecta) i Llonganya, al comtat de Besalú, que un cert Guifré, difunt, va donar al monestir. El plet s'allarga fins al 14 de setembre, dia que el tribunal comtal sentència a favor del monestir.

[A] Original no localitzat.

[B] ACG. Còpia del segle XVIII, no localitzada.

C IEC, Secció Històrico-Arqueològica. Còpia mecanografiada.

Ed. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 324.

Anno Trabeationis [Christi] DCCCC^o L^o VII°, anno tertio regnante Lothario rege, dum sederem ego Wifredus comis in castro Bisulduno, II nonas augusti, venerunt ante me monachi Sancte Marie Riopollensis per iussionem Arnulphi episcopi vel abbatis, et reclamaverunt alodem quod donavit Wifredus quondam ad domum Sancte Marie Riopollensis.

Et est ipso alodes in comitatu Bisuldunense, in villa Torteliano vel in eius fines seu terminos; et in Riba Frecta vel in eius fines seu terminos; et in Longaniano sive in eius fines seu terminos. Et pervenit de placito in placito usque XVIII kalendas octobris; ipso die fuit feria secunda. Inclitus comes, quem Deus salvet et custodiat et ab inimicis defendat et regnum suum faciat ampliari, misit ipsum alodem, sicut ipsa karta donationis resonat, in potestate et dominatione Sancte Marie in manu Haecfredi monachi, in presentia Soniofredi presbiteri et Teuderici presbiteri et Macago presbiteri, Vives, Seniulfus, Ioannes iudex, Wandalgods, Ostaldus, Trasaradus, Ennego, Oliba, Ennego, Fredulo, Luppus, Oliba saio, Wisandus.

Et perrexerunt Oliba saio et Wisandus ad ipsum alodem et aprehenderunt eum in sua potestate et miserunt eum in potestate Agfredi monachi, in presentia Argemiri, Witardi, Ortoli, Seniulfi, Andaleci presbiteri, Dominici presbiteri, Suiniefredi presbiteri, Belluzoni presbiteri, Berani, Servandi, [...], Abilani, Cixilani, Fedanci, Richelmi, Wischafredi, Lontii, Igigani, [...]ani, Ermemiri, Galindoni, Bradilani, Belloni, Recemiri, Ermegildi. In Riba Frecta ipso manso que tenet Abila cum terras et ortos et arbores; et ipso manso quod tenet Sisildes similiter; et ipso manso quod tenet Benrellus similiter; et ipso manso quod tenet Fedantius similiter; et ipsos VI campos quod tenet Durandus; et ipsa elzeda et ipso manso quod tenet Servandus cum terras et vineas et ortos et arbores et alias arbores glandíferas. Et in terminio de Longagniano ipsos campos ad ipsas Monetarias, cultos vel incultos, et ipsum campum ad ipsas casas de Bradilanem, et ipsos campos ad ipsos Cardonetos

que tenebat Bradila et Bellus, et ipso manso que tenet Recemirus cum terras, ortis, arboribus, et ipso manso quod tenet Ermegildus cum terras et ortis, arboribus, et ipsa rubirola qui est ad ipsa casa de Bradilano.

Wifredus comes SSS. Ioannes iudex SSS. Enneco SSS. Sig+num Oriolus. Sig+num Fredulo. Sig+num Wandalgods.

Suniarius presbiter, qui hanc evacuationem scripsi et SSS sub die et anno quod supra.

77

959, agost, 30. [Sant Martí d'Empúries]

Davant el tribunal de Gausfred I, comte de Rosselló i Empúries, a qui acompanyen el vescomte Ennegó, set jutges, nombrosos clergues i altres personatges, Ricolf compareix a la ciutat d'Empúries per demanar que li siguin reconeguts els béns que té en quasi una trentena de viles i llocs dels comtats d'Empúries i Peralada i que li va donar o confirmar el rei Lluís IV d'Ultramar. Aplicant la llei dels gots, el tribunal ratifica la possessió dels béns a Riculf.

A ADM, secció Empúries, llig. 1, núm. 1.

B ADM, secció Empúries, llig. 1, núm. 1. Còpia del 27 de gener de 1347, feta per Pere de Pujol, notari.

Ed. SIMÓ, *Aportación*, núm. VII, pàgs. 1028-1029. ARNALL, *L'escriptura*, I, ap. 98, pàgs. 220-222, i II, lám. 98. *Catalunya Romànica*, VIII, pàg. 70, amb indicació errònia de la font usada.

*SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 335.

Dum resideret Gauzfredus, gratia Dei comes, in civitate Impurias, pariter cum Ennegone vicecomite, Ermenardus levita, Oliba levita, Teudericus presbiter, Daniel presbiter, Recosindus presbiter, Chintila presbiter, Durandus presbiter, item Durandus presbiter, Ostaldus presbiter, Poncius presbiter, Baron presbiter et Rasorius presbiter, Ermegildus presbiter, Alaricus presbiter, Cixila presbiter, Fredarius presbiter, Vitiza presbiter, Liwla presbiter, Argericus presbiter, Giskafredus presbiter, Trasovado presbiter, Compano sacerdos, sive et in presencia Chalafo sagone, Teodosio, Arivato, Odegario, Senderedo, item alio Senderedo, Unifredo, Seniofredo, Adroario, Ato, Wiberto, Oriolus, Wisfredo, Nifridius, Wisandus, Landirigo, Petrone, Dentone, Olibane, Durandus, Adroarius, Sulnius, Vinfredus, Odegarius et iudices qui iussi sunt iudicare, Sonifredo, Ansulfo, Olibane, Oruco, Cixila, Itario, Adroario iudicum vel aliorum multorum bonorum hominum qui cum ipsis residebant.

In eorum presenciae, in eorum supradictorum presencia, venit namque Riculfus et dixit: «Domine, domnus Lodoicus rex dedit mihi in comitatu Impuritano villa Fontanillas, casas, curtes, ortos, terras, vineas, cultum vel incultum, et in villa

Agualta quantum ibidem habeo vel abere debeo, et in villa Libiano similiter, et in villa que vocant Serra similiter, et ad ipsa Carcere quantum ibidem habeo vel abere debeo, et in villare Maurore et in Super Stagno vilare que vocant Bonafir quantum ibidem abeo vel habeo vel abere debeo, et in villa Quarto et in Mala Coniuncta quantum ibidem habeo vel abere debeo, et infra termines de villa Virgines quantum abeo vel habeo vel abere debeo, et infra termines de villa Toro et in terminio de villa Alboret et in terminio de Novelledu quantum ibidem abeo vel abere debeo, et infra termines de villa Cirviano et in terminio de villa de Villademadi et in Capins et in Centum Claves et in terminio de Valvaralia et de [...] et de Montiron et in termines de villa Torrecella et in villa Colombi et in villa Mocharon et in terminio de Sancto Petro et infra termines de villa Garrigolas et in terminio de Palaziolo et ipsa Puiolo et infra termines de villa Elpirici et de Pinus et in termines de villa Gavusos quantum abeo vel habere debeo. Et in comitato Petralatense, in suburbio castro Tolone, infra termines de Castros Albos et de ipsa Surba et in terminio de Sancta Margaritha, quantum ibidem habeo vel habere debeo. Quantum in ipsas villas suprascriptas resonant vel infra illorum terminum de ipsos comitatos, casas, casalibus, terris, vineis, pratis, pascuis, silvis, garricis, fontis, regis, omnia et in omnibus quantum ibidem abeo vel abere debeo, sicut in eo precepto resonat, quod factus vel predictus rex terminare iussit vel manibus suis roboravit vel anulo suo sigillare iussit, sicut aliis regis facere consueverunt».

Ut audivit predictus comes et vicecomes predictus vel predicti iudices vel predictorum supradictorum presencia, ipsum preceptum legentem et relegentem in predicta civitate Impuriensis, cognoverunt eum quia in omnibus erat verum et legibus factus vel roboratus seu signatum, et susceperunt eum et laudaverunt illud cum gaudio et invenerunt ei tanta rei veritatis in lege Gotorum, in libro V, titulo II, era II ubi dicit: «[De] donacionibus regis: Donacio regi et potestis, [quae] in quibuscumque personis conferenter sive conlate sunt, in eorum iure persistunt, in eorum nomine eas potestas contulerit regis; ea videlicet racione, ut ita [h]uiusmodi regalis munificencie conlacio adtributa in nomine eius, qui hoc promeruit, transfusa permaneat, ut quiquid de hoc facere vel iudicare volueris, potestatem in omnibus habeas. Quod si eciam his, qui hoc promeruit, intestatum dicessero, debitis secundo legibus [h]eredibus res ipsas, suscessionibus ordine pertinebit, et infringi conlate magnificencie gratie nullo modo poterit; quia non oportet principum, statute convelle, que convalenda esse precipientes culpa non fecerit».

Propterea ego predictus Gauzfredus, comes, cum predictorum presencia, cum audivimus tante rei veritatis, secundo legis ordinem, sic consensimus et perdinavimus predictas res a predicto Riculfo sicut in ipso predicto precepto resonat, ut quiquid exinde facere volueris in omnibus habeas potestatem iure perpetuo sit gaudeat se in nostro placito percepisse iustitiam.

Data et confirmata noticiam hec laudacio III kalendas septembris, anno V regnante Leotarius rex, Lodoici filius.

Sig+num Gauzfredus comes, qui hanc conlaudacione feci et firmare rogavi.

Sig+num Chalafo sagone. Sig+num Unies presbiter. Sig+num Exhibius, qui vocant Oruco. Sig+num Sulmius. Sig+num Arnostuso. Sig+num Ermenardus levita. Sig+num Fredarius, qui vocant Lobeto. Sig+num Gontelegus levita. Sig+num Sanla subdiaconus. Sig+num Recosindus presbiter. Sig+num Poncius presbiter. Sig+num Gumila presbiter. Sig+num Durandus presbiter. Sig+num Ennego subdiaconus. Sig+num Liwla presbiter. Suniarius levita SSS. SSS Trasoarius presbiter. Sig+num Prodalla. Sig+num Constantinus presbiter. Sig+num Frugellus. Sig+num Adroarius. Sig+num Wisandus. Sig+num Holiba iudex. Sig+num Suniefredus iudex. Sig+num Ansulfus supradictus. Izila, qui vocant Seniofredo, iudex Sig+num.

Sig+num Fredarius presbiter, qui hunc colaudacione scripsi cum literas super positas in verso XV et subscripsi die et anno quod supra.

78

959, octubre, 15

Sunifred II, comte de Cerdanya, Conflent, Berguedà i Besalú, i el seu germà Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent i Berguedà, atorguen a Isarn I, vescomte de Conflent, un alou d'Aiguatèbia, a la vall del Conflent, al comtat de Rosselló, que va ser del seu pare, el vescomte Unifred I, i que ells van confiscar a la seva mort per la bausia que va cometre en el fisc, confiscació que després va ser ratificada per precepte reial.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 224, doc. 746. Còpia del segle XIII.

C ACU, perg. 76. Còpia de 1832.

Ed. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 49. BARAUT, «Els documents», doc. 136. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 402.

In nomine Domini. Ego Soniefredus comes et Oliba comes donatores sumus tibi Isarno, vicescomite. Certum quidem et manifestum est enim quia placuit in animis nostris, ita et placet, nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio sed propria et expontanea nostra bona hoc elegit voluntas, ut tibi karta fecissemus donacionis, sicuti et facimus, de alodem nostrum proprium quod habemus in comitatu Rosolionense, in valle Conflente, in locum que vocant Aquatepida, cum fines et termines suos, sicut retinebat Huniefredus vicescomites ante dies obitus sui; unde ad nobis pervenit per ipsa bausia que nobis fecit in fisco et postea per preceptum regis. Et affrontat ipse alaudes: de I parte in Quillano, et de alia in serra de Cruce, et de III in Bardollo, de IIII infra fines de Talazo.

Quantum infra istas affrontationes includunt, sic donamus tibi nos supranominati totum ab integrum, casas, casalibus, ortis, ortalibus, silvis, garricis, pratis, pascuis, vieductibus vel reductibus cum exio vel regressio. Et qui contra hanc-istam kartam donacionem venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare sed in duplo componat tantum et aliut tantum.

Facta karta donacione idus octubris, anno VI regnante Leutario rege, filio Leudevici.

Oliba comes SSS. Bellus presbiter SSS. Guifredus presbiter SSS. Albarus levita SSS. Seniofredus comes SSS.

Adroarius presbiter sive monachus, qui ista donacione scripsit et SSS sub die et anno quo supra.

79

961, setembre, 19

Davant el tribunal del comte Sunifred II de Cerdanya, el vescomte Isarn i el jutge Oliba, Froilà, levita i mandatari del bisbe Guisad II d'Urgell, acusa Oliba d'haver usurpat durant dotze anys les primícies i els delmes de Sant Fructuós de Llo, al comtat de Cerdanya. Oliba respon que té aquests tributs per herència dels pares, però, instat pel comte i el jutge a presentar-ne proves i testimonis, a l'últim reconeix que va construir l'església illegalment i va usurpar els delmes i les primícies, que evacua al bisbe.

[A] Original no localitzat

B ACU, LDEU, I, f. 223v, doc. 744. Còpia del s. XIII.

Ed. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 51. *BARAUT, «Els documents», II, doc. 143. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 514.

In iudicio Seniofredo comiti et Olibane iudice et in presencia Isarno vicecomiti et Guillelmo, Bernardo, Tassione, Lupone, Suniario, Amalrico et Odesindo saione et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, a petitione Fruilane levita, qui est mandatarius vel asertor de Guisado episcopo, vel ab interrogacione de predicto comite et iudice recognosco me, ego Oliba, simulque exvacuo in vestrorum iudicio qualiter hoc unde me petivit iamdictus Fruila levita, qui est mandatarius de predicto Guisado episcopo, hoc quod dixit: quod tales decimas vel primicias quod debebant pertinere Sancti Fructuosi, qui est fundatus in comitatu Cerdaniense, in villa Allone, in subdicione Sancte Marie sedis Orgellitane sive et in subdicione de predicto episcopo sive et antecessores illius fecerunt et regerunt, sicut canonus docet; ego Oliba ibidem construxi ecclesia absque legem et abstuli ipsas decimas vel primicias de domo Sancti Fructuosi et de potestate predicti episcopi.

Unde ego Oliba dixi in meum responsum quod non tenebam ipsas decimas vel primicias absque lege sed mihi pertinebant ad mea hereditate per vocem parentorum meorum.

Unde vos, supradicti comiti et iudice, me Oliba interrogastis diligenter plures vices et placitos legitimos constitutos mihi dedistis, si potuebam hoc aprobare cum testimonia legitima aut ullum indicium veritatis ostendere per quem legibus potuisse tenere ipsas decimas vel primicias in contrarie Sancti Fructuosi de predicti episcopi contra meum opus aut non.

In omnibus me recognosco, ego Oliba, simulque exvacuo, quia hoc adprobare non possum nec ullum indicium veritatis ostendere per quem legibus debuisse tenere ipsas decimas vel primicias contra partibus meis neque in isto placito neque in alio nec modo nec nulloque tempore, sed absque lege hoc tenui et usurpavi ipsas decimas vel primicias de ipsa ecclesia et de predicto epsicopo hodie abet annos XII^{cim} et ea que dico recte et veraciter me recognosco et exvacuo in vestrorum iudicio.

Facta recognicione vel exvacuacione X^o III° kalendas octubris, anno VIII° regnante Leutario rege filio Ludoyci regi.

Sig+num Oliba, qui ista recognicione vel exvacuacione feci et firmare rogavi.

Bellarone presbiter SSS. Berico presbiter SSS. Eles presbiter SSS. Sig+num Odesindo saione. Oliba SSS.

(*Crismó*) Exemenus sacer, qui ista recognicione vel exvacuacione scribsi et SSS die supraque anno.

79 bis

962, abril, 2

Per manament del comte Sunifred II de Cerdanya i el jutge Oliba, i en presència de clergues i laics, tres testimonis presentats per Bernat, fidel del comte i mandatari del monestir de Sant Martí de Les, a la Fenolleda, i del seu abat Radulf, declaren en la causa promoguda per la dona Troitila i el seu fill Leutard, que acusen l'abat de posseir il·legalment un alou de la seva propietat. Els testimonis declaren que Troitila i Leutard van vendre les propietats a Sunifred i la seva muller, Leudberga, que les van donar a Sant Martí. Després de precisar els llocs on es troben les propietats i descriure-les, els testimonis declaren sobre altres propietats del monestir de què l'abat havia mostrat les escriptures a la plaça per llegir-les i conclouen que els béns en disputa han de ser més de Sant Martí que no dels querellants. També enumeren, descriuen i precisen els límits de les propietats del comte a la zona.

A BNF, lat. 11830, n° 1

Ed. GIRAUD, RENAULT, TOCK, *Chartes originales antérieures à 1121*, doc. 1.842. *Edició electrònica: <http://www.cn-telma.fr/originaux/charte1842/>.

Condiciones sacramentorum ad que ex ordinacione Suniefredo, gratia Dei comes, et Olibane iudice et in presencia, Belono auditore et Giskafredo sacerdote, et Barone sacerdote et Daniel sacerdote et Heliane sacerdote et Mainardo levita, laicorum vero presencia, id est Segofredo, Olibane, Altemiro, Gonberto, Aurucius, Donucio, Lobone, et Dacone sagone, et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. Testificant testes prolati quas profert Bernardus a vice seniori suo domne Suniefredo, gratia Dei comes, qui est adsertor vel mandatarius de cenobium Sancti Martini monasterii, qui est fundatus in valde Bolicar[...] qui aliut nucupatur Alenis juxta flumina Ataxis, in faciem Recosindo, et de Troitille femina et hec sunt nomina testium qui hoc testificant sicuti et jurent id est, Fredario, Trasilane, Gilarando. Jurati autem dicimus in primis per Deum patrem omnipotentem et per Jhesum Christum filium ejus Sanctumque Spiritum qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per reliquias sancta Maria cujus baselica fundata est in commitatu Feneliotense in ajecencia de valde Sancta Maria supra cujus sacrosancto altario ubi as condicione manibus nostris continemus vel jurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus et bene in veritate sapemus et bene nobis est conditum de ipsum alode de cenobium Sancti Martini, unde ista femina nomine Troitilles unde illa se querellavit quod suum directum et suum alode et de filio suo Leutardo iste Radulfus abba tenebat absque lege, nos testes sapemus quia jamdicta Troitilles simul cum filio suo Leutardo fecit scriptura empcionis a Suniefredo et uxori sue Leudberga de omnem illorum alodes quem habebant tam de parentorum quam de comparacione in villa Buxio vel in Perles et in Nuajallaco, et in valle Arcesso vel in Noces vel inter Amas Aquas, et in Connato, quantum ibidem abuerunt vel abere debuerunt per quacumque locis, et jamdictus Suniefredus et Leudeberga fecerunt scriptura donacionis ad cenobium Sancti Martini et tradiderunt ea ad cenobium Sancti Martini et pro hac voce plus meret esse ipsos alodes de cenobium Sancti Martini sive domno Radulfo abba vel monaci ipsius vel successores ipsius monasterii qui ibidem serviunt vel deinceps servituri erunt quam de ista Troitille aut de filio suo Leutardo aut de ullum aliumque hominem; et de alios alodes qui sunt in ipso Buxo vel in Perles unde jamdictus Radulfus abba hostensit suas scripturas in placeto ad relegendum, vidimus ipsos alodes tenentes et posidentes ad abbates condam Segarii abbati vel Odeacer abbati sive domno Radulfo abba vel monaci ipsius monasterii, et pro hac voce plus merent essere ipsi alodes de jamdicto cenobio Sancti Martini qui est fundatus Alenis sive domno Radulfo abba vel successores ipsius monasterii quam de nullum hominem, idem in cassas, cassalibus, ortis, ortalibus, terris, vineis, pratis, pascuis, silvis, garicis, pomiferis et aliis genere arborum, molendinis, aquis aquarum, via ductibus vel reductibus, exceptum ipsos alodes de predicto comite domno Suniefredo qui est adsertor de predicto cenobio cujus iste Bernardus vocem pro[...] hereditate de Jordaetze

et Vuifredo et Renaldo et Ermoigia et Adoigia et Hel[...] illorum hereditatem que abuerunt per comparacionem et hereditatem Gerald[o et] de Floridio vineas II, et vinea I de monasterio Sancti Pauli, et alia vinea de Adalgarda, et de Mirone vineas II et alia vinea de Adoigia, et de Recosindo ipsam V partem sicut in ipsam scripturam resonat, et de Trasilane casa I et verdegario I, et de Fredario vinea I, et de ipso campo de Recosindo ipsa medietate aliud quod remanet in predictis locis tantum ab integrum et afrontat ipse alodes de I parte a Pretsa Alba per ipsa via antiqua qui discurrit a Condate et per ipsas cegias qui vadit a Bolsana, et de alia parte in rivo Bolsana, et de tercia parte per Socronio et ascendit per Salto Savarico usque ad Forcas et sive per ipsas canales, et de IIII parte in ipso monte sicut aquas vertunt ad ipsa villa, in istas afrontaciones totum ab integrum sicut superius insertum est vel in illorum scripturas resonant et eaque scimus recte et fedeliter testificamus atque juramus super hac nicxum juramentum in Domino.

Ladde condicionis IIII nonas aprilis, anno VIII regnante Leutario rege filio Leudovici rege.

Signum+ Fredario, Signum+ Trasilane, Signum+ Gilarandus testes sumus et juramus de hac causa.

Signum+ Troitille femina, Signum+ Leutardo, Signum+ Recosindus qui hunc sacramentum recepimus.

Signum+ Froigane. Signum+ Aimo. Signum+ Mirone. Signum+ Giskafredus. Signum+ Amelius. (*Crismó*) Giskafredus presbiter (*Senyal*). Vuadamirus presbiter (*Senyal*). Elias presbiter (*Senyal*). Signum+ Vuifredus Eudone (*Senyal*). Signum+ Bladino. Signum+ Vuiticane. Signum+ Dacone sagone qui hunc sacramentum recepit et nos sup[rascripti] auditores fuimus. He[...]u (*Senyal*). Signum+ Bernardus. (*Crismó*) Oliba (*Senyal*). (*Senyal*) Baronus presbiter (*Senyal*). Signum+ Leutardus.

MIRO presbiter qui hunc condicionem scripsit et SSS sub die et anno quod supra.

80

968, febrer, 21

Miró II Bonfill, comte de Besalú, dona a la seu de Girona un alou de Parets d'Empordà, a Vilademuls, al comtat de Besalú, que va pertànyer a Adalbert, cap d'una revolta contra el comte Guifré II de Besalú, que va ser expulsat de la seva fortalesa i assassinat. Restablert l'ordre, Adalbert es va exiliar després d'haver testat a favor del sacerdot Sunifred, també rebel. Els jutges van considerar el testament fraudulent i van donar els béns d'Adalbert al comte Sunifred II de Cerdanya i I de Besalú, germà de Guifré i Miró. En morir, Sunifred va llegar l'alou a Miró.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 300-301. Còpia del segle XIII.

[C] ADG, Procés de la Bisbal, extraviat. Trasllat de 1483.

D BNF, Col. BALUZE, 108, f. 169. Còpia del segle XVII.

E BNF, Col. BALUZE, 116, f. 167. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispànica*, ap. 107. *España Sagrada*, XLIII, ap. 22. PUJADES, *Crónica*, VII, pàgs. 161-163. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, I, doc. 5. SALRACH, *Los condes*, III, doc. 66. CONSTANS, *Diplomatari*, I, núm. 42. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 55. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 388.

[I]n Christi nomine cuius ordine cuncta disponuntur. Ego Miro, gratia Dei comes, dono Domino Deo et Sancte Marie alme sedis Gerundensis ecclesie quendam alodem meum proprium qui mihi advenit per successionem fratrum meorum, sed quomodo in hac scriptura cessionis succinte evidentissimeque subterius anotabo.

Perspicum est igitur omnibus nobis in hac terra degentibus quia quidam homo Adalbertus nomine, cum aliquibus ex parentibus suis, in contrarietatem domni Wifredi principis populique terre huius scandala conturbationesque movere conati sunt, in tantum etiam ut prescriptum principem ex opido suo eiicientes inimicique suis illum contradentes tamdiu unanimiter illum persecuti sunt usquequo prenominate transgressor ad instar Iude omnia que habere videbatur postposuit et sese exilio contradidit. Rebus igitur suis sub calliditatis studio et concinnatione falsissima in dominio Soniefredo sacerdoti, qui unus ex transgressoribus extitit, per scripturam contulit, sub isto videlicet ordine ut dum superstes illo sacerdos extiterit, post obitum vero suum, prefate sedis habitura relinqueret. Annuente igitur potestate divina frater supradicti principis meusque castrum quod supradicti transgressores prescripto principe subtraxerant conquisivit, et dum in eo cum suis subditis resideret, iudicibus doctoribusque nostre legis consulit quid eis de rebus tam nefariis transgressoribus agere oporteret. Ad illi perspectis venerabilium patrum scriptis dederunt sententiam ut evacuatis scripturis supradicta fraude confectis, res omnes tam nephariorum transgressorum ad ultimo in dominio supradicti principis deberent devenire, et quicquid ex his rebus idem princeps elegerit facere liberam habeat potestatem. Sicque factum est ut per instantiam iudicum auctoritatesque legum rebus prefatis idem princeps in suo reciperet dominio, eas dum superstes extitit quiete tenuit. Post obitum nempe suum michi, prescripto Mironi, prefatum alodem habituro reliquit.

Tandem ego supradictus comes superna respectione afflatus, michi divinitus in hoc, ut autumo, est inspiratum ut ob hoc remedium animarum meorum fratrum ipsiusque mee alodem prefatum predicte ecclesie conferrem. Estque ipse alodus in comitatu Bisullunense, in villa que dicitur Parietes vel in eius terminos terminaturque: a parte orientali in Bachara et a parte meridiana in Villa de Mulis et a parte occidentali in villa Gallinaria vel in villa de Orfanis et a parte aquilonari in flumine Fluviano.

Dono igitur ego, suprascriptus comes, prefate ecclesie omnem alodem quem habeo in suprataxatos terminos per predictam vocem, id est, in casibus, in curtis, in curtalibus, in ortis, in ortalibus, in terris cultis vel incultis, in viridiariis, in vineis, in vinealibus, in arboribus pomiferis vel impomiferis, et in pratis vel pascuis, in garricis et in aquis, in molendinis, in molendinaribus, aquarum ictibus vel reditibus, omnia et in omnibus, quantum alodem predicti transgressores, Adalbertus videlicet et Oliba, infra suprataxatos terminos habuerunt et ego nunc videor habere vel possidere propter dictam vocem, omnia igitur prescripta trado vel cedo prefate ecclesie ut tam presens episcopus quam clerici ibidem Deo militantibus quam et successores sui suorumque, irrevocabili ordine predictum alodem possideant retineantque sine alicuius minoratione vel contradictione, quemadmodum de rebus a fidelibus sancte Ecclesie collatis sanctorum canonum statuta constituunt.

Si quis vero aut ego aut ullus ex parentibus ipsorum extiterint qui hanc cartam cessionis temerare vel evacuare conaverint, quod acquirere tentaverint, non vindicentur sed cogantur haec omnia superius inserta quantum eo tempore in meliorata fuerint prefate ecclesie componere dupliciter, et insuper sanctorum canonum sententiis feriantur, et hec scriptura semper maneat inconvulsa.

Exarata est igitur haec scriptura cessionis die VIII kalendas marcii, anno Dominicae Trabeationis DCCCCLXVIII, indictione XI, anno videlicet XIII Francorum rege Lotario regnante.

Miro, gratia Dei comes, SSS, qui hanc scripturam donationis feci et testibus idoneis ut eam roborarent petivi. Baldericus presbiter. Bernardus. Sig+num Wanagodus vicecomitis. Sig+num Orioli. Sig+num Tepberti. Sig+num Sonifredi. Sig+num Regismundi.

Desiderius levita, qui hanc scripturam donationis scripsi et SSS sub die annoque prefixo.

81

968, agost, 4

Gausfred I, comte d'Empúries i Rosselló, i el seu fill Sunyer, bisbe d'Elna, davant una assemblea en què hi ha Arnulf, bisbe de Girona, Auruç I, vescomte de Rosselló, Adalbert I, vescomte d'Empúries, i altres clergues i prohoms, reconeixen al monestir de Sant Pere de Rodes la propietat de les pesqueries i l'estany de Castelló d'Empúries, amb les seves tres illes, segons la concessió que van fer anteriorment a l'abat Hildesind i que el rei Lluís va confirmar amb un precepte, concessió que un tal Adalbert impugnavava.

[A] Original no localitzat.

[B] Còpia en un cartoral de Sant Pere de Rodes, f. 4.

C BNF, Col. BALUZE, 107, f. 429.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, II, ap. 142. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 109. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 1a ed., XVIII/2, ap. 142, cols. 1540-1541. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 391.

Vox legum iure decrevit et auctoritas ut scripturae quae diem et annum evidenter habuerint expressum, secundum legis ordinem conscriptae esse noscuntur, omnes haberent in perpetuum stabilem firmitatem.

Ob hoc igitur ego Gauzfredus, gratia Dei comes, hanc scripturam condere iuveo, per quam omnibus fidelibus sanctae Dei Ecclesiae tam praesentibus quam futuris promulgare cupio quia Heldesindus, abba ex coenobio beatissimi Petri regnique aetherei clavigeri qui situs est in comitatu Petralatense, in monte quem nuncupant Rodas, unacum consensu et voluntate atque iussione mea adiit conspectibus domni Ludovici regis eiusque deprecans clementiam ut quandam piscationem, id est, ipsum stagnum de Castilione cum tribus insulis sibi adiacentibus, quarum una vocatur Uduagro, altera vero Foniliaria, tertia autem Savarto, ob amorem nostri Redemptoris praedicto coenobio conferret. Venerandus itaque rex precibus praefati abbatis adquevit et praedictam piscationem vel stagnum, cum insulis praenominatis sibi adiacentibus et cum affrontationibus quae in suo resonant praecepto, praefato coenobio perpetim habiturum contradidit. Et ut haec conlatio vel donatio firmior et inviolabilis ab omnibus hominibus teneretur, per praeceptum celsitudinis suae roborare curavit. His itaque gestis, praescriptus abbas annuente gubernatione divina ad praefatum coenobium cum gaudio remeavit. Et ex illo iam tempore praelibatus abba et congregatio praescripti coenobii iamdictam piscationem vel stagnum dominare volebant, sed quidam homo, Adalbertus nomine, procaciter illis hoc contendebat. Providente igitur potestate divina praelibatus Guifredus, gratia Dei comes, filiusque eius Suniarius, religiosissimus episcopus, ad solemnitatem beatissimi Petri ad ecclesiam quae est in praefato loco sita, orationis causa, simulque convenerunt. Illic igitur cum Arnulfo, sanctae sedis Gerundensis inclito episcopo, et caterva bonorum clericorum bonorumve laicorum simul residentes, in eorum denique presentia proclamavit se praescriptis abba et congregatio praefati coenobii quod piscationem vel stagnum quod praescriptus comes vel filius eius Suniarius, venerandus episcopus, per eorum mercedem ibidem concesserant et per praeceptum regiae dignitatis possidere debebant, praenominatus Adalbertus procaciter illis cum contendebat. Lecta est igitur illic auctoritas regia, omnes unanimiter tam praememoratus comes quam praedicti episcopi omnisque caterva clericorum vel laicorum, omnes pariter, eam conlaudaverunt una

voce dicentes quia praedicta piscatio vel stagnus in potestate praefatae ecclesiae deberet consistere.

Memoratus itaque comes filiusque eius Suniarius, audito consilio tantorum bonorum hominum, in praesentia domni Arnulfi episcopi, Wiberti archidiaconi, Hacfredi itidem archidiaconi, Wigoni subdiaconi, Adalberti presbyteri, Ramionis presbyteri, Amalrici diaconi, Aimerici levitae, Blanderici sacristae, necnon et laicorum praesentia, Auruconi Rosolinensis vicecomitis, Adalberti Impuritanensis vicecomitis, sive in praesentia Gauzfredi, Benconi, Reinardi, Olibani, Atoni, Undilani et aliorum ceterorumque multorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, in eorum supradictorum ut dictum est praesentia, praedictus comes vel filius eius Suniarius praedictus piscationem vel stagnum in potestate Sancti Petri simul ad integrum tradiderunt, sub isto videlicet ordine ut quicquid deinceps praescriptus abba et successores sui congregatio ibidem Deo sub regula almi patris Benedicti militantes agere vel definire voluerint, in eorum consistat arbitrio, sine alicuius minoratione vel contradictione.

Et ut haec conlatio firmior ab omnibus hominibus teneretur manu propria praedictus comes vel eius filius Suniarius, venerandus episcopus, uterque subter firmaverant, et bonis hominibus ut eam roborarent petierunt.

Exarata est igitur haec scriptura cessionis vel conlaudationis die pridie nonarum augusti, anno Dominicae Trabeationis DCCCCLXVIII, indictione XI, anno videlicet XIV Francorum rege Lothario regnante.

Sig+num Gaufredus, gratia Dei comes. Sig+num Borrellus, gratia Dei comes. Sig+num Miro, gratia Dei episcopus. Sig+num Suniarius episcopus. Sig+num Arnulfus, sanctae sedis Ierundensis episcopus.

82

971, gener, 1

Davant un tribunal que presideix Miró II Bonfill, comte de Besalú i bisbe de Girona, i que formen tres jutges i un vescomte, el levita Abó, representant del monestir de Sant Benet de Bages, reclama a Sesemon, mandatari del comte bisbe, la propietat d'uns alous a la vall d'en Bas, al comtat de Besalú, que la difunta Ricars va lliurar al monestir. Encara que Miró va heretar els alous del seu germà Seniofred, prevalen les raons del monestir, motiu pel qual Miró els evacua.

A AMM, pergms, de Sant Benet de Bages, núm. 1047.

B AMM, pergms, de Sant Benet de Bages, núm. 1048. Còpia de l'any 1335.

Ed. *SALRACH, *Los condes*, doc. 72. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 413.

La data d'aquest document planteja un problema: precisament el gener del 971 el papa Joan XIII va adreçar una butlla al comte Borrell II, o al comte Oliba de Cerdanya, en què denunciava que un neòfit havia estat elegit i consagrat illegalment bisbe de Girona i encomanava a l'arquebisbe Ató la tasca de proveir la seu. Com és prou sabut, Ató va ser assassinat en tornar de Roma, sense que sapiguem si va prendre cap decisió sobre Girona, on, si la data d'aquest document fos correcta, seria bisbe el comte Miró de Besalú. No sabem, doncs, si el neòfit de què parla la butlla era el mateix Miró, que abans de ser bisbe era comte i levita, però no sacerdot. Cal apuntar que sembla que les relacions entre el comte de Besalú i el de Barcelona i Girona no van ser sempre amicals i que hi ha notícia de dos documents del 20 d'abril de 970 en què Miró ja figura com a bisbe de Girona. No ho sabem, però podria ser que el 970, immediatament després de la mort del bisbe Arnulf de Girona el 17 d'abril, Miró s'imposés com a bisbe sense l'acord inicial de Borrell. Els historiadors que consideren impossible aquesta hipòtesi apunten que potser hi ha un problema en la fórmula de datació (un error de l'escrivà?) i que el document que aquí ens ocupa seria del 972 (any XVIII de Lotari) i no del 971 (any XVII de Lotari).

In iudicio Mirone, gracia Dei comes adque episcopus, et iudices Ioanes, Orucio et Audesindo et vicescomite Guandalgaude et Bonucius clericus et aliis nobilis viris qui ibidem fuerunt, in presencia Tassio, Fredulus, Auriolus, Adalberto, Bonefilio, Amalrigo, Lup Sancio et sagone Auricio et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, a petitione Abone levita qui est assertor de monacis qui sunt in congregacione Sancti Benedicti cenobii qui est situs in comitatu Minorisa, in campo Baias, iusta fluvium Lubricato, et est ibidem fundatus in onore Domini et sub tuicione Sancti Petri Apostoli sedis Rome. Isti predicti et alii nobilis viri erant in presencia predicto comiti quando venit predicto Abone et petivit Sesemundo, per vocem predicto comite, pro alaude de Sancti Benedicti quod ibidem concessit vel relinquit per sua scriptura condam Richardi femina et successerunt ei predictos alaude ad condam Richardi femina de viro suo condam Alienardi, qui eos apprehendit et abstraxit de eremo.

Et sunt ipsos alaude in comitatu Beseldunense, in valle qui nuncupant Basso et in predictos alaude sunt villas que vocant Presas, ubi ecclesia fundata est in onore Sancti Petri, et ipso Puiolo et ipsa Avellaneda et ipsa Nespoleda et ipsos villares que vocant Corbos et ipso villare Novo cum fines vel termines eorum, id est, domos, curtes et ortos, terras et vineas, mulinares et pratis, pascuis, silvas, garricis, aquis; istos predictos alaude cum illorum terminos tenebat predicto comite, unde Abone petivit predicto Sesemundo per vocem predicto comite qui eos tenebat et posidebat iniuste.

Unde Sesemundo in suis responsis dixit quod non eos tenebat iamdicto comite iuste, set per vocem de conda fratri suo, domno Seniofredo comiti, cuius Deus sit memoria, qui eos ei relinquit in ea videlicet racione ut venisset exinde ad directum iudicium isto iamdicto Mirone comite aput monacis de predicto Sancti Benedicti, ut si potuissent invenire quod suum directum fuisset de iamdicto comite domno

Seniofredo, tenere eos fessisset isto iamdicto fratri suo, domno Mirone comite, ad suum proprium et dare exinde fecisset pro anima sua solidos quingentos; et si directum potuissent invenire ut istos predictos alaudes succedere debeant ad fideles Sancti Benedicti, reddere eos ibidem fecisset isto fratri suo, domno Mirone comite.

Et venimus exinde ad iusticia in Beselduno et invenit predicto comite Mirone cum supradicti iudices vel ceteri fideles sui ut ipsos alaudes per iusticia debent succedere ad dominium Sancti Benedicti per vocem condam Richardi femina, qui eos ei concessit; interea venit debita mors a predicto Sesemundo, qui fuit assertor de supradicto comite, propter hoc non potuit Sesemundo dictos predictos alaudes scriptura exvacuacionis firmare.

Propterea ego Mirone, gratia Dei comite adque episcopus, pro amorem Dei et onorem Sancti Petri Apostoli et Sancti Benedicti et pro animam condam fratri meo, domno Seniofredi comiti, exvacuo me de ipsos iamdictos alaudes et firmeo me in ista scriptura exvacuacionis mea propria voluntate, cuia recognosco quod plus debent esse predictos alaudes de domum Sancti Benedicti in onorem Sancti Petri quam de me aut de nullum alium hominem.

Facta recognicione vel exvacuacione kalendas ienuarii, anno XVII regnantem Lotario rege.

Miro, gracia Dei episcopus atque comes, SSS, qui ista scriptura recognicione vel exvacuacione firmavit et fecit per testes roborare iussit.

Endalecus presbiter SSS. Dela levita SSS. Suniarius levita SSS. SSS Abbo levita SSS. Sig+num Oliba. Sig+num Oriolus. Sig+num Seniofredus. Sig+num Eldemares. Sig+num Eldefredus. Sig+num Salla. Sig+num Emenus. Adalbertus SSS. SSS Audesindo, predicto iudice, SSS, qui hunc ista scriptura recognicionis vel exvacuacionis laudavit atque firmavit. SSS Ioanne iudex SSS.

Baldemares presbiter, qui hunc recognicione vel exvacuacione scripsit et SSS die et anno quod supra.

83

975, juny, 28

Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent i Berguedà, la seva esposa, Ermengarda, i Miró II Bonfill, comte de Besalú i bisbe de Girona, donen al monestir de Santa Maria de Ripoll un alou del comtat d'Osona, als confins de Ripoll, i un altre del suburbi d'Elna, a la vall del Conflent, al terme de Fullà i Cornellà amb l'església de Sant Climent de la Serra, alous que van pertànyer al difunt Unifred I Falquet, vescomte de Conflent, culpable de traïció, i que ells tenen pel precepte reial que en va sancionar la confiscació.

[A] Original no localitzat.

[B] AMR. Còpia de 1231, conservada a l'arxiu fins a l'any 1835.

[C] Cartoral Major del monestir del Ripoll, f. 96v.

[D] Cartoral Verd, f. 19v.

E BNF, Col. BALUZE, vol. 107, f. 297v-298r. Còpia parcial de mitjan segle XVII, feta per fra Guillem Costa.

F BC, ms. 430, f. 430. Regest de R. d'Olzinelles anterior a 1835.

G AEV, llig. 2059, plec IX, pàg. 102. Regest de R. d'Olzinelles anterior a 1835.

Ed. MARCA, *Marca hispànica*, ap. 120. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 77. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, vol. IV, doc. 1195.

In nomine Domini. Nos simul in unum Oliba gratia Dei comes et uxor mea Ermengardis et Miro episcopus donatores. Magnum nobis et satis licitum esse videtur domum Dei aedificare et de nostris rebus honorare atque concedere. Audientes praedicationem sanctorum patrum quod elemosina a morte liberat animam, propterea donamus atque concedimus ad domum Sanctae Mariae Riopullensis coenobii alodem nostrum qui nobis advenit per praeceptum domini regis de condan Wifredo vicecomite quem vocaverunt Falcheto per ipsam baziam; et ipse alodes in comitatu Ausonae, in fines de Riopullo, et in alio loco in suburbio Elesense, in valle Confluente, in apendicio de Foliano vel de Corniliano [...].

Facta donatione IIII kalendas iulii, anno XXI regnante Lotario rege, filio Ludoici.

Oliba gratia Dei comes. Sig+num Ermengaudis comitissa. Miro gratia Dei episcopus. Qui hanc donationem fecerunt et testibus firmare rogarunt, [...].

84

976, setembre, 7

Duran i la seva muller, Guinedella, venen a Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent i Berguedà, un alou de la vila de Baó, al comtat de Rosselló, amb l'església de Sant Vicenç i Sant Joan i els seus drets, per cent sous. Els venedors declaren que van rebre en penyora l'alou de la dona Arsinda pel forfet que va cometre el seu marit, Guitard.

[A] Original no localitzat.

[B] Còpia del segle XII en el Cartoral Major de Cuixà, fol. 53, perdut.

C BNF, Col. BALUZE, 117, fol. 141. Extret del segle XVII.

D BNF, Col. MOREAU, 11, fols. 163-164. Còpia del segle XVIII.

Ed. ABADAL, *Eixalada-Cuixà*, ap. 100. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 496.

In nomine Domini. Ego Durandus et uxor sua Guinedilles tibi Olibane, comite, vendimus alodem nostrum proprium qui nobis advenit ex carta impignoratione

quod nobis impignoravit femina nomine Arsindes pro ipsa foresfactura quod fecit vir suus, nomine Guitardus.

Et est alodes in comitatu Rosolinense, ipsa villa quem vocant Basoni, cum fines et termines, exiis, regresiis eorum, et cum ipsa ecclesia que vocant Sancto Vincentio et Sancto Iohanne, et cum ipsas decimas et premicias et oblationes fidelium, et cum ipsas casas et casalibus, curtis, curtalibus, ortis, ortalibus, arboribus pomiferis et impomiferis, terris cultis vel incultis, vineis, vinealibus, pratis et paschuis, silvis et garricis, molinis et molinariis. Et habet affrontationes ipsa villa predicta: de una parte in ipso Bule vel in alode Sancti Stephani cenobii, de alia in ipso Solarario de Orzone et in ipsa riba de termine Orlo, et de III^a parte in termine de Vila nova, de IIII^a parte in termine de Bexano. Quantum infra istas affrontationes includunt sic vindimus tibi nos ipso iamdicto alode cum ipsa ecclesia, exceptus ipso maso cum ipsas terras quod Blanchetus tenet, et exceptus ipsum alium medium mansum cum ipsas terras quod Sanctus Stephanus tenet. Ipsud aliud sicut superius insertum est, totum ab integrum propter pretium solidos C^m.

Quare vero hec omnia predicta de nostro iure in tuo tradimus potestate et exinde facere quod volueris firmissimam habeas potestatem. Quod si nos vinditores aut ullus vivens homo qui ista scriptura vinditionem inquietare presumerit non hoc valeat vindicare sed componat in duplo cum sua melioratione; et non sit discripta nulloque tempore.

Facta scriptura vindicione VII idus septembris, anno XXII regnante Leutario rege.

Signum Durandus, Signum Vinedilles, simul in unum, qui ista scriptura vinditione scribere iussimus et testes rogavimus firmare.

Signum Richelmus. Signum Amalricus. Signum Bonushomo. Miro levita.

Signum Vives presbiter, qui ista scriptura vindicione rogatus scripsi et subscripsi die et anno quod supra.

85

977, març, 16

Davant un tribunal que presideix Borrell II, comte de Barcelona, Girona i Osona, i formen el vescomte Guadall II d'Osona i dos jutges, Bonfill, procurador del comte, acusa els habitants de Vallformosa, al terme de Rajadell, de posseir injustament les terres i els edificis de la vall, ja que la vall pertany a Borrell per herència del seu pare Sunyer. La cinquantena d'habitants de la vall, però, declaren que fa més de trenta anys que ells i els seus avantpassats la posseeixen, cosa que Bonfill no pot desmentir, motiu pel qual l'ha d'evacuar.

AACA, Cancelleria, pergs. Borrell II, doc. 14.

[B] ACA, *Liber feudorum maior*, f. 330. Còpia del segle XII perduda.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 320. UDINA, *El Archivo*, doc. 181. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1229.

In iudicio Borrello comite et Wadallo vicescomite et iudices Wifredus et Audesindus et in presencia Ratefredo, Holiba, Bonallo, Wifredo, Crispio sacer, Quintila levita, Radulfo, Savaricus, Todegillo et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant a petitione Bonefilio qui est assertor de supradicto principi. Recognosco me ego Bonefilio simulque exvacuo in vestrorum iudicio qualiter de hoc unde petivi habitantibus Valle Fermonsa, eo quod dixi quia quantum possident ibidem de terris, vineis, hedificiis, garriciis, silvis, iniuste hoc faciunt quia predicta Valle Fermonsa cum suum termine debet esse de predicto seniori meo supradicto principi per vocem patri suo Suniario, comiti, cui Deus sit memorie. Unde habitantibus predicta valle in illorum responsis dixerunt quod non possidebant predicta valle cum suis terminis iniuste quia hodie triginta annos abet et amplius quod possident predicta valle cum suis terminis ad illorum proprio inter eos vel precedentes eorum auctores qui migrati sunt a seculo.

Et hec sunt nomina de abitantibus predicta valle, id sunt: Tudille femina cum suos heredes, Fruila, Eldovigio sacer, Todalego, Sonifredo, Durabile, Modario, Ferriol, Quintila, Stephano, Eldrandus cum suos eres, Widisclo, Rechosindo, Adrovatio, Ymmila, Placido, Asinario cum suos eres, Elies, Senderedo, Wigila, Remeseiro, Daniel, Desiderio, Elperigo, Argesinda cum suos eres, Adalberto, Warnario, Erovigio cum suos eres, Tructille femina cum suos eres, Sonifredo cum suos eres, Fedancius, Landrigo cum suo erede, Agela cum suos eres, Ranovigia deovota, Gontes femina cum suos eres, Hermesinda cum suo ere, Boso, Felmiro, Daniel, Ansileo, Ferriol, Stephano, Todemundo, Gallicenio cum suos eres, exceptus ipsum alaude de Crispione sacer et Quintilane et de Novilia femina et Bella femina.

Unde et vos supradictos iudices me Bonefilio interrogastis diligenter si potebam hoc adp[rovare] quod predicta valle debebat esse de supradicto seniori meo per ullamque voce aut non, sed ego Bonefilio in omnibus me recognosco vel exvacuo de predicta valle cum suum termine per vocem seniori meo quia hoc aprobare non possum nec hodie nec in nulloque tempore et plus debet esse predicta valle cum suum termine de supradictos abitantibus vel quicquit aliqua persona qui ibidem aliquam rem possidet quam de Borrello comiti, seniori meo, aut de ullum alium homine quia iniuste et absque leie exinde eos petivi et ea que dico recte et veraciter me recognosco vel exvacuo in vestrorum iudicio.

Facta recognicione vel exvacuacione XVII kalendas aprilis, anno XXIII regnante Lothario rege, filium Leudovici rege.

Sign+um Bonefilio, qui sum assertor de predicto seniori meo, qui hanc recognicione vel exvacuacione feci.

Sign+um Eizone. Sign+um Tortorino. (*Crismó*) Gotmarus (*Crismó*). Folkarius sacer SSS. Durandus presbiter SSS. Sign+um Teudericus. Sign+um Recosindus. Sign+um Galindus. Sign+um Ratefredo. (*Crismó*) Audesindus SSS. Wifredus SSS. S+m Borrellus comes, qui istum aloudem confirmo ad francum.

Eldovigius sacer, qui ista recognicione vel exvacuacione scripsi et SSS die vel anno quod supra.

86

[971-977]

Sunyer, bisbe d'Elna, excomunica i anatematitza el levita Vulverad i altres homes i dones, tant clergues com laics, que s'han apoderat dels béns, les parròquies i els censos de les esglésies dels comtats de Vallespir i Conflent pertanyents a la seu d'Elna. Així mateix, adverteix els preveres de les esglésies d'aquestes parròquies que no hi poden batejar, enterrar o celebrar misses sense la seva autorització; dona vuit dies de temps perquè els excomunicats i anatematitzats s'esmenin, i exclou de l'excomunió i anatema Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent i Berguedà, el seu germà, el comte bisbe Miró II Bonfill, i els monestirs de Cuixà i Arles.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral d'Elna. Còpia de 1140-1147. No localitzat.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, 1a ed., II, cols. 673-674, i 2a ed., II, cols. 465-468. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*. VI, doc. 504.

Quamvis igitur sint aliqui in cursu huius declivi temporis qui propter desiderium regni caelorum Christo favente a noxiis vitiorum sordibus se abstrahant et ad compunctionem laudabilem assidue se provocent, tamen e contra existunt plures Ecclesiae catholicae inimici, qui instinctu diaboli tamdiu se pestilentissimis damnabilis cloacae foetoribus praefocant quandiu rei et nudi in profundissimis gehennae flammis aeterna damnati morte descendant, nihil secum praeter peccata portantes. Huius rei causa extant quidam pervasores sanctae matris Ecclesiae, qui se fatentur christianos esse, et non sunt, sed sunt synagoga Satanae, videlicet quia iustitiam Dei deferentes, et suam volentes constituere, iustitiae Dei non sunt subiecti; sed substantias sanctarum ecclesiarum, acsi immanissimi lupi, rapientes, corpora et animas suas diabolo tradere non dubitavere, inretiti laqueis illius.

Quapropter ego Sugnerius, favente larga clementia Christi, episcopus sanctae sedis Helenensis, excommunico et anathematizo cum clero mihi commisso tam viros quam mulieres, tam clericos quam laicos, eos videlicet et Volveradus levita, qui ausi fuerunt inrumpere et invadere substantias seu parrochias quae ad sedem Sanctae Eulaliae seu diocesim pertinere videntur, quae sunt in comitatu Valle Asperi et in comitatu Confluenti; ita ut excommunicati et abominati permaneant et sequestrati a liminibus sanctae matris Ecclesiae, nisi ad satisfactionem et emendationem infra istos octo dies venerint, et ecclesias quas violenter rapuerunt ad sedem Sanctae Eulaliae reddiderint, et honorem et debitum et censum qui mihi ex ipsis ecclesiis debetur reddiderint. Presbyteros etiam ipsarum ecclesiarum, qui baptizare vivos vel sepelire mortuos aut missas canere vel aliquod sacrum ministerium in eis extra voluntatem meam facere ausi fuerint, simili modo excommunico et anathematizo; ita ut non habeant licentiam baptizare quemquam vel sepelire aut missas canere vel aliquod sacrum ministerium celebrare usque ad satisfactionem et emendationem veniant.

Ab hoc igitur anathematizationis et excommunicationis vinculo excludimus Olibanum comitem et Mironem fratrem eius, episcopum, coenobium eius Sancti Michaelis et omnes habitantes in eo, et coenobium Sanctae Mariae in Valle Asperi; ita tamen ut non recipiant illos, neque habeant cum eis colloquium aut ullam participationem, quos nos excommunicamus. Quod si fecerint, in eodem excommunicationis et anathematizationis vinculo permaneant.

Ab hodierna igitur die constituimus ei terminum usque ad octo dies, ut veniant ad satisfactionem et congruam emendationem omnes qui ecclesiae diocesis Sanctae Eulaliae sine voluntate mea, id est Sugnerii episcopi, invadere aut tenere praesumpserint vel praesumunt et honorem et debitum et censum qui mihi ex ipsis ecclesiis debetur reddiderint. Sin autem emendare noluerint, omnes personae, sive laici sive presbyteri sive feminae, qui contra voluntatem meam iniuste tenere ecclesias et censum earum, sicut iam diximus, praesumpserint, quae sunt diocesis Sanctae Eulaliae, vel presbyteri qui in eas aliquod sacrum ministerium super excommunicationem meam celebrare praesumpserint, et omnes consentientes et adiutores eorum, sint anathema maranatha et sint excommunicati et a liminibus sanctae matris Ecclesiae expulsi, et a consortio omnium sanctorum extranei, et a corpore ac sanguine Domini Nostri Iesu Christi alieni, et a consortio christianae religionis segregati, nisi ad dignam poenitentiam atque satisfactionem infra suprascriptum tempus coram Deo et coram me venerint, cuius vicem veri pastoris fungimur, quamvis indigni.

Quem et supplices deprecamur ut oris nostri alloquio aurem pietatis accommodans, quos excommunicamus excommunicet et quos anathematizamus anathematizet, unus et verus Deus, Dominus Noster Iesus Christus, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem, amen.

87

978, juliol, 2

Miró II Bonfill, bisbe de Girona i comte de Besalú, dona al monestir de Sant Pere de Besalú, on reposen les despulles de sant Prim, un conjunt d'alous a Maià de Montcal, Porreres, el Bac, el Pontiró, Juïnyà, Hortós, Lledó, Vilariig, Coquells, Vilanant, Mieres, Briolf, Ventajol, el Torn, Fares, el Guilar, Planeses, Cistella, Palau, Sant Ferriol i Montagut, entre altres llocs del comtat de Besalú. El comte bisbe té una part d'aquests alous per herència familiar, i una altra part, per confiscació feta als rebels que van assassinar el seu germà, el comte Guifré.

A ADG, pergami sense número (avui emmarcat).

B AMM, pergamins de Sant Pere de Besalú, núm. 1. Còpia del segle XI.

C AMM, arm. B, II, prestatge 2/5, bossa 2. Còpia del segle XVIII.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XV, ap. 25. PUJADES, *Crónica*, VII, pàgs. 226-227. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, II, doc. 6. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 85. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 2, pàgs. 4-6 (fragments). *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 448.

Si famulorum meritis debite compellimur compensare luca mercedis, quanto iam copiosius pro remediis animarum divinis cultibus terrena debemus impendere et impensa per scripturas legaliter confectas decentissime adfirmare. Quapropter ego Miro, nutu Dei sancte Ierundensis ecclesie perhumilis episcopus, unacum quonibencia meorum caterve clericorum laicorumve fidelium elegi quandam ecclesiolam a dominatu hominum ecclesiarum libera, quam venerandus habet propriam beatissimus Petrus apostolorum princeps edem, nomine sub cuius sanctificata nitet, sita videlicet iuxta opidum quem holim Bisuldunem voluit [vocitare] vetustas, sed [cuius meritum scimus] percurrere mundum; huius ubique iure surgere templa decet. Et quemadmodum ab ipso Domino Iesu Christo didicimus quecumque vinculis super terra strinxerit erit ligatum super celos fortiter, et quo resolvit in terris arbitrio erit solutum supra celis [radios]; fine mundi iudex erit aevi.

Ob tanti igitur patroni amorem [pro remediis] animarum meorum parentum meaeque, et super omnia pro remedio anime domni Seniofredi, comitis hac fratris mei, qui michi copiosa bona, dum vixit, contulit, quem Deus omnipotens ad illud perducatur regnum, [quod] primus homo perdidit gustando proibito pomo; possit et ad lignum vite [perducere gustum, ut] valeat eternos semper carpere fructus, ex quibus eternum ducat sine mensibus annum et sine sole diem, lucem sine nocte perennem in patria, paradisse, tua quam rite beatus dilexit hic comes, vita dum fuit in ista.

Pro remedio igitur anime predicti comitis et pro salute [tam animarum quam corporum meorum] fidelium in ac terra degentium qui illo cenobio aliquo presterint benefitium, seu pro statu celsitudinis sive salute domni [Olibani comitis]

sueque coniungis suorumque filiorum, quorum [vitas omnipotens Deus multis protelare] dignetur temporibus ut vivant Deo [felices longo feliciter evo; et post] huius vite [excursum celeste] mereantur perfruere regnum, in quo detineant magnarum gaudia rerum; [gaudia que] nullus [vivens decernit] ocellus, nec aliquis vigili poterit comprehendere corde; quod Deus in terris voluit [promittere sanctis], et residens celos voluit [concedere iustis].

[Ob prefata] igitur ratio[ne in prelibata ecclesia conatus] sum fieri cenobium quem per scripturam donationis tradidi ecclesia [beatissimis apostolorum] principis Petri [ad proprium, ut sub eius] defensione atque munimine consistat [in] perpetuum et quinos solidos per singulos annos abbas qui preerit prefato cenobio, [eidem ecclesie Sancti Petri Rome] persolvat in ce[nsum. Advectus est] igitur in eodem cenobio Deo disponente corpus venerandi martiris nomine Primi, pro cuius intercessionibus omnipotens Deus multis in eodem loco dignatus est fieri [virtutibus, et lauda]tur glorificaturque omnipotens Deus ab omni populo qui talem illis contulere [dignatus est patrono. Oportet enim tantorum sanctorum patrocina querere, et de rebus transitoriis] eorum ditare basilicis, ut annuentem Deo per eorum intercessionibus ad omnibus liberemur adversis, et in eternam beatitudinem eorum [mereamur adipisci consorciis].

Proinde igitur ego prelibatus episcopus dono, in subsidium monachorum [egenorumque, a prefatum cenobium] alodes meos quos fratres meis post [eorum obitum mihi relinquere iure hereditario], et illi eos aquisiere de nefandissimis transgressoribus qui scandala vel conturbationes nefarias in [quantum potuere] in contrarietate eorum in predicto comitatu Bisuldunense conati sunt agere. Et ob hanc causam res eorum legaliter in fisco transierunt quemadmodum insertum [est in legibus] mundanis de his quid contra principem vel gentem aut patriam refugiunt et insolenter existunt.

Sunt autem hi alodes in predicto comitatu Bisuldunense, in villa que dicunt Maliano vel in terminio de Laurenciano atque in Valle Alta vel ad ipsa Lagurnagra et in monte que vocitant Malareto. [Terminatur vero] hec omnia superius scripta: a parte orientis in rio que dicitur Agemalo, et a parte vero meridiana infrontat in [ipsa via que est ad] ipsa Devesa, et perguit ad castro Bisulduno, et a parte occidentale infrontat in ipsa Petra Mala, et a parte vero circi infrontat in Monte Calvo vel in monte que dicitur [Malareto]. Infra predictas afrontationes dono ego, prelibatus episcopus, a prefatum cenobium: casas, casalibus, curtes, curtalibus, ortos, [ortalibus], vineas, vinealibus, terras cultas vel incultas, arboribus pomiferis vel inpomiferis, omnia et in omnibus quicquid dicit vel nominari potest; quantum alodem Seniofredus sacer vel transgressor infra predictas afrontaciones habuit vel retinuit pro qualicumque voce. Et ipsa casa quod adquisivit de Trasgoncia cum ipso orto et cum ipsos arbores qui ibidem sunt similiter dono a prefatum [cenobium. Et] ipsum alodem quod adquisivi de Ellovara similiter. Et ipsos plantarios que dicunt

Cleirano, ad ipsos Medianos qui [fuerunt] de Seniofredo sacer quod ille donavit a Seniofredo comite, et ille dimisit a Mirone episcopo; et afrontat: de oriente in via qui discurrit de Iuviniano, et de meridie in terminio Tuspino, et de occiduo [in alode] de Emerico vel eres suos, et [de circi] in ipso torrente vel in terminio Campaniano.

Et dono ad prefatum cenobium alodes quos abeo in predicto comitatu, in locum [que dicunt] Porrarias. In iamdicto loco dono ad prefatum cenobium ecclesia in honore Sancti Andree sitam [cum decimis et primitiis et oblationes fidelium et cum omnibus] que abere videtur, sicut condam Sesemundus illam retinuit. Et dono ego, prelibatus episcopus, ad prefatum cenobium in iamdicto loco: casas, casalibus, curtes, curtalibus, ortos, ortalibus, terras cultas vel incultas, vineas, vinealibus, arboribus pomiferis vel inpomiferis, molendinis et molendinaribus, silvis et aquis necnon et pascuis, omnia et in omnibus; [quantum ibidem] habeo vel condam Sesemundus ibidem habuit vel retinuit pro qualicumque voce, et advenit mihi hec omnia per scripturam emptionis. Et dono ad prefatum cenobium ipsum pasquarium qui de prefato alode exigitur ab omni integritate. Terminatur vero predictus alodus: a parte orientis in Avellana Curba vel in Longania, et de meridie in rivulo Lizerca, et de parte occidentis infrontat in Porrerolas vel in alode Sancti Iohannes, de parte vero circii infrontat in terminio de Bolosso et pergit usque ad ipso Buxo.

Et in ipso Bago dono ad prefatum cenobium [manso uno] qui affrontat de omnibusque partibus in alode de Teudemundo vel heredibus suis. Et in ipso monte de Tegurano, in locum que dicunt Pontirono, dono ad prefatum cenobium pasquam qui mihi [advenit] per successionem patri et fratribus meis, qui terminatur: a parte orientis in ipso iungente vel in ipsa broda comitale, et de meridie in ipso [torrente qui discurrit in flumen Tederi], et de occiduo infrontat in serram qui dividit comitatum Bisuldunensem et Çerdaniensem, et de circii [infrontat in torrente qui discurrit in flumine Tederi, vel in] terminio de Trugurano. Et in Gixano dono ad prefatum cenobium manso uno quod mihi dedit Emiterius et ipso maso quod ibidem fecit Argobadus presbiter, cum curtibus et ortibus et terris et vineis et cum ipsis olivariis et cum ceteribus arboribus pomiferis vel inpomiferis, sicut in mea scriptura [emptionis resonat. Et in Iuviniano dono ad prefatum cenobium masos] duos in locum que vocant Stupino, qui michi advenit de homine nomine Adalberto vel fratribus suis, qui scandalum vel conturbationem in ac terra movere non dubitarunt, cum terris et vineis et olivariis et cum omnibus que modo habere vel retinere videntur, et cum ipsos duos campos qui fuerunt de Aderico presbitero; et infrontat hec omnia: de oriente in ipsa Buada vel in flumine Fluviano, et de meridie in terminio de Iuviniano, et de occiduo in ipsa serra de Ursiniano, de parte vero circii in terminio de Campaniano. Et in iamdicta villa Iuviniano [dono ad prefatum cenobium manso uno quod emi de Morgato presbitero cum cuartas VI de terra, et semodiata una de vineas], sicut in ipsa scriptura emptionis resonat. Et ipsum alodem que dicunt Ortonos dono ad prefatum cenobium ab omni integritate; qui affrontat: de

parte orientis in ipsa strata vel in terminio de Roseto, et de meridie in ipso torrente vel in terminio de Sabadello, et de occiduo in ipsa serra que dicunt Vulture Mortuo, de parte vero circii in [terminio de Iuviniano. Et dono ad prefatum cenobium, in villa Maliana], iuxta ecclesiam Sancti Vincencii, casa cum curte et [orto et olivarias qui ibidem esse videntur. Et in villare que dicunt Fredeberto dono ad prefatum cenobium alodem qui fuit de homine nomine Adalberto, que alium nomen vocant Bonohomine] et de uxori sue Sesenanda, quod [mihi dederunt in compositione pro placito quod ante me] habuerunt; et sunt casas, casalibus, curtes, curtalibus, ortos, ortalibus, vineas, vinealibus, pratis et pascuis, necnon et olivariis, ceteris arboribus pomiferis vel impomiferis, terras cultas vel incultas, omnia et in omnibus, quantum predictus [Bonushomo et uxor] eius infra terminio de predicto vil[lare Frede]berto habuere vil retinere.

Et dono ad prefatum cenobium, in terminio de Lucdu[no, terras et vineas quod Acfredus archilevita] mihi dedit cum fines et terminos [et illorum afrontationibus. Et adfirmo per hanc] scripturam alodem que dicunt Argemundo, quod frater meus [Seniofredus] ad prefatum cenobium dedit; qui afrontat: de parte orientis in medio alveo Fluviani, et de meridie in torrente qui discurrit [in flumine Fluviano, et de] occiduo in terminio de Fornellus, in locum que dicunt Villar[e Malo, de parte vero] circi infrontat in alode de predicto cenobio vel in ipsas archas. [Et do]no ad prefatum cenobium alodem meum quod frater meus [Seniofred]us michi relinquit, et est ipse alodus in Villa Rigi et affrontat: de part[e orientis in Rio Sicco, et de] meridie in rio qui discurrit ad Cistella, et de occiduo in ipso collo que d[icunt Palomari]as, et de circi ad ipsa archa vel in roca Penna Rigi; infra predictas affrontationes dono ad prefatum cenobium casas, casalibus, curtes, curtalibus, ortos, ortalibus, vineas, vinealibus, terras cultas vel incultas, arboribus pomiferis vel impomiferis, omnia et in omnibus, quicquit dici vel nominari potest, quantum alodem Amelius et Wisilo, uxor eius, infra predictas affrontationes abuerunt vel retinuerunt pro qualicumque voce.

Et dono ad prescriptum cenobium, [infra terminio de vi]lla Asenarii vel de Collellos, masos IIII^{or} cum omne alodem meum quod ipsi homines [retinent qui] ibidem habitant aut ego ibidem habere debeo pro qualicumque voce cum ipsa condamina dominica et ipso maso quod Sesemundus michi composuit per ipso homicidio, unde consiliarius fuit de ipso homine nomine Adroario; et affrontat hec omnia: de parte orientis in Palatio vel in ipsa archa, et de meridie in rio quod dicunt Manivulo, et de occiduo in terminio Cistella, et de circii infrontat in Puio Male vel in Rio Sicco. Et alios duos masos in villa Avondanti cum omne alodem meum quod ibidem habeo que ad ipsos masos pertinent, cum finibus et terminios earum. Et ipsos campos que donavit Wisilo condem a Sesemundo condem cum eorum affrontationibus et cum exiis et regressiis earum.

Et dono ego, superscriptus episcopus, a prefatum cenobium alodem meum quod habeo in predicto comitatu, in aiacentias de Miliaras, in locum que vocant villare

Briulfo, et in locum que dicunt Turno, et in locum que nominant Villare Novo, et in locum que [noncu]pant Ventaliolo. In predi[cto loco] Turno dono ad prefatum cenobium ecclesia mea propria, cum decimis et primiciis et oblaciones fidelium et cum omnibus que habere videtur ab omni integritate; terminatur vero predictus alodus: a parte orientis in villare que dicunt Astar vel in rivulo que [dicunt Sesarrio] sive in [Sabadello vel etiam i]n Ortones et pervenit [usque in Cavalliano], et de meridie infrontat in alode de Petro, qui fuit condam, vel in alode de Tassione [et pergit] ipso Mulnello usque in Brugariolas, et de occiduo in alode Sancti Stephani et pervenit usque in Kavalliano, de parte vero circi infrontat in iamdicto Kavalliano; infra predictas affrontationes dono ego, prelibatus episcopus, a prescriptum cenobium casas, kasalibus, curtes, curtalibus, ortos, ortalibus, vineas, vinealibus, terras cultas vel incultas, arboribus pomiferis vel impomiferis, [pratis et pascuis, garricis et aquis, molendinis et molendinaribus, omnia et in omnibus, quantum infra pre]dictas affrontationes abeo vel habere debeo pro qualicumque voce, sicut in ipsa scriptura resonat que condam Emo femina mihi fecit.

Et dono ad prefatum cenobium alo[dem meum que dicunt Far]as et ipsum [quem habeo in Roseto vel in Villa Mala et in Palatiolo et in Marifo]nte, sicut fuerunt ipsi alodes de Seniofredo sacerdote, transgressore, et de Guarino et filiis suis; terminatur vero predictus alaudes: a parte horientis in ipso fischo que dicunt Iuncarias [vel in termi]nio de Petriniano, [sive in terminio de Portello, et de meridie infrontat] in Boscherones vel in Rixaco sive in Sirianiano vel in ipsa Isola, et [de occi]duo infrontat in Sabadello vel in Ortonos sive in terminio de Iuviniano, de parte vero circi infro[ntat in terminio de Lugarzano sive in terminio de Maliano; infra predic]tas affrontation[es] dono ego, prelibatus episcopus, ad prefatum chenobium casas, casalibus, curtes, curtalibus, ortos, ortalibus, vineas, vinealibus, [terras cultas] vel incultas, arboribus pomiferis vel impomiferis, pratis et pascuis, silvis, garricis [et aquis, molendinis, molendinaribus cum eorum decursi]bus, omnia et in omnibus, quantum alodem infra predictas affrontationes abeo [vel abere de]beo pro qualicumque voce, et quantum alaudem Seniofredus sacer et Guarinus et filii sui infra predictas affrontationes abuerunt vel retinuerunt pro qualicumque voce, exceptus ipsas ecclesias, id est, Sancta Maria et Sancto Martino cum rebus sibi pertinentibus, exceptus ipsas decimas et primicias et oblaciones fidelium que ad ipsis ecclesiis pertinent.

Et dono ego, prelibatus episcopus, ad prefatum chenobium alaudes meos qui fuerunt [de Vivano] transgres[sore, et sunt ipsi alodes in locum que vocant Acquilare vel] in suos termines, et in Hornazones et in suos termines, et in Planeziis vel in suos termines; in predictis locis dono ad prefatum cenobium casas, casalibus, curtis, curtalibus, ortos, ortalibus, vineas, [vinealibus, terras cultas vel incultas, arboribus pomiferis vel impomiferis, pratis et pascuis], silvis et aquis, molendinis

et molendinaribus cum eorum decursibus, omnia et in omnibus, quantum alaudem predictus Vives transgresor in predictis locis abuit vel retinuit pro qualicumque voce.

Et dono ego, prelibatus episcopus, a prefatum cenobium alaudem meum quod abeo in valle Manivulo, qui fuit de Sesemundo Blanco, similiter in Cistella et in eius termines, vel in Palazzo et in eius termines, vel in villa Bodelego et in eius termines; in predictis locis dono ad prefatum chenobium casas, casalibus, curtes, curtalibus, hortis, hortilibus, vineis, vinealibus, terras cultas vel incultas, arboribus pomiferis vel impomiferis, pratis et pascuis, silvis, garricis et aquis, molendinis et molendinaribus, omnia et in omnibus, quantum alaudem in predictis locis prescriptus Sesemundus abuit vel retinuit pro qualicumque voce, exceptus ipso puio que vocant Bodelego, ubi iamdictus Sesemundus habitavit, et exceptus ipsas III casas que iuxta ipso puio sunt, et exceptus ipsos verdegarios qui sunt iuxta ipso puio, et exceptus ipsos molendinos qui iuxta ipso puio sunt.

Et dono ad prefatum cenobium ipso maso quod abeo in Cistella, ubi Blandericus habitat, cum omnibus rebus que ad ipso maso pertinere videntur. Et dono ad prefatum cenobium ipsum alaudem qui fuit de Servodei et de uxore sua, qui est in Fornellos, sicut illi eum retinuerunt, et ipsas vineas qui sunt in Valle Alta cum illorum affrontationes. Et dono ad prefatum cenobium in valle Monte Acuto maso I quod Letus dedit a Wifredo comite et ego abeo per successionem iamdicti comitis; et dono in iamdicto loco ipsas casas cum curtibus et hortis et vineas et vinealibus, terras cultas vel incultas, arboribus pomiferis et impomiferis, et molendinaribus, omnia et in omnibus, quantum ibidem habeo vel ereditare debeo pro qualicumque voce, vel quantum condam Letus ibidem habuit vel retinuit pro qualicumque voce, [sicut in ipsa scriptura resonat, que iam]dictus Letus [fecit a Wifredo comite. Ipsum vero] alodem que vocant Faras, et que vocant Palazolo, et que vocant Villa Mala, et que vocant Roseto, et Marifonte, et que dicunt Turno, et Villare Novo, cum ipsa ecclesia Sancti Andree qui est ipso Turno, et ipso villare que dicunt Achilare, et Ornazonas, et Planezes, et ipso alode qui fuit de Sesemundo Blanco, qui est in Manivulo, et in Cistella, et in Palatio, dono istos alodes ad prefatum cenobium sub ista videlicet ratione: ut dum ego vivo, teneam et possideam; post obitum meum, remaneant a prefato cenobio sine nulla [occasione. Hec omnia superius scripta trado vel cedo ad prefatum cenobium, ut tam presens abba et monachi quam successores ibidem Deo sub regula almi patris Benedicti] militantibus iure perpetuo habeant retineantque sine aliquius minoratione vel contradiccione, sicut superius insertum est. Quia sicut sancti canones aiunt, devocio etenim uniusquiusque sicut gratanter votum contulit Deo ita definivit quod plenitudo votorum conservaretur in loco, in quo velut si conlata tenetur manet gratia offerentis, ita si frustratur imminet pernitias defraudantis. Nam Dominus Noster Ihesus Christus in Evangelio sic fertur dixisse suis discipulis: «Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quecumque petieritis, fiet

vobis a patre meo». Et incirco ego, prelibatus episcopus, unacum meorum caterve clericorum, petimus clemenciam omnipotentis Dei, ut constructores benefactoresque prefati cenobii per intercessionem supradictorum sanctorum hic et in eternam beatitudinem remunerantur, detque eis benedictiones atque promisiones que precepta sua observantibus promisit, dicens: «Si in preceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, et terra gignet fructum suum et pomis arbores replebuntur. Aprehendet messium tritura vindemiam et vindemia occupabit sementem. Et comedetis vetustissima veterum et vetera nobis supervenientibus proicietis. Et comedetis panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, et non erit qui exterreat. Auferam rnalas bestias, et gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros et corruent coram vobis. Persecuentur quinque de vobis centum alienos, et centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri in conspectu vestro gladio. Respiciam vos et crescere faciam; multiplicabimini et firmabo pactum meum vobiscum. Ambulabo inter vos, et ero vester Deus, vosque eritis populus meus». Has benedictiones atque promisiones petimus clementiam omnipotentis Dei ut tribuat constructoribus benefactoribusque prefati cenobii, ut hic pie valeant vivere et sic transeant per bona temporalia ut adipisci mereantur eterna. Nam sicut bonitas et conlatio elemosinarum in sanctis Dei basilicis beniam tribuit conferentibus, ita damnum rite preparat fraudatoribus. Deo igitur datur quicquid a fidelibus in sanctis Dei basilicis pia devotione offertur. Ergo et iustitiam rescindit, quisquis aliena bota corrumpit. Cum igitur Deus iustitia sit, qua insania agitur ut de manu Dei quis auferat et in usus suos ea que Dei sunt usurpare presumat? Quicumque igitur de rebus a nobis prefato cenobio amodo conlatis vel deinceps conlaturis sive a nobis seu ab aliquo fideli aliquid exinde subtraxerit aut fraudaverit, nisi se correxerit et Deo sadisfecerit, male distracta iuxta leges mundanas componere cogatur, et si creatorem suum non honoraverit et in contumacia persteterit, et male distracta cum confusione restituat et a liminibus sancte Dei Ecclesie quam offenderit ut sacrilegus arceatur, et insuper iuxta sanctorum canonum sententias sacrilegii ulcione feriat, et cum Iuda traditore, qui ea que Domino mitebantur asportabat, flammis atrocibus perenniter cruciandus tradatur, Datan et Abiron iudicium sentiat et ad instar eorum in infernum vivus descendat. «Ponatque illum omnipotens Deus ut rotam et sicut stipulam ante faciem venti, sicut ignis comburit silvam et sicut flamma comburit montes, ita persequatur illum in tempestate sua et in ira sua exturbet eum. Erubescat et conturbetur in seculum seculi et confundatur et pereat». «Fiantque dies eius pauci et res eius accipiat alter; et fiant filii eius orfani et uxor eius vidua. Non sit illi adiutor, nec sit qui misereatur pupilis eius. Fiat contra Dominum semper et dispereat de terra memoria eius, pro eo quod non»honoraberit Ecclesiam Dei. «Et cognoscat quia nomen tibi Dominus». Et tu es «super omnia Deus benedictus in secula seculorum, amen».

Exarata est igitur hec scriptura donationis die VI nonarum iulii, era I XVT, anno Dominice Trabeationis DCCCCLXXVIII, indiccione VI, anno bisdeno IIII quod Franchorum rex Leutharius regnandi sumpsit exordium.

Miro, gratia Dei comes atque episcopus, SSS, qui hanc donationem vel tradiccionem fecit et idoneis testibus firmare rogavi.

+ Wandalgarius vicescomes. + Teudemundus. + Teudebertus. + Stefanus. + Bera. + Oliba. + Bernardus. + Ioannes. + Hafredus archilevita SSS. Oliba gratia Dei comes. Antenor presbiter SSS. Miro sacer SSS. Aimericus levita SSS. Dela levita SSS. Sig+num Oriol. Sig+num Rodegarius. Sig+num Miro vicescomes. Sig+num Odone. Sig+num Ermemirus. Sig+num Sentelles.

Desiderius levita, qui hanc scripturam donationis scripsi et SSS sub die annoque prefixo].

88

979, juliol, 10

Miró II Bonfill, comte de Besalú i bisbe de Girona, dona al monestir de Sant Esteve de Banyoles un alou de la vila de Serinyà i Taià, al comtat de Besalú, que té per donació del seu germà, el comte Sunifred I, que el va obtenir en judici arran de la sentència de confiscació de béns a què van ser condemnats els culpables de l'assassinat del comte Guifré II de Besalú, germà de tots dos. Miró explica també que fa aquesta donació en agraïment a Jesucrist i al màrtir sant Esteve per haver escoltat els seus precs quan el comte Borrell II de Barcelona va venir contra ell amb el seu exèrcit.

[A] Original no localitzat.

B BNP, Col. BALUZE, 108, f. 250r-250v. Còpia del segle XVII, incompleta.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 126. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, I, doc. 1. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 92. CONSTANS, *Diplomatari*, I, núm. 46. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 457.

In Christi nomine, cuius ordinatione cuncta disponuntur. Ego Miro, comes ac gratia Dei praesul, dono Domino Deo et Sancto Stephano protomartyre coenobio Balneolas, cuius ecclesia sita est in comitato Bisuldunense, in caput Sterriae, quendam alaudem meum proprium, qui mihi advenit per successionem fratrum meorum, sed comodo in hac scriptura cessionis succincte evidentissimeque subterius adnotabo.

Perspicuum est enim omnibus nobiscum in hac terra degentibus quia quendam homines, his nominibus, Wigila presbiter et Trasoadus, frater eius, cum aliquibus amicis illorum, in contrarietate domni Wifredi populique terrae huius scandala

conturbationesque movere conati sunt et suprascriptum principem, ex oppido suo eiicientes inimicisque suis illum contradentes, tandiu unanimiter illum persecuti sunt usquequo supranominati transgressores gladio eum interfecerunt. Annuente igitur clementia divina Soniefredus, supradicti principis frater, castrum quod supradicti transgressores praescripto principi subtraxerant conquisivit; et dum in eo cum sibi subditis resideret iudicibus, doctoribus nostrae legis consuluit quid ei de rebus tam nefariis transgressoribus agere oporteret. At illi, perspectis venerabilium patrum scriptis, dederunt sententiam ut res omnes tam nefariorum transgressorum ad integrum in dominio supradicti principis deberent devenire; et quicquid ex his rebus idem princeps elegerit facere, liberam in omnibus habeat velle. Sicque factum est ut per instantia iudicum auctoritatesque legum rebus praefatis eidem princeps in suo reciperet dominio. Et ideo notum est quia mihi, praescripto Mironi, praefatum alaudem habiturum videntibus cunctis concessit.

Et ita sciendum est cunctis fidelibus nobiscum commanentibus vel coeteris hominibus qualiter venit comes Borrellus cum omni exercitu suo in partibus nostris ad construendum castellum adversum nos in monte quae dicunt Spelio, in alaude Sancti Stephani supranominati. Et ego, iamdictus Miro, gratia Dei comes seu episcopus, cum summa diligentia, angusto animo, contrito corde, veni poblitibus curvis ante sacrosanctum altare suprascriptum, postulans auxilium a Domino Iesu Christo et sancto martyre suo Stephano, ut de tam nefanda nequitia quod mihi accidit adiutorium mihi praestitisset, sicut et fecit.

Et ego, libenti animo, dono atque concedo ad praefatum coenobium alaudem meum quem habeo in comitato Bisuldunense, in villa quae dicunt Siriniano vel Taziano vel in eorum termines, quantum isti transgressores supranominati ibi habebant vel in eorum potestatem retinebant vel merebant habere pro qualicumque voce, id est, in casis, in casalibus, in curtis, in curtalibus, in ortis, in ortalibus, in terris cultis vel incultis, in viridiaris, in vineis, in vinealibus, in arboribus inpomiferis vel caeteris arboribus, in pratis, pascuis, in sylvis vel carricis, in aquis, in molendinis, in molendinaribus, aquis aquarum hictibus vel redictibus, omnia in omnibus. Terminatur ipse alaudes: a parte orientali per ipsas fexas et pergit usque in termines de Savares et descendit usque in alaude Sancti Stephani, a partibus vero meridie affrontat similiter in alaude Sancti Stephani vel in villa Lomir et pergit usque in rio quae dicunt Meridanti, de parte vero occidentale affrontat in torrente quae dicunt Meridante et pergit usque in flumen Seser, a parte vero aquilonarii terminatur ultra flumen supranominatum usque in alveo quae nuncupant Fluviano. Dono igitur ego, supradictus comes vel episcopus, ad praefatum coenobium meum ipsum alaudem quem habeo infra taxatos terminos, quantum praedicti transgressores infra supranominatos terminos habuerunt et ego nunc videor habere vel possidere per praedictam vocem.

Omnia igitur praescripta trado vel concedo ad praefatum coenobium propter remedium animae domni Sonifredi, fratris mei, vel animae meae, ut tam praesens abba vel monachi ibidem Deo militantibus quam et successores sui suorumque inrevocabili ordine praedictum alaudem teneant possideantque secundum institutionem beati Benedicti sine alicuius minoratione vel contradictione quemadmodum de rebus a sanctae Ecclesiae conlatis sanctorum patrum statuta constituunt atque decernunt.

Si quis vero, aut ego aut ullus ex parentibus ipsorum, extiterint in hanc cartam cessionis temerare vel evacuare conaverint, quid acquirere temptaverint non vindicent, sed cogantur et haec omnia superius inserta, quantum ei tempore meliorata fuerint, praefatum coenobium componere triplicetur, et insuper sanctorum patrum sententiis feriantur, et haec scriptura cessionis omnique tempore semper maneat inconvulsa.

Exarata est igitur haec scriptura donationis diem VI idus iulii, anno Dominicae Trabeationis DCCCCLXXVIII, indicione VII, anno videlicet XXV quod Lotarius rex Francorum regnandi sumpsit exordium.

Miro, gratia Dei pontifex atque comes, qui hanc scripturam donationis feci et testibus firmare rogavi.

Miro levita. [...]. Sig+num Miro vicecomes. [...].

[...], qui hanc carta scripsit et sub die et anno quo supra.

89

980, març, 8

Miró II Bonfill, comte de Besalú i bisbe de Girona, concedeix en benefici la vila de Palau de Santa Eulàlia als seus habitants, que en van discutir la propietat a la seu gironina aportant una escriptura falsa en un judici que va presidir el comte Gausfred I d'Empúries. Reconeix els seus drets, el bisbe cedeix en benefici la vila als seus habitants i indica que no hauran de satisfer els agrers o censos per la terra, però sí altres càrregues i obligacions.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 71-72. Còpia del segle XIII.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. 18. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 178. MARQUÈS, *Cartoral*, núm. 59. *SOBREQUÉS, RIERA i ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 460.

[A]ntiquitus sancitum est et in precedentium patrum sententiis reperimus scriptum ut circa victas personas ac presertim paupertate depressas et severitatem legis aliquantulum debeamus temperare, quia sicut ipsa lex fertur si in toto proprietatis iudicii attenditur, procul dubio mansuetudo deseritur.

Idcirco ego Miro, sancte sedis Gerundensis ecclesie antistitis, unacum consilio et conibentia nostrorum cetu clericorum, ob amorem Dei et mercedem dompni Gauzfredi comitis, qui nobis iustitiam dignatus est fieri de hominibus qui habitant in villa que dicitur Palaz, qui scripturam falsissimam in eius iudicio protulerunt in contrarietatem scripture sedis et ipsum alodem qui dicitur Palaz evaserunt de dictione prefate sedis, propter honorem et mercedem supradicti comitis nostreque legis censura qua merebamini eis indulgemus.

Insuper et ipsum alodem quem de potestate prefate sedis evaserunt, eis beneficiamus sub ista videlicet racione ut de ipsas terras taschas non donent, nec de ipsas vineas quartum nec medium. Ceteras vero functiones et redibitiones persolvent quemadmodum cetera predia prefate ecclesie solvere consueverunt; oblias quoque in octabas Natalis Domini persolvant aut costolati[c]o unum cum ancha, aut capones II, et eminas singulas de ordeo, et focatias duas triticeas, et eminas singulas de vino, per singulos annos. Vendere aut donare aut commutare ipsum alodem non presumant, nisi inter se commanentes ipsius ville. Seniozem exterum aut mundanum sibi non eligant, nisi aut a me aut a successoribus meis fuerit largitum atque concessum. Quod si aliter fecerint statim initio suae transgressionis careant huius alodii beneficium. Statuimus etiam ut nullus successorum nostrorum eis censum alium augere audeat.

Facta hec scriptura VIII idus marcii, anno XXVI Lothario rege regnante.

+ Miro, gratia Dei episcopus SSS. Barone levita SSS. Miro subdiaconus SSS. SSS Otho levita. SSS Servusdei presbiter. SSS Petrus archilevita. Seniofredus subdiacono SSS. Wibertus archilevita SSS. [...] levita SSS. Arnulfus SSS clericus SSS. Wigo diachonus SSS. Adalbertus presbiter SSS. Aimericus levita SSS. Oliba levita SSS. Teudricus presbiter. Seniulduus presbiter SSS. Miro presbiter SSS. Amalricus subdiaconus.

+ In Dei nomine. Tridiarius presbiter et cantor, qui hanc scripturam scripsi et SSS sub die et anno quo supra.

90

980, maig, 7. Besalú

Davant un tribunal que presideixen Miró II Bonfill, comte de Besalú i bisbe de Girona, Guandalgot, vescomte de Besalú, i el jutge Joan, es presenta Teudebert, mandatari del monestir de Ripoll, per reclamar a Ató i el seu fill Sunyer un alou a Vallcanera i Prujà, al comtat de Besalú, que la comtessa Ava va donar al monestir i que ells retenen injustament. Tot i citats pel tribunal, els acusats no compareixen, mentre que Teudebert presenta testimonis que declaren a favor del monestir i afegeixen que el comte i bisbe

Miró va donar a Ripoll una vinya del mateix lloc que prèviament va confiscar a Sunyer per la bausia que va cometre contra ell.

[A] Original no localitzat.

[B] ACG. Còpia del segle XVIII, no localitzada.

C IEC, Secció Històrico-Arqueològica. Còpia mecanografiada.

Ed. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 461.

Condiciones sacramentorum adque per ordinacione Mirone, gratia Dei comite et episcopum, et Wandalgodo vicescomite, seu et de iudice qui iussus est iudicare, id est, Ioannes, causas audire, dirimere vel legibus definire, seu et in presentia Mironne sacerdote et Olibane presbitero et Bernardo sacerdote et Ermemiro et Argovado sacerdote, necnon et laicorum presentia, id est, Oriol et Wilaberto et Olibane et Seniofredo et Ennegone et Bernardo et Wilielmo et Eldemare et Sanlane et Wiscafredo et alio Seniofredo et Durando et Eldemare sagone et Ermemiro subtus saione et aliorum multorum ominum qui cum ipsis ibi aderant.

In eorum vero presencia sic venit omo nomine Teudebertus, mandatarius de cenobio Sancte Marie Riopollensis et de abato nomine Quilisclo, qui est condam, et in ibidem loco sic petivit omine nomine Atone de ipsum alodem de cenobio Sancte Marie qui est in comitatu Bisuldunense, in valle Canaria vel in locum qui dicunt Prugano, quod Ava comitissa que fuit condam tradidit ad iamdicto cenobio Sancte Marie ad diem obiti sui, quantum illa retinevat in ibidem loco. Et in ibidem loco invenimus in Libro Gottorum, in titulo secundo, era vicessima prima: «Iudex, qualiter faciat iudicium; si de una parte testes aduxerint, debere recepire, pars altera de iudicio se absque iudicio se substraxerint fraudulentis, producere testem alium omnino illicitum erit; et si abuerit quod racionabiliter in eis acusant, potenter audiatur a iudice»;¹ et ei testimonium recipere debat pluriore vel meliores.

Unde supradictus iudex vel saione misimus nostrum missum cum epistola vel sigillum ad omine nomine Suniario, qui est filius de iamdicto Atone, que se presentavit in iamdicto placito per iamdicto filio suo et inibi de placito presentabat suo testimonio. Et invenimus in eos mendacium et falcitatem, et iamdictum Suniarium noluit venire ad consultum iudicium in castro Bisilduno et sic se substraxit fraudulenter de iamdicto placito pro iamdicto filio suo. Et abet affrontationes istas suprascriptus alodes, istas terras et istas vineas et ista suprascripta omnia: a parte orientis in terras de iamdicto cenobio Sancte Marie, et de meridie similiter, et de occiduo similiter, et de vero circii similiter in ipsa serra.

Et sunt nomina testium qui oc testificant sicuti et iurant, id est, Senderedus et Sort et Durandus et Flodeveu et Ienitone, in domum Sancti Ioannis iusta castro Bisulduno, supra cuius sacrosancto altari ubi has condiciones manus nostras

1. *Lex Visigothorum*, II.1.25.

tenemus vel iurando contangimus quod a plus debet essere suprascriptus alodes et istas terras et istas vineas et ista suprascripta omnia de iamdicto cenobio Sancte Marie per vocem de iamdicta Avane, comitissa, que fuit condam, quam de Atone per vocem de iamdicto filio suo Suniario aut de nullum alium ominem, sic nos adiuvet Deus et ista merita sanctorum. Et alia vinea que fuit de Suniario in iamdicto loco, quod iamdictus Miro, gratia Dei comite et episcopum, donavit vel tradidit a Segario monachi, a vice cenobio Sancte Marie, pro ipsa bocia quod iamdictus Suniarius fecit ad iamdicto Mirone, comes et episcopum. Et nos vero testes in unum iuramus iuramentum supranixum iuramentum in Domino.

Facta condicione nonas madii, anno XXVI regnante Lutturario rege.

Sig+num Senderedus. Sig+num Sortus. Sig+num Durandus. Sig+num Floddeveu. Sig+num Ienitone, qui hunc iuramentum pariter iuravimus. Sig+num Eldemaris, qui inde fuit sagone. Sig+num Ermemirus subtus saione. Sig+num Mirone. Sig+num Seniofredus. Sig+num Oriol. Sig+num Segarius. Sig+num Ennegone. Sig+num Bera. Sig+num Teudebertus, qui exinde fui mandatarius. Sig+num Seniofredus. Ioannes iudex SSS, qui hunc sacramentos fideliter recepit.

Baldericus sacerdos, qui hanc condicione scripsi et SSS die et anno quod supra.

91

983, març, 23. Besalú

Davant un tribunal que presideixen Miró II Bonfill, comte de Besalú i bisbe de Girona, el vescomte Guandalgot i dos jutges, compareix Guillem, mandatari de l'abat del monestir de Santa Maria de Ripoll, i reclama a Guistrimir, mandatari dels habitants de Juügues, al terme de Vilademuls, i de Coscolio, al comtat de Besalú, la propietat de l'alou format per tots dos llocs. Guillem explica que l'alou va passar dels seus habitants jueus al comte Delà I d'Empúries, que el va establir a la ciutat de Girona, i de Delà, per herència, a la seva filla Ranlo, abadessa de Sant Joan de les Abadesses, que el va donar a Santa Maria. Com que no poden aportar proves sobre els seus drets, Guistrimir i els veïns evacuen l'alou al monestir.

[A] Original no localitzat.

[B] ACG. Còpia del segle XVIII, no localitzada.

Ed. MARQUÈS, «Sobre los antiguos judíos», pàgs. 29-31. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 99.

*SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 485.

In iudicio Mironis, sante sedis Ierundensis ecclesie episcopi et ex terra Bisuldunense gratia Dei comiti, seu de iudices [qui] sunt ab eo causas audire, dirimire

et legibus diffinire, id est, Arutio et Ato clericus, quem alium nomen vocant Mironem, seu in presentia Wandalgodi vicescomite et Mironis et Olibe, qui sunt filii suprascripti vicescomiti, sive in presentia Orioli, Teudeberti, Wilaberti, Seniofredi, Bonefilii, et Raimundi, et Olibani, et Ennegoni, Tassioni, Fredeloni, Adalberti, Arnaldi, Eldemari, item Adalberti et Eldemaris saioni.

In istorum supradictorum iudicio in castro Bisulduno, Wilelmus, qui est assertor vel mandatarius Seniofredi, qui est abbas ex cenobio Sancte Marie qui situs est in valle Riopullo, petivit hominem nomine Wistrimiro, qui est assertor vel mandatarius de hominibus qui nuncupantur his nominibus Erovigius, Ballofredus, Wadamirus, Recesinda, Teudosius, Fredarius, Odoricus, Sindila, Onoratus, Ovasus presbiter, Abbo presbiter, Amelius, Animius, Sabronus, Wiscafredus, Wilielmus, Adroarius, Sunna, Eldefredus, Seniofredus, item alius Seniofredus, Oruntius, Elo femina, Argericus, de alode qui est in comitatu Bisuldunense, in locum qui dicunt Iudaicas vel in terminio de Coscolio, ubi iudei dudum habitaverunt et Dela comes ipsum alodem de predictis iudeis adquisivit. Prescriptus vero Dela ipsos iudeos qui inibi habitaverunt in sua civitate Ierunde locavit, et ipsum alodem que dicunt Iudaicas cum suo terminio de ipsis iudeis adquisivit et iure possedit atque retinuit dum vixit; post obitum vero suum, ad filia sua Ranlone illum reliquit iure hereditario, et prescripta Ranlo iamdictum alodem a prefatum cenobium ab omni integritate dedit.

Prescripti vero homines vel parentes eorum, cuius mandatarius iamdictus iste Wistrimirus est, partem de iamdicto alode de Iudaicas de potestate iamdicta Ranlone atque de potestate prefato cenobii usurpaverunt. Unde suprascriptus comes et iudices iamdicto Wistrimiro, mandatario, plures vices interrogaverunt, et placitos legitimos mihi dederunt, si possem habere scripturas aut provocationem legitimam aut ullum indicium veritatis unde iamdictum alodem defendere possim a parte de istos suprascriptos homines cuius assertor vel mandatarius sum. Qua de re in omnibus sum professus et facio mea evacuatione quod nec hodie nec post hodie nec ulloque tempore non possum habere scripturas neque testes nec ullum indicium veritatis, unde prescriptum alodem defendere possim a parte de istos suprascriptos homines cuius assertor vel mandatarius sum, sed hodie et deinceps plus debet esse iamdictus alodes ab omni integritate per dictam vocem de prefato cenobio quam de me aut de suprascriptos homines aut de ullum alium hominem, et sic me exvacuo unacum suprascriptos homines de quantum alodem infra terminos de Coscolio habuimus, et vera est mea professio vel evacuatio in vestrorum supradictorum iudicio. Terminatur predictus alodes: a parte orientis in collo de Peraria vel in terminio de Quarentella, et de meridie in terminio Ierundense, et de occiduo in terminio de villa Siraci, et circi in terminio de Luparia vel in ipso semitario qui pergit ad gurgite de Amata. Quantum infra

predictas afrontationes Dela comes habuit vel retinuit et Ranlo, filia eius, sic debet esse de prefato cenobio Sancte Marie cum exiis et regressiis suis, exceptus ipsum alodem qui est de cenobio Sancte Marie Arulas, et exceptus ipso alode qui est de cenobio Sancti Stephanis Balneolas, et exceptus ipso alode quod Wilabertus retinet in sua potestate et uxor eius Meldes, et exceptus ipso feo quod debet esse de Wilaberto.

Facta est igitur hec scriptura recognitionis vel evacuationis die X kalendarum aprilium, anno XXVIII quod Leutharius, rex Franchorum, regnandi sumsit exordium.

Sig+num Wistrimiri, qui sum assertor vel mandatarius de suprascriptos homines et de me suprascripto alode evacuavit.

Sig+num Erovigius. Sig+num Ballofredus. Sig+num Wadamirus. Sig+num Rece-sinta. Sig+num Teodosius. Sig+num Fredarius. Sig+num Odericus. Sig+num Sunti-la. Sig+num Honoratus. Ovasius presbiter SSS. Abbo presbiter SSS. Sig+num Amelius. Sig+num Animius. Sig+num Sabronus. Sig+num Wiscafredus. Sig+num Wilielmus. Sig+num Adroarius. Sig+num Sunna. Sig+num Eldefredus. Sig+num Seniofredus. Sig+num Orutius. Sig+num Elo femina. Sig+num Argericus. Sig+num Sesemundus. Sig+num Aio. Sig+num Celedonia. Sig+num Animius. Nos omnes qui de suprascripto alode nos evacuamus.

Sig+num Wilielmus, qui sum mandatarius vel assertor de suprascripto abbate. Eldericus presbiter SSS.

Sig+num Atonis clerici. Sig+num Eldemare saione. Suniarius presbiter SSS. Warinus presbiter SSS. Sig+num Erovigius presbiter, quodnomento Marco, qui hic rogitus scripsit. Sig+num Argemirus. Sig+num Sesecutus. Sig+num Goda femina. Sig+num Wigila. Sig+num Miro. Sig+num Galindus. Sig+num Vidales. Sig+num Riculfus. Sig+num Amelius. SSS Sonifredus levita.

Desiderius presbiter, qui hanc scriptura recohntionis vel evacuationis scripsi et SSS die annoque prefixo.

92

[982 o 983]

Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent i Berguedà, aprova la donació que Ató i la seva muller, Riquella, pares de Bonfill, han fet al monestir de Santa Maria de Serrateix d'una part de l'alou de Pujol de Planès, al terme del castell de Montmajor, que el comte va adquirir arran de la bausia que Bonfill va cometre al castell d'Estela. Oliba, que en adquirir l'alou va permetre que Ató i Riquella en retinguessin l'usdefruit, afegeix a la donació dels esposos la seva pròpia del cens i el servei que en percep.

[A] Original no localitzat.

[B] Monestir de Santa Maria de Serrateix, perg. 280. No localitzat.

C BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, fol. 26-26v. Còpia del segle XVIII.

Ed. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 7. *BOLÓS, *Diplomatari*, doc. 24. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 718.

Noticia facta omnibus hominibus, sit cognita et patefacta nobilium virorum et mediocrum quod Bonifilius, prolis Atoni et Richillis femine, fecit bauzia de castrum Stela ad me Oliba, gratia Dei comes, et per ista bauzia venit in meo beneficio et potestate ipsa honore de ipso Puïol qui est subtus castro de Monte Maiore, quem tenebat predictus Atoni et Richillis per me. Et ego Oliba comes, propter Deum et genitricis Dei Marie, reliqui ad Atoni et ad coniux eius Richillis ipsum alaudem quem abebant et tenebant infra terminos de predicto Puïol, qui eis advenit de aviorum et de compra sive per aprisione et per qualique voces.

Et non post multos dies fui ego Oliba comes in cenobio Sancte Marie Serrateixsis cum Sanlano, episcopo sedis Urgellensis, et Berengarius et Olibanus, filii mei, et aliorum bonorum hominum, et venerunt ante me predictus Atoni et Richillis et rogaverunt me, per Deum et Sancta Maria, que ego laudassem et firmassem ipsas cartas quas illi abebant factas ad predicto cenobio Serrateixsis de aliquid de illorum alaude, id est de domibus, de terris et vineis et molendinis. Et ego predicto Olibane comes ex bona voluntas et corde perfecto firmavi ipsas cartas quas monstraverunt mihi et laudavi eas.

Et in hac die et hora elegit eis bona voluntas que fecerunt convenientia ad Deum et ad Sancta Maria, que de alium alaude que adhuc abebant et tenebant non vendidissent et non dedissent ad nullos alios sanctos neque ad nullum hominum nisi ad predicta Sancta Maria et ad abbati et ad monachi de ipsum quem habebant in termino de ipso Puïol.

Ego autem Oliba, gratia Dei comes, quando vidi eis tam bona voluntas placui nimis michi et laudavi eis, et propter Deum et Sancta Maria et pro remedium animas omnium parentorum meorum, id est domini Mironi comitis et Ava comitissa genitores mei, dono Domino Deo et Sancta Maria in ipsum alaudem quod isti donatores donant et concedunt ad Sancta Maria et Sancti Urbici totum servicium et censum quem ego comes abeo et debeo abere, quod nec ego nec nullus alius comes neque nullus vicarius nec baiulus iam amplius inquirat nulla res seculare, nisi sola decima et primicia et oblaciones, sed alia omnia fiat liberum et franchum de Sancta Maria, id est domos et ortis, ortalibus, terris et vineis, cultum et eremum, silvis et garricis et pascuis, fontes et torrentes, molendinum cum suis caput regos et illorum decursis, et que aprehendat aqua Sancta Maria et abbati et monaci ad ipsos molinos qui modo sunt in Anavel et in Monte Maior. Et inantea, Deo propicio, augmentare potuerint ad facere, sic aprehendat Sancta Maria aqua et

sui abitatores ad illorum molinos, sine blandimento de nullo vicario neque de nulli homines nec de feminas, ex omnibus partibus de ipsas duas aquas, id est de oriente atque meridiano seu occidente seu a septentrionis.

Et affrontat hec omnia: de una latus in Sancto Vincentio de Anavel, de II in torrente de Palazol, de III in alod de Bardina, ex quarta vero pars in castro de Merdainulg sive in Besech sive in termino de Sancta Maria. Quantum hos termini includunt et nos donatores donamus ad Sancta Maria, ego comis et At et Richillis, sic abeat Sancta Maria et monachi ibi Deo servientes totum liberum et franchum usque ad finem seculi sine ulla diminucione.

Si quis anc donacionem inquietare sive dirumpere voluerit, in quadruplum restituat cum sua melioracione et in antea firma consistat omni tempore et non sit disrupta.

Anno XXVIII regnante Leutario, francigeno rege.

Sig+num Wifredus. Sig+num Durandus. Sig+num Altemirus. Oliva, filius predicte Olibane. + Oliba, gratia Dei comes, SSS.

Arnulfus, presbiter, qui hanc SSS donacionem sub die anoque prefixo subscripsi.

93

984, juny, 28

Davant un tribunal que presideixen el vescomte Bernat I de Conflent i el jutge i sacerdot Sunifred, compareix Aguard, mandatari del vescomte, i reclama a vuit persones catorze peces de terra de l'alou d'Aiguatèbia que retenen injustament. Avala l'acusació amb tres testimonis que declaren que les terres les van tenir successivament Guadamir, el seu fill Unifred I Falquet i Isarn I, pare de Bernat. Interrogats pels jutges, els demandats no poden presentar proves al seu favor i han de reconèixer que les terres pertanyen a Bernat I i el seu germà, el bisbe Sal·la d'Urgell.

A ACU, perg. 122.

Ed. *BARAUT, «Els documents», II, doc. 203. PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 561.

In iudicio Bernardo vicescomite et Soniefredo sacer et iudice et in presencia Wifredo presbitero et Bradilane presbitero et Anselmo presbitero, Miro, Donuco, Borrelo, Galito, Guansero, Senderedo, Bellus, Cristoforus et Aguardo sagone et aliorum bonorum hominum que ibidem aderant, recognoscimus nos Guadamiro, Sonegille, Wifredus presbiter, Soniefredo, Daniel, Cristoforo, Todisclo, Trencano,

a petitione Aguardo, que alium nomen vocant Beloto, qui est mandatarius vel asertor Bernardo vicescomite, qualiter nos petivit de ipsas terras qui sunt in Eralice et in Tino vel in eius agacencias et sunt de ipso alode de Aquatepida, quod nos tenebamus iniuste. Et sunt ipsas pecias de terras XIII.

Unde predictus Bernardus vices comes protulit testes legitimos de ipsos pagasensisque, id est Trencanus et Guadamirus et alius Guadamirus, que vocant Duro, qui hoc testificant sicuti et iurant. Iurati autem dicimus in primis, per Deum patrem omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius Sanctumque Spiritum, qui est in trinitatem unus et verus Deus, et per reliquias sancti Felicis, martiris Christi, cuius basilica fundata esse dignoscitur in villa Aquatepida, ubi as manus nostras continemus atque iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus et bene in veritate notum abemus. Et vidimus ipsas terras tenentes et dominantes ad Unifredo vicescomitem per vocem ienitori suo Guadamiro et postea ad Isarno vicescomite, ienitori predicto Bernardo vicescomite; cuius iamdictus Aguardus mandatarius, ut aseritur, nos iamdictos Guadamiro, Sonegille, Wifredo presbitero, Soniefredo, Daniel, Cristoforo, Todisclō, Trencano, Baldomare et alio Soniefredo petivit in iudicio ante predicto vicescomite vel iudice. Unde vos supradictus iudex nos interrogastis diligenter plures vices et placitos legitimos nobis dedistis, quid ad hec responderemus aut si potuebamus exinde aut scripturas aut ullum documentum aut ullam vocem aut ullum indicium veritatis per quam ipsas iam dictas terras convincere potuissemus aut non.

Set nos iam supradicti in omnibus nos recognoscimus vel exvacuamus, quia exinde non posumus abere nec scripturas neque nullum documentum nec nullam vocem veritatis per quam ipsas terras convincere posumus nec modo nec ulloque tempore; sed hodie per lege et iusticia plus debet esse de isto predicto Bernardo vicescomite vel de fratre suo, Sallane episcopo, quam de nos aut de ullumque hominem. Et ea que dicimus recte veraciter nos recognoscimus vel exvacuamus in vestrorum iudicio.

Facta nostra recognicione vel exvacuacione IIII kalendas iulii, anno XXX regnante Leutario rege, filio Lodevici.

Sig+num Guadamiro, Sig+num Sonegille, Sig+num Soniefredo, Sig+num Daniel, Sig+num Cristoforo, Sig+num Todisclō, Sig+num Trencano, Sig+num Baldomare, Sig+num Soniefredo, qui ista recognicione fecimus et firmare rogavimus.

Wifredus presbiter SSS. Anselmo presbiter SSS. Bradila presbiter SSS. Sig+num Alrenardo. Sig+num Galito. Sig+num Senderedo. Soniofredus, sacer et iudex, SSS.

Igela presbiter, qui ista recognicione vel exvacuacione scripsit et SSS die et anno quod supra.

94

[Abans de 986, desembre, 1]

En l'assalt d'al-Mansur a Barcelona, el 6 de juliol de 985, mor un home anomenat Elies, i els seus fills i la seva dona, Orfeta, són portats captius a Còrdova. Quan Orfeta torna del captiveri es troba que les propietats familiars se les han repartit els parents del seu marit, motiu pel qual va a la seu i presenta la reclamació corresponent a Geribert I, vescomte de Barcelona, i al jutge Odsèn, que dicten la restitució de les propietats.

[A] Original no localitzat.

B BNF, Col. BALUZE, 234, f. 228r.-228v. Còpia incompleta del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 134. BOFARULL, *Los condes*, I, pàg. 164 (text incomplet).

*BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 904.

Text incomplet: li manca la part final amb les clàusules, l'escatocol i, amb aquest, la datació.

Anno Domini DCCCCLXXXVI, inperante Leuthario XXXI anno, die kalendarum iulii, quarta feria, cum a çerracenis obcessa esset Barchinona et, permitente Deo, inpediente peccata nostra, capta est ab eis in eadem mense, secunda nonis, et ibidem mortui vel capti sunt omnes habitantibus de eadem civitate vel de eius comitatu qui ibidem intraverunt per iussionem Borrello comite ad diffendendam eam, et ibidem periit omnem substantiam eorum, quicquid ibidem congregaverunt, tam libris quam preceptis regalis vel cunctis illorum scripturis omnibusque modis confectis, per quos retinebant cunctis eorum alodibus vel possessionibus inter eos et praecedentes eorum parentibus ducenti anni et amplius; et qui residui extitere de eos ad vitam, ducti sunt in captivitatem usque in Corduba et ibidem divisi fuere vel dispersi in universis eorum provinciis.

In eadem repentino introhitus interiit ibidem quidam homo nomine Elias, et exinde ducti sunt in captivitatem filii eius vel uxor usque in Corduba, et ex eius filii dicessere in potestate matris illi nomine Aurolfacta. Et annuente Domino, reversa est ex eius captivitate, et quando venit in Barchinonensem civitatem, non invenit ibidem de eius substantia ullam rem, nisi solis alaudibus qui fuerunt predicti viri sui Eliani et ipsi iam divisi erant in consanguinibus de prenotato Elias. Et tunch iamdicta mulier venit exinde queriliosa in domum çedis Sanctae Crucis, in presentia Geriberti vicescomitis et iudicis Audesindo, monacho, et eiusdem filio Petrone, et ordinaverunt ei pro lege et veritate, quia plus debeat sic rendere omnia quod reliquerat iamdictus vir suus, pro voce luctuosa de eisdem filiis, quam alium ullumque hominem, et ibidem restituta est ei omnia quod vir suus reliquerat.

95

986, desembre, 1

Orfeta ven a Guitard una terra del terme d'Enforcats i una vinya a Montjuïc, al comtat de Barcelona, que té perquè dos matrimonis els van donar en penyora al seu espòs, Elies, difunt. D'acord amb la llei, la venda es fa pel preu que fixen un jutge, Oruç en aquest cas, i una comissió d'experts.

A ACB, perg. 1-2-1502.

Ed. FÀBREGA, *Diplomatari*, I, doc. 166. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 905.

In nomine Domini. Ego Aurofacta femina vinditrice sum tibi Witardo, emptor. Per anc scriptura vindicionis mee vindo tibi terram modiatas IIII et [...] vineas, meum proprium, quod abeo in territorio Barchinonense, in terminio de Monte Iudaico et in terminio de Enforchados. Advenit m[ihi ipsa terra] et vinea per carta impignoracionis quod fecit Iohanne cum uxori sue Olivula a viro meo condam Eliani; et ipsa vinea impignoravit [Eldesindo cum] uxori sue Sesebona similiter a viro meo iam nominato condam Eliani. Et abebat Iohanne cum uxori sue Olivula ipsa terra impignorata prop[ter ...] mero a peso legitimo, et exarachellos III de argento; et Eldesindo cum uxori sue Sesebona abebant impignorata ipsa vinea propter med[ia pesa de ar]gento mero et sextarios VI de ordio et sextarios II de frumento et quarta I de millo, a mensura legitima de civitate Barchinona.

Unde ego Aurofacta [iudicium obli]gatum teneo, sicut lex continet. Idcirco, insistente iudice, sicut lex nostra edocet, qui continetur libro V titulo VI, ubi: «Decem dies institutu[m aut quod] debent dissimulaverint reformare, tunc creditor iudici vel bonis hominibus civitati pignus hostendebat, ut quantum iudicio eius e[st trium viro]rum fuerit extimatum, sit licencia distraendi». Nam et ego, insistente iudice Aurucio et Bonarigo presbitero et Riato, Wistremiro p[resbitero et] Bonucio presbitero, Vivas et aliorum bonorum hominum, et sicut ad istis vel aliis hominibus iustum fuit preciatum, sic vindo tibi in precio pes[as ...] et media. Qui afrontat ipsa terra qui est in terminio de Enforchados: de circi in terra qui fuit de Geriberto presbiter, de aquilonis in terra de me vinditrice, de m[eridie] similiter, de occiduo similiter in terra de me vinditrice. Et ipsa vinea qui est in Monte Iudaico afrontat: de circi in terra de Mocione; de aqu[ilonis, in vi]nea de Gischafredo, filium de Muradello; de meridie in vinea de Bunucio presbitero vel in vinea de Wistremiro; de occiduo in vinea de Sancto Iuliano, [ecclesia] sita in Monte Iudaico, et in vinea de Willarane sacer.

Quantum in istas totas afrontaciones includunt, vindo tibi ipsa terra et vinea ab integrum i[n precium quod] suprascriptum est, quod tu emptor precium mihi dedisti et ea de te accepi; et nichil exinde remansit, est manifestum. Quem vero

predicta terra vel vinea d[e meo] iuro in tuo trado dominio a potestatem ab omne integritatem a faciendi omnia quecumque volueris, cum exios et regressios illorum a proprio. Et si e[go vinditor] aut ullusque homo qui contra hanc vindicione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat aut ea componam tibi que vindo, [in duplo cum] omnem illorum inmelioracione. Et hanc vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta vindicione kalendas december, anno I regnante Ludoico r[ege, filio con]dam Leotharii regi.

Si+gnum Aurofacta femina, qui hanc vindicione feci et firmare rogavi. SSS Gustrerius presbiter SSS. S+ [...]dus presbiter SSS. S+ Sentelle presbiter. SSS Paulo SSS. S+ Aurucius iudice (*Crismó*).

(*Crismó*) Elias presbiter, qui anc vindicione scripsi et SSS die et anno quod supra.

96

987, febrer, 18

Davant un tribunal que presideix el bisbe Frujà de Vic, compareix un home anomenat Pere, a petició de tres persones que exerceixen l'acusació, i reconeix que, incitat pel diable, va anar de nit a casa de la seva mare, on va assassinar la seva esposa. Com que no disposa de béns per redimir-se i la llei estableix que ha de complir pena per homicidi, es lliura com a esclau al saig per ser lliurat als demandants.

AACV, cal. 6, doc. 238.

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 529. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1517.

In iudicio domno Fruiane episcopo, iudice, et Dacone sacer, Teuderedus saione, in presencia Ennegone archipresbiter, Soniefredus sacer, Madexo sacer, Ermemirus sacer et laicorum Soniefredus, Adroario, Brandevino, Wilelme et aliorum multorum bonorum ominum qui ibidem aderant a pe[ti]cione Rafredo, Areavado presbiter et Recosindus, recognosco me Petro in ibi ore iudicio eo quod negare non possum qualiter diabolo incitante et meo peccato impediante sic adibui consilium iniquum et sic veni in villa Vistosa, in domum matris mee, ora nocturna, iniuste et absque lege et sine culpa occisi uxore mea. Et ea que dico veracio me recognosco. Propterea sic me trado me medipsum quia non abeo aurum nec argentum nuc ulla substancia unde me possum redimere et est in lege escriptum: «qui sine causa interfecerit ominem pro omicidio puniatur». Propterea sic me trado in manu saioni, de manu saioni in manus petentis, ordinante iudice.

Facta recognicione simulque tradicionem XII kalendas marci, anno primo regnante Lodoico rege, filio Lotario rege.

S+num Petro, qui ista carta recognicione simulque tradicionem feci et firmare rogavi.

S+num Oliba. S+num Adalbertus. S+num Wileme.

Ariovadus subdiaconus, qui ista recognicione simulque tradicionem scripsit et sub SS die et anno quod supra.

97

987, març, 26

Frujà dona al monestir de Sant Cugat del Vallès una vinya d'Eramprunyà, de la seva heretat, al comtat de Barcelona, com a esmena per haver furtat vi d'aquest monestir en benefici de l'església de Sant Pere (de Gavà) quan era sota la seva obediència.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 804, f. 261r-261v. Còpia del segle XIII.

Ed. RIUS, *Cartulario*, doc. 202 (amb data de febrer, corregida a pàg. 301). *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 927

De Erapruniano

In nomine Domini. Ego Fruia donator sum ad domum Sancti Cucuphati martiris cenobii. Manifestum est enim quia dono ad eius domo vinea mea propria, qui michi advenit per genitores meos. Et est ipsa vinea in comitatu Barchinonense, in terminio de Erapruniano, id est modiatas II; qui affrontat: de orientis in vinea de Bonofilio, de meridie in terra de Sesegudo, de occiduo in terra de me donatore vel in vinea de Fraula, de circi in vinea de Manla vel suos eres.

Quantum in istas affrontaciones includunt, sic dono ipsa vinea ad eius domo, modiatas II ab integrum, propter ipsa emendacionem quod ego facio coram Deo et iamdicto domo Sancti Cucuphati martiris, quia eram in sua obediencia in Kastrum Felix, et furavi suo vino de ecclesia Sancti Petri Apostoli, et non abeo alium quod emendare possum ad eius domo, et sic emendo ibi ipsas modiatas II de vinea, et est manifestum. Quem vero predicta ipsa vinea que ibi dono, de meo iure in eius trado dominio et potestatem cum exio vel regressio suo, a proprio. Quod si ego donator aut ullusque homo qui ad ista donacione venerit ad inrumpendum, non valeat vindicare, set componat aut componam ipsa vinea ad eius domo in duplo cum omnem suam inmelioracionem. Et inantea ista donacio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista donacione VII kalendas aprilis, anno II regnante Leudovico rege, filio condam Leutarii.

Fruga SSS, qui ista donacione feci et firmare rogavi. S+ Helias, qui litteras docuit, scribere non novit. S+ Vivas. S+ Teuderico.

SSS Wadamirus presbiter, qui ista donacione scripsi et S+ die et anno quod supra.

98

987, abril, 1

Per ordre del prevere Fortuny, jutge dels cristians del territori de Lleida, sota l'imperi del visir Zamega, els homes del castell d'Aguilaniu, a Graus, en conflicte amb els de Jusseu, a Benavarri, per la possessió d'un pou saliner, juren que tenen un terç del pou per herència i no per haver comprat res als de Jusseu.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, VIII, f. 744. Còpia del segle XVIII.

C BRAH, ms. B 142, TRAGGIA, *Colección*, VIII, f. 41. Còpia del segle XVIII.

Ed. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, III, doc. 270.

Sobre el sentit de l'expressió *post azeka* vegeu Dolors BRAMON, *De quan érem o no musulmans*, Vic (Eumo) i Barcelona (IEC), 2000, pàg. 339-339, que cita treballs de Miquel Barceló i Ramon Martí.

In nomine Domini Dei eterni. Congregati sunt homines de kastro Aquilano et homines de Jonsedh pro altercatione que cecidit inter illos pro illorum hereditatem quod vendiderunt unus ab aliis, et postea fecerunt inde sacramenta homines de Aquilano ad homines de Jonsed. Hec sunt nomina illorum: Fertunio filius Aberla, et Ferruzo filius Hecca, et Guisandi filius Christoforo, et Nunnus filius Hondemar, et Endura filius Ramio, et Exipio filius Ramio, et Altemir filius Axenci, et Rechesendi filius Oriolfi, et Albin filius Hichila, et Uddi filius Sabila, et Rechesindi filius Altemir. Et fecerunt sacramenta isti homines supra nominati, in domum Sancti Sebastiani martyris Christi, quod habebant terciam partem in ipso puteo salinarum pro hereditate, et quia non comparaverunt nulla hereditatione de homines de Jonsed, nec agrum nec vineam, post azeka cecidit super illos, et fecerunt ista sacramenta per jussionem de Fertunio presbitero, iudicem cunctis christiatis Leridense, sub imperio Zamega alvazir. Et fuerunt auditores de sacramenta eorum, Comparati filius Aquila, et Exebi presbitero filius Bia, et Bonofilio filius Homar.

Et hoc ipsas kalendas aprilis, sub era MXXXV.

99

987, maig, 26

Davant un tribunal que presideixen Borrell II, comte de Barcelona, Girona, Osona i Urgell, i tres jutges, i en presència de Gotmar II, bisbe de Girona, i Seniofred I, vescomte de Girona, compareix Hildesind, bisbe d'Elna i abat de Sant Pere de Rodes, per denunciar que, contravenint el testament del clergue Esteve, que dona a Sant Pere de Roma o si no a Sant Pere de Rodes un alou del lloc d'Olivars, al terme de Sant Julià de Ramis, la neboda del clergue ha retingut l'alou i l'ha transmès a les seves filles. Per decisió judicial, les filles evacuen l'alou al monestir.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral de Sant Pere de Rodes, f. 10. Còpia. No localitzat.

[C] Llibre de donacions de la Cambreria de Sant Pere de Rodes. Còpia. No localitzat.

D BNF, Col. BALUZE, 234, f. 353. Còpia del segle XVII.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. 20. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 508.

In iudicio Borrello comite seu de iudices qui iussi sunt causas audire et dirimere vel legibus diffinire, id est, Wilielmus et Honestus et Atodes, quem alium nomen vocant Bonutionem, in presentia Gotmar, sanctae sedis Gerundensis ecclesiae episcopo; seu in presentia Adalberti, Sintilde, Mironi, Argemiri, Senderedi, Ferrocinti, Fredarii, Teudessindis, sacerdotes; diaconorum presentia Oliba, quem alium nomen vocant Lobatone, archidiaconus, Wibertus archidiaconus, Wilielmus archidiaconus, Aimericus, Arnultus, Arnulfus, Aliarius, Lobatone, Menardus, Teredus, diachonus; laicorum vel vicariorum presentia, Seniofredo vicecomite, Gauzfredo, Wiscafredo, Sentuldo, item aliud Wiscafredo, Suniario et aliorum multorum bonorum hominum, qui cum suprascriptis ibidem aderant.

In istorum supradictorum presentia Hildesindus, sanctae sedis Elenensis ecclesiae episcopus et abbas ex coenobio Sancti Petri Rodas, cum suis monachis, ante domnum Borrellum, comitem, ingenti detulit quaerelam de alode qui est in comitatu Gerundense, in locum quae nuncupant Olivares, vel in eius termines. Quod quidam clericus nomine Stephanus iussit venundari a nepote sua, Geriberga, C solidos et iussit a suis elemosinariis ut ipsum precium contulissent ad sedem beatissimi Apostoli Petri Romae, ubi eius corpus venerabiliter tumultus quiescit. Iussit etiam praedictus Stephanus a Teuderico presbitero, suo elemosinario, ceterisque suis elemosinariis ut si iamdicta Geriberga ad iamdicta ecclesia Sancti [Petri] Roma proprium pretium deferre non fecisset, in nomine iamdicti apostoli ad coenobium Sancti Petri Rodas ipsum alodem quem nominant Olivars per scripturam donationis tradidissent. Iamdicta vero Geriberga ipsum pretium a iamdicta ecclesia non transmisit et iamdictum alodem simul cum marito

suo Dursaco iniuste et absque lege, dum vixit, retinuit et fliabus suis iniuste possidendum relinquit.

Qua de re praedictus episcopus et abba, simul cum ipsis monachis, quaerelatus, predicti iudices ante domnum Borrellum, comitem, talem dederunt sententiam: ut Teudericus presbiter, qui fuit elemosinarius iamdicti Stephani, ipsam scripturam quod debuerat facere ad praefatum coenobium sine nulla retardatione eam faciat, et filius iamdictae Geribergae de iamdicto alode qui nominant Olivars se evacuare non differant.

Idcirco ego Teudelindes, quae alio nomine vocant Bellaiza, et Wisla, filiae qui sumus iamdictae Geribergae, recognoscimus hoc quod negare non possumus et facimus nostra professione simul et exvacuatione; et hodie plus debet esse iamdictus alodus qui nominant Olivars cum ipso molino de praefato coenobio Sancti Petri Rodas quam de nobis aut de nullum hominem; et vera est nostra professio vel evacuatio.

Facta haec scriptura recognitionis vel evacuationis die VII kalendarum iunii, anno II Leudevico rege regnante, filius qui fuit Leutharius regis.

Sig+num Todlendi, quae alium nomen vocant Bellaize, Sig+num Wislae, quae nos de predicto alode penitus evacuamus.

Sig+num Wibertus archilevita. Sig+num Wilielmus. + Suniarius SSS. Sig+num Ioannes. Sig+num Riculfus. Ego Guillermus, iudex, huius edictionis tactu necessitate oculorum signoque impressionis corroboro +.

Deusdedit diachonus, qui hac professione vel evacuatione, cum ipsas litteras superpositas in duobus versiculis, scripsi et SSS die annoque praefixo.

100

987, octubre, 17

Davant el jutge Oruç, compareix Dulcídia, que demana que li siguin reparades les escriptures perdudes arran de l'assalt d'al-Mansur a Barcelona l'1 de juliol de 985. A requeriment del jutge, Dulcídia presenta tres testimonis que, havent jurat prèviament, declaren sobre el contingut de quinze escriptures per les quals Dulcídia i el seu espòs, Adam, difunt, van adquirir sis peces de terra, sis vinyes i tres cases, propietats que eren als termes de Monterols, Trullols, Cassoles i al suburbi dels Arcs, al territori de Barcelona.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, ff. l6d-17b, doc. 46. Còpia de mitjan segle XIII.

Ed. FITA, «Destrucción», pàgs. 189-192. MAS, *Notes*, XIII, ap. 1. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 172.

*BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 939.

Annus Domini DCCCCLXXXVI, imperante Leuthario XXXI anno, die kalendas iulii, IIII feria, a sarracenis obsessa est Barchinona et, permittente Deo, impediende peccata nostra, capta est ab eis in eadem mense, II nonas, et ibidem mortui vel capti sunt omnes habitantibus de eadem civitate vel de eiusdem comitatu, qui ibidem introierant per iussionem de dompno Borrello comite, ad custodiendum vel defendendum eam, et ibidem periit omnem substantiam eorum, quicquid ibidem congregaverant, tam libris quam preceptis regalis vel cunctis illorum scripturis omnibusque modis confectis, per quas retinebant cunctis eorum alodibus vel possessionibus inter eos et pre[ce]dentes eorum parentibus CC anni et amplius; inter quas perditae fuerunt scripturas de quadam homo nomine Adam et de uxor sua nomine Dulcidia. Unde predicta Dulcidia venit et petivit consultu ad iudice Aurutio quid de eorum scripturis agere potuisset. Unde meminiti iudice interrogavit eam si potebat exinde testes habere qui ipsas scripturas se dicant audire vel videre. Unde prenotata femina prolata est exinde testes qui eas viderunt vel audierunt, id sunt Daniel, Bellido et Pasquale.

In primis vidimus scriptura emptionis quod illis fecit Gotmar de terra quod est in terminio de Monterol[o]s, iusta alia illorum terra. Et item vidimus vel audivimus scriptura empcionis quod illis fecit Gelmirus cum filiis suis de terra qui est a predicto terminio, iusta predicta illis terra. Et item vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Recosin|adus de terra qui est a predicto terminio, iusta predicta terras. Et item vidimus scriptura comutationis quod illis fecit dompno Vivane pontifice de terra quod est in eius terminio, iusta predictas terras, per vinea quod plantavit predicto Adam de domum Sancti Michaelis.

Et vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Guilara de terra quod est in predicto terminio, iusta predictas terras. Et item vidimus scripturas quod illis fecerunt Guantille femina et sorori sua, mulier de Desiderio, de terra quod est in predicto terminio, iusta predictas terras. Et item vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Mascharello de vinea qui est in eius terminio, iusta predictas terras. Et vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Gelsinda femina de vinea qui est in eius terminio, iusta vinea qui fuit de Iohanne. Et vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Bonushomo de vinea qui ibidem est, iusta vinea qui fuit de Firriolus. Et item vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Steges de vinea quem in terminio de Chasoles, iusta vinea de Sortes.

Et vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Argenteo de vinea qui est in terminio de Truliolos, iusta vinea qui fuit de Chirana femina. Et item vidimus scriptura emptionis quod illis fecit Recosinda femina cum filiis suis, de chasa et curte qui est in suburbio Barchinona, ad ipsos Archos. Et item vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Mirabilia femina, de chasa et solarario et curte quod est in suburbio Barchinona, ad ipsos Archos. Et vidimus scriptura empcionis de chasa

et solario cum curte qui est in predicto suburbio et est iusta alias illorum chasas, quod illis fecit Rosso. Et item vidimus scriptura empcionis quod illis fecit Saluator ebreo de vinea qui est in terminio de Monterolos, iusta vinea de Audesindo iudice.

Quia nos suprascripti testes iuramus in primis per Deum Patrem omnipotentem et per Iesum Christum filium eius Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum venerationis Sancti Clementis, martyrismi Domini Nostri Iesu Christi, cuius baselica sita est in suburbio Barchinona, intus in domum Sancta Maria qui est ad occidentale parte, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris continuimus vel iurando contangimus, quod nos supradicti iamdictas scripturas ex parte de eas audivimus legere, et ex parte vidimus scribere, et per ipsas scripturas ipsos alodes quietos tenere et firmiter habere ad istos supranominato Adam vel uxori sua prenotata. Et in die submersionis Barchinona predictae scriptura ibi perditae fuerunt, et hodie, secundum legis ordine, eadem textu presenti scripture de ipsas scripturas que supra notate sunt, renovata est, et ea que scimus, recte et veraciter testificamus atque iuramus per super hancnixum iuramentum in Domino.

Et ego Dulcidia femina sic iuro omnia et in omnibus, quia quantum isti testes hic testificaverunt in istum iudicium verum est, et nulla fraus nec malo ingenio hic impressa non est, set de nostris iustis rebus eadem paginola per hordinatione de iudice Aurutio eam renovo.

Late conditionis XVI kalendas november, anno I regnante Ugo, magnus vel rex.

S+ Daniel, S+ Bellido, S+ Pasquale, nos testes sumus et hunc sacramentum iuramus. S+ Dulcidia femina, qui hunc iudicium fieri uel iuravi, et testis firmiter firmare rogavi.

S+ Sesenandus, S+ Salamone, SSS Paulo SSS. Ist[i] auditores fuerunt. S+ Aurucius iudice (*Crismó*).

S+ Seniofredus presbiter, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

101

987, novembre, 19

Davant un tribunal que presideixen Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent, Berguedà i Besalú, i tres jutges, compareixen l'abat Dodó del monestir de Sant Pere de Camprodon i el monjo Duran, mandatari de l'abat del monestir de Sant Llorenç de Bagà, enfrontats per la possessió d'un bosc a l'Oliva i Bestracà que els va donar Miró Bonfill, comte de Besalú i bisbe de Girona. La sentència estableix la divisió del bosc en dues meitats, una per a cada monestir.

[A] Original no localitzat.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XV, ap. 34. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, VI, doc. 5. *SALRACH, *Los condes*, III, doc. 106. BOLÒS, PAGÈS, *El monestir*, ap. 45. *SOBREQUÉS, RIERA, ROVIRA, *Catalunya Carolíngia*, V, doc. 512.

Notitia per adortanem iudicum facta ante domno prefulgidoque Olibano, comite, a cuius presentia residebant sacerdotes, id est, Balderico et Balasco, et iudices, id est, Aurutio et Seniuldo et Marco, presbiteroque et iudice, maioresque natu, id est, Guandalgaudis vicescomitis et Auriolus et Bonefilius et Tetbertus et Wilabertus et Raudegarius et Tassio et Fredolo et Amalrigo et Arnallus et Ervigius et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant, ubi venerunt abbates coenobii illis, id est, Dodo, abba coenobii Sancti Petri Campo Rotundo, et Durando monaco, qui et mandatarium abbatis Seniofredi monasterii Sancti Laurentii de Bagazano, altercantes in alterutrum de ipsa densicula quod et rustice nuncupatur bosco, qui sistitur infra termines de ipsa Oliva atque de Bestracano, ex utraque parte proferentes testes vel scriptis quod condam domnus Bonefilius, comes qui et episcopus, instituit singulis ob remedium animae suae unusquisque eorum adserentes ecclesiae matris meae cessit similiter et mei ecclesiae matris cessit, de fines ac terminio Olivae est, et alius non ita sed de Bestrecano.

Et ideo superfluo excusantes lex pro petra corripit ut omnis improbitas facillime coerceatur. Aeterno et enim Deo arcanoque consilio humanae fragilitatis consulis concreto limo hominem formavit, cuius ex costa adiutricem parem definxit, scilicet ut quem decora similitudo extollebat dierum ac temporum solitudo longe protensa non terreret. Nam quamdam ex hinc causa exigente quogente taliter coelitus sententia per eosdem iam terra incolita esse videtur, ac denique adveniente in orbe Spiritu Sancto fabricatoris Noe plasme suae agnito verbis tantum modo adorato, ast facultatibus diversis sanctis suis baselisci diutius honorato, et utique congruum quia ipse qui largitus maiora non est in abolitione eorum peccata resistendo minora. Idcirco magnum est titulus donationis quod nemo potest inrumpere actum largitatis quod promisit condam suprascripti antistitis animo et expontanea sua, nullus quogentis imperio nec suadentis ingenio, sed quod fecit libenter debet amplecti, sed hac de recrebrius arbitrati sumus et nullo modo arbitrari quivimus, cuius propriae sit causae quia densis lato non definivit propriae cuius fieret densa.

Igitur et nos ac denique licet statuta nascendi tempus et quam unusquisque transeat ignoramus sed ut sors nobis praestat et ut aetiam aput hominibus laus largiatur, congruit nobis terminum consultissimum ponere secuturis, ut deinceps vel amodum quieta remaneat eorum altercatio, et tunc unusquisque quod nunc hic decreverimus suo debet vindicari dominio. Ordinamus denique medietatem ipsius densae uni ecclesiae et medietatem alteri perpetim utrisque habitura. Quisquis

autem suprastitiosus amodo vel ad futurum extiterit, non valeat eius fabella quamvis pulcra, sed inanis et absque profectu permaneat, et insuper componat in vinculo a partique nostrae auri libras II, et in antea hanc sanctionibus nostrae omne per evum valitura stabilique sanximus.

Facta notitia cautionis XIII kalendas decembres, anno I regnante Ugone rege.

Oliba, comes gratia Dei, SSS. Sig+num Guandalgadis vicescomes. Sig+num Auriolus. Miro SSS. Sig+num Bonefilio. Sig+num Arnallus. Sig+num Ato. Sig+num Fruila. Sig+num Oliba medicus. Sig+num Ansulfus. + Aurucio SSS.

Erogius presbiter, quodnomento Marco, qui et iudex, qui haec scripsi et SSS die et anno quod supra.

102

987, desembre, 1. CampdevànoI

Davant un tribunal que presideixen Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent, Berguedà i Besalú, i tres jutges, compareix Bernat, mandatari de l'abadessa Fredeburga de Sant Joan de les Abadesses, per reclamar l'alou del castell de Mogrony que Guifré I i Guinedilda, comtes de Barcelona, Girona, Osona, Cerdanya i Urgell, van comprar a Esclua, que s'anomenava bisbe, i van atorgar a Sant Joan com a dot de la seva filla Emma. Sis testimonis presentats per Bernat testifiquen i juren que van veure l'abadessa Emma posseir el castell i les seves terres durant cinquanta anys. Admir, que signa com a mandatari dels homes de Gombrèn, evacua l'alou.

A. AMSJA, volum de pergamins dels segles X-XII, f. 35.

Ed. UDINA, *El Archivo*, ap. II, doc. D. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1526.

Conditiones sacramentorum atquarum exordinatione residebant sacerdotes in iuditio domni Olibani precellentissimi comiti et hec sunt nomina sacerdotum, id est, Desiderio presbitero et Platiano presbitero, et iudices, id est, Aurutio et Bonutio et Marco presbitero qui et iudice, et in presentia Mironi vicescomiti et Eldemar et Wifredo et Segario et Tassio et Oliba et Sentille et Radulfo et Wilielmo et Matfredo et Isarno et Reimundo et Adalbertus et Oliba et Seniofredo et Amabrigo et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant. Testificant testes prolati, quas profert Bernardo, qui est mandatarium Fredeborgis abbatissa cenobii Sancti Iohannis set et ceterarum puellarum eiusdem monasterii in fatiem de supradicto comite, sacerdotes vel iudices atque milites supratexti ad conprobendam causam de ipso alaude de castro Mucrone et termines eius, quod condam Wifredus comes et Winidillis comitissa uxor eius adquisierunt per cartam emptionis quem fecit eis condam Scluvani advoccati episcopi et eredes eius et illi postea tradiderunt per

seriem tituli dotis cum filia eorum in ius prenotati cenobii cum omnes termines quod in ipsa scriptura emptionis eorum resonat, id est, ipsa serra de Burruga et per ipsos Feneros et in ipso Puio Calvello et in ipso iungente qui discurrit de castro Mucronio [vel in ipsa serra de Tenda et in ipsa Arca et in ipso iungente de Gomesindo Morto et in ipsa serra de Puio Malo et in ipso iungente de Franco Porto et in ipsa Scodes] vel in ipso rio qui discurrit de ipsa Petra vel in ipsa fonte Furi et in ipsa serra de Puio Alto et in ipso collo de Coma Anemada et in ipsa serra de Clotos vel in ipso Collo Pando et in ipsa serra Raberra et iniungit in ipsa Burruga iamdicta.

Et hec sunt nomina testium qui hoc testificant, sicuti et iurant, id est, Balascut et Fruila et Goltredo et Eriberto et Els et Bera. Iurati autem dicimus in primis per Deum Patrem Omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum venerationis Sancti Christofori martir, cuius baselica sita est in terminio vallis Ripollensis, in Campo de Avandalo, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris continemus et iurando contangimus, quia nos suprascripti testes bene scimus valdeque in veritate sapemus et presentibus oculis nostris vidimus ipsum castrum cum ipsas terras, casas et curtes et vineas, silvis et garricis, pratis, pascuis, aquis aquarum, vieductibus vel reductibus, sicut suprascripti termini continent, vidimus Eimo abbatissa omnia superius scripta tenere et ad iure Sancti Iohannis defendere et vidimus in ipsos boscos vel pasturas suos forestarios illi mittere et ipsos boscos et pascuas qui sunt infra constitutos termines vidimus eis pasquerare infra hos annos L, et ea que dicimus recte et veraciter testificamus atque iuramus super hancixum iuramentum in Domino.

Late condi[cio]nes die kalendis december, anno I regnante Ugone rege.

S+ Balascut. S+ Fruila. S+ Goltredo. S+ Eriberto. S+ Els. S+ Bera. [Qui] testes summus et hoc sacramentum iuramus.

S+ Wifredo. S+ Florentino. S+ Eldevinus. S+ Centullo. S+ Adroario. S+ Seniofredus. S+ Petrus. S+ Vivane. S+ Edala. S+ Mirone. S+ Giscafredis. Miro levita SSS.

Petrus presbiter SSS. S+ Segarius. S+ Reimundus. S+ Mirone vicescomite. S+ Oliba. S+ Amalrigo. S+ Tassio. Adalbertus +. S+ Admiro, qui mandatarius fui de ipsos homines de Gomesindo et sacramento superius comprehenso recepi, propterea me exvacuo in isto iudicio de ipsum alaudem, qui infra constitutos termines est qui superius resonant. SSS. Aurucio SSS. S+ Bonutius clericus doctusque lege, qui hanc conditionem roboravi.

+ Er[oi]gio cogno]mento Marco, qui et iudex, qui hec scripsit [cum littera]s rasas et emendatas atque superpositas in verso III et VIII et nono et SSS [die et anno quod supra].

103

987, desembre, 8

Vives i el seu germà Hubert, diaca, enfrontats per la partició dels béns dels seus pares, compareixen davant el bisbe Vives de Barcelona, l'ardiaca Sunifred Llobet i molts altres, clergues i laics, entre els quals el jutge Oruç, que escolten les seves difereències i arbitren la fórmula de divisió que cal aplicar.

A ACA, Cancelleria, perg. Borrell II, núm. 38.

Ed. *UDINA, *El Archivo*, doc. 207. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 948.

In nomine Domini. Ego Vivas et Ugbertus diaconus, uterque fratres. Manifestum est enim quia fuit contencio inter nos de divisione de alodem nostrum qui fuit de ienitores nostros et non potuimus inter nos finire nec dividere. Propterea venimus in presencia domno Vivane pontifice et Suniefredus archidiaconus, que vocant Lobeto, et Bonefilio, sacriscrinii, Teutfredus, Ermenardus, Bonarigus, Willarane, Leopardus, Oliba et Iozfredus, sacerdotibus, Gelmirus, Marcucius, Sesenandus, Senderedus, Wimarane, Paulus et Aurucius, iudex, et audierunt isti prenotati contencio quod erat inter nos. Intermiserunt se ut fecissemus inter nos divisionem de omnia quantum tenebat Vivas de ienitores nostros, sicuti et facimus : Et accepi ego Vivas in mea divisione vacca I, oves XXXV, et ego Ugbertus accepi in mea divisione bobes III, oves XXXVI, lurice I, borrhacio I et kaficos III de annona, kaficios XII de vino ; et omnem alodem qui fuit de ienitores nostros divisimus per medium ut nec hodie nec post hodie nulla contencio inter nos commoveat de predicta divisione.

Et si unus ex nobis qui ista scriptura divisionis inrumpere presumpserit, non hoc valeat vindicare, sed componat ille qui inrumpere voluerit ad ille qui bona habuerit voluntate solidos quingentos. Et inantea ista scriptura divisionis firma perseveret omnique tempore.

Facta ista scriptura VI idus decembris, anno I regnante Ugo, magnus vel rex.

Et ego Ugubertus debebam a fratri meo Vivas media pensa de argento et propter hoc sic dono illi modiata I de terra quod est ante sua ianua de predicta divisione. Et ego Vivas dono illi media modiata de vinea quod illi debebam, et est ad Auro Invento, infra vineas Sancti Cucufati.

S+ Vivas, S+ Hubertus diaconus, nos qui ista scriptura divisionis fecimus et firmare rogavimus.

SSS Leopardus sacer SSS. S+ Vivas, gratia Dei episcopus, SSS. S+ Willara presbiter SSS. S+ Ermenardus presbiter SSS. S+ Oliba subdiaconus. S+ Eroigius presbiter, cognomento Marco, qui et iudice. S+ Seniofredus archidiaconus. S+ Audegarius sacer, SSS. (*Crismó*) Teofredus levita. S+ Bonaricus presbiter SSS. S+ Sesenandus.

S+ Gaucefredus sacer. SSS Senderedus. S+ Gelmirus. S+ Wimara. SSS Paulo SSS. S+ Eldefredus.

S+ Suniefredus presbiter, qui hec scripsi, cum litteras superpositas in verso VII. et SSS die et anno quod supra.

104

988, gener, 20

Odó dona a la seva filla Guinedella un alou del lloc de Ventaiol, al Pont de Vilomara i Rocafort, al comtat de Manresa, que té per compra. La donació inclou també la meitat dels atuells que hi ha al lloc. Odó precisa que ho dona tot a compte del que la seva filla ha d'heretar d'ell a Osona i per l'aixovar que li havia d'haver donat i no li va donar.

A AMM, perg. Sant Benet de Bages, núm. 1150.

Ed. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1.531.

Aquest document mostra un tipus de problema que potser no s'ha de catalogar de conflicte però que devia ser freqüent en el si de les famílies: el de pares que per raons diverses no feien efectiu a les seves filles el dot o l'aixovar quan pertocava, el dia de les núpcies, i ho feien més tard, de vegades anys més tard, o mai. Odó ho reconeix (*pro ipso exuvare que tibi debuit donare et non fecit*) i ho esmena. Si aquestes situacions eren un problema que podia derivar en conflicte, les solucions que les famílies hi donaven devien ser diverses i internes. En aquest sentit, els documents acostumen a ser molt pocs explícits.

In nomine Domini. Ego Oddo donator sum tibi filia mea Guidinilde. Per hanc scriptura donacionis me dono tibi alaudem meum proprium, qui mihi advenit de comparacione vel per quacumque voce vel auctoritate, et est ipsum alaudem in commitatum Minorisa, in locum que dicunt Ventalgol; it kasas cum solos et superpositos, curtes et ortos, pomiferis et ipso torculario et terras et vineas cultas vel ermas et cum ipsas reuviras et ipso mulino cum sua usebilia et suo chaput aquis cum suo discursu. Et afrontat ipsum alaudem: de parte orientis in terra de Dato vel in ipsa isola vel in ipso aquaducto sive in vinea de Giskafredus vel eredes suos vel in vinea de Ermegilde qui fuit condam et de meridie in roka vel in estrada qui vadit ad Ulgastrello et de occiduo in rio vel in vinea de Dato, de cerci in ipso alaude de Ermetructe vicescommetisa. Quantum infra istas totas afrontaciones includunt sic dono tibi supradictum alaudem totum ab integrum, cum exiis vel regresis earum, vel de ipsa vascula qui ibidem est ipsa medietate pro ipsa ereditate que de me debes ereditare in Ausona vel pro ipso exuvare que tibi debuit donare et non fecit. Et de meo iure in tuo trado dominio et potestatem ad faciendi omnia que volueris firma tibi maneat potestas modo vel deincebs. Quod si ego donator aut ullus omo vel mulier qui contra ista scriptura donacione pro inrumpendum venerit non oc valeat vindi-

care quot requirit set componat tibi iamdictum alaudem in duplo cum omne suam inmelioracionem, et in antea ista donacione scriptura in omnibus obtineat roborem.

Facta ista scriptura donacione XIII kalendas ferbruarii, anno I regnante Ugone rege.

Sig+num Oddo, qui ista scriptura donacione feci et firmare rogavi.

Sig+num Bago. Sig+num Wilielmus. Sig+num Teudevinus. + In Dei nomine Honestos iudex +.

Ermemirus sacer, qui ista scriptura donacione scripsi et SSS die et anno quod supra.

105

988, febrer, 1

Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya, Conflent, Berguedà i Besalú, i la seva esposa, Ermengarda, donen a l'església de Santa Maria de Serrateix un alou al terme del castell de Viver, al comtat de Berga. L'alou va ser confiscat a Goldregot per la traïció que va cometre en lliurar el castell de Viver als enemics del comte.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, vol. IV, 57-58 f. 29r-v. Còpia del segle XVIII.

Ed. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., V, núm. 144. BENET, «Una revolta», ap. 2. *Catalunya Romànica*, XII, pàg. 514. *BOLÓS, *Diplomatari*, doc. 27. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 755.

Scripturarum series declarat ut ubicumque vult evadere de rebus istis transitoriis qualiter debet sibi homo preparare viam salutis. Ob hoc igitur, in Dei nomine, ego Oliba, gratia Dei comes, et Ermengardis comitissa consideramus peccatorum nostrorum vel pertimescimus poenas inferni et sic volumus despiciere et amare celestia, et sic venit in animis nostris ut scripturam donationis facimus ad domum Sancta Maria et Sancti Urbici martiris Christi, qui ibidem quiescit, in locum nuncupatum Serra de Taxo.

Donamus, ego iam prelibatus, alodem nostrum quem abemus in comitatu Berguitano, in apendicio de castro Vivario, qui fuit de Goldregoto, qui nobis advenit per traditionem quod illa tradidit illum castrum Vivarium in manus inimicorum nostrorum et exinde aliqui mei fideles interierunt, aliqui vulnerati abscesserunt.

Et sunt casas cum suo supraposito, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas cum suis arboribus, cultum et eremum, cum exiis et regressiis earum. Et affrontant hec omnia: de parte orientis in rio Merola, qui discurrit, et de meridie in terminis de Trulles, de parte vero circi alode Sancti Iohannis Babbiste, et de occiduo afrontat in rio Tordello, qui discurrit. Quantum infra istas affrontaciones includunt sic dona-

mus vel tradimus ipsa hec omnia superius scripta, tam quisitum vel acquirendum, exceptus ipsa pecia I de terra qui fuit de Ramioni condam, quam emit Ermengardis comitissa, ubicumque invenire potueritis ipsa sua ereditate que illa advenit per suum ienitorem vel suam ienitricem.

Sic donamus nos totum ab integrum propter amorem Dei ad domum Sancta Maria Sanctique Urbici et propter caritatem qua dilexit nos et pro redemptione animarum nostrarum, filiorumque nostrorum. Que nobis Deus augeat felicitatem meritorum et post labentem ad vitam perveniamus sempiternam, quia iubente Deo hanc aulam in capud volumus erigere vel hedificare et construere atque exaltare sive instruere ad honorem Dei santaque Virgo Maria et sancti Urbici vel ad congregandos servulos Dei qui in predicto loco Deo serviant et precepta Domini custodiant et ennarrent mirabilia Dei et verbum Dei annuncient die quotidie et benedicant Domino, sicut scriptum est: «Qui domum Dei edificat, infernum despicit, angelos invitat, demones efugat, tenebras expellit, peccata atque facinora delet, amenitatem paradisi accipiet et semen illorum in aeternum manebit».

Et qui contra ista scriptura donationis vel tradicionis moverit litem, non hoc valeat vindicare quod repetet sed componat hec omnia supra exarata in duplo cum omni sua inmelioratione. Et inantea ista scriptura donationis firma et inconvulsa permaneat modo et omnique tempore.

Facta ista scriptura donationis vel tradicionis anno Trabeationis vel Incarnationis Domini DCCCCLXXXVIII, indicioni II, kalendas febroarii, anno I quod Ugo franchorum imperii regnandi persumsit exordium.

Oliba, gratia Dei comes SSS, S+ Ermengardis comitissa, qui ista carta rogavimus scribere et testibus firmare.

Rechosindus presbiter SSS. + Wilielmus SSS. SSS Teofredus, indignus levita. S+ Ervigius presbiter, quod nomento Marco, qui et iudex.

Wilemundus levita, qui ista carta donationis vel tradicionis rogitus scripxit sub + die anoque prefato.

106

988, març, 19

Davant un tribunal que presideixen Gotmar III, bisbe de Girona, Odó, abat de Sant Cugat del Vallès, i el jutge Bonshom, compareix Ponç, mandatari de l'abat, que acusa Sentemir d'amagar el testament del seu germà, que beneficia el monestir. Sentemir ho nega, però Ponç presenta el testimoni d'un sacerdot que diu que ha vist el testament, fet que inclina el tribunal de la seva part. Arribats a aquest punt, Sentemir, que persisteix en la negació dels fets que li són imputats, reclama el judici de Déu per examinare caldaria, que perd. Obligat pel jutge, Sentemir reconeix llavors que va lliurar el testament a

la seva dona perquè el cremés, i implora que no li sigui imposada la pena d'esclavitud que la llei estableix. A canvi, el tribunal li imposa com a pena el lliurament d'una part dels seus béns al monestir, el bisbe, el saig i el jutge.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 232, f. 60v-61r. Còpia del segle XIII. Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 218. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 964.

Iudicium Gondemari episcopi

In iudicio domno Gondemare episcopo et domno Odo abba seu et iudice Bonus-homo, et in presentia Seniofredo et item alio Seniofredo, sacerdotibus, laicorum presentia Erovigio, Sesemundo, Adalo, Bellus et Vuillara, et Audesindo. In istorum supradictorum presentia Poncius, qui fuit assertor et mandatarius ex predicto Odoni, abba ex cenobio Sancti Cucuphati, petivit homo nomine Sintemiro de testamentum quod celabat vel occultabat ex fratri suo nomine Fredemundo, qui per ipsum testamentum relinquerat et concesserat ad cenobium prefatum ex suas vineas et ex suas terras et ex suas omnia facultate ipsa medietate propter Deum et remedium anime sue.

At ipse Sentemirus in suo responso cepit detestare et adfirmare se ipsum testamentum nec unquam vidisse, ne unquam accepisse, nec unquam disruptisse, nec combusisse, nec diluisse, neque conscium fuisse ubi perditus fuisset ipsum testamentum, de qua re iamdictus Poncius, assertor de abbati Odo, exhibens unum sacerdotem satis veredicum nomine Ennego, adfirmans quod ipsum testamentum ille eum invenerat in cartulario iam dicto Fredemundo, postquam ipse periit in Barchinona civitate, et dederat eum ad isto predicto Sentemiro, ut ante iudice eum publicasset, et iudicium exinde obligasset, et fecisset ex rebus fratri sui, quemadmodum in ipsum testamentum erat insertum, et comonuerat eum, ut nec celasset voluntatem fratris sui. Et cum hoc in faciem suam ita ei adfirmasset et protestasset predictus sacerdos, ipse in malitia sua diu insistente, noluit professionem suam exinde facere, set nescium et sine culpa fincte et similate se de eo in omnibus demonstrans.

Tunc predictus iudex, cum aliis ydoneis viris rogavit eum et simpliciter comonuit plures vices, ut ne celasset veritatem de ipso testamento adversus Deum et adversus Sancti Cucuphati, set veram professionem exinde fecisset, et ad satisfactionem venire, et oberrata sua legitime emendare penitus non erubisset. At ipse rennuit profiteri, noluitque obedire voci eius, set simulando innocentem se ex ipso esse demonstrans. Et cum ita infestissime in nequitia sua semper persistens, Dei iudicium petens per examine caldaria, et introivit ad eum asserens se sanum evasurum ab eo per maleficias et diversas suas incantaciones quem noverat, set adveniente ultio divina, incantaciones suas nichil ei prestiterunt, manu eius statim

apparuit combusta. Et ita in malitia et sua falsitate detectus, iudice ordinante suam exinde confirmavit professionem, qualiter eum testamentum comburere iusserat uxori sue iniuste et absque lege, et tunc firmavit exinde suam recognitionem. Et cum voluit eum tradere ipse saio in potestate de iam dicto assertore de abba Odo Sancti Cucuphati cenobio, cui fraudem fecit, et perpetuo ad servitutem abdicari ipsius sicut, quemadmodum lex ordinabat et iubebat, implorans mesericordiam et indulgentiam ad iamdicto episcopo vel abbate, ut sub eorum pia miseracione aditum ei evadendi tribuissent ex servili catena, et ne incurvassent suam personam ad eam, sicut lex iubebat.

Ex qua re iamdictus episcopus vel abba seu et iudice sub divina miserandi clementia talem dederunt consilium, ut ista prefatus Sentemirus non fuisset traditus, set ex suis exiguis rebus fecissent in aliquantulum concessionem ad supralibato monasterio vel et ad supranominato episcopo pro sua portionis districtio seu et ad saio atque et ad iudice.

Placuit utriusque partibus et ita fecerunt et adquieverunt et Deo dederunt ad Sancti Cucuphati ipsas vineas de Monte Catanello, qui sunt de ipso plantero Sancti Cucuphati, et iuxta Riopullo ipsa casa et curte et ipso mulino cum ipso plantario ex Sancti Cucuphati de vinea et de arbores, que Unifredus condam dimisit ad Sancti Cucuphati, et ipsa parte quod Sentemirus iamdictus habet in ipsa vinea quod ipse plantavit in campo vel in terra de Estegeso, similiter ei dederunt, sub ea tamen ratione, ut si aliquis ex heredibus de iamdicto Stegeso voluerit emere per ipsa voce de ipso plantario, dare faciant precium iuste adpreciatum ad cenobio iamdicto. Et iterum ei dederunt alia vinea qui est in Valle Maiore, qui fuit de Fredemundo, ad cenobium iam dictum, et ipsos III cubos et III tonnas, que sunt in ipsa casa de Riopullo, similiter ei dederunt.

Et tali convento et placito in huius conventione instituerunt, ut si in aliquo tempore iste iamdictus Sentemirus adversum huius conventum consurgerit ad dirumpendum, tam ipse quam suum advocatum vel heredum suorum vel alicuius homo, et ita istum pactum confringere voluerit et fecerit, et ista omnia superius comprehensa ad cenobium prefatum vel et ad donationem ipsius auferri vel alienari presumserit, libram auri in vinculo persolvat ad cenobium iamdictum perpetim habitura. Et in antea istum pactum et conventum firmum permaneat omnique tempore.

Facta convencionem XIII kalendas aprilis, anno I regnante Ugo, magno rege.

Sig+num Sentemiro, qui ad hoc conventu et ad hanc pena superius inserta me obligo et firmo omnimode implenda, et ideo signum meum hic inprimo.

Sig+num Audesindo, Sig+num Marcutio, Sig+num Oliba, Sig+num Wifredo, qui hoc vidimus et audivimus et hic nomina nostra adfirmavimus, Sig+num Seniofredus, presbiter SSS.

(*Crismó*) Bonushomo levita scripsi et SSS cum duos verbos superpositos et uno fuso et cum II tintas exaratas, die et anno quod supra.

107

988, desembre, 15

Susanna ven a Eldefred una casa amb el seu pati, dins la ciutat de Barcelona, que té com a garantia per un préstec que va fer a Gomarell. Tots dos, Susanna i Gomarell, van ser capturats en l'assalt de Barcelona de 985 i conduïts a Còrdova. Un cop lliures, el deute no es va satisfer. Davant jutges i homes bons que estableixen el preu, s'executa la venda tal com marca la llei.

A ACB, perg. 1-2-139

Ed. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 181.

In nomine Domini. Ego Susanna femina vinditrix sum tibi Eldefredus, emptore. Per hanc scriptura vindicionis mee vindoque tibi ca[s]ale et curte, meum proprium, quod habeo infra muros civitatis Barchinona; advenit mihi hec omnia per carta inignacionis quod mihi fecit Gomarello pro eo quo accomadavi ei exarachellos XII de argento, et non persolsit mihi predictum debitum ad placitum constitutum, quia non potuit propter intericionem Barchinona civitate, qui et ibi fuit captivus, ego et ille, et fuimus ductus in captivitate usque Corduba; sed, annuente Deo, evasit nos Dominus de manibus ismaelitarum, venimus in Barchinona civitate; postea dixi ego Susanna ad predicto Gomarello ut redemisset predicto casale et curte et non valuit. Proptera vindo tibi in faciem de Marcho sacerdote vel iudice et de Auricio iudice et Vuitardo, Bonefilius sacer, Vidale presbiter, Sesenandus, Stephanus, Gontero, Petrus et Suniefredus et aliorum bonorum hominum, sicut illi preciaverunt, in aderato et definito precio. Sic accepi ego vinditrix de te emptore solidos XV. Afrontat hec omnia: de circi parte, in casales qui fuerunt de Mauro et de Vuillara; de oriente, in casale de Gelmirus; de meridie, in via; de occiduo, in casales qui fuerunt de Damiano et de Bonushomo. Quantum istas afrontaciones includunt sic vindo tibi predicto casale et curte ab integrum, et iure tuo trado dominio potestatem ab omni integritatem, cum exio vel regressio a proprio. Quod si ego vinditrix aut ullusque homo qui contra hanc carta vindicionis venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat tibi predicta hec omnia que tibi vindo, in duplo cum omni sua inmelioracione; et ista carta (carta) vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta carta vindicione XVIII kalendas ianuaras, anno II regnante Vgo Magnus uel rex.

S+ Susanna femina, qui ista vindicione feci et firmare rogavi.

S+ Sesenandus. S+ Gontero. S+ Eroigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex. S+ Aurucius iudex (*Senyal*). S+ Vidale presbiter (*Senyal*). S+ Audegarius sacer (*Senyal*). (*Senyal*) Petrus S. S+ Suniefredus. S+ Stefanus. S+ Vuitardus.

S+ Suniefredus presbiter, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

108

989, agost, 1

Marcuç ven als esposos Guimerà i Oruça una vinya de la Perella, al terme de Provençals, al territori de Barcelona. El venedor precisa que va rebre la vinya del seu parent Llobet quan tots dos eren captius i que Llobet la tenia perquè un tal Muç la va donar en penyora al seu pare, Guilarà. Tornat del captiveri, Marcuç va intentar cobrar el deute als parents de Muç sense aconseguir-ho, motiu pel qual, d'acord amb el jutge Oruç i una comissió d'homes bons, ven la vinya per dos mancusos.

A ACA, Cancelleria, pergs. Borrell II, núm. 51.

Ed. UDINA, *El archivo*, doc. 218. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1030.

In nomine Domini. Ego Marcucio vinditor sum vobis Wimara et uxori tue Orucia femina, emptores. Per anc scriptura vindicionis nostre vindo vobis vinea mea propria, quod abeo in territorio de civitate Barchinonense, in terminio de Provincialis, ad ipsa Perella. Advenit mihi per cartam donacionis quod mihi fecit consanguineo meo Lioveto dum eram in captivitatem, quod ei obtinebat per cartam inpignoracionis quod fecerat condam Mocione ad pater suus condam Willara pro pesa et media de argento, quod ei debuerat rendere ad placitum constitu[tu]m et minime fecit. Sed postquam ego revere de captivitate inquisivi ipsum debitum ad successoribus de iamdicto Mocione et nichil exinde persolserunt mihi. Sed ego, insistente iudice, in presencia Paulo fabri et Vivas et Revello et Longovardo presbitero, Gelmiro, Sendredo et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, sicut illi apud ipso iudice preciaverunt ad iusticia, sic vindo eum vobis in propter precium mancusos II de auro mero. Qui afrontat ipsa vinea que vobis vindo: de circi in terra de Lupeta femina, et abet dextros quinquaginta et octo; de aquilonis in vinea de Richario condam et in vinea de iam nominata Lupeta, abet dextros quinquaginta et I; de meridie in vinea de condam Richarii et in terra de te emptore, abet dextros quinquaginta et III; de occiduo in terra de Aurucia et filios suos, abet dextros XXVI.

Quantum istas quatuor afrontaciones includunt et isti dextris resonant vindo vobis ipsa vinea ab integrum apud ipsum decimum quem ibidem abet uxori mee nomine Ermengarda, cum exio et regressio suo, a proprio; quod vos emptores precium mihi dedistis et ego accepi; et nichil exinde apud vos emptores remansit,

est manifestum. Quem vero predicta vinea que vobis vindo, de meo iure in vestro trado dominio ab omnem integritate, ut quicquid facere vel iudicare volueritis libera in Dei nomine abeat plenam potestatem faciendi omnia quecumque volueritis sine ullius blandimentum. Et si nos vinditores aut ullusque homo qui contra anc vindicione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat aut nos componamus vobis ipsa vinea que vindo in duplo cum omnem suam inmelioracione. Et ac vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta vindicione kalendas augusti, anno III regnante Ugo magnus.

S+ Marcucius, qui ahnc vindicione fecit et firmare rogavi, SSS.

SSS Paulo SSS. S+ Vives SSS. S+ Revello. Si+gnum Gelmiro. S+ Longovardus presbiter SSS. Nos testes sumus et manibus roboramus.

S+ Aurucius iudice SSS. Si+gnum Ermengarda, mulier Marcucio, quia consciens sum in ista vindicione per meum decimum et firmavit et firmare rogavi.

S+ Elias presbiter, qui anc vindicione scripsi et SSS die et anno quod supra.

109

989, agost, 7

Elfred ven a Gotmar III, bisbe de Girona, una heretat situada al lloc de Monistrol, a Montgat, dins el terme del vicus de Badalona, al comtat de Barcelona, que té perquè Bonamoça la hi va donar en penyora per un préstec. La venda es fa després del venciment del préstec sense que se n'hagi produït l'amortització, d'acord amb la llei goda i amb la intervenció d'un jutge i homes honestos.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 132c-d, núm. 389. Còpia de mitjan segle XIII.

Ed. FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 191. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1033.

In Dei nomine. Ego Eldefredus vinditor sum tibi Gondamaro episcopo, emptore. Per hac scriptura vinditionis mee vindo tibi casas et curtes, terras et vineas et quartam partem de ipsa turrim, in ortis, in arboribus, in pomiferis, cultum vel incultum. Quod habeo in comitatu Barchinonense, in terminio de vico Bitulona vel in Maretima, in locum ubi dicunt Monasteriolo vel in eius termines. Qui mihi advenit per voce impignorationis que mihi fecit Bonamoza femina pro mancosos XXII, quos debuerat mihi rendere ad placitum constitutum, id est festivitatem Sancti Iohannis Baptiste, et minime fecit. Unde ego ammonui eam plures vices ut mihi rendidisset illud debitum, et nichil convalui, insuper et expectavi ultra placitum mense uno.

Idcirco, consistente iudice et pluris honestis viris, vindo ista omnia tibi, id est hereditatem omnem de iamdicta Bonamoza in prelibatos fines et termines, sicuti

lex nostra edocet, que continetur libro V, titulo VI, ubi instituti sunt decem dies expectandi ultra placitum creditori. Ideoque vindo suprascripta hereditatem tibi in aderato et definito precio, id sunt mancusos XV, quales in ipsa scriptura impignoracionis resonant Iaharis; et nichil de ipso precio apud te emptore non remansit, est manifestum.

Quem vero predicta que tibi vindo, de meo iure in tuo trado dominio et potestate, ut quicquid exinde facere vel iudicare volueris, liberam habeas potestatem. Quod si ullus vivens homo hanc scripturam inrumpere temptaverit, non hoc valeat quod requisierit, set componat prescripta omnia in duplo cum omni sua inmelioratione. Et inantea ista scriptura firma permaneat omni tempore.

Facta vinditione VII idus augusti, anno III regnante Ugone rege.

SSS Eldefredus, qui ista vinditione feci et firmare rogavi SSS.

S+ Aton. S+ Suniaro. (*Crismó*) Miro SSS. Petrus levita SSS. Sendedus presbiter SSS. Miro levita.

S+ Eroigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

110

989, octubre, 6

Susanna i els seus fills Belluç i Ansilla venen als esposos Sunyer i Ermessenda una terra, unes vinyes i altres béns del lloc de Campo Malo, al terme de Vilapicina, al comtat de Barcelona. Els béns van arribar a Susanna perquè Froilà, que els va rebre en herència dels pares, els va donar en penyora a ella i els seus fills. Froilà i els seus no van poder tornar el préstec perquè van morir durant l'assalt d'al-Mansur a Barcelona, i després Susanna, tornada del captiveri, no va trobar qui l'hi pagués. La venda es fa en presència del jutge Ervigi Marc i homes bons que en fixen el preu.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 100c-d, doc. 305. Còpia de mitjan segle XIII.

Ed. FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 194. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1038.

In nomine Domini. Ego Susanna femina et Bellucio et Ansilla femina vinditores sumus tibi Suniario et uxor tua Ermessinda, emptores. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus vobis terra cum arboribus et pomiferos et puteo et vineas, cultas vel eremas, nostrum; quod abemus in comitato Barchinonense, in terminio de Villa Picinna, in locum que dicunt Campo Malo. Advenit ad me Susanna per carta impignoracionis quod michi fecit Fruila per kaficio I de ordeo, quod nobis debuerat rendere ad placitum constitutum et non potuit propter interitionem Barchinona civitatem, quia ibi interiit ipse et omnibus consanguineis suis qui illum ereditare

debuerant. Sed postquam evasit per nobis Dominus de manibus ismahelitarum, et veni in civitate Barchinona, et non inveni nullum hominem qui predictum debitum mihi persolvisset, set consistente iudice et honestorum virorum, vindo vobis in faciem de iudice Marcho et Gontario, Ennego, Gelmiro, Eroigio, Petrus et Recosindo et aliorum bonorum hominum, sicut illi predicaverunt ad iusticiam et definierunt ipsum precium quantum mihi debebat.

Advenit ad me Bellutio et Ansille per voce parentum nostrorum sive per quacumque voces. Et sic accepimus nos in unum de vos emptoires solidos L. Affrontat hec omnia: de parte circi in terra qui fuit de predicto Fruila, de oriente in via, de meridie in via, de occiduo in ipso monte.

Quantum istas affrontaciones includunt, sic vindimus vobis predicta terra, culta vel erma, et vineales et arboribus et pomiferis et puteo qui ibidem est, et vineas cultas vel ermas, totum ab integre. Et iure vestro tradimus dominio potestatem ab omni integritatem, cum exios vel regressios earum a proprio. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra hanc carta vinditione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, set componat vobis predicta omnia que vobis vindimus in duplo cum omni earum inmelioraciones. Et ista carta vinditio firma permaneat omnique tempore.

Facta carta vinditione II nonas october, anno III regnante Ugo, magnus rex.

S+ Susanna femina, S+ Bellutio, S+ Ansille femine, nos qui hanc vinditione fecimus et firmare rogavimus.

S+ Recosindo. S+ Galindo. S+ Gontero. S+ Gelmirus. S+ Eroigio. S+ Petrus. S+ Recosindo. S+ Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex.

S+ Suniefredus presbiter, qui hec scripsi, cum litteras fusas in verso XI, et SSS die et anno quod supra.

111

989, desembre, 5

Longobard, prevere, ven a Vives unes terres de Celada i Buadella Antiqua que té perquè Jeremies i Simplici les hi van donar en penyora. Jeremies i Simplici, però, van morir juntament amb els seus hereus a Barcelona sense haver pagat el deute. D'acord amb la llei, la venda es fa pel preu que fixen el jutge i homes justos.

A ACB, perg. 1-3-39.

Ed. FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 198. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1048.

In nomine Domini. Ego Longovardus presbiter vinditor sum tibi Vivas, emptor. Per [hanc scr]iptura vindicionis mee vindo tibi terras meas proprias in duos

locos. Qui mihi adveniunt per carta impignoracionis quod mihi fecit Geramias et Simplizio propter eminas III de frumento; et non potuerunt mihi rendere a placitum qui[a] in civitate Barchinona interierunt et ipsi qui eos hereditare debuerant. Insistente iudice et honestorum virorum, vindo tibi ipsas terras sicut lex nostra edocet, qui continet libro V, in titulo sexto, ubi instituti sunt decem dies expectandi ultra placitum, sed eciam amplius dissimulaverit debitori reformare ereditori suo, sit illi licencia distraendi.

Idcirco vindo eas tibi sicut ad iudice vel iustis hominibus preciatum fuit. Sic ego accepi de te ipsum precium quod illi ad iusticia preciauerunt vel definierunt, id sunt solidos X, quod tu mihi dedisti et ego de te accepi, est manifestum. Quem vero predictas terras qui sunt in commitato Barchinonense in eius terminio sive in eius territorio vel in terminio de ipsa Celada vel in terminio de ipsa Buadella antiqua, de meo iuro in tuo trado dominio a potestatem ab omne integritate, cum exios et regressios illorum a proprio, cum illorum afrontaciones. Afrontat ipsa terra qui est in terminio de ipsa Celada: de circi in terra de Gento ebreo, de aquilonis in terra qui fuit de condam Estegis, de meridie in terra qui fuit de condam Aio femina, de occiduo in terra qui fuit de condam Estegis. Alia terra qui est in terminio de ipsa Buadella: de circi in terra qui fuit de Anna, de aquilonis similiter, de meridie in arena maris, de occiduo in terra qui fuit de condam Stegis.

Quantum in istas totas afrontaciones includunt, sic vindo tibi ipsas terras ab integrum, ut quicquid exinde facere vel iudicare volueris, libera in Dei nomine abeas plenam potestatem faciendi exinde omnia quecumque volueris. Quod si ego vinditor aut ullusque homo qui contra anc vindicione ad inrumpendum venerit, non hoc valeat vindicare, sed componat aut ego componam tibi hec omnia que vindo in duplo cum omne illorum inmelioracione. Et ac ista vindicio firma permaneat omnique tempore.

Facta vindicione nonas december, anno III regnante Ugo, magnus.

S+ Longovardus presbiter, qui ista carta vindicione feci et firmare rogavi.

Si+gnum Bellucio. Si+gnum Daniel. Si+gnum Domenico. S+ Aurucius iudice (Crismó).

(Crismó) Elias presbiter, qui ista vindicione scripsi et SSS die et anno quod supra.

112

990, març, 28. Barcelona

Al palau comtal de Barcelona, davant el comte Ramon Borrell I, el bisbe Vives de Barcelona, el bisbe Gotmar III de Girona i molts clergues i laics, entre els quals el jutge Borrell, compareix Sendred, «guardià de la moneda», que acusa el moneder Guisca-

fred, «home» del bisbe Vives, d'encunyar moneda falsa. Escoltada l'acusació i vista la voluntat del comte de jutjar el cas, el bisbe demana que li sigui respectat el dret de destrènyer els seus homes. El comte s'hi manifesta d'acord, però vol que es faci justícia, motiu pel qual, havent dictat sentència els jutges, el bisbe l'assumeix.

A ACB perg. 1-1-867.

Ed. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 201. *JARRET, «Currency Change», pàgs. 241-242. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1057.

Notitia sub presentia domni Borrelli, incliti marchionis, conscripta. Anno Incarnationis Dominice DCCCC^o XC^o, indicione IIII^a, in cuius gloriosissimo palatio, intus in civitate Barchinnona, residebant conspectui eius domnus Vivas, Barchinnone gratia Dei pastor, et domnus Gondamarus, Gerundensis chathedrae praesul, aliique nobiles palatii eius, id est Gauthfredus, Seniuldus, Bonutius, Senderedus, Ervigius levita, Teofredus levita, Seniofredus, item Seniofredus, Sese-nandus, Marchutius, item Marchutius, Paulus, Sanlo, Oliba, Arnulfus levita, item Sanlo, Miro, Gitardus, Recosindus, Agalbertus levita, Facultio levita, item Gitardus, item Borrellus iudex et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant, sicut fieri adsolet quando domnus comes exercet suam iustitiam.

Venit Sindaredus, custus monete, defferens querellam eo, quod invenerat denarios adulterinos in manu Riculfi, frater Bonaricci presbiteri, quod et pro certo fecerat et sclupserat Gischafredus monetarius, qui et homo erat de supradicto domno Vivane presule. Hac de causa, ut audivit domnus comes, nihil esitans, sed sicut asuetus est iustitiam exinde statim exercere volens, ut corriperet malum inspectum et proiberet adfuturum alium faciendum, ut ita audivit domnus aepiscopus, qui et ad eius presentiam erat, postulans eius dignissima misericordia, ut observaret reverentiam et honorem chathedre sue, quod dudum per regali conlatione illius aeclesie successerat, sicut in preceptis eius regalibus resonabat, ut habitatores terre ipsius aeclesie seu et francos neminem distrinxisset, et nisi eiusdem aeclesie episcopo.

Ad quam domnus comes libenter audiens vocem eius, ita dicens: «Reverentiam et honorem chathedre vestre observavi et observabo. Volo autem sicut in decessores vestros actum est, ita et fiat, distringendi pontifici potestas, tantum volo, ut iustitia ne deperat, sed modo quoerceatur». Et sic domnus pontifex, data sententia iudicum, suae in honore aeclesiae distrinxit predicta accusatio V kalendas aprilis, anno III regnante Ugo Magnus regi franchorum.

+ Borrellus, gratia Dei comes.

SSS Ato diacono. S+ Sesemundus. S+ Miro. S+ Eldefredo. S+ Gilelmus. SSS Senderedus (*Crismó*). Miro (*Crismó*). (*Crismó*) Borrello iudice SSS. S+ Ennego. S+ Ainardo. (*Crismó*) Teofredus levita. S+ Vidale presbiter SSS.

S+ Eruigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

113

990, març, 30

Ramió fa escriptura de seguretat a un home anomenat Juli, que moltes vegades li va robar pa i vi del celler i altres béns de casa mentre hi romanía. Li assegura que ni cap autoritat ni cap dels seus descendents no procedirà contra ell pels robatoris comesos.

AACV, cal. 6, doc. 870.

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 549. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1575.

In nomine Domini. Ego Ramio donator. Certum quidem et manifestum est enim quia placuit animis meis et placet nullus pioegentis imperio nec suadentis ingenio set propria et expontanea hoc elegit mihi bona voluntas ut tibi homine nomine Iuliu scriptura securitate facio tibi de istum furtum quod tu mihi fecisti intus in domo mea plures vices et furasti mihi panem et vinum de meo cellario et de alio meo avere dum maneres in domo meo privatus sic fecisti mihi istum furtum de multas res. Et ego Ramio facio tibi Iulium securitatem nec ullus comes nec vicescomes nec nullus asertor nec nullus de posterita mea inquirere nec inquietare faciat tibi. Quod si ego Ramio aut ullus homo qui contra ista securitate venerit ad inrumpendum aut ego venero componat in vinculo auri libra I, et in antea ista scriptura securitate firmis et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta ista scriptura securitate III kalendas aprelis, anno III regnante Ugone rex.

Sign+um Ramio, qui ista securitate fecit et firmare rogavi.

Sign+um Petrus. Sign+um Galindo. Sign+um Guifredo.

SSS Gerundensis sacer, qui ista scriptura securitate scripsit et SSS die et anno quod supra.

114

990, abril, 9

Sendred de Gurb, la seva muller, Madresenda, i el seu germà Bonfill donen en penyora al bisbe Frujà de Vic uns alous del terme del castell de Gurb, al comtat d'Osona,

que van heretar dels seus pares. L'empenyorament es fa com a compensació dictaminada judicialment pel forfet que Bonfill va cometre contra el bisbe.

AAEV, vol. IX, doc. 53.

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 550. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1576.

In nomine Domini. Ego Senderedus et uxori mee Matersinda et frater meus Bonefilius, nos simul in unum impignoratores sumus tibi domno Frugifero episcopo sedis Vico Ausonensis. Manifestum est enim quia debitores summus tibi ad facere ipsa emenda quod inter nos et vos bene complacuit atque convenit de ipsum forasfactum quod frater meus Bonefilius vobis fecit. Et si aliquid remansit de istum forasfactum suprascriptum vel de ipsa emenda quod fuit iudicata in iudicio de amicos vestros vel nostros, aut aliquid remansit quod in memoria non sit, inter nos et vos venire inde faciamus ad rectum iudicium de amicis vestris et nostris et nos faciamus vobis ipsa emenda quod nobis iudicaverint per rectum iudicium.

Propterea impignoramus tibi ipsos alaudes nostros quod abemus in comitatum Ausona, in terminio de castro Gurbi vel in eius termines, id sunt, kasis, kasalibus, ortis, ortalibus, terras et trilias et vineas, pratis, pascuis, silvis, garricis, pomiferis, glandiferis, aquis aquarum viaductibus vel reductibus, cum exiis et regressibus earum, qui nobis advenit de genitores nostros. Et afrontat hec omnia: de oriente in flumine Tezer, de meridie in rio Merdario, de occi[duo] in Serra de Lupos, de circi in terminio Veltragani.

Quantum infra istas afrontaciones inclu[n]tu sic impignoramus tibi hec omnia suprascripta, totum ab integre. In ea videlicet ratione ut nos redimere faciamus ista omnia suprascripta usque ad missa sancti Ioannis ista proxima veniente si nos finitum abemus ipsum marrimentum quod abemus apud seniores nostros, et si non de ista festa Ramis Palmarum proxima veniente usque ad annos II redimere faciamus ipsum nostrum alaudem suprascriptum et si non facimus tunc abeas potestatem ipsum alaudem adprehendere, tenere, vindere, donare, comutare, facere quod volueris liberam in Dei nomine abeas potestatem.

Quod si nos impignoratores aut ullusque homo qui contra hanc impignoracione pro inrumpendum venerit non hoc valeat vindicare sed componat aut componam tibi hec omnia in [du]plo cum sua inmelioracione, et ista impignoracio firma permaneat omnique tempore.

Facta impi[gn]ratione V idus aprelis, anno III regnante Ugo magno re[x].

SSS Senderedus SSS, S+m Matersinda femina, Bonefilius levita SSS, nos qui ista impignoracione fecimus et firmare rogavimus.

S+m Bonefilius. S+m Tassio. S+m Wilelmus. Leopardus SSS.

SSS Maier presbiter, qui hec scripsit et SSS die et anno quod supra.

115

990, abril, 18

Per expiar el crim d'haver matat la seva filla i evitar la pena de l'exili, Sindila, juntament amb la seva dona, Maria, s'ofereix com a esclau a la seu de Barcelona, amb els seus béns i els descendents que la parella pugui tenir.

AACB, perg. 1-1-868.

Ed. FELIU, *El dominio*, II, núm. 86. FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 203. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1064.

In nomine Domini Dei aeterni miseratoris et pii, qui omnia regit, gubernat condiditque summa cum potentia, simul formans hominem ut digne preesset omnia atque inmortalem vitam degeret et amena paradisi perenniter frueret; sed transgrediendo praeceptis illius, iaculis antiqui serpenti sauciatus, amisit beatitudinem et assumpsit honus inportabilem.

Igitur cum nullus vitam degat sine peccato modernam atque adipiscis queat in tenebris sine lumine veniam, infelix ego homo, poculo diaboli potatus et a consortio christiane religionis extraneus eo quod interemi filiam meam, clemenciam domni Vivani, presul egregii, fixis genibus postulans canonicisque religionis sedis Sancte Crucis et Sancte Eulalie veniam peto, ut Deo prestante ferant mihi iubamina, et ne exul propter culpa relinquam patria. Volo tamen ego Sindila, simul cum uxori mee nomine Maria, persone nostre cum omnia que habere visi summus et inantea, Deo iubante, adquisituri erimus, tam nos quam proles nostri, que deinceps procreaverimus, domui Sancte Crucis et Sancte Eulalie servili more subicere ad omnia facere que iusserit nobis domnus presul quam eius assertor.

Est namque ea que presens tempus habere visi sumus peccias II de terra et pecias II de vinea et parilio I de boves, porcos et omnia vascula nostra; hec omnia simul cum persone nostre contradimus, propter scelera que fecimus, domui Sancte Crucis et Sancte Eulalie, et potestatem prelibati presuli canonicisque ibidem Deo famulantibus, presentes ac futuros, ut dictum est, more servili, ut pius et misericors Dominus piacula nostra abole[re] dignetur. Sub ea condicione ut si, quod absit, retrorsum de hac via habierimus, potestatem habeant tam domnus pontifex quam eius canonici reducere nos ibi deminuiti et imperare honus quod per mandatum eorum fuerimus iussi.

Facta tradicione XIII kalendas madii, anno III regnante Ugone rege.

S+ Sindila, S+ Maria, nos qui hac tradicionem fecimus et firmare rogavimus.

S+ Ramio. SSS Fruilanus presbiter SSS. SSS Borelo SSS. S+ Vidale presbiter SSS.

S+ Eroigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui hec scripsi, cum litteras superpositas in verso XI, et SSS die et anno quod supra.

116

990, octubre, 31

Davant un tribunal que presideixen Ramon Borrell I, comte de Barcelona, Girona i Osona, i els jutges Guifré Sunyer, Guifré i Guimerà, compareix Aeci, que reclama al seu germà Guitard una terra i uns delmes que té com a feu per ell i el comte. Guitard, però, ho nega, i afirma que es tracta d'un alou d'herència paterna. A instàncies dels jutges, que reclamen la presentació de proves, Aeci evacua l'alou, situat a Grevalosa, a la vall de Fals, al comtat de Manresa, al seu germà.

[A] Original no localitzat.

B AMM, pergs. Sant Benet de Bages, núm. 45. Trasllat del 25 de juny del 1018.

Ed. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1595.

Notescant cuntorum virorum catolicorum utriusque sexus feminei quia in anno XXI inquoacionis secundo anno post XX regnante Roberto rege fuit hec paginola translata de cartula recongnicionis vel evacuacionis quem fecit homo condam nomine Ahezcio at fratri suo Guitardus condam bone memorie. Et pro hoc translatum istum factum est quia extingebant se ipsas lidteras ab ipsa pagina quia non fuerat sclupta cum tinctum optimum et liquefacte sunt earumque lidterarum ad pretaxata pagina. Resonat namque in ipsa cartula qui fuit facta:

In iudicio domno Raimundo comite et marhcio et iudice Guifredo, filium Suniario, et alio Guifredo et Guimara vel in presencia Gaucefredus et Sesemundo et Riculfo et Segovino et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, ab interrogacione de supradictos iudices, recognosco me ego Ahecio simulque exvacuo in vestrorum iudicio qualiter de hoc unde volui petere fratri meo Guitardo eo quod dixi quod meo feo tenebat et de predicto comite unde Guitardo in suis responsis dixit quod non tenebat suo feo nec suas decimas sed suum proprium alodem cum decimis et primiciis quod ei relinquit ienitori suo condam Ermemiro und[e] et vos supradictos iudices me Ahecio intterogastis me diligenter plures vices et placitos legitimos mihi dedistis si potebam hoc probare quod meo feo tenuiset aut meas decimas predictus Guitardus aut non. Set ego Ahecio in omnibus me recognosco vel exvacuo quia per nulla voci mee hoc probare non posum quia predictus Guitardus meum feum tenuiset aut meas decimas exceptus ipsas decimas de ipso torrente qui pergit at ipsa Macana et acendidit per ipsum alodem supranominatum et iniungit se in ipsa aqua de Castelar et est contra partibus Grevalosa. Scio ego Ahecio quia plus debet ese ipsum alodem et alias decimas et primicias de iamdicto fratri meo Guitardo quam de me Ahecio aut de ullum alium ominem.

Et est ipsum alodem in comitatu Minorisa, in apendicio de Grevalosa, in valle que vocant Falcones. Et afrontat ipsum alodem de Guitardo: de orientis in terra de

Ausesindo vel in ipsa cruce in rocca fundata et vadit per ipsa limite at alia cruce et decendit ad ipso casal de Morino at ipso rio qui discurit per tempore pluviarum et ascendit at ipsa serra de Falcones at ipsas petras fundatas super Puio de Upila qui fuit condam; et de meridie in terra de Balascud et decendit per ipso aragallo et vadit per ipso torrente vel in terra de omines de Macana et decendit in rio et acendit in ipsa serra super turre de Eleguiso vel in ipsa pausata; et afrontat de occiduo in terminio de Castelar, in ipsa pausata aut per ipsa serra; et afrontat de circi in terminio de Castelar vel in terra de Fluiencio vel eredes suos et decendit in ipso rio et acendit per ipsa serra in terra de Borrello vel at ipsa cruce in rocca fundata. Et ego Ahecio que dico recte et veraciter me recognosco in vestrorum iudicio.

Facta recognicione vel evacuacione in pridie kalendarum novembrium, in anno IIII regnante Ugo magno rege.

Et anc paginola translata fuit alio die festivitate Sancti Iohannis in anno regnante Roberto XXII.

Sunt autem testes in eadem pagina sclupti: S+ domno Raimundo comes, S+ Mironi, S+ Goltrede, S+ Baron. Et nomen iudici Guifredus Ausonensis.

Commentarius vero qui eadem pagina recognicionis vel evacuacionis intexuit Onoratus sacer fuit nomen eius.

Et ahanc tranlacionis fuit facta in presencia istorum virorum supteriorum roboratorum: Sendredus sacer SSS. Ermemirus SSS levita. S+ Leopardus. + Sendredus iudex SSS.

S+ Vivas sacer atque iudex, qui hec scripsit et die et anno prefixo.

117

[Vers 991, febrer, 22]

Salla, bisbe d'Urgell, amb l'acord del bisbe Vives de Barcelona i el bisbe Aimeric de Roda d'Isàvena, prohibeix que se celebri cap ministeri sacerdotal a les esglésies dels comtats de Cerdanya i Berga que han estat sostretes de la seva potestat i excomunica els homes que se n'han apropiat. No excomunica, en canvi, la comtessa Ermengarda i els seus fills i filles, perquè considera que han estat mal aconsellats.

A ACU, perg. 135.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, 2a ed., II, núm. 19, cols. 467-470. VILLANUEVA, *Viage*, X, ap. 22. *BARAUT, «Els documents», III, doc. 224. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 794.

Seguim la proposta de datació de Ramon Ordeig.

Ortodoxorum catholicorum patrum divinitusque inspiratorum kanonum promulgavit auctoritas per universas provincias per ingruentibus ecclesiasticis

fluctuacionibus, ut nullus episcopus, sacerdos aut aliquis fidelis ordo ecclesiasticus se presumat vindictam exercere in armis carnalibus nisi tantum in oratione et virtute Spiritus Sancti et kanonica damnatione feriat. Quod autem sedes episcoporum et tronus speculationum et potestatem iudicandi et solvendi atque ligandi a Domino est illis datam atque concessam, sicut ipse Salvator in Evangelio ait: «Quodcumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in celo; et quodcumque solveritis super terram, erunt soluta et in celo».¹ Et alibi: «Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt».²

Ideo ista percolimus, karissimi, ut intellegatis potestatem episcoporum vestrorum in eis que Deum veneremini et eos, ut animas vestras diligatis, et quibus illi non comunicant non comunicetis et quos eiecerint non recipiatis. Multum enim timenda est sententia episcoporum quia a Domino conlata est illis potestas ligandi atque solvendi.

Ob hoc igitur ego Salla, indignus non meis meritis sed nutu Dei episcopus, tanta audita sanctorum patrum kanonum instituta, cum consensu et auditorio domni Vivani, Barchinonensis episcopi, seu etiam domni Aimerici episcopi, cum kanonicorum et sacerdotum nostrorum necnon et abbatibus vel monachorum suffragia, accensi flamma Spiritus Sancti, excommunicamus atque alligamus omnem episcopatum Cerdaniensis vel Berchitanensis ad Patrem et Filium et Spiritum Sanctum; et omnes ecclesias, qui in predictos comitatos sunt, tam precipuas quam suffraganeas qui infra eius ipsos termines vel in eius termines sunt, ut non habeat ibidem nullum ministerium sacerdotale factum, nisi per nostra absolute aut per nostra propria voluntate, de feria III post dominica I de XL^{ma} inantea usquequo predictus episcopatus redditus sit ad Sancta Maria et in nostra sit potestate cum ipsas parrochias quod nobis abstulerunt vel rapuerunt et cum ipsos oblatos qui exinde exierunt.

Verumtamen sciatis quia ipsa comitissa domna Ermengards cum filios et filias suas nec excommunicamus nec nullius vinculo kanonice damnationis contra eos facimus, sed tantum omnes homines, tam clericos quam laicos, qui hanc nequiciam tractaverunt adversus sancta Dei Ecclesia et consilium dederunt ad ipsa comitissa et filios suos de hanc maximum peccatum et vastatores fuerunt atque raptores et fraudatores vel sacrilegi et fures, sicut Iuda proditor.

Hos tales presumptores et ecclesiis Sancte Marie raptores vel suarum facultatum alienatores, exceptus ipsa comitissa cum filios suos, nos supradicti Salla presul et Vivas gratia Dei episcopus et Aimericus episcopus, cum kanonicorum et sacerdotum nostrorum sive cum abbatibus vel suffragia monachorum, excommunicamus

1. Mt. 18, 18.

2. Jn. 20, 22-23.

eos ad Patrem et Filium et Spiritum Sanctum et per omnes ordines angelorum et arcangelorum et omnes virtutes celorum sive per omnes patriarchas et prophetas et per omnes apostolos et martires vel confessores et per omnes sanctos Dei sic eos excommunicamus et anatematizamus atque abominamus et alienamus eos atque abiecimus a liminibus sancte Dei ecclesie et segregamus eos a corpus et sanguine Domini Nostri Ihesu Christi et a consorcio christianorum fidelium usque ad dignam satisfactionem et emendationem veniant ante altare Sancte Marie Sedis Vico et coram Salla episcopo et canonicos eius, et usque absolutionem habeant de supradicto Salla episcopo, ita permaneant excommunicati at abominati, sicut iam supradictum est, in secula seculorum, amen.

(*Monograma*) Salla.

118

Vers 991 [febrer, 22]

Salla, bisbe d'Urgell, explica als bisbes veïns que uns homes perversos, anomenats Arnau i Radulf, amb els seus sequaços, han incitat maliciosament la comtessa Ermengarda i els seus fills a prendre les esglésies dels comtats de Cerdanya i Berga, amb fruits i delmes, i expulsar-ne els ministerials, i que per aquest motiu ha prohibit el culte en aquestes esglésies i ha excomunicat els culpables, llevat de la família comtal.

AACU, perg. 136.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, 2a ed., II, núm. 18, cols. 467-468. VILLANUEVA, *Viage*, X, ap. 23.

*BARAUT, «Els documents», III, doc. 225. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 14. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 795.

Seguim la proposta de datació de Ramon Ordeig.

Universis episcopis circumquaque ubique commanentibus per quadrifida climata cosmi, Sanlanus, Dei gratia humilis sancte Sedis Urgellensis episcopus, gratia vobis et pax a Deo semper multiplicetur.

Vestris auribus, o sanctissimi patres, nostra lingua nequid effari, nec litteris comprehendere, quantas et quales persecutiones nobis a pravis et perversis hominibus cotidie inferuntur. Adtamen necessitate cogente vel pauca de multis vobis intimare satagimus. Anno denique presenti nongentesimo noangesimo primo Trabeationis Dominice, emergerunt se viri iniqui ad destruenda ecclesiastica iura, ut everterent animos principium, qui videntur tenere vel regere terras vel comitatos diocesaneos ecclesie nostre principali, genitricis videlicet Domini Nostri alme Marie, cui Deo auctore deservimus. In tantum excrevit malicia eorum ut ad illorum suasionem comites vel principes nostri vi auferrent a nobis et ab ecclesia cui largiente Christo

presidemus omnes diocesanarum ecclesias et omnem censum quod iure episcopali debetur exsolvere nobis de duobus comitatibus integris, Cerdaniensem scilicet et Berchitanum, nulla culpa super nos existente sed semper cum humilitate hac satisfactione requisivimus eos. Et non solum easdem ecclesias suffraganeas abstulerunt sed insuper ipsas fruges omnes vel decimas quas preterito anno Dominus ibidem dedit necnon et nostros ministeriales exinde cum vi expulerunt.

Ob id denique obsecramus nimium sanctitatem culminis vestri ut ipsos nefandos homines, qui animos principum vel comitum ad hoc nefas excitarunt, id est Arnaldum et Radulfum, excommunicare ne differatis necnon et omnes sequaces eorum, simul et ipsas ecclesias omnes cum illorum terminos qui sunt in supradictis comitatibus; ita ut nullus episcopus, nullus presbiter, nullus diaconus, nullus clericus cuiuscumque sit hordinis, audeat ibi ullum ministerium ecclesiasticum facere vel celebrare usquequo ad legitimam satisfactionem vel emendationem veniant et ipse episcopatus canonice sit redditus ecclesie generali, cui a Deo est attributus, et ip[s]i supra dicti rei de me Sanlane episcopo absolutionem accipiant.

Sane ipsam comitissam Ermengards apud filios et filias suas a[b] huiusmodi excomuni]catione excludimus et separamus hac sequestramus; et volumus atque nostra absolutione firmamus ut in qualicumque ecclesia in [sup]radictis comitatibus venerint, licitum sit illis ibidem orare et missas audire et divinum officium celebrare ipseque ecclesie tamdiu sint solute quamdiu illi comites et illa comitissa intus persteterint.

Excommunicatio quoque taliter in conspectu vestro volumus fieri, sicut subter insertum est, vobis in eadem consencientibus vel subscribentibus. Sanctam itaque individuum invocantes Trinitatem auxilium quoque omnium sanctorum nobis petentes exoramus, ut Arnaldum et Radulfum, qui animos comitisse Ermengards vel animos filiorum illius ad hoc incitarunt, ut auferrent episcopatum Cerdaniensem vel episcopatum de Berchitano de iure vel ditione Sancte Marie Sede Vicho vel de potestate Sallani episcopi, et omnibus in hoc errore consencientibus Dominus sua virtute comprimere eos et brachia illorum alligare dignetur.

Sequentes quoque apostolicam sententiam eos et omnes sequaces eorum a liminibus [sancte Dei Ecclesie] sequestramus et a corpore et sanguine Domini Nostri Ihesu Christi separamus et ab omni consorcio sancte religionis christiane disrumpimus. Ipsos et omnes quicumque partibus illorum consenserint aut illis adiutorium prebuerint ab odierno die et deinceps maledicti et excommunicati permaneant usquequo ad satis veniant faccionem aut venire voluerint.

Si quis vero superbus aut contumax huic nostre definitioni adsentire noluerit vel hanc excommunicationem observare neglexerit, hunc divino zelo accensi cum Iuda, Domini proditore, eterna punitione sub anathematis vinculo nisi resipuerit in inferno damnatum contradimus.

Qui vero huius excommunicationis pro Dei timore observator extiterit gratiam et misericordiam a Domino Nostro Ihesu Christo consequatur, amen.

Salla, gratia Dei episcopus Orgelensis, huic statuto nostro in quo totam causam Dei iudicio commisimus SSS et confirmavi.

Aimericus, episcopus ecclesie Ripacursensis, hanc constitutionem confirmavi atque + subscripsi.

119

992, gener, 1

Reparació judicial de les escriptures del monestir de Sant Pere de les Puelles, perdudes durant l'assalt d'al-Mansur a Barcelona. Després d'un preàmbul que explica les tràgiques circumstàncies de la pèrdua, s'exposa la restauració de la vida monacal i la presa de consciència de la manca de títols jurídics, circumstància que porta l'abadessa Bonafilla i el conjunt de les monges a presentar la corresponent petició de reparatio davant els jutges Marc, Oruç i Bonsom, que d'acord amb la llei (VII. 5. 2) insten la presentació de testimonis. Les monges en presenten cinc, que, després d'haver jurat damunt l'altar de Sant Pere, del mateix monestir, la validesa dels seus coneixements i el compromís amb la veritat, declaren sobre el contingut d'una quarantena d'escriptures. Amb aquesta declaració, en què s'indica amb precisió el tipus de béns de què es tracta en cada cas i quins en són els límits, els testimonis reconstrueixen verbalment la composició i distribució geogràfica del domini monacal, pel Barcelonès, el Baix Llobregat, el Vallès i el Maresme sobretot. A l'últim, acabada la declaració, com és preceptiu, els testimonis la confirmen mitjançant un nou jurament.

[A] Original no localitzat

[B] Còpia de data desconeguda no localitzada.

[C] Còpia en un cartoral no localitzat, segurament el *Llibre de privilegis*, perdut, que es conservava a l'arxiu de Sant Pere de les Puelles en el segle XVII.

[D] Còpia de data desconeguda no localitzada que es conservava al monestir de Sant Pere de les Puelles amb la signatura de lligall 2, núm. 1, perduda el 1936.

E AHCB, Consell de Cent, *Diversorum*, núm. 5, f. 49-57. Còpia autoritzada vers 1621-1630 per Pere Pau Pastor, notari de Barcelona i escrivà major del Consell d'aquesta ciutat.

F BNF, Col. BALUZE, 107, f. 136. Còpia del segle XVII feta per J. Pujades.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 133. MAS, *Notes*, XIII, ap. 23. ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II, pàgs. 72-73. ZIMMERMANN, *Écrire et lire*, pàgs. 1105-1106. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1132.

Anno Domini DCCCCLXXXVI progressi sarraceni in exercitu, anno trigesimo primo Leutario regi francorum regnante, venerunt Barchinone tenus, qui omnem terram devastantes capuerunt prelibatam Barcionam ac depopulaverunt preva-

lueruntque in ea magno incendio, ita ut congregata integerrime consumerent; et quod exinde evasis asportarunt. Manubias praediorum, instrumenta quoque cartarum ac diversa volumina librorum partim consumpsere igni, partim deportavere suam ad terram; inter quo etiam deperierunt cartule munificencie, largitionis, concessionis, dotationis, commutationis, emptionisve seu libellulis preceptis regali adnotatione confectis atque digesta et corroborata privilegia ex Puellarum monasterio sanctissimo Apostolo Petro, cuius archisterius non longe a moenia civitatis Barchinona constat esse fundatus dicataque altaria, simul cum ipsa abbatissa ac universis Dei ancillis comitatu ibidem degentium ac solitum Dei servitium regulariter fruendum, quem prout diximus omnia in suprataxata periclitatione deperierunt et contabuerunt ita, ut ne quis investigari ea quivit nec inveniri prevaluit.

Set et equidem, ut ita actum est Dei misericordia suffragante, domno Borrello comite atque duce consentiente cum soboles suos Vivaneque, sedis Sancte Crucis antistite parente, constituerunt postmodum in supralibatum cenobium ancillas Dei velatas regularis habitu gnaras, qui ibidem nunc deserviunt et Dei obsequium iugiter fruunt; sub quas etiam in locum abbatissa iamdictus dux filiam suam instituit, nomine Bonafilia, consecravit, quam ipsa, ut hec instrumenta scripturarum abolicio innotuit, simul cum sodalibus suis et cum universis suis subditis cenobialis comitatus curiose cepit inquirere ac consulere idoneos iudices, qualiter valuisset iamdictas perditas scripturas recuperari earumque instrumenta innovari.

At ipsi, ut hec audierunt, legis sententiam que in libro VII^{mo} gothico, titulo V^o, capitulo II continetur protulerunt, que sic incipit: «Si quis scripturam falsam fecerit aut recitaverit, et cetera». Que lex non mediocriter set perfecte edocet ut qui scripturam per qualicumque accidenti casu perdidit, habeat licentiam comprobare coram publica iudicum investigatione aut per sacramentum suum aut per legitimos et cognitiores testes qui eandem scripturam se dicant plenissime nosse et vidisse, et sic datum testimonium, perdita scriptura reparet veritatem.

Et ita nobilissimi iudices iuxta legis huius sententia eis dederunt consilium et testimonia ad recuperandum perditas scripturas in medio huius textui aditum panderunt. Obinde ego predicta Bonafilia, simul cum consodalibus meis, legitima atque idonea huius rei testificandum negotia, proferimus testimonia in faciem Marchoni, presbiteri qui et iudici, atque Aurucius, similiter iudex, Bonushomoque, levita qui et iudex, sacerdotum presentia Ermenardi, Vitali, Guilarani, Sunifredi, Langovardi, Eliani, Atulfi maiorve laycorum presentia Sunifredi, Gilmiri, Witardi, Navi, Marcutii, Sindaredi, Gilmundi, Regiati, Revelli, Sisenandi et aliorum multorum bonorum hominum ibidem adsistentium.

Et hec sunt nomina testium qui hoc testificant sicuti et iurant, id est Christianus et Truitarius et Felix et Borrellus et Domenicus; iurati autem dicimus in primis per Deum Patrem omnipotentem et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque

Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum venerationis Sancti Petri Apostoli Dei, cuius altarius consecratus est in predicto cenobio, supra cuius sacrosancto altario has conditiones manibus nostris continemus et iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus et bene nobis in veritate cognitae fuerunt ipsas perditas scripturas, unde supralibatus cenobius eiusque ancillas cenobitas et Dei velatas fruebant, habebant et possidebant cuncta munificentia atque catholicorum largicio cenobio sepe iamdicto pertinentia, ex quo nos fidelissimi testes sumus veraque testificatione coram Domino profiteamus.

In primis vidimus et audivimus cartas munificarias de ipsum alaude qui est iuxta vel in circuitu ex predicto monasterio Sancti Petri, id sunt terras et vineas, cultum vel heremum. Afrontat: de parte circi in terra de Magis condam hebreo sive in terra qui fuit de Sanla et de Exim[i]o; de aquilonis in via sive in terra de iamdicto Eximio; de meridie in strata publica qui pergit ad ipsa civitate; et de occiduo in terra de Sancta Eulalia sive in terra de filios condam Galinni sive in terra que fuit de Barbado hebreo. Alia quippe fexa de terra que ibidem est afrontat: de circi in ipsa terra qui fuit ex iamdicto Barbado, de aquilonis similiter, de meridie et de occiduo in terra de Sancta Eulalia. Et ipso vineale qui est iuxta vineale de Manages afrontat: de circi in vineale que ibidem est, et de aquilonis et de meridie et de occiduo similiter in vinea de Manages.

Item vidimus et audivimus cartam donatariam de ipsa terra qui est ad ipsa Buadella. Afrontat: de circi in ipsa via, de aquilonis in terra de Udalardo vicecomite et in eius accessu. Item est buada I de terra et est prope terra de Livulo femina. Et ipsa terra qui fuit de Morena afrontat: de circi in ipso margine, de aquilonis in torrente vel in terra de Sancta Maria.

Item vidimus et novimus munificentiam eidem pertinentia de vineis qui fuerunt de condam Livulo, deovota, vel et de aliis iuris, qui sunt separate divise. Similiter et terras aliquantulas qui sunt in iamdicto vineali de Barchinona, in ipso iamdicto Pontenare de Livulo usque in locum vocitatum Forcatos vel et in villa de Sanctos, cum illorum affrontationibus atque limitibus.

Item vidimus et audivimus aliam munificentiam eidem domui pertinentia de terras et vineas cultas vel heremas qui sunt in locum Aurivento. Affrontant: de circi in strata, de aquilonis similiter in strata alia qui inde pergit, de occiduo in cloto de Zemel.

Item novimus et vidimus alia munificentia ad ipsa laguna Lantania de vineas, id sunt modiatas VII.

Item novimus et audivimus aliam munificentiam eidem domui pertinentia de terras et de vineas particulatim separatas in locum Provincialis dictum, iuxta terra de Sancta Cruce et maris littore, iuxta terra de Eldefredo et aliorum ceterorum convicinii que ibidem sunt, partim divisae usque in alveum Bisocium et ipsum mulinum de ipso comite.

Item novimus et vidimus aliam largitionem de terras et alias et ortos cum arboribus ad ripam de iamdicto Bisocio positas, qui sunt iuxta vineas de Sancta Cruce et iuxta terras de ipso comite et prope aragalio qui discurrit de Orta usque in ipsum planum.

Item vidimus et novimus aliam largitionem ex predicto cenobio de terras et vineas qui sunt in locum Cannellas et locum Terradas infra ipsa iuga montium de Cannellas; et villa vocitata Columbario et Villa Picina, separatim et particulatim segregatas, cum illorum limitibus atque affrontationibus, qui sunt per plurimis locis secessis usque in Orta.

Item vidimus et novimus terras et vineas qui sunt in locum ubi dicunt ipsa Granata in ditione domui prefixi, iuxta terra de Gelmiro et de condam Guilelmo, cum suis limitibus atque affrontationibus.

Item vidimus et novimus terras et orto particulatim sequestratas in locum vocitatum ad Sancto Gervasio eidem cenobio pertinentia, iuxta domos de Pasquale vel iuxta ipsos torrentes, et modiatas IIII de terra ibidem secessas et modiatia I de terra alterutrum separatas et media, cum eorum limitibus atque affrontationibus.

Item novimus et vidimus in ditione prefixa alias terras per partibus sequestratas in locum ubi dicunt villa de Sanctos; in locum unum sunt modiatas IIII de terra qui sunt iuxta terra Sancta Cruce, qui se connectunt cum ipso margine vel cum terra de Gelmiro; et in alio loco modiatas II de terra cum eorum affrontationibus atque limitibus; et in alio loco modiatas IIII de terra qui fuerunt de condam Teudisclus; et in alio modiatas IIII de terra; et in alio petia I de terra et propagatur se cum terra de Iohannes faber.

Item vidimus et novimus aliam munificentiam eidem monasterio terras et vineas qui sunt in locum vocatum Bederrida, particulatim et sequestratim semotas infra montem de Ursa et ipsum torrentem et ipsa via, cum modiatia I de vinea et modiatas tres de terra cum earum limitibus atque affrontationibus semotim et separatim.

Item novimus et vidimus terras in iamdicto iure qui sunt in locum ubi dicunt ad ipsos Terreros Albos, qui se connectit cum terras et vineas de Sancta Cruce et cum ipsa strata et ad ipsa turre de Senderedus; id sunt modiatas II de terra cum eorum limitibus et affrontationibus.

Item vidimus et audivimus in iure prefixo terras qui sunt in Torcello vel in eius accessu sequestratim et particulatim separatas, quarum una terra iniungit se cum terra de Sesemundo vel cum ipsas stratas publicas; et alias simul cum suis limitibus atque affrontationibus coniungit se ipsa strata; et alia est convicina de casa et de curte de condam Sarville.

Item vidimus et novimus aliam munificentiam de terras et vineas qui sunt in locum ubi dicunt Sancta Beata. Affrontat: de circi in ipsa strata, de aquilonis in tor-

rente, de meridie in terra de Elias et de Vitale, de occiduo in terra Sancti Iusti et in ipso torrente. Et ad ipsa Gavarra pariliata I de terra et modiatas II de vinea et petia I de terra que est iuxta terra de Ollofredo. Et in Monte Iudayco de Barchinona petia I de terra qui est vicina de terra de Sancta Maria vel de Mozon.

Item vidimus et novimus in iure sepe iamdicto terras et vineas cum arboribus qui sunt in locum vocitatum Vercium. Affrontant et connectunt se cum ipso rio de Vercio a parte circi, et a parte aquilonis in terra de Leopardo et de Iotone sive in ipsa strata, de meridie in vineas de Leopardo, de occiduo in ipso margine subtus ipsa turre de condam Mozone, semodiata I de vinea, et ad ipso torrente qui inde discurret modiata I de vinea.

Item vidimus et novimus in ditioe suprataxata terras qui sunt in locum vocitatum Cornelano, ad ipsas Concas. Affrontat: de circi in terra de Guitardo, de aquilonis in terra de Enguncia femina, de meridie in vinea de Gondemar, de occiduo in via. Et ipsas II fexias de terra qui ibidem sunt affrontant: de circi in torrente vel in ipso heremo, de meridie in ipso margine, de occiduo in terra et in vinea de condam Dacho presbitero.

Item novimus et vidimus terras et vineas atque vineales cultum vel heremum in iure sepe iamdicto, qui sunt de ipsa via de Sancti Cucufati usque in ipso collo de Orta et usque in Fenestrellas et usque in Bisocio, per plurima loca particulatim sequestrata, cum limitibus eorumque affrontationibus secessis.

Item vidimus et novimus terras et vineas cum casas et arboribus, qui sunt in locum vocitatum de Iorba. Affrontat: de circi in Montem Cathanum, de aquilonis in Bisocio, de meridie in Fenestrellas, de occiduo in monte de Cannellas, in tribus partibus divisas atque separatas cum eorum limitibus atque affrontationibus.

Item vidimus et novimus in iure prefato terras et vineas qui sunt in locum vocitatum Nifiano infra ipso solarario qui fuit de condam Remesario et Betilona et ipso maris littore et fluvio Bisocio, particulatim et separatim per plurimis locis divisa, cum limitibus eorumque affrontationibus.

Item novimus et vidimus terras et vineas et vineales cultum vel heremum minuatum et in plurimis locos separatis, intra via de iamdicto Sancti Cucuphati et ipsos Terrerios Albos et ipso collo de Valle Vitraria et ipsa areola Sancti Cucuphati, cum limitibus eorumque affrontationibus, in ditioe iamdicta.

Item novimus et vidimus terras qui sunt trans flumen Lupricatum cum casas et turres in locum vel termino de Chastellone vel de Alcalé sive de Lanaria, in diversis partibus et locibus positus. Prima est ad ipsa olivera iuxta terra de Helos et Sancti Iuliani et de Sancta Eulalia. Alia est prope stagnum de Lanaria et coniungit se cum terra de Pontio et cum terra de filiis condam Dacho. Et alia que dicunt fexa de Adroario consociat se cum alode Sancti Cucuphati cenobio atque de Chixilo. Et alium alode qui fuit de Bulgara vel de Livulo, devota, coniungit

se cum alode Sancti Cucuphati vel de Estovallo vel de Guilelmo, filius Galindo. Et alia qui fuit de condam Audegario connectit se cum terra de Guilelmo et cum alveum Lupricato. Et alia que est ad stagnum Lanaria et se connectit cum eo et coniungit se cum terra qui fuit de condam Dachoni vel de Quintilo femina. Et alia que est ex istam partem Lupricatum, qui fuit de Marvano, connectit se cum terra de Bonofilio vichario vel cum alode Sancta Cruce. Hec omnia novimus et vidimus in ditione iamdicta.

Item novimus et vidimus ipsum alode de Cervilione quod donavit condam Richildis comitissa ad prefixum cenobium, qui se connectit cum terras et vineas de Borrello comite vel de Bonofilio, et deducitur usque in ipso castellare et in ipso torrente vel usque in rio de ipsa Palma. Et alium alode quod ei donavit condam Endalecus in iamdicto accessu, affrontat de circi in terra herema, de oriente et meridie in torrente, de occiduo in terra de filios ex iamdicto donatore. Et alium alode quod ibidem est, que ei donavit iamdictus Endalecus et nunc tenent filios suos, affrontat de parte circi in terra herema, de oriente in via, de meridie in terra Sancti Stephani, de occiduo in torrente. Est ibi alia vinea que iamdictus Endalecus ei donavit, que affrontat de circi et aquilonis in torrente, de meridie in vineale heremo, de occiduo in vinea de ipso comite quod nunc tenet Bonusfilius. Hec omnia ei dedit iam prefatus Endalecus cum medietate de uno mulino que est iuxta alium molinum ex eidem donatore.

Item vidimus et audivimus in iure supralibato alaudes qui sunt in Aqualonga vel in eius accessu, infra fonte Calciata usque in ipsa alia serra de Cercitulo et usque in ipsa alia serra de Pugio Ventoso et usque in cacumine de ipsa alia serra de Valle Vitraria et usque in ipsas Canales, particulatim atque minuatim separatas atque sequestratas in locis diversis simul cum eorum limitibus atque affrontationibus. Et ipsum alaude de Bonastre qui se connectit cum alode Sancti Cucuphati vel cum ipso torrente qui ibidem est.

Item vidimus et novimus in iure prefato alaude que est in Calidas. Affrontat: de parte circi in alode Borrello heresque suos, de aquilonis in strata vel in vinea de Daniel et in terra de Seniofredo, de meridie in terra de Cecilio et de Anlani, de occiduo in rio de iamdictas Calidas. Et ipsum alode de Palacio Salathan est separatim atque minuatim in variis locis de termine Sancti Minati usque in rio de Calidas et usque in Fontaneto et usque in Polignano, cum eorum limitibus atque affrontationibus. Et ipsum alode Polignano affrontat de circi in alode de ipso comite, de oriente in via que perguit ubique, de meridie in strata vel in terra de Bonofilio, de occiduo in rio de Polignano. Hec quippe similiter novimus in iure prefixo.

Item novimus et vidimus alia munificentia domui suprataxati pertinentia, id sunt terris, vineis, mulinos, regos, caput regos, pratis, pascuis, qui sunt in Vallense, ad Sancta Maria de Monte Molone et in Villa Ricardo et de Spicellos,

que sunt sequestratis ac divisis de ipso collo de Petrafitia usque in ipso rio de Vallense et in Cabanillis et usque in ipso prato sive in ipsas ripas et usque in flumine Tenes, simul cum limitibus et eorum affrontationibus. Et ipsum alode quod est in Corrone continet de Samalucio usque in ipsas Tapias et sic usque in Granolarios et usque in flumine Vallense minuatim atque sequestratim in variis diversis locis, similiter cum eorum limitibus atque affrontationibus in ditione prefata novimus.

Item novimus et vidimus ipsum alode de Ioncarias in ditione prefixa per partes divisum. Prima pars de ipso alode cum casa et orto et cum uno crosso connectit se cum terra quod comutavit Eilmera abbatissa cum sororibus suis ad homo nomine condam Calvello, cum limitibus eiusque affrontationibus. Et alia pars coniungit se cum ipsa ripa et cum terra de Riculfo. Et ipso orto qui est in predictas Yoncarias coniungit se cum ipso rego et cum ipsas vias qui exinde transeunt. Et ipsa terra qui est ex ipsa Garrica connectit se cum terra de Gragilo femina et cum terra Garrica et cum ipsa strata et cum terra de Spetosa femina.

Item vidimus et audivimus diversa munificentia domui saepe fatus pertinentia de Monte Chato usque in cenobio Sancti Pauli de Mare usque in ipso montium cacumine per variis locis ac villulis que in huius terminis sunt; id sunt terris, vineis, ortis, domibus, arboribus, variaque usibilia que ad proprietatem supralibati cenobii fuerunt collata, separatim atque sequestratim, simul cum eorum limitibus atque affrontationibus per multorum loca divisis, in iure prefixo.

Item novimus et vidimus alia largitio, id est terra et vinea que est in Vallense, ad ipsa Spina qui se connectit cum ipsas stratas et cum ipsos ortos. Et una domo cum terra que est ad Vallense, in Villare Rodallo, in ditione prefixa. Et alio alode qui est in Cerdaniola, qui se coniungit cum ipsa aqua qui per medio vallis Moranta discurrit, similiter eum novimus in iure prefixo. Et item alio alode qui est in Oulesa, infra ipsum alode de Senla, similiter eum novimus in iure prefato. Et item alium alode que est in termine de Villa Maior, ad ipsa Riba Alta, qui fuit de Senderedo presbitero, similiter in iure prefato eum novimus.

Item novimus et vidimus alia munificentia domui prefate collata que est in Duos Rios et se connectit cum alode de Ervigio vicario, similiter ad proprietatem eius novimus.

Item novimus et audivimus alia munificentia ex prefati cenobii in comitatu Bissullonense, alodem qui est in locum Ursinianum cum ipsius pertinentia omnia. Et alium alode quod est in Canadello, iuxta alode de Eldemar vel de Udalaro vicecomite, similiter ea novimus omnia in ditione et iure prefixo.

Et item vidimus et novimus vineas modiatas octo quod dedit Gidinil ad cenobio prefato in termine de ipsa Granata, ad ipso areneo, qui sunt iuxta vineas de condam Marino et iuxta vineale de Sabbato.

Item novimus et vidimus cartam quod fecit condam Bonushomo levita, filium condam Teudemari, ad cenobio prelibato, de terra quod habebat ultra alveum Lubricatum, quod est in termine de Castello et Alcala, et est convicina de terra Sancti Cucuphati cenobii et de Galindoni Foexio, quod dimisit condam Bulgarani cum uxore sua Livulo ad prefato cenobio, simul cum orto quod ipse Bonushomo habebat forinsecus prope muros civitatis Barchinone, ubi dicunt ad ipsa Palma de Sancta Maria de ipso Pino convicina.

Nos vero iuratores qui sumus et testes sic iuramus in omnia et in omnibus, quia quantum ex his rebus suprascriptis que supra retulimus deprotulimus verum est et ipsas cartulas unde predictus cenobius in his rebus suprataxatis habebat et possidebat in iamdicta urbe Barchinone perierunt. Et sic supralibatis munificentiiis per eorum scriptis ei fuerunt collatis, ex quibus nos testes sumus et veridicti iuratores in Domino. Et nos quippe, infimas Dei ancillas et contumaces, qui eorum testimonia sumus prolatrices, sic iuramus in omnia et in omnibus, quia quantum isti testes hic testificaverunt verum est et nulla fraus nec ullo malo ingenio hic impressa non est, set secundum directum et proprietatem nostri prefati cenobii iuris est factus vel editus; et ea que scimus, nos simul in unum, et proferentes et testes veraciter et recte testificamus atque iuramus per super hunc nostrum iuramentum in Domino.

Late conditiones die calendarum ianuarii, anno V regnante Ugone rege, qui dux fuerat pridem.

Bonafilia, Sig+num Ermetruite, deovota, Sig+num Ermellae, Sig+num Argudancia, Sig+num Quintilo, nos prolatrices huius testimonii sumus et hunc iusiurandum iuramus.

Sig+num Christianus, Sig+num Truitarius, Sig+num Felix, Sig+num Borrellus, Sig+num Dominicus, nos testes sumus et hunc sacramentum iuramus.

Sig+num Aurucio iudice. (*Crismó*) SSS Audesindus. Sig+num Gelmiro. Sig+num Navio. Sig+num Gilmundo. Sig+num Revello. Sig+num Sesinando. Sig+num Paulo. Sig+num Sunifredus presbiter SSS.

(*Crismó*) Bonushomo levita, qui et iudex, scripsi, digessi cum literas fusas in variis et oportunis locis et superpositis verbis in locis IIII cum duas tinctas, die et anno quod supra.

120

[992], abril, 30

El bisbe Vives de Barcelona, desplaçat al castell d'Avinyonet del Penedès per consagrar-hi l'altar en honor de sant Pere, fa saber com s'ha posat fi al conflicte que l'enfrontava amb Màger, fill de Sendred, per la possessió de delmes de Sant Miquel d'Olèrdola.

Màger ha restituit els delmes que el seu pare va sostreure per la força, i el bisbe els hi ha tornat en usdefruit vitalici.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, IV, f. 112b-c, doc. 283. Còpia de mitjan segle XIII.

Ed. FELIU, *El dominio*, II, núm. 100. ORDEIG, *Les dotalies*, I, núm. 109. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 224. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 918.

In Dei nomine. Vivas, gratia Dei episcopus, qui ad dedicationem altaris Sancti Petri situs in castro Avignone conveni. Volo ad aures precordiorum fidelium patescere qualiter dudum alterationem habui cum Maier, filium Sindaredi, pro ipsis decimis que pertinent ad ecclesiam Sancti Michaelis, situm in castro Olerdula, qui potencialiter et per vim abstulerunt eas ad iamdictam ecclesiam Sancti Michaelis meminitus Sindaredus, pater suus, et iste nominatus Maier prout melius potuit ob errata non emendavit. Nunc autem, quoniam ad dedicandum altare memorato adveni dolens ob errata sua et dimittit eas ac diligenti animo et absque ullo dolo rendit illas hodie ad predictam ecclesiam Sancti Michaelis. Idcirco, ego Vivas, gratia Dei episcopus, qui vidi eum afflictum et ad servitia Dei cor eius deditum, concedo illi ipsas decimas qui pertinent ad ipsa sua quadra de Avignone, tantum ut in diebus vite sue illas teneat et fruatur potencialiterque utatur; et post obitum suum absque ulla dilatione redundant ad ecclesia supranominata Sancti Michaelis.

Hacta sunt hec II kalendas madii, anno regnante Ugone rege.

S+ Vivas, gratia Dei episcopus, SSS, has qui decimas ad Maier concessi et manui proprie signum firmavi. SSS Senderedus, que vocant Maier, simul cum mea coniux Sancia, diligenti animo, supranominatas decimas tradimus ad altare Sancti Michaelis ut veniam a Domino pro transgressionibus accipere mereamus, manuique proprie signum firmamus.

S+ Sancia femina. S+ Seniofredus archipresbiter. S+ Bonaricus presbiter SSS. S+ Vidale presbiter. SSS Audegarius sacer. S+ Ermenardus presbiter. SSS Maier presbiter. S+ Longovardus presbiter SSS.

S+ Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui hec scripsi et die et anno quod supra.

121

993, febrer, 25

El comte Ramon Borrell ven al bisbe Vives de Barcelona una vinya al territori barceloní d'Ardena, entre les Corts i Sarrià, i els drets sobre una altra que Oliba té a precari. El comte posseeix la primera vinya en virtut d'una composició que li va fer Recesvind, difunt, per un abús.

A ACB, perg. 1-2-148

B ACB, LA, I, ff. 79d-80a, doc. 182,

Ed. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 237.

In Dei nomine. Ego Borrellus, gratia Dei comes et marchisus, vinditor sum tibi Vivas, gratia Dei aepiscopus, emptore. Per hac scriptura vinditionis mee vindo tibi vinea mea propria, quod habeo in comitatu Barchinonense, in terminio que dicunt Ardena. Qui mihi advenit per voce Recesvindi condam, quod composuit mihi per suo excessu vel per q[uacumque] v[oce]. Qui affrontat: de circi, in terra de Livulo femina; de aquilonis, in terra de Gillara vel in vinea Sancti Cucufati, de meridie, in via; de occiduo, in vinea de Sesenando sive in vinea de Sancti Cucufati vel in torrente. Quantum in istas quattuor affrontationes includunt sic vindo tibi ipsa vinea simul cum omnes que habeo voces in ipsa vinea quod tenet Oliba per precaria in propter precio pensas VII de auro, et nihil de ipso pretio aput te emptore non remansit; est manifestum. Quem vero predicta vinea que tibi vindo, de meo iure in tuo trado dominio et potestate ab omni integritate, cum exio et regressio suo a proprio. Quod si ego vinditor aut ullus homo qui contra hac vinditione pro inrumpendum venerit, non hoc valeat vindicare, sed componat ipsa vinea in duplo cum omni sua inmelioratione; et in antea ista vinditio firma permaneat omni tempore.

Facta vinditione V kalendas marcii, anno VI regnante Ugone rege.

+ Borrellus, gratia Dei comes, qui ista vinditione feci et firmare rogavi.

S+ Radulfo. Wilielmus subdiaconus SSS. S+ Cherutio. Leopardus (*Senyal*). S+ Seniofredus. Ermemirus presbiter SS. S+ Elias presbiter (*Senyal*).

Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui haec scripsi et SSS die et anno quod supra.

122

993, juny, 8

Per evitar anar a judici, i mercès a la mediació pacificadora d'homes bons, Eldemir, que injustament va prendre un alou als germans Bonfill i Gotmar, els el torna, i a més els paga una indemnització de vint sous.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 6a, doc. 17. Còpia de mitjan segle XIII.

Ed. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 243. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1199.

In nomine Domini. Ego Eldemiro vobis Bonofilio, gratia Dei sacer, et fratri tuo Gotmar. Certum quidem et manifestum est enim quia venistis apud me in contentione de ipso vestro alaude qui erat prope ipso meo, quod ego vobis fraudavi iniuste et absque lege, et voluistis me petere exinde in iudicio. Sed intermiserunt se boni-

sque ominibus inter me et vos ut composuissem vobis in pacificatione solidos XX, et derelinquissem vobis ipsa vestra terra quod male apprehendi. Et de ipsa mea terra quantum vos mihi in pacificatione iudicastis, vos et bonisque hominibus, trado eam in vestra potestate a proprio.

Quantum vos oculis vestris vidistis et terminos mandare ibi fixistis sic trado in vestra potestate absque ulla occasione; et est manifestum. Quem vero predicta ipsa hec omnia quod superius incertum est, quod ego vobis derelinquo vel emendare facio, de meo iure in vestro trado ab omni integritate.

Quod si ego aut ullusque homo qui contra ista compositione vel emendatione venerit ad inrumpendum, non valeat vindicare, set componat aut componam vobis ipsa hec omnia in duplo cum omnem suam inmeliorationem. Et inantea ista compositio vel emendatio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista compositione vel emendatione VI idus iunii, anno VI regnante Ugone rege.

Sig+num Eldemir, qui ista compositione vel emendatione feci et firmare rogavi.

Sig+num Gisardo vicario. Sig+num Todevado. Sig+num Ioanne, qui litteras docuit, scribere non novit. Sig+num Bonofilio. Sig+num Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex.

SSS Trasoarius levita, qui ista compositione vel emendatione scripsi et S+ die et anno quod supra.

123

993, desembre, 18. Castellnou dels Aspres

Davant un tribunal presidit per la comtessa Ermengarda, vídua del comte Oliba I Cabreta, el seu fill Berenguer, bisbe d'Elna, la seva nora Toda, comtessa de Besalú, i dos jutges i reunit al castell de Castellnou, al comtat de Vallespir, compareix l'abat Sentill de Santa Maria d'Arles, que es queixa perquè els veïns del seu alou de Torderes no li'n volen mostrar els límits, que ell desconeix, fet que possiblement propicia abusos. En escoltar la reclamació, el tribunal reacciona obligant amb amenaces els veïns de Tàpies i Forques a comparèixer davant l'església de Sant Martí de Forques, on s'elegeixen tres testimonis que, un cop prestat jurament, recorren i determinen els límits de l'alou.

[A] Original no localitzat.

[B] AMA. Còpia del 22 de març de 1001. No localitzada.

C BNF, Col. BALUZE, 117, ff. 313v-315r. Còpia del segle XVII.

D ADPO, Fons FOSSÀ, 12 J 24, *Recueil*, tom I, núm. 9. Còpia del segle XVIII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 143. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, VII, doc. 14. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*. VI, doc. 620.

Notitia edita de anticis terminos et limites comprobatos et veraciter demonstratos et de divisione qui fuit facta per ipsos terminos qui sunt inter alodes vel villares que nuncupant Tordarias sive villas vel villarunculis qui sunt circa predicto alode Tordarias, id est, villas que nuncupant Tapias et Furchas et Altedo et ipsum villare.

Dum residebat nobilis matrona Ermengardis comitissa in comitatu Valle Asperi, in Castro Novo, unacum filio suo Berengario, episcopo sedis Sancte Eulalie Elenensis ecclesie, necnon et cum nuru sua Tota, itidem comitissa, et cum suis proceres qui in predicto comanent comitatu, id est Oliba vicescomes et Miro, Segario, Guilelmo, Fraudulone, Adalberto, Lobatone, et Salamone saione, seu iudices qui iussi sunt negotias seculares iudicare et legibus diffinire, id est, Guilelmo et Sonifredo iudices, et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem erant congregati ad constitutos placitos. In eorum presentia venit Sintillus, abba cenobio Sancte Marie Arulas, suamque ingentem prompsit querelam de predicto alode Tordarias, que debebat tenere ab integrum per anticis termines et limites per regimen prefati cenobii sicut ipsi eredes vel possessores qui ab initio predictum alodem adquisierunt et de eremum ad culturam traxerunt, sive successores eorum qui post illos per scripturas empconis vel donationis eum adquisierunt et tenuerunt. Et infra predictos terminos nullus homo non debet edificium facere nec ullam laborationem sine blandimento de ipsos abates vel monachos qui regunt predictum cenobium sub regula almi patris Benedicti. Sed sciunt isti circumstantes qui comanent in predictas villas qui sunt circa predicto alode Tordarias, quia non possumus abere homines annosos vel senes qui nobis insinuent aut demonstrent quia per alicos locos sunt ipsi termines evulsi et ipsas limites tractas et laboratas. Et isti inspectores qui stant iuxta ipsos termines sciunt eos unde fuerunt constructi et sciunt nostram ignorantiam quia per alicos locos incognitum sumus de predictos termines, et per presumptivam novitatem sunt introducti infra nostro alode.

Denique, ut audivit iamdicta Ermengardis tam magnam querimoniam vel clamorem de predicto abate suisque monachis, diligenter eam auscultavit et requisivit consilium ad predictos iudices et seniores quomodo potuissent tam magnam clamorem et tam grandem altercationem per directum finire. Predicti vero iudices ei dixerunt: In lege reperimus scriptum quia non est minor reatus vera subprimere quam falsa confingere; et «si amonitus quisquam a iudice de ea re que noverit testimonium peribere noluerit, si nobilis persona est, nullus homo non debet ulterius suum testimoniurn recipere; si vero minor ingenua persona est, et dignitatem et testimonium debet carere et centum flagella infamatus suscipere».¹

1. *Lex Visigothorum*, II.4.2.

Ut autem audivit predicta comitissa et predicti seniores talem consilium quod lex precipit, ordinauerunt ut omnes convicini inspectores qui in predictas villas Tapias vel Furchas fuerunt nati vel nutriti, fecissent venire in eorum presencia, et qui plus essent annosi et plus sciunt veritatem de predictos termines, et iurassent quod veritatem exinde non celassent et mendacium non dixissent.

Quod ut audierunt omnes convicini de predictas villas quod talem iudicium abebant ordinatum vel sancitum supranominate potestates et iudices, placuit illis. Et fuerunt summo diluculo congregati ante ecclesiam Sancti Martini, qui situs esse videtur in sepe iamdicto alode Tordarias. Et elegerunt inter se tria testimonia qui supradictum sacramentum in iamdicta ecclesia Sancti Martini supra eius altare sive supra sanctos martires Abdon et Sennen manibus iuraverunt et ipsos terminos insinuaverunt et demonstraverunt; quorum nomina hec sunt: Sinofredus, Stefanus, Altimirus. Predicti testes exierunt de iamdicta ecclesia, et ascenderunt in ipsa serra qui est supra ipsa ecclesia, ubi ipse vie se iungunt, ipsa videlicet qui venit de Sancto Petro Paciano ab ipso semitario qui venit de Sancto Stefano. In ibidem loco perrexerunt predicti testes primi, et omnes homines a longe secus eos, et ambulaverunt per ipso termine qui est subtus iamdicto semitario que pergit a Sancto Stefano, et descenderunt prope ipsa comma et reverterunt contra orientem, etprehendiderunt unum angulum, et invenerunt ibi terminos infra alodem Sancte Marie et Sancto Martino. Postea ascenderunt per ipso termine de ipso campo qui fuit de ipso Suniario vel erede suo usque in ipso puio que dicunt Buziga, et descenderunt per terminos de Buziga usque in terminio de Paciano vel de Tapias; postea intraverunt infra termines de Tapias et pediaverunt ibi condamina I per voce Sancte Marie; postea reverterunt in predicta serra qui est ante Sancto Martino et ambulaverunt contra orientem secus ipsa condamina de Sancta Maria; et pervenerunt per ipsa limite usque in ipso semitario que vadit ad Tapias, et reverterunt ante ipsa porta que fuit de Suniario; et postea intraverunt inter ipsa terra de Belelo vel de heredes suos et ipso campo de Sancto Martino usque ad ipso campo qui fuit de Belelo, et pervenerunt iuxta ipso campo usque ad parietem de ipso maso qui fuit de Bellone; et ambulaverunt iuxta ipsas parietes de ipso maso qui fuit de Suniario, et circumdarunt ipso maso usque ad ipso perario; et ibi invenerunt infra sterquilinio iuxta ipsam parietem terminum anticum, et descendit per ipso vallo usque in ipso aquale; et ascenderunt inde per ipsum terminum qui est inter campo de Bonefilio et de villa Furchas, et pervenerunt usque ad domo de Bonefilio; et perrexerunt inde per ipsam viam usque ad ipsam limitem qui est in terra de Sancta Maria Grassa et alodem de Tordarias; et pervadit per ipsas limites et per ipsas sepes de ipsos ortos de Forchas, qui sunt super ipsas casas; et ascendit inde per unum limitem usque in ipso margine qui est in ipso puio de Mirone; et descendit inde per ipsos termines secus ipsa comella usque in

ipso rivo iuxta ortale qui fuit de Languardo, et ascendit inde per medium alveum usque ad ipsa salzeda; ibi exit terminus de ipso rivo, et vadit in directum per ipsa via vetere de Casania usque in ipsa vinea qui est in ipso ferrario.

Sed ut ambulaverunt secus ipsa vinea, pervenerunt in ipso rivo et tenuis ipsa via que vadit ad ipso villare usque in ipso margine de vinerario de Alcedo et ambulaverunt pro ipso margine contra meridiem usque in ipsa comella; et ascendit ipse terminus inde usque in ipso collo ad ipso clapario. Et ibi concordaverunt quod per predicta comella debet predictus terminus ascendere. Et ascenderunt de ipso collo usque in ipso puio ante ipsas chasas de ipso villare; et descenderunt de ipso puio et pervenerunt usque in ipso orto de Bonefacio; et descenderunt inde super ipso perario usque ad ipso portello qui est in ipso aquale iuxta ipso orto de Gumarane. Et ascenderunt inde per ipsa charraria vetere usque in ipso puio ad ipsas petras naturales. Et descenderunt secus ipso ortale in ipsa comma qui est subtus ipso casale que fecit Bonefilius; et ascendit inde per ipsa comella usque in ipso collo antequam perveniat ad Fossa de Umilio, et est predictus collus ante Charios Albos. Deinde inantea non ambulaverunt predicti testes, sed ibi dixerunt quod non sciebant amplius terminare predictos alodes.

Facta est hec noticia XV kalendas ianuarii, anno VII quod cepit regnare Ugo in Francia.

S+n Poncius, S+n Aigredus, S+n Ballofredus, S+n Androarius, S+n Galindus, S+n Sintricus, S+n Arivonsus, S+n Segarius, qui fuimus visores aut auditores de ista diffinitione. S+n Ermengardis comitissa. S+n Salamon saio. S+n Sonifredus iudex.

Suniullus presbiter, qui hanc noticiam subscripsit sub die annoque Deo gratias. Amen.

Sonifredus iudex.

Adalbertus, qui hunc relatum transcripsit, iubente domno Sintillo abate, in presencia virorum ibidem circum adstantium, XI kalendas aprilii, anno V quod cepit Rodobertus regnare in Francia.

Sicardus, Ariulfus, Guanta, Durando, Oliba, Riculfo, in cuius presencia hec relatio transcripta est et illorum manibus roborata.

124

994, maig, 2

Guillem de Santmartí dona a la seu de Barcelona la parròquia de Sant Boi de Llobregat, amb els drets i esglésies subjectes. A més, dona dues peces de terra dels termes de Coliano i Magòria, al territori de Barcelona, com a satisfacció pels danys que va causar a l'alou que la seu de Barcelona tenia a la Granada.

A ACB, LA, IV, f. 51a-b, núm. 148.

Ed. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 253.

Aquest document està relacionat amb el 314, datat el 18 d'abril de 1054.

In nomine Domini Dei eterni miseratoris et pii, qui cuncta omni ditione tenet, in Trinitate manens unus Deus per cuncta tempora. Ego Gilelmus, divina opitulante clementia, qui me peccatorem peccati tenebras depressum rorem gratie sue demolivit et ignem sui amoris perlustravit; quem volo, si eius adfuerit clementia, totis nisibus obedire et preceptis eius aderere et de peccatis preteritis penitentiam gerere offensionibusque quod male contraxi, per dignam satisfactionem Deo auxiliante emendare.

Idcirco quia deceptum me video ac sautiatum a calidissimo angue, volo, Deo auxiliante, pro remedium animee mee et anime genitoris et genitrice mea, dare Domino Deo et Sancte Crucis sedis Barchinonensis, in cuius sinu quiescit sancte Virginis ac martiris Eulalia [corpus], parroechiam Sancti Baudilii, cum ipsa ecclesias titulisque infra eius domum fundatis, cum decimis et primiciis et oblationibus illius, quemadmodum retineo per cartam vinditionis que mihi fecit pater meus Galindoni condam, et ille retinuit per cartam vinditionis que fecit ei Mironi condam comiti, sicut dividit per alveum Lupricato et cum parrochia Eraprugnano et cum parrochia Sancti Vincen; omnia sicut dictum est, cum fines et termines et possessionibus illius, Domino dono Deo et Sancte Eulalie, pro remedium anime mee et anime genitoris et genitrice mea. Et insuper propter celera quod comisi in alaudem Sancte Crucis et Sancte Eulalie, id est ipsa Granata, quod depredavi, dono ibidem in satisfactione videlicet ad predictus domus Sancte Crucis et Sancte Eulalie pecias II de terra quod habeo in territorio Barchinonense, in termino de Coliano et in terminio de Megoria: qui affrontat ipsa una pecia de terra: a parte circii, in terra de Benevinisti ebreo; de aquilonis, in torrente; de meridie, in terra de Ricario; de occiduo, in terra de Longovardo presbitero. Et ipsa alia pecia de terra affrontat: de circi (*sic*). Quantum in istas totidem affrontationes includunt sic dono ad predicta domus ipsa II pecias de terra in predictis locis vel terminis, cum parrochia et ecclesias superius nominatas et cum decimis et primiciis et oblationibus eius; et de meo iure in illius trado ad omnia que facere voluerit, liberam in Dei nomine maneat illi firma potestas. Quod si ego donator aut ullus homo qui contra hanc donationem pro inrumpendum venerit, non hoc valeat vindicare, set componat ipsa parroquia et ipsas ecclesias et ipsas decimas atque primicias et ipsas pecias II de terra in duplo cum omni sua inmelioratione; et in antea ista donatio firma permaneat omnique tempore.

Facta donatione VI nonas madii, anno VII regnante Ugone rege.

Gilelmus, qui ista donatione feci et firmare rogavi.

S+Leopardus. S+ Datus. Vgone (*Senyal*). S+ Sudila. S+ Seniullus filium Olibanii.

S+ Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

125

994, novembre, 17

Davant el sacerdot Belluç i el jutge i levita Bonshom, tres testimonis que presenten Quindeleva i el seu fill Goltred declaren sobre les propietats que Quindeleva i el seu difunt marit tenien en diversos llocs dels entorns de Barcelona abans de l'1 de juliol de 985, quan els sarraïns van assaltar la ciutat, fet que va comportar la pèrdua de les escriptures que donaven fe de les seves propietats.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 178a-d, doc. 518.

C BNF, Col. BALUZE, 107, f. 129v. Còpia parcial del segle XVII.

Ed. PUJADES, *Crònica*, VII, pàg. 261 (edició parcial). BOFARULL, *Los Condes*, I, pàgs. 164-165 (edició parcial). MAS, *Notes*, IX, núm. 143 (edició parcial). MAS, *Notes*, XIII, ap. 2. BONNASSIE, *Economie et société*, text 8. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 261. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1254.

Annus Domini DCCCC^{mus} LXXX^{mus} VI^{mus}, die kalendas iulii, processu hismaeliti in prelio contra gentes, anno XXX° I regnante francorum rege Lautario, venerunt usque ad Barchinona. Qui, omnem terram devastantes, prendiderunt ac depopulaverunt totam Barchinonam, succenderuntque in ea magno incendio ita ut congregata integerrime consumerent; et quod evasit predonum manibus asportarunt; instrumenta quoque cartarum ac volumina librorum, partem consumpserunt igni, partem ad suam terram deportaverunt. Inter quos etiam deperierunt cartule de Chindeleva femina, uxor de Blandini condam, filiisque suis, quas nec postea inveniri eas potuit nec prevaluit pro nimia pressura. Propterea, suffragante divina clementia, sanctorum patrum opem opitulante, consultu iudicum suffragante, et ne iniuste deperat quod perire non debet, et sustineat damna qui per multa ingenia vel desudatione captando profligavit longa per tempora, in medio huius textui sentencie legis gotice locum damus que pro ad recuperandas perditas scripturas data et confirmata manet in libro scilicet gotico, libro videlicet VII, titulo V, capitula II.

Idcirco, testificant testes prolati quas profert iam dicta Chindeleva femina, cum filio suo Goltredus, in faciem de sacerdote Bellus et de Bonushomo levita, qui

et iudici, et in presencia Landerici presbiteri, Egigani laici, Suniefredi, Lobatoni, Guiliemundi, Mauregati, Ranemiri, Zazoni, Adalesindi et aliorum bonorum multorum hominum ibidem consistencium. Et hec sunt nomina testium qui hoc testificant, sicuti et iurant, id est Izaide, Adroarius, Orido. Iurati autem dicimus, in primis per Deum, Patrem omnipotentem, et per Ihesum Christum, Filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum venerationis Sancti Iohannis Apostoli, cuius altarius consecratus est intus in basilica Sancti Petri, que est fundata in comitatu Barchinonense, in terminio de Pasturanus, que dicunt Rexago, supra cuius sacrosanctum altario has condiciones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus, et bene nobis in veritate cognititas fuerunt ipsas perditas scripturas, et videndo et audiendo, et quas causas et quibus rebus que in eas resonabant, cum terras et vineas que in dominatione et plenissima potestate erant ex predicta prolatrix, ad illud tempus et ad illa ora, quando devastata fuit predicta Barchinona.

Id est, vidimus et audivimus cartula emcionis que fecerat Izaide et Quiridico et Seniullo per iussionem de condam Servodei, unde elemosinarii fuerant et iudicium obligatum asserie conditionis roboratum, de pecia I de terra, qui est in Ventenago, ad condam omo nomine Blandinus et ad uxori sua iamdicta Chindeleva; et precium inde acceperunt que pro anima sua dederunt. Et est ipsa petia de terra, culta vel erma, cum arboribus qui infra sunt, in predicto Rexago, ad ipso Ventenago, iusta terras de Sancti Petri et de Izeide.

Item vidimus et audivimus alias cartulas de petias de terras, cultas vel ermas, cum arboribus qui infra sunt, quod fecerant Eldesindo condam et Vigilio, cum suis eredibus, ad iamdicto Blandinus vel ad uxor sua Chindeleva iamdicta vinditiones, unde precium acceperunt; et sunt ipsas pecias et ipso campo in iamdicto Rexago, ad ipsa Serra; et sunt iusta terras de Sancti Petri Apostoli vel de Guiliemundo.

Item vidimus et audivimus cartula vinditionis de fexa I de terra que fecit Sentelle condam ad prescripto condam Blandinus et uxori sua prefata Chindeleva; et ipsa fexa est in terminio de Rexago, ad ipsa Perella, et est iusta terras et vineas Guifredus et de Suniefredo.

Item vidimus et audivimus cartula alia vinditionis de una vinea francha, que est in terminio de Val Carcara, que eis fecerant condam Seniullo et Bero femina; et est iusta vineas et terra de Trasoario et de Sancti Cucuphati cenobii.

Item vidimus et audivimus alia cartula vinditionis de alia vinea que est in iamdicto termino de Valle Carcara, que eis fecerunt condam Erigo et condam Senvia de ipsa medietate que eis pertinebat per illarum plantatione; et est iusta vineas de Ermelle vel de Lobatone.

Item vidimus et audivimus alias cartulas de III petias de terras que eis fecerunt Elias, Quatio condam et Eimovino condam, faber, et condam Roderigo;

et sunt ipsas terras in confinio de Albiniana, et sunt iusta terra de Santi Petri et iusta via calciada. Et [de] alio campo qui est in terminio de Albolala, vidimus et audivimus cartulas vinditionis quas eis fecerunt condam Seniullo cum uxori sua Bero et Bellisima femina.

Item vidimus et audivimus alias cartulas vinditionis quas eis fecerunt condam Estradario faber et Gonsemiro condam de uno quadro de terra, qui est in terminio de ipsa Ruvira; et est iusta terras de Sancti Petri Apostoli vel Seniofredo.

Item vidimus et audivimus cartulas vuinditionis de II petias de terras qui sunt in confinio de Val Maiore, qui sunt iusta terras de condam Gonsemir, quas eis fecerunt Eldeguiso et Pasquale.

Et alia fexa que est in Val Carcara vidimus, audivimus cartula vinditioni que eis fecerat Gonsemir; et est iusta terras de Sancti Cucuphati cenobii.

Et vidimus et novimus ipsa terra qui est a Romanello, iusta terra de Sancti Cucuphati martyr, in iure et dominatione eorum ab omni integritate, sine ullius inquietudine.

Has cartulas suprascriptas, certificacio eas vidimus et novimus cum ipsis iamdictis rebus que supra retulimus, in iure et dominatione de iam dicto Bladino condam vel de eius coniuge Chindeleva, prophata prolatrix, per eorum comparatione vel per illorum profligatione, ab omni integritate, sine ullius blandimento, in eorum plenissimam potestatem, simul cum exios et regressios earum, ad proprio. Et posquam predictus Bladinus migravit a seculo, predicta coniux eius Chindeleva ea abuit et tenuit cum filios suos in plenissima dominatione; et ipsas predictas cartulas in Barchinona eas misit et ibidem eas perdidit, ubi postmodum [non] eas invenit per super taxatam exterminationem. Et ea que scimus et dicimus in hunc iuramentum, recte et veraciter testificamus atque iuramus per super hancnixum iuramentum in Domino.

Late conditionis XV kalendas december, anno VIII regnante Ugo magno rege.

Sig+num Chindeleva femina, Sig+num Goltredus, nos qui ista testimonia fideliter dedimus de propriis nostris rebus et non de alienis.

Sig+num Izaide, Sig+num Adroarius, Sig+num Olidu, nos testes sumus et que supra retulimus veram professionem exindimus atque iuramus.

Sig+num Egiga, Sig+num Seniofredo, Sig+num Lobatone, Sig+num Guiliemundo, Sig+num Morgado, Sig+num Ranemir, Sig+num Zazone, Sig+num Adalsindo, nos adpresens fuimus et hunc iusiurandum audivimus. Sig+num Bero femina, que vinditrix fui cum viro meo condam Seniullo in prephatis locis, sicut supra resono, et precium cum illo ex ipsis hominibus recepi, et adhuc me vivente, hic nomen meum firmo cum meo proprio digito. Bonushomo levita, qui et iudex SSS.

S+ Bellus presbiter scripsit et sub SSS et die et anno quod supra.

126

995, febrer, 27

Davant un tribunal que presideixen Ramon III, Borrell I i Sunyer I, germans i comtes de Pallars associats, i dos jutges, compareix Ató, abat de Sant Genís de Bellera, que reclama als homes de Salàs els alous que retenen injustament al comtat, als termes de Toralla, Rivert i Salàs, al lloc de Censui i al riu de Rivert. Els de Salàs neguen l'acusació i argumenten que els alous els van heretar dels pares, però l'abat presenta escriptures anteriors que convencen el tribunal i els demandats evacuen els alous.

[A] Original no localitzat.

[B] *Cartoral de Lavaix*, f. 61.

Ed ABAD, *Colección*, VI, doc. 94. VILLANUEVA, *Viage*, XII, ap. 16 bis. OLIVER, *Discursos*, pàg. 125. SERRANO, *Noticias y documentos*, pàg. 314. *ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, III, doc. 297.

Notum sit vobis cunctisque audientibus, quale intencio est vertita in placito de Regimundo comite et Borrello comite et Suniario comite, inter illum abbate Atone, qui custus est de domo Sancti Genesii, et illos homines de Salasse, id est Randemirus, Davidius, Secofredus, Placianus presbiter, Oriolus presbiter, Astesus presbiter, Durandus, Hila, Possedonius, Ariulpho, Columba. Isti iam dicti vel supra nominati cum suos eredes sic tenebant ipsos alodes de domum Sancti Genesii, qui sunt in comitatum Paliarense, in apenditio de castro Toralia et in apenditio de Reverte et in apenditio de Salasse, in loco que dicitur Cencui et in rio de Reberte. Mandavit atque praecepit ille comes Suniarius ad illum abbate iam supra nominato Atone ut mallass[et] illos homines iam supra dictos qui hic resonant; et quomodo dixerunt ita et fecerunt, et interrogaverunt eos ipsi iudices, id est, Fedacho, qui est custus de domum Sanctae Mariae cuius vocabulum est Sancta Grata, et ille alius iudex Fedacho, qui est de castro Liminiana. Isti iudices iam dicti interrogaverunt illos homines si tenebant ipsos alodes et ipsas vineas aut non. Et illi elegerunt duos de eredibus suis qui responsum dederunt, id est, Randemirus et Astesus: «ipsos alodes et ipsas vineas et ipsos torcularios et ipsos molinos et ipsos molinares et ipsas arbores nos illas tenemus». Et interrogaverunt eos ipsi iudices: «pro qua voce illum tenetis?» Et illi in suis responsis dixerunt: «parentes nostri illos tenuerunt, et post illius obitum ad nobis dimiserunt».

Insensati et bene intellecti iudices interrogaverunt ipsum Atone abbate si potuissent abere tales scripturas qui fuisen[t] anteriores vel non potuissent convincere illos homines et illas cartulas quod preferrent in illo placito. Et ille Atto abba in suis responsis dixit: «nos habemus scripturas anteriores et meliores de tempore domno nostro Lodovico imperatore, et de tempore Ragimundo comite

qui est condam, et de tempore Isarno comite qui est condam, et Lupone comite qui est condam, et melius pertinet ad domum Sancti Genesii per istas scripturas quam ad illos homines per sua genelogia». Aprehenderunt ipsi iudices illas scripturas et scrutaverunt eas, bene legerunt et melius intellexerunt, et adfirmaverunt ipsos alodes iam supra nominatos ad domum Sancti Genesii cum suos fines et suos terminos et suas agencias.

Ego Randemirus et Placianus presbiter et Astesus et Possedonius et Oriolus presbiter cum nostros heredes recognoscemus nos, a petitione de Atone abbate, quod melius pertinent ipsi alodes ad domum Sancti Genesii per suas scripturas quam ad nullum alium hominem. «Videte non menciatis nec vobis crimen non imponatis»; «videte, non mentimus nec nobis crimen non imponimus, sed veraciter nos recognoscemus in vestro supra dicto iudicio. Et [heo] nostra recognitio vel exvacuatio vera est et non falsa».

Facta ista recognicione vel exvacuatione III kalendas marcii, anno VIII regnante Ugo magno rege et Karllo expectantem qui est in vinculo.

Sig+num Randemirus, Sig+num Davidius, Sig+num Secofredus, Sig+num Placianus presbiter, Sig+num Oriolus presviter, Sig+num Astesus, Sig+num Durandus, Sig+num Ichila, Sig+num Pessedonius, Sig+num Ariulfo, Sig+num Columba, qui hanc recognicione vel exvacuatione fecimus et testes rogavimus ut sua signa facerent.

S+ignum Ramio Altemiri, Sig+num Ato Guifredi, Sig+num Miro Arioli, Serbus Dei, Borrellus, Asnerius, Ychila, visores sunt.

Miro levita rogitus scripsit SSS sub die et anno que supra. Raimundus comes. Borrellus SSS. Suniarius SSS. Fedacho iudex + fecit SSS. Fedacho iudex SSS.

127

995, juny, 17. Barcelona

Davant un tribunal que presideixen Aeci, bisbe de Barcelona, i dos jutges, compareix Adroer, que reclama a l'església de Santa Maria l'alou que va ser del seu oncle, el prevere Gudrigell, difunt. Marc, mandatari de la Santa Creu, respon que l'alou és de l'església de Santa Maria, de què el difunt era beneficiari, i aporta el testimoniatge de quatre preveres que ho corroboren. Davant aquesta argumentació, el querellant renuncia a la reclamació.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, ff. 225d-226a, doc. 712. Còpia de mitjan segle XIII.

Ed. FELIU, *El dominio*, II, núm. 124. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 274. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1282.

Condiciones sacramentorum ad quarum exordinatione residebat pontifice Aetio et iudice Gimara et Aurutio et Marcho, qui et mandatarius, in presencia Gilelmi, Mironi, Gifredi, Aetioni, Bonushomo, Amalrici, Sindaredi, Bellidi, item Amalrici, Ferreoli levita, Mironi levita, Bonifilii sacriscrinii, Fortonii, Atoni, presbiteros, Bellaroni, Bonucii et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant, intus in civitate Barchinona, in domum Sancte Crucis, ubi venit Adroarius et querelavit se de ipso alode quod avunculus suus condam Gudrigildi adquisivit et iste supranominatus Adroarius ereditare debebat per vocem avunculi sui suprafati Gudrigildi. Et ob inde, in presencia supradictorum virorum apetivit mandatarium Sancte Crucis, supranominato Marcho. Quod prefatus Marchus in responsis suis dixit: «Quoniam istum alodem que tu mihi requiris nostre matris ecclesie est iusta et digna possessio et avunculus tuus prefatus de bonis ecclesie Sancte Marie illud adquisivit». Et interrogatus pretextus Marchus diligenter a iudices si potebat illud adprobare, quod ille in responsis suis dixit: «Utique possum».

Et dati sunt testes in probatione, id est Centullo presbitero, Bonushomo presbitero, Uguberto et Revello presbiteros. Iurati autem dicimus: «In primis per Deum Patrem omnipotentem et per Ihesum Christum Filium eius, Sactumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum venerationis Sancte Columbe Virginis, cuius baselica sita est intra domum Sancte Crucis, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris continemus et iurando contangimus, quia nos suprascripti testes scimus istum alodem de bonis vel muni-ficiis Sancte Marie adquisisse illum Guadrigildus presbiter. Et ea que dicimus recte et veraciter testificamus atque iuramus per super adnixum iuramentum in Domino».

Late condiciones XV kalendas iulii, anno VIII regnante Ugone rege.

S+ Adroarius, qui istum sacramentum recepi et de istum alodem in presencia supradictorum iudicum me exvacuavi, ut nec ego deinceps nec ulla subrogata persona hanc causam apetere pertemptet, quod si facere presumpserit, componat in vinculo auri libras V. Et in antea ista scriptura firma permaneat.

128

[973-995]

Davant un tribunal presidit pel bisbe Vives i Bonuç, fill de Sendred, format pels jutges Borrell, Oruç, Guimarà i Marc i reunit a la seu de la Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona, es presenta Marcuç, mandatari de la seva esposa, Imina, per reclamar a Vives, fill del difunt Llorenç, una tona, un càvec i una rella que li va encomanar.

A la pregunta dels jutges sobre si pot provar-ho, però, respon que no. A continuació, Marcuç reclama a Vives un parell de bous, un banc, un llit, terres, vinyes, cases, corts, ovelles, cabres, porcs, muls, ases, armes i atuells, tot el que Imina ha d'heretar per luctuosa del seu fill mort, tingut amb el difunt Ermemir. El jutges dirimeixen que tot el que el pare del difunt Ermemir li va donar en vida pertany sens dubte a Imina, però que la propietat de la resta de coses depèn de si el fill difunt d'Imina va sobreviure o no al seu avi. En el primer supòsit, l'herència de l'avi hauria de passar a la mare per mitjà del fill difunt, i en el segon no. Preguntat Marcuç sobre si podia demostrar el primer supòsit respon que no, i, per tant, ell i la seva dona evacuen els béns.

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3188.

Ed. BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 14. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1301.

Document sense data, datat per episcopat de Vives a Barcelona.

In iudicio domni Vivani, pontifici, et Bonucii, filii Syndaredi, residentibus sacerdotibus, id est Bonefilius et Sentille, et Teofredus levita, et in presencia domni Bonefilii, Langovardus sacer, Bonaricus sacer, Seniullus et Sanla et Guitardus, Sanla, filius condam Levanti, exordinantes iudices, id est Borrellus, Aurucius, Gimara, Marchus sacer, qui et iudex, in civitate Barchinona, in domum Sancte Crucis et Sancte Eulalie, apetit Marcucius per vocem mandatariam uxori sue Imina, Vivas, filius condam Laurenti, asserens iamdictus Marcucius quod comendavit illi tonna I et cavago uno et relia I.

Unde interrogatus diligenter a iudices si potebat illud aprobare, quod in responsis suis dixit minime. Iterum apetit eum de parilio I de boves et escamno et lectulo, terras et vineas, casas et curtes, oves et boves, capras, porcos, mulos, asinos, arma, vascula maiora vel minora, in omnia et in omnibus, quicquid dici vel nominari potest, quantum supradicta Imina hereditare debebat per luctuosam de condam filio suo quod habuit de condam Ermemiri. Dirimentes vero iudices omnia quod pater defunti Ermemiri iamdicti antea ei sequestraverat pertinere procul dubio ad predicta femina, cetera vero, si suprestis infans avo suo extitit, similiter ei pertinere, sin autem antequam avo suo fatali casu preventus, nihil sibi possit iure reposcere. Unde interrogatus est predictus Marcucius si potebat aprobare supervixisse infantem avo suo, quod ipse in responsis suis dixit minime.

Idcirco exvacuo me ego suprano[mi]nato Marcucio in vestrorum iudicio de supranominata omnia eo quod probare non possum per nullo modo, simul cum uxori mee, excepto quod iam potestati nostre sequestratum tenemus. Si quis sane hanc causam ullus vivens ausus fuerit resuscitare, non valeat quod requisierit, sed conponat auri libram II.

S+ Marcucio, S+ Imina, nos qui hanc exvacuacionem fecimus et firmare rogavimus.

S+ Motione. S+ Vivas. S+ Gondamarus. S+ Iusto. S+ Longovardus presbiter SSS. S+ Bonushomo presbitero SSS.

S+ Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui hoc scripsi et SSS die et anno quod supra, infamatis litteris in verso X.

129

996, juliol, 28. Sant Cugat del Vallès

Estant Ramon Borrell I, comte de Barcelona, Girona i Osona, al monestir de Sant Cugat del Vallès, acompanyat del seu germà, el comte Ermengol I d'Urgell, Aeci, bisbe de Barcelona, nombrosos notables i quatre jutges, compareix Sesnanda, que es querella contra Bonfill Sendred pels delmes dels aous que va heretar del seu marit, Unifred, al terme del castell d'Òdena, al lloc de l'Espelt, a Valldòria, al terme de Rajadell, i a Serraiïma, al terme de Sallent de Llobregat. El comte i els jutges confirman la possessió dels aous, amb delmes i primícies, a Sesnanda.

AACV, cal. 37, Concòrdies I, doc. 10.

Ed. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 604. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1736.

Aquest document està relacionat amb el 234, datat del 18 d'abril de 1031.

In nomine Dei eterni miseratoris. Ego quidem Raimundus gratia Dei comes sistente in comitatu Barchinonense ad ecclesiam Sancti Cucufati martiris cenobii Octovianensis, anno videlicet Incarnationis Dominice DCCCC^{mo} XC^{mo} VI^{to}, indictione VIII^{va}, anno X^{mo} Ugone rege regnante. Convenimus pariter ad festivitatem supramemorati martiris cum innumera caterva fidelium utriusque sexus scilicet et ex palatinis copia multitudo, id est, Eçcius, gratia Dei episcopus, et Ermengaus comes, frater meus, Gauthfredus Gerundensis, Domnucius Ausonensis, Amatus, Lobetus, Gondeballus, Gilelmus frater eius, item Gauthfredus Veltragenensis, Ugo, Miro, Brocardus, item Miro Bardine prolis, Ermengaus clericus, Ato, Guilelmus Amati Sobolis, Gifredus Balzariensis, Riculfus, Sunifredus frater eius, Seguinus, Ennego, Riculfus Ridagillensis, Guifredus Eroigi filius, et aliorum multorum bonorum hominum ibidem consistentium. Sub quorum presentia venit quidam venerabilis femina nomine Sisenanda defferens mihi querelam qualiter domnus Bonifilius Sinderedi condam prolis sustollebat ei vel querebat illi auferri vi ipas decimas de alaude qui est in terminio de castrum Odena, in locum vocitatum

Speuto vel in castrum Odena vel in Serrayma, quem condam Unifredus vir suos dimisit ei per suum testamentum alligatum per seriem conditionum et per alias scripturas.

Et sunt predictos alaudes terras et vineas ac molindinis, casas et curtes et turrim seu ecclesia in Serraimma. Affrontationes vero illorum positas hec sunt: de ipso prefato Speuto eius orientalis affrontacio pertenditur usque in terra de quadam homo nomine Goltredo ad ipsa petricea super ipsa fonte et in terra de quadam femina nomine Letgarda qui et Blancutia, meridianis ipsius affrontatio propagatur cum terra de quadam Mozon et de Mascarone et de Seder, occidu[a] na quippe iungitur cum terra de quadam Ansalon et de Ermenrigo vel in hermo stirpis seu in ipso Petricio et descendit ad ipsa terra de Atanasia et de Frugillis feminas et proveitur usque ad terra de quadam Ellegario, circealis denique conectitur cum terra de Iothberto vel cum terra Bradilani filium Quintilani et perducitur usque in predicta terra de Goltredo. Infra horum affrontationes est turris constructa cum domibus et curtis, ortos cum arboribus, vineis fundatis ac complantatis, cultum vel incultum, cum fontis, pratis ac pasquis atque garricis. Ante castrum Odena sunt positas et complantatas duas vineas cum illarum limitibus et affrontationibus ac universis illorum pertinentiis que ad prelibata Sisenanda pertinent per instrumentum sui cartarum a viri sui condam prefati collatis.

Infra castrum de Odena sunt duos solarios cum suis subtalibus et casis constructis et subtus ipsum castrum sunt casas cum curtes et columbario, simul cum ipsas terras que ibidem sunt, et est iusta terra de Savarigo. Et sunt item faxias duas de terra qui sunt iuxta terra de Sinderedo ibidem. Et item terra culta vel herema et orto et molino qui ibidem est, qui est iusta terra de Teuderico et iusta rio de Odena. Et item terra et vinea qui est ad ipsa fonte de Endalego et est iusta terra et vinea de Altemiro. Et item vinea qui est ad ipso Gipso et est iusta vinea de Arruida vel suos heres. Et alia vinea que ibidem est et est iusta vinea de Ermofredo. Et item vinea qui est ad ipsa Agilera et est iusta vinea de Eldefredo. Et item vinea et terras cultas vel heremas et pratis cum fonte qui fuerunt de Salamon. Et item vinea qui est ad ipso Penneditio, qui est iusta terra de Guifredo. Et item terra qui est ad ipso Lucdone, cultum vel heremum, et est iusta terra de Gondeberto. Et item in Minorisa comitatu casas et curtes et turrim, terras et vineas, qui sunt in Vallis Auriola. Et item in eodem comitatu vinea qui est ad ipsa Traversa. Et item in Serraimma terras et vineas, casas et curtes, ortos cum arboribus, cultum vel heremum, et ecclesia Sancti Martini qui ibidem est cum decimis et primitiis, que affrontat: de parte horientis in termine de Avinione et descendit ad Riolato, de meridie in alaude de Hysarno vel suos heres, de occiduo in ipsa Romegosa, de circi in alaude de Eigo femina vel de Sinderedo.

Idcirco sub ordinatione iudicum, id est, Gimara, Marco, Gifredo, Bonushomo, volo atque concedo simulque firmo illi in omnibus locis alaudes illos quod condam vir suus Unifredus ei concessit et illa hodie retinet per instrumenta cartarum suarum ut habeat, teneat et possideat cum decimis et primitiis illorum in Dei nomine fatiendi quod voluerit libero potiatur arbitrio.

Quoniam predictus vir suus Unifredus patrie eius condam Sanlani desudaverunt per multa annorum curricula et ex heremo ad culturam perduxerunt sub fidelitate et collatione parentum meorum. Et quia infringi collate munificentie principum iuxta legem gothorum non decet, ideo observare libenti animo volo predicte mulieris cui conlatum est a predicto condam Unifredo viro suo qui, ut dictum est, curiosius laboravit in predictos castros vel alaudes ut ad culturam perduceret. Quod si ullus vivens homo humane conditionis de ipsas decimas ac primitias vel de ipsos alaudes ullo modo eam ulterius appetere vel a iure eius evertere pertemptaverit non hoc valeat quod requisierit sed componat in vinculo auri libras V eius cui iniuriaverint parti fruituras, et in antea ista scriptura deliberationis scedula modis omnibus sit inconvulsa.

Nos vero supralibati iudices ordinamus ac difinimus eandem esse decimas illas cuius et possessio alodum nisi qui devotissime ac libenter eas offerre Deo et altario sancto voluerit. Quoniam non invenimus ipsas decimas ullo modo oblatas cuiuslibet digno altario neque per scripturam neque per traditionem neque per dotem eas conlatas sed semper a possessoribus eiusdem loci in usus proprios missas. Et ipsi quidem qui fundatores vel constructores atque cultores eiusdem loci extiterunt et cuiquam persone voces atque hereditates vel possessiones dederunt decimas illas habere perpetuas diffinimus per nostram ordinationem iudicialiter commissam sub fidelitate et honore regimineque incliti principis marchionisque Raimundi prolisque ac progenies eius ammodo et usque in sepiternum fruire qui illud promeruerunt ac promeruerint ipsi et progenies eorum excepto, ut dictum est, qui libentissime Domino Deo illas contulerint.

Acta sunt hec V kalendas augustas, anno X regnante Ugone rege, qui dux fuerat pridem.

+ Raimundus gratia Dei comes et marchio, qui hanc exordinationem a iudicibus ordinatam annui atque manibus propriis signum impressi, sicut per conditionum seriem et cartarum instrumenta ad supradicte Sisenande reperivi, sub auctoritatem nostri regiminis firmavi in robore firmissimo.

+ Erminsindis gratia Dei comitissa, qui hoc firmavi et conlaudavi. S+ Eldefredus. S+ Oliba. Guilelmus SSS. S+ Gondemar SSS. Wifredus iudex SSS. S+ Ervigius presbiter cognomento Marcho, qui et iudex. Borrellus sacer SSS. Bonushomo levita, qui et iudex SSS.

(*Crismó*) Bonushomo levita scripsi et SSS die et anno prefixo.

130

996, novembre, 27

Davant un tribunal que presideixen Aeci, bisbe de Barcelona, el pròcer Bonfill Sindred i els jutges Ervigi Marc, Oruç, Bonshom, Borrell i Gustrimir, compareix Odó, bisbe de Girona i abat de Sant Cugat del Vallès, que acusa Sunifred, vicari del castell de Rubí, de desviar per la força el curs de les aigües de la riera de Xercavins, al terme de Rubí, i d'algunes fonts en perjudici dels molins de Sant Cugat. Sunifred respon que la possessió d'aquestes aigües sempre ha estat un dret dels vicaris de Rubí. El bisbe abat, però, presenta testimonis que declaren que fa més de trenta anys que aquestes aigües flueixen cap als molins de Sant Cugat. Havent-los escoltat, Sunifred reconeix el seu error i evacua les aigües.

A ACA, Monacals, pergs. Sant Cugat, núm. 83.

Ed. RIUS, *Cartulario*, doc. 317. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, doc. 1356.

Seguim la proposta de datació de Feliu, i Baiges, Puig i Soler.

Annus Domini [DCCCCLXXXVI], era XXXVI post millesima, inditione VIII, anno I quod cepit regnare Roberto rege in Frantia, coorta est seditio inter Odonem, episcopum Gerundensem, et Seniofredum, [filium], et Eimo femina pro [predia cenobii almi] martiris Cucufati, unde prelibatus episcopus fungebatur abbatis officio. Erat namque predicta predia molindina sita in rivulo vocitato Rio Rubio. Denique, cum iam furor illorum ministrabat [et ma] [...] [...]um ibidem, in loco ad ecclesiam Sancti Petri sita in comitatu Barchinonense, iusta crepidinem prefati rivuli Rio Rubii, inter quod adfuit Aetius, Barchinonensis episcopus, et Bonefilius, Sinde[redi] prolis, cum iudices Ero[vigius March]us, Aurutius, Bonumhominem, Borrellum, Gustrimirum, qui determinarent atque discernerent eorum asertiones. Presentia vero procerum illorum vel aliarum ingenuarum personas, Sunifredus, Palumbar[ius], [...]us levita Pretralatensis, Guigoni, Arnustus levita Gerundensis, Lupus, prolis Tedi, Riculfus et Leopardus, proles Odoni, Petrus et Theudebertus, filii Audesindi, Sanla, Motion, Vivas, Ermemir, Gilelmus, Bonifilius, Pontius, Ball[omare, S]jinderedus, Sunifredi Riopulli, Bernardus, prolis Hysimberti, Bonefilius Clariane, Hudalgarius, Audegarius, prolis Amati, Amalricus, et alii quam plures diversi vulgus, ad quarum presentia appetivit Odo, iam pretextus episcopus, [nomina]tum Sunifredum ex predicta molindina, scilicet de decursu aque illarum, quod iamdictus Sunifredus extorserat vi et deviarat aliubi volens sibi edificare molindina nova ex aqua de ipsas fontes et de rivulo que nuncupant Exercavinos, qui semper commixte fuerunt in riguum qui decurrit ad prefata molindina Sancti Cucufatis tempore oportuno, absque ullius beneficio.

Ex qua causa interrogarunt iudices nominatum Sunifredum, qua ratione hoc agebat, vel qua ratione extollebat ipsas aquas de consueto decursu. Qui ita respondens ait: «Semper vicharii castri Rio Rubii [c]onsueti fuerunt [impe]rare predictas aquas de ipsas fontes et de predicto rivulo Exercavinos ubi voluissent», et exhibuit suos testes. Et interrogaverunt illos pretexti iudices; ad qualem molindina servierant [aqu]as predictas, vel quales ortos irrigaverant, et nescientes, quid respondere, aliquando que vidissent exinde vel ortum inrigare, vel molindina molere, vel ad aliquam utilitatem illorum vichariorum proficere. Et iusserunt iudices ad supralibatam Odonem episcopum ad probare ipsas aquas esse de decursu suarum molindinarum.

Et prolatus est veridicos testes ferme viginti in unum dantes hoc testimonium: «Nos vidimus amplius quam XXX annos istas fontes et rivulo que dicunt Exercavinos ad condam Godemarum, condam clericum, vel successores istarum molindinarum tempore oportuno commiseri in riguo et decursu molindinarum istarum Sancti Cucufatis».

Et cum vidit se predictus Sunifredus circumseptum veritate, angens inter cognoscentium et consiliantium sibi rectitudinem, noluit recipere sacramentum illud a testibus, qui promti erant iurare, rendidit ipsas aquas in potestate supradicti episcopi Odonis in presentiam istorum supradictorum nobilium, dicens ita: «Ego Sunifredus recognosco me errasse a veritate, ac video me comprehensum ad verbis vestri veritatis et a testimonio testium istorum, qui promti sunt iurare; dimitto hoc sacramentum et exvacuo me in vestrorum iudicio de ipsas aquas que dicunt fontes et ex rivulo illo que dicunt Exercavinos, et ex omnibus aquis vel fontibus que pertinent ad vestra molindina ab hodierno die et tempore, et relinquo perhenniter habendi in potestate predicti Odonis episcopi vel famulantibus cenobium almi Cucufati martiris, ea videlicet taxatione, ut si ego vel ullus vivens homo vel aliqua subrogata persona, quod fieri minime credo, amplius inquietare vel aliquam molestiam inferre tibi vel famulantium predicto domui Sancti Cucufati martiri presumpserit umquam in tempore, non hoc valeat quod requisierit, sed penitus vacua et exinanita reputetur eius inquisitio, etiam et feriatur sententiis canonum excommunicationes, et insuper componat in vinculo auri libras X. Et inantea hanc scripturam exvacuationis firmis et stabilis permaneat modo vel omnique tempore».

Facta exvacuationis formula V kalendas decimbras, anno I quod cepit regnare Roberto rege, filium condam Hugoni.

Seniofredus SSS, qui hanc exvacuationem firmavi firmarique rogavi.

Sig+num Bonefilio, filium Sinderedi condam, que alio vocabulo fungitur Hene-go. Sig+num Lupus, prolis Ted. Sig+num Riculfus. Sig+num Leopardus. Sig+num [...]. Seniofredo SSS. SSS Vives +. Sig+num Amalricus. Sig+num Hudalgarius.

Si+num Audegarius. Sig+num Raimundus. Sig+num Oliba. Sig+num Bernardus frararius. Sig+num Sunifredus. Sig+num Audegarius. Sig+num Gigoni. S+ Tedbertus SSS. S+ Petrus SSS. S+ Suniefredus presbiter SSS. Sig+num Audegarius, miles Sunifredi esvacuatoris. SSS Arnustus levita. S+ Senderedus presbiter SSS. Sig+num Bernardus. Sig+num Teudeballus. Et isti viri fuerunt ex suprafato exvacuatoris.

S+ Ervigius, presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex. S+ Aurucio iudice (*Crismó*).

(*Crismó*) Bonushomo, levita scripsi et SSS sub die et anno prefixo.

131

997, març, 11

Pere dona al monestir de Sant Cugat del Vallès terres, vinyes, cases, corts, horts, prats i pastures del terme de Llerona, al comtat de Barcelona. És la meitat del que va adquirir quan qui era la seva dona, Igulo, li va ser lliurada per la justícia a causa de l'adulteri que va cometre amb un home anomenat Planquer.

[A] Original no localitzat

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 1206, f. 349v-350r. Còpia del segle XIII.

Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 321.

De Lerona

In nomine Domini. Ego Petrus, donator Deo et Sancto Cucufati. Manifestum est enim quia placuit animis meis, et placet, nullus quoqueaientis imperio, nec suadentis ingenio, sed propria expont[an]ea mea michi hoc elegi cum Deo bona voluntas, ud a predicto Sancto Cuchufati cenobii cartam donacionem fecissemus de terras et vineas infra terminum de Laurona vel de Muiale, qui mihi advenit per vocem de uxori mea, qui fuit nomine Igulo, qui mihi fuit tradita in placito pro suo culpa per adulterium quod illa fecit cum omo nomine Planchero. Et est hec omnia in chomitatu Barchinonensis, infra terminum de Laurona vel de Muiala, in omnesque locos ubicumque nulla rem abeo, in terras et vineas et chasas et curtes, in ortos, in molinos, in pratis, in arboribus, in pascuis, tam ermum quam cultum, in regos et in subtus regos, in omnia et in omnibus sic dono ad Sancto Cucuphati ipsa medietate de omnia, qui mihi advenit de uxor mea predicta, qui fuit, et de quantum ego abeo per qualicumque voce similiter sic dono predicto Sancto Cucufati ipsa medietate, ab integrum, cum omne illorum afrontaciones, cum exiis vel regresiiis earum; et est manifestum. Et de meo iuro hec predicta omnia ad Sancto Cucuphati trado ad su[u]m proprium, ut in perpetu[u]m Sancto Cucuphati sit exinde onoratus.

Quod si ego donator, aut ullusque omo, qui contra anc ista donacione venerit pro inrumpendum, non oc valeat vendichare, sed componat iam dicta omnia ad Sancto Cucufati in duplo cum omne illorum inmelioracione, et in antea ista donacio firma permaneat omnique tempore.

Facta donacione V idus marci, anno X regnante Ugo rege.

S+m Petro, qui ista donacione feci et firmare rogavi.

S+m Odegario. S+m Vincencio. S+m Lobatone.

SS Baio scripsi et SS, die et anno quod supra.

132

997, novembre, 30

Davant un tribunal que presideixen Oliba I, comte de Berga i Ripoll, i els jutges Guillem, Guifré i Guimarà, l'esmentat Guifré, que a més de jutge és mandatari del bisbe Salla d'Urgell, reclama a Segari els delmes de Lempedas per a Sant Jaume de Frontanyà. Segari argumenta que la seva muller els va heretar del seu pare, però no pot aportar proves. Per contra, Guifré presenta testimonis que juren i declaren que els delmes els va tenir la seu de Santa Maria durant més de trenta anys, abans que Segari els usurpés.

[A] Original no localitzat

B ACU, LDEU, I, f. 173v-174, doc. 520. Còpia del s. XIII.

Ed. * BARAUT, «Els documents», III, doc. 252. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, VIII, doc. 873.

Condiciones sacramentorum ad quarum presentia residebat Oliba, gratia Dei comes, et iudices Wilelmus et Wifredus et Wimara vel in presentia Odgotrii levite et Barone et Olibane, sacerdotes, et laicorum nobilium, id est Eldemarus, Bardina et Raimundus et Bernardus et Arnaldus et Miro et Oliba et Dachobertus et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. In eorum presentia testificant testes prolati quas profert predictus Wifredus, iudex, qui est assertor vel mandatarius de Sallane, Sedis Sancte Marie Urgillitensis presule, ad comprobandas ipsas decimas de Lempedas que pertinent ad domum Sancti Iacobi de Fronteniano, que subdita est Sedis Sancte Marie suprascripte, unde Segarius per vocem uxoris sue intencionem habebat cum supradicto presule.

Et dixit in suis responsis quia hereditare eas debebat uxor eius per vocem de genitore suo, condam Ennegone, cui aliud fuit vocabulum Falcucione. Et nos suprascripti iudices interrogavimus eum si possit probare eas per testes aut per aliquod inditium veritatis ad proprium sue uxoris et dedimus ei ex hoc placitos legitimos, sed ipse in ipsum placitum non ostendere nobis nec aliquos testes ne[c]

ullum indicium veritatis per quod legitime eas possit deffendere ad proprium sue uxoris.

Interrogavimus ergo et Wifredum iudicem, adsertorem de supra inserto episcopo, si posset hoc probare aut per testes aut per scripturas quod ipse decime debuissent esse de Sancta Maria aut non. Et proferuit se predictus Wifredus iudex cum suis testibus legitimis ante nos in ipso placito, et nolit recipere ipsos predictus Segarius sed extraxi se de ipso placito.

Et nos supradicti iudices altercavimus de hoc inter nos, et invenimus in libro II sententiam continentem hec: «Si vero ordinante iudice una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipi, pars altera de iuditio se absque iudicis consultum subtraxerit, liceat iudici prolatos testes accipere, et quod ipsi testimonio suo firmaverint ille qui eos protulit sua instantia consignare».¹

Hec autem sunt nomina testium qui hoc testificant sicuti et iurant, id est Agila et Adovarius sacerdotes et Chintila laicus. Iurati autem dicimus: «In primis per Deum patrem omnipotentem et per Iesum Christum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum veneracionis Sancti Quintini martiris cuius baselica sita est in comitatu Ausona, in valle Riopullo, in locum que vocant ipsa Turre, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris contingimus vel iurando contangimus quia nos suprascripti testes scimus et bene in veritate cognoscimus et oculis nostris vidimus predictas decimas tenentes vel possidentes ad predictam sedem Sancte Marie per XXX^a annos seu et amplius nec non et ad episcopos regentes eam, id est ad condam Wisadum episcopum et ad Sallanum episcopum et ad Pontium archilevitam cuius ex potestate evasit eas Segarius. Et hoc quod dicimus recte et veraciter testificamus atque iuramus super hancnixum iuramentum in Domino».

Late condicione II kalendas decembris, anno II quod obiit Ugo rex.

Agilus presbiter SSS, Adoverus presbiter SSS, Sig+num Chintila, nos testes sumus qui hunc iuramentum iuramus.

Sig+num Radulfus. Sig+num Wisando. Sig+num Barone. Sig+num Frugellus. Sig+num Oliba. Sig+num Wisadus. Bera presbiter SSS. SSS Wimara iudice, qui hunc sacramentum recepi (*Crismó*). SSS Wifredus iudex SSS. Oliba gratia Dei comes +. Ego Wilelmus iudex huius edictionis tactu necessitate oculorum signoque impressionis corroboro +.

Salomon levita, qui hanc condicionem scripsit et sub SSS die et anno quod supra.

1. *Lex Visigothorum*, II.1.25.

133

998, maig, [9]. Roma

Butlla del papa Gregori V en què fa saber la deposició de Guadall, bisbe intrús de la seu d'Osona, i la confirmació d'Arnulf, el bisbe legítim, fetes en un sínode celebrat a la basílica de Sant Pere de Roma en presència de l'emperador Otó III i el comte Ermengol I d'Urgell.

A ACV, armari de les butlles (*olim*, Cal. 37).

B ACV, cal. 37, Liber dotationum antiquarum, f. 3. Còpia del s. XIII

Ed. BALUZE, *Miscellaneorum*, pàgs. 62-66. BALUZE, *Miscellanea*, II, pàgs. 117-118. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 1a ed., XIX, cols. 227-230. *España Sagrada*, XXVIII, ap. 7. MIGNE, *Patrologiae*, CXXXVII, cols. 928-931. MILLARES, *Documentos*, pàgs. 170-179. KEHR, *Die ältesten*, núm. IV, pàgs. 50-52, lám. VII. *Pontificum Romanorum*, lám. X. BATTELLI, *Acta pontificum*, núm. 3. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 624. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1797.

Guadall va intentar succeir el bisbe Ató de Vic, assassinat el 971, just després de ser nomenat arquebisbe de les diòcesis catalanes, però li va sortir un competidor, Frujà, reconegut per Roma el 978, reconeixement que no li va estalviar la mort en un avalot provocat per Guadall cap al 992. La butlla estableix la culpabilitat de Guadall en aquesta mort. Guadall, que havia ocupat la seu de Vic per la força, es va trobar llavors amb un nou oponent, Arnulf. El conflicte va durar uns anys i la solució definitiva va arribar amb el sínode romà del maig del 998 descrit en aquesta butlla.

[G]regorius episc[opus, servu]s serv[orum Dei]. Divina nobis saluberrima pr[ae]cepta et sanctorum] canonum ac venerabilium pa[tr]um instituta veneranda non admonet consi]derationis intuitu, immo et apostolici moderaminis annis utilitatum commoditatem atque fir[mitatis] perficere integritatem quatenus procurata eorum utilitatum subsidia ut divino cultui dedicate existunt inconcusse [permaneant atque in laudibus Dei diu]tissime persolvendis valeant proficere, nam profecto pastoralis inter cetera congrue [operationis] certamina quae indeficienter] studemus procurare. Hoc procul dubio commissa sollicitudo nos provocat pia conside[r]atione sancire ut ex hoc divina placata] clementia in sidereis arcibus nobis adscribatur remuneratione. Ideoque omnibus sanctae Dei Ecclesiae fidelibus tam presenti[bus] quam et futuris notum esse volumus qualiter peractum fuit synodum VII idus maias in basilica Beati Petri apostolorum principis ante arcam sive a[ltare] eius, cum omnibus Romanae ecclesiae episcopis et ultramontanis necnon diaconibus utriusque gradus sanctae nostre apostolice sedis cuncteque [sedis] Romanae urbis, inter quos etiam adfuit domnus gloriosissimus et serenissimus Otto tertius imperator augustus, cum [ultra]montanis longobardorum ducibus, comitibus seu militiae copie nimis, et residente illic ad pedes prephati augusti Ermeng[au]do comite, filio Borelli, Aquitaniorum sive Gothorum nobilissimis marchionis, cum obtimatibus sive

clericis suis Arnulfo episcopo et Wadaldo advocato episcopo in eodem conventu vel synodo inter se altercantibus de episcopo Ausonensi, Wadaldo se reclamante ante apostolicam et imperialem nostram presentiam quod predictus Arnulfus per vim et iniuste tolleret ei predictum Ausonensem episcopatum, una cum Raimundo ips[ius] provincie marchionis, Arnulfo episcopo respondente quod ei non abstulisset per vim nec iniuste predictum episcopatum set iuste et legaliter se obtine[re] et a proprio metropolitano Narbonensi cuius diocesis fore debet esse se consecratum, et Wadaldum vivente Fruiano pontifice Ausonensis ab alio metropolitano Oddone Galliae provinciae archiepiscopo fraudulenter et absque lege ordinatum et a Iohanne papa antecessore nostro et a cetu episcoporum Romane ecclesiae sive aliis compluribus condempnatum et anathematizatum, reclamante se predicto episcopo Fruiano quem Wadaldus postea interfici fecerat cum fratre et consanguineo suo et aliis pluribus. Hec talia illis dicentibus diligenti animo cum summo studio letaniis, psalmis et orationibus intercidentibus et fide catholica relegente tractare cepimus qualiter fida relatione ad regularem tramitem perduceremur et secundum canonicam et apostolicam auctoritatem eos discuteremus. Tunc nos demum secundum canonicam et apostolicam auctoritatem ferula excommunicationis et bandi nostri constrinximus prelibatum Ermengaudum comitem cum clericis et obtimatibus suis ut quicquid exinde veraciter sentirent nobis pro amore Dei et apostolorum principis Petri renunciare satagerent. At illi professi sunt uno animo unaque voce ea que ab Arnulfo episcopo audieramus vera et recta omnia esse et Wadaldum vivente Fruiane episcopo episcopatum sibimet usurpasse et ab alio metropolitano iniuste subintroductum et post[ea] predictum Fruianum a prephato Wadaldo innocenter occisum, deinceps nosmet cetusque episcoporum diligenter prelibatum Wadaldum inquirendo discussimus si vera essent que ipsi contra eum obicerant, at ille quia negare non potuit se proprio ore professus est prephatum episcopatum vivente Fruiano pontifice sibimet subriperet et ab alio metropolitano non a diocesano Narbonensi ordinatum et seditionem se incitasse quo ipse prelibatus pontifex Fruianus a suis foret interemptus. Tunc nos deinceps hec audientes et eius verbis magis quam aliorum testimoniis credentes cepimus perquirere sanctos canones ac recitando invenimus capitulos a sancto Niceno concilio constitutos non debere usurpari alicui episcopatum episcopo vivente nec ab alio metropolitano nisi a diocesano ordinari, etiamsi talem clerus et plebs aeligerent, set huius rei factorem secundum suam professionem et canonicam et apostolicam auctoritatem debere deponi. Nos denique obhediens preceptis canonum iudicantibus episcopis romanis, longobardis et ultramontanis, consentiente et iudicante domno Ottone imperatore augusto, iussimus Benedicto archidiacono nostro et Rotberto oblationario ipsum Wadaldum deponi, qui statim nostris iussionibus obhediens

ut mos est romanorum de dextera illius anulum evellentes et virgam pastoralem super caput ipsius frangentes et casullam atque dalmaticam scidentes et ab ordine pontificatus eum degradantes in terram sedere fecerunt. Post hec omnia peracta domno imperatore iubente et episcopis romanis, longobardis atque ultramontanis iudicantibus, consentiente et adclamante Ermengaudo comite cum clericis et obtimatibus qui de regione illa ibi adherant, una cum senatu et militia romane, longobardorum et ultramontanorum privilegio nostre auctoritatis confirmando et corroborando Arnulfum prenommatum episcopum in ordine pontificali ecclesie Ausonensis statuimus atque sublimavimus anulumque et virgam pastoralem ei dedimus, ligandi solvendique potestatem vice apostolorum et nostra ei concessimus et episcopatum prephatum una cum precepto domni augusti cum omnibus suis pertinentiis que ad ipsam sedem pertinent vel pertinere debent illi stabilivimus, ita ut nullus homo vel iudiciaria potestas in prephato episcopatu vel sede aliquid contra hunc Arnulfum episcopum sive successoribus suis temerario ausu contra ecclesiam Sancti Petri seu Sanctae Mariae in Vico Ausonensi sitas disrumpere, invadere, subripere vel deonestare aut dilaniare aut aliquid per vim auferre, contendere vel extorquere presumat, id est, nec parroechias, neque fiscos, neque predia, aut [caste]lla, neque monetam, neque telloneos, neque pascua[ria], neque omni]a quicquid d[ic]i vel nominari potest, seu etiam abbatias que ad ius ecclesie pertinent. Si quis autem contra hunc nostri privilegii roborem vel contra ius supradictarum ecclesiarum sive pretaxati episcopi vel contra canonicos ibidem Deo famulantibus pro irrumpendum venerit aut in aliquo molestiam fecerit aut leserit, nisi resipuerit, anathematis vinculo ex auctoritate Beati Petri et aliorum apostolorum atque ex parte nostra sciad se esse excommunicatum et cum Iuda proditore habenis igneis nodatum.

Scriptum per manus Petri notarii et scriniarii sancte Romanae ecclesie in mense madio et indictione undecima.

+ (*Crismó*) Bene valete.

+ Benedictus sancte Romane ecclesie archidiaconus, qui deposuit Guadaldum. + Iohannes diaconus sancte ecclesie Romane, qui Homo vocor. Ego Notkerus sancte Leodicensis ecclesie episcopus SSS. + Benedictus diaconus. + Iohannes diaconus sancte ecclesie Romane. Petrus abbas, qui in sinodo quod hoc privilegium narrat resedi et subscripsi. (*Crismó*) Ego Otto Dei gratia roman[orum] imperator augustus subscripsi.

Anno pontificatus domni Gregorii summi pontificis et universalis quinti pape in sacratissima sede Beati Petri Apostoli tertio, imperante domno nostro tertio Ottone a Deo coronato magno et pacifico imperatore anno secundo, in mense madio et indictione suprascripta undecima.

+ Iohannes prefectus et comes palatii atque dativus iudex.

134

998, juliol, 27

Remesari, fill d'Ofilí, ven a Sunyer una terra del lloc de Campo Malo, al terme d'Horta, al comtat de Barcelona, heretada del seu pare, que la tenia perquè Froilà la hi va donar en penyora. Froilà, però, va morir a Barcelona amb tots els seus parents durant l'assalt d'al-Mansur. Tornat del captiveri, Remesari, d'acord amb la llei, ven la terra en presència del jutge Oruç i un grup d'homes, que en fixen el preu.

A ACB, perg. 1-3-71

B ACB, LA, II, f. 103a-b, doc. 313. Còpia de mitjan segle XIII.

Ed. FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 327. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1456.

In nomine Domini. Ego Remesario, filium condam Ofilo, vinditor sum tibi Suniarius, emptore. Per hanc scriptura vinditionis mee vindoque tibi terra; quod abeo in comitato Barchinonense, in terminio de Orta, in locum que dicunt Campo Malo. Advenit mihi per voce ienitori meo, quod illi tenebat per carta inpignorati-onis quod ei fecit homo nomine Fruilla, pro eo quod acomodavit ei kaficios II de ordeo, quod illi debuerat rendere ad placitum constitutum et non potuit propter interitionem Barchinona, quia ibi interiit ille et omnibus consanguineis suis. Sed postquam ego, supradictus Remesarius, vinditor, reversus fui de captivitate, inquisivi iamdictum debitum et non inveni unus ex propinquis debitori qui mihi rendidisset predictum debitum. Sed ego vinditor feci sicut in lege est constitutum, ubi decem dies instituti sunt expectandi ultra placitum creditori, tunc creditor pignus ostendat iudici et aliis bonisque hominibus, et sicut ad iusticia fuerit extimatam, sit licencia distraendi.

Et ego sic feci in presencia Aurucio iudice et Guitardo, Audegario, Recosindo, Gontario, item Recosindo et Mauro et Suniefredus presbiter et alii plurimi qui ibidem fuerunt. Sicut illis ad iusticia preciaverunt iamdicta terra cum arboribus qui ibidem sunt, sic vindo ego Remesarius tibi Suniarius iamdicto predicto alaude, in propter precium solidos LX in rem valentem et placibilem, quia amplius eodem tempore ibi invenire non potui; quod tu emptor precium mihi dedisti et ego vinditor de presente manibus meis accepi, et est manifestum. Afrontat predicta terra cum eius arboribus: de parte orientis in via, de meridie in ipso torrente, et abet dextros LVI; et de iamdicta parte orientis abet dextros XXV; de occiduo in ipso torrente, et abet dextros XXVI; de circi in terra de te emptore, et abet dextros LIII.

Quantum istas afrontaciones includunt et isti dextri continent, sic vindo tibi predicta terra cum arboribus in iamdicto precio; et iure tue trado ab omni integritate, ad omnia facere quicquid volueris exinde firma tibi maneat potestas, cum exio vel regressio suo, a proprio. Quod si ego vinditor aut ullusque vivens

homo utriusque sexus qui contra hanc carta vinditionis ad inrumpendum venerit, non hoc valeat vindicare, sed componat aut componam tibi predicta terra, cum arboribus qui ibidem sunt, in duplo cum omni sua inmelioratione. Et ista vinditio firma permaneat omnique tempore.

Facta carta vinditione VI kalendas agustas, anno II regnante Rothbertus rex.

S+ Remesarius, qui ista vinditione feci et firmare rogavi.

S+ Vitardus SSS. S+ Recosindo. S+ Gontario. S+ alio Recosindo. S+ Mauro. S+ Aurucio iudice (*Crismó*). S+ Audegarius.

S+ Suniefredus presbiter, qui hec scripsit et SSS die et anno quod supra.

135

999, setembre, 23

Davant un tribunal que presideixen Ramon Borrell I, comte de Barcelona, Girona i Osona, el vescomte Ramon I d'Osona i els jutges Marc i Guifré, compareix Baldrig, mandatari de la senyora Ajó, que, a petició de Bernat, mandatari del cenobi de Sant Benet de Bages i el seu abat Sunifred, evacua un alou situat a l'Angle, al costat del riu Llobregat, al comtat de Manresa. Anys enrere, el comte Borrell el va prendre injustament a Sant Benet i el va donar o vendre al seu fidel, el jutge Guifré, ja difunt, de qui hauria passat a Ajó.

A AMM, pergs. Sant Benet de Bages, doc. 902.

Ed. BENET, *Diplomatari*, doc. 277. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1825.

Aquest document està relacionat amb el 139, datat el 28 de setembre de 1000.

In iudicio Raimundus, gracia Dei comes et Raimundus vicescomes et iudices, id est Marchus et Wifredus, et in presencia Randulfo levita, prolis Unifredi, Adanagildus, Ato, Ansulfus, Maiol, Sancius, Trasuer, et in presencia Eg, filia condam Sallani, et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant, a petitionibus Bernardus, qui est mandatarius Sancti Benedicti cenobii et de Seniofredo abba vel congregacione Sancti Benedicti, vel ab interrogacione de supradictos iudices, recognosco me ego Baldrig, qui sum mandatarius de femina nomine Aio, seniorissa mea, simulque exvacuo in vestrorum iudicio qualiter de hoc unde me petivit iamdictus Bernardus de ipsum alaudem Sancti Benedicti qui est in comitatu Minorisa, ad ipso Angulo, iuxta flumen Lubrigado, quod donavit Danla sacer ad diem dedicacionis aput semetipsum ad proprium, sicut in ipsa condicionem resonat.

Et afrontat ipsum alaudem, id sunt casas cum solis et superpositis, terras et vineas cultas et eremas cum illorum arboribus et ipsos molinos vel molinariis cum illorum caput aquis: a parte orientis in termines de Villa Rara et de meridie in rio

de Chafels vel in flumine Lubrigad, de occiduo in casas et terras vel vineas de Vidal vel in ipsa rocha, de circi in rocha vel in terra de Ananias vel in ipsa Planca. Et ipse alaudus superius dicto tenebat iamdicto cenobio Sancti Benedicti clerici, abas vel monachi ibidem Deo servientes, id est Sendreus levita, qui ad eum tempus eum cenobium tenebat, et postea tenuit eum Abbus abba cum congregacione Sancti Benedicti per hos annos VI, tenuerunt et tenebant illi iamdicti in illorum potestate quando Borrellus comes esvasit eum alaudem de potestate Sancti Benedicti cenobii et dedit eum ad fidelem suum nomine Wifredi iudici, qui est condam, qui fuit vicarius Nespulensis territorio, et dedit ei ipsum alaudem iniuste et absque lege. Unde iamdicti iudices interrogaverunt iamdictum Baldrig, qui sum mandatarius de iamdicta Aio, seniorissa mea, si hoc potebam probare per testes aut per ullum indicium veritatis quod ipse alaudes superius dictus qui alaudem debuisset esse de iamdicto Borrelli comiti qui est condam aut non.

Sed ego Baldrig, qui sum mandatarius de iamdicta Aio, seniorissa mea, in omnibus me recognosco simulque exvacuo quia non possum probare hoc nec per testes nec per ullum indicium veritatis nec hodie nec post hodie nec ulloque tempore sed iniuste et absque lege invasit ipsum alaudem superius dictum de potestatem Sancti Benedicti cenobii vel ibi monachi Deo servientes et vendidit ad iamdicto Wifred iniuste. Sed plus debet esse ipse alaudus superius scriptus de predicto cenobio, abati, monachi, ibidem Deo servientes, cuius Bernardus mandatarius est, quam de Aio cuius Baldrig mandatarius est aut de ullum alium hominem. Ea que dico recte et veraciter me recognosco simulque exvacuo in virorum supradictorum iudicio.

Facta recognicione simulque exvacuacione VIII kalendas octuber, anno III regnante Radberto rege.

Sig+num Baldrig, qui sum mandatarius de supradicta Aio, qui ista recognicione simulque exvacuacione feci et testes firmare rogavi.

Sig+num Aio. + Raimundus comes. Raimundus vicescomes SSS. Sig+num Maiol. Sig+num Sancione. Sig+num Marchus iudex SSS. Sig+num Ansulphus. Wifredus iudex.

Daniel presbiter, qui ista exvacuacio[ne scripsit et SSS] die et anno quod supra.

136

1000, febrer, 28. Sant Feliu de Codines

Davant la porta de l'església de Sant Feliu de la parròquia de Lloberes, al lloc de Fígols, a Sant Feliu de Codines, on s'han congregat un grup de clergues i laics, Quintilà i Honorada es queixen que Gombau de Besora, fill d'Ermemir, els vol prendre la potestat de la seva vinya. Gombau respon que ho fa pels drets del fisc. El conflicte es resol a

favor de Quintilà i Honorada quan aconseguïen presentar testimonis que declaren que la vinya és franca, perquè fa trenta anys o més que no s'exigeix cap servei fiscal per aquella terra.

AACB, perg. 1-3-57.

Ed. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 339. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1506.

Anni millesimi Domini adfuit ratio ante limina Beatissimus Felix martir egregius, situm namque comitatum Barchinonense, in parrochia Loparias, in locum Ficulis. Ad earum presencia res[idebant] sacerdote Onorato et Nefridio sacero et Fructuoso diacono et Ato diacono et Ermemiro et Gaudemar et Adrover et Centurio et Oliba et Ervigio et alio Ervigio et Vidale et aliorum idoneorum quorum plures dimitto paucosque nomino. Venit homo nomine Chintela et femina nomine Onrada, steterunt ante presencia Gondeballo, filium condam Ermemiro, et querellaverunt se de illo, dicentes: «Pro quid, domine, iussisti comparare¹ ende vineam nostram et exvadere de potestatibus nostris?» At ille namque ut audivit, respondens dixit: «Pro fisci vocibus oc facio, quia dictum michi adest “Quia fisci est et fisci servicium debet persolvere”». Ad quem predicto homine vel femina ut audierunt, ita dixerunt: «Sic mos consuetudo regiminis nostris continet, domine: sic fiat; aut prebe nobis simplam testimoniam ut vidisset ad persolvendum fisci ipsa terram vel vineam per has triginta annos, et postea iam amplica, in potestati tue; aut si non prevalueris facere, prehibimus tibi bina vel trina idoneare testimonia: sic legibus docet quia in franchitatem obtinuit et francitatem obtinet per has triginta annos, nullo fischale servicium exigentem; et dum perfecimus hoc opus noli, domine, dirumpere potestatis nostre». Ad que prolibato Gondeballo ut audivit, cepit inquirere pluris vicibus aliquem si potuerit invenire testimonia ad comprobandum fisci; set inquisivit et cunta esvanuit ei. Et ut vidit et audivit predicto Gondeballo, quia non potuit invenire ullum indicium ad fisci, tunc vocavit ad se predicto Chintela et predicta femina nomine Onorada, et dixit eis: «Date michi testimonia vestra, sicut dixistis ad partem franchitatem, quia mea ad partes fisci cunta esvanuit michi». At illi adstatuerunt ante eum Gaudemar, filium Quirico, et Feriolo, filium Trasemiri, estendentes manus super altaria, dicentes: «Iurati autem dicimus, in primis per Deum Patrem omnipotentem et per inviolabilem Trinitatem et per unc sacratissimum altario Sancte Cecilie Virginis Christi, cuius titulo fundatum est intus in basilica Sancti Felicis, qui supra notatum [est] in comitatum vel loco, nos testes manus iurando contangimus, et verba narrando iuramus, quia vidimus et scimus ipsam terram cultam vel eremam et postea

1. *Potser* componere.

ibidem edificata, ipsam vineam cum afrontacionibus suis et cum limitibus, garricis vel petrigenis suis, per has triginta annos nullo servicium fiscalem exigentem, et franchitatem obtinet et franchitatem debet adfieri, sicut iuramus in Domino». «Et ego Gondeballo ad audiendum ipsum sacramentum adsertorem meum, misi homo nomine Gaudemar, filium Seniori, et exinde de omnia me esvacuavi, ut ab odierno die et tempore nec ego nec nullus vivens homo modo vel postea amplius inquietare audeat».

Late condicionis vel facta esvacuacionis III kalendas marcias, anno IIII regnante Rodbertus rex.

S+ Gondeballo, qui ad audiendum ipsum sacramentum adsertorem meum misi, et in cunta exinde me esvacuavi, et digito inpresionis signum feci, et aliis firmare iussi.

Godmarus, qui in vice seniori mee uno sacramentum audivi vel recepi, et literis nomini mei manu conscripsi.

S+ Gaudemar, S+ Ferriolo, nos unc iuramentum iuramus. SSS Ato diacono. SSS Ermemirus. SSS Addroarius. S+ Centurio. S+ Ervigio. S+ item alio Ervigio. S+ Oliba. SSS Nifridius sacer. SSS Fructuoso diachono. S+ Vidale.

SSS Onoratus sacer scripsi et SSS die et anno quod supra

137

1000, març, 20. Manresa

Els esposos Odsend i Saborosa, que volen reparar nou escriptures de venda que se'ls van cremar, presenten tres testimonis davant el jutge Guifré i molts homes bons. Posant les mans damunt l'altar de Sant Julià de la basílica de Sant Miquel, situada extramurs de la ciutat de Manresa, els testimonis juren que van veure les nou escriptures, de què declaren el contingut, que així és refet. Odsend també jura i confirma la veracitat de les declaracions dels testimonis.

[A] AMSBB, cal. 49-50, lletra B, doc. 718.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, III, ff. 128-129. Còpia de vers 1773.

Ed. BENET, *Diplomatari*, doc. 283. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1840.

Condicione sacramentorum adque exhordinacione de iudice qui visus est iudicare, kausas dirimere et legibus difnire, id est Wifredus, et in presencia Iaucefredus et Durandus sacerdotes et laicos Borrellus, Dodone, Adalberto, Germano, Orucio et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. Testificant testes [prolati quas] profert Audesindus et uxori sue nomine Sabrosa in faciem de supradicto iudice ad comprobandas vel relevandas scripturas illorum vindicionis quales fue-

rant, qui eas ad ignem fuerant concrematas. Et hec sunt nomina testium qui hoc testificant, sicuti et iurant, id est Ansulfus sacer et Adrovarius et Trasovario. Iurati autem dicimus in primis per Deum Patrem omnipotentem et per Iesum Christum, Filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in trinitate unus et verus Deus, sive per reliquias sancti Iuliani cuius basilica sita est foras muros de civitate Minorisa, supra cuius sacrosancto altario ubi has condicione manibus nostris continemus vel iurando contangimus, qui nos suprascripti testes scimus et bene in veritate sape-mus, oculis nostris vidimus et aures audivimus nostras bene nobis est conditum in veritate de ipsas scripturas illorum, qui fuerunt ad ignem concrematas, ad isto supradicto Audesindo et uxori sue Sabrosa vidimus eas in illorum potestate et audivimus eas legentes et relegentes et audivimus eas plures vices qui erant firmatas de homines nomine.

Prima scriptura resonabat vinditor, id est Seniefredus et Huduvagio, et advenit ad illos per manumisoría de quodam femina nomine Bonamoza per serie condici-onis. Et afrontabat ipsa scriptura: ad parte orientis in via, de meridie in vinea de Richer, de occiduo similiter et de vos emtores et de circi similiter de vos emtores; et ipsa vinea ab integrum, et erat firmata de ipsos venditores iamdictos signum inpresionis.

Et alia scriptura emcionis erat venditor nomine Durando de modiatá una de vinea, et afrontabat: de parte orientis in vinea de Richer et de meridie in vinea de nos emtores et de occiduo et de circi similiter de nos emtores; et ipsa vinea ab integrum, et erat firmata de manu Durando signum inpresionis.

Et alia scriptura emcionis fuit venditor nomine Gela de modiatá I de vinea, et afrontabat: a parte orientis in terra de nos emtores et de meridie in terra Sancta Maria et de occiduo in terra de Seniofredo et de circi in terra de Gondemino et de nos emtores.

Et alia scriptura resonabant vinditores Bechosindus et uxori sue Degrosa de quarteradas VI de vinea [...].

Et alia scriptura resonaba venditrix nomine Moreta, emtores nomine Audesindus et uxori sue nomine Sabrosa, erat semodiatá I de vinea.

Et alia scriptura resonabat: “Aderovarius venditor sum vobis Audesindus et uxori sua Sabrosa semodiatá I de vinea [...]”.

Et alia scriptura resonabant venditores, id est, Eldefredus et uxori sue Emo et Oriolus et uxori sue Preciosa: “Per hac scriptura vindicionis nostre vindimus vobis Audesindus et uxori sue Sabrosa peciolas VI de vineas”, que afrontabat de orientis in terra Sancti Benedicti cenobii et de meridie in via et de occiduo et de circi in vinea Santa Maria cenobio [...].

Et alia scriptura resonabat: “In nomine Domini. Ego Gartrud femina venditrix sum vobis Audesindo et uxori sue Sabrosa modiatá una de vinea”, que afrontabat a

parte orientis in vinea Chixol vicecomitisa et de meridie in vinea de Venanza et de occiduo et de circi in ermo [...].

Et alia scriptura resonabat: “In nomine Domini. Ego Guadamir venditor sum vobis Audesindo et uxori sue Sabrosa modiata una de vineas”, que afrontabat a parte orientis in via et de meridie in terra de nos emptoires et de occiduo in terra Sancti Michaelis et de circi in terra de Guidmir; ipsa modiata de vinea ab integrum.

Et istas suprascriptas scripturas fuerunt roboratas, traditas in manu de supradicto Audesindo et uxori sue Sabrosa, et tenuerunt et tenent in illorum potestate sine interrupcione.

Et posquam audivi et vidi sua plurima testimonia supradictus iudex inquisivi in lege gotorum, in liber septimus, titulus quintus, era secunda, ubi dicit: «Si vero alicuo iuri debitam scripturam ad ignem concremaverint aut eandem scripturam substraxissent vel concremasent coram iudicem suas professiones depronant quod professiones ad testibus roboratas, perditas vel vinciatas scripturas robur obtineant, quod si evidentissime quod scripturas continebant recordare non potuerint, tunc illis quibus scripturas fuerint habeant licenciam comprobare per illorum sacramentum vel per testem», quod ipsas scripturas continebant evidenter; «et ita datum testimonium veridice scripturas repparent veritatem». Et istas suprascriptas omnes scripturas nos suprascripti testes subprestes sumus et nos eas scripturas scripsimus qui fuerunt ad ignem concrematas et subscripsimus tunc legitimis et cognitiores reperti fuerint alii testes qui in eandem scripturas se dicunt vidisent omnem testuum vel firmitatem eiusdem scripturas plenissime nosse, similiter publica iudicum investigatione per eorum testimonium illis qui scripturas perdiderint poterint suas reparare et percipere veritatem.

Et ego supradictus Audesindo sic iuro in omnia et in omnibus quia quantum isti testes testificaverunt de iam supradictas scripturas qui fuerunt ad ignem concrematas, sicut in suprascriptas afrontaciones includunt in istum iudicium resonant verum est et nullo frauo nec male ingenio ibi impresum non est set secundum ordinacionem et veritatem est factus vel editus eamque scio recte et veraciter testifico adque iuro.

Late condicione XIII kalendas aprilis, anno IIII regnante Raudebertus rex, filium Hugoni qui dux fuerat pridem.

S+ Ermemirus presbiter. S+ Sinofredus presbiter. [...] Sig+num Trasovario. Nos testes sumus et hunc iuramentum iuramus.

Sig+m Ausarigo. Sig+m Leopardo. Sig+m Seniuldo. Ermemiro levita SSS. Sig+m Guifredo. Sig+m Durando saione. Sig+m Rikartus. Sig+m Langardo. Sig+m Guadamiro. Sig+m Solmo. Sig+m Durando. Sig+m Suniario. Sig+m Leudevigo.

Sig+m alio Suniario. Isti auditores fuerunt de hunc sacramentum. Bauleleuvus presbiter +. Wifredus iudex SSS. Seniefredus sacer SSS.

Arnulfus sacer, qui hunc condicione scripsi et SSS die et anno quod supra.

138

1000, maig, 8. Barcelona

Davant un tribunal presidit per la comtessa Ermessenda, format per tres jutges i reunit al palau comtal de Barcelona, compareix Madrona, que acusa el seu germà Bonshom d'haver-se apropiat del seus béns aprofitant que era captiva a Còrdova. El tribunal dona la raó a Madrona i obliga Bonshom a donar-li en compensació cinc mujades de vinya del terme de Gomà i unes terres del terme de Magòria.

A ACB, perg. 1-2-138.

Ed. ROVIRA, «Notes documentals», ap. 2, pàgs. 47-48. *FÀBREGA, *Diplomatari*, doc. 345. *BAIGES, PUIG, SOLER, *Catalunya Carolíngia*, VII, doc. 1520.

In iudicio domna Herminsindis, comitissa, et suos iudices, id est, Guifredum, Aurutium, Bonumhominem, intus in comitalem palatium, in civitatem Barchinonam, et in presentia Hudalardi vicecomitis ac universam coortem palatii seu adsistentia potentum atque nobilium virorum qui ibidem adherant. In horum presentia adstitit quadam muliercula captiva, nomine Matrona, lacrimosa, proferens querela de suas hereditates et facultates paternas, quas ei dissipaverat frater suus Bonushomo et subverterat tempore quamdiu prenotata Matrona detempta fuerat in vinculo captivitatis in civitate Corduba. Remansit igitur prefatus Bonushomo sub prefatam facultatem paternam quando Barchinona fuit capta a gente sarracena; et usurpavit hereditatem et facultatem ex huius germane sue Matrona cum rebus ex quadam condam viri sui Ennegoni, de quo genuerat filiam, et post suum obitum superstem remanserat cum ea in predicta captivitate, et per vinditiones et per commutationes et per varia scripturarum ingenia transmutavit et transformavit ea omnia ad suum proprium dominium, cupiens prefatam Matronam inde extraneam efficere. Cum enim iudices creati hoc advertissent per eorum discussa insistentia, et hec narratio fuit intimata in auribus prelibata comitissa, apparuit prefatus Bonushomo de prenotatis rebus culpabilis et veritate contrarius. Tunc misit prelibata comitissa prenotatos iudices et prenominatum vicecomitem Hudalardum, et stationem vel accessionem fecerunt cum aliis idoneis hominibus super ipsas hereditates, quas prefatus Bonushomo per multorum scripturarum ingenio ad opus suum transformaverat, invenerunt plura pro modica transmutata vel usurpata sub calliditatis ingenio ac contrarietatis modo, inde

actenus hereditates pretaxatas a iure prefate Matrone alienate permansissent, ut nec postmodum exinde aliquam repetitionem potuisset inicere nec assumere; protinus ut talia agnovissent viri prelati, pro magna hereditate parva quamvis portione dederunt ad prenotata Matriona, id fuerunt de vineas modiatas V, terminem de [Goma].

Que affrontant ipsas vineas: de parte circi in vinea de Ermenardo presbitero heresque suos, de aquilonis in terra de Gelmiro. de meridie in [vinea] de [Eirando], de occiduo in ipsa carraria. Et de terrulas in terminio Mogoria affrontant: de circi in ipsa strata, de aquilonis in ipso areneo, de meridie in terra de Ermenardo presbitero, de occiduo [in] terra de Livulo et Galindo. [Alia terra afrontat: de circi in ipsa strata, de aquilonis in terra de Gitardo, de meridie in via, de occiduo in terra de Sancta Maria cenobio].

Et pro adimplendum usus rectitudinis iustitie, pro compescenda adfutura iurgia ac calumpnia, has vineas et terrulas pretaxatas prenotatus Bonushomo tradidit et donavit vel transfundit, coram prelibata comitissa vel ante prefato vicecomite et iudices, in iure et dominio de pretaxata Matriona ab integre, ad suum proprium, ob emendationem debitis hereditatibus vel facultatibus quas ei fraudulenter dissipaverat. Quapropter, in Dei nomine et veneratione domni et senioris mei Raimundi comitis, ego Hermindsindis, gratia Dei comitissa, unacum meis iudicibus prescriptis, huius nostram institutionem roborari ac confirmari percenseo, ut ullus numquam sit ausus eam in quempiam temerare nec in aliquid resultare, quia non oportet nostra statuta cum iudicibus nostris semel terminata ac roborata in nullo modo ledi vel infringi, sed in eterna stabilitate semper et iugiter consisti, permaneatque in seculum modis omnibus firma et legum vigore stabilita.

Igitur consignamus atque contradimus vineas ac terrulas prescriptas invocabili iure ac dominio de prefata Matriona, ut faciat exinde quodcumque voluerit, simul cum exiis et regressiis earum, ad suum proprium. Et qui de hoc eam resultare presumpserit ac causare, ad nihilum ei proficiat sue temeritatis audacia, sed componat ei in vinculo auri libra una sui iure fruitura, Et inantea his vineis ac terrulis huius in paginola stilo manuum nostrarum scriptis ac roboratis, in dominium consistant et permaneant de prefata Matriona perenniter.

Facta consignationis formula VIII idus madii, anno IIII regnante Roberto rege, filium condam Hugoni.

S+ Bonucius presbiter SSS. + Hermindsindis, gratia Dei comitissa, qui hanc institutionem roboravi et signum mee impressionis insigniri precensui in perpetua vigore, SSS. Wifredus iudex SSS. S+ Wilara presbiter SSS. Sig+num Gelmirus. S+ Audegarius sacer SSS. Sig+num Giscfredus, que vocant Bonutius Glaromontensis. Sig+num Silvius levita. Sig+num Borrellus, frater Ugoni.

Sig+num Suniefredus Garricensis. (*Crismó*) Aurucio iudice (*Crismó*) SSS. Ato presbitero, doctor infantium, SSS.

(*Crismó*) Bonushomo levita scripsit et SSS sub die et anno prefixo.

139

1000, setembre, 28. Sant Benet de Bages

Davant un tribunal de dos jutges reunit al monestir de Sant Benet de Bages, Bernat, mandatari dels monjos, reclama a Ajó i els seus fills un alou del lloc d'Angle, sota el Palanca, prop del Llobregat, al comtat de Manresa, que el prevere Danlà va donar al monestir. Ho prova presentant tres testimonis, però Ajó argumenta que el comte Borrell va vendre l'alou al seu difunt marit, el jutge Guifré. El tribunal sentència que l'alou pertany al monestir, però que Ajó i els seus fills el poden retenir de per vida pagant la tasca cada any.

AACA, Monacals, pergs. de Sant Benet de Bages, sèrie provisional, núm. 499.

Ed. *ORDEIG, *Catalunya Carolíngia*, IV, doc. 1864.

Aquest document està relacionat amb el 135, datat el 23 de setembre de 999.

Annus Domini DCCCCXC nonus, inditione XII, anno IIII regi Roberto regnante. Convenimus pariter Gifredus et Marchus utrique iudices in comitato Minorisa ad ecclesiam Sancti Benedicti situm in crepidine alvei Lubricato, in presentia Randulfi clerici, Riculfi, Gilelmi, Ennegoni, Adanagildi presbiteri, Ansulfi presbiteri, Maioli, Santioni, Trasoarii, Egoni nobilissime, Ballomari, Recosyndi, Ermemiri, Osanni, Atoni, Arnalli, Leopardi, Malori, Unifredi, Santioni, Mironi, Galindoni et aliorum multorum bonorum hominum ibidem adsistencium. In istorum scilicet praesentia apetiverunt supradicti monaci Sancti Benedicti per illorum mandatarium nomine Bernardum mandatarium videlicet Aio femine et prolis eius, filii condam Gifredi iudicis, ob alaudem conlate munificentie condam Danlani presbiteri oblatum supradicti coenobii diem dedicationis eiusdem basilice, qui est situm in comitatu Minorisa, iuxta alveum Lubricato, in locum que nuncupant Angulos, sub tus ipsa Planca. Et sunt terras et vineas, casas et curtes et arboribus diversi generis, torculario, molinos, cultum vel eremum, unde in istorum presentia iussi sunt supradicti monaci a prefatos [iudices] aprobare hanc conlatam munificentiam, sicuti et fecerunt.

Et adlati sunt presbiteri duo, id est Badelevus et Durandus, et laicum unum, nomine Gualdramir, qui testificaverunt hoc per seriem conditionis; et aliorum multorum hominum utrique sexus, qui viderunt supradictum alodem offerri diem

dedicationis supradictae baselice Sancti Benedicti. Denique nos praetaxati iudices requesivimus quam ob causam retinebant illum alodem supradicte mulieris et filiis eius. Quod dixerunt: «per scripturam emptionis quem fecit condam Borrellus comes viro meo condam Gifredo, qui et patri supradictis infantibus». Id circo nos prefati iudices, ut cognovimus oblatum iamdictum alodem supradicto coenobio et agnovimus illum venundatum a pretexto comite per scripturam emptionis in nomine Gifredi iudicis editam et non invenimus qui satisfactionem legis compleret ad supradictam mulierem vel filiis eius neque ad supradictum coenobium quare ablatum exinde extitit violenter, non ausi sumus iudicare supradictae ecclesiae proprietatem suam perdere neque predictae femine et filiis eius satisfactionem illis debitam similiter iniuste perdere, firmamus et adsignamus supradictum alodem ad supradictum coenobium vel ibidem Deo famulantibus monachis, ita videlicet ut supradicta Aio et filiis eius teneant cunctis diebus vite illorum, possideant et fruantur per nostram ordinationem et beneficium Sancti Benedicti et donent exinde per unumquemquem annum ipsa tasca ad domum Sancti Benedicti, et modiatia I de vinea singulariter et unum molinum qui adhuc extat ad condirigendum. Post obitum vero illorum integrum et intemeratum redundet predictum alodem ad supradictum coenobium.

Exarata consignatione IIII kalendas octobris, anno IIII regnante Roberto rege.

S+ Aio femina. S+ Suniario. S+ Eldemar. S+ Baldrigo mandatarario. Nos qui ordinantes iudices hoc firmavimus et testes firmare rogavimus.

S+ Alafred. S+ Vitalis. S+ Bellus. S+ Ermemirus. Guilelmo. S+ Ermegildis. (*Crismó*) Richoaldus subdiaconus.

S+ Ervigius presbiter, cognomento Marcho, qui et iudex, qui haec scripsi et cum litteras superpositas in verso V et SSS die et anno quod supra.

140

1000, novembre, 1. Elna

Davant el bisbe Berenguer d'Elna i el jutge Guillem, envoltats de molts clergues i alguns laics, entre els quals el vescomte de Cerdanya, els clergues de la seu exposen que estant el levita i cabiscol Oriol malalt el van anar a visitar abans de morir, com era costum, i que van escoltar com deixava el seu alou d'Elna a la seu. Ermella, però, neboda d'Oriol, el reclama argumentant que el seu oncle l'hi va donar. A instàncies del tribunal, i acompanyada del seu marit, Ermella presenta l'escriptura de donació, que el jutge considera falsíssima, motiu pel qual renuncia a l'alou.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral d'Elna, f. 126v. Còpia de 1140-1147, no localitzada.

C BNF, Col. MOREAU, 16 ff. 191-193. Còpia del segle XVIII.

D ADPO, fons Fossà, 12 J 25, *Recueil*, tom II, núm. 96. Còpia del segle XVIII.

Ed. *Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., V, núm. 158. *PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, VI, doc. 647.

Sacrae legis sacris decenter imperavit oraculis, quia solus Pater omnipotens tam immense divinitatis imperiis hoc cordibus imprimuntur humanis, ut iustitiam diligenter habitatores terre, et si obediendum est Deo, diligenda est iusticia quae, si fuerit dilecta, instanter erit operandum in illa.

Idcirco, dum resideret venerabilis Berengarius, gratia Dei sedis Helenensis episcopus, in pago Rossilionense, in vicho Elna, unacum multitudine clericorum suorum katerva, scilicet presbiterorum et hordine levitarum, id est Amaliricus presbyter et claviger, Aurutius presbiter, Sunarius levita, Adalardus presbiter, Adroarius presbiter, Goltredus presbiter, Volveradus archilevita, Austendus archilevita, Aribertus levita, Durandus levita, Udalgarius presbiter, Eldemarus levita, Teoferedus caputscolis et levita, Petrus levita, Raimundus levita, Amalricus levita, Marchucius levita; laicorum vero nobilium Sonifredus, vicecomes Cerdaniense, Bernardus, Segovinus, item Bernardus, Gauzbertus, Durandus, Aigulfus, Finardus et aliorum multorum hominum, qui ibidem aderant simul et cum iudice qui iussus est iudicare, causas dirimere et legibus definire, id est Guilielmus.

In istorum namque presentia venerunt quidam de fratribus, qui dixerunt predicto episcopo: «Iubere nos audire: frater noster Auriolus, levita, capudscole Beatissime Eulalie Virginis, quando egritudine est retemptus, unde migravit de hoc seculo, adhuc in suo sensu proprio loquelaque integra permanente, venerunt supradicti sacerdotes cum aliquis de levitarum ad visitandum eum, sicut nos facere consuetum est. Et coram illius audientibus tantum modo verbis promulgavit atque constituit alodem suum, quod ille habebat in pago Ressonionense, in vicho Elna, id est solario cum curte et clauso, et cum ipsa fexa I de terra, qui ibidem est, ut si de hac egritudine mori contingerit, quomodo fecit, fuisset ipsum alodem de prelibata ecclesia. Et exinde nobis recedentibus iam demens effectus erat. Venerunt alii homines, qui malicioso animo habebant, fecerunt de hoc, quod predictum est, voluntatem suam immutare et scriptura donationis facere in nomine nepta sua, nomine Ermelde, et viro suo Eldericho. Et non licebit eam facere nec roborare nec aliquid a vicibus suis instituere, qui eam legitime signis aut suscriptionibus confirmare, sicut in lege preceptum est, donec spiritum exalaret».

Et ab hac causa iamdictus episcopus misit assertorem suum, iamdicto Austendo archilevita, ut predicto Eldhericho et uxori suae Ermelde fecisset perquirere, et in sua presentia exhibere et legaliter prosequeri, sicuti et feci[t] a petitione illius vel ab interrogatione de supradicto iudice. Isti homines in suis responsis dixerunt: «De hac causa, unde nos petistis, scriptura donationis habemus, quod condam Auriolus

ad me iamdicte Ermelde in sua vita fecit et ordinavit et in mea potestate tradidit». Et iussit eam predictus iudex, ut eandem scripturam in suam presentiam exhibere, sicuti et fecerunt. Et predictus iudex audivit eam legentem et relegendem, et invenit eam mendacem atque falsissimam, et contra lege fuerat facta et ad vice morientis, nec signis nec suscriptionibus fuerat roborata nec legaliter confecta, sed signis et suscriptionibus adulterinis fuerat manifesta. Et pro hac causa interrogavit predictus iudex iamdicto Elderico, si se audebat presumere ad Dei iudicium, ut in eadem fraudem conscius non exitisset, aut eadem cartula, que in placito offertur, mendacem nescisse; et ille dixit: «Possum». Et predictus iudex dedit ei placitum constitutum ut se purificaret, ut ad Dei iudicium possit pervenire.

Et ex illis inde recedentibus miserunt asertores suos a predicto episcopo, id est Austendus, Gauzbertus et Aigulfus, ut se veritate legisque in eis ferendi erant parceret, et predictum alodem pro qua altercatio erat, acciperet. Et ille, intercedentibus istis vel aliis bonisque hominibus, adquievit. Et ego iamdictus Eldericus et ego Ermelde iam sumus professi de hac causa que superius dictum est, et cedimus atque tradimus iamdictum alodem a prelibata ecclesia vel in manu Berengario episcopo, ut in eorum iure inrevocabili modo perpetualiter firmetur. Et notum sit omnibus hominibus et in cunctis personis ibi convenientibus in harum noticia valitura consistat.

Data et confirmata notitia sub die kalendarum novembrium, anno V quod Rodbertus, Franchorum rex, regnandi sumpsit exordium.

Ostendus archilevita. Teutfredus levita, qui et coripanta. Wolveradus archilevita. Raimundus levita. Marcutius levita. Amalrichus levita. Udalgarus presbiter. Amaliricus presbiter et claviger. Seniullus presbiter. Aribertus presbiter. Sig+num Bernardus. Sig+num Gauzbertus. Sig+num Bernardus. Sig+num Durandus. Sig+num Aigulfus. Sig+num alio Bernardo. Sig+num Segoinus. Aurucius presbiter. Ego Wilielmus, iudex, huius edictionis tactu necessitate occulorum signoque impressionis corroborans. Soniarius levita.

Sig+num Wilielmus levita, qui hanc notitiam scripsit et die et anno quo supra.

141

1001, maig, 10. Cornellà de Llobregat

El jutge Oruç i el custodi del Palau Queruç resolen la disputa entre Pere i Enric, d'una banda, i els habitants de Cornellà de Llobregat, de l'altra, sobre els drets d'ús d'uns camins de Cornellà. El conflicte se soluciona després que tres testimonis jurin davant l'altar de l'església de Cornellà que els vilatans usen els camins des de fa més de trenta anys i després que Pere i Enric acceptin la validesa del jurament.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, IV, f. 34a-c, doc. 100.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 8.

Notum sit omnibus presentibus et futuris qualiter fuit orta contentio inter homines abitatores de villula de Corneliano de Lupricato, et homines, id est, Petrus et Aenricus. Vetabant prefatus Petrus et Aenricus exios comunes et vias publicas, que ab antiquis possederant et frequentaverant prefati abitatores de Corneliano cum bubis, ovibus, porcis et asinis, cavallis, honeratis et vacuis, vel cum cetera alia animalia, minima et maxima, sine aliquo interdictu, ad illarum comuni proprio. Et convincerunt prefati abitatores ipsas vias et exios: de ipsa villula de Corneliano usque in undas maris vel ad pratos et ad ipsas pasturas una via qui pergit ad Lupricato, alia via qui pergit per arundinetu qui fuit condam Viva, episcopo, et introducit per omnes pascuas et pratos solitos et derivatur usque in undas maris. De hos exios testimonia larga dederunt X laicos et unum presbiterum et protulerunt eos ante Aurutio iudice et Aerutio, palacii custus, et alii plurimi viri. Et elegerunt ex ipsis XI testes tres, id est, Ferreolus, Vital et Solarius, qui per ordinatione iudicis prefato intraverunt in ecclesia Sancta Maria, sita in prefato Corneliano, et iuraverunt prefatos exios possessos ab abitoribus pretaxatis per XXX annis et amplius sine blandimento et impedimento de cuiusque viventis hominis, et exierunt eorum omnia bruta animalia, minima et maxima, prefatos exios et vias prenotatas ubique pascua solita petentia et tutentia usque in flumine Lupricato et usque in ipsas undas maris. Et nos prefati viri, id est, Petrus et Aenricus, recepimus ipsum sacramentum sub altario prenotato. Et evacuamus nos ex ipsas vias et ipso exio de omnia et de omnibus et nullam vocem ibidem ad opus nostrum non reservamus. Ad futuram talem vinculum innodanus super nos ut, si nos aut aliquis homo qui contra has vias et exios prenotatos in contraria venerit, componat vel componamus in vinculo auri C solidos paceque comitis iungendos. Et in antea easdem vias et exios prefatos prenotati habitatores eos habeant, prossideant quiete et secure.

Facta evacuatione VI idus madii, anno V regente Roberto rege, filio quondam Hugonni.

S+m Petrus, S+m Aenricus, qui de hoc nos evacuamus. S+num Cherutius, palacii custus. S+ Aurutio iudice.

S+num Bonushomo, qui hanc evacuationem scripsit die et anno quo supra.

Sig+num Mironi Sendredi. Sig+num Bertrandi Sendredi. Sig+ Sig+num Mironi Totadaled. Testificamur itaque nos prefata secundum autenticam evacuationis scripturam hanc translatum factam fuisse sine diminutione vel augmentacione.

142

1001, maig, 20

Odó, bisbe de Girona i abat de Sant Cugat del Vallès, restitueix una heretat del difunt monjo Eldemar, capturat pels sarraïns, al seu germà Odeguer després que aquest s'hagi querellat davant el tribunal del jutge Odesind per recuperar-la.

A ACB, perg. 1-2-533.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 9.

Noticia in quorum presencia residebat domno Odone episcopo cum congregatione monachorum domum Sancti Cucufati cenobii et in presencia aliorum bonorum hominum qui subtus roboratis sunt. Eadem [h]ora venit Audegario, filium condam Delani, et querelavit se de hereditatem fratri suo condam Eldemari, qui fuit captus in Barchinona, et tenebat eam predictus episcopus iniuste. Unde predictus episcopus in suis responsis dixit quod non tenebat eam iniuste, set in diebus Ioannes abba precepit predictus condam Delani et uxori sue Anna, quando ortus fuit predictus Eldemari, iusserunt eum babtizari et offerri Domino Deo et Sancti Cucufati martiris pro monaco cum omnem hereditate sua quod debebat hereditare per vocem illorum. Post hec obierunt de hoc saeculo et remansit suprestem predictum Eldemari iam vocatum et ordinatum a monaco et captum fuit a sarracenis in Barchinona. Et per hac caussa supra dicta apreendit ipsa hereditate condam Ioannes abba et tenuit eam in diebus suis. Et post obitum suum tenuit predicta hereditate prenotatus episcopus per vocem Sancti Cucufati usque odie. Et per hac re interrogavit Audesindus iudice supra dictus episcopus si potebat adprobare quod condam Delani et uxori sue Anna tradidissent iam dictum filium illorum cum omnem suam hereditatem a prenotatum domum Sancti Cucufati aut non. Set ego Odone episcopus requisivi hoc in quantum potui et per nulla causa non potui adprobare nec in veritate hoc inveniri. Propterea dimitto iam dicta hereditate ab integrum ad iam dicto Audegario et fratri suo Longovardo, exceptus mulnares duos et pecia de terra ubi sunt et quicquid ad ipsos mulnares pertinet. Unde scripturam fecerunt ad domum Sancti Cucufati. Et odie per lege et veritate exvacuo me de iam dicta hereditate in vestra potestate.

Facta ista scriptura XIII kalendas iunii, anno V regnante Roberto rege.

Odo, hac si indignus, gratia Dei episcopus sancte sedis Gerundensis ecclesie et nutu Dei aba, SSS.

Audegarius, Dei nutu abba, S+ Guadamirus, presbiter et monachus, S+ Ato monachus SSS, Davit, presbiter et monachus, SSS, Adalbertus, presbiter et monachus, SSS, Wadamirus, presbiter et monachus, SSS, Amatus, levita et monachus, Scluva, levita et monachus, nos supra dicti hanc scripturam facimus et firmare rogamus.

S+ Seniofredus. Senderedus SSS. Audesindus SSS. S+ Audevagrus presbiter SSS. Gelmirus presbiter, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

143

1002, juliol, 3

Disputa entre el bisbe Salta d'Urgell i Sendred de Gurb, fill d'Anulf, pel castell de Queralt, a Bellprat, l'Anoia. A Barcelona, davant Ramon Borrell I i Ermessenda, comtes de Barcelona, Girona i Osona, els bisbes de Barcelona i Vic, cinc jutges i molts nobles, Salta diu que el castell és de la seu d'Urgell per donació de Guadall. Sendred, però, respon que el va comprar a Domnuç i que té l'escriptura, compra que Domnuç corrobora. Preguntat pels jutges, el bisbe, que no té escriptura, diu que la donació es va fer segons la tradició, és a dir, mitjançant la investidura amb un anell d'or, i que va expulsar els homes que hi havia i n'hi va posar de seus. El bisbe presenta testimonis que ho corroboren en una deposició a la seu de Vic davant els comtes Ramon Borrell I de Barcelona i Ermenegol I d'Urgell, l'arquebisbe de Narbona, una assemblea de nobles i quatre jutges nous.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 234r-v, doc. 796. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», III, doc. 278.

Annus Domini in trabeationis secundus post millesimus, era quadragesima post millesima, septimo anno regnante Rotberto rege franchorum in regno, venit quidam venerabilis episcopus Sanla in civitate Barchinona ante reverentissimo marchiso Raimundo coniuxque eius Hermisindis comitissa intus in domum Sancte Crucis sedis Barchinone ubi adfuerunt episcopi, id est Aecius Barchinonensis et Arnulfus Ausonensis, iudices quoque Gimara, Marcho, Guifredo, Aurucio, Bonus-homo, procerum etiam Hudalardo vicecomite fratrique suo Geriberto, Bonucio Clarummontese, Bernardo Pharense, Miro Hostelense, Suniefro Riorubense, Gaucefredo Huristense, Guisado Lucenense, Odo Accutense, Hugo Monteaccutense et alii quamplures nobilissimi viri quorum incertus est numerus. In horum namque presentia apetivit prelibatus Sanla, Sinderedo, Ansulfi prolis, pro castro Cheralto dicens esse predicto castro iuris ac potestatis seu ecclesie Sancte Marie Sedis Horgillitense pro conlacione Guadalli.

Unde pretaxati iudices interrogaverunt prefatum Sindredum qua pro causa retinebat eum. Qui in responsis suis evidentiter dixit: «Castrum unde me interrogatis ego generaliter emi illum de Domnucio et karta exinde habeo et auctorem. Ecce adest Domnucius interrogate eum». Et ita fecerunt. Et professus est Domnucius vendidisse illum iuxta morem et consuetudinem. Et item interrogaverunt

Sanlanem episcopum quales auctoritates habebat ex predicto kastro, si emerat illum aut si habebat inde generalem scribaturam quod Guadallus fecisset sibi sueque ecclesie, qui evidentissime profesus est dicens: «Nequaquam emmi illum vel abeo exinde aliquam scribaturam, sed Guadallus per tradicionem ac donacionem sicut mos est transfudit illum ac donavit iuri prefate ecclesie vel meo. Et ego statim apprehendi illum et tenui et eieci homines illos exinde qui custodiebant illum et per meum beneficium iteratim introduxi illos ibidem, ut custodissent predictum kastrum mihi fideliter sub munificencie prelibate ecclesie». Tunc prenotati iudices interrogaverunt eum: «Potest hoc ad probare ita esse ut asseris?» Et ille: «Utique possum, date mihi placitum et probabo hoc esse per legitimam probacionem».

Et dato placito ita ut convenissent pariter in comitatu Ausona die V^a feria post festivitatem sancti Petri et ibidem exhibuisset sua testimonia qui legitime testificassent illi hoc quod asserebat. Et ita actum est transacta V^a feria, alio scilicet die quod est VI° nonas iulii, adgregati sunt prenominati iudices in supradicto comitatu Ausone in sede Vico intus in domum Sancte Marie ante illustrissimo comite Raimundo fratrique suo Ermengaudo, ubi etiam adgregati sunt predictis episcopis et pretaxatis nobiles inter quos adfuit Ermengaudus, archiepiscopus Narbonensis, inter quos adfuit Atus Tarantellensis et Amatus Soricensis, Gaucefredus Gerundensis, Sisemundus Olonensis, Raimundus Matronensis, Guillelmus Bacharicensis, Ratfredus Clariensis et iudices qui non fuerunt in primo placito, id est Guillelmo Gerundense, Dacho et Guifredo Ausonenses et Isarno Orgellitense et alii quamplurimi quorum incertus est numerus. In quorum presentia proferens prelibatus Sanla sua testimonia, id est Guillelmo de Ripellas prolis Eldemari, Odo filium Hosten de Civatilia, Arnallo sobolis Bonohomini Cerdaniensis qui uno ore professi sunt vidisse per tradicionem anuli tradere vel donare prenotatum kastrum in potestate supra meminiti episcopi Sallani ad proprio iure supradicte Sedis Orgellitane.

Et tunc pretaxati iudices ordinaverunt illos iuxta ritum fideiussoris ut quod ore profitebantur sacramenta preberent, quemadmodum docent leges gothorum quod testes sine sacramento credi non possunt. Qui dederunt fideiussorem, id est Cherucium Cerdaninensem, ut in crastinum diem videlicet sabbati agerent per condicionem sacramenti quod profitebantur, sicuti et fecerunt: «Nos prenotati testes unum damus testimonium, iuramus in primis per Deum patrem omnipotentem et per Ihesum Christum filium Sanctumque eius Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum veneracionis sancte Marie Virginis cuius baselica sita est iusta domum Sancti Petri sedis Vico, supra cuius sacrosancto altario has condiciones manibus nostris continemus vel iurando contangimus, quia nos suprascripti testes bene scimus et in veritate sapemus et de presente eramus et oculis nostris vidimus quando predictus Guadallus filius quondam Trasoarii tradidit ac donavit predicto kastro Cheralto, cum fines et termines suos et cum omnia que ad iuss perti-

net de predicto kastro, in potestate et dictione supradicti episcopi Sallani, cum uno anulo aureo revestivit eum ad iure propio de predictae ecclesie Sancte Marie Sedis Orgellitane, nos videntes absque aliqua obiectione. Et ea que dicimus recte et veraciter testificamus atque iuramus per super hanc nixum iuramentum in Domino».

Late condiciones V^o nonas iulias, anno VII° regnante Rotberto rege filium condam Hugoni.

Sig+num Guillelmus testis. Sig+num Odone testis. Sig+num Arnallo testis. Nos testes sumus et hoc sacramentum iuramus pariter in unum.

Durandus levita +. Eldemares SSS +. Sendredus archilevita +. Guillelmus levita SSS. Sig+num Guitardus SSS. Sig+num Guisadus Lucensis. Sig+num Guifredus Rionerensis. Sig+num Ratefredus Clarinensis. Sig+num Cherucius Cerdaniensis. Sig+num Isarnus Fundibularius SSS. Baldofredus presbiter SSS. Sig+num Guillelmus. Sig+num Isarnus de Spadamala. Sig+num Durandus Cerdaniensis. Sig+num Adalbertus Gerundensis. Sig+num Guillelmus Villamarinensis, de Gerunda abitator. Vivas presbiter SSS. Qui hunc sacramentum iurare vidimus.

SSS Arnulfus (*signe*) ac si indignus gratia Dei episcopus. Sig+num Ansulfus de Ausona de Montangnola. sss Ermengaudus archipresul. (*Signe*) Ermengaudus comes +. + Raimundus gracia Dei comes et marchio. Wifredus, levita et iudice, sub SSS. Dacho, sacer et iudex, SSS. Isti auditores fuerunt de hunc sacramentum.

Sig+num Orvigius presbiter cognomento Marcho qui et iudex, Bonushomo levita qui et iudex SSS (*signe*), Sig+num Auricio iudice, Isarnus, clericus vel iudice, SSS, Guifredus iudex SSS, Wimara iudice SSS.

(*Crismó*) Bonushomo levita, hec exanitor et iudex, qui has condiciones fideliter recepi et SSS (*signe*) die et anno prefixo.

144

[1001-1002]

El papa Silvestre II s'adreça a Geribert, magnat de la marca del Penedès, perquè no atén les moltes queixes del bisbe de Barcelona pel castell de Ribes i perquè no va acudir a Roma quan el va convocar per Nadal. En la carta el torna a citar i l'amenaça amb l'excomunicació si no en fa cas.

AACB, LA, IV, f. 164b, doc. 387.

Ed. FITA, «Bula inédita de Silvestre II», p. 248. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. doc. II, p. 368. KEHR, *Papsturkunden*, núm. 2, p. 245-246. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 17.

Silvester episcopus, servus servorum Dei, Gerberto salutem et apostolicam benedictionem. Episcopi Barchilonis clamorem super te iam sufferre non possumus.

In transacto mense marcio clamavit. Unde te in Nativitate Domini ante nostram presentiam cum eo venire monui et hanc intentionem, unde clamor est, definire disponens, in eo termino te habere non potui. Iterum ex parte Dei et sancti Petri te moneo venire et apostolica auctoritate precipio te in proximo Pascha Rome nostro concilio adesse, ne Barchilonensis ecclesia ultra me suis clamoribus pulset et in ultionem tui me invitum exagitet. Veni ergo et ad rationem de castello de Ripa cum barchilonensi episcopo te representa. Si Ecclesia legibus debet perdere illud, nolumus umquam ut habeat; et si ad te iuste pertinet, nolumus ut admitas. Si autem his duabus nostris epistolis admonitus venire contempseris et in indicto termino ante nostram presentiam adesse distuleris, quia ecclesiam oprimis, omnium ecclesiarum ingressu careas et a christianorum consortio deinceps alienus fias necnon sub nostro apostolico anatemate innodatus maneat, donec resipiscas et episcopo iam dicto digne satisfacias.

145

1003, maig, 11

Sendred, ardiaca i batlle de la vall d'Andorra, explica que Borrell II, comte de Barcelona, Girona, Osona i Urgell, li va encomanar el castell de Bragacolls, que va aixecar contra els andorrans, que el van atacar i se'n van apoderar, però. Irritat per la negligència, el comte el va empresonar i va voler que li donés l'alou de Somont, que era una herència paterna. Sendred s'hi va negar i va demanar ajuda a Salta, bisbe d'Urgell, que va obtenir del comte la llibertat de Sendred. Agraïts, Sendred i la seva esposa donen l'alou a la seu.

[A] Original no localitzat

B ACU, LDEU, I, f. 140r-v, doc. 422. Còpia del s. XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», III, doc. 286.

Per Ihesum dominum nostrum. Notum sit omnibus hominibus presentibus et futuris qualiter ego Sendredus, quamvis indignus archidiachonus Sancte Matris Sedis Urgellensis et baiulus vallis Norrensis, evenit mihi triste pro peccatis meis sive de racione quia comes Borrellus senior meus fecit castrum contra homines valle Norrensis qui vocatur Bragafols quod comendavit eum mihi. Ipsi tamen homines posuerunt insidias contra castrum et tenuerunt eum, et tamen prelibatus comes missit me in vinculis sive in compedibus et tenuit me longo tempore per illum castrum. Et inquisivit me ut nomine suo per suos optimos homines vel nobiles ut dedissem ei ipsum meum alodem quem habebam in Submonte, qui fuit ex franca de homines de valle Andorra sive ex parentibus meis. Ego autem respondi ei: «Non do hereditatem parentum meorum antea pocius mori». Et missi ad seniore

meum indicium ad Sallanum episcopum et petivit ipse ad comitem et dixit ei: «Quare domine senior tenes clericum et archidiaconem Sancte Marie in vinculis?» Respondit comes: «Si non dederit mihi suum alaudem quam habet in Submonte non dimitam eum». Respondit episcopus: «Ipsum alaudem quem inquiris iam est ex iam dicta Genitricis». Ut autem audivit comes verba episcopi et probavit omnia vera esse fuit iratus nimis et abstraxit me a compedibus sive a vinculis.

Et propter hoc beneficium, quod fecit mihi Dei Genitricis Virginis Marie et Sanla pontifex senior meus, donamus ego Sendredus filius Centoli et mulier mea Ermeriga ad domine mee iam dicte Dei Genitricis Virginis Marie alodium quam habemus in Submonte iam dictum cum exiis et regressiis suis sive cum omnibus suis pertinenciis, ea videlicet racione ut prelibatum alodem teneamus nos [quan] diucumque vixerimus vel consanguinei nostri in servicio Sancte Marie [...] donacione Sallani episcopi vel successores suos, id est casas, casalibus, ortis, ortalibus, vineas, vinealibus, terras cultas vel heremas, mulinis, mulinaribus cum exiis et regressiis suis sive cum omnibus suis pertinenciis, ea videlicet raomnibus aragariis, omnia et in omnibus quicquid dici vel nominari potest vel quicquid ad usui hominum pertinent sine ulla reservacione. Et habet affrontaciones iam dictus alod in ipso torrente qui venit de Sancto Andrea, prope ipsam triliam Sancti Petri, a parte orientis, de meridie in terra Sancti Petri de ipsa Sede sive in terris rusticorum Sancte Marie, de occiduo in terris qui sunt ex rustici Sancte Marie prelibate sive in torrente que vocatur Ballomir, de parte vero circi in villarunculum que vocatur Feners sive in eius terminis. Quantum inter istas affrontaciones totas includunt vel isti termini ambiunt sic dono ego Sendredus et mulier mea Eimeriga, sicut superius insertum est, alme Dei Genitricis quicquid ibi habemus vel abere devemus totum ab integrum sine ulla reservacione. Quo si etiam evenerit, ut posteritas nostra fuerit finita sive nostra consanguinitas et desinant esse clerici in servicio iam dicte Dei Genitricis, veniat in potestate canonicorum eius ibi degencium ad perfruendum eum omni tempore, est manifestum. Quod si nos donatores ullusque homo vel femina aut ulla subrogata persona qui contra ista carta donacionis venerit aut venerimus ad inrumpendum non hoc valeamus vindicare quod requirimus sed componamus in triplo cum omni sua inmelioracione, et in antea in iram Dei incurramus et cum Iuda traditore qui dominum tradidit et Datan et Abiron quem terra vivos absorvuit abeamus participacionem, et ista carta donacionis firmis permaneat modo et omnique tempore et non sit disrupta.

Facta carta donacionis V idus maii, anno VII° regnante Rotberto rege.

Sig+num Sendredus archidiaconus, Sig+num Ermeriga compar sua qui hanc cartam donacionis fieri iussimus et testes per punctos firmare rogavimus.

Sig+num Geruz. Sig+num Guillelmus vices comes. Sig+num Dacho. Sig+num Miro de Alas.

Durabiles presbiter, qui hanc cartam donacionis rogatus scribsi SSS die et anno quo supra.

146

1003, juny, 4. Besalú

Davant Bernat I Tallafarro, comte de Besalú, tres jutges i pròcers de la cort comtal, el bisbe Odó compareix al castell de Besalú per reclamar al comte la possessió de les parròquies de Sant Feliu de Beuda i Sant Pere de Montagut, amb els delmes, les primícies i les oblacions. El comte escolta la reclamació i, tement transgredir el sants cànons, dona els temples amb els corresponents drets a la seu.

[A] Original no localitzat.

Ed. *España Sagrada*, XLIII, ap. 26. *MONSALVATJE, *Noticias históricas*, II, doc. 24.

Antiquitus enim sancitum est et in praecedentium patrum sententiis reperimus scriptum ut iudex de re discussa iudicia conscribat suaque manu roboret, ne fortasse quaelibet in futurum ex hoc intentio moveatur. Quare ego Sonifredus iudex et Willelmus et Sendedus iudices imperante Bernardo gratia Dei comite scripturae notitia statuimus qualiter modo venit Odo episcopus sedis Sanctae Mariae Gerundensis ecclesiae una cum suorum caterva clericorum in castrum Bisullunum ante suprascriptum comitem ante suosque regni proceres, id est, Adalbertus, Albodela, Nadamiro abbates, laicorum praesentia, Miro vice comes, Auriol, suoque filio Iohanne, Adalbertus filius Fredoloni, et Adalbertus Tassioni, Amarico, Sonifredo, Rogario, Bonifilio, Miro, Menardo, Ardimanno, Arnal Teberto, et item Senfredo, Stephano saione, et ante supradictos iudices vel ceterorum bonorum hominum ibidem consistentium suam ingentem proposuit querelam de parrochia Sancti Petri qui est situs in Monteacuto, et de parrochia Sancti Felicis cuius domus est fundata in villa Beutte, quod praedictus comes tenet, et clamat ut has ecclesias cum omni eorum decimas et primitias, vel oblationes debent esse propriae de praedicta sede et in eius iure manere perenniter.

Praedictus comes libenter eum audivit et diligenter inquisivit utrum debent esse praedictae ecclesiae cum omnibus quae ad ea pertinent de praefata sede, an suus directus per ullam suam acquisitionem aut per vocem suorum parentum. «Has igitur voces requisitas ego suprascriptus Bernardus audivi auctoritates (forte auctorisantes) praefatam sedem timui transgredi praecepta sanctorum canonum, et recognovi meminitas ecclesias cum omni quae ad eas pertinent plus esse directum Domino Deo suaeque Genitrici Mariae et de praedicta sede vel suprascripto Odoni episcopo quam meum aut de nulla potestate seculari sine consensu aut

donitum de suprascripto episcopo aut suis successoribus. Et ego suprascriptus Bernardus eas per directum de praedicta sede in potestate suprascripti Odoni episcopi et canonicis eius qui ibidem aderant, id est, Willelmo archilevite, et Argimiro primi scrinii, necnon et Agalberto, et Adalberto, Arnusto videlicet et Raimundo, Galindo quoque et Bonefilio, Soniefredo scilicet et Gondemaro, Domnutio quamvis et Willelmo, et Sperandeo et Berengario, Petrone et Alexander, ut deinceps ego nec ullus vivens homo nec ulla potestas secularis suprascripta ecclesias omnia quae ad eas pertinent de iure praefata sede subtrahere aut violare praesumat, et qui haec facere praesumpserit, aut istam scripturam nostrae definitionis violare conevarit, aut invalidam eam fieri voluerit, hoc quod repetierit inane fiat, et omnipotens Deus una cum sanctis suis ei resistat, et insuper ista supra nominata omnia a suprascripta sede in quatruplo componere cogatur, et canonicae damnationi subiaceat et in antea ista notitia vel diffinitione firma et inconvulsa permaneat in aevum».

Acta est igitur haec notitia vel diffinitione secundo nonas iuni, anno septimo regnante Rodoberto Rege.

Signum Bernardus, gratia Dei comes, qui hanc notitiam vel diffinitionem firmavi et testibus ad roborandum tradidi.

Signum Miro vicecomite. Signum Oriol. Signum Arnal. Signum Mir. Signum Adalbertus. Signum Almaricus. Signum Adalbertum. Signum Menardus. Signum Ardeman. Adalbertus. Sonifredus. Signum Abbo, abba coenobii Sancti Laurentii. Miro. Stephanus.

Ego Guillelmus iudex huius edictionis tactus necessitate oculorum signoque impressionis corroboro.

Sonifredus iudex. Adalbertus, sacerdos et abba subscripsi.

147

[c. 1003], octubre, 14. Nespla (Mura)

Ervigi Marc, bisbe i jutge, acudeix a Nespla, a Mura, al comtat de Manresa, per jutjar la querella que el jutge Borrell, en nom de Sant Llorenç del Munt, ha posat a Oliba, representant de Delà, pel domini i la senyoria del monestir sobre un alou que el comte Borrell va donar a Sant Llorenç fa trenta anys i que Delà diu que és seu, de manera que es nega a acceptar el dictamen de la justícia. Delà va posseir l'alou, pel qual va pagar censos i tributs, però va cometre un delicte i va ser castigat. Llavors va reaccionar trencant els lligams amb Sant Llorenç, i alhora es va fer d'un altre senyor, mentre feia agredir el jutge Borrell i robar-li un mul. Atesos aquests fets, Ervigi Marc confirma els drets del monestir sobre l'alou i imposa una composició a favor de Borrell per raó del mul robat.

A BC, perg. 2079.

Ed. MIRET, «Los noms ... de Terrassa», doc. 33. BALLBÈ, *Matadepera*, doc. 212 i 214. *PUIG, *El monestir*, doc. 110.

Pateant aures fideles qualiter ego in Dei nomine Marcus episcopus qu[i] et iudex accessi in comitatu Minorisa in valle Nespula et audivi petitionem qua Borrellus iudex apertivit Olibane, qui fuit fideiussorem de Dela, ut in placito suo se presentasset et iuxta leges omnia difinisset, et noluit et extraxit se de ipso placito et non ibi ullo modo accessi. Et postquam accessit montus et iussionibus meis nullo modo obtemperavit nec acquievit. Et hec est causa unde apertivit fidemiussorem supradictum in presencia Baroni, Gondemari, Suniari, Baioni, Adroari, alio Gondemari, Gondevini, Adalberti, Guadamiri, Salomoni, Mironi sacerdoti, Teredi, Marchoni et alii quamplures, scilicet quale Dela proclamavit alaudem Sancti Laurenti suum esse proprium et franchum, quem Sanctus Laurentius XXX^{ta} annos abebat possessum iure proprio per cartam quem condam comes Borrellus fecit ad predicta domum Sancti Laurenti. Et idem ipse Dela per hos supradictos XXX^{ta} annos servivit illum ad predicta domum Sancti Laurenti et donavit tascas et oblias et [r]eceptiones, sicut ceteri omnes de ipsum alaudem tenent, donant et serviunt. Et distrinxerunt eum ministri Sancti Laurenti pro suo excessu sicut alii sui consimiles. Et postea ille exvasit et dirumpit de potestate Sancti Laurenti et fecit ibi alium senioraticum et fecit assallire ministrum Sancti Laurenti supradictum Borrellum et fecit ei tollere suum mulum. Propter ea fuit apertus istum fideiussorem. Idcirco ego in De[i] nomine Marcus consigno et contrado predictum alaudem in potestate et dicione Sancti Laurenti et iubeo componere supradicto fidei[u]ssore aliut tantum alaude de suo, et omnibus mobilibus rebus quod ibi inveni tradidi in potestate predicti Borrelli propter suum mulum quod in quadruplum ei componere debuerat, eo quod ipse ..., et in propter quod condam comes Borrellus instituit in ipsa scriptura, qui hinrumpere voluerit componat in duplo. Igitur ego pretextus Marcus, ut agnovi istum directum et audivi ... [quod]d predictum Delanem dedisse tascas, et quia fecit alium seniorem que non licebat ei facere, ideo consignavi et consigno, tradidi ac trado predictum alaudem in potestate et di[rectum Sancti Lauren]ti, ut dictum est. Et omnes mobiles res in potestate predicti Borrelli.

Facta recognocione et consignacione vel tradiccione et extradiccione II idus octuber, [...] [reg]nante Roberto rege.

Sig+num Oliba, qui ista extraccione et consignacione fecit et firmavit et firmare rogavi.

Sig+num Barone. Sig+num Baio. Sig+num Adroario. ... Sig+num Guadamir. Isti testes et presenciales fuerunt. Sig+num Gondevini. Sig+num Adalberti. Sig+num

Salamoni. Sig+num Marchoni. Sig+num item alium Godmar. [...] [Ervi]gius, Dei gracia episcopus, cognomenato Marcho, qui et iudex.

[...] sacer et scripsit cum literas fusas in verso III ubi dicit «supra», SSS die et anno prefixo.

148

1004, febrer, 15

Davant el tribunal del vescomte Ramon i el jutge Guifré, Esperandéu, feudatari del vescomte, evacua a Ejó un alou del terme del Sevedà, al torrent de Vallossera, al comtat d'Osona. Esperandéu el considera un feu, però Ejó diu que el seu pare difunt i ella el van tenir en plena potestat més de trenta anys, fet que dos testimonis corroboren.

AACV, cal. 6, núm. 807.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 680.

In i[ud]icio Remundus vice[schom]les et iudices Vivifredus et in presencia En[negon]e, Oliba, Ugenie et Aundancio et aliorum bonorum hominum qui [ibi] dem aderrant a petitione Sper[an]deo, qui est [in]fauditario de seniori suo Reimundus viceschomes, vel exvacuo qualiter petieram Ego femina de ipsum aulodem quod ille tenebat in sua potestatem, quod feus debebat esse. Unde illa Ego femina dixit in suo respon quod pater suus qui fuit Esarnum condam et ea Ego femina tenebamus in nostra potestate seu XXX^{ta} annos et amplius. Unde vos supradicto iudice interrogasti diligenter plures vices si potuebam hoc provare predicta Ego femina cum testimonia legitima et dedit illam sua testimonia placitos legitimos vel constitutos, sicut lex iubet, id est, Adrover et Vincemalo. Et est ipsum aulodem in comitatum Aussona, in terminio de Sevedano, in valle Orsaria. Et affrontat: de parte orientis in aulode de Donamio condam et de meridie in ipsa via que vadit a Pugolorigo et de hocciduo in terra de Reimundo vicescomes et de cerci in terra Sancti Petrii sedis Vigo. Quantum in istas affrontaciones includunt sic dedit illa sua testimonia, sicut lex iubet, set manifestum est e[...] in omnibus me recognosco a te predicto Sperandeo vel exvacuo in vestrorum iudicio.

Facta regnucione vel exvacuacione VX kalendas marcii, anno VIII regnante Radbertus rex.

S+m Sperandeo, qui ista regnucione vel exvacacione fecit et firmare rogavit. S+m Ennegone. S+m Ichila. S+m Suniefredus. Raimundus, gracia Dei viscecomes, SSS. SSS Wifredus SSS.

Vidales presbiter, qui ista regnucione vel exvacuacio SSS ne scripsit et subscripsit die et anno quod supra.

149

1004, febrer, 17. Besalú

Davant Bernat I Tallaferro, comte de Besalú i Ripoll, dos jutges i pròcers de la cort comtal, el bisbe Odó de Girona compareix per reclamar la possessió de les esglésies de Tortellà, Argelaguer i Sadernes, que posseeixen Oriol, Bonfill i Guillem. Els demandats argumenten que fa més de cent anys que les esglésies són possessions familiars. El bisbe, però, presenta com a prova una escriptura i testimonis, entre els quals el bisbe Arnulf de Vic, que també actua com a mandatari. Aquests fets inclinen els demandats a renunciar a la possessió de les esglésies.

[A] Original no localitzat.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, pàgs. 259-260. *MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 226.

**Catalunya Romànica*, IV, pàg. 72.

In iudicio Bernardi, gratia Dei comiti, seu et de iudices qui iussi sunt iudicare, id est, Seniofredus et Senderedus iudices, in presencia Wadamiro, Adalberto, Wifredo, Abbone abbates et Wilielmo archilevita, laichorum presencia Arnal, Mironi vicecomite, Gauzefredo, Senderedo, Pontio clerico, Tassioni, Richardo, Stephano, Salone et aliorum multorum bonorum hominum ibidem consistentium. In istorum namque supra dictorum presencia veniens Oddo, episcopus Sanctæ sedis Mariæ Gerundensis aeclesiae, cum suis clericis in kastro Bisulduno, ante predicto comite vel iudices supra scriptos. Inter multas alias querelas querelavit se de parrohechias de Torteliano et de Argelagario et de ipsas aeclesias qui in iam dictas villas sunt fundatas in honore Sanctæ Mariae. Unde arserto vel mandatarius predicta sede extitit Arnulfus, æpiscopus Ausonensis, abba Sancti Felicis, et petivit homines, id est, Oriol et fratri suo Bonefilio et Wilielmo de ipsa parrochia de Saturnense, et de ipsa æclesia de Sancta Cecilia, eo quod iniuste abstraxissent predictas æclesias cum illorum parroechias et cum omnia ad eas pertinentibus de iure prelibata sede.

Responderunt isti nominati Oriol et Bonefilius et Wilielmus quod centum annos et amplius inter illos et illorum parentes tenuerunt eas iure hereditario sine blandimento de ullo æpiscopo sedis Gerundensis. Unde supra scripti iudices interrogaverunt suprascripti Oddoni æpiscopi, si possit ostendere ullam scripturam aut ullum iuditium unde possint cognoscere si est directus predicta sede, an non. Respondit Oddo episcopus: «Possim utique». Et ostendit veridicam scripturam de difinitione quae fecit Wigo, æpiscopus bonae memoriae, inter Abbone levita et Flavio presbitero, unde supra scriptus Abbo tenebat per ius prelibatae sedis et donitum praefati Wigoni proprii æpiscopi iam dictis ecclesiis de Torteliano et de Argelagario et de Saturnense, cum aiacentiis et apenditiis earum et cum decimis et primitiis earum et Flavius similiter ipsa de Talexano.

Et isti suprascripti heredes responderunt umquam non tenuisse ullus æpiscoporum supra scripta sedis supra scriptas parrochias in iure suo nec eas dedisse alicui.

Prelibati vero iudices adhuc interrogaverunt supra scriptum pontificem, si potebat probare per testes idoneos quod suprascriptus Wigo vel successores sui tenuissent iam dictas parrochias. Idcirco suprascriptus Oddo profert sua testimonia, id est, Arnulfum æpiscopum, qui et mandatarium, et Wilielmum archilevitam eiusdem pagi, qui proferunt se iurare quod illos videntes et audientes tenuit eas Abbo levita supra scriptus, et recognovit eas per directum de Sancta Maria supra scripta sede et per donitum de Mirone æpiscopo.

Denique supra scriptus Oriol, et Bonefilius et Wilielmus «ut vidimus iam dictam scripturam et tam verissima testimonia una cum consilio et licentia domni Bernardi principis prae-fati atque cum cuonsultum prae-fatorum iudicum non accepimus sacramenta sed recognoscimus supra scriptas ecclesias cum illorum parrohechias et cum omnes res ad easdem ecclesias pertinentes plus debet esse de æpiscopo scripta sede per directum, quam de nos aut de heredibus nostris sive de ullo homine iure hereditario. Ob hic recognoscimus nos et exvacuamus in vestrorum hominum presentia vel iuditia quod neque nos neque ullus de heredibus nostris vel aliqua [...] persona umquam audeat violare vel dirumpere vel inquietare supra scriptas parrochias de iure Sanctæ Mariae sedis Gerundensis, et qui haec facere presumpserit hoc quod petierit non valeat vindicare, sed libram auri componat, et in antea ista [...]one firma permaneat omni tempore».

Facta recognitione vel exvacuatione XIII kalendas marci, anno VIII regnante Rodberto Rex.

Sig+num Oriol, Sig+num Rechads, Sig+num Bonefilius, Sig+num Richelde, qui hanc recognitione vel exvacuatione firmavimus.

Sig+num Wilielmus.

149 bis

1005, març, 19

Sendred, vicari del castell de Sallent, evacua i restitueix al monestir de Sant Benet de Bages un alou que Avagri, fill de Gotmar, va donar al monestir quan es va fer monjo i que ell va retenir injustament.

A AMM, FB, doc. 1221.

Ed. *BENET, *La família*, ap. 2.

In nomine Dei regis eterni miseratoris et pii. Ego Sendredus, vicario chastro Salent, cognitum esse volo hominibus, Deum metuentibus, qualiter accidit mihi

causa ignorancie, scilicet, quia deliqui in Deum et contrarius extiti adversus cenobium Sancti Benedicti, eo quod abstuli illi ipsum alodem de condam Godmari, unde me culpabilem recognosco et veniam ex poscho aut miseratorem Deum et prolibati cenobii, sive eius abbati Ramioni et cuncta congregacione ibi Deo famulanti ut illorum precibus michi subveniant et predictum facimus. Quod recognosco Deum exorante dimittant ob inde ego iamdicto Sendredus ipso alode de condam Godmari, quod prolis eius Avagri qui se med ipsum prefato cenobio abstulit et ibi ipso aulode contulit, et ego persumciosus de potestate pretaxato cenobi abstracxi promptuosus et devotus, me recognoscho et ipso alaude iam dicto cenobio et ibi Deo militancione, iuri proprio restituo, ut ab odierno die in antea faciant sicut aliis munificentis propriis Sancti Benedicti. Et sic me evacuo ut ad futurum nec ego Sendredus nec ullus de propinquis vel successoribus meis vel ulla persona hominum predicto alaude petere non presumat, nec de dominacione, predicto monasterio abstraere. Et qui facere voluerit unc pactum recognicionis vel euvacionis cum resistat, et in super sacrilega damnacione percipiat, et pro [sua te] meritatem predicta homnia in quadruplum persolvat quem ad modum sacros canones percipiunt. Et in antea hunc pactum euvaquacionis incon[vulse] persistat in secula.

SS Sendedredus SS, qui hunc paginam evacuacionis atque professionis feci et manu mea roboravi et firmarique rogavi.

Randulfus levita SS. Wifredus levita, qui est iudice, sub SS.

Facta recognicione vel euvacuacione XIII kalendas aprili, anno VIII regnante Rauberto rege.

150

1009, juny, 2. Sant Pere de Reixac

El jutge Ervigi Marc, davant l'església de Sant Pere de Reixac, al comtat de Barcelona, resol un conflicte entre Bella i la seva filla Orista, d'una banda, i Goltred, oncle d'Orista, de l'altra, enfrontats per l'herència de l'espòs de Bella.

A ACB, LA, II, f. 190c-d, doc. 568.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 129.

In nomine Domini. Ego Bella femina, una cum filia mea Uristia, tibi fratri meo Goltredo, qui et avunculus Uristie. Certum quidem et manifestum est enim qualiter venimus ante foras Sancti Petri, situm in villa Rexago, in comitatu Barchinonense, supra alveum Bisaucio, in presentia Plancharii, prolis Aitioni, et Suni(e)fredi, prolis Flavii, et Sinderedi, prolis Dachoni. Ordinante iudice Marcho, sub presentia Lon-

govardi, Belloni presbiteri et alii Belloni, Lobatoni, Bonus, Ermemiri, Ennegoni, Gifredi, Cixilani, Petroni, Richarii presbiteri, Dominici, Iuschafredi presbiteri, Egigani, Arnalli, Ranumiri, Gathoni, Gilmundi, Mironi et aliorum multorum bonorum hominum ibidem adsistencium, venit supra fata Uristia et appetivit Goltredum, avunculum suum, pro hereditate paterna, quod asserebat neglencia illius vel patri sui condam Bladini fuisse viciata vel perdita. Unde repetimus nullo modo neglencia eorum supra dictorum, id est, Bladini et Goltredi, fuisse aliquid viciatum vel perditum, sed, quod patulum est omnibus, Bonifilius, prolis condam Sinderedi, abstulisse illis omnia per vim et potencialiter et tenuit et nullomodo rendere voluit, donec cartulam ab eis exegit nolenter, quod firmare fecit imperio suo supra nominata Bella et Bladino et Goltredo. Et ideo talis petitio inanis et vacua existimamus, quia nullam rationem firmitatem habere videmus. Sed ut compescat eorum iurgia, mandamus et ordinamus Goltredum pacificare cum eas et, quamvis iniuste, dare eis numos III in rem valentem. Igitur et ego Uristia una cum mare mea, nomine Bella, accipimus hanc sumam compositionem et facimus hanc securitatem et exvacuationem, ut ab hodierno die et tempore nec nos, nec ullus vivens homo, nec ulla subrogata persona de hac causa vel de hac petitione tibi supradicto Goltredo appetere vel inquietare presumat. Quod si facere presumpserit, non hoc valeat quod requisierit, sed componat in vinculo auri libram I. Et in antea hanc securitatem vel exvacuationem firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta securitate et exvacuatione IIII nonas iunii, anno XIII regnante Roberto rege, filium condam Ugoni.

S+m Bella femina, S+m Uristia, nos qui ista exvacuacione fecimus et testes firmare rogavimus.

S+m Durabile. S+m Gilmundo. S+m Petrus. S+m Dominicus. S+ Bellus presbiter. Gischafredus sacer SSS. S+m Egigani. S+m Arnalli. S+m Ranumiri. S+m Gathoni. S+m Gilmundi.

S+ Ervigius, Dei gratia episcopus, cognomento Marcho, qui et iudex.

S+ Poncius, cognomento Bonifilii, qui hec scripsi et SSS cum litteras raras in verso VIII sub die et anno prefixo SSS.

151

1009, juliol, 23

Morgad i la seva muller, Godevira, venen a Ingilberga, abadessa de Sant Joan de les Abadesses, un clos o una terra a la vall de Ripoll, a la vila de Ges, al comtat d'Osona, que els va pervenir per l'esmena i la reparació que van prendre d'Oliba. El preu de venda és de sis sous in rem valentem.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Borrell, núm. 98.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2.169. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 99.

In nomine Domini. Ego Morgadus et uxori sue Godevira vinditores sumus tibi Ingilberga abbatisa hemprice. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi closu vel terra, qui nobis advenit de ipsa emenda quod prendidit de Olibane. Et est ipse closus in comitatu Ausona, in valle Ripullense vel in terminio de villa Ies. Et affrontat ipse closus de oriente in torrente de Kanalilla, et de meridie in flumen Tezer, de occiduo in strada, et de circii in terra de nos vinditores. Quantum in istas affrontaciones includunt, sic vindimus tibi ipsa terra vel ipse closus, tantum quod nos pediculus et fixuratum est, ab integrum, cum exio et regresio earum, in propter precium solidos VI in rem valentem. De nostro iuro in tuo tradimus dominio potestate, abendi, vindendi, donandi seu comutandi. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra hanc ista karta vindicione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, set componat ipsa terra in duplo cum omne suam inme-lioratione. Et in antea ista karta vindicione firma et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta karta vindicione X kalendas agusti, anno XIII regnante Radevertus rex.

Sin+um Morgadus, sin+um Godevira, qui ista karta vindicione fecimus et firma-re rogavimus.

Sin+um Orfeto. Sin+um Gillado. Sin+um Abone presbiter.

Savaricus, sacer, q[ui] ista karta vindicione scripsit et (*Senyal*) die et anno quod supra.

152

1010, abril, 23

Els esposos Ramon IV i Major, comtes de Pallars Jussà, atorguen al monestir de Santa Maria de Gerri dues coromines, una sota el castell de Puigcercós i l'altra al terme de Llimiana. A petició de l'abat Igilà i els monjos, també donen als homes de Sant Martí de Barcedana el dret de llenyar, pasturar, comprar i vendre i tot el necessari, com els altres homes del comte. L'abat reclama així mateix l'església i l'alou d'Eroles, que injustament li han estat presos, i el comte i la comtessa els hi tornen.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 1619, Cartoral de Gerri 5, doc. 68, f. 27v.

C BC, ms. 426. LLOBET, *Colección diplomática*, doc. 32, ff. 28v-29. Còpia del segle XVIII.

Ed. VALLS, *Els orígens*, p. 40-41. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 2.

Ignasi Puig i Ferreté estableix per al document la data de (1012) abril 18.

In Dei nomine. Ego Raimundi Suniarii comitis et uxor mea comitissa nomine Maior, tacimus hanc cartam donationis ad domum Sancte Marie Gerrensis cenobii et sancti Vincentii martiris Christi, de duas condaminas magnas et bonas qui sunt in ipsa marcha; una est in ipsa riparia de Guardia subtus castrum de Puiocercos et est in loco ubi dicunt ad Fonte Porcello, prope flumen Nocharie et prescripta condamina habet afrontationes de una parte in via, de alia in torrente, de tercia in flumen Nocharie; quantum inter istas afrontationes includunt sicuti donamus ad iam dicte sancte Marie et sancti Vincentii ab omni integritate imperpetuum per abendum; alia condamina est in terminio de Ligmignana in rivo quam vocant Gaveth in loco ubi dicunt ad Sanctum Petrum cum idem aecclesiam; et ipsam condaminam habet afrontaciones una in iam dicto rivo, de alia parte in ipso alode de Terraza et de Ligmignana et donamus iam dicta condamina sicuti alia supradicta fecimus, et donamus prescriptas condaminas in manu domni Igilani abbatis pro remissione omnium parentorum nostrorum et nostros de peccatis nostris. Et insuper iam dictus abbas et monachi eiusdem loci rogaverunt nos ut ad homines qui stant in Sanctum Martinum de valle Circitana ut dedissemus ad imperamentum in terra nostra, quod et fecimus, dedimus lignare, pascuare, emere, vendere et omnem quod opus eis fuerit sicut alii nostri homines. Similiter ipse abbas querelavit unam ecclesiam de Reola cum ipso alodio quod perdiderat iniuste et reddimus eam similiter.

Actum est hoc. Si quis sane qui contra hanc cartam donationis venerit ad dirumpendum non hoc valeat agere sed componat eam in triplo et cum Iuda traditore partem accipiat in infernum.

Facta ista carta donacionis VIII° kalendas madi, X^oIIII^o regnante Rodberti regis.

Si+num Raimundi Suniarii comitis et Maior comitissa, uxor eius, qui hanc cartam donacionis rogavimus scribere et testes fecimus firmare. Sig+num Maior comitissa. Sig+num Borrel Sanz. Sig+num Guilaberts Eiz.

Adala presbiter manu propria rogatus eam scripsit sub die et anno SSS quo supra. Raimundus + comes. Maior comitissa +.

153

1010, juliol, 29. Barcelona

Davant Ramon Borrell I, comte de Barcelona, Girona i Osona, acabat d'arribar de l'expedició a Còrdova, la comtessa Ermessenda, dos jutges, els bisbes de Barcelona, Girona i Vic i molts optimats, compareix al palau comtal de Barcelona l'abat de Sant Cugat del Vallès, que acusa Geribert de retenir la torre de Moja, que el seu germà, Adalbert, mort durant l'esmentada expedició, va deixar al monestir. El tribunal dona la raó a l'abat i confirma el domini i la potestat de Sant Cugat sobre la torre.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 404, f. 122r-122v. Còpia del segle XIII.

Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. 5. *RIUS, *Cartulario*, doc. 439.

Aquest document està relacionat amb el 155, datat l'1 de maig de 1011.

De turre de Moia

In omnipotentis Dei nomine. Cunctis sit notum katolicis, quia in anno quo domnus Reimundus, inclitus comes, reversus est a Corduba, ad quam, cum fratre suo Ermengaudo perrexit cum exercitu contra barbaras naciones, fatalis casus accidit cuidam Adalberto, proli Guitardi vicecomitis, qui antea in sua memoria suam extremam legaliter ordinavit voluntatem. In qua ordinacione possessionem quam retinebat, id est, turris que dicitur Moia, cum omnibus pertinenciis cultis vel eremis, destinavit seu relinquit cenobio Dei almi martiris Cucufati. Postquam autem obitus prefati Adalberti fuit repertus heredibus suis, hi sunt, Geribertus et caeteri tam illam vocem, id est, iam dicta Moya, quam Adalbertus per vocem hereditatis sue retinebat, abusive usurparunt, et in sua potestate perducere; qua propter surrexit abba prefati cenobii, domnus Guitardus, cum documenta vel voces Beati Cucufati, et detulit querimoniam in Barchinona civitate, in palacio, quorum iam dictum principem suamque coniugem, ubi multi interfuerunt optimates et pontifices hii: Deusdedit Barchinonensis, Borrellus Ausonensis, Petrus Ierundensis, a petens vel accusans prenommatum Geribertum fratresque ipsius. Aderant quidem ibi iudices, Guilielmus Ierundensis, Guifredusque Ausonensis, quibus prefatus comes hanc causam precepit examinare. Prefati autem iudices ab utraque parte causa discussa atque, ut premissum est, ita professa nil aliud potuerunt diiudicare, nisi illud quod auctoritas legis discernit, id est, ut Sanctus Cucufas predictam suam causam deberet recipi et iam dicti presumptores in dominio Sancti Cucufati predictam Moiam relinquere, sicuti imperantibus iudicibus per decretum legis fecerunt, quia ita constringit lex et amplius, qui domum vel causam inquietat absentis. Et insuper illi qui ab alia sua hereditate predictum Adalbertum repellebant, ab ac parte Moie modica vel residua illi silere debent in secula. Nos vero, prefati iudices, preligatam Moiam integerrime, cum terminis et aiacenciis suisque pertinenciis confirmamus in dominio et potestate Sancti Cucufati, ut si quis ulterius ab eius potestate aliquo modo voluerit disrumpere vel in aliquo molestare, predicta omnia, cum XX auri libras in quadruplum ei componat, et hoc exemplar constitutionis firmum persistat in evum.

Hactum est hoc IIII° kalendas augusti, anno XV° regni regis Rotberti.

Guifredus, levita, que et iudex hec legibus deliberans sub SS. Gondeballdi Bisorensis. S + m Seniofredi Baralis. (*Senyal*) Guifredus Midionensis. S + m Reimundi de Matrona.

(*Senyal*) Reimundus, Dei gratia comes et marchio, (*Senyal*) Ermesendis, Dei gratia comitissa, nos cum prefatis iudicibus, pontificibus et primatibus hoc pactum firmamus, stabilimus, firmarique rogamus.

Geraldus, subdiachonus, scripsit in prefato die et anno et sub SS.

154

[1009 o 1010]

Davant el tribunal dels jutges Ervigi Marc i Oruç, Guitard, fill del difunt Arnau, i Borrell, fill del difunt Guifré, disputen al prevere Bonuç, Julià i els seus germans Amat i Miró unes cases a Barcelona que reclamen com a herència paterna, però no aconseguen provar-ho, mentre que Bonuç i els seus germans demostren que les tenen per commutació amb el monestir de Ripoll. Guitard i Borrell evacuen les cases.

A ACB, perg. 1-4-18.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 150.

In Dei nomine. Ego Guitardus, filium condam Arnaldi, et Borrellus, filium condam Guifredi, tibi Bonucius presbiter qui et Iulianus et fratres tuos Amatus et Miro, utrisque fratribus. Manifestum est enim qualiter petivimus vos in civitate Barchinona pro nos et pro heredibus nostris pro hereditate, que succedi nobis putabamus, ante iudices eiusdem civitatis, id est, Marchus episcopus qui et iudex, et Aurucio iudice, et in presentia nobilium virorum Gondemarus, Witardus, [R]icharius, Truitarius, Sisenandus, Guadaldus, prolis condam Seniofredi, clericorum quoque Petrus presbiter, Maiori sacer, Georgius presbiter, Bonushomo presbitero, et aliorum multorum bonorum hominum ibidem adsistentium. Unde iussi sumus adprobare a supra dictis iudicibus si patres nostri tenuerunt vel possederunt ipsas domos, que petebamus ut probassemus, legitime et iuxta leges, quod nullo modo adprobare potuimus. Unde ostenderunt nobis illorum legitimam adprobationem et voluerunt probare quod Goldregodo, condam comitissa, emerat ipsas domos et dederat ad cenobium Sancte Marie Riopollensis et illi per comutationem eos habuerunt.

Igitur nos prefati Gitardus et Borrellus recognoscimus illorum directum et facimus illis hanc securitatem et exvacuationem, ut ab hodierno die et tempore nec nos nec nullus ex heredibus nostris, nec ullus vivens homo neque ulla subrogata persona, vos de hac causa petere vel inquietare presumat. Quod si hoc facere presumserit, non hoc valeat vindicare, sed componat vobis in vinculo auri libras II, vobis perpetim habituras. Sunt namque predictos domos infra muros civitatis Barchinone, iuxta domos de Senderedus, prolis condam Servodei, et iuxta domos

qui fuerunt de Bonucius, filium condam Sindaredi, et iuxta domos qui fuerunt de Felice, clerico greco, et iuxta duas vias aquilonensis et occidentis. Et ista exvacuatione et securitate inrumpere non permittatur, sed pro temporali iudicio firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta exvacuatione vel securitate V kalendas, [...] anno XIII regnante Roberto rege franchorum.

S+ Guitardus, filium condam Arnaldi, S+ Borrellus, filium condam Guifredi, nos qui ista securitate et exvacuatione fecimus et firmare rogavimus.

S+ Gondemarus. S+ Truitarius. S+ Sisenandus. S+ Guadaldus, prolis condam Seniofredi. S+ Gilmundus. S+ Gelmirus. S+ Ermemirus Rosso. S+m Franchus. SSS Ato presbiter SSS. S+ Ermenardus presbiter. S+ Ermemirus presbiter SSS.

SSS Borrellus supra scriptus, qui hanc exvacuationem feci et manu propria nomen suum scripsit, quia nesciebamus quod scribere sciret.

S+ Ervigius, Dei gratia episcopus, cognomento Marcho, qui et iudex. S+ Richarius. S+ Witardus SSS.

Iohannes levita, qui hec exaravit cum die et anno quod supra.

155

1011, maig, 1. Barcelona

Davant Ramon Borrell I, comte de Barcelona, Girona i Osona, la comtessa Ermesenda, els jutges Guimarà i Guifré i molts magnats, l'abat Guitard de Sant Cugat del Vallès compareix al palau comtal de Barcelona per querellar-se contra Geribert, que li disputa la torre de Moja i el castell d'Albinyana, que el seu germà, el difunt Adalbert, va deixar en testament al monestir. Geribert diu que Adalbert no podia fer aquesta deixa, perquè eren béns familiars sobre els quals els seus germans i ell tenien drets. L'abat, però, argumenta que Adalbert els va tenir tota la vida per herència i per haver-los redimit de creditors. D'acord amb la llei dels gots (Lex Visigothorum, IV.2.20), els jutges dictamen que la deixa d'Adalbert és legal, i, en conseqüència, el comte assigna la torre i el castell al domini i la potestat del cenobi.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 338. f. 97v-98v. Còpia del segle XIII. Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. IV. *RIUS, *Cartulario*, doc. 437.

Aquest document està relacionat amb el 153, datat el 29 de juliol de 1010.

De Moia

Anno XV° regnante Radberto, rege, venit Guitardus abbas ante domnum Raimundum comitem coniugemque suam Ermessindem, in Barchinona civitate, in

comitali palacio, deferens querelam ex Geriberto quodam procere sub presentia primatum Gondeballi Besorensis, et Ugoni Cervilionensis, et Sinderedi Gurbiten-sis, et Amati Monte Soricensis, et Gaucefredi Gerundensis, et Borrelli, episcopi Ausonensis, et Deusdedit, episcopi Barchinonensis, aliorumque multorum in audiencia iudicum Guimarani et Guifredi Ausonensis. Dicebat suprafatus Gitardus quod Geribertus iam dictus contendebat illi turrim que dicitur Mogia cum terris et vineis cultis et heremis que infra predictae turris terminos sunt, et que esse debebat iuris Sancti Cucufatis eo quod prefatam turrim cum suis adiacenciis, et castrum cognominatum Albignana, cum suis terminis et adiacenciis Adalbertus, frater istius Geriberti, testatus fuerat Sancti Cucufati cenobio Hoctavianensi, unde iste abbas preerat. Ad quod respondebat Geribertus: «Non potuit frater meus hanc turrim cum suis adiacenciis predicto cenobio dimittere vel testari, quoniam ibi mea hereditas sive fratris mei sororisque mee est». Rursum ad quod respondebat abbas iste: «Vos semper contempsistis fratri vestro huic dare de rebus paternis suam hereditatem quam illi debebat contingere. Idcirco, cum vos vidit non daturus sibi suam hereditatem quam illi iuste contingebat, multociens exinde laccessitus, redemit de potestate creditorum hanc turrim cum suis adiacenciis qui in iure suo eam retinebant pro debito quo hec pignus deposita fuerat. Et per hanc vocem maximeque per suam hereditatem quam illi debebant contingere de rebus paternis, et vos illi contendebatis, sicut notum est, plurimis tenebat et possidebat prenotatam turrim cum omnibus suis pertinentiis atque adiacenciis. Quandin enim vixit, tenuit et possedit eam, et habente ipso plenam et sinceram memoriam, testatus fuit hec omnia predicto monasterio cui presideo, sicut potest inspicere in suo testamento inde iudicium satis legaliter editum contineo».

Hoc ita audito a iudicibus et perspecto testamento atque iudicio prefatus, gloriosissimus comes asservit se ita esse facturum ex hoc iusticiam quemadmodum iudices iudicaturi erant, unde illi tale dederunt iudicium. «Patet nobis per iusticie ordinem quod Adalbertus iam dictus maiorem hereditatem debuit habere ex rebus paternis quam est Mogia cum suis adiacentiis, quoniam et ipse ex legitimo fuit coniugio et talem hereditatem dedit illi lex qualem uni ex fratribus suis in rebus paternis quoniam instrumenta scripturarum non patent, per quem meliorati debeant esse fratres sui in aliquo rerum paternarum. Idcirco, si iste suprafatus Adalbertus et possidebat et iuri suo reservabat hanc turrim Mogiam cum omnibus suis pertinentiis et adiacenciis, et post se sepredicto cenobio testatus fuit et largitus ea, non ex hoc aliquid contra decretum legis fecit. Iudicamus enim ut quantum Adalbertus retinebat per hereditatem paterne successionis et per vocem supradicti pignoris, si in sua vita hec audiencia facta fuisset, tantum per legalem vocem capuisset et haberet ex rebus paternis. Unde si ipse Adalbertus non amisisset hoc per sententiam iudicum, iuste iudicantium, sine adquisitione tocius hereditatis quam illi continge-

bat ex rebus omnibus paternis, modo iudicamus ut ecclesia Dei cui ille hoc largitus fuit non perdat hoc quod per testamentum adquisivit, nisi eas res adquisitas fuerint per quas Adalbertus hanc turrim cum omnibus suis pertinenciis retinebat et predicto cenobio per suum testamentum cum prefato castro Albignana largivit. De hoc itaque castro vocitato Albignana tale nobis per legem videtur esse iudicium. Si ita est, ut prefatus abbas dicit, quod Adalbertus heremum et sine habitatore illud invenisset, et sicut consuetudo est per vocem aprisionis eum condirexisset et per hanc vocem quandiu vixit eum tenuisset, et per vocem paterne successionis quam habere debebat in marchiis heremis, sicut fratres sui in aliis locis habent istius simillimis, satis patet hoc castrum fuisse iuris istius Adalberti, et potuit exinde facere quod voluit, quoniam lex dixit: “Omnis ingenuus, vir sive femina, seu nobilis seu inferior fuerit, si filios aut nepotes seu etiam pronepotes non reliquerit, faciendi de rebus suis quod voluerit habeat potestatem”».

Hoc autem ita peracto et sentencialiter definito, Raimundus, supradictus indolis comes, per sententiam iudicum et principalem vocem faciente iusticie consignavit et contradivit suprafactam turrim cum omnibus suis pertinenciis terminis et limitibus et suprafatum castrum Albignana cum omnibus suis et pertinenciis et finibus in potestate et dominio Sancti Cucufati Dei serviencium.

Habita fuit hec audientia supradicto anno kalendis madii, et iudicialiter postmodum confirmata ab his iudicibus et primatibus quibus Deus vitam concessit, et infrascripti sunt manu propria vel consuetudinis signo.

Guifredus, levita, qui et iudex, hanc causam legaliter examinavit et rectissime in iure Sancti Chuchufati consignavit atque sub SS. S+m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec quae suprascripta sunt iuste ac legaliter definita sciens consignando ea in iure aeclesiae Sancti Cucufatis predicti, ideoque subscripsit. (*Senyal*) Hermessendis, gratiae Dei comitissae, quae similiter supradictarum rerum consignacionem in ius Sancti Cucufati fecit et firmavit.

S + m Gondballi Bisorensis. S + m Seniofredi Baralis. S + m Remundi de Matrona.

Gonterius, presbiter et monacus, qui ista carta audicionis scripsi die et anno quod supra.

156

1011, juny, 3

Davant Ramon Borrell I, comte de Barcelona, Girona i Osona, la comtessa Ermessenda, els bisbes de Barcelona i Vic, diversos potentats i tres jutges, Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, acusa Geribert d'empenyorar sense permís un alou del monestir a Sant Boi de Llobregat i de no tornar el crèdit, cosa que incrementa el deute.

El tribunal sentència que Geribert ha de ser despullat dels seus drets sobre l'alou, que ha de ser íntegrament del cenobi. L'abat i els monjos, però, decideixen per misericòrdia donar-lo en usdefruit a Geribert a condició que redimeixi l'empenyorament.

AAMM.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 792, f. 257r-257v. Còpia del segle XIII.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 438.

Hic est exemplar veritatis formata et manifestata iuxta qualitatem et quantitatem molestiarum iniurias ad Sancti Cucufati sepe inlatas, iniuste et absque lege quas ei concitavit et fecit quadam homo nomine Geribertus filius condam Astualdus, de alaudem, scilicet, id est, terras et trileas, domos et varia plantaria, ortos et puteos, pratos et pasquarios, cultum vel heremum. Hec omnia prefatus condam pater suus Astualdus contulit et donavit, prompto animo, ad cenobium prelibatum iure possessum sub functionis nomine tascha, [sicut] mos ecclesiasticus retinet census. Eo mortuo, venit prefatus Geribertus et ipsum prefatum alaudem dedit et contradidit per cartam largitionis ad cenobium prelibatum adstringens se fideliter daturum esse ipsam tascham eidem monasterii, et non ei esset licitum ipsum alaudem alicui nec vindere, nec donare, nec inalienare, nec obpignorare, nec in alieno iure transferre, neque ibi alium senioraticum facere, nec alium potentem obducere, nisi abbates et monacos prelibati cenobii.

Postea prefatus Geribertus non perseveravit diutius in sponsionem pacti pretaxati, clam et occulte, absque consensu alicui abbatis vel monaci, prefatum alaudem deposuit quadam Richarii per inscriptionis cartulam in pignore per mancosos septem quod ei debuerat reddere ad instituto placito, et non reddidit, sed tandiu disimulavit ipsum debitum reddi quousque ipsam summam lucri per annosa tempora crevit usque ad IIII untias auri cocti. Et cum hoc debitum per semetipsum nec pro suis rebus potuisset persolvere, iterum malo hordine apposuit eum obpignorare ad quadam Mironem, filium Sudilani, per untias IIII^{or}, et tandiu eas commoravit reddere, quousque inter simplum et lucrum adcrevit eundem perfectionis numerum untias auri cocti simul cum aliis rebus quod paulatim ex eo levaverat, novem. Hoc quippe tali ordine perverso innodato et per astutiam fraudis inligato, antequam de manus debitorum prenotatum alaudem liberasset, adhuc iterum misit eum in pignore ad prefatum Richarium et ad Raimundum de Olon [per uncias IIII] que ad numerationem terminum placiti complent untias VI.

Hec quoque agnito Guitardus, scilicet, Sancti Cucuphati, abba, qui post mortem Odoni episcopi prelibatum monasterium ad regendum accepit, prefato concinnationis dolo posuit in rationem eque terminandum vel expediendum ante

domnum Raimundum, comitem, coniuxque ipsius Herminsindis, gratia Dei comitissa, vel Deusdedit, episcopus Barchinonensis, Borrelius, antistis Ausoniensis, Hugone Cerviliensis, Sunifredus Rirubensis, Amatus Gerundensis, Raimundus Caprarensis, Mirone Ostolensis, Sunifredus Viverensis, iudicum presentes, id est, Guifredus, Bonushomo, utrosque levitas et iudices, atque etiam Borrellus, presbiter et iudice, et aliorum quamplurimum virorum. At ipsi cum talia eiusdem prava continencia advertissent, iudicaverunt quod prefatus Geribertus non debebat prenotatum alaudem tenere, nec possidere, ne cum ali exterminatione ipsum alaudem dedetinare, sed ad prelibato Sancti Cucufati cenobii iure possessionis revocari ad proprio.

Quod ita feci ego Guitardus, abba, per iussio nem prelibati comitis vel comitisse, ceterique iudicum seu aliorum procerum multitudinis ordinem accepi ipsum alaudem et revocavi eum ad iure prelibate nostre matris Ecclesie. Postea pertractavi cum fratres meos cenobicos quod non erat rectum ut prefatus Geribertus qui hoc contulerat prelibato nostro cenobio ex toto alienatus inde fuisset, iuxta suam malam perpetracionem, sed pro humanitatis misericordie opem ei tribuimus ipsum alaudem fructuario usu fruere, sub dominio Sancti Cucufati, et tali innodationis vinculo constipato, et de ipsum alaudem donari faciat ipsas tascas et decimas fideliter et sinceriter ad cenobium prelibatum, ipse et filiis suis. Et non liceat eis ea prefata vindere nec aliquo modo inalienare, nec obpignorare nec alieno iure transferre neque ibidem alium senioraticum facere, nec alium potentem obducere nisi nos presentes et successores nostros futuros almi Cucufati martiris monachos. Quod si forte [...]d eis causa inobedientie acciderit ut qualicumque ex vinculis nostris preordinatis violatores et transgressores extiterint, continuo hanc nostram largitionem in omnibus admittat vel amittant et ea omnia ad ius nostra mater ecclesia revertat cum omni augmento et iure possesso; ita tamen ut si prefatus Geribertus expleverit ad adventuras octubrias kalendas predictas sex uncias prefatis debitoribus suis, id est, ad Raimundum Olon, vel ad elemosinarios de condam Richarii, et de manibus illorum ipsam impignorationem exuerit, hanc nostram pretaxatam humanitatis gratiam, prout suprataxatum est, sit ipse vel illis indulta donatio vel exfructuacio.

Quod si ille minime fecerit et ad nobis ipsum debitum persolvendum exierit ut nos eum persolvamus, statim evanescat nostram pretaxatam exfructuationis conlatam gratiam a manibus prefatis possessoribus, et ipsum alaudem prefatum cum omni sue integritatis statum ad ius nostro prelibato monasterio revertatur ad suum plenissimum proprium ut familiares ipsius faciant exinde quod cumque voverint, sicuti et de allis munificentis domui prelibati martiris pertinentibus. Est alaudem pretaxatum in terminio Sancti Baudilii in accessu ecclesie Sancti Petri, simul cum affrontationibus suis.

Facta exemplar manifestationis causa III nonas iunii, anno XV regnante Roberto rege, filium condam Hugoni.

S+m Geribertus, qui sub huus innodationis preposito me adfirmavi et adfirmo et omnes meas voces in prefatum alaudem habeo vel abere debeat concessi et nunc iterum concedo ad cenobium prelibatum firmavi vel firmo et testibus firmare rogavi et rogo sub predicta taxatione et innodationis vinculo.

S+m Aetius, filius condam Galindoni. S+m Aetius, filius condam Fredali. S+m Vivas. S+m Udalgarus. SS Guimarane presbiter. S+m Trasovarius presbiter SS.

(*Senyal*) Bonushomo levita scripsit et SS. SS cum [...] et [...] emendationes [...] oportunas in locis aptis sub die et anno prefixis.

157

1011, juliol, 2. La Seu d'Urgell

Davant el bisbe Ermengol d'Urgell, clergues i laics i dos jutges, l'abat Ponç de Sant Serni de Tavèrnoles compareix per querellar-se contra Raimon de Salses i la seva esposa, Gerberga, pel tort i l'engany que li van fer en la commutació d'uns alous. Aclarit l'engany, la commutació s'escriptura degudament.

[A] Original no localitzat.

B ACU, Cartulari de Tavèrnoles, fol. 59 r i v, 60 r i v doc. 113.

C BC, ms. 729, PASCUAL *Monumenta*, IX, pàg. 107. Còpia del segle XVIII.

Ed. *SOLER, «El cartulario de Tavèrnoles», doc. 16.

Manifestum sit omnibus et plurimis cognitum qualiter venit Poncius, abba Sancti Saturnini cenobii Urgellensis, in Sede Vico alme Marie ante domnum Ermengaudum episcopum in presentia nobilium virorum clericorum atque laicorum, id est Guillelmo vices comite et Guillelmo de Lavanca et Pontio archilevita et Vivas sacri custos et alii plures quorum longum est scribere et iudices qui illic residebant, id est Fedacho et Sendredo; in eorum iudicio venit prefatus abba Pontius et querelavit se de Raimundo proli Ermemir de Salices quod ei tort et engan abebat factum de alaudem Sancti Saturnini quod excomutavit in comitatu Cerritanense, et Raimundus prescripsit et recognovit ipsum tort et engan quod ei Poncius querelavit; et iudicavit predictus episcopus et supra nominati nobiles viri et clerici atque iudices quod ipsum engan non debet stare; et ipsum engan talis erat: karta illis comutacionis abebat facta in tali convenientia ut post mortem suam et de uxoris sue Berengera ad unum de filiis illorum quem illi eligere voluissent remansissent ipsos eschamios quod abebant inter se factos; et iudicaverunt iudices prefixi istam heleccionem tunc debere esse factam quando ista karta fuisset roborata, ipse filius

illorum qui hanc comutationem debet facere possidere nomen proprium debet abere.

Hidecirco ego Raimundus simul cum coniuge mea Gerberga facimus carta comutationis Sancto Saturnino cenobio et domno Poncio abbati vel cum cuncta congregacione ipsius. Per hanc scripturam comutationis nostre conmutamus nos nostrum alaudem quem abemus in comitatu Cerdaniense in villa Adaz vel in suas fines et in apendicio de villa Alb et in apendicio de villa Ellura que vocant Mosollo vel in Ondega qui nobis advenit de parentorum vel de compara vel pro qualicumque voce, id est casas, casualibus, ortis, ortalibus, terras cultas vel incultas, pratis, paschuis, silvis, garricis, vieductibus vel reductibus, curtinis et orreis, hereis et paleareis, totum ab integrum cum exio vel regressio earum quiquid abemus vel abere debemus vel in antea adquisituri erimus infra terminos de Adaz vel de istas villas supra scriptas per qualescumque voces sic comutamus nos supra scripti ad Sanctum Saturninum et ad vos supra scriptos ipsos nostros alaudes qui sunt infra terminos de villas supra supra scriptas per qualescumque voces propter alaudum de Sanctum Saturninum qui est in villa de Onega vel in villas supra scriptas vel in ipso manso de Uvela cum ipsum alaudem qui ad ipsum mas pertinet. Et abent affrontaciones isti alaudes supra scripti de parte orientis in villa Alb et de occiduo in villa Tartarea et de parte vero circi in flumen Sigeris et de meridie in Monte Calvo. Quantum iste affrontaciones ambiunt vel includunt sic comutamus nos supra scripti ipsum nostrum alaudem supra scriptum per ipsum de Sanctum Saturninum supra scriptum.

In tali videlicet racione et conventu ut teneamus ego Raimundus et uxor mea Gerberga ipsum nostrum alaudem supra scriptum cum ipso de Sancto Saturnino supra scripto ita ut vendere nec alienare non possimus set donemus per unumquemque annum ipsa tascha ad ipso monasterio, et pos obitum nostrum remaneat ad filio nostro Miro et similiter donet ipsa tascha in vita sua. Post obitum vero de filio nostro Miro remaneat solidum et quietum ad Sanctum Saturninum prescriptum cenobium sine nulla observacione de nos nec de posterita nostra. Et de nostro iure in vestro tradimus dominio et potestate ad proprium alaudium de Sanctum Saturninum. Et est manifestum. Si quislibet homo qui hanc carta inquietare voluerit non hoc valeat vindicare, sed componat in duplo ad ipsum cenobium. Et in antea ista karta firmis et stabilis permaneat.

Facta hanc karta comutationis VI° nonas iulii anno XVI° regnante Rodberto rege.

Sig+num Ramo, Sig+num Gerberga, nos simul in unum qui ista carta comutationis rogavimus scribere et testes tradimus ad roborandum.

Sig+num Sendredus. Sig+num Seniofredo. Sig+num Dato.

Hec sunt visitores et auditores: Trasvado de Alb, Durando de Alb, Durando presbitero.

Ermengaudus ac si indignus gratia Dei episcopus SS. Poncius Anno levita. G. de Mosol. Miro de Alb SS. Sendredus iudex SS. Fedaco iudex SS. Ricelf de Adaz cum filio suo Ab.

Geraldus presbiter et monachus qui ista carta comutacionis scripsit cum literis in verso XVIII et subscripsit die anno quo supra.

158

1011, juliol, 30. Peralada

Davant Hug I, comte d'Empúries i Peralada, el jutge Guillem i molts homes bons, Amblard, abat de Sant Quirze de Colera, compareix a la porta de l'església de Sant Martí de Peralada per querellar-se contra el vescomte Dalmau II de Peralada per la possessió del vilar d'Abellars, al terme del castell de Toló, al territori de Peralada. L'abat sosté que l'alou és del monestir per donació d'uns particulars, i el vescomte que és seu perquè els seus avantpassats el van treure de l'erm i el van posseir durant més de trenta anys. L'abat, però, presenta documents que l'avalen, i el vescomte, que no ho pot fer, ha de renunciar a la seva pretensió.

[A] Original no localitzat.

Ed. *MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XII, doc. 573.

Aquest document, que Francesc Monsalvatje va trobar a l'arxiu del monestir de Sant Pere de Besalú, sembla, per la transcripció que en va fer, que estava en molt mal estat de conservació.

Convenit omnium terrenorum quam[vis] excellentissimas potestates [illi colla] mentis submittere, cui etiam milicie celestis famul[atur dignitas servitutis]. Qua propter si obediendum est Deo diligenda est iusticia et si fuerit dilecta erit instante operandum in illa. Idcirco dum resideret venerabilis Ugo gratia Dei comes in pago Petralatense in castro que nocupant Tolone ante hostium Beati Martini, una cum iudice qui iussit et iudicare causas dirimere et legaliter definire, id est, Wilelmus cum multitudine clericorum et nobilium laicorum katerva, id est, Andaletus presbiter, Tassione presbiter, Galindus presbiter, Sonifredus presbiter, Bera presbiter, Dalmacius vicecomite, Odone et filio suo Rainardo, Ottone et Bernardo et Miro, Teutario, Azalberto filio Bernardo et Azalone et fratri suo Guadal et Azemaro saione et aliorum multorum bonorum hominum ibidem adsis-tencium [...] istorum namque presencia venit Amblardus, gracia Dei monachus qui monasterio Beati Cirici et Sancti Andree et Sancti Benedicti abba pro esse videor, cum suis monachis et suam proferum querelam coram prefato comite et iudice et bonis ominibus de supradicto Dalmacio vicecomite ad finem que sunt Gaucefredo

de ipsum alaude qui est in pago Petralatense in suburbio castro Tolone, id est, villare que dicunt Abiliaros cum fines et termines suos qui fuit de condam Adalani vel uxori sue Euffemia que illorum filios et filias vendiderunt ad Guisando et Leo Borsoleo presbiteros exceptus ipsa ereditate de Galindone et illi tradiderunt eum per scripturas donacionis in potestate iam dicto cenobio. Isti prefati homines tenuerunt iniustae.

Ad illius petitione vel ab interrogacione de supradicto comite et iudice predictus Dalmacius in suis responsis dixit: «Iniuste non tenuimus nos ipsum alode sed avus meus et genitor meus tenuerunt ipsum alode et de eremio ad culturam duxerunt per hos annos XXX seu et amplius». Et predictus abba in suis responsis dixit: «Non tenuerunt ipsum alode nisi per sola potentia et rapacitatis que sumptio», et ostendit ipsas scripturas in predicto placito manifeste legendum coram prefato comite et iudice et ita intentum est sicut perdiderant abba. Et predictus iudex interrogavit iam dicto Dalmacio si potebat abere documentum scripture de avio suo aut genitori suo per quem possit deffendere a parte sua vel eredibus suis prefatum alode et ille. Date mihi inducias usque in die crastina ut si hoc possint abere vobis ostendant [...] minimo faciat quodcumque vobis preceptum fuerat iusta legalem constitutionem sicuti et fecit et minime invenit et predictus Gaucefredus guarpivit se de sua parte in manu abbati absque ulla intemcione. Et predictus iudex dedit sentenciam æclæsiastici lege super delicto Dalmacio in qua presumpcione insania [...]itus. Ad hoc etiam proposicione suas voces exagerat ut per tricenium se cognoscens Deo iniuriam intulisset que tamen exacto tricenio renuat emendare. Quia quod a fidelibus in Dei ecclesia data sunt Deo est datum et Deo igitur fraudem facit qui ex inde [...] quid subtrat, nec enim [...]tricenale [...] accipiendum est sed quandocumque fuerit veritas reperta iusticia parte sua recipiat et alibi vel quicumque fidelis in suis Dei ecclesis aliquid donaverit et repertum fuerit votive hac potencialiter pro certe est constitutum ut in e[...] iure invocabili modo perpetuo litem consistet.

Et ego predictus Dalmacius audivi huius rei veritatem et legali constitutiones ordinatum de hoc sum professus quia non possum abere scripturas. Nec ullum veritatis indicium nisi hoc quem dictum est et me exvacuo in vestrorum iudicio et facio vobis talem securitatem ut expreserit die et futurum temporis securu et quietu abeatis et possideatis prefatum alode sine mea vel cuiuslibet inquietudine. Quod si ego iam dictus Dalmacius aut ullus de prosapia mea aut ullus homo vel sexus feminarum qui contra ista scriptura securitate aliquem litem intulerit non [...] vindicare sed in primis ira Dei incurrat et davidicas maledictiones subiaceat et sit maranata, id est, secunda mortis interitum et in super in duplum exsolvere cogatur prefatum alode a prelibate ecclesia cum sua inmelioratione et in antea ista scriptura maneat incolume.

Habet ipsum alodem affrontaciones de oriente in ipsas accutas et inde discurrit ad ipsa penna rubia et de meridie in ipsa strada vetula qui discurrit de Cantalupos ad ipsa aguliana et de occiduo in castelare vel in ipsa cacumina que vocant Leo Carcari, et de circi affrontat ubi vocant Deodognisive in[...] qui [...] contra ipsa culine.

Facta professione vel securitate III kalendas augusti anno XVI regnante Rodberto rege.

Sig+num Dalmachus qui hac noticia feci et firmare rogavi. Sig+num Doda vices cometissa [...]. Sig+num Aimericus Giskafredus presbiter subscripsi.

Ego Gulielmus iudex huius ediccionis tactu necessitate oculorum signoque inpressionis corroboro. +

Guilelmus monachus qui ista proffessione vel securitate scripsit et subscripsit die et anno quod supra.

159

1011, setembre, 28

A causa de les tribulacions que pateix quotidianament d'ençà que ha tornat del captiveri de Còrdova per les insídies i visites de lladres i el temor que li sigui sostreta alguna escriptura, el prevere Longobard fa redactar un capbreu de les escriptures relatives a les propietats que té a la ciutat de Barcelona i el seu terme; entre d'altres, vint-i-sis escriptures de compra i commutació de terres, vinyes, cases i horts, nou escriptures d'empenyorament i algunes d'evacuació.

AACA, Monacals, pergs. de Sant Llorenç del Munt, 62.

Ed. SCHWAB i MIRET, "Le plus ancien", pàgs. 231-233. *PUIG, *El monestir*, doc. 138.

In era. Anno XVI regnante Roberto rege franchorum die V feria IIII kalendas october. Ego Langobardus presbiter sic iussi hunc brevem memoratorium scribere de omnibus alodibus meis quod habebam in Barchinona civitate et in eius termines et requisivi cartulas meas comparationes atque commutationes, unde iamdictum alaudem tenebam vel possidebam. In primis iudi[ci]um quod feci postquam reversus fui de captivitate. [...] cartas de terra quod mihi fecit Raimundus comes et uxori sue et Bonifilius prolis Senderedi et Senderedus que dicunt Iuvenis, et est ipsa terra subtus ipso Cucullo Antiquo iusta terra de Gotmar et de alia parte terra de Lobatone. Et alia carta de Aiz quod mihi fecit de terra ad ipsa Celada. Et carta quod mihi fecit Aurucia germana de Eroigio de terra et orto cum casaes, qui est ad ipsa Celada. Et carta quod mihi feci Achiva ebreo que vocant Gento de terra similiter ad

ipsa Celada. Et alia carta quod mihi fecit Natanael que vocant Dodatus ebreo de terra ad ipsa Celada. Et carta quod fecit Bellucio et Wilmundo et Elseo et Nevolenda femina de terra qui est ad iamdicta Celada. Et alia carta quod mihi fecit Seguino de terra prope ipsa Buada ad ipso Stagno. Et carta quod mihi fecit Pontius levita et fratri suo de terra qui est prope Sancta Eulalia. Et alia carta quod mihi fecit Garsindis femina filia condam Gudisclo de terra qui est circa iamdicta terra de Pontio. Et carta quod mihi fecit Oliba episcopus filium condam Ermemir de orto qui est prope domos meos. Et alia carta quod mihi fecit Sendedus Iuve[nis] de casa et curte et orto et puteo qui est similiter iusta domos meos. Et carta commutationis quod mihi fecit Borrellus gratia Dei comes, cui sit requies, [...] ubi habeo vineas edificatas [circ]a vineam Sancti Iusti et terra quod [...], filios de Magir, cum eius scriptura et cum ipsa voce de ipsos labora[tor]es. Et carta quod mihi fecit Uguberto et uxori sue et Bella femina de terra qui est iusta terra de Gelmiro condam et prope vinea de Sancta Maria Maiore. Et alia carta quod mihi fecit Moyse ebreo filium condam Bellelo de terra qui est circa campo de ipsa Oliva. Et carta quod mihi fecit Domnizia femina de vinea qui est in Migoria. Et carta quod mihi fecit Sesenandus de ipsas terras qui sunt ad ipso prato. Et carta quod mihi fecit Geribertus filium Gitardi condam vicecomiti de vinea qui fuit de Floresindi. Et carta quod mihi fecit Ermengarda femina uxor Cixilani condam de vinea qui est in Migoria. Et carta exvacuationis quod mihi fecit Seniofredus filium Bonus Homo de modiatas II de vineas qui fuerunt de Floresindi. Et carta comutationis quod mihi fecit Aicius episcopus de terra qui est iuxta Campo de ipsa Oliva. Et alia carta commutationis quod mihi fecit Ermillis abbatissa cenobio Puellarum Sancti Petri de terra ad ipso Campo de ipsa Oliva. Et alia carta commutationis quod mihi fecit Aicius episcopus de terra Sancti Iuliani prope ipso Campo de Oliva. Iestas cartas superius scriptas emptiones sive commutationes adquisivi postquam reversus fui de captivitate et sunt numero XXVI. Et sunt iamdictas terras et vineas et domibus et ortis in circuitu Barchinone et infra terminos eius. Aliud quoque alaudem quod ego habebam adquisitum antequam capta fuisset Barchinona civitas, terras et vineas et domos et ereditate paterna vel materna vel parentum meorum, in iudicio meo pleniter est roboratum atque firmatum, quod hic non est exaratum. Et iterum sunt cartas VIII inignorationis quod teneo per defensione et auctoritate, quinque ex illas de Ellefredus et quator de Seniofredus. Et iterum cartas alias IIII^{or} quod teneo per auctoritate, et est venditum ipsum alaudem. Et carta evacuationis quod fecit Aicius episcopus ad Dodatus ebreo. Et cartas duas quod dedi terras qui in eas resonant ad sede Sancte Crucis et Sancti Iuliani. Et ipsa carta de terras de ipso prato per auctoritate. Hec omnia superius exarata iussi fieri propter tribulationes et visitationes que cotidie veniunt mihi, aliquando per fures, aliquando per inimicorum insidias. Et si, ut absit, alicuius vivens homo furaverit mihi ipsas cartas, propter hoc exarati-

onis breve valeam retinere omnes alaudes meos qui hic supra scripti sunt. Et ut hec paginola plenam obtineat roborem manu mea propria signum scripsi et sacerdotibus firmare rogavi.

Acta sunt hec die IIII kalendas octobris, anno XVI regnante Roberto rege franchorum.

S+ Longovardus presbiter, qui ec iussi fieri et firmare rogavi.

Landericus sacer SSS. S+ Bonus Homo presbiter. S+ Bonutius presbiter. Sig+num Guilielmus testis.

(*Crismó*) Iohannes levita qui hec exaravit et SSS die (et) anno prefixo.

160

1012, juny, 13

Bernat i la seva muller, Ermetruda, venen a Ledgarda una terra de Sentmenat, al Vallès, al comtat de Barcelona, per quatre mancosos. Els venedors tenen la terra perquè el prevere Oliba els la va donar en penyora per un préstec que li van fer. En vèncer el termini, però, el deutor no va pagar el deute als creditors, cosa que li van reclamar moltes vegades que fes. A instàncies del jutge i en aplicació de la llei, els creditors venen la terra pel preu que el jutge i un grup d'homes honestos fixen.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Borrell, núm. 101.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 103.

In nomine Domini. Ego Bernardo et uxori sue Ermetruite vinditores sumus tibi domna Ledgards femina emptores. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus tibi terras cum illorum arboribus qui infra sunt, id sunt, olivarias et ficulneas et nogarias et glandifferos, id est, ruveros II qui sunt iusta mansione de Iohanne, quod habeo in comitatu Barquinonense, in Vallense, intus in villa Sancti Minati. Qui nobis advenit per cartam impignorationis qui mihi impignoravi Oliba presbiter et ad uxori mea per suum decimum. Et ego tenui per meum beneficium per mancosos [...]I, quod ego illi prestavi et mihi rendere debuerat ad placitum constitum et minime fecit. Sed ego amonivi eum postmodum exinde plures vices coram idoneis viris ut ipsum debitum quod ei per suum pingnus depositum credidii et mihi reddidisset, insuper expectavi eum ultra placitum constitutum ebd[o] madas VI. Idcirco insistente iudice, sicut lex nostra edocet qui continetur in libro quinto, titulo sexto, ubi decem dies prestolari iubet suum quis debitorem cursus indagavi omnis quis debet inquiens debitum si «reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendit, ut quantum iuditio eius vel trium honestorum virorum fuerit estimatum, sic licencia ad distrahendi. Et post-

modum de precio venditi pingnoris creditor, quantum ei debebatur, sibi evidentius tollat, reliquum illum recipiat qui pingnus deposuerat»¹ quantum ob rem.

Ego predictus creditor in presentia iudice Borrello et Guadamir sa[cer] et Bernardo, qui et adfartores iudice Borrel, et ceteris nobilis viris, id est, Guilmundus presbiter et Duravulo et Guifret Didimario et Ermomir et Reimundo, sicut iustum ab eis preciatum est, ad tibi iam dicto emptore vindimus tibi suprataxata ipsa hec omnia quod superius resonat in precium mancosos IIII.

Et adfrontata istas terra cum illorum arboribus qui sunt supranominati, similis vel disimilis, de parte orientem in via qui discurrit vel in terra de me vinditore, de meridie in ipsa fonte que dicunt de Valle Guadaldo sive in terra de Iohanne, prope ipsas mansiones, de hocci in terra de Iohanno vel de Elias vel in ipsa stepera vel in via, et de circi in terra de Helias vel in ipsa via qui pergit ante ianuas de Gonter. Quantum infra istas afrontationes includunt, sic vindimus tibi ista hec omnia, totum ab integrum, cum exio vel regressio suo, quantum per ista karta impingnoratione ego tenu[i quod] mihi Oliba presbiter fecit et ego tenui per meum beneficium, et de nostro iuro in tuo trado dominio et potestatem ad tuum proprium. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra hanc ista karta vindicione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus ista hec omnia qui e[st dic]ta in duplo cum omnem suam inmeioratione. Et in antea ista karta vindicione abet firmitatem modo vel omnique tempore.

Facta ista karta vindicione idus iunii, anno XVI regnante Roberto rege.

Sig+num Bernardo, Sig+num Ermetruite, qui ista karta vindicio[ne fec]imus et firmare rogavimus.

(*Senyal*) Wadamirus presbiter. Sig+num Ermomir. Sig+num Duravulo. Sig+num Guifret. Sig+num Reimundo. Sig+num Giscafret. (*Senyal*) Wiliemundus presbiter SSS.

[..qu]i scripsit, cum litteras suprapositas in verso octavo, SSS [die et an]no prefixo.

161

1013, març, 31. Barcelona

Davant Ramon Borrell, comte de Barcelona, la comtessa Ermessenda, els bisbes de Barcelona, Urgell, Osona i Elna i molts optimats, al palau comtal de Barcelona l'abat Guitard del monestir de Sant Cugat del Vallès i Adelaida, vídua del veguer Guillem de Santmartí, s'enfronten per l'estany de Calders i les terres ermes de l'entorn. L'abat

1. *Lex Visigothorum*, V.6.3.

explica que els drets de Sant Cugat van ser confirmats per preceptes carolingis. Adelaida, però, replica que Galí, pare del seu marit, va atemenar i aprisiar l'indret i que després el va deixar a Guillem. Per resoldre el conflicte, comtes, bisbes i magnats proposen que Sant Cugat i Adelaida comparteixin totes les possessions a mitges, fins i tot una torre que haurien de fer conjuntament.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 319, f. 85r-85v.

Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. 6. *RIUS, *Cartulario*, doc. 452.

Iudicium Raimundi comitis

In iudicio domni Raimundi, comitis, coniuxque ipsius, dompna Herminsindis, gratia Dei comitissa. Sub pertractacione episcoporum, id est, Deusdedit Barchinonensis, Hermengaus Orgillitensis, Borrellus Ausonensis, et Olibane Helenensis, obtimatum katerva, Sindredus Gurbensis, Amatus Soricensis, Gondeballus Boserensis, Hugone Cerviliensis, Sunifredus Rirubensis, Bernardus Sancti Vincencii, Gilelmus de Lavancia, Riculfus Bergadensis, Sunifredus Barralis, et aliorum promiscui virorum, intus in palatium Barchinone civitatis. In horum presentia litigabat Guitardus, Sancti Cucuphati cenobii abba, cum quadam Adalaizis, femina, qui quondam uxor fuerat Gilelmi, quondam, vicarii Sancti Martini. Contendebat cum ea de uno stagno que dicunt Kallerio aliisque stagnis circumquaque convivinis, seu de terras heremas que ibi dilatate sunt et posite.

Unde hostendit prefatus abba causam narracionis veritatem habentis qualiter erat eadem omnia prescripta in iure et possessione Sancti Cucuphati cenobii confirmata per preceptum domni Karoli Magni imperatoris oblacio, filioque suo Hulidolco principe, cuius muneris oblacio primis temporibus extat facta, quando sevicia sarracenorum confregerunt. Et quoniam prefatum preceptum in exterminacionem prefate urbis fuit perditum, surrexit quondam Odoni, cenobii prelibati abba, Franciam petens, in comitatu domno Borrello, quondam comite, et in conspectu Leutharii, regis, auctorizante domno Borrello comite, testificantes illustros et honorabiles viros qui in eius obsequium fuerant, et fuit renovatum in regis presentia prefatum perditum preceptum et in robore firmatum, ubi prefatos stagnos ac terras prefixas resonant esse munificatas ad cenobio sepe nominato Sancti Cucuphati.

Et e contra Adalaicis prefata asserebat se prefixa omnia iuste habere per vocem cuiusdam pater viri sui quondam Galindoni, qui per vomerum aracionis cultro, circumquaque obduxerat signo, et ibi priscam introduccionem fecerat per nomen per prisionis et karacterum designacionis. Ex cuius cause accionis et ipsum stagnum et locum possederat, filioque suo Gilelmo ad habendum dimiserat proprialiter.

Et cum utrasque prefate partes vehemencius ex hoc in invicem litigassent, prefatus comes et coniuge sua comitissa, cum cetu pontificum ac potentum vel ad firmacione iudicum, talem consilium inter utrasque partes dederunt et posuerunt: eo quod non valebant proprialiter expedire cuius iure liberior transisset, et eo quod difficile erat unius familie domi, ipsum solitudinis locum excolere, et ad culturam opus reducere, turremque municionis construere, et pro iugi sarracenorum adventu, non modica vicinorum solacia ibidem congregare, ut ex eausdem terras duas eque porciones fecissent, simulque communiter in unum turrem ibidem construant, ut una medietas sit Sancti Cucufati dedita, alia medietas sit prefate Adalaizis conlata, et ipsa turre, ut dictum est, comuniter eam construant, communiter eam cum felicitate possideant et ipsos stagnos communiter eos expiscari faciant, ipsoque pisces communiter iuste dividant per medium.

Et ipsa Adalaizis prefata et filiis suis; ipsa tamen decima donari fideliter faciant de ipsis tantummodo piscibus, quod in captione Deus ibi dederit, ad cenobium prelibatum Sancti Cucufati. Sub huius taxacionis ordine, ut ad Adalaizis prefata filiisque suis illorum prefata medietate sic ea fruant et obtineant, ut non liceat eis ipsa prefata medietas vendere, nec inalienare nec opignorare, nec alium patronum vel defensorem seu baiulum ibi obducere, nisi Sanctem Cucufatem, suosque servientes cenobicos. Et si forte prefatis illis necessitas emergerit vendendi, omnino eis sit illicitum, nisi solummodo ad cenobium prefatum iuste compensacionis precio adpreciatum vel estimatum. Similiter confirmamus ad viros Sancti Cucufati, ut si necessitas vindendi eos compulerit, non eis sit licitum agere et facere alicui, nisi ad iam dicta Adalaizis, filiisque suis in aderacionis, iustequae compensaciones pretii, taxacionisque commerti. Huius quippe taxacio utriusque partibus placuit sub taxacionis pene transgressoris, ita ut qui hoc transcenderit, componat in vinculo D^{tos} auri solidos fisci iuribus iungendos, et in antea huius pacti taxacio firmitatem obtineat iugiter in secula.

Est quipper prenotata omnia in comitatu Barchinonensis, in ipsa Marchia, ultra terminum de kastrum Olertula, que affrontat: de parte circi in termino de Sancta Oliva vel de Albiniana, de aquilonis in terminio de Kastleto, de meridie in crepidinum maris undarum, de occiduo in termine de Albiniana et de kastello Berano.

Factum definicionis pactum II° kalendas aprilis, anno XVII° regnante Roberto rege, filium quodam Hugoni.

(*Senyal*) Raimundus, gratia Dei comes, (*Senyal*) Hermesindis, gratia Dei comitissa, qui in nostro conspectu prefatam litem sedavimus et prefatam conventionem corroboravimus iugiter mansuram.

S+m Amatus. S+m Sindaredus. S+m Gondeballus. S+m Bernardus. S+m Gilelmus. S+m Riculfus. S+m Sunifredum Barralem.

(*Senyal*) Bonushomo levita exarator et SS cum emendas oportunas, vel ubi dicit “inlicitum”, sub die et anno prefixo.

162

1013, maig, 18

Els pagesos de Vilalba, al Vallès, es presenten davant Ramon Borrell, comte de Barcelona, i la seva esposa, la comtessa Ermessenda, per querellar-se contra el comte, a qui acusen d'haver venut a un particular, Rigoald, un prat que ells posseïen des de feia més de cent anys. Amb l'argument que el comprador, ja difunt, el va enganyar, el comte desposseeix del prat la vídua i el fill de Rigoald i el torna als pagesos, que, en agraïment, li donen trenta ovelles.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Borrell, núm. 104.

Ed. ZIMMERMANN, *Sociétés*, doc. 3. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 105.

Raimundus, gratia Dei comes et marchio, simul cum comiuge mea Ermensindis, gratia Dei comitissa, notum facere volumus omnibus hominibus ditioni nostre pertinentibus qualiter in tempore transacto venit ad nos condam Rigoaldus petens, fincte et non veraciter, ut venundari ei fecissemus prato nostro proprio, quod nos incaute et improvisè ita fecimus. Est quippe ipse pratus in comitatu Barchinonense, in Vallense, in terminio de Villa Alba. Sed ipse condam Rigoaldus, frivole et desidiose, ampliavit et dilatavit ipsas afrontationes et limites plus quam iustum non erat nec nostre iure possessum, sed erat recte et veraciter de habitatoribus ex predicta Villa Alba, possessum ab eis centum retro annorum curricula. Et ob hanc causam murmuraverunt prefati habitatores Ville Albe de huius iniusta actio et venerunt ante nos magna exinde defferunt querela. Et nos ut hec audivimus, presti fuimus illis stare ad iustitiam ante nostram potentum coortem iudicumque instantiam. Et pro veritatis iustitie permisimus nos pulsari ab ipsis et responsum dedimus eis sicut alii homines. Et cum diligentius perscrutata fuisset huius emptionis actio, inventa est fraudulose et ingeniose facta et rectitudine aliena et nulla erat iustitie fula.

Quapropter nos prelibati rectores ut ne iustitiam depereat, quod perire non debet, confundimus sub hordinationis nostrorum potentum ac iudicum eandem venditionem que ignoranter fecimus ad condam prefato Rigoaldo et ille ingeniose a nobis exegit, et prompto animo et libita voluntate concedimus et donamus ipsum pratum prenotatum a prefatis habitatoribus Ville Albe et progenies illorum atque posteritati longe lateque discurrentia in longitudine dierum ac temporum eis habendum et possidendum sine cuiusque reddibitionis census et fiscus tributi,

tranquille et quiete, per tempora omnimoda perfruendi. Ponimus autem earum affrontationes ex predicto prato, qui nunc est rupto et ad cultura laborationis deducto, de parte orientis in ipsa via publica et pecularia que procedit ab prefata villa et pergit usque in ipsa via antiqua et ubique, de meridie in ipso torrente qui iugiter discurrit, de occiduo in terra de Sancta Maria de Cartitulo, de circi in ipsa strada antiqua et in terra de Bellushomo heresque suos.

Quantum istas affrontationes includunt, sic donamus ea omnia a prefatis habitatoribus, totum ab integre, cum exiis et regressiis earum, ad illorum proprio, sicuti supra insertum est. Et accepimus nos pro nostra grata munificentia ex illorum parte treginta arietes optimos et pinguissimos. Statuentes decernimus ut quacumque contrarius extiterit portionem adiutorii dare ad hos viros qui istum munus nobis detulerunt ut non inpendat partem iuxta qualitatem suam compensatam, alienus a prefata nostra largitione in omnibus fiat et exinde alienatus discedat. Et spondimus corrigere femina nomine Quixulo, uxor qui fuit condam Rigoaldo, cum filio suo Raimundo, qui in iuste pretium acceperunt, id est, oves XXX pinguias ex prefata terminata terra, qui aliena erat et non sua, iuxta legum ordinem quousque reddant earundem pretium que inique exigerunt ad prelibatis habitatoribus. Et qui hanc nostram donationem violare temptaverit, ad nichilum ei prosit componatque in vinculo quingenti auri solidos nostri fisci iungendos. Et in antea huius paginola raborem obtineat iugiter in secula.

Facta donatione XV kalendas iunii, anno XVII regnante Roberto rege.

Sig+num Seniofredus Barallis. Sig+num Raimundis Matrone. Sig+num Bernardus Ruvirus. Sig+num Guadaldus prepositus mense.

+ Raimundus, gratia Dei comes et marchio, + Ermensindis, gratia Dei comitissa, nos qui ista donacione fecimus et firmare rogavimus.

S+ Borrellus pincerna.

S+ Galindus laevita, qui hec scripsi et congrue emendavi et erasi ubi opus fuit et (*Senyal*) sub die et anno prefixo.

163

1014, març, 23

Ansemon ven a Sendedred (de Gurb) i Maressenda una vinya a Sarrià, al territori de Barcelona, que té com a aval per un préstec que va fer a Gondemar i Susanna. No satisfet el deute, i d'acord amb la llei, la vinya es ven a instàncies del jutge pel preu que fixen homes bons.

A ACB, perg. 1-4-35.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 214.

In nomine Domini. Ego Ansemundus vinditor sum tibi Sinderedus et uxori tue Matersinda, emptores. Per hac scriptura vinditionis mee vindo vobis modiatas tres de vineas. Que s[unt] ipsas vineas in territorio Barchinonense, in terminio de Serriano. Que affrontant de parte circi in terra de vos emptores vel de conheredes vestros, de aquilonis in vinea de Petrus vel in terra de vos emptores et conheredos vestros, de meridie in vinea de te Sinderedo vel de Petro prefato, de occiduo in terra de Guilelmo levita et cannonico. Advenit mihi prelibatas modiatas tres per mea conscripta impignoratione quod mihi fecit condam Gondemare cum uxore sua Susanna propter VI mancusos de auro cocto, quod ego eis prestavi ad usura ad placito taxato, quod illi mihi debuerant reddere sine mora et minime reddiderunt, insuper dissimulaverunt mihi reddere prefatum debitum, et uxor et propinquos prefati condam Gondemari super ipso placito tres menses, que complevit, ipso lucro mansuso I et coniuncto cum simple debito superius conscripto untiam auri cocti proficitur, quam ego creditor conmonui propinquos prefati mei debitoris ut redimi fecissent prefatas vineas et minime fecerunt nec ipso nec sui elemosinarii qui ex rebus suis manumissores fuerant. Ideo sub ordinatione iudicum procuravi vindere pretaxatas vineas in presentia Olibane et Guandalgaudo et Eldemar et Adroario presbitero, qui pretium taxaverunt, prout melius et karius potuerunt, id est, duas uncias de auro cocto. Quantum prenotatas affrontationes includunt, sic vindo tibi prefixo emptore et uxori tue: prenotatas tres modiatas de vineas, totas ab integre, simul cum exiis et regressiis earum, in propter pretium pretaxatas duas uncias de auro cocto in rem valentem. Quod vos emptores pretium exinde mihi dedistis et ego ad presens manibus meis a manibus vestris accepi et iam integriter acceptum habeo. Est manifestum. Quem vero prenotatas vineas, que vobis vindo, de meo iure in vestro eas contrado dominio et potestate, ad agendum et faciendum quodcumque volueritis, ad vestrum plenissimum proprium. Et quoniam innotescere volo omnibus, ego vinditor ex prefato pretio accepiad meum opus unam unciam auri pro meum debitum, alia residua uncia reddidi ad propinquos et ad heredes prefati defuncti. Quod si ego vinditor aut aliquis homo utrique sexus qui contra hac vinditione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat aut componam vobis prefata omnia in duplo cum omnem suam inmeliorationem. Et in antea ista vinditio firma permaneat omnique tempore.

Facta vinditione X kalendas aprilis, anno XVIII regnante Roberto rege, [filium condam] Ugoni.

S+m Ansemundus, qui ista venditione feci et firmare rogavi.

S+m Auracia femina, qui hanc venditionem consensi. S+ Eroigio. S+ Arnallus iudex. SSS Bonushomo levita, qui et iude[x], ipso nomine de Auracia femina.

Bonushomo levita, exarator, et SSS sub die et anno [prefixo].

164

1014, abril, 14

Causa de Sunifred de Rubí contra Maria, vídua del jutge Oruç, i els seus fills per una vinya al Cogoll Antic, al territori de Barcelona, que Oruç va fer plantar novament i va posseir molt de temps. Sunifred afirma que el seu pare i la seva mare van tenir aquesta terra i que hi van cultivar vinya abans de la presa de Barcelona per al-Mansur, i conclou que com que hi havia vinya abans i n'hi ha ara tot ha de ser seu. Maria i el seus fills, però, responen que la vinya és seva, perquè el seu marit i pare va adquirir la terra, hi va fer plantar vinya i la va explotar. Els jutges demanen documents i testimonis a totes dues parts, i com que no els poden presentar els aconsellen que es reparteixin la vinya a mitges, cosa que accepten. Aquest és el document de la donació que Sunifred fa de la meitat de la vinya a Maria i els seus fills.

A ACB, perg. 1-2-1112.

Ed. FREUDENHAMMER, *Griechische*, pàgs. 76-78. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 217.

Noticie exarationis acta sub ordinatione iudicum subterius roborati edita, in presentia nobilium virorum confirmata et a Deusdedit episcopus vel clerum suorum atque Raimundo archidiacono concorditer predestinata, de causa obiurgationis qua acciderat inter Suniefredus Riorubense et Maria, uxor condam Aurucio iudice, filiisque suis. Eius contentio erat de una vinea noviter complantata que Aurucio iudice complantari fecerat et advineari et pro multis diebus, dum vixit, iuri suo retinuit. Et est ipsa vinea in territorio Barchinonense, super ipso Cucullo Antiquo, qui se continet de parte circi in vinea [...], de aquilonis in vinea de prefata Maria, de meridie in vinea de prefato Suniefredo, de occiduo in ipso torrente.

Adfirmabat prefatus Suniefredus quod ipsum fundum de condam patri suo fuerat et mater sua, ipsum fundum advineatum tenuerat et exfructaverat, antequam Barchinona capta fuisset a sarracenis, et quia vinea fuerat tunc et vinea erat nunc sua esse debebat integriter. Et prefata Maria cum filiis suis he contra respondebant: «Nostra pocius prefata vinea esse debebat, quia pater noster prefatus eum fundum adquisivit et postea complantari iussit et advineare».

Et sic in hunc modum diucius contendebant et cum interrogati amborum parcium a iudicibus fuissent si potebant hoc adprobare quod obiciebant aut per scripturas aut per testes, placitum inde requisierunt eis sufficienter terminatum, quod et ita fecerunt. Et ad instituto placito non potuit prefato Suniefredo nec cartam nec testes pleniter exhibere qui suam assercionem affirmassent, nec prefata Maria et filiis suis non potuerunt nec testes nec cartam exhiberi quod illorum assertione confirmassent. Et cum hoc advertissent iudices creati, talem inde dede-

runt consilium ut ambobus prefatis partibus ipsam vineam per medium dividere fecissent, ut una medietas fuisset iuri prefati Suniefredi, alia medietas iuri fuisset prefata Maria filiisque suis. Placuit utrisque partibus et ita factum est.

Propterea ego predictus Suniefredus ipsam medietatem dono et contrado in vestre donationis de te prefata Maria filiisque tuis, ut vos ea habeatis et possideatis iugiter per omnimoda tempora simul cum exiis et regressiis earum ad vestrum plenissimum proprium, et faciatis de ipsa medietate quodcumque volueritis. Et qui contra hunc factum venerit pro inrumpendum, non hoc valeat quod requisierit, sed componat in vinculo centum solidos aureos vobis profuturos. Et in antea ista donatio firma permaneat omnique tempore.

Facta exaratione VIIIX kalendas madii, anno XVIII regnante Roberto rege.

SSS Seniofredus, qui ista exaratione feci et firmavi et firmare rogavi.

S+ Wivelmus, condam prolis Audegarii. S+num Bernardus, prolis condam Bonefilii. S+ Miro subdiaconus.

(*Senyal*) Arnallus Lahos (*Senyal*), exarator, qui et iudex, et SSS sub die et anno quod supra.

165

1015, abril, 20

Convinença i pacte de seguretat, pacificació i evacuació que Trasoer fa a Goltred per totes les querelles i rancúnies que li ha presentat, entre les quals les relatives al bosc cremat i la cartula del difunt Mascarel, que Trasoer va trobar i que no serà utilitzada en contra seva.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, ff. 182d-183a, doc. 537.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 233.

In nomine Domini. Ego Trasoario tibi Goltredo. Notum sit enim omnibus hominibus qui exvacuo me in tua potestate de omnibus querelis quos a preterito tempore usque in odiernum diem ex te abui per me aut per alios homines similiter; et de omnibus rancoribus meis quo usque hodie habui per me aut per alios homines quas mihi placito dixi vel habui vel in omnibus locis de ipso monte quod combustum fuit sive de ipso bosco exvacuo me in tua potestate; et de omnibus querellis et rancoribus que a preterito tempore usque in hodiernum diem ex te habere debui pro me aut pro aliis hominibus utriusque sexus, de omnibus causis mobilibus vel immobilibus sive de omnibus rebus que ad querelam pertinent, que usque hodie ex te habui vel abere debui, dixi vel in corde meo reservavi; vel de ipsa

cartula de condam Mascarel quod ego predictus Trasuer inveni, et quod fuit facta predicta cartula ad condam Eroigio, ut si unquam in placito fuerit presentata, nullam calumpniam exinde pertimescas, sed vacua exinanita permaneat modo vel ultra, ut ab hodierno die et tempore nec ego nec ullus vivens homo utriusque sexus te apetere, requirere vel inquietare presumat exinde, sed securus et quietus exinde permaneat modo vel in futuro. Quod si facere presumpsero ego prefatus Trasoarius aut aliquis homo utriusque sexus vel de subposita mea persona tibi presumerit aut apetere te vel inquietare aut nausiare pro supra scriptis querelis et rancoribus dictis et in corde modo conservatis, que usque hodie ex te habui vel abere debui, si aliquid tibi presumpsero vel presumpserint de omnia superius in texta, componam vel componam tibi in vinculo auri cocti libras duas. Et in antea huius paginola securitatis vel pacificationis et evacuationis firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta hec paginola securitatis et evacuationis XII kalendas madii, anno XVIII regnante Roberto rege.

S+m Trasoario, qui ista securitate vel pactum conveniencie et evacuatione feci et firmavi et testes firmarique rogavi. Guifredus levita, qui et iudex subSSS. S+ Poncius, cognomento Bonifili, clerici et iudicis. S+ Adroario presbitero. S+ Mirone sacer. S+ Vivas presbiter, qui et iudex. S+ Guifredus. S+ Geribertus. S+m Guilmundus. S+m Francus.

S+ (*Senyal*) Argemirus sacer (*Senyal*), exarator, et SSS sub die et anno prefixo.

166

1015, juny, 30

Sunifred, poeta i levita, i procurador de Deodat, bisbe de Barcelona, reclama a Segofred un alou que el difunt Just va donar a l'església de Sant Miquel però que els esposos Gilmon i Orfeta van vendre injustament a Segofred. El conflicte es resol amb una permuta entre el bisbe i el matrimoni, que permet donar validesa a l'escriptura de venda.

A ACB, LA, I, núm. 461, f. 175b-d.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 241.

In nomine Domini. Hec series auctoritatis dicit quia ego Seniofredus, poeta et levita, agens vicem domini mei Deusdedit, episcopi Sedis Barchinonensis Sancte Eulalie, petivi Segofredum eo quod iniuste retinebat alode Sancti Michaelis archangeli, cuius basilica sita est infra muros civitatis Barchinone. At ille in suis responsis affatus est quod auctorem legitimum exinde habebat, sicut et detulit in

placito videlicet Guilmundum qui ei vendiderat ipsum alodem qui cum sua uxore, nomine Auofacta, quod ille ei requirebat. Set tamen ipsi iam dicti auctores non potuerunt ex ipso alode aliquam scripturam legalem ad ius illorum proficuum demonstrare atque proferre, que ante resonasset quam scripturam donationis, quam fecit Iustus bone memorie Domino Deo et Sancto Michaeli archangelo iam dicto. Ideoque quia non prevaluerit prenotatum alode suis emptoribus legaliter auctorizare neque competenter prenotato Seniofredo respondere, inventum est in iudicio ut prescripti auctores Guilmundus et sua uxor Auofacta dedissent Domino Deo et ecclesie Sedis Sancte Crucis Sancteque Eulalie Barchinonensis comutationem de rebus illorum, sicuti et fecerunt, et supra meminitus episcopus Deusdedit hoc quod suus assertor Seniofredus et ille requirebant dimisissent et in comutationem dedissent Guilmundo et sue uxori iam dicte et scripturam quam proferebant in ius illorum contraderent, sicuti et per hanc seriem comutationis et noticie fecerunt.

In Christi regis nomine. Ego Deusdedit, Barchinonensis episcopus, cum conexa caterva canonicorum meorum servientium Christo regi redemptori in aula Sedis Sancte Crucis Sancteque Eulalie exarate, comutator sum vobis Guilmundo et uxori tue Auofacte. Manifestum est enim quia damus vobis in vestra comutatione alodem nostre ecclesie, videlicet Sancti Michaelis archangeli, cuius ecclesia sita infra muros civitatis Barchinone, que ad sedem nostram cum omnibus suis rebus pertinet, id est, terras cultas et eremas, aquas, arbores et omne edificium et complantarium quod ibidem est. Advenit iam dicte ecclesie Sancti Michaelis ob collationem quam ei fecit supra scriptus Iustus, qui iam discessit. Quod vos, sicut superius noticie exaratio dicit, habebatis venditum supra meminito Segofredo et non potuistis illi legaliter auctorizare atque defendere. Est prenotatum alode iusta civitatem Barchinonam, ad radicem Montis Iudaici, ad ipsam Fontem de Ocua, situm in ipso latere quod respicit ad moeniam iam dicte urbis. Habet affrontationes a parte orientis in ipso torrente, de meridie in exio comune, de occiduo in ipsa Fonte de Ocua, de circi in ipso torrente. Quantum iste affrontationes includunt, sic comutamus vobis: prescriptum alode, videlicet terras cultas et heremas, aquas, arbores et omne hedificium atque complantarium, quod ibidem est, et de iure nostre matris Ecclesie et Sancti Michaelis prescripti in ius vestrum tradimus atque transfundimus, ut faciatis exinde quodcumque volueritis. Recepimus enim in nostra comutatione modiata I de vinea ad dextri minorem et XII numos auri, que est in comitatu et territorio Barchinonensi, in locum qui dicunt Aurum Inventum. Affrontat de parte orientis in vineas Sancti Cucuphati, de meridie et de occiduo et de circi similiter. Hec omnia, quod vobis comutamus, simul cum exiis et regressiis illorum, in vestro tradimus dominio et potestate, propter hoc quod recepimus a vobis in nostra comutatione. Et superius scriptum est. Quod

si nos comutatores aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc comutationem venerimus ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed pro temporali pena componat aut componamus vobis predicta omnia in duplo cum omni sua inmeli-oratione. Et in antea hec comutacio et noticia firma permaneat deinceps omnique tempore.

Facta comutacio et noticia II kalendarum iuliarum, anno XX, die septimo inquoationis eius, regnante Rotberto rege, filio quondam Ugonis ducis.

S+ Deusdedit, gratia Dei ac si indignus episcopus, SS +, qui istam comutationem feci et firmare rogavi.

Raimundus archilevita +. + Sigefredus levita gramaticus, qui in ista comutacione cognitus fuit. S+ Ermemirus, levita et sacriscrini. SSS Ato presbitero, qui et capudscole, SS. S+ Poncius, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis. S+ Vivas, presbiter atque iudex. + Fulcus levita.

Ego Guilmundus et uxor mea Aurofacta consignamus et contradimus et vindimus item omnia quod comutavimus a Deusdedit episcopo, sicut superius dicit, et a suis canonicis tibi Segofredo, cum omnibus affrontacionibus supra insertis, propter precium quod in ipsa scriptura resonat. De isto iam dicto alode, quod nos vobis non potuimus legaliter defendere usquequo, istam comutationem fecimus cum episcopo et canonicis. Modo volumus ut ipsa scriptura vendicionis firma permaneat omnique tempore et pena ipsius in omnibus valeat qui hoc confringere voluerint.

Actum est hoc die et anno quo supra.

Sig+num Guilmundus, Sig+num Aurofacta, nos qui hoc fecimus atque ipsam venditionem et testes firmare rogavimus.

Sig+num Regiatus. S+num Ber[nardus].

SSS Arnallus levita, qui hec scripsi et subscripsi, cum litteras super positas in verso I ubi narratus “dicit” et in verso XIII ubi dicit “complantarium” et in XIII ubi dicit “XII^{cim} numos auri”, et sub die et anno quo supra.

167

1016, febrer, 28

Bermon I, vescomte d'Osona, dona a l'església de Sant Vicenç del castell de Cardona uns alous del comtat d'Osona o Manresa que va obtenir judicialment de Sendred i la seva dona, Ermoviga, els quals, havent-los fet administradors dels seus béns, li van furta gran quantitat de forment i ordi. Acusat de robatori, Sendred ho va negar i va reclamar el judici de Déu per aigua bullent, que no va superar, motiu pel qual va haver de lliurar en esmena tots els seus béns a Bermon.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, ff. 111-112.

C AHC, X.1.6, *Archivo particular de D. José Maria Thomasa y Franch*, Cardona, 1870, f. 204-205.
Ed. VILLANUEVA, *Viage*, ap. 31. BALLARÓ, *Historia*, doc. 3. CASAS, *El monestir*, doc. 6. *GALERA, *Vila de Cardona*, doc. 12.

Congruum atque oportunum decenter convenit cunctorum fidelium totis nisibus ad celestem patriam anelare, ut misericordia Omnipotentis possimus adquirere. Qua propter, in Dei nomine, ego Bermundus vicescomes inspirante Dei clementia et recogitante die ultima, nullius cogente imperii causa nec suadentis ingenii fraudulentia, sed mihi hoc spontanea bona elegit voluntas. Donator sum Domino Deo et sancto Vincentio, cuius ecclesia sita est kastro Kardona, alodes meos proprios quos habeo in comitatu Ausona, vel Minorise, vel in illorum terminos. Que mihi advenerunt per voce placitalis de quidam Sendredo et uxor sua Ermoviga, quos constitui ministros de mea substantia, unde mihi furtim fraudulenter abstulerunt copia frumenti ordeique, complurismasque causas quod longum est enarrare per singula. Et unde ego prefatus Bermundus in presencia Eriballo archilevita et Fulcho et Raimundo, fratres meos, sive in presencia de Ermomiro vicario et Guissado Allemar, et aliorum bonorum hominum qui ibidem presentes aderant, blande et limiter interrogavi et rogavi supra taxato Sendredo, ut mihi per directum consilium reddidiset mea substantia quod mihi habebat furata. Quod ille nolens adquiescere nonnullorum consilia, sed per contumaciam confidens per arte maligna incautare iudicialis examine, proclamavit se examinare per ferventi aqua ad Dei iudicia. Sed Deus, qui occulta novit cuncta, patenter voluit revelare in supradictorum presentia illius iniquissima fraudulentia.

Proinde ego Bermundus rogando, arcessito Ansefredo iudice secundum lege gotica et nostra, predictus Sendredus manu missa in caldaria, crudeliter corio et carne assata, cunctis qui aderant presentibus, ipsius sevissima furta est revelata. Et interpellantibus me Bermundo, atque rogantibus istis in presentia domina Ermessindis, comitissa, id est, Ermemiro, vicario, et Guissado Ollemaro, seu supra taxato iudice Ansefredo et aliis plurimis qui presentes aderant, ne illius iuris servituti subiugassem persona, sicut lex discernit gotica, eum consulendo et me rogando ille mente placida mihi Beremundo omnes alodes suos emendando tradidit per karta et scriptura ad sua manu propria firmata. Et idcirco ego Bermundus, ut supra notatum est, dono et concedo a prefata ecclesia Sancti Vincentii predictos alodes, simul cum ipsa turre, cum casas, casalibus, curtis, curtalibus, ortis, ortalis et arboribus diversi generis, terras et uineas, cultas et eremas, aquis, aquatibus, vieductibus vel reductibus, pratis, pascuis, siluis et garricis, simul cum exiis et regressiis earum, et cunctorum affrontationibus earum, totum ab integrum quantum ibi abeo pro supradicta voce, seu per parentorum meorum,

seu per aliqua auctoritate, sic dono domino Deo et Sancto Vincentio supradicto predictos alodes propter remedium anime mee vel parentorum meorum, ut in perpetuum liceat possidere predicta omnia Beato Vincentio et servientibus Deo in prefata ecclesia. Quod si ego donator, aut ullus homo, vel femina, qui contra ista scriptura donatione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare quod requirit, sed componat ad Beati Vincentii ecclesia auri libras XL et insuper ista scriptura donationis omni tempore permaneat firma et stabilis. Et qui aliquid de predictos alodes, cum illorum omnia, abstulerit a prefata ecclesia, permaneat maledictus anatema et cum Behelzebud et Iuda proditoris fiat condempnatus inferni claustra.

Facta ista scriptura donationis III kalendas marcii, anno XX regnante Rodberto rege.

Bermundo, vicecomite.

Sig+num Petrus. Sig+num Guisadus. Sig+num Remundi Iohannes. Suniarius, presbiter.

Eriballus, archileuita +. Folcho +. Miro (*Senyal*).

Sig+num Bonifilius, presbiter et monachus, qui ista karta donatione rogatus scripsi et + subscripsi die et anno quo supra. Reimundus subdiachonus +.

168

1016, març, 1

Deodat, bisbe de Barcelona, evacua a la dona Emmo els drets sobre una terra, amb casa, pou i cort, al lloc de Cubelles, al terme de Trullols, al comtat de Barcelona, terra que Emmo té per donació del bisbe Vives i que el bisbe actual reclama per a la seu de Barcelona. L'evacuació es fa després que es tingui coneixement d'una sentència anterior del difunt jutge Oruç que desestima els drets de la seu.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Borrell, núm. 114.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 118.

Huius noticia exaracionis pated omnibus qualiter surrexit contenci[o i] nter domno Deusdedit episcopo et femina nomine Emmo de terra quod prefata Emmo tenebat iure sue possessionis per cartam donacionis quam fecerat eam domno Vivas condam episcopo. Que est ipsa terra, cum casas et puteo et curtes, in comitatu Barchinonense, in locum vocitatum Cubellas, in terminio de Trullolos. Que afrontad eandem terra de parte circi in terra de Riccildis femina qui fuit, de aquilonis in terra de Petro condam, de meridie in strada publica, de occiduo in aragalo qui discurit.

Quantum iste predictae afrontaciones ambiunt, sic contendebant prefatas partes causancium in presencia Amatus de Claromonto, Raigabaldus frater eius, Sunifredus Flavio, Marcucio greco, Sunifredus gramatici, Poncius caput scole, Bonucius abba, Guitardus levita, Vigilio, Bernarde et aliorum plurimi viri cum cetu iudicum subterius roborati. Partis posesor qui prefata terra posidebat era de prelibata Emmo, qui possidebat per carta donacionis quem condam Vivas aepiscopus ei fecerat; et cum inter se veemencius varias et plures raciones contendissent et de prefata terra dubii exctasent, et domno Deusdedit prefatas proclamabat quia plus directum erat de Sancta Cruce Sancteque Eulalie quam de prefata Emo, inventum est ipsum iudicium de condam Aurucio, unde domno Deusdedit episcopus putabat ipsam terram fiere de prelibata ecclesia et non erat.

Et cum tali vidisem, ego prefatus Deusdedit episcopus orum veritate in ipso iudicio evacuo me cum omni clero mihi subdito sedis Sancte Crucis Sancteque Eulalie de pretaxata terra, qui per veritatem repertum et inventum abemus quod in pretaxata terra nullam vocem abemus nec abere debemus. Talem vinculum innotamus super nos et super omnes omnes mortales quicumque aliquam inquisitione vel nausiam incitaverit de prefata terra ut vox orum omnium impugnantium evacuata et ex in antea quiescat, et componant vel componamus tibi X uncias auri cocti et ipsam terram in duplo. Et in antea ista evacuacione firma permanead modo vel ultra.

Facta evacuacione kalendas marcii, anno XX regnante Roberto rege.

S+ Deusdedit, gratia Dei ac si indignus episcopus, qui ista securitate vel evacuacione fecid et firmare rogavit.

S+ Amatus. S+ Raigabaldus. S+ Sunifredus Flavio. S+ Vigilio. S+ Bernarde. S+ Beronus. S+ Bernardus Ielmir. S+ Malangecus. S+ Sendedus presbiter. S+ Vitalis presbiter (*Senyal*). + Sigefredus levita. S+ Pontius levita ac si indigno caput scole SSS. S+ Marcucius SSS. S+ Petrus presbiter (*Senyal*). + Bernarde. S+ Vivas, sacer atque iudex. Guilielmus levita +.

S+ Vivas presbiter, qui ista evacuacione scripsi, cum litteras superpositas in verso II et VIII, et die et anno quod supra.

169

1016, març, 9. Barcelona

Adelaida, vídua de Guillem de Santmartí, en representació del seu fill Bernat, es presenta al palau comtal de Barcelona davant una audiència que presideixen el comte Ramon Borrell i la comtessa Ermessenda i formen bisbes, nobles i jutges per disputar a l'abat Guitard de Sant Cugat del Vallès unes terres ermes de Calders. L'abat esgrimeix

al seu favor butlles papals i preceptes carolingis, mentre que Adelaida fa valer el dret d'aprisió guanyat per Galí, avi del seu fill. De fet, però, la terra resta erma, de manera que el tribunal dubta. A la fi, decideix atribuir-la al comte, que, per temor de Déu, la dona al monestir. Abans del judici, l'abat va donar el lloc per carta precària a un tal Isimbert, carta que el tribunal estima ara invàlida, perquè en el moment de subscriure-la la terra encara no era de Sant Cugat. Com que, d'altra banda, Isimbert no va desermar la terra ni va fer obres de defensa al lloc, el tribunal insta l'abat a buscar una altra persona a qui donar la terra per precària.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 317, f. 83v-85r. Còpia del segle XIII. Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. 7. *RIUS, *Cartulario*, doc. 464.

Aquest conflicte per les terres i l'estany de Calders ja feia temps que durava: vegeu en aquest mateix recull el document 161, datat el 31 de març de 1013. La carta precària a favor d'Isimbert es va fer el 26 de juliol de 1011 (RIUS, *Cartulario*, doc. 449), i la nova, instada pel tribunal, el 26 d'abril de 1017 a favor d'un home anomenat Bonet (RIUS, *Cartulario*, doc. 464).

De Caldario

Notum sit cunctis hominibus quod in anno Domini XVI° post millesimum, era LIIII^a post millesimam, anno XX° regnante Roberto, rege Franchorum, VII° idus marcii, venit quedam femina, nomine Azalaudis, uxor que fuit quodam Gilelmi castri Sancti Martini, agens vicem filii sui Bernardi, in minoribus annis constituti, intus in civitate Barchinona, in comitali palacio, causavitque cum Guitardo, abbate Sancti Cucuphatis, ob causam terre hereme quam prescriptus abbas proclamabat esse iuris sui cenobii et ipsa Azalaidis asserebat esse eam melius sui iuris et filii sui quam Sancti Cucuphatis. Unde prenotatus Guitardus ostendit privilegia que pape Romenses fecerant, sive preceptum regis Francie aecclesie Sancti Cucuphatis ob recordacionem rerum diversarum quas per collaciones multorum fidelium prescripta aecclesia possidebat, ex quibus multe auctoritates scripturarum videbantur et multe imparebant. Pars autem prenotate petitrices dicebat quoniam predicta herema sua erat propter vocem apprisionis quam ipsa dicebat que facta fuerat a quodam potente Galindo, avo predicti filii petitrices. Fuit sane hec contencio orta, sicut dictum est, ex terra herema ubi dicitur ipsum Caldarium et ex eius terminis, sive ex aliis spaciis terre multis hereme. Ad quam audienciam presidebat inclitus princeps Raimundus, Borrel comitis proles, et coniux eius Ermessindis, suique nobiles, Deusdedit Barchinonensis, presul, Borrellus Ausonensis antistis, Gondeballus Bisorensis, Ugo Cervilionensis, Geribertus Supiratensis, Odoldardus, vicecomes Barchinone, Seniofredus Riorubensis, et iudices Bonusfilius Marchus et Guifredus, levita Ausonensis, et Vivas sacer, et alii nobiles viri, et mire magnitudines vulgaris populi.

Ventum est autem ut perlegerentur privilegia et precepta et perquirentur voces petentis, nec inventum est quis primum predicto cenobio promulgatam terram heremam dedit, nec inventum est supranominata ecclesia possedisseeam, sed per multa annorum curricula herema permansisse. Etenim a parte petitricis non est inventum quis ipsorum aut eorum unde prefatam vocem successionis se habere dicebant umquam ullam possessionem in ipsa terra habuisse, sed similiter per multa amorum inveterata curricula erema permansisse et sine possessoribus solitaria. Propterea iudicatum est in ipso iudicio melius et verius esse hec terra iuris principalis sicut et cetera spacia heremarum terrarum quam aut ipsius iuris que hoc petebat, aut iuris supra meminiti monasterii. Idcirco conclamatum est ab omnibus permanere debere hec terra, cum his que infra eius terminos sunt, in potestate principis Raimundi, sicuti et mansit; sed ille, compulsus timore Domini, concessit atque donavit prenotatam terram heremam cum aliis terrarum positionibus, cum omnibus que infra illorum terminos sunt iuri et dominio et in potestate Sancti Cucuphatis et serviencium ei, simul cum coniuge sua Ermesinde et filio suo Berengario.

Sane notum sit et hoc quod in istius pagine noticie inter reliqua a iudicibus exaratum est et a super scriptis iuris roboratum et condamatum. Ante enim quam prescriptum celebraretur placitum et predicta terra herema donaretur atque traderetur sive firmaretur a principe cum uxore sua et filio in iure et potestate prelibati cenobii, suprascriptus abbas Guitardus fecerat cartam cum suis fratribus monacis, cuidam homini Isimberto ex prefata terra ad condirigendum ad opus sui monasterii et ad opus edificatoris. Quam etiam cartam Raimundus, princeps supralibatus, nesciens hanc terram esse sui iuris firmavit illi ad condirigendum. Postquam autem in postmodum per supra meminitum placitum et iudicium recognovit hanc terram cum suis terminis esse sue vocis et iuris prefixo anno donavit eam et tradidit simul cum aliis rebus et cum ipsis stagnis et omne quod infra predictae terre terminos est, in potestate et dominio atque iure prefati cenobii, una cum uxore sua et filio.

Unde patet invalida esse ipsa carta donacionis precaria, quia in ipso tempore quo facta fuit non erat hec terra iuris Sancti Cucuphatis; propterea abbas ipsius ecclesie non potuit exinde facere cartam ullius definitionis aut donacionis. Etenim ex altero modo invalida esse dicenda est predata donacio, quia ipse princeps Raimundus inscius firmavit eam quam nesciebat res unde confecta erat ipsa carta esse sui iuris. Patet autem cunctis iudicibus et eloquentioribus quia postquam Sancti Cucuphatis cenobium adquisivit a principe prescripto, sicut in ipso precepto vel privilegio resonat, iam dictam terram possunt facere et iudicare servientes ipsius ecclesie et abbates, sicut et faciunt de aliis munificentis illius ecclesie. Igitur quia necesse est edificare castela et municiones facere in marchiis eremis et in solitariis

locis contra paganorum insidias, et quia ipse Isimbertus non condirexerat ipsam terram, sed erema et solitaria remansit, consiliatum iussumque est supranotato Gitardo, abbati, et fratribus suis cenobicis, ab indole comitissa Ermesinide et a filio suo Berengario, comite, et a viris subter scriptis, ut inquirerent talem virum qui in servicio Dei et Sancti martiris Cucufatis edificasset et condirexisset ipsam heremam terram, sicuti et requisierunt, et illi per hanc precariam donacionis cartam ad condirigendum ita dederunt.

170

1016, maig, 7. Castell de Mur

Jofre Màger de Mur, després que l'abat i els monjos del monestir de Santa Maria de Gerri li hagin reclamat moltes vegades la coromina de la ribera de Guàrdia argumentant que el comte Ramon IV de Pallars Jussà els la va atorgar i després que li hagin mostrat el document corresponent i l'hagin amenaçat amb l'excomunió, es presenta al castell de Mur davant el comte Ramon i la comtessa Valença i evacua la coromina a mans de l'abat Arnau. Després, el comte i l'abat l'autoritzen a anar al monestir, on, damunt l'altar de la Verge Maria, lliura formalment la coromina, que, al seu torn, l'abat i els monjos li donen amb caràcter vitalici a canvi d'un cens anual.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 1.619, Cartoral de Gerri 5, ff. 27v-28, doc. 69.

Ed. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 4 (amb data de 1018).

Document suspecte pel fet que els comtes Ramon i Valença que hi surten deuen ser Ramon V i Valença de Tost, que no figuren com a comtes l'any del document. Ramon V està documentat com a comte entre els anys 1047 i 1098. D'altra banda, sembla que s'ha de descartar que es tracti de Ramon IV, perquè, encara que consti com a comte entre els anys 1011 i 1047, no li és coneguda cap esposa que es digués Valença, i sí, en canvi, les comtesses Major de Castella i Ermessenda.

Ego Iodfre Maier de Mur tenebam unam condaminam in ipsa riparia de Guardia et multociens audivi clamantem de ea abbatem Gerrense et monachos de eiusdem monasterio et dicebant quia Raimundo Suniarii comes dedit beate Marie et monstraverunt mihi cartam quod ipse fecit ei, et ego Iofre Maier propter excommunicationem quod audivi et timorem Dei et beate Marie recognovi me et veni ante Raimundum comitem et Valentia comitissa in castro Mur et evacuavi me de iam dicta condamina manu Arnaldi abbatis in tali modo ut ego neque de progenie mea non requirent eam, et post haec laudaverunt mihi comes et abbas ut venissem ad cenobio Gerre ad monachos, et veni et in presentia eorum dimisi eam super altare Beate Marie et postea abbas et monachi dederunt mihi prescripta terra et per manus eorum accepi eam extra decimum quod retenuerunt in ea; in tali

convenientia accepi eam ut tenerem in vitam meam et post mortem meam libera et solida remaneat predicto cenobio sine ullo retinimento; et propter hanc donationem quem mihi fecerunt facio memoria Beate Marie tale ut per unumquemque annum donem XX fogasas et carnem I porcum et I molto valentem inter ambos unum solidum, et II sesters de vino et I quartera de civada, et hoc totum facio pro amore Dei et beate Marie ut Dominus sit propicius peccatis meis. Actum est hoc; si quis hanc cartam evacuationis, homo vel femina, inquietare voluerit in duplo componat et cum impio Iuda partem accipiat.

Facta est ista evacuationis mense madi die nonas madi anno XX° regnante Rodberti regis.

Signum (*Senyal*) Iodfre Maier qui hunc cartam evacuationis rogavit scribere et testes fecit firmare.

Signum (*Senyal*) Raimundus Durandus. Signum Guilelmus Ato (*Senyal*). Signum + Arnaldus abba qui hoc donum fecit. Sig+num Bertrandus monachus. + Raimundus comes et Valentia comitissa, qui hanc evacuationem laudaverunt.

Bernardus clericus scripsit sub die et anno quo supra et hoc (*Senyal*) signum impressit.

171

1016, juliol, 25. Terrassa

Davant Ramon Borrell I, comte de Barcelona, Girona i Osona, la comtessa Ermesenda de Carcassona, esposa seva, molts nobles del palau i els jutges Guifré i Bonfill Marc, reunits a l'església d'Ègara, el bisbe Deodat de Barcelona compareix per querellar-se contra Ermofred, representant de la seva esposa, Engúncia, i contra Adalbert, tutor dels fills del seu germà Eldemar, difunt, als quals acusa de no reconèixer els drets de la seu sobre un alou que el bibe Guilarà va donar en usdefruit hereditari a un particular. Els jutges, amb l'acord dels pròcers, confirmen el drets de la seu i la subjecció dels posseïdors.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, IV, ff. 110d-111b, doc. 279.

Ed. MARCA, *Marca Hispanica*, doc. 526. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 257.

In iudicio domni Raimundi comitis coniugisque eius Ermesindis comitisse, residentibus primatibus palatii Borrello, episcopo Ausonensi, Ugone Cervilionensi, Seniofredo Rio Rubensi, Bernardo Sancti Vincentii, Gilelmo Castro Vetulensi, Mirone Ostalensi, Gitardo, abbate Sancti Cucuphati, et aliorum nobilium sive ceterorum virorum ibidem assistencium, venit Deusdedit, Barchinonensis episcopus,

querelosus, intus in ecclesia Sancte Marie Egarensis, petivitque Ermofredum, agens vicem uxoris sue Enguncie, et Adalbertum, habentem tutelam filiorum fratris sui Eldemari condam, eo quod iniuste retinebant alaudem Sancte Crucis Sancteque Eulalie, quod est terras, vineas, casas, eremum, cultum, arbores diversi generis sive aliud quod ibidem est, unde Guillara episcopus fecerat cartam donationis homini nomine Sisovabdu, sub tali deliberatione: ut ipse et omnis posteritas sua habuisset predicto alaude in subditione sancte matris Ecclesie predicte.

Hec erat namque querela prefati episcopi: videlicet, quod non recognoscebant prescripti pulsati ipsam subdicionem et vocem iam dicte ecclesie. Unde iudices Gifredus et Bonusfilius Marchus dederunt iudicium, confirmantibus iam scriptis proceribus, ut iam dictum alode sive possidentes eum stetissent in subditione predicte matris ecclesie, sicut et qualiter terminatum est in carta donationis, quam Gillara, prememoratus episcopus, fecerat Sisovaldo prenotato, eo quod non potuerunt super memorati pulsati sacramentum reddere quod ibi aliud aut amplius abuissent, nisi quod iam dictus Gillara episcopus dedit per ipsam scripturam et per termines ipsius scripture, nec per ullam aliam scripturam exinde legaliter aliud non valuerit convincere.

Hi sunt [autem] termines affrontationum iam dicti alaude, quod Gillara episcopus dedit Sisovaldo, salva voce matris sue ecclesie: de orientis in terra Gillarani episcopi, de parte circi in strata que pergit subtus ipsam fontem que vocatur Granada, de parte altani in ipsa strata calciata, de occiduo in terra Sancti Cucuphatis Martyris. Quantum iste affrontationes includunt, nos prescripti iudices legaliter sic confirmamus et consignamus in subditione prenotate ecclesie sive episcoporum famulancium illi: ut ab hodierno die et tempore quiete et secure habeant ibi ipsam supra scriptam dominationem et subdicionem sine cuiuslibet inquietudine et molestia. Et si quis possidencium iam dictum alaude exierit aut contempserit dominationem habere ibi iam dicte ecclesie, aut alium patronum ibi elegerit nisi episcopus iam dicte sedis, ista omnia prescripta careat integriter et in quadruplo de sua causa iam dictum alaude prescripte ecclesie emendet coactus. Huius sane innodationis et pene vinculum inducimus super omnes homines utriusque sexus.

Actum est hoc VIII kalendas augusti, anno XXI regnante Roberto rege.

+ Raimundus, gratia Dei comes et marchio, + Ermesindis, gratia Dei comitissa, sub nostra audientia hoc iudicatum est et hoc iam dicte ecclesie consignamus.

Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex. SSS Seniofredus, Guifredus, levita, qui et iudex, sub SSS. S+ Vivas, sacer atque iudex, qui in ac consignationem meam corroboro. + Borellus, gratia Dei episcopus, ac si indignus. S+ Bernardus Castri Sancti Vincencii. Ego Guilielmus iudex huius edictionis tactu necessitate oculorum signoque impressionis corroboro.

S+ Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, qui hec scripsi et SSS cum litteras raras in versu XIII subtus ubi dicit iam dicte sedis, sub die et anno prefixo SSS.

172

[1016, desembre - 1017, gener]. Roma

El papa Benet VIII comunica per butlla al bisbe Borrell d'Osona i l'abat Oliba de Ripoll que ha comminat l'abadessa i les monges de Sant Joan de Ripoll (Sant Joan de les Abadesses) a presentar-se a Roma per defensar-se de les acusacions de mala conducta i que com que no s'han presentat en decreta l'expulsió del monestir.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Butlles, llig. 1, núm. 1 triple. Còpia del segle XII.

C ACA, Butlles, llig. 1, núm. 1. Còpia del segle XII.

D ACA, Butlles, llig. 1, núm. 1 quàdruple. Còpia del segle XII.

E ACA, Butlles, llig. 1, núm. 1 duple. Còpia de 1254.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VIII, ap. 13. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XI, doc. 255. KEHR, *Papsturkunden*, núm. 7, pàgs. 258-261. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 49. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 778.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, B[orello] Ausonensi episcopo, O[libae] Reopullensi abbati, perpetuam in Deo salutem. Cuperemus quidem de sancta vestrarum ecclesiarum ita conversatione gaudere, ut congratularemur potius de profectu, quam aliquod admissum contra disciplinam ecclesiasticam doleremus. Ad nostram enim leticiam et benefacta perveniunt et meroris aculeis nos que fuerint malefacta compungunt. In speculis enim a Deo sumus constituti, ut vigilantie nostre diligentiam comprobantes et que coercenda sunt reseceamus et que observanda sunt sanciamus. Gloriosa siquidem clementissimi comitis Bisuldunensis B[ernardi] sollicitudo sciens ad suam gloriam maxime pertinere, si loca intra sui principatus limites parentum suorum devotione divino cultui, mancipata religiose viventibus inservirent, ad noticiam apostolice sedis, iunctis sibi quibusdam ausonensibus a vestra dilectione directis ad nos clericis, archidiacono videlicet et primicerio atque custode ecclesie, religiosis quoque viris, genere optimi, testimonio preclaris, horrificam infamiam non sine gravi mestitudine detulit, referens quod quidam locus in honore Sancti Iohannis intra terminos vestre diocesis constitutus, Riopullensis vocatus, qui sacerdotibus et ancillis Dei, regulariter ibi victuris pia fidelium oblatione fuerat collatus, in venerande religionis iniuriam detestabile meritorium esset effectus et non solum ibi calcato sanctitatis proposito ludibria veneris irreverenter exercerentur, verum

etiam, quod horrendum est auditu, de male concepta sobole, ne contagium penitus innotesceret, parricidia committerentur.

Qui cum a nobis huiusmodi querimoniis difficile fidem accomodantibus diligenter requisitus esset, utrum hec earum incontinentia divulgata esset aut ipse super hoc scelere a sibi prelati aliquando redargute, multorum affirmatione testatus est, earum huiusmodi facinus ita omnibus finitimis esse manifestum, ut probatione nulla indigeret atque eas et per se ipsum plerumque private et post hac vestris personis adhibitis, quia causa perditionis earum in vos potius redundat, multoties publice corripuisse et inde illas impudentius lascive sue frena laxasse, unde obscenos concupiscentie sue motus deberent restrinxisse. Instabat denique vehementer apostolicam potestatem multis precibus deprecans, ut continuo illis, sicut que sanctam professionem suam diutina contagione polluisent locumque sacrum divino famulatu subditum venerio luxu profanassent, radicitus extirpatis, clericalis ordo perpetim ibi religiose victurus nostra auctoritate subrogaretur. Sed nos apostolica longanimitate potius quam precipiti sententiam utentes, abbatissaeque cunctis sceleratior esse dicebatur, et ceteris litteras destinavimus, quibus canonicas inducias largientes precepimus, ut die, quam constituimus, aut per se aut per vicarios, qui causas accusationis earum expedire possent, indulgentiam a Deo consequatur et apostolica benedictione in eternum perfruatur, amen, presentibus accusatoribus Rome adessent; illis vero refugientibus et ne flagicia earum penitus nudarentur, apostolicum iudicium declinantibus, accusatoribus quoque secundum vocationem suam astantibus et in sua reclamatione persistentibus, visum est nobis et sancto nonnullorum episcoporum conventui circumstanti, ut ulterius dilationem sententiae de absentia non lucrarentur.

Confitetur enim de omnibus quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat, et nullus dubitat, quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum qui est innocens, ut absolvatur querit. Ideoque, dilectissimi, quoniam audientie presentare se noluerunt, quae reatus sui pudorem numquam habuisse perhibentur, iam nunc sibi omnem per nos indulgentiae aditum intelligant obseratum, quia ferro necesse est excidantur vulnera, quae fomentorum non senserunt medicinam, ne morbus, qui in suis fuerat amputandus principiis, processu temporis et pertinacior fiat et latior. Igitur quoniam obscenis cupiditatibus inhiando ipse se et honore et loco privaverunt, vobis vice nostra suffultis litterarumque nostrarum exhibitione informati, apostolica auctoritate precipimus, ut eas tanquam nefandissime Veneris meretrices a predicto loco funditus eliminatis omnique dominatione penitus exuatis et in loco earum clericum in ordine canonicali perenniter ibi victurum sub nomine et tuitione beati Petri ac nostra successorumque nostrorum sollempniter subrogatis, scientes quod idem venerabilis comes prefatum locum amore Dei multis bonis ditatum beato Petro Apostolo, cum omnibus ad se pertinentibus contulit, ex quo

trium mancusorum summam Lateranensi palacio quotannis persolvendam instituit. Intelligatis autem expulsis, hoc tantum ex apostolica indulgentia reservatum ut quecunque earum extra monasterii ianuam habitare elegerint, tante lascivie facinus continua lamentatione deflentes victu atque vestitu, donec advixerint, sustententur. Si quis autem improbo ausu huic nostre apostolice preceptioni in aliquo contraire ausus fuerit vel presumendi consenserit, auctoritate Patris et Filii et Spiritus Sancti excommunicatus existat, quousque digna satisfactione emendet. Qui vero pia reverentia custos et observator extiterit, perpetuam.

Datum Rome per manus Petri diaconi et cancellarii, indictione XV.

173

1017, abril, 30

Guifré de Mediona i la seva muller, Guisla, venen a Ermessenda, comtessa de Barcelona, Girona i Osona, el castell de l'Albà, a Aiguamúrcia, al comtat de Barcelona, a la Marca, per cinquanta unces d'or cuït. D'aquestes unces, quaranta-cinc són per a Hug, fill d'Ansulf, perquè cancel·li l'empenyorament fet per Ermemir de Pierola, ara difunt, de qui Guifré de Mediona va heretar el castell, i les altres cinc són per pagar altres deutes d'Ermemir. La venda es fa en presència del jutge Ponç Bonfill Marc, els sacerdots Oliba i Gerard, Seneull, veguer de Pierola, i molts altres.

AACV, cal. 9, episc. II, núm. 28 bis.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 780.

In nomine Domini. Ego Gifredus Midionensis et uxor mea Guisla femina venditores sumus tibi Ermesindi comitisse, emptrici. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus tibi castrum nostrum quod vocatur Albanus cum ipsa turre et omnibus condirectionibus que pertinent ad ipsum castrum et omnem terram cultam atque heremam, vineas et arbores omnium generum, boschos et garricas, puios et rochas, pronum et planum, fontes et aquas, molindina cum regis et subtus regos, omnia quicquid dici vel nominari possunt que infra subterscriptos terminos continentur et sunt. Estque iamdictum castrum cum omnibus rebus sibi pertinentibus in comitatu Barchinonensi, in ipsa marchia, et advenit mihi Gifredo per largitionem testationis quam mihi fecit Ermemirus condam de Apiaria, vir bone memorie, unde iudicium obligatum legaliter tenetur aeditum sub sacramento testium, et mihi iamdicte Guisle advenit per meum decimum. Habet enim terminum predictum castrum cum suis apenditionibus: de parte orientis in termine de castro Monte Macello sive in termino de castro Cedema, de meridie habet terminum in ipsa esponda que est ultra rivum qui dicitur Galanus, de occiduo habet terminum

in terminio de Capra sive in termino de Monte Acuto, de circio similiter habet terminum in termino de Monte Acuto. Quantum iste afrontationes includunt et prescripti termini ambiunt sic vendimus tibi videlicet predictum castrum Albanus cum omnibus suis pertinentiis et apenditionibus, sicut superius scriptum est, propter aderatum et definitum pretium uncias L^{ta} de auro cocto, quas tu exinde nobis dedisti et nos vinditores recepimus; et ex isto precio XL^{ta} V uncias auri ad Ugonem, prolem Ansulfi, [...]s pro eo quod istum castrum Ermemirus condam, qui eum dimiserat mihi Gifredo, inpignoraverat illi per istum iamdictum debitum, et quinque uncias auri que in mea potestate [de] isto precio remanserit coram Bonofilio Marcho iudice et Oliba sacerdote et Gerardo sacerdote et Seneullo vicario Apiariae et Mirone Durando et aliis multis viris ad solvendo debitos prescripti Ermemiri, defuncti, usque ad unum denarium dispensavi et dedi. Vero prescripta omnia et predictum castrum que nos tibi vendimus de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate ut facias exinde quodcumque volueris, cum exiis et regressiis earum et cum terminis eius, sicut antiquitus terminati fuerunt et superius inserti sunt. Quod si nos venditores aut ullus homo utriusque sexus contra istam venditionem ad inrumpendum venerimus aut venerit, non hoc valeamus aut valeat vindicare sed componamus aut componat tibi predicta omnia in duplo cum omni sua inmelioratione, et in antea ista venditio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista scriptura venditione II kalendas maii, anno XXI regnante Roberto, rege Francorum.

Sig+num Gifredus Midionensis. Sign+um Guisla femina. Nos qui istam scripturam venditionis fecimus et testes firmare rogavimus. S+ Baronis. S+ Onofredus. S+ Miro de Fabricata. S+ Pontius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, qui hanc venditionis scripturam scribano dictavi et huius testis sum, SSS. Wilielmus levita SSS.

SSS Radulfus presbiter, qui istam scripturam venditionis scripsi et subscripsi et die et SSS anno quo supra.

S+num Bernardus Ruir. S+num Oudalgarius.

174

1017, octubre, 11

Davant la comtessa Ermessenda, el seu fill, el comte Berenguer Ramon I, els seus pròcers, els bisbes de Barcelona i Urgell, el comte Ramon IV de Pallars Jussà i el jutge Bonfill Marc, Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, compareix per denunciar que Seniofred, veguer de Rubí, reté injustament uns alous que són de Sant Cugat. Mentre el tribunal discuteix la qüestió, l'abat presenta dues escriptures: la venda que Seniofred

va fer a l'abat Odó, predecessor de Guitard, dels alous ara objecte de disputa, que abans van ser de la dona Filmere, i la donació que aquesta dona va fer a Sant Cugat de tots els alous que tenia als termes del castell de Rubí. Amb el consell dels pròcers, la comtessa resol el conflicte mitjançant una commutació de béns fiscals per béns de Sant Cugat.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, perg. de Sant Cugat, núm. 137. Còpia de 1421.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 470.

In Dei Nomine. Ego Ermesindis, comitissa, et filius meus Berengarius, marchio comes Barchinone, essemus adfuit ante nos Guitardus, abbas Sancti Cucuphatis cenobii Octavianiani proclamasse de quodam procere nostro Seniofredo Riorubensi eo quod iniuste retinebat alaudia que iure debebant [esse] Sancto Cucuphati. Unde nos, collectis nostris primatibus, videlicet Deusdedit, episcopo Barchinonensi, et Odolardus vicecomite huius civitatis, et Raimundo Montecathano [...] et Ugo Cervilionensi, Gondeballo Bisorense, Ermengaudus episcopo Orgellitane sedis, necnon et Raimundo, comite Palliarense, cum multis aliis idoneis viris, necnon et Oliagario, abbate Sancti Felicis [Gerunde] et Seniofredo Barale et Mirone Ostalensi comitante illico totum vulgi [mira] multitudinis legaliter audivimus eos dirimentes nostro iudice Bonofilio Marcho causas negotiorum; sed dum iuste discuteremus hoc negotium, protulit iam dictus abbas scripturas [...] confectas; unam venditionis quam Seniofredus iste causator fecerat Odoni, abbati Sancti Cucuphatis precessori suo, ex alaudibus cuiusdam Filmere, femine, unde intentio erat inter illos, et alteram donationis quam hec Filmere femina fecit Domino Deo et sancti Cucuphatis martiris ex omnibus alaudibus que habebat intra terminos de castro Riorubei, unde iste Seniofredus noster vicarius erat.

Et enim ex istis scripturis patuit quia quid ex alaudibus iam dicte Filmere, femine, fuit totum incunctanter viris Ecclesie Dei Sanctique Cucuphatis est secundum ordinationem nostrarum Legum Gotharum. Proinde cum ad fines legitimos hoc negotium ductum fuisset et Seniofredus iam dictus victus legaliter extiterit, non habens quid vocis sue iuste proponeret, visum fuit nobis consulentibus nostris suprafactis idoneis proceribus, ut hec que sancta Dei Ecclesia adquirebat in nostra comutatione, acciperemus et alaudia nostra seu fiscales res que subter terminatas prememinite ecclesie Sancti Cucuphatis daremus ne intentio moveretur inter servientes sancte Dei Ecclesie et hunc iam dictum vicarium primatumque nostrum sive illius successores propter hoc quod hec alaudia que usque nunc iniuste tenuit Seniofredus intra castellaniam predicti castri Riorubei sunt inmutatim divisa, sicuti prompto animo damus et facimus. Donamus namque Domino Deo et ecclesie Sancti Cucuphatis alaudia nostra seu nostras res fiscales que habemus in comitatu Barchinonensis, in termino de Riorubio et de Terracia et de Cerda-

niola et de Cercitulo et de Aqualonga usque ad [ipsam aquam] de Canalibus sicut in his affrontationibus continetur. Afrontant autem: de parte orientis in Vallesica, et sic graditur [terminant] usque ad Montem Gallinarum, et [de parte] meridiei afrontant in strata Calciata, et sic pergit usque ad ipsam aquam de Canalibus, de occiduo autem in medio flumen Riorubei, et de circi [in ipsa] serra ubi est ipsa casa Morene femine, et sic graditur usque ad ipsum Mugalem et usque ad Sanctum Quiricum.

Quantum iste afrontationes includunt et isti termini ambiunt, id est, de ipsa aqua de Riorubio usque ad transactas supradictas afrontationes, excepta paraliata de terra et insula que est ad Sanctum Petrum, [videlicet terras] cultas et heremas, casas et curtes, casalibus atque curtalibus, arbores omnis generis stirpes, aquas, petras, paschua, molina et molinaria, cultum et [incultum], quicquid dici vel nominari potest, quod sit de ipso fevo de Riorubeo et de ipso alode de Filmerna, simul cum ipso mulino et orto et terra quod fuit de Filmerna iam dicta et de Richilde et de Bernardo filio suo, sic donamus domino Deo et ecclesie Sancti Cucuphatis cenobite propter alia sua alaudia sicut [... que fuerunt Guitardi abbatis] que nos iam recepta habemus in nostra potestate, sicut in nostra comutatione resonat et de nostro iure [in iure] et dom[inio...] ut servientes ipsius faciant exinde sicut et de aliis rebus ecclesiasticis faciunt servitia atque oblaciones [sive census] que [...] prescriptis alaudibus [...]rint pro suo iure deffendant et exinde quod voluerint faciant. Quod si nos comutatores aut aliquis homo utriusque sexus contra istam comutationem venerimus, aut venerit ad inrumpendum, non hoc valeamus, aut valeat vindicare, sed componamus aut componant predicte ecclesie hoc quod illi comutatione donamus in duplo, et hoc firmum permaneat omnique tempore.

Facta fuit hec comutacio V^o idus octobris, anno XXII° regnante Roberto, rege.

(*Senyal*) Ermesindis, gratia Dei comitissa, nos qui hanc comutationem fecimus et firmare rogavimus.

S + m Seniofredus Barales, qui victum recognoscens in supradicti negotii causis huic comutationi et testes firmare rogavimus et annui.

S + m Guillelmus de Montaniola.

175

1018, febrer, 24. Besalú i Vilanant

Davant Bernat I Tallaferro, comte de Besalú i Ripoll, i el jutge Sunifred, es presenta al castell de Besalú el veguer Esteve amb els seus homes dominicos residents a la dominicatura de Moncanut per reclamar a Sendred i Guadamir el

cens o servei degut per dues peces de terra. Seguint el dictat del tribunal, ara reunit a l'església de Santa Maria de Vilanant, totes dues parts presenten testimonis, però els de Sendred i Guadamir són més precisos i convincents, ja que declaren que fa més de trenta anys que les seves terres són tingudes en alou sense deure cap cens ni servei. En conseqüència, el veguer Esteve fa l'evacuació i la definició corresponents.

[A] Original no localitzat. Abans a l'Arxiu del Monestir d'Arles, al Vallespir.

B BNF, Col. MOREAU, 19, f. 125 (còpia del segle XVIII).

Ed. **Histoire générale de Languedoc*, 3a ed., V, núm. 175. *MONSALVATJE, *Noticias Históricas*, XI, doc. 256.

Conditiones sacramentorum, ad quas ex ordinatione Sonifredi iudici, sive in presentia Arnalli et filio suo Arnallo, Mirone et filios suos Adalberto et Odo, et Gausfred de Lercio, et Gaucebarto de Borraciano et aliorum multorum bonorum hominum, qui ibidem aderant. In istorum supradictorum presentia venit Stephanus vicarius cum suos homines dominico, que tenet pro feo in Monte Canudo, qui ibidem manent in ipsa dominicaria, et appetivit sive mallavit Sendredo et Guadamio de petias duas de terra cum vinea qui ibidem est, qui est in Serra Sancti Martini, hec omnia iuxta ipsa ecclesia. Quod a domnico debet servire suprascriptas terras cum iamdicta vinea, et dederunt exinde fideiussores in castro Bisulduno ante Bernardo comite, quid ipsi dominici probassent suprascriptas terras pro domnico, et si hoc non poterant probare, recepissent ipsa testimonia, quod profert suprascriptus Sendret et Guadamir.

Venerunt ante predicto iudice in villa Bundanti ad domum Sancta Maria, et ab utraque parte adduxerunt illorum testimonia, quorum de istis suprascriptis primus profert suprascriptus vicarius Stephanus sua testimonia separatim, sicut mos est. Et testificaverunt quod audierant dicere ad illorum parentes, quod iamdictas terras de illorum hereditate debuissent esse. Interrogavit eos suprascriptus iudex separatim, si potuissent testificare, quod ullum censum vidissent exinde accipere ad illorum parentes, aut ullum vicarium, qui ipsa domnicheria de Monte Canudo tenuissent pro feo aut per scripturam, quod de illorum postalitate fuisset. Responderunt: «Amplius non possumus testificare nisi quod dictum abemus, quod audivimus dicere».

Denique in ibidem loco profert suprascriptus Sendret sua testimonia, quorum nomina hec sunt: Gotmarus, Enneco et Truitarius: «Nos suprascripti testes iuramus per trinum et unum verum Dominum et per reliquias sancti Ioannis Apostoli, in cuius honore domus fundata est in villa Bundanti, iuxta domum Sanctae Mariæ, supra cuius sancto altario hanc conditione manibus nostris continemus et iuramus, contangimus, quod nos suprascripti testes triginta annos et

amplius vidimus predictas terras tenere pro illorum proprio alode, inter Amelio presbitero et Riculfo et illorum posteritate, per legitimum alodem, sine ullum censum regalem et sine ullo adiutorio quod exinde fecissent ad ipsos homines de Monte Canudo, qui in ipsa domnicheria steterunt. Et nos testes ea que dicimus recte et veraciter testificamus et iuramus per supradictum iuramentum in Domino».

Et ego suprascriptus Stephanus petitor, istos sacramentos fideliter recepi, et de suprascripta petitione et de iamdicto alode me evacuavi, quod in nullo modo pro feo hoc probare non potui.

Facta ista definitione sexto kalendis martii, anno vicesimo secundo regnante Rothberto rege.

Signum Gotmar. Signum Ennego. Signum Truitarius, nos testes, qui hoc sacramentum fideliter iuramus.

Auditores de isto sacramento hec sunt: Signum Goxbert. Signum Adals saione. Signum Arnal. Signum Seniofred. Signum Amalricus. Signum Odo de Rio Sicco.

Stefanus petitor, qui me evacuavi.

176

1018, març, 27

El prevere Aventí ven a Ermemir Ros un casal amb cort i hort a Barcelona, fora el portal de Regomir, i una peça de terra tocant a l'estany del port. Aventí té el casal i la terra perquè el prevere Miró, fill de Bonshom, els hi va donar en penyora per un préstec de cinc unces i dos mancosos que li va fer. Miró, però, no va tornar el préstec en el termini acordat, de manera que Aventí va esperar deu dies, el temps suplementari legalment establert (Lex Visigothorum, V.6.3), i va reclamar el deute, que no li va ser pagat. Després, encara va esperar vuit mesos, també debades. A l'últim, per manament del jutge Vives, cinc estimadors fixen el preu de venda dels béns en quatre unces.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 8.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 129.

In nomine Domini. Ego Aventino presbitero vinditor sun tibi Ermemiro Russo emptore. Per hac scriptura vindicionis mee vindo tibi in uno loco ipsum meum casalicium cum suas parietes, cum suo solo suisque guttis vel stilliciniis et cum aliquid de curte qui ad eius pertinet, et orto cum trilea ac puteo, cum ficulneas et uno malgranario, cum parietibus qui in circuitu sunt constructas. Et item

similiter tibi vindo terra mea propria qui est iusta ipso Stagno, prope litus maris. Et ipsos domos cum ipso orto est in burgo, foris muros civitatis Barchinone, in terminio et locum que dicunt ad porta Regumiro. Que affrontat ipso casalicio cum sua pertinencia de circi in ipso exio comunalis qui est inter me et Goltredo, de aquilonis in ipsa via qui transit ante ipsa porta et pergit ubique, de meridie in curte de Imul femina, de occiduo in ipsa via consueta qui transit subtus ipsa mura. Et item ipso orto afrontat de parte circi in horto de Imul femina, de aquilonis in ferragenale de Langobardo presbitero et de predicta Imul, de meridie in casas de Petro presbitero, de occiduo in ipsa via. Et in alio loco afrontat ipsa terra qui est iusta ipso Stagno de parte circi in terra de Guifredo, de aquilonis in terra de Guitardo, de meridie in terra de iam dicta Himul femina, de occiduo in ipso Stagno.

Advenit mihi ea omnia prescripta ad me prenotato Aventino per cartam impignoracionis quod mihi fecit homo nomine Mirono presbitero, filium condam Bonushomo, per uncias V et mancusos II de auro cocto a meo penso pensatas, quod ego ei prestavi ad placito instituto ut mihi exsolsisset et minime fecit. Propterea expectavi eum ultra ipso placito decem diebus legibus terminatos, adhuc autem expectavi eum postquam ipsos decem diebus, menses octo legitimos et nihil mihi profuit, sepe tamen eum commonendo et perquirendo ut ipsum debitum mihi reformasset et minime valuit. Propterea sub ordinacione et iussu de Vivane iudice et estimatores viris idoneis, qui stacionem fecerunt super prefixa omnia et precium in ea posuerunt, videlicet, Bellito, prolis condam Huguberto, et Langobardo presbitero et Poncio laevita et caput scole et Eroigio, qui pariter precium in ea omnia posuerunt, id est, uncias IIII de auro cocto, et nihil invenit amplius ut me aliquid addidisset in ipsum precium. Sed sub huius aderacionis et definicionis modus, quantum prenotatas affrontaciones et limites includunt, sic vindo ego prenotato Aventino ad tibi predicto Ermemiro hec omnia superius prefixa, totum ab integre, propter precium prefixum et a predictis viris estimatum, id est, uncias IIII legitimas, quod tu emptore precium exinde mihi dedisti et ego venditore manibus meis integriter accepi et iam receptum habeo. Est manifestum. Quem vero predicta omnia que tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestate ab omni integritate, simul cum exiis et regressiis earum, ad tuum plenissimum proprium. Quod si ego venditore aut aliquis homo utriusque sexus qui contra hac vendicione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vendicare, sed componat aut componam tibi iam dicta omnia in duplo cum omnem suam inmelioracione. Et in antea ista vendicione firma permaneat omnique tempore.

Facta vendicione VI kalendas aprili, anno XXII regnante Roberto rege.

S+ Aventinus presbiter, qui ista vindicione feci et firmare rogavi.

S+ Vivas sacer atque iudex. S+ Bonutius presbiter. S+ Pontius levita qui et caput scole SSS. S+ Bellitus. S+ Longovardus presbiter SSS.

(*Senyal*) Argemiro presbitero, exarator et (*Senyal*) sub die et anno prefixo.

177

1018, abril

Miró dona a la seva esposa, Maria, la meitat d'una peça de terra del terme de Provençals, al territori de Barcelona, que va heretar de la seva mare, Eilo. Diu que fa la donació en compensació per la venda que van fer plegats d'una terra que va ser del pare de Maria.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 10.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 131.

En la història interna de les famílies hi havia, sens dubte, circumstàncies o situacions que podien propiciar desavinences i fins i tot conflictes que calia evitar. Aquest document il·lustra bé una forma de fer-ho. El marit compensa la venda conjunta d'un bé de la seva dona fent-li una donació, i diu que ho fa per merèixer, mantenir o fomentar la pau conjugal, *pro pax meritum*.

No podem saber el dia exacte que es va fer aquest document, perquè l'expressió de la data, *VI nonas aprilii*, no és correcta, ja que aquest mes les nones cauen el dia 5. Possiblement es tracta d'un error de l'escrivent, que va confondre *nonas* per *idus* o *VI* per *IV*.

In nomine Domini. Ego Mirone donator sum tibi uxori mee Maria femina. Manifestum est enim quia propter ipsam tuam terram que ego et tu venundavimus, qui fui de condam genitori tuo Vivane, sic dono tibi pro pax meritum petia I de terra mea propria quod habeo in territorio Barchinonense, in terminio de Provincialis, qui mihi advenit per vocem condam genitrice mea Eilo et per comparacione vel et per quacumque voces. Que afrontat de parte circi in strada publica, de aquilonis in terra de Ermengaudus de Olon, de meridie in vinea de Sancti Michaelis et de Ermovigia, de occiduo in terra de Bonucio. Quantum istas omnes afrontaciones includunt, sic dono tibi in ipsa terra ipsa medietate per medium ab integre, simul cum exiis et regressiis earum. Et de meo iure in tuo trado dominio et potestate, ut tu prefata Maria, uxor mea, facias ex ipsa medietate quodcumque volueris ad tuum plenissimum proprium. Quod si ego donatore aut aliquis homo utroque sexu qui contra hac donacione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vendicare, sed componat aut componam tibi iam dicta omnia in duplo cum omnem suam inmelioracione. Et in antea ista donacione firma permaneat omnique tempore.

Facta donacione VI nonas aprilii, anno XXII regnante Roberto rege.

Sig+num Mirone, qui ista donacione feci i et firmare rogavi.

Sig+num Savarico. Sig+num Goltredo piscator. Sig+num Guifredo faber.
(*Crismó*) Argemirus presbiter, exarator et (*Senyal*) sub die et anno prefixo.

178

1018, agost, 26

Notícia del litigi entre Ermessenda de Carcassona, comtessa de Barcelona, Girona i Osona i tutora del seu fill, Berenguer Ramon I, i Hug I, comte d'Empúries, sobre la possessió de l'alou d'Ullastret. Hug reclama l'alou argumentant que la venda que en va fer al difunt comte Ramon Borrell I no és vàlida perquè quan la va fer era menor d'edat. Ermessenda, que té documents posteriors d'Hug que ratifiquen la venda, vol portar la causa a judici ordinari, però Hug proposa un duel judicial com a forma de resolució, proposta que Ermessenda refusa. Llavors, Hug ocupa l'alou per la força. Buscant una sortida legal al conflicte, es forma a continuació un tribunal que presideixen Bernat I Tallaferro, comte de Besalú i Ripoll, i Oliba, bisbe de Vic, i formen els jutges Guillem de Girona, Guifré d'Osona i Ponç Bonfill Marc de Barcelona i que, després d'escoltar els arguments de totes dues parts i els testimonis que presenta Ermessenda, sentència a favor de la comtessa.

[A] Original no localitzat

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 20-23. Còpia del segle XIII

C ACG, Llibre Verd, pàgs. 56-58. Còpia del segle XIV.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 181. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 56. *MARQUÈS, *Cartoral*, doc. 77.

Hec noticia iudicii indicat causam que orta est inter Ermesendem comitissam et Hugonem comitem Impuritanensem anno videlicet XXIII regni Roberti, post discessum domini Raimundi incliti comiti. Tenebat enim supradicta comitissa tutelam filii sui Berengarii comitis qui post finem patris remansit in minoribus annis.

Propterea Hugo iam dictus requisivit eam ut reddidisset illi alode quod dicitur Ullastred, quod ipsa tenebat per cartam venditionis quam Hugo iste fecerat domino Raimundo comiti et per diffinitiones legales et per sacramentorum colligationes postquam iste Hugo transfuderat iam dictum alode cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis in potestate domini Raimundi comitis. Nam iste petitor asserebat se fecisse hanc cartam vendicionis in minoribus annis. Pro quo Ermessendis vice filii sui iam dicti, in presentia Bernardi comitis Bisullunensis et Olibani Ausonensis episcopi aliorumque multorum tam nobilium quam ceterorum voluit fideiussorem dare Hugoni et voluit se conligare cum illo legaliter, ut quemadmodum lex ordinasset, parata fuisset illi respondere et in iudicio reddere illi omnia que legaliter

iudicata fuissent non debere esse iuris Berengarii prefati sed Hugonis. At ille renuit recipere fideiussorem seu alium legalem conligacionem, dicens facere bellum per militem suum cum altero milite domine Hermesendis ut utrisque decertantibus unus victor effectus patuisset cuius iuris debebat esse quod requirebat. Cumque hoc noluisset recipere iam dicta Ermesendis eo quod lex gotica non iubet ut per pugnam discutiantur negocia, Ugoni prefatus sine ulla auctoritate legis gotice violenter invasit omne quod Ermesendis possidebat cum filio suo per cartam vendicionis et per alias legales definitiones seu sacramentorum colligationes que Ugo fecerat transactis etatis sue XIII annis Raimundo comiti.

Dumque Ermesendis veraciter cognovisset se et filium suum expulsos esse iniuste a possessione supradicta, suprascripto anno mense augusto petivit legaliter Ugonem iam dictum comitem in presentia Bernardi suprascripti comitis et Olibani episcopi iudiceque Guillemi Gerundensis et Gifredi Ausonensis et Bonifilii Barchinonensis residentibus nobiles Mirono Ostalensi, Amato vececomiti Gerundensi, Gaucefredo Bernardo et Raimundo fratre eius, Audegario de Mulinello, Raimundo de Pubalo, Gaucefredo Vitale, Geraldo Caprariensi, Seniofredo Guitardo, Arnusto de Bigurio, Silvio cum patre suo Lobeto, Gifredo de Mulinello, Gondebaudo Bisorensi, Guilielmo de Sancto Stephano, Bernardo Amato levita, Guilielmo levita de castro Olone, Bernardo Soniofredo, Gadallo Donnutio levita, Raimundo Sancio, Seniofredo Lardale et Seniofredo Macoto, Bernardo Ruviro, Ermengauda Bernardo aliisque multis quorum nomina longum est texere, qui erant ex parte Bernardi comitis et Ugonis, tam clerici quam laici.

Ad hanc quoque petitionem Ugo comes scriptis elegit assertorem suum Berengarium filium Eldemari de Fenestris ut vice sua ipse responderet. Ad hec quoque Ermessendis comitissa dicebat, sicuti et fecit dicens: Audio Ugonem comitem appellari eo quod ipse invasit possessionem vestram et abstulit eam a vestro iure. Scio quia non invasit quoniam ista possessio et infra terminos comitatus Empuritanensis est, et potestatem quam reges ibi pridem habuerunt, iste Ugo comes ibi habebat. Discucientibus hoc iudicibus probationem quam utraque pars proferebat, discussa prius veritate verborum, invenerunt quod a die qua ipsum alode venit in potestate Raimundi comitis, ipse comes Raimudus sine ullo impedimento integritate tenuit eum quemadmodum terminatum est in supradicta scriptura venditionis, et omnem censum atque redibitionem omnemque potestatem quam ibi aut rex aut comes ante eum habuit, ipse comes Raimudus habuit et tenuit atque possedit in iam dicto alode Ulastredo cum omnibus illius pertinentiis et adiacentiis usque in diem quo mortuus fuit. Similiterque iam dicta comitissa cum filio suo post discessum iam dicti comitis tenuit prescriptum alode cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis et potestatem quam ibi aut rex aut comes ante eam habuit ipsa tenuit cum filio suo et possedit, quousque ante iudicium, absentibus

ipsis, Ugo comes iniuste invasit possessionem hanc et malivole a dominio eius abstulit prescriptum alode cum omnibus rebus ibi repositis. Iudices autem cum illis patuit causa tante veritatis, apertis codicibus legum gotorum, iudicaverunt quia hec possessio cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis reverti debebat in potestate Berengarii comitis predicti et matris sue iamdicte et omnem potestatem quam ante ibi habuerunt recuperare debebant, et Ugo comes, si aliquid periclitum potuisset recipere, exinde perdere debebat.

Cumque hoc iudicatum fuisset a iudicibus, Bernardus comes nolens obedire huic iudicio tamdiu perseveravit in ipsa contemptione quousque excogitavit rem inauditam, faciens confirmari a iudicibus supradictis iureiurando super altare Sancti Genesii de Orreolis hoc iudicium quoniam ipse fideiussor erat ex parte Ugonis, ut ipse Ugo talis extitisset in iudicio quemadmodum illi iudices legaliter iudicassent. Dato sacramento a iudicibus, Berengarius Eldemari filius assertor Ugonis interrogatus fuit a iudicibus ut recepisset testes quos comitissa proferebat legaliter. At ille noluit recipere eos, et proferens inanes et superfluas excusationes, absque consilio iudicum abstraxit se a iudicio.

Post hec iudices secundum legis ordinem receperunt hos testes, Gaucefredum videlicet et Bernardum Ruvirum et Seniofredum Guitardum et Geraldum fratrem Dalmatii, Audegarium de Molinellis et Seniofredum Lardalem, ita dicentes: Iuramus nos testes per Deum factorem omnium rerum et per altare et sacramentum Sancti Iohannis quod fundatum est in ecclesia Beate Marie Virginis que sedes Gerunde est, quia nos videndo scimus quod Raimundus comes supradictus tenuit et possedit ipsum alode de Ulastredo cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis, cum omnibus censibus et oblationibus que exinde ullo modo exiebant quousque mortuus fuit, potestatem talem ibi illi vidimus habere et possidere qualem aliquis homo vivens in suis rebus propriis habet; iudicem et saionem ibi eum vidimus habere, et si que res ex placitis exiebant, comes Raimundus suam partem exinde habebat et habuit quousque obiit. Similiter post decessum eius vidimus Ermesendem comitissam et filium suum Berengarium habere et possidere supradictum alode de Ulastredo cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis et omnem supradictam potestatem vidimus eos ibi habere et possidere usque in diem quo Ugo comes invasit hec omnia et abstulit a potestate et iure illorum.

Dato autem hoc sacramento a testibus, iudices suprascripti consignaverunt supradictum alode in potestate Ermesendis comitisse et filii sui Berengarii comitis, ita dicentes: Nos creati iudices Guillelmus, Guifredus atque Bonusfilius, per omnes auctoritates legum que ad hanc rem pertinent consignamus et contradimus in potestate atque iure Ermesendis comitisse supradictique filii sui Berengarii supradictum alode de Ulastreto cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis; et quicquid Ugo ex predicto alode presumptuosus invasit et abstulit,

totum tibi Ermesendi comitisse et filio tuo Berengario comiti consignamus et de potestate inuasoris in vestro dominio reducimus et transfundimus perhenniter habendum et quiete possidendum. Igitur, ut hoc iudicium maneat inconvulsum, gradatim sententiis legum eum munivimus. Et ut cunctis perpateat quod Ugo comes ante iudicium nec debuerat usurpare quod usurpavit a potestate possessorum, primo iudicavimus ut cartam vendicionis quam Ugo comes asserebat fecisse in minoribus annis ante debuerat comprobari utrum ita esset quam res que per ipsam tenebantur invase fuissent. Dehinc iudicamus ut si aliquis pro hac carta venditionis violentum aud pro aliqua re alia esse sibi Raimundum comitem astruxisset secundum legem que continetur libro V titulo VI capite VI debuerat astruere, quia ita dicit: «Si viventis cuiuslibet manifesta culpa non apparet, nefas esse non dubitandum est ut eum quisque post obitum mansisse si reum accuset. Ne ergo in fraude heredis defuncti quicumque post hec talia conetur presumere huius legis sanctione redargui se noverit; scilicet ut si quis quemlibet defunctum violentum sibi aut pervasorem sue rei sive direptorem seu debitorem fuisse adstruxerit, eumque quodcumque illicitum secundum superiorem ordinem dixerit perpetrasset, non aliter eius assercioni credatur nisi per quamcumque scripturam aut testificationem legitimam id verum esse indubitanter edoceat». Sed quia hec Ugo comes non expectavit idcirco invasionem de prescriptis rebus fecit. Et lex que continetur in libro V titulo IV, ita dicit capitulo XX: «Si quis rem que est per iudicium repetenda, priusquam adversarium legaliter id est iudicialiter superet, ita vendiderit vel donaverit alicui aut forsan tradiderit occupandam ut absque audientia iudicis privetur dominium possessoris, ipse qui possidet per executionem iudicis, rem que occupata fuerat statim recipiat, nec de eius postmodum repetitione contendat, etiam si causa sit bona petentis». Sed quia Ugo solet dicere quod Petrus, suus iudex illi tradidit suprascriptas res occupandas, scimus quod iam dictus Ugo illi iudici primo mandavit atque deliberando tradidit eas ad occupandum et in suo dominio recuperandum, et pro eo quod ita fecit, sicut inuasor iudicabitur, quia rem antequam vinceret invadi fecit. Et lex que continetur libro VIII titulo I capitulo V ita dicit inter alia: «Quod si non expectata discussione id quod ab alio possidetur aut iuris alterius esse dinoscitur invaserit, omne quod abstulit vel presumptiosus invasit, tam in mancipiis quam in ceteris rebus, duplum ei restituat de cuius iure visus est abstulisse vel singulorum annorum fruges quas inde fideliter collegisse iuraverit petitori compellatur exsolvere». Et altera lex que continetur hoc libro et titulo, capitulo VII dicit ita: «Nullus domum inquietet absentis nec in expeditione publica constituti; et si quod preiudicium recipere potuisset, absente eo quem fuerat conventurus, invaserit, reddat in duplum. Si vero illud invaserit quod per nullum iudicium illi debebatur, reddat in triplum». Hoc quoque in aliis capitulis legum que ad hanc rem pertinent invenietur».

Actum est hoc iudicium VII kalendas septembris anno XXIII regni Roberti regis in Francia.

Sig+num Gaucefredus Vitalis. Sig+num Bernardus Ruvirus. Sig+num Soniofredus Gitardus. Sig+num Soniofredus Lardal, nos testes supradicte possessionis sumus et iurando testimonium nostrum confirmamus.

Sig+num Gaucefredus Bernardus. Sig+num Raimundus Oliba. Sig+num Raimundus de Pubalo. Sig+num Arnustus de Bigurio. Silvius, Lobeti filius. Sig+num Lobetus. Sig+num Guilielmus de Sancto Stephano. Sig+num Bernardus Soniofredus. Sig+num Raimundus Sancius. Mironus de Fabricata. Amado vicecomes. Adalasure levita SS. Willelmus levita. Bernardus levita. Ego Guilielmus iudex huius edictionis tactu necessitate oculorum signoque impressionis corroboro. Sig+num Guifredus levita qui et iudex sub SS. Arbertus SS. Falcucius levita, doctor parvulorum, SS.

Sig+num Pontius cognomento Bonusfilius, clericus et iudex qui hec scripsi et SS die et anno quo supra.

179

1018, agost, 29. Llupià

Davant un tribunal que presideixen Bernat I Tallaferró, comte de Besalú i Ripoll, i el seu germà Guifré II, comte de Cerdanya, Conflent i Berga, Sunifred I, vescomte de Cerdanya, compareix per acusar els homes de Santa Coloma de Tuïr, vint-i-sis persones, d'haver-li pres els delmes de l'església del lloc. Els acusats responen que l'església, amb delmes, primícies i oblacions, és un alou seu. Sunifred, però, ho desmenteix i afirma que el seu pare i ell tenen aquests drets i aquestes prestacions des de fa més de trenta anys, informació que dos testimonis corroboren. Els acusats accepten aquest testimoniatge i evacuen els drets i les prestacions.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 22. Còpia del segle XII.

Ed. MIRET, «Los vescomtes», pàgs. 141-142. MONTSALVATJE, *Noticias Históricas*, XV ap. 2174.

*FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 136.

Condiciones sacramentorum ex ordinatione Baro sacer et iudice Sendred, et in presentia vel in placito dompno Bernardo comite et fratri suo dompno Gifredo, et in presentia Erradi, Guilelmi, Sentelli et Segarius et Arnaldus Bonefilius et frater eius Reinardus, Bernardus de Olivos, Oriolus et Gitardus Mir et Rodbal saione et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. In istorum supradictorum presentia, a petitione Seniofredo vicecomite, unde petivit omnes homines habitatores in parrochia Sancta Columba, simul cum illorum mandatario nomine Bernardus,

qui illorum voce prosecutus est contra suprascripto Seniofredo vicecomite, et petivit eis propter invasione ex ipsius decimis que invaderunt homines de potestate supradicte ecclesie vel de Seniofredi suprascripti.

Invasores enim hec sunt: Savaricus de Camp, Ebesulf de Vilar et Ramun de Cherubi, Servidi de Pug de Cungunta, Samson de Coniunta et Mir, fabre de Congunta, et Ioan Avidre de Pug Boscha, et alio Iohan Donzana de Pug Boscha, et Bonifilio de Pug Boscha, et Godafre, presbiter de Pug Boscha, et Oliba de Ulmo, de Pug Boscha, et Ienuer Kastisme, de Pug Boscha, et Berard de Pug Bosca, et Marti de vilar de Coniunta, et Ermofred de vilar de Coniunta, et Gonmar de vilar de Coniunta, et alio Savarigo Muror de Vilar, et Ecfre de Pugol de Coniunta, et Adalbert de Brugada de Coniunta, et Folcran de Cherubi, et Betfre de Cerubi, et Sicfre de Cerubi, et Sesvara de Cerubi, et Senfred de Cerubi, et Donadeo de Cherubi, et Duran Barba de Cerubi. Et dicebant isti supradicti invasores quia supradicta ecclesia illorum alaude debet esse cum decimis et primiciis vel oblationes fidelium.

Et iste supradictus Seniofredus in suis responsis dixit: «Non, quia XXX^a annos abet et amplius que ego et pater meus tenuimus ecclesie Sancte Columbe, cum decimis et primiciis et oblationes fidelium, per nostrum proprium alodem absque interruptione legali. Unde me predictus iudex interrogavit diligenter si possum probare aud non. Et ego abeo viridicos testes, id est, Languardo Amil et Geraldus presbiter». Iurati autem dicimus: «In primis per Deum Patrem Omnipotentem et per Iesum Christum filium eius Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum venerationis Sancti Tome Apostoli, cuius basilica sita est in eodem locum vocitatum Lupiano, nos vidimus predicta ecclesia tenere a Bernardo vicecomite vel a filio suo Seniofredo vicecomite XXX^a annos et amplius per illorum proprium alaudem, absque legali interumptione, et hodie per lege et iusticia plus debet esse supradicta ecclesia Sancta Columba, cum decimis et primiciis, de supradicto Seniofredo vicecomite quam de nullum alium hominem. Et ea que dicimus recte et veraciter testificamus atque iuramus per superhancnixum iuramentum in Domino».

Et nos supradicti invasores accepimus ipsas provas suprascriptas et professi sumus, simul in unum, quia iniuste hoc egimus, et evacuamus nos de supradicta ecclesie cum decimis et primiciis et oblationibus, quia iam amplius petere non presumamus, nec nos nec ullus de suc[cess]oribus vel heredibus nostris. Quod si presumimus nos aud illi presumpserint, componamus nos aud componant illi in vinculo auri libras V. Et in an[tea i]sta scriptura firma permaneat omnique tempore.

Facta ista condicione vel exvacuatione IIII kalendas septembris, anno XXIII° regnante [Robe]rto rege.

Si+gnum Bernardus, qui sum mandatarius et hic me exvacuo quia iam amplius petere non presummo.

Si+gnum Berolfo. Si+gnum [Sava]ricus. Si+gnum Reimundo. Si+gnum Servedino. Si+gnum Sanson. Si+gnum Mir. Si+gnum Iohannes. Si+gnum alium Iohanne. Si+gnum [...]. Si+gnum Oliba. Si+gnum Genotirio. Si+gnum Bernardo Martino. Si+gnum Ermofred. Si+gnum Godmar. Si+gnum alio Savaricus. [Si+gnum E]gfred. Si+gnum Adalbert. Si+gnum Fulcran. Si+gnum Bertefred. Si+gnum Segfred. Si+gnum Sesvara. Si+gnum Senfred. Si+gnum [Donadeo]. Si+gnum Duran.

(*Senyal*) Senderedus iudex.

(*Senyal*) Ennego presbiter, qui ista condicione vel exvacuacione scripsit et die [et anno] quo supra.

180

1019, febrer, 13

Capbreu en què es detallen trenta-sis escriptures, quasi totes de compravenda, relatives a les propietats de les viles d'Aravell i Estamariu que Sança, vescomtessa d'Urgell, va llegar a la seu de Santa Maria d'Urgell i la seva canònica. La vescomtessa va establir que les propietats llegades havien de restar en usdefruit vitalici per al seu marit, Guillem I, vescomte d'Urgell, i el seu fill Miró, disposició de què el vescomte se serveix per reclamar al tribunal del bisbe Ermengol i el jutge Bonfill les escriptures que van passar a la canònica. Els jutges accepten la petició, però exigeixen al vescomte l'elaboració d'aquest inventari perquè si les escriptures es perden la seu i la canònica no perdin les propietats, argument que el vescomte fa seu. Cal destacar que gairebé totes les escriptures relatives a Estamariu corresponen a compres que Sunifred II, comte d'Urgell, i la seva esposa, la comtessa Adelaida, van fer abans de l'any 948.

[A] Original no localitzat.

B ACU, perg, núm. 211. Còpia del s. XII.

C ACU, LDEU, I, f. 112, doc. 341. Còpia del s. XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», doc. 356.

In Christi nomine. Ego Guilelmus vicecomes per ordinationem iudicis subter scripti facio hanc noticiam presentibus et futuris servientibus Deo in sancta sede Orgellitana propter causam dicendam. Emsi cum uxore mea nomine Sancia possessiones que sunt in comitatu Orgello, in villa Eravelle, in apendicio Sancti Stephani, et in Estamariz, in appendicione Sancti Vincencii et quandiu illa vix[it] possedit mecum eas et tempore obitus sui quicquid illi [con]tingebat de supra dictis possessionibus, aut per emptiones aut per comutationes, testata est domui Sancte Marie predicte sedis videlicet ipsius cannonice. In ea videlicet ratione ut dum ego vixero teneam hoc et possideam et filius meus Miro similiter

quandiu vixerit teneat et possideat hoc. Post obitum autem suum integriter remaneat hoc quod prefata conditrix testata est domui prescribte Sedis videlicet ipsius Canonice. Scripture vero que sunt de his possessionibus venere in manibus canonicorum Sancte Marie quas ego requisivi in audientia domni Ermengaudi presulis et iudicis Bonofilii, archidiaconorum quoque Radulfi, Trasoarii et Arnalli, Bernardi Poncii, sacerdotum eciam Vivani custodis sacrorum, Belloni, Seniofred, Wiscafredi et Guilelmi levite, laicorum autem Arnalli, vice comitis Confluentani, Raimundi Ermemiri, cognati sui, Wifredi Eldemari, Petri Ricolfi, Arnalli Mironis de Tosto aliorumque multorum quorum nomina longum est texere. Ad meam quippe petitionem per iudicium iudicis reddite sunt scripture in mea potestate que hic sunt connumerate.

Scriptura vendicionis quam Ermemirus et uxor sua Igilo fecit mihi et uxori mee predicte de alode suo proprio, quod illi advenit de voce parentorum vel de comparatione. Scriptura Ermemiri et uxori sue Igilonis quam ipsi fecerunt nobis pecia una de terra abet terminum de una parte in arenio, de altera in terra de nobis emptoribus, de tertia in terra Ansilani, de quarta in terra de nobis emptoribus, de tertia in terra Ansilani, de quarta in terra Adevonsi.

Scriptura vindicionis quam Bonuspater fecit nobis de una kasa; abet terminum de una parte in cortina nostra, de altera in era Levoti, de tertia in strata.

Scriptura vendicionis quam fecerunt nobis Adevonsus et uxor sua Elo de terris, vineis, orreis, kasa, kasalibus, quod est ipsa vila que dicitur in Bergaria; habet terminum de una parte in serra Chunchagata, de altera strata, de tertia in valle.

Scriptura vindicionis quam Ermenulfus et uxor sua Igilo fecerunt nobis de una pardina; abet terminum de duabus partibus in rebus nostris, de tertia in kasa predictorum venditorum, de quarta in orto Leoti et filiorum suorum.

Scriptura vindicionis quam Comendatus et uxor sua Preceba fecerunt nobis de uno orto; habet terminum de una parte in orto Liulani presbiteri, de altera in torrente, de tertia in re que fuit Ermemiri, de quarta in strata.

Scriptura quam Leuoto et Bonuspater et Sedonius et Chintelo comutationis fecerunt nobis de una kasa et orto et pecia de terra; habet terminum ipsa kasa cum orto de una parte in kasale Regimundi et de altera in orto de Millio, de tertia in ipso cortelio prescriptorum comutatorum. Et ipsa pecia de terra que est super ipsa era abet terminum de una parte in via que venit de Castro Leonis, de altera in ipso Cherolo, de tertia in re prescriptorum comutatorum.

Scriptura vindicionis quam Elias et Aldena fecerunt nobis de duabus kasis et uno orto et de duabus peciis de terra; et ipse kase cum ipso orto habent terminum de una parte in kasa Gisandi, de altera in kasa Eldouare, de tertia in torrente, de quarta in arenio. Et ipsa pecia de terra que est ad ipsas fexas habet terminum de una parte in terra Sancti Stephani, de altera in terra Ermesinde, de tertia in

terra Ansilani, de quarta in terra nostra. Et ipsa altera pecia de terra que est in valle Concixi abet terminum de una parte in terra Leoto et sororis sue, de altera in terra Crispioni, de tertia in terra nostra, de quarta in stirpe.

Scriptura vindicionis quam nobis fecit Richildis de sorte una de terra; habet terminum de una parte in terra Renardi, de altera in re nostra, de tertia in ipso prato. Scriptura quam Ermemirus et Domnucius et Egilo et Elo fecerunt nobis de una terra; habet terminum de parte orientis in re supra dictorum venditorum, de meridie in ipsa strata, de occiduo in terra nostra, de circio in terra Renardi.

Scriptura vindicionis quam Donatus presbiter fecit nobis de pecia una de terra; habet terminum de una parte in terra Millionis, de altera in terra Iaccinto et fratris sui, de tertia in strata, de quarta in torrente.

Scriptura Datonis et Richildis quam fecerunt nobis vendicione de una vinea; habet terminum de una parte in vinea nostra, de altera in torrente, de tertia in Terracia.

Scriptura comutationis quam Matresinda et Ennego et Daniel fecerunt nobis de tribus kasis et orto; habent terminum cum ipsa curtina de duabus partibus in re nostra, de tertia in casa Leoto, de quarta in kasa Millionis. Et ipse ortus de una parte in horto nostro, de altera in strata, de tertia in torrente.

Scriptura vindicionis quam Ermemirus et uxor sua Agilo fecerunt nobis de terra illorum propria; habet terminum de una parte in terra Domnucii, de altera in terra Renardi, de tertia in ipsa era, de quarta in rivo. Scriptura vindicionis quam Livanus presbiter fecit nobis de uno orto; habet terminum de una parte in orto Danielus, de altera in nostro orto, de tertia in torrente, de quarta in strata.

Scriptura vindicionis quam Iaccinta fecit nobis de pecia una de terra; habet terminum in terra Gisaleci, de altera in terra Millionis, de tertia in terra Placidi, de quarta Wifredi.

Scriptura quam Ermemirus et Domnucius et Igilo et Elo fecerunt nobis vindicionis de una terra; habet terminum de parte orientis in terra predictorum venditorum, de meridie in ipsa strata, de occiduo in terra nostra, de circio in terra Renardi.

Scriptura comutationis quam Millio et Ermenillis fecerunt nobis de una kasa et orto; habet terminum de una parte in trilia Domnucii, de altera in kasis nostris, de tertia in kasis Domnucii.

Scriptura vindicionis quam Ermemirus et Igilo et Adevensus et Elo fecerunt nobis de una pecia de terra cum ipsa era; habet terminum de duas partes in stratis, de latere et de super in terra prescriptorum vinditorum.

Scriptura vindicionis quam Gema fecit nobis de pecia de terra; habet terminum de parte orientis in terra Leoto, de meridie in torrente, de occiduo in terra nostra, de circio in strata.

Scriptura venditionis quam fecit Donucius et Elo de I terra; habet terminum de tribus partibus in terra nostra, de quarta in strata.

Scriptura vindicionis quam Raimundus et Ranlo fecerunt nobis de kasale, terris, vineis, culto et eremo; habet de parte orientis terminum in iovello de Erasuz, de meridie in rivo Edonis, de occiduo in Petraficta vel directa linea, de circio in termino de Corneliana.

Scriptura vindicionis quam fecit Domnucius et Elo nobis de terris et vineis, casis, casalibus, ortis, ortalibus, silvis, garricis, pascuis sive ductus et reductus; habet terminum de parte orientis in ipso collo que est inter Aresuz et Arael, de meridie in ipsa ecclesia Sancti Aciscli, de circio in ipsis terrariis de Corneliana.

Scriptura venditionis quam fecit nobis Renardus et mulier sua Ava de terris, vineis, casis, culto; habet terminum in collo Arezus, de altera in Sancto Acisclo, de tertia in Petraficta.

De hinc sequuntur scripture de appenditione de Stamariz. Scriptura vindicionis quam fecit nobis Tendegillus et Usilo comiti Seniofredo et uxori sue Adalez; habet terminum de una parte in ipso rivo que discurrit, de altera in villa Bescaran, de tertia in ipsa Vilella, de IIII in flumine Sigeris, de V in ipso rivo que discurrit per ipsum monasterium.

Scriptura venditionis quam fecit Datillis et Teudulfus et Solma et Trasoadus suprascriptis comitibus de I casa in Stamariz; habet terminum de duabus partibus de suprascriptis emptoribus, de tertia in re venditorum supradictorum, de quarta in casa Centulli.

Scriptura venditionis quam fecit Ataulfus et Guadrillis supradictis comitibus de una sorte de vinea que est in ipso cioso de Sancto Saturnino; habet terminum de una parte in vinea de suprascriptis emptoribus, de altera parte in vinea Esipionis, de II in strata publica.

Scriptura venditionis quam fecit Bera et Teudesinda supradictis comitibus de una sorte de vinea in loco ubi dicitur Murrano, in ipsa ciosa; habet terminum de duabus partibus in vinea de supradictis emptoribus, de altera in vinea Placidini, de II in vinea Gelderici presbiteri.

Scriptura venditionis quam fecit Guadamirus et Eugenia supradictis comitibus de II^{bus} sortibus de terra qui sunt in locum que dicitur Trassera; [habet] terminum pecia una de prima parte in terra prescriptorum ementium, de altera in terra filiorum Gardilani, de tertia in terra Sancti Saturnini. Et ipsa altera sorte habet terminum de una parte in terra prescriptorum emptorum, de alia in terra Davidi, de II in terra Adovire.

Scriptura venditionis quam fecit Albarus et Ovimia prescriptus comitibus de terris, in locum ubi dicitur Cirte; habet terminum de una parte in ipso torrente qui discurrit de Curnano, de altera parte in ipso torrente qui discurrit de Banato, de II

in ipso fonte, de quarta in ipso conno de Cirte. Et de istis supradictis terris sexta pars, fuit excepta ipsa petiola quam habebat vendita soror sua nomine Cheno.

Scriptura vindicionis quam fecit Ellego predicto comiti de casa una cum sua cortina in villa Stamariz; habet terminum de duobus partibus in strata publica, et de III in terra prescriptorum emptorum, de quarta in casa Spanelle.

Scriptura vendicionis quam fecit Ataulfus predicto comiti de tribus sortibus de vineis in ipsa Clausa; et habet terminum ipsa I^a sorte de duobus partibus in vineas Todemiri, de III in strata publica. Et ipsa altera sorte abet terminum de duabus partibus in vineas de filiis Bonafilia qui fuit condam, de III in strata publica. Et ipsa altera sorte abet terminum de duabus partibus in vinea de filiis Guadesinda qui fuit quondam, de III in strata publica.

Scriptura quam fecit Sennolfus et Paloma predictis comitibus de duabus terris subtus ipsa villa de Stamariz; et habet terminum ipsa I^a sorte qui est subtus ipsa villa de I parte in terra Micharro et de altera parte in terra de filios Madexone et de III parte in terra de filios Eldegoto. Et ipsa alia sorte de terra qui est super ipsa villa habet terminum de I parte in terra de filios Madexone, de alia in terra de Guadamiro, de III in terra de Constabile presbitero.

Scriptura quam fecit Providius et Saborellus et Todalecus et Ellovara ad predictis comitibus terris et vineis, kasas, kasalibus, orreis et paliariis; et abet terminum ipse kase de I parte in kasa de Gardilane, de alia in kasas de Spanella. Et ipsas terras abet terminum de I parte in via publica, de altera in terra Recosindo qui fuit quondam, de III in terra de Ellegoto qui fuit quondam. Et ipsas V^e sortes qui sunt subtus ipsa villa abet terminum de I parte in via qui discurrit a Sancto Saturnino, de alia in terra de filios Emilioni quondam, et III in terra Ellegoto. Et ipsa alia terra qui est in medio loco habet terminum de I parte in terra de Ermolago, de alia in terra de filios Saborello, de III in via. Et ipsa alia sorte de terra abet terminum de prima parte in via publica, de alia de Sunegello. Et alia sorte de terra habet terminum de I parte in via de altera in terra de filiis Adalani. Et ipsa alia sorte de terra qui est ad illa villa, afrontat de I parte in illa villa, de alia in terra Daniel.

Scriptura vindicionis quam fecit Guaraldus ad predicto comiti de I^a vinea cum suis arboribus in locum ubi dicitur Tremoledo; abet terminum de I parte in via, de alia in vinea de filiis Ssegod.

Scriptura vindicionis quam fecit Guadamirus et Eugenia ad predicto comiti de sorte I de terra subtus ipsa villa de Stamariz; abet terminum de I parte in via qui pergit ad Murrano, de alia in terra de Clodia, de II in terra de te emptore.

Scriptura vindicionis quam fecit Langobardus et Livolo ad predicto comiti de pecia I de terra in villa Stamariz, in loco que dicitur Trassera; abet terminum de I parte in terra David, de alia in terra Mannolfo, de II in terra de te emptore, de III in orto Mannolfo.

Hec autem omnia suprascripta ego Wilelmus supradictus ideo nota fieri cunctis volui, ut si contigerit, aut casu aut incuria, quod perditae sint predictae scripturae, prescripta mater ecclesia et domus canonica non perdant supradictas res quas illis testata est supraphata Sancia. Et ut hoc firmitatem obtineat, Sig+num meum hic impressi et testes firmare rogavi.

Actum est hoc idus februarii, anno XXIII regnate Roberto rege.

Sig+num Wilelmus vice comes. Sig+num Radulfus archilevita. Sig+num Trasararii et Arnalli. Sig+num Bernardi Pontii. Sig+num Vives sacer custodis. Sig+num Arnalli vice comitis de Confluent[e]. Sig+num Raimundi Ermemiri cognati sui. Sig+num Arnalli Mironis de Tost, visores autem et auditores fuerunt isti et alii quam plures quorum nomina longum est scribere.

Vifredus levita, qui hanc scripturam scripsit sub die et anno quo supra SSS.

181

1019, març, 6

Gelmir ven a Guillem Adalbert dues mujades de terra dels termes de Canyelles, a Sant Fost de Campsentelles, i Albinyana, a la Llagosta, al Vallès, al comtat de Barcelona, que té per una carta d'empenyorament que li van fer els esposos Erifred i Anna per un deute de deu sesters, una eimina i quatre punyeres d'ordi, i tres eimines i una quartera i mitja de forment, que no li van tornar ni en el termini acordat ni més tard, tot i que Gelmir el va reclamar moltes vegades. Per insistència del jutge Bonfill Marc, Gelmir ven a Guillem Adalbert les dues mujades de terra per deu sesters d'ordi i tres eimines de forment.

A ACV, cal. 6, núm. 190.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 804.

In Christi nomine. Ego Ielmirus venditor sum tibi Gilelmo Adalberto, emptori. Per hanc scripturam venditionis mee vendo tibi modiatas II de terra cum casale et arboribus qui infra sunt. Est hoc in comitatu Barcinonensi, in Vallensi, in terminio de Canalilias vel de Abolala. Habet una modiata in qua predictum casale et arbores sunt affrontationes: de parte orientis in rivo qui venit per Olmed, de meridie in terra Gaucfredi, de occiduo in rivo qui venit per Canalilias, de circio in terra de Guadamir. Et altera modiata de terra affrontat: de parte orientis et meridiei in terra Carucii vel heredum suorum, de occiduo in terra Petri sive heredum suorum, de circio in terra Sancte Eulalie. Hec omnia suprascripta advenerunt mihi per cartam impignerationis quam mihi fecerunt Ariofredus et uxor sua Anna pro sestariis X et emina I et pugnariis IIII de ordeo et eminis III de frumento et quartera I et media, quod debuerant mihi reddere ad placitum constitutum, et minime fecerunt et am-

monui eos pluribus vicibus et nihil mihi profuit. Idcirco, insistente iudice Bonofilio Marco, vendo prescriptas modiatas duas de terra et arbores et casale quod infra est et de meo iure in tuo trado dominio et potestate, cum exiis et regresiis earum, ad tuum plenissimum proprium, pro precio quod tu mihi dedisti, id est, sestarios X de ordeo et eminas III de frumento. Quod si ego venditor aut aliquis homo utriusque sexus ad inrumpendum venero aut venerit hanc venditionem, ad nihilum eveniat petitio hec sed ego componam aut componat tibi supradicta omnia que tibi vendo in duplo cum omni illorum immelioratione, et insuper hec venditio firma permaneat.

Actum est hoc II nonas marcii, anno XXIII regnante Roberto rege.

S+ Gelmirus, qui hanc venditionem feci et testes firmare rogavi.

S+ Guadallus SSS. Odger levita SSS. Gonmar presbiter SSS. S+ Carucius.

S+ Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, scriptor et ordinator atque SSS, huius rei SSS.

182

1019, maig, 30 i 31. Barcelona i Vallès

Davant el jutge Ponç Bonfill Marc, Vidal acusa Pere, que actua en nom de la seva dona, Guisla, i les filles d'aquesta hagudes d'un primer matrimoni, d'haver-li pres terra en excavar una séquia per portar aigua als molins de Guisla i les seves filles. Examinades les raons i proves de totes dues parts, el jutge concedeix a Vidal la propietat de la séquia i, a canvi de deixar passar aigua per moldre, també li assigna la meitat dels molins. Les diligències prèvies al judici es van fer a Barcelona, però l'audiència va tenir lloc al Vallès, a les terres de Vidal on es va excavar la séquia.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 13.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 142.

Iudicium quod conscriptum est tempore domni Bere[ngarii comes et marchio, anno siq]uidem regni Roberti XXIII et anno Domini XVIII post millesimum, era quoque LVII post millesimam, pro re que discussa est sub presentia Gondeballi pro[... assisten]tibus aliis idoneis viris, Raimundo, Barchinonensis sedis archilevita, fratreque suo Gilelmo et Seniofredo Avignonensi et fratre suo Geriberto, Seniofredo Flavio et Raimundo, castro de Montis Boy vicario, et Gerberto Bellito fratreque suo Arnallo, Iuscafredo et Lupo Sancio, Vivano levita et fratreque suo Mirono, Gerallo scilicet atque Gilelmo Bonofilio et Gilelmo, equitibus suprascripti archidiaconi, Goltredo et Egicano, Gilmundo et Karucio fratreque suo Gelmiro aliisque plurimis quorum nomina longum est rexere. Dirimente iudice Bonofilio Marco causas, adfuit quidam Vitalis et pulsavit Petrum, filium Vivani, agentem

vicem uxoris suae Gislæ filiarumque eius natarum ex priori coniugio, eo quod ipse Petrus malo ordine usurpaverat terram et ripam quam, testimonio et veritate multorum, ille Vitalis fuisse patris sui Exilii edocuit. Nam Petrus fecerat sibi in prescripta ripa regum unde ducebat aquam ad molina que iuris esse constant uxoris sue prefate et filiarum illius.

Requisitus aut a iudice qua auctoritate hoc faciebat, ostendit scripturam emptionis propter quam Trasoarius condam, pater filiarum prescriptarum Gislæ, emerat de quodam Atone, filio Ellemari, supra meminita molina et dextros duos de ipsa ripa, unde intentio hec erat. Verumtamen numquam potuit esse inventum aut per testes aut per aliquas scripturas aut per aliqua iudicia veritatis quod ipse Ato emisset, sicut in suprafata venditionis scriptura asseruit, dextros duos de illa ripa aut de supra memorato Exilio aut de alio aliquo homine, sed omnino patuit fuisse Exilii et debere esse filii sui Vitalis causantis modo iam dicto. Iudex autem ut vidit quod Petrus non potebat defendere prefatos dextros de ipsa ripa aut per tricenalem possessionem aut per aliquam legalem vocem, conversus ad proceres superius nominatos dixit: «Ut mihi legibus videtur hos dextros et ripam unde intentio est Vitalis debet per successionem patris sui habere, sicut habet terram cultam coniunctam naturaliter isti ripae; et nisi empta aut accepta fuerit de Vitale hec ripa, nunquam moliri possunt aut poterint hec molina». Huius rei causa Petrus et rationales, id est, Gondeballus et Adalbertus et Poncius caput scole, avunculi supra nominatae Gislæ, qui erant ex parte Petri cum aliis plurimis, dixerunt: «Comodius erit et iustius Gislæ et filiabus suis ut Vitalis habeat medietatem in prescriptis molinis et molant et altera medietas sit Gislæ et filiarum suarum, quam tota molina perdant causa ablationis aquae quam non sinet Vitalis transire per regum qui improbe defossus fuit per suam ripam». Nam et iudex legaliter annuens his dictis consignavit taliter prefatam ripam Vitali petenti.

In Christi nomine. Ego Bonusfilius Marcus, oboedientis monitis legum, consigno tibi hanc ripam ut si dimiseris transire aquam per tuum solum ut molant molina, medietas istorum molinorum sit tua; si autem domini ipsorum contraxerint tibi, licitum sit tibi per auctoritatem nostrarum legum facere ex predicta ripa quodcumque tibi visum fuerit. Si quis autem hoc iniuste inrumpere teptaverit, componat tibi aut tue posteritati libram auri purissimi. Et insuper hoc iudicium firmum permaneat.

Scriptio huius iudicii facta est Barchinonae III kalendarum iunii et audientia supradicta acta est in Vallense, super iam dictam ripam, sub arboribus prefati Vitalis qui sunt prope iam dictum regum molinorum qui fuerunt Trasoarii, die siquidem et anno prescripto.

S+ Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, huius iudicii auctor et scriptor.

S+ Gondeballus hoc verum esse cognoscens sibi. S+ Seniofredus Fl[avio]. S+ Raimundus, vicarius Montis Boy castri. S+ Gilelmus, frater Raimundi, archilevite. S+ Gerbertus Bellitus. S+ Goltredus. S+ Gilmundus. S+ Egiga. S+ Gelmirus. S+ Karucius. S+ Gerallus Aigfredus. Raimundus archilevita +. S+ Sinderedus.

S+ Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, hoc sss et emendas istius iudicii nominatim expressi ne dubietas oriretur; emendam scilicet in linea XVII ubi dicit si autem domini ipsorum contradixerint tibi, et in linea XVIII ubi dicit legum facere ex predicta ripa quodcumque tibi uisum fuerit (*Senyal*).

183

1019, juny, 2

D'acord amb el Liber Iudicum, Guisla dona al monestir de Sant Cugat del Vallès unes cases i unes terres situades a quatre llocs del terme d'Aiguallonga, a Valldoreix, i que té com a garantia d'un préstec que va fer al levita Rigovall, que no el va tornar en el termini convingut.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 29, f. 15r-15v. Còpia del segle XIII. Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 475.

In Aqua Longa

In nomine Domini. Ego Wisila, femina, donatrice sum Deo et Sancti Cucuphati Octavianensis cenobio. Manifestum est enim quia placuit animis meis, et placet, ut ad domo Sancti Cucufati cartam donationis fecissem, sicuti et facio. Dono namque ibidem domos cum solos et superpositos, cum terris et vineis separatim inter IIII^{or} locos, quod habeo in comitatu Barchinona, in terminio de Agua Longa, quod mihi advenit per cartam inpignationis, quod mihi fecit quondam Rigovalle, levita, pro uncias VII de auro quod ei acomodavi, et non reddidit mihi, sicut facere debuit ad placitum constitutum. Propterea sic dono ipsum aulodem ad domum Sancti Cucuphati, sicut dicitur in Libro Iudicum, libro V, titulo VI, ubi dicit: «De debitis et pignoribus, ut transactis X diebus licentiam habeat creditor eum vendendi sive donandi vel faciendi suam voluntatem». Qui affrontat unam peciam de terra ubi sunt ipsos domos: de parte orientis in vinea de Boveto et in via, de meridie in torrente et in terra de Petro, presbitero, de occiduo in via consueta et in terra de iam dicto Boveto, de circi in via et in terra de Sancti Petri cenobii Puellarum; et in alio loco ubi dicunt vallis Oriola, dono ibidem ad predicto domo vinea, et affrontat: de omnesque partes in terris et vineis de Sancti Cucuphati; et alia fexa de terra: de parte orientis in rio qui per temporaliter discurrit, de meridie in terra de Blancuca,

femina, et in terra qui fuit de quondam Ermegudo, de occiduo in strada, et de parte circi in terra de Sancti Cucuphati, sive de Guitardo de Corbaria; et alia fexa de terra affrontat: de parte orientis in via, de meridie in terra de Blancuca, de occiduo in terra qui fuit de quondam Ermegudo, femina, de circi in terra de Sancti Cucuphati sive de Sendredi, presbiteri. Quantum istas affrontaciones includunt, sic dono ipsum aulodem ad predicto domo sicut aliis aulodibus vel munificenciis ad eius domo pertinentibus, cum exiis et regressiis earum, ab integrum. Quod si ego donatrice aut ullusque homo, qui contra hanc donatione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vendicare, sed componat aut componam ad predicto domo vel eius servientes ipsa hec omnia in duplo cum omni inmelioratione sua, et in antea ista donatione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista donatione IIII nonas iunii, anno XXIII regnante Roberte, rege.

S + m Wisila, femina, qui ista donatione feci et firmare rogavi.

S + m Saburido. S + m Arnallo. S + m Ermemiro.

(*Crismó*) Gelmirus presbiter, qui hec scripsi et SS cum litteras superpositas quod sunt in verso V et litteras fusas, quod sunt in plurimis locis superioribus, die et anno quod supra.

184

1019, juliol, 2

Seguint els consells d'Oliba, bisbe de Vic, Ermessenda, comtessa de Barcelona, el seu fill, el comte Berenguer Ramon I, i el comte Ermengol I d'Urgell, el vescomte Bermon restitueix a l'església de Sant Vicenç del castell de Cardona tot el que els seus predecessors hi van usurpar i hi afegeix com a donatius les esglésies del terme de Cardona, amb el terç del delme, dels plets, del teloni i de la moneda, predis, vinyes, terres, molins, un bosc i un farraginar.

A ADC, armari 31, calaix 120, lligall 1, núm. 1.

[B] Còpia no localitzada. AAC, núm. 37.

C BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, f. 65-66 i 219-221. Còpia del segle XVIII.

D AHC, X.1.6, *Archivo particular de D. José Maria Thomasa y Franch*, Cardona, 1870, f. 198-201.

Còpia simple en paper del 1870.

Ed. VILLANUEVA, *Víage*, VIII, ap. 32. BALLARÓ, SERRA, *Historia*, ap. 4. CASAS, *El monestir*, doc. 8. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 14.

Regnante in perpetuum Christo Domino salvatore nostro, anno Incarnationis ipsius millesimo nonodecimo, indictione secunda, era millesima quinquagesima octaua, VI die nonarum iulii, feria V, facta est hec dos anno vigesimo quarto regnante Roberto. Hanc excellentissimus vicecomes Bremundus dotem iussit scribi,

quam Sancti Vincentii ecclesie a predecessoribus ablatam restituit, et de propriis ampliavit substantiis. Que hoc modo consistit. Quia difficile est inveniri, ut divitiis vel dignitate sublimatus seculari, multis obnoxius non teneatur delictis. Idcirco ego Bremundus, vicecomes, ob varias anime meae curandas egritudines, pontificem adii domnum Olibanum, videlicet pariterque Ausonensis, cui idem Deo amabilis presidebat pontifex, clerum ecclesie apostolorum principis in Vico fundate nomine, petens ab eis preceptis metalibus instrui, quibus et apud Dominum facinorum veniam meorum possem adipisci, et patrie celestis felicitate donari. A quibus, cum salutifera quidem et nimis utilia anime percepissem consilia, et si Deus mihi vitam annueret, libentissime facturum me promitterem universa, illud divina mihi inspirante clementia spondeo etiam, ut si probarent rem facto dignam, Sancti Vincentii apud Cardonense oppidum martiris ad Dei laudem et famulatum sublimarem ecclesiam, adeo quidem, ut non solum que meorum essent vitio predecessorum ei abstracta, vel mutilata, predictae ecclesie cuncta reformare satagerem, sed et non parva de propriis Deo disponente adhiberem, quin etiam talem sufficienti clero eiusdem ecclesie canonicum abbatem preficerem, qui armorum penitus expers esset, et divine facundia scientie et vite puritate, tam docere quam preire clerum et populum merito posset. At si loetali stimulo occumberet, vicecomes qui tunc esset loci ipsius, clerus quoque ac plebs nihilominus scientia probatum et vita ex eadem ecclesia perquirent et prefferrent. Quod si secus cederet, ita notissimum aliunde rimantes excirent et supradicte ecclesie preficerent, similem vero modum et legem in cuncta successione servarent. Quod mox saluberrimum ac valde mihi inter cetera profuturum non etiam parvum fiducie apud divinam clementiam dixerunt esse habiturum, admonentes tantum ut bene animo conceptum quantotius perducerem ad effectum. Qua propter ego, et pro Christo dilectione, et scelerum meorum obtinenda remissione et genitorum, sive consanguineorum, vel quicumque predictam ecclesiam sublimaverint, et de suis eam donis locupletaverint, hec cuncta consilio domne Ermesindis, egregie comitise, prolisque ipsius domni Berengarii, excellentissimi eque comitis ac marchionis piissimmi, et magnifici domnique Ermengaudi, Urgellitani excellentissimi comitis, conhibentiaque eorum, vel consensu, non dispari, ac Deo favente, peregi, et propria manu firmavi, et tam a pontificibus quam et abbatibus et diversis ordinibus quam a comitibus et diversarum dignitatum viris, ut firmarentur, rogavi. Que autem et sancte Cardonensis ecclesie restitui et de prediis et rebus meis ad presens adhibui, sequens istius textus hostendit libelli. Primo cunctas ecclesias que intra Cardonensis terminos habentur oppidi, ecclesie concedimus et restituimus Sancti Vincentii firmatione et iure, et tertiam omnium decimarum eiusdem ecclesie partem Sancti Vincentii, videlicet, cum primiciis et offerendis, tertiam quoque placitorum et decimam partem, decimam etiam et tertiam telonei partem et monete. Inter hec

dignum non est oblivisci, ut nulla dies unquam debeat amodo praetermitti in agendis quotidianis missarum officiis super sacrum archangeli altare Michaelis, nulla etiam mox interveniat, que cerei lumine in eadem ecclesia non relucescat. Et si proprio careat, a Sancti Vincentii aditu accipiat. Apud Cardonam duo paria prediorum tribuimus, quorum unum in loco est quem dicunt Planitiem, alterum vero apud Lordellam; vineam vero pendulam cum altera iacente supra Salis Montem et quodam arvo farraginali; et molendina II, cum ortis et quadam vinea, iuxta fluminis Cardesnarii ripam; et alia duo molendina apud rivum Oderam, iuxta Sancte Marie ecclesiam; et predium quod est apud Silvam Seminatum, cum decima predii quod Gomesendis fuit presbiteri; predium vero quod Fedantii fuit apud Cardesnarium fluvium; et vineam que fuit Gaudiosi; et vineam apud locum nuncupatum Iuncosam; et silvam, cum terris cultis et incultis, apud locum quem vocant Celatam; terras quoque et vineas, cultas vel incultas, quod Altemiri predium fuit apud locum Fornellos nominatum; et partes iuris mei quas voce quacumque habeo et habere debeo in loco quem Curvas appellant; et cunctas decimas omnis predii mei, illius videlicet quod in confinis et locis Cardone contiguus possideo, vel Christo iuvante, possidebo in loco quem Pradas vocitant, terrarum duo paria. Item iuris mei partes, quas voce qualibet habeo et habere debeo apud castellum Cunillum, cum finibus suis presentibus, vel futuris. Hec que predicta sunt omnia coram Deo et sanctis eius et piis et magnificis christiane fidei predictis viris, coramque etiam domno Ermengaudo, pontifice Urgellitano reverentissimo, hec facta quoque probante pariter et roborante, in cuius diocesis predicta sita extat ecclesia, et coram aliis viris non modicis, sancte Cardonensi reformavi ecclesie in perpetuum habenda et concessi. Quod si quis haec que nos episcopi superius inferiusque descripti, cum abatibus et diversi ordinis clericis, comitibus quoque egregioque horum donatore vicecomite Bermundo, totiusque dignitatis viris non solum approbavimus, verum etiam roboravimus, non observaverit, et quicquam horum minuerit, aut temptaverit, vel consensor tam nefarie presumptionis extiterit, sed adiutor in verbo vel facto fuerit, primo iram Dei omnipotentis incurrat et christiane societatis licentiam perdat, quia velut infidelis ausus est Christi violare ecclesiam. Deinde omnium sanctorum perdat patrocinio et nullius peccati per eorum intercessionem unquam habeat veniam, quia Sancti Vincentii corrumpendo eius ecclesiam consortis eorum disperdere in terris temptavit memoriam. Post haec diabolus dux eius sit semper in vita sua, et supra picem et carbones eius denigratam infelicem animam a corpore egressam in Flegetontis ardentis fluvii profundam imergat undam, et ultrices cum traditore Domini, et his qui fidem abiecerunt Christi, eterni incedii sentiat flammam, nisi cito resipuerit, et quod commissit, vel temptavit, oblata Deo prius poenitentia digna, predictae ecclesie ad iudicium pontificum et abbatis predicti rectum emendaverit.

Ego Geribertus, grammaticus, sperans Beati Vincentii martiris precibus adiuvari, hunc dotis ecclesie ipsius libellum anno Incarnationis Domini predicto et diebus scripsi kalendarum et feriarum.

Ermengandus, ac si indignus gratia Dei episcopus +. Borrellus, ac si indignus gratia Dei Ripacurcensis episcopus +. Bermundo vicecomite. Sig+num Engoncia vicechomitissa. Vivas hac si indignus SSS presbiter. Bernardus, Urgellensis episcopus, +. Oliba episcopus +.

185

1019, juliol, 21

En presència de Bernat I Tallafarro, comte de Besalú i Ripoll, el seu fill Guillem, comte associat, abats i molts homes bons, el jutge Sunifred dirimeix el conflicte que enfronta Sendred, ardiaca de la seu de Girona, amb Bernat de Calabuig per una terra de la vila de Bàscara i el vilar d'Abderama.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 17a-18b. Còpia del segle XIII.

Ed. *MARQUÈS, *Cartoral*, doc. 78.

Condiciones sacramentorum atque ordinatione Sonifredi iudice qui iussus est iudicare ista negotia vel placita per iussionem Senderi archipresbiteri et Guilielmo archilevita per iussionem et inperamento illorum proprio pontifici domini Petroni sedis Sancte Marie Ierundensis ecclesie episcopi in presentia Bernardi comitis necnon et filio suo Guillelmo comite, sive in presentia Bonifilio, Guifredo, Adalberto abbates, Falcutio, caput scole prefate sedis, Stephano canonico et Bono Homine sacristano et Deusdedit clerico qui exinde fuit sago et tollit fideiussores ex parte Sancte Marie et suis mandatariis, et de Bernardo de villa Calabodii qui per vocem uxoris sue et per donitum socero suo Accione condem habet possessionem presumptivo modo infra terminos de alode que dicunt Baschara sive villare quod vocitant Abderama, sive in presentia multorum bonorum hominum nobilium, id est Berengario Arnallo, Gauzberto, Lotinne, Mirone et item Mirone Raimundo et aliis plurimis istorum presentia, appetivit et mallavit Sendredus archipresbiter suprascriptum Bernardum de ista mala presumptione quod habebat facta in honore Sancta Maria infra terminos de iam dicta Baschara sive villare quod vocant Abderama.

Suprascriptus Bernardus respondit quod per donitum socero suo Accione et per terminum de villa Calepodii tenebat iam dictum alodem in ipso loco fuit ostensa auctoritas magna precepta regalia et aliis scripturis ubi resonabant ipsi termines qui sunt infra iam dicta Baschara et iam dicta villa Calepodii, et resona-

bant ipsi termines per cacumina montium qui est in villa Calopodii et iam dicto villare Abderama sive Baschara usque in Fluviano, et a parte meridie usque in Pugo Soniario qui est supra villa Calapodii, et piduaverunt et hostenderunt testes de prefata sede, idest Adalbertus abba et Soniofredus istos termines sicut in scriptura Sancte Marie resonat per ipsa cacumina, sicut aqua vergit a parte orientis a territorio Calopodii, et sicut vergit aqua a parte occidentis, a territorio Baschara sive in flumen Fluviano, sic fuerunt isti testes parati iurare quod viderunt tenere et possidere quietum per vocem Sancte Marie in diebus Accioni condam auctore suprascripto Bernardo, exceptus una insuleta que resonat per dextrum in scriptura quod ostendit Bernardus qui est iuxta Fluviano, et de iam dicta insula profert mandatarius Sancte Marie testes alios qui affirmant quod viderunt suprascripta insula laborare a Radulfo de villa Bascara et ipsa tasca donare ad Bradilane ministrale Sancte Marie.

Nomina testium qui hoc testificant et iurant hec sunt, Miro et Segino: «Nos suprascripti testes per trinum et unum et verum Deum sive supra altare Sancti Aciscli Martiris qui est fundatus in villa Baschara quia vidimus de iam dicta insula sicut superius resonat ipsum censum prendere per vocem Sancte Marie. Et ea que dicimus, recte et veraciter testificamus et iuramus per supra maximum sacramentum in Domino». De istos alios suprascriptos terminos, exceptus ista insula concordat et est professus suprascriptus petitor Bernardus sicut suprascriptus Adalbertus abba cum Seniofredo istos terminos habet piduatos et voluit eos affirmare per sacramentum sicut est veritas et lex precipit quod omnis homo qui est petitus per legem de aliquam rem, et ille exinde est professus, non est necesse dare probationem, sed iudex exinde faciat iudicium de re discussa, idest scriptura sua manu roborata ne forte ad futurum contentio oriatur.

Facta ista deffinitione XII kalendas augusti anno XXIII regnante Robberto rege. Et de ista omnia, sicut superius resonat me evacuavi et postquam habui suprascriptus Bernardus istos sacramentos receptos noluit isto suo nomine et suo signo firmare et extraxit se de ipso placito et habiit, noluit hoc suo digito signo impressione roborare.

Sig+num Miro. Sig+num Seguino. Nos testes qui hunc sacramentum fideliter iuramus.

Sig+num Bernardus, qui istos sacramentos recepit et auscultavit cum filio suo Petrone.

Sig+num Guillielmus comite. Sig+num Pontio. Sig+num Sonifredus iudex. Auditores de istos sacramentos hi sunt. Sig+num Berger. Sig+num Bernardus, gratia Dei comes.

Eroigio presbiter, qui hanc donationem et confirmationem sive professionem scripsi et die et anno quo supra.

186

1020, gener, 27. Berga

Davant Guifré II de Cerdanya, comte de Cerdanya, Conflent i Berga, Sunifred I, vescomte de Cerdanya, molts nobles i el jutge Sendred, l'abat Renard de Santa Maria de Serrateix i el seu mandatari, Bardina I, vescomte de Berga, compareixen per acusar la dona Emma de retenir injustament l'alou de Pujol, al comtat de Berga, que Oliba I Cabreta, comte de Cerdanya i Besalú, i la dona Riquila i els seus fills van donar al monestir, donació de què presenten les escriptures. Tot i que Emma argumenta que el seu marit va comprar l'alou i en presenta el venedor, que, al seu torn, afirma que el va comprar al comte Oliba I de Berga i Ripoll, fill d'Oliba Cabreta, el jutge, invocant la llei dels gots (Lex Visigothorum, V.L.I), estima el major dret del monestir. En el mateix judici s'estableix que Emma torni a l'abadia un altre alou de Viver que posseeix injustament.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, fols. 27-27v.

Ed. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 62. *BOLÓS, *Diplomatari de Serrateix*, doc. 68.

Noticia facta omnibus hominibus sit cognita et patefacta in presencia istorum nobilium virorum subtus commemorantium, id est: Bardina, vicecomite, qui est assertor vel mandatarius ex partibus Sancte Marie cenobii Serra Taxi vel de Reinardo abbate, et in presentia Reimundi, Wifredi, Seniofredi nec non et alii Seniofredi vicescomiti et aliorum nobilium virorum ibidem assistencium, in presentia domni Wifredi comitis in villa Berga. Venerunt ante eos predictus abba et eius predictus assertor, et petivit prescriptus assertor feminam nomine Emo pro alaudem Sancte Marie quem tenebat predicta Emo iniuste et absque lege. Unde predictus abba hostendit legitimas scripturas, et bene legibus roboratas a propria manu condam Olibani comitis, ac de Richillis, femine, et de filiis suis, id est, Mirone, Wiscafredo et Tedlen, quas fecerunt ad predictum cenobium de illorum alaude quem habebant in comitatu Bergitano, in locum vocatum Puiol, qui advenit eis per parentorum vel per qualicumque voce. Et de Olibano comite advenit per bauziam quam ei fecit Bonifilius, prolis predictae Richellis, de castrum Stela.

Assistebat ibi enim Sendredus, iudex, et audivit ipsam scripturam legentem et relegendem et invenit eam veridicam. Interrogavit prescriptam Emo et patronem suum Bernardum pro qua causa tenebat ipsum alaudem. In eorum responsis illi dixerunt: «Non tenemus iniuste, sed per scripturam emptionis quam mihi et viro meo Arnallo fecit homo nomine Ardomannus». Atque presentaverunt ibi eum actorem. Ab interrogatione predicti iudicis, responsit isdem Ardomannus: «Oliba senior meus, filius prescripti Olibani, condam, ille venundavit eum mihi et fecit ex eo mihi scripturam». Iuste iudicatum fuit a predicto iudice quia per anteriorem

scripturam que exinde habuit Sancta Maria, secundum legis ordinem inrevocabili modo in sua potestate consistat. Ubi precipit in Libro Iudicum, in libro quinto de donationibus Ecclesie factis, dicens: «Quapropter quascumque res si sunt Dei basilicis aut principium aut quarumlibet fidelium donationes collate reperiuntur votive ac potencialiter pro certo censemus ut in earum iure inrevocabili modo legum aternitate firmentur».

Et pro hac ordinatione reddimus eum in potestatem Sancte Marie perpetim habiturum et serviturum. Et iudicamus iuste et recte ut possessores qui possident bona Olibani, monachi, qui fuit comes, et venundator ipsius alaude, ipsi debent facere satisfactionem ad prescripto Ardomanno. Et Ardomannus debet persolvere poenam et vinculum quod continetur in ipsa scriptura que fecit ad Arnallo et uxorem suam prescriptam de ipso alaude, et sciatur qualiter a nobis est deffinitum. Et iterum ex alio alaude de Vilarzello quem tenebat prescripta Emo iniuste et absque lege, unde Imla abba fecit kartam ad domum Sancte Marie suprascripte et tradidit eam in sua potestate, et postea fecit exinde aliam cartam fratri suo predicto Arnallo et uxori eius prescripte Emo, iniuste et absque lege; similiter reddimus ipsum alaudem in potestate Sancte Marie inrevocabili modo, sicut superius est comprehensum ut firmissimum et inconvulsum semper obtineat perpetim habiturum quomodo resonat in sua scriptura quam ei fecit predictus Imla, totum ab integrum, cum exiis et regressiis earum. Et nulla persona ex aliquo gradu ausus sit de prescripto alaude violenter aliquid abstrahere de potestate Sancte Marie, et si hoc fecerit non hoc valeat vindicare sed componat in quadruplum, et in antea ista scriptura deliberationis firmam obtineat roborem, et semper maneat inconvulsa.

Condita autem hec formula constat VI kalendas februarias, anno XXVIII regni regis Rodberti.

+ Senderedus iudex. + Wifredis sacer, monachus, scriptor huius scedule die et notato tempore.

187

1020, juliol, 15

Ermessenda, comtessa de Barcelona, Girona i Osona, acompanyada del seu fill Berenguer Ramon I, i el bisbe de Vic Oliba presideixen l'acte de reparació de la dotalia de l'església de Santa Maria de Manresa que temps enrere van fer el comte Sunyer I i Jordi, bisbe de Vic, i que, juntament amb l'església i els seus llibres i documents, els sarraïns van destruir. La reparació es fa mitjançant la declaració de sis antics inspectors de termes.

[A] Original no localitzat.

[B] ACM. Còpia de reparació de l'original, feta el 10 d'abril de 1077, no localitzada.

C AHCM, *Llibre de Privilegis*, vol. I, ff. 80-84. Còpia de 1346.

[D] Còpia del 21 d'abril de 1422, feta per Jaume Galceran, notari de Manresa, no localitzada.

E ACV, cal. 19, sign. 15. Pabordia del mes d'abril. Còpia del 26 de maig de 1518,

F AEV, Mensa, sign. 963, quadern solt, s.f. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 193. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 63. ORDEIG, *Les dotalies*, vol. II, doc. 137. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 809.

La dotalia original es va perdre quan les tropes d'Abd al-Malik van saquejar Manresa el 1003.

Quoniam, sicut scriptum est, omne quod antiquatur et senescit prope interitum fit, ideo quedam necessario renovata gaudent essentiali vivificatione, sive que lapsa sunt restauracione, sive que corrupta sunt emendacione. Unde huiusmodi causa est qua novella huius scripture manifesta series in se relatam antique dotis testis asserat veritatem per quam fideles Christi semper possint requirere ac debeant defendere res ecclesie in honore gloriose Matris Virginis Marie in Minorisa civitate constructe. Hec igitur cartula iuvenula, quasi filia illi antique compaginata, quasi veternose matri concors, adhibet solacium, per quod recreata vires habeat, per quas predicta ecclesia contra sacrilegos et inimicos Christi se clara voce defendat, cuius vocis auctoritas affirmat prefate ecclesie hoc modo et adquisita et acquirenda excommunicationis retinet nodo. Hic vero quamvis non eadem sit scriptura translata, eadem sunt verba scripture ita relata.

Notum sit omnibus quod facta est persecutio paganorum tempore domini Raymundi comitis et ab eis vastata est civitas Minorisa destructeque sunt ecclesie et a fundamentis evulse, ita ut non remanserunt in eis volumina librorum sive instrumenta cartarum. Venit autem non post multum temporis domna Ermessendis comitissa cum filio suo Berengario, marchione comite, secum habens domnum Olibanum, pontificem Ausonensem, et requisivit predia atque possessiones ecclesie Sancte Dei Genitricis Marie in prefata civitate constructa et cum non invenerit dotem istius ecclesie quam illi fecerunt domnus Georgius episcopus et Suniarius comes, tempore consecrationis, requisivit antiquos inspectores terminorum, sicut legis docet auctoritas, qui ipsam dotem vetustam et amissam prefata persecutione cognitam habebant et terminos parrochie Sancte Marie prefate pleniter agnoscebant, sicuti resonabant in iamdicta dote que amplius quam triginta annos habebat postquam edita fuit a suprafato episcopo. Et fuerunt inventi veridici testes quorum nomina hec sunt: Gaucefredus, Bonusfilius, Perna, Sidela, Honofredus, Ennego. Hii, scientes terminos ab antiquitate dierum locupletati abundanter, non compulsi necessitate sed idonei in veritate, narraverunt de terminis supradicte ecclesie et omnia que fuerunt illi tradita dote vetusta recensentes per ordinem,

sicut scriptum est in supra connexa a muribus erosa vel incuria precedente scriptura.

Sicut ergo predicti testes narraverunt, clerici vel canonici fideles predictae ecclesie in ea conscripserunt et post Georgium episcopum et Suniarium comitem qui tempore consecrationis constituerunt predicta, etiam Ermesendis comitissa et Berengarius comes, filius eius, assenserunt. Multiplicatus itaque passim terminus vadit ante ipsam turrulam que nunc dicitur de Chinverga femina et pervadit ad locum quem vocant Perelionem et sic descendit in flumen Lubricati et pervadit ad vadum de Navarculis et per oram fluminis predicti suptus ecclesiam Sancti Benedicti, ita tamen ut per loca unde prefatum flumen discurrit prescripta ecclesia Sancte Marie sua iura retineat. Deinde vadit terminus ad ipsam Plantam et sic per ipsam Chenosam et sic descendit per ipsum flumen ante Matam Archus, quomodo ipsum flumen descendit ad locum quem dicunt Angulum et transit ante ipsum solarium quod fuit Guillermi Blanchi et quomodo ipsum flumen transit ante ipsas Buadas, et sic ascendit per rupem usque ad collem de Terra de Ollariis et sic vadit ascendens in podium super villam cui nomen est Raffechs et sic descendit in flumen quod vocant Cardasnarium et pertransit et ascendit per ipsum collem qui ducit ad aquam de Corneto et sic ascendit per domum que fuit de Faquil et subrigit se ad summitatem podii de Altaione et sic pertransit per summitatem serre usque ad ipsum collem de Arbocio et sic descendit ad ipsum sallentem rivi Corneti et sic ascendit per ipsam vallem de Gallicanta et pervenit ad ipsum collem Bassum et pertingit per summitatem ipsius serre ad ipsum gradum super Vallem Formosam. Deinde vadit sicut aqua vergitur ad ipsam Guardiam super Vallem Formosam et pergit per ipsam artigam Livigelli et vadit per ipsum Balcol Rubeum et pervenit usque in summitatem de ipso Plano de Fals et vadit ad ipsum Collem Bassum de ipsa Guardia Manresana et descendit per ipsam vallem et pervenit ad ipsam serram de Monte Cunillio et sicut aqua descendit pervenit ad ipsam Portellam et descendit in alveo Cardesner. Deinde vadit per rivum de Vinea Mala usque ad villam de Rallo. Deinde vadit ad ipsam serram et descendit ad ipsam Cot et vadit per Ulzinellas usque in alveum Lubricati.

Hos quippe terminos fuisse novimus in predicta dote prescripta quam iamdictus antistes cum sepedicto comite fecit ecclesie prefate Sancte Marie de Minorisa, per quam in iure illius et dominatione consignaverunt et corroboraverunt omnes decimas et primitias de possessionibus que infra hos terminos sunt et altaria sive ecclesias que similiter infra hos terminos erant, simul cum ipsis decimis de alode comitali et dominico et cerarum medietatem quas solvebant penitentiales qui erant de ipsis marchiis usque ad flumen Lubricati. Et nos ea que dicimus recte et veraciter testificamus atque iureiurando confirmamus per superannixum iuramentum in Domino. Hec sunt autem nomina ecclesiarum que sunt infra su-

prascriptos terminos que resonabant in dote prefata: Sancta Maria de villa Maiore et Sanctus Fructuosus et Sanctus Ascisclus et Sanctus Ioannes et alie ecclesie que infra suprascriptos terminos erant. Ego quoque Olibanus episcopus, cum assensu iamdicte domne Ermesendis comitisse suique filii domni Berengarii comitis, con-signo atque confirmo omnes res predictas quas testificati sunt testes suprafati ad opus ecclesie Sancte Marie de Minorisa in iure et dominatione illius ut abinceps quiete et libere ibi permaneat. Si quis autem hoc iniuste disruptere temptaverit sub anathematis vinculo eum alligamus quousque quod iniuste egerit ad iustitiam reducat, et insuper pro sua temeritate libras duas auri componat prefate ecclesie Sancte Marie.

Actum est hoc idibus iulii, anno Domini XX post millesimum et XXV regni Roberti regis.

Iaucefredus sacer et testis SSS. S+ Bonusfilius. Perna. S+ Sidela. S+ Ennego. S+ Onofredus. Nos testes hoc testimonium dedimus et iure confirmavimus, sicut supra insertum est.

Hec est tertia pagina vel scriptura ab illa prima dote conscripta et secunda ab illa que prima facta. Exemplar sacrilegis tentibus quod est rediculum quasi captiva cibus absumpta multum perdidit versiculum. Hinc est quod in extrema parte corrupta quedam servat indicia nominum Olibani, episcopi Ausonensis, et comitisse Ermessindis et Berengarii eius filii, comitis Barchinonensis, qui etiam fuerunt firmatores signis vel subscriptionibus suarum manuum omnium rerum supra adquisitarum et iuste deinceps acquirendarum, ut prefata vel sepe dicta ecclesia semper possideat et in suo blandimento subiecta diocesi retineat ut nemo vinculum anathematis solvere audeat.

Olibanus sancte Ausonensis ecclesie episcopus et abbas. Ermesindis comitissa gratia Dei. Berengarius gratia Dei comes et marchio. Nos simul cum iamdicto pontifice has conditiones et suprafate dotis reparationem roboravimus et testes ad hec firmanda accedere rogavimus.

S+n Gondebaldus Bisorensis. S+ Bernardus, Guifredi filius. Wilielmus levita, huius rei testis. S+ Witardus presbiter, huius rei testis. S + Ermemiro sacer, huius rei testis. S+ Sonnifredus sacer, huius rei testis. S+ Vivanus sacer, huius rei testis. S+ Miro Sorisensis, huius rei testis. Guifredus levita qui et iudex, qui hunc testimonium fideliter recepi et subscripsi. S+ Witardus iudex SSS.

S+ Poncius cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, qui hec scripsit et SSS die et anno prefixo.

SSS Miro, sacerdos ecclesie Sancte Marie civitatis prelibate Minorise, huius pagine scriptor et dotis antique transcriptor IIII^{to} idus aprilis, anno Domini ab Incarnatione sunt millesimi LXXVIII et est anno XVII° Philippi regis franchorum, et sub SSS prefato die et anno.

188

1020, novembre, 4. Olèrdola

Davant un tribunal que presideix Ermessenda de Carcassona, comtessa de Barcelona, Girona i Osona, acompanyada de pròcers i jutges, l'abat Guitard de Sant Cugat del Vallès disputa un alou a un particular anomenat Rossell. L'abat afirma que l'alou va passar al monestir per donació escrita d'Igiga, que va posar la condició que el seu fill el retingués pagant un cens anual de deu sous, però el fill el va vendre a Rossell, que ara reconeix el dret del monestir i, a canvi de retenir-ne l'usdefruit, es compromet per ell i els seus descendents a pagar-ne la tasca anual.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 412, f. 125 v. Còpia del segle XIII.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 479.

De quadam turre

Omnibus hominibus Deum credentibus cognitum sit qualiter actum est placitum ante domna Ermessindis comitissa suorumque procerum vel iudicum in civitate Olerdulla, videlicet, inter Guitardum abbatum et homo nomine Rossello, ex alaude qui fuit de quodam Igiga, quem relinquit ad domum Sancti Cucufati per scripturam firmam sub tali deliberacione, ut filius eius tenuisset et dedisset per singulos annos solidos X ad domum Sancti Cucufati. Quem postea vendidit filius eius partem ad quam ad prefatum Rosellum et conservavit ibidem residui patri sui ad opus iam dicto cenobii. Requirente autem hoc prefato abbate, invenit ipsum alaudem in potestate Rosello vineis edificatum domosque cuius turre constructum. At ego Rossellus recognosco vocem Sancti Cucufati et relinquo eum in sua potestate perpetim abiturum predictum alaudem, ab integrum, ut ego et posteritas mea teneamus per concessui abbate Sancti Cucufati et demus per omnes annos fideliter ipsa tascha tam ex fruges aridas quam et humidus, et permaneamus in ominatico abbate Sancti Cucufati, et nullum alium seniore exinde eligamus nec proclamemus, nec licitum sit nobis ad aliud vindere nec alienare, nisi ad abbate Sancti Cucufati. Et si quis hoc disrumpere voluerit, aut ego Rossellus, aut ulla posteritatis mee, aut ego Guitardus, aut ullus successor meus, aut ulla persona, componamus centum aureos solidos, solvat ad partem quem molestaverit, et insuper hunc pactum scripture largitionis vel definicionis plenam obtineat firmitatem per omne evum.

Facta carta vel definicione II° nonas november, anno XXV° regnante Roberto, rege.

Guitardus, gratia Dei abba, SS. S+m Rosellus, nos simul qui hunc pactum definicionis vel largitionis atque convencionis fecimus, firmatoresque testes accedere rogavimus.

S+m Gondebaldus de Pax. S+m Tedmar de Menerbensis. S+m Vitardus de Bag-naria. (*Senyal*) Ermessindis, gratia Dei comitissa. (*Senyal*) Berengarius, gratia Dei comes hac marchio.

Gontarius monachus, qui ista carta scripsi et SS die et anno quod supra.

189

1021, febrer, 11

Guilla, esposa de Guifré de Mediona, ven a Baró, fill del difunt Oruç, una propietat al terme del castell de Mediona, al territori de Riudebitlles, prop l'església de Sant Quintí, al comtat de Barcelona, que té per la carta d'empenyament que li van fer Sabida i el seu fill Bonuç per un préstec de sis unces d'or. Vençut el termini, Guilla va reclamar debades davant testimonis el retorn del préstec, i va esperar més de sis mesos, fins que, per insistència del jutge i d'acord amb la llei (Lex Visigothorum, V.6.3), ven la propietat per setze mancosos, preu que fixen uns estimadors. La venda es fa en presència del jutge i els membres de la comissió corresponent.

A ADB, Fons de Santa Anna, carp. 3A, perg. 24.

Ed. *ALTURO, *L'arxiu*, doc. 23.

In nomine Domini. Ego Guilla femina coniuxque domno Guifredo vinditrix sum tibi Barone proli condam Aurucii emptore. Per hanc scriptura vendicionis mee vindoque tibi [...], id est, casas cum curte, cum solos et superpositos et foveas et terras cum omni genera arborum et mulino cum suo capud regum et subtus regum et cum omnem usubilia que ad muli[no per]tinet. Advenit mihi Guilla hec omnia per cartam inpignoracionis que mihi fecerunt Sabida femina cum filio suo Bunucio per uncias VI de auro cocto ad penso legitimo. Et est predicta omnia in comitatum Barchinonense, infra termine de castro Midione, in locum que nucupant Riobirlas, prope ecclesie Sancti Quintini et illos mihi reddere debuerant uncias VI ad placitum constitutum et minime fecerunt sed ego admonui eos exinde plures vices coram idoneis viris ut ipsum debitum quod ego eis per illorum pignus depositum credidi mihi reddidissent, insuper et expectavi eos menses VI et amplius. Idcircho insistente iudice, sicuti lex nostra edocet que continetur libro V^{to} titulo VI, ubi decem dies prestolari iubet suum quis debitor [...] rios ius indigavi omnis qui debet inquiring debitum si reformare dissimulaverit, «tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendet ut quantum iudicio eius et trium honestorum virorum fuerit extimatum sit licencia distraendi et postmodum de precio venditi pigneris creditor quantum eis debebant [sibi evidentius] tollet et reliquium ille recipiat qui pignus deposuerat».

Quam ob rem ego predictus creditor in pres[...] Guimarane iudice vel ceteris nobilibus viris Miro Suniario, Bonefilio Bun[...], Miro, Gaudemar et Attaulfus presbiter et Adalesindo et Guil mundo Faber [...], Esmerado et Gelmiro sicut iustum ab eis apreciatur est a tibi iamdicto emptore vincto suprataxata omnia. Quod afrontat de oriente in strada, de meridie in via vel in terra de Sancti Quintini, de occiduo in me comparatore, de circio in terra de Godmar vel de me emptore. Quantum in istas afrontaciones includunt, sic vincto tibi predicta omnia quod superius est scripta ab integro cum exios vel regressios suos in precium mancosos XVI de auro cocto et nihil exinde non remansit. Est manifestum. Quem vero predicta omnia que tibi vincto de meo iure in tuo trado dominio et potestate ad tuum plenissimum proprium. Quod si ego vindrix venero aut ullusque homo qui contra hanc vindicione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare sed componat aut componam tibi predicta omnia in duplo cum omnem suam immelioracione. Et inantea ista vindicione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta carta vindicione III idus februari, anno XXV regnante Roberto rege.

S+Guilla, femina, que ista vindicione feci et firmavi et testes firmare rogavi. S+Mirone. S+Bonefilio. S+alio Miro. S+Gaudemar. S+Adalesindo. S+Guil mundo Faber. S+Esmerado. S+Gelmiro. S+Attaulfus presbiter SSS. SS Guimarane presbiter, qui et iudice (*Senyal*).

S+Gaucefredus sacer, qui ista vindicione scripsi (*Senyal*) die et anno quod supra.

190

1021, agost, 19

En un judici de Guillem II, comte de Pallars Sobirà, el jutge Miró, el senyor Baró i molts altres homes bons, els homes de Sas, a petició de l'abat Dacó de Santa Maria de Lavaix i els monjos, reconeixen que posseïxen injustament l'alou d'Erta, que és del monestir, i l'evacuen.

[A] Original no localitzat

[B] Cartoral de Lavaix, doc. 18, f. 13v.

C. BRAH, ms., Col. ABAD Y LASIERRA, VI, *Cartoral*, pàg. 33-34. Còpia del segle XVIII.

Ed. SERRANO, *Noticias*, pàgs. 442-443. *PUIG, *El cartoral*, doc. 18 (amb data de 1024).

In iudicio Guillermo comite seu et iudice que in ipso iudicio residebat, id est, Miro et seniore Barone et aliorum bonorum hominum que ibidem aderant, Gondebaldus et Sanila Mironis, Ato presbiter, Apo presbiter, Andolfus, Suniarius,

Altemirus, Asnerus, Barone et aliorum hominum que in isto pacto non possunt scribere; in eorum iudicio recognoscimus nos homines de Sasso a petitionibus de Dachoni abbate et ceteris monachis de suum alode de Erta, que est de Sancta Maria vel Sancti Petri et Sancti Laurenti, nos tenemus et negare non possumus sed veraciter nos recognoscimus in vestro supradicto iudicio.

Facta recondicione XIII kalendas septembris, anno XXVI regnante Rodoperto rege.

In iudicio Guillermo comite seu et iudice que in ipso iudicio residevat, id est Miro, et seniore Barone, et aliorum bonorum hominum que ibidem aderant iam supranominatis; in eorum iudicio exvacuamus nos homines de Sasso, Barone senior cum ceteris vicinis a petitione Dachoni abbate et ad ceteris fratribus que sunt congregati in cenovio Lavavis et ad Gondebaldo custo ecclesiae que nos interrogaverunt de illo alode de Sancta Maria, que dicitur Erta, et sunt fines illius de illa Portella usque in Cervino et de illo rio que discurrit de Fogazata usque in Orreto: hec sunt fines illius, quantum infra istas affrontationes includunt ab omni integritate, sic tenuit Sancta Maria sine ullo blandimento et fuit ille alodes de Eldefredo diachono et nos homines de Sasso recognoscimus veritate que non devemus illum tenere nec per nostras auctoritates nec de parentorum nostrorum et nostra exvacuatio vera est in omnibus et non falsa.

Facta ista exvacuatio XIII kalendas septembris, anno XXVI regnante Rodoperto rege.

191

1021, octubre, 26

Davant el tribunal de Berenguer Ramon I i Sança, comtes de Barcelona, Girona i Osona, els esposos Dodó i Emma presenten l'escriptura de la venda d'una propietat a la vila de Preses, a la vall de Fuirosos, al Montnegre, al comtat de Barcelona, que Miró I, comte associat de Barcelona, va fer a Gondebert, avi d'Emma, propietat que Miró va heretar dels seus pares, els comtes Sunyer I i Riquilda. Després, però, el comte Borrell II, avi de Berenguer Ramon I, va prendre la propietat a Guiltard, pare d'Emma, injustícia que el seu fill i successor, el comte Ramon Borrell I, no va esmenar. Ho fan ara Berenguer Ramon I i Sança d'acord amb la llei dels gots (Lex Visigothorum, II.1.6). A canvi, reben un cavall i una mula valorats en dotze unces.

In Christi nomine. Ego Berengarius, gratia Dei marchio, comes, faciens tibi Dodoni et uxori tuae Emae feminae hanc introductionis iusticie scripturam, patefacio cunctis, tam presentibus quam futuris, qualiter Miro comes vendidit Gondeberto, avo uxoris tuae, casas et curtes, et ortos, terras et vineas, et molina cum illorum regos et caput regorum, et terras heremas sive cultas, et silvas et arbores et pomiferos, et prata et aquas, suum proprium, quod illi advenit per vocem genitorum suorum Suniarii comitis et Richildis comitissae sive per quascumque voces. Suntque hec omnia in comitato Barchinonensi, in terminio Montis Nigri, in valle quam dicunt Fuirosos et in villa quam vocant Presas vel in illarum terminis sive in illarum adiacentiis.

Quod postmodum, iniusto ordine, Borrellus avus meus usurpavit de iure Gitard, patris uxoris tuae, et in hac iniustitia vitam finivit. Simili modo, in diebus patris mei Raimundi comitis, iustitia debito vigore soluta, numquam in statum suum fuit redire permessa. Quapropter tu, petens nostram principalem clementiam, ostendisti nobis suprafatam scripturam emptionis per quam supradicta omnia iure devenerunt in potestate supradicti Gondeberti, et nos, ea audita, per auctoritate sacratissime legis quam precepit: «aut evacuet princeps quod male contraxit aut certe post eius mortem, ad eum cui iniustitia facta est aut ad heredes eius res ipse unde iniustitia facta est incunctater debeant revocari», facio tibi et uxori tuae prefatae, una cum uxore mea Sancia comitissa, hanc scripturam recuperationis iusticiae unde possitis possidere atque habere suprafatas omnes res, quas de meo iure in vestrum trado dominium et potestatem ut faciatis exinde quodcumque volueritis. Et accepit de te exinde equum unum et mulam unam valentes uncias XII auri, causa iustae stabilitis, ut hec omnia vobis semper firma permaneant. Pono autem terminum suprascriptis rebus sicuti resonant in prefata scriptura venditionis, id est, de parte orientis in terminio de Rivo Maione, de meridie in ipsa serra que pergit infra maritimam de Montem Nigrum, de occiduo in ipsa aqua de Guascones, de circio in ipsa strata francisca qua pergitur in omnesque partes. Si quis autem aut ego hanc scripturam dirumpere temptaverit aut temptavero, ad nihilum mihi vel illi eveniat et insuper hec scriptura firma permaneant, et componam aut componat vobis suprascripta omnia in triplum. Et insuper hec scriptura firma permaneant omnique tempore.

Actum est hoc VII kalendarum novembris, anno XXVI regni Roberti regis.

+ Berengarius, gratia Dei marchio comes, + Sancia, gratia Dei comitissa, nos qui hanc scripturam fecimus et testes firmare rogavimus.

S+ Gerallus Arnallus. S+ Gitardus Odolardi vicecomitis filius.

S+ Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, qui hec scripsi et SSS die et anno quo supra (*Senyal*).

+ Ego Berengarius, recognoscens firmavi hanc scripturam iustitiae signo suprasignato punctatim, facto sub die et anno superius anotato, denuo manu propria, confirmo hanc eandem scripturam VIII kalendas aprilis, anno IIII regni Henrici regis, et firmari testes denuo rogo.

+ Berengarius comes.

+ Guislabertus levita +. S+ Bernardi Ovasii. S+ Bonifili Bonihominis. S+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, huius rei testis (*Senyal*).

192

1022, gener, 5

A l'aiguabarreig dels rius Rialb i Segre, davant diversos prohoms i el jutge Salta, compareixen Arnau de Caboet i Borrell de Taravall, que es disputen la possessió del castell de l'Aguda o Valldàries. Arnau afirma que el castell era dels seus pares, però Borrell argumenta que el va adquirir per compra o commutació feta amb el seu germà Guillem, que el va obtenir del comte Ermengol mitjançant un document que es presenta. El conflicte es resol amb l'evacuació del castell per part d'Arnau, que a canvi rep dos-cents sous.

A ACU, perg. 224.

Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 372.

Anno XX^{mo} VI regnante Rudb[er]to rege. Acta esta audientia consistentibus illis Hisarno de Chabodeze sive Miro de Pontes vel etiam Marchovallo de Mamachastro sive Wilelmo de Midiano aut Maior de Tolone cum ceterum hominum et illo iudice Sallane in locum destinatum ubi albi Rialbi miscuit se in flumine Segri. Ex chausis inde erat intempcio sive magna alterchacio inter Arnallo de Chabodeze Hisarno proli sive Borrello de Taravallo Ermemiro proli, pro ipso castrum vocitatum Agudam sive Valle de Aria que nuncupant cum omnia suas agencias vel suis terminis. Dicebat namque petitor iam predictus Arnallus quia ipsum castrum iam superius insertum cum iam dictos suos fines ille petebat per suum alaudem quot genitores sui adquisierint sive possiderint. Tunc dixit iam prelibatus Borrellus pulsator quia ipsum castrum iam predictum ad illum advenit per sua empcione sive per commutacione de castro vocitatum Midiano, quia ad illum commutavit iam predictus frater suus Wilelmus. Nam hostendit iam preditus Wilelmus cartula qui ad illum advenit de parte commiti domni Ermengaudi ut ille dedit iusto suo precio legitimum quantum illum et sibi convenit. Set cum hoc audivit iam predictus Arnallus cum cetum virorum subteriorum roboratorum invenit certum sicut iam superius dixit per consultum adebtum superius nominati amichorum vel bona

pax paciencia satis in omnibus victum se cognovisset et evacuavit se sive sopita manebit.

Quod roboravit mecum hanc noticiam cosignacionis per quam ego res unde audiencia acta est confirmavi et tradidi in potestate supradicti Borrelli vel omnia posterita sua omnes voces quot ibi expectabam habere, sive proclamabo quia ille iam dictus Borrellus dedit mihi de suo munere solidos CC intus in castrum vocitatus Salinovas. Ut de ista ora in antea nec ego iam predictus Arnallus nec quislibet omo iam amplius non sit ausus nec filio nec ullus de sanguiniis meis nec ullaque persona potencior sive inferior nullus inquietare non presumat. Et si hoc fecero vel fecerit aut fecerint quodegor ego vel qogatur seut quogantur in vinculo solidos mille aureos in numos purissimos, et hanc pacta vel securitatis aut exvacuacionis non sit disrupta nec modo nec postmodo. Quia dicit liber IIII^{tus}, titulus V, «contra priorum definicione filio vel heredi non liceret veniret. Filio vel heredi qui contra pacta aut legitima definicione inrumpere voluerit per omnia remaneat».

Actum est hoc nonis ianuarii anni suprascripto.

Sig+num Arnallus supra scriptus petitoris hac rerum fui et hanc consignacione supradicto Borello vel posterita sua firmavi.

Sig+num Witardo Arnalli. Sig+num Wilelmo Arnalli. Sig+num Requeles femina petitrix manus nostras signos impressimus.

Sig+num Hisarno Reimundo proli. Sig+num Wilelmus de Mediano. Sig+num Miro de Pontes. Sig+num Maior de Tolone. Sig+num Guilaberto Mager. Sig+num Witardo Bonufilli. Sig+num Wilelmo Borrelli. Sig+num Richolfo de Salinovo. Sig+num Bernardo Ezo. Sig+num Ellemar Lobatone. Marchoaldus SSS. Wilelmus levita sub [...]. Sig+num Arnallus Reimundo. Salla iudex qui hac consignacione feci ut pereniter abeat res unde pulsatus fui.

Enego sacer, qui hanc consignacionem rogitus scripsi SSS (*Senyal*) die et anno que prefixo.

193

1022, març, 31. Vic

Davant el jutge Guifré, Oliba, sacerdot d'Orsal, al terme de Malla, compareix per querellar-se contra el bisbe Oliba i la congregació canonical de Sant Pere de Vic per raó d'un alou dels seus pares que, segons que afirma, el bisbe Borrell, difunt, va usurpar violentament. El bisbe ho nega, i assegura que quan el sacerdot va fugir cap a Itàlia pels seus crims el seu pare va donar l'alou a la seu. El sacerdot, però, ho desmenteix, i diu que l'acte jurídic que va fer el seu pare no va ser una donació, sinó un

lliurament en batllia, declaració que confirmen quatre testimonis. El jutge dona la raó al sacerdot, i el bisbe Oliba li restitueix l'alou.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 29.

Ed. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 69. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 818.

In Dei nomine. Hec ratio omnibus catholicis manifesta sit qualiter Oliba, sacer de loco Orsalitano, detulit querelam in sede Vici Sancti Petri ante domnum Olibam presulem vel congregationem canonicalem iamdicte sede, sub ordinatione Guifredi iudicis, videlicet ex domo vel alaude genitoris vel genitricis sue, dicens vel proclamans prefatus Oliba sacer quia iniuste eum tenet iamdicta sedes per usurpationem quondam Borrelli antistitis qui per vim eum occupavit. Tunc contra hoc prelibatus pontifex Oliba una cum suis clericis responsum prebuit ita: «Nequaquam hunc alaudem iniuste possidet nostra sedes, quia genitor tuus quando tu exuleras ab hac patria et pro tuis sceleribus ab hereditate eiectus es et in Italiam profectus, eum dedit interea genitor tuus proprialiter ad nostram sedem». Et contra hoc iamdictus Oliba ita respondit: «Nequaquam, domine, genitor meus ad proprium dedit iamdicte sedi, sed cum se vidit orbatum absque libero, pro sola salvatione vel adiutorio adiunxit se ad iamdictam sedem et ad pontificem ipsius Arnulfum, ut eum tenuisset loco baiolie». Tunc prefatus iudex outrisque partibus hoc audito, sicut lex iubet, requisivit testimonia et invenit a parte iamdicti Olibe sufficienter qui ita auctoricebant sicut Oliba proclamabat, quorum nomina sunt hec: Guadamirus sacer et laicorum Sendredus et Adalbertus [et Bonifilius]; legaliter testificando atque iurando, quia nullam proprietatem contulit genitor prefati Olibe ad iamdictam sedem vel suum episcopum, nisi ut ei adiutor vel defensor fuisset, et sic testificando iuraverunt per viventem in secula super altare Sancti Felicis in sede Vici. Ego namque Guifredus iudex recepi hoc sacramentum et restituo atque confirmo iamdictum alaudem in potestatem Olibe ad faciendum quodcumque vult proprialiter, eo quod pater suus recepit eum in gratiam et heredem instituit boni sui. Et si quis hoc dirumpere voluerit, libram auri cum iamdictis omnibus componat et semper ista definitio firma permaneat.

Facta definitio vel consignatio per has conditiones sacramentorum II kalendas aprelis, anno XXVI regnante Rotberto rege.

Wadamirus sacer SSS. Sig+num Sendredi, qui testis fuit. Sig+num Adalberti, qui testis fuit. Sig+num Bonifilii, qui testes omnes fuimus et iuravimus hec. Guifredus levita, qui et iudex, hoc legaliter definivit et sub SSS. Hichilane sacerdos SSS. Ansulfus levita SSS. Bonefilius sacer SSS. Richulfus arcilevita SSS. Oliba episcopus +. Wilielmus levita +. Unifredus sacer SSS. Salomon, sacer et iudex, SSS.

Ego Guibertus grammaticus scripsi SSS et die et anno prenotato cum literis superscriptis in septima linea.

194

1022, agost, 12

Ermengarda ven a Geribert una terra a Santa Maria del Pi, prop de Barcelona, que té per un préstec que va concedir a Beneveniste, hebreu, que no l'hi va tornar. Tal com estableix el Liber Iudicum, citat en el document, la venda es fa per manament dels jutges per un preu que estableix una comissió d'experts.

A ACB, perg. 1-2-122.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 353.

In nomine Domini. Ego Ermengardis femine venditrix sum tibi Geriberto, emptori. Per hanc scripturam venditionis mee vendo tibi modiatas X et mediam et aliquid amplius de terra mea propria. Quam habeo prope civitatem Barchinonam, ad Sanctam Mariam de ipso Pino. Advenit mihi prefata terra per pactum pignoris, quod mihi fecit exinde et de altero alode, quod est subtus Montem Iudaicum, Benevenisti hebreus, qui alio nomine dicitur Natham, propter kaficios XXXV de ordeo, quos ille mihi debuerat reddere ad placitum constitutum et minime fecit. Ego vero expectavi eum ultra placitum temporis, quemadmodum lex iubet, atque amplius, ut reddidisset mihi prefatum debitum et nihil mihi profuit. Quapropter, insistentibus iudicibus Vivano et Bonofilio Marcho et Gitardo Aurutio aliisque idoneis viris, Ermemiro Russo et Sindaredo Seniofredi filio et Seniofredo gramatico et Segfredo et Gitardo Bernardo et Geriberto Ugberti filio et Ataulfo et Leopardo aliisque multis, et in terra supra scripta precium extimantibus, apreciata fuit modiatas una iam dicte terre valere X mancosos auri et non amplius. Sed ut hec venditio stabilitatem in omnibus obtineat, non per precium sed per bonum consilium Sindaredi prefati et aliquorum ex supra dictis viris, adiecti fuerunt duo mancusi super X unicuique modiate ex prefata terra. Igitur ego Ermengardis prefata, que iuste potueram vendere omne pignus, que per supra dictum pactum in meo iure detinebam, consulentibus mihi iudicibus et aliis supra dictis viris, non vendidi eum integriter, sed perspecta hac parte pignoris ex qua potebam recuperare debitum quod mihi debebatur. Vendo eam tibi que sunt modiate X et mediam et aliquid amplius de terra, et de meo iure in tuum eam trado dominium et potestatem, propter precium X et VIII untias auri. Habet quippe terminum de parte circii in strata, de aquilonis in ipso Arenio, de meridie in ipso Stagno, de occiduo in terra Bernardi Gifredi. Quantum iste affrontationes includunt, sic vendo tibi: prefatam terram cum exiis et regressiis eius, ad tuum plenissimum proprium, propter precium supra dictum, videlicet, X et octo untias auri, ex quibus recepi XV propter supra fatum meum ordeum, quia hodie potest venundari quarta una ordeus mancusum unum. Reliquum vero auri penes me re-

tineo, ut supra fatus hebreus separato exinde comodo iudicum supra dictorum recipiat, qui pignus deposuit. Quem lex que continetur libro V, titulo VI, capitula III, ita dicit: «Pignus quod pro debito deponitur, si pro debito deponitur, si per cautionem fuerit obligatum et ille qui pignus deposuerat ad tempus constitutum debitum reformare dissimulet, post diem cautionis exactum usque ad decem dies pignus salvum domino reservetur aut eidem domino, si in propinquo est, reportetur atque ut restituat debitum moneatur. Quod si per neglegentiam suam debitor debitum implere distulerit, addantur usure. Certe si debitum reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendat, ut quantum iudicio eius vel trium honestorum virorum fuerit estimatum, sit licentia distrahendi. Et postmodum de precio venditi pigneris creditor, quantum ei debetur, sibi evidentius tollat et reliquum ille recipiat qui pignus deposuerat». Et de comodis iudicum atque saionum lex que continetur libro II, titulo I, capitula XXV, inter alia ita dicit: «Hec tamen noviter adiciendum huic legi innectimus ut, si talis causa occurrerit, unde compositio exsolvi minime possit, tunc ab illo ratio X et XX solidi exigenda est iudici vel saioni qui aut comodatam sibi rem in constituto die reddere non occurrerit aut qui rei aliene debitor vel iniustus possessor extiterit». Igitur ego Ermengardis prefata secundum superioris ordinem legis vendo tibi predictam terram, ut facias exinde quodcumque volueris. Et si ego aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc venditionem venero aut venerit ad irrumpendum, non hoc valeam aut valeat vindicare, sed componam aut componat tibi supra scripta omnia in triplum. Et insuper hec venditio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc II idus augusti, anno XXVII regni Roberti regis.

S+ Ermengardis femine, que istam venditionem feci et firmare rogavi.

S+ Gitardi Regiati. S+ Geriberti Ugberti. S+ Segfredi. S+ Sindaredi. S+ Ermemiri Russi. S+ Gitardi Bernardi. S+ Gitardi Sisenandi. S+ Ermenardi Isimberti. S+ Atonis Seniofredi. S+ Iulianus presbiter SSS. S+ Wivas, sacer atque iudex. S+ Guitardus, levita et iudex, SS.

S+ Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, qui hec scripsi et SSS die et anno quo supra SSS.

195

1022, agost, 29

Berenguer Ramon I, comte de Barcelona, Girona i Osona, i la seva esposa, la comtessa Sança de Castella, venen a Ramon, fill del difunt Guifré, un alou al peu de la muntanya de Montjuïc, prop de Barcelona, format per terres, vinyes, cases i una cort i

que tenen per l'adulteri que el jueu Isaac, fill de Gento, va cometre amb una cristiana. També li venen unes cases amb torres prop del castell del Regomir, a la ciutat de Barcelona, provinents de l'herència paterna i el delme conjugal.

A ACB, perg. 1-1-2331.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 197 (edició parcial). *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 356.

In Christi nomine. Ego Berengarius, gratia Dei marchio comes, una cum coniuge mea Santia comitissa, venditores sumus tibi Raimundo, filio qui fuisti Gifredi, emptori. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus vobis alode nostrum proprium, terras et vineas, domos cum curte. Quod habemus in comitato Barchinonensi, ad radicem Montis Iudaici. Advenit nobis per principalem vocem sive per aliquas quascumque voces. Accidit etiam uni hebreorum, cui nomen Isaac, filio Gento hebrei, ad adulterium exercere cum quadam christiana, habente viro superstite, pro quo advenit nobis. Et iterum vendimus tibi domos cum turribus, quas habemus in civitate Barchinona, que sunt prope castrum Regumirum. Advenerunt mihi Berengario per vocem parentorum meorum sive per alias ullasque voces, et mihi Santied per largitionem viri mei prefati et per decimum sive per aliasque voces. Affrontat quippe supra scriptum alode de parte circii in torrente qui discurrit de Fonte Ocua, de aquilonis in regario qui per imbrem ducit aquas, de meridie in terra et vinea Benevenisti hebrei, de occiduo in ipso cingulo qui est in Monte Iudaico sive in ipso exio comuni vel in terra et vinea Segfredi. Et supra dicte domus, que sunt in civitate Barchinona, cum turribus et murum afrontat de parte circii in exio comuni sive in mansionibus Geriberti Adalberti, de orientis in ipsius muro sive in via trans civitatem, de meridie similiter sive in turribus ubi Lopardus habitat, de occiduo in exio comuni sive in curte ubi prefatus Lopardus habitat sive in ipsos casales de Emo femina. Quantum supra scripte affrontationes includunt, sic vendimus tibi: supra scriptum alode, terras scilicet atque vineas, domos cum curte et domos prefatas cum turri et murum, et de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem, cum exiis et regressiis earum, ad tuum plenissimum proprium, propter precium CCC solidos de argento optimo cacimi in rem valentem, id est, ensem unum optimum et unum acceptorem, et propter precium kaficios VI de ordeo, quos nos debebamus ad ipsam Cannonicam. Licitum etiam sit tibi ex prefatis omnibus rebus, quas tibi vendimus, facere quodcumque volueris. Quod si nos venditores aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc venditionem venerimus aut venerit ad inrumpendum, non hoc valeamus aut valeat vendicare, sed componamus aut componat tibi supra scripta omnia in triplum. Et insuper hec venditio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc IIII kalendas septembris, anno XXVII regni Roberti regis.

+ Berengarius comes, + Santie, gratiae Dei comitisse, nos qui hanc venditionem fecimus et firmare rogavimus.

S+ Raiamballus. S+ Aianricus. S+ Gilelmus de Castro Vetulo. S+ Gitardus Odolardus. S+ Seniofredus Flavius.

S+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hec scripsi et SSS die et anno quo supra SSS.

196

1022, setembre, 5

Després de la intervenció del jutge Bonfill Marc, l'abat i els canonges de la canònica de la Santa Creu venen a Ramon Guifré un alou a Montjuïc, prop de Barcelona, consistent en terres, vinyes i cases amb cort. L'alou el tenen per un préstec no retornat que van concedir a Berenguer Ramon I, comte de Barcelona, Girona i Osona.

AACB, perg. 1-1-871.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 357.

In nomine Domini. Ego Bonutius, abbas Cannonice Sancte Crucis, cum ceteris canonicis ibidem Deo famulantibus venditores sumus tibi Raimundo Guifredo, emptori. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus tibi alode nostrum proprium, terras scilicet atque vineas, domos cum curte. Quod habemus in territorio Barchinone, prope Montem Iudaicum. Advenit nobis per cautionem pignoris, quod nobis deposuit Berengarius comes propter kaficios VI de ordeo ad mensuram legitimam, quos nos ei prestavimus, et illi debuerat nobis reddere ad placitum constitutum et minime fecit. Idcircho, insistente iudice Bonofilio Marco, vendimus tibi supra scripta omnia, que habent affrontationes de parte orientis in ipso aragal[*l*]o [q]ue tempore pluvie discurrit iusta Sanctum Paulum; de meridie in alode Benevenisti hebrei quod pignore tenet Guadallus, mense prepositus; de occiduo in ipso molare vel in vinea Sogfredi sive in Fonte Cova; de circio in strata. Quantum iste afrontationes includunt sic vendimus vobis: supra scriptum alode et de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem, propter precium mancusos X et octo auri cocti valentes VI kaficios pensatos ordeï. Et idcircho amplius non venundavimus tibi prefatum alode, quia iam venundatum habebant tibi supra scriptum alode Berengarius prefatus cum uxore sua Sancia CCC solidos de argento cacemi in re valente illis placibile. Licitum sit etiam tibi de prescriptis omnibus rebus, quas tibi vendimus, facere quodcumque volueris, cum exiis et regressiis earum. Quod si nos venditores aut

aliquis homo utriusque sexus contra hanc vendicionem iniuste venerimus aut venerit ad inrumpendum, non hoc valeamus aut valeat vindicare, sed componamus aut componat tibi supra scripta omnia in triplum. Et insuper hec venditio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc nonas septembris, anno XXVII regni Roberti regis.

S+ Bonucius presbiter SSS. S+ Suniefredus presbiter SSS. S+ Guitardus levita, qui et iudex. S+ Vitalis presbiter SSS. Yocefredus presbiter. Ermemirus presbiter, + Sigefredus levita SSS. S+ Fulcus levita. S+ Rikarius presbiter. SSS S+ Compan levita.

S+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, auctoris et scriptoris atque SSS huius venditionis die et anno quo supra.

197

1022, setembre, 28

Guillem, anomenat Martí, el seu fill Adalbert i la seva muller, Gerberga, venen al ferrer Bagemir i la seva muller, Júlia, unes terres al Verç, a Sant Just Desvern, i Fornace, al territori de Barcelona, que Guillem posseeix, entre altres raons, pels greuges i danys que li va causar Arnau, un dels seus fidels.

A ACB, perg. 1-4-66.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 358.

In nomine Domini. Ego Guilielmo, que vochant Martino, et filio m[e]o Adalbert et uxori mea Geriberga femina vinditores sumus tibi Bagemiro faber et uxori mea Iulia, emptores. Per ac scriptura vindicionis nostre vindimus vobis terra et vineas, cultum vel eremum, cum omni genere arborum qui ibidem sunt, fructuosi vel infructuosi, ubicumque invenietis nullam causam de ipsas ereditates que fuerunt de Esclua vel de filiis suis sive de filias suas. Que abemus in territorio Barchinonense, in terminio de Vercio sive de ipsa Fornace. Advenit ad me Guilielmo Martino per vocem de meo homine nomine Arnallo per ipsas forasfacturas que ille mihi fecit vel per omnesque voces, et ad uxori mea per decimum vel per omnesque voces, et ad me Adalbert per genitorum vel per omnesque voces. Affrontad ipsa hec homnia supra scripta de parte circii in termine de Olorda, de aquilonis in monte de Orsa, de meridie in istrada de Sancti Iusti, de occiduo in ipsa strada qui pergit ad Olorda vel in ipso pugo de Germiro. Quam in istas afrontaciones includunt, sic vindimus nos vobis: predicta hec homnia, totum ab integre, cum exio vel regressios suos, in propter precium mancuso I in rem

valentem. Quod vos emptores precium nobis dedisti et nos de presente manibus nostris accepimus. Est manifestum. Quem vero prenotata homnia, que nos vobis vindimus, de nostro iure in vestro tradimus dominio et potestatem, ad vestrum plenisimum proprium, ad homnia facere quod volueris. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra ista vindicione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vendichare, set componat aut componamus vobis prefixa homnia in duplo cum homne suam inmelioracionem. Et in antea ista vindicione firma permaneat modo vel homnique tempore.

Facta ista vindicione IIII kalendas octuber, anno XXVII regnante Roberto rege.

S+ Guilielmo, S+ Geribergera femina, S+ Adalbert, nos qui ista vindicione fecimus et firmavimus et firmare rogavimus.

S+ Senderedo. S+ Amado. S+ Sabado.

S+ Bonofiliius presbiter, qui scripsit cum literas superpositas in verso II, die et anno prefixo.

S+ Mirone iudice SSS.

198

1022, octubre, 5

Lletra en què l'abat Pere de Sant Pere de Rodes recorda al papa Benet VIII que l'any anterior li va enviar uns monjos que el van informar de les vexacions i rapinyes de què era objecte el monestir, denúncia a què el papa va respondre amb l'amenaça d'excomunió si els béns robats no eren retornats. Ara l'abat informa el papa que l'amenaça no ha tingut efecte i que l'arquebisbe de Narbona i els bisbes d'Apt, Agde i Osona, reunits amb motiu de la consagració de la nova església monacal, han hagut de ratificar l'excomunió, que tampoc evita les rapinyes dels poderosos, entre els quals el comte Guillem de Besalú.

[A] Original no localitzat.

B BNF, Col. BALUZE 107, f. 444. Còpia del segle XVII.

C BNF, Col. BALUZE 234, f. 555v. Còpia del segle XVII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 194. MANSI, *Sac. Concil.*, XIX, cols., 407-410 (1a ed.). *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 72.

Benedicto Patri, Petrus, gratia Dei abbas omnesque subditi vestrae sublimissimae potestati vobis salutes et multimodas dirigimus preces. Anno transacto vidistis coram vobis ex nostris fratribus monachis querelam deferentibus quod noster locus, qui sub tuitione et defensione sanctae Romanae Ecclesiae consta-

bat, devastaretur atque conculcarentur ab iniquis hominibus, id est, potestatibus, eorumque subditis habitantibus nostrae confinia regionis. Quod vos ut audistis, benigne annuistis nostris precibus, et unicuique comiti sub excommunicatione mandastis ut praedicto loco omnia sua restituerent et nihil sibi extra voluntatem nostram sibi retinerent. Haec igitur omnia postponentes, exprobantes vestram iussionem atque excommunicationem, dicentes nihil facturos ad vestrum imperium, adducentes nos in magnam confusionem atque improperium, ut iam pene universes populus necnon et vulgus dicat se nihil facturum per excommunicationem sacerdotum a principibus eorum vestra postposita. Heu proh dolor! quam male tractantur sancta deteriusque conculcantur, cum a principe totius orbis, id est, Papa Romano, excommunicationes factae ita sunt postpositae nec sunt observatae! Irrevocabilis nempe est lapsus cum iustitia contemnitur, pietas respuitur, misericordia denegatur.

Pro certo nihil aliud constat nisi ut abrenuntient omnes Christo et sequantur diabolum ipsius opera imitando, eiusque vestigia sequendo detrudantur cum ipso ad ima infernalis barathri, perpetim luituri, cum a vobis excommunicati nullatenus ad recta sunt conversi, sed in deterius mutati. Episcopi vero, quibus praecepit vestra sublimitas ut conciliabula agerent et praedictum locum in pristinum statum informarent et suis exhortationibus ipsos comites eorumque subditos cogere ut nihil sibi de praedicto loco retinerent, contempores vestrae iussionis effecti, nihil agentes, insuper etiam subtrahentes se a consecratione eiusdem loci novae aedificatae ecclesiae, praeter solum Oliba, episcopum Ausonensem, et primae sedis Wifredum, Narbonensem episcopum, et Stephanum Agathensem, atque Stephanum Attensem. Hi omnes cum consensu comitum, id est, Ugonis Wifredi, Willermi, atque comitissae Ermessendis, atque plurimarum illustrium personarum hoc collaudantium per vestram iussionem in vestra vice taliter excommunicaverunt.

Anno millesimo vigesimo secundo Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi, indictione quinta, tertio nonas octobris, venit Wifredus, Narbonensis archiepiscopus, ad vicem Petri, Gerundensis episcopi, atque nomine illius cum ceteris coepiscopis, id est Stephano Attensi, atque Stephano Agatensi, Oliba Ausonensi, ad consecrationem novae ecclesiae Sancti Petri Rodensis. Confirmamus ergo nos omnes praedicti episcopi illi venerabili coenobio sua praedia cunctaque mobilia quae hodie habet atque Dei misericordia inantea acquisierit, sicut in suis scripturis iuste resonat, et ut ab omni censu cuiuslibet servitutis liberum sit in perpetuum, eo scilicet tenore ut iuxta decreta Romanorum Pontificum, et sanctorum canonum sit subditum sanctae matri Romanae Ecclesiae. Si quis autem huiusmodi nostri decreti, quod non credimus, qualitercunque violator extiterit, tamdiu vinculo excommunicationis de parte Dei omnipotentis et Sancti Petri apostolorum principis

et nostra innodatus maneat, et ab Ecclesia separatus existat donec poenitendo et emmendando pleniter satisfaciat.

Actum in praedicto Beati Petri Rodensi coenobio, tempore vel die supra nominato.

Quam etiam praedictam excommunicationem praefati episcopi subscripserunt necnon etiam absentes confirmarunt, id est, Deusdedit, Barchinonensis episcopus, omnesque canonici praedictae sedis Gerundensis. Vestram itaque excommunicationem eorum subscriptionibus subnixam spementes ad hoc usque nos habent deductos nisi ut circum provincias mendicando et nec ullus supersit qui in eodem loco residuus sit. Proinde petimus ut hunc comitem Willelmum follem, qui in suis verbis dicere coepit vestram excommunicationem nihil se facturum, ut iam amplius nihil sibi retineat ex alodo Sancti Petri praedicti, nec ullo modo inquietare pertentet. Nostrum vero comitem Ugonem qui nobis iam recte fecit, et melius facturum est, rogamus non ut compellatis, nec etiam excommunicetis, sed ut filium admoneatis ut in melius proficiat. Homines vero ipsius terrae ut ceteros excommunicetis. Si vero in hoc nobis non succurritis, priusquam hunc nuntium nostrum viderimus [...] nos ex eodem monasterio egressuros et nunquam per vestram fiduciam in praedicto monasterio habituros. Propter inopiam ergo quae nos obsidet nequivimus vestrae praesentiae faciliores vel meliores nuntios dirigere, sive etiam propter metum atque timorem comitum non fuimus ausi alium mittere. Per hunc ergo nobis quicquid nobis utile et vobis placitum sit mandate. Petimus etiam ut sub excommunicatione mandetis universis episcopis provinciae nostrae ut de hoc concilium agant, et quod non rectum est, in melius dirigant. Quod si non fecerint, ab omni pontificali vel sacerdotali ministerio eos suspendite, ut per hunc districtum vestram impleant iussionem usquequo vobis se praesentent vosque per vestram excommunicationem illos discutiatis ut contemptores ac rebelles sacrorum canonum ac vestrae iussionis.

199

1022, octubre, 11

Ermessenda de Carcassona, comtessa de Barcelona, Girona i Osona, dona en penyora al seu fill Berenguer Ramon I els castells de Cabrera, Besora, Curull, Duocastella, Orís, Lluçà, Merlès, Voltregà, Balsareny, Spassa, Castelltallat, Calders, Granera, Mura, Òdena, Castellbell, Vacarisses, Tagamanent, Taradell, Barcelona, Montcada, Sant Vicenç de Calders, Rubí, Eramprunyà, Vilademàger, Montagut, Querol, Pinyana i Cardona com a garantia de l'acord de pau signat entre tots dos.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 46.

[B] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 246. Còpia de final del segle XII perduda.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 196. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 223. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 161.

In nomine Domini. Ego Ermessindis comitissa i[m]pignoratrice sum tibi filio meo Berengario comite. Manifestum est enim quia [mitto tibi in pignoras ipsum kastrum de Cabrera et castrum de Basora, et castrum Curul et castrum Duacastella, et castrum Oris et castro Lucan et Merles, et castrum Veltragan et kastrum Balcaren, et castrum Spassa et castrum Casteltallad, et castrum Calders et castrum Granaria, et castrum Murede[n] et castrum Odena, et castrum Castelbel et castrum Vacherices, et castrum Tagamanent et castrum Taradel, et castrum de Barchinona cum castro Monte Kadano, et castrum Sancti Vicentii et castrum Resubio, et castrum Erampruniano et castrum Vila de Maier, et castrum Monte Agud et castrum Cherol, et castrum Pinnana et castrum Cardona. Supradicta omnia quipe kastella, cum omnibus terminis, finibus, adiacenciis et pertinentiis et alaudibus atque ecclesiis eorum, sic mitto tibi pignus ut ego de isto die in antea bene tibi teneam et attendam ipsam finem et pacem quam tibi iuravi. Et ego Ermessindis prefata si tenré et atenderé a te Berengarium comitem supradictum ipsum sacramentum quomodo scriptum est ipsum sacramentum; et exinde no te'n forsfaré. Et si ego exinde tibi forasfecero infra ipsos primos XL dies qui tu me'n comanràs per nomen de sacramentum, si t'o drecaré o t'o emendaré si tu hoc recipere volueris. Et si ego infra ipsos primos XL dies suprascriptos ipsam forsfacturam aut forsfacturas no la't drecava e no la t'emendava, incurrant supradictos omnes kastros cum omnibus terminis, finibus et adiacenciis et pertinenciis et alaudibus atque ecclesiis eorum et cum omnibus vocibus comitalibus quas comes ibi abet, redebit in tua potestate a proprio, ut facias exinde quodcumque volueris. Et si ego Ermessindis comitissa de ipsas forsfacturas communire me vedava, incurrant istas pignoras in potestate de Berengario filio meo. Et ego Ermessindis comitissa in tali videlicet ratione mitto ipsas pignoras suprascriptas, ut si ipsas pignoras quas Berengarius filius meus mihi misit de ista omnia suprascripta priores incurrerint in mea potestate, istas meas pignoras absolutas sint ab omni vinculo, ut ego faciam ex illas quodcumque voluero.

Pacta vel convenientia V idus octubris, anno XXVII regnante Rodberto rege.

+ Ermessindis, gratia Dei comitissa, que hanc suppignorationem feci et firmare rogavi.

Sign+um Gondebaldus. Sign+um Miro de Fabricata. Sign+um Gauzfredus Bernardus. Sign+um Ermengaudus Bernardus. Sign+um Gilelmus de Montagnola. (*Senyal*) Bernardus (*Senyal*). + Petrus episcopus +.

(*Senyal*) Aigfredus levita, qui hanc scripsi et die et anno (*Senyal*) quo supra.

200

1022, octubre, 20

Els jutges Guifré i Guitard confirmen al bisbe Ermengol d'Urgell la potestat de l'alou que Albert de Noves li va cedir en penyora pels cent quaranta sous que Arnau de Caboet devia al pontífex i de què fins aleshores només li n'havia pagat deu, malgrat les repetides reclamacions del bisbe, que va esperar més d'un any a cobrar.

A ACU, LDEU, I, f. 90, doc. 256, còpia del s. XIII.
Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 380.

Sub Dei omnipotentis nomine. Legalis docet auctoritas ut ex omnibus causibus scribture id currant et iurandi necessitas sese omnino suspendat. Igitur advocati sunt iudices ab Ermengaudu presule Guifredus et Guitardus in sancta Sede Urgellensis preferens querimonia in eorum conspectu illorum in presencia conventu omnium prelibate ecclesie de homo nomine Adalberto de Novas, qui deposuit omne sue hereditatis alaude que illi accidebat per voce parentorum suorum pro solidos C^{tum} quadraginta, unde erat debitor Isarnus de Caputezo apud memorato pontifice, et suo in loco misit prefatus Adalbertus predictas voces talique deliberacione, ut si iam dictus Isarnus ipsum debitum supranominatum reddere distulisset prenominatum alaude proprium iuris fuisset iam dicto antestite, quem postea ex ipso debito nichil persolvit nisi tantummodo solidos X. Ceteri vero super hunc alaude remanserunt, unde prefatus episcopus expectavit annum et amplius hoc semper admonendo et prefato debito requirendo atque hunc Adalberto suscitando. Ob inde nos iudices ut hec omnia intelleximus verum esse interrogavimus prefato Adalberto et professus est ante nos ita in veritate manere quemadmodum hinc scribturn est, et sicut sancitum in lege est ut si pars que compellitur professa fuerit apud iudicem non esse necessarium a petitori dare probationem, ideoque in presentia plurimorum qui hanc professionem audierunt confirmamus nos iamdicti iudices omne predictum alaude, hoc est voces parentorum iam dicto Adalberto, confirmamus in potestate iam dicto Ermengaudu episcopo ad suum plenissimum proprium ut ab hodierno die in antea omnibus modis faciat ex inde quodcumque voluerit, et si quis hoc disrumpere voluerit C^{tum} aureos solidos persolvat et hunc pactum cosignacionis firmis persistat in secula.

Actum est hoc XIII kalendas novembris, anno XXVII regnante Rotberto rege.

Guifredus levita que et iudex sub (*Senyal*). Guitardus iudex SSS. Sig+num Raimundus Seniofredus. Guitardus levita (*Senyal*). Ermemirus levita scripsit et SSS die et annoque dicto.

201

[1022]

Guifré, arquebisbe de Narbona, en nom dels bisbes aplegats en sínode en aquesta ciutat i a prescs del bisbe Oliba, commina, sota amenaça d'excomunicació, el vescomte Bremon d'Osona, Guerau de Cabrera, Bernat de Gurb i altres senyors feudals a tornar els béns que han usurpat a la seu de Sant Pere de Vic.

A ACV, cal. 9, Episcopologi II, doc. 33.

B BNF, Col. MOREAU, J. Caresmar, vol. 20, ff. 239-240.

Ed. FLÓREZ, *España Sagrada*, XXVIII, ap. 14. MIGNE, *Patrologiae*, CXLII, cols. 607-608. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, IX, ap. 13. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 68. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 816.

Wifredus, sancte prime sedis Narbonensis archiepiscopus, et que convenit apud Narbonam sinodus, dilectissimis in Christo filiis Be[r]imundo, vicecomiti Ausonensi, Gerallo Caprariensi, Bernardo Gurbiensi, Wisado Ellemari, Bermundo Taratellensi, Witardo Muricensi, Mironi Salliforensi, Ugoni Cervulensi, Eldrico Aurisensi, Seniofredo Lucianensi, Wifredo Balciarensi, Bernardo Revuirensi, Wilelmo Montaniolensi, Bernardo Tovensi, salutem karissimam et benedictionem perpetuam. Cum in Dei omnipotentis nomine congregati de necessariarum rerum causis conqueremur, surrexit in medio nostrum dilectissimus frater et coepiscopus noster Oliba narrans qualiter beati apostolorum principis predia fidelium sibi dono concessa, vobis inlicite usurpetis et in vestros quod Dei est usus expendere non formidetis. Quocirca dilectissimi nimium miramur quid sit quod Deo sic sua tollitis, vel quare quos parum sui est non illi relinquitis, ut vestri multum possideatis. ¿An qui vobis est pontifex ordinatus non que Dei sunt pro debito sicut dispensat ut in prave voluntatis facibus illa distrahat? Quomodo autem vos ecclesie pie matris filios estimatis vel debitum ut matri consequens est honorem impenditis, si exterorum more in partes traitis quod ab illa violenter aufertis? Videte autem quantum quod agitis ab omni rectitudinis absistat tramite, et vos immergat in laqueos iniustitie dum quod sanctissimorum patrum severissima constat excommunicatione firmissimum sic deducatis ad nichilum, ut vos talis damnatio, nisi Deus averterit, possideat in eternum.

Ammonemus igitur vos per Patris et Filii et Spiritus Sancti sempiternam unamque deitatem et per beati apostoli Petri, cuius vicem inmeriti tenemus auctoritatem, et vos dirigitis facultatem et per omnium nostrum nobis ligandi et solvendi a Deo traditam potestatem, ut reminiscentes mali quod facitis dum Dei iustum iniuste tenetis, usque ad superventuram sancti Iohannis Babbiste primam festivitatem reddatis Deo ecclesie que matri quod perdidit, ut Deus vobis vestra custodiat que concessit. Si autem, quod absit, nostram ammonitionem

parvi penderitis et increpationem neglexeritis, nos sanctorum patrum vestigia sequentes, ut illi talia interdixerunt, interdicens et per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, nisi nostris dictis credideritis, vos et qui talia vobiscum egerint excommunicamus et a liminibus sancte Ecclesie vos extraneos iudicamus; et omnes presbiteros vel cuiuscunque ordinis clericos qui vel vobis vel in ecclesia in qua vos fueritis ecclesiasticum offitium facere presumpserint, similiter excommunicamus. Quicquid autem frater et coepiscopus noster Oliba exinde solverit, hoc nos solvimus; et quod ligaverit, hoc ligamus. Domnam vero Ermessindem commitissam et filium eius Berengarium ab omni ista excommunicatione excipimus; simulque illam per Deum et rogamus et commonemus ut Sancto Petro suoque pontifici honorem debitum impendat, nec illum paciatur in quantum potest dispendium sustinere iustitie. Sicut autem eum viderit divinum opus exercere velle pro posse, sic curet illi nocentes potestative corrigere atque omnimodis adiuvere, sciens sibi provenire ad lucrum, si non eum passa fuerit sui sustinere solacii detrimentum.

Guifredus, sancte prime Narbonensis ecclesie episcopus, SSS. Adalbertus episcopus SSS +. Stefanus, episcopus Agatensis, +. + Stefanus episcopus +.

202

[1022]

Decret d'excomunió d'Oliba, bisbe de Vic i abat de Santa Maria de Ripoll, contra els usurpadors de béns i documents del monestir de Ripoll i contra els qui, assabentats dels seus crims, no els denuncien.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Ripoll, 52. Còpia contemporània.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VIII, ap. 3. PELLICER, *Monasterio de Ripoll*, pàgs. 117-118. MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, IX, pàgs. 37-38. PELLICER, *Santa María*, pàg. 83. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 12, pàgs. 322-323.

Oliba, gratia Dei episcopus et abas, et cuncta congregatio Sancte Dei Genitricis Marie cenobii Rivipollentis, universis clericis et laicis, masculis et feminis, et quicumque hanc scripturam legerint vel legere audierint, pax super illos et gratia Dei.

Sciatis omnes, quia multa mala passi sumus in monasterio nostro, et nos et antecessores nostri de alod[ibus] et chartis Sancte Marie, quae usque hodie a malis hominibus occultati sunt, et occultantur. Propterea [com]monemus vos per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, qui est trinus et unus Deus, et per honorem sancte Dei [gen]itricis et Virginis Marie, et per auctoritatem beati Petri Apostoli et om[n]ium sanctorum, ut quicumque ex vobis cognoverit aliquid occultatum de alod[e]

vel de cartis Sancte Marie vel potest cognoscere qualicumque modo, quod vel ipse teneat vel alius, faciatis nobis hoc cognoscere, nec licentiam habeatis celare. Quicumque ergo hoc fecerit, pax super illum et gratiam Dei inveniat. Qui autem non fecerit sed celaverit, vel hoc quod ipse abuerit vel alium abere cognoverit, hunc de parte Dei [omni]potentis Patris et Filii et Spiritus Sancti, et omnibus sanctis et nostra excommunicamus, ut tamdiu ab omni consorcio cristianorum excommunicatus permaneat donec Sancte Rivipollentis Marie suum sive in alode, [siv]e in cartis, ipse celat, proderit, vel si cognoscere potuerit quod alius celat [...].

203

1023, març, 16

Judici celebrat en presència de Berenguer Ramon I, comte de Barcelona, Girona i Osona, la seva muller, Sança de Castella, els canonges i clergues de la seu de Barcelona i els jutges Tudiscle, Giscafred i Joan en la causa contra Joan, levita, acusat d'haver mort uns companys. Els jutges sentencien que Joan ha de netejar la seva consciència jurant que no ha comès els assassinsats ni els ha instigat. Havent fet el jurament, els jutges decreten que Joan ja no sigui inquietat per aquesta causa en el futur.

A ACB, perg. 1-2-134.

Ed. DIAGO, *Historia*, ff. 92r-93r. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 362.

Anno Dominice Trabeacionis post millesimum XXI, orta est audientia in conspectu domni Berengarii, marchionis comitis, coniugisque sue domne Sancie comitisse, assistente chaterva tam primatum quam aliorum, cui interfuerunt quidam causidici, propulsantes unum chanonicorum sedis sanctissime Barchinonensis cognominatum Iohannem. Dicebant enim adversum eum quod occiserat iniuste viros illis iunctos propinquitate germanitatis. Attamen predictus Iohannes respondens dixit: «Hoc enim quod contra me malum obicitis, non egi mundamque conscienciam meam ab hoc facinore debeo. Set non est michi licitum causa per vobis cum in seculari iudicio nisi exsores exefficiat cannonice regule». Ad ista quippe iurgia sopienda supra memoratus comes ita locutus est: «Volo enim ut iusticia ne depereat set, me aut meo assertore presente, cito compleatur, conservatis nichilominus cunctis que Sancti Patres ad honorem Sancte Dei Ecclesie statuerunt et cunctis institucionibus atque stabilitatibus que reges et antecessores mei specialiter Barchinonensi ecclesie et illi presidentibus aegerunt et annuerunt». Quapropter petitores alloquutus est ita: «Cesset ab inceptis vestra annosa pulsacio et ite intra sinum Ecclesie. Et illic aut episcopus aut ecclesiastici iudices vestram petitionem definiant, secundum quod norunt sibi cannonice stabilitum».

His ita peractis, convenientibus sacerdotibus Dei ceterisque ordinibus illi famulantibus factaque corona, sicuti moris est, intra iam dictam katedralem ecclesiam, assistente quodam procere Guilelmo et agente per imperium comitis vicemque relancium, una cum ipsis, iusticiam petiit. Discussis namque ab utraque parte inpugnacionibus et requisitis testibus a parte pulsancium et minime profer-tis, ecclesiastici iudices talem dederunt sentenciam: «Debet Iohannes levita expiare conscienciam suam sacramentis quod non occisit prefatos viros neque iussit aut consiliavit occidi eos». His ita censentibus, supra notatus pulsatus promisit se ita facturum, sicut et fecit, adstantibus causidicis et sacramentum recipientibus. Uun-de ne ad futurum reiteraretur peticio, ista est ab eis confirmata paccio: «In Christi nomine. Ego Teudisclus et Giscafredus et Iohannes, [...] facientes tibi Iohanni levite pactum hoc securitatis, ut ab odierno tempore quietus et sine aliqua pulsacione nostrorum supra dictorum mortis maneat propinquorum Stephani, scilicet, levite et Raimundi, inducimus super nos huius instruccionis penam ut, si in postmodum temptaverimus te propter hoc appellare, CCC^{tos} solidos aureos componamus tibi. Et insuper hoc firmum permaneat».

Acta est huius scripcionis institucio XVII kalendarum aprilis, anno XXVII regni Roberti regis.

S+ Teudiscli, S+ Giscafredi, + Berengarius comes, + Sancie comitisse, qui signis atque subscriptionibus solitis hanc paccionem firmaverunt. S+ Iohannes, fratri Raimundi, qui hoc confirmo. S+ Ermemirus. S+ Plancarius. S+ Durandus presbiter, qui istum signum Iohannes exaravi et firmavi.

S+ Poncii, cognomento Bonefilii, clerici et iudicis, qui hec edidit, scripsit atque SSS die et anno quo supra.

204

1023, maig, 28. Vic

Els testimonis Cebrià i Bernat juren sobre l'altar de Sant Joan de la seu de Vic i confirmen que una peça de terra que afronta amb altres del comte, de Sant Pere de Vic i de l'abat Ramió de Sant Benet de Bages i que Madeix va llegar a Isarn en testament ha estat posseïda per Isarn com a alou propi. El jutge Guifré, que ha rebut el testimoni-atge, consigna i confirma a Isarn la potestat de l'alou.

AACV, cal. 6, episc. II, núm. 1370.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 833.

Vegeu el testament de Madeix, datat el 23 de juny de 1004, en què consta la deixa d'aquest alou al seu nebot Isarn (ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 685).

Nos testes Ciprianus et Bernardus super has condit[ione]s iuramus per Deum vivum et verum desuper altare Sancti Iohannis quia ista est ipsa pecia de terra quod testamentum Madeixi proclamat ad opus Isarni prope ipsa vinea, quod nos vidimus ibi ipsa vinea et vidimus ipsa terra per hanc vocem tenere et fructuare ad iamdicto Isarno per suo proprio alaude et nos confirmamus iurando per super adnixum sacramentum in Domino. Et hec est ipsa pecia de terra, que affrontat: de orientis in via sive in casalos, de meridie in terra de comite, de occiduo in terra ubi fuit ipsa vinea, de circi in terra Sancti Petri et de Ramio abba. Et ego namque Guifredus iudex recepi hos testes cum Guiberto grammatico et ideo sic consigno et confirmo iamdicto alaude in potestate prefato Isarno ad suum proprium. Et si quis hoc dirumpere voluerit, componat uncias III de auro.

Late condiciones V kalendas iunii, anno XXVII regnante Rotbertus rex.

+ Ciprianus. + Bernardus.

205

1023, juny, 3. Barcelona

Per mitjà de Gombau de Besora i Guillem de Muntanyola, l'abat i bisbe Oliba reclama davant el comte Berenguer Ramon I les esglésies de Montserrat que el comte Guifré II Borrell va donar a Ripoll, donació que el comte Sunyer I va confirmar. La comtessa Riquilda, muller de Sunyer, però, va sostreure les esglésies i les va donar a Santa Cecília de Montserrat i el seu abat Cesari, pretès arquebisbe de Tarragona. El conflicte es resol amb la donació de tots els béns de Santa Cecília de Montserrat a Ripoll.

[A] Original no localitzat.

[B] AMR, Cartulari petit. Còpia no localitzada.

C BNF, Col. BALUZE, 107, f. 189-190.

D BNF, Col. BALUZE, 107, f. 282.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 195. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 71 (amb data de 29 de juny del 1022).

Junyent i Mundó adverteixen d'alguns problemes en la datació d'aquest document, i creuen que on diu *III nonas iunii* hi hauria de dir *III kalendas iulii*.

In Dei nomine. Ego Berengarius gratia Dei comes notum esse volo omnibus praesentibus et futuris qualiter venit Oliva, pontifex Ausonensis et abbas coenobii Sanctae Mariae Rivipollentis, in civitate Barchinonensi tempore octavarum Pentecosten, nostram adiens celsitudinem, per Gondeballum Bisaurensem et Willelmum de Montaniola, obnixè rogans ut ego et mater mea Ermesendes comitissa iustitiam faceremus praedicto coenobio Sanctae Mariae de ipsius alode, id est abbatia

Sanctae Caeciliae cum omnibus sibi circumiacentibus ecclesiis quae sitae sunt in Monte quem dicunt Serrato, quas abavus meus Wifredus comes tulit de manibus agarenorum et dedit praedicto coenobio per scripturam donationis, et proavus meus Suniarius, proles iam dicti Wifredi, confirmavit eundem locum cum ecclesiis suis per scripturam donationis suae in potestate iam dicti coenobii, in qua etiam permansit usque ad tempus Caesarii qui profitebatur se archiepiscopum Tarraconensem esse, cui uxor iam dicti Suniarii nomine Richillis comitissa dedit omne praedictum alode, auferens eum de potestate et dominatione Sanctae Mariae. Cum vero in tempore illo nihil potuissemus respondere, impediente negotio quod inter me et matrem meam intererat, nisi quod promisimus nos ei iustitiam facturos, conquivit tandem ipsa querela donec veniente proxima Sancti Petri festivitate, ego iam dictus Berengarius comes ad limina beatae et gloriosae Virginis Mariae pro placito quod inter me et comitem Wifredum ac nepotem eius Willelmum vigebat. Et ostenderunt mihi monachi Sanctae Mariae, id est Ellesindus prior et Bonifilius, Fredoli atque Lanfrancus, et ceteri in iam dicto loco Deo servientes supra scripta documenta, praesentibus Bernardo Bardine et Wisado Eliemaris et Amato, et fratre ipsius Rayamballo filius quondam Bonihominis et Bernardo Amati et Geraldo de Capraria, et multis aliis bonis hominibus.

Et ego supra scriptus Berengarius comes et Ermessendis comitissa et uxor mea Sancia recognoscimus rectitudinem in his documentis esse alodem Sanctae Mariae, et propter amorem Dei et Genitricis eiusdem Christi Iesu, et praemium vitae aeternae confirmamus praedictum cenobium Sanctae Caeciliae in potestate et dominatione Sanctae Mariae cum omnibus sibi pertinentibus alodibus, id est in Minorissa domibus, terris, vineis, cultum vel eremum, molinis, molendinariis, cum eorum caputaquis et omnibus ad praedictum locum ibi pertinentibus, simul cum ipsis ecclesiis ibi pertinentibus, et in comitatu Barchinonae similiter domibus, terris, vineis, cultum vel eremum, molinis, molendinariis, cum eorum caputaquis, et omnibus ad praedictum locum ibi pertinentibus, simul cum ipsis ecclesiis, cum terminibus et affrontationibus illorum, et cum eorum exiis et regressiis. Quae vero praedicta omnia Sanctae Caeciliae pertinentia in comitatu Ausonense vel Barchinonense, sive in ipsa marcha, in potestate et dominatione Sanctae Rivipollentis Mariae omnem vocem nostram transfundimus perpetim permanenda cum omnibus silvis et garricis, pratis, pascuis ad iam dictum locum pertinentibus, ut ab hodie et deinceps in potestate et dominatione Sanctae Mariae permaneat. Quod si nos donatores aut ullusque homo qui contra hanc donationem venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare quod inquit, sed in quadruplum haec omnia coenobio Sanctae Mariae restituat, et iram Dei incurrat, et cum Datan et Abiron portionem recipiat, et cum Iuda traditore participationem habeat, et inantea ista donatio firma permaneat omnique tempore.

Facta carta donationis, III nonas iunii, anno XXVII regnante Rodberto rege.

Sig+num Berengarius, gratia Dei comes, qui hanc donationem feci et testes firmare rogavi.

Sig+num Ermessendis. Sig+num Sancia. Sig+num Bernardus Bardina. Sig+num Wisaldus Ellemarus. Sig+num Arnaldus Bonuc. Sig+num Rayambaldus Bonus. Sig+num Geraldus de Cabrera. Sig+num Ermengaudus. Sig+num Ercio. Bernardus, archilevita et praepositus. Arbertus Guirallus, sacerdos et iudex.

Arguiricus presbyter, qui hanc cartam recognitionis vel donationis scripsi, et SS die et anno quo supra.

206

1024, agost, 8

El germans Ramon i Guillem, que reclamaven al seu germà Bernat una part de l'herència paterna i materna, n'acorden el repartiment davant un tribunal que formen els jutges Salomó i Guifré i un conjunt de magnats. El castell de Claret, dues parts del bosc i dues de l'alou del seu pare Vidal seran de Ramon i Guillem, i la tercera part de l'alou de Figuerola, el seu castell, la tercera part de l'alou de Sant Feliu i la meitat del seu castell, de Bernat.

A ACS, perg. 51.

Ed. *SANGÉS, «Recull», doc. 1.

In Dei nomine. Ego Reimundo et Guilelmo, utrique fratres, tibi Bernardo fratre nostro. Verum est enim quia petivimus te de ipsos nostros alodios, quem debemus habere ipsas nostras hereditates, qui fuerunt de patre vel de matre nostra. Et pro hoc petivimus te in placito ante nobiles viros et iudices, id est, Salomone et Guifredo, in quorum hordinacione vel in presencia procesum virorum, id est, Guifret Ollomar et Richolf de Castro Edrale, et Mironi de Pontis et Bonefilio Sancio et Mironi Sancio et Hostem de Castro Follit. Et nos iudices et viros convenimus inter vos quomodo tineatis vos, Reimon et Guilelm, ipso castro de Clareto cum suo termine, sicut ipsi homines laborant et retineant, atque in partem simul cum duas partes de ipso bosco, et cum ipsas duas partes de ipso aulode dominico, qui fuit de patre nostro Vidal vel de matre nostra; et ipso castro de Figuerola, cum ipsa tercia parte de ipsum aulodem, teneat Bernard fratri nostro; et de ipsum aulodem de Sancto Felice retineo ego Bernardus ipsam terciam partem, cum meas comparaciones; et de ipso castro, ipsa medietate. Et sic de nostro iure tradimus unusquisque sicut supra scriptum est ad parte dominio et potestate nostra. Quod si nos, ego Remon et Guilelmus, tibi Bernardo hoc infringimus, predicta omnia, cum libram auri, tibi componamus in

duplo, et ista difinicione firma permaneat similiter. Et ego Bernardus, si vobis hoc disrumpere voluero, libram auri, cum iam dicta omnia, in duplo vobis componat, et hanc securitatem firmam perseveret.

Facta definicione VI° idus augusti, anno XX° nono regni regi Rodberti.

Sig+num Remon. Sig+num Guilelmo. Sig+num Iozfred. Sig+num Guitard. Sig+num Seniofredus.

Altemirus presbiter, qui ista exvacuacione vel definicione rogitus scripsit SSS die et anno quod supra.

207

1024, novembre, 1. Ponts

Al castell de Ponts, davant Ermengol II, comte d'Urgell, Berenguer Ramon I, comte de Barcelona, Girona i Osona, la seva mare Ermessenda de Carcassona, el jutge Ponç Bonfill Marc i molts prohoms, el bisbe Ermengol d'Urgell compareix per reclamar a Duran, abat de Santa Cecília d'Elins, l'església de Cortiuda i els delmes i les primícies de Castellbò. L'abat respon que el seu monestir posseeix l'església des de fa més de cent anys, possessió que el comte Borrell va corroborar, i que els delmes són una donació d'Ermengol I, comte d'Urgell. La part contrària, però, exhibeix al seu favor la dotalia de la seu, preceptes carolingis i butlles papals. A continuació, es llegeixen els testaments dels comtes Borrell i Ermengol I, en què consta, a més a més, que van deixar a la seu la vila i parròquia de Tuixén. A l'últim, Ermengol II redacta una escriptura amb què dona l'església de Cortiuda, els delmes de Castellbò i la vila i parròquia de Tuixén a la seu. Per aquesta donació, Ermengol rep del bisbe una compensació de 1.200 sous, mentre que el jutge Ponç Bonfill Marc en rep una de trescents.

A ACU, pergami núm. 235.

B ACU, LDEU, I, f. 80, doc. 228.

Ed. BALUZE, *Capitularia*, II, cols. 1545-1549. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 390.

Domino nostro perpetim regnante Ihesu Christo, anno siquidem eius sanctissime Trabeationis post millesimum XXIII serenissimoque Roberti francorum regis XXVIII, ob determinatione ecclesiasticarum Sedis Orgellensis causarum adfuit dominus Ermengaudus preclarissimus marchio comes, filius qui fuit Ermengaudi dive memorie comitis, cum Berengario comite filio Raimundi patru sui et cum Ermesende comitissa et optimatibus eorum Bremundo, vicecomite Ausonensi, et Mirono de Pontibus et Mirono Ostolensi, Borrello Taravalensi, Guillelmo Lavanciensi, Miro Fabricatensi, Guillelmo Medianensi,

Maiore Tolonensi, Guitardo Pinellensi, Isarno de Capudaiz, Miro Celsonensi, Ricardo Cleranensi, Guadallo Domnucio et Bernardo, archilevitis sancte predicte sedis, necnon et Raimundo archidiacono cum Fulcone, clerico sedis Barchinonensis, et Raimundo Geriberto, residente multitudine coetu ex equitum quam et aliorum hominum in castro scilicet Pontibus comitatu Orgellitano. Quorum quidem audientiam adiens religiosissimus Ermengaudus Urgellitanus episcopus, per Seniofreddum, presbiterum sacriscriniarium sue ecclesie predicte atque assertorem suum, scriptis legalibus institutum, in ecclesia Beati Petri Apostoli petivit Durandum, quendam abbatem Sancte Cecilie cenobii Elinsitensis, eo quod iniuste tenebat per ius sue ecclesie ipsam ecclesiam de Curticita cum ipsa parroechia et ipsas decimas et primicias de Castellono.

Ad quod prefatus abbas respondit: «Hoc quod ad me requiritur iuste debet esse mei monasterii, quoniam hanc ecclesiam de Curticita cum omnibus pertinentiis eius per centum annos transactos et amplius possessam habet mea ecclesia. Insuper et dive memorie Borrellus comes fecit illi ex iam dicta ecclesia et pertinentiis eius scripturam donationis, et Ermengaudus filius eius similiter fecit illi donationis scripturam ex silvis et terris eremis unde exeunt decime et primicie de Castellono que requiruntur a me».

Unde per ordinationem Bonifilii Marchi iudicis constituti a predicto comite Ermengaudus in iam dicto comitatu requisiti sunt testes. Postmodum allate sunt ab utrisque partibus auctoritates scripturarum. Inventa tamen est a parte petentis scriptio dotalis tituli quam fecerunt predicte ecclesie Orgellitane vir venerabilis Sisebutus inde episcopus et Suniefredus comes die dedicationis huius ecclesie per iussionem domni Ludoici imperatoris augusti, romanum ac presertim tocius Europe gubernantis imperium, ex omni episcopatu Orgellensi atque Cerdaniensi et Bergitanensi sive Paleariensi atque Ripercurcensi cum omnibus parroechiis atque ecclesiis et prediis sive cellulis, terris atque vineis et mansionibus in supradictis comitatibus vel locis supramoninate Sedi pertinentibus.

In qua inter alia predictam ecclesiam de Curticita in iure Sedis predicte confirmaverunt dicentes: «Deinde tradimus et condotamus ipsas parrochias de Caputaizo, Organiano vel Favano atque Caputaizo sive Nargone et Cuvillare cum Montanione et Saliente seu Arkas atque Lazovez vel Curticida». Et in qua inter alia ipsa ecclesia de Palierolibus per cuius terminos predictus episcopus requirebat supradictas decimas et primicias de Castellono ita resonat: «Deinde condotamus et tradimus Napinerios sive Ollam Fractam atque ipsam parrochiam de Tost vel Montedamno sive ipso Plano cum Villanova atque Assoua vel Adralle sive Castellono vel Villa Mediana sive Kasamunniz et Sancta Cruce cum Statione vel Palierolos». Et in qua inter alia hoc scriptum est: «Istarum parrochiarum Orgellensium pagus cum omnibus ecclesiis que ibi

constructe sunt vel deinceps constructe fuerint et cum omnibus villulis atque vilarunculis earum et cum decimis et primiciis, tam de planis quam de montanis sive in convallibus, seu de aprisionibus seu rupturis totum et ad integrum sic tradimus atque condotamus huic matri ecclesie Sancte Marie Sedis Orgellensis in perpetuum habituras». Deinde ostensum est preceptum domini Hludoici imperatoris predicti, regii nominis anotatione firmatum et decentissime regio sigillo signatum, per quod in manu predicti Sisebuti confirmavit idem augustus in iure episcopalis ecclesie sepedicte omnem episcopatum supradictum inter alia ita dicens: «Precipimus atque iubemus ut nullus comes aut iudex publicus vel quislibet ex iudiciaria potestate presbiteros aut omnia que ad Orgellitanum episcopatum pertinere noscuntur suis usibus usurpare vel decimas ab eis seu quaslibet alias functiones exire aut distrahere ullatenus presumat, neque parochias temporibus domni et genitoris nostri ac nostro a se suisque decessoribus habitas, id est Orgellitanam, Bergitanam, Cerdaniensem, Paleariensem, Anabensem, Cardosetanam, Terbiensem, Gestabiensem et Ripacorcensem eorumque presbiteros ullus quislibet arripere aut in suos usus retorquere vel a iure Orgellitane ecclesie abstrahere aut distrahere presumat, sed liceat supradicto episcopo suisque successoribus sub canonica intitutione vivere et suos presbiteros atque clericos disponere de decimas ab eis sue ecclesie debitas absque cuiuslibet contradictione aut usurpatione vel minoratione recipere atque quieto ordine in Dei nostroque servicio incessabiliter permanere».

Et item ostendum est alterum preceptum regio more signatum atque firmatum per quod in manu Possedonii episcopi iamdictus Hludoicus augustus iterum confirmavit omnem supradictum episcopatum in iure prefate ecclesie Urgellitane.

Dehinc allatum est tertium preceptum prestantissimi Karoli filii Hludoici predicti cuius munimine idem rex Orgellitane ecclesie supradicta omnia in manu Wisadi prisca presulis confirmavit.

Postmodum perlecta sunt apostolicorum pontificum romana privilegia, scilicet Agapiti et Silvestri et Benedicti que temporibus episcoporum Sedis Orgellensis Wisadi moderni et Sallani et supradicti Ermengaudi facta fuerunt per quorum inviolabilem institutionem et indissolubilem ab eis editam contra desertores sancte Dei Ecclesie anathematis condempnationem omnia sunt supradicta in iure prenotate sedis confirmata atque stabilita.

Deinde monstrata a[c l]iecta sunt instrumenta prescripta auctoritatum Sancte Cecilie [mo]nasterii prefati. Tunc ad relectionem scripture donationis quam Borrellus comes ibi fecit, a parte episcopi ostense sunt varie auctoritates scripturarum quas Wisadus modernus pontifex manu propria corroboravit. Et quia falso ordine finctum fuit nomen predicti Wisadi in scriptura supra notata donationis

que dicebatur facta fuisse a comite, dissimilis mansit ipsa anotatio nominis pontificis ceteris anotationibus nominis pontificis veridicarum scripturarum. Et quia dubia erat, insuper et de rebus episcopalis ecclesie conscripta et non comitis, invalida esse debere adiudicata est. Nam et scriptura donationis quam Ermengaudus comes, filius Borrelli, fecit predicto cenobio invalida adiudicata est in eo loco ubi resonant decime et primicie de Castellono. In ceteris autem omnibus locis stabilis et laudanda est. Supradictis quoque causis a iudice examinatis talem dedit sententiam legis. Iuste debent reverti omnes res quas episcopus requirit, unde modo audientia est, in ius atque dominium Sancte Marie Orgellitane Sedis et illic perpetualiter firmari, quoniam lex que continet libro gotico V^o, titulo I^o, capitulo I^o ita dicit de donationibus ecclesiis datis: «Si famulorum meritis iuste compellimur debite compensare lucra mercedis, quanto iam copiosius pro remediis animarum divinis cultibus et terrena debemus impendere et impensa legum soliditate servare. Quapropter quecumque res sanctis Dei basilicis aut per principum aut per quorumlibet fidelium donationes collate reperiuntur votive ac potentialiter pro certo censemus ut in earum iure inrevocabili modo legum eternitate firmentur». Nam ex capitularibus gloriosissimorum imperatorum ita statutum est de privilegiis episcoporum: «Quecumque a singulis regibus circa sacras ecclesias sunt constituta vel singuli quique antistites per singulis ecclesiis impetrarunt, quia pena sacrilegii viget, solida eternitate servantur. Clerici autem non secularibus iudicibus sed episcopali audientie reserventur; fas enim non est ut divini subdantur arbitrio seculari».

Et concilio Aurelianensi ita constitutum est, «ut basilice in cuius territorio sunt in eius episcopi maneant potestate. Omnes autem basilice que per diversa constructe sunt vel cotiide construuntur placuit, secundum priorum canonum regulam, ut eius episcopi in cuius territoria posite sunt potestate consistent». His ita omnibus gestis Ermengaudus comes predictus, in cuius audientia hoc actum est, supplex atque devotus accedens ad venerabile predicte Sedis altare iussit ante se legere testamenta avi sui Borrelli et patris sui Ermengaudi comitum unde iudicia infra metam temporum legaliter sunt ordinata. Invenit namque in testamento Borrelli comitis ita scriptum, quod ad domum Sancte Marie Sedis Vici remaneat Toxen cum villulis et ecclesiis, cum decimis et primiciis et ipsas taschas, et cum omnibus terminis earum et finibus et cum omne quod ibidem abebat vel abere debebat per qualescumque voces. Et in testamento patris sui ita invenit inter alia scriptum: Et ad Sanctam Mariam Sedis Vici Orgellensis remaneat ad proprium alodem ipsa villa de Toxen cum ipsa parroechia et cum suo fevo quod avus suus dedit ad domnam Sanctam Mariam Sedis Vici, propter remedium anime sue, et Ermengaudus pater suus abstulit a iure Sancte Marie recognoscensque se malum egisse reddidit ei ipsam parrochiam et ipsum fevum.

His autem omnibus pleniter auditis et intellectis fecit hanc cosignationis atque reintegrationis atque donationis scripturam suprafatus comes, ita dicens: «In Christi gloriosissimo nomine. Ego Ermengaudus marchio comes, filius qui fui Ermengaudi comitis, nullius cogentis imperio nec suadentis malo ingenio neque tutoris factione sed mea propria sponte facio Domino Deo et Sancte Marie Sedi Orgellitane iustitiam et reddo ei integriter ipsam ecclesiam de Curticita cum decimis et primiciis atque oblationibus, cum finibus terminorum atque pertinentiis seu adiacentiis eius, cum decimis et primiciis de Castellono suprascripto, unde audientia nuper ante me acta est. Et item reddo atque dono seu confirmo Domino Deo et Sancte Marie predicte Sedis Orgellitane Toxen cum omnibus ecclesiis, cum omnibus villis et villulis que ibi sunt, cum decimis et primiciis atque oblationibus, cum omnibus censibus, serviciis, redibitionibus fiscalibus seu aliis que inde exeunt seu exire debent, cum terris et vineis, culto et inculto, prono et plano atque excelso, atque omnibus scilicet rebus que inveniri et possideri possunt infra omnes predictarum possessionum terminos. Haec omnia recognoscens me abere legitimos mee etatis XIII^{im} annos et amplius integerrime reddo atque dono predicte domui Sancte Marie Sedis site in Vico Orgellitano ad proprium alode in manu Ermengaudi pontificis, ut faciat ipse et successores eius exinde sicut de aliis munificentis predicte ecclesie atributis mos est episcopis facere. Et si ego aut aliquis homo, quod fieri minime credo, contra hanc scripturam stabilitatis et iusticie venerit aut venero ad nichilum proficiat sed conponat aut conponam Orgellitane Sedi suprascripta omnia in triplum, et insuper hec scriptura iustitie firma permaneat omique tempore».

Actum est hoc die kalendarum novembrium nota festivitate omnium sanctorum, anno qui supra insertus est.

+ Ermengaudus chomes SSS. Ermengaudus ac si indignus gratia Dei episcopus SSS (*Senyal*). Ego Ermengaudus comes, qui hanc donationis et reintegrationis ecclesiasticarum rerum scripturam fieri iussi et iudicario tutamine robari et testibus firmari.

Miro. Sig+num Ricardi prolis Altemiri condam. Miro +. Sig+num Bonifilii Sancii. Sig+num Raimundi Borrelli. Guislabert signum. Sig+num Arnal de Tost. Sig+num Willelmi vicecomitis. Sig+num Daconis. Sig+num Poncii Bonifilii Marchi iudicis, qui hoc aedidit atque examinavit et ad fines usque legitimos Deo adiuvente perduxit SSS (*Senyal*). Ermengaudus gratia Dei chomes SSS.

Witardi sacerdotis notarii supradicte sedis, qui hoc scripsit in Vico eiusdem atque SSS (*Senyal*) die et anno quo supra.

Hoc est precium de hoc quod superius scriptum est solidos milia CC^{tos}, quod dedit Ermengaudus pontifex in manu Ermengaudus comite prolis Ermengadi. Et ad Bonifilii Marchi solidos CCC^{tos}.

208

1024, novembre, 2

Berenguer Ramon I i Sança de Castella, comtes de Barcelona, Girona i Osona, donen a Guillem, fill de Sunyer, un alou que Queruç té a Provençals, al comtat de Barcelona, com a permuta o compensació per un de Planoles, al comtat de Cerdanya, que el comte de Cerdanya, Guifré II, va arrabassar injustament a Guillem. La donació es desfarà si l'alou de Planoles es torna a Guillem. En aquest cas, Queruç recuperarà el de Provençals.

A ACB, perg. 1-1-2343.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 380.

In nomine Domini. Ego Berengarius com[es], gratia Dei inclitus comes atque marchisus, una cum coniuge mea Santia, venerabilis comitissa, nos vero pariter in unum, donatores sumus tibi Wilielme, prolis condam Suniarius. Certum quidem et manifestum est enim quia de prompto animo bonamque voluptatem donamus tibi alodem, quod Cherucius habebat vel tenebat atque possidebat in comitato nostro Barchinonense, in confinio vel in eius territorio, in locum vocitatum Provincialis, pro alium tuum alodem, quod pater tuus habebat vel tenebat in comitatum Cerdaniense et tibi relinquit, sicut resonat in tuam scripturam emptionis. Est namque ipsum alodem in predictum comitatum, in locum vocitatum Planezoles, cum ecclesia qui in eodem alodem est sita vel fundata in onorem Sancti Vincentii martir Christi, et cum domibus vel curtibus, cum solos et superpositos, qui in predictum alodem sunt fundatos vel positos, cum eiusdem strumentibus. Quod Wifredus comes iniuste et absque lege tollit vel disuasit ex tua potestate. Et pro hoc donamus tibi ipsum alodem de predicto Cherutio, sicut supra in textum est, vel per alium masum quod prelibato Cherutio tenet vel possidet, in ea, videlicet, ratione: ut si predictus comes recuperaverit te in tua pote[st]ate predictum alodem, aut de proles tuos vel consanguineos tuos, vel viventis cuiuslibet homo utriusque sexus cui tu volueris aut relinqueris, sicut lex gotica iubet, quod sanctorum Patrum dimulgaverunt atque sanxerunt, statim infra duobus mensibus prescriptus Cherutius recuperet supra nominatum alodem sine ullo impedimento. Et si predictus comes Wifredus aut filii suis tibi non renderederint, aut cui tu volueris vel relinqueris, ut fatias de supra taxato alodem de predicto Cherutio quodcumque volueris, vindendi, donandi, comutandi in arbitrio tuo consistat. Affrontat quippe predictum alodem de parte circ[ui] in alodem de Sancti Petri sedis Vicco, de aquilonis vero parte in alodem de Sancte Crucis Sancteque Eulalie sedis Barchinone, de meridie vero parte in alodem de prefatus comes Berengarius, de occiduo in alodem de Bonutio prolis condam Vives. Quantum infra istas totidem affrontaciones includunt

et isti termini ambiunt, sic donamus tibi: ea omnia prescripta cum duabus modiatas de vineis qui sunt in Romanedo, simul cum exiis vel regressiis earum, ad tuum plenissimum proprium, pro duabus untias auri. Quod tu nobis exinde dedisti et nos ad presens manibus nostris recepimus. Est manifestum. Quod si nos donatores aut ullusque homo utriusque sexus qui contra hanc donatione venerit pro inrumpendum aut nos venerimus, non hoc valeat vendicare, set componat aut componamus tibi ea omnia prefata in duplo. Et hanc paginola donationis semper permaneat inconvulsa.

Acta pagina donationis IIII nonas november, anno XXVIII regni Roberti regis.

+ Berengarius, S+num Santia, gratia Dei comitissa, nos pariter in unum, qui istam donationem fecimus et testes firmare rogavimus.

S+num Aienric. S+num Bonifilii, prolis condam Ugoni. Goceran +. Oliba Iovan +. S+ Vivas, sacer et iudex. Remundus +.

S+ Bellihominis levite exarator et SSS sub die et anno prefixo cum litteras fusas vel emendatas.

209

1024, novembre, 2. Guissona

En un judici celebrat a la ciutat de Guissona en presencia de moltes persones, el jutge Bonfill Marc, nomenat pel comte Ermengol II d'Urgell, dirimeix un conflicte entre el bisbe Ermengol d'Urgell i Guillem de Lavansa. En nom del bisbe intervenen Miró de Ponts i els germans Bonfill i Guitard, que expliquen que el bisbe va prendre Guissona als pagans i va atermenar i repoblar la ciutat, motiu pel qual reclamen a Guillem les terres que va ocupar indegudament dins els seus termes. Guillem respon que va aprisurar el lloc del Llor quan era erm i hi va aixecar el castell d'aquest nom, i que és el bisbe qui li ha pres la terra. Afegeix que temps enrere ja va provar per testimonis en un judici que el lloc del Llor era seu, i mostra l'acta signada per Ramon Borrell I i Ermessenda de Carcassona, comtes de Barcelona, Girona i Osona. Llegida l'escriptura, però, es constata que no es va fer d'acord amb la llei, ja que no es va prendre jurament per ordre del jutge als testimonis, que tampoc van declarar sobre els termes del Llor. A més a més, es va fer després de l'aprisió episcopal. D'altra banda, els procuradors del bisbe sostenen que aquesta terra no pertany als comtes de Barcelona i Osona. Llavors, veient-se perdut, Guillem argumenta que el bisbe li va donar la terra que ara li reclama, que, a més a més, està situada dins els termes de la seva aprisió. No pot aportar proves del que diu, però, mentre que el bisbe sí. En conseqüència, el jutge invoca la llei goda (Lex Visigothorum, II.1.29) sobre la no validesa de les decisions judicials fetes sota la pressió del príncep per desestimar l'escriptura de Guillem. En aquest punt, quan el tribunal es

disposa a comprovar els termes del domini episcopal Guillem diu que no és necessari i que els reconeix. El jutge, però, invocant de nou la llei dels gots (Lex Visigothorum, II.1.25), que estableix que encara que una de les parts doni la raó a l'altra el jutge ha de fer escriure el judici i corroborar-lo amb la seva mà, ratifica la invalidesa de l'escriptura de Guillem, confirma el dret del bisbe sobre Guissona i en fa inscriure els termes.

A ACU, perg. s. núm.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, X, ap. 28. *SANGÉS, «Recull», doc. 2.

Notum sit, tam presentibus quam futuris, quod anno Dominicæ Incarnationis millesimo XXIII et Roberti regis Franchorum XXVIII, infra terminos Gessone prisce civitatis acta est audientia inter Ermengaudum, Orgellitanum episcopum, et Guilelmum Lavaciensem, assistentibus ibidem iudice Bonofilio Marcho instituto a domno Ermengaudo, comite in Orgellitano comitato, dirimere causas, et Mirono de Pontibus, Borello de Tarravallo et Bonofilio [Sa]ntio, et Guitardo fratre suo et Isarno Ri[voperarum], Mirono de Benehabente, Ostendo et fratre suo Santio, et Otone de Rubione cum filio suo Mirono, clerico Gessonensi, Compagno de Sanaugia et Ermemiro atque Marcho et Mirone Dachone, aliisque multis quorum nomina longum duximus scribere. Aieb[at] enim prefatus episcopus in suis petitionibus quas faciebat per subditos suos Mironum de Pontibus, et Bonumfilium et Guitardum, utrosque fratres, quod iam dictus Guilelmus prevaserat illi [max] simam partem terrarum infra suos legales terminos positarum, quos ibi legali ordine designaverat ampliando, et colonis adibitis ad culturam perducendo spacia terrarum circa Gessonam civitatem quam ipse de manibus paganorum multo labore abstraxerat et prout melius potuit edificaverat, et adhuc Deo auxiliante edificat.

Ad hec prenotatus Guilelmus respondebat: «non prevasi hanc terram, sed quando apprisiavi locum qui dicitur Laurus, ubi constructum habeo castrum quod eodem nomine appellatur, apprisiavi et hanc terram, unde appellatus sum per terminos predicti Lauri, cum spatio terrarum eremi quod mihi abstulit hic episcopus transcendendo meos terminos quos monstrare possum. Verumtamen ego iam comprobavi supra fato episcopo per testes quod ipsum Laurum quod mihi requirebat melius erat mei iuris per meam apprisionem quam sui. Unde aspiciate scripturam iudicii ex inde factam qu[am] dominus Raimundus comes mihi firmavit cum coniuge sua Hermessinda comitissa».

Cumque in presentia supra dictorum virorum et iudicis perlecta fuisset, inventum est quod contra ordines legum acta est, quia non potuit iuste fieri, nisi prius conditionibus aeditis per quas ipsi testes testimonium reddidissent quoniam lex ita dicit: «Iudex, causa finita et sacramento, ut ipse ordinaverit, a testibus dato, iudicium emittat». Nam et ipsum sacramentum per ordinem iudicis non fuit

factum, et ipsi testes non testificarent aliud aliquid nisi solummodo ipsum Laurum sine terminis, ubi in hac audientia nil requirebat Ermengaudus prefatus. I[nsu] per et multo tempore post sacramentum iam dictum et apprisionem Ermengaudi, iniuste facta fuit per iussionem Raimundi principis supra meminita scriptura, in qua sibi et sue posteritati vocem habere statuit. Nulli tamen dubium est non pertinere hoc ad Barchinonensem aut Ausonensem comitem.

Cumque in hoc victus apparuisset Guilelmus, dixit: «episcopus Ermengaudus dedit mihi hoc quod ego demonstrabo infra terminos mee apprisionis et hoc quod mihi requirit». Attamen cum hoc probare nequivisset et monstrare non potuisset ipse precedendo et aliis supra scriptis cum episcopo subsequentibus aliquos legales terminos, scilicet aggeres terre sive areas quas propter fines fundorum antiquitus apparuerit fuisse congestas atque constructas, lapides etiam quos propter indicia terminorum notis evidentibus sculptor constiterat, aut notas in arboribus quas decurias vocant. Et cum probare non potuisset quod aliquis umquam vidisset aliquid supra dictorum terminorum in locis quos demonstraverat, Ermengaudus prenotatus ostendit cunctis inspectoribus suos legales terminos. Et iudex supra notatus ad nihilum proficere adiudicavit supra dictam scripturam a Guilemo ostensam, quoniam lex que continetur libro II, titulo I, capitulo XXX, ita edocet: «Non numquam gravado potestatis depravare solet iustitiam sanctionis. Que dum sepe valet certum est quod semper nocet; quia dum frequenter vigore ponderis iustitiam premit, numquam in statum sue rectitudinis hanc redire permitit. Ideoque quia sepe principum metu vel iussu solent iudices iustitie interdum contraria legibus iudicare, propter hoc tranquillitatis nostre uno medicamine concedimus duo mala sanare. Decernentes ut cum repertum fuerit qualecumque scripture contractum, seu quodcumque iudicium non iustitie vel debitis legibus sed iussu aut metu principum esse confectum hoc quod devium iustitie vel legibus iudicatum est atque [...] in nihilum redeat».¹

Cognita sane ad liquidum cunctis audientibus quod iniusta oppositio erat adversus Ermengaudum hoc quod Guilelmus proponebat, prescriptus iudex per ordinem legis consignavit in iure prefati presulis hoc quod Guilelmus retinebat infra terminos quos ipse Ermengaudus monstraverat et quos paratus fuit comprobare. Sed tamen non illi fuit necesse quoniam iste Guilelmus recognovit in supra dictorum presentia quod ipsa erant signa terminorum Ermengaudi istius petentis. Et quia lex que continetur libro II, titulo I, cap XXVI dicit: «Quod si pars, que pro negocio quocumque compellitur, professa fuerit aput iudicem non esse necessarium a petitore dare probationem, quamlibet parve rei sit actio, conscribendum est a iudice, suaque manu iudicio roborandum, ne fortasse quelibet ad futurum ex hoc

1. *Lex Visigothorum*, II.1.29 (30 segons el document).

intentio moveatur»,² non recepit testes Ermengaudi, sed sicut dictum est consignavit illi hoc quod requirebat, ut licitum illi fuisset id ipsum accipere et facere exinde quod voluisset, quoniam sui iuris iuste erat.

Et de hoc quod Guilelmus in hac scilicet parte illi proclamabat, iudicavit ut nullam responsionem illi pararet, nisi prius hic Guilelmus meliores illi voces aut auctoritates ostenderit, quam ostendit, aut dixit; sed faciat episcopus ex predictibus omnibus rebus quodcumque voluerit. Nec tamen ut prevasorem aliene rei adiudicavit eundem Guilelmum atque monstravit quoniam per scripturam comitis sepe dictam infra alienos terminos intravit, quamquam ipsa invalida debeat existere. Necnon et de omnibus terminorum Gessonae civitatis locis per hanc iudicii notitiam presentibus intimare procuravit ut in postmodum inter circumstantes nulla dubietas aut contentio oriatur. Habet quoque apprisio Gessonae civitatis et locorum illi pertinentium, terminum de parte orientis in ipsa Guardia Grossa que est in termino inter Sanugiam et Talteuul et Gessonam, et pergit per mediam ipsam serram usque ad ipsam Ilzinellam curvuam que est in ipsa serra superiore super alveum Fluviani. Deinde pergit per ipsos pugios rotundos et iungit se cum termino Taurani sive de ipsa Acuta; et sic descendit ad ipsam villam quam dicunt Archels, in ipsa ecclesia ubi in angulo forinsecus crux termini signata est. Deinde pergit ad ipsam villam que est subter castrum predictum Lauri, ubi in duobus lapidibus due cruces termini designate sunt, et vadit per ipsam antiquam usque in ipsam serram ubi in una rupe crux termini signata est, et sic pervadit usque in ipsam villam subteriore quam dicunt Prinnonosam. De parte meridiei ascendit in ipsa guardia de Sadaone et vadit usque in flumen Cervariam. De occiduo in alveum Sigeris, in Leritam et Balagarium usque in castrum quod dicitur Curvumus. De parte vero circii in ipsa Sponda que est inter Sanaugiam et Gessonam, et descendit in ipso termino quod est inter Palaciolum et Guardiasveniunt et descendit per medium Vallis Dalada usque in ipsam fossam comitalem.

Actum est hoc IIII nonarum novembrium, anno quo supra.

Sig+num Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis qui hoc aedidit atque determinavit sive consignavit sicut supra insertum est et testibus firmare rogavit.

Sig+num Mironis de Pontibus. Sig+num Borrelli de Taravallo. Sig+num Bonifilii Sancii. Sig+num Guitardi Sancii. Sig+num Mironis de Benehabente. Sig+num Compagno de Sanaugia. Sig+num Otonis. Marco SSS. Seniofredus sacricustus +. Miro sacerdos.

Sig+num Poncii Bonifilii Marchi iudicis huius iudicii seriei scriptoris atque SSS die et anno prefixo SSS.

2. *Lex Visigothorum*, II.1.25 (26 segons el document).

210

1025, gener, 29

Gausbert evacua a Santa Maria de Girona, el bisbe Pere i la canònica de la seu l'església de Sant Sadurní d'Arenys d'Empordà, amb alous, delmes i primícies, tal com el bisbe havia reclamat insistentment i perquè ell posseïa injustament aquests béns des de fa quinze anys.

A ACG, pergs. s. IX-XII carp. 2, doc. 39.

Ed. MARTI, *Els inicis*, ap. 172. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 191.

In nomine Domini. Hic est noticia exvacuacionis qualiter notum esse volumus omnibus ominibus, tam presentibus quam eciam venturis posteribus, qualiter per negligencia preteritorum presulum aud pro aliquas ocupaciones rerum transeuncium per intervallo dierum XV annorum iniuste et absque lege per contemptu pravorum hominum Beata Maria Ierundensis mater ecclesia non possedit Sancti Saturnini, pago Inpuritano de Aregnos, ubi sita est prefata ecclesia. Unde domnus Petrus pontifex de predicta mater ecclesia, simul cum congregacio clericorum sibi ad eo comissa multicies querimoniati atque querelati et minime reperientes illius pago recte iusticie usque dum disponente Dei prouidencia qui absque aminiculo humano non differt discernere cuncta loca per recta iusticia. Unde aspirante atque aministrante Dei clemencia, ego Gaugebertus recognoscens et intellegens Dei tremenda esse iudicia de ipsa mea parte quod ego iniuste possidebam in ipsa ecclesia de Aregnos, tam de alaudibus quam de decimis et primiciis vel omnibus rebus ad ipsa ecclesia pertinentibus, sic me esvacuo et dimitto in potestate sancta Maria vel ad ipsa kanonica eiusque presule suisque kanonicis proclamo ipsa mea parte et testificor ad abendum iure ecclesiastico et in perpetuum, tam de me quam de mea posterita, ad tenendum et possidendum absque inquietatione ullorum hominum. Et hoc facio in presencia beata Maria predicta mater Ecclesia eiusque kanonicorum presencia, id sunt Petrus episcopus, Reimundus prepositus, Folcherandus, Ermengaudus, Reimundus, Arnallus, archidiacones, Arnustus et Poncius et Bonushomo sacrista et Recosindus et aliorum multorum in cuius presencia ego prelibatus Gaugebertus sic me esvacuo de predicta ecclesia atque dimitto in potestate de sancta Mar[ia et] ipsa kanonica [ipsa] mea parte de ipsa ecclesia sicut superius insertum est presenti pagine.

Hacta noticia uel esvacuacionis pagina IIII kalendas februarias, anno XXVIII regnante Rodberto rege.

Sig+num Gaugebertus qui hanc noticia esvacuacionis feci et firmavi et ad ipsa kanonica de sancta Maria hoc quod me esvacuo per hanc amorem firmare rogavi.

S+ Suniarius sacer. SSS Teudericus presbiter. SS Ermengaudus archilevita. SSS Suniarius presbiter. Gauceburtus +. SSS Adalbertus presbiter SSS. SSS Bonucius presbiter. Amatus sacer SS. Tassius presbiter. S+ Gundeballus subdiaconus. Gualter subdiaconus. Arnustus levita. Arnallus subdiaconus. Sign+um Gilabertus, Sign+um Oliba. Sign+um Gifredus.

SSS Petrus presbiter qui hanc noticia esvacuacionis scripsi rogatus cum litteras [...] ubi dicitur ad ipsa kanonica sub die et [anno quo supra].

211

1025, juny, 16. Barcelona i Badalona

Davant el tribunal de la comtessa Ermessenda de Barcelona, el seu fill, el comte Berenguer Ramon I, i els seus jutges, acompanyats del comte Hug I d'Empúries, el bisbe Pere de Girona i altres potentats, Adalbert, vescomte de Rosselló, acusa l'abat Guitard de Sant Cugat del Vallès d'haver-li pres un alou de Montgat, Monistrol i Tiana que té per herència de la seva dona, Chisulo, difunta, i que ella va heretar de la seva tia Ermildis, també difunta. L'abat respon que no l'hi ha pres, sinó que l'ha rebut i recuperat de mans del comte Ramon Borrell. El tribunal demana proves orals i escrites a totes dues parts, i només l'abat presenta testimonis, que declaren que Ermildis va deixar l'alou a la seva neboda amb la condició que un cop morta passés a Sant Cugat. Adalbert, però, no accepta aquest testimoniatge i abandona el judici, que, d'acord amb la llei goda (Lex Visigothorum, II.1.25), els jutges continuen, i sentencien assignant l'alou a Sant Cugat.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 944, f. 315r-315v. Còpia del segle XIII.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 496.

[I]n iudicio domna Ermesindis in doli, gratia Dei comitissa, filioque suo domno Berengario, inclitus comes et marchio, et in ordinacione illorum iudicium subteriorum roboratorum, in presencia domno Ugonem, comitem urbe Impurias, et in presencia domnus Petrus episcopus, Raimundus archilevita, fratresque suos Guillelmus et Bernardus, Ugoni Cervilionensis, Gundebaldus Bisorensis, Amatus vicescomite Gerundense, Mironi Ostulensis, Bernardus quem dicunt Runtro, alius Bernardus Ovasius, et alii quam plurimi viri in eodem loco adsistentes. Quoram istis prefatis viris venit homo quadam nomine Adalbertus, vicemcomitem Rossilionensis, et postulavit directum predicta comitissa ut fecisset ei veritatem et iusticiam de Guitardus, abba cenobio Sancti Cucuphati martiris Domini, qui

abstulerat suum alodem qui ei evenerat pro ereditatem coniuge sua quondam nomine Chisulo, et predicta Chisulo evenerat pro successione amitam suam quondam Ermildis. Tunc prelibatus aba in suis responsis afatus est dicens: «Neque abstuli neque disuasi, set propter manum dominus Raimundus comitem bone memorie eum accepi et prelibato cenobio eum recuperavit. Eoque multis retro diebus semper tibi iusticie inquirendo et nichil michi proficiebat, set in ac ora paratus sum iusticiam tibi facere, sicut diiudicatum mihi fuerit secundum auctoritatem lege gotica, quod tu simili modo proficias».

Cum hec talis ratio audivit prefatus Adalbertus placuit ei ut obligassent se ex ambobus partibus propter fidemiussoris in conspectu superiorum virorum predictorum. A parte vero pretextatus abba fide fuit Ugoni Cervilionensis et ex alia parte fide fecit Gaucebertus Blanchetus. Cum hec factum fuit hoc obligatio inquisierunt omnes viros qui erant quoadunati intus in ipso palatio comitale, intus in Barchinona civitate, sicut superius inserti sunt omnes illorum certitudines tam pro scripturis quam pro testimoniis vel per omnes voces veritatis. A parte vero prefatus Adalbertus evanuit omnem veritatem, tam in scripturis quam in testimoniis et in cunctisque vocis. A partis vero predictus abba abundavit omnem iusticiam et veritatem, sicut sanctorum patrum dimulgaverunt in lege gotica, in duorum testium vel trium onestorum virorum. Ec sunt nomina eorum, id est: Teudericus, anacalita ex prelibato cenobio, et Guifredus ex puio Bitilona, Bernardus sacer et Livola. Isti fuerunt parati sacramentum facere, sicut et fecerunt, illos videntes et audientes et in eorum presencia adstitit prefata Aermildis quando dedit ipsas fruges tam sicas quam umidas qui, exiebant de ipsum suum alodem quod abebat in Montis Gato ad nepotam suam prefata Chisulo, ut eas tenuiset et exfructificasset in omnibus diebus vite sue. Post excessu vero eius, integrum et intemeratum cum eorum fructum terris atque vineis remansisset ad pretaxato cenobio Sancti Cucuphatis Octovianensis cum domibus atque superpositis qui in eodem alodem sunt constructi atque condirecti. Cum hec professi fuerunt predicti viri, sicut superius scriptum est, et vidit se victum ad sua fallacia noluit recipere ipsos testes et abstraxit se de ipso placito. Nos vero iudices creati recepimus eos sicut invenimus in lege gotica conscriptum secundum auctoritatem sanctorum patrum in libro secundo titulo primo: «Si de facultatibus vel rebus maximis aut etiam dignis negocium agitetur, iudex presentibus utriusque partibus duo iudicia de re discussa conscriba. Si vero, ordinante iudice, unam pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipere, pars altera de iudicio se absque iudicis consultu subtraxerit, liceat iudici prolatos testes accipere et quod ipsi testimonio suo firmaverint ille qui eos protulit suam instanciam consignare. Nam ei qui fraudenter se de iudicio sustulit producere testem alium omnino inlicitum erit».

Nos vero predicti testes Teudericus anacolita, Guifredus et Sendredus quem dicunt Iuvenis, Bernardus sacer et Livola laicus, qui fuit eius ministralis retro multis annis, in unum damus testimonium vel iuramus in presencia Mironi levita et Sanla presbiter, Otto monachus, Guifredus Longuardus, Ricolfus, Miuro Agela, Gerbert, Seribert, Arnaldus, Guillelmus et Argemir, Oliba, Guadamir de Caneto, Ricolfus de Puliano, Codmar de Pomar, iuramus per Deum Patrem omnipotentem et per Iesum Christum Filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per unum locum veneracionis Sancte Marie Virginis Matris Domini Nostri Iesu Christi cuius basilica sita est in comitato Barchinonensis, in Maritima, intus in vico Bitulona, supra cuius sacro sancto altario as manus nostras continemus vel iurando contangimus, quia nos suprascripti testes bene scimus videndo et audiendo quando quodam Ermildis dedit ipsum suum alodem que abebat in apendicio de Montis Gato vel de Munistrol vel de vico Tizana Domino Deo et prelibato cenobio Sancti Cucuphati vel eius servientes in eodem modo vigore et tenore, ut predictam consanguineam suam quodam Chifulo tenuisset et possedisset et exfructificasset eum omnibus diebus vite sue, post eius vero morte remansisset at predicto monasterio, et ea que dicemus recte et veraciter testificamus atque iuramus super adnixum iuramentum in Domino. Sic nos adiuvet Deus et istarum sanctarum reliquiarum. Afrontat namque pretaxatum alodem: de partis vero circi in cacumina montium qui dividit inter Maritima et Vallense, a partis vero aquilonis afrontat in ipso rivulo de Alela, qui tempore pluviarum discurrit, a meridianis vero partibus afrontat in ipsa mare vel in undarum elaciones, ad occasum vero parte abet afrontacionem in ipso rivulo de Miliano qui per imbrem ducit aquas.

Quantum istas totidem afrontaciones includunt, sicut consignamus nos iudices, id est: Bonifilius, clericus et iudex, et Vivas, sacer et iudex, et Mironi iudici, atque contradimus in potestate Domino Deo et Sancto Cucuphati martiris Christi vel eius abba sive eius servientes, ut faciant exinde sicut de aliis alodibus predicto monasterio mos illis est facere, et qui contemtor illis extiterit ire Dei incurrat, et ad extremum diem cum Iuda porcionem accipiat, et in antea ista paginala condicionis vel consignacionis firma et stabilis permaneat modo vel ultra.

Actum est hoc VI X^o calendarum iuliarum, anno XXVIII° regnante Roberto, rege.

Teudericus monachus SS. S+m Guifredus SS. Bernardus sacer. S + m Livola. Nos vero pariter in unum testes sumus et unum sacramentum fideliter in Christo iuravimus.

Sanlanen presbiter SS. Odo monachus SS. Miro levita SS. S+m Guifredus Languard. Mir Agela. S+m Ricolfus. S+m Guillelmus Arnal. S+m Argemir. S+m Oliba. S+m Guadamir. S+m Ricolfus.

212

1025, juny, 21. Masquefa

Davant els jutges Vives i Ponç Bonfill Marc i moltes altres persones, l'abat Guitard de Sant Cugat del Vallès reclama a Gondesalva un alou de Masquefa que uns particulars van donar al monestir. Gondesalva ho nega i afirma que va comprar l'alou amb el seu marit a un matrimoni. Després d'interrogar els testimonis de Sant Cugat, els jutges demanen escriptures a totes dues parts. Gondesalva les presenta, però no l'abat, que argumenta que es van cremar durant l'assalt d'al-Mansur. En canvi, presenta altres escriptures que demostrin que les propietats de Sant Cugat s'estenen per Masquefa. A més, el tribunal descobreix un seguit d'irregularitats en les escriptures que ha presentat Gondesalva, de manera que dona la raó a l'abat.

[A] Original no localitzat.

BACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 543, f. 168r-169r. Còpia del segle XIII. Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 497.

De Mazcheffa et eius terminis

Notum sit tam presentibus quam futuris quod anno XXVIII° regni Roberti regis. Acta est audientia in comitatu Barchinonensis, infra terminos castri Mazcheffae, intus in aeclesia Beate Marie Virginis, assistentibus iudicibus Vivano sacerdote et Bonofilio Marchio, aliisque idoneis viris, Gilaberto levita, filio Odolar-di vicecomitis, et Compagno de ipsa Guardia et Maier de Canellis cum fratre suo Boveto, necnon et Ssallane et Guifredo clerico, Guilaberto Bonucio et Guitardo atque Faculcio et Guitardo Mancipio et Adilio et Honorato et Lobeto et Leopardo et Agilane cum filio suo Mirono, Domnucio et Guitardo, fratre suo, et Vivano presbitero atque Ermengaudo levita, Guifredo Bonucio, presbitero et monacho, et Bonofilio presbitero, simili modo presbitero et monacho, et Sindaredo monacho et Geriberto monacho. Istis et aliis residentibus, Guitardus, abbas Sancti Cucufatis cenobio Octavionensis, petivit quandam feminam cui nomen Gondesalva, eo quod iniuste retinebat alode situm infra terminos prescriptos quod iuris debebat esse Sancti Cucufatis prescripti per largicionem quorundam fidelium Auderici et uxoris suae Eugeniae et Renaldi. Supradicta autem Gondesalva in suis responsis dixit: «Hoc quod ego retineo, et michi requiritur, emi cum viro meo Vutzane a quodam Stephano et uxore sua Argotamia». Iudices autem hec audientes, secundum ordinem legis, primum testes interrogaverunt quos a parte Guitardi predicti sufficientes invenerunt. Deinde ab utrisque partibus scripturas requisierunt.

Invenerunt autem predictam scripturam, per quam supradicta Gondesalva emit hoc, sicut supra dicit. Et invenerunt scripturam donacionis in nomine Ennegonis confectam in iure predictae Argotamie filie suae. Postmodum autem

invenerunt scripturam vendicionis in nomine Eldovare et Dunigeldis confectam in iure Ennegonis. Cumque requisita fuissent documenta cartarum a parte Guitardi prescripti, dixit: «Auctoritates autem priscas Sancti Cucufatis archisterii nostri omnes igne consumpte fuerunt in captione civitatis Barchinonae, sed habemus auctoritates scripturarum ex terris que sunt ex omni parte circa prescriptum alode quod requiro, que omnes terminant in prefato alode quod requiro, que omnes terminant in prefato alode et auctorizant hoc alode iuris Sancti Cucuphatis esse». Inventa est autem scriptura ex parte meridie in nomine Bellelli et uxoris suae Ausizie confecta in iure Helie cuiusdam, anno primo regnante Ugone rege, que ita terminando resonat: «De orientis parte et meridie in terra domus Sancti Cucufatis, de occiduo in terra Recosindi vel choeredum suorum, de circio in ipso torrente qui discurrit». Deinde inventa est scriptura in nomine Bellonis et Aragniscli, confecta in iure Teudarici, qui vocatus fuit Cunilius, et uxoris suae Senioris, anno II° regni Roberti, regis, que ita terminando resonat: «Habet terminum de parte orientis in terra Sancti Cucufatis, de meridie in strata publica, de occiduo in ipso torrente qui discurrit, de circio similiter; a parte autem orientis [...]». Inventa est scriptura vendicionis in nomine Matresinde, femine, confecta in iure Leopardis et uxoris sue Castissime, que ita terminando sub anno XI° regni Roberti regis resonat: «Terminat de parte orientis in terra de nobis heredibus, de meridie in terra de vobis comparatoribus, de occiduo in terra Sancti Cucufatis vel in ipso margine, de circio in terra de vobis comparatoribus». Secunda autem scriptura vendicionis inventa est in nomine Savegotis, confecta in iure Leopardi et sponse sue Castissime, anno VII° regni Roberti regis, que ita terminando resonat: «De parte orientis in terra Danihelis, qui obiit, vel in torrente qui discurrit, de meridie in strata, de occiduo in terra Sancti Cucufatis, de circio similiter». Tercia quoque scriptura inventa est in nomine Bellonis et uxoris sue Aurucie vendicionis, confecta in iure Alarici et uxoris sue Blidgardis, anno X^o regni Roberti regis, que ita terminando resonat: «De parte orientis in torrente, de meridie in terra Arnariscli, de occiduo in terra Sancti Cucufatis, de circio in torrente». Quarta namque scriptura vendicionis inventa est in nomine Guisadi et uxoris suae Domenicæ, confecta in iure Stephani, anno V^o regni Ugonis, que ita terminando resonat: «De parte orientis in ipsa strata, de meridie in terra Gaudeieve, vel choerendum suorum, vel in terra qui fuit Ramii, de meridie in ipsa via, de occiduo in terra Danihelis vel in terra domus Sancti Cucufatis, de circio in ipso rivo qui discurrit».

Omnes autem supradictæ scripture, auctrices iuris Sancti Cucufatis, resonant esse ex rebus que sunt infra terminos Mazcheffe. Scriptura vero supradictæ Gondesalve resonat similiter infra terminos Mazcheffe, ipsa scilicet quam fecit in iure eius Argotanna prefata. Scripture vero Argotamie et patris sui Ennegonis resonant esse infra terminos Castelleti quod minime pertinet ad terminos Mazcheffe. Cumque

prelecte fuissent auctrices iuris Sancti Cucufatis scripture, audientibus supradictis omnibus inspectoribus et supradicte alie scripturae et ipsis adstantibus, probatum est supradictum alode iuris Sancti Cucuphatis esse, et minime repperiri potuerunt scripture Ennegonis et Argotamie esse ex prescripto termino Mazchefe, quoniam nec unum terminum inspectores invenerunt in suprascripto alode Sancti Cucufatis qui resonabat in scripturis Ennegonis et Argotamie. Iudices autem hanc veritatem audientes et perspicientes interrogaverunt prefatam Argotamiam ut diceret si hoc alode esset partis Sancti Cucufatis. At illa ait in presentia supradictorum: «Denegare enim non possum iuris esse hoc Sancti Cucufatis, sed emptores nostri circumvenerunt nos, quia non posuerunt in ipsa scriptura emptionis vocem Sancti Cucufatis». Attamen cum per hoc et per alia multa iudicia veritatis patulum esset quod iniuste Argotamia vendidit dominicum alode Sancti Cucufatis ad proprium ius extraneorum, consignaverunt ipsum alode integriter cum omni iugmento in dominio sancti cenobii iam dicti ut faciant Deo ibidem famulantes exinde quod et de aliis munificenciis eius faciunt, et supradicte Gondesalve satisfaccionem ex venditorum rebus fieri statuerunt, ut si quis hoc iniuste disrumpere temptaverit Dei iram primitus incurrat, et concreandus ultricibus flamis cotidie vivat.

Actum est hoc XI° kalendas iulii, anno XXVIII° regni Roberti, regis.

S+m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hoc aeditit atque SS. S+m Vivas, sacer et iudex.

S+m Guilaberti Bonucii. S+m Guitardi. S+m Agilanis. S+m Mironis, filii eius. S+m Guitardi Mancipii. S+m Fulcucii. S+m Leopardo. S+m Lobeti. S+m Alterius Gitardi. S+m Aithii de ipsis Garricis. S+m Honorati. Ermengaudus levita SS. S+m Donnucio sacer SS.

S+ m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hec scripsit et SS die et anno quo supra SS.

213

1025, agost, 9. Alp

Davant Guifré II, comte de Cerdanya, Conflent i Berga, el vescomte Bernat II de Cerdanya, el jutge Sendred i molts altres homes bons, Bonadona, filla del difunt Arnau I, vescomte de Conflent, reclama al seu oncle, el bisbe Ermengol d'Urgell, l'herència d'Aiguatèbia que la seva tia Guisla va vendre al seu pare i presenta l'escriptura de venda. El bisbe respon que coneix l'escriptura, però que, després de fer-la, Arnau i Guisla van desfer l'operació. Per demostrar-ho presenta tres testimonis que ho avalen. Bonadona es nega a rebre els testimonis i abandona el judici, que continua per manament del comte i d'acord amb la llei goda (Lex Visigothorum, II.1.25). El jutge atribueix la propietat al bisbe.

A ACU, pergami, núm. 241.

B ACU, còpia contemporània, n° 242.

Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 398.

In iudicio domni Wifredi comiti et Bernardi vicem comiti et Sendredi iudici, et in presencia Bernard et Witard et Wifredi vicem comiti et Reimundo Ardman et Willelmo Tederigo et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. In istorum supra dictorum presencia venit femina nomine Bonadona et petivit avunculo suo Ermengauda episcopo Horgellensi per ipsa hereditate de Gisla femina que abuit in Aquatepida et vendidit ea ad condam Arnallo vicem comiti, unde filia sua in iam dicto placito cartam hostendit. Et contra ipsa carta iam dictus episcopus respondit: «Scio et recognosco quia vera est ipsa carta set frater meus Arnallus iam dictus disnegociavit cum sorore mea Gisla de ipsa hereditate, et recuperavit precium. Unde predictus iudex me interrogavit si possum probare aut non, et ego abeo testes veridicos, idest Ermemiro et Bonefilio et Honofredo».

«Nos omnes simul in unum damus testimonium, iuramus per trinum et unum Deum super altari Sancti Ihoanni, qui est situs infra baselica Sancti Petri de Albo. Nos vidimus et audivimus et de presente fuimus in villa Caputstagno quando desnegociavit Arnallus vices comes cum sorore sua Gisla de ipsa sua hereditate de Aquatepida, que ei abebat vendita per carta, et recuperavit precium per sua propria voluntate, id est cupa una argentea et quocleares septem argenteas et espada una hobtima et solidos XV de dinarios».

Et dum debuit iam dicta Bonadonna accipere ipsas provas, extraxit de iam dicta Bonadonna et noluit recipere ipsas provas. Et ego Sendredus iudex, secundum legis hordinem et cum iussione seniori meo iam dicto Wifredo comiti, recepi ipsas provas per legem ubi precipit Liber Iudicum: «Nam si una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium deberi recipi altera pars de iudicio, absque iudici consilio se substraxerit, liceat ad iudici prolatos testes accipere et quod ipsi testimonio illorum firmaverint ille qui eos protulit sua instancia consignare; nam ille qui fraudulenter se de iudicio sustulit producere testem alium homnino erit inlicitum». Et secundum hac lege ego Sendredus iudex exconsigno supra dictum alodem in potestate iam dicto Ermengauda episcopo.

Facta hec scriptura V idus augusti, anno XXX Rodberto rege.

Signum Sendredus iudex qui hunc sacramentum fideliter recepi.

Sig+num Poncio Donnuco. Sig+num Ugo Willelmo. Willelmo Gilmon. Sig+num Ato Seniofredo. Sig+num Quanalgod. Sig+num Arnallo Miro. Sig+num Reimundo Witardo. Sig+num Wadallo. Sig+num Ttedmar. Sig+num Willelmo Donnuco. Sig+num Miro Magol. Sig+num Reimundo Seniofredo. Sig+num Rodger Seniofredo. Sig+num Willelmo Ademaro. Sig+num Arnallo Francho. Sig+num Bernardo Adalberto.

Isarno sacer, qui ista consignacione rogitus scripsit et SSS (*Senyal*) die et anno quod supra SSS.

Sanla (*Senyal*), sacer et iudex, confirmo que iuste superius sunt scripta.

214

1025, agost, 9. Alp

Ermemir, Bonfill i Onofre juren sobre l'altar de Sant Joan de l'església de Sant Pere d'Alp que eren presents a la vila de Cabestany quan el vescomte Arnau va anul·lar la venda que la seva germana Guisla li va fer de la seva herència d'Aiguatèbia i en va recuperar el preu, i que van veure i sentir com ho feia.

A ACU, pergami núm. 241b.

Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 399.

Nos Ermemir et Bonefilio et Honofret simul in unum damus testimonium, iuramus per Trinum et Unum Deum super altari Sancti Iohanni, qui est situs in basilica Sancti Petri de Albo. Nos vidimus et audivimus et de presenti fuimus in villa Caputstagno quando desnegociavit Arnallus vices comes cum sorore sua Wisla de ipsa sua hereditate de Aquatepida, que ei abebat vendita per carta, et recuperavit precium per sua propria voluntate, idest cupa una argentea et quocleares septem argenteas et espada una optima et solidos XV de dinarios. In presencia Sendredo iudice et Remundo Geruco et Bernard Dacho et Poncio Donnuco et Ugo Willelmo et Willelmo Gilmon et Magol presbiter et Ato Seniofredo et Quannalgod et Arnald Mir de Equills et Remundo Witard et Guadald et Tedmar et Willelmo Ardmanno et Willelmo Donnuco et Miro Magol et Remundo Seniofret et Seniofret Isarno et Wifred Duran et Rodger Seniofret et Willelmo Ademaro et Arnald Francho.

215

1026, maig, 8. Sant Miquel de Cuixà

Davant Guifré II, comte de Cerdanya, Conflent i Berga, Oliba, bisbe de Vic i abat de Sant Miquel de Cuixà, el jutge Salomó i molts homes bons, Esteve Isarn denuncia el comte pel fet que té injustament i contra la llei l'alou que el seu pare Isarn posseïa a la vila de Millars. El comte, però, ho nega, i afirma que el té per donació d'Esteve, oncle del denunciant, cosa que es demostra certa, de manera que Esteve Isarn evacua l'alou.

[A] Original no localitzat.

B BNF, Col. BALUZE, 108, fol. 337.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 201. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 87.

Notum sit omnibus praesentibus et futuris qualiter Stephanus Ysarni venit en coenobio Sancti Michaelis Coxanensis, ante domnum Guifredum comitem et fratrem ipsius domnum Oliba, pontificem Ausonensem et abbatem iam dicti coenobii, in praesentia Bernardi Folianensis necne Gaufredi Condatensis et Udalgarii archipresbiteri, Guillelmi saionis aliisque quam plurimis coram positis bonis hominibus, in quibus intererat sacerdos ac iudex Salomon. In supra dictorum omnium praesentia, querelavit iam dictus Stephanus de supra dicto Guifredo comite eo quod alodem patris sui condam Ysarni teneret iniuste et absque lege. Ad haec iam dictus comes Guifredus respondit: «Non teneo eum iniuste nec sine lege, quoniam avunculus tuus Stephanus dedit mihi illum». Cumque diu haec causa fuisset ventilata coram iam dictis omnibus et aliis quam pluribus, inventum est verum esse quod iam dictus condam Stephanus eum dedisset sibi. Alodem autem dicimus qui fuit de Adroario et eius uxore Ranlo, quem habebant in villa Milars, quem commutaverunt ad Stephanum et Ysarnum, id est, casas, casalibus, hortis, hortibus, curtis, curtalibus, terris, et vineis, cultum et eremum, silvis, pratis, pascuis, garricis, molendinariis cum caputaquis et glevariis, ductus et reductus aquarum, illa scilicet omnia quae condam Riculfus dedit filiae suae Ranloni.

De his omnibus ego supra dictus Stephanus recognosco me nil ibi recti per paternam vocem habere, non coacte, sed spontane et mea propria voluntate evacuo me, de omni supra dicta petitione sive de omni voce mihi in iam dicto alode pertinente me evacuo nullo cogente, ita ut nec ego nec aliquis meorum tibi iam dicto comiti Guifredo, aut qui tu illum dedisti, scilicet Sancto Martino Canigonensi, eundem repetere audeat. Quod qui fecerit, in duplo illum componat, et mea voluntaria recognitionis sive evacuatio omni tempore inconvulsa permaneat.

Facta recognitione sive evacuatione, VIII idus madii, anno XXX regnante Roberto rege.

Sig+num Stephani, qui hanc voluntariam recognitionem vel evacuationem feci et testibus firmare rogavi. Sig+num Bernardi. Sig+num Gaufredi Sig+num Guillelmi. Salomon, sacerdos et iudex.

Rodulfus presbiter, qui hanc recognitionem sive evacuationem scripsit et sub SS die et anno quo supra.

216

1026, desembre, 4. Castellví de la Marca

Guillem, veguer de Castellví de la Marca, declara davant el sacerdot Ponç, els jutges Vives i Ponç Bonfill i molts homes bons la pèrdua d'un document, que els jutges, d'acord amb la llei dels gots (Lex Visigothorum, VII.5.2), reparen mitjançant declaració tes-

tifical. El document és la permuta que el comte Sunyer va fer al seu fidel Calabuig i el prevere Guadamir, germà d'aquest últim, del castell de Castellví de la Marca pel castell de la Guàrdia de Montserrat.

AAAC, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 56.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 175.

Condiciones editas sub recuperacionis cartula qui fuit per incuriam et incautam custodiam perditam. Unde quidam vir nomine nobilis Wilielmus, vicarius scilicet de Castro Vetulo, profert testimoniam suam in conspectu sacerdotis Poncio, iudicum, que instancia, id est, Vivanum, presbiterum et iudicem, et Poncii, quod nomento Bonifilii, clerici similiter iudex, et in presencia Wilielmus Iotoni et Seniofredus et Lupus Sancius et Mironus et item Seniofredus de Estela, Ollofredus, Gaudemarus et aliorum multorum bonorum omnium qui ibidem adfuerunt. Abemus namque nos iudices suprataxati in libro gotico quod sanctorum patrum dimulgaverunt atque sanxerunt, liber septimus, titulus quintus, unde omnes scripture posumus reparari «si testis ipse qui in eadem scriptura subscripsit aduc sub prestes extiterint, per ipsum poterit coram iudice omnis ordo scripture perditae reparari; quod si testem ipsum qui in eadem scripturam subscripsit mortuum esse contingerit, tunc alii testes qui in eadem scripturam se dicunt; et omnem textum vel firmitatum eiusdem scripture plenissime nosse similiter publica iudicum investigacione per eorum testimonium ille qui scripturam perdidit poterit suam reparari et percipere veritatem».

Et hec sunt nomina testium qui hoc testificant, sicuti et iurant, id est, Isarnus, Arnallus: «Iurandi autem dicimus nos prefati viri, in primis per Deum patrem omnipotentem et per Iesum Cristum, filium eius, Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum veneracionis Sancti Iuliani vel Sancti Petri apostoli, cugus altarius est consecratus infra aula Sancti Micaelis archangeli, qui est sita in capud Castro Vetulo extremum, in ipsa Marchia, supra cugus sacrosancto altario as condiciones manibus nostris continemus et iurando contangimus, quia nos suprascripti testes bene in veritate cognita nobis manet et videndo et audiendo eam legere et religere ipsam perditam scripturam que condam Suniarius comes fecit ad satellitem suum nomine Chalapodius, fecit ei similiter ad fratrem suum nomine Quadamiro presbiter prefatus comutator ipsam prefatam cartulam comutacionis et iure eorum tradidit. Et resonabat in eadem comutacionis cartulam ipsum castrum de Castro Vetulo extremum in ipsa Marchia, cum eius fines et terminis vel agacenciis. Afrontat de orient in franceza de Olerdola, de circi in termine de Marmelar, de meridie in termine de Castelet, de occiduo in Ban[n]arias. Quod prefatus comes comutaverat per ipsum castrum de ipsa Quardia ad supra iam dictos viros, id est, Calapodios et fratrem suum Quadamirus presbiter. Hec

omnia prefixa retinebat ipsa perdita scriptura in comitatum Barchinonense. Et in ipsum textum hec omnia erat scripta cum fines et termines vel afrontacionibus de illarum omnia prenotata. Rogiti firmittores vel subscriptores erant adfirmati in eadem perdita scriptura, id est, Quillaranus condam pontifex et Gaucefredus condam, prolis condam Adalgardis Gerundensis, et Gaucefredus, prolis iam supra meminito comite. Annus eiusdem dotarius primus regnante Lodoicus rex ibidem resonabat. Et notarius qui eam scripsit nomine Torello. Hec omnia prefixa retinebat perlibata cartula, sic Deus nos adiuvet et istarum santarum reliquiarum. Et eam que dicimus recte et verasciter testificamus atque iuramus super adnixum iuramentum in Domino». Et ego Wilielmus sic ea confirmo absque fraude et mendacio. Et as condiciones in veritate et rectitudine sunt editas.

Late condiciones II nonas december, anno trigesimo primo regnante Roberto rege.

Sig+num Isarnus. Sig+num Arnallus. Nos testes sumus et hunc sacramentum fideliter iuramus in Domino.

Sig+num Wilielmus Iotoni. Sig+num Gitardus. Sig+num Lupus Sancius. Sig+num Mirone. Sig+num Venrelo. Sig+num Feriolo. Sig+num Seniofredo. Sig+num Lobatoni. Nos qui ad presens fuimus et hunc sacramentum iure vidimus.

(*Senyal*) Poncio sacer. S+ Vivas sacer et iudex. S+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec suprascripta sunt sicut leges goticae iubent subscripsit atque ita corroboravit (*Senyal*).

SSS Leopardus sacer, qui hec scripsit, cum literas suprapositas in verso XIII, die et anno quod supra.

217

1027, gener, 7

Davant Guifré II, comte de Cerdanya, Conflent i Berga, Sunifred I, vescomte de Cerdanya, els jutges Sendred i Salomó i molts homes bons, Guitard Miró, mandatari d'Oliba, bisbe de Vic i abat de Ripoll, acusa els habitants de Pallerols de disputar-li injustament uns pasturatges que en realitat són d'Age, vila de la senyoria de Ripoll. Els habitants de Pallerols responen amb l'argument de la possessió trentenària, però el mandatari, mitjançant testimonis, demostra que els pasturatges són dins el terme d'Age, motiu pel qual els habitants de Pallerols els evacuen. A prec del comte i el vescomte, Oliba accepta, però, que els habitants de Pallerols continuïn usant els pasturatges a canvi d'un cens.

[A] Original no localitzat.

Ed. ALART, *Cartulaire Roussillonnais*, ap. 32. MARTÍ, *Dietari de Puigcerdà*, I, ap. 3. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 90.

Notum sit omnibus presentibus scilicet ac futuris, qualiter habitantes homines in villa Palierolis superiori et inferiori depascebant hac pro alode proprio sibi vendicabant prata sive pascua Sancte Rivipollensis Marie pertinentes ad villam Aginis, et utraque parte adiacentem integrum[...] us d[...] mutatio aque, non semper unum et idem alveum tenet, cum solitum cursum haberet iuxta supra dictas villulas, deserens proprium alveum, ingressa per Sancte Marie terras, elongata est a supra scriptis villulis in quibusdam locis quasi C vel L passibus. Supra dictorum autem villarium habitatores, aquam sequentes, non solum p[ascua] sibi ven [dicabant], sed etiam aliquam culturam agri inibi exercebantur. Et ideo semper habitatores Aginis, cum sibi prepositis Sancte Marie monachis, ne facerent prohibentes, et multis eos aliquando contumeliis et aliquando verberibus afficientes, repellebant a supra dictis.

Igitur ac contentione diu durante inter supra dictas villas, ven[erunt...] ad tempus Olive, Ausonensis pontificis ecclesie atque abbatis iam dicti cenobii, cuius querimonia multociens super his est ventilata coram domno Guifredo comite, ipsius videlicet fratre. Quadam autem die accedens Guitardus Miro iam dicti episcopi mandatarius, petivit in placito iam dictos [homines] qui habitabant in supra dictis villaribus, Marcucium, scilicet, cum Asinario, Bradilam et Gregoriam, Antonianum et clericum Sancium, Galindum et Agilam, Altimirum et Eudonem, Vitalem et Mironem, Franchum et Mironem alterum, Sancium et Sidilam, item Sancium et Guifredum, Signifiedum et Ermemirum, Naggerum et Bradolina, Guadamirum et Olibam, Signifredum cum Signifredo, Ennegone cum Barone et Bonamfiliam. Hos omnes iam dictus mandatarius coram iam dicto comite ac Seniofredo vicecomite et iudicibus Sendredo ac Salomone et Guilielmo saione, et multis bonis hominibus coram positus petivit de iam dicto alode quem sibi vendicant iniuste. Illi ad hec respondentes nihil aliud obiecerunt nisi trigesimum possessionis annum. Iam dicti autem iudices interrogaverunt prefatum mandatarium an posset probare iam dicte ville Aginis terminum. Et ille ad hec: «Non solum, inquit, terminum sed etiam probabo aque [dis]cursum ante annum XXX^{mum}». Ad hec illi: «Si, inquit, [sic] feceris ita, omnis illorum vox erit sopita». Interiecto itaque aliquo temporis spacio, pervernerunt in illo loco non solum comes cum episcopo, sed etiam omnes supra dicti et multi alii in quorum omnium conspectu iam dictus mandatarius exhibuit testes, id est, Seniofredum, et Heliam, et Baronem, atque Scluanum, qui non solum iam dicte ville Aginis terminum, verum etiam aque discursum ante tricesimum annum pediculaverunt, in qua omnia eorum plantata et aliqua sata ab eis seu collecta.

Videntes autem supra dicti homines de Palierolis se excludi ab eis, timentes legis penam, ne invasa per sacrilegium emendarent et insuper pascua amitterent, antequam probacio fieret, recognoverunt omnia ab eis pediculata semper ab eis et illorum antecessoribus esse possessa, per servicium quod semper Sancte Marie ab eis erat factum. Sicque omnia pediculata in Sancte Marie et iam dicti episcopi

beneficio ab omnibus supra dictis habitatoribus Palierolis sunt redacta cum ac scedula continente ita.

Nos supra dicti homines qui aliquid possidere videmur in villis Palierolis, id est, Marcucius et Asinarius, Bradila et Gregoria, Antonianus et clericus Sancius, Galindus et Agila, Altimirus et Eudo, Vitalis et Miro, Francus et alter Miro, Sancius et Guifredus, item Sancius et Sidila, Signifredus et Ermemirus, Naggerus et Bradolina, Guadamirus et Oliba, Signifredus cum Signifredi, Ennego cum Barone, et Bonifilia, evaquamus nos de his hominibus que supra dicti pediculaverunt, in quibus et cruces sunt qui in salicibus antiquissimis fecerunt ac xx et amplius petras ibi fixerunt, ut ab hodierno die et tempore nec nos nec ulla posteritas nostra hoc per alodem vel fevum requirat. Quod qui fecerit et in quadruplo omnia, ab eis pediculata Sancte Marie restituat, et hec nostra evacuacio omni tempore inconvulsa permaneat.

Facta ac evacuatione, VII idus ianuarii, anno XXXI regnante rege Rodberto.

Sig+num Marcucii, Sig+num Asinarii, Sig+num Bradile, Sig+num Gregorie, Sig+num Antoniani, Sig+num Sancii, clerici, Sig+num Galindi, Sig+num Agile, Sig+num Altemiri, Sig+num Eudonis, Sig+num Vitalis, Sig+num Mironis, Sig+num Franci, Sig+num alteri Mironis, Sig+num alteri Sancii, Sig+num Guifredi, Sig+num tercii Sancii, Sig+num Sidilani, Sig+num Signifredi, Sig+num Ermemiri, Sig+num Naggeri, Sig+num Bradoline, Sig+num Guadamiri, Sig+num Olibe, Sig+num Signifredi, Sig+num tercii Signifredi, Sig+num Ennegonis, Sig+num Baronis, Sig+num Bonefilie, qui hanc evacuationem fecimus et testibus firmare rogamus.

Sig+num Mironis. Sig+num Bernardi. Sig+num Olive. Sig+num Guitardi. Sig+num Guilielmi saionis. Wifredus, gratia Dei comes, SS. Seniofredus vicescomes SS. Sendedus iudex SS.

(H)ac igitur evacuatione facta, rogavit prefatus comes ac Seniofredus, vicecomes, sive Bernardus atque Guitardus et omnes circum adstantes, iam dictum episcopum ut misericorditer tractaret eosdem homines de omnia perderent. Rogatu autem eorum annuit ne omnia iam dictus episcopus ut iudicio eorum terminaretur census Sancte Marie inantea faciendus, quod et factum est. Nam predictus comes indixit eis ut si eadem pascua usquequaque uterentur, preter prata defensa et plantata, daret unusquisque pro duobus bubus quartam an[none], pro uno vero sextarios duos; similiter et de equabus, et facerent iovam. Igitur ego prefatus Oliba, episcopus et abbas, hanc cessionem pro hoc censu habitatoribus Palierolis facio, ut pasqua Dei genitricis ipsi et posteritas eorum perfruantur, preter prata, defensa et plantata, et supra dictum censore ab anno in annum persolvant. Quod si persolvere noluerint non ibi ingrediantur. Ut autem verum appareat quod dico manu propria hoc signo. Oliba episcopus SS.

Salomon, sacer et iudex, SS.

218

1027, juliol, 8

Davant Gombau de Besora, assistit pel jutge Ponç Bonfill Marc, es resol mitjançant un pacte el conflicte que enfrontava Miró i Vives, fills de Guillem, amb Guandalgot, fill de Sindred, per l'aigua i les sèquies d'uns molins de Martorelles, al Vallès, al comtat de Barcelona, que van ser de Guillem i Sindred i que ara els pertanyen.

A ACB, perg. 3-27-229.

B ACB, LA, III, ff. 5b-6a, doc. 14.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 404.

Hac notitia continetur quod acta est magna altercatio inter Mironem et Vivinum levitam, filii qui fuerunt Guilelmi, et inter Guandalgaudum, filius qui fuit Sindaredi, in audientia domni Gondeballi, assistente iudice Bonofilio Marco et Raimundo et Bernardo et Guilelmo Audegarii et Geriberto et Richoaldo et Guadallo et Raimundo Guadamiri et Arnallo Belliti et Lupo Santio, Plancarii et Adalberto Petri aliisque multis, scilicet, pro decursibus aquarum unde constructa sunt molina que fuerunt iam dicti Sindaredi, qui sunt infra terminos parrochie [...], in comitatu Barchinonae in Vallensi. Aiebat enim predictus Guandalgaudus in suis responsis quod iuste debebat decurrere aqua per ipsum alodium quod emerant predicti petentes, quem predictus Guandalgaudus valebat comprobare, sicuti dicebat, per idoneos testes, quod predicta molina per hos XXX annos presentes sine inruptione temporis molebant ex ipsa que decurrebat aqua per supra dictum alodium. Sed hoc, sicuti dicebat, non potebat legaliter probare Guandalgaudus predictus.

Nam et de petitione decursus aque, unde molebant molina que fuerunt Guilelmi, que sunt infra terminos parrochie de Martoreliis, patuit quod nequaquam debebat, sicuti Guandalgaudus petebat, decurrere per ipsum locum, unde regus predictorum molinorum presumptivo modo erat factus, quem multum infra terminum centum dextrorum erat constructus predictus regus, quem Sindaredus predictus constituit inter possessionem predicti Guilelmi et suam, qui, scilicet, terminus incoabat ab ipsis molinis que fuerunt predicti Sindaredi. Et haec causa valuit recognosci per ostensionem placiti scripture que facta fuit inter eos et evidentibus inspectoribus supra dictis. Ad quas vero intentiones sedandas et ut molina litigantium supra dictorum non fuissent destructa, supra dictus Gondeballus, patronus eorum, una cum idoneis viris supra dictis, invenit consilium et consuluit predictis Vivano et Mirono et coheredibus illorum ut nullam intentionem facerent transeundi aquam unde molant molina predicti Guandalgaudi et coheredum illius, sed adhibito facto firmitatem exinde illis facerent, sicuti et fecerunt.

Et consulit predicto Guandalgaudo ut sineret decurrere et capi aquam per omnem suam et coheredum illius glaream, sicut continetur in pacto stabilitatis, quod manu iudiciaria et confirmatione auctorum aeditum est, unde molant molina que sunt Vivani et Mironis et coheredum illorum, in eo scilicet modo et ordine: ut ab hodierno die et tempore licitum sit illis et successoribus illorum, qui post ipsos molina superius scripta possederint, transducere ipsam aquam, unde solent molere, per omnem ipsius et coheredum illius glaream, unde ipsi voluerint, et iusta Guandalgaudi et coheredum illius alodium per ipsam glaream tantum, ut de illorum campo nec glebas sumant nec ad diminutionem illum adducant. Et hanc potestatem habeant a termino illorum alodii in longitudine usque ad ipsum fontem Ville Ricardi, et in latitudine quantum vox alodii predicti Guandalgaudi tenet usque ad radicem montis iusta quem constructa sunt ipsius et coheredum illius molina, scilicet, si provenerit omne illorum alodium effici glaream propter inundationem vel impulsionem rivi circum decurrentis, ita tamen ut iusta animi illorum voluntatem deducant ad ipsorum molina exinde aquam per ipsam glaream.

Veruntamen et quotiens provenerit supra ipsam glaream aut in ipsa glaream (aut in ipsa glaream) effici campo, ut dicere valeant tres boni homines circumstantes et idonei quod habilis fiat ipse campus ad fruges seminandas, relinquunt ipsum decursum aque ad fruges seminandas et iusta predictum campum sit illis licitum aut per supra dictam glaream deducere ipsam aquam tantum, ut de predicto campo nec glebas sumant nec ad diminutionem eum adducant. Veruntamen, si contigerit ab illis aut a successoribus illorum violari hoc pactum et tamdiu in obstinationis contrarietate perdurare voluerint, quousque necesse sit predicto Guandalgaudo aut coheredibus eius aut successoribus illorum infringere supra dictum regum aut conclusionem supra nominate aque aut ipsas resclausas, licitum sit Guandalgaudo et coheredibus illius aut successoribus illorum, absque ullo detrimento suarum rerum aut aliqua iniuria, hoc facere tantum: ut maneat predicto Vivano et Mironi et coheredibus illorum et successoribus, sicut superius scriptum est, per omnem supra dictam glaream firmissima potestas omni tempore, aut si etiam provenerit omne predictum alodium effici glaream, transducere et deducere atque derivare predictam aquam ad illorum molina et ad ceteras illorum utilitates faciendas. Et si Guandalgaudus aut coheredes eius aut successores illorum aut aliquis hoc pactum violaverit aut violaverint aut disrumpere voluerit aut voluerint, nihil proficiat, sed componat aut componant VI uncias auri purissimi Vivano et Mironi et coheredibus illorum aut successoribus. Et insuper hoc pactum firmum permaneat modo vel omni futuro tempore.

Et hoc est pactum firmitatis quod Vivanus et Miro et coheredes illorum fecerunt Guandalgaudo et uxori sue et coheredibus illorum et successoribus, quod ita incipit: «In Christi nomine. Ego Vivanus et Miro et Guilelmus et Aimo femina,

nos simul in unum, facimus tibi Guandalgaudo et uxori tue Guilie et Ricoaldo et Gauzberto [...] hoc pactum firmitatis et securitatis, ut ab hodierno die et tempore licitum sit vobis et successoribus vestris transducere ipsam aquam, unde vestra molina molunt, per ipsum nostrum alodium, unde nos dicebamus non debere transire predicta aqua, ut molunt exinde vestra molina, secundum animi vestri voluntatem et ad ceteras vestras aut illorum utilitates faciendas. Et nec nos ne ullus vivens homo utriusque sexus vos aut successores vestros aut de transitu predictae aque aut de predictis molinis aut de aliqua voce, que ad hoc pertineat, appetere presumamus aut presumat. Quod si facere presumpserimus aut presumperit, nihil proficiat, sed componamus aut componat vobis et successoribus vestris VI uncias auri purissimi. Et insuper hoc firmum permaneat pactum».

Actum est hoc VIII iduum iulii, anno XXXII regni Roberti regis.

S+ Mironis Guilelmi, S+ Guilelmi Guilelmi, S+ Em femine, nos qui hoc pactum securitatis fecimus et firmare rogavimus.

S+ Raimundi, vicari de Monteboy. S+ Bernardi Agilanis. S+ Guilelmi Audegarii. S+ Geriberti. S+ Guadalli. S+ Raimundi Guadamiri. S+ Arnalli Belliti. S+ Lupi Sancii Plancarii. S+ Adalberti Petri. S+ Gondeballi, in cuius audientia hoc definitum fuit.

S+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec scripsit et sss die et anno quo supra SSS.

219

1027, agost, 3

Els esposos Gombau de Besora i Guisla venen per dues unces d'or i un mul al preve-re Donadéu i el seu fill Ató, sacerdot, una explotació agrària a l'apèndix de Torelló, a la vall de Saderra, al comtat d'Osona, que tenen pel judici, la multa i la justícia per l'ho-micidi que va cometre Galí, fill del sacerdot Donadéu.

AACV, cal. 6, núm. 178.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 863.

In nomine Domini. Ego dom[nus Go]ndeballus et coniux sua, domna Gila, femina, vinditores sumus vobis Donadeo presbiter et filio suo Atone sacer, emtores. Per hac scriptura vindicionis nostre vindimus vobis casa [cum] curtes, solos et superpositos, hostios et ianuas et cum ipsa matheria et foveas que ibidem sunt et guttas et stillicinios et casales destructos et terras et vineas cultas et ermas vel cum omnes arbores seu vitis que infra sunt, pratis et pascuis, silvis et garricis, ortis, ortalibus, petris petrarum, aquis aquarum, viaductibus vel reductibus et molinos molentes et sua usibilia quod ad ipsos molinos pertinet et cum ipsos mulnares cum regos et

caput regos et cum ipsas callaricias et trillas. Q[ui est he]c omnia in comitato Au-sona, in appendicio Taurilione, in valle Sederri vel in eius termines. Advenit nobis per placitum vel per emendacionem et iusticiam que fecimus de omicidium que fecit Galindo, filium Donatdei sacer, sive per ullasque voces. Et affrontat hec omnia suprascripta: de parte orientis in ipsa Guardia vel in ipsa Mamola, de meridie in roca fundata vel in rio de Baialedo, de occiduo in vinea de Andrias, de circi in ipsa cuguleria que vocitant Boscatello. Quantum in istas affrontaciones includunt sic vindimus vobis ipsa omnia suprascripta ab integre ad franchitatem vel cum aliquis de feo, et est ipsum pre[cium] uncias II de auro et mulo I. Et nihil de ipso precio apud vos emtores non remansit. Est manifestum. Quem vero predicta omnia suprascripta que nos vobis vindimus de nostro iure in vestro tradimus dominio et potestatem ab omnem [integrie]tatem cum exios vel regressios earum a vestro proprio. Quod si nos vinditores aut ullus omo qui contra ista vi[ndi]cione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare set componat aut componamus vobis ipsa omnia in duplo cum sua inmeliacionem, et in antea ista vindicione firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vindicione III nonas augustus, anno XXXII regnante Roberto rex.

S+num Gondeballus. S+num Gila femina. Nos qui ista [vin]dicione fecimus et firmare rogavimus.

S+num Guadallo. S+num Balloveno. S+num Iocelino. S+num Ricardo.

S+ Senderedus sacer, qui hec scripsit die et anno SSS quod supra.

220

1027, novembre, 18

Conflicte entre Ermengol, bisbe d'Urgell, i el seu cunyat Renard, que, en nom de la seva esposa, Gerberga, germana del bisbe, li reclama el delme de l'alou d'Aiguatèbia. Renard sosté que la mare d'Ermengol i Gerberga va escripturar la venda del delme a Gerberga. El bisbe, però, desconeix el document i en posa en dubte l'autenticitat. El jutge Guifré, encarregat de dirimir el plet, sentència que l'escriptura ha de ser refusada. Renard, però, no ho accepta, i acudeix al jutge Sendred, que defensa la validesa del document. S'obre així un debat judicial durant el qual Guifré es manté ferm recolzat en la llei (Lex Visigothorum, IV.5.1, IV.5.2, II.5.7 i II.5.10). A la darrera sessió judicial, Renard ja no hi compareix, i Guifré sentència que el bisbe ha de posseir el delme i que l'escriptura mostrada per Renard ha de ser «posada en eterna damnació».

A ACU, perg. 253.

Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 416.

In virtute et nominis omnipotentis Dei cum domno Ihesu Christo suo dilecto, redemptore nostro, et Spiritu Sancto aequaliter regnante. Agnoscant cuncti per orbem prefatam indivisam et ineffabilem Trinitatem credentes, qualiter mota est ratio inter Ermengaudem, presulem Urgellensem, suique cognati Renardi, qui per vocem uxoris sue nomine Gerberga, germana iam dicti pontificis, appetivit iam dicto cognato episcopo pro causa decimi alaudis genitoris pontifici, que dicunt Aquatepida. Dicens vel asserens prefatus Renardus quod mater prelibato antestite fecit cartam emptionis filie sue uxorem Renardi et cum ipsa carta vinditione ipsum X^{mum} in uxoris sue transtulit potestatem. Contra hac petitione Renardi episcopus ita respondit: «Cartam quod modo proclamatis incognita est mihi et dubiam eam aestimo quia genitrix mea, socru vestre, talem non habuit inopiam ut suum decimum per vinditionem scripturam in suam confirmasset potestatem».

In hac vero altercatione advocatus fuit iudex Guifredus, quia prope fuit festa Sancti Michaelis ubi fue[runt] congregati Cocxani in loco. Qui hoc ut audiens talem dedit sententiam, ut si ipsa carta quem proclamabat vel hostendebat utilis vel legalis fuisset et iustissime ac legitime ac de rebus debitis patuerit esse conscriptam, sicut lex continet in scripturis parentum, quia mox prolator ille iurare cogatur nihil fraudis vel lesionis in ea quandoque aut a se factum esse aut ab alio quocumque pacto omnimodo cognovisse vel nosse, set ita manere sicut auctor eius eam voluit ordinare vel roborare; set quia lex eam exstirpat vel repellit invalida et exinanita poenitus debet esse relicta. Hoc vero audiens iam dicto Renardus, qui vocem uxoris prudentissime requirebat, noluit adquiescere consiliis vel sententiis iam dicti iudicis sed in magno accepit labore properando usque Cerdaniam pro Sendredo iudice, ubi pro hac causa moti sunt presul et iudex ab oppido Austoveri, quod est in Confluenti, et venti sunt in loco Sancti Iacobi Auracolisa ubi fecit eos prefatus Renardus ipso die in vacuum transire, quia ipsum diem cum ipso iudice ad hoc disputandum nullatenus voluit advenire.

Set transacto meridie adfuit ibi Renardus cum suo patruo archidiacono Pontio, quem iam dictus episcopus, bonitate repletus, pro hoc in ira non elevatus mutavit ei placitum usque in crastinum, ubi venti sunt ad ecclesiam Sancti Stephani in loco ville Luci, quia ibi advenerunt in occursum comite Guifredo qui ipso die transivit portum. Set remanserunt ad iam dicta ecclesia iam dicti iudices ad hoc discutiendum, ubi adfuerunt pariter episcopus et Renardus et Guitardus Mirone et multorum nobilium virorum ab utraque partium. Et quia hec ratio in solis iudicibus persistebat electio, discussio mota est inter illos. Ubi voluit Sendredus iudex ipsam defendere cartam per multis argumentis quem Renardus hostendebat, sed nullo modo potuit, quia iustitia Domini cum iam dicto Guifredo iudice restitit illi, in tantum ut ad inquisitionem et perscrutati-

onem legis pervenerunt. Quem primam sententiam, hanc dedit Guifredus iudex legis ita hostendendo V titulus constitutus est de naturalibus bonis in libro IIII° et ibi adfirmat lex quod iudicium ferant parentes de rebus suis. «Ideo abrogat a legis illius sententia, qua pater vel mater aut avus sive avia in extraneam personam facultatem suam conferre si voluissent potestatem aberent vel etiam de dote sua facere mulier quod elegisset in arbitrio suo consisteret, ista magis servetur a cunctis moderata censura». Ubi insequenter de dote sancxerunt ita. «Denique constituentes ut de dote sua mulier habens filios vel nepotes non amplius quam de quarta parte potestatem habeat ecclesiis atque libertis seu cuicumque voluerit conferre, et hoc causa mercedis». Quem hoc recognoscens iudex Sendredus set in aliquid redarguit taliter locutus est: «Recognosco quia ipsam cartam non est legis auctoritate facta, sed quia perhacta non invenitur qui eam dirumpat». Unde manifeste ad dirumpendum sufficienter hostendit Guifredus iudex proprialiter prima ita dicendo: «De turpis et illicitis rebus inter quascumque personas nullum pactum seu quamcumque definitionem ex omnibus nullo tempore decernimus posse valere». Iterum «de superfluis scripturis confectis de statu scripturarum solet dubietas in controversiis exoriri. Ideo precepto decernitur evidenti, ut quorumcumque virorum ac feminarum testamento donationes, dotes vel quascumque scripturas conficerit amplius quam lex iubet in quibuscumque partibus sive personis contra sanctionem legis de quarumcumque rerum distributione decreverit, maneat cuncta que salubrius subsistunt ex legis auctoritate. Illa sola decendant que contra legem inveniuntur manere descripta et scripture que secundum legis ordinem conscripte noscuntur ipse debent valere». Has vero auctoritates in libro II° posite sunt et ibi requirantur.

Pro hac vero meditatione ampliaverunt placitum episcopus et Renardus et mutaverunt eum in loco cenobium Sancta Dei Genitrice Maria Riopullo, terminato et constituto die feria IIII^a, XV die a Sanctorum Omnium festa. Ubi cum magna desudatione pervenit prefatus episcopus ab Urgello usque Minorisa, unde sumens ipsum iudicem et cum ipso pervenit usque Sanctum Petrum Sedis Viccum et deinde, cum militum ferme triginta, usque Riopullo ubi prestolantes Renardum nullatenus ibi accessit, quod magna lex posita est de tali iniusta fatigatione. Sed quia magna ex parte pontificis exultat iustitia, qui ex hoc per se et subditos suos prestus fuit rationem et legalem exhibere rationem, debet possidere securus et quietus absque iam dicta cartam inquisitione, quia ipsa cartam posita est in aeterna dampnatione. Et si hoc aliquis vult repetere vel inquirere sciat confirmatum hoc esse a iudicibus agnoscentibus Dei veritatem et revereatur et conquiescat victus per virtutem Domini Nostri Ihesu Christi, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus, iudex iustus et verus, per infinita secula seculorum, amen.

Acta sunt hec exemplaria seu securitatis atque defensionis legalis scripture XIII kalendas december, anno XXXII regni regi Rotberti.

SSS (*Senyal*) Gifredus iudex. Sig+num Poncii cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, qui haec supra digesta sunt legaliter subsistere sciens subscripsit SSS.

Ermemirus levita qui cum Guifredo iudice hanc sententialem et iudicialem scripturam scripsit et sub SSS die vel anno superius roborato.

221

1028, febrer, 21

A petició del bisbe de Barcelona Deusdat, Regiat, la seva esposa, Adelaida, i el seu fill Guitard reconeixen que retenen injustament un alou dels Banyols, al territori de la ciutat de Barcelona, que Bonadona, germana de l'antic bisbe de Barcelona Vives, va vendre a Regiat i que pertanyia per dret a la seu de Barcelona com a càstig pel furt d'un calce d'or per part de Recesvind. Regiat i la seva família tornen l'alou al bisbe Deusdat després de reconèixer que l'alou mai no va ser de Bonadona.

A ACB, perg. 1-2-719.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 410.

In nomine Domini. Ego Regiatus cum uxore mea, cui nomen Adalaizis, et filio meo, cui nomen Witardus, hanc scedulam nostrae professionis confirmantes, patefacimus tam presentibus quam futuris quod iniuste et absque iudicio legum retinebamus alodium quod quedam Bonadomna femina, soror quae fuit Vivani, presulis Barchinonensium, vendidit mihi Regiato in territorio Barchinonne civitatis, in Bagneolis, in variis locis situm, quem iuris debet esse aecclesiae sedis urbis predictae, eo quod fuit hoc alodium cuiusdam Recesvindi qui iusto ordine his rebus caruit in audientia comitum et iudicium pro furto aurei calicis quod fecit huic aecclesie supra notate in manum predicti Vivani pontificis. Nam iste episcopus tenuit et habuit eum, sed nescitur quomodo transivit in ius dominationis sororis suae supra dicte. Idcirco ad petitionem Deusdedit episcopi, hoc ita esse recognoscentes, reddimus Domino et supra dicte cathedrali aecclesiae in manu Deusdedit et canonicorum eius omne supra dictum alodium, quod in Bagneolis umquam tenuit iam dicta Bonadomna. Et si aliquam vocem aut aliquod ius ad future proclamationis ibi habemus aut habere debemus, aut aliquis homo aut femina per nostram vocem aut per alias omnimodas voces de iure illius, hoc revocantes et accipientes, totum integriter damus et confirmamus in ius sedis predictae, episcopi et canonicorum eius, cum illarum rerum edificiis omnibus et melio rationibus de hoc quod ut profectu istius comparate adiectum est, cum

exiis et regressibus rei, simul cum aliqua parte terre site iusta vineam sedis supra nominate, quam huic aecclesie et cannonice eius domus damus pro remedio animarum nostrarum. Habetque terminum haec terra, que est in suburbio civitatis iam dictae, de parte orientis in vinea trilaeae huius sedis, de meridie in calle publico, de occiduo in farragenali cuiusdam Adroarii, de septentrione in farragenali cuiusdam Segfredi. Quantum possessionis namque terre concluditur infra hos terminos, tantum damus huic aecclesie in manu Deusdedit presulis et de nostro iure in suum hoc tradimus dominium et potestatem, ita ut cannonici huius faciant ex hoc per vocem cannonice domus quod et de aliis munificentis huius cannonice faciunt; necnon et de supra dicto alodio, quod in manu Deusdedit reddimus, ita faciant, quia volumus ut semper cannonici supra dicte sedis his rebus omnibus supra dictis utantur, cum omnibus illarum terminis et affrontacionibus. Quod si nos aut aliquishomo utriusque sexus contra hanc scripturam redditionis et donationis venerimus aut venerit ad inrumpendum aut in aliquo eam dimmovere aut diminuere aut appellare conati fuerimus aut fuerit, cum fraudatoribus rerum aecclesiasticarum in Averni ignibus ultionem dignissimam recipiamus et insuper pro temporali pena componamus supra dicta omnia, que reddimus simul et damus, in triplum. Et insuper hec scriptura firmitatem in omnibus obtineat et hanc triplationem cannonici iamdicti ad usum illorum applicare non differant, tam presentes quam futuros.

Actum est hoc VIII kalendas marcii, anno XXXII regni Roberti regis.

S+ Regiati. Ego Regiatus, qui ob cecitatem oculorum corporis non valens propria manu scribere et hanc scripturam nomine meo corroborare signo aliorum hominum solito, mea impressione eam corroboravi et corroborari testibus rogavi. S+ Adalaizis, que omnem meam vocem in hac donatione et redditione, ut superius insertum est, confirmo. S+ Guitardus Regiato.

S+ Ermemirus, levita et sacricrini. S+ Vivas, sacer et iudex. S+ num Guadallus. S+ Elias presbiter SSS. S+ Poncii Bonifilii, clerici et iudicis.

Ego Bonusfilius Marci, hanc scribens scribturam, iterum subscripsi SSS die et anno quo supra SSS.

222

1028, maig, 6. Capellades

Davant els jutges Vives i Ponç Bonfill Marc, nobles i clergues, es dirimeix el conflicte que enfronta Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, amb Guasca, vídua d'Amat i tutora del seus fills, pels termes de l'alou de Capellades que va pertànyer a la vescomtessa Geribergera i els molins que hi havia i que es van perdre a causa de la sostracció

de les aigües i la construcció d'uns nous molins per part d'Eldebrand i Bradila en ús del dret dels termes del castell de Claramunt. Guasca argumenta que ho posseeix tot legalment pels termes i drets del castell. L'abat, però, presenta quatre testimonis que declaren que l'alou, amb aigües, molins i altres béns, va ser de la vescomtessa Geriber-ga i que després de la seva mort, i durant més de trenta anys, de Sant Cugat, declaració que s'acompanya de la inspecció i el reconeixement dels termes.

[A] Original no localitzat.

BACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 598, f. 190r-191r. Còpia del segle XIII. Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 509.

Iudicium

Hac noticia iudicii continetur qualiter acta fuit audiencia inter Guitardum, abbatem monasterii Sancti Cucuphatis, et inter Guascham, uxor que fuit Amati, nobilissimi viri, agentem tutelam filiorum suorum, assistentibus iudicibus Vivano et Bonofilio Marco, aliisque idoneis viris Mirono Sindaredi, Petro Aurucii, Sesmundo Ananiae, et Gauzfredo, et Lobatono et Bernardo Sindaredi et Oddono Ermemiri et Guilelmo Teudmari et Riculfo Ballomari et Raimundo Geriberti et Bernardo Goltredi et Guilaberto Bonucii, et Amato et Bonofilio monachis, quoque Atanagildo et Schuvano et Gerberto, clericis, etiam Ermengauda levita, et Domnucio et Adroario presbiteris, necnon et Ieorgio et Marcutio, propter contencionem quandam que orta erat inter utrosque causantes pro terminis alodii quod fuit Geriberge vice comitisse et quosdam decursus aquarum et propter quaedam molina sita in supradicto alodio vice comitisse que destructa erant ob subtractionem aquarum, unde solita erant molere, quas de excursibus antiquis per vocem terminorum castri Clarimontis subtrahebant quidem homines Eldebrandus et Bradila, unde novo ordine et non iusto edificaverant molinum. Dicebat enim iste supradictus abbas iniuste caruisse suis decursibus aquarum et terminis sui alodii et molinis.

Et haec supra dicta Guascha dicebat [se] recte hec omnia possidere quae iste petens requirebat per terminos predicti castri. Ad quas sopiendas lites secundum ordinem legum, iudices, requisitis testibus, invenerunt ad partem predicti Guitardi satis idoneos viros, qui testificaverunt quod hoc quod iamdicta Guascha volebat defendere per vocem filiorum suorum et terminorum iamdicti castri, Geriberga vice comitissa, et post mortem eius servientes Deo in aula Beati Cucufati Martiris Octavianensis possederant per hos XXX presentes annos et amplius, et melius erat atque iustius iuris Sancti Cucufatis per vocem largitionis, quam ex inde illi, fecerat supradicta Geriberga, quam alicuius hominis qui hoc per vocem terminorum castri Clarimontis defendere volebat. Haec sunt autem nomina testium qui hoc iureiurando testificaverunt ita dicentes.

Iuramus nos testes Ermemirus et Ennego et Guifredus et Agela per Deum Patrem omnipotentem et per Iesum Christum Filium eius atque per Sanctum Spiritum confitentes hanc Trinitatem, unum et verum Deum esse, et per altare consecratum Sancte Crucis quod situm est in aeclesia Sancte Marie Virginis, condita in comitatu Barchinonensis, ad ipsas Capellatas, quod nos scimus videndo et pleniter cognoscendo quod Geriberga, vicecomitissa, et post mortem eius servientes Deo in aeclesia Beatissimi Cucufatis Martiris Octavianensis possederunt et tenuerunt ad proprium alodium sine ulla aliqua legali interrupcione ipsum alodium quod predicta Geriberga habebat in ipsis Capellatis, simul cum hoc quod Guascha, femina, vult vindicare ad opus filiorum suorum per vocem terminorum castri Clarimontis, et unde intencio est inter ipsam et Guitardum abbatem terras scilicet atque vineas, arbores et molina, prata atque pasqua et aquas et casas et domos, cultum et eremum et decursus aquarum per hos XXX annos et amplius presentes, sicut nos determinavimus in presentia Deusdedit, episcopi Barchinonensis, aliorumque multorum perinde ambulando et terminos istius alodii demonstrando, scilicet de rippa alodii Sancti Cucufatis, quod Ieorgius presbiter laborat recte gradiendo ad partem occidentalem per ipsum limitem qui est super molina horum hominum Ennegonis q[uo]que et Ermemiri et filiorum Savarici usque in ipsam ruppem que terminus est castri Clarimontis, que est prope molinum Petri, iusta quam terminum fiximus, et inde ambulando per vetustissimum regum qui est subtus iamdictum molinum Petri usque ad rippam alodii quod tenet supranominatus Ieorgius per terminum Clarimontis ubi nos terminum fiximus et inde pergendo et terminum demonstrando per ipsius rippae limitem que est super ipsam stratam et super molinum destructum quod iniuste edificaverunt predicti Eldebrandus et Bradila usque in locum qui est subtus molinare destructum ubi terminum fiximus.

Et nos ea quae dicimus recta et vera esse profitemur per super adnexum iuramentum in Domino, et ulla fraus aut ullum malum ingenium hic in nostro testimonio impressum non est sicut supra scriptum est, vidimus teneri et possideri per hos XXX presentes annos et amplius iam dictum alodium et res atque decursus aquarum unde hec intencio vertitur ad integram proprietatem a predicta Geriberga, et post mortem eius a servientibus Deo monachis in archisterio Sancti Cucuphatis per terminos supradictos quos demonstravimus et pro quibus nostrum testimonium in Domino dedimus ad sopiendam supradictam intencionem per textum istius iudicii quod predicta Guascha recepto testimonio a nobis testibus una cum iudicibus confirmavit et omnem vocem futuri negocii evacuavit atque extinxit.

Actum est hoc [II°] nonas maii, anno XXXII° regnante Roberti, regis.

(*Senyal*) Ermemiri, S+m Ennegonis, S+m Guifredi, S+m Agelanis, nos qui hoc testimonium dedimus et firmari a testibus rogavimus.

S+m Poncii, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex. S+m Vivas, sacer et iudex. S+m Mironis Sindaredi. S+m Sesmundi Ananie. S+m Gouzfredi. S+m Lobatoni. S+m Bernardi Sindaredi. S+m Oddoni Ermemiri. S+m Guilelmi Teudmari. S+m Riculfi Ballomari. S+m Raimundi Geriberti. S+m Bernardi Goltredi. S+m Gilaberti Bonucii. S+m Amati. S+m Bonifilii. S+m Petrus.

S+m Ego Guascha, femina, que hos testes ad testimonium recepi, et ad hanc intentionem extinguendam nominis mei signo corroboravi. S+m Adroario sacer SS. Ermengaudus levita SS. S+m Trasovado, qui vocant Donucio, sacer SS. Danagildus, presbiter et monachus, SS. Scluva, presbiter et monachus.

S+m Poncii, cognomento Bonusfilius, clericus et iudicis, qui haec scripsit et SS cum litteris rasis et emendatis in linea XXVIII ubi dicit terminum fiximus et in trigesima ubi dicit in locum qui est et in XXX ubi dicit subtus molinare destructum ubi terminum fiximus sub die et anno prefixo.

223

1028, setembre, 1. Montornès del Vallès

En una audiència celebrada al pòrtic de l'església de Sant Sadurní de Palau d'Almanla, a Montornès del Vallès, a què assisteixen Gombau de Besora i molts altres, Ponç Bonfill Marc, jutge de palau, dirimeix el contenciós que enfronta Miró Guillem amb la seva mare, Beliarda, per raó de l'heretat que Guillem, pare de Miró, va deixar al seu fill en testament, trilles i cases i l'església de Sant Martí, a Santa Maria de Martorelles, al Vallès, al comtat de Barcelona.

A ACB, perg. 1-1-877.

B ACB, LA, III, ff. 6b-d, doc. 15.

Ed.: MARCA, *Marca hispanica*, ap. 204. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 419.

Cum, in nomine Domini, diversorum causa remediorum constet iudices esse creatos, decet ipsos ut, qualiter eorum audientiis lites negociorum finem accipiunt, conscriptis iudiciis ordine pendant tam presentibus quam futuris. Igitur ego Bonusfilius Marci, iudex palatii, quomodo terminum causa accepit, que orta fuit inter Mironem Guilelmi et matrem suam, cui nomen Belliardis, huius meae notitiae patefacere curavi titulis. Accidit namque mori patrem predicti Mironis denominatum et moriens causa immeliorationis per ordinem testamenti testatus fuit illi partem rerum suarum, id est, ipsum solarium cum trileis et terrulis que in circuitu sunt, et domibus et aecclesiam Sancti Martini, quod ipse conditor habebat in comitatu Barchinonensi, in Vallensi, in loco cognominato Martorelias. Tempore autem quo crevet predictus Miro et voluit capere hereditatem sive immeliorationis,

mater eius iam dicta propter quasdam hereditates luctuosas filiorum suorum, quas retinebat in rebus iam dicti Guilelmi, ostendit conditiones sacramentorum testamenti predicti Guilelmi dissonas huic testamento, in quibus resonabat quod Guilelmus predictus iusserat ut unusquisque filiorum suorum, excepto Mirono iam dicto, tantum hereditatis accepisset ex rebus suis quantum hereditas predictae immeliorationis erat, et sic unusquisque filiorum suorum, simul cum eodem Mirono, ex residuis rebus singulas cuperent hereditates.

Ex quo magna altercatio fuit inter rationales exorta. Ad ponendos autem harum litium modos, quia mos est et institutio legis ut conditiones sacramentorum, que aedite fuerint ex serie testamentorum ultimae voluntatis defunctorum, infra sex menses coram quolibet sacerdote pateant publicandae. Et quia institutio legalis est ut conditionibus aeditis a iudice ex voluntatibus defunctorum extremis promulgatis in solis tantummodo verbis coram iudice ipsi, qui hoc iniunctum habuerint, sua iuratione confirmet, ego, iam dictus Bonusfilius, ut vidi predictus conditiones, quas Belliardis supra dicta ostendebat, et recognovi quod aliquis previdentium iudex voluntatem defuncti verbis solummodo aeditum non superponendo ordinat in textu conditionum, sed separatim toto prius conscripto textu testament[i] previsa ipsa superpositione litterarum et dictionum non aequo ordine positarum, iudicavi quod comprobatum debebat existere per idoneos testes, quorum nomina ipse conditiones retinebant, aut per alios quibus hec causa cognita fuisset secundum leges, quod infra sex mensium spacio coram iudice fuerunt sacramentis confirmate predictae conditiones ostense in mea audientia, et tunc coram ipso iudice simili modo voluntas que ibi superposita inveniebatur, ipsi qui eam iniunctam habuerunt sua iuratione confirmaverunt, et tunc supra dicta voluntas verborum superposita stabilis haberetur.

Sin autem hac comprobari non valebat, invalidum debebat existere omne quod plus resonabat in predictis conditionibus quam quod scriptum erat in iam dicto testamento, et Miro supranotatus ipsam immeliorationis partem, que in ipso testamento resonabat, habere debebat extra fratres sororesque suas. Et insuper in aliis omnibus rebus, que fuerunt patris sui iam dicti, sicut iudicari potest, legaliter hereditatem integram debebat accipere qualem unus ex fratribus suis. Et ut hoc iudicium nunc et ab incepto roborem plenissimum obtineat, tam sua quam testium manu corroboravit et supra dicto Mirono res sibi testatus per iam dictum testamentum consignavit. Si quis autem hoc iniuste dirumpere temptaverit, quantum de iniusta petitione et pro iudiciss suspicionem legibus continetur, componat.

Acta est hec audientia in presentia domni Gondeballi et Guilelmi et Raimundi archilevite, utrorumque fratrum, et Raimundi, viri supra dicte Belliardis, et Bernardi Ovasii et Lupi Sancii et Seniuldi et Bernardi et Geriberti aliorumque multorum in porticu Sancti Saturnini ecclesiae, site in Palacio de Almanla vel in eius confinio.

Scriptio huius iudiciiz kalendis septembris, anno XXXIII regni Roberti regis.

S+ Ego Poncius Bonusfilius, eo quod supra dictos testes non inveni a parte Belliardis, hoc iudicium feci et firmari testibus rogavi. S+m Vorgius. Marcus SSS. S+ Amalerici Gontardi. S+ Brocardi. Guifredus levita, qui et iudex sub SSS.

S+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec scripsit et SSS die et anno quo supra SSS.

224

1029, gener, 8

Acord judicial o acta de pacificació i definició feta per mediació del jutge i sacerdot Adalbert en presència del comte Guillem I de Besalú i altres pròcers en el conflicte entre el sacerdot Esteve, d'una banda, i la dona Emó i els seus fills, Guillem, Bernat i Ramon, de l'altra, sobre els drets d'ús d'aigua a Cabanelles, al comtat de Besalú. S'acorda que Emó i els seus fills podran prendre aigua de la terra d'Esteve dos dies la setmana i quatre hores cada diumenge de l'any i que Esteve podrà fer el mateix a la terra d'Emó i els seus fills quatre dies la setmana i vuit hores cada diumenge de l'any.

AADG, Mitra, cal. 23, núm. 51.

Ed. MARTÍ, *Els inicis*, ap. 178. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 197.

Pacta vel placita que per scripturam legitime hac iustissime facta sunt, dummodo in his dies vel annus sit evidenter expressus, nullatenus inmutare permittimus. XI° kalendarum ianuarii fuit Adalbertus sacer et iudex in comitatu Bissullunense, in Kabannellas, ad placitum inter Stephanum sacerdotem et Wilielmum levita et fratres eius Bernardum et Remundum, pro intencio que erat inter illos de aqua quam solita erat discurrere ad orta et opus eorum et, pro vulneribus de ominibus prefati, Stephani hanc querellam petivit ante iam dictum iudicem. Prius vero querelavit se prelatu Bernardus et fratres suos de aqua qua discurrere solita erat ad opus illorum iam dictus Stephanus eam discurrere non dimisit. Iudex inquisivit quomodo usitatum fuit retro. Que dixit: «Triginta annis habet et ultra quod nos et pater noster eam quiete tenemus». Requisitum est eis utrum verum sit aut non; testimonio possumus aprobare quod ita est. Dum irent requirere testes, Stephanus hoc dedit responsum: «Non est eis opus testimonium quia pater eorum per consensum patris mei eam tenuit infra istos triginta annos et postea dum vicxit». Iudex vero requisivit si potuisset hoc per testes convinci; respondit: «Possum». Et allati sunt testes et veridicum dederunt testimonium.

Post octavum decimum diem reversi sunt in prefatum placitum ubi fuit Ademarus procer, dum ibidem essent supervenit domnus Wilielmus, gratia Dei

comes, et cum eo ex proceris suis Petrus Petrapertusensi et Arnallus Arnalli et fratres sui Bernardus et Reimundus et Ermemirus et aliis proceris et equestribus plurimis. Ante prelatum comitem hanc pacificacionem inter se fecerunt, ut prelibata aqua sicut mos solitum fuit discurrere ad opus illorum vetare ullus non audeat et in quacumque loco Emo femina et filiis suis prelatu Wiliemus et Bernardus et Reimundus infra terris aut in terra de iam dicto Stephano apprehendere voluerint licitum sit eis duobus diebus in omni ebdomade et dominica quattuor oris in omni anno absque ulla contrarietate. Similiter et iam dictus Stephanus infra terris aut in terra de prefata Emo et de iam dictis filiis suis in quacumque loco iam dicta aqua ducere vult, quattuor diebus in omni ebdomade et de dominica die octo oras in omni anno licitum sit ei sive ad domos seu ad ortis absque ulla contrarietate. Siquis autem anc diffinicionem seu pacificacionem temerare voluerit non hoc valeat vindicare, set libram auri coactus exsoluat et in antea hanc pacificacionem vel definicionem firma et inconvulsa permaneat in aevo.

Facta hanc scripturam pacificacionis seu difinicionis VI idus ianuarii, anno XXXIII regnante Rodberto rege.

Sig+m Emo. Sig+m Reimundus, qui hanc pacificacionem atque difinicionem fecimus et firmare rogavimus. Sig+m. Sig+m. Sig+m. Sig+m. Sig+m. Sig+m. Sig+m. Sig+m.¹ Wielmus comes gracia Dei. SSS Adalbertus sacer et iudex.

225

1029, març, 13. Vic

A la seu de Vic, el jutge Guifré resol el conflicte que enfronta el monestir de Sant Pere de Casserres amb Guitard Taravau per un alou dels Angles, al terme de Roda. El representant de Sant Pere sosté que el difunt Ramon Drogu va donar l'alou al monestir, i Guitard respon que això no és possible, ja que prèviament el va donar al seu sogre, Olibà de Cabrera. El vescomte Bremon i l'abat Reinard, però, testimonien que quan va fer aquesta donació Ramon Drogu havia perdut la raó. Acceptat aquest testimoniatge, el jutge confirma la possessió de l'alou a Sant Pere.

A BUB, Pergamins de Sant Pere de Casserres, C/20. Original.

[B] BSB, ms. 434. Còpia de 1736 extraviada.

Ed. VICENS, «Transcripció», núm. II/132. *LLOP, *Col·lecció*, doc. 130.

In Dei omnipotentis nomine. Sciant omnes Deum credentes quia motus est placit in Sede Vico inter cenobium Sancti Petri Kastrum Serres et Witardo

1. Vuit signatures sense subscripció

Taravellense, de alaude quod condam Reimundus Drogus relinquit ad prefatum cenobium. Dicens prephatus Witardus quod facere non potuit quia karta exinde fecit ad socrum suum Olibane de Chapraria. In hac vero audientia fuit Bremundus vicescomes, qui cum Reinardo, abbate suam, exhibuit legalem testimonia ante Wifredo iudice, quia quando ipsa karta fuit facta quod Witardus ostendebat Reimundus prephatus auctor demenserat et alienatus asensa. Et ideo ego Wifredus iudex per condicionibus editis recepit ipsos testes et confirmo ipso alaude in potestate Sancti Petri et postestati de Reimundus ut ab hodierno die in antea eum habebant quem ad modum constituit vel ordinavit prephatus Reimundus. Condiciones vero testium que pertinet ad huius negocii reservate vel condite sunt in ipso cenobio. Et si quis hoc disrumpere voluerit libram auri persolvat et hec consignacio firma permaneat. Est autem iamdictus alaudes in ipso Angulo in terminio Roda et sunt domos et terras et vineas et molinos cum terminis et pertinenciis, et exiis vel regresiis. Kartam vero qui ostens[a] placito fuit in nomine Olibane caprariense evacuata fuit, et ex in antea permansit quem ad modum premissum est cum testibus qui incondicionibus resonant.

Facta definicione III idus marcii, anno XXXIII regni Radeberto rege.

Guifredus levita, qui et iudex, qui cum Guitardo recep[...] testes et sub SSS. Hecfredus, gracia Dei abba, SSS. Suniarus monaco SSS. Wilielmus SS.

SSS Petrus levita rogitus scripsit et subscripsit die et anno quod supra.

226

1029, març, 13. La Seu d'Urgell

El comte Ermengol II d'Urgell, acompanyat del comte Ramon IV de Pallars Jussà, el vescomte Guillem I d'Urgell, Arnau Mir de Tost, Isarn de Caboet, Guillem de Lavansa, el jutge Arnau i altres, es presenta a la Seu d'Urgell i acusa el bisbe Ermengol de tenir injustament la vila o les viles de Tuixén, que, segons que diu, el seu avi, el comte Borrell, va donar a la seva dona. El bisbe, però, nega l'acusació, i afirma que el comte Borrell va donar Tuixén a la seu, donació que van ratificar el comte Ermengol I i el mateix Ermengol II quan tenia catorze anys el dia de Tots Sants. En sentir-ho, el comte evacua Tuixén, en confirma la donació i hi afegeix la tercera part del teloni del mercat.

A ACU, perg. 259.

B ACU, LDEU, I, f. 72, n° 197. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 425.

Omnibus non habetur incognitum sed quibusnam patefactum, qualiter venit Ermengaudus Urgellensis comes et marchio, vir clarissimus, XVIII anno Nativitatis

sue in sede Sancte Marie Vico ad diem Nativitatis Domini Nostri Ihesu Christi cum obtimatibus suis, id est Raimundo Ermengaudo, comite Palierensis, et Wilelmus vicescomite et Arnallo de Tost et Ricardo Altemir et Isarno de Cabodez, cum Arnallo avunculo suo, et Raimundo prolem Borrello Taravallensi et Arnallo iudice et Wilelmo Lavanciensi et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem residebant, petivit supradictus Ermengaudus comes Ermengaudum episcopum quod iniuste tenebat ipsas villas de Toxen per vocem predicte sedis, quod ille comes abebat scripturam donacionis quem fecit Borrellus commes, avus suus, ad coniugem suam, et alia scriptura quem fecerunt homines de Toxen ad comitem Seniofredo.

Ad quod prefatus episcopus respondit: «Hoc quod ad me requiritur iuste debet esse alme Marie Sedis quoniam has villas cum illorum pertinentia domnus Borrellus commes bone memorie, cui Deus indulgeat, fecit scripturam donationis predicte sedi, et Ermengaudus filius eius, pater tuus, fecit similiter. Postmodum vero tu ipse domne fuisti in sancte predicte Sedi in festivitate Omnium Sanctorum cum obtimatibus tuis post transactos XIII annos nativitatis tue, tribuente superna clementia, pro amore divinitus celestis patrie et pro timore orribili gehenne penarum, agnovisti hoc quod fecerunt genitores tui et fecisti scripturam donacionis seu recognitionis de ipsas villas Domino Deo et Sancte Marie Sedis in perpetuum».

«Hec ut audivi hec omnia ego Ermengaudus commes recognoscens me dignum et rectum esse ipsas villas permanere in potestate Filio Dei et Genitricis sue, integerrime confirmo ipsas villas in potestate Sancte Marie simulque exvacuo de omnes voces meas, de omnes voces meas in perpetuum abituras, cum omnibus illorum pertinentias et cum terminos et infra terminos istarum villarum. Id est de parte orientis in iovell Iovemir et in ipso collo Gosal, et de meridie in monte que dicunt l'Arb, de occiduo in domum Sancte Eulalie, de parte vero circi in Kanidell vel in ipso Epinalbo. Quantum infra istas affrontationes includunt sic me exvacuo et confirmo in potestate Domino Deo et predicte sedis in perpetuum habituras. Sed tantum preco et supplico domno pontifice ut iam dictas villas teneant ipsi channonici Sancte Marie sedis Deo ibidem servientes ut cotidie intercedant ad dominum pro delictis meis».

«Ob igitur in Dei omnipotentis nomine, ego Ermengaudus gratia Dei episcopus, cum iussione seniori meo domno Ermengaudo comite, cui vita longa sit, dono istas villas superscriptas cum omnia sibi pertinentia ad ipsa kannonica Sancte Marie predicte Sedis quod constituit avunculus meus domnus Salla episcopus, bone memorie, et ego post eum indignus et peccator, ut ipsi kannonici Deo servientes teneant et possideant ipsas villas supra scriptas, cum ipsas ecclesias que ibidem sunt fundatas, cum decimis et primiciis et taschas et cum omnia sibi pertinentia, omnia et in omnibus quicquid dici vel nominari potest homo totum ab integrum».

«Et ego Ermengaudus comes hanc scripturam donacionis firmo et corroboro, et insuper dono Sancte Marie et ad ipsa channonica terciam partem tolonei ipsius merchati quod ad ussum meum tenebam. Decerno et confirmo ut in ipsa Sede cunctis temporibus ad negotiandum gentes occurrere non obmittant».

«Decernimus itaque atque perenniter statuimus ut nullus comes vel episcopus aut vicescomes seu vicarius, vilicus, prepositus, ductor aut procurator seu cuiuslibet ingenuus atque etiam servus vel ulla persona nobilis vel ignobilis, clericus vel laicus temerario ausu presumat aliquod exinde abstrahere vel disrumpere nec aliquid invadere nec ullo modo ledere presumat. Et si hoc fecerit vel aliquid presumptiosus extiterit aut aliquid exinde tulerit vel invaserit, disrumpere vel infringere presumpserit, secundum kannonicham auctoritatem reddat in quadruplum. Si vero superbus vel contemptor extiterit et emendare noluerit sit dampnatus et excommunicatus vel reservatus in die ire furoris Domini, et cum apostata angelo qui contra conditorem suum tumidus se erexit in orribili loco vel in antra seva sociatus nunc et in evum. Qui vero custos et observator extiterit, gratiam et benedictionem a domino Deo iusto iudice consequatur. Et in antea ista scriptura donatione plenam et firmissimam obtineat roborem et inconvulsibiliter permaneat omni tempore».

Facta ista scriptura donationis III idus marcii, anno XXXIII regni Roberti regis pollentis in Francia.

+ Ermengaudus gratia Dei comes SSS, Ermengaudus ac si indignus gratia Dei episcopus SSS. (*Senyal*), qui ista donatione fecimus et testes firmare rogavimus. Wilelmus, gratia Dei abbas SSS. Sig+num Wilelmus vicescomes. Sig+num Arnall de Tost. Sig+num Miro Geriberto. Sig+num Arnall de Chaboez. Sig+nurn Raimundo Ermengaudus comes. Sig+num Trasovario de Capolad. Radolfo archisacer SSS. (*Senyal*). Miro sacer SSS. (*Senyal*). Sig+num Wilelmus archilevita. Seniefredus levita custos SSS. (*Senyal*). Seniefredus sacer sacricustus +. Arnaldus iudex SSS. (*Senyal*).

Petrus sacer, qui ista donatione vel scriptura scripsi et sub die et anno quo supra.

227

1029, juny, 10

Davant Ermessenda, comtessa de Barcelona, Girona i Osona, acompanyada de jutges i magnats, l'abat Guitard del monestir de Sant Cugat del Vallès acusa Ilia i Dagobert de posseir injustament un alou del monestir al lloc de Valle Sterria. El judici acaba amb el reconeixement dels drets del monestir.

[In nomine Domini. Ego Ilia et Dagoberto, nos insimul donatores ha]nc securitatem prompto animo facimus. Notum sit omnibus hominibus tam presentibus, scilicet quam et futuris quomodo petivit domnus Witardus abba ante domna Ermesin[dis comitissa], [...]dus Riurense, et Odegarius de Mulnels, et Iodfret Bernardus, et Iotbertus de Chamons, et Remundus Oliba, et Iotfrandus Mirone, et in audientia iudices iuste iudican[tes] [...] ipso clochario et ad aliorum plurimorum qui longum est dicere, nos suprascripti Ilia et Dagberto de scripturam commutationis que fecit domno Odone episcopo cum iure [...] et Sancti Cucuphati in e[om] modo ut pater meus me dedisset ad servitium de Sancti Cucuphati per monachum cum mea hereditate; quod si hoc non fecisset alaudem suprascripti de Sancti [...]to, sicut resonat in scriptura commutationis quod ostendit domnus Witardus abba in audientia supra scripta. Propterea misit domna comitissa ad alaudem [...] [at]que alios quod pater me[us] atque nos donamus atque vendidimus, misit in potestate domno Witardo abba. Et ideo nos ut talia vidimus, ibimus ante domna comitissa [...]s et ostendimus scripturam falsitatis in presentia domna Ermesindis comitissa et Poncio, caput scole, et Berenguer Ollomar et Iotfret Bernardus et [...] [Gui]lhelmus Gischafret et Bonifilius Sunner et aliorum plurimorum nobiliorum hominum. Postea suprascripta comitissa in horum audientiaprehendit scriptura [...]t pariter in potestate de Iotfret Bernardus usque ibi iudices fuissent qui iuste iudicium iudicassent, sicut facere debent iuxta leges Ietichas ubi dicit [...]. Propterea nos suprascripti Ilia et Dagberto recognovimus directum Domino Deo et Sancti Cucuphati de ipsum alaude suprascriptum quod iniuste eum tenuimus [...] de pater meus atque de viro meo nomine Bonushomo, qui est quondam et per metum condemnationis, ut nos non condempnet lex falsitatis, donamus omnem alau[dem] quod habemus i]n valle Esterria in omnes locos ut in iure et dominatione cenobio suprascripto stet omni tempore aput alaudem suprascriptum quod recognovimus in [...] [supra]scripto alaude, ut nec nos nec ullus homo viventis utriusque sexus amplius inquietare audeat te domnus Witardus, abba vel servi[entes] [...] dominatione de predicto loco fiat omni tempore iugiter in secula. Et qui hoc inquietare voluerit, vel presumpserit ad nichilum eveniat eius pe[titio, et] pectet Domino De]o libram auri cocti, et in antea ista securitate vel evacuatione sive donatione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista segurita[te vel evacuatione] [...], [anno X]XXIII° regnante Rotbert rege.

S+m Ilia, S+m Dagberto, nos qui ista securitate vel evacuatione fecimus, firmavimus et testes fir[mare] rogavimus].

S+m Ballomar. S+m Iclane. S+m Ebrinus. S+m Adalbertus. S+m Geraldus. S+m Ssegud sacer. Gauzfredus sacer SS. S+m Ioan. S+m Sendredo Stefano. S+m Privado. S+m Raimundo. [S+m] Sunifredus sacer.

Raimundo sacer, qui istos suprascriptos testes scripsit IIII ydus iunii [...] [securi]tate vel evacuatione scripsi et SS die et anno quod supra.

228

1029, agost, 23. Vic

Resolució d'un conflicte que feia temps que enfrontava Hug de Cervelló i el seu nebot Bernat Sendred amb Oliba, bisbe de Vic, pels termes que separen els castells de Tous i la Roqueta. Un primer judici, portat pels jutges Guifré i Bonfill, es fa en presència del comte Berenguer Ramon I i la seva mare, la comtessa Ermessenda. Mort Hug de Cervelló, però, el conflicte revifa. El bisbe Oliba es trasllada llavors a Sant Martí de Tous amb l'objectiu de resoldre la qüestió sobre el terreny, però no ho aconsegueix. En el judici explicat en aquest document, que té lloc davant el jutge Guifré a Vic, els testimonis del bisbe declaren que els territoris en litigi han pertangut durant més de trenta anys a la seu de Vic, i, en conseqüència, el jutge sentència a favor d'aquesta part.

AACV, cal. 9, episc. II, doc. 32.

Ed. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 95. BENET, *La família*, ap. 8. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 877.

Cunctis katolice fidei credentibus iustitiamque diligentibus, presentis et posteris, cognitum sit quia peracta definitione quod Ugone de castro Cervilione et Bernardo Sendredo, nepote suo, peregerunt cum Olibane, presule sancte sedis Vicensis ecclesie Ausonensis, de terminos inter castrum Tovuos et castrum Rocheta. Postquam legaliter superati sunt atque professi quemadmodum testes a parte sede Sancti Petri per terminum de Tovuos, per conditionibus editis testificaverunt manibusque sicut conditiones terminos designant prefato Ugone et Bernardo firmaverunt et subscribendo roboraverunt, in conspectu Berengario comite matricae sue Ermessindis, comitisse, iudicum quoque ordinantium Guifredus et Bonusfilius, ceterorumque procerum assistentium. Ubi prefato Ugone et Bernardo per vocem Sancti Petri et in manus iamdicti pontifici per tricennale tempore possessione recognoverunt manibusque subscribendo firmaverunt ac reliquerunt.

Defuncto namque prelibato Ugone, decursis vel peractis septem curriculum, postea adquisivit Bernardus Sendredus prefatus vocem in castrum Rocheta de homine nomine Unberto per scripturam unde per ipsius vocem carte reiteravit Bernardus querelam de iamdicto termino Tovuos. Et pro hac causa motus est episcopus et venit usque ad locum prefatum Tovuos, abens secum ibi Guilielmum, channonicum sedis prefate, de castrum Monteboi et Bernardum, vicarium de Tovuos, iamdicto

castro; et ibi congregatis mense augusto ad hoc peragendum vel placitum legaliter celebrandum. Et quia facultas vel locum finiendi placiti tunc non fuit, mutati sunt placitum post festivitatem Assumptionis Sancte Marie in Vico. Ubi adfuit prefatus pontifex cum iamdictos possessores Bernardum et Guilielmum et suorum testium prompti ad hoc testificandum, quem detulit secum episcopus ad ipsa marchia ex prefatis castris usque Ausone sedis Vico, quorum nomina sunt Ariulphus, Gontarius et Tudisclus. In hac vero audientia advocatus fuit iudex Guifredus ex iamdicte sedis channonicus et ibi presens adfuit Bernardus intus in episcopali palatio, ubi prefatus episcopus promptus ad hoc placitum peragendum cum suis vel iamdictis testibus legaliter preparatus extitit per dies sex, id est, a die lune usque sabbato. Et circa oram terciam predicto die sabbati exhibuit prefatus antistes testes predictos per subditos suos coram iudice prefato Bernardo. Unde monuit eum prefatus iudex si abebat inde rogatione oblatorum testium quod obicere possit. Unde professus est ibi nihil contra eos facere posse vel dicere. Propterea ego Guifredus iudex per ordinationem legis qui dicit per oblatorum testimonium testium ille qui eos protulit hoc quod testificant mea instantia consignare, recipio hos testes, in presentia canonicorum et laicorum ferme L numero, ex quibus subterius nominati vel roborati erunt, ita iurantes: «Nos testes iamdictis Ariulfus, Gontarius et Tudisclus iuramus per trinum et unum Deum super altare Sancti Iohannis in sede Vico quod vidimus hos terminos sicut indicavimus et in conditione prima adnotati sunt per vocem Sancti Petri sede Vico Ausone, et per terminos de castro Tovus XXX annos et amplius tenere et possidere ad vicarios vel abitatores de castro Monteboi vel de Tovus per proprium alaude iamdicta sede, si Deus nos adiuvet et istarum sanctorum reliquiarum».

Et ego Guifredus iudex recepi hos testes legaliter testificantes et consigno et confirmo ipsos terminos vel ipsa terra, sicut eam terminos concludunt vel ambiunt, in potestate sedis Sancti Petri per proprium terminum de castro Tovus, ut in perpetuum solidum et quietum possideat vel abeat prefata sede et iamdictus episcopus successoresque sui. Et si quis ulterius hoc voluerit repetere vel inquirere, virtus Dei omnipotentis eum redarguat et decem libras auri cum iamdicto alaude in quadruplum Sancto Petro prelibata sede componat et hec definitio firma persistat in secula seculorum, amen.

Acta sunt hec X kalendas septembris, anno XXXVIII regni regis Rotberti.

Sig+num Ariulpho. Sig+num Gontarius. Sig+num Tudisclus. Testes sumus de hac causa et hunc testimonium iurando fideliter iudice presente perfecimus. Guifredus levita, qui et iudex, sub SSS.

Ermemirus levita scripsit et sub SSS in prefato anno vel die.

[Presen]tium autem et audientium hoc testimonium nomina hec sunt: Oli-ba episcopus +. Gocfredus levita SSS. [Gui]lielmus levita. Adalbertus levita, qui et

prepositus, SSS. Ermemirus sacer SSS. Guilielmus levita SSS. Borellus SSS. Petrus levita SSS. Wadamirus monachus SSS. Trasvadus sacer SSS. Reimundus sudiaconus SSS. Amatus SSS. Senfredus subdiaconus SSS. Petovirus SSS. Ermemirus sacer SSS. Guillelmus clericus SSS. Ansulfus indignus presbiter SSS. Witardus levita SSS. SSS Bonefilio levita, sacriscrinii, SSS. Unifredus sacer SSS. Wilielmus levita SSS. Guilielmus levita SSS. Senfredus SSS. Geroardus levita SSS. Wilielmus levita +.

229

[1029, novembre]. Vic

Els bisbes Oliba de Vic, Guadall Domnuç de Barcelona i Ameli d'Albi, presents en un concili a Vic en què es tracta de la unitat i la pau de l'Església, comminen Guitard Arnau, sota amenaça d'excomunió, a lliurar abans de la Pasqua a la canònica de la Santa Creu de Barcelona l'alou de Lloberes, que reté injustament.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, III, f. 22, doc. 56.

Ed. GUDIOL, «Un concili», pàgs. 135-136. HOFFMANN, *Goottesfriede*, ap. 2. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 97. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 879. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 476.

Conventus episcoporum in sancta sede Ausonensi adiunctus, primum de unitate et pace sancte Dei Ecclesie tractans atque stabiliens, una cum abbatibus atque ceteris in ordine ecclesiastico constitutis, statuit ac decrevit secundum institutionem antiquorum patrum, ut nemo res sancte Ecclesie malivole atrahere presumat aut male atrahatis retinere ullo modo presumat. Quapropter quamvis plures sint qui intra episcopatum Barchinonensis ecclesie, contra iusticiam facientes ecclesiasticas res male retinendo canonice excomunioni subiaceant, speciale tamen hoc comminatorium Guitardo Arnalli direxerunt, ut ipsum alodium quod retinet de iure Canonice domus Sancte Crucis, sine mora canonicis prefate ecclesie reddat. Verumptamen si, quod absit, ultra paschalem primam venturam sollempnitatem prenotatum alodium quod est in Lupariis retinere presumpserit, a liminibus sancte Dei Ecclesie sequestraverunt, ita ut nullus clericorum sit qui audeat ei ministerium facere intra ecclesiam aut extra ecclesiam. Quod si fecerit, similiter et ipse excommunicatus permaneat. Et tamdiu huic sententie iste Guitardus subiaceat quamdiu iniuste supradictum alodium retinuerit. Et ut hec preceptio vigorem plenissimum obtineat subscriptionibus propriis confirmaverunt.

Oliba episcopus +. + Guadaldus, ac si indignus gracia Dei episcopus. + Amelius episcopus.

230

1030, febrer, 18. Barcelona i Monistrol d'Anoia

Judici iniciat davant el bisbe Guadall Domnuç a Barcelona i acabat a Monistrol d'Anoia amb la participació del jutge Ponç Bonfill Marc. El levita Guislabert, en nom del seu pare, el vescomte Udalard, acusa Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, de posseir injustament un alou que va ser de la vescomtessa Geriberga i que és dins els termes del castell de Claramunt. L'abat, però, respon mostrant una escriptura de donació de l'alou al monestir feta per la vescomtessa, de manera que Udalard i els seus fills reconeixen els drets de Sant Cugat.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 599, f. 191r-191v. Còpia del segle XIII. Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 512.

Confirmatio honoris de Claro Monte

Notum sit tam presentibus quam futuris quod in audientia domni Guadalli, episcopi Barchinonensis, assistentibus idoneis viris Raimundo archilevita et Guilelmo, fratre eius, et Riculfo et Mirone Seniofredi et Amalerico Aitii et Amato Seniofredi et Riculfo Ballomari et Vivano Poncii et Guifredo, et Mirone levita cum Guifredo, fratre suo, et Bardina Mironis et Raimundo Geriberti et Ermegaudo levita, aliisque multis quorum nomina longum fuit scribere. Adfuit quidam vir nobilis Guilabertus levita, filius Odolardi vicecomitis, deferens mandatum patris sui legibus firmatum petivitque Guitardum, abbatem Sancti Cucufatis Octavianensis monasterii, asserens eum iniuste possidere alodium quod fuit Geriberte vice comitissae, quod ipsa variis locis possidebat cum viveret infra terminos castri Clarimontis, iure parentorum. Ad quam petitionem revincendam ostendit supradictus abbas scripturam donacionis legaliter confectam, quam ex supradicto alodio fecerat supra nominata Geriberga iure Sancti Cucufatis supradicti monasterii.

Ipse vero Guilabertus dicens nescire ipsius scripturae veritatem, mutata est audientia de civitate Barchinona in Sancta Mariam de Monasteriolo, ubi per sometipsum adfuit Odolardus vicecomes cum iam dicto suo mandatario, petieruntque huius rei causa eundem Guitardum coram supradictis viris et aliis, Guilelmo, scilicet, de Midiona et Mirone Lupi Sancii et Mirone Sindaredi et Bernardo Amati et Sesmundo Ananie et Guitardo Navii et Geriberto Quirici et Bonopare Guilelmi et Bonofilio Seniofredi et Sallane. Tunc paratus fuit supradictos Guitardus de omni dubietate eripere supradictam scripturam donacionis secundum iudicium legis, iudicante et discupiente hoc Bonofilio Marci iudice. Ut autem vidit supranotatus vice comes Odolardus tantam rei veritatem

a parte Sancti Cucufatis et predicti Guitardi, omnem vocem quam asserebat se habere in supradicto alodio una cum filiis suis Guilaberto et Iohanne confirmavit in iure Sancti Cucufatis ita.

«In Christi nomine. Ego Odolardus, vicecomes, simul cum filiis meis Guilaberto et Iohanne, recognosco quod Geriberga, mater mea, ob remedium peccatorum suorum concessit ipsum alodium quod habebat in omnibus locis, infra terminos castri Clarimontis Domino Deo et Sancto Cucuphato Martiri Octavianensi et ideo ipsam scripturam quam exinde in audiencia supra dictorum virorum ostendit Guitardus abbas bonam et valituram esse confirmo. Nullamque vocem, nullamque possessionem contra supradictam scripturam sive in rebus que in ea resonant vel in earum augmentationibus michi vel mee posteritati reservo, sed abinceps per omnimoda tempora ita supradicta que continentur omnia in supramemorata scriptura libere atque secure persistent in iure dominacionis Sancti Cucufatis predicti et serviencium Deo ibi ut nec ego nec filii mei supradicti nec aliquis homo utriusque contra supra dictam scripturam venire presumam, aut presumat, aut aliquid de rebus omnibus que illic resonant petere presumam aut presumat. Quod si facere presumpserimus aut presumpserit, componamus aut componat Domino Deo et predictae ecclesie Sancti Cucufatis supradictum alodium in triplum et insuper hoc pactum securitatis firmum permaneat omnique tempore».

XII° kalendas marcii, anno XXXIII° regni Roberti regis actum est hoc.

SS Odolardus vicecomes. (*Senyal*) Guilabertus levita (*Senyal*). S + m Iohannis Odolardi. Iohannes SS. S + m Richeldis vicecomitissa. S + m Guillelmi. S + m Riculfi. S + m Riculfi Ballomari. S + m Vivani Poncii. S + m Guifredi. S + m Bardine. S + m Guitardi Navii. S + m Geriberti Quirici. S + m Boniparis Guilelmi. S + m Bonifilii Seniofredi. S + m Sallani.

S + m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hoc aedidit, scripsit atque subscripsit SS die et anno quod supra.

231

1030, octubre, 16

Mitjançant una declaració de testimonis i la invocació de la llei (Lex Visigothorum, V.2.6), el jutge Ponç Bonfill Marc confirma plenament la donació condicionada que el 12 de novembre de 1009 el levita Eldoí va fer a Trudelenda i les seves filles d'uns aïllats als comtats d'Urgell, Osona i Berga, donació sobre la qual hi havia el dubte de si l'afectava una clàusula del testament d'Eldoí, fet posteriorment.

A ACU, perg. 268.

Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 438.

In Christi nomine. Pateat tam presentibus quam futuris quod quidam Eldoinus levita fecit scripturam donationis cuidam femine cui nomen est Trudlendis et filiabus suis Elisavae et Garsendi et Adalgardi, sua propria et spontanea voluntate, de ipsis suis alodiis quae illi advenerunt de parentorum voce sive de comparatione, quae habebat in comitatu Orgello sive in comitatu Ausona vel in Bergitano, scilicet casis cum illarum superpositis et casalibus, cortinis cum illarum exiis et regressibus et orreis, ortis, ortalibus et arboribus, terris et vineis et vinealibus, pratis, pascuis, silvis, garricis, molinis cum caput aquis eorum. Sunt namque supradicta alodia in Villa Nova vel in Clopedera vel in eius adiacentiis vel in Alasse et in Oliva, ipsa scilicet quae sunt in comitatu Orgellitano. Ex his autem supradictis omnibus alodiis simul cum ipsis quae sunt in comitatu Ausonensi et Bergitanensi supradictus Eldoinus scripturam donationis supradictae Trudlendi et filiabus suis, eo scilicet modo et ordine ut si ipsa alium virum non duxisset tenuisset atque possedisset haec omnia sine perturbatione ullius hominis vel filiarum illorum vel propinquorum suorum vel alicuius hominis, idest fratris sui vel nepotum et post obitum supradictae Trudlendis supradicta omnia remansissent filiabus suis supradictis.

Continebat autem ipsa scriptura penam duplationis et fuit facta II idus november, anno XIII regni Roberti regis. Nam et manu propria firmavit eandem scripturam Eldoinus levita, Lupus autem testis signo solito cum punctis, Domnuccius similiter, Eldemarus similiter, Oliba quoque sacer, qui alio nomine vocabatur Miro, manu propria scripsit eam atque subscripsit. Guitardus autem iudex manu propria firmavit eam. Contigit autem supradictum auctorem huius scripturae contra ordinem huius donationis facere testamentum in quo resonat quod, si post obitum supradictae Trudlendis non vixerint supradictae filiae sue, supranotata omnia remaneant ad Guisadam et ad Herimagnum et ad Emmam feminam, filios fratris sui. Post has autem omnes ordinationes venit supradicta donationis scriptura in audientia Bonifilii iudicis et ipse accipiens eandem scripturam legit eam atque relegit et invenit eam sicut superius est confirmatam, set invenit in confirmatione iudicis Ausonensis Guifredi quod sub maxima dubietate confirmavit eam, dum inibi scripsit: "Guifredus, levita qui et iudex, hanc scripturam, si tradita fuit, conlaudat et corroborat atque subscribit".

Huius dubitationis etiam causa requisivit supradictae Trudlendi, si valebat comprobare per idoneos testes quod tradita fuisset sibi supranotata scriptura sicut in ea resonabat; ipsa autem in suis responsis dixit se satis esse probaturam. Et ad quod comprobandum atulit idoneos testes his nominibus Olibanum et Teudbertum et Ermemirum et Mironem presbiterum et Luponem. Qui iure iurando hoc ita testificati sunt dicentes: «Iuramus nos testes primo per Deum Patrem omnipotentem et per Ihesum Christum eius atque per Sanctum Spiritum, confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse, et per istud altare consecratum sancti

Iohannis quod situm est in villa Alasse in ecclesia Beati Stephani protomartiris, quod nos vidimus et sub nostra presentia actum est quando Eldoinus levita tradidit atque donavit ipsam scripturam donationis quam fecit in nomine Trudlendis et filiarum suarum in manu iam dicte Trudlendis et in ius donationis eius sive filiarum suarum. Et fuit haec traditio huius scripturae facta in presentia nostra et in presentia Isarni iudicis seu aliorum multorum testium, in loco scilicet ubi stabant super terratum mansionis ubi habitabat supradictus Eldoinus. Et nos haec quae dicimus recta et vera esse scimus et ullam fraudem aut ullum malum ingenium hic in isto nostro testimonio impressum non est sed verum eum esse profiteamur et dicimus per super adnexum iuramentum in Domino».

Hoc autem testimonium recepit supradictus iudex Bonusfilius ad confirmationem supradicte donationis scripturae et coram ipso et aliis idoneis viris supradicte filie Trudlendis capuerunt res sibi donatas, ut in postmodum si ab hac vita discesserint, filii vel earum ad integrum sibi vendicent supradictas res omnes ac iure defendant. Lex enim quae continetur libro V, titulo II, capitulo VI dicit: «Res donate si in presenti tradite sunt nullo modo repetantur a donatore». Verumtamen quod aliud ordinavit in suo testamento supradictus Eldoinus, quam quod per manifestam scripturam supradicte donationis et traditionis prius definisse cognoscitur, contra legem hoc fecit quem post traditionem condite scripturae in qua nihil sibi conditor usufructuario iure reservans aliud ordinaverit totum invalidum erit, quoniam lex docet ut illa sola decidant quae contra legum inveniuntur manere descripta.

Actum est huius donationis iudicium corroborationis XVII kalendas novembris, anno XXXV regni Roberti regis.

Sig+num Olibani, Sig+num Teudberti, Sig+num Ermemiri, Miro sacer + (*Seynal*), Sig+num Luponis, nos qui supra dictum testimonium dedimus et firmare hoc rogavimus.

Sig+num Gilelmi Bonifilii. Sig+num Vivani Sentanis. Sig+num Bellaroni Bellicii. Sig+num Mironis Recosindi. Sig+num Mironis Seseguti. Sig+num Mironis Baiuci. Sig+num Olibanis Auderici. Sig+num Durandi Atonis. Sig+num Sanlani Schluani. Sig+num Suniarii Galloue.

Guilelmus Ausonensis iudex, qui hanc scripturam vidit et per seipsum legit et quia bene se habebat secundum quod facta erat satis eam laudavit. Verum est enim, quia non omnis mulier uxor est viri nec omnis filius heres est patris, et quia prefate filie Eldoini non ex coniugio sed ex adulterio nate fuerunt, quantum a patre earum fuit eis dimissum dare et vendere et quicquid inde voluerunt facere potestatem habuerunt secundum sacros canones et seculi leges, et ut sic credatus eius signo firmatur SSS.

Sig+num Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hoc aedidit atque ordinavit, necnon et scripsit atque SSS, die et anno prefixo, SSS audivit.

232

1031, gener, 13

Ermemir, fill del difunt Daniel, dona a Adaled una peça de vinya, anomenada Margarida, situada a Caldes de Montbui, al Vallès, en compensació per haver-se apoderat i gastat el preu d'uns alous que Adaled va rebre del seu difunt pare, Ermemir, i ella després va vendre.

A ACA, Cancelleria, pergs. Berenguer Ramon I, núm. 80.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 207.

In [nomine] Domini. Ego Ermemir, filium de condam Daniel, donator sum tibi Adalez. Per anc scriptura donacionis mee dono tibi pecia I de vinea que dicunt Margarida, qui michi advenit per comparacione et [per u]llasque voces. Et est ipsa terra et vinea in chomitato Barchinonense, in Kallense, in terminio de Kalides, ad ipsas Valles. Et afrontat de parte orientis in terra et vinea de Igul fem[ina] et eredes suos, et de meridie in via et in vinea de Mir Suniario, et de occiduo in vineas de Tedmundo et eredes suos, et de circi similiter. Quantum istas afrontaciones includunt, sic d[o]no tibi ipsa terra et vinea, totum ab integrum, propter ipsos tuos alaudes que tetigit tibi de genitori tuo, condam Ermemir, que tu vendidisti, et apreendi ipsum precium et dispendit eum in meis dispendiis. Et est manifestum. Quem vero predicta ec omnia que tibi dono de meo iure in tuo trado dominio et potestatem ad proprio. Quod si ego donator aut ullusque omo qui contra ista donacione venerit pro inrumpendum, non oc valeat vindicare, set conponat aut componam tibi ipsa ec omnia in duplo cum omne suam inmelioracionem. Et in antea ista donacio firma permaneat mod[o et] omnique tempore.

Facta ista [vindi]ccione idus ianuarii, anno XXXV regnante Redberto rex.

S+ Ermemir, qui ista donacione feci et firmavi et testes f[irma]re rogavi.

S+ Gilmundo. S+ Bernardo. (*Senyal*) Wifreddus.

(*Senyal*) Ioannes presbiter, qui [scripsit] cum literas superpositas in verso I ubi dicit «[que dicunt Ma]rgarita (*Senyal*)» die et anno quod supra.

233

1031, gener, 14

Guillem, Preciosa, Bella i Joan reclamen al monjo Gausfred un alou que va ser del seu pare i el mateix Gausfred i de què aquest va fer escriptura de donació al monestir de Sant Llorenç. Havent renunciat la part demandada a la defensa legal, s'ar-

riba a una solució amb la mediació d'homes bons per la qual els demandants reben formalment l'alou i hi renunciem a favor del monestir.

A ACA, Monacals, pergs. Sant Llorenç del Munt, núm. 103.
Ed. *PUIG, *Diplomatari*, II, doc. 227.

In nomine Domini. Ego Guilielmi et Preciosa et Bella et Iohannes, nos simul in unum hanc securitatem facimus vobis Gaucefredo monacho et Sancto Laurencio cenobio. Manifestum est enim quia petivimus vos propter alodios que iniuste retinebatis, que fue[runt de] genitor noster et de te prefati Gaucefredi. Unde tu prescriptus Gaucefredus scripturam donacionis abebas facta Sancto Laurencio suprascripto et exinde nec tu nec Sancto Laurencio bene non valebas per legalem hordinem in tuis responsis defendere. Et insuper intervenientibus bonisque hominibus accepimus iamdictum alodium de parte vestra, quantum fuit de genitori nostro, quod vos iniuste retinebatis, et nostro iure aplicavimus. Et de iamdictum alium alaudem, quod fuit de te prescriptum Gaucefredum, sine ulla inquietudine tibi dimittimus, tu et Sancto Laurencio, ut securum et quietum teneatis iamdicto alodio ad integrum sine ulla inquietudine. Et de iamdicto alodio qui fuit de genitor noster, quod nos ex vos recuperamus, ita simili modo securos vos reddimus, ut ab hodierno die et tempore nec nos nec ullus homo propter severitatem legum, quod super est de iamdicto alodio, vos repetere presumat aut presumamus, sed iam dicta omnia in iuri vestro exvacuamus. Et si nos aut ullus homo propter hoc vos repetere presumpserit, ad nihilum illi eveniat et insuper solidos CC caziminos vobis componat.

Actum est hoc XVIII kalendas februari, anno XXXV regni Roberti regis.

Sig+num Gilielmi, Sig+num Preciosa, Sig+num Bella, Sig+num Iohannes, nos qui hoc fecimus et firmare rogavimus.

Sig+num Audegarius Gondemar. Sig+num Aurucius. Sig+num Gifred. Sig+num Gilabertus Fruia. S+ Ieorgius.

S+ Adalberti, levite et iudicis, qui hec scripsi SS.

234

1031, abril, 18. Vic

Davant el bisbe Oliba, a la seu de Sant Pere de Vic, el prepòsit Adalbert i molts canonges reclamen l'alou de l'Espelt, que, segons que afirmen, Sesnanda, senyora del castell de Guardiola, ja difunta, va lliurar a la canònica vigatana però que el bisbe va donar a Guillem Guifré juntament amb la dignitat d'ardiaca. Encarregat

de la defensa, Guillem Guifré declara que l'alou inicialment era d'Unifred, que el va deixar en testament a la seu de Vic amb la sola condició que Sesnanda el retingués de per vida. Després de prendre declaració a testimonis que corroboren aquesta versió, el jutge Guifré confirma a l'ardiaca la dominació i potestat de l'alou al servei de la seu.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 34.

B ACV, cal. 6, doc. 1390.

C ACV, cal. 37, vol. 8, Concòrdies 1, doc. 9.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VI, ap. 27. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 99. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 887.

Aquest document està relacionat amb el 129, datat el 28 de juliol de 996.

In Dei nomine. Mota est audientia in sancta sede Beati Petri Ausonensis ecclesie quoram domno Olibane episcopo videlicet es munificentia alaudis que dicunt Speut, quod condam Sesnanda femina de castro Guardiola relinquit per scripturam ad opus Cannonice prefate sedis, et prefatus episcopus dedit Guilielmo Guifredo, archidiacono, cum ipso archidiaconatu, eo quod antecessor eius Richulphus hoc retinebat. Tunc surgens Adalbertus, prepositus atque provisor iamdicte Cannonice, cum plures ex canonicis, promoti sunt in querelam ante prefato episcopo, dicentes per iamdicte scripture in iure cannonice permanere predictum alodium, et ad opus cannonice fruere. Quem prefatus episcopus legaliter in hoc ordinavit placitum et precepit prefato archidiacono ex hoc responsum parare.

Statimque ille devotus implevit et taliter in episcopali palatio ante seniores et iudice prosecutus est responsum: «Recte mihi debere pertinere prefatum alaudem per pontificalem auctoritatem, quod condam Unifredus, cuius primitus possessio et proprietatis dominio fuit predictus alodius, ad suam ultimam voluntatem, per testamentum et condiciones exinde strenue facte, per consilium prefate Sesnande, eum integerrime relinquit ad prefatam sedem Beati Petri absque mentionis Cannonice». Et sicut adlocutus est prefatus archidiaconus, ita statim ordinante iudice iamdicte sedis, Guifredum canonicum, testimonia ad hoc suffitienter testificandum exhibuit, quorum nomina sunt Olibane de Guardiola et Mirone quem dicunt de Castro Sorisa, taliter ordinabiliter testificantes: «Nos testes prelibati, Olibane et Mirone, testificando iuramus per Deum vivum et verum, quem inennarrabiliter in Trinitate adoramus et credimus, super altare Sancti Felicis situm in sede prefata, quod vidimus iamdictum alaudem Speutum ab integrum tenere, iure proprio tenere ad prefatum Unifredum in vita sua et ad sua extrema voluntate per testamentum, unde condiciones edite fuerunt, relinquere ad proprietatem prefate sedis Beati Petri liberaliter et absolute, sine conventu

Cannonice, post obitum Sesnande ad iamdicta sede remanere et hoc taliter prefate Sesnande confirmare».

Quem ego Guifredus, gratia Dei iudex, sicut legali docet auctoritas, cum parte channonicorum presentia recepi iamdictos testes taliter testificantes, una cum iamdicto antestite, et confirmo et consigno prefatum alaudem in dominatione et potestate prefato archidiacono sub sede Sancti Petri servitio, ut ab hodierno die in antea eam abeat sine obiectu cannonice vel contentione, quiete et tranquille. Et si quis ulterius hoc repetere vel in aliquo disrumpere voluerit, V libras auri cum predicto alaude in triplum pro temeritatis audatie componat, et hec conditionis vel exemplar scripture definitionis atque consignationis immunis persistat in secula.

Acta sunt hec XIII kalendas madii, anno XXXV regnante Rotberto rege.

Sig+num Oliba. Sig+num Mirone. Testes presentiales et fratres, qui hoc legali auctoritate testificamus, firmamus firmarique rogamus. Oliba sacer SSS. Oliba episcopus +. Galindus sacer SSS. Bonefilio levita, qui et sacriscrinii, +. Guibertus grammaticus SSS.

Ermemirus diaconus scripsit et sub SSS in prefato die vel anno.

235

1031, [maig, 8]

Aeci i la seva esposa, Sança, donen a Giscafred unes propietats del lloc de l'Areny, a la parròquia de Sant Just Desvern, i d'altres del Castellvell, al territori de Barcelona. La primera donació correspon a propietats que van ser empenyorades en perjudici de Giscafred, i la segona es fa pels danys que Giscafred va patir per part dels donadors.

A ACB, perg. 1-1-2297.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 466.

In nomine Domini. Ego Eiz et uxori sue Sanza femina donatores sumus nos tibi Giscafret. Per hanc scriptura donationis nostre donamus nos tibi casas, casalibus cum foveas et parietis et stillicidiis et ianuas, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas et ermas, cum totis ieneris arboribus. Qui nobis advenit de nostrum ienitum aut per comparacione vel per decimum aut per omnesque voces. Et est ipsa hec omnia in territorio vel comitatum Barchinona, in parrochia Sancti Iusti de Verci, in locum que vocitant subtus Gordiola, in ipso Arenno. Et afrontat ipsa hec omnia supra scripta de aquilono in ipso torrent qui discurrunt per Ver[cio], de meridie in aulod de Polimia vel suos eres, de occiduo in alod de Todmir vel suos eres, de circi in

ips[a] Guardiola vel in ipso torrent qui discurrunt de Olorda. Quantum istas IIII^{or} afrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic donamus nos tibi: ipsa omnia supra scripta, totum ab integrum, cum ingressibus et exitibus suis, aut exinde facere vindendi, donandi aut facere que volueris. Quod tu Eiz et uxor tua Sanza misisti in pignus per uncias III de moncosos ceitivos per ipsos presbiteros, que tu misisti in ipsa tavaga de ipso Castel Episcopal et ego Giscafret fuit incurruguds. Similiter donamus nos tibi tota ipsa omnia de Castelvel, nosmetipsos per nostras gulas, et terras et vineas, cultas et ermas, cum totis ieneris arboribus, cum casas et curtis et ortis, ortalibus, cum totas suas afrontaciones, quod odie abemus aut in antea abere debemus, per ipsas forsecturas que nos tibi fecimus et per ipsas III uncias de moncosos ceitivos que fecimus emendare ad tibi Giscafret. Et de nostrum iuro in tuo tradimus dominio ad tuum proprium. Quod si nos donatores aut aliquis omo vel femina utriusque sexus qui contra hanc ista donacione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, set componat aut componamus nos tibi cum omnem suam inmelioracionem et insuper ira Dei incurrat et ad sancta Dei Ecclesia extraneus fiat. Et in antea ista donacione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc VIII idus kalendas madii, anno XXXV regni Rodberto rege.

S+m Eiz, S+m Sanza femina, nos qui ista donacione fecimus et firmare rogavimus in antea Sancti Andream de Castelvel ad ipsa fosa ad ipso omnes qui sunt firmatores in ista carta.

S+m Senfret presbiter. S+m Atto. S+m Pedreso. S+m Iohan presbiter. S+m Moratel.

S+ Guillelmus sacer, qui hec scripsid et SSS die et anno quod supra.

236

1032, març, 8

Oliba, Adroer i Tedmon venen a Ramon Miró diversos béns al terme de Caldes de Montbui, al comtat de Barcelona, per nou mancosos i un terç in rem valentem. Tedmon té els béns del seu fidel Sunifred, mentre que Oliba i Adroer els tenen perquè Gonter i Guinidilda els van donar en penyora pel préstec de vuit mancosos que els van fer i que no van tornar en el termini establert. Transcorreguts cinc anys, i per insistència del jutge i d'acord amb la llei (Lex Visigothorum, V.6.3), la venda es fa davant el jutge Miró i quatre persones, que en fixen el preu.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 98.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 218.

In nomine Domini. Ego Oliba et Adrovario, Tedmundo, nos simul in unum, vinditores sumus tibi Raimundus Mironi aemptore. Per hac scriptura vindicionis nostre vindimus tibi terras et vineas, et trillas et olivarias, casas cum curtes, solos et superpositos, et omni genere arborum qui infra sunt. Qui nobis advenit ad me Tedmundo per ominem meum nomine Seniofredus, qui est condam, et a nos suprascriptos Oliba et Adrovario per cartas impignoracionis que nobis fecit Gonter cum uxori sue nomine Guinedel femina, pro eo quod acomodavimus eos mancos octo, quod illis nobis reddere debuerant ad placitum constitutum et minime fecerunt, sed nos amonimus eis exinde plures vices coram idoneis viris ut ipsum debitum, quod nos per illorum pignus depositum redimus, nobis reddidissent; insuper expectavimus e[os] ultra placitum constitutum anos V; idcirco insistente iudice, sicuti lex nostra edocet, que continetur Libro quinto, Titulo sexto, ubi decem dies prestolari iubet suumque sapitorem omni curiosius indagavi omnique debet inquit[en]s debitum si «reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel prepositos civitatis pignus ostendat ut quantum iudicio eius vel trium onestorum virorum fuerit extimatum sid licencia distraendi, et postmodum de precio venditi pigneris creditor quantum ei debebatur sibi evidencius tollat et relicum ille recipiat qui pignus deposuerat».

Quamobrem nos, predictos creditores, in presencia iudice Mironi vel ceteris nobilis viris, id sunt, Seniofredus et Fedancio levita et Gonmar Imla et Guilielmus sacer, sicut iuste ab eis adpreciatum est, a tibi iam dicto emptore vindimus suprataxata omnia. Est ec omnia in comitatu Barchinonense, in terminio de Kalidas, in Aqua Cenosa. Afrontad hec omnia de parte orientis in strata sive in feo, de meridie similiter in strada, de occiduo in terra de domno Mironi, de parte vero circii in terra de Gonter sive de domno Mironi. Quantum istas afrontaciones includunt, sic vindimus tibi suprascripta omnia in propter precium mancos VIII et tertia parte in rem valentem. Et est manifestum. Que vero predicta omnia que nobis tibi vindimus de nostro iure in tuam tradimus dominio et potestatem a proprio. Quod si nos vinditores venerimus aut ullusque homo qui contra hac ista carta vindicione pro inrumpendum venerit, non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus tibi predicta omnia suprascripta in duplo cum omne suam inmelioracionem. Et in antea ista carta vindicione firma permaneat omnique tempore.

Facta ista carta vindicione VIII idus marcii, anno I regnante Angarig rege.

Sig+num Oliba, Sig+num Adrovario, Sig+num Tedmundo, nos qui ista vindicione fecimus et firmavimus firmarique rogavimus.

Sig+num Senifredus. Sig+num Gonmar Imla. Sig+num Donucio. Sig+num Guiltardus. S+ Mirone iudice SSS. (*Senyal*) Guilielmus presbiter SSS.

S+ W[ilmun]dus sacer scripsit cum litteras superpositas in verso X et sub (*Senyal*) et die et anno quod supra.

237

1032, març, 10

El clergue Deodat autoritza els seus cosins Guerau i Guillem perquè en nom seu actuïn judicialment contra el seu oncle Sunifred i tots els qui retenen drets sobre els béns de la seva mare. També els promet que ratificarà tot el que, manant-t'ho el jutge, defineixin.

A ACV, cal. 6, núm. 921.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 901.

In Christi nomine. Ego Deusdedit, filium condam Poncii et Tedelind[is], [...] Audesindi, tibi propinco meo Geraldo et Guilielmo, fratre tuo. Rogo vel mando atque iniungo vestre caritati dilectionis vel ad vicem personis mee licitum vobis sit surgere et petere avunculo meo Seniofredo et cunctos heredes vel homines qui retinent vocem materna mea, in cuiuslibet placitu potestati vel iudici iudicanti iustitiam, et quicquid legaliter vel debite exinde degeri[ti]s atque definieri[ti] s ratum et acceptum atque firmum vel in omnibus esse polliceor. Et qui hoc contenderit vel hunc mandatum infringere temptaverit predictam vocem alaudis in duplo componat et hec mandata firma persistat.

Actum est hoc VI idus marci, anno I regnante Henrico rege.

Sig+num Deusdedit clericus, ignorans scribere, sed hunc mandatum feci et firmavi, firmare rogavi. Sig+num Donnutio. Sig+num Dacho. Sig+num Guifre Geribert. Sig+num Remundo Isarno.

Ermemirus levita scripsit et sub SSS.

238

1032, març, [16-31]

Convinença entre el vescomte Bernat II de Cerdanya i el seu germà Ramon per l'herència del seu pare, el vescomte Sunifred I. En el plet que els va enfrontar, el jutge Sendred va establir que Bernat havia de presentar al seu germà Ramon a l'església de Sant Iscle de Sanavastre les proves de la millora o el benefici, és a dir, la carta per la qual el seu pare li va atorgar els llocs d'Urtx, Jóc i Meranges. Els homes del vescomte Sunifred van aconsellar a Ramon que acceptés la seva mediació, i amb el concurs d'un grup d'aquells homes s'assoleix aquest acord.

A ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3194.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 19.

[Anno pri]mo regnante Ainrigo rege, [...] kalendas de aprelii. Conveniencia fuit fac[ta] inter Bernardo viceschomite et Raimundo fratre suo per ipsum placitum que abuerunt de ipsa melioracione. Et iudichavit Sendredo iudice ipsas provas que debet facere Bernardo viceschomite ad Raimundo fratre suo de [meliora]ciones que debet provare Ber[nardo vicescho]mite per provas recipientis [de] Raimundo fratre suo in ecclesia de Sancti Adziscle [de Sa]navastre, que Seniofret viceschomiti [c]harta le'n fezés et la li donàs et la [be]neviziàs et que lo benevizii dixés de [is]tas melioraciones per nomen de Urg et Iocho et de Merenges. Et parabolarunt omnes que fuerunt de Seniofret viceschomite que Raimundo, filio suo de Seniofret, que se misisset in rur consello; et requirit Raimundo ad Bernard Radolfo de Prullanos et ad Tetmar Geruz et ad Seniofret de Miralles et ad Raimundo fratre suo et ad Bernard Senfret Ibor et ad Sendredo iudice. Et plevirunt istos homines que non seriad nullo se egano [et] consiliaverunt que ille se gachisset de istas melioraciones. In tale conventum [ut] si menes devé de Bernard viceschomite, que remanent istas melioraciones qui sunt suprascriptas, remaneant ad Raimundo fratre suo sine suo enganno; et in sua vita de Bernard viceschomite faciat Raimundo fratre suo sua voluntatem de suos chastellos vel de suos omnes vel de suo onore et seque super totos omnes, exceptus Bernard fratre suo et Raimundo seniore suo vel filiis suis. Et gachivit se in tale conventum Raimundo de istas provas vel de istas melioraciones que ista parabolam qui est supranominata que li sia adtenunda sine suo engano. Et dixit Bernard viceschomite ad Raimundo fratre suo que ista parabolam que istos omnes abent parabolabant non es nullo tuo engano, non suo, no te n'enganaré, per Deum et per meam fidem, et ahsi que istos omnes o an paravolad, si t'ó atendré sine tuo engano, per Deum et per sanctis suis et per meam fidem, ahsi quod in isto breve est nomi[natum] eum si li i o donavit e li o gachivit [...] Bernard viceschomite ad Raimundo fratre suo ad caput ecclesie de Sancti Ad[ziscle] de Sanavastre, ab uno elmo que Tedmar Ger[uzii] avia, sine suo engano in [...] Gillabert et de Gilabert [...]do et de Raimundo [...] filius [...] de Sinfre et de Bir[...]den Donnuze [...] et Willelmus Gonter et Peretus.

Bernard viceschomite ista donacione et ista [melioracione] ad Raimundo fratrem suo in presen[cia ...] in isto breve sunt scripta et de alios multos que non sunt nominati.

239

[1032], abril, 2. Vic

Convinença entre el bisbe Oliba de Vic i Bernat Sendred, senyor del castell de Gurb, que posa fi a un llarg litigi entre la mitra osonenca i el llinatge dels Gurb sobre les esglésies que Sant Pere de Vic té al suburbi d'aquest castell. El document fa la història

del conflicte des del moment que el bisbe Frujà, que va donar les esglésies a la canònica, decideix donar-les en benefici al canonge Bonfill, germà de Sendred de Gurb, donació que els bisbes Arnulf i Borrell ratifiquen a favor de Berenguer, fill de Sendred, després que Bonfill hagi mort. El conflicte, amb excomunió inclosa, s'origina quan Berenguer és consagrat bisbe d'Elna i, amb el seu pare, vol quedar-se les esglésies. Oliba ho resol mitjançant un acord amb Bernat Sendred, fill de Sendred, pel qual accepta un fill seu com a clergue i canonge de Sant Pere i li dona les esglésies en benefici.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 41.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VI, ap. 25. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 105. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 902.

Hec est convenientia placiti que facta est inter Deum et Sanctum Petrum et Olibanum episcopum et Bernardum Sendredum de ipsis ecclesiis Sancti Petri que sunt in suburbio castris Gurbienis. Nam ut ab ipsis iniciis reiteremus dominus Frugi episcopus dedit eisdem ecclesiis ad victuaria Channonice sub excommunicatione et postea idem ipse quod excommunicaverat solvit et dedit eas pro beneficio Bonifilio clerico, fratri Sendredi, qui erat dominus supradicti castelli. Defuncto etiam prefato episcopo, dominus Arnulphus, qui in episcopatu successit, easdem ecclesias dedit Bonifilio predicto, Sancti Petri channonico. Mortuo quoque Bonifilio, concessit idem episcopus iamdictas ecclesias Berengario clerico, supradicti Sendredi filio. Qui Sendredus, ut erat potens et nobilis, multa munera et donaria contulit ex hoc in Sancti Petri servitio. Interea obeunte Arnulpho episcopo, cum ei successisset in pontificatum dominus Borrellus, bone memorie presul, observavit primitus hoc donum Sendredo filioque eius Berengario. Sed postea, promotus eodem Berengario ad presulatum sedis Elenensis, tanta discordia exorta est inter Borrellum episcopum et illos, ut idem episcopus prefatus ecclesias eis auferret, reclamantibus autem et repugnantibus bellum inferret.

Unde factum est ut prescriptus Borrellus episcopus in concilio Narbonensi veniens, deferret ante dominum Guifredum archiepiscopum ceterisque coepiscopis litteras sub nomine Fruiani episcopi, cuius superius mentionem fecimus, editas, que continebant excommunicationis maximam censuram, si quis hominum esset qui predictas ecclesias a iure Cannonice quolibet modo auferret. Ostendebant quoque eedem littere prefati Fruiani nomen, quasi suis ipsius manibus exaratum. Petiit ergo idem Borrellus dominum archiepiscopum et omne concilium, ut eandem scripturam quasi sub nomine Fruiani episcopi factam suis nominibus confirmarent. Illi autem nihil in hoc suspicantes esse prestigii, scripturam illam, sicut rogatum fuerat, firmaverunt. Igitur Borrellus iamdictus contra Berengarium iam episcopum fratremque eius Bernardum, impatientis animi furore comotus, predictas ecclesias eis auferens, iuri Cannonice delegavit iterumque quanta valuit excommunicatione

firmavit. His rebus ita peractis, Borrellus episcopus ab Hispaniis veniens et Ierundam adiens, antequam aliquid aliud super hoc ageret, morte preventus est.

Interea, cum Deo ordinante providentia, ego quamvis immeritus Oliva successissem in regimine pontificatus, eamdem scripturam firmavi atque supradictas ecclesias canonice utilitati abere permisi. Supradicti autem fratres, Berengarius presul necne Bernardus, nihil proterve contra me agentes, sed simpliciter se audiri precantes et iniuste contra se actum fuisse clamantes, ut in melius res ad partem eorum proveniret orabant. Ego vero cernens illos, et potentes et nobiles et mihi spontanee subditos et acclines, quia non audebam eis reddere hoc unde manebant diu merentes, contuli eis de prediis Sancti Petri que in mee utilitatis usibus detinebam aliud benefitium, unde satis liberale sum expertus eorum servitium. Illi autem hoc alacri animo suscipientes, numquam tamen a prioris querimonie vociferatione cessabant, sed semper ut ecclesie que iniuste sibi sublata fuerant redderentur orabant, promittentes insuper si hec eis provenirent in omnibus imperata facturos, et quaecunque servitium eis imponeretur Sancto Petro mihi que se exhibituros. Ostenderunt quoque veris assertionibus illam scripturam quam, sub nomine Fruiani episcopi factam, Borrellus presul ad sinodum Narbonensem monstraverat, nomine Fruiani eiusdem falso fuisse subscriptam. Igitur ego videns hec et audiens multa, diuque super hoc meditans, cognoscens quoque maioris esse comodi ad utilitatem et stabilimentum Canonice Sancti Petri, si hoc quod ex me idem Bernardus abebat in canonice potestate transferrem, cum additamento alterius maximi famulaminis quod ab illo exigere, et quod merendo petebat illi reformarem, contuli hoc ipsum cum domno Guifredo, Narbonensi archiepiscopo, simulque cum Amelio, episcopo Albiensi, et Guifredo Carcassonensi, et Guadaldo Barchinonensi, et Berengario Elenensi, aliisque quamplurimis diversi ordinis viris. Qui omnes uno animo eademque sententia proclamaverunt maioris utilitatis hoc esse et aptioris ad opus Canonice. Domnus insuper archiepiscopus excommunicationem quam super hoc fecerat solvit et ceteris coepiscopis ut solverent imperavit.

Propterea ego, confidens de Dei misericordia sanctique Petri apostoli intercessione sanctissima, et credens patefieri Deo cor meum qui novit qua intentione ista perfecim, suscepi filium ipsius Bernardi quem idem obtulit Deo et beato Petro Apostolo in clericum et dedi eidem filio eius prefatas ecclesias que sunt in suburbio predicti castri Gurbiensis, illas vero ecclesias quas idem Bernardus ex beneficio Sancti Petri possidebat, et meo libere confirmavi ad tenendum Canonice Sancti Petri et nostre. Accepi etiam sponsonem ipsius Bernardi quam promisit quorum Deo et beato Petro, apostolorum principe, multisque hominibus diversorum ordinum, quod statorem in servitio Sancti Petri loco filii sui subrogaret, donec ipse talis fieret qui debitum famulamen per se implere potuisset, et si, quod absit, filius eius vivente eo de hac vita discederet, alium ex suis filiis loco eius substitueret,

quem Deo et Sancto Petro in eadem sede in clericum offerret, qui benefitium idem loco fratris defuncti teneret. Si autem nullus clericorum ex eius filii superesset, ipse Bernardus easdem ecclesias dum viveret retineret atque post obitum illius libere et sine ullius hominis ulla inquietudine in Sancti Petri dominio remanerent.

Dedit quoque idem Bernardus mihi propter hoc viginti uncias auri. Promisit etiam quod propter Dei amorem et propter remedium et absolutionem anime patris sui matrisque sue procuraret aberi unam lampadam semper ardentem ante altare beatissimi Petri, et quod omnibus annis propter hoc ipsum daret unam optimam refectionem Canonice in festivitate Sancti Andree; promisit quoque quod si aliquid ex prediis Sancti Andree ut prefatarum ecclesiarum iniuste teneret, legaliter inquireret et, si cognovisset, legaliter se inde exvacuaret.

Igitur ego Oliba, Dei ordinante gratia presul, idcirco hanc convenientiam litteris mandare curavi, ut cognoscant omnes tam presentes quam futuri qualiter hoc factum fuerit, et si quis aliter audierit per hoc veritatem cognoscere possit. Harum autem constitutionum simili modo se habentium, fecimus duas, quarum hanc scripsi ego Ermemirus diaconus, alteram Guibertus grammaticus.

Actum in sede Sancti Petri IIII nonas aprilis.

Oliba episcopus +.

240

1032, maig, 30. Cervelló

Gombau, fill de Gerbert, fa les paus amb la seva mare, Adelaida, i li ofereix seguretat després d'acusar-la de retenir drets paterns que li corresponen en una audiència celebrada al pòrtic de l'església de Sant Vicenç dels Horts que presideixen Alemany de Cervelló i la seva mare, Eliardis, en presència del jutge Ponç Bonfill Marc i molts homes.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 101.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 221.

In nomine Domini. Ego Gondballus, filius qui fui Gerberti, pacificator sum tibi Adalaizi matri meae. Manifestum est enim quia retivi te in audientia domni Alamagni et matris suae Illiardis, presente iudice Bonofilio Marci necnon et aliis viris, Sendredo, Adalberto, Olibano Gocelmo, Unifredo, Remundo, Aenea, Gilelmo, Galindone, Gitard aliisque multus aggregatis, in ipso porticu aeccliesiae Sancti Vincentii, sitae infra terminos castris Cervilionis, eo quod iniuste retinebas multas ac varias res optimas [im]mobiles quae fuerunt patris mei et mihi proficere debebant; necnon et petivi te quod tua factione compulsus atque suasus feceram scripturam donationis viro tuo Borrello ex rebus paternis, unde mihi per quattuor

annos magnissima creverant dampna retinente sibi eo fructibus et frugibus rerum ipsarum mei alodii. Quapropter, quia nil potui ex his petitionibus per idoneos testes convincere contra te, parata fuisti respondere [michi], sicut et fecisti, et expiare sacramentus conscientiam tuam ab omni mea petitione. Sed ego malui tibi ex hac omni petitione et viro tuo predicto Borrello facere scripturam securitatis et ad finem certissimum hanc causam deducere, quam vobiscum amplius diutissime litigare, ut ab hodierna die et tempore quieti et securi permaneatis ab omni supradicta petitione quam ego, iam mecum facta presente iudice ratione, retineo quicquid meum esse agnovi ex rebus paternis tam immobilis rei quam mobilis. Et si aliquid exinde retinetis aut unquam retinuistis quod ad mobilem possessionem pertineat, amplius ex hoc mihi aut alicui non respondeatis, et nec ego nec ullus vivens homo ex hac omni supradicta petitione vos requirere unquam presumam aut presumat. Quod si fecero aut fecerit, ad nihilum mihi vel illi eveniat, sed, redditis vobis duabus uncias auri quas mihi dedistis pro stabilitate huius pacificationis, componam aut componat vobis VI uncias auri. Et insuper hoc firmum permaneat.

Actum est hoc III kalendas iunii, anno primo regni Henrici regis.

S+ Gondballi, qui hoc pactum securitatis feci et firmari rogavi.

S+ Sendredi. S+ Remundi Sendredi. S+ Erme[mirus] presbiter exarator SSS. S+ Bagius presbiter SSS. S+ Bonucius clericus.

S+ Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec scripsit et SSS die et anno quo supra (*Senyal*).

241

1032, juny, 28. Sant Cugat del Vallès i Santa Maria de Martorell

A l'església de Sant Pere d'Octavià, Godmar i Guilarà declaren sobre el contingut del precepte atorgat pel rei Lluís IV d'Ultramar al monestir de Sant Cugat del Vallès, perdut arran de l'assalt d'al-Mansur. Els testimonis precisen que el rei va confirmar i concedir el lloc de Santa Oliva al monestir, que l'ha posseït ininterrompudament durant els darrers seixanta anys. El prevere Gelmir fa una declaració similar a l'església de Santa Maria de Martorell.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 322, f. 89r-89v. Còpia del segle XIII. Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 209. PUJADES, *Crònica*, VII, pàgs. 273-275. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. 10. *ABADAL, *Els diplomes*, pàgs. 185-187. *RIUS, *Cartulario*, doc. 523.

Aquest document està relacionat amb el 242, datat el 3 de juliol de 1032; el 244, datat el 30 de juliol de 1032, i el 246, datat el 18 de març de 1033.

In Christi nomine. Ego Godmarus et Guillara vobis Guitario et Vivano Poncii, et Atoni, fratri eius, et Riculfo Baldomari, et Sseguto, et Remundo, et Aicio, et Bardine, et Isarno Ermemiri, et Guilelmo, fratre eius, et Suniario Guifredi, et Speraindeo, et Iohanni clerico, et Guadallo, et Adalberto presbitero, et Agilani. Rogantes vos atque obsecrantes, eo quod gravati infirmitate sumus sive senectute depressi, hoc mandatum facimus vobis ut vice nostra in quacumque audientia necesse fuerit pro nobis testimonium detis ex hoc quod per subter anotatas condiciones iurare nos audituri estis, scilicet, ob confirmandam veritatem precepti quod domnus Hludoicus rex fecit ex rebus subter adscriptis in iure dominacionis aecclesie Sancti Cucufatis cenobii Octavianensis, quod per infestacionem paganorum combustum aut deletum esse novimus, atque postmodum renovatum a domno et gloriosissimo Leutario, rege Francorum, filio supradicti Hludoici piae memorie. Et ut hoc mandati nostri scriptum firmitatem in omnibus obtineat, testimonium nostrum per seriem harum condicionum iureiurando confirmavimus ita dicentes: «Iuramus nos testes, Godmarus et Guillara, unum dantes testimonium primo per Deum Patrem Omnipotentem et per Iesum Christum Filium eius, atque per Sanctum Spiritum confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse, et per istud altare consecratum sancti Pauli Apostoli quod situm est in aecclesia Beati Petri Apostoli, que non longe constructa est ab aecclesia Sanctissimi ac Beatissimi Cucufatis Martiris Octaviensis, quod nos vidimus atque legi audivimus preceptum Sancti Cucufatis cenobii praedicti quod domnus Ludoicus, rex Francorum, genitor Leutarii, regis similiter Francorum, fecit ad confirmandas res aecclesiasticas huic cenobio collatas aut in postmodum concedendas.

Et illic post multas alias res possessionumque per eundem preceptum in iure praedictae aecclesie confirmate erant, resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat aecclesiam Sanctae Olivae cum ipso alodio in latitudine de ipsa guardia de Bagnarias usque in villam Domabuis, et in longitudine de villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsos stagnos, cum decimis et primiciis, decimas quoque et primicias uti consuetum est dicti loco ab antiquis temporibus accipere. Et nos haec, quae dicimus, vera esse scimus, et supradictam aecclesiam Sancte Olive cum ipso alodio, sicuti supra determinatum est, simul cum ipsis stagnis in iure aecclesie Sancti Cucufatis predicti per hos annos LX^a videndo et cognoscendo retentam esse scimus sine ulla legali interrupcione. Et ullam fraudem aut ullum malum ingenium hic in isto nostro testimonio impressum non est, sed secundum quod supra in textum est, veraciter a nobis datum est per super adnexum iuramentum in Domino».

«Et ego Gelmirus sacer iuro per metuendum atque tremendum nomen Domini et per altare consecratum sancte beateque Virginis Marie Matris Domini,

cuius aeclesia sita est in comitatu Barchinonensi, in foro Martorelio, quod ego vidi et legi audivi supradictum preceptum unde supra notati testes Godmarus et Guillara testimonium suum dederunt, et audivi quod illic resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat in iure aeclesie Sancti Cucufatis aeclesiam Sancte Olivae cum ipso alodio in latitudine de ipsa guardia de Bagnarias usque in villa Domabuis et in longitudine de villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsos stagnos, cum decimis et primiciis, decimas quoque et primicias uti consuetum est ipsi loco ab antiquis temporibus accipere, et haec supradicta omnia nosco retenta fuisse sine legali interruptione in iure Sancti Cucufatis predicti, videndo et cognoscendo per hos LX° annos; nullamque fraudem nullumque malum ingenium in isto testimonio impresum scio, sed secundum quod supradicti testes et ego testificati sumus verum est, atque a nobis fideliter confirmatum per adnexum iuramentum supra atque datum in Domino».

Late sunt hae conditiones IIII° kalendas iulii, anno primo regni Henrici, regis, et dominice Incarnacionis XXXII° post millesimum.

S+m Godmari. S+m Guillarani, nos qui supradictum mandatum fecimus et ad has condiciones iuravimus, et testibus hoc firmari rogavimus.

(*Senyal*) Gelmirus presbiter SS, ego qui hoc testimonium dedi et testibus hoc firmari rogavi. (*Senyal*) Gislibertus levita, qui et vices comes. Raimundus archilevita (*Senyal*). S+m Compannus levita SS. S+m Guadamiri Ermemiri. Miro levita SS. S+m Isarni Guilelmi. S+m Remundi Seniofredi. S+m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hoc supradictum ordinavit mandatum et has predictas condiciones, et hos testes ad testimonium recepit.

S+m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec scripsit, cum litteris rasis et emendatis in linea XVIII^a et XVIII^a et XXIII^a et XXVI^a atque subscripsit SS, die et anno quo supra SS.

242

1032, juliol, 3. Martorell

Davant els jutges Ponç Bonfill Marc, Guifré Guillem i Vives, i en presència de molts magnats, sis testimonis declaren que van presenciar i escoltar el testimoni de Godmar i Guilarà sobre el contingut del precepte atorgat pel rei Lluís IV d'Ultramar al monestir de Sant Cugat del Vallès, i especialment sobre el lloc de Santa Oliva, posseït legalment pel monestir els darrers seixanta anys. Entre els signants hi ha Mir Geribert, que, com a tutor del seu fill, Guillem Miró, per a qui reclama Santa Oliva, es reserva sis mesos per impugnar la declaració.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 321, f. 88r-89r. Còpia del segle XIII. Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. 10. *RIUS, *Cartulario*, doc. 524.

Aquest document està relacionat amb el 241, datat el 28 de juny de 1032; el 244, datat el 30 de juliol de 1032, i el 246, datat el 18 de març de 1033.

Sacramentalis

Condiciones sacramentorum ad quarum ordinacionem residebant iudices Bonusfilius Marci, et Guifredus Guilelmi, et Vivanus sacerdos. In presentia Guisliberti vicecomitis, et Alamagni, et Remundi archilevite, et Suniarii Borrelli, et Bonifilii Guilelmi, et Remundi, fratris eius, et Bernardi Audgerii, et Amalmarici Aitii, et Riculfi de Parietibus, et Remundi de Matrona, et Bernardi Gelmiri, et Sendredi Aiaberti, et Mironis de Bisora, et Mironis de Clarmonte, Guandalgaudi Sendredi, Bernardi Borrelli, et Remundi, fratris eius, et Guilelmi de ipsa Vite, et Compagni Maieri, et Aianrici Geriberti, et Datonis, et Mironis Fedachi, et Riculfi Bollomari, et Vivani Poncii, et Adalberti iuvenis, et Isimberti, et Ermemiri sacriste, et Guilelmi Iotoni, et Isarni Baroni, et Onofredi Riculfi, et Remundi, fratris eius, aliorumque multorum quorum nomina longum fuit texere.

Testificati sunt testes his nominibus Guitarius et Atto, et Ssegutus presbiter, et Bardina, et Isarnus Ermemiri, et Aielanus, unum dantes testimonium et iureiurando ita dicentes: «Iuramus nos testes supradicti, primo per Deum Patrem omnipotentem et per Iesum Christum Filium eius atque per Sanctum Spiritum confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse, super altare consecratum sancte beateque Marie Matris Domini quod situm est in aeclesia fundata subitus castrum Rodanas, prope forum Martorelium, quod quidam homines Godmarus et Guillara, etate decrepiti atque infirmitate gravati, iniunxerunt nobis per illorum mandatum suum testimonium, et nobis presentibus in presencia iudicis Bonifilii Marci, et Guisliberti vicecomitis, et Remundi archilevite, et Compagni levite, et Mironis levite, et Gadamiri Ermemiri, et Isarni Guilelmi, et Remundi Seniofredi, et Gelmiri presbiteri, iureiurando significati sunt per seriem conditionum super altare consecratum sancti Pauli quod situm est in aeclesia Beati Petri Apostoli, que non longe constructa est ab ecclesia Sanctissimi ac Beatissimi Cucufatis Martiris Octavianensis, quod ipsi viderunt atque legi audierunt preceptum Sancti Cucufatis cenobii predicti quod dominus Hludoicus, rex Francorum, genitor Leutarii, regis similiter Francorum, fecit ad confirmandas res aeclesiasticas huic cenobio collatas aut in postmodum concedendas, et illic post multas alias res possessionum quae per eundem preceptum in iure predictae aeclesiae confirmate erant resonabat, quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat aeclesiam Sancte Olive cum ipso alodio in latitudine de ipsa guardia de Bagnarias usque in villam Domabuis, et in lon-

gitudine de villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsos stagnos, cum decimis et primiciis, decimas quoque et primicias uti consuetum est ipsi loco ab antiquis temporibus accipere.

Et nos haec, que dicimus atque testificamur, sic iurare vidimus supradictos nostros mandatores, Godmarum et Guillaramum, sicut et ipsi sciebant videndo et cognoscendo supradictam aecclesiam Sancte Olive cum ipso alodio, sicut supra determinatum est, simul cum ipsis stagnis in iure aecclesie Sancti Cucuphatis per hos annos LX^a retenta erat sine ulla legali interruptione, in ipsis condicionibus ad quas ipsi iuraverunt resonat, et sicut hic nos testificamur atque iuramus per super adnexum iuramentum in Domino».

Late sunt hae condiciones V^o nonas iulii, anno primo regni Henrici, regis.

(*Senyal*) Guitarii, S+m Attonis, S+m Bardine, S+m Isarni Ermemiri, S+m Aielami, S+m Ssegud sacer, SS., nos qui hoc testimonium dedimus et iureiurando confirmamus et testibus firmari rogavimus.

S+m Riculfi de Parietibus. S+m Amalrici Vitii. S+m Riculfi Ballomari. S+m Vivani Poncii. S+m Remundi Seniofredi. S+m Audegeri. S+m Guzberti, filii eius. S+m Aitii de ipsis Vallibus. S+m Remundi Geriberti. S+m Gontardi. S+m Bernardi Goltredi. S+m Bernardi Adroarii. S+m Trasovado, que vocant Donnutio, sacer, SS. Ermengaudus levita SS. S+m Mironis.

Ego Miro Geriberti, qui has possessiones supranotatas aiens tutelam filii mei Guilelmi Mironis in iudicio atque supradictorum audientia requisivi, et supradictos testes recepi, et si ipsos testes supradictos qui ipsum testimonium aliis testibus presentibus qui ad has condicionibus iuraverunt iniunxerunt infra hos sex menses legibus infamare non potuero, omnem meam vocem quam in supradictis rebus propulsatis habeo in iure Sancti Cucufatis aecclesie confirmo.

S+m Gondballi Bisorensis. S+m Renardi Bonucii. S+m Remundi Gilelmi. S+m Remundi Ermemiri. S+m Remundi de Matrona. S+m Aenee, filii eius. S+m Onofredi Riculfi. S+m Sifredus iudice.

S+m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hoc ordinavi atque in iure possessorum consignavi sicut supra insertum est, et vocem supradicti Mironis qui se abstraxit de placito absque consultu iudicum, legaliter observavi.

Raimundus archilevita (*Senyal*). (*Senyal*) Guislibertus levita, qui et vicescomes. S+m Vivas, sacer et iudex. S+m Ermemirus, levita et sacriscrini;

(*Senyal*) Alamanno Ugone. S+m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui haec scripsit atque subscripsit cum litteris superpositis in linea XVIII^a ubi dicit «et ipsi sciebant videndo et cognoscendo supradictam aecclesiam Sancte Olive cum ipso alodio, sicuti supra determinatum est, simul cum ipsis stagnis, in iure aecclesie Sancti Cucufatis per hos annos LX^a retentam esse sine ulla legali interrupcione», die et anno quo supra SS.

243

1032, juliol, 22

Davant els jutges Vives i Bonfill, i en presència de molts potentats, els germans Bonfill i Guifard, fills d'Enric, acusen Gombau de Besora de retenir de manera injusta i contra la llei un alou d'herència paterna. Els jutges donen a Gombau un termini perquè aporti proves, però abans que venci el termini l'acusat lliura l'alou a Bonfill i Guifard sota determinades condicions. El jutge Vives així ho consigna.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 97.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 223.

Pateant cuncti, tam presentibus scilicet quam et futuri, qualiter mota fuit haccio infra domno Gondeballo Bisauensis et Bonefilii et frater eius Guifardum, filii qui fuerunt Henrici condam. Adsistentibus iudicibus, id sunt, Bonifilii iudici et Vivvanum iudici, et in conspectum nobiliorum virorum ibidem adsistencium, id sunt, Mironum Geribertum, Alamanum Hugonem, Bernardum Borellum, Reimundum de Madrona filioque suo Heneas, Unifredi Riculfi, Mir Ollomar fratrique suo Adalbertus, Adalbertum iuvinem filioque suo Reimundo et alii quam plurimi viri, quia longum est nomina eorum intexerere, in eorum audientia isti suprascripti viri magna refferunt querimonia iam prelibati fratres, id sunt, Bonefilii et Guifardum, de successione paterna, quod iniuste et absque lege retinebat domno Gondeballo. Domno Gondebalus afatus est dicens: «Nescio pro quare eam teneo aut per comparatione aut per voce parentorum meorum aut per qualicumque voce».

Et quidquit inter eos se nausiasent aut se altercasent in subreuitate, iam suprascripti iudices dedimus in unum sententiam, ut si prefato Gondeballo potuisset comprobare aut pro idoneos testes aut pro veras scripturas legaliter usque ad festiuitatem Sancte Felicis, ista proxima veniente, quia melior erat suum directum quam de prefati petitores, voces eorum exinanita et insapita permansisset. Et si comprobare non potuisset, ut iam suprascripti fratres per duobus testibus comprobassent quia quando Henrici, pater eorum, migravit de hoc seculo ille tenebat et posidebat sui alodium proprium sine ulla inquietudine, et iam meminito domno Gondeballo ut duplasset eis ipsum alodium. Et si non, aprehendisset ipsos testes ut evacuasset se de ipsum alodium. Et fuit haccio inter ambobus partibus ut quidquit se abstraxisset de isto iudicio C solidos composisset. Et hec omnia suprascripta adimpleta fuisset.

Set postea decem dies ante placitum terminatum tradidit Gondeballo iam dictum alodium in potestate predicto Guifardo et Bonefilio, ut si usque ad Sancti Michahelis festiuitas ista proxima veniente ullam indicionem legaliter potuisset abere, ut fuisset sicut iam iudicatum est desuper. Et ille fideiussores non fuissent

soluti set stetisent sicut de primi. Et predicti Gondeballus feciset ad ipsa kanonika sicut constitutum est in lege gotica. Et ego iam dictum Vivanum, sacerdotum et iudicem, consigno atque contrado vobis iam suprataxatum alodium, terram et vineam, ad vos prefati fratris Bonefilii et Guifardi sicut lex iubet. Et qui hoc vobis disrumpere temptaverit, componat vobis ea omnia in duplo. Et ano ista consignatione firma et stabilis permaneat modo vel ultra.

Actum est hoc XI kalendas augusti, anno I regnante Henrici regi.

S+ Vivas sacer et iudex, qui ista consignacione fecit et testes firmare rogavit.

Sig+num Bonifilii Ricarii. Sig+num Iohannes. Sig+num Guilelmus.

S+ Guisadus iudex, qui hec scripsi et die (*Senyal*) et anno quod supra.

244

1032, juliol, 30

Notícia del procés judicial que enfronta Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, amb Mir Geribert, tutor dels fills que va tenir amb Dispòsia de Santmartí, per la possessió de les terres i els estanys de Calders i Santa Oliva. El magnat fonamenta els drets familiars en l'aprisió de l'avi Galí i la transmissió d'erms i estanys a Guillem, fill de Galí i pare de Dispòsia, i a la vídua d'aquest, Adelaida, mare de Dispòsia, en nom dels seus fills. Explica, però, que el comte Ramon Borrell, convençut per l'abat, va expulsar injustament Adelaida i els seus de les terres i les va lliurar al cenobi vallsès. L'abat Guitard es defensa invocant preceptes carolingis i butlles papals que fan inventari dels béns del monestir, entre els quals les terres en disputa. Com que el més antic dels preceptes, el de Lluís IV d'Ultramar, es va perdre durant l'assalt d'al-Mansur, l'abat presenta testimonis que, en declaracions fetes a Sant Pere d'Octavià i Santa Maria de Martorell, donen fe de l'existència del precepte i de les referències que feia a les terres i els estanys disputats i a la possessió d'aquests béns per part del monestir durant seixanta anys ininterromputs. Veient la marxa adversa que pren el plet, Mir Geribert protesta iradament i es nega a rebre els testimonis, cosa que tanmateix fan els jutges d'acord amb la llei. Recolzant-se en aquests testimoniatges i en cites de no menys de quatre lleis del Liber Iudicum, els jutges confirmen els drets del monestir sobre aquelles terres.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 323, f. 89v-91v. Còpia del segle XIII. Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. 10. ABADAL, *Els diplomes*, pàgs. 184-186. *RIUS, *Cartulario*, doc. 529 (amb data de 30 de juliol de 1033).

Aquest document està relacionat amb el 241, datat el 28 de juny de 1032; el 242, datat el 3 de juliol de 1032, i el 246, datat el 18 de març de 1033.

Cum iudices causa remediorum constet esse creatos, iustum esse perpenditur, ne ad futurum qualibet mota intencione vertatur in dubium qualiter cause negocium ad fines usque legitimos sit deductum, ut iudicii serie specialiter sit anotatum. Igitur in Dei nomine. Nos iudices, quos haec specialis formula continet denotatos et causa subterius conscripti negocii fecit esse presentes, tam ad presentium quam ad futurorum noticiam deducimus quod anno Dominice Trabeacionis XXXII° post millesimum et regni siquidem Henrici regnantis in Francia secundo, acta est altercacio inter Guitardum, abbatem monasterii Sancti Cucufatis Octavianensis, et inter Mironem Geriberti, agentem tutelam filiorum suorum pupillorum, quis genuit ex uxore sua cui nomine fuit Disposia, ex quadam municione quae sita est in comitatu Barchinonensis, in extremis finibus abitate Marchiae, ad ipsum Caldarium, nec non et pro ipsa possessione terrarum, partim ad culturam ductarum ac per maxime ducendarum que modo adiacet prefate municioni, et pro ipsis stagnis.

Aiebat enim iste Miro supranotatus in suis petitionibus quod suprascripte res ad hanc petitionem pertinentes iuris filiorum suorum predictorum debebant esse, eo quod, uti ipse asserebat, Galindo, avus eorum, per suam propriam apprisionem eas capuerat, et notas atque signa ad terminos earum faciendo, terminosque figendo ad possessionem suam deduxerat, et ipsa stagna quandiu postmodum vixerat ad opus suum pisces ex ipsis capiendo de ceteris hominibus defensaverat. Post obitum quoque eius, Guilelmus, filius eius, hanc possessionem heremi et stagna similiter ad opus suum retinnerat. Adiecit autem quod, eo ab hac vita discedente et infestacione paganorum a supradicta Marchia cessante, Adalaizis, uxor predicti Guilelmi, aiens tutelam filiorum suorum quos ille ex ea genuerat, voluit municionem ibi construere et ad culturam eandem possessionem perducere, sed obieccionibus iam dicti Guitardi, abbatis, permotus, comes Remundus, Borrelli filius, repulit eam ab eadem apprisione et possessione, et iniusto ordine, sicut predictus petitor adfirmabat, in iure Sancti Cucufatis aeccliesie confirmaverat.

Allatis quippe testibus voluit hoc comprobare. Idem vero Guitardus in suis responsis ita affatus est: «Possessio quidem haec quam ad opus mee aeccliesie retineo et a me requiritur per preceptum regale, et per iusta privilegia presulum Romanorum quibus status sancte aeccliesie confirmatur multum iam temporis est, ex quo in iure meae aeccliesie confirmata est». Ob quam causam cum Leutarii principis preceptum perlectum fuisset, ventum est ad locum ubi inter alia resonabat, quod omnes res huic aeccliesie collatas et adhuc concedendas, idem Leutarius, rex Francorum, ita illi concedebat atque confirmabat, sicut iam illi confirmaverat atque concesserat pius genitor eius Hludoicus per renovabile preceptum, quod postmodum infestacione paganorum delectum fuit in captione Barchinone civitatis atque in postmodum per supranotatum preceptum Leutarii renovatum atque reparatum.

Iudices autem haec audientes, quia non valuerunt eundem preceptum ex toto deletum videre, in dubium verterunt utrum supradicte res quas Miro requirebat in iure predictae aecclēsie sancti Cucufatis per illum preceptum Hludoici, regis, quod postmodum, sicut superius scriptum est, deletum fuit conligate atque confirmate ab eodem principe fuissent, an non. Iccircho, a parte predicti abatis requisierunt si habebat testes qui eundem preceptum Hludoici regis vidissent et legi audissent, et pleniter cognovissent quod ipse res unde intencio vertebatur in hoc eodem precepto resonassent. Ille vero postulatis sibi legalibus octo dierum induciis attulit idoneos testes Bonofilio Marci, iudici, qui iussus atque informatus a principe et a primatibus patrie est dirimere causas, Godmarum, scilicet, atque Guillaranum, qui se dixerunt hoc plenissime nosse. Et quia gravati senectute vel infirmitate erant, congregatis in Octavianensi territorio idoneis viris Guisliberto, levita et Barchinonensi vicecomite, et Remundo sancte Sedis Barchinonensis archilevita, et Compagno levita, et Mirone levita, et Isarno Guilelmi, et Remundo Seniofredi, coram supradicto iudice mandatum facientes idoneis viris testimonium suum illis iniunxerunt, taliter dicentes:

«In Christi nomine. Ego Godmarus et Guillara, vobis, Guitario et Vivano Poncii, et Attoni fratri tuo, et Riculfo Ballomari, et Sseguto, et Remundo, et Aitio, et Bardinē, et Isarno Ermemiri, et Guilelmo fratri tuo, et Suniario Guifredi, et Sperandeo, et Iohanni clerico, et Guadallo, et Adalberto presbitero, et Agilani. Rogantes vos atque obsecrantes eo quod gravati infirmitate sumus, sive senectute depressi, hoc mandatum facimus vobis, ut vice nostra in quacumque audientia necesse fuerit pro nobis testimonium detis ex hoc quod per subter anotatas condiciones iurare nos audituri estis, scilicet ob confirmandam veritatem precepti quod domnus Hludoicus rex fecit ex rebus subter adscriptis in iure dominacionis aecclēsie Sancti Cucufatis cenobii Octavianensis, quod per infestacionem paganorum combustum aut deletum esse novimus atque postmodum renovatum a domno et gloriosissimo rege Francorum Leutario, filio predicti Hludoici, pie memorie. Et ut hoc mandati nostri scriptum firmitatem in omnibus optineat testimonium nostrum per seriem harum conditionum iure iurando confirmavimus ita dicentes. Iuramus nos testes Godmarus et Guillara, unum dantes testimonium, primo per Deum Patrem omnipotentem, et per Iesum Christum Filium eius, atque per Spiritum Sanctum, confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse, et per istud altare consecratum sancti Pauli Apostoli quod situm est in aecclēsia Beati Petri Apostoli que non longe constructa est ab ecclesia Sanctissimi ac Beatissimi Cucufatis Martiris Octavianensis, quod nos vidimus atque legi audivimus preceptum Sancti Cucufatis cenobii predicti quod domnus Hludoicus, rex Francorum, genitor Leutarii, regis similiter Francorum, fecit ad confirmandas res aecclēsiasticas huic cenobio collatas aut in postmodum concedendas.

Et illic post multas alias res possessionum que per eundem preceptum in iure praedictae ecclesiae confirmate erant, resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat aecclesiam Sancte Olive cum ipso alodio in latitudine de ipsa guardia de Bagnariis usque in villa Domabuis, et in longitudine de villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsis stagnis, cum decimis et primiciis, decimas quoque et primicias uti consuetum est ipsi loco ab antiquis temporibus accipere. Et nos haec que dicimus vera esse scimus, et supradictam aecclesiam Sancte Olive cum ipso alodio, sicuti supra determinatum est, simul cum ipsis stagnis in iure aecclesie Sancte Cucufatis predicti per hos annos LX^a videndo et cognoscendo retentam esse scimus sine ulla legali interrupcione. Et ullam fraudem aut ullum malum ingenium hic in isto nostro testimonio impressum non est, sed secundum quod supra intextum est veraciter a nobis datum est per super adnexum iuramentum in Domino».

Postquam autem hoc testimonium a testibus secundum leges iure iurando datum est, et supradictum mandatum factum est atque utrumque legaliter confirmatum, sicut inspici potest in conscriptis pro hac causa condicionibus, utreque partes convenerunt ad constitutum termini diem in aecclesia Sancte Beate (Marie) iusta forum Martorelium sita. Et cum diu litigassent, videntes iudices tantam rei veritatem a parte aecclesiae Sancti Cucufatis, requisierunt testium supra me[m]nitas condiciones ad quas iuraverant in territorio predicto Octavianensi. Et facto in audientia silencio, eas legi fecerunt. Tunc per rectum iudicium secundum eorum conscientiam iudicaverunt, ut supradictus Miro recepisset sufficientes et idoneos testes ad testificandum quibus aliorum testimonium iniunctum fuerat, ut haec res finem accipere quoniam omnibus modis iusta et verior atque anterior voce filiorum Mironis patebat esse vox aecclesie predicta, nec non et annosa sive possessionis plena, unde in postmodum a principe Remundo, dive memorie, et a coniuge sua Hermessinde, qui domini Marchiarum et ipsius possessionis esse noscebantur, per largitionis seriem in iure eiusdem aecclesie iustissime confirmacio est facta.

Et iccirco non fuit iustum a parte Mironis testes recipere, quoniam si ita fuit ipsa apprisio Galindonis ex supradicta possessione unde intencio vertebatur, quemadmodum Miro per allatos in audientia testes paratus erat comprobare, iniusta penitus et evellenda in postmodum fuit quia quacumque ibi Galindo capuit atque signavit vel apprisiavit in rebus et de rebus sancti Dei Aecclesie haec fecit. Et si aliquid ibi ipse aut posteritas eius retinuit, contra ordinem iusticie et legis sive per presumptivam novitatem hoc retinuit, quoniam sicut iam diximus, anterior est vox aecclesiae et largior voce Galindonis et eius posteritatis, ut tempus dive memorie Hludoici qui eundem preceptu[m] fecit approbat, nec non et ut scripturae eadite ex possessionibus que circa sunt que hanc possessionem Sancti Cucufatis esse testantur proclamant atque edocent. Miro namque iamdictus, videns nil

iusticie obtinere filiorum suorum vocem, sed hoc recognoscere contendens, noluit supradictos recipere testes, sed pertinaciter vociferabat iniustam esse vocem aecclesie Sancti Cucufatis et vocem filiorum suorum iustam. Unde quia lex iubet, iudices receperunt suprafatos testes, quibus testimonium iniunctum fuit per condicionis seriem qui ita testimonium suum confirmaverunt dicentes:

«Iuramus nos testes, Guitarius et Atto, et Ssegutus presbiter, et Bardina, et Isarnus Ermemiri, et Aguilanus, unum dantes testimonium primo per Deum Patrem Omnipotentem et per Iesum Christum Filium eius atque per Spiritum Sanctum, confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse super altare consecratum Sancte Beateque Marie Matris Domini quod situm est in aecclesia fundata subtus castrum Rodanas, prope forum Martorelium, quod quidam homines Godmarus et Guillara, aetate decrepiti atque infirmitate gravati, iniunxerunt nobis per illorum mandatum suum testimonium, et nobis presentibus in presencia iudicis Bonifilii Marci et Guisliberti vicecomitis et Remundi archilevite, et ceterorum qui superius conscripti sunt, iureiurando per seriem conditionum testificati sunt super altare consecratum Sancti Pauli quod situm est in aecclesia Beati Petri Apostoli, que non longe constructa est ab aecclesia Sanctissimi ac Beatissimi Cucufatis Martiris Octavianensis, quod ipsi viderunt atque legi audierunt preceptum Sancti Cucufatis cenobii predicti, quod domnus Hludoicus, rex Francorum, genitor Leutarii, regis similiter Francorum, fecit ad confirmandas res aecclesiasticas huic cenobio collatas atque inpostmodum concedendas, et illic post multas alias res possessionum, que per eundem preceptum in iure predicte ecclesie confirmate erant, resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat aecclesiam Sanctae Olivae cum ipso alodio in latitudine de ipsa guardia de Bagnariis usque in villam Domobuis, et in longitudine de villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsis stagnis, cum decimis et primiciis, decimasque et primicias uti consuetum est ipsi loco ab antiquis temporibus accipere.

Et ipsi sciebant videndo et recognoscendo supradictam aecclesiam Sanctae Olivae cum ipso alodio, sicuti supra determinatum est, simul cum ipsis stagnis in iure aecclesiae Sancti Cucufatis per hos annos LX^a retentam esse sine ulla legali interruptione. Et nos haec, qui dicimus atque testificamur, sic iurare vidimus supradictos nostros mandatores Godmarum et Guillanum, sicut in ipsis condicionibus ad quas ipsi iuraverunt resonat, et sicut hic nos testificamur atque iuramus per super adnexum iuramentum in Domino».

Postquam, autem isti testes testimonium suum dederunt, Gelmirus sacer, qui supradictum preceptum Ludoyci vidit et legi audivit, propter hoc ita testificavit:

«Ego Gelmiros sacer iuro per metuendum atque tremendum nomen Domini, et per altare consecratum Sancte Beateque Marie Matris Domini, cuius aecclesia sita est in comitatu [Barchinonensi] in foro Martorelio, quod ego vidi et legi audivi

supradictum preceptum unde supranotati testes Godmarus et Guillara testimonium suum dederunt, et audivi quod illic resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat in iure aeclesie Sancti Cucufatis aeclesiam Sancte Olive cum ipso alodio in latitudine de ipsa guardia de Bagnariis usque in villam Domabuis, et in longitudine de villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsis stagnis, cum decimis et primiciis, decimas quoque et primicias uti consuetum est ipsi loco ab antiquis temporibus accipere. Et haec supradicta omnia nosco retenta fuisse sine legali interruptione in iure Sancti Cucufatis predicti, videndo et cognoscendo per hos LX^a annos nullamque fraudem nullumque malum ingenium in isto testimonio impressum scio, sed secundum quod supradicti testes et ego testificati sumus verum est, atque a nobis fideliter confirmatum per adnexum iuramentum supra atque datum in Domino».

His autem omnibus sacramentis a testibus datis per auctoritatem legis in qua resonat: «Si quis cause sue cupiens accelerare propositum testem in iudicio protulerit si ille contra quem causam habet presens adfuerit, et quid in reprobacione oblatis testibus opponat nescire se dixerit, res siquidem ipsa de qua agitur per oblatores testimonium testium in iure illius ad cuius partem testificaverunt iudicis instancia contradatur». ¹ Et per auctoritatem legis inter alia dicit: «Quapropter quaecumque res sanctis Dei basilicis aut per principum aut per quorumlibet fidelium donaciones collate repperiuntur votive ac potencialiter, pro certo censetur ut in earum iure inrevocabili modo legum aeternitate firmetur». ² Et per auctoritatem legis que inter alia insonat: «Nam quod XXX quisque annis completis absque irrupcione temporis possidet, nequaquam ulterius per repetentis calumpniam amittere potest». ³ «Verum et ubi unus possessor sine alterius domini mansoribus publice possidens per evidencia signa locum ex integro vindicare videtur, nulla ratio sinit ut eius possessionis integritas decerpatur. Unde si alter illic se per presumptivam introduxerit novitatem, nihil nocere poterit possessori». ⁴ Iudices huius negotii hec omnia suprascripta perpetualiter retinenda confirmaverunt in iure dominacionis aeclesie Sancti Cucufatis predicti in manu Guitardi, predicti abbatis, ut si quis hoc amplius iniuste movere temptaverit, componat hec que de mala petitione legibus continentur, et XII libras auri purissimi cui iniusticia facta fuerit, et insuper hoc firmum permaneat.

Acta fuit haec audientia in presentia Guisliberti vicecomitis et Remundi archilevite, et Gondeballi Bisorensis, et Alamagni Ugonis, et Renardi Bonucii, et Remundi Guillelmi, et Remundi Ermemiri, et Remundi de Matrona, et Aenee filii eius, et Honofredi Riculfi, et Riculfi de Parietibus, et Amalrici Aitii, et Riculfi Ballomari, et

1. *Lex Visigothorum*, II.4.7.

2. *Lex Visigothorum*, V.1.1.

3. *Lex Visigothorum*, X.2.6.

4. *Lex Visigothorum*, X.3.4.

Vivani Poncii, et Remundi Seniofredi, et Audgeri, et Gauceberti filii eius, et Aitii de ipsis Vallibus, et Remundi Geriberti, et Gontardi, et +Bernardi Goltredi+, et Bernardi Adroarii, et Ermengaudi, levite, et Trasuadi, qui vocatur Domnucius, presbiter, aliorumque multorum, et postmodum conscripta atque confirmata III° kalendas augusti, anno II° supradicti regis Henrici.

S+m Poncii Bonifilii Marci, clerici et iudicis atque Canonice Barchinonensis prepositi, qui hoc legaliter confirmavit et potestatibus, comitibus, episcopis seu iudicibus hoc confirmari optavit, seu ceteris idoneis viris.

+ Berengarius comes +. + Guilie comitisse. + Wadallus, ac si indignus gratia Dei episcopus, (*Senyal*). + Guislibertus levita, qui et vicecomes, +. + Hermessindis, gratia Dei comitissae, +. (*Senyal*) Sisguirallus vicecomes. (*Senyal*) Raimundus archilevita +. (*Senyal*) Sisfredus iudex. S+ Gondballi Bisorensis. S+ Renardi Bonucii. S+ Remundi Gilelmi. S+ Remundi Hermemiri. S+ Remundi de Matrona. S+ Aenetie, filii eius. S+ Onofredi Riculfi. S+ Riculfi de Parietibus. S+ Amalrici Aitii. S+ Riculfi Baldomari. S+ Vivani Poncii. S+ Remundi Seniofredi Flavii. S+ Audgeri. S+ Gauzberti, filii eius. S+ Aitii de ipsis Vallibus. S+ Remundi Geriberti. S+ Gontardi. S+ Bernardi Goltredi. S+ Bernardi Adroarii. S+ Vivas, sacer et iudex. Miro levita (*Senyal*). (*Senyal*) Sifredus iudex. Miro (*Senyal*). Eneas Miro.

S+ Poncii Bonifilii Marci, clerici et iudicis, qui haec scripsit et SSS die et anno prefixo (*Senyal*).

245

1033, març, 5. Vic

A la seu de Sant Pere de Vic, en presència del clergue Ermengol i molts altres, el jutge Guifré atribueix a Josbert la propietat d'una vinya valorada en tres mancosos i que Sunyer, dit Guigilà, va dipositar en concepte d'empenyorament en mans de Guifré, dit Merlet, per raó d'un deute amb el seu senyor, Josbert, equivalent a tres sesters de blat i que s'havia d'haver tornar per la festa de Santa Maria i no es va tornar.

AACV, cal. 6, doc. 1207.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 909.

In Dei nomine. Guifredus, Dei gratia iudex. Patulum sit homnibus hominibus qualiter venit ante me placitum in sede Vicho, videlicet de vinea quod Suniarius, que dicunt Vichila, cum uxore depossuit in pignere a Guifredo, que dicunt Merleto, pro debitum seniori suo Iocibert, per scripturam unde pro ipso usura permisit eam incurere. Et propter hoc venerunt intus in coro iamdicte Beate Petri sedis, ubi fuit Ermengaudus clericus et ceteri plurimi. Ubi fuit predictus iudex et ibi r[eco]

gnovit ipsum debitum debere esse sestario III tritici et pro hoc, rocando iamdicto feneratoro, conse[ntit i]n inducias usque ad festivitatem Sancte Marie prima ventura, tali conventu ut sit ad ipsa iamdicto debi[to r]edere distulisset iamdicta vinea propria fuiset prefati Iociberti, et sic profitendo reliqui eum in potestate [iam]dicto Merlet in prehencia iamdicto iudice. Transhacta autem iamdicta festivitatem multis diebus moniti a prefato iudice contemserunt redere iamdicto frumento. Ideoque ego, prefatus iudex, confirmo vel consigno iamdicta vinea in potestate iamdicto Iocibert ad suam proprietatem, cum exiis et regresiis et terminis et pertinenssiis suis, [pro] iamdicto debito, quia estimavimus eam non amplius valere quia modo III mancosos sunt optimos recipientes, et pro inde [si qui]s hoc dirumpere voluerit in triplo ei componad et hec consignacio firma persistat. Est namque iamdicta vinea in confinio de ipsos Cholelos vel Buada, ad ipsa Choma, iusta domum ubi habitad Ebroino.

Facta sunt hec III nonas marcii, anno II regni Henrici regis.

S+num Guifred Merlet. S+num Bonefilio. Guifredus levita, qui et iudex, sub SSS.

Se[...].presbiter, qui hoc scripsit et die et anno SSS. quod supra.

246

1033, març, 18

El jutge Ponç Bonfill Marc dicta la sentència definitiva en la causa que enfronta Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, i Mir Geribert, tutor del seu fill Guillem, per la possessió de les terres i els estanyes de Calders. El document comença recordant els arguments de les parts (l'aprisió de l'avi Galí per part de Mir Geribert i les escriptures dels reis carolingis, els papes i el comtes que confirmen les propietats del monestir per part de l'abat), el fet que els jutges van donar primacia i validesa a les declaracions dels testimonis de l'abat perquè invocaven un dret anterior al de l'aprisió de Galí (el precepte del rei Lluís de França, pare del rei Lotari) i l'actitud de Mir Geribert, que es va negar a rebre els testimonis i va abandonar l'audiència sense permís dels jutges. Mesos després d'aquests fets, Mir Geribert va anar a trobar el jutge Ponç Bonfill Marc a Barcelona amb el doble propòsit d'invalidar els testimonis de l'abat amb diverses acusacions i reclamar del jutge un mandat que recollís el testimoni de dues persones, Giscafred i Llobató, sobre l'aprisió de Galí. Ponç Bonfill Marc hi va accedir amb condicions el 31 de desembre de 1032 i va citar les parts per reprendre el judici a l'església de Santa Maria de Cornellà el 8 de març de 1033, però Mir Geribert no s'hi va presentar. Després d'això i d'esperar encara uns dies la compareixença de Mir Geribert, el jutge invoca els preceptes, els privilegis i les escriptures favorables a Sant Cugat i confirma plenament els drets del monestir sobre Calders.

[A] Original no localitzat

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 320, f. 85v-88r. Còpia del segle XIII. Ed. CARRERAS, *Lo montjuich*, ap. 11. *RIUS, *Cartulario*, doc. 527.

Aquest document està relacionat amb el 241, datat el 28 de juny de 1032; el 242, datat el 3 de juliol de 1032, i el 244, datat el 30 de juliol de 1032.

Judicium Caldarii

Ad noticiam tam presencium quam futurorum sub nomine Domini deduci volumus hominum, nos iudices, quos hec specialis iudicii formula subterius continet anotatos, qualiter magne altercacio cause exorta fuit inter domnum Guitardum, Sancti Cucufatis Octavianensis abbatie abbatem, et inter Mironem Geriberti, agentem tutelam filii sui Guilelmi, pro quídam predio quod dicitur Caldarium cum stagnis et possessionibus terrarum ad hoc predium pertinentibus.

Dicebat iste petitor Miro, quod iuris filii sui predicti debebat esse per aprisionis vocem, quam proavus suus Galindo fecerat ex predicta possessione. Ad hoc autem dicebat abbas supradictus: «Hanc autem aprisionem, quam dicis, nescio, sed scio quod reges Francie et Romanorum presules necnon et marchiones istius patriae comites confirmaverunt per illorum auctoritates et scripturas in iure aeccliesie mei monasterii hanc possessionem, quae a me requiritur, et ego retineo, quam de heremi squalore magnis dispensis et duris laboribus atque periculis ex parte ad culturam perduxí, et municiones contra infestacionem paganorum ibi construxi». Hec autem, eo dicente, ostendit privilegia et precepta regum et scripturas comitum ex his et aliis possessionibus supra meminite aeccliesiae decenter confecta.

Volente autem prenotato Mirone conprobare predictam aprisionem maluerunt iudices quos causa fecit esse presentes a parte prenotati abbatis testes recipere quam de Mironis parte quoniam anterior erat vox precepti, quod Hludoicus rex Francorum, genitor Leutarii regis, fecit ex his rebus aeccliesiae iam dictae Sancti Cucufatis voce aprisionis, quam prenotatus petitor asserebat fecisse ibi Galindo proavus iam dicti Gilelmi.

Et quia hoc preceptum deletum fuit in captione urbis Barchinone, testificaverunt testes a parte supra notati Guitardi ob reparacionem perdití precepti, qui se dixerunt eum vidisse et legi audisse, et inter alia que ibi resonabant hanc possessionem, unde intencio vertebatur, audierunt ibi resonare, et qui dixerunt eandem possessionem ab ecclesia Sancti Cucufatis sub eorum presentia per LX^a annos et amplius possessam fuisse.

His autem testibus receptis a iudicibus et confirmata ipsa possessione ab eis in iure iam dictae aeccliesiae, sicut lex iubet, postquam Miro predictus abstraxit se sine consultu iudicum de ipsa audientia, et quod noluit recipere supra notatos testes, venit ante iudicem Bonumfilium Marchi Barchinone et dixit illi quia habebat quod racionabiliter acusare valebat contra testes supra meminitos, qui iam dictum te-

stimonium dederant. Iudex quoque ipse, sicut lex iubet, pacienter audivit quod idem Miro unicuique ipsorum testium obiciebat. Obiciebat siquidem Gelmiro, sacerdoti, quod ipse monachus cum benedictione habitus et ordinis monachorum fuerat, et apostatizando ad laicalem conversacionem redierat, concubinas apetendo et filios ex his procreando, habitu religionis monachorum derelicto. Guillarano quoque obiciebat quod alienam uxorem adulteraverat et in audientia domni Guitardi, predicti abbatis, hoc recognoverat, et petitori pro hoc satisfecerat. Gondemaro quippe quod circumcisionem carnis prepucii sui exercuerat, a fide christianitatis deviendo et fidem muthleemitarum imitando.

Hec audiens iudex prefatus requisivit eundem Mironem utrum per idoneos et ad hoc sufficientes testes convincere valebat quod testibus obiciebat, an non. Et quia ibi non habebat sufficientes ad hoc testes, dixit se inquirere alios illis meliores quibus infamiam a se obiectam, contra se, prolatis testibus, comprobasset. Nec non et rogavit eundem iudicem, ut mandatum faceret idoneis susceptoribus de testimonio aprisionis praedictae, quam Galindo fecerat. Iudex autem in suis responsis dixit ei: «Hoc vero mandatum, quod a me requiris fieri, propter metum preocupacionis mortis testium supradictae aprisionis, eo quod unus illorum gravi detinetur infirmitate et alter iam manet in decrepitate aetate, semper erit invalidum, et omni auctoritate iusticie carebit, nisi prius testes contra te prolatos infames esse conviceris, aut falsum contra te dedisse testimonium secundum ordinem legis prius eos comprobaveris».

Ipse vero iam dictus Miro, ductus inutili acceleracione, tandem compulit eundem iudicem quod fecit ipsud mandatum de testimonio quod Giscafredus, qui adhuc gravi detinebatur infirmitate, et Lobatonus, qui aetate decrepitis erat, dederunt de prefata aprisione, sub eo scilicet modo et ordine, ut si iustum atque necesse fieret hoc quod mandatoribus suis iurare audierunt, ipsi, qui illud mandatum susceperunt, suo testimonio confirmarent, non ante, sed quando iudices hoc iuste iudicassent. Facto autem supradicto mandato, IDEM iudex iterum monuit eundem Mironem ut vel tunc ageret de infammacione testium contra se prolatorum quod prius facere debuerat antequam mandatum fieri imperasset, si cupiebat quod ipsud mandatum aliquam vocem auctoritatis retinuisset in futurum, quod fuit factum pridie kalendas ianuarii, anno II regni regis Enrici.

Qua causa idem iudex monuit Guitardum, supradictum abbatem, et domnum Guislibertum vicecomitem, qui eandem possessionem per ipsum retinebat, ut reiterarent ipsam audientiam et audirent quid supradictus Miro contra sibi prolatos testes dicere asserebat. Et quamquam ipsi dicerent quod iniuste eos compellebat reiterare audientiam, quoniam spatium sex mensium infamandi testes iam transierat, utrique tamen venerunt ad audientiam ad diem constitutum VIII iduum martii, anno II Henrici, regis, in loco constituto ad ecclesia Sancte Marie in territorio Barchinonensi quod dicitur Cornelianum. Supradictus autem Miro, qui similiter a iudice ante

domnum Guadallum episcopum multosque alios idoneos viros circumstantes ad osteum cathedralis aeclesiae Sancte Crucis comonitus fuerat ad diem constitutum venire ad audientiam, non venit, sed de placito constituto se abstraxit.

Igitur idem ipse iudex quia pleniter novit quod legaliter atque racionabiliter non potest prenotatus Miro infamare supradictos testes aut falsum dixisse testimonium eos convincere, stantibus scripturis omnibus que per legis auctoritatem facte a iudicibus exinde sunt, et stantibus preceptis ac privilegiis, nec non et scripturis comitum exinde aeditis, scriptura, scilicet, donacionis et confirmacionis quam Guifredus, venerabilis comes, fecit de rebus quas supra scripta aeclesia retinet in marchiis comitatus Barchinonensis, et de ceteris aliis rebus illis pertinentibus in iam dicto comitatu, et in comitatu Ausonensi, et in comitatu Gerundensi, et Orgellensi, nec non et scriptura auctoritatis quam Borrellus comes fecit Ammato, cuidam viro nobili de castro Sancti Stefani, cum pertinenciis eius, in qua pleniter resonat quod possessio predii supradicti Caldarii iuris Sancti Cucufatis aeclesie est per preceptum regale quod exinde fuit confirmatum insuper aetiam et scriptura donacionis quam de his rebus fecit Raimundus, comes, vir venerabilis, confirmavit demum eandem possessionem in iure Sancti Cucuphatis aeclesiae, ita tamen, ut, si in postmodum Miro aut eius posteritas per supradictum mandatum iniuncti testimonii quod Giscafredus et Lobatonus suis susceptoribus iniuncxerunt aliquam vocem in supradictis rebus habere se proclamaverint, si aliquis iudex fuerit qui dicat idem testimonium debere recepi, hoc non erit iustum neque necesse ut ipsum testimonium susceptum ut valorem optineat a susceptoribus confirmetur, quoniam Raimundus, comes predictus, qui ipsam terram heremam et sine habitatore et sine edificio alicuius aprisiatoris invenit, iustissime potuit, sicut et fecit, scripturam donacionis exinde huic ecclesie facere, et dare quod pre[de]cessores sui comites illi confirmarunt. Et non erit iustum seu necesse ut ipsum testimonium recipiatur, quoniam anterior est vox precepti Hludoici supra notati quam ipsa aprisio quam ipsi testes Giscafredus et Lobatonus tempore Poncionis, abbatis predicti monasterii, factam fuisse testificati sunt, et eo quod Miro supradictus non quivit vel potuit sufficienter atque legaliter comprobare infamiam predictorum testium, aut quod falsum contra illum dedissent testimonium.

Et ut haec: iudicii scriptura valorem perpetuum obtineat ultra placitum constitutum et supra determinatum, expectavit idem iudex supra dictum Mironem XI diebus, ut vel ad diem super adieccionis veniret ad placitum, quod si aliquid habebat quod racionabiliter accusaret vel diceret, licentiam habuisset. Unde quia neque ad diem super adieccionis noluit venire, sed contempsit, iudex supradictus confirmavit hanc iudicii scripturam in iure donacionis aeclesie Sancti Cucuphatis ex supra meminita possessione, unde intencio vertebatur, ut aeternaliter vigorem plenitudinis obtineat. Et si quis contra hoc iniuste venire temptaverit, componat XII libras auri aeclesie prenotate, et insuper huius iudicii scripturam firmitatem in omnibus obtineat.

Actum est hoc XV kalendas aprilio, anno II regni Henrici regis.

S+m Poncii, cognomento Bonifilii, clerici et iudicis, qui hoc legaliter examinavit, et iuste definitum sciens subscripsit, et testibus firmare optavit.

S+m Guilelmi de Montescatano, S+m Reimundi Guilelmi, S+m Guadalli Seniofredi de Sancto Vicentio, S+m Riculfi de Parietibus, S+m Reimundi Aicii, S+m Amalrici, fratris eius, S+m Guadalli Cixelani, S+m Oliba Mironis, S+m Guifredi Longobardi, S+m Lupi Vivani Pontionis, S+m Guilaberti Bonutii, S+m Bernardi Goltredi, S+m Lupi Sancii Eurardi, S+m Maieri, fratris eius; S+m Adalberti Eldesindi; S+m Bonifilii Seniofredi; S+m Arnalli Guilelmi, S+m Boniparis, fratris eius, S+m Guitardi Navii, S+m Gondeballi Ermemiri, S+m Geriberti Quirici, S+m Reimundi Adalberti, S+m Sendredi Venanciani, S+m Iadballi Seniofredi, S+m Bonifilii Aursindi, S+m Maieri, fratris eius, S+m Bonifilii Leopardi, S+m Adalberti de Perticacio, S+m Bonifilii Seniofredi, S+m Reimundi Seniofredi, S+m Guilelmi Arnalli, Raimundus archilevita +, S+m Ermengaudi Mironis, S+m Bonucii Vivani, S+m Guitardi Maieri, + Gislibertus, levita qui et vicescomes +, S+m Guillelmus Sesmundi, S+m Compannus Marchucius et levita, SS, S+m Bernardus, S+m Ermengaudus, S+m Petrus, + Berengarius comes +, S+m Mirone iudice SS.

Sub istorum et aliorum presentia multorum supradictum placitum stabilitum fuit, et supradictus abbas Guitardus paratus fuit ad respondendum si haberet cum quo placitus fuisset.

+ Wadallus, ac si indignus gratia Dei episcopus, SS, Alamano Ugo, Guifredus, levita, qui et iudex, hoc conlaudo confirmat atque corroborat et sub SS.

S+m Bellihominis, cognomento Geraldus, levite, exarator et SS et sub die et anno prefixo.

247

1033, març, 21

Pacte de seguretat que fa Sicarda, pel qual defineix a Llop i Adelaida uns alous que posseeixen i que van ser del pare de Sicarda, als llocs de Vilalba i Merdàs, al Vallès, al comtat de Barcelona, i un altre alou a Argentona que posseeix Sendred Bonfill.

A ACB, LA, III, núm. 167, f. 58d-59a.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 490.

In Christi nomine. Ego Sicardis pacificatrix sum vobis Lobatono et uxori tue Adalaizi. Manifestum est enim quia volebam vos petere pro rebus que fuerunt patris mei: alodia scilicet quod vos tenetis et possidetis in comitato Barchinonense, in Vallensi, in loco quo dicitur Villa Alba et in Merdatio; et quod Sendredus Boni-

fili retinet in Argentona, quod prius ego per scripturam venditionis iam venditum habebam Olibano Agualti; et ille vobis, de ipso scilicet de Argentona, quod ego una cum matre mea predicta Adalaize iam vendideram Sendredo Bonefilio. Et quia ego per iusticie vocem non poteram acquirere aliquid in predicto alodio de Villa Alba et de Merdatio, quamquam illic non acquisissem aliquid aut acquirere aliquid debuisssem, facio tamen vos securos exinde et Sendredum Bonifilii de predicto alodio de Argentona, insuper et vos utrosque de omnibus rebus mobilibus que fuerunt patris mei: bovis et ovibus, porcis et asinis et equabus, vasis et vasculis, cavallis et loricis, necnon et de omnibus aliis rebus mobilibus que dici vel nominari possunt, que fuissent patris mei, ut ab hodierno die et tempore nec ego nec ullus vivens homo utriusque sexus vos ex supra dicto alodio, terras scilicet et vineas, domos et curtes, arbores variis generis, aquas et fontes, culto et heremo, aut ex supra dictis omnibus mobilibus rebus que fuerunt patris mei, que hic continentur aut que hic non continentur, appetere presumam aut presumat. Quod si facere presumpsero aut presumpserit, ad nichilum mihi et illi proficiat, sed pro temporali pena componam aut componat vobis libram auri purissimi. Et insuper hoc pactum firmitatis firmum permaneat omni tempore. Ita ut ab isto die in antea licitum sit vobis ex omnibus supra dictis rebus, quas hodie habetis aut umquam habuistis, facere quodcumque volueritis ad vestrum plenissimum proprium.

Actum est hoc pactum securitatis et firmitatis XII kalendas aprilis, anno II Henrici regis.

S+ Sicardis femine, que hoc pactum securitatis, nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, fecit et firmari rogavit.

S+ Guitardi Datonis. S+ Mironis Seniofredi. S+ Seniofredi, viri supradicte Sicardis.

+ Gisleburtus, levita qui et vicescomes.+ Raimundus archilevita +. S+ Iohannes levita. S+ Martinus presbiter. S+ Adroario sacer SSS.

S+ Poncii, cognomenato Bonifilii, qui et iudicis, qui hec scripsit et SSS cum literis super positis in linea VII^a ubi dicit «aut acquirere aliquid debuisse», sub die et anno quo supra SSS.

248

1033, març, 25. Sant Julià de Vilatorça

A l'església de Sant Julià de Vilatorça, en presència del sacerdot Bonfill i molts altres, els germans Miró, Basilissa i Ermetruit es queixen que quan van quedar orfes de pare i mare Grudella i el seu marit, Llobet, ja difunt, es van apoderar del seu alou. Per resoldre el conflicte, els assistents aconsellen als germans, i així es fa, que acceptin de

Grudella, en concepte d'esmena i satisfacció, un mancus i que a canvi evacüin i defineixin els drets sobre els béns disputats.

A ACV, cal. 6, núm. 1394.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 910.

In Dei nomine. Cunctis pupillis dat lex indubitanter consultum ut reddat ratione de illorum rebus securitates procurrent ab ipsis pupillis accipere. Igitur nos Mirone et Basilissa femina et Ermetruit femina remansimus pupillus post obitum patris vel mater nostra et venit aliquis de alodem nostrum in potestate de Lobeto vel de Grudel, uxor prephato Lobeto, et post obitum iamdicto Lobeti petivimus iamdicta Grudel in ecclesia Sancti Iuliani que est fundatus in Villa Torta, in presencia Bonefilio sacer et Senifredi et Bovetus et Sanla et alio Senifredi et Guilielmus et aliorum plurimorum ominibus, in illorum consilio sic fecisti nobis in loco iamdicti viri tui satisfactionem et emendationem de omne facultate tua secundum tuam possibilitatem et nostram voluntatem, id est mancoso I de auro, quod nos recepimus pro emundatione omni voce de alode. Et ideo sic [nos] exvacuamus, ordinantes suprascriptos bonos ominibus nostros libentes animos in conventu vicinorum, ut amplius segura permanete a prefata inquisitione ut in eternum sine molestia et damno et sine ulla calumnia permanete. Et si quis aut nos aut ullus propinquis nostris vel extraneis qui pro hoc amplius te inquietare presumpserit vel in alico hanc difinitionem dirumpere libram auri tibi persolvat et hec difinico in omnibus contra hoc tibi deffendat et firma persistat in secula.

Facta difinitione vel securitate VIII kalendas aprelii, anno II regni Enrigo rege.

Sig+m Mirone. Sig+m Basilissa. Sig+m Ermetruit. Qui omnibus vocis vel querellis quod super te abebamus nos exvacuamus et hanc securitatem tibi confirmamus et firmatores accedere rogamus.

Sig+m Boveto. Sig+m Guilielmus. Sig+m Senifredi.

Bonefilio sacer scripsit SSS die et anno quod supra.

249

1033, novembre, 9

Ermengol, fill de Gerbert, ven al prevere Riber una mujada de vinya del lloc de Vidrer, al terme de Terrassa, al comtat de Barcelona, que té per la carta d'empenyora-ment que li va fer Guadamir a compte d'un deute no satisfet de dos mancosos.

A ADB, Fons de Santa Eulàlia del Camp, carp. 3A, perg. 103.

Ed. *ALTURO, *L'arxiu*, doc. 38.

In [...] Ermengaudus, proles Geribertus, vinditor sum tibi Ribearius presbiter emptore. Per anc scriptura vindicionis mee vindo tibi modiata I de vinea cum terra ubi ipsa vinea est fundata [...] proprium, que mihi advenit per carta impignorationis que mihi fecit Guadamirus et [...]nui illo ud rendidiset mihi muchosos II que mihi debebat et nolui rendere et ego amonui illo in plures [...]cos. Et est in chomitatu Barchinona, infra termine Terracia, in loco vocitato Vidrero. Et afrontad ipsa modiata I de vinea et pecia de terra exceptus vinea de orientis in strata publica, de meridie in vinea de Adrovero, de occiduo in aragallo, de circi in terra de Sesmon. Quantum infra istas quatuor afrontaciones includunt, sic vindo tibi ipsa modiata I de uinea cum terra, totum ab integre, cum exios et regresios earum propter precium muchosos II de auro, quod tu emptore precium mihi dedistis et ego recepi. Est manifestum. Et de meo iure in tuam trado dominio et potestatem ad omnia que volueris facere a tuum proprium. Quod si ego vinditore aut ullusque omo qui contra ac ista carta vindicione pro inrumpendum venerit aut ego venero, non hoc valeat vindikare set componat aut componam tibi ipsa modiata I de uinea cum terra supranominata in duplo cum sua inmelioracione. Et inantea ista carta vindicione firma permanead omnique tempore.

Facta carta vindicione V idus novembris, anno III regnante Henrici regis.

S+num Ermengaudus, qui ista carta vindicione feci et firmare rogavi. S+num Atone. S+num Seniofredus Minestrare. S+Ermemirius presbiter (*Senyal*).

S+Guadamirus levita scripsi cum literas suprapositas in verso VI et die et anno quod supra.

250

1034, febrer, 18

Guillem Amalric ven per tres mancosos al prevere Sunifred cinc mujades de vinya del terme de Santa Creu d'Olorda, al lloc de Duodecimo, al comtat de Barcelona. Guillem té la vinya perquè els esposos Guillem Joan i Bonadona la hi van donar en penyora pel préstec de sis mancosos que els va fer, que no van tornar en el termini acordat. La venda es fa després d'un any i mig del venciment del crèdit, per insistència del jutge i d'acord amb la llei, i en presència del jutge Vives i cinc persones, que en fixen el preu.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon I, núm. 111.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 233.

I[n nomine] Domini. Ego Wilielmi, proli condam Amalrici, vinditor sum tibi Seniofredi sacer emptore. Per hac scriptura vinditionis mee [vindo tibi] modia-

tas V de vineas, franchas, meas proprias, cum arboribus qui infra sunt, que abeo in comitato Barchinona, in termine Olorda, [in locum] vocitatum Duodecimo sive puio Aquilare, que mihi advenit per cartam impignorationis que mihi fecit Guilielmo Iohanne [cum uxori] sua Bonadonna propter debitum que mihi debebant mancosos VI de auro, quod ego eis prestavi et illi mihi rendere debuerant ad placitum constitutum de kalendas setembras usque ad alias venturas et minime fecerunt; set et ego amonui eos postmodum exinde plures vices quoram idoneis viris ut ipsum debitum, quod per [illam] pignus depositum credidi, ut mihi reddissent; insuper expectavi eos ultra placitum constitutum anno I et dimidio. Idcirco, insistente iudice, sicuti lex nostra edocet, qui continetur Libro Iudicium, Tomo V, Titulo VI, ubi decem dies prestolari iubet suum quis debitorem curiosius indagavi, omnis qui debet inquiens debitum si «reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendat ut quantum iudicium eius vel trium honestorum virorum fuerit extimatum, sit licentiam distrahendi, et postmodum de precio venditi pigneris quantum ei debebatur evidentius tollat et relicum ille recipiat qui pignus deposuerat».¹ Quamobrem ego, predictus Wilielmus, in presentia iudice Vivani et ceteris nobilis viris, id sunt, Borrelli sacer et Ero[...] presbiter et Bernardus Bladin, Dodatus atque Bonifilius, sicut iuste ab eis apreciatum est, ego Guilielmus a te iam dicto Seniofret [vindo] suprataxata omnia in precium mancosos III. Et afrontat de parte circii in terra et vineas qui fuerunt de Ermesinda sive in torente unde aqua discurrit de ipsa canal, et de aquilonis afrontant in via sive in puio alcior de Aquilar, de meridie in terra et vinea de Preciosa femina atque in vineas de Adalbert, et de occiduo afrontat in terra et vinea de Sancti Cucufati sive in flumine Lubricato. Quantum istas afrontationes includunt atque pretaxati termini ambiunt, sic vindo tibi iam dictas vineas ab integre, cum terras ubi sunt fundatas, cum exiis et regresiiis earum, a tuo proprio, ut quicquid exinde facere atque ad fieri volueris plenissime tibi sit in omnibus velle. Et in antea ista vindicione suam in omnibus obtineat roborem.

Actum est hoc XII kalendas marcii, anno III Henrici regi.

Sig+num Guilielmi Amalrici, qui ista vinditione feci, firmavi et testes innixi firmare rogavi.

Sig+num Bernardus Bladin. Sig+num Dodato. Sig+num Bonifilius Otger. Sig+num Remundo Trasver. Sig+num Guilielmus Mir. S+ Vivas sacer qui et iudex (*Senyal*). Sig+num Gonfret Tetbert.

S+ Borrelli sacer, qui hec scripsi die et anno (*Senyal*) quod supra.

1. *Lex Visigothorum*, V.6.3.

251

1034, juny, 10. Santa Creu de Joglars

Davant Seniofred, senyor de Lluçà, la seva esposa, Ermessenda de Balsareny, Ledgarda de Lluçà, el jutge Adalbert i molts altres, Isovard, fill del difunt Trasuer, compareix per reclamar a la seva germana, Ermessenda, i el seu cunyat, Arnau, l'alou que li va llegar el seu pare i que Ermessenda i Arnau van vendre a Guitard i Gilabert. Després d'escoltar totes dues parts, el jutge pronuncia sentència favorable a Isovard.

AADV, vol. XI, doc. 100.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 926.

Notum sit omnibus ominibus tam presentibus quam futuris qualiter omo Isovardus nomine, pro[liis condam] Trasovario, abuit altercacionem rationis cum Ermesindis, sorore sua, simulque et cum Arnallo, viro suo, ante ecclesiam Sancte Crucis [sit]a in pago Iugalares, in placi[to] Seniofredi Luc[i]anensis et Ermesindis, eius coniuge, et Ledgardis femina, uxor condam Ellemar. Insistentes ibi Guilielmis Ellemar et Guilielmis Suniari et Arnalli atque Gueriberti et Martini sacerdotis et alii plures in supradictorum placito sive in audiencia Adalberti iudicis, requisivit suprameminitus Isovardus iamdicta Ermesindis atque Arnallo de alodio quod ei dederat pater suus et ille tenebat et posidebat proprialiter et iamdicta sorore sua atque Arnallo vendiderunt ominibus, id est Guitardo atque Guilaberto, et ocupare eum fecerunt ex sua potestate.

Ad hanc tamen petitionem prefatus Arnallus atque Ermesindis talem dederunt responsum: quod ipso alaude, unde eos pulsabat predictus Isovardus, Trasovarius, pater Isovardi atque Ermesindis, dederat eum predictae filie sue Ermesindis tempore [nu]pciarum. Et propter hoc adfirmantes suum rectum esse debere et predictis eorum emptoribus.

Addit ad hoc [respon]sum iamdictus Isovardus quod pre[dictus] Trasovarius, pater suus, dederat iamdicta omnia ei ad suum proprium pro inmeliacionem qua[ntum [...]] antequam [...]]ras fecisset iamdicta filia sua et postea plenissime tenuit et posedit per ipsius donacionem et tr[adicionem] [...] usquequo vendiderunt ea omnia prefatus Arnallus atque Ermesindis iamdicto Guitardo atque Guilaberto [...] sua potestate.

Quem prefatus iudex, ut hoc audivit, requisivit predictum Isovardum si hec dic[...] acta potuis[et] [...]; et pro[fes]sus est se abere testes. Deinde eciam requisivit prefato Arnallo atque Ermesindis si abebant scripturam [donacionis] quod eis fecisset Trasovarius aud testes qui hanc donacionem vidissent; et professi sunt minime se a[bere] [...] istos neque per scripturam nec per aliqua

certa indicia. Ita verum sui se reperire potuit prefatus iudex [...] [pre]fato Isovardo invenit iamdictus iudex testes largiter suficientes qui iure iurando confirmav[erunt] [...].

Nos testes, id est Oliba atque Argericho, iuramus per Deum vivum et veram Trinitatem sanctam constante[r, sive su]per altare Sancte Crucis, [quia] nos vidimus et audivimus et sub nostra presencia iamdictus Trasovarius dedit isto filio suo Isovardo et tradidit cum iaccionem unius virge ad suum proprium ipsas casas cum omni alaudio et arboribus diversis generibus quod venundavit Arnallo et Ermesindis iamdicto Guitardo atque Guilaberto, et hoc fuit intus in ipsas casas iamdictas quatuor anorum antequam [...] abuiset nec acepiset predicta Ermesindis, et postea omni tempore tenuit eum iamdictus Isovardus per suum proprium usque[quo] vendidit iamdicto Arnallo atque Ermesindis ipsa omnia Guitardo atque Guilaberto et illi, nos videntes, invaserunt ea omnia de potestate iamdicto Isovardo, et ita permanet verum si Deus nos adjuvet et iste sanctus Evangelius.

Propterea ego in Dei nomine Adalbertus, iudex, recepto hoc testimonio atque sacramento, consigno et confirmo ea omnia integriter in potestate predicto Isovardo et quicquid deinceps ex hoc facere elegerit in sue voluntatis consistat arbitrio pro eo quod pater suus dedit ei ea omnia pro melioracione, et insuper quod absque audiencia iudicamus privatum dominium posetis.

S+num Oliba. S+num Argericho. Testes sumus de hac causa et hunc sacramentum fideliter iuravimus.

Hactum est hoc ante fores Sancte Crucis predicte IIII idus iunii, anno III regni Enrici regis.

Adalbertus iudex, qui hos testes recepit et sub SSS.

S+num Ermesindis. S+num Ledgardis. S+num Seniollo. S+num Arnallo. S+num Gueriberto. Visores et auditores sumus.

Sendredus sacer, qui hoc scripsit et sub SSS. die et ano prefixo, cum literas superpositas in linea ubi dicitur «sive super altare Sancte Crucis» et ubi dicitur «ad suum proprium» et in alios locos literas superpositas.

252

Vers 1035

Ermengol, bisbe d'Urgell, acompanyat de l'abat Atala i els monjos del monestir de Santa Maria de Senterada, dit també de Santa Grata, presenta querelles davant els comtes Ramon i Bernat, Guillem Fedac de Puigcerver, els jutges Fedac, Savà Llop i Miró i altres prohoms. El bisbe i l'abat acusen Miró, jutge de Belle-

ra, d'apoderar-se del monestir i reedificar-lo en un altre lloc sense permís del bisbe, condició necessària que els jutges reconeixen. El bisbe també acusa Miró de vendre al comte Bernat el bosc de Forca indegudament i reclama la devolució del monestir, el bosc i altres béns, entre els quals un conjunt d'esglésies, i així es fa. Així mateix, el bisbe dona a l'abat la batllia de les esglésies d'un ampli territori al Pallars Jussà.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 187v, doc. 589. Còpia del s. XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», IV, doc. 479.

Molt probablement es tracta d'un document fals. El contingut ho suggereix, i sembla que ho demostra la difícil coexistència dels tres principals personatges que hi figuren: els comtes Ramon i Bernat i el bisbe Ermengol, que ha de ser sant Ermengol. Els seus anys d'episcopat (1010-1035) obligarien a identificar aquests comtes com a Ramon IV de Pallars Jussà (1010-1047) i el seu cosí Bernat II de Pallars Sobirà (v. 1035-1049). De vegades s'ha identificat aquests comtes amb Ramon V (1047-1099) i Bernat Ramon (1099-1124) de Pallars Jussà, però la seva cronologia no encaixa amb la de sant Ermengol (1010-1035). Possiblement es tracta d'un document fals que deu tenir alguna relació amb la restauració judicial, el 1042, a favor del bisbe Guillem Guifré d'Urgell del monestir de Senterada, que havia estat injustament ocupat per uns particulars.

Hec sunt querelas quod facit dominus Ermengaudus, episcopus Sancte Marie Sedis Urgellitane, de ipso monasterio de Sancta Grata in iudicio Raimundo comite et Bernardo comite et Guillelme Fedach de Pugcerver seu et iudices qui in ipso iudicio residebant, id est, Fedacho et Savane Lupone, filio Borrello, et iudice Mirone et aliorum multorum hominum qui ibidem aderant, id est, Unifredus et Ato Suniarii et Erimannus et Ediga et alii quuriales multi. In illorum iudicio sic venit episcopus Ermengaudus cum Atala aba vel custus ecclesie cum confratres suos, qui sunt in cenobium Sancte Marie cuius vocabulum est Sancta Grata, qui est fundatam super situm fluvium Flumicello. Episcopus et aba querelaverunt ipsum monasterio a Mirone, iudice de Bellera, qui tollit ipso monasterio ad abate et abas attendit ad episcopo, et querelaverunt simul ad ipsos comites vel ad alios iudices que superius scribti sunt pro qua rehedificavit ipsa ecclesia in alio loco sine consensu de episcopo vel de seniores de sede. Et Miro iudex respondit per mandamento de Guillelmo Fedacho. Modo dicit episcopus ipsi iudices iudicent si potuissetis facere: «Iudicamus nos quod non potuit facere sine vestru consensu».

Propter hoc rogo ego ipsos comites ut reddant nos ipso monasterio et insuper querelamus ipso boscho de Forca, quod vendidit Miro iudex a domno comite Bernardo, et rogamus ipso comite ut reddant nobis ipsum bosco aut faciat directum. Et comes nec Miro non potuerunt defendere per parabolam neque

per ulla voces et ibi concordant placitum ipsi comite et Miro iudex et Guillelme Fedach et faciunt ad ipso episcopo carta exvacuacionis de ipsum monasterium que vocitant Sancta Deo Grata, que habent hedificata inter ipsos flumines de Flumicel et de Bosia vel cum suis pertinenciis, id est Villa Sparsa tota ab integrum sine ulla occasione.

Et ego Raimundus comes et Bernardus comes et Guillelme Fedach, qui teneo per fevo ipso Soler de Pugcerver vel alias villas, qui sunt in suo mandamento vel suis pertinenciis, id sunt silvis, pratis et pascuis, ermum et condensum, cultum vel incultum, et insuper Sancta Columba de Pallerols et Sancto Iuliano cum suis pertinenciis. Et ego Bernardus comes reddo ipso boscho Domino Deo et beate Marie Virginis et hoc quod superius scribtum habemus de ipso monasterio vel aliis pertinenciis et terminos quod abet de Rialbo usque in ipso puio de Arbas et de Sancto Aventino usque in ipsa fonte de Biarro de rivo de Balure, que vocitant Sarangan, et desuper ipsas Gotelleras et donat per ipso sarrado de Arbas et donat ad ipsa rocha de Abelger et de subtus usque in Moror et a Sancto Vincencio de Frontingan. Quantum infra istas affrontaciones includunt sic donamus nos ab integrum et insuper dono ego Bernardus comes ipsas ecclesias de ipso termino de Petra Bruna et de Velbezing, id est Sanctus Vincencius et Sanctus Iohanes, cum ipsas decimas de meas connaminas, et Sancto Stephano cum tercia parte de ipsa parrochia et Sancto Andrea de ipso Puio, simul cum tercia parte de ipsa decima et ipsas franchezas totas ab integrum, et Sancta Maria de Vilela et ipsa ecclesia Sancti Martini cum ipsa villa et ipsos homines totum ab integrum.

Hoc quod superius scribtum est sic donant ipsi comites et Guillelme Fedac et Miro iudex Domino Deo et beate Marie et sancti Petri et sancti Stephani et faciunt karta ad proprium alode sine ulla occasione, per fide sine enganno, nec nos nec posterita nostra nec tollamus nec faciamus tollere, et nullus homo qui tollit vel femina in ira Dei incurrant et cum Datan et Abiron et Iudas Scarioth in infernum partem accipiant.

Sig+num Raimundus comes. Sig+num Bernardus comes. Sig+num Guillelme Fedac. Sig+num Miro iudice.

Super hoc quod scribtum est prendit potestatem de ipsum monasterio et de ipso Soler de Puigcerver et de ipsas ecclesias vel villas supranominatas et ipso boscho cum ecclesia Sancti Martini, sic recuperat episcopus et redit ad abate Atala et insuper donat episcopus ipsa batlia vel ipsas ecclesias de rivo Rivert usque in ipso porto de Buin et de Capitella e de Socis usque in Kabristano et a rivo Sancti Petri de Pallars e de Moled usque in Nogerola et usque in Balira. Quantum infra istas affrontaciones includunt sic dono ad Atala aba vel ad successores suos que illi respondeant a me vel ad successores meos et a seniores de ipsa Sede per fide sine enganno.

Sig+num SSS Ermengaudus episcopus. Visores et auditores quo superius scribti sunt. Fedacho iudex scripsit SSS.

253

1036, març, 27. La Seu d'Urgell

A la porta de l'església catedral de Santa Maria, davant el comte Ermengol II d'Urgell, els canonges de la seu compareixen per acusar Udalard de retenir cent solidadas al seu alou de Cornellana. L'acusat respon que les té per donació del difunt Ermengol, però els canonges repliquen que Ermengol, en presència del mateix Udalard, va donar el castell de Cornellana amb els seus alous a Santa Maria i la canònica, cosa que demostren amb la declaració de dos testimonis. A l'últim, Udalard evacua l'alou a Santa Maria i els canonges.

A ACU, perg, núm. 306.

Ed. *BARAUT, *Els documents*, V, doc. 491bis.

Anno V regnante Enricho rege. Dum residerat domnus Ermengaudus comes ante alme Marie Sedis venerunt ante eum canonici Sancte Marie et ibi querelam fecerunt de omine nomine Udalard quod iniuste tenebat in illorum alode de Cornelana solidadas C^{um}. Et ille respondit quod iniuste non teneo, set teneo iam dictas solidadas C per donacione Ermengaudi condam quod ipse tradidit iam dictas solidadas C in mea potestate. Responderunt predicti canonici, quod in presencia de te iam dicto Udalard tradidit prefatus Ermengaudus kastrum de Cornelana cum alios suos alodes ad domna nostra Sancta Maria vel ad ipsa Canonica. Et dixit predictus Ermengaudus comes si potuisent hoc adprobare. Et ille responderunt: «Possumus». Et tunc ostenderunt duos testes, idest Miro Geruz et Isarn Sescud qui hoc testificaverunt atque iuraverunt.

Propter hanc vocem super insertam ego Udalard evacuo me de predictum alo-dem in potestate Sancte Marie vel ad suos kanonicos, ut deinceps nec ego nec filii mei nec ullus de eredibus meis aripere pertemtent in iam dictum alodem ullam vocem, et est manifestum. Et si quis contra hanc evacuacionem venerit ad inrum-pendum aut ego venero non valeat vel valeam vindicare quod appetit, set componat in vinculo libram auri, et insuper hanc factum nostrum et stabile permaneat.

Facta evacuacione anno quo supra, VI kalendas aprelui.

Sig+num Udalard, qui hanc evacuacione iussit scribere et testes firmare rogavit. Sig+num Geral Mir. Sig+num Guillem Remon. Sig+num Mir vice comes.

Durannus sacer, qui hanc evacuacionem rogatus scripsit et SSS. die et anno prefixo.

254

 1036, juny, 1

Davant el vescomte Miró II d'Urgell, l'arxiprest Rudolf, Guerau Mir, Ramon Arnau, Bernat Esclua i altres bonshomes, Bonadonna i els seus fills Roger i Guitard evacuen a Miró, Pere i Trudelén diverses propietats, entre les quals una casa amb pati i hort.

A ACU, perg. 308.

Ed. *BARAUT, «Els documents», V, doc. 493.

Anno XXXVI post millesimo, era millesima septuagesima IIII^a, indicione IIII, kalendas iunii sic fuit placitum inter Bonadonna et filiis suis Rodger et Guitard, et Miro et Pere et Trudlen in Torel, et in ipso placito fuit Mir vicescommes et Radolf archipresbiter et Gerald Mir et Remon Arnallo et Bernard Esclua et aliorum bonorum hominum quorum nomina longum est scribere. Et in eorum presentia ibi evacuavit se Bonadonna et filiis suis Rodger et Guitard supra scripti de ipsa mansione cum ipsa curtina et ipso orto qui ibidem est cum ipsos arbores, cum exiis et regressiis et illorum superpositis, et ipsa antfrontada de ipsa vinea sua de ipso Salit usque in alod de Somont, et de ipsa quarta parte quod illi tenent hodie ipsa hereditate qui fuit de Bella, sorore de Esclua, exceptus ipsos mulinos et ipsa trilla ad ipso rivo, et alium alodem quod comparavit Bernard et Bonadonna de Trudlen de Pugol et alium alodem qui fuit de Bella sorore de Esclua, ipsa sua hereditate evacuamus nos in eius potestate de illos supra scriptos. Si quis contra hanc evacuationem venerit ad inrumpendum aut ullusque homo inquietare voluerit non hoc valeat vindicare, sed componat in duplo cum omni sua inmelioratione.

Facta evacuatione kalendas iunii, anno V regnante Henrico rege.

Sig+num Bonadonna et Guitard et Rodger qui hanc evacuationem iussimus scribere et testes firmare rogavimus. Sig+num Guilabert. Sig+num Goltret. Sig+num Salla.

Petrus clericus, qui hanc evacuationem rogatus scripsit et (*Senyal*) die et anno quod supra.

255

 1036, juny, 26

Davant la comtessa Ermessenda i molts nobles, l'abat Guitard de Sant Cugat del Vallès acusa Dagobert d'haver trencat el pacte que el seu pare difunt va fer amb el monestir, segons el qual hi havia d'entrar, juntament amb la seva heretat, per professar-hi com a monjo. El pacte comportava també una commutació de béns, amb

una clàusula de restitució si Dagobert el trencava, com va fer. El tribunal de la comtessa descobreix que Dagobert basa la retenció dels béns en una escriptura falsa, cosa que l'acusat reconeix, motiu pel qual evacua tots els seus alous a Sant Cugat. Tanmateix, l'abat, mogut per la misericòrdia, dona amb caràcter vitalici a Dagobert dos masos, a Cornellà del Terri i Corts, al comtat de Girona. Havent adquirit els drets sobre els masos, Dagobert i la seva esposa els donen a Sant Cugat, que a canvi els dona cases i terres prop de Sant Cugat, al comtat de Barcelona.

ACA, Monacals, perg. Sant Cugat, núm. 187.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 542.

Aquest pergamí està molt deteriorat, i això en fa molt problemàtica la lectura i interpretació.

Presentibus notum sit ac futuros qu[aliter] domnus Witardus, abbas Sancti Cucuphatis cenobii Octavianensis vel qua convenientium dedit alo[dium] [...] [Dag]oberto, Gerundensis incole, et uxori eius nomine Adalaizis, et quomodo demum idem ipsi, prompto ac devoto animo, predictum alodium in potestatem redigerim[us] pr[out a nobis] ac ab [...] enim predictus Dagobertus premissus a patre suo condam nomine Bonohomine predicto cenobio Sancti Cucuphatis per monachum cum sua simul hereditate, et sub hac occasione fecit comutacione[m predictus Bonushomo] de domno Ottone, episcopo et abbate predicti cenobii, antecessoris predicti Witardis, de suo alodio, ea tamen ratione, ut si de iam dicta promissione se substraxisset predicta comutacio alodii nostri restitueremus abbate predicti cenobii. Accidit autem ita subtraens videlicet se de iam dicta promissione, et ideo predictus Witardus abbas in presentia multorum nobilium virorum interpellavit Ermessindam comitissam ut hac [comutacio qu]estuarum et iusticiam exinde faceret. Predicta autem comitissa hoc diligenter perquisivit et invenit apud predictum Dagobertum scripturam falsitatis confectam.

Predictus autem Dagobertus recognovit [se de] scripturam falsitatis et esvacuavit se de ipso alodio, et de omnes suos alodios in potestatem predicti abbatis Witardi ad iure et dominio Sancti Cucuphatis predicti simul et eius coniux predicta [...] predictus autem Witardus abba misericordia postmodum motus, dedit predicto Dagoberto et eius coniugi predictae in comitatu Gerundensis, in terminio Cornelianii, mansum unum quod fuit Cixelani [condam ... illi] pertinentium, et cum omnes suas affrontationes; et in villa, que vocant Corts, alium mansum, quod ipse Dagobertus vendidit vel donavit, sive securitatem firmavit predicto Sancto Cucuphato [de predictos] terminos vel affrontationes, eo conventu ut ipsi tenerent et possiderent dum viverent, et post obitum illorum liberum et solidum remansisset predicto cenobio Sancti Cucuphatis. His igitur ita [...] Dagobertus, necessitate famis et inopia detentus, hoc eodem alodium predictum totum ab integre cum omnia illorum

pertinentia, solidum et liberum recuperavit ad proprium predicto cenobio [Sancti Cucuphatis] [...] [ego predictus] Degobertus et uxor mea predicta Adalaiz, corde perfecto et animo voluntario, nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, donamus predictos mansos et [omnia alodia que in] comitatu Gerundensis habemus vel habere debemus per ullasque voces in omnibus omnino locis predicto cenobio, ut habitantes in eo et omnes successores illorum liberu[m et solidum] [...] [possideant] et in perpetuum possidere mereantur absque ulla inquietudine; et omnibus ita sit manifestum.

Hec omnia peracta predictus Vuitardus, abbas, inspiratione divina comp[unctus et misericordia motus] dedit ad predictum Dagobertum et eius coniugi predictae Adalaiz, in comitatu Barchinonensis, in territorio almi martiris Cucuphati, kasas, kasalibus et terra, cum orto et omnia [genera arborum] que ibidem sunt cum modiata I de vinea, eo conventu, ut ips[i te]nerent et possiderent, dum viverent, et post obitum illorum remaneat ad unum ex filiis vel filiabus eorum, qualem elegerit [ut dum viveret p]ossi deat in servitio predicti almi martiris Cucuphati; et ita omnibus sit manifestum. Disrumpere autem vel inmutare hanc noticiam vel donationem nulli licitum sit; quod si etiam aliquis [disrumpere vel inquieta] re temptaverit libram auri quoactus exsolvat, et in antea hec donatio f[irm]am optineat roborem.

Facta autem hec donatio constat VI° kalendas iulii, anno V^o regni Henrici regis.

S+m Dagoberti, S+m Adalaizis, qui hanc donationem fecimus scribere et testibus firmare rogavimus.

(*Senyal*) Sendedus monachus, qui hanc scedulam donationis exarator fuit sub die et anno prefixo.

256

1036, juliol, 19

Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, i el noble Bernat, fill d'Otger, compareixen davant la comtessa Ermessenda, el seu net, el comte Ramon Berenguer I, els seus pròcers, entre ells el bisbe Guislabert de Barcelona, i el jutge Geribert per resoldre el conflicte que els enfronta pels termes i les terres de Santa Oliva, Calders i Castellet. L'abat, que basa els seus drets en un precepte del rei Lluís IV d'Ultramar, està disposat a donar fiadors i sotmetre's a la llei. Bernat, però, declara que no accepta altra prova que el judici de Déu de l'aigua freda, la prova per albatum. La prova no dona resultats conclouents, de manera que el tribunal, tot i que vol dividir per la meitat les terres en disputa, n'acaba donant la part més gran a Bernat i la més petita a Sant Cugat. Tot se-guit, Bernat evacua aquesta part.

A ACA, Monacals, pergs. Sant Cugat, núm. 194.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 316, f. 82v-83v. Còpia del segle XIII. Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. 18. PUIG, *Episcopologio*, ap. 41. *RIUS, *Cartulario*, doc. 545 (amb data de 19 de juliol del 1037).

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris qualiter orta fuit contencio inter Guitardum, abbatem Sancti Chucuphatis cenobii, et Bernardum, prolem qui fuit Hodegarii, de terminos Sancte Olive [sive de] ipso Kaldario et de Kastelet. Proinde venerunt in presencia donne Ermisindis comitisse atque [nepti suo] domno Reimundo, prolis Berengarii comitis, procerumque suorum Guislibertus, episcopus [sancte sedis] Barchinonensis, et Reimundo archilevita, et Bernardus Sendredus, et Fulco Geriberti, et Willelmus de Kastrovetulo, et Ermengaudus, Gisadus, Bonefilio, Willelmus et fratri suo Petro, et Amatus, Uldrigus, et [Willelmus, Borrellus] sive Bonefilio Suniario, et Reimundo Giskafredus, et Miro Lub Sancio, et Reimundo Rat[fredus, et] Bernardus Gelmirus, et Companno Mager, Reimundo Esimbertus, et Onofredo Ricol[fo, Companno Mar]chucio, et Bonefilio, Sendredo, et Willelmus Lobato, et Bonopar, Willelmus sive Geriberto iudice, et Ardenco, Willelmus et Reimundus levita, et Otto sacer, et Ermengaudus levita, et Salomon sacer, et aliorum multo[rum bonorum hominum] ibidem adassistencium.

Appetebat namque supradictus Bernardus terminum de Kastelet per ripam stangni que dicunt Kaldarii, sive per ipsum reger qui est ante Venrel, sive ante [turrem Sancte Olive usque in ser]ra qui est supra ipsa turre. Et appetebat supradictus Guitardus abba terminum Sancte Olive sive de ipso Kaller, de collo qui est subtus parada que dicunt Episcopalem et per ipsas planas ultra [ipso reger prope ipsa turre qui fuit] de Tedbert que dicunt [Belvizi], sive per ipsa gralera, et ipsum kastrum que dicunt Kalafell, simul cum ipso stangnos que dicunt Ollero usque [in ipsum mare], sicut resonat in preceptum Sancti Chucuphatis, [quod domnus Ledovicus, rex Franchorum, genitor Leutarii, regis] similiter Franchorum, fecit [ad confirmandas res ecclesiasticas] huic cenobio collatas aut in [postmodum] concedendas. Resonabat namque [in unc preceptum quod supradictus rex Leodovicus «confirmabat] atque concedebat ecclesiam [Sancte Olive] cum ipso alodio [in latitudi]ne de ipsa guardia de Bangnarias usque [in villa] Domabuis, et in longitudine [de villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsos stangnos].

De hoc alterca]ntes atque inter se contententes iudicavit Gislibertus, superscriptus episcopus, et donno Bernardus [Sendredus, et Fulco Geri]bertus, ut ex ambobus partibus misissent se] sub lege, et [dedissent fideiussores ut secum] dum sanccionem legis Libri Iudicum fecissent sibi inter se directum. Ad quem supradictus abba [Guitardus prestus fuit et fi]deiussores dare et secundum sanccionem] legis Libri Iudicum directum facere. Supradictus vero Bernardus noluit se mittere sub iugo supradicte legis, nec ullumque alium dire]ctum facere,

nisi tantum modo] verbis suis affatus est dicens: «Ego [nullum alium directum] faciam neque recipiam, sed si [vultis mittamus,] singulos puerulos ad iudicium Dei Omnipotentis in aqua frigida, ut inde appareat cuius di[rectum sit]». Et nos], suprascripti Ermisindis comitissa et Gislaber[tus episcopus, et] Bernardus Sendredus, et Fulco [Geribertus, quan]do hec vidimus et nullum alium directum facere aut p[acificaci]onem neque amodium de hoc facere non potuimus, [fecimus] talem conveniencia inter utrosque: ut qualiscumque ex illis puerulis suscepisset aq[ua, ipse qui illum] pro se vicarium tradidit habuisset suprascripta omnia, sicut suprascriptum est vel piduatum fuit; si vero ambos suscepisset aqua, divisissent per me[dium suprascripta omnia] piduata; si autem ambobus evanuerint ut non recipuerit illos aqua, similiter divisissent [supra]scripta omnia per medium, sicut piduatum fuit ex ambobus partibus.

Unde hoc firmatum et pigne[ratum inter] illos fecerunt suprascriptum iudicium ad statutum diem in quo apparuit ita: puerulum Sancti Chucuphatis co[operuit] aqua, sed non retinuit; puerum autem supradictum Bernardi nichil omni[no suscepti aqua, sed vanum d]e superstetit. Deinde nos suprascripti voluimus dividere per medium suprascriptam contencionem. Et propter amorem Dei omnipotentis et precibus Bernardi [suprascripti] eo quod [umquam nulla alterkacio] aut contencio fieret inter illos, fecimus amodium inter illos ut abeat pars minima Sancti Cucuphatem et pars maior Bernardi, sicut piduavit Gisla[bertus] episcopus et Bernardus Sendredi [extremum] diem quando hunc amodium fecimus. In tale videlicet racione: ut ab hodierno die vel tempora non sit illi licitum appetere nec inquietare suprascripta omnia neque de suprascriptis omnibus, unde se iachivit in presencia suprascriptarum omnium, in potestate Guitardi abbati qui hec appetebat per vocem Sancti Cucuphati, et suprascriptus Guitardus sive supradicta Ermisindis comitissa dederunt maiorem partem supradicto Bernardo, sub tali vero conventu: ut ita stet supradicta divisio sicut supradictum est vel terminatum.

Ego namque Bernardo Hodegarii, qui, hec appetebam, ex vacuo me de hoc, sicut piduatum vel definitum fuit extrema die de ipsa sententia ubi crux fuit facta in ipso saxo qui ibidem est et descendit per ipso paladol et pervadit ad ipsa calçada sive ad ipso torrent ubi fuit factum karakter in saxum magnum et pervadit ad ipsam serram per ipsum Collet, qui est subtus ipsam mugam, et inde vadit per signas vel notas usque in sumitatem montis de Kalafell, et inde descendit per notas vel signas usque in ipsa mare, sicut superius insertum est, de latitudine de ipsa guardia de Bagnarias usque in Domabui, de longitudine de villa Domenio usque in ipsum mare, sicut piduavit Gislibertus episcopus, et Bernardus Sendredi, extrema die quando fuit ipsa definicio, ita me exvacuo atque dimitto omnes voces quam ibidem appetebam, ut ab odierno die vel tempore, nec ego, nec ulla posteritas mea aut ullus vivens homo utriusque sexus licitum sit appetere vel inquietare suprascriptos terminos

neque infra superscriptos terminis. Quod si ego Bernardus aut aliquis vivens homo utriusque sexus qui contra hanc definicionem venerit aut venero ad inrumpendum, non hoc valeam aut valeant vindicare quod requirit, sed in primis iram Dei omnipotentis incurrat et cum Iuda traditore in [baratro] inferni sit damnatus, et pro te[m]porali iudicio pronat] in vinculo quantum hic resonat in quadruplum ad Sancti Cucuphati, et in anteaista deffinicio firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta diffinizione XIII° kalendas agustas, anno VI° regni Henrici, regis.

S + m Bernardus, qui hanc definicionem feci et firmavi et firmare rogavi.

+ Guislibertus, gratia Dei episcopus +. + Ermesindis, gratia Dei comitissa, +. Sig+num Miro Lub Santio. Sig+num Reimon Esimbertus. Sig+num Honofredus Ricolfus. Sig+num Ermengaudus. + Mirone. S+ Fulco levita. SSS Compannus levita (*Senyal*). Sig+num Guifred de Ru[bio]. + Bernardus. SS Geribertus iudice. Sig+num Amato Uldrici. Raimundus SSS archilevita +. Sig+num Reimundi Gischafredi.

(*Senyal*) Wadallus monachus, qui hanc definicionem scripsi et sub die et (*Senyal*) anno quod supra.

+ Bernard, qui hanc definicionem feci et firmavi et firmare rogavi, et nunc confirmo hec omnia sicut superius scriptum est, et relinquo hec omnia quod iniuste detinebam, et evacuo me de omnibus vocibus quas ibi apetebam vel appetiturus eram quocumque modo in potestate Sancti Cucuphatis, et supra sacro sanctum eius altare manibus meis hoc scriptum pono et relinquo hec omnia, sicut hic scriptum est, ad suum plenissimum proprium, sine engan, et sine ullo malo ingenio, aut ulla decepcione. Propterea ut nullus unquam mee proenie aut mei generis, aut mee propinquitatis audeat hoc inquietare aut aliquomodo apetere. Quod si ego aut aliquis homo utriusque sexus aut mei generis contra hanc definicionem vel evacuacionem sive confirmacionem venero aut venerit pro inrumpendum quocumque modo, non hoc valeam aut valeat vindicare, sed componam aut componat hec omnia in duplo cum omni sua inmelioracione, modo vel omnique tempore. Facta est hec definicio supradicto tempore.

Et confirmacio huius reliccionis sive evacuacionis est primum facta in castello Granata, in potestate Guitardis abbatis, [in presencia] Henec Mironis, et Raimundi Ricolphi monachi, et Ermengaudi clerici, et Gonbaldi clerici, III° die ante kalendas augusti. Postea vero hec supradicta confirmacio huius reliccionis sive evacuacionis est facta in ipso cenobio Sancti Cucuphatis, II° nonas augusti, anno XIII° regnant [Aenrico rege,] presenti omni congregacione sive supradicto abbate.

Sig+num Bonifilii Willelmi. Sig+num Mironi clerici. Sig+num Udalgarrii Wifred. Sig+num Raimundi Ysimberti.

Wifredus, monachus vel presbiter, qui hanc confirmacionem [huius reliccionis sive evacuacionis] scripsi SSS sub die et anno quo supra.

256 bis

1036, desembre, 6

Davant el comte Guillem I de Besalú i la seva esposa, la comtessa Adelaida, es querellen Berenguer de Cerdanya, bisbe d'Elna, i l'abat de Santa Maria d'Arles, acompanyat dels monjos d'aquest monestir, per l'heretat del monjo Guifré, que la seva mare, Tessenda, muller de Gudafred, va donar, juntament amb el seu fill, al monestir i que el difunt Guadall, germà de Guifré, va retenir injustament tota la vida. Escoltada la querrela, el comte i la comtessa lliuren l'heretat al monestir.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral del monestir d'Arles.

Ed. *MARCA, *Marca hispanica*, doc. 216. *MONSALVATJE, *Noticias historicas*, VII, doc. 19.

Pateat tam praesentibus quam futuris qualiter in praesentia domni Echardi et domni Segarii Berardi et Raimundi Ademari et Petri Erovigii et Bernardi Miri et Matfredi et Arnalli Willelmi et Adgarii Arnalli adfuit domnus Berengarius, episcopus Helenensis necnon et abba coenobii Sanctae Mariae Arulas, ante domnum Willelmum, comitem Bisulluni, cum cuncta congregatione monachorum eiusdem monasterii, et querelaverunt se ibi ante praefatum comitem et ante eius conjugem domnam Azaleizam comitissam et ante filium praelibati comitis, domnum Bernardum nomine, de hereditate Wifredi monachi, quam Wadallus condam a jure abstulit praefati monasterii. Nam quaedam femina Tezenda nomine pia devotione obtulit filium suum simul cum hereditate parentum quae illi jure contingebat in supra annotato monasterio Domino Deo, ut ibi monachus cunctis diebus vitae suae sub regula beati Benedicti militasset. Postquam autem ita actum est, praefatus Wadallus praescriptam hereditatem nefanda dominatione cunctis diebus vitae suae retinuit. Idcirco in Dei nomine. Ego Willelmus, gratia Dei comes, simul cum conjuge mea ac filio, audita querela, redigo in potestate Domini Sanctaeque Mariae coenobii Arulensis praefatam hereditatem jure perpetuo integriter possidendam. Nempe et ipsam tertiam partem praedictae hereditatis, quae secundum consuetudinem nostrae terrae mihi jure debetur, dono Domino Deo corporibusque sanctis qui in praelibato quiescunt monasterio, quorum gloriosa nomina sunt Abdon videlicet et Sennen, ut jure perpetuo integriter possideant supra annotatam tertiam partem, ut perpetualiter per unumquemque annum ex frugibus seu servitiis ac redibitionibus ante praedicta sanctorum corpora luminaria accendantur assidue. Nempe e quicquid ex praediis qui fuerunt Gudafredi, patris praedicti Wadalli ac Wifredi, directo modo abbas suprafati monasterii acquirere potuerit, tertiam partem quae mihi ex ipsis praediis contingit cedo in jure Domini Dei praedictisque sanctorum corporibus sicut de alia supra annotata tertia parte superius insertum est. Facio autem praelibatam dona-

tionem sine ulla reservatione et ego et conjux mea ac filius. Quod si aliquis homo utriusque sexus hanc donationem seu consignationem disrumpere tentaverit, vox eius in nullo proficiat, sed pro temporali poena triginta libras argenti, abbati Sanctae Mariae componat qui eo tempore supra annotatum possederit monasterium.

Factum est hoc VIII idus decembris, anno VI regnante Henrico Rege.

Willelmus, comes gratia Dei, Bernardus, Azaleis comitissa, qui hanc donationem seu consignationem fecimus et testes firmare rogavimus.

Signum Echardi. Signum Segarii Berardi. Signum Raimundi Ademarii. Signum Petri Eroigii. Signum Bernardi Miri. Signum Matfredi.

Signum Arnalli Oliba sacerdos, qui hanc donationem seu consignationem scripsi et subscripsi die et anno quo supra.

257

1037, febrer, 16

Arnau, fill del difunt Golter, ven a Sunifred per set mancosos un alou al terme de Santa Creu d'Olorda, a Duodecimo, al comtat de Barcelona. Arnau té l'alou perquè els esposos Guillem i Bonadona l'hi van donar en penyora per un préstec que els va fer d'una unça d'or i mig mancús i que no van tornar en els tres terminis acordats. Després d'haver reclamat el pagament del deute davant testimonis i esperar tres anys, per insistència del jutge i en compliment de la llei (Lex Visigothorum, V.6.3), Arnau ven l'alou pel preu indicat, que fixen el jutge Vives i un grup d'homes honestos.

A. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 8.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 250.

In nomine Domini. Ego Arnallus, proli condam Walter, vinditor sum tibi Seniofredi sacer emptore. Per hanc scriptura vinditionis mee vindo tibi alodem franchum, meum proprium, id sunt, terras et vineas, kasas et curtes, cum solos et superpositos, cum universa genera arborum qui infra sunt, quem habeo in comitato Barchinone, in termine Olorda, in locum vocitatum XII^{mo}, qui mihi advenit per cartam impignoracionis que mihi fecit Wilielmo cum uxori sua Bonadonna propter debitum que mihi debebant unciam auri et medio mancuso, quod ego eis prestavi et illi mihi rendere debuerant ad placitum constitutum de kalendas februarias de III et a kalendas marcias de III alios et de uno et medio ad madii et minime fecere; set et ego amonui eos postmodum exinde plures vices quoram idoneis viris ut ipsum debitum, quod per suum pignus depositum credidi, ut mihi reddissent; insuper expectavi eos ultra placitum constitutum annos III. Idcirco, insistente iudice, sicuti lex nostra edocet, qui continetur Libro Iudicum, tomo V, titulo VI, ubi X dies prestolari iubet suum

quis debitorem curiosius indagavi, omnis qui debet inquiens debitum si «reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendat ut quantum iudicio eius vel trium honestorum virorum fuerit extimatum, sit licenciam distrahendi, et postmodum de precio venditi pigneris quantum ei debebatur evidentius tollat et relicum ille recipiat qui pignus deposuerat».

Quamobrem ego, predictus Arnalli, in presentia iudice Vivani et ceteris nobilis viris, id est, Borrelli sacer et Ervigii presbiter et Bernaldus Bladin et Dodatus atque Bonifilius, sicut iuste ab eis apreciatus est, a te iam dicto Seniofret vindo suprataxata omnia in precium mancos VII. Et affrontat de parte circii in torrente vel ad ipso vilar, et de aquilonis ad ipsa roka vel ad ipso soler de Preciosa femina, et in limite eremu usque torrente iam dicto sive in terra de me vinditore, de meridie in terra de Graciosa vel de filiis suis, de occiduo in medio flumine Lubricato. Quantum istas affrontationes includunt atque pretaxati termini ambiunt, sic vindo tibi iam dicta omnia ab integre, cum exiis et regressiis earum, a tuo proprio, ut quicquid exinde facere vel adferri volueris plenissime tibi sit in omnibus velle. Et in antea ista vinditione suam in omnibus obtineat roborem.

Actum est hoc XIII kalendas marcii, anno VI Henrici rege.

Sig+num Arnalli, qui ista vindicione feci, firmavi et testes innixi firmare rogavi. Sig+num Ermegard uxori sua, qui meam vocem hic adfirmo.

S+ Erovigii presbiter. Sig+num Bernardus Bladin. Sig+num Dodato. Sig+num Bonifilius Odger. Sig+num Wilielmi Amalric. Sig+num Wilielmus Mir. Sig+num Gonfret Tedbertus. S+ Vivas sacer, qui et iudex (*Senyal*).

S+ Borrelli sacer, qui hec scripsi die et anno (*Senyal*) quod supra.

258

1037, abril, 13

Esclua i la seva esposa, Maria, venen al levita Miró Goltred i el seu germà Bernat una peça de terra que tenen per un préstec no retornat concedit a Ervigii i Olàlia. La terra és a Sant Pere de Reixac, al Vallès, al comtat de Barcelona. La venda es fa d'acord amb la llei pel preu que fixa una comissió de tres homes.

A ACB, LA, II, núm. 670, f. 214b-d.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 548.

In nomine Domini. Ego Escluvia una cum coniuge mea Maria venditores sumus vobis Mironi Goltredi levite et Bernardo, fratribus emptoribus. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus vobis quandam petiolam terre, que est in comitatu barchinonensi, in Vallensi, in parrochia Sancti Petri de Rexag, ad ipsas

Fexas. Advenit nobis per vocem impignorationis, quam nobis exinde fecit homo quidam Ervigius et mulier sua nomine Olalia, qui debitores nobis erant de V eminas ordeï, quas illis prestiteramus ad terminum constitutum, et ad ipsud terminum et tamen transacto termino multociens comonuimus eos et noluerunt nobis reddere predictum debitum. Ideoque obediendo legimus et extimato precio a tribus bonis hominibus, Bonofilio presbitero et Stratario et Odino, extimaverunt predictam peciolam terre iuste debere valere III sestarios ordeï. Et sunt hi tres homines predicti territorii ipsius loci. Et affrontat predicta peciola terre de oriente in Bisocii flumine, de meridie in terra Sancti Petri de Rexag et de vobis emptoribus, de occiduo in terra de Odino et de vobis emptoribus, de circio in terra similiter de vobis emptoribus. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus vobis: predictam peciolam terre propter precium III sestarios ordeï, quibus iuste adpreciata est a predictis tribus bonis et ydoneis hominibus, et de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad vestrum plenissimum proprium. Et istum precium vos emptores nobis dedistis. Et nichil exinde apud vos remansit, sicut est manifestum. Quod si nos venditores aut aliquis homo utriusque sexus hanc venditionem disrumpere temptaverimus aut temptaverit, nil nostra vel illius valeat peticio, set componamus aut componat vobis predicta omnia in triplum cum omni sua inmelioratione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc idus aprilis, anno VI regni Henrici regis.

S+ Escluva, S+ Marie, qui hanc vendicionem fecimus et firmavimus firmarique rogavimus.

S+ Gaucefredi levite. S+ Bonefilii clerici. S+ Guilelmi levite. S+ Bernardi levite.

S+ Remundi levite, qui hoc scripsit et die et anno quo supra, cum litteris turpe scriptis in lineis prima et VIII^a SSS.

259

1037, maig, 3. Vic

Davant un tribunal reunit a la seu de Vic, Ermessenda, en nom propi i dels seus fills, acusa Domènec de l'assassinat del seu marit, fet que no pot provar. L'acusat, però, es vol expurgar legalment del crim per no ser perseguit en el futur, motiu pel qual paga dos mancusos d'or, que Ermessenda accepta a canvi de renunciar a l'acusació.

A ACV, cal. 6, doc. 942.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 955.

In nomine Domini. Ego Ermesinda petivi te, Domenicho, pro me et pro filiis meis per morte viri mei, pater illorum, in placito gudichum et seniorum in sancta

sede Sancti Petri Vicho, eo quod putabam ut occidisset eum quem nullatenus probare potui set tu voluisti te legaliter ex oc crimen expurgare quem nos ut vidimus te contra nos satisfacere te dimitimus tibi pro divina caritate vel remuneracione omnem molestiam vel inguriam quod exinde tibi accidere debet, ut Deus omnipotens absolvat prefati viri mei et nos et omnium observiancium oc abens vinchula peccatorum. Et si quis hoc dirumpere voluerit, libram auri tibi persolvat et hec difinicio pro divina nomine facta et Dei timore firma persistat eo quod accipimus de te pro consolacione vel emendacione nostro arbitrio facta manchosos II aureos.

Facta difinicionem vel sechuritate V nonas madii, anno VI regnante Henricho rege.

S+m Ermesinda, qui a vice filiis meis et me medipsa anc petitionem vel difinicionem feci et firmare rogavi.

S+m Mironi. S+m Guitardo. S+m Isarno abbati. S+m Mironi Isarno. Propinque sumus et patroni. S+m Wilielmus Isarno. Guifredus levita, qui et iudex, sub SSS.

260

1038, agost, 21

Davant un tribunal que presideix la comtessa Ermessenda i formen els jutges Ponç Bonfill Marc, el seu germà Guillem, Guifré d'Osona, Sendred de Cerdanya i molts nobles, el vescomte Folc I d'Osona, en nom propi, de la seva mare i del seu germà, el bisbe Eribau d'Urgell, reclama al bisbe Oliba i el clergat de la seu de Vic el castell de Calaf, que el bisbe Borrell, antecessor d'Oliba, els va prendre injustament. Per provar el seu dret, el vescomte presenta una escriptura de donació del castell que el comte Ramon Borrell i la comtessa Ermessenda van fer al seu pare, el vescomte Ramon de Cardona. En resposta, el bisbe Oliba mostra també una escriptura de la donació del castell que el comte i la comtessa van fer a la seu en temps del bisbe Borrell. Folc replica que el dret del seu pare és anterior a aquesta donació, i, conseqüentment, els jutges li demanen que ho demostrï. Passats uns dies, totes dues parts es retroben al castell mateix de Calaf davant molts homes bons i els jutges Guifré d'Osona, Adalbert, sacerdot, i Salomé. Aquesta vegada el vescomte Folc i el seu germà, el bisbe Eribau, presenten testimonis que expliquen que temps enrere, a la Llavinera, el vescomte Ramon de Cardona va llegir públicament el document de donació, va resseguir els termes del lloc i hi va col·locar l·lindes i que des de llavors qui ha cultivat aquesta terra ho ha fet en el seu nom. El bisbe Oliba, en comprovar que diuen la veritat, evacua qualsevol dret que la seu pugui pretendre sobre el castell.

A AEV, vol. XIII, doc. 53.

Ed. VALLS-TABERNER, «La primera dinastia», pàgs. 125-126. *JUNYENT i MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 130, pàgs. 218-220. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 971.

Notum sit omnibus presentibus et futuris qualiter Fulco vicescomes, ad vicem matris sue et suo fra[tris]que sui Eribaldi episcopi, querelavit se de sede] Vico dompno pontifici Olibe et subdito sibi clero, id est Wilielmo archidiacono, Suniario archilevite et ceteris ibi Deo [servien]tibus, presentibus senioribus atque nobilibus, Ermesindam scilicet comitissam et Wifredum Confluentanum, Mi[ronem Ostolensem, simul] omnes alios quorum nomina reperiuntur in scriptura quam iudex conscripsit Bonefilius Marci, iudicibus vero prefatum Bonefilium, et fratrem eius Guilielmum, Guifredum Ausonensem et Sendredum Cerdaniensem.

Querelavit autem se de Borello episcopo, ipsius antecessore, [quod iniuste tulisset de eorum] iure castrum Calaf cum auloaudibus et terminis sibi competentibus. Protulitque chartam quam Reimundus condam comes et uxor eius Ermesindis fecerant patri suo Reimundo, condam vicecomiti. Ad hec iamdictus pontifex, quamvis multi multa obicerent [prefate carte], ostendit scripturam quam prefatus comes et uxor eius fecerant katedrali ecclesie Sancti Petri sedis Vicho de iamdicto castro cum alaudibus et terminis sibi pertinentibus. Cumque lecta et relecta fuisset, prefatus vicescomes astruebat quoniam antequam hec carta fuisset facta, [pater suus condam] Reimundus vicecomes tenuisset hec omnia per suprataxatam cartam, et sui iuri defendisset. Supradicti vero iudices iudicaverunt ut si prefatus vicecomes supradicta probaret, recte predicta omnia iuri eorum restituerentur.

Post circulum [vero dierum] et intergectum aliquanti temporis spacium, convenerunt uterque domnus videlicet Oliva pontifex et Eribaldus episcopus et mater eius Enguncia fraterque ipsius, supradictus Fulco vicescomes, in locum Segarre, in predicto castro Calaf, circa [ecclesiam Beati Iacobi Apostoli, presentibus multis] bonis ominibus, id est Guilielmus, abba de Cardona, et Ermemirum de castrum Montedon, et filium eius Berengarium et Isimbertum, et Guilielmum Onofredii, et Onofredum Dachoni, et Suniarium [Ar]naldi, et Suniarium Randulfi, et Odoni frater eius, et Bonifilium de Falcus, et multis aliis atque iudicibus, id est prefatum Guifredum Ausonensis, et Adalbertum sacerdotem, quoque et iudicem Salamonem.

Et ostenderunt Eribaldus episcopus [et F]ulco vicescomes sufficientem sibi probationem, scilicet Mironem Artalis de Colonico, et Ermemirum Guilarani, et Goltredum de Pugo Retundum, et Seniofredum Touensem, et filium ipsius Reimundum, et quamplures alios paratos se es[se pro]ferentes iurare super altare Sancti Petri sede Vico, quod ipsi presentaliter fuissent et per se vidissent et audissent quando prefatus condam Reimundus vicecomes per se ipsum legit suam cartam in locum quem dicunt Lavinera et pervenit cum omnibus nobis [per] ipsum terminum usque ad Parietos Altos, et inde pervenimus cum eos usque ad turrem Unifredi presbiteri,

et sic cum eo pervenimus usque ad solarium Randimiri, et inde pervenimus ad Benam Pilosam, semper de loco in locum lapides superponentes [et] terra sulcantes. Et ab illo die quisquis infra os terminos laboravit ad nomen eius fecit, et qui noluit facere eum inde egecit, omnem X^{mam} laboracionis inde accepit. Et si aliquis infra os terminos aliquam capturam cervorum fecit, quartam partem sibi dedit. Nec permisit infra os terminos quemquam laborando perficere nisi ad suum nomen. Et ita prefatam omnem terram tenuit dum vixxit, et sic eam sibi vendicavit.

Igitur ego prefatus Oliva episcopus his me circumseptum testibus undique cernens, nec possit ultra resultare quin omnem veritatem recognoscerem que ab eis dicebatur. Evacuo iuri meo cum omni clero michi comisso Deo militanti in sede Vico de predicto castro Calaf omnibus alaudibus et terminis sibi pertinentibus, ut nec ego nec aliquis meorum successorum omnia predicta repetere audeat. Quod qui fecerit, et de suo proprio prescripta omnia in duplo componat et hec mea profesio vel evacuacio perenniter valitura consistat.

Facta professione vel evacuacione XII kalendarum setembrium, ano VIII regnante rege Eienrico.

Oliba episcopus SSS. Guifredus levita, qui et iudex, sub SSS, Guifredus levita SSS, Galindus sacricustus SSS, qui hanc profesionem vel evacuacionem fecimus et firmare rogavimus.

Sig+num Suniarium Arnaldum. Sig+num At Suniario. Sig+num Eraldum. Reimundus clericus SSS. Adalbertus iudex SSS. Salamon, sacer et iudex SSS. Petrus levita +. Arnallus monachus SSS.

Durandus sacer, qui hanc [profesionem vel evacuacionem roga]tus scripsit et SSS die et anno quod supra.

261

1039, abril, 26

Davant els jutges Adalbert i Guerau, i en presència de molts clergues i laics, l'ardiac Guillem de Sant Pere de Vic reclama a Miró de Sentfores i Eribau Guitard l'alou de Vilardepol, que era de la seu i que Eribau i el seu germà Guifré van vendre injustament a Miró. Guillem declara que té testimonis que afirmen que abans de la venda Eribau i Guifré van lliurar l'alou en propietat a la seu i el bisbe Borrell amb una escriptura al túmul del seu pare quan el bisbe el va absoldre. Eribau ho reconeix i afegeix que després van ratificar la donació a l'ardiac Riculf, antecessor de Guillem. Els jutges, en consens, confirmen a la seu la propietat de l'alou.

A ACV, cal. 6, doc. 1833.

Ed. * ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 985.

In nomine Domini. In iudicio Adalberti atque Geraldii iudicum et in presentia Adalberti prepositi et Galindi sacriste, Ermengaudi Ermemiri, Ermemiri Quintile, Guadaldi Durandi, Isarni Tedfredi, Petri Goltredi, Cuzulini Guilielmi, Argemiri iterum Guilielmi, laicorum quoque Bernardi Eldrici, Mironis Guilielmi, Sallani Veltreganensi, Amalrici Olibe, Guilaberti Stavoli, iterum Guilaberti Mironis, Arnalli Ichile, Remundi Argemiri aliorumque plurimorum utriusque ordinis assistencium, petivit Guilielmus, archidiaconus sedis Sancti Petri, Mironem Salliforensem et Heriballum Guitardi pro alodio Sancti Petri de Villare de Paulo, quod iniuste vendiderat prefatus Heriballus et frater eius Guifredus prenotato Mirone, asserens prefatus archidiaconus se habere testes qui viderunt quando predicti fratres, ante venditionem quam fecerunt predicto Mironi, traderunt omnem vocem suam quam abebant quocumque modo in predicto alodio in iure proprietatis sedis Sancti Petri et in manus Borrelli episcopi cum quadam carta, scilicet supra tumulum patris sui, quando absolvit eum predictus pontifex. Sed volente archidiacono prelibato dare probacionem de hac re non fuit necesse ei, pro eo quod professus est predictus Heriballus fecisse se traditionem predicti alodii, ut premissum est, et professus est iterum fecisse se aliam iactionem cum fratre suo prelibato ex predicto alode post perfectam etatem prime sue etatis quattuordecim annorum in iure Sancti Petri et in potestate Riculphi, antecessoris archidiaconi predicti Guilielmi archidiaconi, intus in predicta sede ante venditionem quam fecerunt predicto Mironi. Idcirco, quia iure legalis preceptum est debere reservare sibi iudices exemplaria negotiorum pro compescendis controversiis ne ad futurum intencio moveatur, ideo nos prelibati censores ad sedanda gurgia litigancium fecimus hoc exemplar professionis manibus nostris et profitentis et testium aliquorum signis aliquorum subscriptionibus roboratam.

Quod actum est VI kalendas maii, anno Henrici regis octavo.

Sig+num Heriballi predictii, qui supradictam professionem feci quorum prenotatos iudices et alios utriusque persone viros, tali modo ut si ego aut quislibet alius hoc disrumpere voluerit predicta omnia in duplo componat et postea hoc professionis exemplar firmum persistat.

Geraldus ipodiacoanus atque iudex sub SSS. Adalbertus levita, qui et prepositus, SSS. Ermengaudus levita SSS. Sig+num Bernardi. Galindus sacricustus SSS. Guilielmus levita SSS. Sig+num Mironis. Sig+num Sallani. Sig+num Amalrici. Sig+num Guilaberti. Sig+num alio Guilaberti. Sig+num Arnalli. Sig+num Reimundi. Adalbertus iudex sub SSS. Oliba sacer, qui et caput scole, SSS. Ermemirus sacer sub SSS. Reimundus subdiaconus SSS. Bernardus ipodiachonus SSS. Gerbertus subdiaconus SSS. Ansulfus sacer SSS.

Benedictus subdiaconus, qui hoc scripsit et sub SSS. in prefato die vel anno.

262

1039, abril, 26

Els jutges Adalbert i Guerau, en la causa presentada per l'ardiacia Guillem de Sant Pere de Vic contra Miró de Sentfores i Eribau Guitard per l'alou de Vilardepol, exposen que han examinat els drets derivats del testament del difunt Guitard, pare d'Eribau i Guifré, i que han escoltat l'argument de l'ardiacia segons el qual els germans van posar l'alou sota el domini de Sant Pere, en mans del bisbe Borrell, i després el van lliurar a l'ardiacia Riculf, antecessor de Guillem. Com que els implicats reconeixen aquests fets, els jutges confirmen la propietat de l'alou a la seu.

A ACV, cal. 6, doc. 1833.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 985.

Aquest document i l'anterior fan referència al mateix judici. Tot i que tots dos figuren en un mateix pergami original i que de fet es poden considerar com un de sol (així ho fa Ordeig en la seva edició), nosaltres hem preferit presentar-los per separat per dues raons. La primera és pràctica: per mostrar millor les seqüències del procés judicial. Així es veu amb més claredat que el document anterior és la *professio* o declaració de l'acusat, de què es dedueix el millor dret de la part acusadora, i que aquest és l'equivalent a la sentència judicial, que en aquest cas és la confirmació del dret de l'acusació. La segona raó és diplomàtica: tots dos tenen les seves pròpies data i signatura, cosa que indica que en el moment de redactar-los van ser considerats dos documents interrelacionats però diferents.

Igitur, in Dei omnipotentis nomine, nos iudices hic adnotati, quos causa huius negotii fecit esse presentes, inspicientes negotium commotum esse inter predictos causantes, perspeximus voces utriusque partis, scilicet testamentum condam Guitardi, patris predictorum fratrum, manu ipsius punctiatim firmatum, sed ab eis quibus commissum fuit minime roboratum. Et insuper adlate sunt condiciones eiusdem testamenti in quibus adnotatum erat, quod edite fuerunt iamdicte condiciones ante discessum predicti Guitardi, et he voces a parte prefati archidiaconi, unde obtulit predictus Mironi exemplar quod edidit quondam Guifredus, iudex bone memorie, qui censuit eas nil valoris obtinere quod et nos ita rectum esse adfirmamus. Sed videns predictus archidiaconus non posse hoc petere vel adquirere per conditionem ipsius testamenti, affirmabat ante predictos iudices quod supradicti fratres tradiderant hoc alodium de Villare de Paulo, quod adveniebat eis per vocem condam Guitardi, patris eorum, sive per quamcumque vocem in iure dominationis Sancti Petri et in manus Borrelli episcopi, et postea, ut premissum est, in potestate Riculphi archidiaconi, precessoris prelibati Guilielmi. Et ideo, quia professi sunt ita se fecisse, sicut exemplaria eorum professionum declarant, nos confirmamus in iure proprietatis sedis Sancti Petri,

ut in eius iure inrevocabili modo legum eternitate maneat firmatum, pro eo quod per conlationem predictorum fratrum votive ac potencialiter pro certo invenimus predicte sancte Dei basilice esse concessum. [Au]t si quis ab eius iure aliquo modo sub quocumque fraudis ingenio auferre temptaverit, iram Dei et sacrilegis dampnum quod in sacris cannonibus est con[sti]tutum incurrat, et postea in iure predicte ecclesie hec nostra consignatio inconvulsibile robur obtineat.

[A]ctum est hoc VI kalendas maii, anno VIII Henrici regis.

Adalbertus iudex sub SSS. Geraldus ipodiatonus atque iudex sub SSS. Ermengaudus levita SSS. Isarnus sacer SSS. Bernardus ypodiatonus SSS. Gerbertus subdiatonus SSS. Ermemirus sacer sub SSS. Reimundus subdiatonus SSS. Oliba sacer, qui et caput scole, SSS. Ansulfus sacer SSS. Guilielmus levita SSS. Adalbertus levita, qui et prepositus, SSS. Galindus sacricustus SSS. Sig+num Bernardi. Sig+num Mironis. Sig+num Sallani. Sig+num Amalrici. Sig+num Guilaberti. Sig+num alio Guilaberti. Sig+num Arnalli. Sig+num Reimundi.

Benedictus subdiatonus, qui hoc scripsit et sub SSS. in prefato die vel anno.

263

1039, juliol, 26

Els esposos Ermemir i Bonamossa defneixen a l'ardiaca Guillem de Vic i els nebots del difunt bisbe Guadall de Barcelona un alou que l'ardiaca els reclama al pòrtic de l'església de Santa Cecília de Voltregà. L'ardiaca fonamenta la reclamació, avalada per una escriptura, en el dret del difunt Gotmar, la seva esposa, Garsenda, i el seu fill, el bisbe Guadall, i els nebots del bisbe. L'alou és format de vinyes i és al terme del castell de Voltregà, al lloc de Moixons, al comtat d'Osona.

A ACV, cal. 9, episc. I, doc. 83.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 990.

In nomine Domini. Ego Ermemir et uxori mee Bonamucia tibi domno Guilielmo archilevita. Manifestum est et multis cognitum quia petisti [nobis in] portico Sancte Cecillie, infra terminos de Veltragano, pro alaude quod nobis re[qu]irebas per vocem condam Gonmari et Gersindis femina et filio suo condam Guadallo episcopo suisque nepotibus, [quo]d nobis monstrasti omnes illorum voces per scripturam iuste roboratam, unde nos modo negare non possumus veritatem sed recognoscentes omnem rei veritatem simul damus nostras prof[essio]nes quod vestrum debet rectum fieri, sicut modo profiteamur per vocem quod exinde nobis monstrasti. Est namque hec omnia quod tibi et universis nepotibus Guadalli episcopi recognoscimus in comita[tu] Ausona, infra terminos

predicto castro, in loco vocitato Mocionos vel alio nomine que dicunt Avenalos, et sunt vineas complantatas. Et ideo per hanc vocem hoc vobis in vestro iure et [domin]atione tradimus potestate et manibus nostris confirmamus signis solitis punctiatim, ut qui hoc deinceps vobis ausus fuerit inquietare vel contradicere ad nihilum deveniat petitio ipsius et componat vobis predicta omnia in triplo et semper has professiones nostras et traditiones rerum maneant inconvulse.

Facte sunt has professiones VII kalendas augusti, anno VIII regni Henrici.

Sig+num Ermemir. Sig+num Bonamucia. Qui hoc profitendo firmare firmando rogavimus. Sig+num Gilabert. Sig+num Odegario. Sig+num Gischafre.

Ermemirus sacerdos scripsit et sub SSS in prefato anno vel die.

264

1039, setembre, 17

Davant el jutge Guillem i molts altres homes, Ramon Gausfred reclama al cabiscol Ponç un alou del lloc de Pujalt, al terme de Cruïlles, al comtat de Girona. Així com Ramon Gaufred argumenta que l'alou var ser del seu pare però no n'aporta cap prova, Ponç presenta testimonis que declararen que els tres darrers cabiscols, Ricari, Falcuci i Ponç, el van posseir durant més de trenta anys per feu i benefici de Santa Maria de Girona. Escoltats els testimonis, el jutge dona la raó a Ponç, i Ramon Gaufred ho reconeix i evacua l'alou.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 112a-114b. Còpia del segle XIII.

Ed. *MARQUÈS, *Cartoral*, doc. 229.

Pateat tam in presenti quam in futuro qualiter quidam homo nomine Raimundus Gaucefredi repetivit quemdam hominem Sancte Marie clericum nomine Poncium caput scole ex alodio quod iam dictus Pontius tenet per fevum Sancte Marie Gerunde sedis et eius episcopi nomine Petri. Ubi autem sit alodium satis potest esse notum, scilicet in Gerundensi comitatu, infra terminum parrochie Sancte Eulalie de Crudiliis, in loco qui vocatur Pevo Alto. Qualiter autem repetisset predictus Raimundus iam dictum alodium a iam dicto Poncio sit homini notum. Dicebat ergo predictus Raimundus quia hoc alodium, id est vineas et terras atque iacentem heremum pater suus tenuit et eius fuit. Per hanc vocem requirebat predictus Raimundus iam dictum alodium a iam dicto Poncio.

Hec autem repetitio acta fuit in presentia iudicis Guilielmi et Bernardi Tethmari et Guilaberti Guilielmi et Amati Dompnucii et Guilielmi Guiscardi et Gaucefredi Audegarii et Guilmundi de Petra Tallada et Raimundi Dalmatii

et Odegarii Aganoni et Gauzberti Mironis et Girberti Aimerici et Bernardi Bernardi seu Iohannes diachonus vel Guillaberti Bernardi et aliorum plurimorum hominum, quos nominare longum est. In istorum supradictorum hominum presentia repetivit predictus Raimundus iam dictum Poncium et protulit iam dictam vocem adversus eum, scilicet quod patris sui fuit et ipse tenuit iam dictum alodium et nullum aliud documentum veridicum neque probationem legitimam potuit proferre adversus iam dictum Poncium. Prenominatus autem Poncius protulit adversus iam dictum Raimundum e contra legitimos testes qui probarent quod Richarius, iam dicte sedis caput scole, et Falcucius, eius honoris successor, et Poncius, eque capud scole, tenuissent iam dictum alodium a plus quam XXX annis. Quibus testibus exhibitis et amplius quam XXX annis aptis probare quod iam dicti tres clerici tenuissent iamdictum alodem per fevum atque beneficium Sancte Marie talem fertur iam dictus iudex dedisse responsonem: «Video, dixit, quia iam dictus Poncius rectam vocem habet in hoc alodio et legale documentum profert de eo».

Quo autem comperto recognovit se iam dictus Raimundus iniuste repetisse iam dictum Poncium de hoc alodio et dixit se non amplius repetere illud, sed libenter se evacuare et in perpetuo iure Sancte Marie iam dicte sedis mansurum firmare eodem tenore ut nullus succedentium sibi in futuro tempore per vocem iam dicti Raimundi repetere predictas vineas atque terras Sancte Marie deditas atque heremi circumiacentias.

Prenominati alodii affrontaciones hec sunt: de parte orientis affrontat in summitate montis qui vocatur Cuch vel in alodio Sancti Micahelis de Crudilias et pervadit predictum alodium ex hac parte orientali iuxta ipsum alodium cultum vel heremum de Gaucefredo vel suis heredibus usque in fontem Paubrela; de meridie in medio rivo qui vocatur Riardo vel in alodio Sancti Felicis Gerunde vel Sancti Michahel de Crudilias vel in alodio Gauzberti Guilielmi de Empurias; de occiduo in alodio iam dicto Raimundo vel de Adalaz et heredibus eorum et pervadit per ipso segalar usque ad fontem de Aries vel in ipso rivo qui vocatur Bevedor; de parte vero circi affrontat in terminio de Canigages et deinde ascendit iam dictum alodium usque in summitatem prescripti montis quem vocant Chuc.

Quantum infra iamdictas affrontationes includitur sic evacuatio me ego iam dictus Raimundus in potestate Sancte Marie et prescripti Poncii dominio sine ullo malo ingenio atque enganno, ut amodo et deinceps firmiter teneat et quiete iam dictus Pontius et ius prelibate sedis omni tempore habeat atque possideat. Quod si ego evacuator aut ullus homo vel femina venero vel venerit irrumpere hanc evacuationem non valeam vel valeat vindicare quod requisiero vel requisierit, sed primum iram omnipotentis Dei incurram vel incurrat et Iuda Domini proditore in inferno porcionem obtineat et omnium episcoporum atque clericorum

excommunicationi subiaceat, deinde predictum alodium in duplo exsolvat et postea hec evacuationis scriptura firma permaneat omni tempore.

Acta evacuatio XV kalendas octobris, anno VIII regni Enrici regis.

Sig+num Raimundi Gaucefredi evacuatoris, qui evacuationem fieri iussi, firmavi et testibus firmare rogavi.

Sig+num Emerut quam vocant Tota, qui presentem scripturam evacuationis collaudavit atque firmavit et in ea predicto alodio in potestate iam dicte Sancte Marie et Poncii eius caput scole se evacuavit necnon et testibus firmare rogavit.

Sig+num Petrus. Sig+num Iohanne quem vocant Isarni. Sig+num Bernardi Guigoni. Sig+num Guillaberti. Sig+num proli Annanelg. Sig+num Ademar proli Guitardi. Sig+num Suniarii. Andreas presbiter (*Senyal*). Sig+num Suniarii Ervigio. Guilielmus sacer (*Senyal*), sancte Gerundensis presbiter (*Senyal*).

265

1039, setembre, 22

A canvi de cinc mancosos, Bernat Guifré evacua a Miró Recosind tots els seus drets sobre tres mujades i mitja de vinya al terme del castell de Copons que la difunta Ingilberga va deixar a Miró i que Bernat Guifré li disputava. Els marmessors o tutors intervenen afirmant que les vinyes formen part del llegat testamentari d'Ingilberga.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 33.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 273.

In nomine Domini. Ego Bernardus Guifredi et Guilielmus archidiachonus et Guilabert Fruga atque Mironi Unifredi tibi Mironi Rechosindo. Manifestum est enim quia dimissit tibi domna Inguilberga modiatas III et media de vineas et ego Bernardus missit tibi eas in placito, et pro hoc dedisti michi manchossos V, et ego Bernardus sic me exvacuo de ipsas vineas in tua potestate ad facere quod volueris, quia nec ego nec nullusque omo tibi inquietare non pressummat; et qui hoc fecerit ipsas vineas in duplo tibi componat cum eorum inmelioracione. Et nos suprascripti tutores sic confirmamus ipsas vineas qui nobis adveniunt per manumissoria de condam Inguilberga defunta; sic confirmamus et consignamus eas, cum illorum termines et eorum afrontaciones sive cum exis et regressis earum, ad tum plenissimum proprium, ad omnia facere quod volueris. Et sunt ipsas vineas in chastro Choponos, ad ipsos vIGNALS qui fuerunt de Argemir [...] Et ista charta firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta exvacuacione vel donacione X^{mo} kalendas october, ano VIII regnante Haianrigo rex.

Sig+num Bernardus, Wilielmus archidiachonus (*Senyal*), Sig+num Guilabert, Sig+num Mir Onofret, qui ista carta mandavimus scribere et testes firmare.

Sig+num Sendret de Montfalcon. Sig+num Iozfret Bernard. Sig+num Gerbert Senfret.

Reimundus presbiter scripsit et (*Senyal*) die et ano quod supra.

266

1039, desembre, 27

Folc Geribert dona al bisbe de Barcelona Guislabert i la seu el castell de Ribes, al terme d'Olèrdola, al comtat de Barcelona, amb el seu terme i les seves possessions en compensació pels danys que el seu pare va causar a la seu amb la possessió del castell.

A ACB, LA, IV, núm. 367, f. 157a-b.

Ed. CARRERAS, *Lo Montjuich*, ap. doc. 12. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 583.

In nomine Domini. Ego Fulcho Geriberti cum affectu totius bone voluntatis donator sum Domino Deo et Sancte Eulalie sedis Barchinone. Manifestum sit namque tam presentibus quam futuris quia recognosco et in veritate scio quod pater meus, domnus Geribertus quondam, dum adhuc viveret, fecit Domino Deo et Sancte Eulalie sedis predicte Barchinone maximam iniusticiam de ipso castro qui vocatur Ribas cum suis terminis et pertinenciis et adiacentiis eius. Ideoque ego Fulcho predictus, nolens obtemperare huic vanitati et iniusticie amplius que facta contra Deum altissimum, neque parvipendens curam tanti detrimenti sancte Dei Ecclesie, ob remedium anime patris mei iam dicti et parentum meorum et mei ipsius, reddo et delibero, dono et trado Domino Deo et Sancte Eulalie sedis Barchinone et domno Guilaberto, predicte sedis episcopo, predictum castrum de Ribas cum suis terminis et pertinenciis et adiacentiis eius, et cum omnibus turris et hedificiis que sunt constructe in termino iam dicti castrum aut adhuc ibi sunt construende. Est namque predictum castrum in comitatu Barchinonensi, in termino de Olerdula. Et advenit mihi ob parentum meorum vocem sive per quascumque voces. Habet namque terminum de oriente in termino castrum Erapruniani et Olivelle, de meridie usque in medium mare, de occiduo in Cubelles, de circio in ipsa franchitate de Olerdula. Quantum iste affrontationes includunt et isti termini, sic dono et reddo et trado: predicta omnia Domino Deo et predicte sedi et domno Guilaberto episcopo, et de nostro iure et dominatione in ius et dominationem predicte sedis et domni Guilaberti episcopi trado et confirmo ad proprium, ut licitum sit ei de predictis omnibus facere quemadmodum de aliis

munificentis iam dicte sedis. Verumptamen si ego donator aut aliquis homo utriusque sexus hanc donationem disrumpere temptavero aut temptaverit, nil valeat, sed extraneus ab omni societate christiane religionis componat aut componam predicta omnia in triplum cum omni sua inmelioratione. Et insuper hec donatio inconvulsa eternitatis federe et legum vigore valitura persistat.

Actum est hoc VI kalendas ianuarii, anno VIII regni Henrriici regis.

S+ Fulconi Geriberti, S+ Mirone, nos hanc donationem fieri iussimus et firmavimus et testibus firmari rogavimus.

S+ Mironis Lupisancii. S+ Olibani Agualti. S+ Rigualli Borrelli. S+ Mironis Seniofredi. S+ Bonifilii Seniofredi. S+ Isovardi Guadalli. S+ Bonutius presbiter. S+ Reimundus levite. + Guilelmus levita. S+ Seniofret presbiter. + Reimundus comes. Alamanno. + Girbertus. + Elizabet comitissa.

S+ Reimundi, levite et censoris, qui hoc scripsit et die et anno quo supra SSS.

267

1040, setembre, 17. Llaguarres

El bisbe Eribau d'Urgell es presenta davant el rei Ramir I d'Aragó, al castell de Llaguarres, i li reclama el bisbat de Ribagorça i Gistau, que el seu pare, el rei Sanç, va sostreure injustament del dret i domini de Santa Maria d'Urgell. Avala la reclamació mostrant l'escriptura de dotació a favor de Santa Maria que temps enrere va fer l'emperador Lluís el Pietós. Davant les proves aportades, el monarca restitueix a Santa Maria el dret i la potestat sobre el bisbat i hi afegeix la terra de Roda, que es va prendre als pagans en època del seu pare.

A ACU, perg. 331.

B ACU, perg. 332. Còpia del segle XIII.

C ACU, LDEU, I, f. 183r-183v, doc. 574. Còpia del segle XIII.

Ed. MARCA, *Marca Hispanica*, ap. 219; *BARAUT, «Els documents», V, doc. 525.

Notum sit omnibus omnibus qualiter venit Eribaldus Urgellensis episcopus ante domnum Ranimirum regem in locum castrum que vocatur Laquers et ibi querellabit se prefatus episcopus ante iam dictum regem de episcopatum Ripeturzense, eo quod iniuste abstulerat pater eius Sancius rex predictum episcopatum Ripeturzensem adque Gestabiensem de iure et dominationem adque diozesi ecclesie Sancte Marie Sedis Urgellensis. Et ostensum est tibi ad prelibato episcopo, per scribturam dotis que facta est sub Ludobico imperatore, quod predictus episcopatus Ripeturzensis adque Gestabiensis predicte sedis Sancte Marie omnimodis esse deberet.

Qua propter, in Dei eterni nomine, ego Ranimirus rex cognoscens uius regi veritatem et aprobans omnia vera esse que ostensa sunt a predicto episcopo uiusmodi assertione et aliorum auctoritate, restauro adque recupero prefatum episcopatum Ripacurzensem adque Gestabiensem in ius et potestatem iam dicte sedis Sancte Marie adque in perpetuum valiturum hoc esse modis omnibus confirmo. Preterea ego Ranimirus rex dono adque concedo et trado in ius et diozesim predicte sedis ecclesie perpetue Virginis Marie terram illam que a paganis diu fuit detenta, postea Deo iuvante a christianis est in diebus patris mei domni Sancii regis recuperata, illam scilicet terram que dicitur Rota cum omnibus sibi pertinentibus que nunc habet et deinceps abitura est. Denique sub iugo et trado predicto episcopo adque successoribus suis in sepe iam dicte sedis Sancte Marie matris ecclesie degentibus et iuri eorum in perpetuum accipio atque trado, [ut] pleniter ordinent adque dis[ponant] et cum Dei adiutorium sit illis detinendum et possidendum et Dei cum timore dispensandum adque regendum sine cuiuspiam inquietatione aut contradictione.

Ita ut nec ego nec ullus successor meorum adque nullus princeps, nullus comes, nullus iudex neque ulla magna parbaque persona aliquo vim aut invasionem facere audeat aut umquam in eodem episcopio facere presumat. Hec omnia predicta ego Ranimirus rex restituo et confirmo in potestate iam dicte sedis propter amorem Dei omnipotentis eiusque genitris gloriose hac perpetue Virginis Marie, ut simul ego cum patre meo rege Sancio absolbi mereamur a peccatorum vinculo. Quod si ego Ranimirus rex aut aliquis successorum meorum aut ulla magna parbaque persona venerim vel venerit contra hec scribtura vel contra ea que inibi sunt, non hoc valeam aut valeat bencicare sed componam [aut componat] ipsa omnia in duplum et insuper canonical[i sen]tentia feriatur.

Facta [est a]utem hec scribtura restaurationis adque confirmationis XV kalendas octobris, era millesima LXXVIII^a, anno ab Incarnati[one D]omini post millesimo quadregesimo.

(*Senyal*) Ranimirus rex, qui hec scribtura confirmo et testibus trado ad roborandum.

Signum + Suniero de Castello Galef. Signum + Garcia de Gudili. Signum + Sanz Apo. Signum + Gigelmi Apo. Signum + Lope. Signum + Sancio Fortuniones. Signum + Arnal de Foratata. Signum + Bernard Galindo. Signum + Belenger Burrelli. Signum + Bernard Reimon. Signum + Arnal Trasbere. Signum + Arnal Miri de Tuste. Signum + Reimon Daco. Signum + Baldubin Guadal. Signum Bernard Gigelmi comite +. Borrelus scolasticus (*Senyal*). Remon Loretio (*Senyal*). Wifred Sala sus SSS. Ermemirus sacer SSS. Signum + Galindoni monachi.

Et ego Eximinus scribtor, qui hanc cartam scribsi per iussionem domni mei Ranimiri regis et de manu mea hoc signum (*Senyal*) feci.

268

1040, setembre, 24. Barcelona

Guifré, jutge de Barcelona, amb el concurs de nobles i eclesiàstics, i davant la porta de l'església de Sant Just de Barcelona, dirimeix un conflicte entre el bisbe Guislabert i Eliarda de Gelida, senyora de Cervelló, pel cobrament del delme de Sant Boi de Llobregat, que el bisbe afirma que és un dret de l'església d'aquell lloc, mentre que Eliarda sosté que ho és del seu castell de Cervelló. El plet es resol a favor d'Eliarda, amb l'evacuació corresponent del bisbe, després de la declaració d'un testimoni que assegura que Bonfill, pare d'Eliarda, va percebre el delme durant més de trenta anys.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 43.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 283.

Ad noticiam tam presentium quam futurorum. Ego Guifredus, nutu Dei Barchinonensium iudex, deducere volo qualiter aput civitatem Barchinona, ante hostia e[cclesie] Sancti Iusti, sub isto porticu, instantibus Geraldo, Gerundensium vicecomite, et Guilelmo Montis Serratensis et Udalgero, et Bernardo Gelmiri et Reimundo Reco[sindi], et Guadallo Adalberti et Petro Iuvani, et Ermemiro sacrista et Reimundo Borrelli et Bonucio Pauli, clericis, aliisque multi, mota est accio inter Guilabertum episcopum et Elliardem feminam. Petebat namque Guilabertus episcopus iam dictam Elliardem dicens quod iniuste decimas quasdam tulerat quae erunt iuris ecclesiae Sancti Baudilii, et quod per tempus L annorum et amplius fuerunt possesse ab ecclesia Sancti Baudilii. Ad quod respondens predicta Elliardis dixit: [hae] quoque decimae quas recipio et dicitis iuris esse aeclesiae predictae Sancti Baudilii, infra terminum sunt mei castri Cervilionis, ideoque non videtur mihi quod iuris debeant esse predictae aeclesiae sed castri mei predicti. Unde ego Guifredus iam dictus, subtus legum auctoritate vidensque [tantum] rei altercationem, iudicavi quod Guilabertus episcopus comprobasset ydoneis testibus quatinus predictae decimae, quae dicebantur iuris esse iam dictae aeclesiae, possessae fuerint ab eadem predicta aeclesia Sancti Baudilii, infra terminum castri predicti, per tempus XXX anorum, sciente Elliarde predicta aut Bonofilio, patre suo. Et si ita comprobare potuisset, fuisset predictae decimae iuris et dominationis aeclesiae iam dictae Sancti Baudilii; et si facere nequevisset, expiasset conscienciam suam sacramento Elliardis iam dicta quod, ipsa sciente aut sciente Bonofilio, patre suo, non fuerunt acceptae predictae decimae, unde causabantur a iam dicta ecclesia Sancti Baudilii per tempus XXX annorum, infra terminum iam dicti castri Cervilionis. Et si ita fecisset Elliardis iam dicta, melius debebant esse predictae decimae iuris iam dicti castri quam predictae aeclesiae, quoniam lex est: si quis intra terminos alienos per absentiam

sive per ignorantiam domini partem aliquam forte possederit, amittat domino reformandam. Verumtamen quia defecerunt testes a parte domni Guilaberti episcopi predicti, expiavit Elliardis predicta conscienciam suam sacramento per quendam hominem Guilelmum Iohannis dicens ita: iuro ego Guilelmus Iohannis vicae dominae meae Elliardis predictae, primo per Deum Patrem omnipotentem, trinum in personis et in Deitate unum, et per altare consecratum Sancti Saturnini Martiris Christi, quod situm est in ecclesia Sancti Vincentii, quae est in comitatum Barchinonensem, infra terminum castri Cervilionis, quod predicta Elliardis nescivit quod ipsae decimae, unde altercatia est, fuisset accepte per vocem Sancti Baudilii per tempus XXX annorum, infra terminum castri Cervilionis, et quod ipsa similiter nescivit quod in presentia patris sui Bonifilii acceptae fuissent praedictae decimae per tempus XXX^a annorum, sicut supradictum est, sicut ille Bonifilius scivisset. Ideoque ego Gislibertus, gratia Dei Barchinonensis episcopus, una cum collegio canonicorum meorum, exvacuo me de predictis decimis unde causabamur in potestate iam dictae Elliardis, et neque ego neque alius successorum meorum te predicta Elliardis de iam dicta petitione aut posteritatem tuam requirere iniuste presumant aut presumat. Quod si fece[ro] aut fecerit, nil valeat, sed componam aut componat in vinculum libram auri puri. Et insuper hoc maneat firmum.

Actum est hoc VIII kalendas octobris, anno X regni Henrici regis.

+ Guislibertus, gracia Dei episcopus +. S+ Ermemirus levita et sacriste. S+ Bonutius presbiter. S+ Bernardi Gelmiri.+ S+ Guadalli Adalberti. + Bernardus.

S+ Remundi, levitae et censoris, qui hoc scripsit et die et anno quo supra, cum litteris superpositis in linea XVII, subscripsit.

269

1040, novembre, 30

Els comtes Ermengol III d'Urgell i Ramon IV de Pallars Jussà pacten una convenença per posar fi a les disputes que tenen per Llimiana. Ramon rep Llimiana d'Ermengol i Ermengol defineix a Ramon totes les reclamacions que li fa. A més a més, acorden que Ramon donarà a Ermengol quaranta unces d'or anuals per aquesta convenença.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 48.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 287.

In Dei nomine. Hec est conveniencia que est facta inter Ermengaudum, comitem de Urgello, et comitem Raimundum Paliarenssem. Accepit prefatus Rai-

mundus comes Liminiana per iam dicti comiti Ermengaudi, et iam dictus comes Ermengaudus definit ad predicto comite Raimundo propter hoc omnes querelas quas habebat de eum in retro de Liminina, eo modo ut amplius ei hoc non rancuret ullo modo. Et insuper convenit predictus comes Ermengaudus ad iam dicto comite Raimundo ut donet ad illum per unoqueque anno super ista conveniencia XL^a uncias auri de Eneas.

Actum est hoc II kalendas december, anno X^o regii Enrici.

+num Ermengaudus comes +, +num Raimundi comiti +, qui hanc convenienciam fecimus et firmavimus et ad testibus firmare fecimus.

+num Arnallus Mironi de Tost. +num Petro Mironi de Pontis. +num Guitardi Guilelmi de Midiano. +num Miro Mironi de Muro. +num Bernardi Guilelmi de Bellera. +num Bertrandi Atonis de Montaniana. +num Alamannus Altemiri.

Vitalis sacerdos rogatus scripsit et (*Senyal*) die et anno que prefixo.

270

[1036-1040]

Arnau Mir de Tost, Miró Guillem, vescomte, Guifré, jutge, i Ramon Arnau, escollits com a jutges pel bisbe Eribau d'Urgell, prenen disposicions sobre la manera de procedir de les parts en el conflicte que enfronta el bisbe amb el comte Ramon IV de Pallars Jussà.

A ACU, perg. 333.

Ed. *BARAUT, «Els documents», V, doc. 530.

Iudicaverunt iudices Arnaldus Miro de Tost et Miro Guilelmi vicecomes et Guifredus iudex et Remundus Arnaldi helecti ab Eribaldo episcopo quod primam comotionem unde dicit Raimundus comes quod prenotatus Heriballus episcopus commovit ei et iniuste, ut racionabiliter inquirat prelibatus comes et si convincere potuerit predictum Heriballum, aut per professionem eius aut per testes sufficientes contra eundem episcopum, debet Heriballus pontifex prefatus primus facere directum Remundo comiti iamdicto de ipsa prima commotione et de ipsos malos quos fecit ei per ipsam commotionem primam, et si ita non fecerit iamdictus comes debet se expiare supra nominatus Heriballus per sacramentum, si comes predictus recipere voluerit, et postea comes predictus debet facere iusticiam pontifici prescripto de ipsis ecclesiis episcopatus sui et de omni alio malo qui fuit factus ecclesie Sancte Marie Sedis ipsius et ipsi pontifici per ipsam commotionem et de ablatione ecclesiarum episcopatus sui.

271

1041, març, 11

Orúcia dona a Santa Maria d'Urgell i la canònica l'heretat que té a la coma de Sant Climent, al lloc de Nargó, al comtat d'Urgell, amb la condició que ella i els seus descendents la retinguin i en lliurin la meitat dels fruits a la seu. La donant va perdre l'heretat en un judici, però va presentar querella per recuperar-la davant la comtessa Constantça i homes bons, clergues i laics, reunits a la seu de Santa Maria, i ho va aconseguir.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 84r-84v, doc. 235. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», V, doc. 535.

In Dei nomine. Ego Orucia femina donatrix sum domui Sancte Marie. Manifestum est quidem quomodo ego Orucia veni in sedem Sancte Marie iam dicte Urgellensis ecclesie ubi querelavi me de mea hereditate qua perdideram par iudicium in presencia domne Constancie comitisse bonorumque hominum clericorum, hi sunt Senifredus sacrista et Miro Calvucii et aliorum, et laicorum, hi sunt Guitardus Arnalli et Jozbertus Guilelmi et multorum aliorum predictam meam hereditatem recuperavi. Ideoque per hanc scribturam donacionis mee dono ipsam meam hereditatem, excepto terciam partem que pertinet ad comitissam iam dictam, predicte domui Sancte Marie seu eius cannonice. Et est ipsa hereditas terre, vinee, mansiones, orti cum sibi pertinentibus in comitatu Urgelli in loco que dicitur Nargo ad cumam Sancti Clementis, que mihi adveniunt per genitricem meam seu par legitimam vocem. Et affrontant terre cum prescribtis omnibus de una parte, id est oriente, in monte Turp, de meridie in monte Albano, de circio in monte Azredol, de occidente in ecclesia Sancte Eulalie. Quantum iste affrontaciones includunt sic dono iam predicta omnia Sancte Marie predicte seu eius cannonice cum exitibus et regressiis suis, in tali modo ut dum vixero ego Orucia teneam et donem medietatem de fructu predicte Sedi seu cannonice; similiter posteritas mea tali modo teneat ut fructus medietatem sicut dictum est reddat. Quod si ego Orucia aut aliqua persona hanc scribturam quam tradidi de meo iure in potestatem Sancte Marie seu eius cannonice propter remedium anime mee et matris, que mihi fuit nomine Matro, ne venerim aut venerit aliquo modo inquietandum non hoc valeam aut valeat vindicare, sed componam aut componat hec prescribta in duplum et insuper quod fuerit melioratum, et hec donacio persistat modo omnique tempore.

Facta scribtura donacionis V idus marcii, anno X ab Henrici regimine.

Sig+num Orucia, que hanc donacionem fecit et firmavit et firmari rogavit.

SSS. Seniofredus presbiter. Sig+num Guitardi. Sig+num Arnalli Guillelmi. Sig+num Ermemiri.

Borrellus scolasticus die et anno quo supra.

272

1041, abril, 2

Davant la comtessa Constança, el seu fill Ermengol III, comte d'Urgell, diversos magnats i Suredred, jutge de la Cerdanya, compareixen els germans Guillem, Ramon, Geribert, Rodlan i Arnau, que disputen al seu germanastre Guitard l'alou de Vilaplana. Guitard respon que el va adquirir en judici de Riquilda, mare dels querellants, que el retenia. En resposta, Guillem i els seus germans afirmen que l'alou no era de la seva mare, sinó del seu pare, Arnau, que el va heretar dels seus pares, el va perdre a causa d'un homicidi pel qual va ser obligat a abandonar el comtat d'Urgell i el va recuperar més tard de mans del comte Ermengol I, que el va perdonar. Guitard replica que Arnau va vendre l'alou de la seva mare sense permís i que després la va abandonar injustament. Els altres germans, però, responen que la va abandonar per força, ja que tenia la lepra i havia de viure apartada dels homes. Com que Guitard es basa en aquests fets per justificar la possessió de l'alou, els germans argumenten que fa més de cinquanta anys que van passar i que, per tant, els drets pupillars han prescrit (Lex Visigothorum, IV.3.2). Testimonis que presenten els germans i que ha requerit el jutge ho corroboren, i, tot i que Guitard no ho accepta i es retira del judici, el jutge, per mandat de la comtessa i d'acord amb les facultats que li dona la llei (Lex Visigothorum, II.1.25), assigna l'alou als germans.

A ACU, perg. 338.

Ed. *BARAUT, «Els documents», V, doc. 539.

Notum sit omnibus hominibus presentibus atque futuris, qualiter venerunt omnes nomine Wilelmus Arnaldus cum ceteris fratribus suis Raimundo et Geriberto et Rodlando et Arnaldus. Isti iam dicti venerunt in placito ante domna Constantia comitissa et filium eius Ermengaudum comitem Urgellensi et in presentia nobilium virorum ibidem adsistentium, idest Arnaldus Mironi Tostensis et Gonbaldus Matronensis et Isarnus Caputensis et Borrellus Taravallensis et eius Geraldus, et Ugo Wilelmi Lavancensi et fratres eius Gocbertus et Witardus et Wilelmus, et Gonbaldus de Ribelles et Senderedus iudex Ceritanensi qui iussus est iudicare, causas audire et legibus diffinire. In istorum supra dictorum presentia venerunt predicti fratres et petierunt alium fratrem illorum nomine Witardum per illorum alaudem de Villa Plana et eis contendit illorum hereditates iniuste et violenter.

Ad hec respondit Witardus: «Ego adquisivi eum in placito de potestate matri vestra nomine Richel qui eum retinebat». Et illi ad hec dixerunt: «Ipsum alaudem non fuit de matre nostra sed de patre nostro nomine Arnaldus, qui eum adquisivi per vocem parentorum suorum, et postea amisit eum per homicidium quam fecit et fuit egectus de omnem terram Urgelli. Et postea reverti in comitatum et venit ad mercedem comiti Ermengaudi, prolem Borrelli comiti, et reddidi ipsum alaudem in sua potestate per suum beneficium et dimisit ei ipsum homicidium». Contra hec respondit Witardus: «Arnaldus vendidit alaudem matris mee in ipsa Rua violenter absque volumptate et consilium matris mee et postea relinquit eam iniuste». Ad hec responderunt ceteri fratres: «Necessitate compulsus relinquit ea quia dispersa erat a lepra et degecta ab aliis hominibus»; propter hoc iam dictus Witardus voluit petere fratres suos propter possessionem patris illorum. Et illi ad hec responderunt: «Quinquaginta annos habet et amplius hec omnia supradicta factum est»; ad hec proclamat Witardus vocem pupillaria.

«Unde nos Wilelmus Arnaldus et Raimundus cum ceteris fratres qui sumus de patri vel matri, predictus iudex nos interrogavit diligenter si possumus probare contra vocem pupillaria ad fratrem nostrum Witard de hec omnia sua, petitionem que quinquaginta annos habeat transactos vocem pupillaria lex sopiri decrevit quinquagenarium numerum. Et nos habemus veridicos testes nomine [...]».

«Nos simul in unum damus testimonium iuramus per trinum et unum Deum et super altare Sancti Andree qui est situs infra domum Sancti Petri, nos vidimus et audivimus et de presente eramus quando condam Arnaldus abuit factum ipsum homicidium et ipsum alaudem de ipsa Rua venditum, simul cum uxore sua nomine Ermengarda perdiderunt illorum facultates, et fuit degectus predictus Arnaldus de comitate Orgelli et dum reversus fuit invenit ea degecta per chasum lepra ad hec necessitate compulsus relinquit ea, et abet quinquaginta annos transactos et amplius que hec omnia facta sunt».

Et ego Senderedus iudex reminiscens legem quem precepit in Liber Iudicum «illos annos in pupillorum accionibus computandos esse censemus quibus videlicet illorum pater aut mater rem charuisse noscuntur, id est, ut ex eo tempore cum pupillaribus annis usque ad quinquagenarium numerum suma pertendat».

«Et nos predicti testes iuramus quia ipsas facultates amissas vel perditas fuerunt de alaudem de illa Rua vel de ipsum de Villa Plana transactos annos quinquaginta habet et amplius, et iuramus omnia et in omnibus quia verum est». Et dum debuit predictus Witardus recipere istas provas extraxit se absque consultu de predicto iudice et noluit eas recipere».

Et ego Sendredus iudex per iussionem iam dicta comitissa et per legalem preceptum quem continet in Liber Iudicum, nam si «una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium deberi recipi pars altera de iuditio se absque

iudice consultu substraxerit liceat et iudici prolatos testes accipere et quod ipsi testimonio suo firmaverint ille qui eos protulit sua instantia consignare. Nam ille qui fraudulenter se de iudicio sustulit producere testem alium omnino erit illicitum». Et ego Sendredus iudex recipio hunc sacramentum et consigno ipsum alaudem de Villa Plana in potestate de Wilelm Arnald et de Raimundo Arnald vel de ceteris suis fratres exceptus iusta hereditate de Witard, et ipsas alias ereditates a ceteris fratribus in perpetim abituras.

Facta ista consignatione IIII nonas aprilii, anno X^{mo} regnante Aianricho rege.

Eico sacer, qui ista consignatione scripsit et SSS cum litteras superpositas in verso XVI et dampnatas in XIII, die et prenotato tempore.

273

1041, abril, 11

Lluís i la seva esposa, Eliarda, venen a Ermengol Oruç i la seva esposa, Bonadona, una terra del lloc de Quinçà, a Provençana, al comtat de Barcelona. Tenen la terra per un préstec no retornat que van concedir a Pere Llop. Tal com estableix la llei, i després de la intervenció d'un jutge, fan la venda pel preu que estableix una comissió d'experts.

A ACB, perg. 1-1-260.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 599.

In nomine Domini. Ego Ludhoici et uxori mea Illiardis femina venditores sumus tibi Ermengaudus Orucii et uxori tue nomine Bonadona, emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis nostre vendimus vobis terra, que est in territorio Barchinone civitatis, in Promciana, in locum vocitatum Quinciano. Advenit nobis [per c]artam pigneris vel per ullasque voces. Affrontat namque de parte circi in terra de Bonifilie [et in] terra de Remundo et sunt dextros de ista parte XVI et medio, de aquilonis in terra de iam dicto Remundo, de meridie in strata publica et sunt dextros ab ista parte XV et de medio, de occiduo in torrent. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus vobis: predicta terra ab integre, qui nobis advenit per cartas pigneris quod nobis fecit Petrus Lupi cum suos heredes propter debitum mancosos IIII ceptis et medio de auro, quod nobis reddere debuerant ad placitum constitutum et minime fecerunt. Postea admonuimus eos ultra placitum et nihil nobis profuit. Quapropter, insistente iudice Guisado et idoneis viris, adpretiatum fuit ab eis valere hoc pignus mancosos VI de auro de manu Heneas. Quod vos emptores hoc pretio nobis dedistis integriter. Est manifestum. Quem vero predicta terra, que vobis vendimus, de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem, cum exiis et regressiis eius, ad vestrum plenissimum

proprium. Quod si nos venditores aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc vinditione venerit aut venerimus ad inrumpendum, non hoc valeat aut valeamus vendicare, set componat aut componamus vobis predicta terra in dupplum cum omni sua imelioratione. Et in antea ista venditio firma permaneat omni tempore.

Actum est hoc III idus aprelis, anno X regni Henrici regis.

S+num Ludhoici, S+num Illiardis femina, nos qui hanc venditionem fecimus et firmare rogavimus.

S+ Bonifilius levita. S+ Guisadus iudex SSS. S+num Atoni Piper. S+ Guilelmus Peliler. S+num Guilelmus Guilera.

S+num Bellihominis, cognomento Geraldus, levita, exarator, et SSS sub die et anno prefixo.

274

1041, maig, 29

Davant un tribunal que presideixen els bisbes Eribau d'Urgell i Arnulf de Ribagorça, amb l'assistència de molts clergues i nobles, la comtessa Constança, vídua del comte Ermengol II d'Urgell, acusa l'abat Guillem i els monjos del monestir de Sant Serni de Tavèrnoles de posseir injustament els delmes i les primícies de la parròquia de Iel, sufragània de Santa Eugènia de la Torre. Guifré, però, mandatari de l'abat, respon que el comte va deixar en testament Santa Eugènia al monestir i que la parròquia tenia els delmes i les primícies de Iel per la donació que va fer el comte Sunifred II el dia de la seva consagració. Els bisbes demanen llavors a la comtessa si té millors documents o testimonis per oposar a aquest argument, i respon que no. En conseqüència, el tribunal sentència que els drets han de restar en possessió del monestir, de manera que la comtessa evacua la parròquia de Santa Eugènia i tots els seus delmes i les seves primícies.

[A] Original no localitzat

B ACU, Cartulari de Tavèrnoles, doc. 18, f. 7v-8v. Còpia del segle XII.

C BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IX, f. 18 i 46. Còpia del segle XVIII.

D AMM, Papers PLANDOLIT, Còpia del Cartulari de Tavèrnoles, p. 21. Còpia del segle XIX.

Ed. VILLANUEVA, *Viaje X*, ap. 33. *SOLER, «El cartulario», doc. 27.

In iudicio domni Eriballi, episcopi Sedis Urgellensis, et in presentia Arnulfi, episcopi Ripacurcensis, et aliorum plurimorum nobilium clericorum et laicorum, id est, Suniarius archilevita et Radulfus archisacit et Guillelmus archilevita et Seniofedus sacri custus et Miro sacer et Helisabet comitissa et Dalmaz vices comes et Guillelmus, frater Reinardi, et Guifredus proli Ollemar, et Iozbert proli Guillem, et Erald Guadall, vel ceterorum plurimorum bonorum hominum qui in ipso

iudicio redisebant adlata est quedam querimonia a Constantia comitissa contra Guillelmum abbatem et fratribus eius in cenobio Sancti Saturnini degentes quod iniuste tenuissent parrochiam de Iel cum villulis in circuitu eorundem; et respondit Guifred, qui est mandatarius et adsertor de iam dicto abbate vel monachis suis: «Hoc namque, domna, quod tu postulas ad abbate iam dicto, vir tuus domnus Ermengaudus comes dimisit pro anima sua ad cenobium iam dictum et tu et alii manumissores atque helemosinarii rogasti cartam scribere et testes firmare»; quo audito, predictus pontifex et ceteri qui in ipso iudicio aderant interrogaverunt prefatum Guifred: «Quomodo, inquit, est verum?». Respondit Guifred iam dictus: «Ermengaudus comes iam dictus dedit ecclesiam Sancte Eugenie cum decimis et primiciis suis prefato cenobio et has decimas quas modo requirit comitissa iam dicta sunt de prefata ecclesia Sancta Eugenia per donacionem Seniofredi comitis et per dotem atque cosecracionem quod Nantigisus episcopus fecit ad diem dedicacionis baselice Sancte Eugenie». Et antestites prelibati hoc audito interrogaverunt comitissa prefixa si haberet voces ampliores unde se defenderet, kartas aut testimonia sufficientissima, et illa respondit hoc minime se abere quia inquisivit et non invenit. Quamobrem domnus Eriballus episcopus et ceteri qui supra scripti sunt postquam viderunt et audierunt voces quod Guillelmus abbas predictus ostendit, in ipso placito dederunt iudicium ut sine inquietudine de nullo homine debere permanere hec omnia quod ei comitissa querelavit in potestate cenobii Sancti Saturnini et abbatis presentibus et futuris in secula permansurum.

Idcirco, in Dei nomine. Ego Constantia comitissa recognosco me simulque exvacuo in vestrorum iudicio de vos supra nomitati presules sive ceteris predictis de ecclesiam Sancte Eugenie cum decimis et primiciis suis cum ecclesiis sibi subiectis, qui est in comitatu Orgello in villa vocitata Torre. Affrontat predicta ecclesia et parrochia de parte orientis in flumine Valerie, a parte meridiana in villa Cabrisax et de occidentis in serra Merdosa, de parte circi in prato Stargania sive in ipsa Cerdannola. Sicut iste affrontaciones ambiunt et includunt sic recognosco et exvacuo me ego Constantia comitissa iam dicta in potestate Sancti Saturnini et abbate iam dicto de omnes voces meas quod ibi requisivi sive querelavi, exceptus ipsam decimam partem de ipsum decimum de ipsa parrochia iam dicta; sed et ego Constantia hoc adprobare non posum nec hodie nec post hodie nec in nulloque placito neque per testes, per scripturas neque per ullam legalem adprobationem ad opus meum vindicare non posse sed iniuste et absque lege eam petivi.

Facta recognicione vel exvacuacione IIII° kalendas iunii, anno X regnante Aenrico rege.

Sig+num Constantia comitissa, qui hanc recognicionem vel exvacuacionem rogavi scribere et testes tradidi ad roborandum. Eriballus episcopus +. + Arnallus, gratia Dei episcopus. Suniarius archilevita SS. Miro sacer SS. Rodolfoarii sacer. +

Guillelmus archilevita. Sig+num Dalmaz vices comes. Sig+num Guillem Ramon. Sig+num Guifred Ollemar. Sig+num Iozbert.

SS Sidela, presbiter monachi, qui hanc exvacuacione rogatus scripsit et subscripsit cum literis dampnatis in X^o IIII° verso, die et anno quod supra.

275

1042, gener, 29. Terrassa

Davant Bernat Amat, custus de Terrassa, i d'altres, reunits en audiència a l'església de Sant Pere d'Ègara, Guadamir, fill de Moro, compareix per querellar-se contra Domnuç per haver venut injustament i contra la llei un alou de Moro. En compensació pel dret que l'assisteix, Guadamir rep de Domnuç quatre numos d'or, renuncia a la querella i fa carta de seguretat a Domnuç per la qual ja no li reclamarà res més.

A. AHCT, perg. I-34.

Ed. SOLÀ, *Relíquies*, núm. 33. *PUIG, RUIZ i SOLER, *Diplomatari*, doc. 34.

In iudicio divino Bernardus Amatus, custus Terracia, et in audiencia Bernardus Minestral et Miron Atone et Guilielmo Guilmon et Guad[am]iro presbiter et Bonefilii Sesmon et Iohanes Stefanus et Rikarius presbiter et aliorum virorum qui inde aderant ad eclesia Sancti Petri Egara venit omo nomine Guadamirus, prole Moro, et apetivit ibi omo nomine Donnocius, quo modo tenuit alaudem de prememoratus Moro et venundavit illum iniuste et absque leie. Propterea venit iamdictus Guadamirus in supradicto placito et accepit ibi directum de suo iamdicto alodio, id est numos IIII auro bono placibile. Et ego Guadamirus, prole Moro, sic me esvachuo supradicta qu[e]rimonia de iamdicto alode in supradicto placito, ut non pertimescas me supradicto Donnucio nec nullus vivens [homo ut]riusque sexus, nec odie nec post odie neque in nulloque placito, vel ab odierno die et tempore quietus adque liberus et secur[us perm]aneas sine ulla inquietudine. Et qui contra ac ista securitate venerit pro inrumpendum aut ego venero aut nullus vivens om[o ut]riusque sexus, non hoc valeat vindichare, set componat aut componam tibi in vinculo solidos CC de arientum ex moneta curribile perpetim abitura. Et inantea ista pacifichacione seu esvacuacione firma permanead omnique tempore.

Facta securitate IIII kalendas februarii, anno XI regnante Enrici regi.

Sig+num Guadamirus, qui ista securitate fecit et firmare rogavit.

Sig+num Mironi Minn[...]. Sig+num Miro Guerra. Sig+num Bernardus Minestral. Sig+num Geriberto.

S+ Guadamirus levita scripsi et die et anno quod supra.

276

1042, febrer, 13

Els germans Amat i Guisalmar venen al sacerdot Geribert una terra de la parròquia de Sant Andreu de Palomar, al lloc de Vilapicina, al territori de Barcelona, que posseïxen per un préstec no retornat concedit a Esteve i Guisla. La venda es fa d'acord amb la llei, per manament del jutge i per un preu que estableïxen un grup d'homes honestos.

A ACB, perg. 1-4-126.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 619.

In nomine Domini. Ego Amatus et Guisalmarus, uterque fratres, nos simul in unum, venditores sumus tibi Geribertus presbiter, emptori. Per hanc scripturam vend[icion]is nostre vendimus tibi peciola I de terra. Que est hec omnia in territorio Barchinonense, in terminio de Vilapecina, in parrochia Sancti Andree. Que affrontat u[n]i[ve]rsa omnia de parte circi in terra de te emptore, de aquilonis in terra de Guadallo, de meridie in terra de te emptore, de occiduo in terra de Bonadonna femina. Advenit nobis hec omnia per cartam in pignorationis quod nobis fecit nobis Stefanus et uxor sua Guisla per mancuso I ceptino et sestercio I de froment et quartera I de hordeo. Hec omnia eis prestavimus et illis nobis retdere debuerant ad placitum constitutum et minime fecerunt. Et nos amonuimus eos plures vices ut retdidissent nobis istum debitum, et expectavimus eos ultra placitum constitutum anno VII et amplius et nichil nobis profuit. Idcirco consistente subterius roborate iudice et honestis viris, id sunt, Ansuallus sacer et Bonucius Iagint et Cherucio de Romaned et Suniefredus Floridio, sic vendimus tibi prenotata omnia cum omnia pretaxata quantum per scriptas afrontaciones includunt, simul cum exios et regressios earum, totum ab integrum, in aderato et definito precio mancuso I de auro et medietate de ipsa espleta de laboracione qui ibi est de isto anno qui iam preterit. Quod tu emptor precium nobis dedisti et nos vinditores manibus nostris recepimus. Et nichil de ipso precio aput te emptore non remansit. Est manifestum. Quem vero predicta omnia, que tibi vendimus, de nostro iure in tuo tradimus dominium et potestatem, ab omni integritate, ut quiquid exinde facere vel iudicare volueris, liberam in Dei nomine abeas plenam potestatem, cum exios vel regressios earum, a tuum plenissimum proprium. Quod si nos vinditores aut ullusque omo utriusque sexus qui contra hanc venditionem ad inrumpendum veniat, non hoc valeat vindicare, sed componat aut nos componamus tibi iam dicta omnia in duplo cum omnem suam in melioracionem. Et in antea ista vendicio firma permaneat omnique tempore.

Facta vendicione idus februarii, anno XI regni Henrici regi.

S+ Amatus, S+ Guisalmarus, nos qui ista vendicio fieri iussimus et firmamus et testes firmare rogavimus.

S+ Bonucius Iagint. S+ Cherucio de Romaned. S+ Remon. S+ Suniefredus Floridio. S+ Guilelmus. S+ Ermengaudus. S+ Ansovallus presbiter.

S+ Gerbertus presbiter, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

277

1042, abril, 23. La Granada

Diversos testimonis donen fe, a l'altar de Sant Cristòfor de l'església de la Granada, al comtat de Barcelona, al Penedès, que el puig del Mal Consell i l'alou que va ser del difunt Ellemar i Sulmó són propietat de la seu de Barcelona, que en va ser desposseïda per Bernat sense sentència judicial.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, IV, f. 154a-b, doc. 362.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 627.

Aquest document i el pròxim corresponen al mateix judici.

Iuramus nos testes his nominibus: Suniarius et Guilelmus et Geribertus et Hugo et Miro et Bonutius et Ollomar et Ssegudo, primo per Deum Patrem omnipotentem, trinum in personis et in deitate unum, et per altare consecratum Sancti Christofori, cuius ecclesia sita est in comitatu Barchinonense, in Penitense, prope ipsam turrem de ipsa Granada, quod sub nostra presentia vidimus tenere et possidere ipsum pugio qui vocatur Malconsel, et ipsum alodium quod Ellemari, condam hominis, fuit et de Sulmo ad Deusdedit, episcopum Sedis Sancte Crucis Sancteque Eulalie, per vocem predictae sedis, sicut resonat in ipsis scripturis ecclesie Sancti Cucuphatis cenobii et Sancti Michaelis et predictae sedis, cum adiutorio Savarici condam et filiorum suorum Bonifilii clerici et Sulmo et Dominici, ad laborationem faciendam in predicto alodio ad opus predictae sedis, sine querela et proclamatione ullius hominis. Et hoc vidimus tenere et possidere, sicut superius dictum est, priusquam Sendredus aut Bernardus, filius eius, aliquid possedissent in predicto alodio. Et sic postea a Bernardo predicto privatum fuit predictum alodium et predictum pugio Malconsel de iure et potestate predictae sedis absque audientia iudicantis.

Actum est hoc nono kalendas madii, anno XI regni Henrici regis.

S+ Suniarii, S+ Guilelmi, S+ Geriberti, S+ Mironis, S+ Bonutii, S+ Ollimari, S+ Ssegudi, S+ Ugoni, nos hoc testimonium iureiurando confirmavimus.

Guilelmus archidiaconus +. Udalardus vicecomes +. S+ Bernardi Guifredi. S+ Bonifilii Guilelmi. S+ Remundi Ermenardi. S+ Seniulli. S+ Mironis Cisalani. S+ Ecardi. S+ Ardenchi. + Bernardus. S+ Isovardi Guadalli.

Per hoc testimonium nos iudices subterius annotati, quorum instancia actum est hoc, et quia iam dicta omnia scimus iuris et dominationis esse debere iam dicte sedis Barchinone, consignamus ea omnia predicta in ius et dominationem sedis predicte Sancte Crucis Sancteque Eulalie sub predicto die et anno.

S+ Guisadus iudex, qui hoc recepit testimonium. Adalbertus iudex, qui hoc testimonium recepit et sub SSS. S+ Bonutius presbiter SSS.

S+ Reimundi, levite et iudicis, qui hec scripsit et cuius instantia acta sunt hec et die et anno quo supra et qui hoc testimonium recepi.

278

1042, abril, 27

Bernat Sendred i la seva muller, Quixol, evacuen, donen i restitueixen a Déu i la seu de Barcelona, en mà del bisbe Guislabert, l'església de Sant Miquel i el monestir de Sant Cugat del Vallès els drets que tenen sobre el puig del Mal Consell, prop de la Granada, al Penedès, al comtat de Barcelona.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, IV, f. 154b-c, doc. 363.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 628.

Aquest document està relacionat amb la declaració judicial de l'anterior, i de fet n'és conseqüència.

In nomine Domini. Ego Bernardus Sendredi una cum coniuge mea Chixulone femina exvacuatores et donatores et redditores sumus Domino Deo et Sancte Cruci Sancteque Eulalie Sedi Barchinone in manu Guilaberti, episcopi predicte Sedis. Per hanc scripturam donationis nostre et exvacuationis et redditionis, reddimus et donamus et tradimus et confirmamus Domino Deo et Sancte Cruci Sancteque Eulalie sedi predicte, et ecclesie Sancti Michaelis Barchinonensis, et tibi Guilaberto episcopo, et ecclesie Sancti Cucuphatis cenobii, quantum iuris eius esse debet ipsum pugio qui dicitur Malconsel, cum suis terminis et cum suis hedificiis et cum terris et vineis, cultis et heremis, et cum ipsa ruvira et arboribus varii generis et pratis et pascuis. Sunt hec omnia in comitatu Barchinonense, in Penitense, prope ipsam Granatam. Et habent terminum de parte aquilonis in terris et vineis que fuerunt Aianrici vel heredum suorum, de meridie in ipsa strata, de occiduo similiter, de circio in strata et in terra Guitardi Navionis vel heredum suorum. Quantum iste affrontationes includunt, sic tradimus et donamus et reddimus: predicta omnia Domino Deo et Sancte Cruci Sancteque Eulalie sedi predicte, et ecclesie Sancti Michaelis Barchinone, et tibi Guilaberto episcopo, et ecclesie Sancti Cucuphatis

cenobii, quantum iuris eius esse debet, et de nostro iure in ius et dominationem predictarum ecclesiarum et Guilaberti episcopi predicti, sicut superius dictum est, tradimus et confirmamus ad faciendum exinde quemadmodum de aliis munificenciis ecclesiasticis licitum est facere. Quod si nos donatores et redditores aut aliquis homo utriusque hoc disrumpere voluerimus aut voluerit, nichil valeat, sed componamus aut componat predicta omnia in triplum predictis ecclesiis cum sua inmelioratione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc V kalendas maii, anno XI regni Henrici regis.

SS Bernardus SS, S+ Guilelmi Bernardi, S+ Chixulonis femine, nos hanc donationem et redditionem et exvacuationem, fieri iussimus et firmavimus et firmari rogavimus.

S+ Ebrini. S+ Bonifilii Aicii. S+ Bernardi Guifredi. S+ Guilelmi Remundi. S+ Guitardi Aicii.

S+ Remundi, levite et iudicis, qui hoc scripsit et die et anno quo supra cum literis fuis et super positis.

279

1042, abril, 28

Guilabert, bisbe de Barcelona, i els seus clergues estableixen a Bernat Sendred, la seva muller, Quixol, i els seus fills el puig del Mal Consell com a feu, en servei i fidelitat a la seu, l'església de Sant Miquel de Barcelona i el monestir de Sant Cugat del Vallès, segons els drets que cadascun hi tingui. Bernat i Quixol han de jurar fidelitat al bisbe.

[A] Original no localitzat.

B ACB, L. Ant. IV, f. 154c-155a, doc. 364.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 630.

Aquest document està relacionat amb els dos anteriors, datats el 23 i el 27 d'abril de 1042. Tots tres formen part de la resolució d'un mateix conflicte: el que enfrontava la seu de Barcelona amb el matrimoni integrat per Bernat Sendred i Quixol.

Sub ista convenientia Guislibertus, nutu Dei Barchinonensis episcopus cum omni clero sibi commisso donat Bernardo Sendredi et uxori sue Chixuloni et filiis eorum masculis ipsum pugio qui dicitur Malconsel cum suis terminis, ut Bernardus et Chixulo et filii eorum predicti, ipsi scilicet quos Bernardus et Chixulo predicti elegerint, de predicto pugio cum suis terminis habeant predicta omnia in servitio et fidelitate Dei et Sancte Crucis Sancteque Eulalie et Sancti Michaelis ecclesie Barchinonensis et dompni Guilaberti episcopi et Sancti Cucuphatis cenobii, quantum iuris eius esse debet; et quod Bernardus et Chixulo predicta iurent exinde fidelitatem Domino Deo et Sancte Cruci Sancteque Eulalie et domno

Guilaberto episcopo predicto, et potestativum et dominium cum exinde faciant de ipso scilicet pugio predicto et forticia, que ibi est modo aut in antea erit, sine suo engan, quotquot vicibus Guilabertus episcopus predictus eis mandaverit. Et quod tale stabilimentum exinde accipiant et faciant quod devedad no li sia predicto pugio, neque ipsa forticia, que modo ibi est aut in antea erit. Et quod dampnum ei exinde non veniat. Quod si fecerit intra XXX dies quibus hoc factum fuerit, sit emendatum ipsi cui ipsa emenda pertineat. Et quod Bernardus et Chixulo et filii eorum predicti non faciant aliam forticiam in predicto pugio nec facere consentiant, in quantum vetare potuerint, nisi qualem predictus episcopus eas mandaverit et absolverit.

Iam dicta quoque omnia, sicut superius dictum est, habeant Bernardus et Chixulo et filii eorum predicti quamdiu vixerint. Et post obitum eorum, predicta omnia delibere et absque ullo vinculo revertantur in ius et dominationem predictae sedis Barchinonensis et predicti episcopi et predictae ecclesie Sancti Cucuphatis, quantum iuris eius esse debet. Post obitum namque Guilaberti predicti episcopi, Bernardus et uxor eius et filii eorum predicti, aut qui ex eis vivus fuerit aut fuerint similiter, sicut superius dictum est, faciant aut faciat ipso episcopo aut episcopis predictae sedis qui iurare velint aut iuraverint, quod non tollat eis aut ei predictum pugio et predictam forticiam. Et hoc habeant factum intra primos XXX dies quibus ipse episcopus aut episcopi predictae sedis hoc eis aut ei iurare voluerit et iuraverit. Si tamen non remanserit in predicto Bernardo aut in uxore sua predicta aut in filiis eorum predictis, aut qui ex eis vivus fuerit aut fuerint, et si in eis remanserit predicta omnia delibere et absque ullo vinculo, revertantur statim in iure et dominatione predictae sedis et predictae ecclesie Sancti Cucuphatis, sicut superius dictum est.

Actum est hoc IIII kalendas maii, anno XI regni Henrici regis.

+ Guislibertus, gratia Dei episcopus +. SS Bernardus SS. Udalardus vicecomes +. + Bernardus. Guitardus, gratia Dei abba.

S+ Remundi Guilelmi. S+ Bonifilii Aicii. S+ Ebrini. Remundus monachus SSS. S+ Stephanus monachus. Guifredus monachus SSS. Guilelmus monachus.

S+ Remundi, levite et iudicis, qui hoc scripsit cum literis super positis et die et anno quo supra SSS.

280

1042, juny, 2

Guifard, fill d'Enric, ven a Ermengol Oruç unes terres al terme dels Banyols, al territori de Barcelona, per sis mancosos. Guifard té les terres perquè Pere les hi va donar en penyora per un préstec de quatre mancosos que li va fer i que no va tornar en el termini acordat, tot i que Guifard l'hi va reclamar moltes vegades.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 60.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 302.

In nomine Domini. Ego Gufardus, prolis Eenricis, vinditor sum tibi Ermengodo Aurucii emtore. Per hanc scripturam vindicionis mee vindo tibi terras cultas vel ermas, et casas, et orto cum arboribus, que est hec omnia in territorio Barcinona, in terminio de Banolos. Advenit mihi per carta inpignoracione quod mihi fecit Petri propter IIII mancosos quod illi mihi debebat et non reddiderit mihi ad terminum constitutum neque antea nec postea; et admoni eo pluris vices et nichil mihi reddit. Afrontat suprascripta omnia de parte circii in ipso prato, de orientis in ipso alodio qui fuit de Eizio, de meridie in ipso regario, de hocciduo in aulodio de Borrelo. Quantum infra istas afrontaciones includunt, sic vindo tibi iam dicta omnia, sicut resonant in ipsa carta inpignoracione quod mihi fecit iam dicti Petri, cum exiis et regresiiis earum, ad tuum plenissimum proprium, in propter precium mancosos VI de auro cocto Iafaris aut Amuris legitime pensatos, quod tu mihi dedisti et ego integriter recepi. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia que ego tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestate, ut quidquid exsinde (facere) vel iudicare volueris libera in Dei nomine abeas plenam potestatem. Quod si ego vinditor aut aliquis omo qui contra ista vindicione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, set componant aut componam tibi predicta omnia in duplo cum omnem suam inmelioracionem. Et in antea ista vindicione firma permaneat omnique tempore.

Facta ista carta vindicione X kalendas iulii, anno XI regnante Eenricis regis.

Sig+num Gufardus, qui ista vindicione feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Petro Rulo. Sig+num Vivas. Sig+num Gifredii. Sig+num Gilielmii.

Sig+num Bernardus presbiter, qui hec scripsit, cum litteras fusas in verso III, die et anno quod supra.

281

1042, agost, 6

Davant diversos testimonis, els germans Ramon Ponç, Bertran, Nèvia i Aïssulina renuncien a favor de la seva mare, Riquilda, i Guifard Enric, el seu marit, a tots els drets que reclamaven sobre els béns (or, argent, cavalls, ases, vaixella, ausbergs i espases) del seu pare Ponç, difunt, a canvi de dotze unces d'or.

A. ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 62.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 303.

In nomine Domini. Nos pariter Remundus Poncii et Bertrandus et Nevìa et Eizulina, fratres, pacificatores sumus tibi Richilli feminae, matri nostrae, et Gui-

fardo Aianrici, viro tuo. Manifestum est enim quia in presentia Adalberti Iuvenis Lubricatensis et Remundi, eius filii, et Gerovardi Lobatoni et Iohannis Petri, et Guilelmi Galindonis et Bernardi presbiteri et Petri Revulli et Adalberti Goltredi aliorumque multorum requisivimus vos de omnibus rebus mobilibus quas fuerunt patris nostri Poncii quondam, quas dicebamus vos iniuste possidere, unde vos in supradictorum presentia non recognovistis amplius habuisse neque habere de ipsis rebus mobilibus quae fuerunt patris nostri predicti nisi V uncias auri et mancos III; et de hoc voluistis conscientiam vestram expiare sacramento ita verum esse. Quapropter nos, predicti pulsatores, magis voluimus a vobis recipere XII uncias auri pensatas quam vestrum sacramentum recipere. Ideoque hoc pactum securitatis vobis facimus ut ab hodierno die et tempore, sequi et quieti, permaneat de ipsis omnibus rebus mobilibus quae fuerunt patris nostri predicti, id est, in auro et argento, et chavallis et mulis, et vasculis maioribus vel minoribus, et alsbergis et spatibus; et neque nos neque aliquis homo sexus utriusque de predicta petitione amplius vos requirere presumamus aut presumat. Quod si fecerimus aut fecerit, nil valeat, sed componamus aut componat vobis in vinculum duas libras auri puri. Et insuper hoc maneat firmum omne per aevum.

Actum est hoc VIII idus augusti, anno XII regni Henrici regis.

S+ Remundi Poncii, S+ Bertrandi, S+ Neviae feminae, S+ Eizulinae, nos hoc pactum securitatis fieri iussimus et firmavimus et firmari rogavimus.

S+ Adalberti. S+ Remundi. S+ Gerovardi. S+ Iohannis Petri. S+ Guilelmi. S+ Petri Revulli. S+ Adalberti Goltredi. Sig+num Bernardi presbiter. S+ Stefani. S+ Seniofredi Gondmari. S+ Iohannis Adaquati.

S+ Remundi, levite et iudicis, qui hoc scripsit et die et anno quo supra SSS.

282

[1042]

Guislabert, bisbe de Barcelona, escriu a Guifré, arquebisbe de Narbona, demanant-li que intervingui en el conflicte que l'enfronta amb Umbert Odó. El bisbe demana que Umbert torni quatre esglésies a la canònica de la seu de Barcelona que reté injustament malgrat les peticions que li han estat fetes.

A ACB, perg. 1-1-332.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 635.

Reverentissimo domno suo archiepiscopo Guifredo, infinibili theoretice supereminentia vite precluo, Guislabertus, sancte Sedis Barchinone presul, quicquid unitati dualitas. Sepiuscule fit quod per mutue visionis necnon sermocinationis

absentiam plurimi amicorum subiectionumve elegantius atque ferventius preparant bone thesauros conscientie receptu dignis aut famulatio summissa devotione, si imperantis ac parentis mutua quandoque adforet possibilitas. Verum enim vero si tue sanctissime visioni corpore incolumitate vigente obediendi facultas mihi suppeteret, tue promptus diligentie mihi anima posthabitis omnimode omnibus curis in presentiarum hilaris adhesissem conventui. Legationem namque tuam, apicibus tuis hoc indicantibus, benignissima mente suscepi simulque cenobitis quibusdam ratiocinantibus prosa mecum oratione statutum conventicule tempus, quis mee valetudinis denormitatem detexi, ea ratione quatinus sit umor mee impeditio salubriter dimaderet molimine summo vestris voluppe consensissem preceptis, qui popletenus inserpsit et adhuc violentius turget. Quocirca mee voluntatis atque iniurie meis examen aequae precamen litterulis tibi limpidissima antistitum gemma atque mee mentis pupilla venialiter allego veluti Umbertum Odonis qui violenter ac yperyphaniose quatuor aecclesias, quas sancte sedis Barchinone Canonice contuli, aufert et iniuria possidet absque ullo auctore et iure, quibus ullum nequit declamare ad stipulatorem nisi Nebrot cum suis ministris [et] pontificum princeps et omnes isti antistites, tua propalatione atque precatu detesteris et anatematizes et ab omni sancte Dei Aecclesie contubernio sequestres, utpote diremptus habetur a me et ab omnibus meis suffraganeis, ni resipuerit et totum ab integro mihi restituerit quoadusque Omnium Sanctorum festivitatem. Tu quoque, mihi kare, episcopatus archonuem decusanti regens, et omnes nostri ordinis dignitates, qui sanctam sublimare debetis atque contueri ecclesiam cruentis luporum faucibus, obnixie resistite, ne rancidula laicorum obstinatio vestras utut dilancinet caulas, quo penitudo vivandi postremo vestra divaricatim percellat entera teste Sopho quodam talia concrepitante, nam tua res agitur paries cum proximus ardet neque enim imbellem feroces progengerunt aquile columbam. Quapropter, sanctissime pater, diligentiae tui geniculatim adploro quo meam omnibus innotetas querelam et tuo favore ac astipulatione corrobore, et post hac Umbertus sub tua execratione valeat et omnium istius contionis dignitatum. Ad summam vero elucius queso uti quicquid de hoc atque aliis vestro concilio tractatibus cautum habeatur, mihi tuo pitaciolo reintimes.

D[i]eptriger ethereus qui continet omnia solus mistica celorum, reseret tibi iure deorum atque fruaris eo quod dicitur esse superno.

283

1043, març, 10. La Seu d'Urgell

A l'església de Santa Maria de la Seu d'Urgell, davant el bisbe Guillem, els canonges acusen Reinard de retenir injustament un alou de Pontellà que va ser de sant

Ermengol. Reinard respon que no el té injustament, sinó per herència de la seva dona i perquè el va comprar a Guitard, que al seu torn l'havia rebut de sant Ermengol. Els canonges posen en dubte que sant Ermengol donés l'alou a Guitard i, per tant, la validesa d'aquesta venda. Al seu favor mostren unes altres escriptures, i davant aquest fet Reinard reconeix que l'escriptura de venda de Guitard és apòcrifa i, en conseqüència, lliura l'alou a la canònica.

[A] Original no localizat.

B ACU, LDEU, I, f. 228v-229r, doc. 766. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», V, doc. 560.

In Christi nomine. Notum sit omnibus hominibus quia venit Reinardus ante alme Marie Sedis intus in prefata ecclesia et pecierunt illud canonici iam dicte ecclesie ante domno Guillelmo episcopo quod iniuste tenebat alaudem de prefata Canonica qui est in villa Pontelano, qui fuit de sancto Ermengaudo episcopo. Et ille iam dicte Reinardus in suis responsis dixit: «Non teneo iniuste sed teneo eum per hereditatem uxori mee quem dedit prelibatus Ermengaudus et per vendicionem quem fecit mihi Guitardus». Prelibati canonici respondentes, quomodo potest esse quia Guitardus non fuit ex linea prelibati episcopi. Respondens Reinardus: «Nescio si iuste aut iniuste iam dictus Guitardus venumdavit mihi et hostendit mihi cartulam ubi resonabat prefatus pontifex». Canonici vero hostendentes alias veridicas scribturas in quo erat scriptum nomen sancti Ermengaudi.

Ego Reinardus cum aspexissem nomen prelibati episcopi recognosco meam scribturam quem Guitardus fecit apofricam esse, idcirco ego Renardus et uxor mea Girberga evacuamus nos ex prelibato alaude quem Guitardus venumdavit nobis in potestate Sancte Marie vel sancti Ermengaudi episcopi et eorum canonicis, quia non possumus convincere eum per nullam legitimam auctoritatem et recognoscimus plus directum vestrorum esse quam nostrum. Propterea tradimus prefatum alaudem quem Guitardus venumdavit et uxor sua tam casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, omnia et in omnibus que ad prefatum alaudem pertinet in potestate canonicorum alme Marie Sedis ut deinceps nec nos nec posterita nostra usurpare presumat. Quod si nos iam dictis aut ullaque persona inquietare presumpserit non valeat vindicare quod appetit sed in dupplo cogatur exsolvere.

Actum est hoc VI° idus marci, anno XII regnante Henrico rege.

Sig+num Reinardo, Sig+num Girberga, qui hanc evacuacionem iussimus scribere et testes firmare rogavimus.

Sig+num Pere. Sig+num Reimundo. Sig+num Bernardo. Sig+num Galin.

Reimundus levita, qui hanc evacuacionem rogatus scripsit sub SSS (*Senyal*) die et anno quod supra.

284

1043, març, 17. Narbona

Havent escoltat les queixes d'Oliba, bisbe de Vic i abat de Cuixà, pels actes de rapinya i depredació causats per homes perversos en els béns del monestir als comtats de Fenollet i Rosselló, l'arquebisbe de Narbona i els bisbes de Girona, Carcassona, Elna, Barcelona, Urgell, Coserans i Besiers, reunits en concili a Narbona, ratifiquen els privilegis apostòlics i reials atorgats a Cuixà i excomuniquen els qui presumeixin de depredar-ne els béns. Exceptuen de l'excomunió el comte Guillem I de Besalú, el seu fill, el comte Ramon I de Cerdanya i els seus germans i fills.

[A] Original perdut, abans a l'arxiu de Cuixà.

[B] Còpia en el Cartulari Major de Cuixà, f. 15.

C BNF, Col. BALUZE, 117, f. 107.

D BNF, Col. BALUZE, 117, f. 233.

E BNF, Col. MOREAU, 23, ff. 141-142.

Ed. MARTÈNE, *Thesaurus*, IV, 83. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 1a ed., XIX, cols. 600-602. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 149, pàgs. 252-254.

Guifredus, sancte prime sedis Narbonensis ecclesie archiepiscopus, et Petrus episcopus Gerundensis, et Guifredus episcopus Carchassonensis, et Berengarius episcopus Elenensis, et Guislebertus episcopus Barchinonensis, et Guillelmus episcopus Urgellensis, et Bernardus episcopus Coseranensis, et Bernardus episcopus Bitterrensis, dilectissimis sancte matris Ecclesie filiis, donum perpetue benedictionis.

Fratris et coepiscopi nostri Olive ac congregationis Sancti Archangeli Michaelis Coxanensis cenobii sibi commisse gravissimam querimoniam vidimus et audivimus; quam valde dolentes vestris nunc auribus intimamus, ut et vos condoleatis, et eis una nobiscum pro posse auxilium ferre studeatis. Est autem huiusmodi. Sunt predia in Feniliotense et in Rosselionense comitatu Deo et Sancto Michaeli a fidelibus et religiosis viris donata, atque concessa. Hec itaque assiduis depredationibus, invasionibus, hospitationibus, atque rapinis a pravis et perversis hominibus devastantur, ut pene ipsi pontifici et fratribus predicti cenobii inutilia esse videantur. Huius rei lamentabilem coram nostri presentia facientes querelam, deprecati sunt nos cum multo gemitu, ut sibi dignaremur in hac parte succurrere, et eadem predia, ut sibi salva et integra servarentur, aliquo modo stabilire. Quorum precibus annuentes, et precepta regalia ac sumorum Apostolicorum privilegia eidem venerabili loco facta cognoscentes, sicut in eis auctoritate regia concessum, et apostolica manu roboratum invenimus, ita et confirmamus, commonentes ex parte omnipotentis Dei, et eiusdem gloriosissimi Michaelis Archangeli, omniumque simul sanctorum, ut nullus deinceps in iam dictis vel in omnibus aliis eiusdem

cenobii prediis hospitari, predare, invadere, rapere, diripere, vel aliquam iniuriam inferre, aut ullum placitum contrarium abbati vel fratribus prefati cenobii tenere presumat; ut et precepta regalia et apostolica privilegia inconvulsa permaneant, et predictus pontifex ac fratres supra nominati cenobii, et successores eorum, predia sua sine ulla inquietudine possideant. Si vero, quod absit, aliquis hanc nostram commonitionem pro nichilo duxerit, et preceptis regalibus ac apostolicis Sedis Romane privilegiis contrarius extiterit, hunc ex parte Dei et magni principis Michaelis omniumque sanctorum Christi excommunicamus, et a liminibus sancte matris Ecclesie extraneum iudicamus: ea videlicet ratione, ut tamdiu excommunicatus et a consortio omnium christianorum separatus permaneat, quod usque digna penitudine Deo et Sancto Michaeli et fratribus eiusdem cenobii satisfaciat, et ulterius talia perpetrare non audeat. Excipimus autem ab hoc vinculo excommunicationis domnum Guillelmum comitem, filioque eius, et domnum Raimundum comitem, et fratres ac filios eius, quia indignum ducimus illos excommunicationi subdere, quos sepe dicti cenobii patronos vel defensores cupimus esse. Hanc vero commonitionis sive excommunicationis cartulam manibus nostris firmamus, et ceteros coepiscopos nostros, in quorum manibus venerit, seu comites regionis nostre, ob remedium animarum suarum, firmare rogamus.

+ Berengarius episcopus. + Wifredus, Carcassonensis presul. + Arnaldus, episcopus Magalonensis. + Guislibertus, gratia Dei episcopus. + Bernardus episcopus. + Ugo, episcopus Uecie. + Froterius, episcopus Neumasensis. + Ugo Tolosanensis. + Arnallus episcopus. + Guillelmus, gratia Dei Urgellensis episcopus. + Bernardus, gratia Dei episcopus Coseranensis. + Oliba episcopus. + Guillelmus episcopus. + Bernardus, Lutevensis presul. + Stephanus, Attensis episcopus. + Bernardus, sedis Biterrensis episcopus. + Petrus episcopus. + Petrus, episcopus Cabillonensis. + Guifredus, sancte prime Narbonensis ecclesie archiepiscopus, subscripsi. + Raimbaldus, archiepiscopus Arelatensis.

Scriptum manu Iohannis, vissu domni Olive pontificis, anno millesimo XLIII Dominice Incarnationis, XVI kalendas aprilis, XII anno regni Enrici regis.

285

1043, agost, 7

Penedit de les destruccions i altres mals que va causar al monestir de Sant Genís de Bellera, el comte Ramon III de Pallars Jussà, que és malalt al llit i tem morir, acompanyat de la seva esposa, Ermessenda, i els seus fills, Ramon i Sunyer, evacua al monestir la vila d'Aguiró i les esglésies de Santa Maria de Sensui, Sant Vicenç i Sant Esteve de Saurí i Sant Martí de Ballmoll amb els seus alous.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral de Lavaix, doc. 96, f. 64.

C RAH, ms. Col. ABAD Y LASIERRA, VI, *Cartoral*, pàgs. 171-177. Còpia segle XVIII.

Ed. PASQUAL, *El obispado de Pallás*, ap. 7. *PUIG, *El cartoral*, doc. 24.

Audite hec omnes gentes et auribus percipite et corde retineat preceptum Domini vel amonicionem sancti Evengelii vel sanctos canones vel apostolorum precepta seum documentum incliti et sanctissimi viri Charoli Magni regis qui reformavit sanctissima loca ecclesiastica hec monasteria sub regula manentibus sanctissimi Benedicti precepit enim ut hedificaretur hec domus Domini et honorifice teneretur ad cunctis fidelibus christianis comitibus autem et prefectis vel vices comitti seum vicari vel omni populo christiano Dei ad custodiendum tradidit ut nullus homo aut femina esse tam potens quam impotens qui possit vivere in terra qui precellentissima institutione apostolica vel regalia documenta prevaricasset vel potestatem habere super monasterios qui regulam tenent sancti Benedicti vel iusta meorum monachorum Deo vota laudum reddum nulli malum facere in omnibus que ad monasterium Sancti Genesii pertinent sicut ipse Dominus dixit: «Qui destruit templum Domini disperdat eum Deus»; et beatus Iob ecclesia honorifice teneantur ab omnibus; item propheta dicit: «Qui templum Domini hedificat thesaurum magnum in celo sibi acquirit, ille non potest timere mortem nec post mortem gehenna».

Igitur ego Raimundus, gracia Dei comes, dum iaceo in egritudine timens die mortis mee, fuit michi in memoria dum audivit legere quomodo sancti patres stabilierunt monasterium hec ad Dei servicium et qualis fuerit premium regni celestis eos qui ita fecerint sicut in hanc carta scriptum est et qualis retributio erit eos qui transgressores legi Dei inventi fuerint in diem Iudicii cum Dominus eius dicat: «Ite, maledicti, in ignem eternum», fuit michi in memoria de gloriosissimo patre meo Suniario comite et quam honorifice stavilivit monasterium Sancti Genesii vel sanctorum corpora qui ibidem requiescunt ad Dei servicium et ad ordinem sancti Benedicti; ego vero Raimundus comes dum regnare cepit oblivioni omnium bonorum traditus sum non considerans iudicium Dei destruxit monasterium iam scriptum et subvertit illud quantum potuit. Propterea ego Raimundus comes et uxor mea Ermesendis comitissa cum filio meo Raimundum, qui iam incipit regnare, et cum alio filio meo Suniario simul omnes in unum facimus scriptum vel carta vel exvacuatione de villa Idirore cum omni suo decimo quem pater meus misit, quod si pater meus aliquit abstraxit quod non misisset ex totum, ego Raimundus predictus comes cum omni memoria mea vel cum omni sensu meo cum uxore mea et filiis meis iam scripiti donamus atque concedimus; elemosinam facimus propter remedium animarum parentum nostrorum vel pro peccatis nostris ut sint delectum ante

tribunal Dei Deo et Sancto Genesio et ad merita sanctorum qui ibi requiescunt vel ad abbate vel ad monachos qui modo sunt vel qui venturi fuerint Deo oblationem propiam tradimus et Sancto Genesio; et similiter facimus de Sancta Maria de Censui cum omnibus terminis suis; similiter facimus de Sancto Vincencio et Beatissimo Stephano, qui fundati sunt in locum que vocatur Savaris cum omnibus adiacenciis suis; similiter autem de Sancto Martino de Vado Molle cum omnibus alodis suis quas habet vel habere debet, in tali vero conventum sicut patres sancti qui ante nos fuerunt sancxerunt ut ab hodierno die et deinceps nullum teneam neque ego iam predictus comes neque mulier mea neque filii mei neque nullus homo aut femina de proienia nostra neque persona aliena non habeat potestatem, non predare, non placitum ibi tenere, non rem forciare, non iudicare neque homicidium neque adulterium neque nullum placitum sive bonum sive malum sive maiore sive minore que in lege Gotorum inveniri potest vel in lege Franchoram; illi autem homines vel femine qui modo sunt vel qui fuerint vel qui ibidem venerint ad stagnum, nullum censum neque nullum servicium quod facere debet homo sive liber sive servus, illi homines iam suprascripti iam amplius neque ad me iam scripto neque ad muliere mea neque ad filiis meis neque ad nullum de proienia nostra iam amplius non faciant omnem enim censum quod ab antiquis temporibus fecerunt illi homines vel ille femine, vel illi servicium quod fecerunt ad patrem meum vel ad me, omnia enim et in omnibus faciant absque nulla inquietacionem Deo et Sancto Genesio vel abbas et ad monachos ibi permanentes usque in finem seculi.

Si quis autem qui contra ista carta venerit ad disrumpendum, quod nos rogavimus scribere et testes rogabimus firmare, aut nos aut nullus de proienia nostra et hoc non tenebit, quod ibi scriptum est, excommunicatus sit per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum et per omnia agmina sanctorum et per omnes virtutes Dei que in celo et que in terra sunt, et ipse abbas cum monachos licenciam habeant de die in die eos excommunicandi ante sanctum altare Sancti Genesii ut non resurgunt qui prevaricati fuerint ante carta in Iudicio Dei.

Facta ista carta exvacuationis VII idus augusti, anno XIII regnante Aianrigo rege.

Sig+num Raimundus comes simul cum uxore mea et filiis meis, qui ista carta rogavimus scribere et testes firmare.

Sig+num Guillermo Guischafredo. Sig+num Mir Miro. Sig+num Arnall Salla. Sig+num Abo Vital. Testes sunt.

Maier, Senter et Baron Gadal et + aliorum plurimorum hominum visores et auditores sunt.

Servedei presbiter rogitus (*signe*) scripsit die et anno que supra.

286

1043, desembre, 26

Davant un tribunal que formen Ramon I, comte de Cerdanya, els jutges Salomó i Sendred, Bernat II, vescomte de Cerdanya, i altres homes bons, el veguer Mir Ricolf es querella contra Radulf, arxiprest de Santa Maria d'Urgell, per l'alou de Radulf a Villec, que va ser de Mir Trasmon. Mir Ricolf sosté que és un feu, i Radulf, un alou franc i lliure per franqueses comtals. Per provar el que diu, l'arxiprest mostra l'escriptura d'evacuació de l'alou que temps enrere va fer el veguer Guillem a Mir Trasmon davant el comte Guifred. Llavors els jutges pregunten a Mir Ricolf si pot provar que és un feu o si els darrers trenta anys s'hi ha cobrat cap cens, però Mir Ricolf respon que no i evacua l'alou.

AACU, perg. 353.

Ed. *BARAUT, «Els documents», V, doc. 570.

In iudicio Domno Raimundo comite et iudice Salamon et Sendret et in presencia Bernard vicecomite et Wilelm Iohan et Wisad Seniofred et Fulcone fratre eius et Hebrino Radulfo et Arnaldum procuratorem et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant. Venit homo nomine Mir Richolfo in istorum supradictorum presencia et petivit Radulfum, archipresbiterum Sancte Marie Sedis Urgellitana, per ipsum alaudem que retinet in Viliacho, qui fuit de Mir Trasmon, et dicebat predicto Miro vichario quia fevum fuit et erat. Supradictus Radulfus respondit, non debet esse fevum sed franchum et liberum et quietum, quia de ipsas franquezas fuit quem fecerunt comites ad condam Wilelmo Groso et ad condam Ermemir vichario et ad Amalrig et ad condam Trasvado iudice. Per hanc voces non debet esse fevum sed franchum. Et ostendit predictus Radulfus evacuacionem qui fuit facta ante Wifredo comite, quem fecit Wilelmus vicharius a prefato Miro Trasmon, et relegerunt eam iudices plures vices et ita invenerunt sicut supra scriptus Radulfus dicebat. Unde me Miro Richolfo inquisierunt iudices si potuissem probare quod fevum fuisse aut ullum censum inde exisset infra XXX annos transactos.

«Ego Miro responsum dedi quod non possum probare neque indaginem veritatis abere, sed quadam homo dixit mihi quia prelibatus Radulfus dedit mulam unam a supra scripto Wilelmo Raimundo». Respondens Radulfus: «Ego iam dedi ei equos et mulos sed non propter hoc». «Prefatus comes et iudices inquisierunt me Mironi si potuissem probare quod iam dictus Radulfus dedisset iam dicta mula per hanc alaudem. Ego Miro non possum nec probare nec indicium veritatis abere». Inde iudices iudicaverunt quod Radulfus expiet se sacramento per suum nuncium quod iam dicta mula non dedit per prefato alaude. Ita et fecit. «Idcirco ego Miro evacuo me de iam dicto alaude qui fuit de Mir Trasmon in potestate Radulfi archi-

sacer de supra scripto alaude tam casas quam casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas cum illorum arboribus vel omnia qui ad prescriptum alaudem pertinet, ut deinceps nec comes nec vicharius nec saio nec tiufadus nec ego nec successoribus meis ad fevum supra scriptum alaudem pertemptent, sed teneat eum supra scriptus Radulfus et posterita sua franchum, liberum et quietum. Quod si ego Miro aut aliquis homo hanc evacuacionem disrumpere voluerit non hoc valeat vindicare sed componat in duplo iam dictum alaudem cum omnem suam melioracionem et non sit disrupta».

Facta evacuacione VII kalendas ianuarii, anno XIII regni Enrici regis.

Sig+num Mir Richolfo, qui hanc evacuacionem iussit scribere et testes firmare rogavit.

Sig+num Udalger Galin. Si+gnum Isarn Seniofredo. Sig+num Wadamir. Mirone Ricolfo. (*Senyal*) Sendredus iudex SSS.

Et sunt auditores et visores de placitum quod abuit Radolfo archipresbiter cum Mironi Riculo de suo alaude, id est Ebrino Radolf et Fulcho Senfret et Gisad Senfret et Gilelm Iouan et Salamon iudice et Arnald Oliba.

[S]eniofredus sacer, qui hanc evacuacionem rogatus scripsi et (*Senyal*) die et anno quo supra.

287

1044, febrer, 1. Barcelona

En presència de molts homes bons, sota el Castell Vell de Barcelona, el levita Bonfill, fill d'Oruç, reconeix a Pere Vives i els seus germans Bonuç i Bonfill que el camí que passa per davant la porta de Pere, a Provençals, i el sender de la banda esquerra de la casa, que passa pel costat de l'església de Sant Martí i va a aquesta vila, són d'alou, dret i domini de Pere, Bonuç i Bonfill i que, per tant, ni ell ni els seus els empraran sense permís.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 67.

Ed. FONT, *La comunitat*, ap. 4. *Feliu, Salrach, *Els pergamins*, doc. 308.

In presentia multorum bonorum hominum, id est, Bonutius Pauli et Guitardi Ananie, et Guitardus Bele presbiter et Miro presbitero et Bernardo, fratri suo, sacerdoti, et Atila et Geribertus Gimara, et Pontius Honofret parador, Adalbertus Erovigio et Geral Atila et alii multi, sic venit Bonifilius levita, prolis condam Oruttii, et recognovit ad Petrum Vivanem et ad Bonifilio, fratri suo, ipsam stratam qui transit ante portam predicti Petri, in Provincials, et alium semitarium, ad sinistram partem, qui transit iuxta ecclesiam Sancti Martini et transit per mediam villam de

Provinciales, quod proprii alodii et proprii iuris et dominationis sunt predicti Petri et Bonucii et Bonifilii, fratri sui predicti. Et recognovit eis predictus Bonusfilius Orutii quia per illorum iussionem et blandimentum eas vias pertransivit ipse et suos homines usque in hac die; et de isto die in antea si predicti possessores voluerint et iusserint ei ut transeat per ipsas vias, fatiat, et si noluerint, non transibit per ipsas vias predictus Bonusfilius Orutii, nec ipse neque suos nec ipsius omnia. Et hoc recognovit subtus ipso Castro Vetulo Barchinone, ubi ipsi piprarii sedent.

Actum est hoc kalendas februarii, anno XIII regni Henrici regis.

Sig+num Guitardi Ananiae. Sig+num Atila. Sig+num Geribertus Gimara. Sig+num Pontius parador. Sig+num Adalbertus Eroigii. S+ Guitardi Argemir presbiter. S+ Bonutius presbiter. S+ Auro presbitero. S+ Bernardus presbiter.

Sig+num Bellihominis, cognomento Geraldus, levita, exarator et (*Senyal*) sub die et anno prefixo.

288

1044, març, 10

Bernat Giscalfred i la seva esposa, Bonadona, filla de Bonshom, levita i jutge, i de Guinidilda, asseguren i evacuen als germans Bonuç i Bonfill tots els drets sobre un seguit de cases, corts, horts, pous, arbres i farraginals al burg de Barcelona, als Arcs, i sobre unes vinyes a Pedralbes que van ser de Bonshom i Guinidilda però que Bonuç i Bonfill van comprar a Geribert Bonuç. Com a compensació, el matrimoni rep quatre mancusos.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, carp. 10, núm. 70.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 311.

És probable que aquesta escriptura sigui la conseqüència d'un judici o un acord que deuria posar fi a una disputa. Per això la incloem, però cal advertir que no és segura.

In Christi nomine. Ego Bernardus Gischafredi simul cum uxore mea nomine Bonadomna, filia quae fuit Bonihominis levite et iudicis et Guinedellis feminae, vobis Bonutio et Bonofilio utrisque fratribus hanc securitatem vel exvacuationem facimus. Notum sit quia exvacuamus nos in vestram potestatem ex domibus et curtis, et ortis et ferragenals, et ex vineis qui fuerunt de supradicto Bonohominis et supradictae Guinedillis. Sunt namque predictos domos et curtes, et ortos et puteo, et arbores et ferragenals, in burgo civitatis Barchinonae, ad ipsos Archos; et ipsas vineas in locum vocitatum Petras Albas. Et suprascripta quippe omnia, sicut ea vendidit vobis Girbertus Bonucii et in vestra scriptura empcionis resonat, ab omnes nostras voces in vestra potestate nos exvacuamus et quietos et sequros

vos facimus, ut ab hodierno die et tempore nullam calumpniam inde pertimescatis. Quod si nos exvacuatores aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc exvacuationem venerit aut venerimus ad inrumpendum, nil valeat, set componamus vobis in vinculo libram auri purissimi. Et insuper hoc firmum permaneat omni tempore. Accepimus namque a vobis propter hoc stabilimentum mancosos IIII de auro optimo.

Actum est hoc VI idus marcii, anno XIII regni Henrici regis.

Sig+num Bernardus Giscafredi, (*Senyal*) Bonadomna faemina, qui hanc securitatem vel exvacuacionem fecimus et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

S+ Bomparus presbiter. S+ Helias presbiter (*Senyal*). S+ Bonutius presbiter.

Sig+num Bellihominis, cognomento Geraldus, levita, exarator et (*Senyal*) sub die et anno prefixo.

289

[1044]

Document de dues parts que correspon a la sentència i resolució que un tribunal presidit per Oliba, bisbe de Vic, imposa al bisbe Guislabert de Barcelona i el seu nebot Udaldard Bernat, amb qui el bisbe comparteix la dignitat vescomtal. Són acusats de diversos delictes de sedició contra el comte Ramon Berenguer I, entre els quals la participació en la deserció de la host comtal convocada a Pertusa, el foment de la rebel·lió d'Umbert Odó de ses Agudes a Alhama en el decurs d'una expedició a al-Andalus i la direcció o el consentiment de l'apedregament del palau comtal per part dels seus homes des de la torre de la catedral i el castell vescomtal. També els acusen d'haver intentat l'assalt al palau, brega en què va morir Guillem Miró, fidel del comte.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 39 s.d.

Ed. JUNYENT. *Diplomatari*. doc. 154. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 321.

Encara que en el regest haguem escrit que el document es divideix en dues parts, les diferències entre totes dues i el fet que hi manquin la data i les signatures i subscripcions dels actors, testimoni i notari, ens permeten suposar que és la còpia seguida de dos documents relatius a un mateix procés o una mateixa causa.

Hoc est iudicium, quod iudicaverunt domnus Olibanus episcopus et Bernardus Sendredi, et Gonballus Bisauensis et Guilelmus archidiachonus, et Amatus Heldrici et Adalbertus Senuildi, et Alamannus Ugoni, inter domnum Reimundum comitum et inter Guilabertum episcopum. In primis iudicaverunt de ipso episcopo vel de dono quod convenit patri suo Berengario ut ipsi dicto Reimundi predictus

episcopus ipsum donum deberet donare, sicut convenerat patri suo. Similiter etiam iudicaverunt de ipsa hoste de Pertusa ut iuret iam dictus episcopus quod ille nec precepit nec consiliavit neque inginnavit quod ullus de ipsa hoste non revertisset sine grato de iam dicto comite. Similiter etiam iudicaverunt ut iuret predictus episcopus quod de ipsa causa que fecit Umbertus in Alhama contra ipsum comitem, unde iam dictus comes se querelavit de Umberto, non fuit facta per consilium neque per ullum ingenium de iam dicto episcopo. In super etiam iudicaverunt ut Geraldus, filius Bernardi, qui menaciavit ante iam dictum comitem quod ad suum hominem tolleret pedem, ut iuret predictus Geraldus quod non menaciavit aut iuret si hoc dixit, quod ita dixit sicut follis. Similiter etiam iudicaverunt ut iuret predictus episcopus quod ipsos homines quos transmisit in adiutorium de Udalardo, nepoti suo, non transmisit eos ibi per damnum de supradicto comite neque per suum desonorem, se sciente. Iterum iudicaverunt ut iam dictus episcopus liberet ad iam dictum comitem ipsos homines qui iactaverunt petras de ipso clochario super ipsum palacium, et in antea faciat directum de ipsis hominibus qui fuerunt ibi in ipsa sedicione. Similiter etiam iudicaverunt ut iam dictus episcopus faciat directum ad iam dictum comitem de ipsis hominibus qui erant in ipso kastro vicecomitali, qui iactaverunt petras super ipsum palacium, sive in ipsa curte comitali.

Hoc est pactum vel placitum stabilitatis seu firmitatis quod facit Udalardus Bernardi ad Reimundum comitem sive ad Helisabeth comitissam, tali scilicet modo ut donet iam dictus Udalardus fideiussores subterius prenotatos ad iam dictum Reimundum et ad iam dictam Helisabeth, eo tenore ut faciat eis et ad suos directum de se ipso et de suis de ipsa morte de Guilelmo Mironis et de ipso assalt et de ipso malo quod fecerunt Udalardus et sui ad ipsos homines de iam dicto comite et de iam dicta comitissa, sive de ipso desnor quod predictus comes et comitissa ibi receperunt ad iudicium de ipsis hominibus, quos predictus comes et comitissa helegerint, qui iudicent per directum. Et hoc sit factum de ista Pascha veniente usque ad alia, infra ipsos XXX^a dies quos iam dictus Reimundus et Helisabeth, aut unus ex illis, ei mandaverint vel mandaverit. Si iam dictus Udalardus es non habuerit sine occasione et ipsum es transactum, sit factum infra ipsos primos XV dies super venientes. Actio autem huius rei sunt X milia solidis.

Nomina autem fideiussorum, qui hos decem milia solidis contra iam dictum comitem et comitissam in illorum fide promiserunt, haec sunt: Gislabertus episcopus pro duo milia quingentis solidis, Guilelmus archidiaconus similiter, Bernardus Amati pro mille solidis, Reimundus de Monte Catani similiter pro mille solidis, Gerbertus Ugo similiter, Amatus Ratfredi similiter, Umbertus archidiaconus similiter. Et haec summa solidorum sunt valentia CC uncias auri. Et haec supra scripta omnia sint facta sine engan.

290

1045, febrer, 9

Judici celebrat en presència d'Umbert Odó, el jutge Guifré i altres persones en què es dirimeix la disputa entre Guitard, abat de Sant Cugat del Vallès, i els germans Oliba Ricard i Albert per unes vinyes al terme d'Aqua Alba i al riu Tort. Contra les pretensions d'Oliba Ricard i Albert, l'abat afirma que les vinyes són del monestir per donació del difunt Udalard, i com que presenta testimonis que ho validen els germans evacuen les vinyes al monestir.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 954, f. 319r-319v. Còpia del segle XIII.

Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 577.

De Aqualba sive de rio Tort

Notum sit tam presentibus hominibus quam etiam futuris, qualiter quedam altercatio est exorta inter Guitardum, almi Cucufatis abbatem monasterii, atque Olibanum Richarii et eius fratrum Arbertum seu eredes eorum de quibusdam vineis que sunt in terminio de Aqua Alba sive de rio Tort. Asserebat namque prefatus Oliva atque eredes eius esse ius sibi debitum necne eredum suorum. Ad hec predictus abbas respondit: «Hec que vos appetitis advenerunt nobis nostreque matri Ecclesie per largitionem quondam Udalardi, quam largitus nostro cenobio est; et sunt hec infra terminio ville Aque Albe nominate». Hec autem gerebantur in presentia domni Umberti Oddonis atque Guifredi, iudicii Gerundisi, et Mironi clericis, et Gauzfredi clericis, et Ugonis Bonutii atque Maleri Audesindi, seu multorum hominum inibi assistencium. Si quidem predictus iudex his altercacionibus se interponens requissivit ab utrisque partibus scripturas et testimonia que habere poterant: Ad hec predictus abbas testes dico protulit qui hec se plenius nosse professi sunt. Prelibatus autem iudex diligenter hec examinans tandem hoc iudicialiter protulit dicens: «Secundum moderamina legum equa lance trutinatum iuste discernendo iudico, quod terminum predicte ville Aque Abbe nominate, piduare atque pandendo intimare debent seu ostendendo manifestare prolati testes. Sicque demum qui infra intimatos terminos aliquam vocem expetierit equanimiter audiri debere».

His igitur, ut dictum est, digne promulgatis prolati testes, scilicet: Seniofredus presbiter et Guillelmus et Sallanus et Guimara et alii quamplures, laici, ipsum terminum omnino piduantes et fexurias et cursus et signa ostendentes profitebantur se hoc velle iurare. Interim predictus honorabilis Umbertus et alii quamplures boni et optimi viri postulati sunt dari eis spatium trium

septimanarum, ut in hoc spatio mittantur nuncii ex nomine predicti iudicis et ipsius domni Umberti, singulis quibusque eredibus, ut in predicto termino omnes congregati adsisterent, ut unicuique redderetur ratio prout competeret, et ut si qua essent eis, aptarent necessaria. Quod et factum est; et nemo eorum qui vocati sunt adfuit preter Olibanum predictum et fratrem eius Arbertum. Isti percontati sunt a prelibato iudice, si habere cartulas aut testes unde hoc adquirere potuissent; neque testes se habere professi sunt, sed neque cartulam aliquam ostenderunt, sed hoc tantum dixerunt accipere se testes predictis abbatis et definire, unde isdem iudex precepit supradicto abbati ut ostenderet testes superius nominatos.

Qui statim presentes facti, scilicet: Seniofredus presbiter et Guillelmus laicus piduante terminum uno animo unaque allocutione hoc testimonium dederunt: «Nos predicti testes in veritate scimus, et oculis perspeximus quia XXX et eo annos amplius tenuerunt predictam villam per istos terminos, videlicet, domna Guilia et eius filius Udalardus et Sancte Cucufas et homines per eos, per illorum proprium, absque interruptione legali». Quod testimonium sacramento confirmaverunt super altare consecratum Sancti Iohannis. Qua propter: «Ego Oliba atque frater meus Arbertus, hoc testimonium et hoc sacramentum recipientes, recognoscimus nos iniuste expetisse Guitardum, abbatem et servientes Sancti Cucufatis, de predictis vineis et evacuamus nos alodio de predicto sine engan et sine ulla deceptione et sine ullo malo ingenio, ab omni integritate, de ipso torrent de Medians et vadit per ipsam vineam super Pere Folchet, et ascendit usque ad fexuriam que est in plano et sic ascendit usque ad puium ubi est lapis fundatus, vel sicut piduatium vel ostensum est, et evacuamus nos de omnes voces quas illic habemus vel habere debemus per quacumque voce de his que sunt infra predictos terminos. Quod si ego Oliba et Arbertus, aut aliquis homo utriusque sexus contra definitionem vel evacuacionem istam venerimus, aut venerit pro inrumpendum, non hoc valeamus, aut valeat vindicare, sed componamus, aut componat hec omnia Sancto Cucufato in duplo cum omni sua melioracione et in antea hec definitio firma et stabilis permaneat omni tempore».

Facta est hec scriptura evacuationis V^o idus februarii anno XIII° regni Henrici, regis.

S+num Olibani Richarii. S+num Arberti, fratris ei.

S+num Riculfi. S+num Maieri Audesindi. S+num Ugonis Bonutii. S+num Umberti Oddonis. S+num Sicardis, uxoris eius. S+num Bernardi Otonis. SS Seniofredi levita. Miro levita SS. Guifredus iudex SS.

Remundus monachus, qui hec scripsi et SS cum literas rasas et emendatas et superpositas in versu XIII et XV et XXI et XXII atque cum duabus pinnis et cum duobus atramentis prenotato tempore.

291

1045, maig, 28

En un judici que presideix el jutge Mir Gerús, i en presència de molts homes bons, Guillem, Ingilberga i el seu fill Bernat reconeixen que no poden invalidar els quatre testimonis presentats contra ells i que no en tenen de millors que declarin al seu favor, de manera que evacuen el castell de Canelles a Josbert.

[A] Original no localitzat.

Ed. *MIRET, «Los noms de la encontrada d'Organyà», doc. 38.

In iudicio de Mir Geruz iudice et in presencia de Guilelm Oliba et Bernard Oromir et Gonbald Salamo et Bernard Salamo et Mir At et [...] Guitard Seniofred et Bernard Mir et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem ad erant ab interrogacione de supradicto iudice recognoschi [...] ego Wilelm et Ingilberga et Bernard, filio nostro, simulque exvachuamus nos de ipso kastro de Chanelas cum ipso alodem et ipsi termini in potestate de Iocbert in vestrorum supradictorum iudicio qualiter ad ista testimonia quod supra me profert isti homines nomine Hichelm et Guilelm Oliba et Guitard Seniofred et Bernard Eromir. Et ego supradictus Guilelm et Ingilberga et Bernard, filio nostro, nullum infamium nec contrarietatis chausa contra eos facere non posumus pro quibus super me testificare non debeam unde et vos, supra scriptis iudici, nos interrogastis plures vides placitos legitimos mihi X^m de dedistis si potuebam eos infamare ampliores aut meliores super eos, sed ego Guilelm et Ingilberga et Bernard in omnibus nos rechognoscimus quam abemus donatum ipsum kastrum de Kaneles cum ipso alodem et illi termini a Iocbert a suum proprium alaudem post morte Guilelm et Ingilberga. Quia nec hodie nec post hodie nec nulloque tempore ampliores aut meliores super istos donare nunc posumus, nec istos infamare non posumus, set decima quia in omnibus vera et legitimi sunt et testimonium testificandi vel recipiendi aut quelibet probacione et supra nos et supra alios omnes ea que dicimus et veraciter nos rechognoscimus quod simul exvachuamus in vestro supradictorum iudicio.

Facta rechognoscio vel exvachuacio V kalendas junii, anno XIII regnante Enrici rege.

Signum Guilelm, Signum Ingilberga, Signum Bernard, qui ista rechognicione vel exvachuacione rogavimus scribere et testes firmare.

Signum Arnall Guilelm. Signum Iocfret. Signum Gila Guadamir. Signum Trasver Guifret. Signum Bernard Salamo. Signum Bonusomo Marolr. Signum Guifret presbitero. Signum Bernard Mir. Nos visores et auditores sumus de ista rechognoscio vel exvachuacione.

Seniofret presbiter rogatus scripsit et + sub diez et annos quod supra.
+ Eicelmo iudice.

292

1045, desembre, 20

Els esposos Bernat Guillem de Fonolleres i Guidenela, amb els seus fills Guillem Bernat i Pere, restitueixen a Santa Eulàlia d'Ultramort un alou que posseïxen injustament. La restitució es fa a requeriment del prevere Pere, que els va mostrar l'acta de dotació de l'església en temps del bisbe Gualaric, en què consta la donació de l'alou que van fer Sunifred i Guistrila. Bernat Guillem i Guidenela justifiquen també la restitució per la irrevocabilitat de les donacions fetes a l'Església (Lex Visigothorum, V.1.1) i la força jurídica de l'escriptura (Lex Visigothorum, II.1.23).

[A] Original no localitzat.

B ADG, Pia Almoïna, Fonolleres núm. 12. Còpia del segle XIII.

Ed. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 246.

Notum sit omnibus quia ego Bernardus Guilelmi de Funelieres et ego Guinillis uxor eius pariter vidimus cum filiis nostris Guilelmo Bernardi et Petro quandam scripturam alodii Sancte Eulalie de Vulture Mortuo et hoc scriptura continebat nomina cuiusdam femine Guistrillis et viri sui Seniofredi donatorum rerum prephate scripture. Propterea quia quidam presbiter nomine Petrus obtulit nobis prephatam scripturam continentem alodium ad diem dedicationis Sancte Eulalie prephate donatum a prephatis donatoribus et iniuste possessum a laicis secundum textum nobis exhibite scripture. Nos prephati Bernardus et Guidnillis recognoscentes textum optime composite scripture et recordantes sententiarum legalium Libri Iudicum que dicunt: «Quecumque res sanctis Dei basilicis votive ac potencialiter collate reperuntur pro certo censemus, ut in earum iure irrevocabili modo legum eternitate firmetur». Atque item alia lex dicit «iudex ut bene causa cognoscat, scripturas requirat ut veritas certius inveniri possit ne ad sacramentum facile veniatur. Hoc enim iusticie potius indagatio vera commendat ut scripture ex omnibus intercurrent et iurandi necessaria sese omnio suspendat».

Et his et huiusmodi legum institutionibus atque amore divino succensi prenominati Bernardus et Guidnillis evacuatione eterna tradimus atque concedimus. Reddimus casas et curtes et terras et vineas cum omnibus ad iam dictum domum vel alodem pertinentibus, in ius et potestatem prephate Sancte Eulalie de Vulture Mortuo, sicut illa scriptura continet que retinet memoriam dedicationis prephate ecclesie et que resonat facta in nomine Guistrillis et Seniofredi donatorum et que est subscripta vel signata signo et suscriptione Gualarici, episcopi Gerundensis,

et qui est signata signis donatorum iam dictorum et aliorum testium et que habet diem et annum evidenter expressum. Ita ut ab hodierna die et tempore illa omnia ab integro sicut prelibata scriptura continet ubicumque inventa fuerint perpetum prephata ecclesia possideat, sicut iam dicta scriptura continet.

Hanc redditionem libentes facimus sine ulla reservatione et retentione iam dicte ecclesie, ideo ut ne patiamur penam illam que continetur in canone de violatoribus et pervasoribus ecclesiasticarum rerum, scilicet sexcentos solidos argenci examinati. Quod si nos redditores atque evacuatores istarum rerum que continentur in supra dicta scriptura donationis presumserimus invadere aliquid ex istis Deo et Sancte Eulalie debitis penam inferni paciamur eternam et prephate ecclesie sancte Eulalie in triplo reddamus invasa vel ablata, perpetuo habenda, et si nostra igitur presumpserit invadere posteritas similem penam patiatur.

Hacta redditio seu evacuatio ecclesiasticarum rerum XIII kalendas ianuarii, anno XV regni Henrici regis.

Sig+num Bernardi Guilelmi, Sig+num Guidenillis, que supra scripta omnia iniuste abstulimus atque reddimus et hanc scripturam signis puncti firmavimus propriis manibus atque testibus firmari rogavimus.

Sig+num Guilelmi Bernardi. Sig+num Petri Bernardi. Sig+num Bernardi Tedmari. Sig+num Gerovardi. Sig+num Maiafredi. Guitardus censor SS. Sig+num Sclua levita. Sig+num Gaucebert Adalber.

SSS Arnallus levita, qui hanc redditionem et evacuacionem scripsi et subscripsi die et anno quo supra.

Guilelmus subdiachonus de Palacio Raphano, qui hoc fideliter translatavi mense octobris, anno Domini MCC quadragesimo secundo SSS.

293

1046, març, 14

Carta de seguretat i evacuació que fa Isarn, fill de Gausfred, levita, a Bovet Renard, a qui reclama davant homes bons els drets sobre dos alous, un proper a les muralles de Barcelona i l'altre a Provençals. Bovet mostra les cartes de la venda dels alous que Gausfred va fer al seu favor, i Isarn, per consell dels homes bons, accepta un mançús de Bovet a canvi de renunciar a la querella i signar la carta.

A ACB, perg. 1-4-144.

Ed. FREUDENHAMMER, *Griechische*, pàgs. 113-114. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 693.

In nomine Domini. Ego Isarnus, prolis condam Gaucefredus levita tibi Bovetus Renardi. Manifestum est enim quia petivi te ante bonis hominibus ut directum

mihi fecisses ex alodio que fuit patris mei, scilicet, de casalicios que sunt infra moene civitatis Barchinone, et de casas et turrem et terra que est in Provincials. Et tu hostendisti mihi scripturas firmas et stables, quas exinde tibi fecit pater meus Gaucefredus venditionis. Et ego, ut audivi ipsas cartas veridicas esse, quod tibi fecit pater meus ex supra dicto alodio, et propter consilium honestorum virorum, accepi de te mancum unum aureum, ut hanc querellam tibi evacuassem et ipsum iam dictum alodium, sicuti et facio. Quapropter ego prelibatus Isarnus tibi Bovetus hanc cartulam securitatis tibi facio, ut ab hodierno die et tempore quietus et securus permanes de predicta inquisitione, unde tibi requirebam. Quod si ego evacuator aut aliquis homo utriusque sexus amplius tibi inquietare presupersero aut presuperserit de hac, ad nihilum mihi vel illis eveniat et insuper componat aut componam tibi in vinculo uncias quattuor auri purissimi. Et in antea hanc pagina securitatis et evacuacionis firmum permaneat omni tempore.

Actum est hoc II idus marcii, anno XV regni Henrici regis.

S+num Isarnus, prolis condam Gaucefredi, qui hanc evacuacionem feci et firmavi et testibus firmare rogavi.

S+num Marcucius monetarius. S+num Guislibertus Marcucii. S+num Dominicus Vivani. Adalbertus iudex sub SSS.

S+num Belliho[minus], cognomento Geraldus, levita, exarator, cum litteras super positas in linea VIII, et SSS sub die et anno prefixo.

294

1046, maig, 29. Santa Maria de Camps

Un tribunal que formen Guillem, abat de Santa Cecília de Montserrat, Enric, monjo i jutge, Ermemir de Castelltallat i molts altres posa fi a un conflicte que enfronta el jutge Marc, d'una banda, i Ramon Guillem i Odesind, de l'altra, per un alou que Tedberga, esposa d'Odesind i mare d'Osanne, esposa de Marc, va adquirir al terme del Castelltallat i els llocs de la Molsosa, Calafi Aleny. Per consell del tribunal, els contendents es reparteixen l'alou en tres parts, amb la particularitat que a la mort d'Odesind el tindran els dos restants o els seus descendents dividit en dues parts.

[A] Original no localitzat.

B ADB, carp. 3A, perg. 52. Trasllat del 10 de juliol de 1124.

Ed. *ALTURO, *L'arxiu*, doc. 54.

Agnoscant cuncti katholici in orbem degentibus que motum fuit placitum de alodio qui est infra terminum Castrum Taliati et in ceteris locis quod adquisivit Tedberga, id est, in Mulsosa et in Calaphum et in Elenium, de quo contendebant Marhus iudex et Reimundus Guilelmus et Audesindus. Hii vero congregati sunt

intus in ecclesia Sancte Virginis Marie locum scilicet Cancis in presentiam Guilelmi, abbatis Montis Serratensis ecclesie, et Henrici, monahi et iudicis, et Ermemiri, speculatori Castrum Taliati, et filiis suis, id est, Berengarius et Ugo et Bermundus, Guisadus, sacerdotes quoque, id est, Oliba et Adalbertus ceterorumque plurimorum ibidem circumstantium. Propulsabant enim prefatus Reimundus et Audesindus Marhum iudicem eo quod asserabant que iniuste retinebat in suo iure prenotato alodio. Ipse autem in eodem placito hostendit scripturam per quam in suo proprio coniugis eius Osanne a potestate sue genitricis recepit nomine Tedberge omnem alodium, qui ei evenit per emptionem et per decimum quod ei contulit vir eius, Audesindus prefatus, et de mobilibus rebus more hominum usitatis. Nobilissimi viri predicti simul consilium dantes pro causa amoris ita dicentes quam primam partem de prenotato alodio predictus Marhus iudex in suo proprio possedisset ipse et eius successores, aliam secundam partem possidisset in suo iure iamdictus Reimundus, terciam autem partem possedisset predictus Audesindus dum viveret. Et post eius discessu equaliter dividant Marhus aud successoribus eius cum Reimundo Guilelmo predicto aud cum successoribus eius. Ipsi igitur istum consilium adquiescentes et inter se pacificantes et per hanc scripturam diffinientes ita ut si ex his aliquis dirumpere conaverit, libram auri illi componat in potestate de cuius iure hec scindere conaverit.

Actum est hoc IIII kalendas iunii, anno XV° regis Henrici.

Sig+num Raimundi Guilelmi, Sig+num Audesindi, Marcus iudex (*Senyal*), qui istam simul in unum pacem et definitionem fecimus et manibus propriis firmavimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Ermemiri de Castrum Taliati. Sig+num Guilelmi Gilmundi. Oliba, sacerdos (*Senyal*). Girbert presbiter (*Senyal*). Sig+num Bernardo. Sig+num Eicone. Sig+num Salla. Sig+num Reimundo. Sig+num Ugone. Sig+num Ebrino. Sig+num Gilelmo.

Henricus, levita qui et monachus et iudex, qui hoc scripsit et sub SSS.

295

1046, juny, 20

Judici en què es dirimeix la disputa entre Arnau i Domnuç Geribert per un alou a la parròquia de Sant Andreu de Palomar, al terme d'Horta i Vilapicina, al territori de Barcelona. Domnuç evacua l'alou a Arnau.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 73b-c, doc. 209.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 699.

Manifestum facimus nos, scilicet iudices subtus iniuxi, causam querelancium que coram nos fuit presentata. Unde obiurgabat Arnallus petendo et Donnucius Geriberto contempnendo, scilicet alaudium illorum, totam partem in casis in terris et in vineis, quod vendidit Sunnier et Richel, uxori sue, ad Donnucius Geriberto, qui dudum convenerunt ad supra scripto Arnallo ipsam venditionem facere. Propter hoc et aliis causis venit Arnallus cum supra scripto Donnucio ad locutiones et contempciones. Quod nos iudices invitavimus discretos et nobiles viros, qui nobiscum ipsam causam audierunt et per scrutando iuxta legum expedierunt et secundum rationes et voces quas ex utraque comiserunt, consilium dederunt facere, id sunt, hereditates et voces quas Arnallus retinebat et abebat infra termino Orta et Villapiscina, qui fuerunt de Sinner, et definisset iam dictus Arnallus et solidasset in potestate supra scripto Donnucio, quod itaque fecit.

Et ego Donnucio, evacuo me et definio ipsa vinditione, que mihi fecit Sunniarius et Richelle uxori sue, in potestate de te Arnal, que abeo in territorio Barchinone, in parrochia Sancti Andree de Palumbario, in Villapiscina, toto ab integre, sine ulla diminutione, ut ab hodierno die et tempore securus possideas ea omnia, ad tuum proprium, ut facias quod volueris. Et qui hoc inquietare aut disrumpere voluerit aut venerit, ad nichil eveniat, sed compono aut componat tibi libram auri in vinculum. Et in antea ista evacuatio firma maneat imperpetuum.

Hactum est hoc XII kalendas iulii, anno XV regni Henrici regis.

S+ Donnucius Geriberti, ego qui ista diffinitione et evacuatione feci et firmavi et testes firmare rogavi.

S+num Ricardus. S+ Ermemir, levita et sacriscrini. S+ Primus. S+ Bernardus Guilem. S+ Hisarnus Tetberti. S+ Mirone iudice SSS.

S+ Reimundus monachus, qui hoc scripsit cum litteras supra positas in verso primo et III et VIII die et anno quo supra.

296

1046, agost, 11. Orís

En presència del veguer Artau, el jutge Domènec i molts altres, sis testimonis juren sobre l'altar de Sant Joan de l'església de Sant Genís d'Orís que el delme de diversos béns pertany al clergue d'aquesta església.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 6, doc. 2326.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1048.

III idus augusti, anno XVI regis Henrici, iuraverunt Oriolus et Guifredus [et] [...] nel [et Geldrigrus] et Assemnon et Ermemirus, in presencia Artal vicario et Domi-

nicus iudice, quod ipsa decima [de sua tas]cha et de suis pertinenciis et de campo Sancti Corneli et de totam honorem Sancta Maria [...]er et de II [...]sa et de suis pertinenciis et de mansu in Sala de Baialede et de Clos de Sala et de Domenges et de Sancti Petri et de Sancti Genesis est propria de clerico Sancti Genesis. Hoc iuraverunt super altare Sancti Ioanis qui est situs in ecclesia Sancti Genesis ante plurimorum hominum.

Sig+num Oriol. Sig+num Guifredi. Sig+num [...]nel. Sig+num Geldrigus. Sig+num Assemnon. Sig+num Ermemirus.

Sig+num Artallus vicarius, [qui con]firmo et concedo ista decima ad clerico Sancti Genesis per totum tempus sive de suas comparaciones.

Sig+num [...] Sig+num Gorner. Atoni sacer SSS. Raimundus presbiter SSS.

Maier sacer scripsit die et anno SSS quod supra.

297

1047, gener, 28. Cornellà de Conflent

Davant un tribunal que presideixen el comte Ramon I de Cerdanya, els nobles de la cort comtal i l'abat de Cuixà i formen els jutges Salomó, Pere i Sendred, es dirimeix un conflicte entre el comte i Bernat II, vescomte de Cerdanya, per la possessió de les terres del vessant meridional del Pimorent. El vescomte, que posseeix la vila de Merrens, a l'Arieja, per adquisició paterna, sosté que el límits de la seva propietat arriben fins a Ipsas Lobies i que engloben la vila d'Irivals i, per tant, la vall de Querol. El comte, però, diu que això no és just, ja que la terra d'aquesta banda del Pimorent és part del comtat de Cerdanya. El tribunal comparteix aquest criteri, i el vescomte fa l'evacuació corresponent.

[A] Original no localitzat

B ACA, Cancelleria, *Liber Feudorum Ceritaniae*, doc. 59, f. 11c-d (miniatura).

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 232. *MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 590.

Notum sit omnibus presentibus atque futuris qualiter fuit domnus Raimundus, gracia Dei comes, in palacio Cornelianani, et ante eum congregatam universam suam cohortem, id est, Bernardo Oliva de Castro Soni et Mironem Riculfi et Bernardum, fratrem eius, et Petro Poncii et Arnalli Bernardi et Raimundi Ardemanni et Suniarii Arnalli et Bernardi Radulfi et Gaucefredi, abbas cenobii Sancti Michaelis, et Berengario Mathfredi et Bernardi Isarni et Raimundi Mironi et Guillelmi Olive de Salsans et Arnalli Iohanni et Guillelmi Iohanni, fratrem eius, et iudices, qui iussi sunt iudicare, causas audire, legibus definire, id est, Salomon, sacerdos et iudex, et Petroni, iudice, et Sendredus, iudex.

In istorum supradictorum presencia iam dictus comes petivit Bernardum vicecomitem per terram suam Cerritaniam, que retinebat ultra montem Pimorente, unde ostendit cartas de sua villa de Merengs unde eam adquisierant parentes sui et resonabant in comitatu Tolosani, et resonabat in eas affrontaciones et fines et adiacencias: de una parte in Pimorente, de alia in Portu Asnero, et in aliis quibuslibet locis qui erant in comitatu Cerritanie. Predictus comes, ut audivit, requisivit iam dictum vicecomitem ut ostendisset ei terminos de villa sua de Merengs. Et ille dixit: terminos de ipsa villa sunt ad ipsas Lobies. Et dixit predictus comes: iniuste resonant vestras scripturas per vocem vestram alodes de Tolosam qui proclamant affrontaciones et terminos infra meam terram de Cerritania.

Et iudicatum est a predictis iudicibus, quia iam dictus vicecomes non habebat rectum requirere per alodem de ipsas [Lobies] usque in Pimorente et usque ad Port Asner, et de Pimorente in antea contra Tolosanum quantum est de terra predicti comitis vel est vel debet esse de comitatu Cerritanie. Et ego Bernardus vicecomes agnosco et recognosco quia non est meum alodem de ipsas Lobies usque ad Pimorente et usque ad Porto Asnero nec vallis que dicitur Eraval nec quantum est de terra senioris mei Raimundi de comitatu Cerritanie de Pimorente in antea. Es ego Bernardus, vicecomes suprascriptus, evacuo me de omnibus suprascriptis, que sunt de Pimorente in antea, qui est vel esse debet de comitatu predicti Raimundi, comitis Cerritanie, ut iam amplius petere non presumam per meum alodem nec ego nec ullus ex successoribus vel heredibus meis. Quod si presumo ego, aut illi presumpserunt, componam ego, aut componant illi in vinculo ipsam terram in duplo; et in antea ipsa scriptura semper maneat inconvulsa.

Facta est scriptura evacuacionis V kalendas februarii anno XVI regni Henrici.

Bernardus vicecomes, qui hanc evacuacionem fecit et firmare rogavit.

Sig+num Bernardi Riculphi. Sig+num Arnalli Donnucii. Sig+num Mironem Riculphi. Sig+num Arnalli Bernardi. Sig+num Petri, clerici vel iudicis. Sig+num [Salomonis], sacerdos et iudex. Sendriedus iudex.

Raimundus presbiter, qui hanc evacuacionem rogatus scripsit et subscripsit die et anno prefato.

298

1047, abril, 3

A canvi de mig mancús d'or, Rossell fa carta de seguretat, evacuació, pacificació i definició a Sunifred, anomenat Bonfill, sacerdot, d'una peça de terra que va ser del seu pare. L'acord arriba després de moltes disputes entre ells i gràcies a la intervenció d'homes bons.

A ACB, perg. 1-1-875.

B ACB, LA, II, f. 5b-c, doc. 14.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 716.

In nomine Domini. Ego Rocello hanc pacificationem fatio tibi Seniofredo, que vocitant Bonifilio, sacer. Manifestum est enim quia fuit inter me et te magna contencio et abui ex te multas querellas de pecia I de terra, qui fuit de genitori meo. Sed intervenerunt inter nos bonis hominibus et fecerunt nobis venire in pacificatione. Et tu dedisti mihi pro ipsa pacificatione medio mancuso de auro bono recipiente. Idcirco facio tibi hanc securitatem et exvacuacionem: ut ab odierno die et tempore nec ego nec ullus vivens homo nec ulla subrogata mea persona tibi de hac causa inquietare presummat. Quod si ego aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc pacificationem vel exvacuacionem venero aut venerit, ad nihilum veniat et insuper componam aut componat tibi Ve uncias auri optimi. Et in antea ista securitate et exvacuacione sive definitione firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc III nonas aprelis, anno XVI regni Henrici regis.

S+num Roscello Sedol, qui ista pacificatione et exvacuacione sive definitione feci et firmavi et testes firmare rogavi.

S+num Eicioni. S+num Estefanus. S+num Alamannus. S+num Guillelmus Langovardi. S+num Adroarius. S+num Suniefredus.

S+ Bernardus presbiter, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

299

1047, maig, 4. Sant Marcel de Saderra

A la porta de l'església de Sant Marcel de Saderra, a Orís, al comtat d'Osona, davant Vives, clergue i veguer de Besora, Enric, monjo i jutge, i molts altres, els sacerdots Ató i Adalbert s'enfronten per un alou que va ser de Frujà i els seus fills Ebrí i Nèvia. Ató els en va comprar una part juntament amb el dret d'adquirir-ne la resta, condició que els hereus van incomplir en profit d'Adalbert. Examinada l'escriptura que presenta Ató, el jutge sentència que pagui a Adalbert i la seva esposa cinc sous i que a canvi Adalbert i la seva esposa ho defineixin tot a Ató, excepte la casa amb hort que els va vendre Ebrí.

A ACV, cal. 6, doc. 1406.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1054.

Manifestum sit cunctis militantibus christianis tam presentibus quam futuris quomodo vel qualiter motum fuit placitum altercacionis inter duos nempe sacerdotes, id est Ato et Adalbertus, in comitatu Ausonense, locum scilicet Sederrensi,

preferibus ecclesie Sancti Marcelli que est sita in eodem loco. Contendebant igitur iamdicti de quodam alodio quod est in eodem loco, quod fuit de condam Fruiane et filiis suis, id est, Ebrinus et soror sua nomine Nevia, que vendidit iamdicto Atoni aliquam partem ex suam hereditatem et reliqua que remansit in ipsam scripturam firmavit unde in iure iamdicto Atoni transfunderat ut non fuisset licitum vendere nec donare neque inalienare nisi prephato emptori. Post aliquantum autem tempore predicta autrix voluit dirumpere hoc pactum a potestate emptoris et in iure prephati Adalberti propriam firmani, sicuti et fecit. Quapropter hoc placitum celebrantes in presenciam Vivani, clerici et vicarii Bisaurensi, et Henrici, monachi et iudicis, aliorum quoque multorum quorum nomina subterius sunt adsignata. Requisivit ergo iamdictus iudex scripturam per quam repetebat predictus Ato hoc quod dicebat et ita expressum et signo puntato firmatum in ea erat.

Ad hec autem predictus iudex talem dedit sentenciam: ut predictus Ato recuperasset in potestate iamdicti Adalberti et compar eius Dulzusa quod precium fuit solidos quinque in valente alodio, quod et ita factum est. Nos vero iamdicti Adalbertus et Dulzosa hoc precium receptum confirmamus et corroboramus omnem alodium quod fuit de condam Fruiane in potestate tibi Atoni et compar tua Adaletz, exceptus ipsa casa cum orto quam nobis vendidit predictus Ebrinus, ita ut ab hodierno die et tempore securi et quieti teneatis et possideatis tam vos quam posteri vestri ad faciendum quocumque placuerit. Si quis hoc dirumpere voluerit quinas auri libras componat et deinceps hec scriptura inviolata permaneat.

Actum est hoc IIII nonas mai, anno XVI regi Henrici.

Adalbertus sacer SSS, Sig+num Dulzosa, qui hanc evacuacionem fecimus et firmavimus vel firmare rogavimus.

Sig+num Amalricus Gontardi. Sig+num Broncardi. Sig+num Gaucelmi. Sig+num Amalrici Gaucefredi. Henricus, monachus et iudex, qui hoc legaliter definivit et sub SSS.

Bernardus sacerdos, qui et monachus, rogatus scripsit cum litteras superpositas in VII verso et sub SSS die et anno.

300

[1046-1047]

Guillem, bisbe d'Urgell, es querella davant un tribunal contra Guillem Miró pel castell de Bellveí i l'alou del seu terme. Guillem Miró es defensa presentant la convinença que sant Ermengol va fer al seu pare encarregant-li la construcció de dos castells, a Bellveí i Torralba. Després de llegir el document, el bisbe i els canonges de la

Seu d'Urgell reconeixen que l'espai és massa petit per a dos castells i que el de Bellveí està ben edificat i és suficient per servir Santa Maria, els seus bisbes i els seus canonges, que renunciïn a les seves reclamacions.

A ACU, perg. s. n.

Ed. *SANGES, «Recull», doc. 12.

In nomine [Domini. Eg]o Trasuario et Bremon et [Ber]nard O[...]mar Mir et Echardo [...]ui. In [ist]orum supra [dic]torum presentia venit predictus Wilelmus et ap[...]vit Wilelmo proli Mironi quod in iu[...]siaverunt homines de Gissona in terminum Bellovi [cino] antequam sanctus Ermengaudus episcopus cartam fecisset Mironi p[...] inquisivit predictus iudex Witardus si hoc veritas [...] et invenit indaginem veritatis et iudicavit prefatus iudex Wit[ardus...]ia iustum est omnem alaudem qui est in termino de castro [...]no sub dominatione vel manu Wilelmo proli Mironi debet consistere vel a[d] posterita sua.

Idcirco ego Wilelmus episcopus recognosco qu[...]tum est in hec omnia quem ego querell[a]vi sub manu Wilelmi Mironi debet manere. Propter hanc causam superius scriptam ostendit iam dict[...]mus filius Miro scripturam quem sanctus Ermengaudus episcopus fecit Mironi patri suo et legi eam ego Wilelmus episcopus et relegi in presencia canonicis s[...]intus in sede vicco et invenimus in ea conventionem scriptam quem fecit sanctus Ermengaudus episcopus cum condam Miro ut construisset castrum in loco [...]di]citur Bellovegero et alium castrum in mancupato loco Turrealba. Sed scio ego Wilelmus episcopus et canonicis Sancte Marie et recognovimus quia [in] tam angusto loco non debent consistere tanti castrum nisi solus Bellovicini et ipsum bene constructum et fortiter edificatum in servicio Sancte Ma[rie] sedis vel de eius episcopus vel canonicis.

Propter has causas superius scriptas evacuo me ego Wilelmus iam dictus episcopus necnon et canonicis Sancte Marie de predictos alaude quem tra[...]ho] mines de Gissona in terminum Bellovicino et de predicta convenientia quem fecit Miro cum sancto Ermengaudus de castros iam dic[tos] Bellovegero vel Turrealba ut deinceps nec ego Wilelmus nec canonicis querelare neque auferre pertemptent nec ego Wilelmus [...]alii episcopi neque aliis canonicis sed teneat Wilelmus Miro predicto castro Bellovicino cum omnia sibi pertinentia et [...]usque [...]num sicut debet in servicio Sancte Marie vel de eiu episcopus vel canonicis.

Actum est hoc XIII kalendas [...]ii, anno XVI regni Enrici regis.

[...] qui hanc evacuationem iussimus scribere et testes firmare rogavimus.

Sig+num Wilelmus Bellus. Sig+num Iozfredan [...]. Sig+num Salla. Sig+num Arnald Wilelm. Sig+num Mir Wilmon.

Seniofredus sacer, qui hanc evacuationem rogatus scripsit et (*Senyal*) [die et anno quo sup]ra.

301

1047-1048. La Seu d'Urgell

Arnau evacua a Santa Maria d'Urgell i els seus canonges l'alou de Nocoló i Boixadera que el seu germà Erimany va llegar a la seu i els canonges en morir. Arnau va impugnar la donació davant el bisbe Guillem i el jutge Sendred. Després, però, desconfiant de la manera de procedir judicial, va abandonar el judici i amb els seus amics va saquejar i despoplar l'alou. Llavors, Arquimbau, que tenia l'alou pels canonges, va denunciar Arnau davant el seu senyor, Gibalbert. Van a judici a Santa Maria de la Seu davant l'ardiaca i el vescomte, que demanen a Arquimbau la documentació del judici anterior. En aquest moment del procés, Arnau decideix no rebre les proves i fa l'evacuació corresponent.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 137r-137v, doc. 400. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», V, doc. 612.

Notescant cunctis fidelibus qualia venit Eriman ad tempus constitutum mortis sue, intus in Sede Vico Sancte Marie iussit venire ante se Isarno prolis Sesgod et Miro Geirucio et Poncio sacer et alios quamplures et iussit, ut si de ipsa egritudine mortuus fuisset sicut et fuit, plenam potestatem habuissent canonici Sancte Marie suum alaudem de Nocholono vel de Boxedera apprehendere et tenere et exfructuare in servicio Sancte Marie et eiusdem canonici usque in eternum, et sicut dixit in suis verbis ita et iussit scribere cartam sicut hodie patet. Ut autem audivit hoc frater suus Arnallus indignatus pro hoc et dixit quia non erat veritas prefata scribtura venitque ante episcopum Guillelmum et Sendredo iudice in Sede Vico, et iussit iudicare prefatus episcopus quod rectum est et iudicavit iam dictus iudex ut dedissent testes prefati canonici quia supra scripta carta veridica et idonea erat.

Iam dictus Arnallus dimisit iudicium et convocavit amicos suos et venit super Archimballo qui tenebat supra scriptum alaudem par manu canonicis et depopulavit predictum alaudem et predavit et vastavit omnia que ibi invenit. Ut autem audivit Archimballus venit cum sua proclamosa querela ante seniori prephati Arnalli nomine Guilabert, et venerunt Guilabert et Arnallo et Seniofredo et alios quamplures eorum milites ad placitum in Sede Vico ante Guillelmo proli Bernardo archilevita et Bernardo proli Wilelmo vice comite et Guillelm Ardman et aliorum bonorum hominum, et iudicaverunt ut dedisset Archimballus ipsas provas iam iudicatas.

Ego vero Arnallus nolui eas recipere sed recognosco plus directum esse prelibatum alaudem Sancte Marie vel eiusdem canonicis quam meum et evacuo me de iam dictum alaude, id sunt casas, casalibus, cum illorum superpositis, ortis, ortalibus, terras et vineas cum omne genus arborum, cum exiis et regressiis et eius pertinentiis ipsa hereditate qui fuit de Eriman qui est condam. Sic evacuo

me in potestate Sancte Marie et eius canonicis ut deinceps nec ego nec ullus de successoribus meis aut ullus homo usurpare pertemptent set teneat eum legitimum episcopus Sancte Marie et eius Canonica. Et si quis ausu temerario hoc facere presumpserit libram auri componat et insuper sciat se anathema esse et in antea ista scribtura maneat cum robore perpetim firma.

Facta carta anno XVII regni Enrici regis.

Sig+num Arnalll, qui hanc scribturam iussit scribere et firmare. Sig+num Seniofredo. Sig+num Guillelmo, isti sunt testes et firmatores.

Guillelmus sacer rogatus scribsi et (*Senyal*) die et anno quo supra.

302

1049, febrer, 6

Hug Guillem, la seva muller, Adalgarda, i els seus fills fan pacte de pacificació i definició a favor de Ramon Berenguer I i Elisabet, comtes de Barcelona, de tot el que poguessin reclamar sobre els drets i l'edifici del castell de Fornells de la Selva i sobre l'alou i les cases que Bernat Ermengol va concedir al matrimoni comtal.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 100.

[B] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 442. Còpia de final del segle XII perduda.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 432. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 348.

In nomine Domini. Ego Ugo Guilielmi una cum uxore mea nomine Adalgardis femina et filiis nostris pacificatores et definitores sumus vobis Remundo comiti et Elisabet chomitisse. Per hoc denique pactum pacificationis et definitionis nostre definimus et exvacuando pacificamus vobis omnes voces et omne directum quae proclamavimus aut abuimus, aut abemus aut in futurum per quemcumque modum habere debemus, in ipso kastro de Fornells et in suo edifitio et fortitudime que modo ibi est aut in antea erit, et in omni ipso alodio et terra culta et erema, et mansionibus quae Bernardus Ermengaudi vobis concessit. Haec namque omnia predicta vobis definimus et pacificamus ut fatiatis exinde quodcumque volueritis ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos pacificatores et definitores et exvacuatores hoc pactum nostre definitionis et pacificationis rumpere voluerimus aut voluerit, nil valeat, set componamus in tripplo, aut si aliquis homo sexus utriusque hoc rumpere voluerit, componat vobis in vinculum predicta omnia in tripplum cum sua inmelioratione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc VIII idus februarii, anno XVIII regni Henrici regis.

+ Sinum Ugone, + Sinnum Ermesen, + Sinum Azalgars, nos simul innum quia ec difinicionem et exvacuacionem fecimus et firmavimus et testes firmare rogavimus.

+ Sinnum Mir Quifre. + Guilielmus Senfre. + Guilielmus Guilielmi.

303

1049, març, 18

Els esposos Adalbert i Ermessenda, d'una banda, i Guillem Iquilà, de l'altra, sotmeten a l'arbitratge del jutge osonenc Guillem, el veguer Arnau del castell de Gurb i altres personatges el conflicte que tenen per l'aigua que discorre entre les seves cases a Vilarolf, a Vic. Adalbert i Ermessenda es queixen que Guillem acapara l'aigua i en disposa a voluntat argumentant que és seva perquè ell i els seus avantpassats l'han tingut durant més de trenta anys. Escoltades les raons de totes dues parts i examinat el curs de l'aigua, s'acorda que Adalbert i Ermessenda disposin de l'aigua dos dies la setmana, els dimecres i els divendres, i que defineixin la resta a Guillem Iquilà.

[A] Original no localitzat.

BACV, cal. 6, doc. 2155.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1068.

Sub sempiterni regis nomine. Ego Adalbertus et uxor mea Ermessendis tibi Guilelmo Ihilete. Notum sit omnibus hominibus tam futuris quam presentibus qua magnam habuimus tecum contentionem per aquam que discurrit inter domum tuam et domum meam in Villa Radulphi, quam ex toto retinebas tibi et dicebas sic omnino esse tuam ut tu et antecessores tui haberetis eam per triginta annos et multo amplius totam et duxeratis eam ad domum vestram et irrigaveratis ex ea vestram terram secundum voluntatem vestram.

Quapropter pro hac contentione fuit ad iamdictam aquam Guilelmus, iudex Ausonensis, et Arnaldus, filius Petri Goltredi sacristam, vicarius Gurbitanensis castri, et Tedballus Bonifilii Petrusque Adalberti et Riculphus Eldemarii, et rationem nostram ex ambabus partibus audierunt et regum et alodium predictam aquam currebat viderunt et inhili pendentes hanc contentionem secundum illorum consilium vobis tam diffinire consuluerunt quod et fecimus.

Ideoque ego et uxor mea iamdicta, dimissa contentione, ad tuum proprium iamdictam aquam dimittimus et concedimus scilicet in unaquaque septimana duos dies et duas noctes, videlicet diem mercoris et diem veneris, nobis et ad nostrum opus sic retinemus ut quicumque volumus absque blandimento ullius iamdictam aquam in supradictis diebus accipiamus et habeamus, et ita in futuro nulla ibi inter nos contentio sic nos inde evacuamus ut nichil inde amplius non supradictos duos dies et duas noctes queramus non habeamus, et si fecerimus aut quisquis fecerit libram auri tibi aut successoribus tuis componat et hec diffinitio postea plenissimum robur obtineat.

Quod est actum XV kalendas aprilis, anno XVIII regis Henrici.

Sig+num Adalbertus. Sig+num Ermissendis. Qui hanc diffinitionem fecimus et scriberi eam iussimus et firmavimus et firmare rogavimus.

Guifredus levita SSS. Sig+num Adalberti Sallani. Sig+num Guilelmi Bonifilii. Sig+num Guifret Adroario. Guifret levita SSS. Sig+num Arnalli Petroni. Tedballus canonicus +. Petrus canonicus +. Riculfus levita +.

Amatus levita, qui hoc scripsit SSS in prefato die vel anno, et in quarta linea litteris rasis et emendatis feci, ubi dicit «irrigaveratis» et ubi dicit «vestram».

304

1049, octubre, 14. Vic

El prevere Guifré i el cavaller Guillem testifiquen sobre l'altar de Sant Benet de la seu de Vic que van veure com Guillem de Montcada i el seu germà Ramon, ardiaca, donaven al seu germà Bernat tot el que tenien a Súria a canvi dels alous que Bernat tenia d'herència paterna. La donació va tenir lloc, diuen, al cor de l'església de Sant Pere del castell de Muntanyola mitjançant el lliurament d'un pergami el dia que es va fer públic el testament de la seva mare.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 37, *Liber dotationum antiquarum*, f. 144r.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1074.

Aquest document està relacionat amb el següent, datat el 21 d'octubre de 1049.

Nos testes Guifredus videlicet presbiter et Guilelmus laicus et miles iurando testificamur per Deum verum et vivum supra altare Sancti Benedicti in sede Vici quia vidimus et presentes extitimus quando Guilelmus de Monte Catano et Reimundus archidiaconus, frater eius, dederunt fratri suo Bernardo omnes voces quas habebant et habere debebant in Sorisa et in suis terminis, in domibus scilicet et in terris et in vineis cultis et eremis et in molendinis et in boschis, pro omnibus aliis alodiis quos predictus Bernardus habebat et habere debebat per successionem parentum suorum, et hec donacio fuit facta in ecclesia Sancti Petri de Montaniola, videlicet in coro, per traditionem unius pergamini, et hoc fuit ipsa die quando fecerunt iudicium de matre sua.

Quod est actum II idus octobris, anno XVIII regis Henrici.

Sig+num Guilelmi, militis predicti. Guifredus sacerdos sub SSS. Qui ad hoc negocium presentes extitimus ideoque hoc testimonium damus et iurando sic nos audisse et vidisse firmamus.

Sig+num Reimundi Guilelmi de Hostales. Sig+num Borelli Delani. Sig+num Petri Ermengaudi. Guilelmus sacerdos et iudex, qui hoc testimonium cum aliis iudicibus subscriptis recepit SSS.

Henricus levita, monachus et iudex, qui predictum testimonium recepi et totam illius seriem scripsi et sub SSS. in prephato die vel anno.

305

1049, octubre, 21. Vic

Al cor de l'església de Sant Pere de la seu de Vic, davant l'altar, i en presència de molts personatges eclesiàstics i laics, entre els quals la comtessa de Barcelona Elisabet, la vescomtessa Guisla de Cerdanya i el seu fill, el vescomte Ramon, els jutges Guillem, Arbert i Enric dirimeixen un plet entre el bisbe Guillem i els germans Ramon Guillem i Renard de Montcada. La causa del conflicte són els béns de Súrria que Bernat Seniofred, oncle de Ramon Guillem i Renard, va lliurar a la canònica de la seu per escrit i que Ramon Guillem i Renard reclamen per herència del seu pare, Guillem, i el seu oncle, l'ardiaca Ramon. Escoltades les demandes, els jutges, d'acord amb la llei dels gots (Lex Visigothorum, II.3.1), insten les parts a elegir defensors, i les parts es ratifiquen en les seves posicions. A instàncies dels jutges, però, els representants del bisbe presenten testimonis que declaren haver vist com Guillem de Montcada i el seu germà, l'ardiaca Ramon, van donar al seu germà Bernat Seniofred tot el que tenien a Súrria. Llavors, els jutges demanen a Ramon Guillem i Renard i els seus defensors que acceptin aquest testimoniatge, però s'hi neguen i abandonen el judici. En conseqüència, els jutges, d'acord amb la llei, confirmen a la canònica de la seu els béns de Súrria que Bernat Seniofred li va donar.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 37, *Liber dotationum antiquarum*, f. 142v-144r.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1075.

Aquest document està relacionat amb l'anterior, datat el 14 d'octubre de 1049.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Ego Guilelmus, iudex, et Arbertus, similiter iudex, Henricusque, monachus et iudex, volumus mandare memorie cunctorum tam presencium quam futurorum hominum qualiter actum est placitum non minimum in ecclesia Sancti Petri sedis Vici, in coro scilicet ante altare, inter dompnum Guilelmum, predicte sedis episcopum, et Reimundum Guilelmi et fratrem eius Reinardum, pro molendinis vineisque et terris que et quas Bernardus Seniofredi dederat, patruus eorum, Canonice iamdicte sedis per scripturam legaliter ab eo firmatam et roboratam, in quibus prelibatus Reimundus et frater eius Reinardus requirebant debere se habere hereditatem per vocem patris sui, Guilelmi scilicet, et Reimundi archidiachoni, patris sui, qui non

minimam partem inter predictas res emerant et suam hereditatem, quia erant fratres, ibi habuerant.

Ad hoc namque placitum convenerunt et interfuerunt nobiles ac preclari viri, dompnus videlicet Adalbertus archidiachonus simulque prepositus et Ermengaudus caput scole Guilabertusque gramaticus et Petrus sacrista et Alerandus Bernardi et Tedbaddus Bonifilii Ermemirusque Quintille et Guilelmus Argemiri Guadal dusque Durandi et Guadal dus Sendredi Petrusque Adalberti et Riculphus Eldemari Heribaldusque Boetii et Petrus Cixelae Guitardusque Adalberti et Borrellus Bonucii, Ansulphus etiam sacerdos et Eldemarus presbiter, Suniarius quoque Randulphi et frater eius, Sanla, Arnaldusque Lopardi et Reimundus Guifredi atque Ermemirus Guilelmi et alii multi quorum nomina longum est intexere; domna etiam Elisabeth comitissa, et Guila vicecomitissa et filius eius Reimundus vicecomes, Reimundusque Guilelmi Hostolensis et Bernardus Guifredi de Portella, Miro quoque Guifredi et Bernardus, frater eius, Petrus eciam Ermengaudi et Gauzbertus Languardi Guifredusque Ysarni et Reimundus, frater eius, Guadal dusque de Tagamanent et Eldemarus Heldrici Borellusque Bonefilii de Falchs et Guilelmus Mironis de Mediona Balduinusque Sesmundi et Guido Richulphi et Bonefilius Odesindi Miroque Guilelmi de Montaneola et Guifredus Guifredi Attoque Ermemiri et Brocardus Onofredi Petrusque Bernardi, et alii multi laicorum.

Nos autem supradicti iudices, audita racione ab utraque parte, iudicavimus ut episcopus non per se set per suos subditos agat negocium accionis, secundum legem gothicam que legitur in secundo libro et in tercio titulo «De maiorum culminum excellenciis», quod et factum est. Elegit igitur domnus Guilelmus, predicte sedis episcopus, domnum Adalbertum archidiachonem et Adalbertum supradictum iudicem et Ermengaudum Ermemiri et Reimundum Guilelmi, qui pro sua vice legaliter ad hoc negocium responderent et facerent quicquid inde fieri deberet. Requisivimus etiam Reimundum Guilelmi et Reinardum, fratrem eius, si ipsi per se causam suam vellent asserere aut ad vicem suam assertorem alium ponere. Ipsi autem hoc negocium per se placitari dixerunt et Guilelmum Marci iudicem et Bonifilium Odisindi et Guidonem Richulphi pro parte sua assertores constituerunt.

Et quamvis lex iubeat ut qui causam suam per se dicere non poterit aut forte noluerit assertorem singulari numero, non assertores plurali, per scripturam sue manus vel testium signis aut subscripcionibus roboratam dare debeat, tamen ne contrarii videremur, iubente predicto pontifice et consiliantibus aliis, secundum voluntatem eorum eos ad prosequendum negocium recepimus.

Postea valde a nobis requisito negocio dixerunt, sicut premisimus, quod hereditatem quam in predictis rebus pater et patruus prelibati Raimundi et

Reinardi habuerant et per quemcumque modum, tam per empcione quam per aliam vocem, habere debuerant predicti Reimundus et Reinardus et reliqui fratres habere debebant. Ad hoc respondentes illi qui a supradicto pontifice electi fuerunt, dixerunt quod omnes voces quas ipse Guilelmus, pater eorum, et Reimundus archidiaconus, patruus illorum, in prefatis rebus habuerant et habere debuerant Bernardo, fratri suo, dederant ad suam hereditatem pro omnibus aliis suis prediis in quibus ipse hereditare et aliquid habere debebat. Nos quidem requisivimus si hoc quo dicebant testificari possent. Statim duos testes ante nostram presenciam adduxerunt, Guifredum scilicet presbiterum et Guilelmum laicum et militem, et separati a nobis atque legaliter discussi testimonium dederunt huiusmodi quod viderant et audierant quando prefatus Guilelmus et Reimundus archidiaconus, frater eius, dederant omnes voces quas habebant et habere debebant in Sorisa et in suis terminis, sicut condiciones iuramenti edite testantur. Quod videntes et audientes, ad partes iusticie si ita iurarent satis sufficere diximus. Illi autem professi sunt se ita iurare et iurando firmare. Nos etiam admonuimus Reimundum iamdictum et Reinardum, fratrem eius, et Guilelmum iudicem et alios assertores eorum ut hoc testimonium nobiscum reciperent. Quod facere noluerunt et non solum ab audiendo testimonio set etiam a suscipienda veritate nostri iudicii, absque nostro consulto, se abstraxerunt.

Nos vero testimonium ab eisdem testibus coram multis veraciter recepimus et predicta molendina et vineas, sicut in donacionis scriptura resonat quam Bernardus Canonice Sancti Petri fecerat, ad opus predicte Canonice legaliter consignamus et confirmamus, secundum preceptum legis que iubet ut si, ordinante iudice, una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipi, pars altera de iudicio se, absque iudicis consulto, subtraxerit, liceat iudici prolatos testes accipere et quod ipsi testimonio suo firmaverint illi qui eos protulit sua instancia confirmare et consignare. Nam ei qui fraudulenter sede Vico sustulit producere testem alium omnino erit illicitum. Ideoque, secundum hanc legem, ad opus prelibate Canonice, sicut diximus, prefata omnia consignamus et manibus propriis subscribendo confirmamus, salva iusticia, tali modo si meliorem vocem potuerint invenire per quam causam suam iuste possint reparare.

Predictum vero testimonium recepimus pridie idus octobris, nono decimo anno Henrici regis. Et in eodem mense, XII kalendas novembris, et in predicto anno regis Franchorum, hanc consignacionem fecimus.

Ermengaudus caput scole SSS. SSS. Sendredus iudex, qui hoc legaliter confirmo, SSS. Guadallus levita SSS. Guilelmus sacerdos et iudex, qui ad hoc negocium presens extitit et hoc testimonium cum aliis iudicibus recepit ideoque prelibatas res ad opus Canonice Sancti Petri consignavit et, ut credatur, solitum

signum inpressit SSS. Guibertus grammaticus SSS. Oliba sacer, qui et cantor, SSS. Adalbertus archidiachonus, etiam et prepositus, sub SSS. Henricus levita, monachus et iudex, qui has prefatas res ad opus prefate Canonice consignat et sub SSS. Adalbertus iudex sub SSS. Bermundus ipodiachonus et subscripcio eius SSS. Witardus levita SSS. Ermemirus, sacerdos et canonicus prelibate sedis, sub SSS. Petrus levita SSS. Petrus sacrista +. Bonifilius presbiter SSS. Benedictus, levita et canonicus, sub SSS. Heraldus sacerdos SSS. Eldemarus presbiter SSS. Tedballus canonicus SSS. Guinadus, presbiter et canonicus Sancti Petri +. Alerandus clericus. Petrus sacerdos. SSS Bonucius sacer. SSS Ermemirus sacer. SSS Reimundus presbiter.

Scripsit et hoc posuit signum SSS qui dictus Isarnus, cum litteris dapnatis in IIII^a linea et maculis infectis in VI et VII et rasis in aliquibus locis.

306

1050, octubre, 12. Alella

Davant la porta de l'església de Sant Feliu d'Alella, a Tiana, i en presència d'homes de prestigi, Company Ermemir evacua a Bonfill, prevere, una terra anomenada Cap de Moro, que va ocupar injustament.

A ACB, perg. 1-4-160.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 768.

Ante limina Sancti Felicis, qui est in Tiano, et in presencia nobilium virorum, idem sunt, Bremundo Mironi et Fulconi Radulfo et Erimbal Recosindo et Odoni sacer et Bernardus Ioanni et alii plurimi viri, recognosco me ego Conpamgnus Ermemir simulque exvacuo in vestrorum presencia de ipsa terra que dicunt Capo de Moro, unde te Bonifilius presbiter reprobam iniuste et absque lege et videncius manifesto, quod probare non possum, neque per ullam vocem ibidem me retinere possum. Et ex omnibus me exvacuo, ut ab hodierno die et tempore nec ego nec ullus vivens homo nec ulla subrogata persona tibi appetere vel inquietare presumat. Quod si facere presumserit, non hoc valeat quod requisierit, set componat aut componam tibi auri cogti libram I. Et in antea hanc exvacuacionem firma stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista exvacuacione IIII idus october, anno XX regni Henrici regis.

S+num Conpagnus Ermemir, qui ista exvacuacione fieri iussi et firmavit et firmari rogavit.

S+num Bremundo Mir. S+num Fulconi Radulfo. S+num Erimbal Recosindo. S+num Bernardus Ioanni.

307

1050, octubre, 20

Elies i la seva muller, Guilla, renuncien a favor dels germans Bonuç i Bonfill als drets i el domini que reclamaven sobre un alou al territori de Barcelona, al costat del rec, prop dels molins del mar, que havia estat del difunt prevere Aventí i el seu fill Miró.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 111.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, II, doc. 365.

In nomine Domini. Ego Helias baptdato et uxor mea Guisla femina pacificatores vel exvacutores sumus vobis Bonucius et Bonusfilius, uterque fratres. Manifestum est enim quia petivimus vobis de alaudem quod Aventinus sacer tenuit in diebus suis usque ad obitum suum. Est prefatum alodium in territorio Barchinonense, ad ipso rego de Barchinona, prope ipsos munlinos de littore maris. Et nos suprascriptis petitores requisivimus in iam dictum alodium ipsas voces et ipsum directum domini presbiter manum ferream et de filii sui nomine Mironi. Quapropter nos suprascripti Elias et Guisla, si aliquas voces ibidem abemus vel abere debemus per qualicumque modo, vobis Bonucius et Bonusfilius suprascriptos, sic donamus vobis, confirmamus et exvacuamus vobis ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos exvacuatores atque definitores aut aliqua nostra subrogata persona vobis inquietavero aut disrumpere voluerit, nil valeat, sed componat aut componamus vobis vinculo libras II auri chocti purissimi. Et insuper hanc definitione vel exvacacione firma et stabilis permaneat omnique tempore.

Actum est hoc XIII kalendas november, anno XX regni Henrici regis.

S+ Elias, S+ Guisla femina, nos qui ista exvacuacione vel definicione fecimus et firmamus et testes firmare rogavimus.

S+Renardus presbiter. S+ Bernardus levita. S+ Geribertus Gimara. S+ Ermen-gaudus.

S+ Geribertus presbiter, qui hec scripsi cum litteras superpositas in duobus locis, et SSS die et anno quod supra.

308

1051, octubre, 5. Sant Feliu Sasserra

A l'església de Sant Feliu Sasserra, davant el bisbe Guillem d'Osona, l'abat Pere de Ripoll, els senyors Sunifred i Ermessenda de Lluçà i altres personatges, el jutges Adalbert de Toneu i Salomé de Ripoll dirimeixen un conflicte entre el bisbe Guillem d'Osona, d'una banda, i Dalmau, Guillem i Udalguer, de l'altra, per la propietat d'un

alou a Vilagranada, a la parròquia d'Oristà. El bisbe argumenta que l'alou és de la seu de Sant Pere i la seva canònica per donació d'un home de nom Geribert. Dalmau, Guillem i Udalguer, però, presenten un testament pel qual Geribert deixa l'alou a ells i els seus descendents amb la condició que el tinguin al servei de Sant Pere i la canònica. El bisbe respon que Geribert no pot disposar com si fos una propietat d'un alou que va donar prèviament i que després va rebre en benefici. Llavors, els jutges demanen al bisbe que, d'acord amb la llei (Lex Visigothorum, V.1.1 i V.2.6), presenti testimonis per avalar la seva argumentació. El bisbe en presenta tres, però la part contrària no els vol rebre i abandona el judici. A continuació, el jutge pren declaració als testimonis, que diuen que van veure com a la porta de l'església de Sant Andreu d'Oristà Geribert donava l'alou al bisbe posant-li simbòlicament a les mans un bastó que els pagesos anomenen crocia (crossa?). Rebuda aquesta declaració, el jutge confirma el dret i domini de la seu i la canònica sobre l'alou.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 51.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1089.

In nomine sancte et individue Trinitatis. Hec est scriptura donationis ecclesiastice que in securitatem atque vocem iuris ecclesie sedis Sancti Petri Vici hoc ordine confirmata et perpetim roborata tali modo consistit. Notum sit omnibus ominibus Deum timentibus, tam presentibus quam futuris, qualiter in presentia domni Guilelmi, episcopi iamdicte sedis Ausonensis Sancti Petri, atque in presentia abbatis domni Petri, Rivipollentis cenobii Sancte Marie, necnon in presentia domni Senfredi, castri Lucianensis, et uxoris eius, nomine Ermesindis, atque Guilelmi Bernardi Olostensis et Berengarii Bernardi atque domni Guinadi, prelibat sedis clerici, iudicum quoque domni Adalberti Tolonensis et domni Salomonis Rivipollentis aliorumque hominum tam clericorum quam etiam laicorum, mota fuit actio in audientia cunctorum, eo quod quidam homo Geribertus nomine dedisset proprialiter alodium suum sedi Sancti Petri Vici atque Canonice eius, et exinde fecisset traditionem sive iactionem in manus prefati episcopi ad proprium Sancti Petri semper habendum, cum omnibus suis pertinentiis, domibus scilicet et terris et vineis et arboribus cum cultis et heremis et omnibus que habebat in Villa Granata ad ipsum alodium pertinentibus.

Sed quidam homines, [nomine] Dalmacius et Guilelmus et Udalgerus, huic donationi repugnantes atque contradicentes optulerunt quoddam testamentum quod postea dixerunt Geribertum fecisse et suam voluntatem de illa donatione mutasse, sed unam causam tantum sedi Sancti Petri reliquisse, ipsam videlicet tascam, et ut in servitio Sancti Petri et Canonice eius ipsi tenuissent dum viverent et posteritas eorum. Ad hec prelibate sedis pontifex, domnus Guilelmus, talem dedit responsum: quia Geriberus facere aliam donationem nec testationem non potuit eo

quod antea iam habuerat factam donationem et traditionem sive iactionem, sicut supradictum est, Geribertus in manus eiusdem pontificis et per manus etiam ipsius pontificis receperat predictum alodium in beneficio et tenebat ipsum in vocem Sancti Petri et Canonice illius et iamdicti episcopi quando illud testamentum fecit quod illi optulerunt in quo spectabant vocem habere.

Et hec actio mota est intra ecclesiam Sancti Felicis quam dicunt de Serra, ubi prescripti iudices domnus Adalbertus atque Salomon, audientes responsum predicti pontificis, talem dederunt sententiam: quia si prescriptus episcopus quod verbis asserebat testibus legitimis comprobare potuisset, firma et stabilis omni modo esse deberet donatio in nomine Sancti Petri et eius Canonice facta, sicut Lex Iudiciaria iubet «De donationibus ecclesiis datis», quod si «per principum aut quorumlibet fidelium donationem collate reperiuntur votive ac potentialiter in earum iure irrevocabili modo legum eternitate firmetur»; et item «In generalibus donationibus» lex precipit quod si «per donationem condite scripture vel per consignationem aut per traditionem rerum rem sibi donatam aut traditam, quis in iure suo perceperit sine inquietudine possidere debet».

Propterea, secundum sibi datam predictorum iudicum sententiam, prefatus episcopus ad comprobendam rei veritatem infrascriptos legitimos optulit testes qui sufficienter atque legaliter professi sunt testimonium in parte predicti episcopi ad vocem Sancti Petri et eius Canonice semper valituram, hi sunt: Guifredus, sacerdos Sancti Andree, et Senfredus, eius frater, et Bernardus Guilelmi. Quorum testimonium antequam reciperetur predicti iudices commonuerunt prescriptos causantes Dalmacium et Guilelmum atque Udalgerum et requisierunt ab illis si haberent quod rationabiliter contradicere et predictos testes accusare potuissent causa infamationis, at illi nihil se scire dixerunt quod eis obicere possent. Unde ab eisdem iudicibus commoniti fuerunt ut predictorum testium testimonium recepissent quod illi facere contempserunt et contempnendo se substraxerunt de iudicio. Ideoque ego Adalbertus, iudex, legis precepto obediens, per me ipsum prefatos admonui causidicos ut, sicut dictum est, testimonium eorundem testium recepissent et quia hoc facere noluerint et absque meo consultu se de iudicio subtraxerint, recepi testimonium eorum ita dicentium: «Nos testes Guifredus, sacerdos, et Senfredus, eius frater, et Bernardus Guilelmi simul testimonium damus et iure iurando iuramus per Deum vivum et verum super altare Sancti Iohannis quod situm est intra ecclesiam Sancti Felicis quam dicunt de Serra quod vidimus et audivimus et in nostra presentia factum fuisse testificamus quando prenomina- tus Geribertus tradidit in manus predicti Guilelmi episcopi per traditionem unius ligni, quod rustici dicunt crocia, ante ostium ecclesie Sancti Andree de Oristidano omne suum alodium ab integro quod habebat in Villa Granata et intra eius terminos cum omnibus suis pertinentiis, tam terris cultis et heremis quam vineis et

arboribus et omnibus aliis rebus ad ipsum alodium pertinentibus in iure et dominio Sancti Petri sedis Vici et eius Canonice semper habendum et ita iure iurando confirmamus super annexum iuramentum».

Quapropter, recepto hoc sacramento, ego prefatus iudex Adalbertus consigno atque confirmo sepe prenominata omnia que predictus Geribertus habuit semper habenda in iure sedis Sancti Petri et dominio Canonice eius et in voce illius possidenda.

Quorum testium nomina hec sunt: Gifredus sacer, qui et testis, sub SSS. Sig+ Senfredi, alterius testis. Sig+num Bernardi, tertii testis.

Facta scriptura III nonas octobris, anno I^o post XXm regni Henrici regis Francorum.

Guinadus, canonicus Sancti Petri, SSS. Udalardus vicecomes. Reimundus ypodiaconus SSS. Wilielmus, gratia Dei Ausonensis ecclesie episcopus, +. Berengarii Bernardi Sig+. Adalbertus iudex, qui hoc legale exechucione corborad et sub SSS. Sig+num Arnaldi Bernardi. Sig+num Amati.

Berillus, Ausonensis Hispaniarum scolasticus, scripsit die et anno quo supra SSS.

309

1052, desembre, 7. Sanaüja

El jutge Guillem aixeca acta d'un judici celebrat a la casa del bisbe d'Urgell, a Sanaüja, que posa fi a un conflicte per la possessió d'un alou al terme del castell de Fontanet entre l'església d'Urgell i Adelaida, vídua de Berenguer Bonfill, com a tutora de les seves filles menors d'edat. El bisbe reclama, per dret de la seu, l'alou, que Berenguer va posseir, i Adelaida respon que Berenguer el va deixar a les seves filles, de qui és tutora. Atesa l'edat de les filles, Adelaida argumenta que no està obligada a respondre, sinó que es pot esperar que tinguin l'edat legal perquè actuïn per si mateixes. Llavors, el jutge, instat pel bisbe, cita la llei que diu que «si es promouen accions contra la persona dels menors, el tutor, si vol, pot respondre, i si no ho fa el jutge ha de restituir al demandant el que reclama». Així es fa, amb la condició, que també estableix la llei, que quan les filles arribin a la majoria d'edat puguin emprendre accions legals per recuperar l'alou (Lex Visigothorum, IV.3.3).

A ACU, perg. 413.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 656.

Sub sempiternae Trinitatis nomine sacro. Ego Guilelmus iudex, quem ratio negotii facit esse presentem, volo deducere ad noticiam chuntorum tam presencium quam futurorum, qualiter actum est placitum inter domnum Guilelmum Urgellitanum episcopum et Adaleizem, uxorem Berengarii Bonifilii de Fontaneto. Fuit

autem hoc placitum in Sanauga videlicet intus in domo pontificali. Fuerunt quidem ad hoc placitum a parte supradicte uxoris Guitardus, maritus eius, de Autes, et Raimundus, filius eius, et Bernardus Osten de Castrofolli, et alius Bernardus qui abebat disponsatam filiam prelibate Adaleizis. Erat autem ibi cum eis Fruga, sacerdos de Mamagastro, et Arluinus, frater eius, cum aliis militibus de quibus nomina ignoramus. A parte eciam pontificis supradicti erant Eriman, vicharius ipsius castris, cum filiis suis et Arnaldus Trasvarii sive Ermengaudus Mironis cum aliis multis. Erat quoque hoc placitum pro alodio quod predictus Berengarius tenuit et habuit infra terminos iam dicti castris de Fontaneto, eo quod dominus Guilelmus supradictus episcopus requirebat illud per vocem Sancte Marie sedis Urgelli. Supradicta autem uxor Berengarii cepit respondere quod ipsa non deberet iam dictum alodium placitare pro eo quod supradictus Berengarius filiabus suis illud dimiserat quas ipsa in tuicione tenebat, et quia iam dicte filie adhuc erant in minori etate nullum ad hoc volebat responsum dare donec sue filie possent hoc per se placitare. Ego autem iam dictus iudex interrogatus a pontifice quid inde debebat esse, legem in medio eorum ostendi et quid inde iuberet coram omnibus exposui. Lex igitur iubet «ut si aliquis contra minorum personas adverse accesserint acciones, his intencionibus tutor, si elegerit, debeat parare responsum. Certe si neglexerit, repetenti quod postulat a iudice restituatur». Ideoque ego prelibatus iudex legaliter supradictum alodium in potestate domni Guilelmi pontificis restituo et mitto sub ea lege, ut «dum adoleverint iste filie ad integrum reformetur» suorum negocium secundum modum in illa lege que de pupillis et tutoribus loquitur est comprehensum.

Quod est actum VII idus decembris XXII anno Enrici regis.

Guilelmus sacer et iudex, qui hoc alodium mitto in potestate domni Guilelmi pontificis sicut est supra dictum SSS.

Sig+num Erimani. Sig+num Arnaldus Trasvarii. Sig+num Ermengaudus Mironis. Sig+num Ponc Eriman. Sig+num Tedmari Geruci.

Bonusfilius sacerdos, qui hoc scripsit precipiente iudice et sub SSS (*Senyal*) in prefato die et anno quod supra.

310

[1052]. Torre Gironella, Girona

Guillem de Balsareny, bisbe de Vic, i Guislabert I, bisbe de Barcelona, jutgen un litigi entre el comte Ramon Berenguer I de Barcelona i Artau Guadall per la tinença del castell de Begur, que la comtessa Ermessenda va donar a Artau i que el comte reclama. Llegit el document del jurament prestat per Artau, els jutges pensen que no té dret a retenir el castell i la seva honor i sentencien que els ha de tornar al comte i que li ha

d'esmenar els mals causats per raó del conflicte. A l'últim, acorden que ha de donar set fidors per valor de mil sous cadascun o vint unces d'or en moneda barcelonesa com a garantia de compliment del que ha estat establert.

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 211.

B ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 211 dupl. Còpia del segle XII.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2.196. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 410.

Nos Guilelmus, Ausonensis episcopus, et Guilabertus, Barchinonensis episcopus, pariter iudicavimus in castro Gerundela ut si verum esset quod Artallus Guadalli sic iurasset a destrun Remundo comiti, sicut comes dicebat, sicut postea verum esse vidimus et audivimus. Lecta scriptura sacramentali coram nobis et aliis multis optimis viris quam Artallus iuravit quia illud donum de castro Begur et de suo honore, quod comitissa Ermessindis fecerat Artallo iam dicto, postquam iam dictus Artallus sic iuravit comiti, sicut comes dicebat et scriptura predicti sacramenti testatur, predictus Artallus non abebat directum in ipsum donum de predicto castro et de predicto suo honore quod adquisierat de predicta comitissa. Et debebat finire predictus Artallus predictum donum et predictum honorem de Begur iam dicto comiti. Set mala facta quae Artallus et sui aut aliquis homo per istam rancuram de Begur fecerant iam dicto comiti, predictus Artallus debebat emendare omnia iam dicto comiti. Et damnum omnem quod predicto comiti advenerat per istam rancuram de Begur, Artallus iam dictus similiter debebat emendare iam dicto comiti.

Et si Artallus et sui accepissent aliquod malum per istam rancuram de Begur, debebant illud malum deportare et finire iam dicto comiti et eis qui illud malum fecerant. Et Artallus predictus dedit predicto comiti Remundo septem fideiussores, unumquemque per mille solidos, valentes XX uncias auro, Barchinonensis monete, ut faciat hoc presens suprascriptum iuditium iam dicto comiti infra octo dies quibus predictus comes requisierit supradictum iuditium a iam dicto Artallo usque ad festivitatem Sancti Michaelis primam venientem de septembri mense. Et si Artallus predictus non fecerit hoc presens supradictum iuditium iam dicto comiti intra prescriptos octo dies, sicut superius scriptum est, tunc isti septem fideiussores: Berengarius Renardi et Arlucio et Gaucbertus et Matfredus, fratres, et Guilelmus Tedi et Bonifilius Guillefredi et filius Vitalis, cito donent, sine engan de predicto comite, unusquisque per se mille solidos, valentes XX uncias auri, Barchinonensis monete, iam dicto comite. Et convenit Artallus predicto comiti ut si aliquis ex istis fideiussoribus interea mortuus fuerit aut defuerit, Artallus predictus donet alios fideiussores iam dicto comiti pro eis qui mortui fuerint aut defuerint, et hoc sit factum sine engan de predicto comite.

Huic iuditio et placito interfuerunt in predicto castro de Gerundela, coram predicto comite, domna Almodis comitisa et Guilelmus, comes Bisuldunensis, et Guilelm Dalmacii et Poncius vicecomites, et Aeneas et Berengarius abba, et Gaucbertus Guilelmi et Udalgarius vicecomites, et Remundus Ademari et Arnall Iohannis, et Bernardus Iohannis et Andreas abba, et Bernardus Arnalli et Remundi Arnalli, et Remundus Guilelmi et Berengarius Bernardi, et Adalbertus Guitardi et Mironis Guifredi, et Remundus Guifredi.

Wilelmus, gratia Dei episcopus +. + Guislibertus, gratia Dei episcopus.

311

1053, maig, 31

El comte Ramon V de Pallars Jussà pacta amb Arnau Mir de Tost que ni li reclamarà les potestats dels castells de Llimiana, Mur i Montanyana ni les permutarà, si no és que Arnau cometés una mala acció (forasfactura), un judici determinés que en perdés el dret i no volgués o no pogués fer esmena al comte. A canvi, Arnau lliura al comte un bé equivalent a quinze unces d'or de Barcelona.

AAAC, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 141.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, II, doc. 424.

In nomine Dei. Hec est conveniencia et perdonamentum quod facit comite Reimundo Paliarensis, prolis Reimundi, ad Arnallum Mironi de Tost de castrum Limingana sive de castrum Murum et de castrum de Montangana, ut non requirat ei de eos potestatem. Ego Reimundus iam dictus, si requisiero potestatem de predictis castris ad iam dicto Arnallo, omnibus modis et de sacramento absolvo eum et concedo atque precipio ei ut non donet mihi de eos potestatem, neque faciat mihi ullum escumbium de illos, nisi si mihi fecerit talem forasfactura, unde veniat ei in iudicium quod per directum debeat perdere istos castros predictos, et non voluerit ea mihi emendare aut non potuerit. Propter hoc accepi de suum avere valente de uncias XV de auro de Barchinona.

Actum est hoc II kalendas iunii, anno XXII regis Enrici.

Sig+num Remundo comite, qui hanc convenienciam et perdonum feci et firmavi et testibus ad firmandum tradidi.

Sig+num Guitardi Guilielmi. Sig+num Alamanni Altamiri. Sig+num Bertrandi Borrelli. Sig+num Arinardi Mironi. Sig+num Compangi Ballomari. Sig+num Bernandi Trassuarii.

Vitalis sacerdos rogatus scripsit et (*Senyal*) in iam dicto die et anno.

312

1053, juny, 8. Sant Cugat del Vallès

Davant l'altar del monestir de Sant Cugat del Vallès, i en presència de tots els monjos, Alamany, fill del difunt Hug de Cervelló, reconeix els drets del monestir sobre l'antiga església de la Santa Creu de Cervelló, amb el seu alou, tal com temps enrere el comte Guifré Borrell la va donar al cenobi amb l'acord del bisbe Teuderic, i es compromet per ell i els seus descendents a cessar les violències i exaccions injustes que hi ha estat imposant.

[A] Original no localitzat.

BACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 669, f. 217r-217v. Còpia del segle XIII. Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 597.

De Valle Irana

Presentibus notum sit hac futuris omnibus per cuncta secula memorandum donum quod Alamannus, filius quondam Ugonis, contulit conditori omnium Domino et beato martiri Cucufato multis coram astantibus in eiusdem cenobio. Constat nimirum et certissime manifestum est quia Guifredus, bone memorie quondam comes et marchio, cum consensu et voto Teuderici, tunc temporis Barchinonensis sedis episcopi, obtulit predicto cenobio ad honorem Dei et prefati martiris Christi alodium in finibus castri Cervilionis, in valle nominata Irana, quodque etiam scripto firmavit ecclesiam, scilicet in honorem Sancte Crucis fundatam, cum decimis et primiciis et oblationibus hac sepulturis fidelium seu etiam et cum omnibus adiacenciis atque apendicionibus ecclesiarum Sancti Silvestri et Sancte Lete, domos etiam et ortos terrasque et vineas, cultas et incultas, diversique generis arbores, molinos namque et molinares cum omnibus suis pertinentiis, prata etiam et pascua, atque aquis irrigua. Actenus namque parentes predicti Alamanni obtinentes predictum castrum Cervilionem violenter et iniuste exigerunt ab hominibus habitantibus in eadem munificencia ostem et execucionem census servitia quoque et operum labores et districcionem atque dominacionem.

Diu namque hec violencia vigente ventum est in potestate Alamannis predicti, qui cum aliquanto tempore morem parentum secutus, hanc execucionem et violenciam usus fuisset, tandem Domini miseracione provocatus, qui omnia operatur in salutem credencium, propiis meritis, divino verbere se flagellatum cognoscens humiliter et devote accessit ad predictum cenobium propriam culpam de hoc quod iniuste egerat deflens, et ante sacrosanctum altare, in presencia tocius congregacionis monachorum et aliorum circumastancium hoc munus obtulit, ut, ab die et deinceps usque in finem seculi, predicta ecclesia Sancte Crucis cum suo predicto alodio et cum omnibus suis terminis atque suis

pertinenciis, sicut in scriptura predicti donatoris resonant, libera et cum omni veneracione atque ab omni execucione quieta permaneat in iure prefati cenobii et habitancium in eo presentium atque futuorum.

Et nec Alamannus predictus, nec uxor eius Sicardis, neque filii eorum, nec aliquis ex posteris eorum unquam in diebus huius seculi aliquam violenciam aut inquietudinem facere presumant in predicto alodio, sed semper de eo sint provisores hac defensores ad honorem Dei et Cucuphatis almi, contra omnes qui forte conati fuerint ea in aliquo ledere. Dimisit etiam predictus Alamannus predicto cenobio dominacionem et imperium quam iniuste simili modo arripuerat in illo manso quod fuit de Cultummo quondam quod tenuit quondam Malaniegus, ut non requirat in eo ultra nec aliquis ex posteris eius nec iuste nec iniuste aliquam vocem aut in eius alodio vel pertinenciis ipsius mansi. Et hec omnia fecit Alamannus et obtulit libenti animo et bona voluntate, ut semper in perpetuum firma permaneant in iure predicti cenobii nullo modo unquam violanda. Quod si predictus donator, aut aliquis ex filiis vel posteris eius, aut aliquis cuiuscumque persone homo aut femina hanc donacionis largitionem inquietare aut violare presumpserit, non hoc valeat vindicare, sed componat predicto cenobio libras duas legitimi auri, et in antea hec donacio firma et stabilis permaneat et semper inconvulsa.

Facta hec largicio VI° idus iunii, anno XXII° regni Henrici regis.

Alamandus, S+m Sicardis, S+m Geraldus, S+m Bonifilius, nos qui ista kartam largicionis fecimus scribere et testibus firmare rogavimus et manus nostras firmavimus.

(*Senyal*) Sendedus monachus, qui hanc donacionem vel largicionem scripsit cum literas rasas in verso ultimo die et anno quod supra.

313

1054, març

Els caps de tretze famílies establertes als termes dels castells de Coscó i Cabanabona fixen i pacten de comú acord els termes que separen tots dos castells, que assenyalen col·locant fites (cruces et fixorias) i esmentant accidents geogràfics. Ho fan amb les garanties d'immutabilitat que els dona la llei (Lex Visigothorum, X.1.2, X.1.3 i II.5.2), entre les quals la presència d'un jutge i testimonis.

A ACU, perg. 420.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 666.

In Christi nomine. Hec est divisione quod fecerunt inter se heredes de kastrum Choscolio cum heredes [...], id sunt Bernardus Sengimirus et Vitardus

Bernardi et Gerallus Marcutio et Arnallus Mager [... Rai]mundo Barone et Arnallus Gaucefredi et Hudalardo. Isti sunt heredes supradicto kastro [...]. Et diviserunt cum heredes iam dictos kastro Choscolio in presencia Bernardus Honufredi et Mironi Agelani et Raimundo Vilelmo et Raimundo [Arnalli]. Nomina heredes kastrum Choscolio id sunt, Durando Kasteilani et Bernardus Gitardi, Bonefilii et Vilelmus Adrovarii, Livolanii et Arnallus Arnalli. Omnes pariter heredes terminaverunt ipso termine inter iamdictos kastros. Et vadunt ipsi termini per marugnolio de Salomone et sic vadit per cruces et fixurias que suprascripti heredes fecerunt usque ad ipsa Quardia que est in caput de comma de Cabrils, et vadit per cruces et fixurias usque in Quardia que est in caput de ipsa coma prope ipsa Quardia Grossa. Et fecerunt ipsa divisione sicut constitum est in libro X^o, titulo I^o, chapitulo II° de divisonibus non removendis. «Divisionem per scripturam factam si inter heredes convenerit permane[re] iubemus et divisio ipsa plenam habeat firmitatem». «Quod si plures fuerint in divisione consortes, quod a multis vel ad melioribus constitutum est a paucis vel deterioribus non convenit aliquatenus inmutari».

Quem vero predicto termine sic diviserunt supradictos heredes de kastrum Kabbanebone in potestate de ipsos heredes de iam dictum kastrum Choscolio, et ipsi supradicti heredes de supradictum kastrum Choscolio similiter fecerunt ad iam dictos heredes de chastru Chabbannebone, exceptus ipsos alaudes que habet supradictos chastros infra iam dictos terminos nisi tantum decimum, et est manifestum. Et supradicti heredes fecerunt inter eos pacta vel placita sicut est in libro II° titulo V^o, chapitulo II° de pactis vel placitis conscribendis. «Pacta vel placita per scripturam factam nullatenus inmutari pemitimus». Quapropter nos pariter supradicti heredes de iam dictos kastros sic nos obligamus in istius scripture nostra spontanea voluntate. In tale pactum vel placitum quod nec nos nec posterita nostra nec aliqua persona ista scriptura temptare presumat, et si quis temptare persumpserit vel disrumpere voluerit non hoc valeat vindicare set componat in [...] libras auri et in antea ista pacta vel placita pacis mutuo hac pacifice fir[...] permanea omnique tempore.

Perhactaque ista ratio vel placita pacis mutua [hac pacifice...] marcii, anno XXIII regni Henrici regis.

Sig+num Durando Kastellani. Sig+num Ber[nardus Gitardi]. Sig+num Bonefilii. Sig+num Vilelmus Adrovarii. Sig+num Livolani. Sig+num Arnallus Arnalli, [qui ist]a scriptura rogavimus scribere et testes firmare.

Sig+num Bernardus Onufredi. Sig+num Mironi Agelane. Sig+num Raimundo Vilelmi. Sig+num Raimundo Ginalli. Wifredus iudex SSS.

Isarnus presbiter, qui ista scriptura rogitus scripsit et sub SSS. die et anno prefixo.

314

1054, abril, 18

En presència del jutge Adalbert Eldemar i moltes altres persones, Guislabert, bisbe de Barcelona, es querella contra Guillem Oliva de Salsanes i la seva esposa, Ermengarda, per unes cases i una sagrera al cementiri de l'església de Sant Boi, que, segons que afirma, pertanyen a la seu barcelonina. Guislabert aporta documentació per demostrar la seva reclamació, que no és, però, concloent. En canvi, els testimonis dels parroquians declaren que Guillem Oliva, la seva esposa i els avantpassats de Guillem sempre han tingut el cementiri com a alou. El jutge sentència, per tant, a favor dels querellats, i el bisbe signa l'evacuació i la cessió corresponent.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, IV, f. 53-54d-b, doc. 154.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 864.

Aquest document està relacionat amb el 124, datat el 2 de maig de 994.

In presentia plurimorum hominum, videlicet Berengarii archidiacono et Geralli sacriste et Ermengaudi Orutii et aliorum hominum qui ibi aderant, et in iudicio Adalberti Eldemari iudicis, notum fuit placitum inter domnum Guislibertum, Barchinonensem episcopum, et Guilelm Olive de Salsanis, eo quod querebat illi prenominatus episcopus domos et sacraria constructa in ciminterio Sancti Baudilii, cuius ecclesia fundata est in comitatu Barchinonense, iuxta flumen quod dicitur Lupricatum, in locum qui vocatus Castilione. Et dicebat ideo prefatus episcopus quia iam dicta ecclesia Sancti Baudilii simul cum suo ciminterio iuris erat sancte ecclesie Barchinonense sedis. Et monstravit iam dictus episcopus scripturam donationis, in quam descriptum erat qualiter Guilelmus condam, filius condam Galindo, dederant iam nominatam ecclesiam Sancti Baudilii cum suis pertinentiis et possessionibus sancte ecclesie sedis Barchinona, sicut in scriptura venditionis descriptum erat, quam fecerat Miro comes Galindo cuidam.

Et iudicatum fuit ut supra nominatus Guilelmus, si potuisset, monstraret scripturam venditionis, per quam ad quam adquisierat Galindus ecclesiam Sancti Baudilii a potestate Mironis comitis. Quod et ita fecit. Et perlecta fuit ipsa scriptura in ipso placito et per ipsam scripturam non vendidit ecclesiam Sancti Baudilii Miro comes Galindo cum aliis alodiis neque cum ciminterio, set tantum cum decimis et primiciis ad ipsam ecclesiam pertinentibus. Adhuc autem supra factus episcopus, diligentissime veritatem rei inquirere cupiens, die dominica, congregatis parrochianis, misit domnum Berengarium archidiaconum et domnum Vivanum, Canonice prepositum Barchinonensis, et per eos et per suas litteras

monuit et excommunicavit supra dictos parrochianos, ut nec veritatem ipsius rei celarent, nec mendatium aliquod dicerent, set dicent si ipsum ciminterium esset iuris ipsius ecclesie Sancti Baudilii, aut si essent iuris Gilelmi Olibe vel uxoris eius Ermengardis. Et testati sunt et dixerunt que Guilelmus vel coniux eius iam dicta et antecessores eius semper tenuissent ipsum ciminterium per suum alaudem, et que ipsi viderunt vineas circa parietes ecclesie Sancti Baudilii sepius nominati terminantes in parietes Sancti Baudilii et ipsas vineas et omne ciminterium usque in parietes ipsius ecclesie semper tenuerunt iam dicte Ermgardis et pater eius Guilelmus per proprium alaudem.

Comperitur vero alliqui dum a prefato episcopo veritatem rei et, ut dictum est, diligentissime inquisita, iudicavit Adalbertus Ellemari iudex, eo quod non posset episcopus neque per testimonia neque per ulla iudicia scripturarum monstrare, quod ciminterium iam dictum iuris fuisset sue ecclesie set semper ab Ermengade iam dicta et patre eius Guilielmo per proprium alode possessum, ut ipsum ciminterium iam dictum irrevocabiliter in potestate vel dominio permaneat iam dicti Guilelmi Olive de Salsanis et uxoris eius Ermengardis iam dicte per proprium alaudem, manente tantummodo antequam consuetudine ut mortui in prefato ciminterio absque ulla contrarietate et redemptione sepeliantur non infra ianuas aut hostia domorum set congruis tantum in locis.

Idcirco, in nomine Domini. Ego Guislibertus sacer, ecclesie Barchinonensium episcopus, cum congregatione clericorum sub religionis milicia nostra sede degentium, tibi Guilelmo Olibe et uxori tue Ermengardi iam dicte facio hanc scripturam cessionis seu evacuationis, ut nec ego nec ullus utriusque sexus homo predictum ciminterium aut aliquid de predicto ciminterio vobis vel vestri successoribus querelare, tollere aut inquietare presumam aut presumat. Quod si presumpsero aut presumpserit, predictum alodem in duplo componam aut componat vobis aut vestre parti. Et insuper prescriptum iudicium et evacuatione vel cessio atque placitum firmitatem obtineat, manente perpetualiter in predicto ciminterio antiquo consuetudine sepeliendi mortuos, ut superius scriptum est, congruis in locis absque aliqua redemptione vel contrarietate. Neque enim sit licitum tantas ibidem construere domos aut sacraria, ut penitus ipsa aboleantur ciminteria.

Facta scriptura iuditii et cessionis vel evacuationis XIII kalendas maiarum, anno XXIII regni Henrici regis.

+ Guislibertus, gratia Dei episcopus+, S+ Guilielmus Olibani de Salsas. S+ Ermengardis femina. S+ Reimundus Sendredi. S+ Berengarius Em. S+ Isarnus Arnalli. S+ Ademar Olleuig. Adalbertus iudex sub[scripsit] SSS scripsit. S+gnum Guilelmi clerici +. S+ Petri, clerici vel iudicis, SSS.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit cum litteris super positis in VII linea et cum litteris fuis ut XIII et XXIII, die et anno quo supra.

314 bis

1054, octubre, 6

Conflicte entre Ponç I Hug, comte d'Empúries, i l'abat Pere de Sant Pere de Rodes per les vinyes i l'alou de la vall Moroni, que el clergue Brandoí va donar al monestir. El comte sosté que Berenguer Odó, el seu germà Guillem i ell mateix tenen més drets sobre l'alou i les vinyes que no el monestir. L'abat, però, respon que el comte ha de tornar l'alou i les vinyes a Sant Pere i després esperar que els jutges resolguin la disputa. El comte pregunta llavors als senyors presents i el jutge Guillem si així ho ha de fer, i el jutge, d'acord amb els senyors, respon afirmativament invocant els cànons dels concilis de Toledo i les lleis dels gots, que estableixen que «si algú ven o dona a un altre una cosa que s'ha de reclamar en judici abans que hagi vençut judicialment el seu adversari», tal com havien fet Berenguer i Guillem amb el comte, «que perdi la causa» i «ho restitueixi per duplicat». També es recorda a favor del monestir la llei que empara la llarga possessió, trenta anys o més. Escoltats tots aquests arguments, el comte lliura l'alou amb les vinyes al monestir. Llavors, el comte, els jutges i els senyors aconsellen als germans Berenguer i Guillem que pledegin per l'alou amb l'abat i que es donin fitadors i s'obliguin a acceptar la sentència. Els germans, però, ho refusen i abandonen el judici. Tot seguit, el comte mana als jutges que confirmin al monestir la propietat de l'alou i les vinyes. A canvi, ell i la seva esposa, la comtessa Adalaida, reben de Sant Pere vuit unces d'or.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral de Sant Pere de Rodes.

Ed. *MARCA, *Marca hispanica*, doc. 240.

Notum esse volumus omnibus hominibus tam praesentibus quam futuris qualiter fuit mota causatio inter domnum Pontium comitem et domnum Petrum, abba coenobii Sancti Petri Rodensis, de ipsis vineis qui fundatae sunt in valle quae dicitur Moroni cum omni fundo et termino et pertinentia ipsius alaudis et loci ipsius praenominati, sicut Brandoinus clericus concessit et donavit praedicto coenobio per cartam donationis quam ille manu propria litteris firmavit. Dicebat namque et proponebat praelibatus comes quia supradictum alaudum et ante nominatas vineas cum illorum pertinentiis et omnem alaudium tam cultum quam eremum, quod resonabat in praescripta carta, melius et rectius deberet esse Berengarii Odonis et fratris sui Guillelmi et praedicti petitoris Pontii quam coenobii praefati sancti Petri. Praelibatus namque abbas Petrus in suis responsis sic affatus est dicens iamdicto comiti: «Si vos dicitis quod praedictum alaudem et vineas directum Berengarii et Guillelmi et vestrum esse debeat, primum reddite ipsum alaudem in potestate Sancti Petri et nostra; deinde vero sit iudicatum per

legem a iudicibus qui juste iudicent praefatam petitionem». Praenominatus comes requirens iudicium suis nobilibus viris et iudice Guillelmo si deberet esse rectum quod praescriptum alaudium reddere debuisset in potestate praedicti coenobii et praenominati abbatis, sicut ipse dicebat, iubente autem praenominato comite iudicavit praescriptus iudex cum praescriptis viris quod justum iudicium valde erat ut praescriptum alaudium cum praenominatis vineis in potestate praedicti coenobii et manui praedicti abbatis et monachis suis deberet reverti absque ulla diminutione per auctoritatem canonis Toletani ubi dicit in eximia synodalis. «Nullus potens, clericus aut laicus nudatus a rebus suis audeat iudicare nisi prius illi restituantur ad integrum omnia quae illi tulit». Et leges Gothorum ita iubentur: «Si quis rem quae est per iudicium repetenda priusquam adversarium suum judicialiter superet vendiderit vel donaverit», sicut Berengarius et Guillelmus praescripti fecerunt ad praescriptum comitem praedictum alaudium, «ipsam causam de qua agitur quasi victus perdat quare absque audientia iudicantis privatum fuit dominium possessoris. Quod si ille illud abstulis quod per nullum iudicium ei debebatur, reddat in duplum». Et per alia lege ubi dicit: «Si quis possessor per triginta annos et amplius res quascunque possederit absque interruptione temporis, in ejus jure persistat, et nequaquam ulterius per repetentis calumniam amittere potest». Auditum est autem tantae veritatis iudicium a praedicto comite, reddidit praescriptum alaudium cum praescriptis vineis cum omni pertinentia de praescripto alaudio, sicut resonat in praedicta carta quod praescriptus Brandoinus fecit in potestate praedicti coenobii et praenominati abbatis et monachis suis jure perpetuo possidenda per auctoritatem. Alia lege vero dicit: «Nullus comes, vicarius, villicus, actor, aut procurator, rem quae ab alio possidetur, post nomen regiae potestatis aut dominorum suorum usurpare praesumat ante iudicium». Praeductus namque comes et praedictis iudicibus et senioribus praescripti praeceperunt Berengario et fratri suo Guillelmo praescriptis, et ipsum mandamentum fuit factum in locum ubi dicunt ad ipsa gula, ut placitassent praescriptum alaudium cum praedicto abbate, et dedissent se fidejussores ad invicem ut si directum ibi habebant, per justitiam recuperassent ea quae requirebant. Illi autem neglexerunt, sed absque iudicis consultum et comitum abstraxerunt se de praescripto placito. Praescriptus autem comes praecepit consignari iudicibus Guillelmo et Raimundo praememoratum alaudium et praescriptis vineis in potestate praedicti coenobii et praenominati abbatis et monachis suis aeternaliter possidendum, et ita fecerunt. Praescriptus autem Pontius comes et uxori suae Adalais comitissa acceperunt de substantia praenominati monasterii uncias VIII, inter aurum et res illis satis placibiles, et omnes voces et omnes directos et omnes potestates regias et comitales et judiciales in potestate praescripti monasterii transfuderunt et vendiderunt et evacuaverunt et donaverunt eo modo et ordine quod nec ipsi aut successores eorum

de praescripta petitione [...] si facere praesumpserint, ad nihilum illis vel ipsis proficiant, sed componant ipsi qui hoc irrumpere voluerint centum uncias auri, et insuper praescriptum alaudium in duplo, et haec nostra definitio securitatis et venditio stabilitatis et firmitatis omni tempore firma persistat omne per aevum et per secula cuncta.

Facta est haec scriptura diffinitionis atque securitatis seu venditionis II nonas octobris, anno Trabeationis Domini millesimo quinquagesimo quarto.

Signum venerabilis Pontius, comes gratia Dei, eiusque coniugis Adalais comitissae, qui hanc cartam evacuationis atque venditionis seu stabilitatis scribi iussimus et manibus propriis firmavimus et bonis viris firmari rogavimus.

Signum Pontio Guillelmo. Signum Umberti Gauzberti. Signum Bernardi Bonifilii.

Signum Bernardi, presbyter et monachus, qui hanc cartam evacuationis atque venditionis seu stabilitatis scripsi et subscripsi die annoque praefixo.

315

1054, desembre, 31. La Seu d'Urgell

Davant Albertí, jutge que té la potestat de dirimir causes a la vall de Caboet i molts altres llocs, compareix Radulf, que declara que el seu germà, el prevere Sansbert, difunt, li va deixar la seva heretat a la vall de Caboet, Tost, Hecha i altres llocs. Basant-se en la declaració de Radulf i les de tres testimonis que ho corroboren, el jutge confirma a Radulf com a legítim propietari del llegat, d'acord amb el que estableix la llei (Lex Visigothorum, II.5.12).

[A] Original no localitzat.

Ed. *MIRET, «Los noms de la encontrada d'Organyà», doc. 47.

Omnium negociorum chausas ita iudices abeant delegatas et terminadisit illis concessa licencia. Ego vero Albertinus iudex, qui dirimendi causas potestatem abeo in vallo Capudense vel in aliis multisque locis ubique, venit ante aula Sancte Marie et ad me omo nomine Radulfus et dixit mihi quod frater suus Sanzbert, presbiter condam, reliquid ei suam hereditatem quad abebat in valle Capudense aut in Tost et in Hecha sive et in aliisque locis. Et ego Albertinus iudex interrogavi Radulfo [...] et respondit ita faciam. Et venerunt ante me, predicto iudice, testes qui hoc testaverunt [...], id est Bernard presbiter et Bella, mulier de Baroni, et Blancuza, mulier predicti Radulfi. Juramus nos testes [...] scimus videndo et audiendo quod prefatus Sanzbert, presbiter condam, tradidit Radulfo, fratri suo, suum alaudem, id est suam iustam ereditatem que abebat in supra scriptis locis [...]. Et ego

Albertinus iudex recepi hunc testimonium et confirmavi huius Radulfi et posteris suis predictos alaudes, quatinus si surrexerit adversus eis aliqua per pulsacionis insidie parentum nihil ex inde capiant vel assumant [...] sicut continetur in libro IIº, titulo Vº, ubi dicit qualiter confirmari debeat ultimas omnium voluntates qui justa quarti hordinis modum verbis totum modum coram probacione promulgata [...] testes qui hoc audierunt infra VI menses coram iudice iuracione confirment [...].

Lata condicionis II kalendas ianuarii, anno XXIII regni Aianrico rege.

+ Albertinus, levita et iudex, juste confirmo et corroboro et infra VI menses [...] entitulandam esse iudico.

Boreelo. Signum Bella. Signum Blancuza. Nos testes sumus.

Isovardus presbiter. Guillelm presbiter. Trasoverus presbiter.

Radulfus presbiter rogatus scripsit.

316

1055, gener, 9

Gausbert, fill del difunt sacerdot Aventí, renuncia a favor de Bonfill Vivà a totes les reclamacions que li feia sobre els béns, tant mobles com immobles, del difunt.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 158.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 444.

In Dei nomine. Ego Gauebertus, prolis Aventini, tibi Bonefilii Vivani hanc securitatem vel exvacacionem facio. Manifestum est enim quia exvacuo me et securum et quietum te facio ex omnibus querelis quas de te abeo, tam de mobile quam de immobile, de terris atque omnibus utensilibus qui fuerunt patris mei Aventini sacer, ut ab odierno die et tempore sis quietus et securus de hoc quod suprascriptum est ex omnibus querelis quas de te abebam. Quod si ego aut aliqua mea subrogata persona contra hanc securitatem vel exvacuacionem venero aut venerit ad inrumpendum, ad nichilum eveniat, et insuper componam vel componat tibi libras XII auri purissimi. Et insuper hoc firmum permaneat omnique tempore.

Actum est hoc V idus ianuarii, anno XXIII regni Henrici regis.

S+ Gauebertus, qui hanc securitatem vel exvacuacione feci et firmavi et firmare rogavi, histis quatuor punctis manu mea propria feci.

S+ Gauberti. S+ Geribertus Gimara. S+ Guitardi Argemir presbiter. S+ Bernardus levita.

S+ Geribertus presbiter, qui hec scripsi et SSS die et anno quod supra.

317

1055, març, 17

Els bisbe Guislabert i els canonges de la seu de Barcelona renuncien a favor dels esposos Bonadona i Joan a tots els drets sobre una peça de terra al terme dels Banyols, al territori de Barcelona, a canvi d'una casa amb cort i les seves pertinences. La permuta es fa per resoldre un conflicte, ja que Bonadona alegava que prèviament havia donat la peça de terra a la canònica per força.

A. ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 161.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 447.

In Dei nomine. Ego Guilabertus, gratia Dei episcopus, una cum omni collegio canonicorum Sancte Crucis Sanctaeque Eulaliae Sedis Barchinonae mihi submisso, pacificatores seu evacuatores sumus tibi Bonadomna femina et viro tuo Iohanne. Patet enim qualiter tu Bonadomna predicta fecisti nostrae Cannonice cartam donationis ex unam peciam terrae que est in territorium Barchinonae, in Bagneolis, sicut terminatur de una via usque in alia, sed diciste hoc non libenter fecisse. Nunc vero quia dicis hoc ad invitis fecisse et quia donas cum predicto viro tuo Domino Deo et nostrae Cannonice unam tuam domum, cum curte et universa sibi pertinentia, sicut resonat in ipsam cartam quam predictae cannonice facitis, definimus et evacuamus tibi et predicto viro tuo suprascriptam peciam terrae que est ad Bagneolis, sicut terminatur de una via usque in alia, cum universa sibi pertinentia vel adiacentia, et de ius nostrae Cannonice in vestrum eam tradimus, et recuperamus dominium et potestatem integriter, cum ingressibus et egressibus earum, ad vestrum proprium alodium ut faciatis exinde quodcunque voveritis, ita ut ab hodierna die et tempore nec nos neque ullus successorum nostrorum vos neque ullum vestrae posteritati de prescriptam peciam terre amplius umquam expetere audeamus vel audeant. Quod si fecerimus aut fecerint, decem libras vobis puri componat aut componamus obrizi, id est, auri purissimi, in vinculo. Et insuper haec definitio firma vel inconcussa permaneat omne per evum.

Actum est hoc XVI kalendas aprilis, anno IIII post XXum regis Henrici.

+ Guislibertus, gratia Dei episcopus. + Berengarius arcilevita. + Vilielmus levita. S+ Mironi levite. S+ Geralli, levite et sacristae. S+ Miro presbiter. S+ Miro sacer.

S+ Arnalli, sacerdotis et scribae, qui haec scripsit, cum litteris superpositis in linea V^a, ubi dicit “aut componamus”, et in cuius presentia tam predictus episcopus quam predicti canonici firmaverunt et (*Senyal*), sub die et anno quod supra.

318

1055, març, 23. Rocafort

Davant un tribunal format per nobles i eclesiàstics i els jutges Guillem Ramon de Vic i Guillem Marc de Barcelona i reunit a l'església de Santa Maria de Rocafort, es posa fi al conflicte que enfronta Odó, fill de Randolf i Transgòncia i senyor del castell de Rocafort, al Bages, la seva esposa Ermessenda i el seu fill Umbert, d'una banda, amb Bonfill Odesind i la seva muller, Sança, de l'altra. Bonfill Odesind i Sança argumenten que ella té els mateixos drets que Ermessenda sobre l'alou d'Òdena, els del terme del castell de Matamargó, que van ser de Miró Salla, pare de totes dues, i els de Conangle. També fan reclamacions semblants sobre els alous de Polinyà i l'heretat de Verònica, germana de Sança i Ermessenda. El consell de nobles i jutges acorda que Bonfill i Sança cedeixin als seus contraris els alous d'Òdena, Matamargó i Conangle i la meitat dels de Polinyà i que Odó, Ermessenda i Umbert cedeixen a Bonfill i Sança l'altra meitat dels de Polinyà.

A ADB, Fons de Santa Eulàlia del Camp, carp. 3A, perg. 51.
Ed. *ALTURO, *L'arxiu*, doc. 66.

In nomine Domini. Ego Odo prolis Randulfi filium qui fuit Transgongie femina et uxor mea Ermessindis et filio nostro Umberto, nos pariter in unum bono animo promtaque voluntate pacificatores et evacuatores et definitores, donatores et comutatores sumus vobis Bonefilii Odesindo uxorique Sancie. Manifestum est enim quia petistis nobis post multorum placitorum coram multitudinem virorum nobilium in plures placitos et requisistis nobis de ipso alodio de Odena quod iniuste tenebamus eum quia Sancia suprascripta tantum ibi debebat abere quantum prenominata Ermessindis, et simili modo in ipsis alodiis qui sunt infra termine castrum Matamorgoni qui fuerunt de Miro Sanlani, et pari modo in ipsis de Conangulo, et in presencia multorum virorum nobilium subterius anotati simili modo requisistis nobis de ipsos alodios de Polinnano et de suis terminis et pertinenciis de quantum fuit aut esse debuit de Chixol, uxor que fuit Suniarrii Randulfi, filiam que fuit Mironi de Cichoniolas; et simili modo requisistis nobis de ipsa ereditate que fuit Veronice, sororis prescripte Ermessindis et Sancie. Sed inter nos ad placitum constitutum in locum constitutum Palacio Vetulo addomum Sancte Marie que est infra termine Rokafort ibi in ipso loco pari modo convenientes adsistimus. Et in presencia virorum multorum nobilium cui nomina recitata ex parte debet hic esse causas nostras et contenciones ad finem perducimus cum illorum determinacione et consilio.

Consiliator et adiutor predictae fuit Remundus, vicecomes Cardonensis, Remundus Guadallus castrum Calderensis et Guilelmus Bernardus Gurbitensis

et Adalbertus Seniullus archidiaconus, prepositus Vicensis cannonicorum, et Adalbertus Guitardus Murudenensis et Remundus Guilelmus Montescatanensis, Gerallus Guitardi Navarcolensis, Reimundi Seniofredi Riorubensis et Reimundi Lobeti castrum Galifensis fratrique sui Guilelmi et Amadi Olderici et quatuor filiorum Durandi Merolensi, iudices vero Guilelmus Remundi Vicensi et Guilelmus Marcho, iudex Barchinonensi. In supradictorum namque presencia ceterorumque virorum nobilium, cui longum est scribere, consiliaverunt predicti nobiles viri et Guilelmus Remundo prescripte iudice ut sine ullo placito et contencione atque iudicio definite fuissent et finem accepissent ipsas querellas que Bonefiliius prescriptus Odesindus et uxor sue Sancie de ipsos alodios qui fuerunt de Mironi Sanlani genitor illorum et genitricis earum faciebant, id est, de prenominate alodio de Odena et de Matamorgone et Conangulo, et predictis alodiis dedissent Odoni et uxori sue et filio suo predicto Umberto medietatem de ipsis alodiis qui fuerunt aut esse debuerunt de Chixol predicta que fuit uxor Suniarii predicti, id est, de ipsis alodis de Polinnan. Ex utraque parte satis placibile receptum est et definitum.

Ita ego Odo prescriptus et Ermessindis prenominate et filio nostro Umberto, sicut supra retulimus, donamus et pacificamus, comutamus et exvacuamus a te predicto Bonefilio uxori que tue Sancie prenominate ipsam medietatem de ipsis alodis qui fuerunt Chixulo quod illa dedit Suniario prescripto. Et simili modo donamus vobis de aliis alodis quod alios homines tenent infra terminos predictae ville Polinnan tam de adquisitis quam de acquirendis que nostre iuris debet esse par vocem Chixol et Suniarii prescriptis sive per omnesque voces cum omnibus terminis et pertinenciis de prescriptis alodiis. De parte orientis terminant in Palacio Salatani et in rio de Calidas, a parte vero circii in terminium parrochia Sancti Minati et in Cannellas, de meridie in termine parrochie Sancte Marie Antiquae et Sancte Perpetue, de occiduo in termine parrochia Sancti Felicis Arraona.

Quantum infra iste affrontaciones prescripte includunt et ambiunt, sic donamus ego Odoni et uxori mea Ermessindis et filio nostro Umberto a te predicto Bonefilii et uxori tue predictae, et iuri vestro tradimus ad faciendum quodcumque volueritis ipsam medietatem de ipsis alodis qui fuerunt prescripte Chixulo et Suniario prescripto viro suo sive de ipsis qui illorum directum esse debuerunt per qualicumque voce. Quod si nos donatores et exvacuatores, pacificatores et comutatores vobis prescripti susceptores aut posteritati vestre nostre posteritatis inquietare aut requirere presumpserit aut presumpserint, nil nobis aut ipsis valeat sed componamus aut componant aliam nostram medietatem quod retinemus aut possidemus aut possidere debemus, absque ullam diminucionem perveniat in vestra potestate aut posteritate vestra.

Facta exvacuacione et comutacione et definicione et pacificacione X kalendas aprili, anno XXIII regni Henrici regis.

S+num Odo Randulfi, S+num Ermessindis, Umbert S+, nos qui ista exvacuacione et comutacione et definicione facere iussimus et testes firmare rogavimus.

S+num Adalbertus Guitardi. S+num Tedbal Durandi. S+num Uderig Gaucefredi. S+num Bertrandi Bonefilii. Guadallus levita (*Senyal*). S+num Mironi Gondemari. S+num Reimundi Mironi. S+num Gauceberti Odger. S+num Seniofredi Lopard. S+num Seniofred Malanneg. S+num Guadamir Godmar. S+num Gonbal Oliba. Mirone sacer SSS. Girbertus sacerdos.

S+Poncius presbiter, qui hec scripsit (*Senyal*) die et anno quod supra.

319

1055, setembre, 27. Narbona

Els bisbes de la província eclesiàstica de Narbona, entre els quals els d'Urgell, Girona, Osona i Barcelona, sota la presidència de l'arquebisbe Guifré, rebutgen una escriptura que ha presentat Guillem de Gurb i el comminen a restituir, sota pena d'excomunió, les parròquies i esglésies que el bisbe Borrell de Vic va donar a la canònica osonenca.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 56.

B ACV, cal. 6, doc. 2711.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VI, ap. 33. JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 163. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1138.

Universis orthodoxis et cultoribus christianae religionis, quos una et intemera fides per gratiam regenerationis fecit filios adoptionis [...] nos ecclesiarum Dei pontifices optamus munus salutis et benedictionis. Inter procellosum huius seculi mare sepe nitimur navim Ecclesie anchora [...] ad tranquillitatis portum reducere. Unde etiam, ne eructantis cataclismi fluctibus naufragetur, quas [...] scripturarum [...] et ad nostri adiutorii incrementum, catholicorum congregamus concilia, ex que [...] concilium Deo inspirante in Galliarum partibus, in Narbonensi urbe, eiusdem urbis reverendo metropolitano [Guifredo] in pontificali trono presidente, stipante prefulgida sacerdotum Dei corona undique. Quorum unus fuit egregius Guilelmus, pontifex Urgellensis, alter Guilelmus, eximius antistes Ausonensis, et alius inclitus praesul Gerundensis, alius quoque [antistes] Biterrensis, alter Lutovensis, tertius Agatensis.

Cum igitur tales ac tanti proceres certatores [...] inter se quererent de utilitate ecclesie, et unusquisque requiesceret in proprio eliotedro, intra sinum matris eius, oblatus est textus cuiusdam scripture factus sophistica machinatione, cuius argumento res auferebantur a iure Ausonensis ecclesie. Sed prelibati pii pastores hunc

legentes, et contra ius divinum factum fuisse intelligentes [...] hic querulam vocem suggerentes condoluere sponsam Christi depredari, et esse in paupertate, que regina est in vestitu deauraro circum amicta varietate. Igitur oblatam sibi repudiantes scripturam, unanimiter decrevere nullo [esse] tempore iam valituram. Hec erat que contra divinam admonitionem facta fuit propter rerum ambitionem, et personarum deceptionem que falce recisa anathematis et excommunicationis semper evanescat a statu nefande [...] cuius excommunicationis ordo tali incipit modo.

In Dei eterni nomine nos prescripti et subscripti episcopi admonemus, et contestamur omnes devastatores ecclesiae, ut a sacrilegii resipiscant crimine, et [omnes] res restituant quas noscuntur auferre vel abstulisse; inter quos etiam spetialiter admonemus et contestamur Guillermmum, Bernadi Sendredi filium, et per hoc nostrum obsecramus concilium, ut inveteratum dimittat sacrilegium, et Ausonensi ecclesie atque Canonice deliberet parrochias et ecclesias, quas scimus Canonice presulem dedisse Borrellum. Comonemus quidem tam illum, quam suos per omnem coeli militiam, ut talem ac tantam sacrilegii deserant malitiam. Si nostram audierit et exaudierit admonitionem, a Deo et a nobis eternam percipiat benedictionem; quod si non exaudierit, eterne maledictionis et excommunicationis feriat, et ut ab Ausonensi episcopo sit excommunicatus, et excommunicandus, nostra suademus obedientia. Sic semper fiat a presenti ac successore, sicut olim factum fuit a precessore. Ideo enim hunc, qui nunc est, ut excommunicet, impellimus nobis obediendo, ne crimen periurii incurrat male tacendo, qui pro rebus ecclesie conservandis noscitur fidem dedisse iureiurando.

Hec, que prelibata sunt, sic excommunicamus, et ut ab omnibus obediatur nostra manu consignamus, sub die V kalendas octobris, anno XXV regni Enrici, Francorum regis.

Guifredus archiepiscopus SSS. Berengarius, Dei gratia Gerundensis episcopus, SSS. + Rostagnus, Lutevensis presul. + Gonterius episcopus SSS. Bernardus, Biterrensis episcopus, SSS. Guislabertus, gratia Dei episcopus Barchinone, cum ceteris confirmo +.

Nos simul in unum prelibati episcopi manu nostra consignavimus, et sicut illa pseudographa continebat scriptura, post Bernardi Sendredi obitum et filii eius, in iure Ausonensis sedis predictas ecclesias atque parrochias semper habendas redintegramus, et direptorem cum suis adiutoribus ut diximus, excommunicamus, et a nostris successoribus excommunicandus obsecramus.

Wilielmus, gratia Dei episcopus Ausonensis ecclesie, +. Raimbaldus, gracia Dei Arelatensis archiepiscopus, SSS. excomunico. Ego Poncius, Aquensis archiepiscopus, excomunico.

Berillus grammaticus ad conculcationem sacrilege scripture hanc scripturam per auctoritatem episcoporum supradictorum scripsit die et anno quo supra SSS.

320**1056, maig, 20**

Guislabert, bisbe de Barcelona, i els canonges de la seu evacuen, pacifiquen i defineixen al jutge Guisad i la seva descendència tots els drets sobre un alou als Banyols, al territori de Barcelona, que el bisbe, mal aconsellat, va creure que era de la seu però que el jutge demostra amb escriptures que és propietat seva.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 184.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 470.

In Dei nomine. Ego Guislabertus, gratia Dei episcopus, cum universo coro canonicorum michi submisso exvacuatores atque pacificatores seu definitores sumus tibi Guisado iudice universeque tuae posteritati. Pateat quidem quia pervenint ad auribus nostris quorundam pravorum hominum verbo saucium, mendosa verba mendaxque consilio, acusantes te et dicentes ipsum tuum alodium de Bagneolis iuris esse nostrae matris aecclisiae et addentes insuper quoniam nisi subito mandassemus tibi ostendere ipsas voces scripturas quas exinde abebas inter parvas inducias alias tibi faceres voces ad ipsum alodium pertinentes. Et ego Guislabertus episcopus, his dictis, ita probavi quod quadam die, dum manibus lotis ad mensam consederem, tibi Guisado iussi ut priusquam ab ipso convivio surgerem, universas me coram posuisses voces vel cartas quas ex ipso alodio abebas, quoniam postea nullas alias crederem nisi ipsas quas repente veridicas mihi monstrares. Tu autem festinus currens ad domum tuam et adduxisti michi ipsas tuas cartas priusquam ab ipso convivio surgerem et tuas veridicas voces, et ego non bene credens coadunavi vel mandavi universos sacerdotes per circuitu, qui vicini sunt eodem alodio, et in illorum parrochias excommunicare iussi, si esset et aliquis homo iuvenis aut vetulus qui predictum alodium sciret unquam iuris esse predictae aecclisiae nostrae sedis. Et insuper querentes universarum cartarum nostrarum scrinia, nec per cartis neque per testimoniis hec comprobare potuimus et accusatores et malivoli remanserunt mendaces.

Idcirco ego Guislabertus episcopus, cum universis canonicis nostrae sedis Sanctae Crucis Sanctaeque Eulaliae, facimus tibi iam dicto Guido iudice et universae tuae posteritati ex iam dictum alodium hanc definicionem et exvacuacionem, ut neque nos neque ullu successorum nostrorum neque ullus homo aut femina de iam dictum omnem alodium quod abes in Bagnols te iam amplius neque tuae posteritati expetere valeamus nec valeant. Quod si fecerimus aut fecerint et de predictum omnem alodium iam amplius expetere voluerimus aut voluerint, nobis et universis qui eum inquietare voluerint ad nichilum deveniant, et insuper componamus aut componant tibi vel tuae posteriti iam dictum omnem

alodium in duplum cum omni eius inmelioracione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Hactum est hoc XIII kalendas iunii, anno XXV regni Enrici [re]gis.

+ Guislibertus, gratia Dei episcopus +, Sig+num Petrus clericus, S+ Compan levita, S+ Geralli levitae et sacristae, S+ Bonifilius presbiter, S+ Mironis sacer, S+ Poncii levita, S+ Sinderedus levita, S+ Berengarii levitae, S+ Reimundus presbiter.

(*Senyal*) Signum Maianfredus monachi et presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

321

1057, febrer, 13

Gerberga, amb la seva filla Maria i el seu marit, Ramon Sendred, pacifiquen, defineixen i evacuen a Pere Seniofred i la seva mare, Ermengarda, el deute que tenia amb ells Seniofred, pare de Pere Seniofred. El deute procedia d'un préstec que Seniofred va tornar parcialment abans de morir i que Pere Seniofred i Ermengarda acaben de liquidar cedint una vinya. Per tant, el document també serveix com a carta de seguretat lliurada als antics deutors.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 5c-d, doc. 15.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 924.

In nomine Domini. Ego Gerberga femina, una cum filia mea nomine Maria et viro suo nomine Remundus Sendredi, pacificatores et definitores et evacuatores sumus tibi Petrus Seniofredi et matri tue nomine Ermeniardis. Per hanc denique scripturam definitionis nostre definimus et evacuamus vobis omne debitum quod nobis debebat pater tuus de te prefatus Petrus. Et misit mihi Gerberga prefatum suum pignus per scripturam pro ipso debito prescriptus Seniofredus propter quinque kaficios ordei et sestarios VI et media emina et uncias IIII aur[e]i puri Barchinona. Et de istum debitum, quando fuit mortuus prefatus Seniofredus, fratri meo de me Gerberga femina, non debebat mihi nisi kaficios III ordei et uncias II auri. Vos autem pro prescripto debito dedistis nobis modiatam unam vinee ab ipsa terra ubi est fundata optima ad ipsa Via Antiqua, pro hoc: ut omne prefatum debitum vobis diffinissetis et evacuassemus, sicut scriptum est in ipsa carta pignoris, sicuti et facimus, ut ab hodierno die et tempore quieti et securi inde permaneatis tam nos quam omnes homines qui possessuri erunt utriusque sexus prescriptum alodium, quod resonat in ipsam cartam pignoris, exceptus prescriptam modiatam vinee, quod exinde nobis dedistis et vendidistis.

Si quis contra hoc pactum securitatis venerit aut venerimus pro inrumpendum, nil valeat, set componat aut componamus vobis in vinculo libram I auri puri Barchinona. Et insuper ista definitio et evacuatio firma permaneat omne per evum. Prescripta carta pignoris retinuimus nos definitores prescripti, ob metu prescripto, modiata vinee quod nobis dedistis propter omne debitum, quod omne tempus inde simus securi et sine pavore, quod vos neque vestre posteritati audeat nos interpellare de prefata modiata vinee neque aliquis homo utriusque sexus. Quod si fecerit aliquis, reddidissemus ad vestrum pignus et adprehendissemus eum.

Actum est hoc idus februarii, anno XXVI regis Henrici.

S+num Gerberga femina, S+num Maria femina, S+num Remundus Sendredi, nos qui hoc pactum securitatis fieri iussimus et firmavimus et testes firmare rogavimus.

S+ Bertrando presbitero. S+ Seniofredus presbiter. S+ Remon presbiter. S+ Bernardus levita. S+ Remundus levite. Willelmus sacer SSS.

S+num Bellihominis, cognomento Gerallus, levita exarator et SSS sub die et anno prefixo.

322

1057, maig, 7

Davant una assemblea de nobles, eclesiàstics i jutges, Ramon Berenguer I i Almodis, comtes de Barcelona, que s'enfronten amb Ramon Sunifred pels límits entre el seu fisc de Llagostera i l'alou de Ramon Sunifred, determinen aquests límits i defineixen Solius i les seves terres a Ramon Sunifred, però li prohibeixen aixecar cap fortificació en aquest lloc sense el seu consentiment.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 203.

[B] ACA, *Liber feudorum maior*, f. 396. Còpia de final del segle XII, perduda.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 393. *FELIU, SALRACH, *Els documents*, doc. 490.

In Christi nomine. Ego Remundus, gratia Dei comes et marchio, et ego Almodis, nutu Dei comitissa, definitores et evacuatores sumus tibi Remundo Seniofredi de Olives. Certum quidem et manifestum est quia repetivimus te pro terminis nostri fisci Locustariae, presentibus multis nobilibus viris, id sunt, Poncio Geralli et Umberto Odonis, et Berengario abbate et Bernardo Iohannis, et Guilelmo Seniofredi clerico et Amato Radfredi, et iudicibus Guitardo Arnalli et Guilelmo de Iolano et Guilelmo Marchi. Unde satis notum est quia iam definimus et determinavimus ac designavimus terminos inter te et nos, id est, inter nostrum fiscum et tuum

alodium. Ideo facimus tibi hanc definitionem et evacuationem de ipsis Olius cum suis terminis et de ipsis terris cum suis terminis, excepto ut non habeas nec facias castrum neque castellum neque turrem intra terminos prescriptos sine nostro consilio et voluntate, et excepto receut quod nobis debet exire de ipsa francheda que fuit Vitali et suis heredibus, et excepto alio Sancti Felicis Gissalensis quod habet vel habere debet, cui reservamus suum ius et rectum. Iste sunt affrontaciones de ipsis Olius: de parte orientis affrontat in ipso munar de Mordanag vel in ipsa petra que est in prato Adrabal vel in petra Subraltra, de meride in Espodola, de occiduo affrontat in ipsas Taladas et in aqua Macanera et in torrente eius, et in fonte de Olmera et in campo comitali de ipsa Toveda, et in torrente de Linars, de circio affrontat predicta omnia in aqua Aradis, que est terminus inter nos et te ex ac parte cum predicta aqua Maçanera, et ex ac eadem parte circi affrontant in Petrafixa. Sicut concluduntur et continentur predicta omnia intra iam dictas quatuor affrontaciones, nos prescripti comes et comitissa sic definimus et evacuamus ipsos Olius cum predictis affrontacionibus et terminis, et ipsos Torns cum prescriptis terminis et afrontacionibus, [exce]ptis his que supra eiecimus, ut ab hodierno die et tempore securus et quietus possideas predicta omnia tu et posteritas [tua omni] tempore. Quod si nos prescripti definitores et evacuatores aut posteritas nostra venerimus contra hanc definitionem et evacuationem in dupplo componamus aut componat prescripta posteritas tibi Remundo aut posteritati tue. Et postea firma sit hec diffinicio evacuanis omni tempore.

Facta scriptura diffinicionis et evacuationis et translacionis nonas magi, anno XXVI° regni Henrici regis.

Remundus comes. Almodis comitissa. Berengarius abba. Bernardus Iohannis. Guitardus levita et iudex.

Sig+num Adalberti Ervig. Sig+num Od. Sig+num Guilelm Archimbal. Sig+num Ermemir Crispi. Sig+num Petri Guifredi. Sig+num Arnalli Bosoni. Sig+num Gaufredi Remundi. Sig+num Dalmazii Giberti. Sig+num Petri Adalberti.

(*Senyal*) Petrus presbiter, qui hanc deffinicionem et evacuationem et translationem scripsi et suscripsi die et anno quo supra.

323

1057, juliol, 19

Convinença entre Maiamborgs i els seus fills, d'una banda, i Andreu, abat de Sant Cugat del Vallès, de l'altra, sobre el castell de Clariana després que el marit de Maiamborgs, Gerard, i el seu fill Ramon, tots dos difunts, que tenien el castell per Sant Cugat, haguessin incomplert els deures feudals i retingut el castell per la força.

L'acord entre totes dues parts el propicia la mediació dels comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 632, f. 202r-203r. Còpia del segle XIII.

Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 612 (amb data de 19 de juliol del 1058).

Convencio castrí de Cleriana

Conveniencia facta inter domnum Andream, abbatem cenobii Sancti Cucuphatis, et inter quandam feminam, nomine Maiamborgs, que fuit uxor quondam Geralli Mageri, filiosque eius Petrum et Poncium de castra Cleriana et eius castellania vel eius terminis, nota sit omnibus et manifesta. Manifestum est enim quod predictus Gerallus tenuerit prefatum castrum Cleriana cum sua castellania et cum omnes suos terminos per manum domni Guitardi, quondam abbatis, qui dudum prefato prefuit cenobio, et iuraverit Sancto Cucuphato et predicto abbati ex eo fidelitate; et quia potestatem ei daret de predicto castro quantascumque vices ille requireret et honorifice observaret ei semper omnia quod ad opus prefati cenobii predictus abba retinuit, dominicaturam, scilicet terrarum hac vinearum et aeclesie ipsius presbiteratum, terciam quoque partem omnium decimarum et terciam partem de ipsos placitos, simulque et de causis lexivis terciam partem. Parvi pendens enim postmodum idem Gerallus iusiurandum, transgressus est sacramentum, et arripiens omnia prescripta violenter in proprio iure retinuit, diuque in hac presumpcionis audacia persistens ad ultimum divino percussus verbera ex hac vita decessit. Successit autem in eius loco Remundus, filius eius, qui, quandiu vixit, paterno corruptus errore, eandem violenciam, sicut eius pater, retinuit, sed et ipse antequam ad perfecte aetatis perveniret annos, Dei iudicio in prelio vulneratus interiiit. Remansit post hec prefata mulier viduata marito aque orbata filio simili modo in eadem pertinacia persistens.

Condolens autem prefatus abbas Andreas tandiu, protelatam tam iniustam violenciam, interpellavit domnum Remundum comitem et domnam Almodim comitissam magnisque precibus semel et bis atque tercio eorum postulavit clemenciam, ut tam longo tempore perpetrata iniustam tortitudinem ad rectitudinem reformarent et iusticiam facerent. Qui, quamvis diu facere distulerint, multimodis tandem pulsati precibus, convenerunt super hac questione ad placitum et ante eos exhibuit prefatus abba idoneos testes, qui fuerunt parati testificare omnem convenienciam, quam predictus abba Guitardus fecit cum Mager, patre predicti Geralli, et qualiter idem Mager et postmodum predictus Gerallus, eius filius, iusiurandum transgressi sunt et violenter prefato

cenobio omnia prefata tulerunt et in proprio iure retinuerunt. Recognoscentes domnus comes et domna comitissa iniuste factam violentiam et iustam esse prefati abbatis petitionem, decreverunt prefatum castrum Cleriana, cum sua castellania, cum omnes suos terminos, in proprio iure Sancti Cucufatis reformare, quod ita, Deo ministrante, fecerunt.

His ita perhactis domnus comes et domna comitissa, miserati gemitus prefate mulieris vidue et parvulorum eius filiorum, rogaverunt prefatum abbatem ut concordaret cum ea de predicto castro, quatinus illa et illi teneant eum ad honorem et servicium Sancti Cucuphatis et prefati abbatis vel successorum eius. Ad preceptum namque et consilium domni Remundi comitis et domne Almodis comitisse conveniunt vel concordant inter se predictus abba et prefata Maiamborgs femina de ipso castro Cleriana et eius castellania atque eius terminos, scilicet, ut teneat illa, dum vixerit, in servicio et fidelitate Sancti Cucufatis et prefati abbatis vel successorum eius et cuncte congregaciones monachorum prefati cenobii, eo modo et tenore, ut prefata mulier fidelitatem iuret de predicto castro et de eius castellania sive de eius terminos Sancti Cucuphatis et predicto abbati et potestatem ei donet absque ulla excusacione de predicto castro quantascumque vices ille requisierit, aut cum forsfetura, aut sine forsfetura.

Similimodo castellanus, qui modo est de predicto castro, nomine Ricardus, manibus se comendet prefato abbati et fidelitatem ei iuret de predicto castro et de eius castellania atque de eius terminos et, ut potestatem ei donet, absque ulla excusacione, de predicto castro quantascumque vices ille requisierit, aut cum forsfetura, aut sine forsfetura. Et si predictus castellanus mortuus fuerit, alius quem illa aut filii eius prefati miserint, simili modo mox ut castrum acceperit, manibus se comendet prefato abbati vel successoribus eius et fidelitatem atque potestatem donandi de predicto castro quandocumque requisitus ab eo fuerit iuret.

Post mortem vero predicti mulieris simili modo filii eius prefati Petrus et Poncius teneant predictum castrum Cleriana et eius castellania, simul cum suis terminos, et manibus se comendent prefato abbati et fidelitatem atque potestatem similiter iurent, et omnis posteritas eorum post eos, similiter faciat. Quod si forte predictus abba mortuus fuerit, simili modo predata Maiamborgs et predicti filii eius comendacionem et fidelitatem atque potestatem, sicut supradictum est, faciant illis omnibus qui in prefato cenobio abbates illi successerint. Presbiteratum namque aeclesie de prefato castro solide et integre, absque ulla inquietudine retineat semper prefatus abba vel eius successores in proprio iure Sancti Cucufatis, terciam aetiam partem omnium decimarum atque terciam partem de cunctis placitis sive terciam partem de omnibus causis lexivis et dominicaturam terrarum ac vinearum, sicut cunctis nota est. Baiulos autem prefati abbatis et presbiterum,

qui aecclesiam tenuerit vel omnes qui in eius dominicatura stant vel steterint, nullus ex eis placitare aut ullomodo distringere audeat, nec aliquam execucionem vel violenciam, set nec ullam iniuriosam molestiam eis inferre presumant, et nullus ex eis de predicto castro guerram concitet, aut comoveat, sed etsi predictam alicubi fecerint in eodem castro, non adducant nec aliquis ex ibi habitantibus aliquid ex facta preda comparare audeat.

Prefatus namque abba infra portam prefati castri, in quo loco idem ipse elegerit, domum sibi ad habitandum construat, nec aliquis ei nullomodo contradicat, et nullus cavallarius in prefato castro alodium comparare audeat sine consilio prefati abbatis vel successorum eius. Castellanus namque prefatus, qui modo est, vel qui ei successerit, semper prefato abbati vel successoribus eius hostem faciat cum cavallariis qui de predicto castro fuerint et cum hominibus ibi habitantibus; terminos autem predicti castri qui, in quibuslibet partibus stricti et minvati sunt, placitando et exercendo prefato abbati sacundum posse adiutorium impendant, ut ad directum revertatur.

Hec autem omnia suprascripta ego predicta Maiaborgs inviolabiliter me tenere promitto et iure iurando confirmo.

Actum est hoc XIII° kalendas augusti, anno XXVII° regni Enrici regis.

(*Senyal*) Bernardus, levita et monachus, qui hoc scripsi die et anno quo supra.

324

[c. 1057, octubre, 4]

El comte Ramon Berenguer I de Barcelona presenta greuges contra el comte Guillellem II de Besalú.

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 35 s.d.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2.191. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 496.

Istae sunt querelae quas habet domnus Remundus comes de Guillelmo, comite Bisuldunensi. In primis querelat se iam dictus Remundus comes de predicto Guillelmo comite, scilicet, quia iam dictus Guillelmus comes fuit homo predicti Remundi comitis et iuravit ei fidelitatem et ut non acuntasset nec desfidasset eum unquam, nec ipse, nec per suos missos vel missum; et convenit ei hoc insuper per scriptu[ra]m. Et super hoc predictus Remundus comes dedit ei suum avere, quod dedit ad illum. Et predictus Guillelmus comes acuntavit iam dictum Remundum comitem et cavalcavit in suam terram et fecit ibi malefacta. Et iam dictus Guillelmus comes convenit iam dicto Remundo comite ut misisset pignoras ad illum et

non attendit illi. Et convenit illi reddere cartam de Fenestras et de Coltort et non reddidit ei illam. Item misit ei ostaticos per decem milia solidos et dimisit eos illi incurrere. Et convenit illi ut si aliquis de ipsis ostaticis moreretur, misset alium in loco ipsius; et est unus de ipsis ostaticis mortuus et non misit alium in loco eius. Item predictus Guillelmus comes prius quam acuntasset iam dictum Remundum comitem locutus est quomodo predictus Remundus comes perdidisset suam onorem et suos homines, et locutus est etiam prius quam eum acuntasset ut fecisset illum venire ad suam domum et aprehendisset ibi eum et fecisset eum redimere. Item querelat se iam dictus Remundus comes de iam dicto Guillelmo comite de fortedas quas ipse et sui homines habent factas in frontera de sua terra. Item querelat se iam dictus Remundus comes de iam dicto Guillelmo comite quia dedit illi suam cognatam in uxorem, cum suo avere, et convenit ei iam dictus Guillelmus comes per scripturam qualiter eam teneret et haberet et non attendit nec tenuit ei. Item iam dictus Guillelmus comes misit in plivio comitissam, uxorem iam dicti Remundi comitis, per quingentos solidos per unumquenque annum ad Pontium, comitem Imporitanensem, et dimisit eam incurrere.

325

[c. 1057, octubre, 4]

Ramon Berenguer I i Almodis, comtes de Barcelona, renuncien a les querelles que mantenien contra Guillem II, comte de Besalú, per haver repudiat Llúcia, germana d'Almodis, a qui ja havia rebut per esposa, i per altres causes. També defineixen els pactes i les garanties que el comte Guillem els va lliurar. Retenen, però, en penyora la tinença dels castells de Finestres i Colltort, que el comte Guillem té per Ramon Berenguer I. Així mateix, Guillem defineix les querelles i els pactes que tenen i es compromet a destruir tot el que ha construït al castell de Vilademuls després d'encomanar-se al comte de Barcelona. Si no ho fa, Ramon Berenguer I podrà aixecar un castell a la muntanya de Guialbes, que haurà de destruir si Guillem fa el mateix amb el de Vilademuls.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 5 s.d.

Ed. MONSALVATJE, *Notícies històriques*, XV, doc. 2.194. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 499.

Et propter has convenientias superius scripte [...] pignora suprascripta predictus Remundus comes et Almodis comitissa faciunt finem cum iam dicto Guillelmo comite, sine engan, de omnibus querelis quas habebant de illo usque ad hanc diem. Scilicet de Lucia, quam ei dederant in uxorem, cum illorum avere, sive de omnibus

aliis causis quas habebant querelatas ad eum sive de omnibus illis convenientiis vel pignora quas predictus Guillelmus comes convenit et misit transacto tempore iam dictis Remundo comite et Almodi comitissae, exceptus ipsam tenedonem de castris duobus de Fenestras, cum ipsa castellania, quam iam dictus Guillelmus comes apprehendit per manum iam dicti Remundi comitis, et excepto castro Coltort, cum omnibus rebus pertinentibus ad eum, quos predictus Guillelmus comes tenet per manum iam dicti Remundi comitis, et exceptus ista convenientia prescripta et excepto sacramento quod predictus Guillelmus comes iuravit iam dicto Remundo comiti. Et iam dictus Guillelmus comes similiter facit finem iam dicto Remundo comiti et Almodi comitissae, sine engan, de omnibus querelis quas habebat de illis, et definit eis omnes illas convenientias, sine engan, quas habebant factas ad illum. Item convenit predictus Guillelmus comes iam dicto Remundo comiti ut faciat destruere de ipsa forteda de Vila de Muls tantum quantum habuit ibi factum de ipso die quo predictus Guillelmus comes se comendavit iam dicto Remundo comiti usque ad hanc diem, de isto die dominico primo veniente usque ad octo dies, et postea ibi refactum non sit.

Et si hoc non fecerit predictus Guillelmus comes, iam dictus Remundus comes faciat castrum quale melius potuerit in puio de Ecclesias Albas, sine marrimento et ira iam dicti Guillelmi comitis. Et convenit iam dictus Remundus comes Guillelmo iam dicto comiti quod si facit castrum in Ecclesias Albas, non donet eum ulli homini nec feminae qui sit de terra iam dicti Guillelmi comitis, nec ille, nec homo nec femina per eum, nec dimitat acquirere eum per aliquem hominem vel per feminam. Et postquam Remundus predictus comes habuerit castrum condirectum in puio de Ecclesias Albas, quod illa ora in antea quantum predictus Guillelmus comes fecerit destruere de ipso castro de Vila de Muls sive in longum sive in latum sive in altum, tantum faciat destruere predictus Remundus comes de ipso castro de puio de Ecclesias Albas. Si vero predictus Guillelmus comes fecerit destruere totum ipsum castrum de Vila de Muls, Remundus predictus comes similiter destruat totum ipsum castrum de puio de Ecclesias Albas.

Hoc fuit factum in presentia Gauceberty, vicecomitis de Castelnovo, et Guillelmi Dalmaci vicecomitis et Petri Ameli, et Gaucefredi Dalmaci et Arnaldi Iohannis, et Remundi Ademari et Bernardi Iohannis, et Petro Remundi et Bernardi, fratri sui, et Remundi Arnaldi et Guillelmi Odonis. Et ex parte comitis Remundi: Poncii Geraldi vicecomitis et Eneas, et Umberto Odonis et Berengari Ermengaudi, et Adalberti Guitardi et Remundi Guillelmi de Montecadan, et Guillelmi de Clarmont et Guillelmi Seniofredi de Luciano, et Berengari Bernardi et Berengari abbatis, et Mir Foget et Fulco Ermengaudi, et Remundo Guifret d'Olost et Bernard Remundo, et Berengari archilevite et fratri suo Reiambal.

326

1057, desembre, 7. Besalú

Davant els seus homes, el comte Guillem II de Besalú reclama a Ramon Adalbert els alous que té a la parròquia de Sant Andreu de Serinyà, a les viles de Bosquerós i Murlos, al comtat de Besalú, però Ramon Adalbert s'hi oposa. Amb la mediació de Pere Ramon i Bernat Ramon s'arriba a un pacte pel qual Ramon Adalbert dona un mul al comte i al seu germà Bernat, que evacuen els alous.

A ACG, pergamins segles IX-XII carp. 2, doc. 58.
Ed. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 279.

Pateat omnes tam presentis quam futuris quali[et] venit Guilielmus comes in Bisilduno ante suos homines, id sunt Petroni Raimundi et Bernardo Raimundi et Bernardo Adalberti et Raimundo Ademari et Guilielmo Mironi et aliis pluris. In istorum presentia petivit Guilielmus supra dictus comes ad Raimundo Aialberti ipsos suos alodios quod ille abet et tenet in comitatu Bisildunensi, in parrochia de Sancti Andree de Siriniano, intus in villa Bosceronos vel in eius termines et in villa Murlos vel in eius termines.

Et prescripto Raimundo Aialberti voluit ostendere suas voces in placitum de Guilielmo comite vel de prescriptos hominibus, unde iam dictos alodes abet et tenet. Et propter hoc venit Petro Raimun et Bernard Raimun et miserunt se in placito inter Guilielmo comite et Raimun Aialberti et fecerunt pacis pactum inter illos. Et Raimundo Aialberto donavit mulo I ad iam dicto Guilielmo comite per consilium de Petro Raimun et de Bernardo Raimun, per hoc quod iam dicto Guilielmo comite se evacuasset de prescriptum alodium in potestate de prescripti Raimundo Aialberti vel posterita illorum.

Et ego prescripto Guilielmo comite et fratri meo Bernardi evacuamus nos de prescriptos alodios et definimus eos [in p]otestate de prescripti Raimundo Aialberti vel filiis suis vel posterita illorum, sine illorum engan, ut de ista ora in antea securi et quieti permaneatis omnique tempore, ut nec nos nec ullus de prosapia nostra inquietare presumpserit prescriptum alodium. Et qui hoc inrumpere voluerit componat vobis predictum alodium in duplo et in antea ista evacuatione firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista scriptura evacuatione VII idus decembris, anno XXVII regni Henrici regis.

+Guilielmus, Sig+num Bernardi frater predicto Guilielmo comite, qui ista evacuatione fecimus et firmavimus et firmare rogavimus.

Sig+num Petro Raimundi. Sig+num Bernard Raimun. Sig+num Bernard Adalbert. Sig+num Guilielmo Mironi.

SSS Segarius presbiter, qui ista evacuatione scripsi et sub SS die et anno quo supra.

327

[1057]

Ramon Ademar es posa en penyora i potestat de Ramon Berenguer I de Barcelona amb els dos castells de Finestres i les seves castlanies i pertinences, i promet que li lliurarà tots dos castells si el comte Guillem II de Besalú incompleix els acords i el jurament que li ha prestat, amb la condició que li prometi que no el desposseirà d'aquests béns.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer IV, carp. 41, apèndix, núm. 10.

B ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer IV, carp. 41, apèndix, núm. 10 dupl.

Ed. CODOIN, IV, doc. 136. CONSTANS, *Diplomatari*, doc. 76. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 29.

Incloem aquest document perquè està relacionat amb el conflicte que va enfrontar els comtes Guillem II de Besalú i Ramon Berenguer I de Barcelona. Vegeu els documents 324 i 325, datats el 4 d'octubre de 1057.

Notum sit omnibus quia sub ista convenientia intrat Remundus Ademari in pignora in potestate Remundi, comitis Barchinonensis, cum duobus castris de Fenestris et omnes illorum castellanias et pertinenciis, tali modo quod si Guilelmus, comes Bisuldinensis, non attenderit ipsas conveniencias quas convenit ad prescriptum comite Remundum et ipsos sacramentos quod ei fecit non tenuerit et infra sex menses, sicut scriptum est in ipsa convenientia, ea omnia quod ei forsfecerit et transgressus fuerit non emendaverit, supradictus Remundus comes, libenti animo illi non perdonaver[it i]psas emendas de illas forsfacturas, ego Remundus Ademari suprascriptus post primos sex menses transactos qui in ipsa convenientia resonant, infra XL dies quod Remundus predictus comes me comonuerit per se aut per suos missos vel missum ut ad illum tendam cum predictos castros, ego predictus Remundus Ademari ad prescriptum comitem Remundum entendre cum predictos castros et eorum castellanias et podestadiu illum en faré et tales sacramentos ad illum en juraré quales alios suos homines iurant ei de alios suos castellos et de suos honores, ita ut Remundus iamdictus comes iuret ad me Remundum suprascriptum ut iamdictos castros non tollat mihi nec tollere faciat et istum sacramentum faciat eum mihi per unum meum similem. Et si suprascriptas convenientias fuerit comonitas et supradictas forsfacturas fuerint emendatas aut perdonatas, ego predictus Remundus Ademar de predictas pignoras non exire dum vivus fuerit predictus Re-

mundus et ego vixero. Et si predictas pignoras incurrerint sicut suprascriptum est cum predictos castro et eorum [chastellania] et pertinencias, ad prescrip[tum Raimundum comitem] en tendré et podestadiu l'en faré. Hec omnia suprascripta ego Remundius Ademar si l'atendré et tendré ad iamdictum Remundum comitem, sine suo enganno et sine sua decepcione.

328

1058, febrer, 5. Saderra

En presència de Vives, clergue i veguer de Besora, i altres personatges, a la porta de l'església de Sant Marcel de Saderra, a Orís, es dirimeix un conflicte que enfronta els sacerdots i parroquians d'aquesta església amb Duran i els seus fills per un alou que va ser del sacerdot Ató. Per decisió judicial, Duran i els seus fills evacuen l'alou a l'església i els seus sacerdots.

AACV, cal. 6, doc. 262.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1164.

Manifestum sit cunctis militantibus christianis tam presentibus quam futuris quomodo motum fuit placitum altercacionis inter sacerdotes Sancti Marcelli et parochianis coram Durandus vel filiis suis, id est Iaucifredus et Datoni et Galindus et Leopardus et Richel, filie eius, in comitatu Aussonense, locum scilicet Sederrensi, pre foribus ecclesie Sancti Marcelli que est sita in eodem locho. Contendebant igitur iamdicti de quodam alodio quod est in eodem locho quod fuit de condam Atoni sacerdoti, qui fecit ipsam ecclesiam dedicare, et ipsum alodium est prope ipsam ecclesiam. Post aliquanto autem tempore predictus Durandus vel filiiis suis voluerunt disrumpere hoc pactum a potestate sacerdotes et parochianium et in iure prefati Durando vel filiis suis propria lite firmari, sicuti et fecerunt. Quapropter hoc placitum celebrantes in presenciam Vivani, clerici et vicarii Bisaurensi, et Ermemiri sacerdoti et Adalbert Guilielmi et Brocardi et Bernardus Amati et Raimundo subdiachoni et Guilielmus Andries et Odoni, prolis Moratoni, et Petrus et Adaleidis femine aliorumque quoque multorum quorum nomina subterius sunt adsignata, requisivit ergo iamdictus Vivani Bisaurensi scripturam quare petebat predictus Durando vel filiis suis hoc quod dicebat et ita expresum et signo puntato firmatum inaderat. Ad hec autem predictus Vivani talem dedit sentenciam: ut predictus Durando vel filiis suis recuperasset in potestatem ecclesie Sancti Marcelli sive ad sacerdotes ipsum alodium quod est suprascriptum, quantum terminavit Ermemirus sacerdos et Seniofredi et aliorum multorum bonorum hominum videntibus a multis hominibus seu parochianis.

Nos vero iamdicti Durando et Iaucifredi et Datoni et Galindus et Leopardus et Riquelli femine evachuamus nos de ipsum alodium suprascriptum quod fuit de condam Atoni sacerdoti in potestatem ecclesie iam meminite sive in potestatem eiusdem sacerdotes, ita ut ab hodierno die et tempore securi et quieti teneatis et possideatis tam vos quam posterii vestri ad faciendum quecumque placuerit. Si quis hoc dirumpere voluerit quinas auris libras componat et deinceps hec scriptura inviolata permaneat.

Actum est hoc I^e nonas februarii, anno XX° VII° Henricii regis.

S+gnum Durando, S+gnum Iaucifredi, S+gnum Dato, S+gnum Galindo, S+gnum Leopardi, S+gnum Riquell, qui hanc evachuacione fecimus et firmavimus et firmare rogamus.

+ Ermemirus presbiter SSS. S+gnum Adalbertus Guilielm, cognomento Canudi. S+gnum Brocard. S+gnum Bernardus. S+gnum Guilielmus Andrias. S+gnum Odoni. S+gnum Seniofredi. S+gnum Petrus. S+gnum Adaleid. S+gnum Vitalis. S+gnum Riguallus. S+gnum Suniarrii.

Raimundus subdiachonus sub SSS scripsit.

329

1058, juny, 29

Giscafred de Castellví i la seva esposa, Adelaida, demanen la readmissió del seu fill Guillem a la comunitat de canonges de la seu de Barcelona, de què ha estat expulsat. Guillem té una segona oportunitat amb el benentès que si torna a incomplir les normes serà expulsat definitivament. A més, si es donés aquest cas, els pares haurien de renunciar als alous que van lliurar com a dot a la comunitat quan Guillem hi va ingressar.

A ACB, perg. 1-2-874.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 963.

Omnibus notum sit hominibus quomodo Giscafredus Castrivetuli et coniux eius, Adaledis nomine, miserunt, favente domno Gisliberto pontifice et universo sibi subdito canonicorum conventu, filium suum Guilielmum clericum in Canonicam Sancte Crucis Sancteque Eulalie et dederunt quandam partem sui alodii ipsi Canonice propter immissionem filii sui in eandem Canonicam, sicut continetur in scriptura donacionis, quam ab eis prefatus presul et canonici prescripte Canonice acceperunt. Accidit autem postmodum, exigentibus culpabilibus predicti Guilielmi meritis, ut a collegio et a communi societate fratrum exorsieret, quem quidem erat eius pravitas cunctis honerosa, quam nemo ceterorum tolerare valebat. Interea predicto Guilielmo penitudinem pro culpis

quas commisit gerente et genitore eius atque genitrice precibus prefatum presulem et cunctum canonicorum cetum exorantibus, receperunt eundem Guilielmum secundo in societate communi fratrum sicut prius, asserentibus patre eius et matre atque poscentibus cum eodem pariter Guilielmo ut, si prelocutus filius illorum talem culpam vel facinus ibidem commiserit, unde iudicetur recte foras eici debere, ipse Guilielmus extraneus a collegio canonicorum fiat et in gradum pristinum numquam redeat, et hereditatem paternam, quam predicta Canonica consecuta est illius causa, nullatenus postmodum recipiat. Pater vero eius et mater [...] si ita contigerit, sicut dictum est, hanc hereditatem evacuant in iure prefate Canonice atque consignant sive definant, ita ut frato tempore nullo modo eam requirant nec ipsi nec homo nec femina vel homines vel feminae propter eos.

Actum III iulii kalendas, anno XXVIII regni Henrrici.

S+ Giscfredi, S+ Adaledis feminae, nos hanc securitatem et evacuacionem atque consignacionem facimus et firmamus et testes hanc firmare rogamus.

S+ Guilelmus clericus. S+ Giriberto Quiricus. S+ Reimundus Geriberto. S+ Bernart Giscafret.

330

[c. 1058, juliol, 1]

El tribunal que formen Guifré, arquebisbe de Narbona, Guislabert, bisbe de Barcelona, Berenguer Guifré, bisbe de Girona, Guillem Guifré, bisbe d'Urgell, Berenguer, vescomte de Narbona, Guillem de Montpeller i Amat Eldric emet sentència sobre els greuges que Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, té de Mir Geribert pel castell d'Olèrdola i els seu termes i delmes, per altres béns i drets que Mir ha usurpat i per altres danys.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 38 s.d.

B ACA, Reial Patrimoni, BGC, vol. 1, f. 35r-40v. Còpia feta vers 1320.

Ed. CARRERAS, *Lo Montjuïc*, ap. 19. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 523.

[Notum sit] omnibus hominibus, tam presentibus quam futuris, qualiter habuit querelas domnus Remundus, comes Barchinonensis, et Mironis Geriberti, et misit ibi iudices, id sunt, Guifredum archiepiscopum et Guilbertum episcopum, et Guilielmum episcopum et Berengarium episcopum, et Berengarium vicecomitem et Guilielmum de Montpestler et Amatam Eldrici. Qui iudices predicti iudicaverunt de prima querela quam dixit predictus comes, id est, de ipso castro de Olerdola cum suo termino et cum suis decimis: quod quantum diminutum et strictum et peioratum est de predicto termino et decimo, predictus Miro reintegrare et

recuperare debet, sicut erat illa die quando venit predictum castrum in potestate Mironis, quando comes eum illi dedit.

Et iudicaverunt de ipsis franchedis quae sunt intra terminum predicti castri: quod ille quae venditae fuerunt cum consilio Mironis et consensu postquam predictus comes mandavit predicto Mironi ut non dimitteret vendere predictas franchedas, predictus Miro recuperare eas debet ex integro ad potestatem predicti comitis, sicut erant illa die quando venditae fuerunt.

Et iudicaverunt de aliis franchedis quae sine consilio vel consensu Mironis venditae fuerunt: ut predictus Miro apprehendat eas potestative et reducat eas ad potestatem predicti comitis, sicut erant illa die quando venditae fuerunt. Et si predictus Miro per suam forciam et factum non potuerit predictas franchedas reportare, sicut erant illa die quando venditae fuerunt, predictus comes adiuvet predictum Mironem ad recuperandum predictas franchedas.

Et iudicaverunt de illa francheda quam predictus Miro comparavit: ut si supradictus Miro probare potuerit quod predictus comes definierit eam illi sine illa convenientia quam predictus comes dicebat, predictus Miro debet eam habere. Et si predictus Miro probare non potuerit, iam dictus comes debet eam habere liberam in sua potestate.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsos avers sanctorals quos predictus Miro et sui cremaverunt et predati sunt aut per forciam albergaverunt: predictus Miro ita debet emendare omnia ista malefacta, sicut omnes iuraverint qui perdidit sua.

Et iudicaverunt predicti iudices de illis omnibus franchedis quae sunt in Valles: ut predictus Miro sic emendet omnia malefacta que predictus Miro et sui omnes fecerunt in iam dictis franchedis, sicut omnes de iam dictis franchedis iuraverint perdidisse suas res per Mironem et suos. Et malum quod predictus Miro et sui fecerunt in ipsis franchedis per adde de ipso comite, iam dictus Miro sic emendet, sicut omnes iuraverint qui perdidit suas res. Et iam dictus Miro emendet ontam predicto comiti.

Et iudicaverunt predicti iudices predictas franchedas de Vales: predictus Miro non debet eas habere et retinere nisi cum mercede predicti comitis.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipso devedament de Eraprunnan: ut iuret Miro et uxor sua manibus quod ipsum devedament quod filius Mironis et sui omnes fecerunt de predicto castro Eraprunnan predicto comiti Remundo et suis nunciis non fuit factum per eorum consilium neque per eorum ingenium. Et predictus Miro debet miterre suum filium Bernardum et suos homines qui fecerunt prescriptum devedament, cum eorum armis et equis que ibi habebant, in potestatem predicti comitis ut, salva vita et eorum membris, faciat predictus comes suam voluntatem de eis, si Miro potestativus est aut esse potest de predicto filio

aut de predictis hominibus. Et si Miro potestativus non est de predicto filio neque de predictis hominibus, iuret prescriptus Miro quod potestativus non est nec esse potest de predicto filio neque de predictis hominibus neque fecit ullum malum ingenium quo perderet potestatem de predicto filio et de predictis hominibus, ut non faceret directum de predicto filio et de predictis hominibus predicto comiti de iam dicto devedament postquam iudicatum fuit. Et predictus comes, si voluerit, faciat averamentum per sacramentum quantum damnum evenit ei et quantum expendit de suo propter predictum devedament. Et predictus Miro emendet sicut comes averaverit. Et si predictus comes noluerit facere sacramentum et noluerit facere batallam de predicto sacramento de iam dicto Mirone, Miro predictus donet decem milia solidos predicto comiti, valentes CC^{as} uncias auri Barchinonensis monetae. Et sic sit finitum predictum devedament predicto Mironi et uxori suae et predicto filio suo et suis hominibus a predicto comite. Et si predictus comes noluerit accipere iam dictos decem milia solidos et fecerit batallam de predicto sacramento de predicto Mirone, si nuncius Mironis victus fuerit aut extraxerit se de predicta batalla, predictus Miro componat in duplo iam dictos decem milia solidos, valentes quadringentas uncias auri Barchinonensis monetae, et finiat comes predictum devedament iam dicto Mironi et uxori sue et filio suo et suis hominibus. Et supradicta batalla siat facta cum scuto et bastone. Et ipsa batalla siat facta per duos caballarios que unquam non combatessen batalla iurada cum scuto et bastone.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsam pariam de Ispania unde predictus comes se querelavit de iam dictum Mironem: quod predictus Miro debet iurare manibus quod predictus comes non perdidit predictam pariam neque onorem de Ispania per consilium neque per ingenium neque per stabilimentum de predicto Mirone. Et similiter debet iurare predictum sacramentum uxor predicti Mironis.

Et iudicaverunt predicti iudices de nunciis Mironis qui iverunt in Ispaniam de quibus fecit querelam comes: ut iurent quia sarracenis non dixerunt ullum damnum de predicto comite. Et si comes fecerit batalla de hoc sacramento de cavallarius Mironis qui iuraverit victus fuerit, comes accipiat iusticiam de eo. Et si cavallarius Mironis vicerit, comes finiat ei predictam querelam.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsa octava de Olerdola: si comes probaverit quo conventu miserit eam in potestate de Mironi predicti et Miro non atendit predictum conventum, predicta octava libere revertatur ad comitem. Et si comes noluerit probare, Miro faciat sacramentum manibus quo comes donaverit ei predictam octavam et habeat eam si fecerit.

Et prescripti iudices iudicaverunt predicto Mironi ut portet ariscaram ieiumini de vino predicto comiti tot diebus quot duraverit hostis, postquam dixit se non facere escoltguetam.

Et iudicaverunt de decimis ecclesiae Pacis: ut legibus iudicarentur a iudicibus predictae decimae.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsa malefacta quae Miro fecit Renardo Guillelmi et illis cavallariis qui cum eo ibi erant ad ecclesiam Sancti Saturnini: quod si Renardus potuerit probare per omnes qui vidissent et audissent quando predictus Renardus voluit dare fideiussorem aut ostaticos de se aut de hominibus qui ibi erant cum eo predicto Mironi quando predictus Miro requirebat Bernardum Bernardi, iam dictus Miro debet emendare omnia mala et onta quae fecit iam dicto Renardo. Et illis cavallariis qui erant inibi cum eo ad predictam ecclesiam et illi qui iuraverint no se'n deved tornes per videntem unum eis.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsa querela quam prescriptus comes fecit de alodio quod fuit Dalmaci Isarni: quia si ille conventus verus fuerit quem comes dicebat Dalmacium convenisse sibi, prescriptus comes debet habere alodium et Miro debet recuperare precium; quod si iste conventus verus non fuerit et iam dictum alodium erat in baiulia comitis, et comes, aut per se aut per suum nuncium, prius dixit Mironi ut non compararet predictum alodium et postea predictus Miro comparavit illud, similiter debet recipere precium et comes debet habere alodium.

Et iudicaverunt prescripti iudices de querela quam Guillelmus Bernardi de Odena fecit pro uxore sua de castro Sancti Martini, cum suo termino: ut illa querela per legem iudicaretur a iudicibus et directa esset predictae uxori suae. Et iudicaverunt quod si filius Mironis, cum suis hominibus, ivit per mandatum sui patris cum Guillelmo, episcopo Ausonensi, in onorem Guillelmi Bernardi, predictus Miro emendet ipsa mala quae predictus filius et sui fecerunt in onore predicti Guillelmi. Et hoc emendet propter dictum plivid in quo stabat cum eo, et sic fiat ista emenda ut cavallarii Mironis qui fecerunt ista malefacta recognoscant quantum malum fecerint in onore predicti Guillelmi, et illi emendent illud, aud Miro per eos, et iurent se nihil amplius fecisse.

Et postquam hoc iudicium fuit iudicatum a predictis iudicibus, prescriptus Miro nichil fecit de predicto iudicio iam dicto comiti, set comes eum pacifice sustinuit et suos plivios quos predictus Miro dedit iam dicto comiti per XX milia solidos super hoc iudicium noluit ducere ad encorredan, set eum sustinebat iam dictus comes ut posset habere predictum Mironem bonum in suo servicio. Et predictus comes expectavit iam dictum Mironem per sex annos postquam predictum iudicium fuit iudicatum a prescriptis iudicibus cogitans ut predictus Miro se meliorasset ad servitium iam dicti comitis et comitisse, et ut predicti comes et comitissa honorifice retinerent iam dictum Mironem, sicut homo retinere debet suum bonum hominem. Et in istis sex annis predictis iam dictus Miro et uxor sua et illorum filii et illorum homines infriegerunt ei iam dictum iudicium quod prescripti iudices iudicaverunt

de ipsis franchedis de Vales, et emparaverunt eas et albergaverunt et placitaverunt et comparaverunt sine grato et voluntate iam dicti comitis et comitisse. Et dum haec predictus comes et comitissa adhuc pacifice sustinerent et multa alia malefacta que predictus Miro et sui faciebant iam dictis comiti et comitissae, venit predictus Miro et uxor sua et filius illorum Bernardus et petierunt a Guilelmo, episcopo Ausonensi, honorem iam dicti comitis ad dampnum predicti comitis et uxori sue et filiorum suorum.

Tunc predicti comes et comitissa, hoc audito, penituit eos tantum tacuisse et expectasse meliorationem iam dicti Mironis et uxori sue et filiorum illorum, redierunt a Chamarasa, ubi tunc erant iam dicti comes et comitissa, in placitis magnis in partes de Hyspania et de magnos achaptas et examplaments de terra et de mobile ad opus de iam dicto comite et comitissa et de gente christianitatis statim ut hoc audierunt, cum magna dolore, dimiserunt omnes illos placitos tam magnos et redierunt a Chamarasa. Et propter hoc deffidaverunt Bernardum Mironis quia volebat acaptare honorem de iam dicto comite et comitissa ad damnum illorum et eorum filiorum a Guilelmo, episcopo Ausonensi, sub nomine de seneschalcia de predicto episcopo Guilelmo. Postea vero predicti comes et comitissa miserunt suos nuntios ad Mironem Geriberti qui tunc erat in Tortuosa. Et nuntii fuerunt Berengarius abbas et Guilelmus Bernardi, qui dixerunt ad iam dictum Mironem ex parte comitis et comitissae ut venisset eis facere directum in Barchinona. Et iam dictus Miro venit a Tortuosa in Barchinona ante comitem et comitissam iam dictos. Et comes et comitissa iam dicti dixerunt ipsas querelas quas habebant de predicto Mirone et de uxore sua et illorum filiis vel hominibus.

In primis querelavit se iam dictus comes de iam dicto Mirone de prescripto iudicio quod non fecit ad eum. Tunc Miro dedit fideiussores iam dicto comiti et comitisse per XX milia solidos ut omnem prescriptum iudicium fecisset ei ad illum placitum vel placitos quando predicti comes et comitissa ei mandaverint.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone de ipso fevo qui fuit de Gondeballo, quem predictus Miro tenebat sine dono comitis predicti et sine suo grato.

Item querelavit se predictus comes de Mirone iam dicto de ipsas franchedas de Vales, quia postquam fuit iudicatum quod predictus Miro non habuisset predictas franchedas sine mercede comitis, ipse Miro et sui illas postea imparaverunt et albergaverunt et espletaverunt et placitaverunt et de ipsis placitis habuerunt quod comes inde deberet habere, et de ipsas franchedas ipse Miro postea comparavit et sui homines similiter de ipsas franchedas postea comparaverunt.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone de noveletads de fortedas quas ipse et sui tenent, que fuerunt facte de morte Remundi Borrelli comitis usque nunc.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone de ipsa turre de Calles et de ipso alodio quod Guilelmus ibi tenet, quia predictus Miro et sui tulerunt ipsam turrem et ipsum alodium ad comitem et ad suos, et habuit inde predictus Miro et sui quod comes et sui deberent habere inde.

Item querelavit se prescriptus comes de iam dicto Mirone et de uxore sua et de filio suo Bernardo de acapte et de convenientia ad acaptar honorem iam dicti comitis ad damnum iam dicti comitis et uxoris sue et filiorum suorum.

Item querelavit se iam dictus comes de hominibus prescripti Mironis, qui placitaverunt dampnum iam dicti comitis et predam de sua honore.

Item querelavit se iam dictus comes de hominibus predicti Mironis, qui occiderunt Guillelmum Guadalli.

Item querelavit se iam dictus comes de hominibus iam dicti Mironis, qui occiderunt et espedaverunt homines suos et alios flagellaverunt et testa fregerunt, et de suos pistoros, quos illi tonderunt.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone quia predictus comes per fer-i directum ad illum de Oliba Seniuldo et de fratre suo Remundo et ipse noluit recipere, set chavalchavit super eos et fecit eis magna malefacta.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone, qui stabilivit quomodo fuit esderochada domus Remundi Guifredi et Amatus Eldrici tunc erat in servitio comes.

Item querelavit se iam dictus comes de filio et hominibus iam dicti Mironis, qui asalierunt Guillelmum Borrelli et fecerunt ei magna malefacta.

Et predictus Miro, auditis his querelis prescriptis, dedit fideiussores per XV millia solidos iam dictis comiti et comitissae ut directum fecisset eis de predictis querelis ad ipsum placitum vel placitos quos prescripti comes et comitissa ei mandaverint.

Tunc predicti comes et comitissa helegerunt unam de predictis querelis, id est, ipsam querelam de ipsas franchedas de Vales, quas predictus Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines emparaverunt et albergaverunt et placitaverunt et comparaverunt et toltas et acaptas ibi fecerunt.

Postquam iudicatum fuit in supradicto iuditio a prenominitis iudicibus quod predictus Miro non deberet habere et retinere iam dictas franchedas nisi cum mercede predicti comitis. Et predicti comes et comitissa elegerunt ibi iudices, id est, Guilbertum episcopum et Guillelmum episcopum, et Berengarium episcopum et Pontium comitem, et Pontium vicecomitem et Remundum vicecomitem, et Dalmatium vicecomitem et Umbertum Odonis, et Remundum Ademari et Remundum Arnalli et Artallum Guadalli.

Et prescripti iudices iudicaverunt: quod illa omnia que predictus Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines emparaverunt et per arberga haprehenderunt

et acaptaverunt et tulerunt et comparaverunt et de placitis habuerunt in predictis et de predictis franchedas de Valles postquam iudicatum fuit, quod iam dictus Miro non deberet habere et retinere predictas franchedas sine mercede iam dicti comitis, predictus Miro recognoscat ipsos emparaments et ipsa omnia que ipse Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines habuerunt de ipsa arberga et de ipsos acaptas et de ipsas toltas et de ipsas compras et de ipsis placitis de iam dictas franchedas. Et iuret predictus Miro manu propria, si predictus comes recipere voluerit illud sacramentum, quod nec ipse Miro nec sui iam dicti amplius non habuerunt nec haphrederunt nec emparaverunt de predictas franchedas nisi quantum ipse Miro recognoverit. Et postea emendet iam dictus Miro haec omnia supradicta in duplo predicto comiti. Et postea predictus Miro et uxor sua et filii eorum definiant predictas franchedas iam dicto comiti. Si vero iam dictus comes noluerit credere hoc sacramentum per predictum Mironem, ipse Miro faciat istud sacramentum per unum chaballarium qui non se'n vetet inde tornas. Et prius quam iam dictus comes aprehendat illud sacramentum de predicto caballario Mironis, predictus Miro mittat pignoras de terra in potestatem comitis iam dicti, valentes tantum quantum valent prescriptas franchedas de Valles, quas ipse comes ei querelat. Et predictus Miro tali modo mittat ipsas pignoras in potestatem comitis iam dicti ut si ipse caballarius Mironis victus fuerit de predicta batalla, iam dictus Miro faciat ipsam emendam iam dicto comiti, talem qualem cum eo invenire potuerit cum sua mercede. Et si predictus Miro extraxerit se de predicta batalla et de iam dicta emenda, predictas pignoras incurrant in potestatem comitis iam dicti. Si vero chaballarius comitis victus fuerit de predicta batalla, iam dictus comes haphrederat prescriptam emendam de iam dicta doblaria et comes emendet ipsa malefacta que caballarius Mironis haphrederit in ipsa batalla, et postea iam dictus Miro et uxor sua et filii illorum definiant iam dictas franchedas predicto comiti sine engan.

Et prescriptus Miro, cum audivisset hoc iudicium de ista sola querela iam dicta de predictas franchedas de Vales prius quam alias querelas que sunt superius scripte iudicassent predicti iudices, venit ad mercedem comitis predicti et comitisse. Et rogavit ipse Miro iam dictam comitissam et Guilbertum episcopum et ceteros barones ut invenissent placitum et finem inter se et iam dictum comitem, ita ut unquam amplius ulla inimicitia non remansisset inter iam dictum comitem et comitissam iam dictos et Mironem prescriptum.

Tunc predictus Miro et uxor sua perferiren per iam dictam comitissam et per Guilbertum episcopum et per alios barones ad iam dictum comitem istum placitum, hoc est, quod ipse Miro iam dictus de uxor sua et Bernardus et Gondeballus filii illorum dimisissent ad iam dictum comitem ipsum fevum comitale quod tenuit Gondeballus et habuit per comitem; et similiter

dimisissent illi predicti ad iam dictum comitem ipsas franchedas de Vales; et predictus Miro et uxor sua et filii illorum predicti dedissent ad iam dictum comitem et comitissam ipsum chastrum de Port, cum ipso alodio quod ibi abebant, ad proprium alodium de iam dicto comite et comitissa; et fecissent de iam dicto chastro de Porto, cum predicto alodio, chartam, sine engan, ad iam dictos comitem et comitissam. Et predictus Miro et uxor sua misissent pignoras in potestatem comitis predicti et comitisse quod ipsam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales similiter fecissent eam facere ad alios filios illorum cum etatem habuerint, et fecissent eis firmare ipsam chartam, sine engan, quam prescriptus Miro et uxor sua et Bernardus et Gondeballus filii illorum fecerint ad iam dictum comitem et comitissam de predicto chastro de Port cum predicto alodio. Et quod predictus Miro fecisset directum ad iam dictum comitem et comitissam de Guilelmo Guilelmi de Calles et de ipsa turre de Calles, cum ipso alodio quem Guilelmus tenet ibi. Et quod predictus Miro et uxor sua et Bernardus filius illorum se iachissent de ipso acapte quod fecerunt vel convenerunt ad facere de Guilelmo, episcopo Ausonensi, de honore predicti comitis quam predictus Guilelmus episcopus tenet per iam dictum comitem. Et quod nec ipse Miro nec uxor sua nec Bernardus fillius illorum nec ullus alius de eorum filiis fecissent ullum achapte adhuc de Guilelmo episcopo predicto de honore quam predictus Guilelmus episcopus tenet per iam dictum comitem sine licentia et voluntate iam dicti comitis et comitisse. Et quod predictus comes ita habuisset et retinuisset ipsos emparaments de ipsas franchedas de Penedes et fuerunt comparate sicut comes predictus fecit scribere cum Mirone Geriberti predicto. Et ut iam dictus Miro fecisset habere ad comitem illud quod scriptum erat quod comes inde haberet de ipsas franchedas predictas de Penedes. Et ut iam dictus Miro stabilisset ipsum chastrum de Olerdola cum consilio et voluntate de iam dictis comite et comitissa. Et postea, si placeret comiti iam dicto, definissent ad iam dictum Mironem predicti comes et comitissa omnes alias prescriptas querelas et omnes iudicios suprascriptos, et prescriptus comes et comitissa donassent ipsam ecclesiam Sancti Petri de Bigas et ipsam ecclesiam Sancti Petri de Palazdaries ad iam dictum Mironem et uxorem suam et illi filio illorum cui iam dictus Miro et uxor sua dimiserint ipsum chastrum de Montbui.

Et comes predictus respondit quod ipse nichil voluisset de alodio predicti Mironis nec de suis chastris, set solum directum fecisset illi de predictis querelis et de predicto suo fevo quem tenuit Gondeballus.

Tunc predicta comitissa et Guilabertus episcopus et ceteri barones rogaverunt prescriptum comitem ut recepisset hoc placitum predictum de parte Mironis iam dicti et uxori sue et filiorum suorum, et retinuisset suum bonum hominem et

non menasset eum a poder de iam dictis iudiciis vel querelis prescriptis. Et comes credidit consilium iam dicte comitisse et Guilaberti episcopi et aliorum baronum qui inde rogabant eum, et fecit iam dictum placitum cum iam dicto Mirone et uxore sua Guilia, sicut iam dicti Miro et uxor sua peroferiran ipsum placitum ad iam dictum comitem.

Et predictus Miro et uxor sua Guilia fecerunt ipsam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales ad iam dictos comitem et comitissam. Et ipse Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictum comitem et comitissam ut similiter fecissent facere predictam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales ad Bernardum et ad Gondeballum, filios suos, usque ad illum diem iovis qui erat primus de illo die dominica in antea quando istum placitum fecerunt inter se comes et Miro predicti. Et Miro et uxor sua predicti convenerunt ad iam dictum comitem et comitissam ut usque ad predictum diem iovis misissent pignoras in potestatem comitis predicti et comitisse quod ipsam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales fecissent facere ad alios filios suos cum etatem habuerint. Et iam dictus Miro et uxor sua dederunt et iachierunt ipsum chastrum de Port, cum ipso alodio quod ibi habebant, ad iam dictos comitem et comitissam, ad illorum proprium alodium. Et iam dictus Miro et uxor sua convenerunt ad iam dictum comitem et comitissam ut predictum donum et iachidonem de predicto chastro de Port, cum predicto alodio, similiter fecissent facere ad iam dictum Bernardum et Gondeballum, filios illorum, iam dictis comiti et comitisse, sine engan, usque ad prescriptum diem iovis. Et iam dictus Miro et uxor sua convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut ipsi ambo et Bernardus et Gondeballus, filii eorum, fecissent et firmassent chartam de predicto chastro de Porto, cum predicto alodio, ad iam dictos comitem et comitissam, sine illorum engan, usque ad prescriptum diem iovis. Et iam dicti Miro et uxor sua convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut ipsam chartam de chastro de Porto fecissent firmare ad alios filios illorum cum etatem habuerint. Et iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut impignorassent illis hoc ut, cum venerint ad etatem alii sui filii, firment predictam chartam, sine engan, iam dictis comiti et comitisse.

Item predictus Miro et uxor sua convenenerunt ad iam dictum comitem et comitissam quod directum fecissent ad eos de Guilermo Guilelmi de Calles et de ipsa turre de Calles, cum ipso alodio quem ibi tenet predictus Guilelmus. Et predictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut ipsi ambo et Bernardus, filius illorum, se iachissent de ipso achapte quod fecerunt vel convenerunt ad facere de Guilermo, episcopo Ausonensi, et de honore predicti comitis, quam predictus Guilelmus episcopus tenet per predictum

comitem. Et quod nec ipse Miro nec uxor sua Guilia nec Bernardus, filius illorum, nec ullus alius de eorum filiis fecissent ullum acapte adhuc de Guilelmo episcopo predicto de honore quam Guilelmus episcopus tenet per iam dictum comitem, sine licentia et voluntate iam dicti comitis et comitisse.

Item predictus Miro convenit ad iam dictum comitem et comitissam ut fatiat habere ad illos illud quod scriptum est quod comes habeat de ipsos emparaments de ipsas franchedas de Penedes que fuerunt vendite, sicut comes predictus fecit scribere cum Mirone predicto.

Item convenit iam dictus Miro et uxor sua ad iam dictos comitem et comitissam ut stabiliant ipsum chastrum de Olerdola cum consilio et voluntate de iam dictis comite et comitissa.

Item predicti Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut ipse Miro et uxor sua et filii eorum Bernardus et Gondeballus iurent fidelitates et adiutorios, et faciant afidaments ad iam dictos comitem et comitissam et ad illorum filios quales illi predicti comes et comitissa meliores et securiores viderint ad eorum opus et de illorum filiis. Et predictus Bernardus Mironis prius quam hanc fidelitatem fatiat vel sacramentum prescriptum sit homo comitis et comitisse. Et Gondeballus, frater eius, similiter sit homo comitis et comitisse prius quam prescriptum sacramentum eis faciat.

Et iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt item ad iam dictos comitem et comitissam ut similiter comendent eis alios filios illorum. Et ipsi filii, cum ad etatem venerint, faciant ad iam dictos comitem et comitissam ipsas fidelitates vel sacramentos quos prescriptus Bernardus Mironis vel Gondeballus, frater eius iam dictus, fecerint ad eos vel ad illorum filios.

Item iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut mittant eis pignoras de terra quales meliores viderint ut se possint optime fidare in prescriptis sacramentis vel fidelitatibus de iam dicto Mirone et de uxore sua Guilia et de filiis illorum iam dictis, ita ut illi prescripti Miro videlicet et uxor sua et filii illorum optime teneant et atendant iam dictas fidelitates vel sacramentos ad iam dictos comitem et comitissam omni tempore; et obtime atendant eis prescriptas convenientias et ut afidare faciant ad Remundum Esimberti ipsum chastrum de Eraprunnano ad predictos comitem et comitissam et illorum filios; et ut predictus Remundus Esimberti iuret fidelitatem iam dictis comiti et comitisse; et ut predictus Miro et uxor sua Guilia et filii illorum sint adiutores ad predictos comitem et comitissam ad tenere et ad habere et deffendere et guerregare omnem illorum honorem, sicut est scriptum in ipsa convenientia quod est scripta inter iam dictum comitem et comitissam et predictos Mironem et Guilliam, et sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos prescripti Miro et Guilia et filii illorum iuraverunt ad prescriptos comitem et comitissam.

Et super has omnes predictas conventiones quas iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut optime et fideliter attenderent eas ad illos, iam dicta Guilia, uxor predicti Mironis Geriberti, comendavit se manibus iam dicto Remundo comiti et prescriptae Almodi comitisse. Et prescripti comes et comitissa super hoc, ut obtime et fideliter attenderent ad eos predictus Miro et uxor sua Guilia omnes prescriptas conventiones, fecerunt finem cum eis de illis aliis omnibus querelis et iudiciis prescriptis, exceptus illis prescriptis querelis quas iam dictus Miro et uxor sua habent conventas ad reindirigere et ad atendere ad predictos comitem et comitissam et illorum homines, sicut superius scriptum est in prescriptis conventionibus de iam dicto Mirone et de uxore sua Guilia. Et exceptus illa fidelitate quam iam dictus Miro et uxor sua Guilia debent attendere et habere ad iam dictum comitem et comitissam et ad illorum filios. Et exceptus ipsos sacramentos quos iam dictus Miro habet factos ad iam dictum comitem, ipse et uxor sua Guilia. Et exceptus ipsos sacramentos quos iam dictus Miro et uxor sua Guilia habent conventos ad facere ad iam dictos comitem et comitissam, sicut superius scriptum est. Et exceptus ipsas potestates et staticas de ipso chastro de Olerdola et de ipso chastro de Eraprunna. Et exceptus ipsas hostes et chavalgadas et servitios que iam dictus Miro et uxor sua Guilia et filii illorum debent facere et atendere ad iam dictos comitem et comitissam et ad illorum filios.

Et iam dictus comes super hoc, ut predictus Miro et uxor sua Guilia et filii illorum attenderent et facerent prescriptas omnes convenientias ad iam dictos comitem et comitissam fideliter et sinceriter et sine illorum engan, prescriptus comes Remundus dedit per fevum iam dicto Mironi Geriberti et uxori eius Guilie prescripte, et illo filio illorum cui predictus Miro et uxor eius Guilia dimiserint chastellum de Montbui, ecclesiam Sancti Petri de Bigas simul cum ipso fevo comitale qui intra terminos iam dicte ecclesie est, quod Gondeball[us de Besora tenet ad feudum] de comite; et ecclesiam Sancti Stephani de Palazdaries, simul cum ipso fevo comitale quod est intra terminum iam dicte [ecclesie quem teneret prescriptus Gonde]ballus per comitem; et omne fevum comitale quod est intra terminos parrochie Sancti Felicis de Chudinas et Sancti Mathei de Mo[ntbui et Sancte Marie] de Calles, excepta ipsa parrochia de Calles cum suis pertinentiis omnibus, que dictus comes ibi tenet, et Sancte Eulalie de Oroncana [et Sancti Genesii de] Amennola, et Sancti Andree de Samalucio et Sancti Iuliani de Liciano.

Et reti[nuit] prescriptus comes in dicto dono omnia prata [et pascua] et exitus et regressus et omne adempra[mentum] quod ibi retro habuerunt omnes [homines] de franchedis que sunt de flumine Lubrichato [usque ad collum] de Sabadell et de termino de comitatu de Ausona usque ad ipsa mare, excepta ipsa laboratione de iam dicto fevo.

Item prescrip[ti comes] et comitissa dederunt per fevum iam dicte Guilie, uxori predicti Mironis, ill[um] honorem comitalem quam prescriptus Miro tenet per m[ercedem] iam dicti comitis et comitisse. Et comendaverunt ad predictam Guiliam ipsos chastros de Olerdola et de Eraprunnano simul [et] sicut comendaverant eos iam dicti comes et comitissa ad prescriptum Mironem Geriberti.

331

1058, juliol, 1

A causa dels greus delictes comesos contra l'autoritat comtal (culpam maximam) i la reparació corresponent que han imposat els jutges (iudicata maxima emendacio), Mir Geribert, la seva muller, Guisla, i els seus fills Bernat i Gombau donen al comte Ramon Berenguer I de Barcelona i la seva esposa, Almodis, el castell del Port, al peu de la muntanya de Montjuïc, al territori de Barcelona.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 240.

B ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 50 a-c. Còpia de final del segle XII.

Ed. MARCA, *Marca Hispanica*, ap. 251. CARRERAS, *Lo Montjuïc*, ap. 25. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 295. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 524.

In nomine Domini. Ego Miro Geriberti et uxor mea Guilia femina et filii nostri Bernardus et Gondeballus simul in unum donatores sumus vobis domno Reimundo Berengarii comiti et dominae Almodi comitissae. Manifestum est enim quia propter culpam maximam quam contra vos comisimus fuit nobis iudicata maxima emendacio quam vobis fecissemus quam nullo modo secundum quod conveniebat facere potuimus propter suae magnitudinem gravedinis. Propter predictam vero culpam et propter emendationem ipsius culpe, per hanc scripturam donationis nostre damus vobis ipsum castrum quod dicunt Portus, quod est in territorio Barchinonensi, a parte occidentali praedictae urbis, ad calcem Montis cuiusdam qui vocatur Iudaicus, in marinis littoribus. Accidit autem mihi Mironi per vocem parentum meorum et mihi Guiliae feminae per meum decimum sive per comparationem tam mihi quam viro meo, et mihi Bernardo per dimissionem avunculi mei Fulconis et per vocem parentum meorum, et mihi Gondeballo per vocem similiter parentum meorum sive aliis quibuscumque vocibus. Habet autem terminum praedictum castrum a parte orientali in colle de Inforcatis, a meridiana quoque parte in ipso mari, ab occidua in alveo Lubricati, a parte vero circii in ipsa strata qua pergitur de Inforcatis ad Sanctam Eulaliam de Provinciana. Quantum istis terminis concluditur prenominate, quod ego Miro et uxor mea et filii nostri habebamus in prefato loco

et tenebamus per nostrum proprium alodium ad ipsum diem quo tradidimus in potestatem vestram praenominatum castrum Portus totum integerrime, vobis damus et de nostro iure in vestrum dominium et potestatem tradimus, cum terris pariter et vineis, pratis et pascuis, triliis et viridiariis, aquis, cum ingressibus simul et egressibus eorum, ut faciatis exinde quodcumque vobis placuerit ad vestrum plenissimum proprium propter emendationem ipsius culpa quae superius scripta est. Si vero nos donatores aut utriusque sexus homo dirumpere vel dimovere in aliquo voluerimus aut voluerit hanc donationem, nullatenus valeamus aut valeat, set componamus aut componat vobis hoc omne in triplum cum omni sua immelioracione. Et postmodum hoc donum et doni istius scriptum valorem obtineat perpetuum omne per evum.

Facta carta donationis kalendas iulii, anno XXVIII regni Henrici regis francorum.

+ + Mirone, Sig+num Guiliae femine, S+ Bernardi levite, Sig+num Gondeballe Mironis, nos pariter hanc donationem fecimus et firmavimus et testes hanc subscribere et firmare rogavimus, nihilque ad opus nostrum in predicto castro neque in predictis omnibus suprascriptis retinuimus, set totum integerrime secundum quod hic scriptum est praefatis principibus dedimus, exceptus ipso alodio Sanctae Crucis Sanctaeque Eulalie sedis, quod tenemus per fevum domnii Gisliberti pontificis.

+ Guislibertus, gratia Dei episcopus +.

Sig+num Bernardus Amati. Udalardus vicecomes. Sig+num Amatus Eldrici. Sig+num Adalbertus Guitardi. Sig+num Remundus Ermenardi. Sig+num Berengarius Guadalli. Sig+num Fulcone Ermengaudi. Sig+num Remundus Guilelmi. Sig+num Guilelmus Bernardi de Odena. Sig+num Petrus Mirone. Isarnus. Sig+num Gilie femine uxorem condam Mironis.

Sig+num Bellihominis, cognomenato Gerallus, levita, exarator et (*Senyal*) sub die et anno prefixo.

332

1058, octubre, 12

Després de moltes disputes, i davant un tribunal que presideix Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, Udalguer Guifré defineix a Andreu, abat de Sant Cugat del Vallès, diverses propietats que posseeix a Cercitulo (Sant Vicenç de Vallarec) i el feu que el clergue Mir, oncle d'Udalguer, tenia per l'abat. Exceptua de la definició l'alou de Rubí, que l'abat dona a Udalguer en feu mentre visqui perquè faci servei al cenobi. Udalguer també presta jurament de fidelitat al monestir i l'abat.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 155, f. 46v-47r. Còpia del segle XIII.

C ACA, Monacals, pergs. Sant Cugat, núm. 272a. Còpia del segle xv.

Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 613.

De Cercitulo et ruvira eiusdem

Nota sit omnibus et manifesta diffinitio, que facta est inter domnum Andream, abbatem, et Udalgarium Guifredi. Manifestum est enim quia ex multis accidentibus causis fuerunt inter eos querimonie et molestaciones, sed quamvis diu protelata sit inter eos grandis contencio, accidit tandem, ut illorum placitum veniret ante donnum Raimundum comitem. In eius namque presentia et aliorum nobilium virorum subterius nominandorum definivit idem Udalgarius prefato abbati omnes querelas quas vel iuste vel iniuste de eo habebat et in eodem loco comendavit se illi manibus atque exvacuavit se in eius potestate, de ipsas mansiones de Certitulo, cum ipsa ruira et cum omni illo alodio, quod ibi est, vel de omni mobile, quod ibi fuit vel est, sive de omnibus alodiis, vel de omni fevo que Miro clericus habebat vel tenebat per manum prefati abbatis eo die quo factus est monachus, excepto illud quod idem Miro per alodium tenebat in Rivo Rubio, quod donat domnus abas predictus prefato Udalgario, ut teneat per fevum, dum vixerit, in servitio Sancti Cucuphatis et predicti abbatis vel successorum eius.

Presentes autem fuerunt in hoc placito: Amatus Uldrici, et Remundus Mironis, Pretrus denique abas cenobii Sancte Cecilie, et Gerbertus Ugonis, et Oliba Remundi, et Guillelmus Remundi, Amatus namque Gauzfredi, et Miro Guillelmi monachi, aetiam Dalmatius, nepos predicti abbatis, et Stefanus, et Guifredus, et Bernardus, et Guillelmus, et Amatus, Remundus namque Riculfi, et alius Guillelmus Remundi, et Gonmarus atque Carbonellus.

In istorum namque et aliorum multorum ibi consistencium ego predictus Udalgarius diffinio et exvacuo me libenti animo et bona voluntate, nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, de omnibus alodiis et de omni fevo, sive de omnibus rebus mobilibus que fuerunt predicti Mironis, avunculi mei, eo modo sicut supra insertum est, in potestate Sancti Cucuphatis predicti et domni Remundi predicti comitis atque in potestate domni Andree predicti abbatis et omnium monachorum prefati cenobii.

Actum est hoc IIII° idus octobris, anno XXVIII° regni Enrici regis.

S+m Udalgarii, qui hanc diffinitionem vel evacuationem firmavi, et si aliquid ex his deinceps requirere temptavero, componam omnia predicta in duplo.

Petrus abas (*Senyal*). S+m Miro presbiter. S+m Bertran. S+m Berengario Suniarii. S+m Raimundo Riculfo.

Bernardus, levita et monachus, qui hanc deffinitionem rogatus scripsi cum litteris rasis in ultimo versu et in eo qui est super ultimum.

Iuro ego, Udalgarius, filius qui fui de Berta domna, femina, quia de ista hora in antea fidelis ero ad Sanctum Cucufatem et ad te Andream abbatem, senioremeum, de tua honore et de tuo corpore, et de membris tuis, sicut homo debet esse fidelis ad suum bonum senioremeum, cui manibus se comendat per fidem, sine engan, per Deum et ipsos sanctos.

333

1059, abril, 18. Barcelona

En presència dels jutges Guillem Marc i Ramon Bonfill i un conjunt d'homes i dones, a la ciutat de Barcelona els germans Ramon Guifré i Guifré resolen les seves diferències, derivades probablement de l'herència paterna i materna i d'acords previs incomplets.

A ACB, perg. 1-4-346.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 988.

Anno XXVIII regni Henrici regis, per eum diem dominicum quando ca[ntatur] Evangelium «Ego sum pastor bonus», in presencia Guilelmi Marchi [...] et Reimundi Bonifilii, similiter iudicis, et domini Dalmaci Ger[iberti] et Adalberti presbiteri, et Reimundi Guitardi et Guilielmi Doniu[...], [Er]mengaudi Bernardi et Gaucefredi Vitalis atque Companni tuo [...] et Bonefilii Seniofredi, et unius militis predicti Reimundi iudicis [atque Ber]nardi Amati et Eriballi ac Neviae, sororis Guifredi clerici, [...]li atque aliorum multorum utriusque sexus hominum, fuerunt Reimun[di Gui]fredi et Guifredus, uterque fratres, in ospicium prefati Guifredi, quod [est in ter]meni de civitatis Barchinone, intus in solario iam dicti A[...]. Et ibi ante supra scriptos homines [sed] prelocutus Reimund[i Guifre]di reddidit et dimisit iam dicto fratri suo Guifredo ea ama[...] Guifredus olim definierat aut aliquando dederat predic[to Rai]mundo, tam ex suo fevo quam ex alodiis atque mobilibus rebus, iam fato Gui[fredo] debitis voce suorum parentum, et ex fructibus qui exierunt ex i[llis] alodiis a tempore obitus illorum parentum, rupto illo scrip[...]cuacionis, quod prefatus Guifredus fecerat pretaxato fratri [...] iniuste definicionis. Et hoc sit factum eo tenore et modo ut, placitando et videndo iudicia et scripturas eorum patris et matris, tantum unusquisque habeat quantum successione illorum parentum iuste sibi poterit vindicare.

S+ Dalmacius sacer. Adalbertus sacer et clericus. S+ Reimundus. S+ Ermegardus. S+ Compan levite. S+ [...]. S+ Nevie femine. S+ Eriballus.

S+ Arlovinus sacer, qui hoc scripsit cum litte[r]is super positis die et anno quo supra.

334

[c. 1060, abril, 14]

Cinc jutges que han nomenat el comte Ramon Berenguer I de Barcelona i la comtessa Almodis —el bisbe Guislabert de Barcelona, Amat Eldric, Bernat Amat, l'abat Berenguer i Miró Ricolf— i tres més que ha nomenat Ramon Miró de l'Aguda —el comte Artau I de Pallars Sobirà, Pere Miró i Dalmau Isarn— sentencien sobre el conflicte que totes dues parts mantenen sobre la senescalia. Els jutges estableixen com a solució un duel judicial amb escut i bastó entre dos cavallers que representin les parts.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 40 s.d.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 556.

Iudicaverunt iudices quos elegerunt domno Reimundus comes et domne Almodis comitisse sive Remundus Mironi, id sunt, ex parte comitis et comitisse, domnus Guilabertus episcopus et Amatus Eldrici et Bernardus Amati et Berengarius abbas et [M]iro Riculfi, et ex parte iam dicti Remundi Mironis, Artallus comes et Petrus Mironi et Dalmacius Isarni.

Hi predicti iudices iudicaverunt pariter quod si predictus [Rem]undus Mironis a tort acontavit supradictum comitem Remundum et a tort desfidavit supradictam comitissam, non habet directum in illorum senescalia. Et si comes et comitissa predicti voluerint recipere, predictus Remundus Mironi expiet se manu sua propria quod predictum comitem Remundum non acontavit a tort nec predictam comitissam non desfidavit a tort. Et hoc sit sine tornas. Et si predicti comes Remundus et comitissa noluerint credere ac recipere sacramento de manu propria iam dicto Remundo, ipse predictus Remundus Mironi faciat facere predictum sacramentum per unum suum caballarium qui non se devetet inde tornas et qui umquam non fecisset batalla iurata cum scuto et baston. Et si predicti comes Remundus et comitissa miserint tornas, faciant hoc per unum illorum caballarium qui umquam non fecisset batalla iurata cum scuto et bastone.

Et si predictus Remundus Mironi se extraxerit de supradicto iuditio aut si predictus suus caballarius victus fuerit de predicta batalla, relinquat iam dictus Remundus ipsam senescalciam et defenescat eam in potestatem comitis et comitisse et de Amato Eldrici. Et ipsum avere quod habuit predictus Remundus per donum comitis Remundi et comitisse postquam adquisivit illorum senescalia reddat eis totum, exceptus ipsum quod iuraverit manu sua propria quod habeat eis servitum. Et ad istum sacramentum non mittant tornas nec comes Remundus predicto nec comitissa. Et si comes et comitissa predicti receperint sacramentum

quod iam dictus Remundus Mironi fecerit manu sua propria, ternet in illorum hominatico et fidelitate et recuperet predictam senescalciam ita sicut tenebat eam ad illum diem quando ceperunt ire in ipsa oste unde reversi sunt ex ripa fluminis Iberi. Et si nuncius predicti Remundi Mironis vicesit predictam batallam aut comes et comitissa predictis noluerint mittere tornas contra ipsum nuncium de predicto Remundo Mironis, similiter, sicut supradictum est, ternet in hominatico et fidelitate de supradicto comite et comitissa et recuperet iam dictam senescalciam sicut superius dictum est et in super faciat directum ad comitem predictum et comitissam de illas rancuras unde habet illis datas fidancias ad iudicium de supradictos iudices. Et hoc sit factum sicut superius scriptum est ex utraque parte sine engan.

335

1060, agost, 10

Berenguer Bernat de Pedra, Ramon Amat i el seu oncle Guillem Amat defineixen a Berenguer, abat de Sant Cugat del Vallès i bisbe de Barcelona, i els monjos d'aquest cenobi tot el que els disputen pels drets del difunt Udalguer i el seu germà Geribert Bonuç a la dominicatura de Sant Feliu de Castellar (Sant Feliu del Racó). A canvi, el bisbe i abat i els monjos els lliuren setze unces, i a Ramon Amat, també dos masos, que haurà de retenir de per vida i deixar després a un fill que sigui clergue o monjo del monestir.

A ACA, Monacals, pergs. de Sant Cugat, núm. 280.
Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 623.

Hec est noticia difinitionis vel evacuationis quam Berengarius Bernardi de Petra et Raimundus Amati et Guillelmus Amati, avunculi eius, fecerunt Sancto Cucuphati ac Berengario, Barchinonensi episcopo et abbati Sancti Cucuphatis, et cunctis monachis eiusdem loci.

In nomine Domini. Nos prelibati Berengarius Bernardi, scilicet ac Raimundus et Guillelmus definimus et evacuamus Domino Deo et Sancto Cucuphato ac vobis domno Berengario, episcopo et abbati eiusdem cenobii, vel cunctis successoribus vestris, totum quod vobis querebamus per voces Udalgarii, condam, ac Geriberti Bonucci, fratris eius, in Sancti Felice de Castelar vel in eius terminis, ita ut non liceat nobis nec ulli hominum [per] nos ab hac die vel deinceps interpellare vos aut successores vestros de his que in eadem dominicatura querebamus per voces iam dictas. Quod si fecerimus, aut aliquis, homo per [nostrum m]alum ingenium,

cuncta, que a vobis accepimus pro ac difinitione, reddamus Sancto Cucuphati sine ullo contrarietatis obstaculo.

Nos igitur predicti Berengarius, episcopus ac abbas Sancti Cucuphatis [et mona]chi eiusdem loci, dedimus vobis iam dictis difinitionibus uncias XVI auri Valencie, in res valentes, pro hac difinitione quam nobis fecistis. Et insuper nunc tibi Raimundo Amati pre[liba]to donamus mansum Sancti Laurencii de ipsa Muntada, qui est in Castelar, cum pertinenciis suis, sicut tenebat Raimundus Cherucius, cum molendinis qui ibi sunt, et cum insulis que in circuitu sunt, et alium mansum Sancti Cucuphatis, cum terminis suis, que vocant ad ipsas Arenas cum taschis Sancti Aciscli. Hec omnia tibi tantum Raimundo Amati damus, ea conveniencia, ut tu teneas in vita tua et post obitum tuum remaneant uni ex filiis tuis qui sit clericus aut monachus Sancti Cucuphatis, et post illum revertantur omnia cum meliorationibus suis in iure et dominio Sancti Cucuphatis et Sancti Laurencii, et non liceat tibi neque filio tuo aliquid de eisdem mansis alicui homini dare per fevum, aut vendere vel comutare.

Actum est hoc IIII° idus augusti, anno I^o regnante Philipo, rege.

S+m Berengarii Bernardi de Petra. S+m Raimundi Amati. S+m Guillelmi Amati.

Petrus levita, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

336

[1031-1060], setembre, 14

Ramon, fill de Sunifred d'Avinyó, que després de la mort de Ramon Ermemir té en batllia els béns i la filla del difunt, lliura a Sunifred Bet, aquesta filla de Ramon Ermemir, amb el castell de Guardiola, a Avinyó, i l'alou que el difunt tenia dins els termes d'Avinyó, a canvi de quatre unces d'or i el compromís de casar-la amb un dels seus tres fills. Ramon i Sunifred Bet acorden també que si la noia mor abans del casament, Sunifred Bet o un dels seus fills donarà a Ramon quatre unces d'or més i l'alou restarà propietat del pagador. Sunifred Bet rebla l'acord jurant fidelitat a Ramon i prometent-li que no li arribarà cap dany del castell de Guardiola.

A ACV, cal. 6, doc. 1124.

Ed. *ORDEIG, *Catedral de Vic*, doc. 1205.

In Dei nomine. Ego Reimundus, prolis Seniofredi de Avinioni. Manifestum est enim quia [post mor]tem Reimundi Ermemiri omnia quod ipse Reimundus condam possidebat, [una cum filia sua] [...] evenit in meam bailiam; et postea

accepimus consilium ego prescriptus Reimundus Seniofredi et Eriball Witard ut predictam filiam Reimundi condam supradicti mite[...] [...] Seniofredi, cognomento Beth, cum ipsum castrum de Gordiola et omnibus suis terminis et alaudibus quod ipse Reimundus condam abebat et tenebat infra terminos de Avinioni XV a[...] [...] accepit hoc consilio. Accipio ego Reimundus Seniofredi suprascriptus de te Seniofredo Beth quatuor uncias auri et mitto in tua potestate omnia hoc sicut supras[scriptum est in] tali conveniencia ut de ipsos tribus filios que abes, ipse qui vivus fuerit accipiat uxorem suprascriptam filiam Reimundi. Et si ipsa ante obierit, dedisses michi [quatuor uncias] auri et abuisses predictum alaudem ad tuum proprium. Et si tu Seniofret ante obieris, ipse tuus filius qui michi dedisset quatuor uncias auri ipse abeat prescr[iptum alaudem]. Quapropter ego Seniofredus, cognomento Beth, ut omne hoc suprascriptum firmam abeat roborem iuro ego Seniofredus ut de ista ora in anta fidelis ero ad te Reimundo Seniofret si[ne enganno] et malo ingenio et sine ulla decepcione, et de ista Gordiola non te advenerit nulli damnum et si necesse tibi fuerit erit tibi ad sufferendum in terras et e [...] [...] tuos. Et si abueris prolem de tua uxore Adalindis similiter ei faciebo si de te minus venerit. Et si non abueris prolem, ad ipsum cui tu relinqueris ips[um iuramentum] similiter ei faciebo in hoc ut suam in veritate ut hoc me non tollat nec de hoc me tollat nec ad meos infantes.

Actum est hoc XVIII kalendas oct[obris, anno] [...] Enrici regis.

Sig+num Reimundi Seniofredi, qui hoc rogavi scribere et firmo et firmare rogavi. Sig+num Eriball Witard. Sendredus SSS. Bonofilio sacer SSS.

Oliba sacer, qui hoc scripsi cum literis superpositis ubi dicit «quatuor» et «iuro ego», sub SSS die et a[nno quo supra].

337

1060, octubre, 2

Davant el bisbe Guislabert, l'escrivà Ponç, el jutge Guillem Marc, molts homes bons i altres homes i dones, Bonfill Odesind, actuant en nom de la seva esposa, Sança, es presenta per reclamar al bisbe Guislabert, el prepòsit Vivà i els homes instal·lats al voltant de l'església de Sant Salvador de Polinyà els edificis i alous del lloc, que, segons que afirma, van ser dels pares de la seva esposa. El prepòsit i els homes del lloc ho neguen i sostenen que l'espai al voltant de l'església, delimitat per un mur, pertany a la sagrera. El jutge els demana testimonis, i Vivà i els homes del lloc en presenten que declaren que durant més de trenta anys els homes del lloc han posseït tot el que hi ha al voltant de l'església, a l'espai de la sagrera. A l'últim, Bonfill i Sança renuncien a les seves reclamacions.

A ACB, perg. 1-1-2358.

B ADB, carp. 3B, perg. 363. Còpia.

Ed. ALTURO, *L'arxiu*, doc. 76. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1013.

Condiciones sacramentorum ad quarum hordinacione residebat Guilla-
berto pontifice et Poncio sacerdote, scriptore, et Guilelmo Marcho iudice, in
presencia multorum bonorum virorum, nobilium et mediocrum, id sunt, Adal-
berto Guitardo et Berengario Remundi, de castrum Barberano, et Remundi
Seniofret riorubensi et Maier Odesindi et Mironi Amalrici et Guilelmus, fratri
suo, et Guilelmus Arnalli de ipsa Ruvira, et Remundi Richulfo et Gaucbert Odger
et Gaucbert Remundi et Remundi Mironi de Sancta Maria, et Mironi Godmar et
Isarn Sanla et aliorum multorum hominum ex parte subterius adnotati. In su-
pra dictorum namque presencia et aliorum multorum virorum hac mulierum,
corum nomina scribere longum est, mota fuit causacio inter Bonifilio Odesindo,
agens vicem uxori sue Sancia, et Guilaberto pontifice et Vivano preposito cete-
risque hominibus qui habentes in circuitu ecclesie Sancti Salvatoris domos sive
aliquid edificia.

Dicebat namque prescriptus Bonifilius et querellabat et requirebat quod ipsos
domos et ipso alodio, qui est in circuitu predictae ecclesie Sancti Salvatoris, suum
proprium alodium deberet esse per vocem uxori sue prescripte per scriptura,
quia alodium proprium fuit matri sue et parentum suorum. Ad hanc querellam
respondens Vivanus, prepositus Cannonice Sancte Crucis, et aliis hominibus qui
abent domos in circuitu ecclesie, quia in hoc quod requirebat predictus Bonifilius
per vocem uxori sue predictae, non erat ita suum, sicut ille dicebat, sed usque
ad ipso vallo antico, qui fuit in circuitu ipsa ecclesia, et quantum ipso vallo in
circuitu ipsa ecclesia continebat, omnia ab integrum deberet esse ab integrum,
sacrariam Sancti Salvatoris absque ulla diminucione. Predictus autem iudex
requisivit a predictus prepositus Vivanum et ad ipsos homines qui possessores
sunt aut aliquid tenent in circuitu predicta ecclesia, si possent comprobare quia
ita fuisset verum, sicut ipsi dicebant sive per scripturas ostendere.

Ipsis autem in suis responsis dixerunt: «Nos autem non abemus scripturas de
hoc quod nobis requiritis, sed parati sumus per viridicos testes comprobare, quia
amplius quam triginta annos vidimus et audivimus quia quantum infra ipsos
vallos anticos in circuitu ipsa ecclesia continet, omnia ab integrum debere esse
sacrariam Sancti Salvatoris, et tenuerunt ipsos homines qui ibi aliquid tenuerunt
per directum et sacrariam predicti altaris». Predictus autem iudex, audiens hec
que preponebant predictos homines et prepositus, dixit eis et iudicavit, quia si
ita testificabant, sicuti dicebant, bene et recte debere esse sacrariam et directum
predicti altaris, et Bonifilius et uxori sue debebant se exvacuare in potestate Dei
et Sancti Salvatoris de quantum infra ipsos vallos anticos in circuitu ipsa ecclesia

requirebant. Hoc iudicio audito, electi sunt omnes dicentes et insinuantes quantum tenuit et unde fuit ipsum vallum in circuitu predicta ecclesia. Ipsi qui hoc insinuaverunt, sunt illorum nomina Gulmir Faber et Bonifilius Dacho et Lopard Maria et Durandi Guadamir et Belliardis femina. Isti omnes insinuaverunt ipsum vallum supra dictum, de isti quatuor electi sunt duo Gulmir Faber et Lopard Maria, qui iurisiurando testificati sunt ita dicentes: «Iuramus nos testes, Gulmir et Lopard, primo per Deum trinum et unum et per altare consecratum in onore Sancti Salvatoris, supra cuius altare has condiciones manus nostras contangimus iurando, quia nos, prescripti testes Gulmir et Lopard, vidimus et audivimus per hos triginta annis presentes et amplius tenere et possidere per suum directum ad Sancti Salvatoris et ad ipsos homines qui aliquid tenuerunt in circuitu prescripta ecclesia, infra ipsos vallos prescriptos, qui designati et insinuati sunt a nobis prescripti et ad aliis per directum et sacrariam Sancti Salvatoris et suum proprium, et sacrariam debere esse Sancti Salvatoris. Habet affrontaciones hoc quod nos testificamus, a parte orientis in alodio Mironi Gonmari et abet palmos legitimos triginta, a parte meridiana in alode predicti Bonifilii et uxori sue Sancie et de pariete ecclesie predictae usque in alodium prescripti Bonifilii et uxori sue, abet palmos legitimos septuaginta, a parte occiduo in alode nepcios Ecioni et in alode Sanla Petro et suos eres et abet palmos a pariete ipsa ecclesie usque a predictum alodium XL palmos legitimos, a parte circii in alode Nepcios Ecioni et abet palmos usque ad parietem ecclesie sexsaginta legitimos. Nos vero, prescripti testes Gulmir et Lopard, ea que iuramus et testificamus vera esse profiteamur per super hadnexum iuramentum in Domino».

Late condiciones VI nonas octobris, anno XXX regni Henrici regis.

S+m Gulmir Faber, S+m Lopard Maria, nos qui hunc sacramentum iure iurando confirmamus.

S+m Adalbertus Guitardo. S+m Berenger Remundi. S+m Remundi Seniofret. S+m Maier Odesindi. Mironi Amalrici. S+m Guilelmus Amalrici. S+m Guilelmus Arnal. S+m Remundi Richulfo. S+m Gaucbert Odger. S+m Gaucbert Remundi. S+m Remundi Mironi S+m Mironi Godmar, si SSS num Remundus Seniofredi. S+m Isarnus levite. S+m Bonifilio Dacho. S+m Mironi Malanneg. S+m Durandi Guadamir. S+m Belliards femina. S+m Seniofret Malanneg. S+m Bremundus subdiaconus. S+m Bonifilio Odesindi, S+m Sancie femina, nos qui hoc testimonium haccepimus et de supra scripta sacraria Sancti Salvatoris nos exvacuamus.

S+ Guilielmus iudex.

S+ Poncius presbiter, qui hec scripsit cum litteras rasas in linea XIII SSS die et anno quod supra.

338

 1060, octubre, 25

Gerbert, fill del difunt Aeci, juntament amb la seva muller, Ermessèn, dona i evacua al monestir de Sant Cugat del Vallès l'alou que va ser dels seus pares, exceptuant-ne una casa i dues propietats, i el del seu difunt germà Bardina. Amb aquesta donació i evacuació es fa la pau entre el monestir i els donants, que renuncien a les seves reclamacions.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 819, f. 264v. Còpia del segle XIII.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 624.

De quodam alodio

In nomine Domini. Ego Gerbertus, filius quondam Ecii, et uxor mea Ennesenna, donatores sumus Domino Deo et Sancto Cucuphato martiri cenobii Octavianensis omnem alodium quod fuit de quondam Ecio p[re]tre meo et matre mea Trasgoncia, excepta ipsa mansione que est ultra ipso torrente et excepta ipsa mea ereditate que abeo in Sales, et istum omnem alodium qui fuit de Bardina quondam fratre meo, quod abuit per vocem parentorum suorum vel per ullas voces et in omnibus locis quod tenebat a diebus vite sue, dono et exvacuo in potestate Sancti Cucuphatis et Andrea abbatis et successorum eius, cum omnibus terminis et affrontacionibus illorum de omnibus vocibus, quas ibi requirebam per ullam occasione sive per ullum ingenium. Evacuo itaque et pacifico istum omne alodium ad Sanctum Cucuphatum et Andream abbatem et successores eius, et dono atque concedo omnes voces quas ibi abere debeo sine ulla diminucione.

Facta ista donacionis vel exvacuacionis octavo kalendas novembri, anno I^o regnante Filipo rege.

S+m Geribertus, S+m Ermesenna, nos qui ista donacione vel exvacuacione fecimus scribere et firmavimus et testes firmare rogavimus.

S+m Berenguer Remundi, S+m Isarn Suiner, S+m Guillem Reimun, S+m Oliba Reimon, S+m Gerallus Olibani, S+m Reimon Aguloni, S+m Fulconi Gimarani.

SS Sesemundus, qui hec scripsit in linea tercia cum literas superpositas die et anno quod supra.

339

 1040-1060. Coll de Nargó

Davant Isarn, jutge de Caboet, Isarn Ramon, senyor de Caboet, i diversos homes bons, a la parròquia de Sant Climent de Nargó es dirimeix un conflicte entre Bernat Guillem, fill del vescomte Guillem I d'Urgell, i un tal Onofre per la propietat de l'aigua

d'un rec, una coromina i una incisa (terra artigada?). Després de prendre declaració als testimonis, el jutge sentència a favor d'Onofre. Així mateix, com que Bernat i els seus homes han assaltat Transgonça, la muller d'Onofre, el jutge obliga Bernat a pagar una indemnització i reparar l'ofensa amb una pena infamant, l'aliscara. Així, Bernat ha de cercar una dona de la mateixa categoria social de Transgonça que en nom seu es presenti davant la casa d'ella. Hi ha d'anar a peu i descalça i portant una filosa al cenyidor.

[A] Original no localitzat.

[B] Còpia del mateix segle XI. Unida a l'original.

Ed. *MIRET, «Los noms de l'encontrada d'Organyà», doc. 44. *BASTARDAS, «Dos judicis antics», pàgs. 28-29.

In nomine Domini. Ego Isarni, iudice Caputdecem, et Isarnus Raimundus, senior Capuddecem, et Arnallus Guilaberti et Mironi Ricolfi et Sallani de Capuddecem et Isarni Guiscafredi et Sanzi Ennifridii et aliorum bonorum hominum, qui sunt de ipsa diocesi de Sancti Clementis, et fuit testificatum ante sacrum sancti altare de Sancti Clementis et Sancti Iohannis, qui sunt situs in valle Nargoniese et aliorum bonorum hominum, qui ibidem aderant tam clerici quam rustici; sic fuit probaciones verissimas adprobatas mediante augusto de post ipsa festa de Sancta Maria de ipsa aqua, de condamina et de ipsa incisa quod Bernardus Guilelmi, filio de Guilelm vicescomite, [...] quod fuit placita ipsa aqua et gaurivit Onofret ipsa aqua cum posterita sua usque ad finem seculi. Et emendavit Bernardus Guilelmus per ipsum asaltum quod asallivit Trasgonza, mulier de Onofredi, in ipso rego et ipsos homines per ipsum suum avere, id est, nominatim muchosos VI et fuit per directum et Bernardus Guilelmi et Durandus abbas et Guaschus et Guillelmus Durandi et alios homines, qui cum illos venerunt. Sic exvacuaverunt ipsa aqua ad Onofredi et ad posterita sua in presencia Isarni, senior Capuddecem, et Isarni iudice et Sallani Fruila et Argovallus sagioni et aliorum hominum qui supra scripti fuerunt. Et probavi ipsas probaciones, id sunt, nominatur, id est Guifredus Andrallus et Franco sacer et Franconi, laici de ipsa Coma, et Ioncti et Ermengaudus de Chasas et Oruza, qui fecerunt ipsas provas. Et per ipsum asaltum quod fecit Bernardus Guillelmus ad Trasgonza in ipso rego, iudicavit Isarnus iudex quod debuit Bernardus abere hunam feminam qui fuisset de tan bonam legionem quomodo est Trasgonza, qui fuit asallita, et debuit venire in sua presencia ad aliscara in sua mansione ad Trasgonza, et suos pedes debuit venire discalca et in sua cinta hunam chonollam debuit aportare.

Testes sunt, id est, Ricolf Malvia et Arnalli Onofredi de Palatz et Od Macaroni et Guilelm Oruz et Guitardus Mironi et Bernardus de ipso Prato et Grasen de Terrers. Testes sunt visores et auditores et est manifestum.

340

1061, febrer, 1. Barcelona

Al palau comtal de Barcelona, amb l'acord i el mandat del comte Ramon Berenguer I, Adelaida, abadessa de Sant Pere de les Puelles, evacua, pacífica i defineix a Bonfill Pedró i la seva mare, Guillema, un alou de Turrís Alba, al territori de Barcelona, que va ser de Pere Vives, difunt, espòs de Guillema i pare de Bonfill. L'alou el van donar al monestir els mateixos que el reben d'Adelaida. A canvi, Bonfill Pedró torna al monestir les escriptures d'unes vinyes i terres a la Llacuna.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 119c-d, doc. 355.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1019.

Aquest acord desfà una permuta anterior. Tot i que no és segur, la insistència en la pacificació que es fa en el document i la solemnitat de l'acte, fet al mateix palau comtal de Barcelona davant el comte, poden indicar tensions prèvies entre totes dues parts.

Factum definitionis que facio ego Adalaidis abbatissa cum assensu et iussioni dompno Remundo comiti de quadam alodii, qui fuit quondam Petroni, olim defuncti. In Dei cunctipotentis nomine. Ego Adalaidis, gratia Dei abbatissa, una cum assensu puellarum mihi providente Domino commissarum in cenobio Sancti Petri, evacuatrix et pacificatrix necnon et definitrix sum vobis Bonifilio Petroni et matri tue Guilelme femine. Propter hanc scriptum pacifico et evacuo atque extingo voces et directum quas habebamus in alodio qui fuit Petroni Vivani. Est quippe prenominato alodio in pago Barchinonensi, iuxta Turrís Alba. Adventi nobis prescripto alodio per cartam largitionis quam exinde fecistis Domino Deo et nostro cenobio. Et nos reddidimus eam vobis. Vos autem reddidistis nobis scriptum que habebamus vobis factum de quasdam vineas et terra que est iuxta Laguna Lantanna. Et hoc fuit factum in palatio Barchinone coram dompno Reimundo comite et ceteris idoneis viris. Propter hoc autem evacuamus et pacificamus et definimus omnes voces et directum, quas ibi habebamus per predicta scriptura que nobis fecistis, ut ab hodierno die et tempore nullus ausu temerario inquietare presumat. Quod qui fecerit, componat vobis predicta terra in duplo cum sua immelioratione. Et insuper hoc pactum maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc kalendas februarii, in I^o anno regni regis Philippi.

Adaleza, gratia Dei abbatissa, Malbergina deodicata, Elliardis deodicata, Reimundus comes, Udaldus vicecomes, Adalaidis deodicata, S+ Adalbertus Guitardi, Guilelmus sacer SSS, + Guilelmus levita, nos qui hanc pactum definitionis facimus et firmamus et testes firmare rogamus.

+ Ermegordus. S+ Arluvinus sacer. S+ Guitardus levita.
S+ Vivani levite, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

341

1061, juny, 22. Cornellà de Conflent i Ix

Memòria del trencament i restabliment de la fidelitat del vescomte Bernat al comte Ramon I Guifré de Cerdanya. El document comença amb la reproducció de les clàusules del jurament fet anteriorment pel vescomte, i després afegeix que ha violat el que va jurar. A continuació, es fa la llista dels greuges que ha comès: assassinat i robatori a fidels del comte; pèrdua del castell de la Roca de Pelancà, a Vilallonga de Ter, que el comte li havia confiat; depredació d'alous de Cuixà; saqueig de terres dels comtes de Besalú i Cerdanya, i usurpació de la lleuda que pagaven els mercaders que passaven per la vall de Querol. El comte es querella per aquests greuges contra el vescomte, que dona fiadors i penyores, i s'elegeixen jutges, però després no compareix a judici i, en oberta rebel·lia, aixeca castells contra el comte i en saqueja les dominicatures. Amb la mediació del bisbe d'Urgell, els vescomtes de Berga i Fenollet i molts altres magnats, s'arriba a Ix a una solució de compromís: amb la restitució del castell de Queralt i el feu de Prullans i una indemnització de mil sous per a la comtessa, el comte consent el perdó i accepta una renovació de la fidelitat trencada.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, *Liber Feudorum Ceritaniae*, doc. 64, f. 13c-14d.

Ed. MIRET, «Els vescomtes de Cerdanya», pàgs. 165-169. *MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 595.

Querimonie et causa super eisdem querimoniis agitata inter eundem dominum Raimundum, comitem Cerritaniensis, et Bernardum, predictum vicecomitem, et debito fine terminata, et in eadem causa emendavit isdem vicecomes domino comiti dicto castrum de Cheralt et diffinivit, et alia, ut in hoc instrumento continetur.

Hic est brevis rememoracionis de placitum que fuit inter Raimundum, comitem Cerritanensem, de sacramentum et fidelitatem quem iuravit predictus Bernardus ad predictum Raimundum:

Quod de ipsa hora in antea ipse predictus Bernardus no dezebria predictum Raimundum de sua vita, neque de suis membris que in corpus suum se tenent, neque de suos comitatos aut comitatu, neque de suos castros aut castellos, rochas aut puios, condirectos aut heremos, terram aut honorem, alodes vel fevos, quod Raimundus suprascriptus eodem die habebat et in antea adquisiturus erat. No li o tolria, ne le·n tolria, ne li o vedaria, ne le·n vedaria, ne le·n engannaria, ne le·n dezebria, nec ipse, nec homo nec homines, femina vel femine, per suum consilium

nec per suum ingenium. Et adiutor li o seria a tener et ad aver, sine engan. Et de ipsa hora in antea predictus Bernardus no vedaria ad Raimundum iam dictum ipsos castros qui sunt in Cerritania, id sunt, castrum Sancti Martini et castrum de Miralles et castrum de Cheralt; no·ls li vedaria, ne le·n vedaria per quantes vegades no·ls li recherra o li recherra, neque ab forsfactura neque sine forfactura, neque ad Raimundum suprascriptum neque ad ipsos homines, cui Raimundus suprascriptus liurar los li manaria o lli manaria per se ipsum aut per suos missos aut missum, nec ipse Bernardus predictus, nec homo nec homines, femina nec femine, per suum consilium nec per suum ingenium.

Et si erat homo aut homines, femina vel feminas, que ei tollissent aut tollisset, vetassent aut vetasset ista omnia suprascripta aut de ista omnia suprascripta, ipse predictus Bernardus de illa hora in antea finem nec societatem non auria ni tenria cum illo vel cum illis, cum illa vel cum illas, donec Raimundus prescriptus recuperatum habuisset hec que perdiderit de ista omnia suprascripta.

Suum consilium aut consilios non descubriria per illum ingenium ad suum dampnum, se sciente. Societatem non auria cum suis inimicis aut inimico, inimicas vel inimica, infidelibus vel infidele, ne tenria ad suum dampnum, se sciente. Adiutor seria ipse Bernardus predictus ad Raimundum suprascriptum de suis inimicis aut inimico, inimica vel inimicas, infidelibus vel infidele, sine sua decepcione et sine malo ingenio et sine engan. Et de illa hora in antea ille Bernardus prescriptus, exceptus predictum Raimundum, alterum seniore non auria ne tenria, si predictus senior suus no le·n solvia suo gradiente animo sine forcia. Et de ipsa hora in antea prescriptus Bernardus iusticia ni dret no vedaria ad Raimundum prescriptum.

Et si Raimundus prescriptus mortuus fuerit et ipse Bernardus vivus fuerit, cum ipsam terram aut honorem, castellum vel castellos, quod predicto seniori suo habuerit vel tenuerit, quod ad illum diem tenuerit quod ille obierit, venisset in potestate de filio vel de uxore predicti seniori suo Raimundi, cui ille ipsam terram aut honorem, castros aut castrum dederit in vita sua vel relinquerit in suo testamento quod habeat post mortem eius. Et hoc fecisset sine malo ingenio et sino ulla decepcione et sine alio lucro, et manibus ad illum vel ad illos se comanaria et per sua vel illorum manu o pendria, et tale sacramentum le·n iuraria o·ls en iuraria in suo vel illorum nomine super altare sacratum manibus, qualem fecisset infra ipsos primos LX dies que Raimundus prescriptus mortuus fuerit et ipse hoc scierit.

Et iuravit ipse Bernardus prescriptus quod de illa hora in antea si o tenria et o atendria ad Raimundum prescriptum et ad uxorem eius et ad filios eius suprascriptos de ipsum castrum, qui est in Confluente, que vocant Ioch, que habebat iachit in manu vel potestate de Raimundo prescripto ad proprio alode et postea habebat eum aprehensum per manu Raimundi prescripti per fevum et de uxorem eius predicta. Similiter, sicut iuratum habebat de alios suos castellos prescriptos

et propter hoc quod superius scriptum est, misit in pignora predictus Bernardus ad predictum Raimundum et ad uxorem eius predictam et ad filium eius iam dictum omnem fevum et castellos et terram et honorem que per manum prescripti Raimundi tenebat et in antea tenuerit, ut totum hoc, quod superius scriptum est, ei vel eis tenuisset et adtendisset sine suo vel illorum engan. Quod si non fecerit et ita, sicut superius scriptum est, non adtenderit et non tenuerit, incurrisset ipsa pignora suprascripta statim integriter in potestate Raimundi iam dicti vel de uxore eius aut filio suprascriptos ad deliberum ad faciendum quodcumque voluerint.

Et postquam ita iuravit et impignoravit predictus Bernardus, sicut superius scriptum est, ad predictum Raimundum et ad uxorem eius ac filio suprascriptos, non ita eos tenuit sicut iuravit, sed transgressus est eis sacramentum in multis causis predictus Bernardus. Primum, de Eravalle, quem placitatum et diffinitam ei habebat iudicialiter et evacuatam in sua potestate iam dictus Bernardus et postea requisivit eam per suum fevum, quod utique non erat, ad predictum comitem, et de honore predicti comiti quem ei predictus Bernardus tollebat et tollere volebat, et de homines predicti vicecomite qui interfecerunt ad predictum comitem Bernardum de Borr, qui erat suus homo, et in baiolia et habuit et habebat predictus Bernardus ipsos interfectores et vetavit ex eis iusticiam ad predictum comitem. Deinde, ipse vicecomes tulit omnem suam facultatem et fevum et alodem ad filium quondam Bernardi qui erat in sua baiolia.

Item, super treguam, quam habebat donatum ipse vicecomes ad predictum comitem, sui homines interfecerunt Bertrandum Umberti et noluit ex eis iusticiam facere ad predictum comitem. Deinde, ad feminam, nomine Fides, ac duobus filiis suis abstulit predictus Bernardus omnem illorum alode.

Item, comendavit predictus Raimundus comes ad predictum Bernardum ipsum castrum de Pellencha, et perdidit eum per sua mala guarda, unde venit ei dampnum amplius C mille solidos non valent; et de alodios Sancti Michaelis Choxianensis, que abstulit predictus Bernardus in villa Estoll et in aliis locis, et de predam quod fecerunt homines predicti vicecomitis in terram comitis Bissullunensis et fregerunt suam pacem, quam habebat cum comite Bissullinensis, et transierunt ipsam predam per terram predicti comitis Raimundi et habuit iam dictus vicecomes exinde suam partem et reddere contempsit. Aliam fecerunt predam homines predicti vicecomite in Bisullunense, quem reddere noluerunt, et de ipsa terra quam dedit episcopus Helenensis ad predictum Raimundum, et ipse dedit eam predicti vicecomite, ut tantum dedisset predictus vicecomes de suo avere ad predictum Raimundum, omni tempore quando alius episcopus accipiebat episcopatum Helenensis, quantum consueverat dare aliis antecessoribus ipsius episcopi; et hoc facere contempsit.

Item, de fidelitate quod ei fecerat predictus vicecomes et sacramentos, sicut debet facere homo seniori suo, et hoc totum transgressus est.

Item, de ipsa leuda de ipsos homines merchatores, qui transiebant per iam dictam Eravallem sive per Pinomorente, unde requirebat directum de ipsa leuda et nullo modo rectum habebat in illa, et propterea tollebat alia leuda ad predictos merchatores iniuste in villa Merengs ut predictus comes perdidisset suam leudam.

Et propter predictae querele, que superius scripte sunt, querelavit se predictus Raimundus ad predictum Bernardum in Corneliano ut rectum ei fecisset de predictis querimoniis, et dedit predictus Bernardus ex hoc fideiussores ad predictum Raimundum, comitem, per CC uncias auri obtimi, ut rectum et iusticiam inde fecisset ad comitem et ad suos homines.

Quapropter in Corneliano elegit predictus comes Raimundus iudices inter se et vicecomite qui hoc iuste iudicassent, id sunt: Udalgarium et Iozbertum, vicecomites, et Bernardo Iohanni et Bernardo Olibani de Sono et Arnalli Riculphi et Petri Poncii et Arnalli Bernardi de Fullano et Raimundum Bernardi de Guardia et Olivari Bernardi de Termino et Raimundi Mironi et alii plures, quorum nomina longum est scribere.

Iudicato, autem, iusto iudicio, prescripti iudices inter eos laudaverunt pariter comes prescriptus et iam dictus vicecomes omnem eorum iudicium de predictis querimoniis et terminum acceperunt inter se usque in crastinum ad faciendum iudicium. Reversus autem predictus vicecomes in crastinum in pago Corneliani ad placitum, et rectum iudicium contempsit et facere noluit. Quo audito, comes iam dictus per semetipsum ammonuit predictum Bernardum per sacramentum quod ei habebat iuratum ut rectum, quod laudaverat et iuste iudicatum erat, ei fecisset, ac ille contempnendo facere noluit, et omnes suos fideiussores et omnem suam pignoram, castellos, et omnem suam honorem in potestate predicti comitis incurrere permisit. Insuper, et quod peius est, ipse vicecomes accepit rochas et podios contra predictum comitem, quos antea ei iuraverat, et hedificavit ibi castellos contra eum et depredavit ei suas dominicaturas et homines terre sue. Illo, autem, ita faciente venit dompnus Guillelmus, episcopus Urgellensis, et Dalmacius, vicecomes Bergitanensis, et Bernardus Iohannes et Udalgarium vicecomitem et Bernardo Olibani de Sono et Arnalli Riculphi et Petri Poncii et Mironi Riculphi et Raimundi Bernardi de Guardia et adduxerunt predictum vicecomitem ad prephatum comitem, rogantes et postulantes ut mercedem ex eis habuisset predictus comes, recognoscens se predictus vicecomes coram predicto comite et aliis predictis viris ut omnem pignoram, quod ei miserat de omnem suam honorem, et omnes suos fideiussores iam incurrerant in sua potestate ad faciendum quodcumque voluisset.

Quadam, autem, die venit predictus vicecomes in domum comitale in villa Ix coram predicto comite, unde adfuit ibi predictus episcopus et cuncti pariter alii predicti seniores, rogantes predictum comitem, ut ad eorum consilium se continuisset cum iam dicto vicecomite. Hoc audito, comes predictus et comitissa adquieverunt

precibus eorum et promisserunt eis ob hoc se pacificare cum iam dictum vicecomitem ad eorum consilio, sicuti et fecerunt. Predictus Bernardus vicecomes pro eo quod tam iniuste egit contra seniori suo, emendavit ad predictum comitem ipsum castrum de Queralt, cum sua castellania, et ipsum fevum de Prullanos, et totum ipsum qui est infra ipsam parrochiam et ipsa parrochia cum ecclesia de Segdanna, que est in Confluente, cum omnibus suis pertinenciis et oblacionibus, et ad predictam comitissam solidos mille. Et predictus comes et comitissa et eorum filio Guillelmo definierunt ei omnes illorum predictas querimonias propter hoc et reddiderunt ei omnem aliam suam honorem que iam antea eis permisserat incurrere, sub tali tenore, ut ipsum castellanum aut castellanos, quos ipse vicecomes miserat in castrum Sancti Martini et in castrum Miralles et in castrum Ioch, propter predictos castros se comandant manibus ad predictum comitem et comitissam et iurent ex eis fidelitatem, sicut alii castellani eis iuraverunt et iuraverint de aliis eorum castellis.

Et ut ego, predictus Bernardus vicecomes ita tenebo fidelitatem et sacramentum ad predictum comitem et comitissam et ad eorum filios, sicut eis iuratum habeo manibus super sacramentali condicione, et ut predictum sacramentum et finem eis teneam et attendam, sine illorum engan, item, mitto eis in pignora modo omnem meam honorem, quam ex predicto comite habeo et in antea habuero. Et difinio eis iam dictum castrum de Cheralt, cum sua castellania, et ipso fevo de Prullas et ipsa ecclesia de Segdanna, totum, sine illorum engan. Quod si amplius eis querelavero et guerram aut dampnum alicui homini fecero, propter hoc incurrat omnem predictam meam honorem integriter, castellos et omnem fevum, quos hodie habeo et in antea habuero ex predicto comite, in eorum potestate ad deliberum ad faciendum quodcumque voluerit. Et ego, Bernardus predictus, omnem diffinicionem quod hodie facio ad predictum comitem et comitissam et ad eorum filios sinceriter et sine engan eameis tenebo et cunctis suis hominibus, utriusque sexus, et amplius ei vel eis quicquam ex hoc non removebo nec querelabo, et propter hoc meum servicium non vetabo ad predictum comitem neque ad predictam comitissam neque ad eorum filios. Quod si fecero, incurrat predicta pignora in eorum potestate, sicut supradictum [est], ad faciendum quodcumque voluerint, sine ulla reservacione, ad meum opus.

Actum est hoc X kalendas iulii, in primo anno regnante Philippo rege.

342

1061, juliol, 27. Barcelona

Al palau episcopal de Barcelona, davant els bisbes Guillem de Vic i Gislbert de Barcelona, els jutges Guillem Marc, Bremon Guifré i Isarn, magnats, clergues i laics, es presenta Guifré, clergue, per reclamar l'herència dels seus pares, que el

seu germà Ramon Sunifred reté de manera injusta i violenta. Ramon Sunifred nega l'acusació, i el conflicte es resol lliurant Ramon Sunifred un terç dels alous en disputa a Guifré.

A ACB, perg. 1-2-295.

B ACB, LA, I, f. 122c-123b, doc. 308.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1027.

Pactum securitatis, definicionis atque evacuacionis gratanter Barchinone in episcopali domo perhactum inter Remundum Senfredi et Guifredum clericum, eius fratrem. In predicta vero urbe et loco coram positis episcopis domno Guilelmo Ausonensi et domno Gislaberto Barchinonensi, predictorum fratrum senioribus atque huius placiti fidissimis districtoribus; iudicibus autem Guilelmo Marchi et Bremundo Guifredi atque Isarno; magnatibus vero, tam ecclesiastici hordinis quam aetiam laicalis, Andrea atque Berengario, utroque abbate, necnon vero Berengario archidiachono et Guilelmo Guifredi sive aetiam Vivano preposito et Poncio sacriscrinio atque Dalmatio aliisque quampluribus clericis; laicis autem Mirone Riculfi et Remundo Castri Vetuli et Bernardo Guifredi seu aetiam ex utraque parte innumerabili laicorum multitudine, predictus Guifredus querimoniam intulit de fratre suo Remundo prefato his verbis:

«Ecce, beatissimi domini et amici, querelam longeuvam ante vestram facio presentiam de fratre meo Remundo qui tollit mihi meum alodium, quod fuit patris mei et matris mee, nescio quo pacto aut auctoritate, et iniuste sibi violenter retinet, quamvis eius frater sim, a die obitus mei patris et matris usque ad presens». Remundus iam dictus ad hec: «Quia, inquit, alodium quod frater meus a me tam audacter exigit, iuris mei est et esse debet donacione scilicet mei patris et matris, sicuti in eorum testamentis ultimis et in condicionibus iudiciorum exinde fideliter editis et in scriptura melioracionis, quam mihi mater mea prompta voluntate fecit et tradidit, continetur». Prefati vero presules et iudices iudicaverunt ut omnes scripture certitudinis huius rei primum placito paterentur quatenus hec difficilis contencio posset ab ipsis dilucidius et cercius determinari. Quod et factum est. Retectis atque patefactis postmodum huius noticie scriptis, quibus non valuit iam dictus Remundus legaliter optinere que sibi a suo obiciebantur fratre, tandem hoc assensum prefati pontifices et iudices utrique dederunt parti, non tantum iudicando quam aetiam consulendo, ut predictus Remundus retineret sibi duas partes de omnibus alodiis que olim sibi pater suus et mater sua die obitus sui dimiserant ullo modo ab ipsis profligatis atque acquisitis, et terciam partem omnium horum taliter atribueret suo fratri Guifredo ad proprium, qualiter in arbitrio eius semper consisteret quicquid exinde agere voluisset. Quod utrique complacuit fratri.

Quapropter ego Remundus predictus trado atque consigno seu aetiam omnino definio omnem terciam partem iam dicti alodii, quod mihi ullo modo accidit donacione, vendicione atque dimissione tam patris mei quam aetiam et matris mee, tibi fratri meo Guifredo ad proprium, ut ab hodierno die et deinceps libera facultas sit tibi exinde facere quicquid volueris ad tuam voluntatem, excepta domo que est in Malagnanico que fuit mei patris et matris, in qua nunc sto, et ecclesia que ibi est cum rebus omnibus que pertinent vel pertinere debent predictae aeclesie, et mansione et alodio quod fuit Arnalli Sinfredi, quod est in parroechia Sancti Felicis Arraone et in parroechia Sancti Vincencii de Iuncariis. Item ego Remundus prescriptus dono atque trado tibi Guifredo predicto omnem partem quam habeo in domo que est Barchinone in qua tu stas, et in orto et in cunctis que pertinent predictae domui, ut libere absque mea inquietudine et repeticione seu alicuius hominis teneas hoc totum et possideas ad tuam voluntatem, dum vivus fueris. Post mortem autem tuam hec mea porcio proprie revertatur ad me, si superfuero, sin autem sit meis infantibus. Hoc preterea adicio ego prescriptus Remundus tibi fratri meo Guifredo prefato, iudicio scilicet iam dictorum presulum sive iudicum, textu huius scripture atque similiter ad proprium trado, sicut ea que superius scripta sunt tradidi, ut quicquid ex alodiis prefatis, quae mihi acciderunt ullo modo voce meorum parentum iam dictorum, vendidi, dedi, oppignoravi seu aliquo modo impedivi, illud ergo computem ad meas duas partes atque retineam, et tantum quantum tertia pars omnium horum iusta fuerit extimata tibi sine malo ingenio emendem in locis tibi congruentibus. Si ego predictus Remundus contra hoc pactum definicionis atque evacuacionis quocumque tempore venero sive aliquis homo cuiusquam hordinis sexus atque aetatis venerit, nullo modo valeam vel valeat acquirere quod male requisiero sive requisierit, set composita ad integrum duplacione huius rei tibi ab his qui hoc male agere temptaverint cum omni melioracione que inibi fuerit facta. Perhenniter in postmodum hec scriptura definicionis atque evacuacionis indissolubilem optineat firmitatem.

Ad ultimum autem complacuit his predictis fratribus atque invicem convenerunt sibi ut si, Deo dante, aut uterque aut aliquis horum quocumque tempore potuerit aliquid acquirere ex alodiis que fuerunt patris illorum et matris, quae modo non habent, et ibi necesse fuerit ullam pecuniam vel aliquid lucrum illis dare, Remundus iam dictus det duas partes iam dictae pecunie vel lucri in hoc et habeat duas partes ex his ad proprium et Gifredus, frater eius, det terciam partem eodem modo et habeat terciam partem similiter ad proprium. Et hoc sit factum ex utraque parte sine malo ingenio.

Actum est hoc VI kalendas augusti, anno regni regis Philippi II.

Si SSS Remundus Seniofredi, qui hoc pactum definicionis atque evacuacionis feci, firmavi et testes firmare rogavi.

+ Guislibertus, gracia Dei episcopus +. Wilielmus, g[ratia De]i episcopus Ausonensis ecclesie +. S+num Adalbertus Eld[emari]. [S]+num Remundi Bonifilii. + Ream[ballus]. [S]+num Eriballi.

S+ Poncii subdiachoni, qui hoc scripsit cum litteris subterius in quinquagesimo versum super positis, die et anno quod supra.

343

1061, agost, 11. Ix

Davant Ramon I, comte de Cerdanya, Conflent i Berga, i la comtessa Adelaida, Bernat Sanla reclama en nom propi i del seu germà Ramon un alou de la vila de Càldegues, que, segons que diu, Berenguer Arnau reté injustament. En l'audiència, que presideixen el jutge Adalbert i el vescomte Bernat II de Cerdanya, Berenguer presenta documents que acrediten que els pares de Bernat van vendre l'alou als predecessors de Berenguer fa més de seixanta anys. Recolzant-se en aquestes proves, el jutge sentència a favor de Berenguer, i Bernat fa l'evacuació corresponent.

A ACU, perg. 467.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 731.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris, qualiter Bernardus Sanlani obtulit querimoniam quorum domno Raimundo, chomiti Cerritaniensis, et domna Adalan chomitisse pro se et fratri sui Raimundi [...] Berengarius Arnalli ut asserebat iniuste. Hoc tamen fuit in pago Exio in audienia Adalberti iudicis et Bernardi Seniofredi vicecomitis et alii plures. Et quid longius memorem obtulit Berengarius iam dictus cartas legaliter confectas unde ipsum alodium quod requirebat predictus Bernardus, ipsum videlicet quod genitores sui abuerunt in villa Challeges, totum venundaverant condam Sanlani genitor suus et uxori sue et abebant hoc totum possessum inter predictum Berengarium et antecessoribus suis amplius quam sexsaginta annorum curricula solidum et liberum. Et iudicavit prefatus iudex quod vocem predicti petitoris ex predicto alodio sopiri debebat et rectum inibi abere non debebat. Ideoque ego Bernardus Sanlani evacuo me de omnium alodium quod genitores mei abuerunt in villa Challeges in potestate predicti Berengarii Arnalli ut amplius eum non requiram ullo modo. Quod si fecero adnichiletur, sed libram componam cui hoc inquieta-vero cum predicto alodio in duplo et semper ista evacuacione firma persistat in secula.

Que est facta III idus agusti, in II anno Filippi regis.

Sig+num Bernardi Sanlanis, qui ista evacuacione fecit et firmare rogavit.

Reimundus, gracia Dei comes. Sig+num Adala, nutu Dei chomitissa. Seniofredus sacer SSS.

Bernardus sacer, qui ista evacuacione scripsit et SSS (*Senyal*) et die et anno quod supra.

344

1062, maig, 7

Guerau Bonfill pacifica i evacua a Gotmar i els seus descendents els drets que creia tenir pels avis sobre unes vinyes que Gotmar posseeix al puig de Màger i Marunyà, al pla de Barcelona.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 275.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 580.

In nomine Domini. Ego Gerallo Bonefilii pacificator et exvacuator sum tibi Gotmar et posteris tuis. Manifestum est enim quia requisivi te quod pertinebat mihi ipsas tuas vineas que abes in terminio de Pugio de Maier et de Marunnano per vocem avii vel avia mea. Quapropter, si ego Gerallo aliquam vocem ibi abeo vel abere debeo per qualicumque vocem, tibi Gotmar et posteris tuis eas dono in ipsas vineas simul cum ipsa terra ubi sunt fundatas, et exvacuo et confirmo et definio tibi ad tuum plenissimum proprium et ad posteris tuis. Quod si ego Gerallo aut aliqua subrogata mea persona tibi inquietavero aut disrumpere voluerit, componat aut ego componat tibi in vinculo uncias III auri puri. Et in antea hoc firmum permaneat omnique tempore.

Actum est hoc nonas madii, anno II regni Filipo rege.

S+ Geralli, qui ista pacificacione et exvacuacione et definicione feci et firmavi et firmare rogavi.

S+ Seniullo Atoni. S+ Reimundi Mir. S+ Iovan Riculfo.

S+ Geribertus presbiter, qui hec scripsi, cum literas superpositas in linea III et superpositas et fusas in linea VIII, et die et anno SSS quod supra.

345

1062, maig, 16

Bernat, fill de Bernat Tegmari i clergue de la seu de Girona, estant greument malalt, defineix a la canònica d'aquesta seu l'alou de la parròquia de Santa Maria de Gualta,

al comtat de Girona, que Ermengol Bernat de Fornells va deixar en testament a la canònica i que ell va sostreure injustament. També defineix a la canònica unes terres de Parlavà i Ultramort, al comtat de Girona.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 187b-188a. Còpia del segle XIII.

Ed. *MARQUÈS, *Cartoral*, doc. 122.

In Christi nomine ego Bernardus filius Bernardi Tegmari, Sante Marie sedis Gerunde clericus, ab egritudine maxima detentus, ideo ut Deus parcat meis peccatis omnibus et ut idem Deus tocius humani generis medicus me meliorandum sua benignissima misericordia sua restituat sanitati quantocius, dono et reddo et definio votis mei cordis omnibus predictae Sancte Marie sedis Gerunde canonice alodium totum cum integro sui, sicut est et subsistit in suis pertinentiis omnibus quod fuit Ermengaudi Bernardi de Fornels, et quod est in comitatu Impuritano, intra terminos parrochie Sancte Marie de Agaulta, quod iniuste abstuli usque nunc a iure canonico prelibate sedis, quoniam predictus Ermengaudus idem alodium reliquit suo testamento ultimo predictae sedis canonice. Et promitto mea fideli devocione animi eidem omnipotenti Deo et eiusdem Genitrici predictae Sancte Marie et omnibus sanctis et omni fraterno cetui canonico ut hodierno die et tempore quamdiu vixero fidelissimus adiutor sim eidem Deo et predictis omnibus contra cunctos homines ut predicta canonica et habitatores eiusdem canonice libere et secure teneant atque possideant predictum alodium cum suis omnibus. Similiter reddo et definio predictae canonice terras que sunt in eodem comitatu intra terminos parrochie Sancti Felicis Palacio Rauani et intra terminos pagi Vulturis Mortui. Et a meo iniusto iure predicta omnia restituo et reddo prelibate sedis iuri canonico habenda atque possidenda perhenniter et irrevocabili modo tempore presenti et futuro omni.

Acta deffinitio presentium rerum et redditio XVII kalendas iunii, anno II regni Philippi regis.

Sig+num Bernardi Bernardi, qui per hanc scripturam reddidi et difinivi et eandem scripturam firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Guilielmi Bernardi, qui supradicta omnia similiter reddo et definio eidem canonice eodem anno et die.

(*Senyal*) Adalbertus presbiter. +Arbertus subdiachonus. +Bernardus presbiter. +Bernardus Deusdedit de Corneliano. Adalbertus (*Senyal*). Galterus presbiter. Adarbertus presbiter. Amatus levita. +Raimundus Umbertus subdiachonus.

+Dacbertus presbiter, qui hanc donationem vel redditionem sive diffinitionem scripsi cum litteris rasis et emendatis die et anno quo supra.

346

1062, maig, 28

Els germans Arnau Guifré i Artau evacuen a Déu i a la seu de Girona i la seva canònica tots els drets, appellacions, reclamacions, batllies, serveis, usos i exaccions que han fet, pres i reclamat sobre l'alou i els masos de la canònica a la parròquia de Sant Joan de Foixà, o Cunzels. A més, donen també la roca del riu Ter amb els seus molinars.

[A] Original no localitzat.

B ACG, Llibre Verd, f. 182v-183r.

Ed. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 289.

Les paraules *appellationes* i *acclamamens* del document indiquen clarament que els germans Arnau Guifré i Artau s'enfrontaven amb la canònica de la seu de Girona pels drets, els usos i les exaccions que aquí defineixen.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris, quia nos Arnallus Guiffredi et Artallus, ambo fratres, propter amorem Dei et sancte Marie et propter remedium animarum nostrarum et ut deffendat nos ab inimicis nostris, visibilibus et invisibilibus, evacuamus, iacimus et diffinimus Deo et Sancte Marie Gerunde et eius Canonice ac canonicis eiusdem sedis, per fidem sine engan et sine ullo retentu, illas voces omnes et appellationes et acclamamens et baiulias et servitia et acaptas et adempramens et toltas quas nos predicti, et homines per nos, faciebamus et appellabamus iam dictis canonicis vel Canonice Sancte Marie in alodio vel mansibus que habet vel habebat seu habere debet predicta Canonica Sancte Marie in parrochia Sancti Iohannis de Fuxano sive Cunzels. Ita ut ab hac hora et deinceps nec nos predicti nec posterita nostra nec homines per nos aliquid auferamus de predicto alodio aut hominibus qui laboraverint in predicto alodio, neque per fortia neque per ullum ingenium. Et predicti Arnallus et Artallus nominatim iacimus Deo et Sancte Marie et iam dicte Canonice ac diffinimus ei ipsam rocham que est in predicta parrochia iuxta sive intus in flumine Thezeri, cum ipsis molnars que ibi sunt. Et hec ideo facimus ut possimus Dei gratiam acquirere et penas inferni evadere. Quod si nos evacuatores vel diffinitores aut ullus ex nostra posteritate vel ullus homo contra hanc scripturam diffinitionis venerimus vel venerit ad irrumpendum non hoc valeamus vel valeat vindicare quod requisierimus vel requisierit, set componamus vel componat predicta omnia in duplo iam dicte canonice et, insuper, quisquis ille fuerit iram Dei incurrat et a liminibus sancte ecclesie extraneus maneat quousque ante canonicos Sancte Marie ad satisfactionem veniat. Et postmodum hec scriptura firma permaneat iugiter.

Facta scriptura diffinitionis V^o kalendas iunii, anno II° regni Philipi regis.

Sig+num Arnalli, Sig+num Artalli, nos qui istam scripturam diffinitionis scribere iussimus, firmavimus et firmare rogavimus.

Sig+num oponati Guillelmus levita. Dagobertus sacer, Deo miles et presbiter. + Adalbertus presbiter. Sig+num Guilelmus.

+ Ermengaudus levita, qui hanc scripturam diffinicionis scripsi et SS die et anno prescripto.

347

1062, setembre, 10

Els vescomtes Ponç I de Girona i Beatriu evacuen al monestir de Sant Cugat del Vallès i el seu abat l'alou de Massanes, que la difunta Riquilda va donar al monestir i que Ponç va arrabassar argumentant uns drets que no ha pogut provar.

A ACA, Monacals, pergs. Sant Cugat, núm. 288.

B ACA, Monacals, pergs. Sant Cugat, núm. 289. Còpia de 1308.

Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 626.

Presentibus notum sit ac futuris quod Richillis, condam, nobilis femina, dum adhuc in plena vigebat sanitate et integra retinebat memoria, dedit alodium suum de Macanes Domino Deo et Sancto Cucuphati cenobii Octavianensis per cartam donacionis unde et beneficium obtinuit, dum vixit, de prephato cenobio. Post mortem vero eiusdem Richillis arripuit Poncius Geralli vicecomes prephatum alodium dicens se in eo habere vocem per auctoritatem predictae donatricis; quod non potuit probare.

Quo propter in Dei nomine. Ego Poncius Geralli vicecomes et uxor mea Beatrix vicecomitisse evacuamus nos in potestate Sancti Cucuphatis et predicti Andree abbatis et successorum eius et omnium monachorum predicti cenobii, ita ut ab hac die non liceat nobis aliquid requirere in supradicto alodio de Macanes propter ullam vocem, sed semper habeat eum Sanctus Cucuphas in sua ditione, sicut alia alodia que possidet in cunctis locis, sine ulla inquietudine. Definimus itaque nos supradicti et tradimus atque pacificamus hunc alodium cum omnibus suis terminis et adiacenciis, sicut fuit condam Olibam et Richillis, uxoris eius, ut maneat in domino et potestate Sancti Cucufatis et predicti Andree abbatis et successorum eius, sicut illi eum tenuerunt, pacifice, iure perpetuo. Quod si nos vel aliquis homo hanc definitionem vel evacuationem disrumpere temptaverimus, aut temptaverit, non hoc valeamus aut valeat vindicare, sed componamus aut componat hoc omne alodium in duplo, et insuper donemus aut donet uncias L^a auri prephato cenobio, et in antea haec deffinicio vel pacificatio firma et stabilis permaneat omni tempore.

Facta haec scriptura deffinitionis vel pacificationis IIII° idus septembris, anno III° regni Philippi regis.

Poncius vicecomes SS, S+m Beatrix vicecomitissa, qui ista evacuatione fecimus et firmavimus et firmare rogavimus.

S+m Gerrallus Iauzfredi. S+m Mironi Seniofredi de Banieres. S+m Remundi Maier. S+m Berengario Attoni. S+m Udalardi Berengario. S+m Arduconis. S+m Remundi Remundi. S+m Bernar de Salt.

Bonifilius, monachus et presbiter, qui haec scripsit et SS die et anno quo supra.

348

1062, octubre, 26

Sunifred, dit Rull, es lliura amb tots els seus béns al seu senyor, l'abat Andreu de Sant Cugat del Vallès, en esmena pel delictes que va cometre en la persona de Ramon, home de Sant Cugat, a qui va fer tallar el peu.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 634, f. 203v. Còpia del s. XIII.

Ed. *Rius, *Cartulario*, doc. 627.

In nomine Domini. Ego Senfre, que vocant Rul, donator sum et emendator pro ipsa forssetura quam feci Domino Deo et Sancto Cucuphato et domno Andrea abbati, seniori meo, de ipso homine Remundo de Sancto Cucuphato, cui feci tollere pedem ad Guilielmum Bernardi de Oddena. Manifestum est enim quia tam grande malum feci quod non potui emendare ad Sanctum Cucufatem vel ad supradictum Andrean abbatem senioremeum. Propterea ego ipse venio in potestate predictae Andrea abbate cum omni meo abere quod ego abeo in omnibus rebus, id sunt in domibus, terris vel vineis, mobile et immobile, quantum dici et nominare potest in omnibus rebus. Dono namque et concedo atque emendo hec omnia suprascripta ad Sanctum Cucufatem et ad domnum Andrean abbatem, senioremeum, ut faciat exinde quodcumque voluerit sine ulla inquietudine. Quod si ego donator et emendator aut aliquis homo utriusque sexus, qui contra ista donacione et emendacione venerint, aut venerim ad inrumpendum, non hoc valeant, aut valeam vindicare, set componant, aut componam ad Sanctum Cucuphatem et ad predictum Andrean abbatem et omnia suprascripta in duplo. Et in antea ista donacio, et emendacio firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista donacio et emendacio VII° kalendas novembris, anno III° regni Filippi regis.

S+m Seniofredi Ruli, qui ista donacio et emendacio iussit scribere et firmavit et firmare rogavit.

S+m Guielmi Teduini, S+m Guillelmi Remundi, S+m Bonifilii Ecii.

S+m Remundi levite, qui hoc scripsit et SS sub die et anno quo supra.

349

1063, abril, 1. Sant Pol de Mar

Declaració testifical que Geribert, Bonshom i Ramon fan davant el jutge Guitard i sobre l'altar de Sant Miquel de l'església de Sant Pol de Mar en el litigi que enfronta Guillem Llobató, batlle d'aquest monestir i del comte de Barcelona, Ramon Berenguer I, amb el sacerdot Ermengol per uns boscos i unes terres de la parròquia de Sant Martí d'Arenys, al comtat de Girona. Els testimonis declaren i juren que Ramon Borrell, comte de Barcelona, i la seva esposa, Ermessenda, ja difunts, van posseir els boscos i les terres durant més de trenta anys, que van veure i escoltar com quatre batlles dels comtes hi cobraven censos i agrers i que els comtes van custodiar i defensar els boscos i les terres fins que Ermengol se'n va apropiar.

A ACB, perg. 1-4-224.

Ed. PONS, *Recull*, III, doc.16, pàgs. 379-381. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1046.

Nos testes, his nominibus, Guilabertus et Bonushomo et Raimundus, iuramus super altare, quod est consecratum in honorem Sancti Mikaelis Archangeli, quod est situm in aeclesia Sancti Pauli Apostoli de Maritimis, cuius ecclesia et cenobium sitas in comitatu Gerundensi, iuxta mare, ubi videlicet in iam dicto altari as condiciones iurando tangimus, quia nos vidimus et audivimus presentes inter Reimundum, comitem Barchinonensem, et uxorem eius Ermesindam comitissam, qui fuerunt condam, tenere et abere et possidere per eorum proprium, per XXX^{ta} annos et eo amplius, omnes forests et boscos et silvas, cum terra in qua sedent, que sunt in contencione inter Guilelmum Lobatoni, predicti cenobii Sancti Pauli ministrum et baiulum per vocem Sancti Pauli predicti, et comitis Reimundi Berengarii, predictas res repetentem, et Ermengaudum presbiterum. Iste forests et boscs et silve prescripte, cum terra in qua sedent, et quam piduavimus se cernentes atque comprobantes eam ad partem abendam predicti Sancti Pauli, sunt in comitatu Gerundensi, intra terminos parrochie Sancti Martini de Arens. Et afrontant et terminantur predictae res de parte orientis in torrente et terra Borrelli et eredum suorum et in alaude Sancti Pauli predicti, de meridie afrontant et terminantur predictae res in ipso Pug de Castelar et in vineis de Bo et in Mataredonna, de occiduo affrontant et terminantur predictae res e Montalt et in via qua itur ad Sanctum

Iulianum et ad ipsum Spinalb, de circio terminantur et afrontant predicte res in ipsis cortis et in alaudio Sancti Pauli.

Sicut concluduntur et continentur predicte res intra predictos terminos et predictas quatuor afrontationes, nos predicti testes iurantes per presentes condiciones in iam dicto altari testificamur: «Quia per XXX^{ta} annos expletos et eo amplius sic vidimus et audivimus easdem res omnes ab integro teneri et aberi et possideri a predictis comite et comitissa per eorum proprium. Et vidimus et audivimus predicti comitis et comitisse baiulos Ansulfum et Bernardum Ovasii et Pedres et Gaufredum Adrac de predictis rebus omnibus apreendere libere et potestative censum, id est, tascas et bracadches de ipsis blads, que inde exierunt, et pascuaria tam de porcis, et denarios et solas et alias res utiles et clandes et tutones per censum preditarum rerum. Et vidimus et audivimus predictos baiulos custodire et defendere predictas res inter omnes tricennali tempore. Preterea iurantes testificamur quia vidimus et audivimus quando predictus Ermengaudus predictas res abstulit a iure et potestate predicti Sancti Pauli et a iure et potestate comitis Reimundi Barchinonensis, presentis, qui nunc est comes. Nos igitur predicti testes predicta omnia, que vidimus et audivimus, sicut determinavimus et piduavimus et demonstruavimus verbis et manibus, sicuti supra dicti termini ambiunt et afrontaciones terminant, nostra iuracione confirmamus coram Guitardo iudice per hanc condicionum sacramentorum seriem».

Scripte condiciones kalendas aprilis, anno tercio regni Philippi regis.

Sig+num Guilaberti, Sig+num Bonushomo, Sig+num Reimundus, testium qui supra dicta iuravimus.

Sig+num Umbert Od. Sig+num Sicards, uxoris eius. Sig+num Guilelm Sendred. Sig+num Iozbert Pedres. Sig+num Guilelm Lobato. Sig+num Bernard Asolf. Sig+num Geral Carbonel. Bernardus Berengarius. Sig+num Guitard Marcuç. Sig+num Umbert. Sig+num Guilelm. Sig+num Ponç. Sig+num Guilabert.

350

1063, abril, 1. Sant Pol de Mar

Idicatum del jutge Guitard, del tribunal d'Umbert Odó de ses Agudes i la seva esposa, Sicardis, i encarregat d'administrar justícia en el litigi que enfronta Guillem Llobató, batlle del monestir de Sant Pol de Mar i del comte de Barcelona, Ramon Berenguer I, amb el sacerdot Ermengol. El jutge explica que Ermengol no va poder provar la veracitat de les escriptures que va presentar ni va aportar testimonis i que, en canvi, Guillem Llobató sí que en va aportar, amb la particularitat, però, que Ermengol no va voler rebre els seus testimoniatges i va abandonar el judici sense el seu permís. Llavors,

el jutge explica que va acceptar els testimoniatges i que fonamentat-se en la llei goda va assignar els béns a Sant Pol de Mar.

A ACB, perg. 1-4-224.

Ed. PONS, *Recull*, III, doc.16, pàgs. 379-381. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1046.

Aquest document forma una unitat amb l'anterior, i, de fet, tant Josep Maria Pons i Guri com Josep Baucells i els seus col·laboradors els publiquen com un de sol. És ben correcte: fixem-nos que figuren escrits en un sol pergamí original. Nosaltres els presentem separats (amb l'advertiment, però, que acabem de fer) a fi de mostrar millor els dos temps del procés judicial, la declaració de testimonis i el *iudicatum*, equivalent a la sentència, i redactar així el regest de manera més entenedora.

Ego igitur, prescriptus Guitardus iudex, Ermengaudus presbitero prescripto subtraente se de meo iudicio sine meo consultu, tunc temporis quando debui recipere hoc testimonium predictorum testium, hos testes suscepi et illas res, quas presenti testimonio suo firmaverunt, predicto Sancto Paulo et eius basilice per presentem consignacionis scriptam scripturam mea instancia consignavi per licentiam et preceptum legis illius que continetur in libro secundo legum. Que lex inter alia sic loquitur: «Si vero, ordinante iudice, una pars testes adduxerit et, dum oportuerit eorum testimonium debere recipi, pars altera de iudicio se absque iudicis consultu subtraxerit, liceat iudici prolatos testes accipere, et quod ipsi testimonio suo firmaverint, illi qui eos protulit sua instancia consignare. Nam ei qui fraudulentè se de iudicio sustulit, producere testem alium omnino erit illicitum».¹ Et alia que secuntur eiusdem legis.

Ego, prescriptus iudex, prescriptum Guilelmum Lobatoni, predictas res repentem per predictum Sanctum Paulum et per vocem comitalem, et prescriptum Ermengaudum presbiterum, causantes et contententes ad invicem, pro supra dictis rebus testificatis et iuratis fideiussoribus alligavi in placito Umberti Odonis et uxoris eius Sicardis et in presentia omnium supradictorum hominum, diem et tempus statui, in quo disc[u]terem negocio. Accessi ad tempus statutum et predictus Ermengaudus hostendit mihi fictas scripturas quasi veridicas, quia protulerat michi iam scripturas in primis negociis, continentes quod auctor abebat et abere debebat in his que ei vendiderat. Unde iudicavi ut predictus Guilelmus ostenderet michi voces et documenta que predictus Sanctus Paulus et comes requirebant in supra dictis rebus. Idem Wilelmus exhibuit michi hos testes supra dictos.

Et ego dixi Ermengaudo ut hostenderet suos testes, qui firmarent res suarum scripturarum ut, utriusque visis testibus partis, eligerem meliores testes. Item Ermengaudus dixit mihi non habere se ullos testes pro predictis probandis rebus ad partem sui neque auctorem scripturam novellarum. Hoc est causa et ratio quare

1. *Lex Visigothorum*, II.1.25.

supradictos testes susceperim. Similiter et rectius invenero sequar continetur vero quiddam legale in fine libri X^{mi} legum: «Cum autem proprietas fundi nullis certissimis signis aut limitibus probatur, quid debeat observari eligat inspectio iudicantium, quos parcium consensus elegerit, ita ut iudex quos certiores et seniores agnoverit, faciat eos sacramenta prebere quod terminos absque ulla fraude demonstraverint». ² Isti testes prius ostenderunt et fines fundi Sancti Pauli predicti et postea prebuerunt sacramenta supradicta, deficientibus testibus ex altera parte et auctore. His legibus roboratur tricennale supradictum tempus, positus in fine libri decimi «ut omnes cause tricennio concludantur». ³ Item alibi: «Nam quod, XXX quisque annis expletis, absque interruptione temporis possidet, nequaquam ulterius per repetentis calumniam amittere potest». ⁴ Item alibi: «Nec contra hunc numerum, in quo et iam veritas perfecte completur etatis, atemet comoveri vox cuiuscumque petitionis». ⁵

Scriptum est hoc supradictis kalendis, anno predicto, testibus eisdem. Sss Guitardus, levita et iudex.

Guilelmus monachus, qui hanc scripturam consignacionis et sacramentalium condicionum scripsi et subscripsi die et anno quo supra +.

351

1063, maig, 23. Sant Julià d'Altura

Evacuació i definició que Sunyer Argemir fa a Guillem, un altre Guillem, Joan, Guisla i Frul com a part de la resolució d'un conflicte que es dirimeix a Sant Julià d'Altura. Davant l'abat Otger i molts altres homes bons, els dits Guillems, Joan, Guisla i Frul compareixen per reclamar a Sunyer l'alou de Marçans, a Matadepera, pertanyent a Sant Llorenç i que Sunyer va comprar al pare dels querellants, que basen la reclamació en el drets desatesos de la seva mare. Per consell dels reunits, els litigants es reparteixen l'alou a mitges, de manera que cada part n'ha de definir i evacuar una meitat a l'altra.

A ACA, Monacals, pergs. Sant Llorenç del Munt, 189.

Ed. *PUIG, *El monestir*, doc. 409.

Aquest document i el següent es complementen.

In Dei nomine. Ego Suniarius evacuator vel pacificator sum vobis, id est Willelmus et alius Willelm et Iouan et Wisla et Frul. Manifestatum est enim quia venistis ad me et petistis me in placito ante Sancti Iuliani de Altura in presencia domni Ode-

2. *Lex Visigothorum*, X.3.5.

3. *Lex Visigothorum*, X.2.3.

4. *Lex Visigothorum*, X.2.6.

5. *Lex Visigothorum*, X.2.4.

garii abbatis et Reimundi Seniofredi de Resubio et Amati Oldrici et Mironi Renardi et Bernardi Terrocii et Willelmi Wilaberti et Wilaberti Olibani et Willelmi Durandi et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, de ipso alodio qui est in Marcians, qui pertinet ad Sancti Laurenti, quod emi de patre vestro, et requisistis me per vocem matris vestre et non potuistis me consequi in nullum directum, et invenerunt inter nos consilium istos homines suprascriptos, ut ego dedissem vobis de ipsum alodium cultum vel eremum ipsam medietatem, et vos fecissetis mihi definicionem vel evacuacionem de aliam medietatem de ipsum alodium cultum et eremum vel de ipsas vineas cum ipsa terra ubi sunt fundatas vel edificatas, et ego Suniario Argemir facio sicut illi mihi preceperunt. Propter hoc facio difinicionem vel evacuacionem de ipso alodio culto et eremo, ut ipsa medietate fiat a vestro proprio. Quod si ego aut progenies mea aut utriusque sexus ausus fuerit inquietare, componam aut componat vobis uncias II auri puri ex monete Barchinone, et insuper ista scriptura difinicionis vel evacuacionis firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc X kalendas iunii, anno III regni Philippi regis.

Sig+num Suniarii Argemir, qui ista difinicionem vel evacuacionem feci et firmavi firmarique rogavi.

Sig+num Remon faber. Sig+num Guifred Arge(mir). Sig+num Remon Guifret.

352

1063, maig, 23. Sant Julià d'Altura

Guillem, un altre Guillem, Joan, Guisla i Frul, en compliment del que preceptua un consell d'homes bons en un judici celebrat a Sant Julià d'Altura sota la presidència de l'abat Otger, pacífiquen i evacuen a Sunyer Argemir la meitat de l'alou de Marçans, a Matadepera, pertanyent a Sant Llorenç i que es disputaven, i les vinyes que Sunyer hi va plantar.

[A] Original no localitzat.

B. AMM Secció B. Monestirs catalans. Capsa 1. Sant Llorenç del Munt. Transcripcions de J. A. Plandolit, any 1062.

Ed. *PUIG, *El monestir*, doc. 410.

Aquest document i l'anterior es complementen.

In Dei nomine. Ego Willelm et alio Willelm et Iouann, fratres meos, et sorores meas, id est Wilsa et Frul, nos simul in unum pacificatores vel evacuatores sumus tibi Suniario Argemir. Manifestum est enim quod petivimus te in placito ante Sancti Iuliani de Altura, in presencia domni Audegarii abba et Remundi Seniofredi de Resubio et Amati Uldrici et Mironi Renardi et Bernardi Terrocii et Willelmi

Wilaberti et Wilaberti Olibani et Willelmi Durandi et aliorum bonorum hominum qui ibi aderant, de ipso alodio qui est in Marcians, qui pertinet ad Sancti Laurenti et advenit ad nos infantes suprascriptos per vocem matris nostre, et non potuimus te consequi in ipso placito suprascripto per nullum directum et istos homines suprascriptos invenerunt inter nos consilium, ut nos fecissemus tibi difinicionem vel evacuacionem de ipsas vineas cum terra ubi sunt fundatas, quod tu abebas edificatas vel tenebas, et alium alodium cultum vel eremum quod vendidit Rannolf a Suniario, exceptus ipsas vineas suprascriptas dividamus par medium equaliter, ut tu teneas unam medietatem de ipso alodio cultum vel eremum, et nos similiter aliam medietatem. Propter hoc facimus tibi evacuacionem vel difinicionem de ipsas vineas suprascriptas cum ipsa medietate de ipso alodio cultum et eremum, ut non pertimescas nos neque progenies nostra. Quod si nos aut proienies nostra aut utriusque sexus ausus fuerit inquietare, componamus aut componat uncias II auri puri ex monete Barchinone, et insuper ista scriptura evacuacionis firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc X^o kalendas iunii, anno III regni Philippi regis.

Sig+num Willelm, Sig+num alio Willelm, Sig+num Iouann, Sig+num Wisla, Sig+num Frul, nos, qui ista definicione vel evacuacione fecimus et firmavimus firmarique rogavimus.

Sig+num Wadall. Sig+num Mironi Renardi. Sig+num Pere Willelm. Sig+num Willelm Wifre.

Benedictus, sacer et monachus, qui hec scripsit SSS die et anno quo supra.

353

1063, maig, 29

Amb la intervenció d'un consell d'homes bons, la querella presentada pel bisbe Berenguer de Barcelona i el seu fidel, el cavaller Ramon Gerovard, a qui els homes de Bonuç Vives van ferir i flagellar, es resol amb el pagament de vint-i-vuit mancosos.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 294.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 581.

Pateat hominibus cunctis tam presentibus quam futuris placitum quod accidit inter Berengarium episcopum et Bonucium Vivanum de uno milite, nomine Remundo Gerovardi, quem homines supradicti Bonucii vulneraverunt atque flagellaverunt. Pro inde, intervenientibus inter illos bonis hominibus, consiliaverunt ut Bonucius Vivani dedisset predictis querellantibus XX^{ti} VIII° mancosos auri puri monete Barchinone, sicuti et fecit. Ideo ergo in Dei cuncti

potentis nomine. Ego Berengarius, Barchinonensis episcopus, atque querellans Remundum Gerovardi predictus pacificamus tibi predicto Bonucio Vivani, necnon et illis hominibus qui me vulneraverunt atque flagellaverunt, et definimus predictis vulneris placitum atque flagellationis ut ab hodierno die et deinceps, nec nos predicti nec ullus homo vivens, hoc inquietare presumamus aut presumat. Quod si fecerimus aut fecerit, nil valeat, set componamus aut componat vobis libras X auri puri. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Quod est actum IIII kalendas iunii, in tercio anno regni Philippi.

Berengarius episcopus, Sig+num Remundus, nos qui hanc securitatem facimus et firmamus firmarique rogamus.

Sig+num Bernardus Guifredi. Sig+num Bernardus Remundi. S+ Dalmacius sacer. S+ Poncii sariscustus. + Berengarii archilevite. Sig+num Mironis Foget.

S+ Poncii subdiachoni, qui hoc scripsit (*Senyal*) die et anno quo supra.

354

1063, maig, 30

Berenguer, bisbe de Barcelona, i Berenguer, ardiaca de la seu de Barcelona, d'una banda, i Guillem i Bernat, fills de Ramon, cabiscol de la seu, de l'altra, mantenen un contenciós per unes vinyes que Ramon va plantar a Monterols, en terres de l'església dels Sants Just i Pastor, al comtat de Barcelona. Després de la intervenció d'homes bons, que decideixen partir la possessió de les vinyes, el bisbe i l'ardiaca n'evacuen la meitat als germans, exceptuant, però, el pagament del delme i posant condicions a una possible venda.

A ACB, perg. 1-4-225.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1705.

Hoc est [def]ini[tio]nis atque evacuationis scriptum quod factum est inter Berengarium, Sedis Sancte Crucis archidiaconum, et Guilelmum atque Bernardum, Ramundi capitiscole filios. Pateat cunctis, tam presentibus quam futuris, quod Remundus Iohannis condam, predictorum fratrum Guillelmi et Bernardi pater, plantavit vineas in territorio Barchinone, in locum Munterols vocatum, in terra Sanctorum Iusti et Pastoris, quorum ecclesia est infra Barchinone moenia, unde accepit precari scriptum in quo continebatur per unumquemque annum dare fideliter predictae ecclesie omnium frugum predictarum vinearum tascam et decimam, alias vero partes sibi et posteris suis retinere. Affrontat namque predicta terra cum ipsa vinea que ibi est fundata a parte orientis in vineas Ugonis et Olibani Mironis quondam, a meridie in via antiqua, de occiduo in via et in alodio Ruben

hebrei, de circio in vineas Geriberti Bonucii et Mironis Cherucii quondam. Ideoque, utrisque partibus diu conquerentibus, facta fuit inter eos magne dissensionis contencio. Set, intercurrentibus bonis hominibus, inventum est ut iam dicta ecclesia habuisset omnem ipsarum vinearum medietatem, aliam autem medietatem prefati Guilelmus et Bernardus atque posteritas illorum semper secure et libere sibi retinuissent. Quod et factum est. Quapropter in Dei nomine nos Berengarius, Sancte Ecclesie Barchinonensis episcopus, et Berengarius, eiusdem sedis archidiaconus, facimus vobis Guilelmo et Bernardo prefatis hoc definitionis atque evacuationis pactum una cum assensu et consilio prefate sedis canonicorum: ut ab hodierno die et deinceps prefatam vinearum et terre medietatem vos et posteritas vestra absque ulla repeticione et inquietudine nostri aut nostrorum successorum secure et libere habeatis cum ingressibus et egressibus et eius affrontacionibus et eius pertinentiis omnibus, excepta decima ipsarum vinearum, eo tenore: ut, si voluntas aut necessitas fuerit vobis aut vestre posteritati vindere aut alienare iam dictas vineas, non sit vobis licitum nisi nobis aut nostris successoribus. Si autem post ammonitionem XXX dierum iuste ad pretium bonorum hominum nos noluerimus emere iam dicta terra et vineas, tunc sit vobis aut vestre posteritati licentiam vindere cuicumque volueritis. Et non sit vobis licitum aut vestre posteritati alium ibi seniore facere. Quod si nos donatores atque evacuatores aut successores nostri aliqui hoc rumpere voluerimus aut voluerint, nil valeat, set componamus aut componant vobis aut posteritati vestre in vinculum predicta omnia in duplum cum sua melioracione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc III kalendas iunii, anno III regni regis Philippi.

Berengarius episcopus. + Bernardus subdiaconus.

+ Berengarii archilevite. S+ Poncii sacriscustus. S+ Guitardi levite. S + Guifredi levite. S + Stephanus levite. S + Dalmacius sacer. S + Mironis sacerdotis. S + Guilelmus subdiaconus.

S+ Poncii subdiachoni, qui hoc scripsit cum litteris supra positis in linea XVIII et in XXI, die et anno SSS quo supra.

355

1063, juliol

Davant el jutge Pere, el senyor Bertran Ató, el veguer Miró, el saig Gelemon i molts altres homes bons, compareix l'abat Marquès, de Lavaix, per acusar Bradilà, fill d'Eliseu, de retenir injustament una església propietat del seu monestir. Bradilà respon que no és cert, sinó que el seu pare i la seva mare van edificar i dotar l'església, la van fer consagrar i la hi van deixar en morir. L'abat confirma la fundació, però afegeix que,

mort Eliseu, Bradilà, juntament amb la seva mare i el seu germà, van lliurar per escrit l'església al monestir en alou, i mostra al tribunal l'escriptura de donació. Bradilà no té més remei llavors que reconèixer-ho i fer l'evacuació corresponent, però l'abat, mogut per la misericòrdia, li cedeix l'església, excepte un terç del delme i de les oblacions, amb la condició que li sigui fidel i el serveixi.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral de Lavaix, doc. 41, f. 26v.

C RAH, ms., Col. ABAD Y LASIERRA, VI, *Cartoral*, pàgs. 67-70. Còpia del segle XVIII.

Ed. *PUIG, *El cartoral*, doc. 27.

In iudicio de Petro iudice et Bertran Ato seniore et Mirone vicario et Gelemundo saione seu aliorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant, qualiter venit Marches abba de cenobio Sanctae Mariae que nuncupatur Lavadius, que est situs iusta flumen Nogaria, in presencia de istis supradictis senioribus querrellavit se de Bradrilane filio Heliseo que tenebat violenter sua ecclesia cum omnia que ad ipsa ecclesia pertinet, et ille respondit: «Non ita est quomodo vos dicitis, quia pater meus et mater mea edificaberunt ea et consecrare eam fecerunt et dederunt ad ipsa ecclesia ad diem dedicacionis terris et vineis, libris et bestimentis vel omnia que ad servientes Deo pertinent, et pater meus et mater mea derelinquerunt eam ad me, et post obitum patris mee vel matris mee ego possedi eam usque hodie». Et respondit dominus abba: «Certe ita est quomodo tu dicis, set postquam obiit pater tuus Heliseus et mater tua Englia et frater tuus Asnerus et tu ipse didistis ipsa ecclesia suprascripta cum omnia que ad eam pertinebat ad proprium alode ad cenobium Sanctae Mariae suprascriptum, et per hanc scriptura que ego Marches abba trado in manus de ipso iudice vos suprascripti cum ipsa scriptura quo rogastis facere simul cum ipsa ecclesia tradidistis in manus de ipso abbate pronominato Galindoni que in illis diebus regebat ipso monasterio supra scriptum».

Et cum legeretur prefatus iudex scriptura donacionis, interrogavit Bradinane si eam iussisset scribere vel direxisset aut mater sua vel fratri, et ille respondit: «Non possum hoc negare, quia mater mea vel frater meus et ego fecimus hec scriptura facere seu et manus nostras roborabimus et testes rogavimus que eam firmarent». Et iudicavit ipse iudex iudicium sicut scriptum est in canones et constitutum est de ecclesiasticis rebus que violenter rapiunt, et post hec evacuabit se Bradila de ipsa ecclesia et de omnia que ad eam pertinebat in manus de ipso abbate supra scripto, et tunc ipse abbas misericordiam optatus dedit ei ipsa ecclesia per suam manum tenuisset eam, excepto illa tercia parte de ipsas decimas et illa tercia parte de ipsas oblaciones que pro fidelium mortuorum animas ibi tradite fuerunt, et quando ille abba venerit ad ipsum locum Bradila serviens illi sit secundum iures quod habet tam ad abbate quam ad servientes illius et ad eos qui adveniendi sunt, et sit subditus

Bradila vel proienie eius de domo Sanctae Mariae de Lavavis vel servientes eius quandium fideliter eis servire voluerint, et si hoc facere nequeverint non valeant vindicare sed extorres sint de hoc factum nostrum.

Factum iudicium in mense iulio, anno primo regnante Sancioni rege, Ranimiro regis filio, era millesima centesima prima.

+ Signum Bertran Ato seniore. Signum Mirone vigario. + Ponzo, filio Rodger. Signum Gelemundo et Sanilana fratrem eius, filios Sanciverto, et alii homines de Lacera, visores fuerunt.

Ego Ermengaudus presbiter rogitus scripsi sub die et anno que supra.

Ego Petrus iudex subter firmavi (*Senyal*).

356

1063, setembre, 20

Mir, la seva esposa, Ermegod, i el seu fill Arnau venen al levita Vicià Guadall dues peces de terra amb les seves cases i adjacències, prop de l'església de Santa Perpètua, al Vallès, al comtat de Barcelona, que tenen com a garantia d'un préstec concedit a Rigual i la seva esposa Bonadona. Com que el préstec no es va tornar ni en el termini acordat ni després, la venda es fa pel preu que fixen homes bons.

A ACB, perg. 1-4-228.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1050.

In nomine Domini. Ego Miro et uxor mea Ermegod femina et filius noster Arnallus vendit[o]res s[u]mus tibi Vitiano Guadalli levite, emptori. Manifestum est enim quia per hanc scripturam istius nostre vendicionis vendimus tibi, pariter in unum, pecias du[a]s terre et domos cum casalibus, que sunt iuxta ecclesiam Sancte Perpetue. Sunt autem hec omnia in comitatu Barchinonensi, in Vallense, in parrochia iam dicte Virginis. Advenerunt autem nobis hec cuncta per cartam pigneris atque per pignorationem, quam nobis fecit vir quidam, nomine Rigual, et uxor eius Bonadomna. Unde expectavimus eos ultra terminum constitutum atque prefinitum duobus annis et amplius, atque sepe admonuimus eos ut redimerent suum illorum pignus, quod nobis per cautionem scripture deposuerant. Set quia accedere ad redemptionem pigneris noluerunt, neque admonitionibus nostris aures prebere voluerunt, insistentibus viris idoneis inferius corroboratis, secundum quod ipsi pignus ipsum posse valere extimaverunt, vendimus tibi predictas duas pecias terre cum domibus et casalibus. Que omnia sunt in comitatu prescripto et parrochia prefata. Habet autem terminum pecia una terre ab

oriente in strata publica, a meridie in alodio Poncii Olibe, ab occiduo in alodio et in sacrariis Sancte Perpetue, a circio in alodio Remundi Bonifilii. Item alia pecia terre habet terminum ab oriente in strata publica, a meridie in alodio predicti Remundi, ab occiduo in sacrariis, a circio in tuo alodio heredumque tuorum. Iterum habent terminum ipse domus cum ipsis casalibus ab oriente in ecclesia et in exitu Sancte Perpetue, a meridie et occiduo in callibus ipsorum sacrariorum, a circio in sacrario Guilielmi Mironis. Quantum isti termini concludunt atque circumeunt, tibi ad integrum vendimus, cum ingressibus pariter et egressibus suis. Atque de nostro iure in tuum dominium et potestatem tra[d]imus, cum omnibus suis terminis et pertinentiis et cum cunctis, que dici vel nominari possunt, ad iam dicta omnia quocumque modo pertinentibus, ut facias exinde quodcumque tibi placuerit, ad tuum plenissimum proprium. Accepimus autem a te kaficium I ordei in precium et mancos VII auri Barchinone. Quos tu emptor precium nobis dedisti et nos venditores manibus nostris accepimus, sicut est manifestum. Nichilque ex predicto precio aput te emptorem remansit. Si vero nos venditores aut utriusque sexus homo venditionem hanc infringere aut in aliquo rescindere temptaverimus aut temptaverit, nil valeat, set componamus aut componat tibi hoc omne in duplum cum omni sua melioracione. Et postmodum hoc maneat firmum omne per evum.

Quod est actum XII kalendas octobris, anno IIII regni Philippi regis.

S+num Mironis, S+num Ermegod femine, S+num Arnalli, qui hanc vendicione fecerunt et firmaverunt et testes eam firmare rogaverunt.

S+ Guitardus levita. Arnallus presbiter.

S+ni Guilielmi Mironis. S+ni Bonifilii Ondisdi. S+num Ebroini Bonifilii. S+num Eme femine. S+num Guilielmi [...]. S+num Arberti. S+num Guilielmi [...].

Isti sunt huius rei testes atque interfuerunt huic negocio presentes.

S+ Poncii subdiachoni, qui hoc scripsit atque sub SS scripsit die et [a]nno quo supra.

357

1063, desembre, 18

Ermessenda evacua al monestir de Santa Maria de Roses l'heretat de la Coma, a Vilamacolum, al terme de Sant Pere Pescador, al comtat d'Empúries, que el seu pare Oliba i la seva mare Matrona van donar al monestir quan hi van fer oblació del seu germà Gausbert i que el seu marit, el difunt Sendred, va adquirir injustament. L'evacuació es fa després que l'abat Ramon denunciés l'adquisició davant Ramon Gausbert, senyor d'Ermessenda, Pere Gausbert, germà d'aquest senyor, i molts altres.

[A] Original no localizat.

B ADG, Cartoral Santa Maria de Roses, f. 6c-d.

Ed. *MARQUÈS, *El cartoral de Roses*, doc. 35.

In Christi nomine. Ego Ermessendi evacuatrix vel pacificatrix sum Sancte Marie cenobii qui dicitur Rodis et tibi, Raimundo, cenobii predicti domino abbati, cum congregatione monachorum et clericorum Sancte Marie cenobii predicti. Manifestum est enim quia petistis mihi ipsam hereditatem terre que condam Oliba pater meus dedit cum filio suo Gaucherto ad cenobium predictae Sancte Marie. Notum est enim a multis quia predictus pater meus Oliba simul cum Matrona, mater mea, tradiderunt predictum Gauzbertum fratrem meum, sicut regula continet monastici ordinis in cenobium predictum Sancte Marie cum hereditate sua, quam videlicet hereditatem cum res ita se haberet, vir meus, condam Sendredus, male adquisivit et iniuste possedit, unde cum facta fuisset inquisicio de iamdicta hereditate ad certum causa deducta est atque recognita in placitu Remundus Gaucherti, seniori nostri, et Petroni Gaucherti, fratri sui aliorumque multorum bonorum hominum ville nostre, eo quod predicta hereditas a nobis iniuste possessa fuisset, que iuris erat Sancte Marie predictae.

Ego vero predicta Ermessen, recognoscens hec vera ita esse hanc predictam hereditatem quam iniuste possidebam, iuste reddidi possidendam Sancte Marie predictae, quapropter vacuo me de predicta hereditate et de meo iure in potestate Sancte Marie predictae eam trado atque restituo. Est autem predicta hereditas terris cultas et incultas que sunt in comitatu Impuritano, in villa que dicitur Villam Mucronem vel infra terminos eius et infra terminos ville Sancti Petri Piscatoris et ipsam melioracionem quam fecit pater meus predictus Oliba predicto Gaucherti filio suo ipsam videlicet terram que est in ipsa Coma, et affrontat ex parte medidnco in terram Sancte Marie predictae cum reliqua hereditate sicut est in quibuscumque cunctis locis predictae ville vel terminos eius. Si quis vero contra hanc evacuacionem vel difinicionem venerit ad disrumpendum, non valeat vindicare quod inquirat, sed componat predictam hereditatem Sancte Marie in duplo cum sua melioracione et insuper hec evacuacio vel difinicio firma et stabilis maneat omni tempore.

Facta est hec evacuacio vel definicio XV kalendas ianuarii, anno IIII regnante Philippo rege.

Sig+num Ermessen, que hanc evacuacionem vel definicionem feci et firmavi et testibus firmare rogavi.

Sig+num Adalbertus Remigii. Sig+num Adalberti Ugo. Sig+num Guilielmus Tassi. Sig+num Petrus Bernardi. Sig+num Petrus Sendredi.

Bernardus Mironis, levita et monachus, qui hanc evacuacionem vel deffinicionem scripsit et subscripsit die et anno quo supra.

358

1064, abril, 2

Joan, fill de Miró, i la seva muller, Guilla, fan les paus i defineixen i evacuen a Ermemir Oldemar i les seves filles Duluriana i Eliarda tots els drets sobre els alous que van ser de Gerovard, pare de Guilla, situats al terme d'Ariga (Vallcarca), al territori de Barcelona, i que van reclamar davant el comte Ramon Berenguer I de Barcelona, la comtessa Almodis i altres nobles en un judici que va presidir el jutge Guillem Marc. A canvi d'aquesta renúncia, Joan i Guilla reben sis unces d'or i un mancús.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 305.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 617.

In Christi nomine. Ego Iohannes, prolis Mironi, una cum uxori mea Guilia, nos simul in unum, pacificatores et definitores et evacuatores sumus vobis Ermemirus Ellemari et filias tuas Duluriana et Elliardis. Per hanc scripturam pacificationis et definicionis vel evacuationis pacificamus et definimus vobis omnes voces et omnes nostros directos quod nos vobis proclamavimus et requisivimus in placito quorum domno Reimundo comite uxorique sue domne Almodis comitisse et in presencia multorum nobilium virorum ibi adsistentium, quorum nomina longum fuit texere ex parte patent subterius. Et in iudicio Guilielmo Marcho iudice requisivimus tibi predicto Ermemiro de ipsos alodios qui fuerunt de genitori nostro Geruvard, quod nos dicebamus quod tu predictus Ermemirus iniuste possidebas eos et retinebas. Unde factum est quod tu iam dictus Ermemirus in predicto placito scripturas hostendisti et emptiones et definiciones et evacuationes, et fuerunt ibi lecte et relecte, unde iudicatum fuit a predicto iudice et auctorizatum a predicto principe et comitisse ceterisque viris idoneis quod si vera esset ipsam scripturam definicionis, evacuationis, rectum erat omnem hereditatem quod nos requirebamus per vocem predicti Gerovardi de prelocuto Ermemir et filiabus suis prescriptis.

Item iudicatum fuit a predicto iudice ut predictus Ermemirus, si fieri posse, comprobasset iam dictam scripturam quod vera esset; sin autem minime facere potuisset, psaltim comprobasset quod in diebus Gerovardi prescripti aut cum ipso predictam evacuationem placitasset aut cum aliis unde recuperassent de predictis alodiis qui ibi resonabant. Et si ista tota defecerint quare predictus Iohannes et uxorem eius Guilie predictam evacuationem in dubium vertebant et falsam ea dicebant, predictus Ermemirus deliberasset et eripuisset ipsam scripturam securitatis quod falsa non erat per iudicum aque ferventis. Deinde predictus Ermemirus dixit se facere sicut iudicatum fuit illi.

Deinde, intercurrente bonisque hominibus et consenciente predicto comite et comitisse, dedit predictus Ermemirus, per se et filias suas, sex uncias auri et uno mancuso a predicto Iohanne et uxorem eius Guilie, et inter predictum comitem et iudicem et saionem, et evacuavit predictus Iohannes et uxori sue prescriptos alodios qui fuerunt Gerovardi, qui sunt in termines de Ariga, quantique resonant in ipsas scripturas quas Ermemirus ostendit, ut ab odierno die et deinceps securus et quietus permaneat iam scriptus Ermemirus et filias suas de prelocuta petitione sive ceteris homines qui per illorum voces prelocuto alodio possederint.

Quod si ego Iohannes aut uxorique mea Guilia requirere presumpserimus tibi predicto Ermemir aut filias tuas de predicto alodio aut de predicta petitione sive ceteris hominibus qui possessores fuerint de predictos alodios, per voces de predicto Ermemir aut filias suas, nil nobis valeat, set componamus aut componant qui hoc inrumpere temptaverint suprascripta omnia in duplo cum omnem suam melioracionem. Et insuper hec nostra pacificacio et definicio vel evacuacio firma persistat in eternum.

Facta hanc pacificatio et evacuacio et definicio IIII nonas aprilis, anno IIII regnante Philippo rege.

S+ Iohannis Mironi, S+ Guilia, nos qui hanc pacificacionem et definicionem et evacionem fecimus et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

S+ Reimundus Gundeballi. Sig+num Guilielmus iudex. S+ Reimundi Bonefilii. S+ Reimundus Giscafredi.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit, cum litteris condempnatis in linea X sive in linea XXXV simul cum litteris suprapositis in linea XXV, die et anno quo supra.

359

1064, abril, 7

Artau I, comte de Pallars Sobirà, i Ramon V, comte de Pallars Jussà, fan les paus. Artau promet prestar homenatge i fidelitat a Ramon, i com a garantia li dona en penyora el castell de Torrezan, amb la seva castlania i les viles de Paüls de Flamisell.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 306.

Ed. *MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 47. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 618.

In Dei nomine. Hec est scriptura rememoracionis de fine et perdonamentum quod facit comes Artallus ad comite Raimundo et ad suos homines et ad ipsos

que male volet per suum had de comite Raimundo. Et convenit Artallo iam dicto ad Raimundo suprascripto que teneat ista fine et istum perdonamentum, sicut suprascriptum est, sine inganno. Et convenit Artallo iam dicto ad Raimundo suprascripto quod stet in suo hominatico et in sua fidelitate et que teneat ad illum ipso sacramento que ad illum iurat. Et super ista conveniencia iam dicta mittit in pignora Artallus iam dictus ad Ramundo comite suprascripto ipso castro de Torrezan, cum suis terminis et pertinenciis et cum sua kastelania et cum ipsas villas de Paduls, super hoc quod tenead et adtendat ista conveniencia iam dicta, sicut superius scriptum est. Et si hoc non fecerit et aliquis forsfecerit Artallus iam dictus ad Raimundo suprascripto ista convenientia iam dicta, emendet hoc que forasfecerit infra ipsos C dies ad Raimundo iam dicto que Raimundo iam dicto comonuerit illum per se ipsum aut per suos missos vel missum. Et si hoc non fecerit sicut suprascriptum est, incurrat isto castro iam dicto in potestate de Raimundo suprascripto ad suum proprium alode.

Facta ista conveniencia VII idus aprilis, anno IIII regnante Filipo rege.

Sig+num Artallus comes. Sig+num Arnall Mir de Tost. Sig+num Baron Atoni. Sig+num Gerbertus vicecomite. Sig+num Bertrand Atoni. Sig+num Alaman Altemir. Sig+num Guido Atoni. Sig+num Miro Dalmaz. Sig+num Guillem Arnall. Sig+num Rodland Ricolf.

Martinus presbiter rogatus scripsit cum literis superpositis in verso primo vel in quinto et sub (*Senyal*) die et anno quod supra.

360

1064, juliol, 31

Ermessenda fa les paus i evacua, defineix i dona al seu cunyat Bernat Ramon tots els drets sobre les terres, les vinyes, les cases, les corts i els horts que el seu marit, Guillem Ramon, li va donar davant la comtessa Almodis, Adalbert Guitard i el jutge Guillem abans de contraure núpcies, el 30 de maig de 1064. La donació, escripturada el 31 de juliol, ja s'havia fet efectiva vuit dies abans davant la comtessa, Adalbert Guitard, Riambau Guillem i Deusdit levita.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 329.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 626.

La informació en el document impedeix conèixer l'estat de les relacions entre Ermessenda i el seu cunyat. Sorpren el poc temps transcorregut entre la donació marital i la devolució dels béns rebuts a la família. Tot fa suposar que en aquests dos mesos Guillem Ramon va morir i que llavors la vídua, a desgana o forçadament (es defineix com a *pacifcatrix*), es va veure obligada a tornar els béns.

In nomine Domini. Ego Ermessindis femina pacificatrix et evacuatrix ac definitrix sive donatrix sum tibi Bernardo Remundi. Per hanc scripturam atque per tradicionem istius conditae scripturae pacifico et evacuo et definio atque dono tibi omne meum directum et omnes meas voces quas habeo vel qualicumque modo habere debeo in his omnibus quae fuerunt fratris tui Guilielmi Remundi, sponsi mei, in terris videlicet atque vineis, domibus et cortibus, solis et suprapositis, ortis et eorum omnium diversis accidentibus, quae dici vel nominari quocumque vocabulo possunt, ad supradicta omnia utcunque pertinentibus. Sunt autem haec omnia intra muros Barchinonae urbis atque in illius territorio sive suburbano. Advenerunt quoque mihi per donationem quam mihi exinde fecit predictus frater tuus Guilielmus, sponsus meus, ante arrarum traditionem, et factam secundum legis definitiones sponsonem prius quam unius copulae societatem adissemus. Anno quoque quarto regni regis Philippi, III kalendas iunii, fecit mihi prefatus frater tuus, sponsus meus, predictorum omnium donationem per traditionem digiti mei qui vocatur index, coram domna Almode comitissa et Adalberto Guitardi atque Guilielmo iudice, in domibus tuis, quae sunt secus aeclesiam Sancti Michaelis Archangeli, cui rei etiam ipse intus fuisti.

Habent autem terminum predicta omnia ab oriente in flumine Bisocii, a meridie in litoribus maris, ab occiduo in alveo Lubricati, a septentrione in iugis montium. Quantum igitur habeo vel qualicumque modo habere debeo intra predictos quatuor terminos per donationem atque vocem prescripti fratris tui Guilielmi, sponsi mei, tibi ad integrum dono atque de meo iure in tuum dominium et potestatem per traditionem istius conditae scripturae trado, coram his omnibus subterius scriptis testibus, secundum quod iam dudum dedi tibi hoc omne suprascriptum per tradicionem et consignationem digiti tui indicis in prefatis domibus tuis, in ipso solarario, coram domna Almode comitissa et Adalberto Guitardi et Reamballo Guilielmi et Deusdedit levita, X kalendas augusti, anno V regni regis Philippi, cum ingressibus pariter et egressibus eius omnibus, ut facias exinde quodcunque tibi placuerit ad tuum plenissimum proprium. Si vero ego huius rei auctrix aut utriusque sexus homo evacuationem hanc et definitionem atque donationem infringere aut rescindere vel in aliquo dimovere temptavero aut temptaverit, nil prosit, sed componam aut componat tibi hoc omne in duplum cum omni sua illius melioratione. Et postmodum hoc maneat firmum omne per evum.

Quod est actum II kalendas augusti, anno V regni regis prescripti.

S+ Ermessindis feminae, quae hanc evacuationem et definitionem atque donationem sive pacificationem fecit et punctis firmavit atque testes eam firmare rogavit.

S+ Berengarii levitae. S+ Riculphi levitae. + Mir. S+ Gaucefredus Remundi.

S+ Vivanus levitae, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

361

1064, octubre, 8

Acord entre Ermegod i les seves filles Bella, Ermessenda i Domenja, d'una banda, i Bonfill Odesind, la seva esposa, Sança, i els seus fills, de l'altra, arran de la carta d'empenyament que Bonfill, per amor i temor de Déu, va tornar a les primeres quan ja li corresponia adquirir la propietat de l'alou objecte de garantia per un préstec de tretze sesters i una aimina d'ordi que els va fer. Ermengod i les seves filles es comprometen a no donar, vendre, alienar o empenyorar l'alou sinó a l'altra part de l'acord.

A ADB, Fons de Santa Eulàlia del Camp, carp. 3B, perg. 364.

Ed. *ALTURO, *L'arxiu*, doc. 82.

Ec est conveniencia quod faciunt feminas is nominibus Ermegod et filias suas, id est, Bela et Ermesindis et Domenega ad Bonefilii Odisindi et ad filios suos et uxorem suam Sanciam per ipsam cartam pignoris quod predictus Bonefilii rediit a predictas feminas per amorem et timorem Dei, quia iam incurerat per predictam cartam pignoris ipsum aloudem qui ibi resonabat in potestate predicti Bonefilii ad faciendum quodcumque voluisset. Propterea conveniunt Ermegod cum filias suas ad predictum Bonefilium et uxorem suam et predictis filis illorum et faciunt eis firmitatem et [...] nem ut predictas feminas Ermegod cum filias suas pred [...] non liceat ad eas nec vendere nec donare nec pigne [...] nec inalienare nec in aliam personam quolibet modo tra [...] cere ipsos alodios qui resonabant in ipsam cartam pignoris [...] cuta qui fuerunt Amalrici Adrovarii et predictam uxorem suam Ermegod. Et frontant predictos alodios a parte orientis in flumine Riopulli et de meridie in alodio de predicti Bonefilii et in alodios Tetballi et de occiduo in estrada publica qui pergit ad Barcinona et in omnesque prartes, de parte vero circi in torrente sive et in feu de Barberam. Quantum infra istas quatuor afrontaciones includunt, sic convenio tibi Bonefilio precripto ego Ermegod precripta cum filias meas prenomintas et facimus tibi predictum conventum et firmitatem uxorisque tue et filios tuos ut non sit nobis licitum prescripta omnia vel de supracripta omnia lienandi au vendendi nisi a te Bonefilio uxorique tue et predictis filiis tuis. Et si predictum con [...] nostra convenientia in aliquod mutare aut inrumpere [...], non sit nobis licitum set modo tunc deveniat predictos al [...] testant de te Bonefilio uxorique tue predicte et filios vestros [...] damento et laudamentum Remundi Guielmi Monte Chatanensi.

Factum est ec conventum et firmitatem VIII idus octobris, anno V regni Filipi regi.

S+num Ermegod, S+num Bela, S+num Ermesindis, S+num Domenega, nos qui ista conveniencia vel firmitate firmamus et testes firmare rogamus et

recognocimus que in ipsam cartam pignoris resonabat debitum XIII sestarios orde et emina I.

S+Isarno Tetbert. S+num Iogbert Odger. S+num Mir Gonmar. S+num Remon Guieillus. S+[...] Amalrig. S+num Bernards Erui. S+num Adrouer [...] (*Senyal*) Guadamiri, presbiteri. S+Reimondi Vilielmi. S+num Guilielmus iudex.

+num Remundus presbiter, qui ec convenientia et firmitatem et cesionem scripsi cum litteras rasas, ubi dicit «Bonefilo», et die et anno quod supra.

362

1064, desembre, 28

Berenguer Arnau i la seva esposa, Adelaida, venen a Ramon Ermemir i Guadall Guillem un alou, amb terres, vinyes i prats, a la parròquia de Santa Maria de Badalona, al comtat de Barcelona, que tenen com a garantia d'un préstec concedit a Amat Ellicri. Vençut el termini de devolució i mort Amat Ellicri, Berenguer va reclamar el deute inútilment al fill del deutor, Ramon Miró, batlle, i la seva vídua, Adelaida. A instàncies del jutge Guillem Marc, es ven l'alou pel preu que fixen homes bons.

AACB, perg. 4-92-39.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1070.

In nomine Domini. Ego Berengarius Arnalli una cum coniuge mea Adalaidis venditores sumus vobis Reimundus Ermemiri et Guadallus Guilielmi, que vocant Astraballo, emptores. Per hanc scripturam vendicionis nostre vendimus vobis alaudem nostrum proprium. Qui mihi advenit ad me Berengarium prescriptum per pignus quas mihi deposuit Amatus Ellicri, sicut resonat in ipsam cartam pignoris, quam mihi fecit et firmavit; et mihi Adaleidis prescripta per decimum, quod mihi dedit viri mei Berengarii iam dicti. Sunt namque predictos alodios in comitatu barchinonense, infra terminos parrochie Bitulone Sancte Marie. Est namque predictos alodios terris et vineis, cultis et eremis, pratis. Affrontant iam dicta omnia de circi in serra de ipsa Archa et in alaude Sancte Crucis Sancteque Eulalie, de aquilonis in alaude de Durandus Baroni, de meridie in littore maris, de occiduo in rivo Bissocii. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus vobis: prescriptum alaudium integriter, absque ulla reservacione, simul cum exiis earum, propter precium uncias CXIII auri puri monete Barchinone, unum ad unum mancum pensatas a penso de novem et medium in uncia. Unde ego Berengarius prescriptus amonui Reimundum Mironem baiulum, qui est filum Amatum prescriptum et Adalaidem, uxorem qui fuit Amati

prescripti, ud redemissent prescriptum pignus et reddidissent mihi iam dictas C^m XIII uncias, et minime fecerunt et nihil mihi profuit. Insuper expectavi eos semper amonendo, ultra ipsum placitum constitum, quod prescriptus Amatus reddere debuerat quatuor annis et amplius, et nihil mihi reddiderunt. Idcirco, insistente Guilielmo Marcho iudice ceterisque viris idoneis superius annotati, apreciaturum fuit ab eis hunc pignus valere non tantum quantum fuit iam dictum debitum. Quem vero iam dicta omnia, que vobis vendimus, de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem, ab omni integritatem, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque qui contra hanc vendicione venerimus aut venerit ad inrumpendum, nil valeat, sed componad aut componamus vobis iam dicta omnia in duplum cum omni sua immelioracione. Et insuper hoc maneat firmum omnem per evum.

Actum est hoc V kalendas ianuarii, anno V regnante Phylippo rege.

S+ Berengarius Arnalli, S+ Adalaidis femina, nos qui hanc vendicionem fecimus et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

S+ Bomparus presbiter. S+ Guadallus Guilielmi. S+ Geribertus Lodur. S+ Arnallus Miro. S+ Olibanus Mironi. S+ Gaucebertus Ebrino. S+ Guilielmus iudex.

Arluvinus sacer, qui hoc scripsit cum litteris fuis in linea XVII die et anno quo supra.

363

1065, març, 4

Ermengarda, vídua de Ramon Baró, dona a la canònica de la seu de Girona l'alou que el prevere Adalbert tenia al lloc d'Illa, a la parròquia de Sant Andreu de Serinyà, al comtat de Besalú. Al final dels seus dies, Adalbert va deixar l'alou a la canònica amb la condició que el seu cunyat Ramon Baró el tingués de per vida pagant un cens anual a la canònica i l'hi revertís en morir. Ramon Baró, però, no va pagar el cens i en morir va deixar l'alou en propietat a Ermengarda i els seus fills, situació que es corregeix amb aquesta donació.

A ACG, perg. segles IX-XII, carp. 3, doc 67.

Ed. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 313.

Sit notum universis temporibus quia ego Ermengardis femina, uxor condam [Remundo Ba]ronis, dono atque trado Kannonice Sancte Marie sedis Gerunde totum i[psum alodium] quod Adalbertus presbiter olim habuit in comitatu Bisildunensi, intra terminos [parrochie Sancti] Andree de Siriniano, in loco qui

dicitur ad ipsam Islam et quod est in omnibus locis qui sun[t] intra terminos predictae parrochie. Quod scilicet alodium iam dictus presbiter Adalbertus in extr[emus] positus reliquit iam dicte Kannonice per scripturam testamenti, iuste et legaliter ordina[tum]. Postmodum vero creditur fuisse deletum atque supressum, ne predictum alodium deveniret in [...] Kannonice prefate. Deinde quoque legaliter reparatum est et ordinatum a Guitardo Arnal[...] et ab elemosinariis iam dicti Adalberti et a testibus per seriem script[urarum], iurate atque roborat[e] [...]s plurimis, non solum clericis verum ætiam et laicis in qua fideliter descriptum est q[...] [ordi]natum in deleto testamento, sed quia iam dictus presbiter Adalbertus reliquit prescriptum alodium c[ognato] suo Remundo Baronis vivolario iure, viro scilicet meo, tali modo ut per singulos [annos do]naret et persolveret pro pensione iam dicte Kannonice pro hoc alodio quarteram legitimam et eminam vini sani et post obitum eius reverteretur libere et solide in potestatem iam d[icte] Kannonice. Iam dictus vir meus, minus implendo que sibi fuerant iussa vel credita, non solum [...] spluit functionem, verum ætiam moriens mihi meisque filiis et suis reliquit hoc ad propriet[ate].

Inde ego iam dicta Ermengardis femina, hac agnita veritate diu supressa, tandem vero prelucente iusticia, legaliter detecta atque inventa, dono atque trado prefatum alodium pre[s]cripte kannonice cum omnibus rebus sibi pertinentibus ubicunque locorum sit intra terminis iam dictæ parrochiæ, et facio hanc cessionem atque evacuationem per hanc scripturam manu mea roboratam, ut ab hodierno die et deinceps sit solidum et proprium predictum alodium iuris prefate Kannonice, sine ullo meo obgectu atque retentu, perpetim possidendum. Si vero quisquam homo utriusque sexus sive ego quocumque tempore venero irrumpere hanc scripturam donationis, cessionis atque evacuationis a me prompto animo, sine metu et iu alicuius hominis per[ac]tam, non valeam acquirere quod requisiero, sed facta duplacione aut triplacione huius rei iam dicte Kannonice, tam a me quam ab alicuo repugnatore. In postmodum hoc perhenni stabilitate firmetur.

Actum est hoc IIII nonas marcii, anno V Filippi regis.

Sig+num Ermengardis feminæ, huius rei datricis atque evacuatricis que hanc s[crip]turam cessionis fieri iussi, firmavi et firmare rogavi.

Sig+num Berengarii vi[r] iam dicte Ermengardis. Sig+num Berengarii Gonberti, fratris iam dicte Ermengardis. Sig+num Suniarii Ugonis. Sig+num Bernardo Isarni. Sig+num Seniofredi Sendredi. Sig+num Arnallo Bernardi. Sig+num Remundo Arnalli. +Guilielmus levita. +Poncius levita.

SSS Sicharius presbiter, qui hanc scripturam evacuationis atque donationis scr[ipsi] et subscripsi et SSS die et anno quo supra.

364

1065, abril, 8

Bernat Jofre de Pals ven a Ramon Berenguer I i Almodis, comtes de Barcelona, el castell de Monte Aspero, anomenat també de Pals, per cent unces d'or de Barcelona a raó de set mancosos per unça, i dues cavalleries de terra en feu, les quals Bernat Jofre els havia lliurat prèviament en compensació pels dos sacrilegis que va cometre a l'església de Boada.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 316.

[B] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 395. Còpia de final del segle XII no localitzada.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 392. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 631.

In nomine Domini. Ego Bernardus Gaucfredi de Pals venditor sum vobis domno Raimundo, comiti Barchinonensi, et domne Almodi comitisse. Per hanc scripturam vinditionis mee vendo vobis ipsum castrum de Monte Aspero, quod alio nomine vocatur Pals, cum solo et superposito, et cum omnibus edificiis suis et terminis et pertinentiis, de culto vel de eremo, et cum exitibus vel regressibus suis, et cum ipsa villa que ibi est, et cum omnibus aliis villis que ad castrum pertinent predictum, cum omni laboratione illarum, et cum stagnis et cum silvis et garricis, arboribus, fontibus, pratis, pascuis, aquis aquarum, vieductibus vel reductibus, vel omnibus ad predictum castrum vel predictas villas pertinentiis que dici vel nominari possunt, ad vestrum proprium alaudem. Quod predictum castrum vel predicta omnia adveniunt mihi per genitorem meum Gaucefredum vel per genitricem meam Chixol vel per quascumque voces. Unde vos predicti comes et comitissa dedistis mihi C uncias auri Barchinonensis monete, numeratas de VII mancosos in uncia, et insuper duas cavallarias de terra per fevum, quas ego predictus Bernardus vobis emendaveram pro duobus sacrilegiis que ego feceram in ipsa vestra ecclesia de Buada, quod precium vos mihi dedistis et ego a vobis manibus meis recepi. Et est manifestum. Afrontat namque iam dictum castrum vel iam dicte ville cum predictis omnibus a parte orientis in ipso mare, de meridie in Palacio Frugelli vel in Torrezela de Monte Raso, de occiduo vero in castro de Pera Taliata, de circi quoque parte in Torredela de Monte Grino. Quantum iste quatuor afrontaciones includunt, ego predictus Bernardus sic vendo vobis predictum castrum cum iam dictis omnibus, propter suprascriptum precium, ad faciendum omnia quecumque volueritis ab hodierno die vel tempore, et de meo iure in vestrum trado dominium et potestatem, ut in Dei nomine amodo liberam abeatis potestatem quicquid exinde facere volueritis. Quod si ego venditor vel ullus alius homo vel femina venero vel venerint contra anc scripturam vinditionis, non hoc valeam vel valeant vindicare quod requisiero

vel requisierint, set componam vel componant vobis predicta omnia in duplo cum omni sua inmelioratione. Et postmodum hanc scripturam vinditionis firma permaneat modo et omni tempore.

Facta scriptura vinditionis VI idus aprilis, anno V regni Filipi regis.

Sig+num Bernardi Gaucefredi, qui hanc scripturam vinditionis fieri iussi, firmavi et testes firmare rogavi.

+ Berengarius, Dei gratia Gerundensis episcopus. + Barnardus Ioannis sacrista. (*Senyal*) Guilielmus levita. Sig+num Raimundi Raimundi de Farner. Sig+num Guillelmum Bernardi. Sig+num Ramun Oliba. Sig+num Matfret Vives. Sig+num Arnalli Guifredi. + Ioannes, levita et caput scolae. Sig+num Raimundi Seniofredi. Sig+num Umbert Iobert. Sig+num Reamballi Ioberti. Sig+num Bernard Ramon. Miro Guasce levita (*Senyal*). + Bernardus Gaucefredi +. + Ioannes clericus. Sig+num Dalmad Dalmad.

Petrus diachonus huius scedule largitionis rogatus scripsit, cum litteris superpositis in linea quarta et quinta et undecima, die et anno quo supra (*Senyal*).

365

1065, maig, 3

Ramon Guislabert ven a Ricard Guillem sis mujades de vinya al lloc de Magòria, al territori de Barcelona, per vint-i-quatre unces d'or pur. Els drets del venedor es fonamenten en una penyora per cent quaranta mancosos que va prestar al jueu Ab, dit Rivabun, que no els hi va tornar en el termini acordat. Vençut el termini, Ramon Guislabert va reclamar la devolució dels diners en persona i per altres i va esperar debades durant quatre mesos i deu dies, fins que, per insistència del jutge i amb la mediació d'homes bons, ven la vinya pel preu esmenat, que fixen aquests homes bons.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 323.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 112. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 639.

In nomine Domini. Ego Reimundus Gisliberti venditor sum tibi Richardo Guilielmi emptore. Per hanc scripturam vendicionis mee vendo tibi vineis qui sunt sex modiatas, simul cum ipsa terra ubi sunt fundatas, quas habeo in territorio Barchinonensi, in locum que dicunt Mugoria. Advenerunt mihi hec vinearum per cartam pignoris quas mihi exinde fecit Ab ebreu, que vocant Ribavun, per mancosos CXL monete Barchinone, pensatos a penso de X^m in uncia legitime, quod ille mihi reddere debuerat ad placitum constitutum que in ipsa carta pignoris resonat et minime fecit; et amonui eum plures vices per me et per alios ut mihi reddidisset prefatum debitum et nihil mihi profuit; et expectavi eum ultra ipsum

placitum constitutum quatuor menses et X dies, semper amonendo ut iam dictum debitum mihi reddidisset, et nihil mihi profuit. Idcirco, insistente iudice et bonis hominibus subterius annotati, vendidi prescriptum pignus ad illorum precium quantum ab eis fuit estimatum valere, id sunt, uncias XXIIII auri puri monete Barchinone, unum ad unum pensatos ad pensum de ipsa moneda. Affrontant prescriptas vineas, cum prefata terra ubi sedent, de parte oriente in torrente, de circi in vinis de ipsa Canonica, de meridie in strada publica, de occiduo in vineis de Ruben Belshom ebreo. Quantum iste IIII^{or} affrontaciones includunt, sic vendo tibi suprascriptas vineas, simul cum ipsa terra ubi sunt fundatas, propter precium uncias XXIIII auri puri a penso iam dicto pensatos, quas tu emptor precium mihi dedisti et ego venditor manibus meis recepi ad penso, sicut supra insertum est. Quem vero predicta omnia que tibi vendo de meo iure in tuo trado dominium et potestatem ab omni integritatem ad tuum plenissimum proprium. Quod si ego venditor aut aliquis homo sexus utriusque qui contra hanc vendicione venero aut venerit ad inrumpendum, nil valead, sed componad aut componam tibi prescripta omnia in duplum cum omni sua inmelioracione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc V nonas madii, anno V regnante Philippo rege. S+ Remundi, qui hanc vendicionem fieri iussi et firmavi et testibus firmare rogavi.

S+ Durandus Blandrici. S+ Poncius Recosindi. S+ Bernardus Gifredi. S+ Dodoni. Sig+num Guilielmus iudex. (*Senyal*) Bernardus.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

366

1065, juliol, 12. Castellví de la Marca

Davant els seus senyors, Bonfill Guillem i Sicarda, i molts altres, compareix Llobet Llobató, que es reconeix culpable d'haver instigat a l'adulteri la seva filla Maria, muller de Bonfill, anomenat Fedanci. Els presents jutgen que, d'acord amb la llei goda (Lex Visigothorum, III.3.11), parcialment reproduïda en el document, el culpable ha de ser lliurat a la potestat del marit ultratjat, tot i que en aquest cas, sense raó aparent que ho justifiqui, Llobet acaba lliurat a la potestat dels seus senyors.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 355.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 644.

Anno sexto regni Philippi regis, IIII idus iulii, advenit atque adfuit coram domno Bonofilio Guilielmi et domna Sicarde, eius coniuge, quidam homo Lobetus nomine, cognomento Lobatoni, asserens atque recognoscens se

sollicitatorem adulterii filiae suae Mariae nomine, uxoris cuiusdam viri Bonifilii nomine, cognomento Fedancii, quam idem Lobetus iam dudum in coniugio sociaverat predicto Bonofilio, quem postmodum odio sive cupiditate prefatus Lobetus a se abiecit atque adulterum nomine Guilabertum super eandem filiam suam induxit in domo sua, se consenciente ac sollicitante. Quapropter insistentibus viris inferius scriptis aliisque quam plurimis ad pinnaculum aecclisiae Sancti Saturnini martiris, cuius ecclesia aedes sita est ad radicem montis Chastri Vetuli, in ipsa Marcha, iudicatum est debere prefatum Lobetum addici atque in potestatem prescripti Bonifilii, predictae adulterae mariti, tradi, cum rebus suis omnibus serviturus, secundum sententiam illius goticae legis qua precipitur ut «sollicitatores adulterii uxorum alienarum, mox ut manifestas iudiciis detecti exstiterint, in eius potestate tradantur cuius uxorem sollicitasse reperiuntur, ut illi quoque de his quod voluerit sit iudicandi libertas quem coniugalis ordo huius ultorem criminis legaliter esse demonstrat». Propterea ergo, sub presencia virorum subscriptorum, prenominatus Lobetus traditus est, cum omnibus rebus suis, in potestatem domni Bonifilii domnaeque Sicardis, coniugis eius, ut quicquid exinde facere vel iudicare voluerint meorum proprio consistat arbitrio.

S+ Lobeti, prolis Lobatoni, qui hoc ut fieret atque scriberetur rogavit et manu propria puncti firmavit ac testibus subscriptis illud firmari expostulavit.

S+ Lupi Sancii Guilielmi, S+ Arnalli Adebrandi, S+ Remundi Riculfi, S+ Guisadi Arnalli, S+ Guisadi Fruiani, S+ Guilaberti Udalardi, S+ Ansulfi Iuliani, hi omnes huic rei interfuerunt et alii plurimi cum predictus Lobetus tradidit se et omnes facultates suas in potestate domni Bonifilii et domnae Sicardis, uxoris eius, per traditionem vel consignacionem cuiusdam suae cruciae lignae, cui incumbere solitus erit propter pedem quo claudicabat.

S+ Suniarii Mironis. S+ Remundi Bernardi. S+ Fulchonis Remundi.

S+ Bertrandi subdiachoni, qui hoc scripsit et sub (*Senyal*) scripsit die et anno prefixo.

367

1065, agost, 1

Bernat Amat, la seva esposa i els seus fills lliuren al comte Ramon Berenguer I de Barcelona i la comtessa Almodis, després de renunciar-hi, les albergues que prenen de Terrassa, a condició que els comtes facin que el seu batlle a la vila els lliuri cinquanta porcs anuals entre Sant Miquel i Sant Martí, cadascun d'un valor de dos sous. Si no es fes així, recuperarien les albergues.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 358.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 648.

Hec est convenientia quam facit Bernardus Amati domno Raimundo, Barchinonensi comiti, et domne Almodis comitisse. Lacxat et dimitit et difinit iam dictus Bernardus et [uxor] eius et filiis totas ipsas albergas quas aprehendebant¹ qualicumque modo in Terraça et in omnibus terminis eius predicto comiti et comitisse, sub tali conventu ut iam dictus comes faciat donare per unumquemque annum ad illum suum baiolum qui tenuerit Terraça, de festa Sancti Michaelis usque ad festam Sancti Martini, L^a porcos predicto Bernardi, valentes unusquisque II solidos monete istius Barchinone; et si ipse baiolus non dederit predictos porcos iam dicto Bernardi infra predictum terminum, iam dictus Bernardus dicat comiti, et predictus comes faciat illi donare porcos infra venientes XXX^a dies; sin autem recuperet iam dictus Bernardus ipsas albergas de Terraça, sine ira et marrimento et mala voluntate de iam dicto comite et de domna Almodis comitissa et de filiis illorum.

Facta convenientia kalendas augusti, anno VI° regni Philipi regis.

Sig+num Bernardi Amati, qui anc convenientiam fieri iussit et firmavit et testes firmare rogavit.

Sig+num Arsendis, uxoris eius. Sig+num Deusdedit clerici. Sig+num Amati Bernardi, filiorum eius. Sig+num Raimundi Guillelmi de Monte Catani. Sig+num Renardi Guillelmi. Sig+num Umberti Iocberti. Sig+num Adalberti Guitardi. Sig+num Reamballi Iauceberti. Sig+num Reamballi Guillelmi.

Reimundus comes. Almodis comitissa.

368

1065, novembre, 8

Guillem Sendred i la seva muller, Adaled, venen al comte Ramon Berenguer I de Barcelona i la comtessa Almodis cinc sisenes parts d'una peça de terra al castell de Montfalcó el Gros, a la parròquia de Sant Pere, al comtat de Manresa, per seixantatres mancusos en moneda de Barcelona i la definició del delictes de falsificació de moneda de Barcelona que van cometre i que el comte els va perdonar en presència de moltes persones.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 336.

[B] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 302. Còpia de final del segle XII no localitzada.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 281. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 654.

1. Encara que el verb *aprehendo* podria tenir un significat de prendre per la força o de manera injusta, no és segur que tingui aquest significat. Per tant, a tenor del document, no sabem si aquest acord posava fi a un conflicte entre les parts o era un simple acord amistós.

In nomine Domini. Nos Guilielmus Sendredi et uxor mea Adaledis venditores sumus vobis domno Reimundo, Barchinonensi comiti, et domne Almodis comitisse. Per anc scripturam vinditionis nostre vindimus vobis unam peciam terre quam abemus infra terminum de castrum Monte Falconi, in parroechia Sancti Petri. Et advenit nobis predicta pecie terre per vocem parentorum nostrorum sive per qualescumque voces. Et afrontat predicta pecie terre ex parte orientis in vestra connamina de Exquola Mennigs sive in ipsa strata, de meridie in ipsa strata et in alodio de Pontio Guifredi, ex occidentali parte in strata suptus villa, ex parte aquilonis in ipsa strata qui pergit ad Viciana. Sicut includitur predicta pecia terre infra has predictas IIII^{or} afrontationes, sic vindimus vobis predictam terram, cum omnibus arboribus qui ibidem sunt, excepta sexta parte que est de Gerallo Ermengaudu, meo nepote, propter precium LX et III mancosos monete Barchinone, quas nos accepimus, et propter vestram monetam Barchinone de auro, quam peccato nostro prepediente falsavimus vobis et vos ad nos deffinitis videntibus multis hominibus. Et de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem predictam terram, cum exitibus et regressibus earum, ad fatiendum quod volueritis. Quod si nos vinditores aut ullus homo vel femina voluerit aliquando infringere anc cartam nostre vinditionis libentissime a nobis factam, non valeat vindicare quod requisierit, set in triplo componat vobis predicta omnia cum omni sua inmelioratione. Et deinceps hec scripturam vinditionis omni tempore inconvulsum optineat robur.

Facta scriptura vinditionis VI idus novembris, anno VI° regni Philipi regis.

Sig+num Guillelmi Sendredi, Sig+num Adaledis, eius uxoris, qui hanc cartam vinditionis fieri iussimus et firmavimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Adalbertus Guitardi. Sig+num Raimundus Mironis de Copons. Sig+num Ollegarii. Girbert Mir. Adalbertus iudex (*Senyal*).

Petrus diachonus, huius scedule largitionis rogitus scripsit (*Senyal*) et sub die annoque prefixo.

369

1066, febrer, 4

Després d'un judici celebrat davant un tribunal nobiliari, Bellúcia, amb els seus fills i l'assentiment del seu senyor, evacua un alou, amb cases, terres i arbres, de Gaià, al terme de Terrassa, al comtat de Barcelona, a Bonfill Guillem i la seva muller, Rolanda, en compensació per una venda anterior fraudulenta. L'evacuació es fa en compliment de la sentència judicial.

[A] Original no localitzat

B ACB, perg. 1-2-1316. Còpia.

*Ed. BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1097.

In Dei nomine. Ego Belucia femina cum assentu Raimundi Amati, domini mei, et filiis meis et filias his nominibus, id est, Trudgards et Ermessendis et Arssendis et Belucia et Guilelmus, nos simul in unum, evacuatores et diffinitores sumus vobis Bonefilio Guilelmo et uxori tue Rodlendis femina. Manifestum est enim quia petisti nobis in placito ante donna Arssendis et nobiles viri qui ibi aderant, id est, Raimundi Seniofredi et Guanalgod Mir et Artal Gilmon et Guadallus Donucii et Mironi Renardi et Archinballus sagone et alii plurimi viri, de alaude quod ego Belucia una cum viro mei Vives, qui est condam genitori filias meas et filium, vendimus ad Guilelmum, ienitori tuo. Et tu, in iudicio iam dicta dompna Arssendis et supra nominati viri perdidistis ipsum alaudem, qui iniuste tenebas et nos iniuste vendimus ad genitori tuo iam dicto. Et nos per nostra scriptura nec per directum non poterimus tibi eripere nec sufficere, quia erat directum de filiis Dextre et de Telled femina. Et iudicaverunt nobis supra scripti viri ut nos, qui hoc vendimus ad genitori tuo, emendari tibi debimus cum omni sua melioratione, sicuti facimus.

Propterea ego Belucia et meos infantes supra scriptos donatores et evacuatores sumus vobis alodium nostrum proprium taschal episcopi Barchinone, id sunt, casas et terras cum arboribus diversi que generis. Est a te prefatum alodium, quod vobis donamus per emandationem, in comitatu Barchinone, infra terminum Terracia, in Gaiano. Affrontat ab oriente in terra quam tenet Seniofredo Guilelmus et suos heredes, de meridie in alodio de Raimundo Amati, de occiduo in torrente, et de circii in ipso ledon et in ipsa strata qui pergit ad ipso torrente in alodio de Raimundo Amati. Quantum istas affrontationes includunt, sic donamus tibi: per supra scripta emendatione et de nostro iure in vestrum tradimus dominio et potestate, ad vestrum proprium, salvo iure Sancte Eulalie et domini nostri Raimundi Amati. Quod si nos donatores et evacuatores aut nullus hoc vel femina iure sexus qui contra ista carta securitatis venerit ad inrumpendum aut nos venerimus, nil valeat, sed componat aut componamus vobis supra scripta alodia in duplo cum omnem suam meliorationem. Et in antea ista carta securitatis firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc II nonas februarii, anno VI regis Philipo.

S+ Belucia femina, S+ Trudgards, S+ Ermessendis, S+ Arssendis, S+ Belucia, S+ Guilelmus, nos qui ista carta securitate firmamus et testes firmare rogamus.

S+ Archimballus sagone. S+ Arssendis domina. S+ Artal Gilmon. S+ Guanalgod Mir. S+ Mir Renard. S+ Guadal Donucii.

S+ Guitardus presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

370

1066, febrer, 9. Vic

Miró, levita, Bernat i Pere declaren que van veure i escoltar com un document presentat en judici, pel qual Folc cedia a Guillem Oliba els drets que tenia en un alou a la parròquia de Sant Pere de Savassona, va ser llegit davant Folc i com aquest el va signar.

AACV, cal. 6, doc. 298.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1290.

Nos testes, id est Miro levita et Bernardus et Petrus, vidimus et audivimus quando illa karta quam hostendimus in placito fuit lecta ante Fulchonem, et ipse firmavit eam, et iachivit ab illa omnes voces quas habebat in alodio quod habebat infra parrochia Sancti Petri Savassone ad Guilelmum Olibani ad suum proprium alodium, et hoc fuit factum in mansione Heriballi ad clocharium Vici.

Actum est hoc V idus februarii, anno VI Philippi regi.

Miro levita SSS. Bernardus subdiaconus SSS. Petrus subdiachonus SSS.

371

1066, juny, 10

Davant un nombrós grup de magnats, Guillem Bernat de Queralt, que des de feia temps reclamava, pel seu propi dret o per herència dels seus pares, els castells de Gurb i Sallent com a alou, abandona, evacua i defineix lliurement i sense coacció aquests drets al comte Ramon Berenguer I de Barcelona i la seva esposa, Almodis.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 353.

BACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 353 dupl. Còpia del segle XII.

[C]ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 428. Còpia del segle XII no localitzada.

DAEV, vol. IX, doc. 63.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 423. ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1294. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 671.

Sciatur a cunctis hominibus, tam presentibus quam futuris, quia ego Willielmus Bernardi de Cheralt libentissime, sine ulla força, iacesc et difinio et evacuo ad domnum Reimundum, Barchinonensium comitem, et ad domnam Almodem comitissam, seniores meos, in presencia Bernardi Amati et Enee Mironis, et Bernardi et Mironis Riculfi, fratrum, et Guillelmi Bernardi de Odena et Bernardi Audegarii, et Reimundi Mironis et Reimundi Reimundi, et Reamballi Guillelmi et

Amati Eneas, et Deusdedit Bernardi et Amati, fratribus, et aliorum plurimorum multorum laicorum atque clericorum inibi circumstancium, hoc audiencium et videncium, totas illas voces quas ego iam dictus Guillelmus Bernardi olim requisivi in castro de Gurb et de Salent per alodium per meam vocem aut per ullam vocem vel auctoritatem parentorum meorum, tali modo ut ab isto die et deinceps nec ego nec ullus meus propinquus vel successor non requirat vel possit requirere in predictis castris ullam vocem per alodium. Et si fecero, componam vobis aut filiis vestris vel successoribus predictos castros et predicta omnia in duplum.

Actum est hoc IIII idus iunii, anno VI regni Philipi regis.

Sig+num Guillelmi Bernardi, qui hanc difinitionem fecit, audivit, laudavit, firmavit et testes firmare rogavit.

Sig+num Bernardi Amati. Sig+num Bernardi Audegarii. Sig+num Reimundi Mironis. Sig+num Guillelmi Bernardi de Odena. Sig+num Reimundi Reimundi. Sig+num Bernardi Riculfi. Sig+num Mironi Riculfi. Sig+num Dalmaci Guitardi. Sig+num Reamballi Guillelmi. Sig+num Amati Enee.

+ Berengarius scriptor, die et anno quo supra.

372

1066, octubre, 24

El comte Bernat II de Besalú posa fi a un litigi amb la seu de Girona i el bisbe Berenguer definint a aquesta part les albergues i les altres exaccions que recaptava a la dominicatura del bisbe a Bàscara, tal com ja va fer el seu germà i predecessor, el comte Guillem II.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 86b-87a. Còpia del segle XIII.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, ap. 24. *MARQUÈS, *Cartoral de Carlemany*, doc. 136.

In nomine Domini. Ego Bernardus, gratia Dei Bisullunensis comes, propter amorem Dei et sancte Dei Genitricis Marie, paccata atque sopita omni querimoniarum lite, diffinio et dono atque trado omnipotenti Deo et Beate Marie Gerundensi seu eciam tibi Berengario episcopo eiusdem sedis omnes usaticos et albergas et quicquid amodo iuste aut iniuste inerant michi in dominicatura quam dicunt Baschara et in pertinentiis eius omnibus et que ibi fuerunt patris mei atque comitum retroactis temporibus, ut libere et quiete predicte presul habeas pefatam dominicaturam quemadmodum et tui successores, amodo et usque in eternum. Et non sit fas ulli comitum post me sequencium quicquam mali vel inquietudinis ibi exercere, sed semper in iure Dei eiusque matris potentialiter et honorabiliter con-

sistere. Quod similiter esse factum recognosco a Guillelmo, comite Bisuldunensi, fratre meo et decessore. Quod si ego predictus comes Bernardus aut ullus antecessor meus hoc infringere temptaverimus, non hoc valeamus perficere, sed usquequo ad condignam satisfactionem venerimus, excommunicationi subditi simus, et postea hec diffinitio firma et stabilis permaneat omni tempore.

Facta scriptura diffinitionis VIII kalendas novembris anno VII regni Philippi regis.

Bernardus + gratia Dei comes.

+Reamballus levita, qui hanc diffinitionem scripsi die et anno quo supra.

373

1066, novembre, 21

David, jueu, ven a Company Tudiscle unes cases i una mujada i mitja de vinya al burg de la ciutat de Barcelona, prop del Rec, que té perquè Miró Tudiscle les hi va donar en penyora per un préstec que li va fer de vuit sesters d'ordi. Vençut el termini per tornar el préstec, la venda es fa d'acord amb el jutge per trenta-cinc manuscos, preu que fixen homes honestos, segons que mana la llei i és costum a la ciutat.

A ACB, perg. 1-4-238.

Ed. SCHWAB, MIRET, «Documents», pàgs. 576-579. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1116 (amb la traducció del text escrit en hebreu que figura intercalat en el document).

In nomine Domini. Ego David hebreo venditor sum tibi Compagni Tudiscli emptori. Per hanc scripturam venditionis mee vendo tibi casas cum solos et suprapositis et cloacis, guttis et stillicidiis, et modiatam unam et mediam vinee. Sunt namque ipsas casas in burgo civitatis Barchinone, prope ipso Rego. Affrontant namque prefatas casas ab oriente in casis Remundi Guitardi heresque suos, a meridiana vero parte in ipsa via, ab occiduana vero parte in casis de Baroni Tudiscli, a septentrione in orto de Bernardi Remundi. Et ipsa vinea supra scripta est in terminio de Cirsano, et affrontat a parte orientis in vinea de Donutio Mironi, de meridie in ipso torrente, ab occiduo in vineis Sancti Petri cenobii et de Berengarius Remundi, a parte vero circi in vineis de Baroni Tudiscli et de Sancti Petri. Advenerunt autem mihi David hebreo supra scripta omnia per cartam impignoracionis, quod mihi fecit Mironi Tudiscli, propter sextarios octo ordeï ad mensuram novam, quod ego ei prestavi et ille mihi debuerat reddi ad placitum constitutum et minime fecit. Et est manifestum. Idcirco iudice Remundo Guitardi cum honestis viris Bernardi archilevite et Vivanus prepositus et Stephanus Adalberti et Bonifilius Petri et Donutius Mironi et Remundi Vitali et Guilelmi

Geriberti et Remundi Guitardi appreciaverunt et laudaverunt hec omnia prescripta iuste precium, sicut mos est civitatis huius et lex continet. Et appreciatum est hab eis triginta et quinque mancusis monete Barchinone. Propterea ego David hebreo sic vendo tibi Compagni Tudiscli: hec omnia supra scripta, quantum supra nominatas affrontaciones includunt, totum ab integrum, exceptus directum de Sabrosa, cum exiis et regressiis earum, ad tuum plenissimum proprium, in aderato et definito precio, quod desuper appreciatum est. Et de isto precio accepi ego David supra scripto, propter meum debitum, mancosos XVII. Aliud quod exinde remansit, in potestate de Compagni supra scripti remansit. Quod si ego venditor aut aliquis homo utriusque sexus hoc disrumpere voluerit aut voluero, nil valeat, sed componat aut ego componam tibi prefata omnia in duplo cum omni sua melioratione. Et postmodum hec venditio firma permaneat omni tempore.

אני דוד בר' יעקב עשיתי מכירה זו לדון כונפיינו תודישכלו מכל כוח הזכות הכתוב לעיל במתיבה שלחם שהיה לי בבית ובסרם שמשכן לי מיד תודישכלו אחיו בממון הכתוב לעיל וקבלתי אני את שלי והשאר נשאר ביד כונפיינו אחיו כמו כתוב לעיל ואין לו ולהבאין מאחוריו עלי ועל הבאין מכוחי שום אחריות אבל מכוחי הזכותי שמכרתי לו ופייסתי לחזמה בשלישי בשבת בראש חודש כסליו שנה שמונה מאות ושבעה ועשרים לבריאת עולם. נחמן בר' יהודה ערא בר' מאיר

Facta ista venditione XI kalendas decembris, anno regni Philippi regis VII.

S+ Vivas, levita atque prepositus, SSS. S+ Guilelmus sacer. + Bernardus archidiaconus. S+ Guilelmi levite, qui et caputscole. S+ Reimundus presbiter. S+ Reimundi levite, qui et iudicis. S+ Stephanus levite. S+ Donucio levita. S S+m Remundi Guitard. S+m Bonifilii Amalrici.

S+m Baroni Tudiscli, qui omnes meas voces et omnem meum directum in ista omnia supra scripta quod ibi habeo vel per qualicumque modo habere debeo, tibi Compagni fratri meo dono atque proprialiter confirmo.

S+ Bonefilius sacer.

S+ Poncii levitae, qui hoc scripsit die et anno sss quo supra.

374

1067, febrer, 15. Vic

En presència dels comtes de Barcelona Ramon Berenguer I i Almodis, i en audiència de Guillem de Balsareny, bisbe de Vic, acompanyat de nobles i clergues, i Guillem, sagristà i jutge, es debat el conflicte que enfronta l'abat Guillem (Bernat) de Santa Maria de Ripoll i el mateix bisbe de Vic, d'una banda, i Ermengol Guillem de Mediona, de l'altra. El motiu del litigi és la possessió del castell de Malla. Els prelats afirmen que tant Santa Maria de Ripoll com Sant Pere de Vic van rebre la meitat del castell com a beneficiaris del testament d'Adelaida, vescomtessa de Girona, i mostren el document

corresponent. D'altra banda, Ermengol argumenta que Adelaida mai no va posseir el castell, ja que el seu pare, Guillem de Mediona, el va comprar a Berenguer Seniofred de Celrà, i mostra també l'escriptura de venda corresponent. Ermengol, però, no pot provar que el venedor posseís realment el castell quan el va vendre, mentre que la part contrària presenta un testimoni, el sacerdot Seniofred, que declara a favor seu. A l'últim, Ermengol accepta el testimoni i renuncia a les seves pretensions.

AACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 369.

BACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 369 dupl. Còpia del segle XII.

[C] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 446. Còpia de final del segle XII no localitzada.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 442. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 689.

Dominice Incarnationis anno millesimo LX° VI° actum est placitum in villa Vici, in palatio episcopali, ante domnum Raimundum, comitem Barchinonensem, et domnam Adalmodem comitissam, in audientia domni Guilielmi, Ausonensis pontificis, et Gondeballi Mironis et Adalberti Guitardi, et Girberti Mironis et Dalmacii Guitardi, et Berengarii Seniofredi et Reimundi Bermundi, et Fulconis Ermengaudi et Guillelmi Raimundi et fratris eius Bernardi, et Renardi Guillelmi et Reamballi, fatris eius, et Berengarii Raimundi, assistentibus militibus plurimis et hominibus aliis. Fuit autem hoc placitum inter Guilielmum, abbatem Sancte Marie de Rivopullo, et Ermengaudum Guilielmi de Midiona, et fuit pro ipso castro de Medalia, cum alodiis et terminis et pertinentiis suis, pro eo quod predictus abbas et monachi ipsius cenobii proclamabant medietatem in supranominato castro et in suis terminis et pertinentiis suis, et domnus Guilielmus, episcopus supradictus, aliam medietatem per vocem Adaleidis vicecomitisse, que olim dimisit hoc totum inter Sanctum Petrum de Vico et Sanctam Mariam de Rivopullo, sicut resonat in suo testamento quod ipsa dictavit et firmavit, unde iudicium legaliter roboratum in ipso placito fuit lectum et ventilatum quorum supradictis omnibus hominibus, et sicut alie scripture testantur cum quibus ipsa Adaleidis hoc emerat et possederat.

Prelibatus etiam Ermengaudi Guillelmi respondit et afirmavit quod prefata Adaleidis predictum castrum unquam tenuit nec habuit neque per scripturas supradictas in prefatis rebus aliquid possedit. Deinde hostendit scripturam emptionis unde pater suus Guilielmus de Midiona emerat prefatum castrum de Berengario Seniofredi de Celrano. Postea fuit inquisitum unde idem Berengarius hoc haberet et si iuste hoc vendere posset. Et nullam veritatem invenerunt neque ullam aliam cartam nec vocem repererunt per quam posset prefatus Ermengaudus defendere ut iam dictus Berengarius hoc posset vendere. Et post longam altercationem et magnam contentionem, Guillelmus, sacristanus et iudex precipiente comite et comitissa, hoc funditus requisivit et eliminata ratione iudicavit ut supradictus abbas et monachi probarent, si possent, quod supra nominata

Adaleidis intra XXX annos antequam moreretur tenuisset predictum castrum et omne supradictum alodium per suum proprium, aut ipsa per se, aut alii homines per eam. Et si hoc posset probare, deberet prefatus Ermengaudus et ad Sanctam Mariam et ad Sanctum Petrum respondere et inde directum facere; et si testes inde deficerent, supradictus Ermengaudus deberet iurare et per se ipsum iurando expiare ut ipse nesciret quod predicta Adaleidis ipsum castrum et alodium umquam teneret nec aliquid ibi possideret, nec ipsa nec ullus homo per eam. Et si hoc Ermengaudus prefatus facere posset, esset irritum et testamentum et iudicium et non haberent ad hoc valorem ullum. Et neque hoc abbas probare voluit neque Ermengaudus iurare potuit. Et post hoc fuit iudicatum ut Ermengaudus probaret, si posset, quod Berengarius, qui hoc vendidit per XXX^a annos, hoc totum tenuit et possedit per suum proprium alodium, aut ipse per se aut alii homines per eum. Et si hoc tricennium non posset Ermengaudus probare et posset iterum per viridicos testes afirmare quod inter predictum Berengarium venditorem et supradictum Guillelmum emptorem, usque ad mortem Adaleidis supradicte vicecomitis, per XXX^a annos hoc tenuerunt et possederunt per suum proprium, quemcumque ex istis duobus tricenniis posset Ermengaudus probare, deberet vendicio Berengarii firma manere, et Ermengaudus postea non deberet inde respondere, sed aeternaliter hoc habere et voluntatem suam inde facere. Et si hoc nullo modo posset probare, prelibatus abbas deberet per suum nuntium iurare quod ipse et monachi sui nescirent ut Berengarius iam dictus per hoc tricennium teneret et haberet prefatum castrum et alodium, neque per se ipsum neque per alios homines neque cum Guilielmo ipso emptore. Et inquisita ratione, Ermengaudus nullo modo potuit hoc probare, et prefatus abbas optulit Seniofredum sacerdotem, et in manibus Ermengaudi eum misit, qui iure iurando supra altare Sancti Iohannis in Vico afirmavit quod neque ipse neque monachi sui hoc scirent ut Berengarius supradictus venditor per tricennale tempus prefatum castrum et alodium tenuisset, neque per se ipsum neque per alios homines neque cum Guillelmo emptore. Et sicut fuit iuratum est etiam scriptum in conditionibus inde editis et compositis.

Ego namque Ermengaudus supranominatus, cum non potui hoc, sicut dictum est, probare neque aliam scripturam inde hostendere, sacramentum supradictum recepi per Seniofredum presbiterum et sic definitio prefatum castrum et alodium ut amplius per supradictas voces non possim requirere illud nec ego nec ullus homo per me. Et ita me inde evacuo ut per alodium nihil ibi umquam requiram, set eternaliter una medietas maneat in iure Sancti Petri et altera medietas maneat in iure Sancte Marie, cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis. Et si quis hoc ulterius requisierit, in triplo hoc totum componat. Et postea hec scriptura evacuationis et definitionis firma semper maneat.

Que est facta XV kalendas marci, anno VII regis Philippi.

Ermengaudus (*Senyal*). Sig+num Adalberti Guitardi. Sig+num Dalmatio Guitardi. Wilielmus, gratia Dei episcopus Ausonensis ecclesie +. Reimundus comes. Almodis comitissa. Sig+num Gondeballus Mironis. Berengarius Seniofredus clericus +. Reamballus. Girbert Mir. Sig+num Raimundi Bermundi. Sig+num Fulconi Ermengaudi. Sig+num Guillelmi Raimundi. Sig+num Bernardi Raimundi, fratris eius. Sig+num Renardi Guillelmi. Sig+num Reamballi Guillelmi. Sig+num Berengarii Raimundi. Guilielm iudex et primiscrinus (*Senyal*).

Petrus diachonus, qui hoc scripsit et sub (*Senyal*) die anno prenotato.

375

1067, abril, 2. La Seu d'Urgell

Notícia de la querella pel castell de Vilamajor entre Guillem Guerau i Guillem Guifré, bisbe d'Urgell. Davant el jutge Bernat Salla, Guillem Guerau reclama a Guillem Guifré el castell, que va ser dels seus pares i que el bisbe reté, diu, injustament. En resposta, Guillem Guifré argumenta que el castell era de Santa Maria de la Seu d'Urgell i el seu bisbe, i presenta com a prova una escriptura signada per l'avi i l'àvia de Guillem Guerau. Llavors, preguntat pel jutge si té cap escriptura o cap altra prova per demostrar el que diu, Guillem Guerau respon que no i fa l'evacuació corresponent.

A ACU, perg. 516.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 804.

Notescant cuncti ex primatis palatii, magna parvaque persona, qualiter querelavit se Guillelmus proli Geralli de domno Guillelmo episcopo de ipso kastro quem vocant Villa Maiore quod iniuste tenebat eum et debebat esse suum directum per voces parentorum suorum, et hoc placitum fuit in sede vico Urgelli in presentia Bernardi iudicis Sallani. Prescriptus autem episcopus respondit quod prefatum kastrum suum erat directum Sancte Marie sedis Urgelli vel eius episcopo, et tenebat scripturam corroboratam de suo avo et de sua avia iamdicti Guillelmi. Prescriptus autem iudex dum hoc audivit requisivit prescripto Guillelmi Geralli ut de hoc placito si abebat scripturas aut aliquas voces unde potuisset eum placitare per directum. Ipse autem Guillelmum Geralli respondit quod nec scripturas habebat nec ullas voces unde hoc kastrum potuisset convincere per directum.

Et ego Guillelmum proli Geralli recognosco hoc kastrum suum esse directum Sancte Marie vel eius episcopo predicto. Et ego Guillelmum Geralli exvacuo me de predictum kastrum cum eorum terminis vel cum eis edificiis et cum exiis et regressiis vel cum eorum pertinentiis vel eorum functionis et cum omnia qui ad usum hominis pertinet, qui exiit de predicto castro aut exierit aut pertinent aut

pertinuerit, in potestate Sancte Marie Sedis vel eius predicto episcopo ad eorum proprium alaudem propialiter ad habendum et possidendum aud ad faciendum quod voluerint sine ulla inquietudine.

Actum est hoc IIII nonas apreli, anno VII regnante Philipo rege.

Quod si ego pridictum Guillelmum proli Geralli aud ullus homo vel homines, femina vel femine qui istam exvacuationem inquietaverit aut inquietare voluerint non hoc valeam vel valeant vindicare quod requisiero vel requisierint, set in duplo componat prescriptum castrum cum omnibus suis pertinentiis et in antea prescripta exvacuacio firma et stabilis et inconvulsa permaneat.

Sig+num Guillelmus, qui ista exvacuacione rogavi scribere et testes firmare.

Sig+num Mironi proli Eriman. Sig+num Bernard Trasver. Sig+num Arnall Trasver. Sig+num Guillelm Bernard. Guillelmus archilevita.

Guillelmus sacer rogatus scripsit SSS (*Senyal*) die et anno quod supra.

Bernardus iudex qui hoc confirmo SSS.

376

1067, abril, 4

En presència dels homes bons Maier, Arnau Miró i Guillem Miró, els esposos Cristina i Adelaida evacuen al sacerdot Guillem Miró un alou d'Estamariu que els va pertànyer en part pels seus pares, que el van adquirir en un acte de violència, nobis advenit de ipsa ostilitate de parentorum nostrorum.

A ACU, perg. 519.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 807.

In nomine Domini. Ego Cristianus et uxori sua Adaleiz exvacuatores sumus nos in potestate de te Guilelm, in presencia de bonos omnes, id est, Maier et Arnald Miro et Guilelm Miro sacer de ipso alaude que abemus nos in Stamariz vel infra eius terminis, id sunt, terras et vineas, casas, casalibus, ortis, ortalibus, arboribus, areis, palleariis, molinis, columbaris, exiis et regresis, cultum vel eremum, qui nobis advenit de ipsa ostilitate de parentorum nostrorum, de ipsa francheza de Guadamir Suttirano vel de Sendret vel de Miro Viven vel de parentorum nostrorum vel ipsa vinea qui est in Sudiua. Et affrontat ista hec omnia supra scripta de I parte in flumen Sigor et de alia parte in Caputreo et de III parte in ipsa guardia de monte Adral et de IIII parte in Collo de Iovo. Quantum infra istas affrontaciones includunt et abuimus, sic nos exvacuamus de ipso alaude supra scripto in tua potestate de te Guilelm sacer ad proprium alaudem que facias que volueris vindenti, tenendi, donandi, posidendi de cunctas voces nostras abuimus in ipso alaude vel in

antea abere debemus sic donamus vel exvacuamus nos and proprium alaudem in tua potestate de te Guilelm supra scripto, et est manifestum. Si quis contra hanc ista exvacuacione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare set componat tibi in quadruplo cum omni sua inmelioracione, et in antea ista exvacuacione firma et stabilis permaneat, modo vel omnique tempora non sit disrupta.

Facta ista exvacuacione II nonas aprelis, anno VII regni Philipo rege.

Sig+num Remon. Sig+num Guilelm. Sig+nm Adalbert.

Sign+um Cristiano. Sig+num Adaleiz, qui ista exvacuacione fecimus et testes firmare rogavimus.

Durandus sacer rogatus scripsit SSS (*Senyal*) et die et anno quod supra.

377

1067, maig, 30

El comte Artau I de Pallars Sobirà fa les paus i reconeix al comte Ramon V de Pallars Jussà, cosí seu, els drets sobre diversos castells, valls, viles i franqueses del Pallars i la vall de Boí i sobre els monestirs de Santa Maria de Lavaix i Sant Pere de Burgal.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 378.

B ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 378 tripl. Còpia coetània.

C ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 378 dupl. Còpia del segle XII.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 700.

Hec est conveniencia que facta est inter Raimundo [comite, filio Ermesen] comitessa, et Artallo comite, filio Estefania. Facit predictus Artall finem ad predictum Reimundo comitem de ipsa onore sua, quem tenet predictus [Reimu] ndo comitem, ad diem primum de ipsa quatuor tempora de iunio que inter ipsos est nominata. Et est ipsa onor que definit ei predictus Artallus in commitatum Palierensis. In primis ipsum chastro de Leort cum suis terminis, et ipsa vall de Spot cum suis terminis, et ipsa Vall de Anauí cum suis terminis, et ipsa vall de ipso Ballad cum suis terminis, et ipso chastro de Tornastort, et ipsa villa de Levenes, et ipsa villa de Puig Formici cum suis terminis, et ipsas franchecas de Mir Dalma et de Mir Galin et fratres suos, et de Bertran Salla et de omnes milites alios, que melius sunt de Raimundum commitem quem de Artallo commitem, et ipso chastro de Requard cum suis terminis, et ipso chastro de Toralga cum suis terminis, et ipso chastro de Pug Mangones cum suis terminis, et ipso castro de Tenrui cum suis terminis, et ipso castro d'Erill cum suis terminis, et ipso castro de Adoncem cum suis terminis, et ipso castro de Enrensem cum suis terminis, et ipso monesterio de

Sancta Maria de Lavags cum suis terminis et sua onorem et suos castros, et ipsa val[l de] Buin cum ipsas villas, prima villa de Buin et alia villa Durro, et alia villa de Taull et alia [de] Erill, et alia de Val Orcera et alia de Carded, cum totis suis terminis, et ipso monesterio de Sanctum Petrum de Burgal cum sua onore, et ipsa vall de Val Cingiz cum suos chastros et suis terminis, et ipso chastro de Llapetra et de Tormeda cum suis terminis, in tale [conventum ut teneant] placitum inter se [et faciant] sibi directum et hoc credid in fide commitis, et ipsum terminum de Chastellon [quantum] Belenger Mir tenit et mictit ei pengora, ut teneat ei ipsam finem [Rubion] aput Raimon Guilgelm, et Bernard Arnald aput castrum de Rivert usque dum [mi]tat Raimon Mir aput Claverolum. Et mitit pengora Bernard Mir aput castrum Inviceng, ut dichat ad illo commitem de Barchinona et illa commitessa ut solvat Arnall Mir de ipsa pengora de Arengo. Et si ipse Raimundus non vult credere quod per fidem percipiat ei ipsa, Artall faciat ei iurare per unum militem quem non sit deved tornà. Et si de ista ora in antea ego Artall, qui istam finem non tibi tenuero aut tibi aut tuis aliquid forfecero, infra centum dies sit tu me communueris per te aut per tuo nuncio, ego [fac]iam tibi directum et non me deved comunir sine regua[r]d. Quod si directum tibi non fece[ro] aut comunir me devedavero, Ramond Guilgelm et Bernard Arnall aut Raimon Mir adtendant ad te cum ipsos chastellos et ipsa onor, sine lucrum de aver, per directa [fidem], sine engan.

Facta convenencia tercio kalendas iunii, ano VII^{mo} Philipo regem regnantem.
Sig+num Baron At. Sig+num Guarmon. Sig+num Rodger Ugubert. Testes sunt.

378

1067, juny, 19

Bernat Otger i la seva muller, Guisla, venen al comte Ramon Berenguer I de Barcelona i la comtessa Almodis el castell de Pontons, a la Marca del comtat de Barcelona, per cent unces d'or. La venda la fan com a esmena del gran mal que van causar als comtes, que no poden reparar d'altra manera.

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 380.

B ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 380 dupl. Còpia del segle XII.

C ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 380 tripl. Còpia del segle XII.

[D] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 257. Còpia de final del segle XII no localitzada.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 229. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 701.

In nomine Domini. Ego Bernardus Odegarii et uxor mea Guisla emendamus et vendimus vobis domno Raimundo, Barchinonensis comiti, et domne Almode

comitisse ipsum castrum de Pontons. Per hanc scripturam nostre emendationis et venditionis emendamus et vendimus vobis predictum castrum de Pontons cum omnibus rebus sibi pertinentibus, id sunt, ecclesie, decime et primitie et oblationes vivorum atque deffunctorum, turres, domos, curtilios, cum omnibus aliis edificiis, terras cultas vel eremas cum omni genere arborum que ibi sunt, silvis, garricis, vieductibus vel reductibus, stagnis, aquis aquarum, molendinis et molinariis, pratis, pascuis, omnia et in omnibus quantum dici vel nominari potest. Et est predictum castrum in comitatu Barchinonensi. Et advenit nobis predictum castrum, cum omnibus rebus sibi pertinentibus, per vocem parentorum meorum sive per alias quascumque voces. Et affrontat predictum castrum et predicta omnia a parte orientis in termino de castro de Vila de Mager, ex parte meridiei afrontat in termino de castro de Fodex, ex occidentali parte affrontat in termino de castro de Cesma, ex parte circii afrontat in termino de castro de Monte Acuto. Sicut includitur predictum castrum de Pontons, cum omnibus rebus sibi pertinentibus, infra predictas quatuor affrontationes, sic emendamus et vindimus nos predicti Bernardus et Guisla vobis domno Raimundo, Barchinonensis comiti, et domne Almode comitisse iam dictum castrum de Pontons, cum omnibus rebus sibi pertinentibus, per tam grande malum quod ego predictus Bernardus abui vobis predic[tis] comiti et comitisse f[actu]m, quod non potui vobis emendare, et per centum uncias auri monete Barchinone quas vos nobis datis et nos predicti Bernardus et [Guisla] a vobis recepimus. Et est manifestum. Et de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad fatiendum eternaliter quodcumque volueritis facere. Quod si nos [predicti] emendatores et vinditores aut ullus homo vel femina venerit ad irrupendum contra hanc scripturam nostre emendationis et vendition[is libentissi]me a nobis factam, non valeat vindicare quod requisierit, sed componat vobis predicta omnia in triplo cum omni sua meliorat[i]one et emendatione. Et postea] hec scripturam nostre emendationis et vinditionis omni tempore inconvulsum obtineat robur.

Facta scriptura istius emendationis [et venditionis XIII] kalendas iulii, anno VII regnante Philipi regis.

Sig+num Bernardus Odegarii, Sig+num Guisla uxoris eius, qui hanc scriptur[am] nostre emendationis] et venditionis audivimus et laudavimus sana mente et firmavimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Dalmati. Sig+num Raimundi Raimundi. Sig+num Amati Eneas. Sig+num Guilielmi Mironis. Sig+num Gaucerandi [...]berti Bernardi. Sig+num Arnalli Bernardi, fratris eius. Sig+num Petri Bernardi, fratris eius. Sig+num Bernardi Amati. Sig+num Raimundi Guilielmi de Noberola. Sig+num Bernardi Raimundi de Sancti Menati.

379

1067, desembre, 1

El levita Riambau Ansovall pacifica, evacua i defineix a favor del sacerdot Geribert dues setenes parts del fruit d'una noguera plantada en una terra que tenen en comú, al lloc d'Horta i Campanar, a la parròquia de Sant Andreu de Palomar, al territori de Barcelona. L'evacuació resol el conflicte plantejat per Geribert, basat en els drets adquirits per herència i compra i provocat per la retenció injusta de Riambau.

A ACB, perg. 1-2-355.

B ACB, LA, II, f. 98a-b, doc. 299.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1151.

In nomine Domini. Ego Reamballus, prolis Ansovalli, pacificator et evacuator atque definitor sum tibi Geriberto sacerdoti. Manifestum est etiam quia pluribus vicibus dominum tuam querimoniam choram quibusdam hominibus videlicet asserendo quod contradicerem tibi duas partes fructus arboris nucis, in terra ipsa posite in qua sumus pariter consortes. In qua eciam arbore contradicebam tibi iniuste atque indebite duas partes, quas tibi vendicas ibidem rectissime atque iustissime, partim hereditario iure, partim tuam comparacionem. Terra autem illa, in qua predicta arbor est sita, est in territorio Barchinone, in parrochiam Sancti Andree de Palumbario, in loco vocitato Orta et Campusamarus. Habet autem terminum ipsa terra, in qua prefata arbor posita est, a circio et meridie in terra tua, ab oriente in rivo tempore pluviarum per ortam currente, ab occiduo in margine grosso, subtus vineas Reamballi. In omni prenomina arbore, que concluditur prefatis terminis, pacifico et definio atque evacuo tibi: ex ipsis septem partibus duas ad integrum, partes senam videlicet atque septenam, cum ingresibus pariter atque egressibus eius, et cum universis ad predictam arborem pertinentibus. Ut ab odierno die et tempore, si ego definitor et pacificator atque evacuator vel utriusque sexus homo disrumpere aut infringere hoc temptavero sive temptaverit, nil prosit, sed componam sive componat tibi unciam unam auri puri in vinchulum. Et postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod factum est kalendas decembris, anno VIII regni Filippi regis.

S+ Reamballus, levite, qui hanc pacificacionem et evacuacionem atque definicionem fecit et subscripsit et testibus eam firmari rogavit.

S+m Bernardo Bonefilii. S+m Balluino Sesmundi. S+m Adalberto Bonefilii. S+m Gisalmaro Fruila. S+m Ierberto Primi. S+m Remundo Gonmari. S+m Bernardo Gonmari.

S+ Mirone sacer, qui hoc scripsit cum litteras rasas et emendatas in linea IIII, die et anno quo supra.

380

1068, gener, 23

Ramon Folc I, vescomte de Cardona, i la seva esposa, Ermessenda, donen a l'església de Sant Vicenç de Cardona la meitat del mas que va ser de Ramon Fredari i que tenen per raó d'un homicidi i altres drets. El mas és a Marbusca, al terme de Cardona.

[A] AAC, doc. 518.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, f. 205. Còpia del segle XVIII.

Ed. BERTRAN, «El monestir», ap. 7. CASAS, *El monestir*, doc. 36. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 50.

Notum sit cunctis hominibus quod ego Raimundo vicecomite et mulier mea Ermessindis vicecomitissa donatores sumus Domino Deo et Sancto Vincentio. Per hanc scripturam donationis nostre, donamus namque medietatem de ipso manso qui fuit de Raimundo Fredario. Advenit nobis per omicidium sive per ullasque voces. Et est ipsum mansum in fines Cardone, in loco qui vocatur Marbuscha. Et affrontat de parte orientis in flumine Cardonario, de meridie in turre de Bernard Baro, de occiduo in collo de Marbusca vel in mansum qui sunt de Raimundo sacer, a parte vero circi in flumine Cardenario. Quantum istas afrontaciones [...].

Facta ista carta donacione X kalendas februarii, anno VIII regnante Philippo rege.

Sig+num Raimundo vicecomite, Sig+num Ermesen, nos qui ista carta [...].

Sig+num Guillem Eromir. Sig+num Ermengodus iudex. Sig+num Bermon Guisad. Sig+num Guillem Bernard. Sig+num Bermon Guifre. Sig+num Fulcus episcopus.

Mironis sacer rogitus scripsit et sub (*Senyal*) die et anno quo supra.

381

1068, març, 4

Oliba Sendred ven a Joan Sesmon i la seva muller, Aissulina, un alou a la parròquia de Sant Joan Despi, al terme de Micià, a Sant Feliu de Llobregat, al territori de Barcelona, que té com a garantia del préstec que va concedir a Amat Eldric. No satisfet el deute i mort Amat Eldric, l'alou va passar a poder d'Oliba, que, d'acord amb el jutge Ramon i diversos homes bons, el ven per recuperar el deute.

A ACB, perg. 1-4-245.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1160.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Olibanus Sendredi venditor sum vobis Iohannes Sesimundi et uxori tue Eiculine femine, emptores. Per hanc scripturam

et istius mee vendicionis vendo vobis alaudem meum proprium, id est, fexam unam terre cum ipsas parietes antigas, qui infra sunt. Que est hec omnia in territorio Barchinonensi, in parrochia Sancti Iohannis, in terminio de Micia. Advenit mihi hanc terram per cartam pignoris, quam mihi exinde fecit Amatus Eldrici per XVI uncias auri cocti de manu Eneas, que ego ei acomodavi et ille mihi reddere debuerat ad placitum constitutum, qui resonad in ipsa scriptura pignoris, et minime fecit. Et ego amonivi eum per plures vices ut prefatum debitum mihi reddidiset, et nihil mihi profuit. Et inter tantum mortuus fuit predictus Amatus et incurrit prelocutum alaudem in mea potestate. Deinde ego, prescriptum Olibanum, volens meum debitum recuperare, idcirco, insistente iudice Reimundo et ordinante, venundavi predictum pignus ad suum iudicium et aliorum bonorum hominum, qui supterius sunt annotati. Predictum pignus vendidi et de meum de meum debitum non potui recuperare nisi XII uncias de ipsum aurum que hodie currit. Affrontad ipsam fexam terre a parte orientis in terra Sancti Poncii, a meridie similiter in terra Sancti Poncii et in terra qui fuit de Guadallus Adalberti, ab occiduo in terra de Gaucbertus vel eresque suos, a septemtrionis quoque parte qua circius dicitur in terra Sancti Poncii prelocuti. Aliam fexam terre affrontad a parte circi et ab aquilonis in terra de prelocuto Gaucberti, dudum defuncti, a meridie in terra de Bonefilii Guilielmi, ab occiduo ultra alveum Lubricati.

Quantum isti termini ambiunt atque includunt, sic vendo vobis: prelibatas duabus peciis terre, separatim positas, cum ipsas parietes, qui fuerunt de Palacio Antico, qui infra sunt, simul cum exiis vel regresiis earum, propter precium uncias XII de auro tercec, qui hodie currit, a penso pensatos de X in uncia. Quas vos emptores precium exinde mihi dedistis et ego ad presens manibus meis recepi. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia, que vobis vendo, de meo iure in vestrum trado dominium et potestatem, ab omni integritatem, ad abendi, tenendi, vindendi, donandi, comutandi, agendi et possidendi, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si ego venditor aud aliquis homo sexus utriusque qui contra hanc vendicione venero aud venerit ad inrumpendum, nil valead, sed componad aud componam vobis iam dicta omnia in duplum cum omni sua melioracione. Et insuper hoc manead firmum omne per evum.

Quod est actum IIII nonas marci, anno VIII regni regis Philippi.

+ Oliba, qui hanc vendicionem feci et firmavi et testibus firmare rogavi.

S+ Reimundi levite, qui et iudicis. S+ Bonefilius sagoni. S+ Breimundus Miro. S+ Mironis Atoni. S+ Adalbertus Ellemari. S+ Gerbertus Miro. S+ Audegarii Gitardi. S+ Reimundo Guitardi. S+ Mironi Reemundi. S+ Geribertus Amalrici.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit cum litteris super positis in linea VIII, die et anno quo supra.

382

1068, maig, 17

Guillem Sendred, amb l'acord dels seus germans Ramon Sendred i Estefania, pacífica, defineix i evacua a favor de Trudgarda i el seu fill, Miró Ballomí, un alou a Sant Jaume de Treià, a la parròquia de Sant Julià d'Argentona, al comtat de Barcelona. L'evacuació és resultat d'un plet que Trudgarda i el seu fill van plantejar davant un tribunal per acusar Guillem Sendred i els seus germans d'arrabassar injustament l'alou, que va ser de Ballomí Miró, espòs de Trudgarda i pare de Miró Ballomí.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 171b-c, doc. 501.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1171.

A les signatures hi apareix el nom de Berenguer Sendred, que deu ser un tercer germà de l'atorgant.

In Dei Omnipotentis nomine. Ego Guilielmus Sendredi per me ipsum et per meum fratrem atque sororem his nominibus Reimundus Sendredi atque Estaphanie, nos pariter in unum, pacificatores et definitores et evacuatores sumus tibi Trudgardis femine et filio tuo Mironi Ballumi.

Manifestum est enim quia deposuistis querimoniam vestram coram Guilielmo Borrelli et uxorem eius et Guilielmo et Marchi iudice, et Reimundo Guitardi iudicis, et Mironem Gultredi et aliis quampluribus viris presentibus, coram quibus abstruxistis, quod iniuste atque indebite tenebamus et habebamus quoddam vestrum alodium, quod fuit iuris atque domini Ballumi Mironis, qui fuit vir unius et pater alterius. Unde rationibus evidentibus sive iudicus manifeste coniuncti, in placito coram viris supra notatis peracto, difinimus et pacificamus atque evacuamus vobis illud vestrum alodium, quod est in comitatu barchinonesi, in parrochia Sancti Iuliani de Argentona, in loco vocitato Tridiano, cum omnibus suis pertinenciis sive terminis. Est autem nominatum predictum alodium in terris et vineis et terre atque vinee in predicto comitatu atque parrochia site. Que affrontat de circi in ipso torrente de Marcutio sive in ipsas planas de Ermemiro, de aquilonis in ipso torrente de Manenes, a meridie in ipsa serra qui est super casa de Riculfus presbiter, ab occiduo in ipso rivo de Argentona. Predictum quoque alodium vobis definimus ad integrum cum omnibus suis terminis atque pertinentiis, sub tali quoque vinculo ac ratione: ut si nos evacuatores et definitores atque pacificatores hac unquam disrumpere aut infringere temptaverimus aut aliquis per vocem nostram, nullatenus hoc valeamus aut valeat vindicare, sed componamus aut componat vobis supra dictum alodium in duplum cum omni sua illius melioratione. Et postmodum hoc maneat firmum omne per evum.

Quod est actum XVI kalendas iunii, anno VIII regni regis Philippi.

S+ Guilielmus Sendredi, S+ Reimundus Sendredi, S+ Stephanie femine, S+ Berengarius Sendredi, qui hanc definitionem et pacificationem atque evacuationem fecerunt et firmaverunt et testibus eam firmare rogaverunt.

S+ Guilelmus levite. S+ Bernardi levite. S+ Petro sacer. S+ Reimundus presbiter.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit cum litteris comdempnatis in linea VIII die et anno quo supra.

383

1069, abril, 17

Guillem Amalric, la seva esposa, Beliarda, i la seva cunyada Senegonda donen a Vivà Guillem, levita, la meitat dels fruits de l'alou que els va vendre i la meitat dels censos i serveis que generi. A la donació hi afegeixen la renúncia a les querelles que van presentar contra ell.

A ACB, perg. 1-2-1289.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1182.

In Christi nomine. Ego Guilelmus Amalrici et uxori mee Belliardis et cognata mea Senegundis, nos simul in unum, donatores sumus tibi Vivano Guilelmo levite. Per hanc scripturam donacionis nostre donamus tibi ipsa medietate de ipsa espleta de totum ipsum alaudem, quod tu nobis donasti et pacificasti et definisti hac vendidisti, ab omni integritate, in terris et vineis et in arboribus diversisque generibus, et de omnibus census atque serviciis que exiunt de prescriptos alaude. Sic donamus tibi in tali conventu: ut, dum tu, Vivano prescripto, vivis, teneas et possideas per manus nostras in diebus vite tue, et non sit tibi licitum alienandi in alterius potestate ad nullum nostrum damnum. Quod si nos donatores ad ullus homo sexus utriusque hec nostra donacio dimovere voluerit aut inrumpere, adnikiletur eius peticio. Insuper autem definimus tibi Vivano levita omnes ipsas querimonias, quas de te faciebamus, ut ab odierno die et deinceps, dum tu vivis, securus et quietus permanes. Quod si nos donatores aut ullus homo sexus utriusque hec nostra donacio iniuste ad dirumpendum venerimus aut venerint, nil nobis valeat aut illis, sed componamus aut componant triginata uncias auri monete barchinonensis. Et si tu, Vivanus prescriptus, ad nullum nostrum damnum dederis aut inalieraveris ipsa espleta, que nos tibi donamus, tunc modo admittas ipsa espleta prescripta et deveniat in nostra potestate, absque ullum damnum de supra scriptum vinculum.

Actum est hoc XV kalendas mai, anno VIII° regni Philipi regis.

S+num Guilielmus Amalrici, S+num Belliardis femine, S+num Senegundis, nos pariter, qui hanc donacionis et definicionis facimus et firmamus et testes firmare rogavimus.

S+num Bernardus Guandalgodi. S+num Bernardus Bonifilii. S+num Vivas Remundi. S+num Rodballus Amalrici. S+num Sendredus Petro.

Et si tu, predictus Vivanus, hec nostra donacio, quod nos tibi donamus, violando aut donando aut inalinenado ad nostrum damnum, mutaveris aut inrumperis, et infra trigina dies, quod tu a nobis comonitis fueris, non emendaveris nobis, tunc amittas supra [omnia] scripta omnia, sicut supra insertum est. Et si nos prescriptos donatores, Guilelmus et uxor mea aut cognata mea prescripta, inrumpere voluerimus, hec nostra donacio, quod tibi donamus, et infra triginta dies, quod nos a te comoniti fuerimus, non emendaverimus, tunc componamus supra scripta omnia, sicut supra insertum est. SSS S Guilielmus iudex.

Sendredus levita, qui scripsit SSS et die et anno quo supra.

384

1069, maig, 13

Bernat Joan, la seva esposa, Adelaida, i els seus fills Pere, Eriball, Hug, clergue, i Guillem donen a Santa Maria d'Urgell i els seus canonges dues mujades de vinya del lloc de Nítols, al terme de Cardona, en expiació d'un homicidi que Bernat Joan va cometre durant la treva de Déu. D'acord amb el dret canònic, el bisbe el va condemnar a l'exili, però Bernat Joan, que va peregrinar en expiació a Sant Pere de Roma i Sant Jaume de Galícia, va apel·lar a la misericòrdia del bisbe, l'ardiaca i els clergues de la seu. El bisbe, recordant les paraules de Crist a l'apòstol Pere sobre el perdó (Mt 18, 21-22), li va rebaixar la pena i li va imposar aquesta donació o composició.

AACU, perg. 527.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, ap. 35. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 821.

In nomine sume et individue Trinitatis. Hec est carta donationis quam Bernardus Ihoannis et uxorem eius Adaledis nomine et filiis eius, id est Petrus et Eriballus et Ugonem clericus et Guilelmus. Nos simul in unum donatores sumus Domino Deo et Sancte Marie matris eius et Canonice eius Genitricis, pro hac causa quia ego Bernardus fui inpeditus in causa homicide in treguam Domini et pro hac culpa, secundum canonice regule, a proprio meo episcopo fui deputatus in exilio. Et quia ego Bernardus [...] non possum transire nec omnia que possideo derelinquere quesivi misericordiam a pontifice meo Guilelmo et ad suos archidiaconos et ad suis clericis. Et ego Guilelmus episcopus recogitavi misericordiam Domini quam

dixit discipulo suo Petro, «si peccaverit in te frater tuus dimitte ei usque septies? Et non dixit Dominus sepcies set usque septuagies septies?» Et ego Bernardus quia maiora non possum facere pergi ad Sanctum Petrum et ad Sanctum Yacobum et hoc ex penitencia quod potui feci. Et quia ego secundum canones non potui quod facere deberem, per iussionem pontifici mei domni Guilelmi et sui archidiachones et suis clericis dono de meo alodio, id sunt, terras et vineas simul cum uxore mea et cum filiis meis supra dictis. Nos simul in unum donatores sumus exponte et bona voluntate Domino Deo et Matris eius Ienitrici et sue canonice modiatas duas de vineas, qui nobis advenerunt per parentorum nostrorum aut per comparacione vel per ullahque voces, et sunt ipsas vineas in fines Cardona in locum que vocant Nitols.

Et afrontant ipsas vineas modiata I de parte orientis in ipsa strada publica et in terra et in vinea de nos donatores, de meridie in ipso torrent qui discurrit per tempus pluviarum, de occiduo in terra et in vinea de nos donatores, a parte vero circi in vinea de Mir Seniol. Et alia modiata afrontat de parte orientis in terra et in vinea de nos donatores, de meridie in terra et in vinea de nos donatores, de occiduo in terra et in vinea de nos donatores, a parte vero circi in ipso torrent. Quantum infra istas afrontaciones includunt et isti termini ambiunt sic donamus Domino Deo et Sancte Marie propter hoc quod superius scriptum est, cum exiis et regressiis earum, et est manifestum. Quem vero predicta omnia quod superius resonat de nostro iure in suo tradimus dominio et potestate. Quod si nos donatores aut ullusque homo vel femina qui contra ista donatione venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, set componat hec omnia in duplo cum sua inmelioracione et in antea ista donatione firma permaneat modo vel omni tempore.

Facta ista donacione III idus madii, anno VIII regni Philippo rege.

Fulchone archidiachonus (*Senyal*), Sig+num Bernardus Ioani, Sig+num Adaleiz, Sig+num Petrus, Sig+num Eriballus, Sig+num Ugo Bernardus, Sig+num Guilelmus, qui ista donatione fecimus scribere et firmavimus et testes firmare rogavimus.

Bernardus abba (*Senyal*). Gerallus sacer SSS. Mironis sacrichustus SSS.

Reimondus scriptor qui hoc scripsit SSS (*Senyal*) die et anno quo supra.

385

1069, juny, 23

A l'espera que la justícia comtal resolgui, el comte Ramon Berenguer I de Barcelona i la seva esposa, Almodis, arbitren el conflicte entre Gausfred Bastó i Adelaida, vídua de Silvi Llobet. En l'arbitratge, que aquí es defineix com a pacte, els comtes estableixen que Adelaida tingui per Santa Maria de Cervià les terres rompudes que abans formaven part del bosc de Cervià i que la resta del bosc sigui explotada a mitges entre Gaus-

fred i Adelaida, inclosos els quarts dels fruits que s'hi obtenen. L'arbitratge s'amplia a altres béns objecte de disputa.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 418.

Ed. *To, *El monestir*, doc. 19. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 752.

Aquest document està relacionat amb el 388, datat el 2 de maig de 1071.

Hoc est pactum quod ego Raimundus comes et Almodis comitissa facimus inter Gaucefredum Bastoni et Adalaidem uxorem condam Silvi. Propterea quod non possumus modo facere iusticiam inter illos legali modo, ita namque discernimus atque mandamus ut usquequo nos iusticiam facimus inter vos legaliter, aut nos ambo aut unus ex nobis, ita permaneat ut teneat predicta Adalaidis per vocem Sancte Marie monasterii Cerviani sine ullius blandimento femine vel hominis, omnes tracturas et laborationes quas hodie sunt factas vel in antea erunt in ipso bosco de Cerviano usque in ipso semitario qua itur inter oscum vetulum et terras heremas et laboratas sicut nos predicti comes et comitissa cum aliis bonis hominibus plurimis nobiscum abentibus terminavimus inter vos.

Alium vero boscum quod remanet equaliter teneatis usquequo nos iusticiam faciamus inter vos, tali modo ut si unus ex vobis facitis ibi laborationem ad dominium cum vestris bobus dominicis, aut ambo, habeatis licentiam ad facere. Et unus ex vobis non contendat nec vetet ad alterum equaliter laborare in hoc quod hodie est ibi tractum vel in antea erit usquequo nos iusticiam inter vos faciamus. Et qualiscumque de vobis non possit ibi equaliter laborare aut noluerit de hoc quod unusquisque ibi amplius de alio laboraverit. Exeat inde de totos ipsos fructus quos ibi fuerint quartam partem fideliter, et ipsam quartam partem fideliter dividatis per medium inter vos. Et ipsam divisionem non sit factam sine ministralos de vobis ambo predictis, et hoc sit factum ex utraque parte sine engan.

Et non sit licentiam laborare ibi ad ullum alium hominem nisi per vos ambo et vestri gradienti animo, tali modo ut unusquisque de ipsos laboratores donent vobis ambo iamdicti aut quartam partem de ipsam laborationem aut ipsum expletum aut censum quod ipsi laboratores invenerint vobiscum cum vestra volumptate vel concordaverint. Et vos ambo mitite unum hominem in predicto bosco qui sit forester de ipso bosco et ministrat de ipsa laboratione quas inde exierit, et sit homo de vobis ambobus manibus suis comendato et teneat hoc totum per vos equaliter per medium et iuret vobis inde fidelitatem super altare sacratum. Et iamdicto ministrat siat de predicta vila Cerviani et habeat uxorem. Et unus ex vobis non habeatis licentiam iactare inde iamdictum ministrat nec mitere ibi alium, nec dare ullam rem de ipso bosco nec de hoc quod est in predicto bosco, quod vos ambo communiter habeatis, nec de ipsa laboratione quod ibi fuerit qualecumque modo, sine licentia et voluntate alterius.

In super laudamus et mandamus ut predictus Gaucefredus excombret totas ipsas compras quas iamdicta Adalaidis abet factas in comitatu Gerundensi, tali modo ut tu iamdictus Gaucefredus desempares ad eam ipsas compras, sine suo engan, et facias desemparare ad eam iamdictas compras ad illos tuos homines qui tenent aut habent eas qualecumque modo, et facias ad eam tenere totas ipsas compras sine ullo engan. Et predicta Adalaidis teneat et habeat omnibus diebus vite sue, sine enganno et blandimento ullius hominis, ipsam franchedam quam predictus Gaucefredus querelat ad eam quam ipsa exchamiavit in Cerviano.

Item mandamus et conlaudamus ut ipse campus quam Adalaidis comparavit in vita Silvii de filio Suniarii Gaucefredi, iamdicta Adalaidis placitet illum, ante unum ex nobis legaliter cum clericis Sancti Felicis Gerunde et cum monachis Sancti Petri Gallicantis. Et si ipsa potest guarire, ipsum campum per directum habeat cum solidum ad suum proprium. Et si predicti clerici et monaci acquirunt eum legaliter, iamdicta Adalaidis teneat ipsum campum in vita sua, et ad suum obitum revertatur predictus campus ad illos sanctos vel homines de quibus directum fuerit.

Iterum conlaudamus et mandamus ut predictus Gaucefredus teneat ipsam peciam terre quam Silvius adquisivit per iusticiam que est in ipsa connamina predicti Gaucefredi quam ipse habet subtus Cerviano. Et ad hobitum iam dicti Gaucefredi siat predicta pecia terre de monasterio Sancte Marie Cerviano.

Et predicta francheda quam iamdicta Adalaidis excamiavit, sicut superius scriptum est, si iamdictus Gaucefredus velit, ad mortem predicta Adalaidis recuperet iam dicto monasterio Sancte Marie ipsam terram quam ipsam Adalaidis dedit commutationem per iam dictam franchedam, et Gaucefredus hoc abeat in ipsam franchedam quam debet habere, tali modo ut homo cuius fuit ipsam franchedam aut posteritas eius eam recuperent.

Supradicta vero omnia quod nos predicti comes et comitissa laudamus et consentimus, sub tali modo hoc facimus ut non sit ullum damnum vel impedimentum modo vel futuris temporibus iamdicto monasterio Sancte Marie Cerviano de ipsa elemosina vel donationem quas condam Silvius ibi fecit vel concessit qualecumque modo vel de omnibus aliis rebus iamdicto monasterio.

Actum est hoc VIII kalendas iulii, anno VIII regni Philipi regis.

386

1069, octubre, 27

Ramon Vi Valença, comtes de Pallars Jussà, i el seu fill Pere renoven la donació que va fer la comtessa Ermessenda de la vila de Sort a la canònica de Santa Maria d'Urgell. Ho fan per a remei de la seva ànima i les dels seus pares i expiar el pecat d'ha-

ver-se aliat amb els sarraïns contra els cristians, en una acció en què molts cristians van morir o van caure en captivitat.

AACU, LDEU, I, f. 191, doc. 608. Còpia del s. XIII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 273. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 823.

In nomine Domini. Ego Raimundus gratia Dei comes et uxor mea Valencia comitissa una cum filio meo Petro. Manifestum est quod mater mea Ermesindis comitissa fecit scribaturam donacionis Deo et Sancte Marie sedis Urgellensis de villa Savort, qui est in comitatu Paliarensi, cum terminis vel affrontacionibus suis et omnibus ad ipsam prenominatam villam pertinentibus, quam scribaturam donacionis ego prescriptus comes Raimundus cum predicta uxore mea Valencia comitissa et filio meo Petro iterum facio et confirmo Domino Deo et Sancte Marie sedis Urgellensis ad opus Canonice ipsius de omnibus vocibus quas ibi in prescripta villa habeo vel habere debeo, que mihi advenerunt per parentes meos vel qualicumque modo. Dono itaque et confirmo ipsam villam ad Sanctam Mariam et ad canonicam ipsius cum omnibus ad ipsam pertinentibus propter remedium anime mee et parentum meorum et pro emedacione peccati quod feci quando sarracenos super christianos adduxi ubi multi christianorum occisi fuerunt et captivi, quod ego nec cogitare nec facere debui. Pro magnitudine igitur istius peccati et pro penitencia quam portare debui ipsam iam dicta villam emendo cum omnibus terminis suis et de meo iure in potestatem Sancte Marie trado in perpetuum habendam et possidendam sicut iam fecit mater mea prescripta Ermesindis comitissa. Quod si ego donator et confirmator vel aliquis homo vel femina aut ullus de filiis sive successoribus meis sive ulla magna vel parva persona contra hanc scribaturam donacionis et confirmacionis venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare quod requirit sed pro sacrilegio DC^{tos} solidos aureos persolvat et insuper eandem villam in duplo componat cum omni sua immelioracione et in antea ista karta firma et stabilis permaneat omni tempore et non sit disrupta.

Facta karta donacionis sive confirmacionis anno X regnante Phillippo rege, die martis VI kalendas november, anno millesimo LXX° Dominice Nativitatis.

Raimundus gratia Dei comes cum uxore sua Valencia comitissa et filio suo Petro qui hanc scribaturam donacionis fieri mandavit, firmavit et testes firmare rogavit.

+ Raimundus comes. Sig+num Valencia comitissa. Sig+num Petrus. Sig+num Arnalli Mironis. Sig+num Rogerii Ugberti. Sig+num Petri Raimundi. Sig+num Petri Bertranni. Sig+num Raimundi Petri, Bertrannus et Berengarius, auditores.

Salmon presbiter, qui hanc scribaturam donacionis rogatus scripsit, firmavit (*Senyal*) die et anno quo supra. Si quis hoc donum infringerit donec emendet anathema sit SSS (*Senyal*).

387

 1071, febrer, 13

L'abat Andreu de Sant Cugat del Vallès evacua i defineix a Ramon Aguíó unes vinyes que posseeix al vilar que va ser de Guadall Guadamir, a Castelldefels. Per contra, Ramon defineix a l'abat un mas que té també a Castelldefels. Amb aquestes mútues definicions i evacuacions l'abat i Ramon posen fi a les seves disputes.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 837, f. 272r. Còpia del segle XIII.

Ed. *RIUS, Cartulario, doc. 673.

Difinició honoris de Castro Felice

Hec est evacuacio vel difinicio que facta est inter domnum Andream, abbatem cenobii Sancti Cucufatis, et Raimundum Aguioni. Definit namque vel evacuat predictus abbas predicto Reimundo omnes querelas quas de eo abebat de terris et de vineis, id est, modiatam unam quod tenebat in villare qui fuit de Guadallo Guadamir, et in Kastrum Felix quarteradas quinque de vineis qui fuerunt de Todaleg. Similiter in prefato Kastro Felice modiatas III de vineis qui fuerunt de Sisualdo. Iterum evacuat ei mansum unum cum sua pertinencia qui fuit de Guadamiro Cameta. Propterea ergo evacuat aut definit prefatus abas prefato Reimundo hec omnia superius scripta per unum mansum quem predictus Raimundus tenebat in Castro Felice iam dicto, quod similiter evacuat et definit prefatus Remundus prefato Andree abbati. Siquis vero hanc evacuacionem vel difinicionem disrumpere voluerit, nil valeat, sed firma et stabilis permaneat modo vel omni tempore.

Actum est hoc idus februarii, anno XI° regnante Philippo, rege.

Andreas abba. + Arnallus monachus. S+ Geraldí Olibe. Sig+num Ermengaudi Bernardi. Sig+num Baroni.

Guillelmus, monachus vel presbiter, qui hoc scripsit (signe) die et anno quo supra.

388

 1071, maig, 2. Girona

Davant Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, Berenguer, bisbe de Girona, i molts clergues i magnats, es posa fi al conflicte que enfronta Benet, abat de Sant Miquel de la Clusa, i el cavaller gironí Gausfred Bastó a causa dels alous que el difunt Silvi, amb la seva muller, Adalaida, va donar a Sant Miquel. El tribunal disposa que Gausfred i la seva muller, Adalgarda, defineixin i evacuïn a Sant Miquel i Adalaida els

alous, les terres i les vinyes, amb les esglésies de Santa Maria, Sant Miquel i Sant Pere, el bosc, les oliveres i els masos que Silvi i Adelaida van donar a Sant Miquel, que també defineixin a Santa Maria, Sant Miquel i Sant Pere i Adelaida la meitat de l'alou de Montnegre i que Gausfred tingui els alous de Celrà, Bordils i Juià de per vida pagant censos a Santa Maria i que els deixi a aquesta església en morir. Gausfred i Adalgarde acaten la sentència i fan les definicions dictades. En contrapartida, per mandat del tribunal, l'abat i Adelaida evacuen i defineixen al comte i Gausfred el castell de Cervià, amb els alous, que Silvi va donar a Santa Maria i Sant Miquel, l'alou que Adelaida té a Espiells, el de Sant Amant i el molí comtal que hi ha al Terri, tot amb la condició que Gausfred pagui els censos, compleixi els acords pactats i respecti els béns i drets de Sant Miquel i Santa Maria.

[A]Original no localitzat.

B ACA, Monacals, perg. Santa Maria de Cervià, doc. 215. Còpia.

Ed. *To, El monestir, doc. 23.

Com diu Lluís To, «la data del text correspon al 2 de maig de 1042, però pel context podem afirmar que es tracta probablement d'un document del 1071». El copista s'hauria equivocat en el nom del rei, de manera que on diu «anno XI regni Enrici regis» (1042) hi hauria de dir «anno XI regni Filippi regis» (1071). «En tot cas el text fa referència al testament de Silvi Llobet del 1059 i per tant és posterior a aquesta data.» El document també sembla posterior al pacte que Gausfred i Adelaida van fer el 23 de juny de 1069 (document 385).

In Dei omnipotentis nomine. Presentibus sit notum et futuris non sit incognitum qualiter magne altercatio litis extecta est inter Benedictus [...] abbatem Sancti Micaelis Clusensis Italite regionis et quendam militem gerundensem nomine Gauzfredum Bastoni, ante domnum Raimundum, comitem Barchinonensem, et Berengarium, episcopum Gerundensem, cum magna copia procitum et clerium [...] supterius sunt subscripti in Gerundensi videlicet civitate ubi hoc prephatum [...] est de ipsis alodiis que quidam bone memorie Silvius dedit concessit et tradidit cum uxore sua Adalaize, Sancto Micaeli iamdicto et Sancte Marie [...] in alodium eiusdem Sancti Micaelis constructe per scripturam donacionis ab [...] constrictam firmatam sine ullo retentu sive de ceteris alodiis que idem Silvius per scripturam vivolariam dedit iamdicte Sancte Marie et Sancto Micaeli et soscripte Adalaize uxori sue, Sancte Marie et Sancto Micaeli addicte seu que prenominatus Silvius ad ultimum collaudando predictas duas scripturas concessit et dimisit per suum testamentum qualicumque modo iamdicte Sancte Marie et Sancto Micaeli et Adalaizi uxore sue, cuibus scripturis predictis a prescripto abbati Benedicto ostensis et lectis simul cum sacramentali iurato a predicto Gauzfredo et uxore sue Adalgarde de conservandis predictis scripturis et donis Sancte Marie et Sancto Micaeli et Adalaidi predicte factis in prenominato placito apud prescriptam urbem coram prescripto principe et episcopo et magna multitudine magnatum,

responsum est a Gauzfredo Bastoni accepisse se donuma iamdictis Silvio et uxore sua Adalaide de ipso castro de Cirviano sive de prescriptis alodiis prius quam predictae scripturae fuissent ullo modo facte.

Cui responsini adhaerebat predictus Gauzfredus sed etiam adquisisse a filiis sororum iamdicti Silvii hereditates que illas contingere debuerant. Quibus responsionibus non probatis prescriptus princeps cum prefato pontifice ceterisque magnatibus medum se opposuerit inter[...] altercates vel eorum altercationes atque compulerunt predictum abbatem ut secundum eorum existimationem imponeret finem predicto placito seu litigio. Quorum existimatio ordinata est ab eis ita videlicet ut predictus Gauzfredus cum uxore sua diffinissent seu evacuassent se Deo et Sancto Michaeli iamdicto et predicto abbati et successoribus suis de omnibus alodiis, terris et vineis, simul cum ipsa ecclesia Sancte Marie et Sancti Michaeli et Sancti Petri, simul etiam cum ipso bosco et cum ipsis olivetis et arboribus seu mansis vel domibus sicut predicti Silvius et Adalaizis uxor eiusolim dederunt predicta omnia, Deo et Sancto Michaeli iamdicto per illam scripturam que est sine ullo retentu factam, cum omnibus terminis et pertinentiis et affrontationibus in prefata scriptura de prescriptis et significatis simul etiam cum ipsis acquisitionibus Sancte Marie iamdicte et comparationibus Adalaizis prescripte que sunt a torrente aquali qui discurrit iuxta ecclesiam Sancti Genesii Cirvianensis usque ad partem orientalem qui respicit a torrente rivuli Ciniane.

Item collaudaverunt ut predicti Gauzfredus et uxore sua Adalgardis diffiniant Sancto Michaeli iamdicto et Sancte Marie et Adalaizi prescripte, ipsam medietatem de ipso alodio de Montenigro quam donavit et emendavit eidem Adalaizi, predictus Silvius sicut scriptura sua vivolaria refert. Alteram vero medietatem equaliter dividant inter se iamdicti Gauzfredus et Adalaizis, tali modo ut dum vixerit Adalaizis predicta, de quarta parte alodii Montisnigri quam retinuerit predictus Gauzfredus in vita sua, persolvat unam [mi]geram annone et alteram vini iamdicte Sancte Marie per unumquemque annum. Si vero supervixerit iamdictam Adalaizem, ipse Gauzfredus teneat totam medietatem de omni alodio Montisnigri in vita sua et persolvat unam [eminam] annone et alteram vini iamdicte Sancte Marie per unumquemque annum. Post obitum vero ipsius Gauzfredi predictum, alodium Montisnigri cum ipsa ecclesia Sancte Marie que ibi est, libere et solide remaneat iamdicte Sancte Marie et Sancto Michaeli ad proprium alodium.

Item collaudaverunt ut alodium de Celrano et de Burdils et de Jullano quod predictus Silvius per cartam vivolariam dedit iamdicte Adalaizi et Gauzfredo, teneat ipse Gauzfredus solus tantum in vita sua et persolvat iamdicte Sancte Marie per unumquemque annum, unam eminam annone et alteram vini pro iamdicto alodio de Celrano, et pro iamdicto alodio de Bordils et de Jullano, unam eminam annone et post obitum eius revertatur ad Sanctam Mariam iamdictam.

Ideoque ego soscriptus Gauzfredus Bastoni et uxor mea Adalgardis sicut existimatum et collaudatum est a prescripto principe et pontifice ceterisque magnatibus, evacuamus iachimus et definimus suprascripta omnia, libere et solide, iamdicto Sancto Michaeli et Sancte Marie et prescripto abbati et successoribus suis omnibus sicut prescriptum est sine enganno. Si vero nos diffinitores seu posteritas nostra vel aliquis homo vel femina hanc evacuationem vel diffinitionem irrumpere voluerimus vel voluerint hoc ne fiat ullo modo sit prohibitum, set quisquis hoc agere temptaverit iram Dei incurrat, primitus et excommunicationi subiaceat et in super predicta omnia in triplo componamus vel componat iamdicto Sancto Michaeli et Sancte Marie et prescripto abbati et successoribus suis et post modum hec deffinicio vel evacuacio firma et stabilis permaneat omni tempore.

His ergo diffinitis et evacuatis, nos Benedictus videlicet abbas et Alarzis predicti cum fratribus nostri collegii obedientes iussioni et consilio iamdicti principis et episcopi aliorumque magnatum donatores evacuatores et difinitores sumus vobis domno Raimundo comiti et Gauzfredo Bastoni iamdictis. Per hoc namque firmantum scripture secundum existimacionem et collaudacionem vestram predicte comes, donamus et diffinimus vobis predictum castrum de Cirviano cum alodiis iamdicto Silvio, Sancte Marie et Sancto Michaeli dimissis sicut terminantur ex orientali parte a prescripto rivulo torrentis iuxta caput ecclesie Sancti Genesii currentis et sicut dividunt et terminant afrontationes, ex occidentali parte usque in parrochiam Sancti Saturnini de Mitiniano, et a meridie usque in medium flumen Ticeris, et a parte circi in parrochiam Sancti Saturnini de Villafreder. Item nos predicti Benedictus abbas et Adalaizis diffinimus vobis domno Raimundo videlicet comiti et Gauzfredo Bastoni omne alodium quod prescripta Adalaizis habuit in Espidels vel infra predictas affrontationes per comparationes vel per qualescumque voces. Similiter etiam diffinimus et evacuamus tibi iamdicto Gauzfredo Bastoni solide et libere ipsum alodium Sancti Amancii quod fuit predicti Silvii et illi cui tui dedisti vel camiaisti illud. Item nos diffinimus tibi Gauzfredo Bastoni illud molendinum quod dicitur comitale et est in flumen Sterrie.

Nos ergo predicti videlicet abbas cum congregacione nostri cenobii pre dictam donacionem et diffinicionem et evacuationem quam vobis domne comes et Gauzfredo Bastoni facimus de nostro iure in vestrum tradimus, dominium et potestatem ad faciendum quodcumque volueritis eo tenore et condicione ut predictus Gauzfredus attendat Sancto Michaeli et Sancte Marie et nobis supradictos census et conventus et diffinitiones sicut superius scriptum est. Et ut ipse Gauzfredus et heres eius aut qui post illos habuerint predictum castrum de Cirviano per iamdictum comitem aut successores suos vel per alium quemlibet faciat vel faciant securitatem per sacramentum predicto Sancto Michaeli et Sancte Marie et abbati suisque successoribus videlicet ut nichil derebus ad Sanctam Mariam et Sanctum

Michaellem aliquo modo pertinentibus auferat vel auferant aut aliquo modo ibi malum fecerint per se aut per suos homines, infra primos triginta dies emendet vel emendent postquam commoniti fuerit vel fuerint a predicto abbate vel successoribus suis per se aut per suos missos vel missum. Et ipse Gauzfredus non vetet se inde commonire et ipse vel ipsi quicum inde commonuerint reguardum non habeant ibi.

Actum est hoc VI nonas maii, anno XI regni Enrici regis.

Sig+num Gauzfredi Bastoni, Sig+num Adalgardis uxor iamdicti Gauzfredi, qui hanc diffinitionem fecimus firmavimus et testes firmare rogavimus.

Reimundus comes. Berengarius Dei gratia Gerundensis episcopus +. Benedictus indignus abbas firmavi et consensi ut [...] potui et debui +. Sig+num Dalmatii Remundi. Sig+num Guilelmi Longus cognominatus. Sig+num Wilelmi Raimundi de Pubal. Sig+num Geraldus Guignonis. Sig+num Umberti Gautberti. Sig+num Dalmatii Bernardi. Sig+num Regimberto. + Bernardus electus in Carcassonensem episcopum, + SSS. Guilielmus, archilevita Gerundensis, SSS. Bernardus clericus Eiude. Sig+num Remundi, iudicis Gerundensis, Bonifilii prolis, qui hoc confirmo, SSS. Guilelmus levita. Ego Wazo, iudex langobardus Taurinensis, silicet inter fui et subscripsi. Bruno Taurinensis presens fui et testis. Deusdedit, levita et capellanus.

+ Gislabertus, presbiter et monachus, qui hanc diffinitionem vel evacuationem scripsi cum litteris superpositis in quintadecima linea et fuis in octavdecima linea et fuis et rasis et emendatis ubique die et anno quo supra.

389

1071, setembre, 9

A canvi d'una unça d'or, Miró Olibà fa les paus i defneix i evacua totes les disputes que tenia amb Ricard Guillem i la seva esposa, Ermessenda, per la canal que van construir, que quan plou vessa aigua sobre el seu pati. Es pacta també el dret d'ús comú d'una sortida.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 435.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 768.

In sempiterni Regis nomine. Ego Mironis Olibani pacificator et definitor et evacuator sum vobis Ricardo Guilielmi et coniugem tuam Ermisindis. Manifestum est enim quia pacifico et definio et evacuo vobis ipsam guttam de ipsam vestram salam noviter factam, qui est super meam curtem et ibi cadet per tempus pluviarum. Simili modo pacifico et definio et evacuo vobis ipso exio que solebat esse, qui modo est

infra vestram ianuam et extra, set ipso exio qui est extra nostris ianuis ut abeamus eum in comune ad nostris necessariis. Suprascripta quoque omnia vobis pacifico et definio et evacuo cum omnes alias meas rancuras que unquam abebam de vobis, ut ab odierno die et deinceps securi et quieti permaneat exinde. Et ut meliorem vobis posseat optinerem valorem hanc pacificationem accipio a vobis unciam unam auri puri monete Barchinone. Et qui ec omnia disrumpere voluerit, duplam compositionem ibi persolvat et donet sicut in Gotice Legis scriptum est in libro de omni sue inmelioracione. Et super hec omnia firmitatem optineat in perpetuum.

Quod est actum V idus septembris, anno XII regni regis Phylippi.

S+ Mironis Olibani, ego qui hanc pacificationem feci et firmavi et testes eam firmare rogavi.

S+ Gerberge femine, qui hic omnino firmo omnes meas voces que ibi habeo vel habere debeo pro qualicumque voce.

S+ Berengarii levitae. S+ Laurencius. S+ Reimundo Guilielmi.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

390

[1015-1071, octubre, 16]

Guillem Bernat de Queralt promet a Ramon Berenguer I i Almodis, comtes de Barcelona, que abans de la propera festa de Sant Feliu els tornarà els documents pels quals el comte va concedir en alou als seus pares els castells de Gurb i Sallent. Si no els troba, jurarà, mitjançant un cavaller, que no els té, que no sap que ningú els tingui i que no els ha amagat per usar-los més endavant contra el comte.

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 6 s.d.

B ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 6 s.d. dupl. Còpia del segle XII.

[C] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, fol. 428. Còpia de final del segle XII perduda.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 422. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 824.

Hec est convenientia quam Guillelmus Bernardi de Cheralt facit ad domnum Reimundum, Barchinonensem comitem, et ad domnam Almodem comitissam. Convenit namque iam dictus Guillelmus predictis comiti et comitissae ut abeat ad eos, usque ad venturam primam festam Sancti Felicis, totas illas cartas quas Berengarius, pater predicti comitis, et mater eius fecerunt ad patrem et ad matrem predicti Guilielmi de castris Gurb et Salent per alodium; et si habet, reddat illas predictis comiti et comitissae. Et si predictus Guillelmus non potest abere ipsas cartas, iuret per unum caballarium qui non vetet se inde tornare per bataliam, quod, postquam ipse stetit male cum predictis comite et comitissa, non habuit ip-

sas cartas nec scit modo ullum hominem qui habeat eas, nec tenet eas celatas vel sufocatas vel opressas ad ullum damnum iam dicti comitis et comitisse, nec sapit ullum hominem vel feminam qui teneat eas furtim vel presentiarum absconsas vel suffocatas.

391

1071, octubre, 20

Després d'invocar el conegut precepte de la llei dels gots sobre les donacions concedides a les esglésies (Lex Visigothorum, V.1.1), Esteve Gustrimir pacífica, defineix i evacua a favor del monestir de Sant Llorenç del Munt un alou a la parròquia de Sant Esteve de Breda, al lloc de Parets, que afirma que té perquè Ramon Capaç l'hi va donar en penyora per un préstec no tornat, mentre que l'abat sosté que Ramon Capaç el va donar en testament al monestir, motiu pel qual el va reclamar moltes vegades davant el tribunal del comte Ramon.

A ACA, Monacals, pergs. Sant Llorenç del Munt, 213
Ed. *PUIG, *El monestir*, doc. 450.

Lex privilegia de donacionibus generalibus constituta clamitat: «Si famulorum meritis iuste compellimur debite compensar[e] luc]ra mercedis, multo iam copiosus pro rem[ediis anim]arum et [terrena] debent impendere [et impen]sa legum soliditate servare, ad eo quecunque res sanctis Dei basilicis conserunt quocunque dono vel quacunque collacione pro certo censemus, ut in earum iure irrevocabili modo legum eternitat[e] firm[entur]». Propterea ego Stephanus Gustrimiri in nomine Domini pacificator et definitor atque evacuator sum Domino Deo et cenobio Sancti Laurentii martiris, quod etiam cenobium situm est supra montem et in vertice montis qui est supra Terraciam.

Universitas etiam noverit hominum tam presencium quam futurorum, qualiter abbas prephati monasterii vel ceteri in eodem loco monachi servientes deposuerunt multociens suam querimoniam choram Raimundo, comite Barchinonensi, et ceteris superioris vel inferioris loci personis, de quodam alodio quod Raimundus Capacis dedit et concessit Domino Deo et suprascripto martiri, dum plena polleret memoria et integro vigeret sensu, sicut facile reperiri potest in suo ipsius testamento legaliter edito et corroborato, quod etiam alodium ego asserebam iniuste debere esse mei iuris atque domini, quia iam dudum depositum mihi fuerat pro pignore, quod malivole conabar evertere et in meos usus transferre, cum debitum a me prestitum multociens mihi fuerit oblatum a prenominato Remundo, me indebite illud rennuente suscipere.

Unde instante comite Barchinonensi Raimundo et aliis quam pluribus viris honestis, suscipiens debitum a me dudum prestitum, pacifico et evacuo Domino Deo et sepedicto cenobio atque definio quoddam alodium pro pignore mihi depositum, quod est in comitatu Barchinonensi in parrochia Sancti Stephani de Breda in loco vocitato Parietes. Supradictum quoque alodium in prephato loco positum Deo et sepedicto cenobio definio et pacifico atque evacuo ad integrum cum domibus et cortibus, terris et vineis et arboribus dissimilis generis et cum universis in circuitu terminis, quem admodum continentur in scriptura illa testacionis, quam idem edidit Raimundus Capacis, et cum cunctis ad integrum ad supradicta omnia qualibet condicione vel ordine pertinentibus, secundum quod dici vel nominari ore humano utcunque possunt, ut faciant exinde monachi tociens dicti cenobii, quod faciunt ex ceteris munificenciis eiusdem ecclesie. Si vero ego pacificator, evacuator et definitor aut cuiuslibet sexus vel hordinis homo evacuacionem hanc disrumpere aut infringere sive rescindere aut in aliquo dimouere temptavero sive temptaverit, nil prosit, set componam aut componat Deo et prescripto cenobio alodium supraphatum in duplo cum omni sua illius melioracione, atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod factum est XIII kalendas novembris anno XII regni Phylipi regis.

Sig+num Stephani, qui hanc evacuacionem, pacificacionem et definicionem fecitet firmavit atque testibus firmari rogavit.

Sig+num Mironis Renardi. Sig+num Petri Remundi. Sig+num Martini. Isti sunt huius rei testes.

Raimundus sacerdos qui hec scripsit et SS die et anno quod supra.

392

[1071]. Santa Cecília d'Elins

Els jutges encarregats de judicar una disputa pel feu dels termes del castell de Tost entre el comte Ermengol IV d'Urgell, d'una banda, i el comte Ramon V de Pallars Jussà, la seva esposa, la comtessa Valença, i el seu fill Arnau, de l'altra, estableixen el procediment judicial que cal seguir, és a dir, la deposició de testimonis o el recurs al duel judicial.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, núm. 76.
Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 52.

Hoc est iudicium quod fuit iudicatum ad Sanctam Ceciliam, iuxta Sigorim, inter Ermengaudum, comitem de Urgello, et Reimundum, comitem Paliarensem, et uxorem eius Valentiam comitissam et filium eius Arnallum. Iudicaverunt ipsi iudices

qui fuerunt ex parte Reimundi comitis ut ipse comes Reimundus et uxor eius hac filius monstrent et ostendant suum alodium quod abent et abere debent in castello de Tost et infra terminos eius, quod advenit eis per Arnallum Mironis. Et similiter monstrent et ostendant ad prefatum comitem de Urgello ipsum fevum quod ipse comes abet et abere debet intra terminos ipsius castri. Et postea si dixerit ipse comes de Urgello quod plus debeat abere per fevum in alodio, quod predictus comes Reimundus et uxor eius hac filius demonstraverant ei et potuerit probare hoc per testes legitimos aut per unum videntem qui non se devetet tornas aut si ipse videns debilis fuerit et unum militem pro se ad hoc miserit. Si ita potuerit hoc prefatus comes probare aut taliter per sacramentum et bataliam convincere, perdat ipse Reimundus et uxor eius hac filius ipsum fevum quod antea negaverant et abeat eum ipse comes Urgellensis. Et si comes de Urgello hoc non potuerit aut noluerit probare et tali modo sicut superius est dictum convincere, prefatus comes Paliarensis et uxor eius hac filius dicant per unum militem per sacramentum et per bataliam quia nesciunt in veritate quod amplius abeat [et abere] debeat ipse comes de suo fevo in predicto castello de Tost et intra [...] nisi quantum ei monstraverant. Et si fuerit victus miles predicti comitis Reimundi perdat ipse et uxor eius hac filius ipsum fevum quod antea negaverant. Et abeat eum comes Urgellensis. Et similes predicti comitis de Urgello fuerit victus ipsum alodium unde fuerit batalia facta diffiniat eis sine illorum enganno et aliud tantum de suo [...] valeat sine e[n]gan donet eis. Et definiat ad suum proprium [...]t factum prefatum sacramentum sic sit ex utraque [...]idatum et alligatum sine enganno ut hoc totum sit factum sicut superius est scriptum. Et hoc fuit iudicatum per melius directum per usum de Barchinona et de Urgello sine enganno.

393

[1047-1071]

Ramon V, comte de Pallars Jussà, presenta greuges a Arnau Mir de Tost.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 32 s.d.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 843 bis.

He sunt querimoniae quas comes habet de Arnallo Mironis. Primitus querelat se comes de convenientia que ei fecit de Castelet et non eam illi atendit sicut eam fecit Arnallus. Et querelat se comes de prefato castrode Castelet quia habet eum afolatum. Iterum querelat se comes de ipso castro de Roca quod ei dedit et habet suas francedas ibi afolatas et pigoratas, et accepit se omnes dominicaturas quas ibi habebat Kanonica Sancte Crucis. Iterum querelat se comes de placito Bernardi Guillelmi unde se credidit in Arnallo Mironis et non atendit ei hoc quod convenit de

prefato placito. Iterum querelat se comes de Arnallo de ipsis pignoribus de comitissa unde se credit in eo et non ei atendit sicut convenit. Iterum querelat se comes de Arnallo Mironis de una hoste quam Arnallus consiliavit comiti et accepit ex ea suum avere et noluit ire cum eo; et quia non fecit evenit comiti magnum dampnum. Iterum querelat se comes de Arnallo quia habebat comes suam pacem factam cum rege Alzagib et cavalcavit Arnallus super eum; et quia hoc fecit evenit comiti magnum dampnum. Iterum querelat se comes de Arnallo et de suis hominibus quia quando fuit comes in hostem laxavit suum honorem in baiulia prefati Arnalli et sui homines fecerunt comiti et suis hominibus grande malum cum suo consilio et adiutorio. Iterum querelat se comes de Arnallo quia accepit treguam cum hostaticis et inter Bernardum Guillelmi et homines comitis et fregit eam Bernardus Guillelmi in turris Bernardi Remundi et in aliis causis, et Arnallus noluit hemendare comiti neque suis hominibus. Iterum querelat se comes de Arnallo quia, sine culpa comitis, est iuratus et concordatus contra eum cum suis inimicis et tenet cum se suos inimicos qui ei fecerunt grande malum. Et item querelat comes quia habuit Arnallus de avere de Ysac hebreo mancusatas tria milia. Et querelat se comes de CCC^{tos} manculos qui fuerunt ei furtati in Castelet, et hoc fecerunt sui homines.

Deusde per mille fideiussor, vicecomes per mille, Ponc Geral ita, Guillem Remon ita, Guillem de Castelvil ita, Bernard de Galifa ita, Bernard Guanalgod ita, Hug Sala ita, Arbert Bertrand ita, Remon Mir de Palad ita.

394

1072, març, 23

Per mediació del bisbe d'Urgell i altres magnats, el comte Ermengol IV d'Urgell i la comtessa Llúcia posen fi a la querella que tenien amb el comte Ramon Berenguer I de Barcelona. Reconeixen que el comte Ermengol III va donar els castells de Pilzà i Purroi a la seva esposa, la comtessa Sança, que a la vegada els va vendre a Ramon Berenguer I, a més de vendre el de Casserres a Arnau Mir de Tost. Per aquest motiu, i rebent de Ramon Berenguer I mil manculos en moneda barcelonesa, Ermengol IV i Llúcia renuncien a tota reclamació sobre els castells, que donen, defineixen i evacuen al comte de Barcelona.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 148. Còpia del segle XII.

Ed. MONFAR, *Historia*, I, pàgs. 331-332. *MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 156.

In nomine Domini. Ego Ermengaudus, comes Urgelensis, et Luciana comitissa, uxor eius, donatores et definitores ac evacuatores sumus tibi, Raimundo Beren-

gario, Barchinonensi comiti. Volumus satis ut sciatur a cunctis tam presentibus quam futuris, quia hactenus habuimus magnam querelam de te per directum et per vocem quam et quas proclamabamus in castro de Pilzano et de Podio Rubeo et de Castro Serris et eorum decimis et pertinenciis, nunc autem approbando recognoscimus quia noluisti nobis hoc placitare per voces et auctoritates quas inde habebas et per quas totum hoc retinebas et directum inde facere. Manifestum est satis quia pater meus Ermengaudus comes dedit solide et libere castrum de Pilzano et de Podio Rubeo Sancte comitisse, filie Ranimiri regis, et ille vendidit predicta castra tibi, et Arnaldo Mironis vendidit tibi prelibatum castellum de Castro Serris, quod ipse tulerat a sarracenis. Sed, conciliante episcopo Urgelensi, Dalmacio Izarni et Brocardo Guillelmi et Raimundo Gondeballi cum ceteris nostris hominibus qui interfuerunt, venimus ad firman pacem et sinceram concordiam in presencia scriptam, videlicet: quia accepimus de te duo milia mancussos Barcinonensis monete, ideo donamus et iachimus et evacuamus ac definimus tibi omnes voces et omne directum, quas et quod qualicumque modo appellabamus et proclamabamus tibi et predictae Sancte et iam dicto Arnaldo in supradictis castris et in eorum terminis et pertinenciis ita, ut ab hodierno die et tempore nihil unquam in supradictis rebus omnibus requiramus nec repetamus nec nos, nec posteritas nostra, nec ullus ex successoribus nostris, nec ullus homo vivens pro nobis, sed solide et libere absque ulla reservacione et sine fraude et malo ingenio maneant hec omnia in tua potestate, ut facias inde quidquid tibi placuerit facere absque ullius hominis inquietudine et contradiccione. Et sicut est superscriptum per [...] bonam voluntatem et per sinceram fidem sine ullo enganno confirmamus tibi hoc totum ad tuum proprium allodium, ad quod volueris faciendum. Quod si nos qui sumus donatores et evacuatores ac definitores hoc voluerimus repetere ac dirumpere aut aliquo modo unquam minuere aut mutare, nichil inde valeat, sed in triplo hoc totum componamus; et postea hec scriptura donacionis et evacuacionis sive definicionis plenissimum robor semper obtineat, et quisquis fecerit similiter hoc totum adimpleat et faciat.

Quod est actum decimo kalendas aprilis, XII anno Philippi regis.

Nos qui hoc scribere iussimus et manibus propriis firmavimus et firmari rogavimus.

Sig+num Dalmacii Izarni. Sig+num Brocardi Guillelmi. Sig+num Raimundi Gondebaldi. Sig+num Berengarii Gondebaldi. Sig+num Alberti Izarni. Sig+num Guillelmi Arnaldi. Sig+num Mumis Aguet. Sig+num Bernardi Raimundi de Camarasa. Sig+num Guillelmi, fratris eius. Sig+num Ugonis Dalmacii. Sig+num Bernardi Dalmacii. Sig+num Giberti Guitardi. Sig+num Dalmacii Guitardi. Nos sumus huius rei auditores et testes.

Sig+num Poncii levite, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

395

1072, abril, 17

Guillem Arnau de Fullà renuncia a favor de Guillem Guifré, bisbe d'Urgell, i Santa Maria d'Urgell a l'església de Sant Feliu d'Aiguatèbia, amb els delmes, les primícies i les oblacions, i a tots els béns i drets que reclamava en aquesta vila. Com a compensació rep del bisbe quaranta unces d'or de Barcelona. La renúncia posa fi a una disputa motivada per l'herència del noble Pere Guillem, cunyat de Guillem Arnau, que abans de morir va deixar aquests béns i drets al bisbe i la seu, deixa amb què Guillem Arnau estava disconforme. Segons que diu, va pactar amb el difunt que si el sobrevivia tot seria seu fins a la mort de la seva mare, Guisla, i que després la meitat de l'alou d'Aiguatèbia seria de la seu i l'altra meitat seva.

A ACU, perg. 547.

B ACU, perg. 548. Còpia del segle XII.

C ACU, LDEU, I, f. 225v, doc. 753. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 846.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris qualiter quidam homo nobilis proienie qui vocabatur Petrus Gilielmi priusquam mors ei accideret, adhuc perfectus memoria et loquela, reliquid Domino Deo et alme Marie sedis Urgellensis ipsam ecclesiam Sancti Felicis que sita est in villa Aquetepide cum decimis et primiciis et oblacionibus et omnibus pertinentiis que pertinent ad prefatam ecclesiam; advenerant nempe ei predicta omnia voce parentorum seu qualique alio modo. Preterea ergo reliquid prefate sedi omnem predictum alodium et omnes voces tocius sui iuris quod in predicta villa Aquetepide habebat vel habere debebat ulla voce. Et his dictis post modicos dies discessit ab hoc seculo nunquam ab hac voluntate se dissidens. Quo defuncto Wilielmus Arnalli Folianensis suis assertionibus et inquisitionibus petivit predicta omnia esse sua perhenne possidenda ita dicens:

«Dum prefatus Petrus superstis fuit ab eo prefata omnia adquisivi et hac donacione omnia dedit mihi; quod si super eum superstis extiterim, sicut et feci, post mortem matris sue Guisle medietatem in predictis omnibus haberem et medietas ad prefatam sedem remaneret, et preterea a principe Cerdaniensium meam facultatem donando predicta omnia adquisivi. Tamen quicquid predictus ego Wilielmus dicerem, sicut lex gotorum vindicat prefata defuncti extrema voluntas infra VI mensium spacia obiti sui iureiurando fuit roborata ab illis quibus iussa iam dicti defuncti coegerant et humilibus oracionibus obsecrant. Ut autem extrema voluntas defuncti, sicut predictum est fuit roborata, et meam petitionem vidi ad nihilum redactam. Sub trino Dei omnipotentis nomine, ego Wilielmus

Arnalli omnibus modis evacuo me de prefatis omnibus et de omnibus vocibus quas inibi putabam habere ullo modo in potestate alme Marie et domni Wilielmi eiusdem episcopi et clericorum illis degentium, ut ab hodierno die et tempore nec ego nec ullus vivens per me nec ulla voce mea prefata omnia nec de predictis omnibus inquietare non audeat. Quod si quis fecerit adnihiletur et centum auri legitime ponderate uncias componat et ista evacuacio firmitatem optineat per omnia secula sedi predicte et clericis eius perhenniter possidenda. Ego igitur predictus Wilielmus quicquid in predictis omnibus vel infra terminos prefate ville Aquetepide acquisitione comitis vel donacione defuncti vel convenientia socre mee Guisle vel aliqua voce habeo vel habere debeo, omniatrado et integriter dono ad Sancte Marie sedem et de omnibus me evacuo in potestate prefati episcopi et clericorum eius perpetim possessura».

Actum est hoc XV kalendas mai, in anno XII regnante rege Philippo.

Sig+num Wilielmi Arnalli, qui hanc donacionem vel evacuacionem scribere feci et testes firmare rogavi, et a prefato episcopo tamen pro hac sumpsi evacuacione XL uncias auri purissimi Barchinone.

Sig+num Remundi Mironis. Sig+num Arnalli Bernardi. Sig+num Orset. Sig+num Remundi Gilielmi. Sig+num Berengarii Malkanet. Sig+num Petri Berardi. Sig+num Poncii Remundi. Petri Gonbaldi SSS. Guillemus archilevitaSSS. Arnallus Bonefilius (*Senyal*). Sig+num Tedmari Karucii.

Bernardus levita, qui hanc donacionem omnino ex utraque parte scripsi preter aliquos testes qui propriis manibus inibi se scripserunt, cum literis rasis in XVIIIRegula et superpositis in XXI, sub (*Senyal*) die et anno prefixis.

396

1072, juny, 14

Davant el bisbe de Girona Berenguer, Sendred, prevere de l'església de Sant Sadurní de Medinyà, i els milites Dalmau Ramon i Guillem Arbert es disputen els delmes i les primícies del vilar de Granollers amb els canonges de la seu de Girona, que posseeixen l'església de Sant Julià de Castro Fracto (Sant Julià de Ramis). Sendred i els milites, que es reparteixen a parts iguals els delmes i les primícies de l'església de Sant Sadurní de Medinyà, rebuts en feu o benefici de l'ardiaca gironí Guillem, argumenten que els delmes i les primícies del vilar de Granollers els pertanyen perquè el vilar és dins el terme de Medinyà. Els canonges, però, responen que pertanyen a l'església de Sant Julià de Castro Fracto, els seus capellans i altres homes, ja que els han posseït durant trenta anys. Escoltades totes dues parts, el bisbe sentencia que si els canonges aconseguixen demostrar la possessió trentenària per jurament o pel judici de l'aigua

bullent els delmes i les primícies seran per sempre de Sant Julià i els canonges. Així, els canonges presenten dos testimonis, els germans Berenguer i Guillem Ermemir, que, havent resseguit a peu els termes d'aquestes parròquies, asseguren que el vilar de Granollers és dins els termes de la parròquia de Sant Julià i que els capellans i altres homes de la canònica han posseït els delmes i les primícies durant més de trenta anys pel dret d'aquesta església. Sendred, Dalmau Ramon i Guillem Arbert accepten les proves i renuncien als delmes i les primícies.

A ACG, pergamins segles IX-XII carp. 3, doc. 79.

Ed. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 346.

Presentibus sit notum et futuris non sit incognitum qualiter contentio orta est inter canonicos sanctæ Gerundensis ecclesiæ, tenentes ecclesiam Sancti Iuliani de Castro Fracto, propter ius et dominicaturam canonicæ predicte sedis, et Sendredum, presbiterum ecclesiæ Sancti Saturnini Mitinianensis et Dalmacium Remundi et Guilelmum Arberti, milites, qui tenent decimas iam dicte ecclesiæ Sancti Saturnini per tres equales partes divisas per donum Guilelmi, Gerundensis archidiachoni, in fevum vel beneficium eiusdem archidiachoni de terminis ac decimis earundem ecclesiarum vel parroechiarum. Unde predictus Sendredus presbiter cum prenominitis parroechitanis suis Dalmacio et Guilelmo asserebant quod decimæ et primiciæ de villare Granollariis essent ius et dretaticum Sancti Saturnini predicti, atque monstraverunt inde scripturam testibus per conditionem iuramenti roboratam et nomine Servi Dei, Gerundensis dudum episcopi, firmatam, ubi legebatur predictum villarem de Granolariis æssæ infra terminos iam dicte parroechiæ Sancti Saturnini, quam scripturam predicti Sendredus videlicet presbiter et Dalmacius et Guilelmus monstraverunt predictis canonicis ante Berengarium, Gerundensem episcopum. Cui scripture respondendo, predicti canonici dixerunt quod ecclesia Sancti Iuliani de castro Fracto et capellani sui et alii homines per vocem ipsius ecclesiæ per XXX annos haberent possessas decimas et primicias de predicto villare de Granolariis, in presencia de capellania et parroechitanis iam dicti Sancti Saturnini, sine legali disruptione.

Quibus rationibus auditis, predictus episcopus iudicavit secundum formam sanctorum cannonum ut si predicti canonici aprobare potuerint hanc tricena-lem possessionem, cum iuramenti seu iudicii aquæ ferventis aprobacione, omni tempore predicte decime vel primicie de prescripto villare de Granollariis in potestatem et dominium prescripti Sancti Iuliani et canonicorum iam dictæ sanctæ sedis deberent manere inrevocabiliter. Unde predicti canonici fuerunt parati ad comprobandum habentes inde aliquos bonos homines, videlicet B[erenga]rium Ermemiri et Guilelmum, fratrem eius, sive alios parrochianos prescripti Sancti Iuliani, qui piduvando perrexerunt per termines iam dictarum parroechiarum et

asserendo monstrabant predictum villarem de Granullariis æssæ intra terminos iam [dictæ] parroechiæ Sancti Iuliani, atque capellanis et aliis hominibus predicte canonice per vocem Sancti Iuliani æssæ possessum per XXX annos et amplius. Et hoc predicti testes aprobare volentes iuramento seu ferventis aquæ iudicio. Ad ultimum predictus Dalmatius cum iam dicto Sendredo presbitero, recognoscentes predictas decimas et primicias de prenominato villare de Granollariis æssæ ius et dretaticum per longinquam possessionem prescripti Sancti Iuliani, difinierunt eas sine engan predictæ ecclesiæ Sancti Iuliani et capellanis eius et canonice iam dictæ sedis et canonicis eius omnibus presentibus et futuris, sicut piduvando mostraverunt prenominati parroechitani Sancti Iuliani de castro Fracto et est manifestum. Siquis vero hoc dirumpere voluerit penam excommunicationis subeat et insuper predicta omnia in duplo componat iam dicto Sancto Iuliano seu predictæ canonice.

Actum est hoc XVIII kalendas iulii, anno XII regni Philippi regis.

SS Sendredus presbiter, Sign+um Dalmacii Remundi, Sign+um Guilelmi Arberti, qui hanc difinicionem fecimus et firmare rogavimus.

Sign+um Atanolfi Remundi. Sign+um Geralli Guadalli. +Berengarius Dei gratia Gerundensis episcopus+. +Ioannes, levita et caput scolæ sedis Gerundæ Sancte Mariæ. SSS Petrus Blidgerii presbiter. +Guilielmus archilevita.

SSS Berengarius ipodiachonus, qui istam scripturam difinicionis rogatus scripsi die et anno quo supra.

397

1072, juliol, 2

Ramon Recosind i la seva esposa, Alisava, amb els seus fills Guillem, Enric, Pere, Ponç i Bernat, donen conjuntament a l'església de Sant Vicenç de Cardona l'alou que tenen en aquesta vila, al lloc de Pinell, proper al riu Cardener i no gaire lluny de la riera de Navel, per compensar el robatori d'una mula per part de Ponç. En un primer moment del judici, Ponç nega el furt, però després de perdre el que sembla un judici de Déu o una prova ordàlica l'admet.

A Arxiu Patrimonial del Mas Pinell (Cardona), doc. 1.

Ed. CASAS, *El monestir*, doc. 37. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 53.

In Dei nomine. Ego Ramon Recosen et coniux mea Alisava et filiis meis Guillelmi et Aianrig et Pere et Ponç et Bernard, nos simul in unum donatores sumus Deo et Sancto Vincencio. Donamus namque Domino Deo et Sancto Vincentio per hanc scriptura donacionis nostre ipsum alodium quod abemus in

Cardona, in locum vocatur Pinell, cum suis terminis et eius pertinenciis, quod est prope Kardosnario, non longe alveo Enavelis. Et affrontat hec omnia supra scripta a parte orientis in termino Berguedanis, a meridiana pars similiter vel in termino de Torredela, et de occidente parte in alveo Cardosnarii, a parte vero circii in Solaneles vel in ipso boscho de Sancta Maria. Et ipsum hec omnia advenit ad me Remon per genitori meo, et ad me Alisava per meum decimum aut per qualicumque voces, et ad nos infantes per genitores nostros. Quantum vero inter istas IIII^{or} affrontationes includunt et isti termi continent sic donamus istum alodium supra scriptum ad suum plenissimum proprium. Et propter hoc dopnamus ei ipsum alodium supra nominatum per ipsum pullium quem furavit Poncius, filio nostro, vel fratre, quia Poncius Reimundi iuravit per fratres vero Petrus Ramundi quod non furavit illum et fuit victus. Et postea recognovit Poncius que furavit eum. Et est manifestum [quem] vero predicta hec omnia de nostro iuro in suo tradimus dominio vel potestate ad faciendi volumptatem. Quod si nos donatores vel emendatores aud ullusque homo qui contra hoc venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare sed componat aut componamus in duplo cum omni sua inmelioratione.

Acta ista carta donatione vel emendatione VI nonas iulii, anno XIII regni Filippi regis.

Sig+num Alisava, Sig+num Guillelmi Remon, Sig+num Petri, Sig+num Bernardi, Reimun[dus] sacer (*Senyal*), [nos sumus] donatores vel emendatores qui [hoc firmamus] et ad [testes] firmare rogamus.

Sig+num Guillelmi [...]. Sig+num [...].

398

1072, octubre, 16. Toló

Davant un tribunal que presideix el comte Guillem I de Cerdanya i formen l'abat de Sant Miquel de Cuixà, els vescomtes de Cardona, Cerdanya i Berga i els nobles Miró Ricolf i Berenguer Ramon, el bisbe Guillem d'Urgell es querella contra Hug Dalmau. El bisbe sosté que el pare d'Hug li va donar en herència l'església de Sant Vicenç de Rus, al Berguedà, i que Hug la hi va prendre per la força. Hug respon que el seu sogre, Arnau, la va adquirir de Guillem d'Urgell i que ell la va rebre d'Arnau amb l'acord del mateix bisbe. Guillem d'Urgell, però, ho nega. En aquest punt del judici, el tribunal distingeix dos actes jurídics: la donació de l'església, en feu o benefici, que va fer el bisbe a Arnau i la donació d'Arnau a Hug. Respecte del primer, el tribunal demana a Hug el document de donació i preveu diverses respostes possibles, des del lliurament del document fins a l'allegació d'ignorància o negativa, que arribat el cas podria ser

recolzada per jurament i duel judicial. Pel que fa al segon, demana a Hug testimonis que confirmin que va obtenir l'església d'Arnau amb l'acord de Guillem d'Urgell, i preveu que si no els presenta que sigui el bisbe, per mitjà d'un cavaller, qui juri que no va donar el seu consentiment. Llavors, si Hug no acceptés el jurament, s'arribaria al duel judicial, respecte al qual el tribunal preveu les garanties que caldria donar, l'esmena dels danys causats al cavaller guanyador i el que es faria amb l'església segons el desenllaç.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 231v, doc. 780. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VI, doc. 848.

Hoc est placitum quod habuit Guillelmus, episcopus Urgellensis, cum Ugone Dalmacii ante dominum Guillelmum comitem Cerdaniensem de ecclesia de Rus quam querelavit predictus episcopus, quia pater suus dedit eam sibi pro hereditate, et iam dictus Ugo tollebat eam ei per forçam et iniuste. Sed Ugo respondit quod socer suus Arnallo, pater uxoris sue, adquisivit eam de iam dicto episcopo et tenuit dum vixit, et isdem Hugo acaptavit eam, scilicet ecclesiam, de iamdicto Arnallo per consilium eiusdem episcopi. Sed predictus episcopus respondit se nunquam hoc consilium dedisse ut predictam ecclesiam Ugode nullo homine acquireret. Sed precepit isdem comes abbati Sancti Michaelis et vice comiti de Cardona et vice comiti de Cerdania et vice comiti de Bergitano et Mironi Ricolf et Ber[en]gario Raimundi ut istum placitum iudicarent, et predicti iudices iudicaverunt, quia isdem episcopus dicebat quod eandem ecclesiam cum scribto iam dicto Arnallo dederat et scribto iam dictus Ugo habebat, quod ille se abere negabat, quod ipse et uxor eius eum ostendere deberent si eum habuissent aut abere potuissent, aut iurent per unum militem quod hunc scribto nec habent neque unquam abuerunt neque possunt; quod si hoc iurare noluerint recognoscant Ugo et uxor eius rectum episcopi quo ibi audierunt vel cognoverunt de eadem ecclesia se scientibus et iurent per militem se amplius non cognovisse in eodem scribto de recto episcopi, illis scientibus, per sacramentum et per batala si hanc episcopus facere noluerint. Iudicaverunt etiam predicti iudices, quod si predictus Ugo potuisset probare per duos visores et auditores quod supradictam ecclesiam de Rus acaptasset de supradicto Arnallo socero suo post mortem eius cum consilio eiusdem episcopi et episcopus credere vult, ut dimittat ecclesiam ei et ipse abeat eam in suo servicio, et si episcopus voluerit facere mittat tornes ad unam de proves. Quod si Ugo non habuerit nisi unum visorem per ipsum hoc mitat in ver et stet ad tornes, si combatre se potest, et si non potest faciat per I suum nuncium, quem ipse mittat sicut mitere debet per deret; et si Ugo hoc facere noluerit aut non potest iuret episcopus per I suum militem quod supra dictam ecclesiam de Rus idem episcopus non cosiliavit

Ugoni ut eam accptaret de supra dicto Arnallo ut eam aberet post mortem eius. Quod si predictus Ugo hoc credere noluerit mitat ei tornes per Isuum militem. Quod si miles Ugonis victus fuerit dimitat et defenescat predictam ecclesiam de Rus ipse et uxor eius et fili sui sine ullo engan et reddat predicto episcopo omnes expletos quos habuit a die qua tulit eam illi usque nunc, per sacramentum quod amplius non habuit nec ipse nec omo per eum, et donet ei talem ecclesiam de suo proprio qui minus non valeat per expled sine engan. Quod si episcopus victus fuerit dimitat predicto Ugoni prefatam ecclesiam et donet ei alteram qui minus non valeat per expled sine engan et Ugo abeat eas ad suum servicium. Et qualiscumque victus fuerit emendet malefacta ad militem alterius et antequam faciant batala donet episcopus fidanca Ugoni de ipso directo quod exide debet de ipsa batala, et Ugosimiliter ipsi, et ambo donent fiduciam comiti de ipso dret quod exiret ei debet de ipso placito.

Et hoc placitum fuit iudicatus in villa qui vocatur Tolo ante dominum comitem V^a feria, X^o VII° kalendas novembris, anno XIII° Philippo rege regente.

399

1073, juny, 28. Santa Cecília de Voltregà

Davant l'església de Santa Cecília de Voltregà i en presència de molts homes bons que els aconsellen, els esposos Sunifred Giscafred i Adalgarda reconeixen a Arnau Frujà que li reclamaven injustament la propietat d'una font, motiu pel qual la hi evacuen i defneixen.

AACV, cal. 6, doc. 1473.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1353.

Sub Trinitatis nomine sacro. Ego Seniofredus Gischafredi et uxor mea Adzalgaldis volumus ad noticiam deducere tibi, Arnallo Frugani, cunctorum tam presencium quam futurorum, qualiter nos petivimus te ante domum Sancta Cecilia in presencia Gerallus Guilabert et fratres sui et Arnallus Guilabert et Arnallus Languardus et aliorum plurimorum ominum videntibus et audientibus unam fontem iniuste. Set quia non posumus te convincere nec legatam probacionem ostendere, iudichantis supradictis bonis ominibus, nullam in te culpam invenimus sed semper paratus fuisti directum nobis facere omnibus modis, deinde consilian-tibus supradictis bonis ominibus directum quod a te exigebam videntibus cunctis indulsi et querelam que de te deposuimus omnino pepercimus de quibus ubicum-que et quandocumque et per quemcumque conquestus sumus, actenus omnino nos evacuamus ut ab odierna die et deinceps ullus vice nostra repetere valeat et si

fecerimus aut fecerint quinque uncias auri coactus tibi exsolvant et post hec definitio firma persistat donec finis evi veniat.

Actum est hoc IIII kalendas iulii, anno XIII regni Filippi regis.

Sig+num Seniofre, Sig+num Azalgardis, qui ista evacuacione fecimus et firmamus et firmare rogamus.

Sig+num Arnall Languard. Sig+num Gerall Guilabert. Sig+num Guifret Mir. Sig+num Reimon Languard. Sig+num Arnall Icla. Folcrandus presbiter, qui hoc vidi et audivi SSS.

Raimundus sacerdos scripsit et sub SSS die et anno quo supra.

400

1073, setembre, 1

Els germans Bonfill i Gerard defneixen i evacuen al sacerdot Pere Arnau unes cases davant l'església dels Sants Just i Pastor, a la ciutat de Barcelona, que reconeixen que reclamaven injustament i que el seu pare va vendre anteriorment a Pere Arnau.

A ACB, perg. 1-4-259.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1243.

In nomine Domini. Ego Bonusfilius et Geraldus, uterque fratres, pariter in unum pacificatores et definitores atque evacuatores sumus tibi Petro Arnalli sacerdoti. Manifestum est ergo quia convexabamus te indebite super quibusdam domibus, que fuerint patris nostri Ermemiri sacerdotis, quas tu iuste emisti a iure predicti patris nostri, unde existimabamus nos aliquid posse acquirere directum sive habere, eo quod fuerint predicti genitoris nostri, qui dudum illas vendidit sive dedit tibi. Que etiam domos sunt intra moenia Barchinone urbis, ante ecclesiam Sancti Iusti atque Pastoris. Recognoscentes itaque nos quia iniuste petebamus te super his domibus, pacificamus et definimus atque evacuamus eas tibi ad integrum, cum ingressibus pariter et egressibus illarum, et cum universis ad predictas domos quolibet modo pertinentibus, ut si ab hodierno die et tempore, quod est kalendas septembris, anno XIII regni Philippi regis, nos aut utriusque sexus homo te inquietare aut sollicitare temptaverimus sive temptaverit super hoc definito negotio atque placito, componamus sive componat tibi libram auri puri in vinculum. Et postmodum hec definitio firma maneat in perpetuum.

S+ Bonifilii, S+ Geraldus, qui hanc definicionem et pacificationem atque evacuationem fecerunt et firmaverunt atque testibus subscriptis eam firmari rogaverunt.

S+ Mironis Gaudalli. S+ Arnalli Bernardi. S+ Gerberti Atonis. S+ Guilielmi Remundi. Isti sunt huius rei testes. S+ Riculphi levite.

S+ Bertrandi subdiachoni, qui hoc scripsit et subscripsit die et anno quo supra.

401

1073, octubre, 9

Litigi entre Guiscafred Queruç, Guiscafred Borrell, Esclua Borrell i tretze caps de casa, habitants de Torrefeta, d'una banda, i el bisbe Guillem de la Seu d'Urgell, de l'altra, pel castell de Torrefeta i les seves terres. El bisbe, que fonamenta el seus drets en una aprisió del temps del bisbe Ermengol i una donació del comte Ermengol I, exigeix als homes de Torrefeta una prova dels seus drets sobre les terres. Els homes responen que tenen la carta de donació que els va fer el bisbe Ermengol. Llavors el jutge els demana que la mostrin o que presentessin testimonis que corroborin la seva versió, però no ho fan. El conflicte es resol amb la cessió al bisbe del que vulgui de les possessions esmentades, sis mujades de vinya i el delme.

AACU, perg. 551.

Ed. *SANGES, «Recull», doc. 34.

Universitate pateat hominum tam presentium quam futurorum qualiter ego Guislabertus Cherucii et Guiscafredus Borrelli et Sclua Borrelli, cum omnibus abitoribus pariter Turrisfracte, Sicarde, videlicet, cum filiis filiabusque suis qui v[...] fuere Bonifilii Adaulfi et Bernardo Adaulfi et Gaucefredo Marcucii et Bernardo Eromiri et Honofredo Eromiri et Arnallo Rezemiri et Bernardo Seniofredi et Poncio Raimundi et Petro Gauzofredi et Vitali Seniofredi et Dalmacio Gauzofredi et Raimundo Adalberti et Geriberto Adalberti abuimus in simul placitum cum domno Guilelmo, sancte Urgelitane sedis episcopo, qui astruendo exigebat a nobis omne castrum et omne edificium prenominate Turrisfracte cum universis ad prescriptum castrum qualibet conditione vel ordine pertinentibus, asserens scilicet prefatus episcopus in suis veridicis affirmationibus quod essent et deberent esse prescripta omnia iuris atque domini sui prenominate sedis, tam aprehensione domni Ermengaudi pontificis quam largitio [...] Ermengaudi comitis Urgellensis. Unde nobis idem [...]nce cum eodem episcopo domno Guilelmo litigantibus, exegit a nobis idem episcopus ut, si veraciter hostenderemus quibus vocibus aud quibus auctor[itatibus] predicta predia Sedis prenominate possideremus. Cui hoc in responsis reddidimus quod per cartam largitionis prenominati domni Ermengaudi presulis et omnia tenebamus et habebamus. Propterea, insistente iudice Bermundo, iudicatum est legitimo iudicio ut aut carta la[r]giti[onis] a prescripto domno

Ermengauda corroboratam hostenderemus aut testibus eandem donationem nos accepisse omni modo comprobarem vobis testibus omnis scripture accepte veritas [...]raretur aut si hec omnia defecissent per testes idoneos solummodo donum hoc nos adquisisse demonstrarem.

Sed quia cuncta hec penitus deserere, iudicatum est ut iurasset prescriptus episcopus istius rei veritatem nullatenus posse nec aliqua de causa unde interrogabatur se conscium esse. Propterea, parato domno episcopo ad hoc iusiurandum, et deficientibus vocibus et auctoritatibus nobis profuturis veni[...] universi ante conspectum seppe dicti pontificis acliner et cernui deposcentes omni modo in ecclesiam eius, ut quantumcumque vellet ex prescriptis omnibus ad opus suum retineret ceteris omnibus nobis a se intuitu in ecclesie concessis. Placuit quoque ei, ex universis superius comprehensis, VI modiatas vinearum ad opus suum retinere, quas unusquisque nostrum concessit ei ex sua ipsius propr[...] simul cum omni decimo, que cuncta definimus et pacificamus atque evacuamus ei hoc modo et hordine [...] superius comprehensi heredes pacificamus et evacuamus [...]uitarit, advoce[...] sedis prenominate abque domno Guillelmo pontifici [...]eari et omnem partem et decimum cum ipsa simul terra in [...]etiam vinee sunt in comitatu [Urgelle]nsi, intra terminos castro Gissone, in loco prenominate Tu[rrefracte] prescriptas quoque modiatas VI vinearum et omnem decimum. Sic [...]que nobis advenerunt voce parentum sive aprehensione sive cultura vel aliis quibuscumque vocibus sive modis voluntarii largimur spontanei pacificamus, evacuamus et definimus Deo et seppe dicte sedi et vobis domno pontifici ut ad pacem atque concordiam eam veniremus et super ceteris que nobis intuitu in ecclesie tue reservantur nullo metu deinceps concitteremus, hec aut omnia que sicut superius scriptum est definimus in dominium et potestatem tociens dicte sedis et tuum ad integrum tradimus cum ingressibus parti et regressibus suis et cum universis ad supra scripta omnia qualibet condicione vel hordine pertinentibus, ut facias exinde ex ceteris facis munificentis ecclesie ad tuam voluntatem. Si vero nos pacificatores, definitores et evacuatores spontaneique largitores aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo contra pactum hoc venieris disrumpere vel infringere sive rescindere aut in aliquo dimovere temptaverimus hoc sive temptaverit, nil prosit sed componamus sive componat Deo et pronominate Sedi et tibi vel successoribus tuis hoc omne definitum in triplum cum omni sua illius melioratione atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod factum est VII idus octobris, anno XIII regni Philippi regis.

Sig+num Giscafredus Borrelli, Sig+num Scluue Borrelli, Sig+num Sicardis femine, Sig+num Bernardi Ermemiri, Sig+num Gaucefredi Marcucii, Sig+num Honofredi Ermemiri, Sig+num Arnalli Recemiri, Sig+num Bernardi Seniofredi, Sig+num Bernardi Adaolfi, Sig+num Poncii Remundi, Sig+num Petri

Gauzefredi, Sig+num Witalis Seniofredi, Sig+num Dalmacii Gauzefredi, Sig+num Remundi Adalberti, Sig+num Guila, Sig+num Geriberti Adalberti, hi omnes hanc pacificationem ac vacuacionem et definitionem atque largitionem fecerunt et puncto subito firmaverunt atque testibus eam firmari rogaverunt.

Sig+num Guilielmi Bernardi. Sig+num Arnalli Franci. Sig+num Bernardi Ermengaudi. Sig+num Guil[...] Bernardi Trasovarrii. Sig+num Remundi Ellemari. Ego Bermundus iudex in cleroma adscriptus hoc legibus confirmo (*Senyal*). Sig+num Riculphi levite. Isti omnes sunt huius rei testes.

Sig+num Gebuinus presbiter rogatus scripsi et sub SSS cum literis damnatis in linea IIII, die et anno quo supra.

402

1074, març, 17

El bisbe Umbert de Barcelona, amb els canonges de la Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona, i l'abat Andreu de Sant Cugat del Vallès, amb els monjos del monestir, venen a Arnau Geribert terres, fruiters, vinyes i horts al lloc de Llerona, als termes del Pi, la Riera i Mugal, al Vallès, al comtat de Barcelona, que van ser la garantia d'un préstec que Tedball Arbert i la seva esposa, Malència, van fer a Amalric Ponç, la seva filla Ponça i la seva dona, Alba. En morir, Tedball va deixar a la seu de Barcelona i el monestir de Sant Cugat el dret de cobrar el deute. Com que no es va satisfer, malgrat les reclamacions, ara el bisbe, els canonges i els monjos venen els béns donats com a garantia, amb la intervenció del jutge Ramon, el saig Bonfill i homes bons, que en fixen el preu.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, III, f. 128b-d, doc. 331.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1256.

In nomine Domini. Ego Umbertus episcopus cum cuncta congregatione Sancte Crucis, una cum domno Andrea, abbate cenobii Beati Cucuphatis, cunctaque monachorum caterva sibi subdita, pariter in unum, venditores sumus tibi Arnallo Geriberti, emptori. Per hanc scripturam vinditionis nostre vendimus tibi terras, cultas et eremas, et trillas et arbores et vites que intra continentur, regos et caput regos et aqua unde rigari debent, ortis, ortalibus. Que omnia supra dicta sunt in comitatu Barchinonensi, in Vallense, loco vocitato Lerona, in terminio de ipso Pino, in ipsa riera, et in terminio de Mugal. Affrontant autem predicta omnia a parte orientis in flumine Vallensi; a meridiano vero climate in ipsas parietes et casas ubi habitabat Enolf, et in ipso viero qui vadit ad ipsum marginem, et in ipsos

clapers de Fonte Rothera; a parte autem circii in terra de domna Guilia et in terra qui fuit Otonis et in terra sive trilia de Ermeniardis. Adveniunt igitur predicta omnia nobis prescriptis per cartam pignorationis, quam fecerunt Amalricus Poncii et filia eius Poncia et Alba femina, uxor eius, Tedbaldo Arberti et Malencie femine, uxori eius. Predictus namque Tedballus, cum venisset ad extremum diem obitus sui, concessit Canonice Sancte Crucis Sancteque Eulalie necnon cenobio Beati Cucuphatis illud debitum, quod prephatus Amalricus debebat una cum filia eius Poncia et uxore sua Alba ad Tedballum iam dictum, sicut resonat in carta pignorationis, quam iam dictus Amalricus similiter cum filia sua Poncia et uxore sua fecerunt ad iam dictum Tedballum. Iam dictum autem debitum tale fuit: sextarii decem ordeis et migera una frumenti ad mensura de mercato, qui est de Arberto, de ordeo nitido et mancosos X de auro cocto monete Barchinone.

Propterea nos supra dicti canonici atque monachi sepe fecimus amonere iam dictum Amalricum et filia sua atque uxore predicta ut redderent iam dictum debitum nobis, quod minime fecerunt. Qua de causa nos supra dicti canonici atque monachi duximus duc[ere] nobiscum domnum Raimundum iudicem atque Bonifilium saionem una cum aliis honestis viris, id est, Poncius presbiter et Seniofredum Goltredi atque Reimundum Guilelmi ac Petrum Gondemari atque aliis viris, qui omnis precio apreciati sunt prefata omnia mancosos XXXV monete Barchinone. Quantum predicte affrontationes includunt et iam dicti termini ambiunt, nos supra dicti canonici atque monachi pariter vendimus tibi iam dicto Arnallo, cum ingressibus et exitibus eorum, propter precium mancosos XXXV monete Barchinone, sicut superius apreciatum fuit. Quod hos tu emptor precium nobis dedisti et nos venditores manibus nostris accepimus. Et est manifestum. Que vero predicta omnia de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem, ad faciendum exinde quodcumque volueris. Quod si nos venditores aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc venditionem venerimus aut venerit ad inrumpendum, nil valeat, sed componamus aut componat predicta omnia in duplo cum sua melioratione. Et in antea ista carta venditionis firma permaneat omni tempore.

Quod est actum XVI kalendas aprilis, anno XIII regni Philippi.

Umbertus episcopus +. S Vivas, levita atque prepositus. S+ Guilelmi levite. S+ Berengarii subdiachoni. Andreas abba +. Frater Dalmatius. Raimundus monachus. Remundus monachus. Gerbertus monachus. S+ Ugonis Guilelmi subdiachoni. S+ Remundi Seniofredi, et levite. S+ Stephanus levite. S+ Guilelmus levite, qui et caput scole. S+ Bonifilius sacer. S+ Reimundi levite. S+ Dalmacius sacer. S+ Oliva levite. S+ Raimundi levite, qui et iudicis. S+ Poncii sacricustos.

S+ Poncii levite, qui hoc scripsit cum literis rasis et emendatis atque supra positus in linea I et subscripsit SSS die et anno quo supra.

403

1074, abril, 29

Bernat Guitard ven a Guillem, sagristà i jutge, un hort prop del riu Gurri, sota l'església de Santa Eulàlia, dins la parròquia de Sant Pere de Vic, al comtat d'Osona, per deu mancosos. Bernat Guitard té l'hort i dues peces de terra perquè els esposos Bell Deudat i Adalgarda els hi van donar en penyora per un préstec de vuit unces d'or que els va fer. Vençut el termini de pagament del deute, Bernat Guillem ven l'hort amb l'acord dels deutors.

AACV, cal. 6, núm. 1061.

Ed. ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1363.

A diferència d'altres vendes de béns empenyorats, en aquest cas sembla que l'acord entre el creditor i els deutors sobre la transacció i el fet que el comprador fos un jutge van fer innecessària la intervenció del jutge per autoritzar la venda o instar perquè es fes, però no es pot descartar que un jutge diferent del comprador i un grup d'homes bons participessin en l'operació fixant el preu.

In nomine Domini. Ego Bernardus Guitardi venditor sum tibi Guilelmo, sacristano et iudici. Satis verum est et multis cognitum quia Bellus Deodati et uxor eius Adalgardis miserunt mihi impignore duas pecias terre et unum ortum iuxta domum tuam propter VIII uncias auri, sicut resonat in scriptura quam inde mihi fecerunt et quia prephatum debitum mihi non reddiderunt et incurrere demiserunt transacto longo tempore post terminum cum assensu et voluntate eorum vendo tibi ipsum ortum. Est autem in Ausone comitatu, intra parrochia Sancti Petri de Vico, sub ecclesia Sancte Eulalie, iuxta rivum Gurri, prope domum tuam quam ex illis emisti. Et habet affrontationem ab oriente in via et in alodio Sancti Petri quod fuit Guitardi Ananie, de meridie in alodio Guitardi quod fuit Petri [...], patri sui, de occiduo et de circio in alodio tuo et in domibus tuis. Quantum isti termini et iste affrontationes includunt vendo tibi cum eorum assensu, sicut dixi, per precium apreciatum X mancosos auri Barchinonen[sis quos m]ihi dedistis. Ideoque de meo iure in tuum trado dominium et potestatem ad tuum proprium et franchum alodium ad quod volueris faciendum, et qui hoc tibi disrumpere voluerit in duplo tibi ego componam si non potuero tibi hoc iuste eripere et deliberare, et postea hec scriptura plenissimum optineat [robore] omni tempore.

Que est facta III kalendas maii, anno XIII Philipi regis.

Sig+num Bernardi Guitardi, qui hanc cartam venditionis feci et firmavi firmarique rogavi.

Sign+num Bellus Deodati. Sig+num Adalgardis. Nos ambo hanc vinditionem laudamus et ut fieret [...] et omnes nostras voces ibi confirmamus propriis manibus.

Sig+num Amalrici. Sig+num Reimundi [...]stelli. Sig+num Reimundis Durandi. Sig+num Guilelmi Ermemiri Iambardi. Sig+num Berengar[rii]. Sig+num Reimundi. Sig+num Reimundi Guitardi. Fulcrandus SSS.

Guilelmus yppodiaconus, qui hoc scripsit et sub SSS in prephato die et anno quo supra.

404

[1040-1074]

Greuges del comte Ponç I d'Empúries contra el seu cosí germà Gausfred II de Roselló i el seu fill, Guislabert, i un grup de fidels. Ponç acusa Gausfred d'incompliment de deures i pactes feudals, sostracció de béns, depredació i saqueig, violacions, homicidis, sacrilegis, incendis i tales, danys a les franqueses i la construcció il·legal del castell de Requesens. A Guislabert, de la sostracció d'un feu, danys des del castell de Requesens, el segrest de la vescomtessa de Rocabertí, la sostracció del castell de Tatzó a un nebot, la invasió de l'alou d'Alamans, el segrest i la redempció forçada de l'abat de Rodes, robatori de cavalls, assassinats i cavalcades contra Gausfred Bastó de Cervià. Els fidels acusats de greuges són Ponç Miró, acusat d'assassinat; Deudonat Albuvi, acusat de la construcció il·legal d'un castell i saqueig i destrucció de béns; Gausfred Dalmau, acusat de robatori; Arnau Tallant, acusat, juntament amb el homes de Perpinyà, d'entrada violenta a l'església de Pollestres, amb robatori de béns de la sagrera, trencament de la pau i mutilació d'una pagesa, i Pere Bligeri, acusat d'ocupació del castell de Cotlliure. També acusa els homes d'Argelers de robar als d'Empúries.

A ADM, Secció Antic Comtat d'Empúries, llig. 1, doc. 6.

Ed. NEGRE, «Dos importantes documentos», doc. I. *MORAN, FERRER, «Greuges».

El document mostra que els vincles feudals entre tots dos comtes s'han trencat i que s'ha arribat a una situació de guerra entre ells, amb destruccions i violències de tota mena. És possible que el conflicte s'hagi de situar entre 1050 i 1060, o entre 1065 i 1066, però no és segur. El datem, per tant, entre el començament del govern de Ponç I, el 1040, i la mort de Gausfred II, vers el 1074.

Haec sunt rancures que Poncius comes habet de Gaucfredo comite et de filio suo Guillaberto et de homines suos. In primis [rancurat se P]oncius comes de Gaucfredo comite [que] quando fuit suus homo per omin[aticum commendav]it et iuravit illi fidelitatem; et per iam dictam fidelitatem que illi conv[enit] [...]vit, donavit illi de suam honorem et de suum averem. Et rancurat se [iam dictus Pon]cius de iam dictam honorem et iam dictum averem et de expletum de iam d[ic]ta honore per iam dictam fidelitatem que illi non tenuit. Rancurat se predictus Poncius de iam dict[o] Gaucfredi de fidantia que non voluit ei donare, de rancuras que de illo

habet, sicut homo debet facere ad suo seniori cui manibus se comendat et fidelitatem iurat et suum beneficium habet.

Rancurat se predictus Poncius de predicto Gaucfredi de ipso monte que nominant Albera qui est de ipsa Clusa usque in media mare, de medietate de iam dicta montania que comes ibi habet vel abere debet aut homines per illum que illi iuravit et tollit.

Rancurat se predictus Poncius de iam dicto Gaucfredi de castrum de Vultrera que li à adermat, et de homines que habet tolto qui ipsum castrum debent coderzere.

Rancurat se Poncius predictus de iam dicto Gaucfredi de ipsum castrum de Recosín que habet factum in suum alodem, que Gaucfredum apprehendit per manum Poncii iam dicti, et que afidavit ei que no·l li vedaria ne no·l li tulria, et à·l·li vedad et tolto.

Rancurat se predictus Poncius de predicto Gaucfredi dels mals que feits li·n n'è: et homines per illum ab iam dictum castrum ad illum et ad suos homines et ad suas feminas in suam terram vel in suam honorem, de ecclesiis fractis et de sacrilegis et de sacrarias et de omicidiis et de predes, et de arsines et de arboribus tallads, quod iam dictus Gaucfredus fecit et homines qui de iam dictum castrum exierunt et ad iam dictum castrum reverterunt.

Rancurat se iam dictus Poncius de iam dicto Gaucfredi de ipsam turrem de Guardia de Bannuls que habet facta ipsa medietatem in suum alodem. Et rancurat se de castros de Biarra et super Darnaculletta que habet constructos in suum alodem, et de expleto que li à tolto in suum alodem infra termines de Biarra.

Rancurat se iam dictus Poncius de predicto Gaucfredi de ipsas franchedes de Sancto Iuliani et de Rosar et de val de Sancti Martyni, et de puio de Maniberti, de servicium de homines qui ibi steterunt que fecerunt ad patre suo, et à·l·li tolto.

Rancurat se Poncius iam dicti de Gaucfredum iam dictum de medietate de honore [Albere] qui fuit de Bernardo Guilielmi de Villa Bunido, et de ipsas franchedes de Villa Bunidi, et de ipso castello que li à fait, bastid in Villa Bunid, et de ipsas franchedes de Palado, et de ipsum castrum de Palado que li à bastido, et homines cum suum consilium.

Rancurat se predictus Poncius de predicto Gaucfredi per lu castello de Recosín, que li vedà, venit li damnum valente XX^{ti} milia solidos.

Rancurat se predictus Poncius de predicto Gaucfredi de medietate de Chovengs, que ad Sancta Eulalia esmendà, per ecclesia Sancta Eulalia que violà, et per altare Sancta Eulalia de iam dicta sedis que esderochà, que li toll, et de castell que bastid li à.

Rancurat se iam dictus Poncius de predicto Gaucfredi de medietate de abbada Sancti Stephani, que li tollit, et de castrum de Vilanoveta, que li esderochà.

Rancurat se Poncius predictus de predicto Gaucfredi de male que habet factum in Resolionense ad suos comitores et ad suos cavallarios, de predas, de arsinas, de omicidis, et de arbres tallads, et de alias malefactas que feitas lur à.

Rancurat se predictus Poncius de iam dicto Gaucfredi de ipsas franchedas de Resolionense que donà et que à s sols a comparare pro hoc que él les perdés, et de ipsas alberges, et per lu solvement, et per lu dono que él en fed, él les n'à perdudes.

Rancurat se Poncius predictus de iam dicto Gaucfredi de guerra que habuit cum Guillaberto, filio suo, et cum homines suos per illum, et ille fecit finem cum illis sine me; et de kavallas que perdidit in suo servicio, et de mal que n pres in suo corpus et de suo avere, que n donà et que n encumbrà per suum servicium, valente quinque milia solidos.

Rancurat se Poncius predictus de Gacfredum iam dictum de freiturations que li à feits de ostes et de cavalcades et de batallas et de guerra que habuit per suo honore.

Rancurat se Poncius iam dictus de iam dicto Guillaberto de suum alodem de villa Recosín, et de ipso castro de villa Recosín, et de ipso expleto de iam dicto alode, et de mal que li n n'à feito ad illum et ad suos homines, et de l'encumbre, et de dono que feite n'à.

Rancurat se predictus Poncius de predicto Guillaberti de suo fevo que tenia per seniore, que li tollit.

Rancurat se prescriptus Poncius de Guillaberto iam dicti, de vicecomitissa qui erat de Roccabirtini, qui erat sua femina et sua vidua, que apprehendit ad muliere et que illam tollit; et de honore que illum tollit ad illum et ad suos homines per illam; et de mal que feite le n n'à, ille et suos homines, ad illum et ad suos homines per illam.

Rancurat se iam dictus Poncius de prescripto Guillaberti de castro de Tadzone que li tolg ad nepote suum et ad homines que per illum tenebant, et [de] suum averem et de suos homines, et de male que illum fecit ad illum et ad suos homines. Et hoc fuit factum per tregua Dei.

Rancurat se iam dictus Poncius de prescripto Guillaberti de suo alode de Alamans que li enparà, et de sua mansione que li esderrochà ad ecclesia, et de suos arbores que li tallà, et de sacrilegi que illi fecit, et illos homines qui per illum fuerunt.

Rancurat se prescriptus Poncius de iam dicto Guillaberto de medietate de honore de Bernardo Guilielmi de Villa Bunidi que ei tollit; et de abbatem Sancti Petri Rodas que prendit per treva Dei et fecit illum redimere; et de Reimundo Berenger, que rechés et que plagà, et [de] suos homines et de suos kavals que li tollit, et que habet; et de mansione que tulit Guilielmo Geiralli de Mudazones, et de suo avere, et de suos homines que illi occidit.

Rancurat se prescriptus Poncius de iam dicto Guilaberti, de equas et vachas et avere que tulit ad suos comitores et ad suos homines de Resolionense et ad illorum homines.

Rancurat se iam dictus Poncius de iam dicto Guillaberti, que cavalchavit super Gaufredum Bastoni de Cerviano et que li tollit valente de tria milia solidos, ille et homines qui cum illo fuerunt.

Rancurat se Poncius prescriptus de homines de Gaucfredum et de Guillaberto prescripti de malefactas que factas li à ad illum et ad suos homines; et de Poncio Mironi, qui occidit Arnallum Guilielmi per traditione; et de Deusdei Albuvinì, que li à bastido kastello in sua francheda et in sua honore; et de suum alodem que li enparà et de suo expleto que perdude-en n'à; et de sua mansione que li esderrochà, et de suos arbores que li tallà, et ille et homines que ille amenà, et de avere que tollit a Gaucfredo Dalmaci et ad homines suos in Tresserra ad ipsa sacraria.

Rancurat se iam dictus Poncius de Arnallo Tallanti et de homines de Perpennano qui fregerunt ecclesia de Pullestres, et ipsa cellera qui est alodem Sancti Petri Rodas, et duxerunt averem de Sancti Petri et de suos homines.

Et rancurat se Poncius prescripti de Arnallo Tallanti, de pacem que fregit ad ipso Fare, de sacraria et de alode de Sancti Petri, et [de] una paiesa ad cui tollit ipsum nasum cum ipsum loge, et de ipsum avere que ibi tulit.

Et rancurat se Poncius iam dicti de iam dicti Deusdei de honorem que tulit a Guilielm Bernard de Villa Bunidi.

Rancurat se prescriptus Poncius de Petro Bligerii de castro de Quoquolivire, que illi tulit cum suis terminis.

Rancurat se Poncius iam dictus de homines de Argilers, que tulerunt annona et suum averem ad homines de Impurias, et de uno suo homine ad cui tulerunt iam dicti homines unciam I auri et solidos [XX^{ti}] de denarios.

Rancurat se Poncius iam dicti [de Gauc]erto Guilaberti de iam dictum kastrum de Recosín que li à tolto et devedado, et que erat suus homo et contra illum habet acabtad, et que illi habet suas franchedas toltes et suos placitos pleidegads.

405

1075, maig, 23

Adalgarda i els seus fills Ramon i Berenguer evacuen i defineixen al seu senyor, Eribau, clergue i canonge de Sant Pere de Vic, un alou de la parròquia de Santa Maria de Lliors, a Arbúcies, al comtat de Girona, que va ser dels seus pares i que li reclama-ven injustament. A canvi, reben l'equivalent de dos mancosos.

AACV, cal. 17, vol. 3, doc. 235.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1373.

In nomine Domini. Ego Ad[algardis] femina unacum filiis meis, id est Reim[und]o et Be[ren]gario, fratres, volumus deducer[e ad memor]iam multorum hominum tam presentium [quam futuro]rum qualiter iniuste expetivimus [Eri]ballu[m], seniore[m] nostrum, clericum et canonicum Sancti Pe[tri Vici, e]x alodio quod fuit

de parentibus nostris sive de qualicumque vocibus. Est autem hoc alodi[um in Ger]undense comitatu, intra parrochiam Sancte Marie de Lesors. Habet autem affronta[tionem: de] oriente in ipsas Planas, et de meridie in Sancte Albine, et de occiduo in arbore de Oriol, et de [cir]cio in Cerdanis sive in Sancto Petro de Heremo. Quantum iste affrontationes includunt sic libenter evacuamus et damus et definimus omnibus modis predictum alodium cum omnibus domibus et edificiis et omnibus vineis cultis et incultis et omnibus terris et boscis et aquis et molendinis cum omnibus utilitatibus et pertinenciis ad prephatum alodium pertinentibus in tua potestate et dominio ad tuum proprium, ut ab hodierno die et deinceps nullo modo possimus requirere et accepimus a te pro iste evacuatione et definitione et datione in rem valentem duobus mancusis. Si quis venerit contra hanc scripturam ad inrumpendum, non valeat vindicare sed libram auri componat in tua potestate, insuper hec scriptura firma maneat in eternum.

Actum est hoc X kalendas iunii, anno X^oV^o Philippi regis.

Sig+num Adalgardis, Sig+num Reimundi, Sig+num Berengarii, nos pariter qui hanc scripturam sponte facimus et firmamus firmarique rogavimus et tradimus in potestatem predicti Eriballi quorum testibus supterius confirmatis.

Sig+num Reimundi Guifredi. Sig+num Iocfredi Turgies. Sig+num Petri Pela. Sig+num Guilelmi Reimundi. Sig+num Arnalli. Sig+num Dalmatii.

Guilelmus diachonus, qui hoc scripsit et sub SSS die et anno quo su[pra].

406

1075, juliol, 24

Geribert Guitard i la seva esposa, Rodlanda, donen a la canònica de la seu de Barcelona un alou, amb casa, sagrer, corrals i arbres, als Banyols i Cornellà de Llobregat, al territori de Barcelona, que tenen per compra i una compensació que els va fer Guilem Bernat per la traïció que va cometre en un duel judicial que els concernia.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, IV, f. 33b-c, doc. 97. Còpia.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1281.

In Dei nomine. Ego Guiribertus Guitardi et uxor mea, Rodlendis nomine, donatores sumus pariter bono animo promtaque voluntate Domino Deo et Canonice Sancte Crucis Sancteque Eulalie. Manifestum est enim quia donamus Domino Deo et iam dicte Canonice nostrum alodium ipsum, quod habemus in territorio et in terminio Barchinone, in locum qui vocitatus Bagneolus sive in ipsum locum qui vocitatus Corneian. Quod alodium prescriptum advenit nobis per comparationem

sive per ullasque voces et per emendationem quam nobis fecit Guilelmus Bernardi per bauziam quam ipse fecit nobis de ipso nostro bello. Sunt autem nominatim domus et sacrarium unum et cortes cum solis et suprapositis, gutis et stillicidiis, hostiis et ianuis, foveis atque cloacis, liminaribus et superliminaribus, et diversorum generum arbores que sunt infra predictum alodium. Hec autem omnia supra scripta a parte orientis terminantur in ipsa strada que pergit de ipsa Gavarra ab Bagnelos, a meridie in alodium iam dicte Canonice sive in strada que pergit ad Lupricatum et in alodium Sancti Iuliani, ab occiduo in alodium qui fuerunt de filiis Guifardi, a parte vero circii in cacumina moncium. Quantum prenominate affrontationes includunt donamus Domino Deo et Canonice sepe dicte omnia superius vero comprehensa ad integrum. Et de nostro iure tradimus gratanter in dominium et potestatem iam prelocute Canonice, ut canonici exinde faciant quod de aliis munificentis sepe dicte Canonice faciunt. Quod si nos donatores aut aliquis utriusque sexus homo contra hanc donationem venerimus aut venerit ad inrumpendum, nil prosit nobis nec illi, sed componamus aut componat supra dicta omnia in duplum cum omni sua illorum melioratione. Atque postmodum hoc maneat firmum eternaliter.

Quod actum est VIII kalendas augusti, anno XVI regni Filippi regis.

S+num Rodlendis femine, nos qui donationem hanc fecimus et punctis firmavimus et testibus eam firmare fecimus.

S+m Geriberti Guitardi.

S+m Arluvini, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

406 bis

1075, juliol, 27

Notícia de la invasió que pateix l'església del monestir de Cuixà quan cavallers del comte Guillem Ramon de Cerdanya hi entren per expulsar-ne violentament el comte Guislabert de Rosselló i relat del que s'esdevé després quan el comte Guillem Ramon, mogut pel temor de morir en pecat, es presenta davant el bisbe d'Elna i accepta la penitència que, segons els canons, li imposa pel sacrilegi que ha comès. D'acord amb la sentència, el comte es compromet a lliurar cada desembre a la canònica de Santa Eulàlia del bisbat d'Elna per a l'aliment dels canonges quaranta sous, deu modis de vi i una vaca. També dona a la canònica els censos i usatges de les dominicatures de Finestret, al Conflent, i Llo, a la Cerdanya, i ratifica el dret del bisbe sobre el terç del pasquer del Conflent. Així mateix, dona al monestir de Cuixà tres-cents mancusos, cinc masos a Sautó, al Conflent, substituïts temporalment en penyora per cinc masos de Formiguera, al Capcir, i les esglésies de Sautó i Ventajola, a la Cerdanya.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartoral d'Elna.

Ed. *MARCA, *Marca hispanica*, doc. 285.

Haec est notitia ex invasione sacrilega in ecclesia Beatissimi Michaelis Archangeli Coxanensis coenobii pro dolor perpetrata, scilicet a quibusdam militibus domni Willelmi Raymundi, Ceritanensis comitis et eiusdem loci principis, super Guilabertum, Rossilionensem comitem, quem ferocissime saevientes ultra quam nestis est, turpiter ac violenter inde extraxerunt. Ipse autem venerabilis comes eius timore perterritus qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, accedens humiliter ante praesentiam egregii domni Raymundi, Elnensis pontificis, ad accipiendam poenitentiam pro eiusdem sacrilegii delicto atque ad faciendum directum secundum praecepta canonum. Data autem sibi iudicii censura ab eodem pontifice, et poenitentiae accepta sententia, desiderans placari sibi aeterni iram iudicis, haec inquit:

Ego Willelmus Raymundi, Ceritaniae comes, propter invasionem quam mei homines fecerunt in praelibato monasterio Sancti Michaeli dono ad Canonicam Sanctae Eulaliae, in cuius episcopatu haec abominabilis disruptio facta est, quod omni tempore, dum vita comes mihi fuerit, teneam illam in mense decembrio et expendam inibi ex meo censu proprium ad victum eiusdem canonicorum quadraginta solidos denariorum et modios decem vini ad mensuram Valle Aspiri et vaccam unam. Quin etiam relinquo eidem Beatae Eulaliae omnem censum et omnes usaticos quos pater meus Willelmus requisivit et habuit, et ego similiter habui usque in presentem diem ex dominicaturis quas habet infra comitatum meum, scilicet in Fenestred et in Allone, sive inantea qualicunque modo acquirere potuerit, et omnino tertiam partem pascuarii Confluentis absque ulla diminutione quod episcopus eiusdem loci a prisco tempore per rectum solitus est habere, sub tali videlicet ratione ut ultra ipsos praefatos usaticos et census nullatenus requiram, neque ullus homo per me neque quisquam meae propaginis in futuro requirat. Ad locum etiam Beati Michaelis, in cuius domo praescripta calumnia illata est, reddo trecentos mancosos et quinque mansos in Salto; et pro ipsis quinque mansis, quos adhuc ei penitus nequaquam deliberare possum, mitto eidem loco alios quinque mansos in pignora similes illis, qui minus non valeant, videlicet in Frumigera, ut tamdiu teneat eos quousque illos jamdictos de Salto prorsus possim illi reddere sine ullo acclamatore. Praeterea reddo eidem monasterio ecclesiam de Salto et ipsam de Ventayola, ita quod ipsi homines qui modo tenent eas, per manum eiusdem loci abbatis accipiant et teneant illas. Ergo ut ipsae ecclesiae ab ipsis qui nunc eas tenent liberatae fuerint, confestim abbas praenotati monasterii faciat ex eis quodcunque sibi placuerit. Igitur si ego praenominatus Willielmus comes ita ut supra scriptum est pleniter minime adimpleverim, aut si forte, quod absit, hanc firmitatem donationis vel emendationis violaverim, aut aliquis per meum

ingenium ac consensum fregerit, sit licitum episcopo eiusdem Beatae Eulaliae sedis ad requirendum praefatum sacrilegium sicuti in principio sub suae severitatis correctione secundum praeceptum canonum.

Acta autem haec notitia anno millesimo LXXXV Christi Incarnationis, VI kalendas augusti.

Signum Guillermus comes. Signum Berengarii Raymundi. Signum Bernardi Petri. Signum Bernardi Berengarii. Signum Petri Pelia. Signum Poncii Adalberti. Signum Bernardi Gauberti. Amblardus. Signum Bernardi Mir.

407

1075, setembre, 1

Pelegrí Sendred i la seva esposa, Adalgarda, pacifiquen, defineixen i evacuen a favor del germà de Pelegrí Sendred, el levita Guillem Sendred, un alou de Pinells, al terme del castell de Font-rubí, al comtat de Barcelona, que Guillem Sendred ja posseeix després de la declaració testimonial feta per parents i la divisió patrimonial que Folc Pere i altres estableixen entre els germans.

A ACB, 1-2-424.

B ACB, LA, IV, f. 117d-118a, doc. 306.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1284.

In nomine Domini. Ego Peregrinus Sendredi et uxor mea nomine Adalgardis pacificatores, definitores et evacuatores sumus tibi Guilielmo Sendredi levite, fratri nostro. Noverint etiam universi presentes atque futuri qualiter definimus, pacificamus et evacuamus tibi omne illud alodium ad integrum, quod habes et tenes atque possides in comitatu Barchinonensi, intra terminos castris Fontis Rubei, in loco nuncupato Pinellis, secundum quod advenit tibi per vocem atque testacionem parentum et propinquorum nostrorum, tam in terris quam in vineis, cultis et incultis, et in ipsa aeclesia suisque accidentibus cunctis et ceteris universis, quemadmodum ore possunt humano dici vel nominari, ad prelocuta omnia qualibet conditione vel ordine pertinentibus, et quemadmodum Fulcho Petri et ceteri diviserunt et ordinaverunt ea inter nos et te atque designaverunt nutibus et manibus atque pedibus. Cuncta hec superius nominata et adhuc nominanda tibi ad integrum definimus, pacificamus et evacuamus, cum ingressibus pariter et egressibus suis, cum terminis et limitibus atque cunctis suis accidentibus, ad integrum, ut ab hodierno die et tempore securus teneas et habeas atque possideas eadem omnia, tibi et successoribus tuis absque cuiuslibet contrarietatis obstaculo valitura. Si vero nos pacificationem et

evacuationem atque definitionem hanc facientes aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo disrumpere vel infringere temptaverimus hoc sive temptaverit, nil valeat, set componamus sive componat tibi vel successoribus tuis [...] universa superius comprehensa in duplum cum omni sua illorum melioratione. Atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod factum est kalendas setpembriis, anno XVI regni regis Philippi.

S+num Peregrini Sendredi, S+ Adalgardis femine, qui hanc difinitionem et pacificationem et evacuationem fecerunt et firmaverunt atque testibus eam firmari rogaverunt.

S+num Fulcho Baroni. S+num Levegel.

S+ Iohannis presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

408

1075, setembre, 16

Oliba ven a Mir Amalric i el seu germà Bernat un alou de Cercedol, a Sant Vicenç de Vallarec, que té en penyora per un préstec d'un cafís i una eimina d'ordi i quatre mancosos que va fer a Udalguer Civiera, difunt. No tornat el préstec en el termini convingut, i d'acord amb la llei goda, Oliba va esperar els deu dies legals i molt més, fins que a la fi ven l'alou pel preu que estimen el jutge Miró i un grup d'homes bons.

A ACA, Monacals, pergs. Sant Cugat, núm. 332.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 684.

Quoniam legali [auctor]itate decretum est ut scriptura ex omnibus [...]curat. In Christi nomine. Ego Olibanus vinditor sum vobis Mironi Amalrrici et Bernardo, fratri tuo. Manifestum est enim quia vindo vobis alodium meum quod habeo in comitatu Barchinonensi, in Vallense, [in ter]minio de Circuitulo. Est namque prefatum alodium ad ipsas Comellas, id est, modiatia I vinea et alia agri. Advenit mihi prefatum alodium per cartas inpingnorationis quas mihi fecit condam Udalgarii Civierani per debita quam mihi debebat, id est, kaffcium I or[dei], emina I ad mensuram veterem, et IIII^{OR} aureos monete Barchinone, quod ego illi acomodavi; expectavi eum usque ad diem cautionis exactum; amonui eum ut reddiset mihi prescriptum debitum et noluit facere. Postea vero expectavi eum X diebus et multo amplius, et noluit mihi reddere prescriptum debitum sicut in goticis legibus reperitur scriptum. Post X dies transactos expectavi eum multo tempore usque dum vivus fuit et noluit reddere mihi prefatum debitum. Propterea vindo vobis prefatum alodium secundum extimationem Mironis iudicis et Dalmaci Arnalli et Remundi Olibani et Sendredi Miro et aliorum bonorum hominum extimaverunt

atque apreciaverunt predictum alodium, id est, modiatia vinee et alia agri, VIII au[reos mo]nete Barchinone.

Et fecerunt ita sicut in secularibus legibus reperitur scriptum in libro V^o: «Pingnus quod pro debito deponitur, si per caucionem fuerit obligatum usque ad diem caucionis exactum pingnus salvum domino reservent atque ut debitum restituat[ur, mo]neatur. Quod si debitum reddere fortasse distulerit usque ad X^m dies expectetur atque ut debitum restituat moneatur. Quod si debitum reddere noluerit, pingnus iudici vel preposito civitatis ostendatur atque in eis presencia cum aliis honestis viris distrahatur et de precio hoc, quod illi debet, evidentius tollat; relicum vero ille accipiat qui debitum debebat».

Habet namque afrontationes: a parte orientis in terra de nos emptores, de meridie in alodium Sancti Cucufatis, de circi de nos emptores, de occiduo de me vinditore. Quantum iste affrontationes includunt et isti termini ambiunt, sic vindo vobis prefatum alodium quantum habeo ibi vel habere debeo per ullasque voces ad faciendum quodcunque volueritis propter precium VIII aureos monete Barchinone. Quod si ego vinditor au[t] ullusque homo utriusque sexus qui contra hanc cartam vindicionis venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat au componam tibi in duplo cum ovni sua melioratione, et in antea istam cartam vindicionis firma permaneat modo omnique tempore.

Facta ista cartam vindicionis XVI° kalendas octobris, anno^o XVI° rengni Filipi, regis.

S+m Olibanus, qui hanc cartam vindicionis fecit, firmavit et firmare rogavi.

S+m Dalmaci Arnalli. S+m Remundi Olibani. S+m Guilelmus Guitardus. S+m Sendredi Miro. S+m Mironis iudicis. S+m Umbertus Olibani. S+m Miro Elias.

Bernardus, levita vel monachus, qui istam cartam vindicionis scripsit SS. sub die et anno quo supra cum literas rasas in tercia linea.

409

[1041-1075]

Miró II, vescomte d'Urgell, Ramon de Calders i altres persones, que actuen com a jutges, estableixen les bases de resolució d'un conflicte entre el bisbe Guillem d'Urgell i Ramon Gombau pel límit entre els castells de Guissona i Ribelles. Els jutges disposen que el bisbe ha de mostrar a Ramon Gombau els documents que avalen els seus drets sobre el terme de Guissona, i Ramon Gombau, els que demostren els seus sobre el de Ribelles, del riu Sió enllà. Si el conflicte s'hagués de resoldre amb un duel, la part perdora hauria d'esmenar els danys al cavaller de la guanyadora i acceptar els límits fixats per aquesta part.

[A] ACU, perg. no localitzat.

B ACU, Còpia Plandolid, s. XIX-XX.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VIII, apèndix, doc. 19.

Hoc est iudicium quod iudicavit Miro vice comite et Raimundus de Kallers, et alii iudices qui ibi fuerunt, de ipso placito quod est inter domino Guilelmo episcopo et Raimundo Gomball de ipso termino quod est inter Gissona et Ribeles unde abent contenzo.

Que monstre predicto episcopo [instrumenta] ad Raimundo Gonball per qualeque loco se volet et dicat per ipsas aprisiones et per ipsas tenezones quod fecerunt ipsos episcopos antecessores suos qui fuerunt ante Gilelmo episcopo et per ipsos akaptas quod illi fecerunt per dret et domno Guilelmo quod melius est suo diritto de iam dicto episcopo per ipso termine de Gissona, quod non est de predicto Remon Gombal per aprissionem per tenezonem quod fecissent sui antecessores qui fuerunt ante predicto Raimundo neque per ipsos nec illis neque iam dicto Raimundo per ipso termino de Ribeles.

Et monstre Remon ipso termino ke per clam e per Ribeles quod est de Cion ad enlà, che ag tan ample lo monstre delà kom lo te dezà ad riba de Sció. Et si fan batalla et suo omine de Remon Gomball i venez ut predicta episcopo feneschat ad iam dicto Remon Gomball ipso termine, et emendet ipso malo quod apreenderit ipso kavallario de Raimundo sic quomodo fuerit iudicatum per directum.

Et si ipso suo omine de domno episcopo i venez, similiter feneschat Remon Gomball ipso termine iam dicto supra nominato ad iam dicto Guilelmo episcopo et emendet ipso male ad ipso bataller quomodo erit iudicatum per recte.

Et si i venez ipso suo omine de domno episcopo, quod Remon Gonball li o iakescha e li o defenescha per escrito. Et si ipso suo omme i venez de Remon Gomball similiter feneschat et iakescat ipso episcopo per escrito.

E ke sia ensò assemblament de ipso episcopo si o farà el primer ipso fromiment aut rechuliran de Remon Gomball et en quale que remanserit de illos iam supra nominatos ipsa batalla similiter iakeschat et defenescat per exvacuacio scripture. Et ipso die que metrant illorum cavalers in potestate de ipsos omnines quin faciant ipsa batalla dicat ipso episcopo si pharà el primers ipso fromiment o l rechulirà de Remon Gonball.

410

1076, juny, 8

Ficapal es posa sota homenatge i fidelitat del comte Ramon V de Pallars Jussà, a qui reconeix com el seu senyor soliu i de qui rep el castell de Gilareny i la vall Ferrera.

A més, el comte defineix els greuges que tenia contra Ficapal a canvi de cinquanta unces i la definició del castell d'Olp.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, núm. 2. Còpia de la segona meitat del segle XII.
C ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, núm. 2 dupl. Còpia de la segona meitat del segle XII.

D ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 37 c-d.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 95. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 59.

In Dei nomine. Hec est convenientia que est facta inter Raimundum comite et Fichapal. Convenit Fichapal predictus ad iamdicto comite ut de ista hora in antea stet in suo hominatico et in sua fidelitate sicut omo debet facere de suo meliore et solidum seniore. Et accepit iamdicto Ficapal per manum de iamdicto comite ipso castro de Gilarenno et ipsa valde de Val de Ferrera. Et que donet predicto Fichapal ad iamdicto comite potestate de predicto castro Gilarenno, in tali modo sicut pater eius Guitardus dedit inde ex eo potestatem ad prefato comite, et que abeat predicto commite in Valde Ferrera ipsas indominicaturas quod Raimundus Suniarius, pater eius, ibi abuit, exceptus hoc quod ibi vendidit eundem pater eius aut iste commes. Et super hoc definit predicto commite ad Fichapal omnes rancuras quod de illum abebat. Et per ipsam finem dedit Fichapal ad iamdicto commite de suo avere quinquaginta uncias, et definit ad eum ipso castro de Olbe Fichapal ad predicto commite.

Actum est hoc VI idus iunii, anno XVI regis Philippi.

[Sig]+num Raimundus comes +, [sig]+num Fichapal, qui hanc convenientia fecimus et firmavimus et ad testes firmare fecimus.

[Sig]+num Suneario Raimundo. [Sig]+num Raimundo Ademar. [Sig]+num Guillem Silvio. [Sig]+num Raimundi Girberti.

Raimundus clericus, rogatus scripsit et (*Senyal*) die et anno que prefixo.

411

1077, abril, 2

Mediació d'un tribunal de conciliació per resoldre els contenciosos entre el clergue Pere i els altres fills d'Arnau Vidal d'Horta. El conflicte parteix de la donació d'Arnau a Pere de l'alou de la Tona com a agraïment per l'ajuda que li va prestar quan va ser ferit per Balloví Ansovall i el va portar a curar a Barcelona. Quan va morir, Arnau va llegar una herència a tots els seus fills, distribuïda entre els indrets d'Horta, Montells i altres llocs, al territori de Barcelona. Pere va reclamar la part que va rebre en vida del seu pare, fet que el va enfrontar amb els seus germans. La proposta de l'arbitratge

és acceptada per totes dues parts: Pere defineix l'herència del seu pare, i els germans l'alou de la Tona a Pere.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 78d-79a, doc. 226.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1315.

Aquest document està relacionat amb el 447, datat el 9 de juny de 1083.

Satis est manifestum quomodo Arnallus Vidalis de Orta dedit Petro clerico, filio suo, ipso alodio que dicunt ad ipsam Tonniam, in illo videlicet tempore quando Balluvinus Ansovallus in absconditosis sive subito vulneravit eum et venit pre-nominatus Petrus, filius suus, et duxit suo patre in Barchinona, in ipsos domos quas emit de Ermumirio Rusticio et que sunt medicos, qui curaverunt eum, et ad patrem suum et ad ipsos medicos servivit in quantum potuit et necesse fuit. Et sano facto patre suo, dedit ad iam dicto Petro, filio suo, ipso alodio de iam dictam Tonniam, ita ut iussit illum imparare et plantare ipsos arbores qui ibi sunt et ipso nomine mittere et per manu sua in ipso alodio stare et in ipsa mansione. Et quando obiit ex hoc seculo, predictus Arnallus in ipso alodio quam abebat ab oram rieram Orta, contra villam de Romaned, ab ipso Montedzellus, sive in aliis locis, concessit simul in unum filiis et filiabus suis. Quod pre-nominatus Petrus quesivit ipsam hereditatem in iam dicto alodio, quod pater suus dimisit inter invicem fratres sive sorores. Et resonat in ipso testamento sive iudicio, sicut est corroboratum. Propter hoc et pro aliis causis venerit adlocuciones et contenciones inter invicem fratres et sorores.

Contra hanc contentiones venit Gerbertus Isarni et Gerbertus Atoni et Gerbertus Primi et Isarnus Suniarii et Guilelmus Guitardi et Reimundus Captivelli et Petrus Gueriberti et Arluvinus presbiter et alii plurimi viri, qui adfuerunt ibi et dederunt consilium inter invicem fratres et sorores et rogaverunt iam dictum Petrum ut definisset ipsam hereditatem, quem adquisivit in iam dicto alodio, ad fratres et sorores suas in tali modo: ut fratres et sorores suas evacuassent et definissent ipsum alodium de ipsam Tonniam et omnem alodium qui fuit patre illorum, quod abebat et tenebat pre-nominatus Petrus. Quod iam dictus Petrus adquevit consilium et deprecatio eorum et noluit contendere cum fratres et sorores suas, definivit per scripturam evacuationis iam dictam hereditatem ad fratres et sorores suas. Quod similiter Poncius et Arnallus et Maria et Arsendis et Adaledis femina, uterque fratres et sorores, definierunt ad pre-nominatum Petrum, fratres illorum, per scripturam evacuationis manus illorum firmitas iam dicto alodio de ipsa Tonniam et omnem alodium qui fuit patris et matris illorum, quod tenebat et abebat pre-nominatus Petrus ex patre suo, toto ab integre, ad suum proprium, ut faciat quicquid voluerit.

Quod factum est IIII nonas aprilis, anno XVII regni Philippi regis.

412

1077, juny, 15

El levita Ramon Geribert fa les paus i defineix i evacua les querelles que tenia contra Bonuç Vives pels alous que van ser del seu avi Guimerà i el seu oncle avi Borrell, que ell reclamava però que el seu pare, Geribert, va vendre. També declara i reconeix a favor de Bonuç la tercera part dels alous que la seva tia àvia Bonadona va llegar en testament a Bonfill, germà de Bonuç, llegat que Geribert ja havia reconegut per escrit.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, núm. 18.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 73.

In nomine Domini. Ego Remundus Geriberti levita pacificator et definitor atque evacuator sum tibi Bonutio Vivani. Sit etiam cunctis manifestum qualiter definio, pacifico et evacuo tibi omnes querimonias quas de te usque in presentem diem habui de alodiis que fuerunt avi mei Gimarani et patru mei Borrelli que exigebam a te iuste vel iniuste. Insuper etiam pacifico et definio atque evacuo tibi universa alodia que hodie habes et qualicumque modo tenes ab alveo Lubricati usque in alveum Bisotii et a cacuminibus montium usque ad litus maris, ut ab odierno die et tempore nullatenus aud eam te inquietare sive sollicitare super huiusmodi alodiis nec ego nec homo nec femina mee propinquitatis sive posteritatis. Sicut superius scriptum est definio tibi ad integrum solide atque delibere eadem alodia que fuerunt prenominati avi mei et prescripti patru mei et quod fuit patris mei Geriberti quod illi vendidit Dominicus presbiter quantum hodie tenes et habes quocumque modo ex eodem alodio. Recognosco etiam atque profite[or] habere te terciam partem in omni hereditate que contigit amitam meam nomine Bonamdomnam in universis alodiis in quibus eadem Bonadona concessit atque reliquit eandem terciam partem Bonefilio fratri tuo ad suam ultimam voluntatem in suo testamento, cum universis terminis et ceteris omnibus ad eandem terciam partem quocumque modo pertinentibus, secundum quod continetur in testamento prescripte amite mee et in scriptura illa recognitionis in qua pater meus prefatus recognovit atque professus est eandem terciam partem tocius hereditatis prenominate amite mee esse iuris atque domini Bonifilii fratris tui, quam etiam scripturam idem pater meus manu propria solito more punctim firmavit et testibus illam firmari rogavit. Secundum quod superius scriptum est pacifico et definio atque evacuo tibi easdem querimonias cum omnibus rebus tuis mobilibus quas hodie qualicumque modo habes sive tenes. Et recognosco atque profiteor omni modis esse veram eandem recognitionem atque professionem quam pater meus exinde fecit fratri tuo

Bonofilio et manu propria firmavit. Si autem ego Remundus aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo opus hoc disrumpere temptavero sive temptaverit nil prosit set componam tibi prescripta omnia in duplum cum sua melioracione in vinculum atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod factum est XVII kalendas iulii, anno XVII regni regis Philipi.

Signum+ Raimundus levite, qui hanc definitionem, pacificationem et evacuacionem atque recognitionem fecit et recognovit atque manu propria subscripsit sive signavit et testibus illam firmari rogavit.

Signum+ Bernardi Remundi. Signum+ Ricardi Guillelmi. Signum+ Bernardi Guifredi. Signum+ Belesme femine, matris prescripti Remundi Geriberti, que hanc definitionem et recognitionem manu propria firmavit et veram esse in omnibus astruxit atque afirmavit secundum quod superius comprehensum est. Signum+ Raimundi levite. Signum+ Riculphi levite.

Signum+ Iohannis presbiter, qui hoc scripsit, cum literis rasis in linea XIII et rasis atque emendatis in linea XIII, di[e et anno] quo supra.

413

1075-1077, juliol, 4. Llordà

Convinença que posa fi a un conflicte entre els canonges de Santa Maria d'Urgell i el noble Ponç Duran amb relació als castells jussà i sobirà de Coscó i els seus alous, censos i serveis. Les parts compareixen amb els seus documents davant els comtes Ermengol IV i Llúcia d'Urgell i els seus nobles al castell de Llordà, on el jutge Adalbertí, després d'escoltar-los i examinar les proves, sentència a favor de Santa Maria. Els comtes, però, intervenen perquè els canonges acceptin que Ponç i els seus successors tinguin una part dels béns i drets en disputa a canvi que lliurin la tasca i reconeixin la senyoria de Santa Maria i els canonges.

A ACU, perg. 586.

B ACU, perg. 587. Còpia del segle XII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 918.

Anno ab Incarnacione Domini Nostri Ihesu Christi LXXVIIpost millesimo, IIII^ononas iulii, anno XVI regni Phylippi regis, acta est conveniencia Sancte Marie sedis Vicco et eius canonicis, id est Petrus sacricustus et Arnallus Franconi et Bernardus Seniofredi in vicem de aliis canonicis Sancte Marie ibidem Deo servientibus, et inter Poncio Durandi et suis consanguineis per ipsos kastros que dicunt Coscoll superiore vel subteriore et eorum alaudibus qui infra terminis predictis kastris sunt et eorum censis et serviciis, unde Sancte Marie sedis habet

cartulas bene legitimas et roboratas. Et pro hoc exoritur litis inter predictis canonicis Sancte Marie et supradicto Poncio, et proinde venit hoc negocium ante presenciam domno Ermengaudu comite et Lucia commitisa et suis nobilibus, id sunt Guitardus prolis Ysarni et Mironi viciscomes et Arnallus Daconi et alii plures in castro que dicunt Lorda infra aulam Sancti Saturnini ante altare Sancti Laurenti, et ibi expanderunt canonici Sancte Marie voces suas id sunt cartulas legaliter bene confectas et Poncius suas, et in hoc fuit ibi Addalbertinus et precepit ei predictus comes ut delabaset eas per directum.

Et predictus iudex ut vidit et audivit voces ex utraque partes et recognovit quia voces Sancte Marie prime fuerunt facte et voces Pontii posteriores composite, iudicavit voces Sancte Marie firme et stabiles et voces Poncii inanes et invalides. Ut audivit predictus comes et predicta comitissa et sui advocati qui ibidem aderant et recognoverunt hoc iudicium quia rectum erat, una pro misericordia Dei et remissionis peccatis illorum dederunt concilium inter predictis canonicis Sancte Marie et Poncio, quod Poncius se reliquisset de ipsa bagulia de hoc quod Sancte Marie ibi abebat vel abere debebat, id est sextam partem de illorum alaudibus qui in predictis castris sunt, similiter et de ipsis castris et eorum ecclesiis et cum decimis et primiciis et funcionibus. Similiter et redibicionibus que in aliam VI^{ta} partem quod Poncius ibi abet vel retinet abeat Sancta Maria Sedis baiulia et seniorivo que non possit eligere Poncius nec posteritatis sue seniore nec baiulum nisi Sancte Marie et suis canonicis, et de ipsam partem que Poncius retinet et sui posteri retinuerint vel alii cuiusque homo vel femina de qualique persona de ipsis expletis que de predictis alaudis exierint, id sunt decimis vel aliis censis et de ipsa laboracione sive de placitis exierint, de hoc quod ad Poncium pertinet vel posteritati sue reddant Sancte Marie et suis channonicis ipsa tascha usque in perpetuum, et hoc non possint vendere nec alienare nisi inter consanguineos qui hoc reddant Sancte Marie. Et Poncius hoc adquevit placibilimente sine vi.

414

1077, novembre, 2

Davant el tribunal dels senyors Guillem Folc i Guilbert Sanla, i en audiència del jutge Adalbert, a casa de Seniofred Livol, prop de l'església de Sant Ponç, compareix Quixol per reclamar a Seniofred, el seu marit, la meitat d'un alou format per cases, horts, terres i vinyes, al puig Segmar, i que Seniofred li va prendre de manera fraudulenta. Seniofred es defensa mostrant una escriptura de donació de l'alou, donació que suposadament li va fer Quixol, que ho nega i afirma que l'escriptura és falsa. El jutge demana llavors a Seniofred que presenti testimonis que declarin haver vist com Quixol

signava l'escriptura, però no els pot presentar i ha de confessar que és falsa, de manera que evacua els béns, que pertanyen a l'hostilitatem de puig Segmar, que és del senyor Guillem Folc.

A ACV, cal. 6, doc. 1624.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1392.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris qualiter quadam femina nomine Chixol petivit viro suo, Seniofredum Livolonis nomine, in placito domni Guilelmi Fulchonis et Guilaberti Sanlani et in audiencia Adalberti iudicis ad ipsam domum iamdicti Seniofredi que est prope ecclesiam Sancti Poncii, instantibus ibi Geraldi Guilaberti et Fulchoni Guilelmi et Ermengaudi Guilelmi, presbitero et procuratori, et Poncii et Hucberti atque Donucii et Guilelmi Adalberti et alii plures, pro alodio id sunt domos cum curtes et ortos et terris hac vineis cultis et eremis et arboribus variis ieneribus et universis aliis hedificiis que sunt in podio que dicunt Segmar vel in eius adiacenciis, quam abstulerat ei vir suus, iamdictus Seniofredus, fraudulenter, omnem scilicet suam medietatem. Prefatus vero Seniofredus obtulit in ipso placito scripturam donacionis de predicta omnia quod ei fecerat predicta Chixol de supradicta omnia quod querelabat. Prefata Chixol, ut vidit hanc scripturam, falsificam esse dixit et non veram. Prelibatus vero iudex requisivit Seniofredum si habebat testes que vidissent hanc scripturam firmari iamdicta Chixol et neque per testes neque per ulla vera indicia hoc facere potuit set professus est falsam esse scripturam quam monstrabat. Et legalis sententia graviter eum iudicabat esse damnandum. Et misericordia motus domnus Guilelmi Fulchonis et Guilaberti Sanlani noluerunt condemnare eum sicut male egerat set ad pacis concordiam hoc perduxerunt. Ideoque ego Seniofredus in supradictorum presencia recognoscho scripturam quam obtuli falsam esse et non veram et evacuatio me atque difinio omnem medietatem de supradictos domos cum solos et suprapositos et universis aliis hedificiis que sunt in podio Segmar vel in eius adiacenciis et in terris et vineis et in trileis et in cultis et in eremis et in arboribus et in molendinario et in omnia que pertinet ad ipsam hostalitem de podio Segmar que est domni Guilelmi Fulchonis. Et trado et confirmo et dono atque evacuatio in potestate de predicta Chixol, uxor mea, ut in perpetuum teneat hoc et possideat et faciat quodcumque voluerit. Quod si ego evacuatio hoc infringere voluero vel quibus alius adnichiletur, set libram auri ei componat et semper hec difinicionis scripturam firma persistat in secula.

Actum est hoc IIII nonas novembris, anno XVIII regis Philippi.

Signum Seniofredi Livolonis, qui ista difinicionem feci et firmavi firmarique rogavi.

Sign+um domni Guilelmi Fulchonis. Sign+um Guilaberti Sanlani. Ermengaudus presbiter, qui hoc vidi et audivi, SSS. Sign+um Guilelm Mir. Sign+um Guilelm Oliba. Sign+um Donucii. Addalbertus iudex SSS. Sign+um Poncius. Sign+um Remundus Bonefilii.

Bernardus sacerdos exarator in die et S:SS anno prefixo.

415

1077, novembre, 14

Quixol dona al seu fill Guillem i els seus nets Bonfill i Ramon un alou a Sant Boi de Lluçanès, al comtat d'Osona, format per la meitat de l'hostilitatem de puig Segmar, que és del senyor Guillem Folc. Quixol té l'alou per compra i la donació, definició i evacuació que li va fer el seu marit, Seniofred Livol, després que se n'apropriés fent una escriptura falsa. Amb aquesta donació Quixol rescabala el seu fill de les despeses del judici.

AACV, cal. 6, doc. 1623.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1394.

In Dei eterni nomine. Ego Quixulonis femina tibi filio meo Guilelmo et filios tuos Bonifilio atque Raimundo, neptos meos. Manifestum est enim quia placuit animis meis et placet nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio set propria et spontanea hoc mihi elegit bona voluntas ut cartam donacionis vobis fecissem de alodio meo, sicuti et facio. Per istius firmamentum scriptura dono vobis omnem meam medietatem de ipsam ostalitem que dicunt de podio Segmar vel in eius adiacencias, id sunt domos cum solos et super positos et curtes et ortos et universis aliis edificiis et in terris et in vineis et in trileis et in molendinario et in arboribus universis ieneris tam cultum quam et eremum in quantum pertinet ad iamdictam ostalitem qui est domni Guilelmi Fulchonis. Advenit mihi iamdicta omnia pro mea empcone sive per donacionem et difinicionem atque evacuacionem quod mihi dedit et fecit Seniofredum Livolonis, vir meus, et tradidit in mea potestate propter falsam scripturam quod fecit iamdictus vir meus de predicto alodio meo, sicut a multis est cognitum, ut facerem inde quocumque voluerim, sicuti et facio. Est namque prefata omnia in Ausona comitatu, infra parrochia Sancti Baudilii, in loco iamdicto podio Segmar. In predicta namque omnia dono vobis terciam partem causa melioracionis et de duobus partibus que remanent, quintam partem. Ceterum vero que remanent de duas partes dono tibi iamdicto filio meo Guilelmo pro precium beneficii tui quod mihi fecisti et propter expensas substancie tue quam fecisti et dedisti senioribus et amicis et iudice in auro et argento et conducto et cibarii qui mihi inde iusticiam fecerunt. Predicta vero omnia de meo iure in vestro

trado dominium et potestate ad vestrum proprium faciendi quocumque vultis cum ingressibus et exitibus, cum terminis et affrontacionibus atque pertinenciis earum, cum quantum dici et nominari potest et ad usum ominis necesse est abere inibi, exceptus tantum ut censum inde reddatis per unumquemque annum que inde solitum est exire. Quod si ego donatrice aud ullus alius viventis ominis utriusque sexus hoc vobis ledere, minuare, inquietare aud dirumpere voluerit, adnichiletur set XX^{ti} auri solidos vobis componat cum predicta omnia in duplo, et semper hec scriptura mee donacionis firmitatem in perpetuum.

Facta ista donacione XVIII kalendas decembris, in anno XVIII regis Filipi.

S+num Quixulonis femina, qui ista donacione feci et firmavi firmarique rogavi.

S+num Guilelmi Olibani. S+num Donucii. S+num Poncii. S+num Raimundo Bonifilii. SSS Ermengod sacer. Ermengaudus presbiter, qui hoc vidi et audivi SSS.

Sendredus sacerdos, qui hoc scripsit et SSS die et anno prefixo.

416

1077, desembre, 6

El comte Bernat II de Besalú explica que va acollir al seu castell de Besalú el concili que l'arquebisbe Guifré de Narbona va impedir que s'acabés de celebrar a Girona, presidit per Amat, bisbe d'Auloron, legat pontifici. En aquest concili van ser condemnats per simoníacs l'arquebisbe Guifré i alguns abats del comtat de Besalú, i Bernat II es va comprometre per ell i els monestirs del comtat a pagar censos a Sant Pere de Roma.

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer II, núm. 25.

Ed. FLOREZ, *España Sagrada*, XLIII, pàgs. 480-481. MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, I, pàgs. 130-132. *Catalunya Romànica*, IV, pàg. 81. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 83.

In nomine eterni Dei et Salvatoris Nostri Iesu Christi. Presidente romane ecclesie venerabili papa Gregorio VII, ego Bernardus, Bisundunensium commes in citeriori Hispania, videns exterminationem Symonis magi quam operabatur Amatus, Elerensis episcopus et sancte romane ecclesie legatus e nostris partibus magno repletus gaudio grates egi omnipotenti Deo et sancto Petro. Ideoque concilium quod Gifredus archiepiscopus dictus turbavit Gerunde suscepi VIII idus decembris in castrum meum Bisundunum ut ibi predictus legatus libera voce preciperet et precipiendo excommunicaret quod secundum canones excommunicandum erat. Ex quare multos mortales habui adversos non solum episcopos et abbates sed et comites. Affuerunt in eodem concilio Bisiundunensi episcopi Agatensis, Elenensis, Carcasonensis et plures abbates a quibus omnibus excommunicatus est ille anticus

hostis Narbonensis et abbates symoniaci penitus eradicati de meo commitatu. Ibi etiam plurima sunt acta que hic non continentur. Expulsis itaque abbatibus symoniacis, alios ibi subrogavi abbates, consilio et auxilio eiusdem legati, secundum regulam beati Benedicti, ad divinum servicium peragendum. Pro anima autem mea et parentum meorum censum in his omnibus constitui ad opus beati Petri quarum nomina infra continentur. Abbatia de Arulis V solidos quotannis, abbatia de Campo Rotundo V solidos, abbatia de Bisunduno V solidos, abbatia de Balneolis V solidos, canonica de Bisunduno II solidos, abbatia Sancti Laurentii V solidos, abbatia Sancti Pauli V solidos. Si vero ego, quod absit, vel posteritas mei generis vel aliqua malitiosa potestas ibi voluerit abbatem irregularem vel symoniacum constituere, ius sit romane potestatis excommunicare et proicere eum summo dedecore. Et qui contra hoc resistere voluerit, damnatus et excommunicatus sit ipse ut Symon magus et sepultura eius sicut asini cuius cadaver canibus et avibus proicitur. Preter hoc autem ut Sanctus Petrus me habeat peculiarem militem censum sibi mee milicie constituo singulis annis C mancos aureos et ut meus filius idem faciat post mortem meam vel quicumque meum honorem habuerit.

Factum est hoc privilegium in concilio Bisundunensi VIII idus decembris, anno Nativitatis Christi M^o LXX^{mo} VII^{mo}, inditione prima.

Ego Bernardus, comes Bisundinensium, laudo et confirmo +.

417

1078, abril, 10

Els germans Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, comtes de Barcelona, donen a la seva cosina, Adelaida, una casa prop de la canònica de la seu de Barcelona i que van rebre de Joan Gamiz i la seva esposa com a pena per haver falsificat moneda, delictes condemnat per la llei amb confiscació de béns i, en cas de persones humils, l'esclavitud (Lex Visigothorum, VII.6.2). D'acord amb la llei, la donació es fa plenament i perennement, com correspon a l'autoritat règia (Lex Visigothorum, V.2.2).

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, I, f. 235a-235b, doc. 636. Còpia.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1326.

In nomine Domini. Ego Remundus Berengarius et Berengarius Remundi, gratia Dei Barchinonensium comites atque marchiones, pariter in unum, donatores sumus tibi Adaledi femine consubrine nostre. Sit etiam manifestum qualiter damus tibi domos nostras proprias, cum solis et suprapositis, cum omnibus ex omni parte gutis et stillicidiis, hostiis et ianuis, foveis atque cloacis, et universis ad easdem do-

mos quolibet modo pertinentibus. Que habemus intra muros Barchinone urbis non longe ab ipsa Canonica. Advenerunt autem nobis prefata omnia propter imposturam sive falsitatem quam Iohannes Gamiz et uxor eius fecerunt in nostra moneta, quia precipit de furtis et fallaciis Liber Censorum septimus De falsariis matallorum, titulo sexto, capitulo secundo: «De his qui solidos aut monetam adulteraverint» ut humiliores persone «statum libertatis sue ammittant cui rex iusserit servitio deputandum». Habent autem terminum hec omnia ab oriente in calle publico, a meridie ad domus Petri Seniofredi sacerdotis, ab occiduo et circio in domibus que fuerunt Guilaberti Fruiani et coniugis eius. Quantum prenominati termini concludunt, tibi ad integrum damus atque de nostro iure in tuum dominium et potestatem tradimus, cum ingressibus pariter et egressibus suis, ut facias exinde quodcumque tibi placuerit solide atque deliberare, ad tuum plenissimum proprium. Si vero nos donatores aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo donationem hanc disrumpere aut infringere temptaverimus sive temptaverit, nil prosit, set componamus sive componat tibi prescriptas domos in triplum in hac eadem urbe, tali videlicet loco in quo similem tibi possint valorem obtinere, cum omni sua illarum melioratione. Atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum, quia iubet De transactionibus, liber quintus, titulo secundo De donationibus, capitulo secundo, ut «donaciones principallis potestatis, que in quibuscumque personis conferuntur sive collate sunt, in earum iure perhenniter consistant, in quorum nomine eas potestas contulerit regia».

Facta scriptura donationis IIII idus aprilis, anno XVIII regni Philippi regis.

S+num Berengarii Remundi comitis, qui hanc donationem fecerunt et firmaverunt atque testibus eam firmari rogaverunt.

418

1078, setembre, 9

Després que els comtes Ermengol IV d'Urgell i Ramon V de Pallars Jussà s'enfrontessin violentament per la possessió dels castells de Llordà, Tost i Llimiana, Ermengol defineix a Ramon, els seus fills i els seus homes els danys i les violències causats a Sant Aleix, Abella de la Conca i Tarabau. També defineix el Castelló Sobirà, la Barcedana, i els danys causats per aquest castell.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, núm. 34.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 92.

Sciendum est cunctis hominibus qualiter altercatio fuit inter Reimundum, comitem Paliarensem, et Ermengaudum, comitem Urgellensem, de aprensione castri Lordani et castri Tost et castri Liminnanae. Totas ipsas malefactas quas Remun-

dus comes et filii eius et homines ipsius fecerunt in Sancto Helia et in Apilia et in Trasiuvello et in cunctis locis, totas definit Ermengaudus comes ad Remundum comitem et ad filios eius et ad homines ipsius et ad alios homines qui adiutores ei fuerunt et ad Ermengaudum nocuerunt per directam fidem, sine enganno. Et inde facio definitionem de Castellone Superiore et de malisfactis quibus fuerunt factis per ipsud castrum. Totas ipsas malefactas et rancuras quas habet Ermengaudus de Remundo comite de preliis, de homicidiis, de illo et de suis hominibus, totum facit definitionem et exvacuationem ut ille non possit rancurare, nec homines nec feminas per illum, per suum ingenium nec per suum consilium. Quod si ego Ermengaudus aut filius meus aut ullus ex propinquis meis hanc definitionem atque exvacuationem voluerit frangere, non potuisset hoc facere et centum quinquaginta libras auri persolvisset ad Remundum comitem aut ad alios comites qui successione eius habebunt in comitatu Paliarensis.

Actum est hec definitio V^o idus septembris, anno XVIII Philippi regis.

Ermengaudus comes +, Sig+num Mironis Guillelmi vicecomitis, Sig+num Petri Remundi de Erill, Sig+num Guitardi Isarni, Sig+num Guilelmi Fulconis.

Et sunt visores et auditors: Berenger Mir de Muro et Guilelm Guitard et Guillelmi Arnall et Mir Guerreta et Pere Rodger et Arnall Pere.

Petrus sacerdos, qui hanc definitionem et exvacuationem scripsit (*Senyal*).

419

[1051-1078]

Els senyors de Torroella de Montgrí, Ponç Guillem, fill d'Emmó, el seu fill Guillem i la seva esposa, Guisla, prometen al bisbe Berenguer de Girona que no li prendran la seva honor i que des de la seva fortalesa de Torroella de Montgrí no causaran cap dany als homes, béns i drets que té a la vila d'Ullà, ni hi retindran, requeriran o faran cap alberga, cens, tolta o acapte per força, excepte al feu que hi tenen pel comte Ponç I d'Empúries. També juren que mantindran la promesa de pau que Ponç Guillem va fer amb el bisbe després que aquest el fes empresonar, li imposés una composició i fos maltractat a la presó.

A ADG, Mitra, cal. 20, doc. 44.

B ADG, Cartoral de Carlemany, pàgs. 149a-150a. Còpia del segle XIII.

Ed. NEGRE, «La villa de Torroella», pàgs. 108-110. *MARQUÈS, *Cartoral de Carlemany*, doc. 437.

Iuro ego Pontius Guillelmi, filius qui sum Em femine, et ego Willielmus, filius eiusdem Pontii, et ego Guilla, eiusdem Pontii coniux. Nos simul in unum iuramus per Deum Patrem omnipotentem et per Ihesum Christum eius, Deum et Dominum

Nostrum, et per Sanctum Spiritum ex utroque procedentem ad te Berengarium, Gerundensem episcopum, quia ab ista hora et deinceps non tollemus tibi vel successoribus tuis ipsum honorem quem tu predicte Berengari hodie habes vel habere debes vel deinceps Deo dante habebis, nec nos nec aliquis ex nobis vel aliquis homo vel femina homines vel femine per nostrum consilium vel per nostrum ingenium, et iterum iuramus nos predicti Poncius et Guilielmus et Guisla quia de ipsa forteza que est vel erit in Torrocella de Montegrinio vel in eius terminis dampnum vel malefactum non venient ad te vel ad sedem Sancte Marie Gerundensis nec ad honorem eiusdem sedis vel proprie ad ipsam villam quam vocant Uliano vel ad eius terminos vel ad homines et feminas qui in ipsa villa habitant vel habitabunt, vel ad omnia que Sancta Maria vel tu predicte Berengari episcopo et successores tui in predicta villa Uliani habetis vel deinceps habebitis. Et iterum iuramus nos predicti Poncius et Guilielmus et Guilla quia in predicta villa Uliani vel in eius terminis ulla alberga vel ullum censum vel ulla tolta vel ullos acaptas per fortia sine grato non retinebimus vel requiremus vel faciemus, exceptus ipsum fevum quem ibi tenemus et habemus per manum Pontii comitis. Et iterum iuramus nos predicti videlicet Pontius et Guilielmus et Guilla quia ipsa presone quam tu predicte Berengari mihi fecisti et tui homines parte et ipsa emenda que tibi feci et ipsa malefacta vel hanta que in ipsa presone ullo modo accepi et ipsam finem quam exinde tibi feci per fidem sine tuo enganno l'attenrei tibi et tuis hominibus qui tibi exinde valuerunt et mihi nocuerunt, et in supradicto fevo quod habemus in villa Uliano ulla malefacta vel tolta vel alberga vel acapte pro forcia sive grato non faciemus vel requiremus vel retinebimus tibi predicte Berengari episcopo vel tuis hominibus qui ibidem sunt vel erunt.

Hec omnia superius scripta tenebimus et adtendemus nos idem Poncius et Guilielmus et Guilla et Bernardus et Raimundus, frater eius, et Gauzbertus et Raimundus, frater eius, et Raimundus Adalberti et Bernardus, frater eius, et Guilielmus Adroarii et Sendredus Fredarii, per directam fidem, sine enganno de Sancta Maria et de iam dicto Berengario episcopo vel successorum eius et de suis omnibus supradictis, et nos omnes supradicti iuramus quia sumus ex istis fideiussoribus mortuus fuerint Poncius et uxor eius et filius eius mittam alium fideiussorem in potestate iam dicti episcopi qui minus non valeant ad eius opus.

420

1079, març. Arcalís

Convinença que posa fi al conflicte que enfrontava el comte Sunyer II de Pallars Jussà amb el bisbe Bernat i els canonges de Santa Maria d'Urgell per la negativa del comte a acceptar la donació que la seva mare, Ermessenda, va fer de la vila de Sort a

Santa Maria i els canonges. Sunyer va usurpar la vila, i el bisbe va respondre amb l'excomunió. El conflicte es va resoldre al castell d'Arcalís, en una assemblea a què van assistir el bisbe amb els seus canonges i el comte amb el seus vassalls. Després d'escoltar la lectura de l'escriptura de donació de la seva mare, i aconsellat pels seus, Sunyer renuncia a la vila a favor el bisbe, que reté les esglésies del lloc i cedeix la resta al comte en qualitat de feu.

A ACU, perg. 593.

B ACU, perg. 594. Còpia del segle XII.

C ACU, LDEU, I, f. 192r-192v, doc. 609. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 926.

Quoniam Dei Genitrix Maria Virgo cuius sede temptamque constructa consistunt in Urgellico solo optinuit apud Filium suum Dominum Nostrum Ihesum Christum, quatenus genitrix comitis Paliarensis, scilicet Raimundi et Suniarii, comitissa Ermessendis daret sibi aliquid de suo alodio, videlicet villam Sauorti quam cum omnibus terminis et pertinentibus sibi rebus emerat de viro suo comiti Raimundo non aliter sed suo precio, volumus adnotare in presenti pergamino et tradere cunctorum tam presentium quam posteriorum memorie in proapatulo. Dedit namque prephata comitissa Domino Deo sancteque sue Marie Matris et eius Kannonice prelibatam villam Sauorti cum ecclesis et villulis, cum decimis et primiciis et cum omnibus sibi pertinentibus rebus et tradidit ea illi per scripturam optimam quam sibi fecit et per aliam scripturam quam fecerat eidem comitisse vir eius comes Raimundus et dedit tunc ibi in dominico Sancte Marie et eius Kannonice duos homines et totum aliud accepit per manum Sancte Marie et de kannonicis illius. Quod dum illa vixit sic tenuit. In ultimo die vite sue cuncta prenominate Domino Deo prefateque sue Genitrici et eius Kanonice reliquit intacta et illibata. Prelibatus namque filius eius, videlicet Suniarius, ilico post mortem matris surrexit adversus suprafatam Matrem Dei et vi abstulit sibi donum superius dictum quod prescripta mater sua dederat ei.

Kannonicis autem prenominate sedis statim ut hoc dampnum perpersi sunt viderunt prescriptum dominum Suniarium rogaveruntque eum supplici prece ne talem iniuriam faceret Domino Deo almeque sue Genitrici quia iniuste hoc faciebat, sed numquam potuerunt hoc apud illum obtinere illorum precibus. Unde exarserunt in nimia ira et una pariter cum domno pontifici Bernardo optulerunt suam lacrimabilem querimoniam ante Deum et ante beatam Dei Genitricem Mariam et miserunt eum sub anathematis vinculo et tandiu continuo miserabili flebilique voce deprecati sunt Dominum eiusque gloriosissimam Genitricem quousque misericors Dominus cor illius durum mollificavit et compunctus Dei timore venit in sedem ante Dominum et ante venerandam Matrem Domini et ante prescriptum

pontificem Bernardum et ante omnes kannonicos et sponte promissit se facere directum Domino Deo et Sancte Marie et illis omnibus de querimonia quam de illo habebant et sponndit se illis ad futurum ad diem aptum. Qui constituerunt diem in qua occurrit domnus prefatus presul cum kannonicis et domnus Suniarius cum suis amicis. Et ibidem dum ex utrisque partibus linguarum vocumque placitandi acuebant aciem, boni nobilesque homines qui intererant, scilicet, Raimundus Guilelmi, frater comitis Artalli, necne Miro Guerrete et Ficapalus Guitardi, Guido Atonis et Miro Dalmatii, Bertrandus Enegonis et de Archalis Raimundus Guilelmi et alii innumerabiles viri quasi ex unooredederunt prelibato Suniario consilium, quatenus nullo modo placitaret hoc placitum sed recognosceret hoc alodium per Sancte Marie directum. Qui victus consiliis et exortationibus horum proborum hominum adquevit consilium illorum et ibi in eodem loco iuxta ripam fluminis Nogarie ad radicem castelli Archalis coram prelibatis bonis hominibus his audivit legere scripturam illam prius unde illius genitrix emerat hoc sepius dictum alodium de genitore suo et postea audivit illam unde tradidit illud in potestatem Sancte Marie et tertiam adhuc quam comes Raimundus, frater illius, fecerat inde Sancte Marie, et ultra non repugnavit sed mox has prefatas scripturas laudavit et concessit idem Suniarius et cuncta omnia sicut in prenomnatis scripturis sunt scripta evacuavit et definivit et cum eisdem scripturis ibidem cernentibus cunctis reliquid et deliberavit hoc pre-taxatum alodium absque ulla reservatione Domino Deo et Sancte Marie in manu domni pontificis Bernardi triumque kannonicorum Sancte Marie, Arnalli scilicet Bonifilii Arnallique Franconis et Ermengaudi Bernardi. Deinde prefatus pontifex Bernardus cum consilio et assensu horum prescriptorum bonorum hominum et aliorum, scilicet, Orset et alii multi retinuit in prelibato alodio in proprium dominicum Sancte Marie eiusque kannonice omnes ecclesias qui intra alodium illud sunt, cum omnibus decimis et primiciis et cum tribus dominicis hominibus, id sunt Bernardus Bonucii de Arennio et Poncius Guitardi et Miro Sentani cum omnibus causis illis pertinentibus et cum emendatione de decimo ex dominicatura prelibati Suniarii.

Et aliud totum prenomnato Suniario comendavit per fevum Sancte Marie, hac abeat in omni vita sua ille Suniarius et statim post obitum illius libere absque ullo obstaculo remaneant omnia pre-taxata Domino Deo Sancteque Marie integra et ab omni integrietate kannonicis illius fruenda. Et prefatus Suniarius comendavit se sepiissime dicto episcopo propriis manibus et accepit hoc per suam manum satis letus, eo videlicet modo ut si prescriptus episcopus fuerit prius quam idem Sunarius mortuus similiter ipse Suniarius se comendet alio episcopo qui decessor erit istius et accipiat hoc idem per fevum de manu illius et adeo fiat sine eganno ex utriusque partibus, ut Sancta Maria et eius kannonica nihil perdant ex omnibus que retinent ibi rebus et idem Suniarius disponat aliud quod per Sanctam Mariam acquirit per suis utilitatibus. Pontifex nempe prefixus licet ab aliis prelibatis viris pulsatus

tamen permaxime a suprafatis suis kannonicis est consiliatus, id est Arnallus Bonifilii filius Bernardique filius Ermengaudus et Franconi Arnallus, cum consilio istorum qui ab alii missi fuerant egit hec que supra [liba]vimus.

Quod est actum in era M^aCXVII, anno Philippi regis XVIII, ebdomada II mense marcio, die sabbato.

Suniarius, ego qui hoc propria manu firmo +. Bernardus episcopus +. Iudex Guilelmus qui hanc scriptura firma+vit. Arnallus sacer. Arnallus chanonicus. Sig+num Raimundi Guilelmi. Sig+num Arnalli Bernardi. Sig+num Arnalli Petri. Sig+num Petri Udalardi. Sig+num Salomonis. Sig+num Isarni Madexi. Sig+num Picapali. Sig+num Orseti. Sig+num Guidonis Atonis. Sig+num Gerberti.

Ego idem Ermengaudus, lator iuris et legis, scripsi et confirmavi et signum hoc (*Senyal*) impressi in die et anno prefixos.

421

1079, juny, 5

En presència d'Umbert, bisbe de Barcelona, el vescomte Udalard, l'ardiaca Bernat, el sagristà Ponç i tota la comunitat de canonges de la seu barcelonina, el cabiscol Oliba Ramon presenta dos testimonis pel litigi que manté amb Guillem Ramon. Els testimonis, Gausbert Pedet i Falcó Pere, declaren que la casa que Guillem Ramon reclama la té Dalmau Geribert pel cabiscol.

AACB, perg. 1-4-275.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1351.

Noverit universitas hominum tam presentium quam futurorum qualiter in presentia domini Umberti, permittente Deo Barchinonensis sedis episcopi, et Udalardi vicecomitis et Bernardi archidiaconi et Poncii sacriste tociusque conventus ceterorum canonicorum, Oliba Remundi, caput scole, attulit testes Gaucebertum Pedeth et Fulconem Petri adversus Guilelmum Remundi, qui iureiurando testificati sunt quod domum ipsam quam idem Guilelmus acclamabat seorsum per fevum episcopalem, excepta capitis scoliam, videre tenere Dalmacium Guiriberti propter capitis scoliam.

Facta sacramentalis conditio supra altare Sancti Petri in sede Barchinonensi, nonas iunii, anno XVIII regni regis Philippi.

Umbertus episcopus+. Udalardus vicecomes. + Bernardus archidiaconus. S+ Poncii sacristus. S+ Mironis sacerdotis. S+ Riculphi levite. S+ Ermengaudi Raimundi iudicis.

S+ Ardenchus levite, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

422

1079, octubre, 29. Vilajuïga

Arsenda i el seu fill Bernat, que reconeixen que van robar a l'abat Guillem de Sant Pere de Rodes mentre dormia a Llançà, apellen a la justícia del comte Hug II d'Empúries contra la severitat de la pena per infidelitat i traïció que l'abat els ha imposat i accepten passar la prova del judici de l'aigua bullent. Fet el judici a l'església de Sant Feliu de Vilajuïga i havent-lo perdut, el comte lliura Arsenda, el seu fill i les seves possessions a la potestat de Sant Pere i l'abat Guillem.

[A] Original no localitzat.

Ed. *VILLANUEVA, *Viage*, XV, ap. 17. **Catalunya Romànica*, IX, pàg. 674.

L'original d'aquest document era al segle XIX a l'arxiu del monestir de Sant Pere de Rodes, on el va llegir i transcriure J. Villanueva.

Notum sit omnibus hominibus praesentibus scilicet atque futuris, quoniam mota est vasta superstitio atque hortilis irrisio inter abbatem Guilielmum caenobii Rodensis Sancti Petri, et Arsendis, uxor Guitardi Agani, corumque filium Bernardum de quo talis est ratio. Nam quadam die praedictus abbas venit Lancianum in propria domo Sancti Petri ospitandi causa. At illa praefata Arsendis, cum filio eius praelibato, aliisque hominibus venerunt ad serviendum sibi lectum sternere atque calciamenta solvere quod et fecerunt cum hominibus suis. Illo denique jam pregravi somno dormiendo quia conticinium erat venerunt cum accensis faculis atque candelis et furati sunt ei aurum et argentum quod ferebat secum. Cumque diu requisitum esset furtum, illis quoque negantibus et jurantibus se numquam hoc fecisse nec conscii esse, elegit abbas iudicium facere per quod rem furatam posset investigare. Tunc, perterriti atque timore iudicii concussi, recognoverunt se quod quaerebat jurati esse et insuper, quod peius est, obiecerunt ei delestabile crimen quod nefas est dicere. Haec de causa praelatus abbas, nimium iratus, dixit eis baudiam et tradicionem in hoc quod dixerant et fecerant et facere statuerant de eo habere factum. Idcirco abbas, inquisitis ab eis fideijussoribus ut directum facerent et non adeptis, accepit sibi omne quod eorum invenire potuit in honore Sancti Petri. Sed nec ita directum invenire quivit. At illi deceptores et fraudalores, dicentes se indebite haec mala pati, ad comitis praecellentissimi Ugonis cucurrerunt vestigia postulantes ab eo directum atque justitiam et defensionem. At ille, comotus eorum lacrimis, praecepit abbatem ad placitum tendere et qual tulerit restaurare, quia indignum ducebat sic homines Sancti Petri levi culpa a domitius cicere et sua omnia auferre. Coactus enim abbas praedictus et sua omnia reddidit quamvis iniuste et justitiam petivit. Comes namque, convocata deceptrice cum filio eius Bernardo, requisivit eis si possint illi directum facere

de tradiccione et baudia de quibus quaestus erat abbas. Ipsa enim cum filio suo miserunt se in potestate comitis praedicti cum omnibus alodiis suis atque omnibus rebus quodcumque visi erant abere vel possidere, ut si per iudicium ferventi aquae non possent se expiare quod baudiam et tradiccionem non habebant factam de suo seniore abbate, omnia integra et inconvulsa essent cum propriis corporibus praenominati comitis. Ipsa vero suscepit omnia sicut ipsi fecerunt ei. Hactum est hoc in villa Cannelis. Tunc comes statuit oportunum diem que abbas conveniret et illa deceptrix cum filio ipsius. Praeparato denique iudicio iusta consuetudinem et omnia abbata ordinatione. Iudicium tunc iudices terrarum Reimundis Bonifilii alter quoque Remundus Guilielmi necnon et Miro Guilielmi miserunt eam ad iudicium coram comite praescripto. Et omnibus circum adstantibus quorum nomina longum est per singula scribere quos in fine huius cedulae reservavimus quonnumerare. Tunc, sigillo iudicis, sicut constitutum est, sigillata manu, post tertia die apparuit manus eius busta. Factum est hoc iudicium intus in ecclesia Sancti Faelicis in Villa Iudaica. Tunc abbas, videns quod factum fuerat et comodo combusta manus apparuit, petiit justitiam a supradicto comite. Ille vero volens satisfacere ipsam fraudatricem cum possessione sua et filii sui in abbatis praedicti potestatem voluit miteri. Quod ut vidit abbas praecatus est eundem comitem per Deum ut si id facere vellet ita fecisset ut iudiciali mente posset Sanctus Petrus illa omnia obtinere. Deinde comes cum abbate venerunt in Stagniole, in ecclesia Sancti Geralli, fecit legaliter comprobare secundum ordinationem iudicis Reimundi Guilielmi quomodo vel qualiter in eius potestatem semedipsam mulierem cum filio suo miserat cum omni possessione eorum. Testes autem qui hoc testificati sunt unus fuit Reimundus Bonifilii iudex alter vero Remundus Ademari quod ita testificati sunt. Nos testes Reimundus Bonifilii et Remundus Ademari jurando decimus et testificamur, super altare Sancti Geralli cuius ecclesia sita est in comitatu Petralatensi in villa Stagniole, quia vidimus et audivimus quando iamdicta Arsendis cum filio suo Bernardo donaverunt et tradiderunt semedipsos cum omnibus possessionibus eorum in potestate Ugoni comitis intus in villa Cannelis in uno cabanna si non possent per iudicium ferventis aquae quod negabant eripere. Et hanc donationem et tradiccionem suscepit comes cum proprio digito manus. Et sic omnia ordinata aequae perhacta, iam dictus venerandus comes Ugo tradidit haec omnia quae per justitiam iam dictam sibi erant tradita in potestate Sancti Petri et abbatis praefati Guilielmi dicendo ita: «Ego venerabilis comes Ugo dono atque trado in potestate Sancti Petri et abbatis Guilielmi haec omnia praescripta absque ulla minoratione perpetim abitura».

Facta est haec scriptura donacionis IIII kalendas novembris, anno XX Philippi regis.

Sig+num Ugoni comitis, qui hanc donationem feci et firmavi firmarique rogavi.

Sig+num Remundi iudicis, Bonifilii proles, SS. Sig+num Reimundus Ademari. Isti sunt testes.

Visores et auditores huius rei sunt: Petrus Gaudera + signum. Signum + Berengarii Reimundi. Sig+num Remundi Guilielmi. Guilielmus monachus Sonifredi. Sig+num Bernardi Petri monachi. Petrus presbiter.

Willelmus clericus, qui hanc donationem cum litteris additis in III et XIII versu scripsi et sub+scripsi die annoque praefixo.

423

1079, novembre, 1

Evacuació del comte Guillem I de Cerdanya que posa fi a un conflicte amb els canonges de Santa Maria d'Urgell per l'església de Santa Eugènia d'Olià (Santa Eugènia de Nerellà). L'església, que era alou de Santa Maria segons preceptes carolingis i privilegis papals, la va tenir en feu Miró Maiol pel bisbe Ermengol. Mort el bisbe, el seu successor, Guillem, va pledejar per recuperar-la, i quan ho va aconseguir la va donar a la canònica. Després de la seva mort, però, Arnau Mir la va prendre injustament amb l'acord del comte, motiu pel qual els canonges es querellen contra ell i obtenen a favor seu l'evacuació de l'església, amb delmes i primícies.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 205v, doc. 675. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 931.

Anno ab Incarnacione Domini Nostri Ihesu Christi LXX^oVIII^o post millesimo, actum est placitum inter domnum Guilelmum, Cerritanie comitem, et canonicos Sancte Marie Urgelli sedis, id est, Miro Erimanni et Isarnus Seniofredi et Bernardus Seniofredi et aliorum ceterorum de quadam ecclesie Sancte Eugenie de Ulia, que olim fuit alodium iam dicte ecclesie Urgelli per scribturam magni Karoli regis et par privilegia romana sicut alius suus episcopatus, et tenuit eam per fevum Miro Maioli per manum gloriossimi episcopi Ermengaudi. Successor namque suus Guilelmus episcopus bone memorie placitavit eam illi et adquisivit eam per directum placitum ex iudicio bonorum hominum et dedit eam iam dicte Canonice Sancte Marie Sedis Urgelli per scribturam firmitatis. Post mortem vero prefati episcopi abstulit eam iniuste Arnallus filius huius Mironis iam dicte Canonice sedis per consensum et assensionem supra scribti comitis Guilelmi et per pecuniam sui. Prefati vero canonici querelaverunt se iam dicto comiti Guilelmo et rogaverunt eum ut fecisset directum Deo et Sancte Marie et illis. Ipse namque adquevit precibus eorum et recognovit se contra canones ire et legem.

Propter hoc quod supra editum est ego Guilelmus Cerdaniensis comes trado et confirmo et exvacuo me in potestate Dei et Sancte Marie de iam dicte que canonice et illius canonicorum de iam dicta ecclesia Sancte Eugenie et de decimis et primiciis eius et de functione sui et deinceps nec ego nec homo nec femina neque ipse Arnallus qui modo subripuit eam neque nullus de subpositis suis personis iure supra scribe Canonice, et ut hoc firmum et stabilis sit meam evacuationem manibus meis corroboro et consigno et digitis punctum imprimo.

Actum est hoc kalendarum novembrium, anno X^oVIII^o regni Philippi regis Francie.

Sig+num Guilelmus comes, qui hanc evacuationem et placitum iussi scribere et testibus tradidi ad confirmandum.

Sig+num Mironis Erimanni, archidiaconus eiusdem ecclesie. Sig+num Isarnus Seniofredi, canonicus iam dicte ecclesie. Sig+num Bernardus Seniofredi canonicus. Sig+num Sendredi prepositi. Sig+num Raimundi Bernardi prepositi. Sig+num Arnalli Compagni prepositi. Sig+num Petri Udalardi.

Oliva sacer rogatus scribsi sub die et prenotato anno.

424

1079, desembre, 28. Barcelona

El capítol de la seu de Barcelona, reunit el dia dels Sants Inocents, i davant homes bons, clergues i laics, de la ciutat, convoca Bernat Udalard, contra qui presenta una querella per haver infringit el pacte de donació d'unes cases situades davant el palau comtal que va rebre del mateix capítol i va alienar a altri. Bernat Udalard convé amb els canonges que fins a la propera Pasqua es compromet a recuperar les cases de mans de qui les tingui.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, I, f. 150c-d, doc. 393.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1357.

Notum sit omnibus hominibus, tam presentibus quam futuris, qualiter ego Bernardus Udalardi, vocatus a canonicis Sancte Crucis Sancteque Eulalie, veni ad capitulum eorum die Sanctorum Innocentii et, presentibus boni viris Barchinone urbis, clericis ac laicis, audivi querimoniam quam prephati canonici habebant de me, de domibus videlicet quas mihi dederant, que sunt site ante Portam Palacii comitis Barchinonensis. Querebantur etenim valde de me dicentes me alienasse prephatas domos multis modis et terras tulisse eas in iura aliorum non mei similitum, quod satis eis iniustum videbatur, ideoque dicebant me fregisse pactum carte

donationis quam mihi fecerant. Quapropter ego, prephatus Bernardus Udalardi, facio hanc convenientie cartulam pretitulantis canonicis, ut a prelibato die usque ad primum Pascha veniens abstraham prescriptas domos de potestate omnium hominum, ut ita sint solide ac libere, sicut resonat in carta donationis quam prenominati canonici mihi exinde fecerunt, ita ut numquam amplius sit mihi licitum aliud de predictis domibus facere nisi quemadmodum resonat in carta sepe dicte donationis. Quod ut firmum et verissimum habeatur, mitto prephatam donationis cartulam in potestatem Arnalli Gontarii, ut si ita, sicut superius dixi, non adimplevero usque ad prephatum Pascha, sit licitum predicto Arnallo reddere et donare iam dictam cartam donationis predictis canonicis, ut faciant ex eadem carta et ex eisdem domibus et cum universis ad se pertinentibus quidquid voluerint, ita ut ego aut uxor mea nullam vocem queramus amplius ibi aut aliquis utriusque sexus per nos.

Actum est hoc V kalendas ianuarii, anno XX regni regis Philippi.

S+num Bernardi Udalardi, S+num Persedie femine, qui hoc scribere iussimus et punctim firmavimus.

S+num Arnalli Gontarii.S+num Bernardi Remundi.

S+ Petri Bernardi clerici, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

425

1078-1079

El jutge Bernat fixa el procediment judicial amb què s'ha de resoldre el conflicte entre Bernat Ramon i Guilla, filla de Ramon i d'Ega, per l'alou que aquests van donar a la seva filla, que Bernat Ramon reclama per dret de compra. Si les proves i els testimoniatges presentats són refutats, el jutge preveu el recurs del judici de l'aigua calenta i per batalla, de manera que qui resulti vençut haurà de tornar l'alou, lliurar el doble dels esplets i esmenar el dany causat.

A ADB, Fons de Santa Anna, carp. 3B, perg. 369.

Ed. *ALTURO, *L'arxiu*, doc. 114.

Hoc est iudicium quod datum est a Bernardo iudice inter Bernardum Remundi et Guillam, filiam de Ega femina, de ipso alodio quod dedit Remundus et Ega filie sue Guille. Iudicavit namque prenominatus iudex quia de ipso alodio quod Remundus et Ega dederunt filie sue prescripte Guille par scripturam donacionis quamostendit in ipso placito quod cum ipso habuit nichili postea potuit aut debuit emere prefatus Bernardus Remundi. Et quodcunque ex iamdicto alodio vel intra terminos quod prefata scriptura continet dicit se emisse vacuum habeatur et in potestatem iamdicte Guille liberum et solidum revertatur sine ullo impedimento.

Et quia dixit prescriptus Bernardus Remundi in ipso placito quia cum consilio et consensu iamdictae Guille emit prefatum alodium [...] propter iamdictum alodium iudicavit prescriptus iudex quod si posset hoc probare [...] de prefato alodio dimittat et difiniat ei iamdicta Guilla sine enganno. Si autem hoc probare non potuerit [...] Guilla escundigat quia cum consilio et consensu eius non emit prefatus Bernardus iamdictum alodium [...] propter ipsum alodium. Si autem hoc excundire potuerit iamdicta Guilla, prescriptus Bernardus reddat [...] ipsa probare eum potuerit et piduare secundum terminos qui in scriptura eius resonant. Si vero hac [...] potuerit aut iamdictus Bernardus credere non voluerit et excundicat quod ille amplius de alodio [...] se sciente nisi quantum in ipso excundit recognoverit. Et illud quod recognoverit dimittat [...] quicquid probatum aut escundictum fuerit per pagenses fiat per iudicium aque calide, quicquid per [...] de fiat per bataliam. Qui vero ibi superatus fuerit reddat illud alodium et explets in duplum [...] et emendet malum de ipso batalario.

[...] XVIII regnante Philippo rege.

Sig+num Remundus Seniofredi. Sig+num Rai[...] iudex et caput scole.

Sicut Guilla alodium illud induaverit, prefatus Bernardus recognoscit de ipso alodio quantum voluerit.

[...] laudo et confirmo [...].

+ Raimundus ippodiachonus, qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

426

1080, setembre, 3

Concòrdia que propicia el comte Ramon Berenguer II de Barcelona entre Berenguer, bisbe de Vic, i els seus canonges, d'una banda, i Guillem Bernat i el seu fill Bernat Guillem, de l'altra, per les esglésies de Sant Andreu de Gurb, Sant Cristòfol de Vespella, Sant Bartomeu del Grau i Sant Julià Sassorba, al terme del castell de Gurb. Guillem i Bernat, que reconeixen que retenen injustament les esglésies, donen i defineixen la de Sant Julià, amb delmes, primícies i oblacions, al bisbe i els canonges, mentre que retenen les altres tres de per vida al servei de Sant Pere i el bisbe. Així mateix, es comprometen a mantenir encesa una làmpada davant l'altar de Sant Pere de Vic i donar cada any una refecció als canonges el dia de Sant Andreu. També reconeixen que és de Sant Pere el castell de Meda, que el bisbe, però, els dona en feu a canvi que li prestin homenatge, li prometin servei i li'n reconeguin la potestat sempre que ho demani.

AAEV, vol. IX, doc. 36.

B AEV, vol. IX, doc. 59. Còpia coetània.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1433.

In Dei nomine. Hec [est] convenientia quam domnus Raimundus Berengarii, comes Barchinonensis, facit inter Deum et Sanctum Petrum et domnum Berengarium, episcopum Ausonensem, et kanonicos eius et Guilelmum Bernardi et Bernardum Guilelmum, filium eius, de ipsis ecclesiis Sancti Petri que sunt in suburbio katri Gurbiensis, videlicet ex ecclesia et parrochia Sancti Andree et Sancti Christofori de Vespella et Sancti Bartolomei de Gradu et Sancti Iuliani de Sorba. Omnes istas ecclesias et parrochias cum suis pertinenciis ego Guilelmus iamdictus et filius meus Bernardus profitemur veraciter et recognoscimus et sunt et esse debent iuri et proprii Sancti Petri et Canon[ice eius]. Nos namque actenus retinuimus eas iniuste et sine voluntate episcoporum et canonicorum ips[us]edis. Nunc autem favente et iubente domno comite in presentia multorum procerum et militum hac rusticorum sup[er]ius nominandorum facimus hanc concordiam et pacificationem cum predicto episcopo et canonicis eius ex supradictis quatuor parrochiis dimittimus et definimus modo unam in potestate et iure ipsius Canonice, ut amodo et deinceps habeat eam ipsa canonica secure et libere, scilicet ecclesiam Sancti Iuliani de Sorba cum suis pertinentiis et primitiis et decimis et oblationibus universis absque ulla contradictione et diminutione. Tres autem alias parrochias nos ambo solummodo in vita nostra retinemus in servitio Sancti Petri et episcopi ipsius et successorum eius sub tali convenientia et tenore ut post obitum nostrum solide et libere revertant et deveniant in iure ipsius Canonice sine suo enganno, et ullus de nostra progenie nichil ibi possit requirere per nos nec habere. Et interea ego Bernardus Guilelmi pro recognitione convenio et confirmo ut ab hodierno die et deinceps inluminem unam lampadam ante altare Sancti Petri in Vico iugiter die hac nocte de meo oleo dum vixero et per singulos annos in festivitate Sancti Andree semper dabo unam refectionem omnibus canonicis, videlicet unum sextarium obtimi frumenti ad mensuram canonice et quartam vini boni et quatuor porcos bonos et tres quarters de vacca.

Et modo recognoscimus ipsum castrum de Meda esse directum Sancti Petri et accipimus illud [per fevum] per domnum Berengarium episcopum iamdictum et damus ei inde potestatem sine suo enganno et dabimus per omnes vices quando voluerit et hoc similiter faciemus omnibus successoribus eius et comendamus nos manibus propriis ad eundem episcopum et erimus ei adiutores ad tenere et ad habere et ad defendere omnem honorem Sancti Petri contra cunctos homines et feminas qui hoc ei tulerint aut tollere voluerint sine suo enganno, exceptis comitibus de Barchinona, et sicut superius est scriptum voluntarie convenimus et confirmamus. Et si nos aut alii successores nostri post nos hoc ita non tenuerint et non observaverint [iram Dei incurrant et] canonice severitati subiaceant.

Guilelmus. Sig+num Bernardi Guilelmi. Nos ambo qui hoc totum sicut scriptum est collaudamus et, ut semper maneat firmum, manibus propriis confirmamus.

Actum est hoc III nonas septembris, anno vigesimo primo Philippi regis.

Remundus comes +. Poncius +. Sig+num Geriberti Guitardi. Sig+num Renardi Guilelmi. Signum Remun Anies.

427

1080, octubre, 23

Pacte de retrocessió entre els canonges de Santa Maria d'Urgell i el comte Ermengol IV per la potestat dels castells de la seu. Després de la mort del bisbe Guillem a mans dels seus perseguidors, el comte es va reunir amb els canonges i els va suplicar que possessin la potestat dels castells a les seves mans, però no per retenir-la, sinó perquè la cessió servís d'exemple als nobles del comtat. Els canonges així ho van fer, i ara el comte els torna i confirma la potestat dels castells amb la promesa que mai més no els la reclamarà.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 42v, doc. 90. Còpia del segle XIII.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, XI, ap. 2, p. 182-183. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 940.

In nomine Domini Nostri Ihesu Christi. Post MLXXX^o, era millesima centesima XVIII^{ma}, indicione IIII^a. Omnibus universaliter absque dubio sit notum mortalibus, quatenus ipso in tempore quo presul Guilelmus suorum manu persecutorum est interhemus, istius antistitis domni Bernardi antecessor, uti subito ad Beate Marie canonicorum colleccionem comes Ermengaudus venire non distulisset suplex eos humiliter deprecans ut universorum kastrorum potestatem predictae Matris Domini sue subiirent dicerni atque traderent, non quia ipse alicuius potestatis vim eiusdem in kastris vel reliquo in honore Beate Marie presumeret retinere, quia neque habere debebat neque umquam habuit, sed idcirco prefatam castrorum potestatem a canonicis petebat ut eorum exemplo tocius consulatus reliqui proceres reliqua sibi subicerent atque traderent kastella. Qua petitione consulis Sancte Marie kannonici audita sibi fecerunt ut voluit, tali enim pacto uti castellis aliorum ut supradixi prephatus comes adeptis statim potestatem illam ab eisdem canonicis kastellorum Sancte Marie adquisitam omnino dimiteret. His ita ordine gestis et consul potestatem de kastellis quam acceperat a canonicis ut superius dixi penitus dimisit et confirmavit, ut nec ipse vel ex eius proenie aliquis sive aliqua in vice illius persona submissa nunquam amplius ipsam de supra dictis kastris potestatem ex toto relictam sibi presumeret vindicare.

Facta est autem cartula X^o kalendas novembris, anno XX° I^o regnante Philippo franchorum rege.

Suprafatus comes Ermengaudus et hanc componere precepit scripturam et testibus legitimis confirmare precepit.

Sig+num Mironis vice comitis. Sig+num Arnalli Dachonis. Sig+num Brocardi Guilelmi. Sig+num Petri Uzalardi. Sig+num Bernardi Trasuarii, Sig+num Guilelmi Arnalli. Ermengaudus comes +.

Guilabertus scolasticus, qui hanc cartulam evacuacionis rogatus dictavi et dictando laudavi.

Olive sacer, qui hanc cartulam rogatus scripsit et die et anno SSS (*Senyal*) quo supra.

428

1080, desembre, 10

Ramon Berenguer II, comte de Barcelona, defineix i pacifica a favor del seu germà, Berenguer Ramon II, també comte de Barcelona, el castell de Barberà, que aquest li reclamava, i la meitat del de la Bleda. Ramon Berenguer II també defineix i pacifica a favor del seu germà els greuges que tenia d'ell i els seus homes, a més de la meitat de Carcassona i Rasès, tal com consta en l'escriptura de divisió que va fer Berenguer Ramon, la meitat del que puguin adquirir en el futur i la meitat de les naus que tenen a Barcelona i de les que construïran. Com a garantia, Ramon Berenguer II dona al seu germà deu dels seus millors homes com a ostatges.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer II, núm. 48.

Ed. BOFARULL, *Los Condes*, II, p. 114-115. *SANS, *Collecció*, doc. 16. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 113.

Hec est definitio atque pacificatio quam facit Raimundus Berengarii comes fratri suo Berengario comiti. Primum namque definit atque pacificat ipsum castrum qui nominatur Barberan, cum omnibus suis terminis et pertinentiis et omnes eius voces sive directum quod predictum Raimundus comes requirebat in prenominate castro ad fratrem suum predictum, et medietatem de ipsa Bleda, cum totius suis terminis et pertinentiis. Iterum prenominate Raimundus comes definit atque pacificat fratri suo comiti Berengario totas ipsas querelas sive rencuras et malas voluntates quas habebat de illo vel ad suos homines per illum ad hunc diem. Item definit atque pacificat prenominate comes Raimundus fratri suo comiti Berengario ipsam medietatem de Carcassona et de Redes ad integrum cum omnibus earum terminis sive pertinentiis et directis, sicuti resonat in scripturis divisionum quas idem Berengarius fecit, in tali videlicet modo et ordine, ut tunc quando Raimundus, comes predictus, habuerit spacium eundi illuc, quod faciat quomandare ipsos homines ad predictum comitem Berengarium sine suo avere de Raimundo predicto, si non remanserit in prelocuto Berengario, si non habebat

es sine engan. Et quod ipsum episcopatum et abbatias sive leddas et monetas et mercatos ac tabernas et ipsos comitivos et comitores sive usaticos quod habeant in commune sive placitos, sicut de aliis eorum civitatibus et comitatibus habent.

Et hoc vero totum quod potuerint acquirere vel habere de ipsa Clusa in antea de terra et de honore, ut similiter dividant per medium et habeant. Et quod ipsas naves que modo sunt in Barchinona, ut eas habeant in commune, dum eas retinuerint. Et quod unusquisque de illis mittat medietatem ex omnibus rebus que ibi fuerint opus aut per eas apprehenderit et hoc quod Deus ibi dederit, quod dividant per medium. Si vero alias naves fecerint aut de aliis partibus habuerint naves, ut similiter habeant per medium. Ego quoque prenominatus comes Raimundus absolvo te Berengarium prenominatum de ipsa scriptura convenientie quam michi fecisti per filiam Rodberti Giscardi. Item ego Raimundus predictus convenio tibi Berengario ut hanc hostem quam debemus facere in hoc estivo tempore, quod simul faciamus per mare et per terram. Retineo in hac definitione ego prenominatus comes Ramundus ipsam medietatem de Sancto Petro de Auro, quam non definio nec pacifico.

Et ego prenominatus Raimundus mitto tibi Berengario comiti, fratri meo, decem de meis melioribus hominibus in hostalico, hoc est: Raimundus Fulconis, Cardonensis vicecomes, et Poncius, Ierundensis vicecomes, et Deusdedit Bernardus, et Udalardus, Barchinonensis vicecomes, et Giribertus Gitardi, et Arnallus Mir, et Gaufredus Baston, et Guillelmus Umberti, et Guillelmus Raimundi senescalca, et Renardus Guillelmi de la Rocha. Super hoc ut teneam hoc totum tibi quod superius scriptum est. Et attendam et illud totum quod resonat in ipsis scripturis quas fecimus fieri in Cervera de nostris convenienciis per rectam fidem, sine engan. Si vero ego Raimundus comes tibi Berengario comiti frangebam hoc quod superius dictum est, quod inter XL dies quibus me commonueris, ut faciam tibi directum aut concordamentum ad laudamentum de VIII hominibus, quos nos ibi mittamus, qui equaliter velint bene ex utraque parte. Et si non faciebam hoc, absolvo predictos homines ut tantum se teneant tecum usque hoc faciam.

Actum est hoc IIII idus decembris, anno XX° I^o regni regis Filipy.

Remundus comes (*Seryal*).

429

1080, desembre, 18. Castelló d'Empúries

Davant el comte Hug II d'Empúries i molts magnats i jutges, a la vila de Castelló d'Empúries, Elisari denuncia l'abat de Santa Maria de Roses per haver-li pres injustament el molí de Rustià i el feu (el delme de les terres i vinyes de l'alou de Sant Policarp, a la vall de Roses) que va tenir el seu difunt pare, també de nom Elisari. L'abat respon

que va fer un pacte amb Elisari, el pare, i el comte Ponç, també difunt, en virtut del qual Elisari pare tindria un terç del molí i dos terços del feu fins al dia de la seva mort, moment que tot hauria de revertir a Santa Maria. Pel consell d'homes bons i els jutges Ramon Guillem i Ramon Bonfill, Elisari defineix i evacua el molí i el feu íntegrament al monestir i l'abat, i a canvi rep de l'abat dos terços del feu perquè li faci servei fins a la seva mort, moment que aquests dos terços hauran de tornar a la potestat del monestir.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral de Santa Maria de Roses, f. 2c-2d.

Ed. *MARQUÈS, *El cartoral de Roses*, doc. 8.

Presentibus sit notum et futuris non fiat incognitum qualiter venit homo nomine Elisarius coram domino Ugoni comiti in villam Castilionis coram plurimis magnatibus atque iudicibus subterius scripti, et querelavit se de Deusdedit, abbati Sancte Marie Rodis cenobii, de fevo quod tenebat condam Elisarius dictus pater eius, id est ipsum molinum de Rustizano et de decimum de terris et vineis quod est alodium Sancti Policarpi in valle Rodis quod ille dicebat sibi auferri iniuste. Ad predictam namque querelam prefatus abbas talem dedit responsum: quod quondam prelibatus Elisarius dictus pater eius fecerunt pactum cum ipso et cum condam Poncio comite, presentibus plurimis, de iam dicto molino et fevo, tali modo quod prefatus condam Elisarius tenuisset omnibus diebus vite sue terciam partem de iam dicto molino et duas partes de iam dicto fevo, et post obitum suum tam prelibato molino quam alio fevo prescrito integriter devenisset in potestatem Domino Deo et prelibato cenobio.

Hoc abnegante prelibato Elisario, dictus filius alii Elisarii, et minime diceret verum esse, iudicante ac conlaudante iudicibus, videlicet Raimundus Guillelmi atque Raimundus Bonifilii, prestus fuit prelibatus abbas comprobare hoc quod proponebat verum esse; et in tantum fuit deducta hec ratio ut a cunctis ibidem consistentibus certis indiciis manifestum fuit verum esse. Set interea intervenientibus bonis hominibus, videlicet, Dalmacius Bernardi et Raimundus Gauzberti et Reinardus Olibani et Dalmacius, frater eius, et alii plurimi cum prelibatis iudicibus, dederunt consilium prelibato abbate ut dedisset suas partes ad prelibatum Elisarium querelantem de ipso fevo quod condam Elisarius alius dictus pater eius tenebat ad diem obitus sui et aliam terciam partem cum iam dicto molino integriter remaneret in iure ad donacionem prelibato cenobio.

Et hoc namque adquietum fuit ab utrisque partibus, et ideo prelibatus querelator Elisarius definivit atque evacuavit iam dicto molino simul cum iam dicto fevo integriter in potestate Domino Deo et prelibato cenobio et prelibato abbate; et prescriptas duas partes de iamdicto fevo accepit per manum iam dicti abbatis sub eius servicio et eius successoribus omnibus diebus vite sue possidendi, sub tali conventu

ut post obitum suum deveniant iamdictas duas partes sine ulla minoracione in potestate Domino Deo et prelibato cenobio et monachis ibi degentibus. Predictis autem duabus partibus divisi in tribus fiant due ad iam dictum Elesiarii filium, et tertia pars cum predicta alia tertia parte remaneant ad prefatum cenobium supradicto conventu.

Et ut hec scriptura in omnibus optineat firmitatem, ego prelibatus Elisiarius manu mea signo puncti confirmo et testibus subterius scripti firmare iubeo.

Actum est XV kalendas ianuarii, anno XXI regni Philippi regis.

Sig+num Elisiarii. Sig+num Raimundi Gauzberti. Sig+num Reinardus Oliba. Sig+num Petrus Constantini. Sig+num Guillelmus Russ. Sig+num Raimundus Vitalis. Sig+num Bernardus Seniolli. Sig+num Bernardus Ricardi. Sig+num Petrus Segurini. Sig+num Eldemar. Sig+num Mir Eldemaris.

Petrus, levita et monachus, qui hanc scripturam evacuacionis rogatus scripsi SSS cum litteris supra positis in VII linea et rasis et emendatis ubique, die et anno quo supra.

430

1080, desembre, 25

El comte Artau I de Pallars Sobirà dona al monestir de Santa Maria de Gerri el castell d'Escart, amb tots els béns i drets, i les esglésies de Sant Martí i Santa Maria, amb delmes, primícies i oblacions, en compensació pel castell de Sant Just, que era de Gerri i va permutar injustament amb el vescomte Arnau.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 426, LLOBET, *Colección diplomática*, doc. 43, f. 35-35v i 42, f. 44v-45v.

Ed. *Histoire de Languedoc*, V, col. 672-674. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 28 (amb data de 1082).

In nomine Domini. Ego Artallus, gratia Dei comes, certum quidem et manifestum est enim quia placuit in animis nostris et placet nullius quegentis imperio nec suadentis ingenio sed spontanea hoc elegit bona voluntas cum Deo ut facio carta donacionis ad domum Sancte Marie et Sancti Vincenti de Gerr, castrum quod vocatur Escardet cum ipsis rediis, heremis et cultis, petris, silvis, pascuis, garricis, aquis, aquarum et viarum ductibus vel reductibus, fontesque qui ibidem emanant, una cum omnibus que ibi sunt, tam in monte quam in valle; ipsum namque castrum supradictum cum censibus vel curialibus rebus atque privatis unde consuetum est, ponere cavallos vel in archa publica functionem persolvere tam comiti quam vicario, et omne quod consuetum est haberi tam de dominicis quam de fevalibus; ipsas quippe ecclesias que sunt fundatas in ipsum castrum, scilicet, Sancti Martini confessoris atque alia ecclesia Sancte Dei Genitricis Ma-

rie, qui sunt fundatas in terminum de prelibato castro, cum suis decimis et suis primiciis, et suis oblacionibus ab integrum.

Hoc quippe castrum prelibatum, ego Artallus iam dictus sic dono atque concedo Sancte Marie vel Sancti Vincentii cum omnibus causis et rebus quas ibidem abeo ad integrum, cum cunctis illarum rerum pertinentiis, et de meo iure in illorum trado dominium et potestatem ut tam iste presens abba quam alii successores eius legitime et perpetualiter, secundum regularem morem et decreta cannonum audproprios usus sicuti voluerint, digne expendendi et possidendi sine ullius blandimento abeat licenciam; et ego Artallus dono et reddo atque trado predictum castrum quod abeo de camiatore meo Arnallo vicecomite, propter alium castrum qui vocatum Sanctum Iustum quod concamiavi a predicto vicecomite, qui erat de Sancta Maria et de Sanctum Vincentium martirem; et ego Artallus recognosco me per ipsam virtutem quam mihi Deus hostendebat de ipsum supradictum castrum de Sanctum Iustum quando comes Ermengaudus Urgelli optabat mihi tollere, et retinuit eum mihi Sancta Maria, quod melius pertinet ad Sanctam Mariam et ad Sanctum Vincentium quam ad me aud ad ullum alium hominem; si evenerit, quod absit, ut ullus homo mente improba aud temerario ausu concessionem vel donacionem meam cupiat irrumpere, nullo modo valeat vindicare sed componat predicto cenobio auri libras centumet maneat extorres a liminibus sancte Dei Ecclesie, et hoc quod decrevimus in perpetuum maneat firmo.

Facta quippe fuit iam dicta carta donacionis et emendacionis VIII kalendas ianuarii, anno siquidem XXI regni Philippo regis.

Artaldus, divina gratia comitis, hanc scripturam rogavit scribere et testes firmare, et manus proprie.

Sig+ Solito eam corroboravit et insignivit, Signum + Odonis, S+ Guillem Arnaldo de Percas, S+ Atoni Mironis de Escard, pro dicto testes sunt.

Galindus levita rogatus scripsit et hoc sig+ subtus impressit.

431

1081, febrer, 26. Tuixén

Davant l'església de Sant Esteve de Tuixén, Bernat, bisbe d'Urgell, acompanyat de Guillem Regimon, el jutge Albertí i altres optimats, acusa Bonadona i els seus fills de retenir injustament un alou de Santa Maria de la Seu d'Urgell sense pagar la tasca. Bonadona i els seus fills neguen estar sotmesos a aquesta obligació, i el jutge commina Bonadona a provar-ho mitjançant l'ordalia de l'aigua bullent. Atemorida, respon que no ho pot fer, implora misericòrdia i promet fer en endavant el que li manin, començant

per reconèixer l'obligació de pagar perpètuament la tasca de l'alou a Santa Maria i els seus canonges.

AACU, perg. 607.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 947.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris qualiter venit domnus Bernardus episcopus alme Virginis Marie Sedis Vicho Urgelli in villa vocitata Toxen ante aula Sancti Stephani et cum eo domnus Guilelmus Regimundo et Albertinus iudex et aliis obtimatibus palatini officii predicti episcopi et petiit femina nomine Bonadonna cum filiis suis vel filias, id est, Arnall et Sperendeu et Mir et Guilelm et Bela et Maria, quod tenebant alodium Sancte Marie iniuste et absque lege, unde debebant tascham dare Sancte Marie et sue Kannonice. Et predicta femina cum filiis suis respondit. Hoc nec fecimus nec facere debuimus. Et iudicavit predictus iudex ad predicta femina ut se expurgasset per iudicium Dei ad examine callarie. Illa ut hoc audivit metu perterrita respondit: «O domine mi, est peccatum meum quod ego facere non possum, quia recognoscho hunc zelus fecissem, sed rogo misericordiam Dei et alme Virginis Marie et vestram mercedem ut indulgeatis super me et ego in antea faciam quod requiritis». Et predictus episcopus ut hoc audivit, misericordia motus, adquevit et hunc celera dimisit.

Et ego Bonadonna supra scripta cum filiis meis supra dictis et filias meas supra insertas libenti animo expontaneaue voluntate evenit nobis ut fecissemus scripturam Domino Deo et alme Virginis Marie Sedis Vicho et sue kannonice ut amplius in antea donemus ipsa tascha de nostrum alaudium per directum quomodo nos melius facere potuerimus sive nos faciamus sive posteritas nostra usque in finem seculi, ut indulgenciam apud iustum iudicem et sue matri inveniamus, et est manifestum. Quod si nos donatores aud quislibet homo vel feminis, parva nobilisque persona qui contra hunc scripturam donacionis ecclesiastice rei ausus fuerit invadere, disrumpere vel infringere in primis iram Dei inveniat et a Patre et Filio et alme Virginis Marie sit excomunicatus et cum Iuda proditore in inferno dampnatus et sub iudicio maranatha anatematizatus, et hoc quod invasit reddat in quadruplum sicut kannones sancti constituunt atque discernunt, et in antea ista scriptura firma sit omnique tempore.

Acta est ista scriptura largicionis ecclesiastice IIII° kalendas marcii, anno XXI° regni Philippi regis.

Sig+num Bonadonna, Sig+num Arnall, Sig+num Sperendeu, Sig+num Mir, Sig+num Guilelm, Sig+num Bela, Sig+num Maria, qui ista scriptura fieri iussimus et testes firmare rogavimus.

Arnalld presbiter SSS. Stephano presbiter SSS. Miro presbiter proli Sendolf SSS.

Arnallus levita rogatus scripsit et (*Senyal*) die et anno quod supra.

432

1081, març, 24

Pacte de seguretat i evacuació que Ramon Arnau fa a favor de Bernat Radulf i els seus germans Company i Pere d'un alou al lloc de Coma, a Sant Bartomeu de Favà, que Sancibert i Radulf, oncle i pare respectivament dels germans, els van deixar en herència. Ramon, que detenint la batllia de l'alou el va usurpar, el torna i renuncia a la batllia a canvi de cinquanta-quatre monedes d'or.

[A] Original no localitzat.

Ed. *MIRET, «Los noms de la encontrada d'Organyà», doc. 121.

Hec est pacta vel placita sive securitate aut exvacuatione qui est facta interdomno Reimundo Arnall et Bernard Radolf et fratris suos Compann et Petro deipsum alodium qui est in villa Favan, in locum que dicunt Comma vel in earumaiacenciis unde ex ortaest contencio vel litis inter iamdicto Remund et prescriptis Bernard et fratris suos per ipsum alodium qui fuit de iamdicto Bernard et parentibus suis. In hoc alodium abebat ibiprescripto Remund baiulia et oppressit eam tantum iniuste ut prescripto Bernard et fratris eius hunc alodium relinquerunt. Ad est tempus voluntas Domini et mercis prescripti Remundi ut recuperent hunc alodium in potestate prescripti Bernardi vel fratris suos, sive alodium sive mobilia, que inveniri potuerint que illorum fuit. Et ego prescriptus Remundus sic me exvacuo in potestate dicte iamdicto Bernard et predictos fratris tuos de huncalodium quo modo abebat eum Sanciberto, avunculo vestro, et Radulf, patri vestro, et tenebant eum ad dies obitus eorumet postea vostenuistis. Et relinquo vobis ipsam baiuliam que ibi abebam faciendi que vultis. Hoc facio per me ipsum sive mulieri mee vel filiis meis ut amplius non requiram in hoc alodium, nec iugo nec baiuliam, nec ego nec ullus de posteris meis sed in vestra potestate consistat. Et pro hanc securitate vel exvacuacione recepi de vos prescriptos numos quinquaginta IIII^{or} de auro obtimo. Et manifestum est hoc si quislibet homo vel feminis qui contra ista scriptura securitatis vel exvacuacionis venerit adinrumpendum non vindicet quod requirit, sed componat in vinculo libras IIes de auro purissimo. Et in antea ista scriptura firmavit in omni tempore.

Acta est scriptura ista VIII kalendas aprili, anno XXI regnante rege Philippo in Francia.

Signum Reimund, qui ista scriptura fieri iussit et cum manu sua firmavit per punctum et testes firmareregavit.

Signum Arnall Salla. Signum Rodball Mir. Signum Stephano. Signum Trasver[...]. Compannus presbiter +. Guitardus presbiter +. Signum Guillem Ricolf.

+ Albertinus, levita et iudex, qui hoc firmavi.

Trasver presbiter rogatus scripsit et (*Senyal*) die et anno quo supra.

433

1081, abril, 30

Després de la sentència emesa en un judici fet a l'església prop de Malveí, amb la presència de Guisla, el seu fill Guillem Bernat d'Òdena, Guerau Alemany, Dalmau Guitard, Guillem Bernat de Papiol, els jutges Miró Guillem, fill de Guillem Marc, i Ermengol Ramon i molts altres, el prevere Dalmau, el seu germà Josbert i la dona Amada, amb el seus fills i les seves filles, fan les paus i defineixen i evacuen a Ramon Guadall i Adelaís un alou format de terres i vinyes al terme del castell de Lavit, al comtat de Barcelona.

AAES, doc. 222.

Ed. *BACH, *Col·lecció*, doc. 13. *BACH, «Els documents del segle XI», doc. 246.

In nomine Domini. Ego Dalmadius presbiter et fratri meo Lozbertus et Amada femina, una cum filiis meis vel filias his nominibus, Geralli et Bernardi et Baio et Guillelmo et Sesnanna femina et Rossa et Amada. Hos simul pacificatores et difinitores et evacuatores sumus vobis Remundo Guadall et coniux tua Adelaiz. Pacificamus et difinimus atque evacuamus vobis terris, scilicet et vineis cultis et incultis qui sunt divisus inter nos et vos, unde holim habeamus placitum ad ecclesiam selvaticam qui est prope Mal Vicino, in presencia donna Guilia et Guillelmi Bernardi de Odena et Geralli Alamagni et Dalmadii Guitardi et Guillelmi Bernardi de Papiol, et iudices Mironi Guillelm filium qui fuit de Guillelmo Marchio, et Ermengaudi Remundi et aliorum multorum hominum qui aderant; iudicaverunt predictos iudices Mironi Guillelm et Ermengaudus Remundi, qui istum predictum alodium que vobis difinimus sive evacuamus, qui erat nostrum directum secundus ipsas nostras voces, que abuisti et nos abuimus et advenit nobis predicta omnia per nostra emtione et nostra tenedone que tenemus iniuste secundum rectum iudicium.

Et est hec omnia supra scripta in comitatu Barchinonense infra termine de castru Vitis in locum qui dicunt Nido de Livegod sive in vila de Rosso, que vocant Mirambelo. Pacificamus et difinimus sive evacuamus supra nominata omnia sicut hodie divisa est et terminata nostram partem sicut a bonis hominibus est divisa. Id sunt terminatores sive dividitores, Amaldus Laurani et Barbonel presbiter et Geriberti Remundi et Vives Mironi et Ermengaudus Iozfredi et Guillelmi Trasvert, sicut illis diviserunt et terminaverunt sic difinimus et pacificamus et evacuamus, licitum et quietum abeatis ad facere vestram voluntatem ad vestrum plenissimum proprium alodium, cum exiis et regressiis eius. Que vero predicto omnia de nostro iure in vestro tradimus dominio et potestate ad vestrum proprium alodium ut de ista ora in antea licitum et quietum abeatis sine ullum

placitum omni tempore. Quod si nos pacificatores et difinitores atque evacuatores aut aliquis homo vel femina contra hanc ista carta diffinitione venerit aut venerimus pro inrumpendum nil prosit; sed componat aut componamus in duplo cum omni sua melioracione; et in antea ista difinitione firma et stabilis permaneat modo vel omni per evum.

Facta ista definitione sive evacuatione II kalendas madii, anno XXI regni regis Philippi.

Sig+num Dalmadii presbiteris, Sig+num Lozberti, Sig+num Amada femina, Sig+num Geralli, Sig+num Bernardi, Sig+num Baio, Sig+num Guillelm, Sig+num Sesnanna, Sig+num Rossa, Sig+num Amada, nos qui ista carta difinitione sive evacuacione fecimus scribere et firmamus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Amadi Laurini. Sig+num Ermengaudi Lozfredi. Sig+num Guillelmi Trasver. Sig+num Geribertus Reimundi. Sig+num Barbonel presbiter. Sig+num Vives Mironi.

Mironus [...] litteras superpositas in linea XII et fusas in linea XIII et die et anno quo supra.

434

[1080-1081], juliol, 26

En presència del rei Sanç Ramires d'Aragó, el bisbe Ramon de Roda i el comte Cèntul I de Bigorra, els comtes Ramon V de Pallars Jussà i Artau I de Pallars Sobirà fan les paus i convenen la definició de l'un a l'altre de diversos castells, valls i monestirs, i també els danys que s'han ocasionat mútuament. Així mateix, es comprometen a no edificar castells l'un en terra de l'altre contra la seva voluntat. També es reconeixen el dret que els homes de l'altre puguin aprofitar-se dels seus emprius, tal com es feia en temps de Ramon IV de Pallars Jussà i Guillem II de Pallars Sobirà.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 17 s.d.

[B] ACA, *Liber feudorum maior*, f. 49. Còpia de finals del segle XII.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 50. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 917.

Aquest document sembla relacionat amb els cinc no datats, que creiem del 1081 i reflecteixen les negociacions entre els comtes Ramon V de Pallars Jussà i Artau I de Pallars Sobirà per posar fi al conflicte que els enfrontava. Aquest document, del 26 de juliol de 1080 o 1081, possiblement marca el punt final de la negociació i l'acord. La data del 1080 és la de l'inici del govern del comte Cèntul a Bigorra, un dels testimonis presencials de l'acord i signant del document. La del 1081 marca la fi del govern d'Artau I. El fet que signin el document el rei Sanç Ramires d'Aragó, el bisbe Ramon de Roda i el comte Cèntul de Bigorra confirmaria la idea que amb aquest acord es tanca la negociació i se signa la pau.

In Dei nomine. Hec est conveniencia et fine et perdonamento qui est factus inter Raimundo comite et Artallo comite, que dona et define Raimundo comite ad Artallo comite ipsa valle de Anauí, et ipso castro de Leort aput ipso monasterio de Sanctum Petrum de Burgal, cum suis terminis, et ipsa valle de ipso Valand, et ipso castro de Lertven cum suis terminis, et ipso castro de Archalis, et ipso castro de Pervas cum suis terminis, et ipso castro de ipsa Rocha, et ipso castro de Petrabrúna, et ipso monasterio de Sanctum Petrum de Malezas aput sua onore, et ipso castro de Revert aput suis terminis, et ipso castro de Castello extra ipso termine qui est de Berengario Miro. Et definit ad eum ipso castro de Castello Atoro et ipso castro de Castserras. Et donat ad eum ipso receto de Mirallas aput hoc que ibi abebat. Et definit ad eum totas ipsas forasfacturas que abebat ad illum factas usque ad isto die. Et convenit Raimundo comite ad Artallo comite que non faciat castros in sua encontrada de Artallo comite si non est aput sua volumptate. Et suis ominis de Artallo comite abeant adempramento in sua terra de Raimundo comite quale abebant in diebus de Reimundo Suniario et de Guillelm Suniario. Et convenit Raimundo comite quia ista conveniencia et ista fine teneat omni tempore ad Artallo et ad suos filios et ad sua posterita, quomo superius scriptum est, per directa fide, sine enganno. Convenit Raimundo comite supradicto que teneat ista fine et ista conveniencia teneat ad Artallo comite et ad suos filios. Similiter donat et definit Artallo comite a Raimundo comite ipso castro de Eril, et ipso castro de Adoz, et ipso castro de Enres, et ipso monasterio de Sancta Maria de Lavags cum sua onore, et ipso castro de Belera, et ipso castro de Toralla, et ipso castro de Claverol, et ipso castro de Tenrui, et hoc totum cum suis terminis et pertinenciis. Et definit ad eum ipso receto de ipsa Petra et ipso receto de ipso Castelet. Et definit ad eum totas ipsas forasfacturas que abebat ad illum factas usque ad isto die. Et convenit Artallo comite a Raimundo comite que non faciat castros in sua encontrada de Raimundo comite si non est aput sua volumptate, et suos omnes de Raimundo comite abeant adempramento in sua terra de Artallo comite quale abebant in diebus de Guillelm Suniario et de Raimundo Suniario. Et convenit Artallo comite quia ista conveniencia et ista fine teneat omni tempore ad Raimundo comite et ad suos filios et ad sua posterita, quomodo superius scriptum est, per directa fide, sine enganno. Iterum convenit Artallo comite que teneat ista fine et ista conveniencia a Reimundo comite et ad suos filios.

Facta conveniencia VII° kalendas agusti, in presencia et mandamento de Sancio rege et in presencia de Reimundo episcopo et de Centollo comite.

[Si]+gnum Reimundo comite, [Si]+gnum Artallo comite, qui convenienciam simul scribere iussimus et conlaudando firmavimus et firmare rogavimus.

[Si]+gnum Ficapal. [Si]+gnum Mironi Gu[e]rr[et]a. [Si]+gnum Petro Remon de Eril. [Si]+gnum Bertrandi Atoni de Montagnana.

Remundus clericus rogatus scripsit die et anno que supra.

435

[1047-1081]

El comte Ramon V de Pallars Jussà fa inventari dels greuges que té d'Artau I de Pallars Sobirà, que el van portar a trencar la treva que mantenien. Els greuges inclouen preses de castells, pillatges, setges, morts d'homes i bestiar, robatoris de bestiar, sagrers i espases, segrestos, imposició de redempcions i inducció a la traïció.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 34 s.d.

Ed. **Catalunya Romànica*, XV, pàg. 29. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 918.

Hec est scriptura rememoracionis ex rancuras quas abet Raimundus, comes Paliarensis, de Artallo de treguam Deo quod ei fregit postquam concordarunt et finirunt ad Castelione.

In primis, per treguam Deo tulit ad illum ipso castro de Segú. Et in alia vice cavalcavit ad Assoa per treguam Deo et accepit ibi predam. Et in tertia vice per treguam Domini subtus Gallinero assalli illo vicecomite et tulit ei suos equos. Et in quarta vice et multas alias cavalcà ad Tenrui et accepit ibi predas maximas vices.

Et ad Talarann iterum ille ipse et suos homines fecerunt similiter, totum in tregua Domini.

Et fregit tregua Domini ad Iozfret Maier, que tulit ei suos cavallos et I cavallario.

Et fregit tregua Domini ad Mala et ad Enesses.

Et fregit tregua Domini ad Correncui. Et fregit tregua Domini ad Adonz.

Et per tregua Domini requisivit Artallo Petro Remundo et apreendit suos cavallarios et tulit eis eorum cavallos.

Et fregit tregua Domini ad Puio Manions, que suas manus proprias occisit ibi homines.

Et ad Toralla per tregua Domini fregit ipsos sacrarios.

Et super Remon Bernardo ad Agremont, in tregua Deo, fregit sacrarios.

Et fregit tregua Domini ad Claverol. Et in alia vice ad Segun fregit tregua Domini et sacrarios.

Ad ipsa serra de Claverol fregit tregua Domini et sacrarios.

Et ad ipsa Petra multas vices fregit tregua Domini et occisit homines.

Et ad Espillos multas vices fregit tregua Domini.

Et ad Clareto fregit tregua Deo.

Et ad Anavu per multas vices fregit tregua Domini. Et in alia vice ad Remonn Bernard per tregua Domini tulit ad illum suos cavallos et spadas.

Et ad Arinnio per tregua Deo accepit uno cavallario et tulit ei suos cavallos.

Et ad illo Midiano fregit tregua Domini et sacrarios.

Et ad Olb per tregua Domini accepit homines et preda.

Et per tregua Domini requisivit Bernardo Guillelmo et tulit ei suos homines et cavallos.

Et in tregua Domini apprehendit Arnall Bernard et Remon Ademar.

Et per tregua Deo cavalcavit et Siarb et fregit sacrarios.

Et ad Saort fregit sacrarios in tregua Deo.

Et ad Monteross fregit tregua Deo ille et suos homines.

Et fregit tregua Domini ad Durri.

Et per tregua Domini et super placitum de sua fide apprehendit Remon Guillem de Ioval et Mir Guillem et Remon Odger et Isarnn Borrell.

Et per tregua Domini ad Badanui occisit homines et fregit sacrarios.

Et ad Ssars apprehendit preda per tregua Domini et multas vices.

Et per tregua Domini apprehendit ipsa spelunca de Gurb.

Et ad ipsa valle de Escoss fregit tregua Domini et sacrarios.

Et fregit tregua Domini ad Miralles.

Et fregit tregua Domini ad Solanell.

Et fregit tregua Domini ad Sancta Columba et traxit inde intus cum ipso altare homines.

Et Arberto suo, de Artallo, per tregua Domini apprehendit homines de Astell.

Et sui homines de illo Codon apprehenderunt homines per tregua Domini multas vices et multos alios malos.

Et ad Enrres fregerunt sui homines tregua Domini et sacrarios.

Et per tregua Domini apprehenderunt sui homines in Cabdella homines.

Et ad Castel Iermano fregit tregua Domini et sacrarios.

Et suos homines de Leort fregerunt tregua Domini ad homines de Anavu.

Et in illo die veneris que apprehendit Remon Guillem de Ioval, apprehendit multos alios homines.

Et per tregua Domini apprehendit Evenzinio, qui erat in pignora, et apprehendit ipso castellano qui eum tenebat.

Et de Rubion, qui erat in pignora, in tregua Domini apprehendit ipsa castellano et tulit mihi ipso castro. Et Salass similiter.

Et per tregua Domini fregit sacrarios in ipsa villa de Mencui.

Et per tregua Domini in ipsa Turre de Cabdella, qui erat mea baiulia, fregit tregua Domini.

Et ad Gramened, qui in mea baiulia erat, in tregua Domini occisit homines suas proprias manus.

Et fregit tregua Domini ille et suos ad ipsa Tella.

Et sui homines apprehenderunt uno homine de Sancta Maria de Mur in alodium dominicum de ipsa ecclesia et tulerunt ei omnia que abebat et fecit illum redimere.

Et fregit treguam Deo ad Ugo Mir, que tulit illi uno cavallo, et fecit bauzare uno homine.

Et fregit treguam Deo a Guido Ato, qui tulit illi uno mulo, et fecit bauzare uno homine.

Et fregit tregua Deo a Roger Hubert, que tulit illi duas equas, et fecit bauzare duos omnes.

Et postquam aprendit placitum ipso episcopo inter me et Artall, fregit tregua Deo de Beatriz.

Et fregit tregua Deo de predam de Aren.

Et fregit treguam Deo ad ipsa vicecomitisa, que aprehandit eam et suos cavallarios.

Et fregit treguam Deo a Remon Bernard, que aprehandit duos homines.

Et fregit Deode Castellaz, et sui homines occiserunt mihi uno homine in treguam Deo.

Et in tregua Deo aprendit ipso preposito de Sancta Maria de Lavais.

Et in treguam Domini aprehandit captivos et predam ad Liminiana. Et fregit tregua Deo ad Claverolo.

436

[1049-1081]

Relació dels danys que el comte Artau I de Pallars Sobirà va causar al comte Ramon V de Pallars Jussà, entre els quals l'incompliment de promeses, l'apropiació de llocs, la construcció de castells, l'entrada a la força a viles i batllies, l'impagament de multes o composicions, el robatori d'eres de sal i d'altres, de què Artau I no vol respondre davant la justícia.

A ACA, Cancelleria, pergs. Ramon Berenguer I, núm. 33 s.d.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 919.

In fine, prima convenit Artal ad Remon comite quod li redria regard et non hoc fecit. Et super ista fine et isto sacramento toglit Pedrabruna, frabricavit ibi castel, et comoni-l el comte Remond per nomen de sacrament che li andàs valer de Mir Mir ad Mur et ille sic fecit. Et postea le toló Artallus in ista asison, et fecit end redembre Casteglon Ator per illo adiutorio que noluit ille facere quomodo li convenit. Et franxit-li I baglia de Puimangnons et chavalca-li ad Son et franxit-li I baglia vila. Et conveng-le-nd emenda et no la li fecit. Et in alia vice franxit-li una vila d'Ordao et arbergat ibi per forcia. E tolg-li eras de sal ad sa madre del comte que abebat in sa onor. Et multas altras forfeturas que noluit ille derezar et fec-le-nd atendre a pled et non las li voluit derezar.

437

[1049-1081]

Els comtes Ramon V de Pallars Jussà i Artau I de Pallars Sobirà convenen reparar judicialment les seves querelles. Per fer-ho, acorden el lloc on ha de celebrar-se el judici, el camp de la Pesa, entre Montanyana i Espills, i la forma en què es farà: les rancures de cada part seran sotmeses a judici de barons, d'acord amb el dret. El pacte també preveu la possibilitat que els jutges de totes dues parts arribin a un acord, que llavors seria de compliment obligat, o no hi arribin, i llavors el conflicte es resoldria per batalla judicial. En garantia de compliment, Artau lliura el castell de Salàs, i Ramon, el de Talarn.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 18, s.d.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 920.

In Dei nomine. Hec est conveniencia quem faciunt Raimundo comite et Artallo comite, que se faciunt directos de ipsas querelas que abet unusquique de alio usque ad istum diem. Et convenit Raimundo comite ad Artallo comite que de ipso die in antea, de mediante die augusti usque infra XXX^a dies, quod si Artallo comite primus mandaverit ipsum placitum a Raimundo comite, faciat ad illum directum. Et si Raimundo comite primus mandaverit ipsum placitum ad Artallo comite infra ipsos XXX dies iam dictos, faciat ad illum directum Artallo. Et ipso placito sia inter Montanana et Espills ad ipso campo de ipsa Pesa. Et ipsas rancuras sint iudicatas de unaquisque parte ad iudicio de barones homines qui iudicant per directo. Et si ipsi iudices de Raimundo comite et de Artallo comite se concordant de ipso iudicio, sit facto quomodo illi mandaverint et ordinaverint per directum. Et ipsos iudices si non concordaverint de ipsos directos in unum, ipsos iudices qui potuerint dicere per sacramento et per batala quem abent dicto directo melius que fiat factum de unaqueque parte.

Et si Raimundo comite abebat hes sine ocasone ad ipso die infra alios XXX^a dies que Artallo mandaverit, sic fiat ipsum placitum. Et si Artallo comite abebat hes sine ocasone ad ipso die infra alios XXX^a dies que Raimundo mandaverit, sic fiat ipsum placitum. Et quomodo superius est scriptum, sic fiat factum de unaqueque parte. Et per hoc mitent se in pignora Artallo comite ipso castro de Salass in potestate de Guillelmo Guitardi et de Raimundo Bernardi de Sancti Petri Malezas. Et Raimundo comite mittet in pignora ipso castro de Talarn in potestate de Petro Raimundo de Eril et de Miro Guerreta. Et isti seniores tantum teneant ipsas pignoras usque ipsum directum fiat factum de unaqueque parte quomodo ipsi iudices iudicaverint et ordinaverint per directum. Et si ipso directo remanet in Artallo comite que non volet facere quomodo superius scriptum est, donet Guillelmo Guitardi et Raimundo Bernardi ad Raimundo comite potestatem de ipso castro de Salass per fide, sine enganno de Raimundo comite. Et si ipso directo remanet in Raimundo

comite que non volet facere quomodo superius scriptum est, donent Petro Raimundi et Miro Guerreta ad Artallo comite potestatem de ipso castro de Talarn per fide, sine enganno de Artallo comite.

438

[1049-1081]

Projecte d'acord parcial sobre les penyores que es donen els comtes Artau I de Pallars Sobirà i Ramon V de Pallars Jussà com a garantia del compliment del seu compromís de sotmetre les seves mútues querelles a judici. Diem «parcial» perquè en aquest document només consta el lliurament en penyora del castell de Salàs per part d'Artau I. Segons la voluntat d'Artau I, el receptor de la penyora és el rei d'Aragó, que rebria el compromís d'Artau de sotmetre's a judici i a la vegada donaria garanties a Artau, però també es preveu la possibilitat que el monarca refusi l'encàrrec. En cas que el rei l'admetés, li correspondria també escollir el lloc concret prop de Montanyana on s'ha de fer el judici.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 20 s.d.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 922.

Hec est conveniencias de pignoras que se mitant Raimundo comite et Artallo comite. Mittit Artallo comite ad Raimundo comite Salas que faciat directo ad ipso rege de Aragone, et ipso rege que faciat ad illo similiter. Et si est volumptate de ipso rege, que se estachet directos per singulos castros, et si ipso rege non voluit estarechare directo ad Artallo, siat solta ipsa pignora de Salas de parte de lo rege et faciant se directos soltamente, et in ante que sia solta ipsa pignora de Salas sic dicat Artallo per sua fide ad Raimundo comite et mittat in ominatico que faciat directo ad ipso rege de Aragone, et ipso rege que faciat directo ad Artallo. Et si ipso rege non erat ad ipso placito, abeat illo aput suos omnes de ipso rege similiter quomodo et aput illo rege, et post que ipso rege erit reversus in Aragone aut in Sobraabo aut in Ribacorza, infra XXX^a dies que Raimundo comite mandaverit ipso placito ad Artallo, sic siat. Et si Artallo mandaverit primus ipso placito, infra istos XXX diebus, sic siat ipso placito, siat ad ipso campo de ipsa Pessoa aut ad Sancto Laurencio super Montagnana et de istos duos locos ubi ipso rege voluerit. Et post que erit Salas exito de pignora de ipso rege, tantum teneat Raimundo Bernardo ipso castro de Salas usque siant factos ipsos placitos de Raimundo et de Artallo. Et si ipso rege abebat eis factos sine occasione aut Raimundo comite similiter aut Artallo comite similiter, postea, infra XXX dies que erunt passatos ipsos eis, sic siat ipso placito quomodo supra scriptum est.

439

[1051-1081]

El comte Ramon V de Pallars Jussà i el seu germà Sunyer Ramon fan inventari dels greuges rebuts de Guitard Isarn, senyor de la vall Ferrera, i els seus fills, que van alienar terres que tenien en feu d'ells, van assassinar vassalls seus, van capturar el castell de Gilareny i van treure els ulls a un dels seus fidels. A més, van acordar a la seva esquena el matrimoni de Guitard Isarn amb la germana d'Artau I, comte de Pallars Sobirà. El document conté també l'inventari dels béns i drets que segons Ramon V i Sunyer Ramon el seu pare tenia a la vall i que ells han de continuar tenint, de la qual cosa es dedueix que Guitard Isarn i els seus fills els han usurpat. Al final del document Ramon V expressa als seus fills la voluntat de recuperar la vall, i, si no ho aconsegüés, el desig que siguin ells qui ho facin, encara que per a això hagin d'aliar-se amb el comte de Pallars Sobirà i repartir-s'hi l'honor a mitges.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 36 s.d.
Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 923.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Ego Ramon Ramon et Sugner Ramon habemus querimonias de ipsos seniores de Bal Ferraria, de Gitard Isarn et de filiiis suis. In primis, de ipso bago de Ruunui que dedit pater noster et nos a Gitard Isarn, in tale conventum que habeat de ipsa kesta III metros de vino et XX sestarios et retinemus ad nos IIII^{or} metros et XX sestarios. Et donamus ad illum placitos minoris et retinemus ad nos ipsos maioris, hec est, omicidium et adulterium et incendium. Et donabimus ad illum tres albergos et tres moltones et retinemus ad nos quatuor moltones. Et retinemus ad nos ipsas pernas cum ipsos bannos et ipsos plivios de ipsos franchos homines et tota opera et potestatem de ipso kastello de Olone per fidem, sine inganno. Et habemus clamorem de Gitard Isarn et de suos fratres de ipsa vila de Rrivo Matricce et ipsa valle, tota ab integrum, que tenebant ad fevo per patrem nostrum et per nos, que dederunt ad Arnal Dacho per sororem suam. Et habemus clamorem de Gitard Isarn de fratres suos que occiderunt Mir Ramon et Dalmaz Ramon. Et habemus clamorem de ipso kastello de Gilaren que tollerunt ad nos et ad nostrum hominem nomine Gerardum et apprehenderunt illum et traxerunt oculos suos.

Sciatis quomodo es de Gilaren et de tota Valle Ferraria. Gilaren unquam non fuit divisus, de ipsos comites tenebat per fevo per ipsos fratres, ambos comites, Mir Ramon cum filio suo Gerardo. Et ipsa val Ferraria sutirana, Tirvia fuit de patrem nostrum et est nostra. Et in ipsas vilas de Gilaren medietatem de ipsas pernas et ippos placitos maiores et reccetos de ipsos totos capudmansos. Et Burg et Ferrera et Baien tenuit Isarnus viciscomis et filii sui ad fevo per patrem nostrum et per

nos. Et ipsa valle de Rivo Matricce per fevo. Et ipsa val Feraria subirana fuit de ipsos comites ad proprium alaudium et tenebat Dalmaz Ramon per fevo de ipsos comites, de ipsa Moxella ad amonte. Et habebant ipsi comites ipsas pernas, totas ab integrum, et ipsos placitos maiores et ipsos bannos, totus ab integrum. Et abemus clamorem de Gitard Isarn que post mortem de Dalmaz Ramon et de Tedbal Isarn acaptavit valle Ferraria subirana per fevo per patrem nostrum et per nos, quomodo Dalmaz tenuit et recognoscit Gilaren per nos et fuit homo noster. Et hoc factum aprehendit mulierem, sororem de Artallo comite, et mentivit ad nos de nostra onore. Et post obitum suum de Gitard Isarn filii sui fecerunt similiter. Ego Reimundus comes dico ad vos filii mei Petrus et Arnallus et Bernardus, in presencia domno Sugnario, fratre meo, et Bertranno At de Montanignana et Petro Raholfo de Arenio et de Arnallo, iudice de Toraila, si ego vivo faciam et si de me minus venit, requirite ista honorem. Si vos nonpotestis facere, facite conveniencia cum Artallo comite per medietatem. Et clamate ipsos kastellos qui sunt facti in val Ferera totos a mea forcca.

Hoc quod superius scriptum est, ego Reimundus comes et Suniarius, frater meus, vidimus de oculis nostris. Visores et auditores supranominatos quod superius scripti sunt.

440

1082, gener, 18

Guillem Bofill i la seva esposa, Ermessenda, fan escriptura de definició i seguretat a Guillem Bellit d'uns alous, amb terres i vinyes, pels quals s'enfrontaven. Guillem Bellit va comprar els alous a Ollovara, esposa de Pere Ermemir i mare d'Ermessenda. El conflicte es resol per la mediació d'uns homes pacíficadors, que aconsegueixen posar fi completament a les querelles i disputes.

A ACB, perg. 1-1-2238.

B ACB, LA, II, f. 117d-118a, doc. 4.

Ed. *BAUCELLS, Diplomatar, doc. 1394.

In Christi nomine. Hec est scriptura definicionis hac securitatis, per quam ego Guilielmus Bonefilii et uxor mea Ermesindis facimus tibi Guilielmo Belliti definicionem et securitatem. Verum est satis et multis cognitum quia ego supra dictus Guilielmus et uxor mea prenominata diu habuimus tecum altercationem ex alodiis, scilicet, terris et vineis hac domibus, quod preclamabatur tibi iam dicto Guilielmo multotiens in iuditio. Unde advenerunt inter nos pacifici viri deducentes nos ad finem, ut iurgia et lites inter nos omnino sopirentur. Nos vero, iam dictus

Guilielmus et uxor mea Ermesindis iam dicta, ab odierno die et deinceps per hanc scripturam definicionis hac securitatis definimus omnes voces et directos, quos et quas proclamabamus in alodiis, tam terris quam vineis et domibus, que tu iam dictus Guilielmus emisti ex Ollovara femina, uxor que fuit Petri Ermemiri, que est mater mea de me iam dicta Ermesindi, ut securus et quietus tu, iam dictus Guilielmus, ab hac proclamacione abearis et inconvulsibiliter tuo iuri retineas omne per evum. Et si quis nostram hanc definicionem et securitatem, quam non choacti sed sponte vobis facimus et libenter firmamus, in toto aut in aliquo infringere temptaverit, in duplo vobis componat. Et insuper hanc definicione firma perenniter permaneat.

Que est acta XV kalendas febroarii, anno XXII franchorum regis Philippi.

S+ Guilielmi Benefilii, S+ Ermesindis, nos qui sereno vultu hac animo hanc definicionem scribere iussimus et propriis manibus firmamus et alios testes firmare eam rogavimus.

S+ Ermengaudus Guilielmi. S+ Petroni de Castela. S+ Ermengaudus Petri. S+ Bernardus Seniofredus. S+ Reimundus Seniofredus. S+ Remundus Berard. S+ Ermesindis femina. Guilielmus Guifredi SS. Bernardus Guilelmi SS. Ego Bermundus iudex hec confirmo SS.

S+ Iohannis presbiteri, qui hoc scripsit et subscripsit die et anno quo supra.

441

1082, març, 12

Després de reconèixer, com estableix la Lex Visigothorum (V.I.1), la irrevocabilitat dels béns donats a l'Església, el comte Ramon Berenguer II de Barcelona confessa que es va apoderar injustament d'un alou dels termes de les parròquies de Sant Hipòlit i Santa Cecília de Voltregà, al comtat d'Osona, que el difunt Arnau Ramon va deixar en testament a la canònica de Sant Pere de Vic. Així, restitueix l'alou a la canònica.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 37, *Liber dotationum antiquarum*, f. 127. Còpia feta vers 1217.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1451.

Acclesiasticarum auctoritas legum confirmat ut quecumque res sanctis Dei ecclesiis per principum seu quorumlibet fidelium donaciones votive ac potencialiter collate reperiuntur, ut in earum iure eternaliter maneant. Igitur in Dei omnipotentis nomine. Ego Reimundus Berengarii, Dei gratia Barchinonensis comes, ad noticiam cunctorum tam presencium quam futurorum hominum deducere volo quia Arnallus Reimundi, quem Super Porta civitatis Gerunde

vocabant, dum ad extrema vite veniens, Gerundensem Berengarium domnum episcopum ante se venire ad dandam confessionem suorum criminum fecit et illo presente et audiente ac clericis et laicis cum eo presentibus testatus est, ut si in ipsa mare in qua egrediebatur moreretur, sicuti et fecit, omnem suum alodium quod habebat in comitatu Ausone, intra terminum parrochie Sancti Ypoliti et Sancte Cecilie, solide et libere Sancto Petro sedis Vici, videlicet ipsius canonice, remansisset et proprialiter haberet. Eo autem mortuo propinqui ac heredes eius contradicentes ita non esse, iamdictus episcopus domnus Berengarius cernentibus plurimis clericis ac laicis suo testimonio ac sacramento ita verum esse confirmavit, sicut predictus auctor Arnallus testatus est sicut instituta canonum decernunt. Ac autem auctoritate iamdictum alodium in iure et potestate iamdicti Sancti Petri et eiusdem canonice venit et habuit et tenuit. Ego autem supradictus Raimundus Berengarii, comes, violenter absque iusticia a potestate iamdicte ecclesie et canonice abstuli et Petro Amati tenendum concessi, acclamante autem domno Berengario, Ausonensis episcopo, ac omni suo clero ut iamdictum alodium quod iniuste a potestate ecclesie eiusdem canonice abstuleram eidem ecclesie ac canonice prefate restaurarem ac reintegrarem. Ego vero Dei timore sanctique Petri correptus sciens me iniuste fecisse, omnem supradictum alodium ab hodierno die et deinceps in potestatem Sancti Petri, videlicet eiusdemque canonice, potencialiter reddo et restituo eternaliter ad habendum et possidendum. Et si ego prelibatus comes aut successores mei aut aliquis hominum a potestate iamdicte ecclesie ac canonice totum aut aliquid auferre temptaverit in quadruplum ei restituat, insuper autem anathematis vinculo subiaceat.

Actum est hoc IIII idus marcii, anno XXII Franchorum regis Philippi.

Reimundus comes +. Iohannes sacerdos SSS. Reimundus Fulcho levita SSS. Berengarius comes +.

Scripsit et hoc posuit signum SSS qui dictus Ysarnus, cum litteris suprapositis in VIII linea, ubi dicit «et Sancte Cecilie».

442

1082, juny, 14

Definició i evacuació que després de molt de temps en conflicte Ramon Pere fa a Guillem Bellit d'un alou, amb terres, vinyes i cases, que va ser del seu pare, Pere Ermemir, i que Guillem posseeix per compra. Ramon Pere, amb els seus germans i cunyats, va dur la causa als tribunals comtals, primer al del comte Ramon Berenguer I i després al de Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, sense aconseguir una sentència favorable. Molest perquè la justícia pública no atenia la seva reclamació, va devastar i

cremar l'alou i en va tallar els ceps, fins que, cansat de plets, s'avé a aquest pacte, pel qual pacífica, defineix i evacua a favor de Guillem Bellit els drets sobre l'alou i a canvi rep d'ell 125 sous.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 111, doc. 331.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1404.

Hac notitia istius scripture fiat omnibus utriusque sexus hominibus cognitum et manifestum qualiter ego Raimundus Petri eram querelator de omni alodio, scilicet terris et vineis atque domibus, et universis eorum pertinentiis sive adiacentiis, que fuerunt patris mei, nomine Petri Ermemiri, et modo tenet atque habet predicta omnia Guilelmus Belliti per suam emptionem, quam inde iuste et legaliter fecit. Ego predictus Petrus, qui eram de hoc querelans cum aliis meis fratribus sive cognatis, veni ad placitum cum predicto Guilelmo Belliti de predictis rebus in presencia domni Reimundi Berengarii comitis, qui iam discessit ab hoc seculo, et suorum nobilium virorum, videlicet Udalardi vicecomitis et Bernardi Iohannis sacriste et Umberti Gauzberti et Guilelmi Raimundi, Ausonensis sacriste, et aliorum multorum virorum, quorum nomina longum est retexere. Predictum vero placitum fuit ab utraque parte auditum et diiudicatum, et non potui consequi in omnibus rebus predictis nullam rem per ullam nostram vocem vel scripturam, de qua ipse Guilelmus predictus debuisset mihi stare ad ullum responsum. Item vero ego Petrus, nesciens meum directum neque cognoscens cum meis predictis sociis, iniunxi sive congregavi alium placitum in presentia atque audientia nostrorum comitum, scilicet Reimundi Berengarii et fratris eius Berengarii. Et fuit ab utraque parte auditum et legaliter a nobilissimis eorum viris diiudicatum, et eodem modo accidit mihi et illis iam dictum iudicium, sicut prius fecerat. Insuper quoque ego, transgrediens predicta iudicia, feci cum illis iniuste plurima mala iam dicto Guilelmo in predictis alodiis, quia incidimus ipsas vineas et vastavimus alia alodia sive arsimus, et non fuimus ausi ullomodo tendere ad placitum cum predicto Guilelmo per nostrum indirectum quod inde habebamus.

Propter hoc vero ego, qui non eram adiutus ulla recta voces vel ratione, per quam ipse Guilelmus debuisset nobis respondere mihi vel illis, fui iam fatigatus de tantis placitis et per predicta mala a nobis iniuste facta sine ullo directa, sicut iam ab illis est definitum integritate sive pacificatum, definitio et evacuatio sive pacifico firmiter predicto Guilelmo omnia mea directa cunctasque meas voces, quas modo habeo vel unquam ullo in tempore habere debeo quocumque modo, in omni alodio quod fuit predicti patris nostri et modo tenet sive habet Guilelmus Belliti. Ita sicuti humano hore melius potest dici vel nominari, sic definitio ei et evacuatio sive pacifico predicta omnia. Propter hoc vero recepi de illo centum XXV solidos denariorum monete

Barchinonensis ad numerum. Et est manifestum. Hanc quoque scripturam istius mee definitionis delibere et evacuationis sive pacificationis si ego predictus Petrus vel ullus utriusque sexus homo disrumpere sive infringere voluero sive voluerit, componam sive componant tibi predicto Guilelmo predicta omnia in triplum cum omni earum melioratione. Et postmodum hoc maneat semper firmum omne per evum.

Actum est hoc XVIII kalendas iulii, anno XXII regni regis Filippi.

S+num Raimundi Petri, qui hoc totum quod superius insertum est, auctorizavi et diffinivi atque evacuavi et firmavi et testibus firmari rogavi.

S+num Benedicti. S+num Petri de Castela. S+num Compagni Raimundi. S+ Iohannis presbiteri.

443

1082, agost, 25

El comte Hug II d'Empúries dona al monestir de Santa Maria de Roses i el seu abat Deusdat l'alberga, de què ell i els seus pares gaudien injustament; també dona al monestir i els habitants del lloc la fortificació defensiva de Latrono, arran de mar, perquè hi exerceixin el dret de pesca i hi facin la guàrdia nocturna un o dos cops la setmana, i al monestir, els drets que es disputen sobre el molí de Rustià i les terres de Ramon Arximbau i Gausfred. A més, promet fer justícia a les altres querelles que l'abat li planteja.

[A] Original no localitzat.

B ADG, Cartoral Santa Maria de Roses, f. 1d-2a.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 291. *MARQUÈS, *El cartoral de Roses*, doc. 4.

Famulorum meritis iuste compellimur debita lucra compensare mercedis, quanto magis divinis cultibus et terrena debemus impendere, et impensa legum soliditate servare. Quapropter in Dei nomine ego Ugo, gratia Dei comiti, libenti animo et spontanea mea voluntate per remedium anime mee et parentum meorum dono Domino Deo et Sancta Maria cenobii Rodis et tibi Deusdedit abbati, et monacis sub tua proteccionem degentibus, ipsam meam stacionem et usaticum quod ego facio et parentibus meis fecerunt iniuste infra portas predicti monasterii, sub tali modo et tenore ut liberum fiat predictae Sancte Marie et dominicum et iam dictis monacis, et mihi non sit ullo modo licitum staticum facere vel ullo modo habitare, nec aliquis de successoribus meis. Iterum dono Domino Deo et predicto cenobio et habitatoribus loci illius ipsam mea deffensa quam dicunt de Latrono iuxta mare omni tempore, ut Cainovo et piscator Dominicus et alii homines cum eodem Karono piscari sibi faciant piscacionem et iam dictam deffensam

ad festivitatem Sancti Michaelis usque in Quinquagesimam per unamquemque ebdomadam unam noctem, et a Quinquagesima usque in diem Sanctum Pasce per unamquemque ebdomadam duabus noctibus, sine parte quod exinde comes non inquirat nec habeat.

Et a predicto cenobio et Deodedit abbati convenit ut per directam fidem tantum me tenentis de molendino de Rustiano et de ipsos placitos qui exindetibi exierint et de ipsa terra quod Raimundus Archimballi tenet et de ipsa de Rustiano quod Gaufredus tibi auffert sine nullo lucro peccunie mihi a te exigendi. De aliis vero querimonis unde tu predictus abbas mihi querelam intuleris iusticiam tibi omnino in omnibus facere promitto atque convenio ut inde nullam partem iusticie non accipiam. Predicta vero omnia sic modo dono et promitto Domino Deo et iam dicto cenobio et tibi Deusdedit abbati simili modo dono et confirmo cunctis successoribus tuis et monachis ibi Deo famulantibus, tam presencium quam futurorum. Si quis hanc scripturam donacionis vel mercedem largicionis intrumpere temptavero aut rem temptavero nil proficiat aut proficiam, sed predicta omnia in duplo componat aut componam et insuper ira Dei incurrat et cum Datan et Abiron participacionem habeat, et cum Iuda Scarioth in infernum demergatur. Et ut hec donacio in omnibus obtineat firmitatem, ego predictus comes signo puncti manu mea confirmo et testibus firmare iubeo.

Acta est autem hec donacionis VIII kalendas septembris anno XXIII Filipi regis regni.

Sig+num Ugo comes. Sig+num Raimundus Azemar. Sig+num Raimundus Viars. Sig+num Achardi Gausperti. Sig+num Azemar Raimun. Sig+num Remundi iudicis, Bonifilii prolis. Signum Bernardi Richardi.

Bernardus levita et monachus qui hanc scripturam donacionis scripsi sub SSS. die et anno quo supra.

444

1083, gener, 7

Davant Ricard de Milhau, cardenal de Roma i abat de Sant Víctor de Marsella, Udalard I, vescomte de Besalú, la seva esposa, Ermessenda, i el seu fill Pere Udalard renunciem a favor del monestir de Sant Joan de les Abadesses als drets sobre les esglésies de Sant Julià de Vallfogona i Sant Pere de Montgrony, que retenien injustament.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 1.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2201. *FERRER, *Diplomatari*, doc. 36. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 183.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Udalardus, gratia Dei vicecomes, et Ermessendis vicecomitissa, uxor mea, et filius noster Petrus Udalardi volumus manifestum fieri omnibus hominibus ad quorum noticiam hec scripta pervenerint quia ob adipiscendam peccatorum nostrorum veniam, nullius compulsi terrore, sed sponte et voluntarie, dimittimus et relinquimus Domino Deo et Sancto Iohanni Rivipollentis cenobii, in potestate domni Ricardo, sancte Romane ecclesie cardinalis et Massilensis monasterii patris, et in potestate domni Bernardi, Sancte Rivipollentis Marie abbatis, atque in potestate monachorum presencium scilicet et futurorum in prenominato cenobio Sancti Iohannis Deo iugiter servientium, illas duas ecclesias, unam vicelicet de Sancto Iuliano de Valle Facunda, cum suis decimis et primiciis et omnibus ad se pertinentibus, et alteram Sancti Petri de Mogron, cum universis que ad se pertinent, quas nos iniuste hucusque retinimus. Et ideo, recognoscentes nos iniuste et male adquisisse easdem ecclesias, de talibus qui nec nobis dare potuerunt nec ipsi iuste et secundum Deum possederunt dum tenerent sicut supra insertum est reddimus Domino Deo et Sancto Iohanni predicto omnia hec in potestate supra iam nominatorum, ita ut neque nos neque aliquis homo vel femina de nostra posteritate vel successione neque aliqua unquam persona per nos neque per nostrum donum neque per nostram ullam vocem vel occasionem habeat ullam licentiam in eisdem ecclesiis neque in his que ad easdem ecclesias pertinet aliquid possidendi, habendi vel tenendi aliquo modo, aliqua ratione, a modo et deinceps. Et ut hec scriptura guirpicionis firma et stabilis permaneat omni tempore, manibus nostris propriis firmamus et roboramus et hos qui vident vel audiunt firmari rogamus. Insuper etiam domnum comitem seniore nostrum obnixè rogamus ut ipse manu sua roboret et confirmet et in defensione et baiulia sua taliter habeat ut, si aliquis unquam perversus, quod absit, contra hanc firmitatem venire in aliquo temptaverit, ipse quasi bonus miles Domini male presumentis temerarios ausus frangat et solide et libere, tranquille et paccate Sancto Iohanni et monachis suis in loco permanentibus tenere et possidere faciat, ut fructum bone mercedis sibi adquirat.

Quod factum est VII idus ianuarii, anno Incarnationis Christi millesimo LXXX° III, inditione VII^a, regni Philippi regis XXIII.

Sig+num Udalardi vicecomitis, Sig+num Ermesendis vicecomitisse, Sig+num Petri Udalardi, filii nostri, qui hanc scripturam scribere mandavimus et manibus nostris firmavimus et testes firmari rogavimus.

Sig+num Wilelmi Olibe. Sig+num Wilelmi Blicherii. Sig+num Bernardi Mironis. Sig+num Raimundi Mironis. Sig+num Stephani. Berengarius, gratia Dei Ausonensis episcopus +.

Bernardus archidiachonus (*Senyal*). Bernardus, comes Bisuldun+ensis.

Fulcho, monachus et sacerdos, qui hoc scripsi sub die et anno quo supra (*Senyal*).

445

1073-1083, abril, 27

Sicarda de Cabrera, vídua d'Alemanys I de Cervelló, evacua a la canònica de Barcelona i el monestir de Sant Cugat del Vallès un alou de la parròquia de Sant Andreu de Palomar, al territori de Barcelona, que Eliarda de Gelida, mare d'Alemanys I i senyora de Cervelló, va deixar en testament a aquestes institucions però que el seu fill va retenir injustament fins que el va deixar en testament a Sicarda. Reconeixent la injustícia comesa, Siscarda evacua l'alou a la canònica i el monestir.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 927, f. 305v-306r. Còpia, amb data de 1073.

C ACB, LA, II, f. 53c-53d, doc. 142. Còpia, amb data de 1083.

Ed. RIUS, *Cartulario*, doc. 677. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1422.

Notum sit omnibus hominibus, tam presentibus quam et futuris, qualiter Elliardis femina, filia condam Bonifilii de Gelida, dimisit in suo testamento alodium suum proprium, quod habebat in territorio Barchinonensi, in parrochia Sancti Andree, Domino Deo et Canonice Sancte Crucis Sancteque Eulalie et Sancte Cucuphatis cenobio. Postea vero filius eius Alamannus abstulit supra dictum alodium iniuste, et retinuit eum quamdiu iuxit, et dimisit eum sue uxori Sicardi similiter iniuste. Idcirco ego iam dicta Sicardis, recognoscens hanc iniusticiam, bono animo promptate voluntate, dono et dimitto atque evacuo omne supra dictum alodium Domino Deo et predictae Canonice Sancte Crucis et iam dicto cenobio Sanctis Cucuphatis omnes meas voces, quas usque nunc iniuste retinui, propter Deum et remedium anime condam femine, prenominata Elliardis, et Alamanni, viri mei iam dicti, qui hoc iniuste abstulit, ut omnipotens Deus dimittat illis peccatum suum et mihi donet indulgentiam et remissionem peccatorum meorum. Habet namque predictum alodium affrontationes de parte orientis in flumine Bisocii et in colle Fenestreles, de meridie in littore maris, de occiduo in colle vocitato Inforcads, de circio in iugis moncium. Quantum isti termini ambiunt, sic dono, dimitto atque evacuo, sicut superius insertum est, Domino Deo et Cannonice Sancte Crucis Sancteque Eulalie et Sancte Cucuphatis cenobio, ut deinceps nec ego neque aliquis homo utriusque generis hanc donationem vel evacuationem requirere audeat, sed semper inconvulsa et stabilis permaneat modo et omni tempore. Si quis autem, quod absit, hoc disrumpere temptaverit, iram Dei omnipotentis incurrat et excommunicatus in perpetuum maneat et postmodum supra dicta omnia in duplo componat.

Facta carta donationis vel evacuationis V kalendas mai, anno XXIII regni Philippi regis.

Sig+num Sicardis, qui hanc donationem scribere feci, firmavi et testibus firmare rogavi.

Sig+num Petri Amelii. Sig+num Gerberti Bonucii. Sig+num Bernardi Raimundi. Sig+num Umberto. S+ Mironis sacerdotis. S+ Miro presbiter. Bernadus sacer SSS. Umbertus episcopus +.¹

Remundus, levita vel monachus, qui cartam donationis vel evacuationis scripsit sub die et notato tempore.

SSSS Acelatus sacer.

446

1083, maig, 15

Guillem Umbert de ses Agudes i la seva esposa, Guillema, prometen a l'abat i els monjos de Sant Cugat del Vallès que no faran actes violents ni prendran res a l'alou que el monestir té a les parròquies de Santa Maria i Sant Esteve de Palautordera, Sant Vicenç de Gualba, Tapioles, Sant Andreu de Vallegorquina, Sant Martí de Pertegàs i Sant Esteve d'Olzinelles.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, f. 329r, núm. 976. Còpia del segle XIII.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 710.

Diffinició atque convencio Guillelmi Umberti

In Christi nomine. Ego Guillelmus Umberti et uxor mea Guillelma donamus et evacuamus et definimus et convenimus Domino Deo et Sancti Cucuphatis martiris cenobio Vallensi et abbati et monachis eiusdem loci, ut ab hac ora et deinceps non tollamus nos neque homines nostri neque nulla fortia faciamus in alaudio quod predictum cenobium habet in parrochias Sancte Marie et Sancti Stephani de Palacio et in parrochia Sancti Vincentii de Agualba et in parrochia de Tapioles et in parrochia Sancte Andree de Vallegorquina et in parrochia Sancti Martini de Pertegatio vel in parrochia Sancti Stefani de Vallellefredi. Et si nos, aut ullus de nostris, aliquid tollerit aud forcaverit in predicto alaudio, infra triginta dies quod predictus abbas aut monachi eius nobis querelaverint predicta tollta vel forcia nos redigamus eis hoc quod ibi tollerint aut forcaverint nos aut homines nostros, sine illorum engan.

Actum est hoc idus mai, anno XXIII° regni Philipi regis.

1. La còpia del cartulari de Sant Cugat incorpora una versió diferent de la signatura del bisbe Umbert: *Umberto episcopus, qui hanc donationem vel evacuationem subribens confirmo, et excomunicans si quis contrarius huius rei existere velit anathematizo et cum Iuda traditore in perpetuum dampno.*

Guillelmus SS (*Senyal*), S+m Guillelma femina, qui hoc fieri iussimus et firmamus et testibus firmare rogamos.

S+m Renardus Guillelmi, S+m Guadalli Guilaberti, S+m Mironi Guillelmi, S+m Sicardis femina, mater predicti Guillelmi Umberti, S+m Guillelmus Ug, S+m Raimundus Umberti archilevita, S+m Ermengaudi Reimundi iudicus, S+m Umberti, S+m Reemballi, S+m Umberti, S+m Guillelmi Umberti, nos qui hec suprascripta laudamus, firmamus.

Bernardus sacerdos scripsi cum litteras superpositas in linea VIII et sub SS in prefato anno die.

447

1083, juny, 9

Després de la intervenció d'un grup d'homes honestos que donen el seu consell, es resol la disputa entre els germans Pere Arnau i Ponç Arnau per un alou que va ser del seu pare. Ponç defineix l'alou al seu germà a canvi de la meitat d'una peça de terra a Montedel.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 73, doc. 208. Còpia.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1423.

Aquest document està relacionat amb el 411, datat el 2 d'abril de 1077.

Satis est manifestum qualiter contentio fuit inter Petrus Arnalli et Poncius Arnalli, utriusque fratres, de ipso alodio quod pater illorum dedit sive concessit ad prenomiatum Petrum, et ut ipse Poncius definivit sive evacuavit et fratribus sive sororibus suis ad iam dictum Petrum. Contra eorum contenciones venit Gerbertus Ysarni et Gerbertus Primi et Guilelmus Gitardi et Petrus Gueriberti et Remundus Guillelmi et Berengarii Reimundi Betulone, et alii onesti viri qui ibi adfuerunt, et dederunt consilium et rogaverunt iam dictum Petrum ut dedisset ad Poncium, fratrem suum, medietatem unam petiam terre, qui est ad ipsum Montedel, ita ut tenuisset omnibus diebus vite sue, et diffinisset sive evacuasset prenomiatum Poncium ad iam dictum Petrum aliam vicem omnem alodium qui fuit patri et matri sue, sicut resonat in ipsa scriptura diffinicionis sive evacuationis quam ipse Poncius fecit et firmavit ad iam dictum Petrum. Quod ipse Petrus acquievit consilium eorum et fecit sicut illi rogaverunt. Et iam dictus Poncius, videntibus et audientibus prenomiatibus omnibus, definivit sive evacuavit ad iam dictum Petrum aliam vicem omnem alodium qui fuit patri et matri sue, sicut resonat in ipsa scriptura difinitionis sive evacuationis, quam iam dictus Poncius fecit et firmavit ad prenomiatum Petrum.

Quod factum est V idus iunii, in anno XXIII regni Philippi regis.

448

1083, agost, 14

Guillem Ermengol evacua a Sant Serni de Tavèrnoles un mas de Das, a la Cerdanya, que l'abat Ramon li reclamava i ell retenia injustament. Guillem Ermengol fa l'evacuació amb la condició de continuar posseint el mas de per vida i lliurar cada any al monestir la tasca i un cens de mig modi de forment, quatre formatges, cent ous i cent truites. A més, per esmenar la falta comesa, lliura un alou al monestir.

[A] Original no localitzat.

B ACU, Cartulari de Tavèrnoles, doc. 115, f. 61v-62r. Còpia del segle XII.

C BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IX, f. 109. Còpia del segle XVIII.

D AMM, Papers Plandolit, Còpia del Cartulari de Tavèrnoles, p. 187. Còpia del segle XIX.

Ed. *SOLER, «El cartulario», doc. 42.

Hec est exvacuatio quod facio ego Guillelmus prolis Ermengaudi condam. Certum quidem manifestum est qualiter ego prelibatus Guillelmus tenui alodium Sancti Saturnini, videlicet manso I qui est in Adaz, et querelavit eum michi Reimundus abbas cum monachis Sancti Saturnini, ego vero non potui abere nullas voces unde defendere potuissem ut iuste retinerem ipsum alodium. Idcirco ego predictos Guillelmus exvacuacio me ex omnia et ex omnibus, quiquid ad ipso manso pertinet in potestate Sancte Saturnini et abbate predicto et monachis eius. In tali videlicet racione ut teneam predicto alodio ego Guillelmus in vita mea et donem ad domum Sancte Saturnini ipsa tascha per unumquemque annum, ad monachis Sancti Saturnini per unumquemque annum recepcionem unam, videlicet semodium I de formen ad mesuram Cerdanie et caseos IIII optimos et centum ovas et truitas C. Et insuper pro eo quod me recognosco iniuste tenuise ipsum alodium dono ad iam dictum cenobium ipsum alodium qui fuit de Ab condam cum suis omnibus pertinentiis ab integrum ut Deus omnipotens non recuperet michi in peccatum. Post obitum vero meum supra dicta omnia remaneat Sancto Saturnino absque ulla resservacione ut nullus extirpe mea nec uxor, filius nec filia nec ullus successor meus nec ulla mea persona inquietare nec inquirere presumat. Quod si quis hec mea exvacuacione sive largicione inquietare presumpserit in primis iram omnipotentis Dei incurrat et a liminibus Sancte Dei Ecclesie extraneus fiat, et insuper quoactus secundum decreta cannonum ut sacrilegus iudicetur et supra dicte ecclesie in quadruplum non moretur exsolvere quod tulerit. Et in antea hec scriptura exvacuacionis seu largicionis firma permaneat.

Actum est hoc XVIII kalendas septembris, anno XXIII regnante rege Philippo.

Sig+num Gillelmus qui hanc exvacuacionem et largicionem feci et manu propria firmavi et testibus firmare rogavi.

Sig+num Ugo Bernardi. Sig+num Guillelmo Bernardi, Sig+num Isarno Guifredi. Sig+num Reimundo Guifredi de Puio Cuculos. Sig+num Guifredus princeps quoquine monachorum. Sig+num Gauzberto Rodballi. Sig+num Arnallo Bernardi capillacero rara. Sig+num Guitardo de Petra Alba. Sig+num Bonus Homo. Sig+num Ato Moxo.

Iohannes, sacer qui et monachus, qui hanc scripturam exvacuacionis et largicionis rogatus scripsi et literam unam in nono regulo rasi et subscripsit die et anno quo supra.

449

1084, març, 28. Girona

Ponç Adalbert de Castelló defineix, dona i evacua a Berenguer, bisbe de Girona, i els canonges de la seu la capellania de Santa Maria de Castelló d'Empúries, que retenia injustament. A canvi, el bisbe, amb el consentiment dels canonges, dona a Ponç el feu de la capellania, que va ser del seu pare, Adalbert Gausbert, amb els feus de terra que tenen els cavallers de Castelló d'Empúries. Exceptua de la donació, però, el delme del pa, el vi, la carn, el lli, la llana i el cànem, la deixa dels difunts, la donació i el servei dels homes dels clergues de la capellania i el cementiri, entre altres coses que són del domini de la canònica de la seu. A la mort de Ponç tot ha de revertir al domini i la potestat de la canònica.

A ACG, Pergamins segles IX-XII, carp. 3, doc. 94.

Ed. MARQUÈS, «Documentos», ap. 16. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 389.

Notum sit omnibus hominibus futuris et presentibus, quoniam ego Poncius Adalberti de Castilione diffinio sive dimitto atque evacuo in potestatem domini Berengarii, Gerundensis episcopi, et canonicorum eiusdem loci ipsam capellaniam Sancte Mariæ de Castilione, cum omnibus quæ ad eandem capellaniam pertinent, quam recognosco me actenus iniuste tenuisse, ita ut neque ego neque ullus homo valeat per meam successionem unquam amplius eam repetere aut in ea aliquid inquirere aut habere, sed ex hinc soli[de] et libere sit in dominio Gerundensis Canonice Sanctæ Mariæ, cuius iuris eam constat esse. Unde ego prelibatus Berengarius Dei gratia Gerundensis episcopus, asensu canonicorum eiusdem sedis, dono tibi prefate Ponci ipsum fevum quem Adalbertus Gaucherti pater tuus ten[uit] de eadem capellania, cum ipsis aliis fevis quos ipsi caballarii de Castilione tenent de terra eiusdem capellanice, preter decimum panis et vini ac totius carnis et lini ac lane et cannabi et preter ipsam laxationem defunctorum et preter donationem et servicium atque hominum clericorum eiusdem æcclesie Sanctæ Mariæ et preter

ipsum cimiterium et preter cetera quæ debent esse domini nostræ canonice. Quæ omnia superius scripta retinemus in dominium Canonice Sanctæ Gerundensis æcclesiæ, exceptis predictis fevis quos hoc tenore tibi prebemus predictæ Ponci ut dum vivis teneas et possideas illos in servitio canonice Sanctæ Mariæ et nostro et post obitum tuum solide et libere revertantur in dominium et potestatem canonice Sanctæ Mariæ, ita ut nemo propinquorum tuorum post mortem tuam valeat illos repetere per tuam vocem aut successionem vel etiam dimissionem, sed sine omni retentu sint canonice predictæ. Et si aliquis illorum ca[bal]ariorum qui modo tenent de eodem fevo mortuus fuerit in vita tua non dones eundem fevum alicui filiorum suorum aut a[li]quorum vel etiam alicui viro, sed teneas eum in dominio ita ut nullus per donum tuum valeat eum habere.

Quæ omnia superius scripta ego prefatus Pontius convenio me attendere et tenere absque omni enganno et ero adiutor ipse canonice in Castilione et in ceteris locis ubi potuero esse.

Acta sunt hæc V kalendas aprilis, scilicet die cene Domini, intus in claustro Gerundensi, in presentia Gerundensis cleri inferius prenotati et Bernardi de Fongliariis et aliorum multorum tunc temporis presentium, anno XXIII regnante rege Philip[po].

Sig+num Poncii Adalberti, qui hanc diffinitionem atque evacuationem fieri iussi, manu propria signo puncti firmavi et firmari rogavi.

+ Berengarius Dei gratia Gerundensis episcopus +. +Bernardus, presbiter et prior, +. Barnardus Ioannis, clericus et sacrista. + Poncius levita +. Raimundus archilevita. + Bernardus caput scole.

SSS Berengarius levita, qui hanc diffinitionem ac evacuationem rogatus scripsi die et anno quo supra.

450

1084, juny, 17

Els esposos Gilabert i Adelaida donen a Santa Maria de la Seu d'Urgell i la seva canònica l'alou que tenen al castell de Rocatallada en reparació de l'homicidi que el marit va cometre. Se'n reserven, però, la possessió de per vida amb l'obligació de donar cada any dues lliures de cera a Santa Maria i la canònica. Després que morin, l'alou el tindran els seus fills, que n'hauran de lliurar a la canònica el quart dels fruits, tret que la canònica posi la meitat de la sembradura, en el qual cas li hauran de lliurar la meitat de la collita.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 36v, doc. 69. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 998.

In nomine eterni Dei et Salvatoris Nostri Ihesu Christi. Ego Guilabertus una cum coniuge mea Adalendis femina donatores sumus Domino Deo et Sancte Marie sedis Urgelli eiusque cannonice alodio nostro quem adquisivimus et apresiamus et in antea Deo annuente adquisituri erimus infra terminos de castro que vocant Rochatalata. Est autem alodius prenotatus domibus, hedificatis atque hedificandis, terris cultis et incultis, omnia et in omnibus quiquid ibi habemus vel habere debemus in ullisque modis totum donamus domine nostre Sancte Marie atque eius cannonice ab omni integritate ad suum proprium alodium absque ulla retinencia propter Deum et remedium culparum nostrarum et propter homicidium quam ego Guilabertus indignus comisi ut omnipotens Deus dimittat hoc peccatum ad me, ea videlicet convencione quatinus nos ipsi donatores teneamus predictum alodium dum vivi erimus et donemus per unumquemque annum prescribte domine nostre Sancte Marie eiusque canonicè libras II cere.

Post obitum vero nostro teneant filii nostri per laboracionem atque per manu cannonice Sancte Marie. Et si predicti cannonici sementem miserint in prenominate alodio accipiant de ipso espleto ipsam medietate, si autem sementem mitere noluerint accipiant quartam partem de ipso fructu quod inde exierit. Et sic de nostro iure tradimus in dominium et potestatem Deo sancteque sue prenominate genitrici et eius cannonice ad habendum et utendum, sicut supra insertum est, cum omnibus exiis et regressiis suis omni tempore.

Facta carta donacionis XV kalendas iulii, anno XX^oIIII^o regni Philippo rege.

Sig+num Guilabertus, Sig+num Adalendis, nos ambo hanc donacionis cartam mandavimus scribere et manus nostras propriis firmavimus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Arnallus Seniofredi. Sig+num Iozbert Ollebo. Sig+num Ricolfo Trasmon. Sig+num Arnallus sacer hac ditator istius carte iussione predicti Guilaberti et eius coniuge SSS.

Ramon sacer rogitus scribsi et SSS (*Senyal*) die et anno quo supra.

451

1085, febrer, 2

Bernat Guillem, ardiaca de Barcelona, el seu germà Renard Guillem de la Roca i Berenguer Ramon de Montcada es van enfrontar molts cops per l'alou i el castell de Muntanyola i van tenir diversos plets entre ells, fins que amb el consell dels seus homes fan un pacte i acord sobre la base de la donació i el lliurament que Bernat i Renard fan a Berenguer Ramon dels seus drets sobre una tercera part del castell.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 18.

B ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 18 dupl. Trasllat del segle XII.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 156.

Aquest document i els dos següents formen part de l'acord a què els germans Bernat Guillem, ardiaca, i Renard Guillem de la Roca i el seu nebot Berenguer Ramon de Montcada van arribar sobre el castell de Muntanyola, que es disputaven.

Universitati presentium hominum sive venientium sit etiam manifestum qualiter inter Bernardum Guilelmi archidiachonem et Renardum Guilelmi, fratrem eius, atque Berengarium Reimundi de Monte Scatano fuerint plurime et varie intenciones de alodio et castro Montaneole, de quibus predictus Berengarius querelans erat. Hac de causa multociens quoque habuerunt inter se diversa placita et ad ultimum, suadentibus illorum hominibus atque consilium dantibus, fecerunt exinde placitum atque concordamentum per donacionem atque reddicionem quam fecerunt predicto Berengario de suo directo. Que ita se incipit: In Dei sempiterni regis nomine. Ego Bernardus archidiachonus et frater meus Renardus redditores hac donatores sumus tibi, predicto Berengario de Monte Scatano. Notum sit etiam quia per hanc scripturam istius nostre reddicionis atque donationis damus et reddimus tibi, prefato Berengario, terciam partem in castro Montaneole et in eius terminis atque hedificiis sive in omnibus aliis rebus que ad predictum castrum pertinent seu per illud possunt obtineri ac clamari hac defendi, ad tuum proprium alodium, exceptus alodium quod fuit Sendredi diachoni, quod mihi Renardo per scripturam sue donationis dedit et ego ad meum opus delibere retineo. Hanc quoque predictam terciam partem in tali modo et ordine reddimus tibi Berengario et damus ut solide et quiete habeas eam et teneas dum vivus fueris et post te illa uxor tua cui tu eam dimiseris aut illi tui infantes qui ex te et illa uxore tua procreati fuerint. Si vero te, Berengarium, contigerit mori absque predictis infantibus, post obitum tuum habeat hanc predictam terciam partem illa uxor tua cui tu eam dimiseris in vita sua sine ullius rei diminutione, et post eius obitum veniat secure et redeat predicta tertia pars in iure et potestate Renardi predicti seu filiorum eius. Si autem tibi, Berengario, vel uxori tue predicte aut infantibus tuis fuerit voluntas vendendi predictam terciam partem, non sit tibi nec illis licitum vendendi vel inalienandi ulli alii homini vel femine nisi mihi, predicto Renardo, aut infantibus meis. Et si ego, prefatus Renardus, aut mei infantes noluerimus emere predictam terciam partem sicut iuste fuerit apreciata intra XL^a dies quibus a vobis ammoniti fuimus per vos aut per vestros nuncios, ut tibi, predicto Berengario, et coniugi tue aut infantibus tuis sit licitum exinde faciendi et ordinandi quicquid vobis placuerit ad totam vestram voluntatem faciendam. Simili quoque modo, si ego, prefatus Renardus, obiero absque infantibus de mea coniuge, ut mea predicta tertia pars Montaneole redeat

ad integrum et veniat in potestate et dominio prefati Berengarii seu de infantibus suis, post obitum illius mee coniugis cui eam dimisero de vita sua. Et si mihi, predicto Renardo, aut infantibus meis predictis fuerit voluntas vendendi meam predictam terciam partem, non sit mihi licitum nec illis vendere aut inalienare eam ulli alii [homini] vel femine nisi tibi, prefato Berengario, aut infantibus tuis. Si autem tu, predictus Berengarius, aut infantes tui nolueritis emere hanc meam terciam partem predictam, sicut iuste fuerit apreciata intra XL^a dies quibus a me, predicto Renardo, vel ab infantibus meis amoniti fueritis per nos aut per nostros nuncios, sit mihi et infantibus meis licitum faciendi de ea quidquid voluerimus atque quisierimus omnibus modis. Insuper quoque quod hedificium atque condirigimentum predicti castri de Montaneola habeamus eum insimul per tres partes et quod solum atque terminum eius sit bene divisum atque partitum sine engan per tres partes, et quod tu, Berengarius, habeas modo exinde ipsam tuam terciam partem predictam integriter et staticam in ipso castro predicto terciam partem de unoquoque anno. Hanc quippe scripturam istius nostre donationis atque redditionis, si nos donatores aut aliquis utriusque ordinis homo disrumpere vel infringere temptaverimus sive temptaverit, componamus tibi predicto Berengario aut tuis infantibus sive tue coniugi predicta omnia in triplum. Et postmodum hoc maneat semper firmum.

Quod fuit actum IIII nonas febroarii, anno XXV regni regis Philippy.

+ Bernardus archidiachonus, Signum+ Renardi Guilelmi, nos qui hanc scripturam fecimus et firmavimus atque testibus subscriptis eam firmari rogavimus.

Signum+ Gerberti Sendredi. Signum+ Guilelmi Reimundi. Signum+ Reimundi Borrelli. Signum+ Gerberti Reimundi. Signum+ Arnalli Seniofredi. Signum+ Ermengaudi Guilelmi. Signum+ Reimundi Ollomar. Signum+ Bernardi Adalberti. Signum+ Bernardi Bernardi. Signum+ Reimundi Guilelmi.

452

1085, febrer, 3

Convinença per la qual Berenguer Ramon de Montcada dona en penyora als germans Bernat Guillem, ardiaca de Barcelona, i Renard Guillem de la Roca el castell de Vacarisses, la tercera part del de Muntanyola i l'alou que té a Santa Eugènia de Berga, en garantia d'amistat fidel i servei. Berenguer i Renard acorden que tindran a mitges el castell de la Roca del Vallès.

AACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 19.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc.157.

Hec est convenientia que est facta inter Berengarium Reimundi de Monte Scatano et Bernardum Guilelmi archidiachonem atque Renardum Guilelmi de ipsa Rocha. Impignorat quoque predictus Berengarius prefato Bernardo archidiachono et Renardo Guilelmi, fratri suo, castrum de Vachericis cum omnibus suis hedificiis et terminis atque pertinenciis, et comendat eis ipsum castellanum qui tenet prefatum castrum; et mittit eis in hac eadem impignoratione ipsam suam terciam partem quam habet in castro et alodio de Montaneola et totum ipsum suum alodium quod Berengarius predictus habet in Berga. Hoc vero totum in tali modo et ordine impignorat eis ut sit suus illorum fidelis amicus, per directam fidem, sine engan, ita sicut homo debet esse de suo fideli amico. Et quod predictus Berengarius adiuvet eos tenere et habere atque defendere sive guerreiare totum illorum honorem quem hodie habent vel ab incebs, dante Deo, per eius consilium, sine eius engan, adquisierint. Exceptus duabus ecclesiis de ipso archidiachonatum, scilicet ipsa ecclesia de Meserata et ipsa ecclesia de Palatiolo, de quibus predictus Berengarius querelans est, quas in hac eadem impignoratione de predicto honore mittit, quisquis ex illis eas habere vel quarire qualicumque modo aut voce potuerit per placitum. Et quod Berengarius sit eis adiutor contra homnes homines sive feminas qui eis de illorum honore tollere velint, exceptus domnum Umbertum, Barchinonensis episcopum, quem Berengarius in hac convenientia ad archidiachonem non mittit, et ullum alium episcopum successorem de predicto Umberto ad predictum archidiachonem de hac convenientia non eicit. Si vero predictus Berengarius noluerit hec atendere et facere predicto Bernardo archidiachono et fratri suo Renardo vel aliquid eis de hoc forasfecerit, ut redirigat eis hoc totum inter triginta dies quibus illi commonuerint eam per se ipsos aut per illorum nuncios. Et si ille nolebat hoc facere nec redirigere prefato archidiachono et Renardo, ut predictus castellanus aut castellani donent potestatem de predicto castro Vacceritis nominato eis et serviant eis ipsum fevum et habeant per predictum archidiachonem et Renardum predictum castrum pariter et fevum donec prescriptus Berengarius sit redirectus eis de hoc quod male contra eos habuerit factum. Cum vero predictus Berengarius fuerit illis redirectus, recuperet suum predictum castrum cum omnibus suis pertinenciis et terminis in hac eadem convenientia prescripta. Sicut superius predictum est de prefato castro, sic sit factum et teneatur de predicta tercia parte Montaneole et de alodio prefati Berengarii de Berga. Et si de predictis castellanis se desinebat, ut alii castellani qui predictum castrum de Vacherices habuerint in hac eadem convenientia similiter sint. Hoc vero totum, sic[ut] superius est insertum, sic convenit predictus Berengarius prefato archidiachono et Renardo tenere et facere atque attendere et filiis prelocuti Renardi post eius obitum, per directam fidem, sine ullo engan. Et quod filii predicti Renardi eodem modo teneant et atendant hoc totum superius nominatum prefato Berengario. Kastrum de ipsa Rocha, quod Berengarius et Renardus habeant eum per

medium et quod unusquisque ex illis habeat ibi staticam medietatem ipsius anni et habeant atque teneant medietatem de ipsis franchedis que pertinent ad predictum castrum; et quod unusquisque ex illis adiuvet ad alium predictum castrum de ipsa Rocha tenere et habere atque defendere. Et similiter, sicut predictum est, incurrant predicta pignora per castrum de ipsa Rocha, si ullus ex nobis qualicumque modo atque ingenio tollebat vel tollere volebat ad alium predictum castrum de ipsa Rocha.

Factum fuit hoc III nonas febroarii, anno XX° V^o regni regis Philippy.

Signum+ Berengarii Monte Scatani.

Signum+ Bernardi Adalberti. Signum+ Guilelmi Reimundi. Signum+ Petri Mironis. Signum+ Geriberti Sendredi. Signum+ Ermengaudi Guilelmi. Signum+ Arnalli Sinfredi. Signum+ Renardi Mironis.

453

1085, febrer, 5

Bernat Guillem de Montcada, ardiaca de Barcelona, i el seu germà Renard Guillem de la Roca evacuen, defineixen i pacifiquen a favor de Berenguer Ramon de Montcada tots els drets sobre la tercera part del castell de Muntanyola, llevat de l'alou que el diaca Sendred va donar a Renard Guillem. A més, Bernat Guillem defineix i pacifica la meitat del seu alou de Santa Eugènia de Berga i els molins del Besòs, al peu del castell de Montcada, excepte dues peces de vinya.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 20.

B ACB, perg. 1-4-331 (b). Duplicat.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1450. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 158.

In Dei se[m]piterni regis nomine. Ego Bernardus Guilelmi archidiachonus et Renardus Guilelmi, frater meus, diffinitores atque evacuatores sive pacificatores sumus tibi, Berengario Raimundi de Monte Scatani. Sit etiam manifestum quia per hanc scripturam istius nostre diffinicionis atque evacuationis diffinimus pariter et evacuamus atque pacificamus tibi, predicto Berengario, ipsam terciam partem ipsius castri et alodii Montaneole, cum omnibus suis terminis et pertinentiis, sicuti humano hore melius umquam potest dici vel nominari quolibet modo, exceptus alodium Sendredi diachoni, quod mihi, Renardo, dedit per scripturam sue donacionis. Iterum ego, predictus Bernardus archidiachonus sic diffinio tibi predicto Berengario et evacuo ad integrum atque pacifico medietatem tocius alodii de Berga, cum omnibus suis terminis atque pertinentiis sive adiacentiis. Et ego, predictus Renardus, sic diffinio eam tibi et evacuo de vita tua. Item ego, predictus archidiachonus Bernardus, sic diffinio et evacuo simul ac pacifico tibi, predicto

Berengario, ipsos molendinos qui sunt ad radicem ipsius castri [Montis Scat]ani, cum omnibus eorum pertinentiis atque adiacentiis et cuncta ipsa alodia que ibi sunt, que tibi acclamabam vel requirebam per ullum meum directum aut vocem, exceptis duabus petiis de vinea quas habeo ad ecclesiam de Sancta Engratia. Hoc vero totum, sicut superius insertum est, sic diffinimus, pacificamus atque evacuamus tibi, predicto Berengario, solide et delibere, in tali quoque modo et ordine ut nos nec ullus homo vel femina per nos aut per nostram vocem amplius iam in predictis rebus partem nec directum non acclamemus nec acclamet nisi hoc solum quod mihi, Renardo, solum modo convenis de tua predicta tertia partem Montaneole [et] filiis meis in ipsa scriptura quam exinde habes et hoc quod consequi vel habere in predicto alodio de Berga debeo, post obitum tuum. Hanc ergo scripturam istis evacuacionis nostre atque diffinicionis, si nos, diffinitores, aut aliquis utriusque sexus homo dirumpere vel infringere [temptaverimus] sive te[m]ptaverit, componamus tibi, predicto Berengario, sive componat prelocuta omnia in duplum. Quod postmodum maneat hoc semper firmum.

Quod fuit factum nonas febroarii, anno XX° V^o regni regis Filippy.

+ Bernardus archidiachonus, Sig+num Renardus Guilelmi, nos qui hanc diffinicionem atque evacuacionem fecimus et firmavimus et testibus eam firmari rogavimus.

Sig+num Gerberti Sendredi. Sig+num Bernardi Bernardi. Sig+num Raimundi Guilelmi. Sig+num Petri Mironis. Sig+num Bernardi Mironis. Sig+num Guilelmi Raimundi. Sig+num Bernardi Adalberti. Sig+num Raimundi Borelli.

Signum+ Mironis Donucii, qui hoc scripsit, cum litteris rasis et emendates, die et anno quo supra.

454

1085, maig, 1

El bisbe d'Urgell Bernat torna als homes de Bescaran les tres franqueses que el comte i marquès Borrell els va donar i que el seu predecessor, el bisbe Guillem, i ell mateix els van prendre injustament, i mana que d'ara endavant ningú no pugui exigir-los cap servei militar.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 265v, doc. 925. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 1014.

Preceptum est et ab antiquis legibus sancitum ut quodcumque per scribturam constat iniunctum robur in omnibus obtineat firmissimum. Quod ego Bernardus

divino nutu Urgellensis episcopus, agnoscens tam vulgaribus quam ecclesiasticis legibus ac nolens prevaricare iussa sive firmata a sanctis predecessibus, quia me meosque antecessores in quibusdam legibus obstitisse nosque ne gravius me in futuro fecisse peniteat, divina conpunctus misericordia, modo emendare volo. Sit igitur omnibus manifestum quod per hanc scripturam deliberacionis derelinquo quod me et meos predecessores contra legem male fecisse agnosco. Relinquo etiam hominibus de Bescheran ipsas tres franchedas quas Galavonso presbitero et Mascharo et Trasild femina Borrellus comes et marchio fecit et postea antecessor meus Guilelmus episcopus et ego iniuste abstulimus et illis nolentibus ea que expedicione pertinet facere quoegimus. Sunt autem quibus hoc solide derelinquo et delibero in prima francheda Oriol et Miro et Guilelmus, in secunda Petrus Mascharoni et Bernardus et Arnaldus, in tercia Seniofred Sidela et Oldrigus et Guitardus Galin. Itaque sicut hic prescriptum est delibero atque derelinquo prelibatis hominibus et eorum posteritati, ita ut ab hodie et deinceps nullus episcopus, nullus comes, nullus vicarius nec aliquis utriusque sexus homo habeat potestatem et licentiam exigendi aliquid horum, id est nullatenus querat ab eis servicium exercitui debitum. Quod si contra hoc conatur insurgere iram Dei se noscat incurrere et ea potestate quam a Domino et a beato Petro Apostolo accepimus illos qui facere temptaveri[n]t anathematis vinculo ligamus et excommunicationis iaculo percutimus.

Actum est hoc kalendas mai, anno XXV regni regis Philippi.

Bernardus ac si indignus episcopus+.

Petrus (*Senyal*). Bernardus clericus SSS. Stephanus levita SSS (*Senyal*). Petrus sacricusto (*Senyal*). Mir archilevita. Guilelmus sacer SSS. Gilem Auriol SSS.

Bernadus presbiter, qui ista carta scripsit.

455

1085, maig, 8

En presència de Ramon Folc I, vescomte de Cardona, el sagristà Ricard, el jutge Bermon i molts altres, cavallers i pagesos, els esposos Borrell Miró i Gerberga evacuen i defineixen a Artau els sagrers que tenen prop de l'església de Sant Joan de Riuprimer o del Galí. La renúncia es fa després que uns testimonis declaraessin que el dret d'Arnau ja es va establir en un judici anterior.

AACV, cal. 6, doc. 1502.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1501.

In nomine Domini. Ego Borellus Miro et Gerberga, coniux mea, evacuatores et definitiores sumus tibi Artallo clausum cum omnibus sacrariis qui sunt iuxta

ecclesiam Sancti Iohannis Rivi Meritabilis et definimus et evacuamus tibi alios omnes sacrarios et domos qui sunt constructi super prefatam ecclesiam in alodium quod Languardus et Ermetruit, uxor eius, emerunt de Sendredo de Gurbo propter ipsum sacrarium quod Adroarius Borelli tenet per nostram vocem. Prelibata omnia definimus et evacuamus tibi cum illorum affrontacionibus et pertinentiis et utilitatibus, ut ab hodierno die et deinceps non possimus ibi aliquam vocem neque ullum directum requirere per ullum ingenium neque modum. Unde accepimus testes in predicto loco qui probaverunt hoc totum esse tuum directum per definitionem quam in alio placito iam tibi abebamus factum. Hanc vero definitionem et evacuationem fuit factam in presentia domni Raimundi, Cardonensis vicecomitis, et Ricardi sacriste et Raimundi Guiberti et Arnalli Beocardi et Bermundi iudicis, qui recepit prefatum testimonium, et aliorum multorum hominum, militum atque pagensium.

Est autem prefata omnia in Ausone comitatu, infra parrochiam Sancte Eulalie Rivi Meritabilis et in circuitu iamdicte ecclesie Sancti Iohannis. Sicut superius est comprehensum de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem. Si quis hoc tibi dirumpere voluerit nullo modo facere possit sed componat aut componamus tibi in duplo, et postea hec scriptura firma persistat.

Sig+num Borellus Mironis, Sig+num Gerberga, coniux eius, nos qui anc definitionem fecimus et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

Actum est hoc VIII idus madii, anno XXV Philippi regis.

Sig+num Bernardi Giscafredi. Sig+num Guil[elmi] Petri. Remundus sacerdotis SSS. Ego Bermundus [iude]x hoc confirmo SSS. Sig+num Petri Bocarii.

456

1085, juny, 21

Ponç, levita, ven a Joan Cap una peça de terra al lloc de la Ventosa, a Vilapicina, a la parròquia de Sant Andreu de Palomar, al territori de Barcelona, que té com a garantia pel préstec que va fer a la seva mare, Riquella. Com que el préstec no es va tornar, la venda es fa a instàncies del jutge Ramon i per un preu que fixen tres homes bons.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 87, doc. 258. Còpia.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1457.

In nomine Domini. Ego Poncius levita venditor sum tibi Iohannes Cepe, emptori. Per hanc scripturam venditionis mee vendo tibi peciam I terre. Quod abeo in territorio Barchinonensi, infra parrochia Sancti Andree de Palumbare, in

Villapiscina, loco vocitato ad ipsa Ventosa. Habet autem affrontationes predictam petiam terre a parte orientis in terra Sancte Marie cenobio Rivipollentis sive Sancti Cucuphatis cenobio Vallensi, a meridie in terra Rodlendis femine, ab occiduo et circio in terra Guilelmus Bernardi et filii eius sive in platea qua itur ad urbe iam dicta. Advenit autem mihi prefatam petiam terre per cartam pigneris, que mihi fecit Richellis femine, mater mea, propter mancosos VIII de Adalmodis auri monete Barchinone, pensatos unum ad unum ad pensum ipsius monete. Quod ego ad eam prestavi et illa michi debuerat reddi ad placitum constitutum et minime fecit. Et admonui eam plures vices et nichil mihi profuit. Idecirco, insistente atque ordinante iudice Remundi et aliis honestis viris, id est, Poncius Arnalli et Reambaldus Ansovalli levite atque Guilelmus Guitardi, vendo tibi predictam petiam terre. Quantum prescriptas affrontationes includunt et predicti termini ambiunt, tibi ad integrum vendo, simul cum ingressibus et regressibus earum, in aderato et definito precio viginti unum mancosos auri bono et optimo Valentie. Quod tu emptor precium mihi dedisti et ego venditor manibus meis accepi integriter. Et est manifestum. Quem vero predicta omnia, que ego tibi vendo, de meo iure in tuum dominium et potestatem ad integrum trado, ad tuum proprium, quodcumque tibi placuerit faciendum. Quod si ego venditor aut aliquis homo sexus utriusque qui contra hanc venditionem venero aut venerit ad inrumpendum, non hoc valeam aut valeat vindicare, sed componam aut componat tibi predicta omnia in duplum cum sua melioratione. Et in antea ista venditio firma permaneat omni tempore.

Quod est actum XI kalendas iulii, anno XXV regni Philippi regis.

S+ Poncii levite, qui hanc venditionem feci et scripsi et firmavi et testibus firmare rogavi.

S+m Poncius Arnalli, S+m Guilelmus Guitardi, nos qui hanc venditionem vidimus et audivimus et estimatores fuimus.

S+ Reamballi levite. S+m Bernardi Suniarii. S+m Remundi Sendredi. S+m Guadalli Guilelmi. S+ Remundi levite, qui et iudicis.

S+ Poncii levite, qui hoc scripsi et SSS subscripsi die et anno quo supra.

457

1085, agost, 16

Els germans Rafard Guitard, Guillem i Tedball acorden amb el comte Ramon V de Pallars Jussà que si el seu germà Ficapal torna tots quatre germans compareixeran a judici i acataran la sentència amb relació a les querelles o els greuges que el comte manté contra ells, i que si no torna o mor faran el mateix per la part de les querelles que cor-

respon al seu germà. Com a contrapartida, el comte concedeix als tres germans l'honor que va donar a Ficapal a condició que Rafard es faci home soliu seu i li presti el servei d'host i cavalcada amb cavallers i peons.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 25.

B ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, fol. 38b-c.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 98. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 164.

Hec est convenientia que est facta inter domnum comitem Reimundum Paliarensem et Rafardum Guitardi et Guilelmum et Tedballum, fratres illius. Prescripti namque fratres conveniunt ad prenominatum comitem Remundum si venerit frater illorum Ficapal, ut simul faciant ei directum de ipsis querimoniis quas predictus comes habet de illis; si autem predictus frater illorum non venerit, ut isti tres fratres faciant ei directum de prescriptis querimoniis quantum pars illorum erit de querimonia prescripti fratris illorum. Et si advenerit, ut ipse per se faciat directum predicto comiti de sua parte querimonie. Si autem ille non dum venerit aut mortuus fuerit aut in illis quocumque modo peregrinis permanserit terris, ut isti prescripti fratres faciant directum prenominato comiti quod prelibatus frater illorum debuerat illi facere ex integro. Interim autem prescriptus comes super hac convenientia donat illis suum honorem sicut dederat illum prescripto fratri illorum. Et ut unus ex illis sit solidus illi propter hunc honorem. Et alii ut sint sui homines comendati et serviant ei partes que illis contingerint de predicto honore, cum cavallariis et peditibus. Si autem prescriptus frater illorum venerit et prescripto comiti directum non fecerit aut facere ullo modo noluerit, ut predictus Rafardus sit solidus de predicto comiti propter predictum honorem et serviat ei illum in hostes et in cavalcadas et in obsequios, cum cavallariis et peditibus, sicut homo facere debet suo meliori seniori, sine suo enganno. Et que adjuvet predicto comiti de prescripto fratri suo sine suo enganno. Et alii fratres ut faciant ad prescriptum comitem quantum recte iudicatum illis fuerit de predicto honore. Et conveniunt ad invicem ut ista convenientia adtendant sine enganno ad predictum comitem Reimundum. Si autem predictus comes mortuus fuerit, conveniunt ut similiter adtendant suprascriptam convenientiam ad Petrum filium eius; et si ille mortuus fuerit, ad alios suos infantes a quo vel a quibus ille dimiserit aut remanserit suum comitatum de Paliare.

Acta convenientia XVII kalendas septembris, anno XXVI Philippi regis.

Reimundi comitis +.

Sig+num Rafardi. Sig+num Guilelmi. Sig+num Tedballi. Sig+num Petri Reimundi. Sig+num Mir Guerreta. Sig+num Arnalli Bernardi. Sig+num Guislamar Sanla.

Petrus sacerdos scripsit (*Senyal*).

458

1086, abril, 9. Talltorta

A la vila de Talltorta, al comtat de Cerdanya, davant el comte Guillem I de Cerdanya, el vescomte Enric i molts altres, el bisbe Bernat d'Urgell es querella contra Guisla, Ponç Ramon i Pere Ató per l'església d'Aiguatèbia, que, segons que afirma, Pere Guillem va rebre del seu pare, Guillem Ramon, i va deixar a la canònica d'Urgell, però els acusats se'n van apoderar injustament. Després d'argumentar en descàrrec seu una convenença amb el bisbe i els canonges, Guisla reconeix el dret de la canònica sobre l'església i l'evacua.

A ACU, perg. 659.

B ACU, LDEU, I, f. 75v, doc. 210. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 1026.

Sub Trino nomine. Hec est scriptura noticie sicuti venit domnus Bernardus, Urgellensis episcopus, in Cerritania intus villa que vocatur Taltorta ante domnum Guilelmum comitem et querelavit se de quedam femina nomine Guilla sive de Poncio Raimundi atque Petro Atoni de ecclesia Aquatepide, que dimisit Petrus Guilelmi ad Kannonicam Sancte Marie Urgellensis. Advenit prefatam ecclesiam ad supranominatum Petrum per melioracionem paternam sive per alias voces, quem ei iniuste tulerant. Et respondit prefata mulier atque Poncius, quia prefatus episcopus atque eius canonici fecerant ei convenientiam per violarium que ipsa habebat in prefata ecclesia per dimissionem prefati Petri, quia tulerant ei partem de ipsa convenientia. Et prefatus episcopus atque eius canonici recognoscentes ita esse verum emendaverunt ei.

Idcirco ego prefata Gila recognosco esse directum prefata ecclesia Aquatepide de predicta Cannonica per dimissionem quam fecerat Guilelmus Raimundi ad prefatum Petrum in suo testamento sive per dimissionem quem iam dictus Petrus fecit ad prefatam canonicam per suis tantummodo verbis in sua extrema voluntate. Quapropter in Dei nomine. Ego prefata Gila evacuo atque difinio sive pacifico prefatam ecclesiam Aquetepide ad supra dictam Cannonicam Sancte Marie in potestate prefati episcopi sive eius canonicis atque in potestate Petri iudicis Cerritaniensis, ut iam amplius non requiram nec ego nec ullus sed sit proprium alaudem prefate Cannonice. Quod si fecerim aut fecerint nil valeam aut valeant vindicare sed in triplo componam aut componant, sed in antea hec scriptura noticie atque evacuacionis firmitatem obtineat. Hoc fuit factum in presentia prefati comitis atque Aianrici vicecomitis atque Bertrandus Bernardi sive Raimundus Guilelmi de Envegio et Guilelmus Bernardus de Prulianos et Petrus Mironi archidiaconi et Arnallus Raimundi archidiaconi et Miro Erimandi et Isarnus Seniofredi et alii plures.

Actum est hoc V idus apreli, anno XXVI regni Philippi regis.

Sig+num Gila, qui hanc evacuacionem feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Bernardus episcopus+. Petrus iudex, qui hoc laudo et confirmo (*Senyal*). Arnallus channonicus (*Senyal*).

Petrus Albiensi sacricustus, qui hec evacuacio scripsi (*Senyal*) sub die et anno prefixo.

459

1086, maig, 23. Sant Cugat del Vallès

Riquilda, anomenada Guisla, i el seu espòs, Albert Màger, defneixen al monestir de Sant Cugat del Vallès i Arnau Geribert de Santiga uns alous que consideraven seus procedents de Guillem Sendred, pare de Guisla. Els alous són a Sant Cebrià d'Aiguallonga i al lloc de Mata, al terme de Palacio Audito (Ripollet). La definició es produeix després que un tribunal presidit pel prior del monestir i format pel jutge Miró i molts homes bons aconsellés a totes dues parts que pactessin una concòrdia. A canvi de la definició, Guisla rep tres unces d'or.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 239, f. 63r. Còpia del segle XIII.

Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 725.

Comutacione honoris de Aqua Longa et de Palacio Audito

Auctoritate legali ita constitutum est, ut pacta vel placita que per scripturam iustissime ac legitime fuerint scripta, dummodo in his dies et annus fuerit evidenter expressus, nullatenus inmutari permittimus, et item que in pactis vel placitis continentur vel demonstrantur scripta, plenam in omnibus optineant firmitatem. Idcirco in Dei nomine. Ego Ricellis femina, que vocor Guilia, una cum viro meo Alberto Mageri, pacificatores ac definitores et evacuatores sumus Domino Deo et Sancti Cucufati et monachis eius presentibus ac futuris, et Arnallo Geriberti de Antica. Sit etiam manifestum qualiter nos iam dicti petivimus vos suprascriptos de ipsis alodiis que fuerunt Guillelmi Sendredi, patris mei, scilicet Guilie, que ipse habebat infra parroechiam Sancti Cipriani de Aqualonga, et habere debet sive in territorio Barchinone vel infra terminum Palatii Auziti, ad ipsa Mata, eo quod nos dicebamus quia iuris nostri debebant esse.

Et venimus ad placitum in cenobium Sancti Cucuphatis in presentia Dalmatii, prioris eiusdem loci, ac monachis, coram Rainardo Guillelmi, et Guillelmo Bonifilii, et Bernardo Gualnagodi, et Mirone iudice, et aliorum multorum hominum. Et fuit iudicatum recte et antequam fuissent iudicia recepta fuit laudatum a supradictis

viris et iudice, ut concordiam fecissemus, inter nos, sicuti et facimus. Per hanc scripturam pacificacionis nostre definimus et evacuamus vobis supradicta alodia, scilicet Sancto Cucufato et monachis eius, vel Arnallo Geriberti ac omnibus hominibus tenentibus vocem Sancti Cucuphatis ex eodem alodio, quantum intra vel extra iam dictos terminos pertinet, vel pertinere debet ad prelocuta alodia prelibati Guillelmi, ut securi et quieti teneatis iam dicta omnia absque ullius contrarietatis obstaculo. Que vero predicta hec omnia que vobis diffinimus in vestram potestatem tradimus, libenti animo et prompta voluntate, ad vestrum plenissimum proprium faciendi quecumque volueritis. Et accepimus a vobis tres uncias auri Valentie. Quod si nos evacuatores et definitores, aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc scripturam pacificacionis venerimus, aut venerit ad inrumpendum, nil prosit nobis aut illi, sed componamus, aut componat vobis suprascripta tripliciter cum omni illarum melioracione, et insuper maneat hoc firmum.

Quod est actum X^o kalendas iunii, anno XXVI° regnis regis Filippi.

S+m Ricellis, cognominata Guilie, S+m Arberti Mageri, nos qui, hanc scripturam fieri iussimus firmamus et testes firmare rogamus.

S+m Rainardi Guillelmi. S+m Bernardi Ganallgodi. S+m Raimundi Mageri. S+m Mironis iudicis. S+m Raimundi Guilabert. S+m Bernardi Raimundi.

S+m Petri Raimundi monachus, qui hanc sicripturam scripsi, sub die et anno quo supra.

460

1086, maig, 30

Convinença entre el bisbe Bernat d'Urgell i el comte Artau II de Pallars Sobirà. Per esmenar els mals que el pare d'Artau va provocar a Santa Maria d'Urgell i el seu bisbe en plena treva de Déu, a causa dels quals va morir excomunicat, el comte promet restituir al bisbat l'església de Santa Maria d'Àneu i la vila de Lleret.

A ACU, perg. 660.

B ACU, LDEU, I, f. 197v, doc. 633. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Documents», VII, doc. 1027.

Sume atque individue glorifico Trinitatis nomine. Bernardus, gracia Dei Urgellensis presul, in anno XX^{mo} VI^{to} regis Philipi, III° kalendarum mensis iunii. Per hanc scriptam convenientie scripturam cum venerabile comite Artallo, ut subsequenter scribitur, firmissimo pacto convenitur quoniam videlicet Artallus satisfaciens reverentissime alme Urgellensis sedis Marie et eiusdem prefato episcopo de universis malis que pater illius gessit in obedientia iussionis episcopi

per treuiam Dei, quapropter diu morando in malis inobedientie actibus quibus obiit excommunicatus et in officio christianorum non receptus ut in christianitatis misterio esset collectus et venerabilis episcopus absolvendo sacrificium Deo offerat pro anima illius in cimiterio siquidem christianorum sepeliendus, ex omnibus alodiis seu honoribus que ecclesie alme Marie Anau continguntur, emendatis omnibus ut melius potuerit ipse Artallus et ecclesiam et omnia alodia cum honoribus alme Marie sedis condotat funditus ut eadem prefata ecclesia loci ipsius honorifice teneatur ab episcopo et a successoribus. Villam igitur Lesereti cum terminis et seruido omnique eciam decimo similiter condotat alme Marie in perpetuum omnia possidendo. Sicut supra scriptum est ergo ut ita fiat omnino, pro trecentarum unciarum vinculo dati sunt vades episcopo Guilelmus Guitardi et Raphardus necnon Tedioballus, ut si eidem episcopo videlicet universa hec usque in Assumptionem alme Marie non adtenderentur ab Artallo funditus sine enganno, usque facere posset ipse Artallus exvadaretur interim episcopo non peioribus alodiis vel honoribus. Si vero universa prescripta alme Marie vel episcopo aliquis inquietare voluerit domnus comes prefatus Artallus sit guarentis alme Marie omnibus modis et episcopo. Si autem deliberare non potuerit unde Artallus Sancte Marie et episcopo tantum emendasset ipse alme Marie ex suorum dominicaturis alodiorum quantum minus non valeret, et de omnibus his ipse Artallus fidelis sit Sancte Marie et episcopo et tutor et semper deffensor de his et de aliis omnibus Sancte Marie in suo comitatu honoribus. De Leseret.

461

1086, novembre, 5

Pacificació i definició que Bernat, que es diu fill de Mir Bonfill de Polinyà, fa en benefici d'Isarn, germà d'aquest. El document forma part de l'execució dels acords de repartiment que van posar fi a un conflicte entre Bernat i Isarn per l'herència de Mir Bonfill i que van propiciar el senyor dels litigants, Guillem Bonfill, Ramon Tedball i altres nobles, que van aconsellar el repartiment de l'herència entre tots els que hi tinguessin dret.

A ADB, Fons de Santa Eulàlia del Camp, carp. 3A, perg. 159.
Ed. *ALTURO, *L'arxiu*, doc. 127.

Notum sit cunctis tam fideli quam infideli quam turpissima morte mortus est Mir Bonefli Polinianensi et qualis contencio exorta est inter Isarnus frater iamdicto Mir et Bernardus qui se dicebat esse filium Miro predicto. Prelocutus vero Isarnus hostendebat testamentis tam de eius pater quam de iamdicto conditore et pro ipsis estimabat se ut suus fuisset dretatio alodiis quod iamdictus Mirone abebat. Prelo-

cutus autem Bernardo et amici eius pro ipso dicebant quia alodio supradicto Miro melius debuerant esse suos secundum paterna voce et secundum laxacionem quod ex verbis suis predictus conditore ei fecit in filii voce. Ut autem has contenciones vidisset Gillelmus Bonefili, illorum senior, et Raimundus Tedballi et alii nobili viro- rum dederunt inter eos consilium non tantum iudicando quam etiam consulendo ut dividissent ipso alodio tam inter eos quam et aliis quibus erat dretatico secundum testacionem huius testamenti Miro. Hoc enim adquieverunt ex utraque parte.

Igitur in Dei eterni nomine. Ego Bernardus pacifico, evuacuo atque definio tibi Isarnus Bonefili et uxori tue Adalaidis in terris, trileis, arboribus ex genere universe, ortis, ortalibus, in mansis cum eorum pertinenciis quas abebat predictus Miro in locum ubi stabat inter ambobus torrentes seu usque ad tuo alodio ipsas tribus partes; iterum vobis evacuo in terra cum ruvira que est ante vestra mansione ipsa parte quod ibi abebat Miro iamdicto; simili modo vobis evacuo ipsam sacrariam et dogad de tonna quod abebat sepedicto Mirone. Hoc vero totum ab integre iuri vestro abere et possidere cum exiis et eorum regressis earumque affronta abere et possidere cum exiis et eorum regressis earumque affrontaciones ut ab hodierno die et tempore securi et quieti de hac repermaneat ut non pertimescatis me nec ulla mea subrogata persona. Et si ego aut alicuius homini qui ad hoc inrumpendum venerit aut venero, nil prosit sed insuper componat aut componam vobis predicta evacuacio vel definicio in triplum cum sua melioracione. Et inantea hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc nonas novembris, anno XXVII regni Philipi regis.

Sig+num Bernardus, ego qui hanc pacificacionem vel definicionem facio, firmo firmarique rogo.

Sig+num Bernardus Iulmir. Sig+num Raimundo Guadamir.

Raimundus sacerdos, qui hec scripsit SS die et anno quod supra.

462

1087, febrer, 2

Davant Guillem Guifré, bisbe d'Urgell, el comte Artau II de Pallars Sobirà, Tedball Guitard, Guillem Guitard i molts altres nobles, compareixen Roger Arnau i Pere Roger, abat de Santa Maria de Gerri, enfrontats pel castell de Baén, que el comte Artau I va sostreure al cenobi i que Roger Arnau i Guillem Ramon van comprar contra la voluntat de l'abat. A causa de les denúncies de l'abat i els monjos, el bisbe va excomunicar Roger Arnau, a qui el tribunal del mateix bisbe i el comte insta ara a provar el seu dret sobre el castell o renunciar-hi, cosa que fa. Instat, però, pel bisbe, el comte i els prohoms, l'abat li cedeix el castell en feu.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 426, LLOBET, *Colección diplomática*, doc. 47, f. 37r-37v i doc. 45, f. 46v-47r. Còpia del segle XIX.

Ed. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 41.

In nomine Domini Nostri Iesu Christi. Sciant omnes homines presentes et futuri quomodo ego Rogerius Arnallus veni in placito cum domino Petro Rogerio, Gerrense abbate, et cum omnes monachos eiusdem loci, de ipso castro de Baien quem tulerat Artallus comes ad iam dictum monasterium Gerrense et ego comparaveram cum Guillelmo Raimundo, ante presentiam dompni Willelmi Guiffredi, Urgellensis episcopi, et Artallus, filius de iam nominato Artallo comite, et Tedeballo Guitardo, et Guillelmo Guitardo et aliorum cultorum nobilium virorum; et quia ego comparaveram iam dictum castrum contra voluntatem abbatis iam dicti loci et monachorum eius, propter querimoniam quam ipsi fecerunt, supradicto episcopo excommunicaverat me nisi starem ad directum, et propter hoc fuit iudicium in ipsa corte de nominato episcopo et de nominato comite quod si ego possam habere iustam et rectam guarantiam de ipso castro, esset meum, quod si non possem habere, quia cognitum erat secundum cartam illam quam iam dictus abbas et monachi monstraverant in presentia de nominato comite et de nominato episcopo et de tota curia illorum, ipsum castrum fuisse de iam dicto monasterio, iam dictus abbas et monachi recuperent predictum castrum totum ab integrum per directum quem ipse ibi comparaverat et tenerant deinceps et possiderent semper sicut Spanellus miles dedit iam dicto monasterio.

Et ego propter timorem Dei et penas inferni dimisi et diffinivi supra nominatum castrum et reddidi in manum de iam dicto abbate et monachorum eius bono animo et spontanea voluntate et ut episcopus iam dictus et abbas solverent me de excommunicatione et de peccato quod feceram de iam dicto castro. Postea supra nominatus comes et episcopus et ceteri probi homines qui ibi erant, voluerunt et laudaverunt quod abbas de Gerre et monachi eiusdem loci dedissent michi iam dictum castrum per fevum, et successoribus meis et ego acciperem illum per manus illorum et tenerem ego et successores meos per illum et per successores suos et fuissem homo propriis manibus, ego et successores mei, de iam dicto abbate et de alii successoribus suis, et darem ego et succesores mei abbati iam dicto et successoribus suis potestatem de iam dicto castro in die et in nocte, irati et paccati, sine tota excusatione, per fidem sine enganno et serviant abbati de una bona estata quando ipse abbas opus fuerit et habeat unum bonum receptum in iam dicto castro per unumquemque annum cum omnibus sociis suis et assequentes se et non possint vendere nec alienare nec inpignorare iam dictum castrum ad ullum hominem vel feminam ullo unquam tempore ipsi nec posteritas eorum et ipse nec posteritas eius non perdant iam dictum castrum si non fecerint hoc quod emendare noluerint vel non potuerint.

Facta ista carta vel istum placitum sive deffinicionem IIII nonas februarii, anno ab Incarnacione Domini millesimo LXXX^oVI^o.

Signum + Rogerii Arnalli, qui hanc cartam scribere rogavit et firmavit et testibus firmare mandavit.

Signum + Petri Rogerii abbatis. Signum + Artalli comitis. Signum + Raimundus Guillelmi. Signum + Willelmi Guitardi. Signum + Tedballi. Signum + Clexne.

Miro monachus rogatus scripsit sub die et anno quo supra et hoc + signum fecit.

463

1087, març, 14

Bernat Bernat, en esmena per haver retingut injustament la seva esposa, Adelaida, li dona el mas i l'alou que Bernat Guadall té per ell al lloc de Prat, a la parròquia de Sant Andreu de Gurb, al comtat d'Osona.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 6, doc. 1091. Còpia del 1168.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1521.

Sub sacro nomine Christi. Ego Bernardus Bernardi volo ab omnibus sciri qualiter emendacione facio tibi Azatadi, quam dudum iniuste pro uxore retinui. Propterea per hanc scripturam emendacionis et mee donacionis emendo et dono tibi mansum et omnem alodium que Bernardus Guadalli tenet per me, scilicet pro tuo alodio quod vendidi et meum redemi. Sunt igitur dicta et dicenda omnia in comitatu Ausone, in parrochia Sancti Andree, in Prato et prope eo. Et habent has terminaciones undique: ab orientali parte in strata qua itur de Vico ad ecclesiam Sancti Andree, et a parte meridiei in torrente de Callelis, a parte occidentis et circi in alodio Guillelmi Borrelli. Quantum autem supradicta terminaciones includunt et ego ibi habeo per emptiones et per alias voces cum omnibus terminis et ingressibus et egressibus suis, totum tibi dono integritate absque aliqua diminucione pro supradicta emendacione ad tuum proprium alodium, sicut dictum est superius et dici potest melius ad faciendum quodcumque elegeris libentius. Et in presenti de meo iure in tuum tra-do dominium et plenissimum proprium seclusa univere fraudis argumentacione cuiuscumque persone. Et quicumque hoc inquietaverit vel dirruperit aut voluerit [d]isr[umpe]re, nullo modo possit facere sed componat supradicta omnia tripla satisfaccione et insuper hec emendatio et donatio firmitatem [habeat] omni tempore.

Que facta sunt II idus marcii, anno XX° VII° regni regis Filippi.

Sig+num Bernardi Bernardi, qui hanc emendationem et donationem libens feci et firmavi et a subscriptis testibus firmari rogavi.

Sig+num Raimundi Mironis. Sig+num Poncii Ballovini. Sig+num Bernardi Mironis. Sig+num Olibe Mironis. Sig+num Raimundi Galindi. Sig+num Ugoni. Bernardus Olive SSS.

Olibe sacerdoti, qui hanc cartam, de qua illa translata est, scripsit sub SSS in prephato die et anno.

464

1087, octubre, 9

En un plet amb els germans Geribert i Guillem Ató, Bernat, ardiaca de Barcelona, aconsegueix demostrar amb escriptures els seus drets sobre un alou. Tot i el resultat del plet, l'ardiaca dona en usdefruit a Geribert, a qui vol retenir al seu servei, la seva dona i els seus fills una terra a Sant Andreu de Palomar, al costat del camí cap a Barcelona. D'altra banda, els germans evacuen a l'ardiaca l'alou en disputa.

A ACB, perg. 1-2-593.

B ACB, LA, II, f. 52, doc. 139.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1479. MARTÍ, *Oleguer*, ap. 9.

Notum sit cunctis presentibus et futuris qualiter placitum actum est inter Bernardum, Barchinonensem archidiaconem, et Girbertum Atonis et fratres eius de quodam alodio quod pater et mater prefati Girberti et fratrum eius vendiderant matri predicti archidiaconi, quod ipse archidiaconus possidens tenebat. Quam obrem multoties venerunt ad placitum, et archidiacono ostendente cartam trigesime et amplius sue possessionis, nichil directi prefatus Girbertus et fratres eius potuerunt assequi in ipso alodio. Archidiaconus vero, volens retinere prefatum Girbertum ad suum servicium, amore eius dedit ei duas modiatas terre, excepta decima, supra ecclesiam Sancti Andree de Palumbario, iuxta viam que pergit Barchinonam, in tali modo et pacto: ut ipse teneat eam et uxor eius Bordolona et duo infantes ex ambobus procreati, quibus ipse dimiserit testamento aut verbis; et isti omnes teneant prefatam terram usufructuario, quamdiu vixerint; post obitum vero eorum, revertatur prelocuta terra cum omni sua melioratione, ad integrum, absque ullius contrarietatis obstaculo, ad predictum archidiaconum, si vivus fuerit, sin autem ad Canonicam Sancte Crucis Sancteque Eulalie.

Ob hanc donationem ego Girbertus Atonis et frater meus Guilelmus evacuamus et pacificamus et definimus tibi Bernardo archidiacono per fidem sine ullo engan, sicut melius humano ore potest dici, omne alodium quod pater nostrer et mater vendiderunt matri tue, et omne directum et voces quas ibi abemus vel habere debemus qualicumque modo, ut deinceps nullus ex nobis vel propter

nos audeat aut temptet te inquietare de hoc. Hanc quoque evacuationem sive pacificationem et definitionem si quis ex nobis vel propter nos vel aliusutriusque sexus inquietare aliquo modo temptaverit, nil prosit talia presumendi, set componat tibi aut successorituo alodium prefate diffinitionis in duplum cum omni sua melioratione. Et postmodum maneat hocperhenniter firmum.

Actum est hoc VII idus octobris, anno XXVIII regni regis Philipi.

S+ Girberti Atonis, S+ Guilelmi Atonis, nos qui hanc difinitionem facimus et firmamus testibusque subscriptis firmari rogamus.

S+ Bordolene femine. S+ Bernardi Arnalli. S+ Remundi levite. S+ Bernardi Bernardi. S+ Bernardi Isarni. S+ Dalmatii Mironis. S+ Trebug.

S+ Ollegarii clerici, qui hoc scripsit cum literis supra lineam VI, die et anno quo supra.

465

1087, novembre, 27

Miró Ermemir i la seva esposa, Provesinda, filla del prevere Gondalgod, reconeixen que reclamaven injustament una part de l'alou de Sant Feliuet de Terrassola, a la riera de Postius, al comtat d'Osona, que va ser del prevere. El reclamaven per l'escriptura que temps enrere els va fer Gondalgod a condició que sempre visquessin amb ell i el servissin. Miró Ermemir i Provesinda, però, no van honorar aquest compromís, i Gondalgod va acabar lliurant l'alou a Santa Maria de l'Estany. El matrimoni admet que no pot reclamar en dret l'alou, i per consell d'homes bons accepta de Santa Maria dotze sous de bona moneda de Vic per la ferma d'aquesta escriptura d'evacuació, venda i confirmació del dret de propietat de l'església sobre l'alou.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 44.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 186.

Sciatur a cunctis tam presentibus quam futuris qualiter ego Miro Ermemiri et ego Provesinda, coniux eius, filia que fui Gondalgaudi presbiteri, iniuste requirebamus partem in alodio quod fuit iamdicti Gondalgaudi, quod habebat in comitatum Ausone, in parrochiam Sancti Felicis de Terraciola, nominatim in Posticios, per vocem scripture quam iamdictus Gondalgaudus nobis olim fecerat propter hoc, ut semper cum illo habitassemus et omnem servitium quodcumque facere potuissemus dum viveret illi fecissemus. Sed quia nullo modo illi adimplere nequivimus et predictum alodium et vocem scripture, quod et quam per culpam nostram perdidimus, placuit ei ut iamdictum alodium tradidit atque donavit ecclesie Sancte Marie de Stagno per scripturam donationis, propter remissionem

sui peccati et parentum suorum. Nunc autem, quia per directum nullo modo potuimus vindicare, evacuamus nos ut amplius umquam non repetamus nec nos nec ullus ex quacumque personam. Et per consilium bonorum virorum accipimus ex propriis causis iamdicte ecclesie Sancte Marie solidos XII optime monete Vici et facimus de iamdicto alodio quod iniuste petebamus per iamdictam vocem et per vocem aviorum hanc scripturam evacuacionis et venditionis et confirmamus illud alodium in iure et proprietate iamdicte ecclesie ad habendum proprialiter. Et si nos aut aliquis per nos hanc evacuationem et venditionem deinceps disrumpere temptaverimus, nullo modo facere possimus, sed iamdictum alodium iamdicte ecclesie in triplum componamus. Et insuper hec scriptura evacuacionis et venditionis firmam optineat valitudinem in perpetuum.

Que facta est V kalendas decembris, anno XX VIII regni regis Philippi.

Signum+ Mironis Ermemiri, Signum+ Provesinde, Signum+ Guilelmi, Mironis filius, nos iamdicti hoc precium propriis manibus accepimus ab habitatoribus clericis predictum et hanc scripturam evacuacionis vel venditionis confirmavimus et tradidimus in iure predictae ecclesie, et in manibus clericorum in eodem loco Deo famulantium, Bernardo Companii atque Andrea, sacerdotum, et testibus firmari rogavimus.

Sig+num Guitardi Gerardi. Signum+ Guilelmi Companii. Signum+ Bernardi Olibe.

Benedictus sacerdos, scripsit et sub (*Senyal*) in prephato die et anno.

466

[1087]

El prevere Pere Arnau reconeix la seva culpa i es declara pecador per haver lliurat en feu al seu nebot, Ramon Isarn, un sagrer que prèviament va donar a l'església de Santa Eulàlia de Vilapicina, amb una peça de vinya. Acusa el seu nebot d'haver incomplert la convinença i el jurament pactats, li mana que torni els béns a l'església i l'amença amb la maledicció divina i l'excomunió si no ho fa.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 80, doc. 233.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1482.

Ego Petrus Arnalli presbiter, reus et peccator culpabilem me recognosco coram Deo et sanctis suis et universis omnibus. Feci quod facere non debui, quia assensum prebui Reimundus Isarni, nepotem meum, de unum sacrarium quod ego dedi ecclesiam Sancte Eulalie Ville Piscine et peciam I vinee quod plantavit Petrus Suniarii.

Et in hoc multum peccavi, quia assensum prebui iam dictus Reimundus Isarni, ut tenuisset per fevum propter suam fidem factam et convenienciam quem mihi dixit et fecit, unde hoc totus mentitus est mihi. Et multum vereor et conturbo quid quod datus sum sanctis Dei, postea ullius hominis dare possim neque prebuissem assensu per ulloque modo. Et quod maius amandus et timendus est Deus et sanctis suis quam ullo omine, iubeo et concedo ut revertatur hec omnia ad iam dictam ecclesiam solide atque delibere. Quod si predictus Reimundus volet retinere vel abere iam dicta omnia per ulloque modo vel ingenio, non possit facere, set maledictus ex parte Dei et excommunicatus sive condempnatus permaneat, non solum ipse set illis qui in adiutorium vel qui consentierint ei, et in inferni baratro cum diabulo maneant in perpetuo. Amen. Rogo vos clerici sive laici et omnes fideles Dei per vestram fraternitatem non aspiciatis ad meam stulticiam, set retineatis ipsam donationem quam feci ad iam dictam ecclesiam propter Deum et anime vestre remedium.

467

1088, gener, 8

Arran d'un conflicte per la tallada d'una roureda, resolt pel consell d'homes bons integrants d'un tribunal que presideix el vescomte de Cardona, Berenguer Donnuç, Ramon Amat i Berenguer Bernat fan carta de seguretat i evacuació als homes de Matadepera i Marçans, que a canvi els donen cinc unces.

A AMM, pergs. de Sant Llorenç del Munt, 45.

Ed. *PUIG, *El monestir*, doc. 477.

In nomine Domini. Hec est scriptura evacuacionis. Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris, quia ego Berengarius Donnucii et Raimundus Amati atque Berengarius Bernardi, nos simul in unum, habemus querimoniam ex homines Sancti Laurenti, ipsos de Mata de Pera et de Marcianos, de ipsas rurviras de Monte Kalvo qui sunt de kastrum Petra et de Lazaria, qui fuerunt excisas et tallatas. Postea simul venimus ad placitum in ipso collo de Albios in presencia de vice comite de Chardona et Deusdedit Bernardo et Guillelmo Bonefilii et de Guazalldus Guilaberti et Raimundus Tedbaldi, et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, unde factum est per consilium bonorum hominum et per istam scripturam facimus vobis talem securitatem, vobis et heredibus et successoribus vestris, ut nos aut ullus homo iam non requirat, set semper ista evacuacio et securitas firma permaneat modo vel omnique tempore. Et nos homines de Mata de Pera et de Marcians donamus ad vos Berengarius predictus atque Raimundus Amati sive Berengarius Bernardi uncias quinque.

Actum est hoc VI° idus ianuarii, anno XX^oVIII regnante rege Philippi.

Sig+num Berengarius Donnucii. Sig+num Raimundus Amati. Sig+num Berengarius Bernardi, nos, qui ista evacuacione fecimus et firmavimus et alios firmare rogavimus.

Sig+num Deusdedit. Sig+num Guillelmi Amati. Sig+num Arbertus Amati. Sig+num Guadaldus Guilaberti. Sig+num Raimundus Giriberti. Sig+num Guillelmus Bonefilii. Sig+num Raimundi Tedbaldi. Sig+num Iozcbertus Guillelmi. Sig+num Guandalgauddi Mironi. Sig+num Raimundus Berengarii. Sig+num Bernardus Guillelmi. Sig+num Guadaldus Donnucii. Sig+num Isarndus Suniarii.

Bernardus presbiter scripsit.

468

1088, gener, 10

Els germans Berenguer Gombau i Llop Sanç evacuen i defineixen a Oleguer i els seus fills Oleguer, Guillem i Berenguer un alou del lloc de Canals, a la parròquia de Sant Vicenç de Sarrià, que va ser del seu avi i pel qual s'enfrontaven. A canvi reben tres unces d'or de València.

A AHCT, perg. I-68.

Ed. SOLÀ, *Relíquies*, núm. 66. *PUIG, *Diplomatari*, doc. 73. MARTÍ, *Oleguer*, ap. 10.

Notum sit omnibus hominibus qualiter nos Berengarius Gondeballi et Lupus Sanctius, fratres, evacuamus et definimus et pacificamus tibi Ollegario et filiis tuis Ollegario et Guillelmo atque Berengario omne alodium de quo nos querelam habuimus de vobis, quod fuit nostri avi, et omnes voces et directa que ibi habemus et que habere possemus ullo modo. Est autem prefatum alodium in parroechia Sancti Vincentii de Serriano, in loco vocitato Canals, quod nos vobis definimus et evacuamus cum omnibus suis pertinenciis ad integrum per fidem sine engan, sicut melius humano ore nominari potest. Propter hanc vero definitionem quam vobis facimus dedistis nobis uncias III auri Valencie. Hanc quoque evacuacionem et definicionem atque pacificationem, si nos aut alius utriusque sexus homo disrumpere temptaverimus aut temptaverit, nil pros[i]t talia temptanti, set componat vobis hec omnia in duplum cum omni sua melioracione et postmodum maneat hoc perhenniter firmum.

Quod est actum IIII idus ianuarii, anno XXVIII regni regis Phylippi.

Sig+num Berengarius Gondeballi, Sig+num Lupus Sanctius, nos qui hanc evacuacionem et difinicionem fecimus et firmavimus testibusque subscriptis firmari rogavimus.

Sig+num Bernardi Exii. Sig+num Bonefilii Exii. Sig+num Bonefilii Bernardi.

469

1088, gener, 20. Santa Maria d'Arles

Davant el comte Bernat II de Besalú, el vescomte regent de Castellnou Guillem II, el seu nebot Guillem III, el vescomte Udalard I de Besalú, el seu fill Pere de Milany i molts altres magnats, reunits per fer justícia a les demandes de l'abat Guitard i els monjos de Santa Maria d'Arles, Ramon Matfred de Cortsaví reconeix que imposa toltes i mals usos i que cobra delmes, tributs i altres càrregues a molts llocs que són del monestir i hi renuncia. També renuncia a les batllies i terres que va arrabassar al monestir.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartulari del monestir d'Arles.

Ed. MARCA, *Marca hispànica*, doc. 304. *MONSALVATJE, *Noticias históricas*, VII, doc. 21.

La transcripció d'aquest document planteja problemes que per manca d'original i còpies no podem resoldre. Un d'aquests problemes, no pas menor, és que la datació per l'any de l'Encarnació (1091), que figura a l'encapçalament, i la datació per l'any del regnat del rei Felip (1088), que hi ha al final, no coincideixen. Ens inclinem per la datació segons el regnat del rei francès, ja que és la més usual en aquest moment, tot i que en medis eclesiàstics s'empra cada vegada més la de l'Encarnació.

Anno ab Incarnatione Domini MXC, indictione XIII, venit Bernardus comes apud monasterium Sanctæ Mariæ Arulis cum multis nobilibus viris, hoc est, vicecomite Castri Novi Willelmo Gauzberti et nepote eius, et Bernardo Iohanni, et Udalardo vicecomite et filio eius, et Arnallo Arnalli et filio eius, et Arnallo Iohanni, et Arnallo Raimundo de Vilademuls, et Raimun Ademar filio Ademari de Fenestres, et Guillelmo Remun de Vilademuls, et Petro Raimun de Canned, et Berengario Soncuste, et cum multis aliis in præsentia domni Gitardi abbatis et omni conventu sibi subiecto, ut faceret iustitiam Deo et Sanctæ Mariæ de multis querelis quas habebat prædictus abbas et monachi de Raimun Matfredi, sicut et fecit.

Recognovit ipse Raimundus toltas quas faciebat de ecclesia Sancti Martini cum sacraariis XLIII quae erant in ipso cimiterio, cum decimis et primitiis et oblationibus fidelium; de decimis de suis vaccis et suis ovibus quae veniunt ad ipsas calmas de Valle Asperi et de Rossilione medium decimum; et medietatem de estrepagges de damis de Noger et de Camin, de Duran, de Condamina, et de calm de Rodes pinturagges et decimum, et malos usaticos. Et quantum infra terminos de Pausa Salomon et de Cancer et de Petralata et de Cabell et de Ripa Escortega et de Fonte Presbiteri est de honore Sanctæ Mariae similiter recognovit et iactivit sicut continetur in privilegiis et in præceptis regalibus et donis comitalibus, et sicut unquam melius habuit Sancta Maria vel ullus homo per eam. Et quartum quod accipiebat de vineas de Fontanillas similiter reliquit, et bailiam de Remun Gischafré et de Poncio et de Arnallo Lanfre de Palatiodan similiter dimittit; et decimum de vino et milio

de Curte Savino similiter dimittit; et ipsas terras de maso de M[e]la quas tollebat dimittit.

Nos igitur supradicti, Gitardus scilicet abbas et monachi sibi subiecti, non donamus, sed consentimus præfato Remundo in Perdus, Duran, Bosracol gallina I, fogaça una, et migeria I de vino et emina una de civada, et Oliba similiter et Pere de Nogger similiter, et Gosfre de Felgernus similiter, et in Moledel Sendre similiter. In tali conventu ut ipse defendat ipsos homines ab aliis malefactoribus. Quod si non fecerit, aut ipse aliquid iniuste amplius tulerit, si infra triginta dies non emendaverit, perdat totum quod modo ei consentimus in ipsos honores de Perdus et Felgernus et de Moledel. Et ista omnia suprascripta transmittant ipsi homines Remundo usque in festivitate Sancti Hilarii. Et omnes bailias et omnes malos usaticos quos usque hodie quæsivi in honore Sanctæ Mariæ ego Remundus Matfredi dimitto et evacuo me in potestate Dei et Sanctæ Mariæ et præfati abbatis et omnium monachorum et in præsentia domni Bernardi comitis et aliorum nobilium virorum suprascriptorum.

Acta carta iactitionis XIII kalendas februarii, anno XXVIII regnante Philippo Rege.

Signum domni Bernardi comitis, Signum Guillelmi vicecomitis, Signum Bernardi Iohannis, Signum Udalardi, Signum Arnalli Arnalli, Signum Arnalli Iohannis, Signum Arnalli Raimundi, Signum Raimundi Matfredi, qui hanc cartam firmavit et testes firmare rogavit.

Bernardus monachus, qui hanc cartam iactitionis scripsit et subscripsit die et anno quo supra.

470

1088, octobre, 9

Davant un tribunal que presideix Berenguer Sunifred, bisbe de Vic, els germans Ramon Seniofred, Bernat, Guillem, Pere, Guisla, Eicolina i Ermessenda, i Sicarda, muller de Ramon, evacuen i defineixen al seu oncle Sendred Ramon l'alou que li reclamaven, que va ser de la mare i l'avi dels germans, a canvi de vint-i-cinc sous en moneda de Vic.

AAEV, vol. IX, doc. 28.

Ed. *Ordeig, Diplomatar, doc. 1540.

[In nomine Domini. Ego Reimu]ndus Seniofredus et uxor mea Sicardis femina et Bernardus [et Guilielmus] et Petrus et Guila femina et Ezulina et Ermesens, nos utrosque [frat]res et sorores, a[bu]imus querimoniam de Sendredo Reimundo, avunculo nos[tro, de] ipso nostro alodio qui fuit de matre nostra vel de nostro avio, domno Reimundo, quod Sendredus iamdictus tenebat et nos utrosque fratres et sorores qui sumus suprascripti veniemus ad querimoniam grandem que abuimus de

iamdicto Sendredo multas vic[es] et non vult dimittere iamdicto alodio. Et propter hoc venimus apud nostram rancuram ad seniolem nostrum, domno Berengario, episcopo Ausonensi sede Vici, et [coram] iamdictum episcopum et Arnalli Sanlani et Arnalli Argemiri et aliorum ho[mi]nes qui ibi aderant ibi, clerici et laici, fuit placitatum iamdicto alodio inter nos et Sendredus, avunculo nostro. Et ante illos nos qui sumus suprascripti, qui fuimus querelantes, evacuamus et definimus nos et posterita nostra ad te Sendred Reimundo et ad posterita tua ipso alodio que abuimus infra parrochia Sancti Ypoliti et ipsum quod abemus infra parrochia Sancte Marie de Felgeroles cum ipsas nostras voces que ibi abemus vel abere debemus sine nulla retinentia, exceptus ipsum aliud nostrum alodium quod in istas ambas parrochias que sunt suprascriptas tenemus ad nostram dominicaturam. Et ego Sendredus iamdictus per istam evacuationem vel per istam difinitionem sic dono viginti quinque solidos de moneta de Vico de diners que ibi currunt. Et nos fratres et sorores qui sumus suprascripti et sumus evacuatores et difinitores tibi Sendred et posterita tua sic difinimus tibi et ad posterita tua ipso alodio suprascripto ut nos nec nullus homo nec femina non possint requirere partem nec ereditatem per nos evacuatores vel difinitores. Et qui disrumpere voluerit ista difinitione vel ista evacuatione in duplo componat vel componamus et in antea firma persistat omni tempore.

Facta ista evacuatione vel ista difinitione VII idus octubris, anno XX° octavo regni Filipi regis.

Sig+num Reimundi Seniofredi, Sig+num Sichardis femina, Sig+num Bernardus, Sig+num Guilielmus, Sig+num Petrus, Sig+num Guila femina, Sig+num Eizulina, Sig+num Ermesens, nos qui sumus evacuatores et difinitores sic firmamus hoc quod superius scriptum est et firmare rogamus.

Sig+num Arnallus Sanlani. Sig+num Arnall Argemiri. Sig+num Atoni Galin. Sig+num Arnall Ermemir. Sig+num Ermengaudus Guitiza.

Guilielmus sacerdos, qui ista evacuatione vel difinitione scripsi et sub SSS in prefato die et anno quo supra.

471

[1087-1088]

Havent expulsat els canonges de Sant Pere de Vic que no va poder corregir, el bisbe Berenguer Sunifred reuneix l'abat de Sant Ruf d'Avinyó i altres religiosos amb els pocs canonges que volien viure canònicament i els dona una regla de perfecció. També es compromet a esmenar, juntament amb el prior i els canonges majors, els transgressors, expulsar els simoníacs i excomunicats i no admetre ningú a la comunitat sense el consell dels canonges.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 70.

B ACV, cal. 9, J. L. de Montcada, *Episcopologio*, I, núm. 17, f. 29.

Ed. FLÓREZ, *España Sagrada*, XXVIII, ap. 16. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1543.

Seguim la proposta de datació d'Ordeig.

Notum sit omnibus sancte Dei Ecclesie filiis quia ego Berengarius, gratia Dei Ausonensis episcopus, dolens casum sedis mihi commisse, omnes canonicos, propter malam eorum conversationem, de canonica expuli; quoniam vitam eorum aliter corrigere non potui. Postquam vero per longum tempus ita mansissent, congregatis viris quibusdam religiosis, abbate scilicet Sancti Rufi cum aliis, cum paucis qui canonicè volebant vivere, volui eos ad perfectionis regulam introducere. Quod cum cognovissem per vim non debere fieri, consilium cum eis, quos aggregaveram, et eiusdem ecclesie maioribus habui, ut pro modulo fragilitatis formam institutionis illis imponerem per quam melius viderentur conversari.

Cuius institutionis forma hec est, videlicet ut sacramentum dominici corporis et omne ministerium altaris secundum consuetudinem religiosorum virorum tractare studeant et divinum officium honeste in ecclesia peragere discant. Vestimenta religionis habeant. In ecclesia, in refectorio, in dormitorio, competentibus horis, nisi necessitate urgente, silentium teneant. In eisdem vero locis et in claustro non sine superpelliciis maneant. In refectorio quicquid eis apponitur, sine murmure suscipiant; que superfuerint, pauperibus largienda dimittant. Si quid indecens in mensa vel in aliis locis eis forte contigerit, capitulo corrigenda conservent. De coro inordinate non exeant. Concubinas non habeant, castitatem in quantum possunt custodiant. Accipitres non ferant. Aleis non ludant. Balistarii et venatores non sint. Horis omnibus cum reverentia intersint. Pulsato signo ad ecclesiam properent. Verba turpia et risu moventia devitent. De omnibus que communiter habuerint pauperum ospicio fideliter decimas donent. Ad ecclesiasticos gradus, qui digni fuerint, accedere non rennuant. In dormitorio iaceant. De claustro, qui ibi iacuerint, nisi necessitate compulsi, usquequo sit finitum capitulum, non exeant; exire tamen, sine licentia prioris, nulla necessitate audeant.

Quisquis autem de his institutionibus aliquid transgressus fuerit, iudicio episcopi et prioris constituti[et aliorum maiorum], emendare debere se noverit. Quod si rebellis extiterit episcopi atque prioris necnon et aliorum maiorum sententie, quasi violator et transgressor huius sancte institutionis subiacebit. Et ego, predictus Berengarius episcopus, expellam omnes symoniachos et eos qui pro suis culpis propriis fuerint excommunicati, nisi satisfecerint, de iamdicta kanonica, et nullum in eam mittam absque communi consilio canonicorum.

Ricardus sacrista. Guilabertus canonicus. Sig+num Ermengaudus. Petrus coraula SSS. Alamandus diaconus. Guilelmus diaconus SSS. Poncius SSS. Reimundus diachonus. Imprimis Amatus hoc signum SSS nomine dictus. Oliva sacerdos SSS.

Guilelmus kannonicus. Berengarius, gratia Dei Ausonensis episcopus, +. Bernardus archidiaconus SSS. Petrus Borrelli subdiaconus SSS. Fulchone vicecomes +. Reimundus canonicus. Bernardus channonicus SSS. Heriballus. Geribertus SSS. Reimundus Fulco levita SSS. Berengarius paraphonista SSS. Guitardus sacerdos SSS.

472

1089, març, 28. Vallossera

Guillem Arnau i Queruç, amb les seves esposes, Quixol i Bonadona, vídua de Lleopard, habitants de Vallossera, al terme de Seva, s'enfronten amb el seu senyor, Ramon Folc, per un molí derruït fa deu anys. Per defensar judicialment la seva causa van dipositar una fermança de vint-i-cinc sous, però, morts els marits, i no podent defensar la querella, Quixol i Bonadona van comparèixer davant Ramon Folc, en potestat del qual van quedar els vint-i-cinc sous. A Vallossera, i per consell d'homes bons, que dictaminen que no tenen cap dret sobre el molí, el defineixen i l'evacuen a Ramon Folc.

AACV, cal. 6, doc. 1516.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1548.

Ad noticiam cunctorum hominum tam presentium quam futurorum volumus perducere qualiter ego Guilelmus Arnalli cum coniuge mea et ego Cherucius cum coniuge mea Chixol et ego Bonadona, uxor quondam Lopardi defuncti, qui sumus de villa Orsaria et stamus in baiulia domni Reimundi Fulchonis, senioris nostri, certum quidem et manifestum est quia per multas vices venit ipse domnus Reimundus prescriptus, senior noster, et querelavit se de nobis de uno molendino quod est in [villa] Ursaria in eius baiulia ad ipsam chintanam, quod erat destructum et stabat in heremo per spacia X annorum. Et nos contempsimus ei facere directum per obligamentum firmamenti de XX^{ti} et V solidos de moneta Vici argenti optimi. Qua de causa, mortuis maritis nostris casu fatali prescriptis, ego Chixol et Bonadona, mulieres eorum, venimus ante seniore nostrum, domnum Reimundum Fulconem, et non potuimus directum facere ad illum de ista querela. Ideoque incurrerunt isti XX^{ti} et V solidi in illorum potestatem. Et intervenientibus bonis hominibus ad istud placitum in villa Ursaria, id est Bernardus Bertrandi et Seniofredus Guadamiri et Guilelmus Fruia et Reimundus Iozfre et Berengarius Guifredi et alii multi quorum nomina longum est dicere et scribere et laudaverunt et consilium dederunt nobis et iudicaverunt quod nihil deberemus habere in isto molino. Ideoque nos Chixol et Bonadona recognovimus propter nostram insipientiam sic verum esse ab hodierno et deinceps die in antea

evacuamus et hanc definitionis cartam facimus tibi, domno Reimundo Fulchoni, seniori [nostro], ut amplius in eternum nec nos neque aliquis pro nobis non audeat ullam vocem aut partem re[quir]ere in isto molendino pro quocumque modo vel pro hedificio per ullam occasionem aut ingenium. Quod qui fecerit irritum sit illi sed sopitum et exinanicum a nobis omnibus insuper etiam duplam compositionem faciat et sic omnes nostras voces tam per comparationem quam et hedificacionem vel de genitoribus nostris totum sit tibi seniori nostro, domno Reimundo Fulconi, definitum.

Actum est hoc V kalendas aprile, anno XX^{mo} VIII Philippi [regis].

Sig+num Chixol, uxor que fui quondam Cherucii, Sig+num Bonadonna, uxor [que fui] quondam Lopardi, que hanc cartam definitionis et evacuationis fecimus et firmavimus et firmare rogavimus.

Sig+num Bernardi Bertrandi. Sig+num Seniofredi Guadamiri. Sig+num Guilelmi Fruia. Sig+num Reimundi Iozfredi. Sig+num Berengarii Guifredi. [Nos qui] vidimus et audivimus.

473

1089, abril, 24

Després d'un judici sobre la propietat d'un alou de la parròquia de Santa Eulàlia de Pujals, al comtat de Girona, Dalmau Gausbert, Berenguer Pere i el seu germà Ramon Pere reconeixen que el posseeixen injustament, motiu pel qual el defineixen i evacuen a Arsenda, abadessa de Sant Daniel de Girona, i les seves monges.

A ASD, perg. 14

Ed. *MARQUÈS, *Collecció*, doc. 27.

Notum sit omnibus hominibus futuris et presentibus qualiter ego Dalmacius Gaucberti cum Berengario Petri et Raimundo, fratre suo, venimus ad placitum cum Arssende, abbatissa Sancti Danielis, et ceteris sanctimonialibus inibi degentibus, de ipso alodio quod iniuste auferebamus prefato cenobio. Unde nos recognoscentes quod iniuste auferebamus eis, definimus et evacuamus totum ipsum alodium cum omnibus ad se pertinentibus prescripte abbatisse et ceteris devotis. Est autem prefatum alodium in comitatu Gerundensi, infra terminos parrochie Sancte Eulalie de Pugals, et sunt terre, vinee culte et ereme cum arboribus diversi generis. Sicut habentur et continentur prescripta omnia, sic definimus et evacuamus Domino Deo et Sancto Danieli.

Acta sunt hec VIII kalendas mai, anno XXXVIII regni Philippi regis.

Sig+num Dalmacii Gauberti, Sig+num Berengarii Petri, Sig+num Raimundi Petri, qui presentem scripturam fieri iussimus, firrnnavimus et firmare rogavimus.

+Raimundus Guilielmi clericus. Soniarius presbiter. Adalbertus levita. +Petrus presbiter. Arnallus ipodiachoni.

Poncius clericus, qui hec rogatus scripsit, die et anno (*Senyal*) quo supra.

474

1089, desembre, 11

Després de renunciar-hi, els germans Ademar Ramon i Guillem de Catllar evacuen al monestir de Sant Joan de les Abadesses els drets sobre la capellania de l'església de Sant Salvador de Bianya, que reconeixen que detenien injustament. Per la definició reben cent sous en diners de moneda de Besalú i un astor.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 63.

Ed. MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2206. *FERRER, *Diplomatari*, doc. 41. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 218.

Notum sit omnibus presentibus atque futuris quod ego Ademarus Reimundi et Guilelmus, frater meus, de Kastlar recognoscimus nos hucusque iniuste tenuissemus kapellianiam ecclesiæ Sancti Salvatoris, que sita est in valle de Biania, quam iuris esse cenobii Rivi Pollentis Sancti Iohannis Babtiste omnimodo profitemur. Idcirco in Dei nomine. Per presentem scripturam reddimus, diffinimus atque evacuamus nos Domino Deo et beato Iohanni Babtiste per iussionem domni Berengarii, Gerundis presulis, in cuius episcopio ecclesia illa sita est, et in potestate domni Berengarii, Ausonensis episcopi, qui preesse iamdicto cenobio videtur Sancti Iohannis, et in manu domni Guilelmi prioris et Bernardi Mironis et Bernardi Raimundi et Bernardi Olibani et Poncii Durandi atque Girberti Mironis, et in presencia scilicet domni Bernardi Iohannis et Arnalli, archidiaconi Urgellensis, que vocitatur de Gordia, et Guilelmi Geralli atque Bernardi Uzalgar, Bertrandi Bliggeri et aliorum bonorum hominum qui ibi affuerunt. Sic iakivimus et definivimus ipsam kapellianiam et presbiteratum ad integrum, cum omnibus ad se pertinentibus et omne servitium et dominationem et usum que propter capellianiam in iamdicta Sancti Salvatoris ecclesia hactenus quodcumque modo abuimus. Et si quas voces vel rectitudines in prefata kapellania ego iamdicto Ademar et Guillem, frater meus, aut quoredes nostri unquam habuimus, ita ut ab hodierno die et deinceps neque nobis neque alicui fratrum nostrorum vel consanguineorum aud cuiquam utriusque sexus hominum aliquo modo sit

licitum iamdictam capellaniam vel aliquid de ipsa capellaniam vel presbiteratum abere aud tenere aud auferre aut reclamare vel quolibet pacto requirere, set omni nostra rectitudine, si qua est, et voce sopita per presentis scripture tradicionem ad integrum veniat in potestatem, ius atque dominium prefixi Sancti Iohannis et kannonicorum in iamdicto cenobio comorancium ad quocumque voluerint faciendum. Si autem nos aut aliquis hominum hanc cessionem, diffinicionem atque evacuationem in aliquo infringere temptaverit, nihil penitus proficiat, sed hoc inviolabili[ter] permanente iram Dei omnipotentis et omnium sanctorum eius incurrat et ab omni christianitatis consorcio alienus efficiatur et insuper cum Iuda traditore, diabolo et angelis eius in inferno perhenniter cruciandus tradatur. Accipimus autem nos iamdicti fratres a prefati cenobii canonicis pro hac diffinicione vel iacitione centum solidos denariorum monete Bisurduni et accipitrem unum.

Actum est hoc III idus decembris, anno XXX regni Filippi regis.

Sig+num Ademari, Sig+num Guilelmi Raimundi, qui hanc presentem scripturam cessionis, diffinicionis atque evacuationis fieri iussimus, firmavimus et infrascriptis testibus firmari rogavimus.

Sig+num Dalmad. Sig+num Mironi. Sig+num Berengarius Bernardi.

Scripsit et hoc posuit Sig+num Bernardus presbiter.

475

[1089]

Dalmau, arquebisbe de Narbona, ordena a Frotard, abat de Sant Ponç de Tomeres, que, atès que no ha complert la sentència del sínode de Narbona, restitueixi abans de Nadal a Sant Cugat del Vallès i Sant Llorenç del Munt les comunitats expulsades i reclogui a Tomeres el germà Sanç, autor de la discòrdia. Si incomplís aquest mandat, li llevaria la dignitat abacial i sacerdotal, i si el germà Sanç no tornés a Tomeres seria excomunicat.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 1141, f. 390v-391r. Còpia del segle XIII.

Ed. KEHR, *Papsturkunden. I. Katalonien*, ap. 15. *RIUS, *Cartulario*, doc. 734.

Aquest document s'ha d'entendre en el marc dels conflictes generats a Catalunya i Narbona per la resistència a la reforma eclesiàstica, que portava a subjectar monestirs catalans a monestirs occitans, i, consegüentment, a Roma. Concretament, aquest document i altres d'aquest recull datats entre 1089 i 1091 expressen les tensions i resolucions adoptades entre Sant Cugat del Vallès, el bisbe de Barcelona i l'arquebisbe de Narbona, d'una banda, i l'abat

de Sant Ponç de Tomeres, de l'altra, arran del conflicte que va provocar el comte Berenguer Ramon II de Barcelona quan, d'acord amb les directrius reformadores impulsades per Roma, va decidir vincular Sant Cugat a Sant Ponç i l'abat d'aquest monestir, en qualitat de legat pontifici, va voler materialitzar aquesta vinculació. Les resistències haurien comportat que el legat expulsés de Sant Cugat l'abat i els monjos i apartés del càrrec el bisbe de Barcelona. El germà Sanç a què es referix el document és Sanç Berenguer, germà de Ramon Berenguer I i monjo de Tomeres, a qui s'atribueix un paper decisiu tant en la donació de Sant Cugat a Tomeres feta pel seu nebot Berenguer Ramon II com en els maltractaments a què van ser sotmesos llavors els monjos de Sant Cugat, contraris a la donació.

Dalmacius, sancte Narbonensis ecclesie servus, Frotardo, Tomeriansi abbat, divinam, si obedieris, visitacionem. Quantum instinctu divini amoris actenus conligati fuimus vinculo caritatis nullomodo credimus te tante prudencie tantequa religionis pollentem oblivioni traierere potuisse. Sed quod de tua non sperabamus religione et quod non modice miramur et mirando dolemus, super tanto detrimento quod salutitue tuorumque subditorum imminere videmus, nisi divina te visitaverit pietas: audivimus te velle fefellisse Spiritum Sanctum sanctamque sinodum ad honorem Dei apud Narbonam congregatam, invasum retinendo locum, quem iusto iudicio episcoporum, expulsis fratribus, redditurum [te] promisisti sine omni calliditatis ingenio. Nunc vero quia tanta detentus avaricia nichil egisti quod promisisti, iterum amonemus et per Dei misericordiam obsecramus et obsecrando per eandem que Deus est caritatem postulamus, imo etiam et per eandem quam Dei filius Deo Patri exhibuit obedienciam precipimus, ut concordie et karitati opera dones, et usque in vigilia[m] Natalis Domini primam venientem libere et potestative sine omni enganno reddas locum Sancti Cucuphati, expulsis fratribus, et reddas locum Sancti Laurentii de Monte fratribus, qui fuerint expulsi, et tuos ex utroque loco expellas monachos sine omni ingenio falsitatis. Fratrem vero Sancium, qui auctor tocius discordie est et dissensionis, reclude in Tomeriansi cenobium, ut ibi propria plangat delicta et amplius in Transclusensibus non maneat partibus.

Quoniam quidem nostram satis patienter iniuriam et infamiam portarem, nisi Iesu Christi corrumpere videremus iusticiam. Set quia tante iniusticie ferre non possumus iniuriam, iterum precamur et caritative amonemus promissam patribus facere iusticiam, et ut Albanensis et Populonensis iudicaverunt episcopisine omni falsitate deseras locum Sancti Laurentii reddendo fratribus expulsis. Si vero, quod absit, obstinatus fueris et predicta non diserueris loca, sine omni malo ingenio, inviti et multa compassione afflicti, ut ipse auctor pacis testis est, auctoritate apostolorum Petri et Pauli et nostra interdiciamus tibi omne officium abbatis et sacerdotis a vigilia natalis Domini prima venientis inantea, donec humiliter satisfaciendo ante nostram venias presenciam. Excommunicamus etiam et anathematizamus S[ancium] iam dictum monachum tante dissensionis aucto-

rem, si ab eo die in illis remanserit partibus, donec humiliter nobis satisffaciat. Interdicimus etiam ab eo die inantea omne divinum officium in monasterio Sancti Poncii Tomeriensis et in omnibus locis tibi sibique pertinentibus et omnium christianorum sepulturam, donec humiliter satisfacias et ad dignam emendationem venias. Interim etiam quandiu tui fuerint monachi in monasterio Sancti Cucuphatis Sanctique Laurentii, interdicimus eis omne divinum officium et, si neglexerint, eicimus eos a tregua Domini et pace.

476

[1089]

El papa Urbà II ordena a l'arquebisbe de Narbona i els bisbes de Barcelona i Carcassona que respectin els privilegis que ha concedit a Sant Ponç de Tomeres, els acusa d'haver causat greus danys als monestirs i les comunitats de monjos de Sant Cugat del Vallès, Sant Llorenç del Munt i Sant Pere de Rodes i els mana que en el termini de trenta dies s'excusin davant l'abat Frotard i que abans de mig any es presentin a Roma per donar explicacions.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 1258, f. 429v. Còpia del segle XIII.

C ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 1142, f. 391r. Còpia del segle XIII.

Ed. KEHR, *Papsturkunden. I. Katalonien*, ap. 16. *RIUS, *Cartulario*, doc. 735.

Urbà II, que al principi del conflicte entre Sant Cugat del Vallès i Sant Ponç de Tomeres era favorable a aquest últim monestir i al seu abat Frotard, va canviar després de posició, potser alarimat per la tensió creada, com mostren altres documents d'aquest recull.

[Urbanus], Dalmatio Narbonensi, Bertrando Barchinonensi, Petro Karchesonensi episcopis. Ecclesiarum privilegia inconvulsa debere firmitate persistere, sanctis est canonibus confirmatum. In ipsis etiam privilegiis sub anathematis animadversione feriuntur quicumque eorum temerarii violatores esse presumpserint, nisi presumptione, illicitam digna satisfactione corrigant. Novit igitur vestra fraternitas, quante presumptionis notam incurreritis, quanteque incideritis meritum animadversionis, cum Romane et apostolice decreta Ecclesie quemadmodum nobis relatum est, fastu superbie confregistis. Stephani siquidem, Nicholai et Gregorii predecessorum nostrorum privilegiis Beati Pontii martiris monasterium in Romane Ecclesie tutelam specialiter est susceptum eorumque in eis auctoritate sancitum est, quod nostra quoque firmatum est, ut omnia eiusdem monasterii pertinentia integra prorsus et illibata permaneant. Contra hec karissimus frater noster Fro[tardus], Tomeriensis Abbas, monas-

terium Sancti Cucuphatis vos invasisse et eius monachos expulisse, invasisse nihilominus monasterium Sancti Laurentii et abbatem Rotensem et monacum, nostrarum baiulum literarum, magnis iniuriis affecisse multaque in eum mala et per vosmetipsos et per submissas personas machinatos esse conquestus est. Apostolica igitur auctoritate qua eadem privilegia confirmata sum, vestre dilectioni precipimus, ut si ita se rei veritate habere perpenditis, infra dies XXX postquam literas has videritis, karissimo fratri nostro Fro[tardo] Tomeriensi abbati congrue satisfaciatis; ad satisfactionem autem Romane ecclesie infra dimidii anni spatium sedi vos apostolice presentetis; alias anathemati, quod in eis privilegiis firmatum est, vos subiacere noveritis. Non enim possumus aut debemus iuxta eorum, qui nos in Domino precesserunt, statuta convellere et que ipsi scripsimus, non scripsisse.

477

[1089], novembre, 17

El papa Urbà II ordena a l'abat Frotard de Sant Ponç de Tomeres que restitueixi al monestir de Sant Cugat del Vallès els monjos que en va expulsar. També l'exhorta a donar per acabada la querella entre ell i l'arquebisbe de Narbona i li demana que ajudi el bisbe de Barcelona a recuperar pacíficament la seva seu.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 1259, f. 429v. Còpia del segle XIII. Ed. KEHR, *Papsturkunden. I. Katalonien*, ap. 17. *RIUS, *Cartulario*, doc. 736.

Urbanus Secundus Frotardo, abbati Tomeriensi

[Urbanus, Frotardo, abbati Tomeriense]. Quia religionis tue noticiam habemus, super hiis, que adversus te ex diversis partibus ad nos destinantur, iniuriis, non dolere non possumus. Narbonensis siquidem arciepiscopus et Barchinonensis episcopus in fraternitatem tuam plurimum conqueruntur. Quorum tibi exemplar mitimus, ut queque illa sint, ipse cognoscas. De ceteris siquidem sententiam nunc supersedemus edicere. Unum autem est quod ulterius differre non possumus, de iniuria videlicet monachorum Sancti Cucuphatis, quos omnes ex suis diceris sedibus expulisse, cum eiusdem cenobii investituram de manu laici et fraticide contra canonum decreta et contra sanctissimi predecessoris nostri Gregorii prohibitionis antea recepisses. Quod si ita est, ut dicitur, quoniam non canonice egeris, ipse perpendis, cum et religionis prerogativa et scientia polleas literarum. Precipimus igitur tibi karitate precipua, ut Berengario et ceteris expulsis fratribus locum ipsum integro iure restituas. Si quam autem adversus eos querelam geris,

restitutis eis aut per te aut per tuos vicarios, in conspectu nostro examinandam deponas. Alias namque canonice illos ad questionis decisionem vocari non posse omnibus constat, nisi a[m]missa eis restaurentur ex integro. De ceteris que inter vos, te videlicet et arciepiscopum, iactantur querimoniis, si fieri potest, in terra vestra religiosorum virorum examine inter vos contentio finiat. Sin autem, quanto celerius vobis facultas fuerit, sedi vos apostolice presentate, quatinus eius iudicio ad integram et perfectam decisionem lis vestra perveniat. Porro de Barchinonensi rogamus episcopo, ut ad sedem suam quiete obtinendam, sicut olim promisisti, ei auxilium impendas.

Datum XV kalendas decembris.

478

[1089], desembre, 28

El papa Urbà II exposa a Frotard, abat de Sant Ponç de Tomeres, les queixes que contra ell han formulat l'arquebisbe de Narbona i el bisbe de Barcelona, entre les quals que ha sostret els monestirs de Sant Cugat del Vallès i Sant Llorenç del Munt de la jurisdicció del bisbe de Barcelona i n'ha expulsat violentament els monjos. Li ordena que es posi sota les ordres del seu llegat.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 1260, f. 429v. Còpia del segle XIII. Ed. JAFFÉ, LOEWENFELD, 5419. MANSI, *Sacrorum conciliorum*, 1a ed., XX, cols. 678-679. BOUQUET, *Recueil*, XIV, pàg. 693. MIGNE, *Patrologiae*, CLI, col. 315. KEHR, *Papsturkunden*. I. *Katalonien*, ap. 18. *RIUS, *Cartulario*, doc. 737.

Urbanus II^{us} Tomeriensi abbati

[Urbanus, Tomeriensi abbati]. Venientes nuper ad nos reverentissimi fratres Narbonensis ac Barchinonensis antistes adversus fraternitatem tuam multa conquesti sunt. Narbonensis enim ecclesias suas a te invasas et excommunicatos a te receptos et in Iaccensi sede per te sine sua licentia asserebat episcopum consecratum; mortuumquoque sub anathemate monachos tuos extumulasse et intra cenobium tumulasse dicebat, quod auditu quoque videtur orrendum. Super hiis omnibus, si vera sunt, tuam religionem ei congrue satisfacere legati nostri iudicio et ab invasione eorum, que sunt episcopalis iuris, de cetero abstinere et pacem cum eo fraternam habere, ut dignum vobis est, deprecamur atque precipimus. Barchinonensis preterea querebatur cenobium Sancti Cucuphatis, quod sui iuris est, te invadente, sublatum, monachis violenter expulsis. Item etiam de Sancti Laurentii cenobio factum astruxit. Quia igitur vir talis est

morum dignitate et pontificali gratia, ut ei discredere non possimus, et tu olim nobis longe aliter retulisti, cause huiusmodi iudicium irretractabili sententia terminandi legato nostro mandavimus et te eius iudicio volumus obedire, ut neque tu neque ille ulterius super hoc sedem apostolicam permitamini appellare. Preterea rogantes rogamus, quemadmodum de tua speciali et familiari religione confidimus, ut Narbonensem antistitem sicut proprium et patrem spiritualem respectu eius, cuius vice fungitur, reverearis et diligas.

479

1090, març, 11

Arnau Geribert de Santiga reté contra Déu i la seva ànima els delmes de l'alou del seu germà Berenguer Ramon, al lloc d'Olmet, a Santiga. Tement per la seva ànima i acceptant que els posseeix injustament, decideix tornar els delmes a la seu de Barcelona, sota la potestat del bisbe Berenguer, i afegeix a la donació els del mas de Sala, antiga propietat del difunt Bonuç de Pedra.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, III, f. 124, doc. 320.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1521.

Pateat omnibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Arnallus Geribert contra Deum et salutem anime mee tenui decimas de alodio Berengarii Raimundi, fratris mei, quod ipse olim emerat. Quod alodium est situm in comitatu barchinonensi, in terminio de Valles, in loco qui vocitatur Ulmed. Ego vero propter has decimas, quas iniuste tenebam, timens periculum anime mee, dono, reddo atque derelinquo eas decimas domo et ecclesie Sancte Crucis Sancteque Eulalie sub potestate Berengarii episcopi, omnesque alias decimas que pertinent ad mansum que vocant Sala, qui mansus fuit Bonutii condam de Petra, absque ulla retentione, ob remedium anime mee et pro anima matris mee ac fratris mei Berengarii, cuius ipsum alodium fuit, ut dictum est superius. Quam redditionem atque donationem si ego aut aliquis aliis diabolica suggestione frangere ac ullo modo corumpere ulterius presumpserit vel rapuerit, anathematis vinculo feiatur et cum Bebelzebut, princeps demoniorum, in infernum mergatur.

Actum est hoc V^o idus marcii, anno XXX regni Philippi regis.

S+m Arnall Giribert, qui hanc redditionem vel donationem feci et testes firmare rogavit.

S+m Guilia. S+m Guitard Bonushomo. S+m Iofret Oliba. Petrus sacer.

SSS Guielmus sacerdos, qui hoc scripsit sub die et anno quo supra.

480

 1090, març, 13

Els germans Miró Oliba i Guillem Oliba donen nominalment al seu germà Humbert Oliba la tercera part dels aous, amb terres, vinyes i cases, que van ser del seu pare, Oliba, difunt, i que reté la seva madrastra. Humbert, al seu torn, es compromet a ajudar els seus germans a guerrear per aquests aous i tenir-los i defensar-los contra tot home o tota dona.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 66.
Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 222.

Notum sit cunctis tam presentibus quam futuris qualiter ego Mironis Oliba et fratri meo Guilelmus Oliba sumus donatores ad fratri nostro Umbertus Oliba. Manifestum sit enim quia damus illi terciam partem de ipsis alodios, scilicet de terris et vineis et domibus et de ipso mobile que nobis tolled femina, uxor qui fuit pater noster Olibani olim defunctus. Et ego predictus Umbertus convenio ad iamdictis fratres meos Mironis atque Guilelmus ut adiutor ero illis de suprascriptis alodiis ad guerriere et tenere atque defendere contra cunctos homines vel feminas, per fidem rectam, sine engan. Et si hoc non fecero et istam convenienciam non attendero illis, compono ego ad illos decem uncias auri puri in vinculum. Et nos predictis donatoribus, si abstraxerimus nos de ista donatione sive conveniencia, similiter componamus illi uncias X auri puri in vinculum. Et insuper hoc maneat firmum.

Hactum est hoc III idus marcii, anno XXX regni regis Philippy.

Signum+ Mironis Oliba. Signum+ Guilelmus Oliba. Signum+ Umbertus Oliba.

481

 1090, març, 31. La Seu d'Urgell

Davant el comte Ermengol IV d'Urgell, els canonges de Santa Maria d'Urgell acusen Guillem Riambau i la seva muller, Ermessenda, d'haver sostret a Santa Maria i la seva canònica l'alou de Guitard. El comte mana llavors a Guillem que vagi a judici. Al cap de tres dies, Guillem presenta davant el jutge que ha elegit el comte i una assemblea de clergues i laics l'escriptura de la compra de l'alou que Ermessenda va fer amb Guitard, el seu primer marit, i en reclama a més els conreus que Guitard hi va plantar i els edificis i molins que hi va construir. Afegeix que Guitard va deixar en testament aquests béns a Ermessenda. Els canonges, però, argumenten que després d'aquest testament, l'últim dia de la seva vida, Guitard va canviar d'opinió i ho va deixar tot, de paraula i per escrit, a Santa Maria. Ho corroboren dient que Ermessenda

va ser testimoni de l'adveració testamentària corresponent i que la va signar. El jutge decideix, respecte a l'escriptura de compra, que no serveix per a cap reclamació i que Ermessenda no pot reclamar res de les darreres voluntats de Guitard, excepte la dècima, ja que va ser testimoni de l'adveració i la va signar. Després, jutja sobre una vinya que un home sense fills i parents va deixar il·legalment a Pere, fill de Guillem, en lloc de deixar-la a Santa Maria. A l'últim, Guillem, Ermessenda i Pere, aconsellats pels homes bons presents, defineixen i evacuen a Santa Maria tots els béns i drets en disputa.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 145v-146r, doc. 434. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 1064.

Sub omnipotentis Dei nomine sacro. Nos omnis Sancte Marie sedis clericus tam maioris quam inferioris ordinis ad noticiam cunctorum hominum tam presencium quam futurorum deducere cupimus qualiter ante dominum comitem Ermengaudum, amatorem ecclesiasticarum rerum nostram, lacrimabilem obtulimus querimoniam, scilicet de alodio Guitardi Bernardi quod iniuste auferebant Guilelmus Rehembali coniuxque illius Sancte Marie eiusque Canonice. Prelibatus namque comes ilico ut hoc audivit prefatum Guilelmum zelatus zelo Dei accersire iussit, quo accersito illi terribiliter imperavit quatinus diem aptum statuisset et quando ante nos venisset suasque voces nobis hostendisset et secundum quod recte iudicatum foret Sancte Marie eiusque Canonice satisfactionem faceret.

Post spacia vero dierum trium venit ante nos prelibatus Guilelmus in capitulo Sancte Marie quo interfuimus nos omnes clerici alique boni laici viri, videlicet Bernardus Trasuarium et Ficapali Petrusque Uzalardi et alii nonnulli, ibique hostendit scribaturam de emptionibus que coniux illius Ermessendis fecerat cum priori viro suo Guitardo, et insuper requirebat omnes plantaciones et cuncta edificia tam in domibus quam in molendinis quecumque apud illum fecerat et plantaverat, quia affirmabat quod prefatus Guitardus vir eius reliquid ea illi suo in testamento. Ad nos in eodem loco monstravimus puncium illius signis et subscripcionibus omnimodis legaliter roboratum quomodo verbis et quibuslibet literis proculdubio post illud testamentum in ultimo suo die omnino suam mutavit voluntatem et hoc quod illa dicebat que sibi reliquerat concessi Sancte Marie eiusque Canonice, in quo iudicio illa testis fuit propriaque manu illud firmavit. Aderatque ibi Ermengaudus a prefato comite iudex electus et iudicavit legaliter quod in sua emptione unde monstrabat scripturam nichil querere deberemus et illa nichil querere debebat in iudicio quod illa firmaverat et ubi testis extiterat, preter sulommodo suum decimum quod prelibatus Guitardus sibi concesserat. Et

insuper iudicavit predictus iudex de una vinea quam tenebat Petrus, filius prelibati Guilelmi, quam plantaverat quidam sterilis homo, quia postquam sine liberis obiit affines non habuit nulla auctoritate potuit illam nulli alii linquere nisi Sancte Marie eiusque canonice. Prelibati namque boni viri aprehenderunt prefatum Guilelmum in partem et consiliaverunt ei ut nullo modo vellet adversus Sanctam Mariam recalitrare neque hoc iudicium subvertere. Ad ille timore Dei correptus credidit consilium illorum.

Ideoque ego iam dictus Guilelmus simul cum coniuge predicta Ermessendis et filio nostro Petro, territi timore Dei eiusque Matris ut possimus evadere nostrorum discrimina delictorum, et laudamus hoc iudicium et recognoscimus nos hucusque iniuriam fecisse Sancte Marie eiusque Canonice, ac per hoc nostra sponte definimus et omnimodis evacuamus in potestatem Sancte Marie eiusque Canonice et omnibus canonicis omne illud alodium et omnes plantaciones et cuncta hedificia que iniuste detinebamus et inlegitime requirevamus in prelibato alodio de condam Guitardo, adeo ut unquam deinceps repetatur a nobis neque ab ullis successoribus nostris usque in eternum. Ei si quis hoc repetere conatus fuerit, secundum anctorum instituta canonum, in quadruplum cogatur exsolvere et insuper anthematis gladio feriat.

Que definitio est acta II kalendas aprilis XXX° anno Filippi regis.

Sig+num Guilelmi Rehemballi. Sig+num Ermessindis femina. Sig+num Petri, nos qui hanc fecimus definicionem et evacuacionem et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

482

[1086-maig, 1090]

El comte Berenguer Ramon II de Barcelona, després d'haver alliberat la seu de Barcelona de mans d'homes perversos i haver-la tornat al servei de Déu, vol que el bisbe Berenguer d'Osona la tingui sota la seva potestat. Tement, però, a causa de la discòrdia entre ells, que Bernat Guillem de Queralt l'ocupi, el comte mana al bisbe que, mitjançant ostatges, obtingui seguretat de Bernat Guillem que no ho farà.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 86.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VI, ap. 35. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1563.

Seguim la proposta de datació d'Ordeig.

+ Notum sit omnibus hominibus praesentibus atque futuris quod mater ecclesia Barchinonensis captivata et destructa a perversis hominibus longo tempore

mansit. Sed postquam Dei misericordia voluntatem Berengarii comitis inspirare dignata est, ut ipsam ecclesiam Barchinonensem de tanta captivitate liberaret et eam ad Dei servicium restitueret, voluit ipse comes Berengarius ut Berengarius, episcopus Ausonensis, in sua potestate Barchinonensem sedem et episcopatum teneret et ipsam ecclesiam sine suo enganno reciperet. Sed ipse Berengarius comes timuit ut Bernardus Guillelmi, propter discordiam que est inter eos, ipsam ecclesiam invaderet et per eam ipso comiti honorem auferret. Propter quam causam ipse comes precepit Berengario, Ausonensi episcopo, ut acciperet securitatem per hostaticos a predicto Bernardo Guillelmi ne invaderet ipsam ecclesiam. Et ideo Bernardus Guillelmi hostaticos in potestate Berengarii, Ausonensis episcopi, scilicet Ramundum Berengarii et duos fratres suos, Bernardum Berengarii et Guillelmum Berengarii, Ricardum Guillelmi et Berengarium Bernardi et Berengarium Ermengaudi et Guadaldum Guadaldi et Adalbertum Bonepari et Petrum Amalrici et Bernardum Bernardi de Gurbo, ut isti omnes sint homines predicti episcopi Ausonensis propter hanc causam tantum et insuper promittant ei fidem suam quod si Bernardus Guillelmi de Karalt invaserit ipsam sedem aut Kanonicam per se aut ullus homo aut ulla femina per suum consilium aut per suum ingenium aut per suam voluntatem predicti hostatici deveniant et incurrant in potestate prefati Ausonensis episcopi et non exeant antea de: potestate sua donec unusquisque redimat se per ducentas uncias auri Valentie. Si vero alius perversus homo utriusque sexus ipsam sedem invaserit vel rapuerit et Bernardus Guillelmi inde inculpatus fuerit, expurget se per sacramentum et per batallam per unum militem et postea adiuvet recuperare predictam sedem Berengario comiti et Bertrando episcopo per fidem sine engan. Quod si non fecerit, predicti hostatici similiter incurrant in potestate Ausonensis episcopi et ipse episcopus Ausonensis non constringat prefatos hostaticos propter aliam causam nisi propter ipsam sedem.

483

1090, setembre, 29

Davant Sicarda de Montseny, els seus fills i altres potentats, Bremon, prior de Sant Pol de Mar, es querella contra els germans Dalmau i Arnau Sesmond per un alou a Santa Maria de Pineda, al lloc de Comba, sobre el camp de Cabrafiga. Dalmau i Arnau defineixen l'alou, ja que no poder provar-hi el seu dret.

AACA, Monacals, Montalegre, núm. 57.

Ed. PONS, *Recull*, III, doc. 22, pàgs. 386-387. *PÉREZ, *Diplomatari*, doc. 62.

Notum sit omnibus hominibus tan [prese]ntibus quam futuris quem ego Bermundus prior Sancti Pauli cenobii Maritime habui placitum cum Dalmacio Sesmundi et Arnaldo Sesmundi, de alodio quod Sanctus Paulus tenebat et habebat in comitatu Gerundensi, atque in parrochia Sancte Marie Pinetae, in loco quem dicunt Cumba, qui est super campum de Caprafiga, iuxta mansum Sancti Pauli quod Arbertus Inguilberts tenet de Sancto Paulo in ipso plano. Et nos supra nominati fratres, per ullum ingenium nichil invenire potuimus quod pertineret ad nostram racionem. Et propterea nos fratres Dalmacius Sesmundi ac Arnaldus Sesmundi difinivimus et dimisimus domine Sicards de Montesigni et filiorum eius Bernard Umbert et Bernard Gaucefre et Guillem Umbert, et Poncio Guillem et Raimundo Gerald, Raimond Bernat, et Rotlan Guillem, et Eribald Guifre et Guillem Sendre et Arberto Inguilbert et aliorum meritorum quos longus est nominare. Et afrontat de oriente in ipsos Archus antiquos, sive in alodio Sancti Pauli; a meridie in alodio Guillem Umbert; ab occiduo et circio in alodio Sancti Pauli. Quantum infra istas IIII^{or} afrontaciones querebamus difinivimus sine engann, et posteris nostris et successoribus eorum notificamus per hanc scripturam ut numquam in perpetuum aliquid querere possint, set firma et stabilis nostra difinicio maneat Deo et Sancto Paulo.

Facta ista difinicio et karta III° kalendas october, anno XXXI° regnante Philipo rege.

Sig(*Senyal*) Dalmacii Sesmum, Sig(*Senyal*) Arnaldi Sesmum, qui istam difinicionem fecimus et firmavimus firmarique rogavimus.

Signum (*Senyal*) Sicardis femine. Sig(*Senyal*) Guillem Umbert. Sig(*Senyal*) Poncii Guillem. Sig(*Senyal*) num (Raimundi) Guiral. Sig(*Senyal*) num Raimun Bernard. Sig(*Senyal*) Eribaldi Guifredi. Sig(*Senyal*) Arberti Inguilbert.

(*Senyal*) Guilelmus sacerdos qui hanc cartam scripsit sub die annoque prefixo.

484

1090, novembre, 29

El comte Hug II d'Empúries defineix i evacua a la canònica de la seu de Girona totes les exaccions (fortias, toltas, malas presones) i els mals usos que ell i el seu pare, el comte Ponç I, van imposar i percebre amb relació als delmes de l'església de Castelló d'Empúries i l'alou que la canònica té a la vila. També promet que no impedirà que el paborde o els clergues de Girona venguin quan vulguin i a qui vulguin el vi i el cereal obtinguts de la collita de l'alou, i reconeix que en aquest cas la justícia és facultat del paborde.

A ADG, Mitra cal. 8, doc. 1. Original de carta partida (complement de B).

B ADG, Mitra cal. 8, doc. 1. Original de carta partida (complement de A)

C ADG, Mitra cal. 3, doc. 294. Còpia del segle XII.

D ACG, abans carpeta de Castelló doc. 3. Còpia de 1207.

E ADG, Mitra cal. 2, doc. 111. Còpia de 1226.

F ADG, Mitra cal. 3, doc. 131. Còpia del segle XIII.

G ADG, *De Rubricis Coloratis*, f. 41r-42r, ADG. Còpia del segle XIV.

H ADG, Mitra cal. 2, doc. 113. Còpia de 1338.

I ADG, Llibre Verd, f. 183v-184r. Còpia del segle XIV.

Ed. MARQUÈS, «Documentos», ap. 1. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 415. *PUIG, SERRAT, *El Cartoral de Rúbriques Vermelles*, ap. 2 (30).

Hec est noticia difinitionis et evacuationis quam ego Ugo, Impuritanensis et Petralatensis comes, facio omnipotenti Deo et gloriosissime Virgini Marie, scilicet Cannonice Gerundensis sedis et omnibus cannonicis in eadem manentibus vel in futuro mansuris. Difinio namque et evacuo ob remissionem delictorum meorum eidem gloriosissime Dei Genitrici Marie eiusque Cannonice in perpetuum omnes fortias et toltas et malas presones et omnes malos usaticos quos pater meus Poncius, bone memorie comes, habuit vel tenuit in decimis æcclesie Sancte Marie Castilionis et in omni alodio quod Gerundensis Cannonica quocunque modo habet vel habere debet in omni villa Castilionis vel in omni terminio parrochie eiusdem æcclesie, scilicet in domibus vel etiam in ceteris rebus usui hominum congruentibus. Non solum hec superius scripta difinio et derelinquo, sed etiam omnia illa que post mortem patris mei quocunque modo male usurpavi vel adempravi in decimis eiusdem æcclesie et in omni alodio Gerundensis cannonice quod habetur in eadem parrochia.

Scilicet, ipsam albergam quam ego et mei faciebam in dominica domo Gerundensis cannonice et ipsam domum quam construebam in cimiterio Sancte Marie, super ipsum cigar, et ipsos quatuor sextarios quos accipiebam ex decimis Sancte Marie et ipsam messereriam quam accipiebam ex hominibus Sancte Marie et ipsum receptum quem baiulus meus accipiebat ex baiulo Sancte Marie non accipiat nisi se tercio et sine cibaria et propter hoc faciat fideliter donare Sancte Marie omne decimum ex toto alodio comitis. Hec omnia predicta difinio et dimitto et evacuo atque derelinquo vel etiam hoc difiniendo addo sive promitto atque convenio quod non vetabo vel vetare non faciam prepositis vel clericis gerundensibus vendere quandocunque voluerint vel cuicunque voluerint omne ipsum expletum quod Gerundensis Cannonica habebit in villa Castilionis, tam vinum quam etiam aliud cuiuslibet annone genus vel ferre vel transmutare alicubi si voluerint vel dare alicui si elegerint vel facere omnem eorum voluntatem. Sed ita solide et libere Gerundensis Cannonica habeat et teneat omne decimum et omnia alodia que habet in villa Castilionis vel in futuro habebit, sicut privilegia

regalia continent in quibus eadem collata sunt beate Dei Genitricis Marie. Scilicet, quod nullius servitutis vel subiectionis vinculo subdantur vel nullum placitum ibi celebretur nisi a preposito Gerundensis sedis vel nulla violentia in alodio eiusdem canonice hominibus ibi manentibus ab aliquo ingeratur, sed omnia maneant solida et libera in potestate eiusdem canonice in eternum et ultra. Quam difinitionem facio eidem Canonice propter quadraginta uncias auri Valentie quas accepi ex rebus eiusdem Canonice. Quam ita volo esse firmam ut neque ego neque aliquis mee posteritatis nec alius quolibet meus successor in his que difinio valeam vel valeant aliquid requirere vel expetere, neque per meam vocem aut successionem quicquam obtinere, sed sit hec difinicio stabilis et inconvulsa omni tempore. Siquis vero quod absit hanc irrumpere temptaverit sacrilegii summam componat et insuper anathematis vinculis subiaceat et postmodum hec scriptura difinitionis firma maneat omni tempore et stabilis. Quam difinitionem ego prefatus comes facio Domino Deo et Canonice Gerundensis æcclesie et domno Berengario, Gerundensi episcopo, et omnibus canonicis suis et cunctis eorum successoribus in perpetuum.

Acta scriptura huius difinitionis III kalendas decembris, anno XXXI regni Philippi regis, Dominice etiam Incarnationis anno nonagesimo primo post millesimum.

Sig+num Ugonis comitis, qui hanc difinitionem feci, firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Poncii Guilelmi. Sig+num Reimundi Guilelmi. Sig+num Gaucefredi Bastoni. Sig+num Petri Poncii. Sig+num Reimundi Ademari.

Poncius clericus, qui hoc rogatus scripsi die et anno + quo supra.

485

[1090]

Els homes de la vall d'Àneu accepten sotmetre a la justícia del comte Artau II de Pallars Sobirà i la comtessa Esloña les querelles i els plets per causa d'homicidi, adulteri, incendi i assalt d'una vila a l'altra i donar-los una prestació pels animals que sacrificuin. A canvi, els comtes els donen garanties que no seran coaccionats ni forçats.

A ADM, secc. Pallars, lligall 31, doc. 612.

Ed. **Catalunya Romànica*, XV, pàg. 34.

Aquest document forma part segurament de les accions que el comte Artau II de Pallars Sobirà (1081/1082-v. 1115) va empènyer per endegar el govern del seu comtat, on l'autoritat defallia arran dels conflictes que van enfrontar el seu predecessor, Artau I (v. 1054-1081/1082), i

ell mateix amb Ramon V de Pallars Jussà (1048-1099). No es tracta, doncs, d'un document de resolució de conflictes, però sí que sembla que indica la confiança que aquells anys, especialment insegurs i conflictius, els homes d'Àneu van atorgar a l'autoritat comtal en matèria de justícia.

In Dei nomine. Hec est conveniencia et atorgationem que fecimus nos homines de Anau de Artallo, de ipsas villas de Alose et de Estirri et de Isil et de Boren et de Enreth et de Estirri et de Son et de Escalarri et de Unari et de Gavassor, de Cerb, et de Osve et Estais, de ipsas villas que sunt nominatas et de alteras que non sunt nominatas, de ipsos omnes de Artallo de Ferrera usque ad Isaves, de ipsos pletos qualescumque de omicicios, de adulterios et de ipsas mulieres maritatas, et de incendio et de asaltos de una villa ad alia, et de ipsas querellas, que siant factas ad ipso comito Artallo et ad Elonza comitissa, et ad ipsos seniores que tenuerent per Artallo et per sua posterita, et ad ipsos baiules que tenuerent per illos, de ipso bano de Petralada et de ipsos omnes de Artallo que occident porcos et moltones I^a perna ei ipso meliore donent ad Artallo et a sua posterita. Et nos omnes de Anavi quos super scriptos, si nullus homines et feminas contempnere voluerint de ipsos placitos iam suprascriptos, che li valeamus per fidem sine suo engano ad comite et ad suos omnes et ad sua posterita.

In Dei nomine. Ego Artallus et uxor mea Elonza comitissa et nostra posterita facimus sacramentum et securitatem per fidem, sine vestro enganno, ad vos meos omnes qui mihi iurastis misistisque, ego Artallus et mea posterita que non faciamus tolta no forza ad vos meos homines, ne ad vostra posterita, sine illos placitos que sunt suprascriptos; et si nos facimus, si adreto infra triginta dies comonido sacramentum.

486

[1090]

Arran de la queixa dels monjos de Sant Joan de les Abadesses manifestada davant el concili de Tolosa, el cardenal i legat Reiner mana als bisbes de Girona, Vic, Urgell, Elna i Barcelona que facin tornar les esglésies i els predis eclesiàstics que els seus parroquians van arrabassar al monestir i adverteix a aquests parroquians que es considerin excomunicats si hi mostren oposició.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 86c. Còpia de la segona meitat del segle XII.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VIII, doc. 16. MONTSALVATJE, *Noticias históricas*, XV, doc. 2216.

*FERRER, *Diplomatari*, doc. 42. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 227.

Rennerius, kardinalis sancte Romane Ecclesie et legatus, venerabilis episcopis Berengario Gerundensi et Berengario Ausonensi atque Bernardo Urgellensi sive Artaldo Elenensi et Bertrando Barchinonensi, salutem. Volumus esse notum dignitati vestre clericos Beati Iohannis Rivi Pollensis deposuisse querimoniam in concilio Tolosano super parroechianis vestris qui, omni reverencia postposita, auferunt eidem Beato Iohanni ecclesias et nonnulla ecclesiastica predia. Unde monemus et auctoritate apostolica precipimus ut eos ab is rapina cessare amoneatis; et Beato Iohanni, que sui iuris sunt predicacione et excommunicacione reddere faciatis. Quod si noluerint, sciant se excommunicatos et ab omni christiana comunione eiectos auctoritate beatorum apostolorum Petri et Pauli et reverentissimi papa Urbani et conventu tocius concilii Tolosani, quoadusque respiscant et que invaserunt dimittant; quos eodem modo a vobis excommunicari sancte Romane Ecclesie auctoritate precipimus donec ad dignam satisfactionem veniant.

487

[1081-1090]. Enviny

Davant un tribunal que formen el comte Artau II de Pallars Sobirà, el seu germà Ot, el seu oncle Ramon Guillem, la seva mare, la comtessa Llúcia, i molts homes bons, es resol el conflicte per la possessió d'unes vinyes que Ademar Galí i la seva muller, Orovida, van comprar al monjo Company de Santa Maria de Gerri i a Galí, prevere de Montardit, de manera fraudulenta, sense la presència i l'autorització del comte i l'abat, que en tenien la propietat. Ademar conservarà les vinyes mentre visqui, i un cop mort seran restituïdes al monestir.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 1.619, Cartoral 5, doc. 31, f. 13v-14r.

C BC, ms. 426, LLOBET, *Colección diplomática*, doc. 48, f. 47. Còpia del segle XIX.

Ed. COY, *Sort y comarca*, ap. 7. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 43.

Datem el document entre l'inici del govern del comte Artau II (1081) i el testament de la comtessa Llúcia (1090), que desapareix de la documentació després de dictar aquestes darreres voluntats.

In iudicio Artalli comiti seu et Otone frater eius, et Regemundo Guillelmi avunculus eius, seu et Lucia comitissa mater eius, et aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant in castro Envecinio, in meum proprium tectum de mea mansione mallavit me Miro monachus michi Ademar Galin et uxore mea Orovida, de vineas que comparavimus in ipsos campos de Coscolla, de Companio, monachi de Gerr, et de Galino, presbitero de Monte Ardido, qui erat decanus de Sancti Petri ad Pali-

ares, quod non fuerant presentaliter venditas de comite aut de abbates de Sancta Maria de Gerr cuius vineas fuerant, quia per furtum vendiderunt prefati isti et non presentaliter; et tantum quod tenuit ipsa vindimia unum die ad opus de prefata Sancta Maria in ipsas vineas Miro monachus et viderunt et audierunt de hominibus de predictum castrum tantum quod fuerint dati fideiussores ipsi, Baron Isarn et Remon Galin, et alii qui erant ibi, Petro Galin, Suniarius, Erimannus, Bonus, Guillelm Arnall et Mir Arnall, et alii multi videntes et audientes hec.

Et propter hoc supra scriptum, ego Ademar et uxor mea Orovida, in presentia de prefato comite et fratre suo Otone et matre sua Lucia et aliorum militum et rusticorum qui in prefatum castrum aderant, rogavimus istum scriptum facere, ut teneamus tantum prescriptas vineas usquequo ego Ademar finiam et post discessum meum remaneant ad Sancta Maria de cuius fuerant ad proprium que neque uxor mea nec de infantibus meis nec nullus aclamator qui hoc scriptum voluerit disrumpere in quadruplum componat et sacrilegium quoactus compositione exsolvat.

S+ignum Ademar, S+ignum Orovida, qui rogaverunt facere memoriam ista et rogaverunt testes firmare.

S+ignum Remon Guillelm. S+ignum Arnall Folco de Gallinario. S+ignum Guillelm Guitard de Lertven. Testes sunt.

Miro monachus scripsit (*Senyal*) sub die et anno quo supra.

488

1091, febrer, 2

Eliarda, filla d'Eromir Aster, i els seus fills Artau i Berenguer s'enfronten a Oleguer i els seus fills Berenguer, Guillem, Bernat i Oleguer per un alou al lloc d'Arija, al territori de Barcelona, que asseguren que els pertany per herència paterna. Amb la mediació d'homes bons, Eliarda i els seus reconeixen que la seva reclamació és injusta, mentre que Oleguer i els seus, que volen retenir Eliarda i els seus al seu servei, els defineixen els mals causats i a més els lliuren tres unces d'or. A l'últim, Eliarda i els seus fills evacuen i defineixen l'alou.

A ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 72.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 228.

Hec est evacuatio et pacificatio quam facit Eldiardis femina, filia Eromiri Aster, et filii eius Artaldus et Berengarius, Ollegario et filiis eius Berengario et Guilielmo, Bernardo et Ollegario. Manifestum est enim quia nos, prefati Eldiardis et Artaldus et Berengarius, multo tempore habuimus querelam de vobis, de quodam alodio

quod est in Ariga, quod dicebamus nostrum debere esse per vocem parentum nostrorum. Quamobrem fecimus vobis magnum malum, quamvis iniuste. Unde, intervenientibus bonis hominibus, demonstratis nostris vocibus et vestris, iuste iudicatum est nos nichil debere in predicto alodio reclamare et iniuste vobis propter hoc malum fecisse. Tandem vos, consilio bonorum, volentes retinere nos ad vestrum servicium, definisti nobis malum quod vobis fecimus et insuper dedisti nobis uncias III auri Valencie. Et propter hoc nos prefati [e]vacuamus et diffinimus et pacificamus vobis pretaxatis Ollegario et Bernardo ac Ollegario, Guilelmo sive Berengario et vestre progeniei atque posteritati omnem alodium quod quocumque modo habere debemus vel aliquo modo reclamare possumus in Ariga vel in eius confinio ad integrum, per fidem, sine engan, hoc modo ut neque nos neque aliquis per vocem nostram possit de hoc vos inquietare vel comovere. Si autem vos nos vel aliquis propter nos de hoc inquietare presumpserit, componamus sive componat vobis hec omnia predicta alodia in eodem confinio. Et postmodum hoc maneat firmum.

Actum est hoc IIII nonas februarii, anno XXX primo regni regis Philippi.

Signum+ Berengarii Geriber.

Signum+ Eldiardis, femine, Signum+ Artaldi, Signum+ Berengarii, nos qui hanc evacuationem et diffinitionem fecimus et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

Signum+ Stefanus. Signum+ Bernard Altemir. Signum+ Simeon. Signum+ [Barnat] Giem. Signum+ Bonifilii Bonucii. Signum+ Grimardi. Signum+ Guifredi Guisaldi. Signum+ Iannes levite. Signum+ Gilabertus Mulinier.

Signum+ Rufferii, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

489

1091, febrer, 11

Per reparar els danys i crims que van perpetrar contra Santa Maria d'Urgell i la seva canònica, Pere Arnau i Tedball Arnau els donen, íntegrament i sense cap reserva, els alous que tenen a Alàs, Vilanova, Esduç, Lletó i Clopedera.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 158r, doc. 456. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 1077.

In nomine Dei sumi et Salvatoris Nostri Ihesu Christi. Ego Petrus Arnalli et Tedioballus Arnalli, nos simul in unum recognoscimus usque modo male egisse et multa contra Deum suamque Genitricem scelera perpetrasse, que facere

minime debueramus. Idcirco compuncti Dei timore atque confisi in omnipotentis misericordia, propter remedium anime nostre ut Deus misertus sit nostri, donamus atque emendamus Domino Deo Sancteque Marie cui malum iniuste fecimus eiusque canonice ipsos alodes quos habemus in Ellass vel in Villanova sive in Esduc vel in Leto sive in Clopedera. Et supra scripti alodes qui sunt in Ellass in apendicio Sancti Stephani sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas cultas vel incultas, cum suis arboribus pomiferis vel inpomiferis, pratis, pascuis, silvis, garricis, molindinis cum molinaribus cum suis caputaquis, vieductibus vel reductibus, et adveniunt nobis prescribti alodes per parentorum. Et habent affrontaciones prescribti alodes a parte orientis in ipso rivo de ipsa Kera, de meridie in cacumine montis Catini, ab occidentali vero plaga in ipso rivo de Ursianno, a parte vero circi in villa Ilatica.

Quantum inter istas affrontaciones includunt et isti termini ambiunt quicquid dici vel nominari potest vel usui hominis pertinent, quantum ibi habemus vel habere debemus totum ab integrum sine ulla reservacione donamus domino Deo Sancteque Marie eiusque Canonice in perpetuum abiturum. Et supra scribti alodes de Villanova sunt in apendicio Sancti Aciscli, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas vel incultas, cum suis arboribus pomiferis vel inpomiferis, pratis, pascuis, silvis et garricis, molendinis cum molinaribus cum suis caputaquis, vieductibus vel reductibus, et simili modo supra scribti alodes adveniunt nobis per parentorum. Et habent affrontaciones prefati alodes de Vilanova a parte orientis in serra de Nasso vel, de meridie in monte Catino, ab occidentali vero plaga in ipso torrent de Salices, de parte vero circii in flumen Sigeris. Quantum inter istas affrontaciones includunt et isti termini ambiunt sic donamus Domino Deo Sancteque Marie eiusque Canonice totum ab integrum sine ulla reservacione in perpetuum habiturum hoc quod modo habemus vel habere debemus vel in antea adquisituri erimus, et est manifestum. Si quis contra hanc cartam donacionis ausu temerario venerit aut venerint ad inrumpendum non hoc valeat vel valeam vindicare sed componat vel componant in duplo cum sua melioracione, et in antea ista carta donacionis firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore et non sit disrupta sed semper maneat inconversa.

Facta carta donacionis III idus februarii, anno XXX^oI^oregnante Filippo rege.

Sig+num Petri Arnalli, Sig+num Tedioballi Arnalli, qui hanc cartam donacionis mandavimus scribere et testes rogavimus firmare.

Sig+num Mironi Gauzberti. Sig+num Isarni Borrelli. Sig+num Arnalli Ellemari. Sig+num Raimundi Isarni.

Miro levita, qui hanc cartam donacionis rogatus scrissi sub die et anno (*Senyal*) prefixo.

490

1091, març, 6

Bonfill i la seva esposa, Ermessenda, donen a l'església de Sant Vicenç de Cardona, per a la lluminària de la sagristia, una peça de terra plantada de vinya dins els termes del castell de Cardona i Matamargó, al lloc dels Molars. Això es fa perquè, havent matat el seu germà, Bonfill va demanar misericòrdia a l'arxilevita i vescomte Folc, el sagristà Ramon i els senyors de Sant Vicenç perquè li llevessin la pena d'exili i a canvi li imposessin la donació com a penitència.

A APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, doc. 886.

Ed. CASAS, *El monestir*, doc. 70. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 93.

In nomine Domini. Ego Bonefilio et uxori mea nomine Ermesendis donatores sumus Domino Deo et Sancto Vincentio, ad lumen sacristia, pecia I de terra complantata vinea, propter Deum et remedium animas nostras. Videlicet, ego Bonefilius, propter culpam fratrem meum, quem occidi, veni in presentiam Fulco, archilevita atque vicecomes, et Raimundo, sacricustodi et senioribus Sancti Vincentii, qui seniores dedes mihi penitentiam et propter exilium quod debueram facere clamavi misericordiam supradictis senioribus. Propter hoc dono ad Santum Vincentium, sicut est suprascriptum, totum ab integrum, qui nobis advenit per parentorum, vel complantacione, vel per ullasque uoces. Et est ipsa pecia de terra plantata vinea infra terminos de castro Cardona sive de Matamargo, in locum que vocant Molars. Et afrontat ipsa pecia de terra a parte orientis in torent, et de meridie in vineas que fuerunt de Guielmo Amalrigo, et de occidente in podium de Rabacola, a parte vero circii in terra de Fruga, qui est condam. Quantum infra istas quator afrontaciones includunt sic tradimus de nostro iuro in potestate de Sancto Vincentio, ad suum proprium lumen, cum exiis vel regressiis earum. Et est manifestum. Quod si nos donatores, aud ullusque homo, qui contra hanc istam cartam donationis vel emendacionis inquietare vel disrumpere voluerit, non hoc valead vindicare, set componat in duplo cum omni sua inmelioratione et in antea stabilisque permaneat et insuper iram Dei incurrat et cum Iuda traditore sit damnatus si se non emendaverit. Modo vel omnique tempore sit stabilis.

Facta ista carta donationis vel emendacionis II nonas marci, anno XXX primo regnante Philipo rege.

Sig+num Bonefilio, Sig+num Ermesindis, nos qui ista carta donacionis vel emendacionis mandavimus scribere et ad testes firmare rogavimus.

Sig+num Guielm Gomball. Sig+num Guadald Duran. Sig+num Raimon Fruga. Fulchone vicecomes +.

Petrus levita, qui hoc scripsit die et anno (*Senyal*) quo supra.

Anno XXXI regni Philipo, in mense aprili, sic fuit Raimundo sacrista in ipsas mansiones de Begurcio, de Sancti Iacobi, in presencia de Guielm Gombald et Gualardi Durandi et Arnallus Guillelmi et aliis hominibus, sic commendavit Raimundus predicto ad Raimundo sacer [proli Ollomar] IIII^{or} [cartutilas] qui sunt [ant...eges] de ipsa emendacione de terras vel vineas quas fecit mulier de Fruga, cum filiis [...], et [Guillelmum Ollomar] [...] fidem de ipsas cartas ad sacristia Sancti Vincentii.

491

1091, abril, 11

Inventari dels danys que Guillem Arnau va infligir al seu pare, Arnau Guillem. Després de posar a Déu per testimoni que va alimentar i educar bé Guillem, Arnau explica que quan Guillem va arribar a la majoria d'edat li va demanar que l'acceptés com a vassall, cosa que va fer. Al cap de poc temps, també li va demanar que li vengués una mula molt bona, i ho va fer per vint unces d'or, que Guillem no li va pagar. També li va demanar les claus de casa per recollir un arnés, i no les hi va tornar. Després, Guillem va anar a l'alou que Arnau tenia a Arfa i va entrar amb violència a la casa i la sagrera i li va prendre tot el que hi va trobar. Dies més tard, mentre el comte i el bisbe d'Urgell assetjaven el castell de Calassanç, Guillem es va presentar al bisbe i va acusar Arnau d'infidel, heretge, adúlter i borrarxo, indigne de pertànyer a la societat dels germans del cor de Santa Maria d'Urgell, i es va postular per ocupar el seu lloc en el seguici del bisbe, de què Arnau va ser expulsat. I mentre Arnau era al seu alou, Guillem va anar contra ell per fer-lo fora, i, com que Arnau s'hi va resistir, el va pegar tan fortament al mentó que li va desencaijar les dents, i després el va treure de casa colpejant-lo al pit amb la porta i fent-lo caure al femer. Després, encara va tornar per emportar-se el que quedava del saqueig i va treure del llit un fidel d'Arnau que estava malalt, que va morir per aquesta causa. Fins i tot, un dia que Arnau era a Artedo, malalt, Guillem s'hi va presentar, li va dir que sortís o que el lligaria de peus i l'arrossegaria fins al Segre, li va prendre el vi i el va amenaçar de colpejar-lo al cap amb tanta força que els ulls li saltarien. A l'últim, Guillem es va presentar al capítol de canonges de Santa Maria d'Urgell i, davant el jutge Ermengol i molts clergues i laics, va acusar Arnau de retenir l'alou d'Arfa, que va donar a la mare de Guillem, i la mare, a Guillem. Arnau va negar la primera donació. El conflicte es va resoldre amb un duel judicial que va guanyar el combatent d'Arnau, de manera que Guillem va evacuar l'alou al seu pare, que ara el dona a Santa Maria.

A ACU, perg. 698.

B ACU, LDEU, I, f. 101v-102r, doc. 308. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 1079.

Aquest document està relacionat amb el 498, datat el 20 de febrer de 1092.

In Christi nomine. Hec est carta comemoracionis de malis que iniuste fecit Guilelmus Arnalli mihi patri suo Arnallo. Ego predictus Arnallus ut michi testis est Deus enutrivit meum Guilelmum et erudivi eum ut melius potui. Supra scriptus autem Guilelmus quando ad perfectam etatem pervenit sequendo Cham filium Noe, qui noluit operire verenda patris sui sed vocatis aliis fratribus eum irrisit, ita et ille omnino irridendo me sprevit atque turpiter coram omnibus, sicut subscriptum in hac paginola ab omnibus potest agnosci, conviciavit. In primis quando ad perfectam etatem prefatus Guilelmus venit fuit ante me et fraudulenter dixit mihi: «Pater ut perfectam in me fidem deinceps possis habere deprecor tuam bonitatem quod me ad tuum hominem accipias». Ego autem adqueievi ei et accepi eum sicut ipse deprecatus est. Transacto autem modico tempore ego habebam optimam mulam, ergo ut eam ille vidit dixit ut eam venderem ei, et ea adpreciata dedi ei per viginti uncias auri, qua accepta nec falsum denarium non mihi persolvit propter hoc pretium. Alio quoque tempore dum starem cum canonicis meis sodalibus Sancte Marie sepefatus Guilelmus ante me venit atque ita mihi affatus est: «Pater, frater meus michi loriam quam necessariam habeo mihi acomodat que est in domo tua et precor ut prebeas mihi claves tuorum domorum quo possim eam accipere». Ego autem quod quesivit sibi prestiti, sed nullo modo eas recuperare valui donec cum amicis ad Sancti Iacobi castrum ante ipsum veni et iam vix cum eis accipere promerui. Post modicum vero tempus venit cum hominibus castri Sancti Iacobi ad meum alodium de Asua et fregit meas domus et sacraria que habebam prope ecclesiam Sancti Saturnini atque abstulit mihi omnia que ibi abebam et invenire potuit. Ego enim rogavi eum per Deum et per fidem quam mihi debebat quod restueret et redderet michi hoc quod iniuste abstulerat, sed ille suus sevus omnino facere recusavit et subsannando [ne]que ad diem unum victum michi dare noluit. Hoc transacto, postpositis paucis diebus dum esset Ermengaudus comes et episcopus Bernardus cum maxima caterva militum, qui erant congregati ad obsidendum castrum Calasancii, venit Guilelmus ante episcopum et retulit de me multa falsa testimonia quod eram infideli satque inter ereticos computatus, adulter et ebriosus et eram indignus in coro cum aliis meis fratribus societatem habere. Quid plura referam. Ad ultimum dedit episcopo semedipsum pro me et fuit in suo famulitio propter hoc ut expelleret me a coro Sancte Marie et a societate fratrum, et omne hoc quod dolose loquendo incoavit non desinit quousque ad perfectum adduxit.

Ego autem ad hec ignorans quid facerem statim ad meum alodium ut cum illo viverem veni, sed ille sine ulla mora cum persecutoribus, scilicet cum Arnallo Daconis et cum aliis super me venit et minando compulerunt ut de meis domibus exirem, et quia cicius quod iusserunt facere nequivi, ille perfidus parricida subterfugium talem mihi dedit quod semper omnes dentes in ore meo contremuerunt. Et eiecerunt me foras atque in exeundo talem dedit michi super pectus cum ostio

quod semper ante ipsum cecidi in sterquilino. Hoc peracto, post paucissimos dies reversus est hic cum suis hominibus et omne hoc quod reliquid in prima depredacione abstulit tunc sine ulla reservacione, et ut omnia ad interitum devenissent non ibi reliquid seras neque ulla obstacula ostiorum. Super hec autem meum hominem qui iacebat eger in domo tam graviter eiecit foras quod mortuus fuit infra dies octo. In novissimo autem unum tacere inter cetera minime possum unde ad Deum adhuc vindictam deprecor. Iacebam nimium eger in prediolo meo de Artedo et ille venit illic cum suis perfidis hominibus et irreverenter cum magno strepitu intravit ante me et dixit ut inde exirem, quoniam nisi cicius hoc facerem religatis pedibus cum fune faceret me trahere a garenis usque ad flumen Sigeris. Ego autem dum hinc sicut ille iusserat exire non potui, videntibus meis oculis, abstraxit inde omne vinum quod hic habebam et minatus est michi quod si molestiam illi facerem cum una ex postibus domorum talem in frontem mihi daret quod statim oculi evulsos a capite in terram caderent. Ex hoc ergo quod supra retulimus adhuc multa desunt, sed his pretermittas ad ea que refere plus necessaria sunt redeamus.

Idcirco notum sit cunctis quoniam predictus Guilelmus Arnalli venit in capitulum Sancte Marie et in presencia Guilelmi Arnalli atque Ermengaudi Bernardi iudicis et Petri sacriste et Bernardi Seniofredi et Mironis Olive necnon et Guadalli sacriste et aliorum canonicorum quorum nomina longum est scribere et in presencia bonorum hominum laicorum, scilicet Petri Udalardi et Salle Guilelmi et Mironis Gauzperti et Raimundi Ollemari et Arnalli Ollemari necnon et Raimundi Sanci et Bernardi Sanci et multorum aliorum ante conspectum omnium querellavit se quod ego prefatus Arnallus iniuste tenebam meum alodium de Asua quod per cartam donacionis quam feceram sue matri et illa fecerat sibi erat suum directum. Ad hec ego responsum dedi quia ego ipsam cartam nec feci nec facere mandavi. Et dedimus ambo fidei iussores in manu Guilelmi Arnalli quem hoc quod recte iudicatum fuisset faceremus. Et in presencia illorum qui supra scripti sunt iudicavit Ermengaudus, quod si Guilelmus eligere potuisset per sacramentum et bellum quod ipsam cartam ego fecissem sue matri ita ut potuisset convincere unum meum hominem debebat Guilelmus ipsum alodium habere per vocem matris sue, quod si Guilelmus a meo belligeratore victus et superatus esset debebat prefatus Guilelmus perdere ipsum alodium, et insuper quia iniuste belligerare fecerat patrem suum debebat amittere omnem suam hereditatem que ex me illi contingebat.

Et hoc iudicium omnibus fuit acceptum et adfirmaverunt eum recte esse ordinatum. Postea transacto spacio modici temporis perreximus ad castrum Montisferrarii et in potestate Guilelmi Arnalli misimus bellatores et sicut predictus iudex ordinavit fecerunt bellum, et Dei iusticia auxiliante fuit superatus atque convictus bellator prefati Guilelmi a meo. Post hec autem in presencia Guilelmi Arnalli et Mironis Gauzperti atque Raimundi Ollemari et Arnalli Ollemari necnon

et Raimundi Sancii et Bernardi Sancii et in presencia Poncii Arnalli et Raimundi Isarni et Guilelmi Isarni dereliquit et definivit atque se evacuavit sicut superius recte iudicatum est in mea potestate de ipso alodio. Et quia ille propter hec mala et multa alia que hic scripta non sunt amisit suam hereditatem, ego prescriptus Arnallus, propter remedium anime mee vel parentorum meorum ut Deus nobis propicius sit, dono prefatum alodium Domino Deo et Sancte Marie eius genitrici.

Sig+num Guilelmi Arnalli, Sig+num Mironis Gauzperti, Sig+num Raimundi Ollemari, Sig+num Arnalli Ollemari, Sig+num Raimundi Sancii, Sig+num Bernardi Sancii, Sig+num Poncii Arnalli, Sig+num Raimundi Isarni, Sig+num Guilelmi Isarni, nos prescripti audivimus et vidimus hanc evacuacionem quando prescriptus Guilelmus filius Arnalli evacuavit se in potestate sui Arnalli.

Facta hec carta comemoracionis seu evacuacionis III idus aprilis, anno XXXI regnante Philipo rege.

Stefanus levita, qui hec carta comemoracionis vel evacuacionis scripsi sicut Arnallus Guilelmi mihi comemoravit et dixit sub die et anno prefixo.

492

1091, juny, 8. Sant Geli

Notícia del judici entre el bisbe de Barcelona, l'abat de Sant Ponç de Tomeres i els monjos de Sant Cugat del Vallès per dirimir els drets sobre el monestir. L'assemblea judicial, que formen Amat, legat pontifici i arquebisbe de Bordeus, l'arquebisbe de Narbona, els bisbes de Grenoble, Carcassona, Marsella i Agen i nombrosos abats, estableix que ni el bisbe de Barcelona ni l'abat de Tomeres tenen drets sobre el monestir, per la qual cosa dona un termini perquè l'abat restitueixi els monjos expulsats al cenobi.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 1138, f. 390r-390v. Còpia del segle XIII. Ed. KEHR, *Papsturkunden. I. Katalonien*, ap. 21. *RIUS, *Cartulario*, doc. 741.

Iudicium Ecclesie Romane de libertate et exemptione monasterii Sancti Cucuphatis

Hec est noticia iudicii quod datum est apud villam Sancti Egidii inter Bertrandum, episcopum Barchinonensem, et Fro[tardum], abbatem Tomericensem, et monachos Sancti Cucuphatis VI° idus iunii, anno ab Incarnacione Domini MXC^o primo, super exemptione et libertate monasterii Sancti Cucuphatis et etiam monasterio supradicto, ex precepto et comissione domini pape Urbani Secundi, existentibus videlicet Amato, sedis apostolice legato, Burdegalensi archiepiscopo et dompno Ugone, Gratianopolitano episcopo, et presentibus religiosis viris Dal-

macio, Narbonensi archiepiscopo, Petro Carcasonensi et Raimundo Massiliensi atque Simon Aienensi episcopis, abbatibus quoque dompno Garontone Divonensi, et Bernardo Rivipollensi, et Arberto Rufensi, et Benedicto Bulleonensi, cum aliis quam pluribus abbatibus et religiosis hominibus.

Decreverunt namque prefati iudices, ut, quia monasterium Sancti Cucuphatis privilegia data a beato papa Silvestro et beato Benedicto et aliorum pontificum Romanorum exempcionem et meram libertatem habebat, quod nulli iuri et dictioni subderetur, Barchinonensis episcopus nil in eo per alodium vel dominium sue ecclesie sive per preceptum Ludovici regis, quod pretendebat, ulterius requirat neque tuicionem, ordinacionem, subieccionem aliquam vel etiam consecracionem vel quicquid auctoritas canonum episcopum in monasteriis habere decernit; immo nil habeat vel optineat in eisdem. Et quoniam idem monasterium tanta libertate et exempcione prephatorum privilegiorum munitum fuit et dompnus abbas Tomericensis Fro[tardus] neque litteras concessionis neque speciale privilegium, quod ex Romana largicione non habuerat [protulit], a prescriptis iudicibus iuste decretum est, ut [ex] iam dicto monasterio prefatus abbas monachos suos eiciat et monachis eiusdem monasterii, propriis expulsis, idem monasterium et monachi Sancti Cucuphatis integro iure usque ad festivitatem beatorum Petri et Pauli restituat et nichil iuris aut dominacionis in eo habendum ipse vel aliquis habet requirat.

Quod si ultra prelibatum terminum facere distulerint inobedientes et interdicti Romane Ecclesie et apostolice sedi erint et ecclesie et persone ab omni divino officio privati in excommunicacione permanebunt. Similiter per auctoritatem dictorum privilegiorum nostra iudicatum est ut Barchinonensis episcopus et Massilienses monachi nil in eodem monasterio iuris aut dominacionis habeant, nec habendum qualibet racione requirant. Sopitis ergo unde quaque proclamacionibus monachi Sancti Cucuphatis, recepto ex integro suo monasterio, licenciam eligendi abbatem secundum Deum et sancti Benedicti regulam habeant et plenam exempcionem et meram gaudeant et optineant libertatem. Decernimus etiam auctoritate qua fungimur monasterium prephatum inmediate et pleno iure sancte Romane Ecclesie subesse et pertinere et iuris beati Petri tam in capite quam in membris cum omnibus habitis et habendis.

(*Senyal*) Amati, Sancte Ecclesie Romane legati, et Burdegalensis ecclesie archiepiscopi. (*Senyal*) Ugonis, gratia Dei Granopolitane ecclesie episcopi, qui predicta confirmamus et corroboramos. (*Senyal*) Dalmacii Narbonensis sancte ecclesie archiepiscopi gratia Dei licet indignus.

Scripta sunt hec apud Sanctum Egidium per manum kamerarii domini legati et mandato suo et firmatum et corroboratum et in manibus domini legati a Barchinonensi episcopo et abbatibus iam dictis dicto monasterio renunciatum penitus et refutatum.

493

1091, juny, 30

Ramon Bonpar defineix a Santa Maria d'Urgell i el clergue Pere Bernat una mujada de terra de la parròquia de Santa Maria de Badalona, al lloc de Valldaura. Ramon Bonpar va comprar la terra a Ermengol Bernat i la seva esposa, Eliarda, i posteriorment Pere Bernat la va reclamar com a alou de la seu. La disputa es va portar davant un tribunal eclesiàstic, que va decidir que Ramon rebés l'import de la compra a canvi de l'escriptura de la transacció. Com que no va lliurar l'escriptura, es veu obligat a cedir la possessió de la terra.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, I, f. 352c-d, doc. 1008.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1536.

Ad noticiam plurimorum perducere volo ego Raimundus Bonusparis qualiter comparavi de Ermengaudo Bernardi et uxore sua Elliardis modiatam unam terre, intra parrochiam Sancte Marie Bitulone, sitas in loco vocitato Vallis Aurea, de quibus fecerant michi scripturam vinditionis. Quam iam dictam modiatam terre Petrus Bernardi, Barchinonensis clericus, petivit a me alodium, asserendo eam esse Sancte Marie Urgellensis sedis. Unde ego et prefatus clericus Petrus convenimus in placito coram Bernardo, Barchinonensis sedis archidiacono, et Pontio sacrista, et Guilelmo Raimundi capitiscole, et Raimundo Geriberti clerico, et Oliba, prescripte parrochie capellano presbitero, necnon et aliis plurimis viris. Et prescriptus Petrus ostendit scripturas quibus prescripta modiatam terre patuit esse alodium predictae Sancte Marie Urgellensis sedis. Quibus scripturis, cum ego non valerem iuste resistere, laudatum et aprobatum est a prescriptis viris ut ego recuperem precium quod dederam in prescriptis modiatam terre, scilicet VII solidos denariorum, a Petro Bernardi iam dicto, et redderem illi scripturam vinditionis quam mihi exinde fecerunt iam dictus Ermengaudus Bernardi et uxor sua Elliardis. Et statui diem reddende scripture et recepi iam dictum precium. Statuto autem iam dicta die, non potui invenire iam dictam vinditionis scripturam, quam iam dicto Petro Bernardi reddere debebam, sicut audierimus a plurimis satis est cognitum. Quapropter ego Raimundus Bonusparis pacifico et definio prescriptam modiatam terre, in qua iam fundata est vinea, Sancte Marie Urgellensis sedis et tibi iam dicto Petro Bernardi ad proprium alodium Sancte Marie, ut ab hodierno die et tempore neque ego aut ullus aliquis homo vel femina, per me vel per meam vocem, possit aliquo modo inquietare vel sollitare prescriptam modiatam terre predictae Sancte Marie Urgellensis sedis et dicto tibi Petro Bernardi, neque etiam per scripturam iam dictam vinditionis, si ulterius posset reperiri. Quod si aliquis utriusque sexus

homo vel etiam ego fecerit et iam dictam modiatam terre prescripte Sancte Marie vel tibi Petro Bernardo iam dicto inquietaverit, componat tibi vel illi libram unam auri. Et insuper firmum permaneat.

Quod factum est II kalendas iulii, anno XXXII regni regis Philippi.

S+m Raimundus Bonusparis, qui hanc pacificationem, evacuacionem et diffinitionem fecit et firmavit et testibus firmare rogavit.

S+m Bonuspar. S+m Petrion. S+m Petri Riculfi. S+m Guilelm Berenger. S+m Vivas.

S+m Miro levita, qui hoc scripsit cum litteris supra positis in linea II et fuis in multis locis, emendatis et rasis.

494

1091, juny, 30

Bernat Ramon, castlà del castell de Clarà, al Moianès, i els seus vicaris Berenguer Ramon i Amat Ramon compareixen davant el comte Ramon Berenguer III i un grup de nobles, que els acusen d'imposar exaccions noves per força i mals usos (forzas et malefactas) i incrementar els censos, cosa que és motiu de conflicte entre ells. El conflicte es resol amb el compromís del castlà i els seus vicaris de limitar-se a rebre els censos i les exaccions que es cobraven en temps del comte Ramon Berenguer I, que es relacionen en aquest document.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, perg. Berenguer Ramon II, núm. 80. Còpia de finals del segle XII.

[C] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 451. Còpia de finals del segle XII perduda.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 453, amb data de 1092. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 232.

Aquest document planteja un problema d'autenticitat. El comte Ramon Berenguer no pot ser de cap manera Ramon Berenguer II, perquè va ser assassinat el 1082. Pot ser que sigui el seu fill, el comte Ramon Berenguer III, però en aquell moment era un nen de nou o deu anys sota la tutela del seu oncle Berenguer Ramon II, considerat el responsable de l'assassinat. Si el document fos autèntic, hauríem de pensar que es tracta de Ramon Berenguer III i que és un dels primers textos, si no el primer, en què aquest comte apareix al marge del seu oncle i tutor. A manca d'una investigació sobre aquest fet, sorprèn l'apellatiu de Vell amb referència a Ramon Berenguer I en un document del segle XI.

Hoc est pactum scripture adfirmacionis quod facit Bernardus Raimundi, custos Clerani, et suos vicarios Berengario Raimundi et Amato Raimundi. Quoniam nos redicti adfuimus in presenciam Raimundo Berengarii comes et de aliis nobilis hominibus et ibi adfuerunt multitudo querelancium ex hac onore et unusquisque ex illis querelaverunt se de nobis, de forzas et malefactas et de censos quos

adcrecitos abuimus, et de is rebus magna altercacio ibi fuit inter nos. Et post hec venimus ante ecclesiam Sancte Marie et dixerunt nobis qualiter predictos censos exiebant in vita Raimundo Berengarii comite Vetulo et laudaverunt ut quomodo in vitam eius erat ita nobis predicti censi aprehendissemus modo qualiter in presenti pagina erit scriptum. Primitus debet exire de unaqueque ostalitate sex fochaines. Et similiter debet exire de iamdictas ostalitates perna I de redet cum una costa amplius de ubliat. Et similiter exiit de civada ad mensuram de Anel migeras III de iamdictas ostalitates. Et de vino, migeras III ad mensuram de Modeliano ex unaqueque. Et similiter ex unaqueque, pario I de capons. Et similiter exiit ex unaqueque iornals II de bubus, unum ad comitem et alium ad castrum. Et similiter exiit de asinos ad traginos iornals II duas vices in uno anno, ita ut in uno die vadant et in alio veniant.

Actum est hoc II kallendas iulii, anno XXX° II regni Philipus regis.

Et sicut predictum est, ita nos predicti castellani laudamus et adfirmamus et in vinculo mittimus ut, si aliquis ex nobis hoc frangere voluerimus, libram I [auri] cocti Barchinone composuisset et insuper querelam statim ante comitem fuisset.

Sig+num Bernardus Raimundi. Sig+num Berengarius Raimundi. Sig+num Amato Raimundi. Sig+num Raimundo Guilelmi. Sig+num Ermegod Guilelm. Sig+num Arnal Ramun. Sig+num Reambaldus, qui hoc iuro et adfirmo.

Signum+ Raimundi comes.

Berengarius sacer, qui hoc rogit[us] scripsit in die et ano quo sup(*Senyal*)ra.

495

1091, setembre, 26

Domnuç Miró i els seus fills Ramon, Guillem i Berenguer evacuen, pacifiquen i defineixen a favor de Bertran, bisbe de Barcelona, i els canonges de la seu uns molins prop del mar. Els canonges i el bisbe reclamen els molins, mentre que Domnuç manté que ell i els seus fills els posseïxen per carta precària atorgada als seus avantpassats. La querella és dirimida per homes bons, que decideixen que Domnuç i els seus fills cedixin els molins a canvi de la possessió vitalícia de sis mujades de terra sotmeses al delme i a un cens anual.

[A] Original no localitzat

B ACB, LA, I, f. 34, doc. 66.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1538.

Quia legalibus instruimur documentis ut omnes cause se data iuste querelarum occasione ad pacificationis finem deducantur, idcirco ego Donutius Mironis

cum filiis meis, Raimundus, Willelmo et Berengario, evacuatores et pacificatores sumus atque difinitores Bertrando, Barchinonensium Dei vocatione episcopo, et cuncte canonicorum eiusdem sedis congregationi. Pateat itaque cunctis presentibus et amodo futuris nos predictos multociens conquestos esse de vobis super molendinis quibusdam iuxta maris litus sitis eorumque pertinentiis, quos dicebamus in partes nostros debere esse per cartam precarie donationis, quam a decessoribus nostris episcopo et canonicis avo nostro Mironi factam astendebamus et eius proieniei. Ad pacificandam igitur querelarum huiusmodi dissensionem, nostris autenticis scripturis et vocibus, que minus nobis sufficere videbantur, ostensis, bonorum hominum intercessione amicabiliter laudatum est, ne aliam ulterius in querimoniis dilationem pateremus, quatenus ad amoris nostri et servitii acquisitionem et retentionem et honoris vestri augmentationem daretis nobis modiatas VI terre vestre. Quod et fecistis hoc pacto: ut nos, predicti Raimundus et Guilelmus atque Berengarius, fratres, filii Donnucii prefati, teneamus eas sine potestate alienandi et possideamus eas quamdiu vixerimus; mortuoque uno, alii succedant et sic usque ad ultimum; donemusque vobis per unumquemque annum ipsam decimam totam et ad festivitatem Sancti Andree quarter I olei puri ipsi vestre Canonice causa recognitionis. Damasque vobis ad presens uncias VI auri Valentie propter hanc itaque donationem, quam nobis facitis in vita nostra, ut post obitum nostrum solide libere cum omni sua melioratione reventatur in ius et dominium predictae Canonice. Ego Donnutius et filii mei prenominati evacuamus et difinimus atque pacificamus vobis, prescriptis dompno Bertrando pontifici et canonicis Barchinonensibus, molendinos omnes quos habetis iuxta litus maris et aqueductum, tam infra molendinos quam supra et glebarium, et omnia que pertinent et que necessaria sunt ipsis molendinis, cum bassis et chintana, et omnes voces et directa que habemus vel quocumque modo habere debemus in his omnibus supra scriptis, hoc modo: ut neque nos neque aliquis propter nos audeat vos vel successores vestros de hoc ulterius aliquo modo inquietare. Hec namque omnia, que vobis definimus, advenerunt nobis per vocem prescripti Mironis et illi per precaria et per comparationem vel alio quolibet modo. Hanc itaque donationem et evacuationem, quam vobis facimus, si nos aut aliquis utriusque sexus homo dirumpere vel inquietare temptaverimus aut temptaverit, nil prosit talia presumenti, sed componat vobis et vestre Canonice hec omnia in triplum cum omne sua melioratione. Postmodum hec evacuatio et donatio firma et inviolabili permaneat in perpetuum.

Actum est hoc VI kalendas octobris, anno XXXII regni regis Philippi.

S+ Donucio Mironi, S+ Raimundus Donnucii, S+ Guilelmi Donucio, S+ Berengarii Donucii, S+ Bertrandus Guilelmi, S+ Bertrandus Geriberti, Wilelmus

presbiter, nos qui hanc evacuationem fecimus et firmamus testibusque presentibus firmari rogavimus, qui hoc scripsit sub die et anno quo supra SSSS.

496

1091, novembre, 22

Berenguer Ellemar i els seus fills Ramon i Guillem evacuen al monestir de Santa Maria d'Amer i el seu abat Arnau un mas a la parròquia de Sant Gregori, a la vila de Segalars, on viu Guillem Olibà, ferrer, mas que Ramon de Segalars i la seva muller, Ermengarda, van donar al monestir i que ells posseïxen injustament.

A ACA, Monacals, Santa Maria d'Amer, núm. 11.

Ed. *PRUENCA, *Diplomatari*, doc. 25.

Ad memoriam cunctorum Christi [fidelium d]ucere volo ego Berengarius Ellemari simul cum meis, hii sunt Reimundus et Guilielmus, qualiter iniuste et absque lege contra decreta canonum que hordinata sunt de ecclesiasticis rebus, possidebamus mansum I qui deberet esse iuris Sancte Marie Amerensis cenobii, quem olim dimiserunt predicto cenobio Reimundus de Segalars atque uxor eius nomine Ermengardis propter remedium animarum suarum. Est autem predictus mansus in comitatu Gerundensi, in parrochia Sancti Gregorii, in villa quam vocant Segalars, et habitat ibi Guilielmus Olibani ferrarius. Sunt autem ibi domus, terre culte et inculte, vinee, trilie et ex multis generibus arbores. Ergo, sicut concluditur et continetur atque subsistit prenominatus alodius cum sibi omnibus pertinentibus intra suos terminos et affrontaciones, sic nos pretaxati evacuantes definimus eum atque evacuamus omnipotenti Deo et Sancte Marie in potestate Arnalli abbatis eiusdem cenobii et monachorum ibi Deo famulantium. Contra quam definicionem atque evacuacionem, si quis nostrum nostra voce venerit ad irrumpendum, non hoc valeat vindicare quod requisierit, sed in duplo componat predicta omnia et deinceps hec scriptura firma maneat in perpetuum.

Quod est acta X kalendas decembris, anno XXXII regni regis Philippi.

Sig+num Berengarii Ellemari, Sig+num Reimundi Berengarii, Sig+num Guilielmi, nos prescripti evacuatores et definitores qui presentem scripturam evacuacionis et definicionis fieri iussimus, firmavimus et firmari rogavimus.

Sig+num Companii Ellemarii, claviger Sancte Marie. Sig+num Guilielmi Reimundi. Sig+num Guilielmi Bernardi.

(*Senyal*) Landuinus sacer, qui hanc scripturam evacuacionis et definicionis scripsi die et anno prefixo.

497

[1091], agost, 13. Barcelona

Resolució d'un conflicte que enfrontava els canonges de Barcelona i el noble Bernat Guillem de Queralt, que, amb el mandat i l'autoritat del comte Berenguer Ramon II i Ramon Berenguer, fill de l'assassinat Ramon Berenguer II, es va apropiat d'unes vinyes a Montjuïc que els canonges reclamen. El conflicte es dirimeix en un judici davant la catedral a què assisteixen Bernat Guillem, els jutges Miró Guillem i Ermengol Ramon, els canonges i nombrosos habitants de la ciutat, clergues i laics, i en què es presenten proves documentals i testimonials que demostren que les vinyes van ser propietat de la canònica, de manera que Bernat Guillem es veu obligat a renunciar-hi. Després, i no sense pressions, el comte fa el mateix.

A ACB, perg. 1-2-1047.

B ACB, LA, I, f. 173, doc. 456.

Ed. BENET, *La família*, ap. 19. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1541.

Cunctis tam presentis quam futuri temporis hominibus proculdubio sit manifestum quod, anno Incarnacionis Dominice nonagesimo post millesimum, Bernardus Guilelmi de Cheralt per preceptum et vocem atque vicem Berengarii, comitis Barchinonensis, atque Reimundi Berengarii, filii Raimundi comitis interfecti, quem ipse Bernardus in sua retinebat tutela et custodia, invasit et rapiens abstulit Canonice Sancte Crucis Sancteque Eulalie Barchinonensis omnes vineas quas habet in Monte Iudaico ipsa Canonica sive ecclesia. Qua de re canonici prefate sedis, non parum de tanta iniusticia sibi illata condolentes, prescriptum Bernardum super hoc convenerunt et de tanta rapina sine audicione et interrogacione facta non mediocriter conquesti sunt. Quorum querimonia idem Bernardus commotus dixit se talem invasionem ex precepto prefati comitis et voce fecisse, tamen ex hoc ne iram divini incurreret iudicii, si quas voces vel auctoritates prelibata Canonica de ipsis vineis haberet, se velle videre et secundum illas sibi consilium assumere intimavit.

Determinato igitur placiti die idibus augusti, ante fores prelibate ecclesie Sancte Crucis convenit Bernardus Guilelmi cum Mirone Guilelmi iudice et Berengario Bernardi, et cum habitatoribus urbis Barchinonae, Donucio videlicet Mironis et filiis eius et Girlando et Bernardo Reimundi atque Berengario Bord aliorumque magna multitudine convenerunt, et clerici Bernardus, scilicet, archidiaconus, et Poncius sacrista atque Remundus Dalmacii sive Miro Goltredi, ceterique canonici cum Ermengauda Raimundi iudice, ibique iuxta iudicium prenominati Mironis iudicis ostensis auctoritatibus, scriptura videlicet donacionis, quam Remundus comes cum coniuge sua Almode pretaxate Canonice fecerat de parrochia Sancti Micahelis. Demonstratis etiam aliis auctenticis scriptis, in quibus plane patebat illa

omnia, que abstulerant Canonice, procul dubio esse de parroechia Sancti Micahe-
lis, perrexerunt simul ipsi clerici cum Bernardo Guilelmi et Mirone iudice aliisque
nonnullis ad Montem Iudaicum et secundum antiquas scripturas ostenderunt
palam terminos et affrontaciones: a meridiana parte mare et ab occidentali ipsum
pharum et cacumen montis, et a septentrionali fontem qui vocatur antiquitus Cova,
et ab orientali veteres iudeorum sepulturas in alodio quod fuit quondam Maioris
hebrei, et hec omnia per vocem parroechiae Sancti Micahelis iuris esse Canonice.

Unde prefatus Miro iudex adiudicavit, quia ipse Bernardus Guilelmi vicem pote-
statis tenebat, ut ipsi canonici legaliter probarent se habuisse et tenuisse prescriptas
vineas per XXX^{ta} annorum spacium iuxta demonstratas scripturas. Ad huiusmodi
itaque probacionem electi sunt testes Bernardus archidiaconus et Poncius sacrista et
Miro Goltredi atque Guitardus Boetii Ramundusque Seniofredi, parati probare iu-
reirando et testificari quod Barchinonensis Canonica per triginta annos sine legali
interruptione habuisset, tenuisset et possedisset omne alodium, cultum vel incul-
tum, quod continetur intra quatuor prefatos terminos, in presentia et noticia ipsorum
testium. Set tandem cum sepe dictus Bernardus nullam vocem, neque per se neque
per comitem, inveniret in prenotatis vineis et cogitasset quod, si acciperet a predictis
canonicis iusiurandum, nullam tamen eis legalem responsum voluit. Ad ultimum ta-
men a suis et increpatus, ne sic pertinaciter in destructionem Bernardo archidiacono
Poncioque sacrista et Mirone Goltredi ac Petro Arnalli aliisque clericis, atque presen-
tibus Arnallo Mironis, in Barchinona vicem tenente vicecomitis iniuste abstulerat,
omnino sub hac determinacione Canonice reddidit et solidavit, ut de predictis vineis
seu alodio, que abstulerat iniuste Canonice sive ecclesiis, ulterius non comoveret seu
requireret aliquid neque de eis vel in eis suo iuri applicaret nisi iusto iudicio et legali
bonorum et nobilium virorum neque per se neque per sibi submissas personas neque
alius aliquis per vocem eius posset facere difinicionem, noluit iniusticiam iniusticie
accumulare, set ipsas vineas iniuste se recognoscens abstulisse, Canonice reddidit
solideque dimisit, et quod amplius, neque per se ipse neque alius per suum consilium,
de hoc Canonicam prefatam inquietaret vel requireret in Deo firmiter promisit [...].

Sequenti denique anno, quadam perturbatione necessitatis instigatus,
Berengarius comes per pravorum consilia, nulla canonicorum quesita ratione vel
audientia, tociens dictas Iudaici Montis vineas per se ipsum invasit atque rapuit
iurisque sui esse dixit. Set et super hoc per canonicos eorumque inter nuncios ipse
comes sepius requisitus, primum indignatus, nullum dare magnatibus aliisque
hominibus coargutus Canonice iniharet, tandem ad capitulum predictorum
canonicorum veniens, presentibus Arbertoque Bernardi vicario, aliisque laicis,
ipse comes, quod aliquid de eis vel in eis suo iuri applicaret nisi iusto iudicio et legali
bonorum et nobilium virorum neque per se neque per sibi submissas personas
neque alius aliquis per vocem eius.

Hec itaque placita et difinitiones ideo scripta sunt, ne aliquis ulterius contra Canonicam Sancte Crucis Sancteque Eulalie presumat ulteriori tempore huiusce-modi iniuriam inferre, et incurrat iudicium quod expectat destructores Ecclesie, qui dampnandi sunt cum diabolo et angelis eius in ignem eternum.

498

1092, febrer, 20

Arnau Guillem, que reconeix que va pecar contra Déu i la Verge i confia en la misericòrdia divina, per redimir els seus pecats dona a Santa Maria d'Urgell i la seva canònica la meitat de l'herència que el seu fill Guillem Arnau va perdre a causa dels mals que li va causar i la tercera part de la meitat corresponent a l'altre fill, Ponç Arnau, tot situat a la vila d'Arfa.

A ACU, perg. 700.

B ACU, LDEU, I, f. 102r, doc. 309. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 1084.

Aquest document està relacionat amb el 491, datat l'11 d'abril de 1091.

In Christi nomine. Ego Arnallus Guilelmi recognosco me esse peccator, quia instigante inimico humani generis usque nunc promptior fui ad malum quam ad bonum, et egi multa a iuventute mea contra Deum et eius Genitricem que enarrare longum est unde ego facinorosum me recognosco. Attamen confisus in Dei misericordia et recolo vocem eius dicentis, quia peccator in quacumque hora conversus fuerit et ingemuerit et egerit penitentiam omnia eius peccata in oblivione erunt coram Domino. Ac per hoc propter remedium misere anime mee genitorumque meorum dono hereditatem filii mei Guilelmi Arnalli de meo alodio de Aspha, quam propter multa mala et multas contrarietates que in me et contra me gessit mihi sua sponte reliquit atque definivit, alme Dei Genitricis Urgellensis Sedis eiusque Canonice.

Et insuper de altera hereditate Poncii Arnalli, filii mei, addo eidem Canonice terciam partem, id sunt terre culte et inculte, et vinee cum plantate, case hedificate vel hedificante, orti, ortales, arbores pomifere vel steriles, petre mobiles vel immobiles, aque currentes, cum piscacionibus suis, fontes cum fontanulis, vieductus vel reductus, prata, pascua, garrice, montuosum vel declivum, quantum intra termines prelibate Assue et eius aiacencias habeo omnibusque modis abere debeo, totum quod mihi advenit per successionem parentorum meorum seu per emptionem vel hedificacionem sive per quascumque voces, et unas mansiones quas ego ipse construxi intra sacraria Sancti Saturnini, et omnia vascula maiora vel minora que inibi continentur dono Sancte Marie prelibate eiusque Canonice sive canonicis ibidem

Deo servientibus tam presentibus quam futuris ad proprium alodium tenendum et perfruendum usque in perpetuum. Est nempe predictum alodium in prephata villa Aspha et intra terminos illius seu in apendicio Sancti Saturnini. Et habet terminaciones ad ortu solis in gradu de Estadone sive in ipso opaco et ascendit per ipsam serram usque in ipsum Spinalbum de Serris, ab australi vero parte in villa Ollafracta et descendit usque in Eroles, ab ocase namque solis terminatur ibidem in Eroles et inde vadit usque in undam Sigeris, a septemtrionali parte in medio flumine Sigeris.

Ex quantocunque ego predictus Arnallus intra prelibata quadrina climata habeo omnibusque modis habere debeo dono prelibate Dei Genitricis Marie eiusque Canonice pro remedio anime mee parentumque meorum medietatem ex integro que fuerat sicut predixi hereditatem filii mei Guilelmi, et ex altera medietate terciam partem prorsus absque ulla reservacione. Sub ea vero lege ut nullus comes aut episcopus seu archidiaconus vel primicerius aut ullus homo vel femina, nobili aut vili persona in alios usus quead retorquere. Si quis sane, quod minime credimus, homo aut homines, femina vel femine hanc largitionis mercedem confringere vel dirumpere presumpserit vel presupserint aut aliquid de ipsa canonica extraere voluerit vel extraxerit peccatum meum illius anime sit obligatum quod pro hac largitione cupio esse purgatum, et quantum tunc temporis predicta omnia meliorata fuerint, secundum instituta sanctorum canonum, in quadruplum cogatur exsolvere prephate Dei Genitricis Marie eiusque Canonice, et insuper anathematis gladio feriatur donec ad dignam satisfacionem.

Que scriptura largitionis est acta X^o kalendas marci, anno XXX° II regis Philippi.

Sig+num Arnalli Guilelmi, ego qui hanc scripturam largitionis scribere mandavi et sponte propria manu firmavi testibusque subter notatis firmare mandavi.

Sig+num Berengarii (*Senyal*). Sig+num Poncius levita. Sig+num Guilelmus Tediomari. Sig+num Guilelmi Raimundi sacricustodi +. Ermengaudus, legis ac iurislator sancteque Urgellensis ecclesie ostiarius et ianitor, hoc laudavi proprioque meo signo confirmavi (*Senyal*).

Diaconus Raimundus hanc scripsi largicionis scripturam et confirmavi in die et anno (*Senyal*) prefixo.

499

1092, març, 22

Per voluntat del comte Ermengol IV d'Urgell expressada abans de morir, Guillem Arnau, bisbe d'Urgell, dona i evacua a Santa Maria d'Urgell i la seva canònica l'escriptura de les franqueses i dominicatures de Tuixén, que els avantpassats d'Ermengol IV els van atorgar i que el comte, mal aconsellat, retenia injustament.

A ACU, perg. 702.

B ACU, LDEU, I, f. 73r, doc. 199. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VII, doc. 1088.

In Ihesu Christi Filii Dei vivi nomine. Ego Guilelmus proles Arnalli facio hanc donationis et evacuationis scripturam Sancte Dei Genitricis Marie Urgellensis sedis eiusque Canonice de omnibus franchedis ac dominicaturis que domnus Urgellensium consul Ermengaudus habebat et tenebat quocunque modo in villa que vocatur Tuxen et in omnibus terminis illius, sicut ille suo proprio ore precepit michi ante quam moreretur. Qui cum prospexit sibi grave discrimen imminere mortis, compunctus Dei timore, valde gemens hac suspirans, recognovit secundum scripturas quas olim viderat legitime roboratas que erant in Beate Dei Genitricis armario reposite, qualiter genitor illius et avus atque proavus dederunt hoc pro animarum illorum remedio prephate Dei Genitricis eiusque Canonice, et ille propter improbos et iniquos consiliarios qui stimulaverunt eum linguis quomodo iniuste abstulit hoc prelibate Dei Genitricis et illius Canonice hac retinuit usque ad illum diem.

Et quia cognovit grave esse scelus eo quod credidit et auscultavit callidos et perversos consiliatores et iniuste ac vi abstulerat hoc de Matris Domini gremio quo erat consecratum, et timens ne anime illius fieret perdicionem et detrimentum, Deus testis est quia bono corde et animo, non coacte sed propria sponte, mandavit michi hanc facere et corroborare scripturam, adeo ut deinceps nullus successor illius auderet hoc requirere vel quocunque comento usurpare neque a Sancte Marie iure vi aut aliqua calliditate abstraere. Ideo ego prelibatus Guilelmus a predicto comite seniori meo iussus et informatus libenter facio hanc donationis et evacuationis scripturam alme Dei Genitricis Marie et eius Canonice de pre-nominatis franchedis atque dominicaturis et de omnibus terminis illorum sicut conclusum est et terminatum in antiquis scripturis quas predicti comites fecerunt inde Sancte Marie eiusque Canonice, sub ea lege et sub eo vinculo ut ab hac hora et deinceps nullo modo repetatur ab ullo comite neque ab ullo viventi homine vel femina. Et si quis comes aut aliquid homo vel femina, nobili aut vili persona hoc usurpare aut surripere temptaverit aut a iure prephate ecclesie abstraere conatus fuerit vel abstraxerit, non solum ut sacrilegus iudicetur verum insuper anathematis gladio feriat et a liminibus sancte Dei ecclesie sequestretur donec secundum quod sancti patres sancxerunt et scriptum in sacris canonibus reperitur ad dignam satisfactionem.

Que donatio et evacuacio est acta XI kalendas aprilis, anno XXXII Philippi regis.

Sig+num Guilelmi Arnalli nuper electi pontificis +, ego qui iussus et per omnipotentem Deum a prelibato comite amonitus hanc feci et propria manu firmavi

donationis et evacuacionis scripturam et rogavi testes ut firmarent et corroborarent eam.

Sig+num + Ermengaudi comitis equivocus genitoris mei et avi ac proavi atque atavi quorum anime requiescant opitulante Deo in eterna beatitudine, amen.

Sig+num Raimundi Gonballi. Sig+num Raimundi Guilelmi. Sig+num Guilelmi Isarni. Sig+num Berengarii Raimundi. Sig+num Guitardi Isarni.

Raimundus levita scripsit in die et anno (*Senyal*) quo supra.

500

1092, març, 30

Convinença i memòria que Guitard Isarn de Caboet i el seu feudatari Arnau Ramon fan sobre les queixes que Arnau Ramon té del seu senyor i les concessions o donacions que Guitard Isarn li fa d'acord amb els seus homes i la seva esposa, Gebellina, i que concerneixen censos, usos, serveis i la potestat d'un castell.

[A] Original no localitzat.

Ed. *MIRET, «Los noms de la encontrada d'Organyà», doc. 140.

Hec est conveniencia et memoria quem faciunt Gitard, senior de Caputense, aput Arnal Raimon, vicario de Campudensis, de ipsas querimonias que abeo de te Gitard, seniore meo, sicut facio ego Gitard ad te Arnald tua voluntate per consilio de ipsos meos bonos homines et mea muliere Gebelina: de ipsa peregera de eos ipsa III part, et de Bernard Mir ipso censo que debet facere, et de ipso servicio totum ab integrum, exceptus duas mansiones de Sala et de Adalbert, fratre suo. Ipsos alios totes qui sunt in ipsa vila de Eons serviun ad Arnald et ad suos homines. De ipsa vila de Cevic de ipsas pregeras que facite ego Gitard et Gebelina et posterita nostra de ipso blad ipsa medietate [...]. Et ipso fevo de las Tores, si voles lo servicio que Gitard seniore vol donar, siat factum; et si non voles, recuperat tuo fevo. Et de ipsas pregeras de Ferera et de Sancto Ioane ipsa III parte de pane et de vino. Et ipsa foresteria de ipso bosco de Cogol sicut reddimus ego Gitard et mulier mea ad te Arnald sicut patre te abeo. Et ipso dominico que abeo Arnald in Capudense de pane et vino sic dono ego Gitar. Et ipsa potestate de chastel, si no voluerit Petre Arnald potestatem donare ad Arnald Raimon ego Gitard facio que a fer-le n'aga, et li osto de Mir Oldefret de Polig adob-li achela que vage abel, et si acel non vol si li age I homen, et si no ad suo servicio. Et est manifestum.

Facta ista conveniencia III kalendas aperelis, anno XXXII regnante Filipino rege.

Signum ego Raimon Oldemar, et Mir Iocbert, et Gilem Gilem, et Gilem Gitar, et Arnald Iocfred, et Tenbald Gilem, et Bernard Girbert, visores sumus et auditores.

501

1092, octubre, 5. Castelló d'Empúries

Davant un tribunal que formen el comte Hug II d'Empúries, el cardenal Ricard, abat de Sant Víctor de Marsella, Berenguer Guifré, bisbe de Girona, els abats de Santa Maria de Ripoll i Sant Quirze de Colera, els jutges Ramon Guillem i Ramon Bonfill i nombrosos magnats, compareixen Matfred, abat de Sant Pere de Rodes, i Benet, abat de Sant Esteve de Banyoles, enfrontats per la possessió de les esglésies de Sant Joan Sescloses, Sant Cebrià de Pineda, Sant Genís de Palol i Sant Tomàs del Pení. D'acord amb la llei dels gots i els costums de la terra, el tribunal reclama fiadors, i tot seguit s'esdevé una discussió que talla el bisbe de Girona aconsellant a cada part que mostri les seves escriptures, entre les quals el tribunal troba determinant un precepte de Lluís V en què consta que els abats Acfred de Banyoles i Hildesind de Rodes, amb el consell dels comtes Borrell II de Barcelona, Guifré II de Cerdanya i Gausfred I d'Empúries i Rosselló i el bisbe Gotmar III de Girona, van acordar que les esglésies pertanyien a Rodes. El tribunal decideix llavors ratificar-ho, però l'abat de Banyoles no ho accepta i abandona el judici, fet que porta el tribunal a aconsellar al comte i la comtessa que atorguin a l'abat de Rodes la propietat de les esglésies, cosa que fan.

[A] Original no localitzat.

Ed. MARCA, *Marca Hispanica*, ap. 310. VILLANUEVA, *Viage*, XIII, pàg. 116. MONSALVATJE, *Notícies històriques*, XI, pàgs. 343-347. *CONSTANS, *Diplomatari*, II, doc. 104.

Satis volumus cunctis praesentibus sit notum et futuris non sit incognitum quoniam quidem magna altercatio atque contentio fuit inter domnum Matfredum, abbatem Sancti Petri coenobii Rodis, et abbatem nomine Benedictum Sancti Stephani Balneolis coenobii, de ipsa ecclesia in honore Sancti Iohannis Baptistae aedificata supra stagnum Castilionis cum alodiis et omnibus pertinentiis suis, et de cella Sancti Cipriani quae dicitur Pineta cum omnibus iuste scilicet pertinentibus, et Sancti Genesii cum decimis et primitiis ad eandem ecclesiam pertinentibus, et abbatia Sancti Thomae atque in monte Pinnini cum omnibus scilicet pertinentibus. Pro hac contentione constituit atque mandavit Ugo, gratia Dei comes, placitum inter illos.

Hoc quidem placitum fuit XV dies constitutum apud ecclesiam Sanctae Mariae villae Castilionis, praesentibus scilicet Berengario, nutu Dei episcopo Sanctae

Mariae sedis Gerundae, et Reimundo Guisado archidiacono et Petro Bernardi, et Guillermo Guadamiri, canonicis eiusdem sedis, et abbas Bernardus Rivipollentis, Petrus Poncius de Torricella. Praesens fuit et abbas Sancti Cirici nomine Petrus cum suis monachis et supradicto comite, et Ricardus cardinalis, qui est abba Sancti Victoris Massiliensis. Iudicibus vero Remundo Guillermi et Remundo Bonifilii. Magnatibus vero qui ad iamdictum placitum aderant ex comitatu Bisullunensi, videlicet Arnallo Arnaldi et Gauzfredo Sigerii et Adalberto Gauzberti et Berengario Raimundi cum illorum militibus. Militibus vero qui ad iamdictum placitum aderant cum praedicto comite, scilicet Berengario Gauzfredi, et Guillermo Ramundi de Pau, et Umberto Gauzberti et Reamballi fratres, et Guillermo Seniofredi et Raimundo fratribus de Palatio, et Gauzberto Gauzberti, et Poncio Ademari, et Guillermo Dalmachii et Reinardo et Dalmachii fratribus, et alio Dalmacii Guillermo fratribus, alii plurimi quorum nomina longum est retexere.

In praesentia vero istorum suprascriptis venit praedictus abba Sancti Petri, et attulit querimoniam de praedicto abbate Benedicto quod iniuste et absque recto ordine retinebat et possidebat iamdictas ecclesias cum illarum pertinentiis pro lucro pecuniae dandi omni tempore. Haec querimonia audita a praedicto abbate Benedicto et suis monachis, iamdictus Ricardus cardinalis et illorum vicem hoc responsum dedit, quod iamdictus Benedictus abbas non deberet responsum dare neque voces ostendere de iamdictis ecclesiis, nisi prius abbas Sancti Petri ostenderet voces et auctoritates pro iamdicto Sancti Petri coenobio. His rationibus auditis iamdictis magnatibus, et a praedictis iudicibus, iudicaverunt secundum auctoritatem legis gotticae et secundum usaticos terrae constringere se debent per fideiussores praedicti abbae in potestate praedicti comitis directum faciendi ad tempus sufficiens ex iamdictis ecclesiis antequam illorum voces ostendissent. Ex hoc guit in iamdicto placito magna contentio; et ut haec contentio se iamdicto iudicio sopita remaneret, praelibatus episcopus dedit consilium ut utrique abbates illorum voces et auctoritates scripturarum ostenderent.

Ostensis namque ambo abbates illorum scripturis et praeceptis regalibus, inventum fuit a parte iamdicti Sancti Petri coenobii regale praeceptum a quodam rege francorum Ludoico condam venerandae memoriae editum, in quo continebatur et resonabat quod condam Acfredo, abbate Sancti Stephani, et Heldesindus, abba Sancti Petri, concordaverunt et determinaverunt cum consilio Borrelli, comitis Barchinonensis, et Guifredo Cerritanensis et Gauzfredo, comite Impuritanensis vel Rossilionensis, et cum consilio condam Gondemari, praesulis praedictae sedis Gerundae quod iamdictae ecclesiae cum illarum pertinentiis omni tempore perstitissent et permansissent in dominium Sancti Petri praelibati coenobii. Propter hoc conlaudatum fuit a praedictis magnatibus et iudicibus ut ita deberent permanere iamdictae ecclesiae in iure Sancti Petri Apostoli praelibati sicut resonabat in

iamdictum praeceptum et in aliis suis scripturis. Hoc audito a praelibato abbate Benedicto et a suis, neque hoc voluit conlaudare nec directum ullo modo facere vel fideiussores dare in potestate praedicti comitis inantea, neque directum facere, sed absque consultu praedictus comes atque iudicibus sive magnatibus exiit a praedicto placito, et abiit.

Transacta vero omnia praescripta venit praedictus comes coram praedicto episcopo et iamdicto cardinali, et rogavit iamdictum Benedictum ut sine fideiussores directum fecisset et accepisset, et minime voluit. Hoc autem facto praedictus comes requisivit consilium praedictis iudicibus atque magnatibus et ceteris aliis militibus suis quid ageret vel facere deberet de iamdicto negotio et praedictis ecclesiis. Conlaudaverunt autem et consiliaverunt praedicti magnates sui et iudices iamdicto comiti quod iamdictas ecclesias cum omnibus illarum scilicet pertinentiis in iure et dominatione praelibati Beati Petri Apostoli coenobii revertisset atque reddidisset omni tempore absque ulla diminutione perpetim possessuras.

Et ideo ego praedictus comes adquieto iamdicto consilio reddo, dono, trado, evacuo, sumulque confirmo cum coniuge mea nomine Sancia, propter Deum et remedium animarum nostrarum ceterorumque parentum nostrorum, iamdictas ecclesias cum omnibus suis pertinentiis in ius et potestatem praelibati coenobii et iamdicti Matfredi abbatis et suorum monachorum praesentibus scilicet ac futuris, ita ut unquam non sit nobis licitum ullo modo iamdictas ecclesias a iure et dominatione praelibati coenobii abstrahere vel tollere partem vel totum aut minimum. Iterum convenio Domino Deo et praelibato coenobio et abbati Matfredo et suis monachis praesentibus et futuris ut ab hac die deinceps, si fuerit homo aut feminae, vel homines, qui iamdictas ecclesias sive de illarum pertinentiis abstollere vel auferre voluerint a iure et dominio praelibati coenobii, semper ero adiutor ac defensor tenere et habere omni tempore. Propter hoc promitto Domino Deo et Sancto Petro ita tenendi. Et qui hoc irrumpere tentaverit, nihil proficiat, sed ut sacrilegus componat praelibato Sancto Petro et suis monachis, et cum datan et Abiron portionem accipiat, et in antea haec scriptura firma permaneat.

Facta autem haec scriptura donationis vel redditionis, securitatis, confirmationis, diffinitionis die III nonas octobris, anno XXXIII regni Philippi regis.

Signum Ugoni comitis, Signum Sanciae comitissae, qui hanc scripturam fieri iussimus firmavimus et hos testes firmare rogavimus.

Signum Ramundus Guillermi. Signum Guillermi fratris. Signum Ademar de Durban. Signum Guillermus Ugoni. Signum Guillermus Geriberti. Signum Guillermi Bernardi. Signum Petri Raimundi. Signum Guillermi Medela. Signum Berengeri Arnal. Signum Bernardi Suda. Signum Berenger de Molleto. Raimundus iudex. Signum Raimundi iudicis Bonifilii.

Signum Guillermus levita, qui hanc scripturam scripsit die et anno quo supra.

502

1092, novembre, 1

L'abat Hug i els canonges de Sant Vicenç de Cardona tornen a Tedball Guifré una vinya i un alou de Comajuncosa, que va ser del seu avi i el seu pare i que Girbert i els seus fills van usurpar. Morts Girbert i els seus havent deixat la vinya a Sant Vicenç, l'abat i els canonges posen fi a la dissensió i esmenen la injustícia tornant la vinya a Tedball, que els fa homenatge pel castell de Conill.

[A] AAC, doc. 542.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, f. 184 i 200. Còpia del segle XVIII.

Ed. CASAS, *El monestir*, doc. 72. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 99.

Ego Ugo abbas cum ceteris aliis canonicis cenobii Sancti Vincentii, vidimus querimoniam ex parte Tedballi Guifredi de vinea et de alaude que est in Comajuncosa, qui fuerat de avio et patre suo, videlicet, Iohanne et Guifredo, que tenebat Girbertus et filiis eius, quando privati fuerunt mortem iniuste et sine fide et mala intencione. Et ego abba, videns hanc dissentionem et iniusticiam ad eis factam, simul cum clericis Sancti Vincentii, postquam Girbertus et filii eius fuerunt mortui et venerunt hec omnia in manus nostras et Sancti Vincentii. Reddo ego abba, simul cum iamdictis clericis, ad Gedballus alodium prescriptum et vineam. Et affrontat [...].

Actum est hoc kalendas novembris, anno XXXIII regni Philippi regis.

Ugo. Arnallus prior. [...].

Iuro ego Chedbaldus, qui sum filius Emre femine, ad te Fulcho, archidiacono, et ad omnes canonicos Sancti Vincentii, qui modo sunt vel in antea erunt ut de ista ora in antea fidelis ero de castro Conil ad Sanctum Vincentium Cardone et ad suos clericos. Et dabo vobis potestatem de illo castro nominato supra et ad clericos Sancti Vincentii quantas vices mihi requisieritis vel requisierint. Et ero fidelis et adiutor Sancto Vincentio de suis bonis que hodie habet vel in antea Deo adiubante habuerit in cunctis locis contra omnes homines et feminas, per diem sine engan, per Deum et per sancta IIII [Evangelia][...].

503

[1066-1092]

El comte Ramon V de Pallars Jussà presenta greuges contra el comte Ermengol IV d'Urgell, entre els quals la presa de Llimiana i Tornafort en plena treva de Déu, la captura del seu ramat i els seus homes a Segalins i Puimanyons, la presa de l'honor que ell,

la seva esposa i el seu fill tenien a l'Urgell, que Ermengol IV li va donar en alou i en feu, i les expedicions a cavall en el decurs de les quals els homes d'Ermengol IV van matar el vescomte i fidels de Ramon V, van talar les collites i van cremar i depredar la terra. La llista inclou molts llocs que van rebre violències i el fet que Ramon V i la comtessa van ser atacats a Llimiana. Com a garantia de comparèixer a judici i acatar la sentència, Ramon V lliura en potestat deu dels seus homes al comte de Barcelona.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 37 s.d.

Ed. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 925.

Hec sunt querelas quas habet Raimundus comes de comite Ermengaudo. In primis, abet rancuram ex eo de Liminiana quod ei tulit per tregua Deo. Et alia rancuram quod per treguam Deo et cum sarracenis et super amiciciam firmatam tulit ei Torna Fortem. Et alia rancuram et super ista amicicia predicta tulit mihi per treguam Deo suam mulierem de Artallo et totam suam honorem quod mihi abebat iurata. Et in treguam Deo, quando accepit potestatem de Monte Cortes, aprehendit mihi mea preda de Segalins et de Puio Maiones et meos homines. Et alia rancura quod tulit mihi mea honorem de Urgello, et ad meam coniugem et meo filio, quod mihi abebat donata alodio et fevo. Et alia rancura quod cavalchavit super me et occisit meo vicecomite et alios meos homines, et talavit meas messes et cremavit et predavit mea terra. Et alia rancura de Liminiana que tulerunt suos parentes ad meos parentes. Et rancura de Tolo et de Concas, et de Lordano et de Apilia, et de Boxols et de Tachus, et de Castellis et de Sauchedo et de alio Sauched. Et rancura de Sancto Laurencio et de Fezed, et de Bellum Montem et de Amendula, et de Asperum Monte et de Colobor et de Petrapertusa. Et rancura de Casteliones subteriores. Et rancura de Monte Bruno et de Sancto Romano et de Monte Lauro. Et per treguam Deo preदारunt suos homines ad Basturz et ad Orchallo, et ad Monte Cortes acceperunt suos homines meos cavallarios et cavallos per treguam Deo. Et rancura de Rocha Spana et de Rubeos. Et rancura de Cuberas et de Castell Novo, quod tulit ad Artallo et Miro Dalmacio meos homines. Et assallivit me et meam uxorem in Liminiana. Et alias multas rancuras de malum et de damnum grande quod ego et mei abemus acceptum propter hoc.

Et super istas rancuras mittit in ostaticos predicto comite Raimundo in potestate comite Barchinonsse X^m de suos homines, eo modo ut faciat directum ad comite Urgellensse, sicut iudicatum fuerit per directum. Sin autem hoc non faciebat, unusquisque de istos hostaticos sibi redimant uncias C intra XXX^a dies primos post ipsum placitum transhactum. Sunt autem predictos hostaticos: Sun[iarius] Raimundus et Oliver Bernard, et Berenger Miro et Bertrand Ato, et Remon Bernard et Remon Girberto, et Gauzfret Maier et Amatus Servidi, Erimann Radolf et Remonn Mir.

504

1093, febrer, 26

Rodball Amalric, Arnau Folc i els germans d'aquest últim Bernat i Gerard evacuen i defineixen a Ponç Geribert, canonge de la seu de Barcelona, un alou, llegat d'un parent comú, que reclamaven i que afirmaven que van rebre en herència i pel qual es van enfrontar llargament amb Ponç. Davant els jutges Miró Guillem, Ramon Guitard i Ermengol Ramon presenten testimonis que no aclareixen els seus drets. En canvi, Ponç presenta proves documentals que demostren que va rebre l'alou en herència, de manera que, davant una gran assemblea de nobles i clergues, Rodball, Arnau, Bernat i Gerard evacuen i defineixen l'alou a Ponç.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 70, doc. 203.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1566.

Hec est evacuatio et definitio quam faciunt Rodballus Amalrici et Arnallus Fulconis et fratres eius, Bernardus et Gerallus, Poncio Geriberti, Barchinonensis sedis canonico. Ad noticiam namque plurimorum pervenit qualiter nos prefati Rodballus et Arnallus atque Bernardus sive Gerallus sepe conquesti sumus de te predicto Pontio Geriberti quod tenebas alodium hereditatem, videlicet consanguinei nostri et tui, Reimundi scilicet Petri, qui nobis dimiserat ipsam hereditatem suam per suum testamentum et ultimam voluntatem. Unde sepe habuimus tecum placita et ad ultimum iudicio Mironis Guilelmi et Reimundi Guitardi ac Ermengaudi Raimundi, iudicum, produximus testes, quibus prolata ad confirmationem verborum nostrorum minime sufficientes extiterunt, nequaquam enim probare potuerunt prescriptum consanguineum nostrum Reimundum, decem etatis annos, habuisse tempore obitus sui. Deficientibus itaque nostris testibus, tu Poncius Geriberti ostendisti testamenta et iudicia avi et patris fratrisque tui, per quos hereditas prefato puero contingerat. Quibus scripturis diligenter intellectis, iusto iudicio iudicatum et laudatum est nos nichil ulterius debere acclamare in prescripta hereditate, sed debere solide et sine ulla retentatione definire et pacificare tibi prefatam hereditatem.

In presentia Guilelmi Berengarii Montis Scatani, et Reimundi Renardi de ipsa Roca, et Poncii, Barchinonensis sacricustodis, et Stephani Adalberti et Reimundi Dalmatii et Dalmatii Raimundi et Guilelmi Reimundi de Lubricato, et Poncii Geralli de Murede, et Poncii Balluvini et Raimundi Tedballi et Gerberti Isarni, evacuamus et definimus atque pacificamus nos, pretaxati Rodballus et Arnallus atque Bernardus sive Gerallus, tibi, sepe dicto Poncio Geriberti, totam prescriptam hereditatem prenominati consanguinei nostri Reimundi, et omnes voces et

directa que habebamus vel que dicebamus nos ibi debere habere, hoc modo: ut neque nos neque alius aliquis propter nos audeat te ulterius inquietare de hoc neque aliquid aclamare in pretaxata hereditate, in quocumque loco ipsa hereditas sit. Hanc itaque evacuationem et deffinitionem si quis disrumpere temptaverit, tam ex nobis quam alius aliquis, componat tibi pro hac presumptione quinque libras auri purissimi. Et postmodum hec evacutio et definitio similiter inviolabilis permaneat.

Actum est hoc IIII kalendas marcii, anno XXXIII regni Philippi regis.

S+ Rodballi Amalrici, S+ Arnalli Fulconis, S+ Bernardi Fulconis, S+ Geralli Fulconis, qui hanc evacuationem et definitionem pariter fecerunt et firmaverunt testibusque subscriptis firmari rogaverunt.

S+ Reimundi levite, qui et iudicis. S+ Petrus sacer. S+ Dalmatius sacer. S+ Poncii sacricustos. + Bernardus archidiaconus.

S+ Amatus levite, qui hoc scripsit.

505

1093, desembre, 5. Calaf

Resolució d'un conflicte entre l'abat de Sant Vicenç de Cardona i els seus canonges, d'una banda, i Guillem Bernat de Vallmanya, Ramon Gerbert de Montlleó i Pere Ramon, de l'altra, pel castell d'Aleny i el mas de Codony. Les parts es van presentar al castell de Calaf, on van donar garanties al bisbe Folc d'acceptar el dictat de la justícia, i el dia assenyalat compareixen davant el jutge Miró Guillem, el bisbe i molts clergues i laics. L'abat i els canonges presenten escriptures i testimonis que la part contrària no vol rebre i acceptar. Llavors, a prec de l'abat i els canonges, i invocant la llei (Lex Visigothorum, II.1.25), el jutge pren declaració als testimonis, que asseguren que van veure i escoltar com el castell i el mas eren alou de Sant Vicenç de Cardona per donació de Maiassenda, àvia dels querellants. Escoltada la declaració i vist el document de donació, el jutge atribueix a Sant Vicenç les propietats en disputa.

[A] AAC, doc. 409.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, f. 201-202. Còpia del segle XVIII.

Ed. CASAS, *El monestir*, doc. 74. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 97 (amb data de 1093, setembre, 3).

Hec scriptura istius consignationis cunctis sit cognita qualiter fuerunt diversa placita et plurime contentiones inter abbatem Sancti Vincentii Cardone eiusque clericos et Guillelmum Bernardi de Vallemagna et Raimundum Guiriberti Monteleonis et filios suos et Petrum Raimundi, filium quondam Raimundi

Gerovardi, de castro Eligno eiusque terminis et de manso Chotugni eiusque pertinentiis. Propter hoc diu placitantes et altercantes venerunt in castrum Calaph; et firmaverunt directum ex utraque parte in manu Fulchonis episcopi, ut facerent et acciperent directum de iamdictis rebus ad diem constitutum. Et fuerunt inde data iudicia a Mirone Guillelmi iudice, in presencia eiusdem Fulchonis episcopi et Deusdedit Bernardi et Gerberti Ugonis et aliorum multorum clericorum et laicorum, ut fuissent ostense scripture ab utraque parte comprobata veritate per sacramentum et ostendissent testes. Prescriptus abbas Sancti Vincentii, cum suis clericis, ostendit scripturas et attulit testes, scilicet, Raimundus, prior Sancti Iacobi, et Raimundus sacricastos, ad comprobendam ipsam tenezonem quam habuit ex iamdictis alodiis, unde scripturam ostenderet confirmatam atque legaliter confectam ex manu Maiassendis, dudum defuncte, avie predictorum querelantium. Predicti quoque querelantes noluerunt facere nec accipere prolocutum directum nec testes quos attulerunt prescripti clerici. Hoc facere nolentes rogaverunt iudicem iamdictum ut acciperet prolatos testes a se consignaret in manu eorum auctoritate legali prefata alodia. Prescriptusque iudex accepit iamdictos testes et consignavit illis sepe dicta alodia ita incipiendo in hunc modum.

Qua propter in Dei nomine. Ego Miro, Barchinonensis iudex, istis cognitis causis subtus auctoritate legali que continetur in secundo censorum codice titulo pimo, de facultatibus et recipiendis testibus: «Si ordinante iudice una pars testes adduxerit et dum opportuerit eorum testimonium debere recepi, pars altera de iudicio se absque iudicis consulta subtraxerit, liceat iudici prolatos testes suscipere, et quod ipsi testimonio suo firmaverint illi qui eos protulit sua instancia consignare». Consigno et trado prescripta alodia cum prenominate castro pariter Sancto Vincentio in manu prescripti abbatis eiusque clericis retinenda, reservata tamen prescriptorum causidicorum negocio legali tempore peragendo. Testimonium vero qui testes prolati protulerunt sic sunt: «Iuramus nos iamdicti testes super altari Sancti Petri Apostoli ecclesia cernitur constructa in castro de villa Calaph, quod vidimus et audivimus kastrum de Eligno cum suis terminis et mansum de Cotugno cum suis pertinentiis, tenere et habere Sancto Vincentio Cardone et suis hominibus ad suum proprium alaudium per testationem Olivarii et donationem Maiassendis femine».

Actum est hoc nonis decembris, anno XXXIII regnante rege Philippo.

Sig+num Mironis iudicis, qui hanc consignationem feci et firmavi. Sig+num Raimundi prioris, huius rei testis. Raimundus sacricastos, huius rei testis. Sig+num Bernardi Guillem. Sig+num Gerberti Mironis. Sig+num Raimundi Guillelmi.

Presbiter Raimundus, qui hoc scripsit rogatus et sub die et anno (*Senyal*) prefixo.

506

[1051-1093]

Els preveres Amat i Ramon i nou persones més juren al bisbe Berenguer Guifré de Girona que li mostraran els termes de la parròquia de Santa Maria de la Bisbal, amb els masos, les terres, les vinyes i els sagrers, i el cens i el servei, que li pertanyen. També l'informaran del que, de tots aquests béns, li ha estat amagat o arrabassat injustament.

A ACG, perg. segles IX-XII, carp. 2, doc. 52.

Ed. *MARTÍ, *Collecció*, doc. 424.

Iuro ego tibi Berengario, episcopo Gerundensi, quia verasciter tibi ostendam, me sciente, omnes terminos Sancte Marie Episcopalis, quam vocamus Fontaned, et omnes mansos et terras et vineas cultas et eremas que sunt infra terminos parochie Sancte Marie et omnia sacraria eiusdem Sancte Marie et omne censum et servicium quod ex his omnibus supra dictis rebus debes abere. Quicquid autem ex his omnibus que tu abere debes obcecatum est vel ablatum iniuste chomutacione aut donacione vel assensu sive ingenio alichuius ominis vel vendicione, quantum scio et scire potuero per directam fidem sine tuo inganno omnia tibi ostendam per Deum et suos sanctos.

Et hoc iuraverunt omnes, id est Amatus presbiter et Reimundus presbiter et Todredus et Gauceburtus et Ugo et Guilelmus et Poncius et Todalegus et Bonesmus et Ollemarus procuratore et Gerones.

507

[1093]

Queixes de la seu de Vic contra persones que han ocupat o saquejat béns del bisbe i els canonges, com ara castells, alous, esglésies, dominicatures o predis; contra clergues que han comprat honors eclesiàstics i tenen capellanies per persones laiques; contra cavallers que tenen alous de l'Església; contra fills de preveres que es fan ordenar pagant; contra els qui han comès sacrilegis i han trencat la treva de Déu; contra els qui han deixat la dona legítima i viuen amb una altra; contra els incestuosos, i contra algunes persones concretes.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 90.

Ed. VILLANUEVA, *Viage*, VI, ap. 37. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1610.

Seguim la proposta de datació d'Ordeig.

Conqueritur sancta Ausonensis ecclesia super Deusdedit Bernardi, qui aufert eidem ecclesie castrum de Monteboio cum omnibus que ad ipsum castrum pertinent, qui debet esse dominicum episcopi.

De Amato Olive, qui aufert infra terminum ipsius castri alodium quod Guilelmus sacrista ob remedium anime sue dimisit Canonice prescripte sedis. Et in castro Tous auferunt eidem Canonice alodium Salliforas. Et in castro de Rigadel, in Valle Formosa, auferunt prelibate Canonice alodium quod Gaucerandus canonicus ei dimisit.

Queritur etiam supra Bermundo Enrici, qui aufert et depredatur ibidem in Galliano alodia iamdicte Canonice.

Gaucerandus Miro, qui aufert tres parroechias de archidiaconatu nostre sedis.

De Guilelmi Guisadi et suis, qui diripiunt et depredantur dominicaturas prelibate Canonice, videlicet ipsa de Sancto Ba[u]zilio et de Rivolato.

Et de Bernardo Guilelmi de Gurbo, qui aufert nostre Canonice ecclesiam Sancte Marie de Mesleo cum universis decimis et alodiis et omnibus sibi pertinentibus, et de ipso tercio de Granoiariis.

Conquerimur de Raimundo Raimundi et Petro, fratre suo, qui auferunt nostre Canonice ecclesiam Sancti Ylarii sine ulla ratione.

De aliis vero tam magnatibus quam mediocriibus qui auferunt sua predia iniuste nostre sedi et nostre Canonice tam in Ausone quam in Oristidano sive in comitatu Minorisse.

De ipsis vero presbiteris et clericis non tacemus qui habent emptos ecclesiasticos honores et tenent capellanas per laicales personas.

De militibus qui ad suum opus tenent alodia qui debent esse iuri ecclesiarum et devenire in potestate clericorum.

De filiis presbiterorum qui iniuste et per datum precium faciunt suum ordinem.

De his non tacemus qui habent facta sacrilegia in nostra sede et in multis ecclesiis in episcopatu Ausonensi.

De ipsis vero querelam facimus qui abent treguam Dei fractam et ad episcopatu Ausonensi eiectam.

De ipsis vero qui suas uxores que recte habebant et habent dimissas et alias acceptas.

De ipsis vero non tacemus qui miscunt se cum suis parentibus et cum ipsis feminis cum quibus parentes illorum dormierunt.

De Poncio Ugoni de Castrofolet conquerimur, qui aufert nostre Canonice ipsum alodium de Navarcles, quod mater sua eidem Canonice dimisit.

Similiter de Raimundo Mironi de Pugo Alto, qui abstulit prescripte Canonice in Buadella suum alodium.

De Arnallo de Guardia, dicto archidiacono, et de fautoribus eius, qui asalivit nostram sedem et archiepiscopum et depre[da]vit equas nostre Canonice et aliorum hominum et vult accipe[re] iniuste filiam Bernardi Guilelmi in uxorem, que est consobrina alie femine cum qua multocies ipse se commiscuit.

Iubemus atque admonemus ut Petrus Rigualli, qui habet suam ecclesiam dimissam et ecclesiam Sancti Iohannis cum omnibus que sibi pertinent sub prioraticu acceptam, ut revertatur ad suam propriam ecclesiam Sancte Marie Villebertrandi. Si vero contemptor extiterit, interdicimus eum ab omni divino officio et ab introitu ecclesie.

508

1094, gener, 18

Després de moltes disputes amb el seu germà Ermengol, a qui reclamava l'alou de Torroella de Montgrí i el delme d'Orriols, que va ser de la seva mare, Odalguer hi fa les paus i, per consell de dos amics i altres homes bons, renuncia al que li reclamava.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, núm. 17.
Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 258.

Notum sit omnibus hominibus presentibus et futuris qualiter ego Uzalgarius multociens altercatus fui cum fratri meo Ermengaudo de partem quam requirebam in alodio de Torrezela et de decimum de Urriols, et postea veni ad concordiam cum illo ad laudamentum suis amicis et meis, id sunt, Raimundus Arberti atque Gerallo Bernardi et aliis bonis hominibus. Igitur in Dei nomine. Ego predictus Uzalgarius per hunc namque scripture difinio et evacuo omnem partem quod requirebam in alodio de Torrezela et decimum quod fuit mater mea in Urriols, ut ab hodierno die et deinceps nullomodo repetam, neque ego neque ullus homo vel femina pro me, set sit solidum et liberum predicto Ermengaudo sine ulla reservatione. Si quis autem contra hanc scripturam difinitionis vel evacuationis venerit ad inrumpendum nullomodo facere possit, set componam aut componat in duplo cum sua melioratione. Et in antea ista difinitio firma permaneat modo vel omni tempore.

Actum est hoc XV kalendas februari, anno XXXIIII Philippi regis.

Sig+num Uzalger, qui ista difinitione feci et firmavi et firmare rogavi.

Sig+num Ramon Arbert. Sig+num Gerall Bernard. Sig+num Guillem Pere. Sig+num Guillem Mager. Sig+num Guifre Radolf. Sig+num Guillem Radolf. Sig+num Guilabert.

Berengarius levita, qui hoc scripsit (*Senyal*) die et anno quo supra.

509

1094, març, 20

Bernat Brocadell, per compensar la mort per negligència d'una mula que li va confiscar el sagristà Ramon, dona a l'església de Sant Vicenç de Cardona una peça de vinya al terme de Cardona, al lloc de Planès, per al servei de la sagristia.

A APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, doc. 558.

Ed. BERTRAN, «El monestir», ap. 10. CASAS, *El monestir*, doc. 76. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 101.

In nomine Domini. Ego Bernardus Brecadels emendator sum Domino Deo et Sancto Vincentio Cardonensis cenobii et vobis Raimundo sacricustodi pro mula vestra quam ego in tutelam acceperam et propter meam negligentiam mortua est. Emendo quippe in primis peciam I de vinea qui mihi advenit per parentorum vel per qualicumque voces. Et est ipsa pecia de terra plantata vinea infra terminiis de Cardona, in locum que vocant Planades. Et afrontat de omnesque partes oriente et meridie in terra vel vineas Sancti Vincentii predicto, de occiduo in ipso vier subtus ipso Cabanal et in strata qui venit de Calaph a Cardona, a parte vero circi in ipsa vinea de sacristia. Quantum istas affrontaciones includunt, ego predicto Bernard sic emendo ad Sancti Vincentii, ad opus sacristia, totum ab integrum, cum exiis vel regressiis earum. Et est manifestum. Quod si ego emendator, aut ullusque homo, qui contra hanc ista carta emendationem venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat in duplo cum sua inmelioratione. Et in antea ista carta firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta emendatione XIII kalendas aprilis, anno XXXVIII regnante Philippo rege.

Sig+num Bernard, qui ista carta feci scribere et testes firmare rogavi.

Sig+num Iobet Bernard presbiter. Sig+num Ramon Calvet. Sig+num Arnall Oliba sacer.

Raymundus levita, qui ista carta scripsit sub die et anno (*Senyal*) quo supra.

510

1094, març, 31

Definició i evacuació que Sicardis i els seus fills fan als consorts Arbert Enguilbert i Adalgarda del molí que aquests últims van construir en un alou dels primers, al terme de Pineda, al comtat de Girona. Sicardis i els seus fills renuncien a la tasca que reclamaven sobre el molí a canvi de quatre unces i tres mancusos i un cens anual d'una gallina.

A ACA, Monacals, pergs. Montalegre, núm. 63 bis.

Ed. PONS, *Recull*, III, doc. 25, pàgs. 389-390. *PÉREZ, *Diplomatari*, doc. 72.

[...] [domna Sicar]dis et filiis meis [Bernardus] Gaucfredi et uxor eius nomine Guislla difinitores et evacuatores sumus vobis Arberto Enguilberti et uxori tue nomine Adalgardis. Per hanc scripturam diffinicionis et [evacuacionis diffi]nimus et evacua[m]us vobis ipsam tascham quam petebamus in ipso molendino quem hedificastis in nostro alodio. Est autem in comitatu Girundense in terminio Pinete, in rio vel ad ipsum Castelar. Advenit nobis [dictum alodium ubi dict]um molendinum est hedificatum, per vocem parentorum nostrorum et omnes voces. Affrontat namque prefatus molendinus in ipso rio que exit par ipsam nogeram ab orientali parte, de meridie in ipso monte de Castelar, ab occiduo in ipso [...]ino, a [circ]io in ipsa penna. Quantum inter predictas affrontaciones includitur, id est, ipsam tascham quam querebamus in prefato molendino, sic diffinimus et evacua[m]us vobis totam ab integram cum exiis et ingressiis suis propter [unc]ias IIII^{or} et mancosos III quod inde datis nobis. Et est manifestum. Nos vero prelibati eo tenore facimus vobis iamdictam diffinicionem et evacuationem, ut per unumqueque annum dones nobis et successoribus nostris gallinam I per ipsum molendinum [et] nichil aliud, et id de ista hora in antea nec nos neque posteritas nostra non queramus neque requirat in prefato molendino per censum, nisi iamdictam gallinam per unumqueque annum in Natale Domini, et ita teneatis et habeatis vos et posteritas uestra omni tempora prefatum molendinum sine vinculo ullius hominis vel femine et absque ulla inquietudine. Quod vero, sicut superius est scriptum, ita in vestra tradimus potestatem. Quod si nos diffinitores et evacuatores hanc scripturam infringere temptaverimus nil abeamus preficere quod ceperimus, sed prefata omnia in duplo componamus, si autem alius non aliter sed taliter, deinde firma sit hec scriptura.

Acta II kalendas aprilis, anno XXXVIII regni Philippi regis.

Sig+num domine Sicardis, Sig+num Guislle femine [...], que hanc scripturam fieri iussimus firmarique rogavimus.

Sig+num Gaucerandi Isoardi. Sig+num Petri Remundi qui dicitur Agret. Sig+num Arnalli Eribaldi. Sig+num Guillemi Sendredi. Sig+num.

Bernardus (*Senyal*) qui hoc firmo sub tali tenore ut prefatum molendinum sit omni tempore sub meo patrocinio et meis heredibus.

Sig+num Berengarii Colleti. Sig+num Eribaldi Guifredi. Sig+num Bernardi Geralli.

Sig+num Andreas presbiter, que hanc scripturam rogatus scripsit sub die annoque prefixo, cum litteris supra positis in VI linea.

511

[abans de 1094, juliol, 20]

Relació dels greuges del comte Ramon V de Pallars Jussà contra el comte Artau II de Pallars Sobirà, entre els quals expedicions de robatori i saqueig que van comportar la destrucció de collites, i la captura i mort d'homens i ramats. Algunes d'aquestes expedicions es van fer quan Ramon Vera a la host del comte d'Urgell. La llista també inclou una cavalcada per la terra que el comte d'Urgell va posar sota batllia o tutela de Ramon V.

A Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3172. Còpia de finals del segle XII.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 253.

El 20 de juliol de 1094 (doc. 512) es va signar una pau entre els comtes Ramon V i Artau II, raó per la qual aquest document ha de ser anterior.

Hec sunt querimonias que abet domnus Reimundus comite de domnus Artallus comes, que cavalcaron vestros omnes ad ipsa corr de Rodger Bernard.

Rancura de Artall, de freiturementum que fecit de la racura de comite de Urgel.

Rancura de Artall, de meos omnes de Torala que occiderunt suos omnes, et cavallarios meos que prediderunt et fecit redimere et alium que abet.

Rancura de Artall, de XII boves que tollerunt suos omnes ad Eroles.

Rancura de Artal, que cavalcavit ad Olb et predebit meos cavallarios et meos cavallos et alia preda et placaron meos omnes.

Rancura de Artall, que cavalcavit super Bernard Baron a Tartera et ocidit meos omnes, et non una vice que multas.

Rancura de Artall, de Talarn, que l'm'anparà et misit suos omnes per quem ego perdidissem.

Rancura e de Artall et de suos omnes, que cavalcaron ad Enrres et prederunt ipsa preda.

Rancura e de Artall et de suos omnes, qui m cavalcaron ad Astel in treva Deo et fecerunt ipsas malas quales potuerunt.

Rancura e de Artall et de suos omnes, qui cavalcaron ad Castelet in treva Deo et prederunt mea preda.

Rancura e de Artall, que fecit mal a Mir Quereta et a Pere Remon et predebit ipsos castros et ipsa preda. Et alias multas malas super hoc que ego vul estagar deretum.

Rancura e de Artall, de I alsbert de Dalmaz Remon de Eroles que abuerunt vestros homines et vos anparastis illum.

Racura e de Artall, que cavalcaron suos omnes a Mala et a Corucui et prederunt meas predas.

Racura de Artall, de la terra del comte de Urgel que laxau in mea baiulia, et fuerunt vestros omnes et calvaron-i et prederunt ipsas predas et fecerunt alios males et frangerunt mea baiulia.

Et Artal, quando ambulavi ego in oste de illo comite de Urgel, racura de illo abeo que calvalcavit ad Olb et a Tartera et ad Asua et talavit ipsos blads.

Racura de Artall, que calvaron suos omnes a Clarmonth et occiderunt meos cavalleros et preenderunt meos cavallos et fecerunt alias malas.

Racura e de Artall, que calvaron suos omnes ad Sancta Maria et ad Sancta Arada et talaron meos blads.

Et racura de Artall, que calvaron suos omnes ad Antist et fecerunt illos males quales potuerunt facere.

Racura de Artall, de ipso castro que fecit a Castello et fecit de mea folia valente de doscentes uncias.

Racura de Artald, de Castelner, que predaron suos homines postquam fuit in ma baglia.

Rancura de Artald, de meos kastros que mihi fecit espian a suos homines.

512

1094, juliol, 20

Acords entre els comtes Ramon V de Pallars Jussà i Artau II de Pallars Sobirà que posen fi als greuges que tenen entre ells. Ramon V dona a Artau II els castells de Castellet i Claverol i la vall d'Escòs en alou en compensació per la pau i el perdó que Artau II li fa per l'honor que li reclamava i que va ser del seu pare, Artau I. A més, Ramon V encomana a Artau II els castells de Llimiana i Mur, amb la condició que Artau II presti homenatge a Ramon V i el seu fill, els doni la potestat d'aquests castells i els faci els serveis militars necessaris. El pacte inclou Ot, germà d'Artau II.

A ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, núm. 26.

B ACA, Cancelleria, perg. Extraintentari, núm. 3293. Còpia de la primera meitat del segle XII.

[C] ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 49. Còpia de final del segle XII perduda.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 51. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 254.

In Dei nomine. Hec sunt conveniencias qui sunt factas inter Raimundo comite et Artallo comite. Dona Raimundo comite ad Artallo comite ipso kastro de Kastellet et ipso kastro de Claverol et ipsa valle de Eschos. Hoc totum donat ad suum proprium alaude. Hoc facit per fine et perdonamento que Artallo comite facit a Raimundo comite de tota ipsa honore que abebat ad illo querelata, qui fuit de Artallo, suo patre. Et insupra commandat Raimundo comite ad Artallo comite ipso kastro de Limi-

niana et ipso kastro de Mur per sua mane et per suo fevo in tale conveniencia que siant ipsos seniores qui tenent ipsos kastros iamdictos sui homines commendati de Artallo comite, salva sua fidelitate de Raimundo comite et de suo filio. Et donent ad illum potestate de ipsos kastros et serviant ad illo ipso fevo in tale conveniencia que, si de ipsos seniores veniunt in adobertura ipsos kastros, mittat ibi Raimundo comite alios seniores ad sua volumptate et ad suo mandamento. Et ipsos seniores siant sui homines comendati de Artallo comite et donent ad eum potestate de ipsos kastros similiter quomodo istis qui hodie tenent ipsos kastros. Et donat Raimundo comite ad Artallo comite in ipso kastro de Liminiana XX^{ti} modios de blado, tercia parte de formento et tercia de ordio et tercia parte de avena et decem inter porchos et multones et quinque mestros de vino. Et in Muro donent similiter. Et per ista omnia iamdicta convenit Artallo comite ad Raimundo comite que siat suo homine comendato de Raimundo comite et de suo filio. Et donet ad eos potestate de ipsos kastros per omnia vices que illi demandaverint aut requisierint. Et convenit Artallo comite ad Raimundo comite et ad suo filio que adiuvet ad illos ad tenere et ad deffendere sua honore que hodie abent, et in antea acaptarà per suum consilium, contra totos homines vel feminas, sic adiuvet ad illos ad tenere et ad deffendere per directa fide, sine illorum engan. Et convenit Artallo comite ad Raimundo comite que donet ad eum XX^{ti} kavalleros, extra ipsos qui sunt de ipsa honore de Raimundo comite, qui serviant ad illo in totas partes extra in oste de Ispania. Et quomodo convenit ad illo, similiter convenit ad suo filio. Et insupra convenit Artallo comite ad Raimundo comite que adiuvet ad illum de totos homines et feminas extra ipso comite de Urgello qui hodie est, per directa fide, sine suo enganno de Raimundo comite. Similiter convenit ad suo filio, extra suos homines de Artallo comite qui melius debent ésser per sua honore de Artallo comite que de Raimundo comite. Et supra convenit Artallo comite que, si sui homines volent adiuvere ad Raimundo comite, non devetet ad illos; et si sui homines de Artallo comite volent adiuvere ad ipso comite de Urgello, convenit Artallo comite ad Raimundo comite que devetet ad illos, et istos XX^{ti} kavalleros que Artallo comite convenit ad Raimundo comite que adiuvent ad illo de ipsa guerra de Urgello per totas vices. Et convenit Artallo comite ad Raimundo comite que si commendet ad illum similiter comandet Odo, suo frater, ad Raimundo comite, similiter se commandet Artallo comite ad suo filio Petro, in tale conveniencia que teneat ipsa fine et ipso perdonamento ad Raimundo comite et ad suos filios omni tempore de ipsas querelas que hodie habent de illo. Et de Petro, suo filio de Raimundo comite, mors venerit et Artallo comite si vivus fuerit, similiter se commandet ad illo suo filio aut cui Raimundo comite dimiserit et dubitaverit suum comitatum. Et si ad Artallo comite mors venerit, suo filio aut suo fratre cui ille dimiserit aut dubitaverit suum comitato, sic siat suo homine comendato de Raimundo comite et de suo filio, qui suo comitato de Raimundo comite

tenerit, per ista fine iamdicta. Et Raimundo comite et suo filio donent ipso fevo ad suo filio de Artallo comite aut cui ille dimiserit suum comitatum. Et illi faciant ipsas convenientias ad Raimundo comite et ad suo filio quomodo Artallo comite facit. Et convenit Artallo comite et Odo, sui frater, ad Raimundo comite et ad suo filio que de ista hora in ante per nulla causa atque per nullam guerra neque per nullam forsfactura ista fine iamdicta non sit disrupta et firma et stabilis permaneat omni tempore ad Raimundo comite et ad sua posterita.

Hactum est hoc X^{mo} III^{cio} kalendas augusti, anno XXX^{mo} IIII^{to} regnantem Philipum regem.

Si+gnum Artallo comite, Si+gnum Odo, suo fratre, qui ista convenientia rogaverunt scribere et testes firmare. Si+gnum Raimundo comite.

Si+gnum Ramon Bernard, Signum+ Dodo, Si+gnum Petro Folco, Si+gnum Miro. Guerrera, Si+gnum Bernardo Guilielmi, Si+gnum Petro Raimundo de Erill, isti sunt testes.

Si+gnum Petro Raimundo + (*Senyal*).

513

1094, agost, 16

En presència de Gausfred Bastó, Arnau Amat de Pera, Bernat Gaufred, cabiscol, Berenguer Amat i altres homes nobles, Bonfill Guillem de Púbol i Gausbert Ramon reconeixen que des de fa temps tenen injustament el quart de l'església de Sant Cristòfol de Llambilles, i per fer la pau i la concòrdia amb Ramon Guillem, sagristà, el defineixen i evacuen a la seu de Girona i el mateix Ramon Guillem.

[A] Original no localitzat.

B ACG, Llibre gran de Sagristia Major, f. 11v-12r.

Ed. *MARTÍ, *Col·lecció*, doc. 455.

Gausbert Ramon, que figura en el text com a definidor i evacuator, signa com a Gausbert Guillem.

Notum sit omnibus hominibus presentibus et futuris quia nos Bonifilius Guilelmi de Pubal et Gauzbertus Raimundi recognoscimus diu et iniuste tenuisse ipsum quartum de ipsa ecclesia Sancti Christofori de Lambillas. Unde venimus ad pacem et concordiam cum Raimundo Guilelmi sacrista, in presentia Gaucefredi Bastonis et Arnalli Amati de Pera et Bernardi Gaufredi capitis scole atque Berengarii Amati et aliorum nobilium hominum. Quapropter diffinimus et evacuamus iam dictum quartum de prenomina ecclesia Lambellis Deo et ecclesie Sancte Marie et Raimundo Guilelmi sacriste, sine enganno et sine ullo retentu, tali modo ut ab hodierno die et deinceps nos neque ullus alius per nostram vocem requiramus

iam dictam terram neque expletum Raimundo Gilelmi sacriste et successoribus suis neque ullo alio homini viventi neque habeamus eam aliquo modo vel ingenio. Quod si utriusque sexus homo contra hanc laxationem et diffinitionem venerit ad irrumpendum in duplo componat iam dicta omnia Deo et Sancte Marie et eiusdem sacristie et insuper segregatus ab ecclesia Dei et a conventu christiane religionis atque a sancta communione maneat exclusus donec Canonice satisfaciat.

Actum est hoc XVII kalendas septembris, anno XXXV regni Philippi regis.

Sig+num Bonifilii Guilelmi, Sig+num Gauzberti Guilelmi, qui hanc diffinitionem et laxationem fecimus, firmavimus et firmare rogavimus.

Sig+num Gaucefredi Bastonis. Sig+num Arnalli Amati. Sig+num Bernardi Arnalli. Sig+num Pere Arnal. Sig+num Petri Guilelmi. Sig+num Berengarii Bernard.

Poncius clericus, qui hanc diffinitionem rogatus scripsi die et anno SSS quo supra.

514

1094, desembre, 5

Els germans Berenguer, Arbert i Ramon, fills d'Amat, reconeixen que retenen injustament i per la força l'alou que va ser del difunt Geribert Sendred, fill del jutge Sendred, a la parròquia de Sant Sadurní, al comtat de Girona. L'alou és format per l'esglésiola de Sant Joan de Salelles, amb molts sagrers al voltant, masos, terres i vinyes. Els germans reconeixen que l'alou pertany al monestir de Sant Daniel de Girona, de manera que el defineixen, evacuen i donen a aquest cenobi, l'abadessa Adelaida i les altres monges.

A ASD, perg. 15.

Ed. *MARQUÈS, *Collecció*, doc. 28.

Sit notum cuncte hominum universitati future necne presenti quia nos Berengarius et Arbertus et Ramundus fratres, filii quondam Amati bone memorie, difinitores et evacuatores simul et donatores sumus Deo et Sancti Danielis cenobio quod situm est in ipsa valle ante Gerundam civitatem ad orientalem plagam, et tibi Adaleizi abatisse omnibusque sanctimonialibus sub tuo regimine degentibus. Recognoscimus denique nos iniuste habere et per vim retinere ipsum totum alodium quod quondam fuit Geriberti Sendredi, filii quondam Sendredi iudicis, quod situm est in comitatu Gerundensi, intra terminos parrochie Sancti Saturnini que antiquo nomine dicitur Salzed, in loco qui est ad domum Sancti Iohannis et in aliis multis locis, necnon et in loco qui dicitur Negres, quod totum alodium profitemur iuris et derectatici esse predicti cenobii Sancti Danielis. Est autem dictum alodi-

um ecclesiola parva in honore Sancti Iohannis antiquitus fundata cum plurimis sacrariis circumquamque constructis; preterea mansi cum terris et vineis cultis et eremis, cum arboribus diversi generis.

Sicut habetur et continetur predictum totum alodium, et sicut quondam Geribertus et genitor eius Sendredus eum melius habuerunt et tenuerunt, cum suis omnibus affrontationibus, cum exitibus et regressibus et cum universis quocumque modo prelibato alodio pertinentibus, sic difinimus eum et evacuamus, guarpimus, tradimus simul et donamus sine aliqua resservatione quam ibi non facimus omnipotenti Deo et predicto Sancti Danielis cenobio et prelibate Adaleizi abbatisse universisque sanctimonialibus secum in prefato monasterio commorantibus per Dei amorem et nostrorum peccaminum, genitoris simul et genitricis nostre remissione, eo tenore ut nos aut ullus nostre consanguinitatis vel posteritatis homo vel femina aut aliqua cuiuscumque qualitatis persona ab hodierna die inantea non possimus in predicto alodio aliquid requirere vel acclamare, sed amodo usque in sempiternum pretextatum totum alodium in iure et potestate ac dominio Sancti Danielis sine ulla inquietudine maneat inconvulsum. Quod si nos aut si qua persona magna vel parva cuiuscumque sit ordinis vel dignitatis, contra presentem difinitionem et evacuationem, guarpidonem et donationem venerimus ad irrumpendum, non valeamus vindicare quod requisierimus, sed componamus Deo et Sancto Danieli et sanctimonialibus ibi degentibus prelibatum alodium in duplo in consimili loco, et postea presens diffinitio firma maneat in omni evuo.

Acta diffinitione et evacuatione nonis decembris anno XXXV regni Philipi regis.

+Berengarii Amati+, Sig+num Remundi Amati, Sig+num Arberti Amati, qui istam diffinitionem et evacuationem, guarpidonem et donationem fecimus, firmavimus et testes firmari rogavimus.

Sig+num Petri Raimundi. Sig+num Berengarii levite. Sig+num Arnalli Iohannis levite.

Poncius clericus hoc scripsit, die et anno (*Senyal*) quo supra.

515

1094, desembre, 5

Adelaida, abadessa de Sant Daniel de Girona, estableix els germans Berenguer Amat, Arbert Amat i Ramon Amat a l'alou de Sant Sadurní de l'Heura que els mateixos germans li van definir, amb les condicions que cada Nadal paguin un cens de tres parells de capons i que a la mort de cada germà la seva part, un terç de l'alou, torni al monestir.

A ASD, perg. 16.

Ed. *MARQUÈS, *Collecció*, doc. 29.

In Christi nomine ego Adaleidis Sancti Danielis cenobii abbatissa cum universis sanctimonialibus in predicto monasterio commorantibus, facimus vobis Berengario Amati et Arberto atque Raimundo fratribus assentimentum de ipso alodio de Salzed quod vos nobis quondam difinistis et evacuastis atque guarpistis; tali modo ut uos prelibati fratres in vita vestra eum teneatis et per unumquemque annum cenobio Sancti Danielis prescripto et nobis in Nativitate Domini tria parilia caponum inde donetis, et quando ex vobis obierit primus, statim partem suam solide et libere in potestate Sancti Danielis et nostre veniat, et sic de secundo et tercio fiat.

Acta assentione nonis decembris, anno XXXV regis Philippi regni.

(*Senyal*) Berengarius levita SS. + Berengarius Amati. Sig+num Arberti Amati. + Petrus clericus. + Arnallus levita. Remundi Amati.

Poncius clericus qui hoc rogatus scripsit, die et anno (*Senyal*) quo supra.

516

1095, febrer, 17

En presència de Ramon Dalmau, Esteve Adalbert, el cabiscol Pere i molts altres, clergues i laics, entre els quals Ramon Màger, Arnau Geribert i Ramon Miró de Palau, el bisbe Bertran de Barcelona pren testimoni al sacerdot Ramon Miró i el laic Isarn Bonfill, que declaren que van veure i escoltar com els clergues de Sant Salvador de Polinyà rebien durant més de trenta anys les primícies de l'alou de Sant Miquel.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, III, f. 105-106, doc. 275. Còpia.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1615.

Nos Raimundus Mironis sacerdos et Isarnus Bonefilii laicus testificamur quod vidimus et audivimus quod clerici Sancti Salvatoris de Polina, per se vel per suos, acceperunt primicias de alodio Sancti Michaelis, unde contentio agitur per XXX annos, et eo amplius, absque legali interruptione, per Deum et hec sancta.

Actum est hoc XIII kalendas marcii, anno XXXV regni regis Philippi.

Raimundus sacerdos SSS. Sig+ Isarni Bonefilii. Sig+ Ysarni Sanlani. Sig+m Petri Bonefilii. Sig+ Raimundi Guadamiri. Sig+ Raimundi Mironis. Sig+ Raimundi Isarni. Sig+m Bernardi Poncii.

Hec facta sunt in presentia domni Bertrandi, Barchinonensis episcopi, et Raimundi Dalmatii et Stephani Adalberti et Petri, capituli scholarum, aliorumque multorum clericorum, et laicorum Raimundi Mager et Arnall Geriberti et Raimundi Mironis de Palacii et aliorum multorum hominum, in quorum presentia prefatus Bertrandus episcopus legaliter recepit prefatas idoneas personas et sacramentum earum.

517

1095, abril, 17

Bertran, bisbe de Barcelona, obre un procés contra Berenguer Ramon de Montcada, a qui acusa de simonia, pel fet que ja era tonsurat, és a dir, sacerdot, quan el seu pare li va comprar l'ardiaconat, de què va ser desposseït. Per afrontar l'acusació, Berenguer Ramon presenta quatre testimonis que declaren que l'acusat no va ser tonsurat i que no era canonge quan es va fer efectiva la compra de l'ardiaconat. Llavors, el bisbe ordena als clergues de Barcelona que jutgin la causa, i els clergues es remeten a la sentència que Gualteri, bisbe d'Alba i legat pontifici, va pronunciar anteriorment en presència dels abats de Ripoll i Banyoles. Els clergues proposen també acceptar el testimoniatge d'aquests abats sobre el judici i la sentència de Gualteri, i afegeixen que en cas que no puguin presentar-se per testificar s'admeti el testimoniatge d'altres homes lliures.

[A] Altre original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, núm. 33.

Ed. SHIDELER, *Els Montcada*, pàg. 215. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 277.

Notum sit omnibus hominibus quia fuit placitum inter domnum Bertrandum, episcopum Barchinonensem, et Berengarium Montis Catani de corona quam predictus episcopus dicebat prenominatum Berengarium habuisse antequam pater predicti Berengarii emeret sibi Barchinonensem archidiaconatum, quem idem Berengarius racionabiliter postea perdidit. De qua re prenominatus Berengarius obtulit testes coram prefato episcopo, testificantes verissima racione predictum Berengarium non habuisse coronam nec fuisse canonicus ante predicti archidiaconatus empcionem, quorum nomina hec sunt, videlicet Poncius sacrista et Guitardus Boetii, Guilabertus Seniofredi atque Poncius Geriberti. Deinde precepit prenominatus episcopus Barchinonensibus clericis ut iudicarent quod de causa Berengarii deberet post hec fieri. Qui quidem clerici, oferentes iudicium quod prenominatus Berengarius asserebat esse datum a domno Gualterio, vicario Romano ac Albanensi episcopo, laudaverunt idem iudicium debere esse ratum, datis probata racione testibus ab eo esse iudicatum et quia in prefati iudicii scriptura continebantur abbates Rivipollentis scilicet atque Balneolensis in quorum audientia dicebatur esse datum. Iudicatum est iterum eorum testimonium quoniam religiosi erant viri verbis tantum debere recipi atque credi. Quod si ipsi non possent huic adesse negotio aliorum liberorum hominum, debere testimonium admitti a predicto episcopo atque probata veritate sacramento si eidem placuerit credi.

Actum est hoc XV kalendas mai, anno XXXV regni Phylippi regis.

518

1095, juny, 25

Folc, bisbe d'Urgell i vescomte regent de Cardona, dona a la capella de Sant Jaume de l'església de Sant Vicenç de Cardona la meitat dels molins del Cardener, a Buidasacs, per compensar l'apropiació indeguda d'un mas del lloc de Fornells que el difunt abat Guillem de Sant Vicenç havia donat a la capella.

[A] AAC, doc. 884.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, f. 206. Còpia del segle XVIII.

C AHC, X.1.6, *Archivo particular de D. José María Thomasa y Franch*, Cardona, 1870, f. 190.

Ed. BERTRAN, «El monestir», ap. 13. CASAS, *El monestir*, doc. 85. *GALERA, *Diplomatari*, doc. 110.

Pateat cunctis hominibus atque futuris quod Fulco, episcopus Urgellensis idemque vicecomes Cardonensis, accepit unum mansum Sancti Iacobi, qui intra ecclesiam Sancti Vincentii Cardonensis situs est. Hoc autem mansum est in termino Cardone, in locum qui vocatur Fornells, quod Guillelmus, abbas Sancti Vincentii, ad luminaria Sancti Iacobi dimisit. Hoc mansum predictus episcopus in re propria expendit. Idcirco emendat prescripto San[c]to Iacobo ad luminare, scilicet, eius hoc quod idem episcopus habet in molendinis Cardesnarii, qui sunt siti in locum quem vocant Buidasacs, medietatem, scilicet, eorum, cum suis aqualibus et affrontationibus et pertinentiis, ut semper habeantur et teneantur ad honorem Sancti Iacobi et ad lumen eius, quo usque idem episcopus aliud melius mansum pro hoc prescripto manso quod accepit reddat. Partem vero dictorum molendinorum habeat Sanctus Iacobus sine ullo querellane. Si quis vero contra hanc scripturam furioso ore adveniens inquietatione aliqua ad movere voluerit, anathemati subiaceat ac demum in triplo componat.

Acta est hec scriptura VII kalendas iulii, anno XXXVI regni Philippi regis.

Fulchone, gratia Dei Urgellensis episcopus (*Senyal*), qui hanc scripturam emendationis facere precepi et testes firmare rogavi.

Sig+num Guillelmus Bernardi. Sig+num Arnallus Guillelmi. Sig+num Ermengaudi Mironis. Sig+num Guillelmi Petri.

Bermundus diachonus, qui hoc scripsit cum literis rasis et emendatis.

519

[1080-1095]

Greuges de Guitard Isarn, senyor de Caboet. Després d'explicar els acords pactats, Guitard enumera els torts i les ofenses que li han fet Guillem Arnau, el seu fill i Mir Arnau, entre els quals disposar dels seus béns sense autorització, no fer cas de les seves

queixes, incomplir obligacions feudals, sostreure béns seus o dels seus vassalls i ofendre el seu fill i la seva dona. Acaba el document amb la petició a batlles i fidels perquè ajudin la seva dona i el seu fill a recuperar els seus drets, per la via de la guerra o la justícia.

A BC, perg. 1910 (4-III-4).

Ed. MIRET, «Documents en Lange Catalane», pàgs. 11-12. MOLINÉ, *La llengua catalana*, pàgs. 47-48. RUSSELL-GEBBET, *Medieval Catalan*, doc. 14. RUBIO, *Documentos lingüísticos*, doc. 55-XX. MARTÍ, MORAN, *Documents d'història*, pàgs. 13-14. *REBELLA, «Greuges de Guitart Isarn», pàgs. 15-17.

Hec est memoria de ipsas rancuras que abet domnus Guitardus Isarnus, senior Caputense, de rancuras de filio de Guillelm Arnall et que ag de suo pater, de Guillelm Arnall; et non voluit facere directum in sua vita de ipso castro de Caputense che li comannà.

Et comannà llen Mir Arnal que, en las ostes et en las cavalgades o Guilelm Arnal és ab mi, che Mir Arnall sí alberg ab Guilelm Arnal. Et si Guilelm Arnal me facia tal cosa que dreçar no-m volgés ho no pogés, ho ssi-s partia de mi, che Mir Arnall me romasés aisí com lo-m avia al dia che ad él lo commanné.

Et in ipsa onor a Guillelm Arnal no li doné negú domenge ni establiment de cavaler ni de pedó per gitar ni per metre quan li comanné Mir Arnall.

Et dixit mihi Guilelm Arnall, et coveng-m-o, che no siria mos dons ni ma folia per nullo ingenio. Et ego dixi ad Mir Arnall in presència de Guilelm Arnall que de quant avia in Mir Arnall no me'n jachia re; et sicut in ista pagine est scriptum sic donavit Mir Arnall ad Guilelm Arnall.

Et fuit rancurós de Guilelm Arnal e ssón-o del fil quar sí pres mils Mir Arnall che jo no-l li doné, e-l sí fed a ssi solidar e-l comannà a ssa muler et ad suo filio a chuit no-l doné hanc.

Et rancur-me'n del castel de Caboded hon jo pris podstad per mal che Mir Arnall m'avia fait et dict a mi et a ma muler; e rredí-l a Guilelm Arnall aissí com jo-li avia comanad; et él redé-l a Mir Arnal et fed-len fer convenença che no m'estacàs dret e che no-l me fedés sens él.

Et illum tortum que él me'n fed et dreçar no-m volg, jachí-l a ssuo filio et jo fuit rancurós del fil. Et fforon-ne judicis donads et aculids, et Mir Arnall fer no-ls me volg.

Et fuit rancurós de Guilelm Arnall e ssón-o del fil, quar d'altra gisa a-n Mir Arnall si[n] no com jo lo-ls doné.

E ssó rancurós de Guilelm Arnal quar fed conveniència de la mia onor ab suo fratre senes lo men consel e-l men sobud, et non-o laud ne non-o hautorg. E per ço non-o rancuré in vita de Guilelm Arnal, quar non-o sub entrò mortuum fuerit Guilelm.

Et sson rancurós de Mir Arnall del castel de Caboded, quar n'ere més e-l recobrà d'altra guisa si no com lo s'avia.

Et són rancurós quar solidà de la mia onor a Guilelm Arnal et ad sua mulier et ad suo filio.

Et són rancurós de les toltes e de les forces que fa en la mea onor del servici del kastel et del Pug, que ad illum non debent facere.

Rancur-me'n de la cavalleria de Mir Guilabert qui no m'és servida. Rancur-me quar desmentist ma mulier ante me e, de las folias que li dexist davant me.

Et rancur-me de Mir Arnall de la casa de Boxtera che s'à presa e m'à toltà, et non debet abere nisi solum decimum.

Rancur-me de I bou de Oliba d'Ares, e no·li vol redre. Rancur-me de I vaca de Guilelm Oler, no la vol redre.

Rancur-me de la casa de Pere Baró, et tollit servicium et non debuit abere.

Et rancur-me de Guilelm Arnal de Rivo Albo, que dedit a Mir Arnall senes meo consilio, et tu non i avias nullum stabilimentum sine meo consilio; et rancur-me'n de Mir Arnal quar lo pres sine meo consilio.

He rrancur-me de Mir Arnal quar d'altra guisa elegit bajulum en la onor de Guilelm Arnal sii·no con élo mannà in suum testamentum.

Et totas istas rancuras que avia de Guilelm Arnal et é de suo filio et de Mir Arnall sic relinquo ad mulier mea et ad Mir, filio meo. Et preco totos meos omnes per fiduciam quam ego abeo in illos, et illos bajulos quam ego abeo electos in meo testamento per Deum et per fiduciamquam ego abeo in illos, que vos adjuvetis ad mulier mea et ad filio meo per pled et per gera tro lor dret los en sia exid.

520

1096, gener, 9

Ennec, clergue d'Àssua, evacua al monestir de Santa Maria de Gerri una terra i unes cases a Agodui i la Torre, a Llessui, que té perquè Ramon Guillem les hi va donar en penyora i no va tornar el préstec. Els monjos de Gerri es querellen contra Ennec perquè, segons que afirmen, Ramon Guillem va disposar que aquests béns havien de ser del monestir un cop ell morís. En saber-ho, Ennec dona la terra a l'abat i els monjos de Gerri, que li tornen en feu a canvi que els en lliuri cada any la meitat dels guanys. Un cop mort Ennec, si els monjos volen donar la terra ad laborandum el seu fill la podrà tenir amb les mateixes condicions.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 1619, Cartoral 5, doc. 56, f. 22.

Ed. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 58 (amb data de 1098).

In nomine Domini. Ego Ennecus clericus de Assoa, fatio cartam evacuationis Sanctae Mariae Gerrensis cenobii, de una terra quem habui in pignore de Raimundo Guilelmo et erat incorregussuda in manu mea; et vidi et audivi quia querelabant eam monachi Sancte Marie Gerrensis cenobii supra dicte, quia ipse Raimundus Guilelmus supra dictus fecit cartam supradicto cenobio, de ipsa terra quae est in loco ubi dicunt Agodui, et ipsas mansiones ipsa medietate, que sunt prope ipsas mansiones de Baron At, tali tenore ut post mortem suam remanere predictae Sanctae Mariae ad ipso lumen ipsa terra ab integro et ipsam medietatem de ipsas mansiones que sunt in Torre.

Et ego supra dictus Ennecus, qui vidi et audivi hoc quod superius est dictum, de ipsa querelatione compunctus spiratione divina evacuo me de ipsa terra supra nominata in manu domni abbatis Poncii et monachorum eius, et accipio eam per fevu per manum eorum, tali convenientia ut teneam ego in vita mea et dem medietatem fideliter ad ipso lumen, et post mortem meam libera et solita sit predictae Sancte Mariae ad fatiendam volumptatem suam, de bono et non de malo, tali videlicet tenore ut si ipsi monachi voluerint tenere ad dominium habeant potestate, et si ad alium hominem debent donare ad laborandum et filius meus voluerit esse fidelis, teneat eam ad fidelitatem Sanctae Mariae quandiu erit fidelis, et det fideliter medietatem ab integro; si autem non erit fidelis, dimitat absque ulla contradictione ad faciendam volumptatem suam, ad ipsa sacristia, et ista terra numquam dividatur aut sortiatur.

Facta ista carta evationis mense ianuario, die V idus ianuario, anno XXX^oVI^o regnante Philipo rege.

Signum (*Senyal*) Ennecus presbiter, qui hanc cartam evacuationem fecit et testes rogavit ut huius doni auctores essent.

Sig+num Raimundi magistri. Sig+num Petri Ermemir.

Miro monachus rogatus scripsit cum hoc (*Senyal*) signo.

521

1096, febrer, 27

Eruvis ven a Ramon Dalmau una casa amb torre a Barcelona, que té per una escriptura d'empenyorament que li va fer Geribert Hug, el seu difunt marit, a qui va prestar vint unces d'or. Geribert Hug no va tornar el préstec a Eruvis, tot i que, tal com estableix la llei goda, l'hi va reclamar moltes vegades. Per insistència del jutge, i davant seu i altres homes honestos, la venda es fa per vint unces d'or.

AAES, doc. 309.

Ed. *BACH, *Col.lecció*, doc. 25.

In Dei nomine. Ego Eruvis femina venditor sum tibi Remundo Dalmacii Deo [Domino]. Sit etiam manifestum quia per hanc scripturam venditionis mee vendo

tibi domos meas quas habeo in muro civitatis Barchinone et infra muros similiter cum turre, cum solis et super positis, gutis et stillicidiis, cum curte et puteo, ianuis et cloacis, necnon illorum pertinentiis. Advenerunt autem mihi prephate domus per scripturam inpignoracionis, quam mihi exinde fecit Gerbertus Ugonis condam vir meus propter debitum unciarum XX auri, quas ego ei prestavi et ipse debuerat mihi reddere, quod minime fecit nec ille neque aliquis pro eo; set monui eum pluribus vicibus, sicut Iudicialis Liber continet set nichil mihi profuit.

Quapropter insistente Reimundo Guitardi iudice aliorumque honestorum virorum presencia vendo tibi prephato Reimundo predictas domus cum illarum pertinentiis cum exitibus et regressibus eorum ad tuum plenissimum proprium propter pretium XX unciarum auri, quod tunc dedisti et ego libenter accepi; estque manifestum. Habent autem termini iam dicte domus ab oriente in muro in curte dicte emptore; a meridie in publico calle; de parte circii in orto de te emptore; ab occiduo in domibus que fuerunt Fexet. Quantum predicti termini circumeunt sic vendo tibi predicta omnia, et de meo iure in tuum trado dominium et potestatem ad faciendum exinde quicquid volueris. Quod si ego venditrix aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc vendicionem venero ad inrumpendum vel venerit non hoc valeam vel valeat vendicare set componam aut componat sepe dicta omnia tibi in duplum cum omni sua melioracione et insuper venditio hec firma et stabilis permaneat omni tempore.

Quod est actum IIII kalendas marcii, anno XXXVI regni regis Philippi.

Sig+num Eruvis que hanc vendicione feci et firmavi testibusque subscriptis eam firmare rogavi.

Sig+num Remundi levite qui et iudicis. Sig+num Gerlan. Sig+num Reimundi Bertrandi. Sig+num Ramon Amad. Sig+num Berenguer neofitus. Sig+num Iohan Ramon. Sig+num Guillelmi Dalmad. Sig+num Ramon Mir.

Sig+num Petri subdiachoni qui hoc scripsit die et anno quo supra.

522

1096, març, 6

Albert Bernat i Berenguer Bernat, veguers de la ciutat de Barcelona, pacifiquen, defneixen i evacuen a favor de Guillem Baró totes les querimònies que tenien contra ell i el seu pare, Baró Tudiscle, ja difunt, culpable d'haver matat un home anomenat Berenguer Gotard al suburbi de Barcelona. També li tornen les cases, l'hort i l'alou que van confiscar a Baró Tudiscle quan es va negar a comparèixer a judici. A canvi, Guillem Baró lliura quelcom no específicat dels seus béns.

A ACB, perg. 1-1-250.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1629.

Cunctis fiat notum qualiter Baronus Tudiscli fuit requisitus de interfectione unius hominis, nomine Berengarius Gontardi, eo quod per ipsius iussionem fuisset interfectus, que causa fuit facta in suburbio civitatis Barchinone. Et hanc querimoniam fuit facta ad vicarios eiusdem civitatis, videlicet Arbertus Bernardi et Berengarius Bernardi. Et illi iusserunt prefati Baroni ut venisset ante illos et fecisset directum ex hac querimonia. Set quia ille renuit et noluit ita agere, predicti vicarii apprehenderunt mansiones, quas habebat in prefato suburbio, et omnia que habebat in prefatas mansiones. Et predictus Baronus obiit ex hoc seculo, antequam fecisset placitum de hac rem. Postea vero Guilelmus, filius presscripti Baroni, venit coram presscriptos vicarios ad illorum mercede et dedit illis aliquantum ex suo avere, ut reddidissent illi prefatas mansiones cum suo orto, cum omnia que habebant abstractum ex sua potestate vel patri sui, et insuper fecissent illi scripturam definicionis atque evacuacionis sive pacificacionis, sicuti inferius videtur esse scriptum in hac pagina.

In Dei nomine. Ego presscriptus Arbertus Bernardi, una cum Berengario Bernardi prefati, pacificatores atque definitores sive evacuatores sumus tibi Guilelmi Baroni omnes illas querimonias quas habebamus ex patre tuo et ex te ex interfectione predicti viri vel per alio quolibet modo. Insuper reddimus tibi ipsas domos et orto atque alodio, quod habebamus abstractum a potestate patris tui et tue, ita ut ab odierno die et deinceps securus atque quietus teneas et possideas pleniter atque firmissime, ad faciendum tibi quicquid placuerit. Accepimus namque a te aliquid ex tuo avere propter hanc diffinicionem, ut meliorem tibi obtineat valorem et ut neque nos nec homo vel femina ex omnia, que supra scriptum est, possit te amplius requirere vel inquietare per ullum modum vel ingenium.

Actum est hoc II nonas marchii, anno XXX^oVI^o regni regis Philippi.

S+m Arberti Bernardi, S+m Berengarii Bernardi, nos qui ista scriptura prefata fieri iussimus, firmamus et testes firmare rogamus.

S+m Raimundi Donucii. S+ Guilelm Donnucio.

S+ Miro levita, qui hanc scripturam scripsit die et anno quo supra.

523

1096, desembre, 13

Enfrontats pel traçat d'un rec de l'areny del Besòs que porta aigua als molins de Sant Adrià de Besòs, i després de moltes disputes, Renard Miró i la seva esposa, Mendònia, defineixen i donen a la canònica de Sant Adrià el que els és reclamat.

A ACB, perg. 1-2-981.

B ACB, LA, I, f. 281-282, doc. 754.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1634.

Hec est scriptura deffinitionis et donationis tradite in potestatem ecclesie et clericorum Sancti Adriani a Renardo Mironis et uxoris eius Mendonia [...]. Sit itaque manifestum qualiter ego Renardus Mironis et uxor mea Mendonia [...] sepe conquesti sumus de clericis Sancti Adriani super aqueductu quo deducitur aqua ad molendina eiusdem Sancti Adriani. Dicebamus enim ipsum aqueductum quodam loco per nostrum alodium fieri, quod riunalis impetus Bisocii arenarium fecerat. Quod cum nostri iuris nullatenus probare protuissemus, fuisse tandem post multos placitorum conventus, quos inde frequentavimus, inspiratione divina et consilio amicorum, hanc eis exinde securitatem facimus. Definimus nempe eis, ecclesie videlicet et clericis Sancti Adriani, quicquid in ipso arenario Bisocii nostrum dicebamus esse et, si quid ibi habere debemus, totum eis donando tradimus propter Deum et remedium animarum nostrarum et parentum nostrorum, ita ut neque nos neque aliquis succesorum nostrorum eos de hoc inquietare ulterius possit, set faciant ipsi clerici et succesores eorum ipsum reg et caputregsemper, ut necessitas eis et voluntas fuerit, in toto arenario, quantum impetus Bisocii invaserit, in omni confinio domorum nostrarum in quibus habitamus [...]. Hanc igitur definitionem sive donationem si quis dirumpere temptaverit, nihil sibi profitiat, sed componat prefatis ecclesie et clericis duas libras auri puri, et sicut nos nostrarum inde speramus animarum remedium, ita ipse sue incurrat periculum. Et postmodum similiter quicquid supra insertum est, inviolabiliter perseveret.

Actum est hoc idus decembris, anno XXXVII regni Philippi regis.

S+num Renardi Mironis, S+num Mendonie, [...] uxoris eius, qui hanc definitionem et donationem fecimus et firmavimus testibusque subscriptis firmari rogavimus.

S+ Guilelmi Berengarii. S+ Bernardi Amati.

524

1097, maig, 18

Ponç Bernat defineix i evacua a Arnau Seniofred els drets que creia tenir al riu Ter, al terme de Vilamirosa, a Manlleu, després que Arnau mostri unes escriptures dels seus avis Guillem Bonfill i Bel·lícia que proven el seu dret.

A ACV, cal. 6, doc. 1545.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1646.

Notum sit omnibus ominibus tam presentibus quam et futuris quoniam Poncius Bernardi requirebat Arnallum Seniofredi iniuste aliquam vocem in ipsa riera Villa Mirose Teserus. Iamdictus vero Arnallus monstravit scripturas quas exinde

abebat confirmatas ab avio suo Guilelmi Bonefilio et avie sue Bellecie. Et quia vidit iamdictus Poncius aliquid directum non abere in prelibata omnia definivit et evacuavit se exinde ut amplius non possit repetere iamdictum Arnallum neque successores suos.

Et hoc fuit factum intus in domo Arnalli in presencia Raimundi Guiberti et Petri caput scole et Berengarii de Artes et Fulco Guielmi et Ermonguodi Seniofredi et Petri Bonefilii et aliorum multorum, V^oX die kalendas iuni, in anno XXXVII regni Philipi.

Sig+num Poncio Bernardi. Sig+num Petri Bonefilii. Sig+num Dagberti.

Arnalus clericus, qui hoc scripsit sub die et anno SSS quod supra.

525

1097, maig, 28

Davant el jutge Guillem Guitard i molts altres, es dirimeix un conflicte entre els canonges de Santa Maria d'Urgell i Miró Isarn per un alou a Somont, a l'Alt Urgell. Els canonges afirmen que tenen l'alou per donació de l'arxilevita Sendred i la dona Ermeriga, i mostren l'escriptura corresponent, mentre que Miró Isarn argumenta que el té per la compra que en va fer el seu pare i altres drets, i també presenta les escriptures pertinents. Examinats els documents, el jutge considera vàlids els de Santa Maria i invàlids els de Miró Isarn, a qui proposa que demostrï el seu dret amb el judici de l'aigua bullent, cosa que Miró refusa, de manera que evacua els drets que pogués tenir sobre l'alou.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 141v-142r, doc. 425. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VIII, doc. 1151.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris quomodo fuit diu contemptio inter canonicos Sancte Marie et Miro Isarni de ipso alodio de Somonte, qui Sendredus archilevita et femine Ermeriga dimiserunt ad Canonicam Beate Marie, unde habuerunt canonici plurimos placitos cum predicto Miro qui auferebat iniuste ipsum alodium de Sancta Maria et ad eius Canonica. Ipse vero Miro dixit se illum alodium habere per comparaciones quas pater eius inde fecerat sive per alias voces. Super hoc autem hostenderunt canonici sedis voces et Miro Isarni suas ante conspectum Guillelmo Guitardi iudex et aliorum multorum hominum. Predictus namque iudex iudicavit scribaturas Sancte Marie stables et firmas, cartulas vero de Mirone inanes et invalidas. Hac deinde iudicavit quod Miro Isarni monstrasset, per sacramentum et per iudicium aque calide, quia ipsum alodium quod resonabat infra illas cartas quas Miro Isarni monstrabat nec erat de

ipso alodio quod Sendred et Ermeriga donaverunt ad Sancta Maria per scribaturam donacionis, et remansit in Mironi quod non potuit facere ipsum iudicium.

Propterea ego Miro facio carta exvacuacione in potestate novi electi episcopi et omnium canonicorum [eiusdem] ecclesie de cunctis vocibus illorum alodiorum quem potest ius tenere et habere infra terminos de Somont et que ego ipse ibi tenui et habui de mea proprietate ad vestrum proprium alodium ad vestram voluntatem faciendam, exceptis illis quos ibi teneo per alios seniores. Quod si aliquis homo aut femina contra hanc scribaturam exvacuacionis ad inquietandum venerit, ego Miro Isarni adiutor ero ad ipsos canonicos per fidem sine eorum engan.

Acta carta exvacuacionis Vkalendas iunii, anno XXX^oVII^o regni Philippi.

Sig+num Miro Isarni, qui hanc cartam exvacuacionis scribere rogavi et manu mea per punctos firmavi.

Sig+num Raimundo Geralli, Sig+num Petro Arnalli, Sig+num Guilelmo Bernardi, Sig+num Raimundo Ollemari, Sig+num Raimundi Sancii, nos que hunc placitum vidimus et audivimus et supradicto Miro definire et exvacuare vidimus.

Sig+num Berengarius archidiaconus. Sig+num Berengarius Raimundi. Sig+num Isarnus Seniofredi.

Raimundus levita rogatus scripsit in die et anno (*Senyal*) quo supra.

526

1097, agost, 28

Amb el consentiment del comte Artau II de Pallars Sobirà, Guillem Guitard de Valferrera dona al monestir de Gerri el castell de Rocafort, les viles de Buseu i Vila-rubla i les esglésies de Santa Maria de Rocafort, Sant Serni de Buseu i Sant Lliser i Santa Maria de Vila-rubla. La donació resol un conflicte entre el monestir, Guillem Guitard i el comte Artau II ocasionat pel fet que Guillem Guitard va comprar el castell, les viles i les esglésies a Artau II, béns que no podia vendre perquè el seu avi, el comte Guillem II, els va donar al monestir per a remei de la seva ànima. Davant les reclamacions del prior i els monjos de Gerri, Guillem Guitard reconeix que els béns han de ser més del monestir que no seus, de manera que els hi dona.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 1619, Cartoral 5, doc. 17, f. 8v-9r.

C BC, ms. 1620, Cartoral 4, doc. 19 i 23, f. 8v i 10r.

Ed. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 62 (amb data de 1099).

Item carta quam Willelmus miles fecit, filius qui fuit Guitardi, que in nomine Domini sic incipit: Sub Trinitatis alme honore. Ego Willelmus miles, dum reside-

rem in Paliarensem regionem ad celorum regnum ascensum spiratione divina, compunctus cepi tractare de statu sancte Dei Ecclesie et qualiter per veram conversionem peccatorum aeternorum adipisci potest beatitudo premiorum quia per Iheremiam divina vox nos admonet: «Super vias state et videte, et de semitis antiquis interrogate, per viam bonam ambulate et invenietis requiem», cum consensu seniori meo Artallo, gratia Dei comite, disposui in corde meo de rebus meis donare domui Sancte Marie vel Sancti Vincentii, et Sancti Michahelis et Sancti Petri Sanctique Iohannis, quorum altaria sita sunt in comitatu Paliarensi in loco qui dicitur Gerris, super flumen Noucharie.

Idcirco optuli omnipotenti Deo et ecclesiis supra dictis de rebus meis propriis ipsum castrum quod dicitur Rochaforte et ipsas mansiones et ipsas villas que dicitur Buseze et ipsam Rubeream, predictas quippe villas cum illorum terminis vel quod est infra eorum terminis, cum ipsis alodiis, eremis vel cultis, pratis, petris, silvis, pascuis, garricis, aquis, aquarum ac viarum ductibus vel reductibus, fontesque ibidem emanant, et omnia cum omnibus que ibi sunt tam in monte quam in valle; ipsas namque villas supradictas cum censibus vel curialibus rebus atque privatis, unde consuetum est ponere cavallos vel in archa publice functionem persolvere tam comiti quam vicario, et omne quod consuetum est haberi tam de domenicis quam de fevalibus; ipsas quippe ecclesias que sunt fundate in ipsum castrum vel in ipsis villis, scilicet, Sancta Maria in castrum Rocafort, atque alia ecclesia in villa Buisseze que dicitur Sanctum Saturninum cum ipsa parrochia et illius oblationibus, et aliam ecclesiam que dicitur Sanctum Licerium cum suis oblationibus, et aliam ecclesiam que dicitur Sancte Marie in villa Ruberea cum suis oblationibus; nec quippe omnia supra dicta ego Willelmus iam dictus sic dono atque concedo Sancte Marie predicte, et aliis ecclesiis iam supra dictis, cum omnibus causis et rebus quas ibidem habeo ab integrum, cum cunctis illarum rerum pertinentiis, et de meo iure in illorum trado dominium et potestatem ut tam iste presens abbas quam alii successores eius legitime et perpetualiter secundum regularem morem et decreta cannonum aud proprios usus sicuti voluerint digne expendendi et possidendi sine ullius blandimento habeat licentiam.

Et ego Willelmus dono et reddo atque trado predicta omnia quod habeo de venditore meo prelibato seniori meo Artaldo, gratia Dei comite; et advenit quippe ipsum et hec omnia huic monasterio, de Willelmo comite qui illum ibidem misit pro sua anima; et ego Guillelmus recognosco me ad petitionem Teudaldo priori vel ceteris fratribus quod melius pertinet ad monasterium supradictum per donationem Willelmi comitis quam ad me aud ad ullum alium hominem, nullique liceat ledere vel fedare hec aud exinde vel in aliquo minvare; si autem evenerit, quod absit, ut ullus homo mente improba aud temerario ausu, concessum vel donationem nostram cupiat inrumpere, nullo ipodo valeat vindicare, sed componat predicto

cenobio auri libras centum, et maneat extorres a liminibus sancte Dei Ecclesie et subiaceat cannonice pene, et hec que decrevimus, in perpetuum maneant firma.

Facta quippe fuit iam dicta carta elemosinaria et donationis IIII kalendas septembris, anno siquidem XXXVIII regni Philippo regis.

Willelmus Guitardi hanc scripturam rogavit scribere et testibus firmari et manus proprie signo + solito eam corroboravit et insignunt Raimundus Willelmi + signo solito scribere eam firmavit. Petrus Raimundo similiter firma (*Senyal*) vit. Willelmus Miro de Sancta Cruce similiter (*Senyal*).

Miro monachus scripsit sub die et anno quo supra (*Senyal*) et hoc signum fecit.

S+ignum Artaldo, gratia + Dei comite.

527

1097, desembre, 12. Girona

En un concili reunit a Girona, que presideixen Bernat, arquebisbe de Toledo i legat papal, i Berenguer, arquebisbe de Tarragona, i a què assisteixen els bisbes de Roda, Barcelona i Girona, a més de molts abats, clergues i monjos, els canonges de la seu de Barcelona acusen el bisbe de Girona d'haver-los arrabassat les esglésies de Collsabdell, Sanata i Vulpelleres. Examinada la qüestió, el legat sentència a favor de la canònica, i en la mateixa assemblea són excomunicats els qui van saquejar l'església de Llinars i Bernat Ramon, que va prendre el feu episcopal de Gaià al canonge Pere Deusdat.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, III, f. 48, doc. 138.

Ed. PUIG, *Episcopologio*, ap. 57. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1645.

Incarnationis Dominice anno post millesimum XC^oVII^o, II idus decembris. Convenientibus Gerunde, ad corroborandam ecclesiastice libertatis dignitatem, discretissimo Bernardo, Toletane sedis primate sancteque Romane Ecclesie legato, necdnon et venerabilibus Terrachonensi archiepiscopo Berengario, et Rothensi sive Barchinonensi atque Gerundensi pontificibus, ac non pauca abbatum et clericorum monachorumque contione, Barchinonensium conventus canonicorum magnopere conquestus est super prefato Gerundensi episcopo, eo quod ipsis iuste debitas tres cum suiis parrochiis et pertinentiis ecclesias iniuste abstulerit et hereditario sibi iure defenderit ipsam, scilicet de Colle Sabatelli et de Senata et de Vulpeieres.

Unde prelibatus memorabilis legatus, utrobique causa diligenter examinata, hanc tandem finitivam super his canonicè promulgavit sententiam: «Quam Barchinonensium postulationem, tam pontificali concessione quam canonica seu legali astipulatione, evidentibus scriptis ratam esse comperimus, et Gerundensis

ratiotinationem pontificis nullam scripturarumque auctoritate nulla iusticie ratione fultam esse perspeximus. Profecto censemus ut ipse tempus pretaxatas, de quibus agitur, cum suis pertinentiis ecclesias in ius et dominationem Canonice Barchinonensis, omni remota cavillatione seu dilatione, solide restituat et easdem sine diminutione perpetuo possidendas ipsa sub ditione sua Barchinonensis Canonica recipiat. Hanc autem canonicam nostri decreti censuram si qua, quod absit, in crastinum cuiuscumque dignitatis seu mediocritatis ecclesiastica seculari sue persona temere violare presumpserit vel tanti mali faultrix existere secundo terciove canonice commonita, nisi resipuerit et satisfecerit, excommunicationi obnoxia gradus et honoris sui periculo subiaceat et a liminibus ecclesie seu Christi corpore alienus existat. Simili quoque conditione excomunioni subicimus eos qui Barchinonensi Canonice ecclesiam de Linars cum suis pertinentiis diripiunt, atque Bernardum Raimundi, qui episcopalem fevum de Gaiano Petro Deusdedit, Barchinonensi canonico, sine ulla ratione rapit, ipsos raptores eorumque fautores et adiutores, donec resipiscant et satisfaciant».

528

1098, febrer, 18. Barcelona

Després que Arnau Vidal d'Horta donés al seu fill, el clergue Pere, i la canònica de la seu de Barcelona l'església de Santa Eulàlia de Vilapicina amb el seu alou, Balloví Riambal d'Horta va saquejar aquest lloc i va robar als homes que hi havia, assegurant que ho feia en nom del comte de Barcelona, Ramon Berenguer III. Pere presenta una querimònia al comte, que ordena que ningú no s'apropriï dels béns ni de l'església ni de l'alou ni faci cap mal al clergue i els homes del lloc, i a Pere i els canonges, que no facin cap servei per l'alou.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 75, doc. 216.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1650.

Satis est manifestum qualiter Arnallus de Orta dedit Petro clerico, filio suo, et Canonice sedis Barchinone ecclesiam Sancte Eulalie Ville Piscine cum ipso alodio quod ibi habebat, qui fuit Donnucii Geriberti et Isarni Tedberti, qui fuerunt nobiles milites et honesti viri. Post multum vero temporis venit Balluvinus Reamballi de Orta, vastavit et predavit ipsos homines qui stabant in ipso alodio, et dicebat hoc quod nefas est credere: quod fecisset per iussionem Raimundi Berengarii, Barchinonensium comitis. Quod prenominatus Petrus fecit de hoc querimoniam ad iam dictum comitem. Quod cum audivit predictus comes, mandavit ut nullus

homo nec ipse Balluvinus imparasset ullam rem in ipso alodio iam dicte canonice, nec fecisset ullum malum ad iam dictum Petrum nec ad ipsos homines, et per ipsum alodium non fecisset iam dictus Petrus nec ipsa canonica ullum servitium alicui homini.

Et hoc fecit et iussit iam dictus comes in capitulo sedis Barchinone, feria V, ebdomada I^a XLe, quando fuit ad Ispaniam et ad civitatem Valencie. Et hoc fecit sive precepit in presencia Deusdedit Clari Montis, et Poncii Geralli Cervarie, et Raimundi Ermengaudi Ville Maioris, et Guilelmi Raimundi Castri Vetuli, et Ollegarii, prioris Sancti Adriani, et aliorum clericorum et laicorum, quorum longum est dicere. Et tantum mandavit et iussit hoc fieri predictus comes, quod ipse milites qui ibi aderant, rogaverunt iam dictum Petrum ut intercederet pro eis ad Deum.

529

1098, març, 11

Judici per resoldre la devastació i usurpació que Rodlanda de Badalona i els seus fills van fer d'una part de l'alou de Vilapicina que Arnau Vidal d'Horta i el seu fill Pere Arnau van donar a la canònica de la seu de Barcelona. Rodlanda i els seus fills no poden presentar testimonis favorables i defineixen les possessions en disputa a la canònica.

A ACB, perg. 1-2-620.

B ACB, LA, II, f. 76, doc. 219.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1.651.

Satis est manifestum qualiter Arnallus de Orta et Petrus, filius suus, dederunt ad Kannonicam sedis Barchinon[e ipsum alodi]um, quod habebant in Villa Piscina. Et post factam ipsam donacionem, venit Rodlendis, femina Betulone, cum filios suos et tu[lerunt a]d iam dictam Kannonicam et ad Petrus Arnalli partem ex ipso alodio, hoc est, ipsam kintanam que est prope ipsam ecclesiam, cum ipso puteo, et va[staverunt] ipsas casas que erant ibi, et tulerunt de ipso alodio, quod est ad partem septemtrionalem, qui se tenet cum ipso calle et via que vadit ad ipsam ec[clesiam], quan]tum volebant. Propter iam dictam vastacionem, quam fecerunt Rodlendis et filios suos, constituerunt placitum et placitos kannonici eiusdem sedis [et Petrus Arna]lli cum iam dicta Rodlendis et filios suos super ipsum alodium et vastacionem quam fecerant.

Ubi adfuerunt discretos et nobiles viros et iudices Mironi Guilielmi et Remundus Gitardi et Ermengaudus Remundi, qui legaliter pro scrutando audierunt et secundum illorum raciones et voces ex utraque parte, quas audierant, iudicave-

runt quod Rodlendis iam dicta et filios suos dedissent ad kannonici sive ad Petro Arnalli testes idonei, qui iurassent quod Rodlendis et Ramundus Lobeto, vir suus iam defunctus, tenuissent ipsum alodium cum iam dicta omnia XXX annos sine legali corruptione. Et hoc non potuerunt facere ullo modo. Et iudicaverunt ad Petro Arnalli quod iurasset ut non sciret se quod Rodlendis neque filios suos haberent directum in supra scripta omnia, quam illi tulerant ei et ad iam dicte Kannonice. Quod utique Petrus fecit ipsum sacramentum in iam dicta sede super altare consecratum Sancti Iohannis, ubi adfuerunt filios Rodlendis, Udalardus et Petrus Reimundi, uterque fratres, et clerici Beringarius Remundi caputscole, et Bernardus Ermengaudi, et Gilabertus Seniofredi, et Berengarius Viciato, et alius Berengarius de Corrono, et Bernardus Iocefredi de Apiera, et Arnallus Sancti Petri, et Ermengaudus Remundi iudex, et alii honesti viri qui adfuerunt ibi. Post factum ipsum sacramentum, definivit Rodlendis et filios suos, Udalardus et Petrus Remundi, uterque fratres, ad ipsam Kannonicam [et ad Petrus] Arnalli iam dicta omnia sive evacuaverunt quod iniuste tulerant ad integre sine ulla diminutione.

Quod factum fuit V idus marci, in anno XXXVIII regni Philippio regis.

530

1098, agost, 25

Pere, fill d'Arnau, senyor de Ponts i fidel del comte Ermengol V d'Urgell, després de la mort del seu pare va voler adjudicar l'església de Sant Pere de Ponts a un capellà a canvi de diners, com van fer el seu pare i el seu avi. El prevere Adalbert, però, a qui Arnau de Ponts va posar al capdavant de l'església, el va advertir contra aquesta pràctica simoniaca, i ara Pere renuncia a l'església a favor de la canònica a canvi d'un mul valorat en trenta unces d'or de València.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 182r, doc. 569. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VIII, doc. 1164.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris, quoniam ego Petrus proles Arnalli senior de Pontis subtus ipso comite Ermengaudo qui gerebat omnem comitatum Urgellitanum, post mortem predicti patris mei inquisivi ipsam ecclesiam Sancti Petri de Pontis ut dedissem eam simoniace ad capellanum qualemcumque voluissem propter pecuniam quam a capellano accepissem sicut anteriores mei pater et avus fecerunt. Ad hoc namque respondit mihi Adalbertus presbiter, qui tunc erat prelatus ecclesie, quod pater meus dimisit hoc sciens quia nefas erat ut nunquam requisisset hoc ille neque ego filius eius neque ulla posteritas

nostra pro eo quia demonstravit mihi hoc esse annexum sub anathematis vinculo. Ideoque ego iam dictus Petrus non coactus sed voluntarie audivi hanc ecclesiam dimissam a patre meo et quia erat inops et pauper accepi de prefato Adalberto prelato unam optimam mulam propter XXX uncias auri Valenciani et dimissi in potestate eius sive in potestate cunctorum aliorum canonicorum qui ibi tunc aderant ipsam capellaniam de Cuscullo, quam tenebat dominus Fruga capellanus, ut neque ego neque ulla posteritas mea post me habeam vel habeat potestatem capellanum miteri in predicta ecclesia Sancti Petri.

Sicut vero suprascriptum est, sic dimitto atque concedo ut neque ego neque ulla posteritas mea non sim neque sit ausus ullum capellanum in illam miteri neque propter hoc vinculum ullum avere requirere, quia ego dimitto pro animam meam sive pro animam patris mei predicti seu pro animabus omnium parentorum meorum. Sicut superius scriptum est de meo iure in potestate et dominium trado prefate ecclesie et eorum canonicorum ad habendum vel possidendum vel quicquid voluntas eius fuit faciendum. Sane si ego aut aliquis homo vel femina, nobili aut vili persona qui contra hoc largicionis donum venerim vel venerit pro inrumpendo non hoc valeam vel valeat vindicare set quod conatus fuerit infringere in quadruplum compona[n]t vel componat cum incremento tocius meliorationis et tandiu sub anathematis vinculo permaneam vel permaneat donec satisfactionem veniam vel veniat, et in antea hec donatio tandiu firma permaneat usquequo finis evi veniat.

Facta hec donatio VIII kalendas septembris, in era millesima centesima XXXVI.

Sig+num Pe[t]ro Arnalli, qui ista donatio mandavi scribere et testibus firmare feci.

Sig+num Bernardo Arnalli. Sig+num Guillem Mir de Pugver. Sig+num Guitard Mir. Sig+num Dalmad Mir. Sig+num Berenguer Ramon. Sig+num Gerald Guitard. Sig+num Adalber Maestre.

Miro presbiter rogatus scripsit die et anno quod supra SSS (*Senyal*).

531

[1095-1098]

Convinença que posa fi a la querella que Guillem Enard de Montardit va presentar contra el monestir de Gerri a causa de l'alou que Guerau Ramon, germà de Guillem, va donar a Gerri. Per l'acord, Guillem Enard podrà retenir de per vida la meitat de l'alou, que passarà al monestir quan mori.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 1619, Cartoral 5, doc. 102, f. 45. Còpia.

Ed. *PUIG, *El monestir de Gerri*, doc. 60.

In Dei nomine. Incipit convenientia quam fecit Guillelmus Ainardi de Monte Ardido cum senioribus de Gerr, de alode quod Geraldus frater suus dedit monasterio de Gerr, de quo fecit querelam fratribus de Gerr. Postea fecerunt placitum cum eo ut medietatem ipsius alodii haberet in vita sua per manum abbatis vel senioris loci Gerrensis, et hoc in tali convenientia ut nullo modo impediret illud alodium Sancte Mariae vel senioribus de Gerr, et post obitum eius sine aliquo impedimento remaneat ad monasterium iam supra nominatum; sed et pratum quod Clexnes in illis diebus per Sanctam Mariam tenebat quod eum recuperavit ei abbas, similiter ab integro remaneat monasterio post obitum eius; in hoc placito interfuit Clexnes et Augerius filius eius et Raimundus magister, qui testes et visores fuerunt.

S+ignum Guilelmi Ainardi.

532

[1081-1098], maig

Acord entre el comte Ramon V de Pallars Jussà i la seva esposa, Valença de Tost, d'una banda, i Geribert i Udaldard, fills de Bernat Arnau, de l'altra. Els comtes lliuren a Geribert i Udaldard béns valorats en vint unces d'or. A canvi, Geribert i Udaldard renuncien a totes les querelles que tenen contra els comtes i els seus fills i posen el castell de Rivert sota la seva guarda i batllia perquè el tinguin contra tots els homes i totes les dones, excepte el comte Artau II de Pallars Sobirà.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer I, núm. 27 s.d.

BACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 48c-d. Còpia de final del segle XII.

Ed. MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 135. *FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 947.

In Dei nomine. Hec est conveniencia que fecit Reimundo commite et Valencia commitessa aput suos filios de Bernard Arnall nomine Girbert et Udaldard. Donat ad eos Reimundo commite viginti huncias de auro in rem valentem. Et illi Girbert et Udaldard faciunt finem ad predicto Reimundo commite et ad Valencia commitessa et ad filiis suis de totas illas querelas que abent de illos, et mitent Girbert et Udaldard ipso chastro de Rivert in sua guarda et in sua bagulia de Reimundo commite et de Valencia commitessa et ad filiis suis, que illi teneant in bagulia, contra cuntos homines et feminas, extra de Artallo commite et de suos homines. Et si abebant querelam suos omnes de Reimundo commite de Girbert et de Udaldard, que illi faciant directo per suo mandamento de Reimundo commite de ista ora in antea. Et si illi abent querelam de suos omnes de Reimundo commite, faciat ad eos directo de Reimundo commite, et illum alodem de Estago teneat Reimundo commite in

bagulia similiter quomodo alium scriptum retinet cum suos terminos. Et hoc quod superius scriptum est, sic teneant in bagulia Reimundo commite contra cuntos omnes, extra Artallo commite et de suos homines, qui melius sunt de Artallo commite que de Reimundo commite.

Quomodo superius scriptum est, si teneant Girbert et Utdalard ista conveniencia ad Reimundo commite et ad suos filios. Et Reimundo commite et sui filii teneant ista conveniencia ad Girbert et ad Dulard omnique tempore ex utraque parte.

Facta conveniencia in mense madio, agno regnantem Philipo regem.

Sig+num Reimundo commite, Sig+num Petro suo filio, Sig+num Girbert et Udalard, qui ista conveniencia fecerunt scribere et testes firmare.

Sig+num Bonfilio. Sig+num Ginaman. Sig+num Bertran Bertran. Testes sunt.

Raimundus sacer rogitus scripsit die (*Senyal*) et anno que supra.

533

1099, març, 23

A canvi de dotze sous de plata, els germans Guillem Dalmau i Pere Dalmau defineixen a Sant Daniel de Girona i la seva abadessa, Adelaida, els drets que per algunes raons retenien i reclamaven en un violari del seu pare sobre un mas de Sant Daniel, damunt les Codines.

A ASD, perg. 17.

Ed. *MARQUÈS, *Collecció*, doc. 31.

Pateat cunctis hominibus futuris necne presentibus quoniam nos ambo fratres Guilielmus Dalmacii et Petrus Dalmacii, hac scriptura indice, definimus et evacuamus Domino Deo et cenobio Sancti Danielis necnon et tibi Adalaidis abbatissa ipsos dretaticos, voces, hereditates que quibusdam rationibus in violarii patris nostri in ipso manso Sancti Danielis retinebamus et aclamabamus. Est autem prefatus mansus in valle prelibati Sancti Danielis, supra ipsas Cudinas. Sicut habetur et continetur, ambitur et circumcingitur cum omnibus que ad eundem mansum pertinent, sic definimus et evacuamus eum tibi predicta abbatissa et omni sanctimonialium congregationi tibi comisse, ut ab hodierno die nullus ex nostra consanguinitate aliquid inibi tibi vel successoribus tuis nostra auctoritate requirat. Propterea accipimus a te solidos XII argenti, et tradimus eum in tuam potestatem et prefati cenobii, ad faciendum quicquid volueris. Si qua in crastinum ecclesiastica vel secularis persona contra hanc definitionem et evacuationem venire temptaverit, non valeat vindicare quod requisierit, sed duplam

compositionem tibi vel successoribus tuis componat cum omni immelioratione, hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc X kalendas aprilis, anno XXXVIII regni regis Philippi.

Sig+num Guilielmi Dalmacii, Sig+num Petri Dalmacii, qui hanc definitionem et evacuationem fecimus, firmavimus firmarique rogavimus.

Sig+num Petri Speraindeo. Sig+num Iohannis Iohannis. Sig+num Raimundi Olive. Sig+num Dalmacii Ermengaudi.

+Raimundus levita, qui hoc rogatus scripsit die annoque prefixo.

534

1099, abril, 1

Guillem Bernat evacua a l'almoïna de Sant Vicenç de Cardona una coromina al lloc de Ferrera, a la Segarra, que retenia injustament després que Ramon Folc I, vescomte de Cardona, la donés a l'almoïna.

[A] AAC, doc. 2961.

B BC, ms. 729, PASQUAL, *Monumenta*, IV, f. 178. Còpia del segle XVIII.

Ed. CASAS, *El monestir*, doc. 89.*GALERA, *Diplomatari*, doc. 114.

Notum sit omnibus hominibus quod Raimundus Fulchonis, [vicecomes] Cardonensis, dedit Domino Deo et elemosine Sancti Vincentii, cuius ospicium est situm iuxta ecclesiam Sancti Michaelis [Kardone], unam condemniam in Segarra, in locum quem vocant Ferrera, ab integro, pro remedio peccatorum suorum. Inde ego Guillelmus Bernardi, post factum predicti vicecomitis tenebam cussuram, quam quia iniuste me detinere cognovi per prescriptam donationis integritatem prelibati vicecomitis eo quod ipse in suo datu nil sibi reservavit, scilicet, nolui de eius pietate collacionis me acquirere modum excommunicationis. Sed accepta a canonicis predicti Sancti Vincentii martiris I quateria frumenti quod in prescripta condemina requirebam gratanter dimisi. Evacuo ergo ego Guillelmus Bernardi pro remissione peccatorum meorum quicquid iuris in condemina pretaxate Elemosine michi acquirebam domini Dei et ecclesie Sancti Vincentii Cardone, Gerallo, priori eiusdem, [...].

Scripta hec evacuacio anno XXXVIII regni [Phil]ipi regis, die kalendarum aprilis.

Sig+num Guillelmi Bernardi, qui hanc evacuacionem feci.

Sig+num Raimundi Mironis. Sig+num Arnalli Ysarni. Sig+num Guillelmi Rimbaldi.

Raimundus diachonus hec rogatus scripsi die et anno quo supra.

535

1099, abril, 9

Ramon Sunyer i la seva filla Dalmizana, Berenguer Guillem i la seva germana Ermessenda i Ramon Argemir i la seva esposa, Maria, pacifiquen i evacuen a favor de Pere Arnau i la canònica de la seu de Barcelona un alou de Vilapicina, a la paròquia de Sant Andreu de Palomar, al territori de Barcelona, que reclamaven com a propi perquè va ser dels seus pares. A canvi reben sis mancosos.

[A] Original no localitzat.

B ACB, LA, II, f. 75-76, doc. 217. Còpia.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1663.

In nomine Domini. Ego Remundus Suniarii et filia mea Dalmizana, et Berengarius Guilelmi et sorori mea Ermessindis, et Remundus Argemiri et uxori mee Maria, nos simul in unum, pacificatores et definitores sive evacuatores sumus tibi Petrus Arnalli et Canonice sedis Barchinone. Per hanc scripturam definitionis nostre pacificamus et evacuamus vobis ipsa omnia que nos vobis petebamus, iuste aut iniuste, que fuerunt ex omnibus parentibus nostris, et ipsum alodium ex patribus et matribus nostris, quam arboribus, toto ab integre, sine ulla diminucione, ut ab hodierno die et tempore securi teneatis et possideatis ea omnia ad vestrum plenissimum proprium. Que est hec omnia in territorio Barchinone, in parrochia Sancti Andree de Palumbare, in Villapiscina sive infra termine eius. Propter hanc vero definitionem sive evacuationem atque pacificationem accepimus a te Petro Arnalli mancosos VI in rem valentem sive placentem. Quod nos accepimus, sicut satis est manifestum. Quod si nos diffinitores sive evacuatores atque pacificatores aut ullus homo utriusque sexus contra ista diffinitione sive evacuatione venerimus aut venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus vobis decem uncias auri. Et in antea ista definitione sive evacuatione firma permaneat omni tempore.

Actum est hoc V idus aprilis, anno XXXVIII regni Philippi regis.

S+m Remundus Suniarii, S+m Dalmizana, S+m Berengarius Guilelmi, S+m Ermessindis, S+m Remundus Argemiri, S+m Maria, que hanc definitionem sive pacificationem atque evacuationem fecimus et firmavimus et testes firmare rogavimus.

S+m Gerbertus Isarni. S+m Poncius Arnalli. S+m Bernardus Isarni. S+m Remundus Mironi faber. S+m Bernardus Amati. S+m Marcutio.

S+ Poncii levite, qui hoc scripsit cum litteris rasis et emendatis sive supra positus in linea VIII et XIII, et sub SSS scripsit die et anno quo supra.

536

1099, abril, 25

Conflicte entre el monestir de Santa Maria de Serrateix i Arnau Onofre, d'una banda, i Pere Seguí i el seu fill Bernat, de l'altra, sobre els pagaments i les obligacions que els habitants de l'alou de Sant Feliu de Viver, propietat del monestir, han de fer a l'església de Sant Miquel de Viver. Pere Seguí i Bernat sostenen que han de fer vigílies i oblacions, mentre que l'abat de Serrateix, els monjos i Arnau Onofre argumenten que deuen delmes i primícies. A l'últim, s'acorden els pagaments dels habitants de Sant Feliu a Sant Miquel i els serveis religiosos de Sant Miquel a Sant Feliu.

[A] Original no localitzat.

B BC, ms. 729, Pasqual, *Monumenta*, IV, 61-62, f. 31r-31v. Còpia del segle XVIII.

Ed. *BOLÓS, *Diplomatari*, doc. 126.

Hec sunt litere exarate de contencione qui fuit de ipso alaude Sancte Marie qui est Sancti Felicis, quia dicebat Petro Sequini et prolis sui Bernardi quod abere debebat Sancti Michaelis de Castro Vivario vigiliis et oblaciones de supradicto alaude, et abbas et monachi et Arnallus Onofredi dixerunt quod non habebant nec habere debebant ecclesia Sancti Michaelis in supradicto alaude Sancti Felicis nisi decimas et primicias. Et propter hoc fuit non modica altercacio et controversia erat de decimis et primiciis quod ibi abebat supradicta ecclesia. Fuit constitutum et laudatum illi habitatores Sancti Felicis qui omne tempore ibi steterint vadat aud transmitad de famulis suis quinque vicibus in anno cum oblacione ad supradicta ecclesia Sancti Michaelis, id est, a Natale Domini et Pascha et Pentecost et Sancto Michaelis et Omnibus Sanctis, et vigilia una in anno. Et una vice in anno veniat clericum Sancti Michaelis ad ecclesiam Sancti Felicis et cantet ibi missam et det penitenciam ad ipsos homines et feminas qui ibi abitent. Et iste abitator qui ibi abitet donet ad comedere ipsum diem ad ipsum clericum sicut est consuetudo in omnibus ecclesiis et amplius nullam omnino rem requirere non liciat. Sunt visores et auditores dompno Raimundo Bernardi et Guifredi Marcuci de Puiol et Oliba Renardi et Guillelmi Godmar et Berengarii Fulcho et Bernardi Attoni et complurimi.

Facta ista scriptura VII kalendas mada, anno XXXVIII regnante Philippo rege.

Guillelmus abbas, cum omni congregacione Sancte Marie, Signum+ Petrus Sequini, Sig+num Bernardi Petri, prolis sui, nos qui hoc laudamus et firmamus.

Sig+num Raimundus Bernardi. Sig+num Raimundi Bremundi.

Guillelmus, monachus et sacerdos, qui hoc scripsit sub die et anno quo supra.

537

1099, juliol, 26. Vic

Guisla, vídua de Pere Amat de Manlleu, compareix a la seu de Vic i reconeix que reté injustament l'església de Manlleu, que ha de ser de la seu i els seus canonges, raó per la qual va ser excomunicada. Tement arribar a la fi dels seus dies i volent-se alliberar de l'excomunió, lliura l'església a la canònica, en mans del bisbe Berenguer, amb delmes, primícies i oblacions i amb els seus alous. Així mateix, complint les voluntats de la seu, lliura altres alous a la canònica. A més, demana que cada any se celebri l'aniversari de la seva mort.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 37, *Liber dotationum antiquarum*, f. 114r-114v. Còpia vers 1217.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1659.

Patulum sit universis hominibus presentibus sive ad futuris quoniam ego Guilia femina, uxor que fui Petri Amati de Mesleo, adveni in sede Beatorum Apostolorum Petri et Pauli, sitam in Ausonensi comitatu, recognoscens me esse culpabilem et per prolixa tempora anatematizatam seu ab omni ecclesia sequestratam pro ecclesia Sancte Marie de Mesleo, quam ego et alii per meum donum iniuste detinebamus que debebat esse directum prenotate sedis sueque Canonice. Quapropter ego, pretaxata Guilia, timens finem vite mee, nolui sustinere iacula excomunicacionis, grata voluntate meoque spontaneo animo reddo atque dimitto prescriptam ecclesiam Sancte Marie de Mesleo cum omnibus decimis et primiciis et oblacionibus et universis alodiis sibi pertinentibus aliisque alodiis quam iussint in diversis locis Deo Beatorumque Apostolorum Petri et Pauli sueque Canonice in manu domni Berengarii archiepiscopi suorumque canonicorum inibi degencium, in presencia Guilelmi Raimundi atque Arberti fratrum seu multorum clericorum et laicorum qui ad hoc spectaculum venerant. Insuper etiam deducere volo ad noticiam omnium hominum quia Petrus Amati, vir meus, precepit michi ut alodium quod habebat infra parrochiam Vicensi sedis, non multum longe a Prato Narbonensi, illa vero quod Raimundus Reiamballi tenebat, dedissem prefate Canonice pro anima patruí sui et matris atque sue et mee. Ego vero iamdicta Guilia, annuens iussionem et voluntatem viri mei Petri, dono atque trado omnem illud alodium quod Reimundus Reiamballi per vim et iniuste tenebat infra parrochiam Vicensi sedis ad prelibatam Canonice ad suum proprium alodium cum domibus et affrontacionibus et pertinenciis et utilitatibus et exitibus et regressibus et pratis universis. Obsecro namque ut pro anima Petri, cuius hoc alodium fuit, habeat partem in omnibus elemosinis et sacrificiis que erunt Deo et sancto Petro infra munificencia prelibate sedis sive

per unumquemque annum proprium aniversarium sit pro eius anima specialiter adimpletum. Prelibata omnia que superius inserta sunt in dominio et potestate pretaxate Canonice sedis Sancti Petri sui que archiepiscopi Berengarii atque canonicorum Deo ibi famulancium ad proprium alodium dono atque trado, ut ab odierno die et deinceps universa teneant et possideant atque in perpetuum sub prefixo tenore et ordine perfruantur. Quisquis persona magna vel minima, episcopus aut comes, in aliquo hoc donum infringere temptaverit, primum quadruplam compositionem prefate sedis sue que canonice atque canonicorum ibi degencium faciat, insuper a liminibus sancte Ecclesie et a consorcio sancte christianitatis extraneus fiat et cum Iuda, Domini proditore, Abernis igneis in infernum nodatus existat atque anatema marenatha usque in adventum Domini excommunicatus et maledictus permaneat nisi ad satisfactionem venerit. Postea vero hec scriptura donacionis inconvulsa permaneat.

Acta sunt hec sub anno millesimo nonagesimo nono Incarnacionis Ihesu Christi Nostri Salvatoris et in die VII kalendas augusti regisque Philippi quadragesimo anno.

Berengarius, gratia Dei Terragonensis archiepiscopus, +. Sig+num Guilie prelibate, qui hoc donum laudo et confirmo et in potestate Sancti Petri sue que Canonice et senioris mei, dompni Berengarii archiepiscopi, suorumque canonicorum libenti animo trado et de beneficiis canonice duas libras argenti, sicut nunc in moneta monetatur, meis manibus accipio.

Bernardus archidiaconus SSS. Fulchone, gratia Dei Barchinonensis episcopus, +. Sig+num Guilelmi Raimundi. Sig+num Arberti. Sig+num Ermengaudi Ebroini. Sig+num Raimundi Guilelmi. Guilabertus canonicus SSS. Berengarius Eriballi, clericus et canonicus Sancti Petri, +. Guilelmus Raimundi +. Remundus Atoni SSS.

538

1099, agost, 6. Vic

Guifré Isarn de Savassona es presenta al refectori de la canònica de Sant Pere de Vic i reconeix que ell i la seva esposa, Emma, retenen injustament un alou a les paròquies de Sant Esteve de Tavèrnoles i Sant Pere de Castanyadell, al comtat d'Osona, que Sendred, sacerdot i canonge, va deixar en testament al seu fill Bernat amb la condició que el tingués al servei de la canònica. En conseqüència, Guifré lliura l'alou a mans de l'arquebisbe Berenguer, que, amb l'acord dels canonges, l'hi torna amb les condicions que el tinguin de per vida ell, la seva esposa i el fill que ells designin i lliurin cada any a la canònica la tasca dels cereals i la vinya.

A ACV, cal. 9, episc. II, doc. 93.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1660.

Ad noticiam cunctorum hominum presentium et futurorum deducere volumus qualiter Guifredus Isarni de Savasona et uxor eius, nomine Emma, iniuste detinebant alodium quod erat directum nostre Canonice, illud videlicet quod Sendredus sacerdos, clericus et canonicus Sancti Petri Vicensi sedis, dimisit, sicut continetur in suo iudicio, ad Bernardum, filium suum, ut habuisset eum in servicio sedis Sancti Petri et dedisset exinde tascam prelibate sedis ex omnibus fructibus inde collectis. Ipse vero iamdictus Guifredus, audiens vocem Sancti Petri, venit intus in refectorio iamdicte Canonice et recognovit omnem illud alodium quod iamdictus Sendredus dimisit filio suo Bernardo et prefate Canonice esse directum sedis Sancti Petri sueque Canonice et dimisit eum ad proprium alodium cum librum vite Canonice in manu Berengarii archiepiscopi suorumque canonicorum et in presentia Guilelmus Raimundi et Ricardi sacriste et Guilaberti, avunculi sui, et Raimundi Atonis et aliorum multorum tam clericorum quam laicorum. Ideoque ego, iamdictus archiepiscopus, cum assensu canonicorum nostre sedis, et quia iamdictus Guifredus non coactus sed timore Dei compunctus sponte dimisit universum illud alodium, sicut dictum est, Sendredi sacerdotis Bernardique, filii sui, damus ei illud uxorique sue Emme et uni filii sui, quem ipse elegerit, post suum discessum, sub eo modo et tenore ut ab odierno die et deinceps iamdictum alodium teneant et possideant in servicio nostre canonice et ex pane et vino quod in omni alodio Deus dederit tascam nostre canonice et nostro preposito per unumquemque annum donetis. Post discessum vero iamdicti Guifredi uxorique sue prescripte ac filii sui quem ipse elegerit omnem alodium Bernardi Sendredi quod ei evenerat per vocem Sendredi, patris sui, cum domibus et universis alodiis cultis et incultis, vineisque cum arboribus diversis generis, deveniant in iure et dominio iamdicte Canonice suorumque canonicorum cum omnibus suis affrontacionibus et pertinenciis et exitibus et regresibus. Sunt autem hec omnia in Ausone committatu, infra parochia Sancti Stephani de Tavernoles et Sancti Petri de Castanadel. Si quis hec scriptura disrumpere voluerit, quadruplam compositionem Sancto Petro et predicte Canonice faciat atque anathematis vinculo subiaceat quousque satisfactionem faciat.

Actum est hoc VIII idus augusti, anno XL regni regis Philippi.

Sig+ Guifredi Isarni. Sig+ Emma. Qui hoc laudamus et confirmamus.

Sig+ Fulconi Raimundi de Tavarted. Sig+ Petri Reiamballi. Berengarius, gratia Dei Terragonensis archiepiscopus, +. Ricardus sacrista SSS. Guilabertus canonicus SSS. Reimundus Guiberti SSS. Remundus Atoni SSS.

539

1099, octubre, [18]. Cardona

Folc, bisbe de Barcelona i vescomte regent de Cardona, per a remei de la seva ànima i les dels seus pares, la de la vescomtessa Ermessenda, cunyada seva, i la del seu nebot, el vescomte Bernat Amat I, atorga al monestir de Santa Fe de Concas l'església del monestir de Tagamanent, afectada per un cas de simonia.

AACA, Cancelleria, perg. Ramon Berenguer III, núm. 63.

Ed. *BAIGES, FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 321.

In nomine sancte et individue Trinitatis. Ego Fulco, Dei gratia Barchinonensis episcopus et vicecomes Gardone, pro remedio et salute anime mee, patris matrisque necnon Hermensendis vicecomitis, cognate mee, atque Bernardi Amati vicecomitis, nepotis mei, fratrumque suorum ceterorumque parentum meorum, tam vivorum quam defunctorum, dono Deo et Sancte Fidi de Conchis, necnon Begoni, abbati, monachisque, tam presentibus quam futuris, eiusdem loci, ecclesiam meam de castro quod vocatur Tagamanent, eo quod ad presens per simoniam male erat ordinata, que mihi contigit tum pro hereditate parentum meorum, tum pro clericatu quem gratias Deo assumpsi. Hoc autem facio cum omnibus terminis suis et ecclesiasticis rebus ad se iure pertinentibus quas unquam habuit ipsa ecclesia vel habet ad presens vel habere debet aut in futurum Deo auctore adquisierit. Quatenus subprioratu per manum semper abbatis Sancte Fidis fiat ibi habitatio monachorum secundum possibilitatem loci, qui pro me et omni progenie mea implorent iugiter misericordiam Domini. Sit itaque hoc donum manendo sic perpetua stabilitate firmam ut nunquam aliquis in posterum de progenie nostra hoc donum infringat vel conturbet, sed semper Deo et Sancte Fidi omnes successores nostre prosapie tenere et possidere quiete faciant, quatenus partem in regno celorum habeant. Si quis vero huius nostre donationis in futurum temere violator extiterit et admonitus emendare contempserit se incurrere iram Dei et innodandum vinculis perpetui anathematis sine dubio noverit. Est autem hec ecclesia in episcopatu Ausonensi, sursum in cacumine predicti castri posita, in confinibus Barchinone et ipsius Ausone necnon fere de Gerunde.

Facta donatione ista apud Gardonam, in ecclesiam Sancti Vincentii, in presencia domni Pontii, Rotensis episcopi, atque Bonefacii, Sancte Fidis monachi, qui hoc donum adquisierunt et acceperunt coram priore et canonicis eiusdem loci, anno ab Incarnatione Domini millesimo XC^{mo} VIII° regnante Philipo, rege francorum, mense octobris, feria V, in crastinum post festivitatem Sancte Fidis.

Signum Fulconis episcopi, qui hanc donationem fecit.

Signum Pontii episcopi et Bonifacii monachi. Signum Petri, abbatis Agerensis. Signum Geraldii prioris. Signum Bertrandi et Guillelmi canonicorum.

Ego Bernardus, Toletane sedis archiepiscopus et sancte Romane Ecclesie legatus, hanc cartam donationis confirmo +.

540

1099, octubre, 19

Berenguer, bisbe de Barcelona i abat del monestir de Sant Cugat del Vallès, defineix a Ramon Guifré i la seva esposa un alou de la parròquia de Sant Esteve de Castellet, pel qual va disputar davant una assemblea d'homes honestos, que no li va donar la raó.

[A] Original no localitzat.

ACA, Monacals, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, núm. 390, f. 116v-117r. Còpia del segle XIII. Ed. *RIUS, *Cartulario*, doc. 776.

De quodam feudo

In nomine Domini. Ego Berengarius, sanctae sedis Barchinonensis episcopus, et abba pariter Sancti Cucuphati cenobii Vallense, pacificator et evacuator et difinitor sum tibi Reimundo Guifredi et uxori tue nomine Ermesendis. Manifestum est enim quia ego inquietavi omne alodium tuum quod habebas infra parrochiam Sancti Stephani de Castelet, quod fuit de patre tuo, et volebam adtraere ad opus Sancti Cucuphati: non potui per directum. Postea vero fui ego Berengarius, prescriptus episcopus, ad dedicacione Sancti Stephani et ibi mandavi tibi ut exquisces tuas voces quas habebas de predicta alodia, deinde adduxisti mihi illas ad ipsa Granada, et monstrasti mihi eas in conspectu omnium, et coram Petro Bertrandi de Castelet et Ber[trand] Guillelmi de ipsa Granada, et Arnallus Guillelmi de ipso Castlar, et coram Reimundo Sendredi, prepositus de ipsa sede, et Petrus Umberti, et Bernardus Ardmanti, prepositus de ipsa sede, et Petrus Umberti, et Bernardus Ardmanti, et Dalmaci Lupus, baiulus Sancti Cucuphati, et multis aliis honestis viris, et secundum tuas ipsas voces, et secundum indicium omnium supradictorum non potui obtinere predicta alodia.

Nunc vero diffinio tibi et uxori tue et filiis tuis et filiabus iam dicta alodia et pacifico et vacuo, ita ut nec ego, neque successores mei, vel ullus homo utriusque sexus, simus vel sint liciti iam amplius iam dicta alodia vobis inquietare usque in perpetuum. Insuper vero dono tibi et iam dicte uxori tue et filiis tuis et filiabus pariliatam unam de terra per fevum sive omne fevum quod tu et pater tuus tenuistis de Sancto Cucuphato cenobio, cum illis omnibus mansionibus que infra omnia alodia sunt constracte. Et propter hanc difinicionem et pacificacionem quam vobis

facit et ipsos fevos quos vobis dono, donatis mihi unum optimum asinum. Sed de ipsa pariliata, reddetis vos ambo et filiis vestris et filiabus, per unumquemque annum, ipsa decima et primicia, et ipsa tasca Sancto Cucuphato omne per evum. Quod si ego B[erengarius], vel successores mei, sive ullus homo utriusque sexus, contra hanc cartam difinicionis et evacuacionis venero vel venerint pro inrumpendum sive infringendum, adnichiletur mihi et illis; insuper vero componamus vobis iam dicta omnia in triplum et postmodum hoc maneat firmum.

Actum est hoc XIII° kalendas novembris, anno^o XL regnante Philipo, rege.

(*Senyal*) Berengarius, Barchinonensis episcopus ac Sancti Cucuphatis abba, qui hanc firmavit carta, salvo iure capellani Sancti Stephani de ipsa tasca predicta alodii qui fuit avi et patris tui.

S+m Renardus monachus. Petrus monachus.

S(*signe*) Reimundi subdiaconi, qui hoc scripsit cum literas fusas in linea V die et anno SS quo supra.

541

[1071-1099]

El tribunal davant el qual s'ha de dirimir mitjançant duel judicial el conflicte entre Ramon V i Valença de Tost, comtes de Pallars Jussà, d'una banda, i Tedball, de l'altra, per la potestat del castell d'Orcau estableix les normes que caldrà seguir segons el desenllaç del duel.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Cancelleria, *Liber feudorum maior*, f. 31b-c. Còpia.

Ed. *MIQUEL, *Liber feudorum*, doc. 68.

Iudicium placiti quod actum est inter Reimundum comitem et Valenciam comitissam et Tedballum de castello Orcalli sic est. Si Tedballus potest probare quod iam dictus comes et comitissa fecissent sibi ipsam, quam ostendet, scripturam de potestate Orcalli eorum libentibus animis, gratis sine forcia, et supradictus comes et comitissa non potuerint hoc tornare per unum militem, et fuerit inde victus miles eorum, diffiniat iam dictum castellum cum pertinenciis suis eidem Tedballo. Si, autem, miles Thedballi fuerit inde victus, idem Thedballus similiter difiniat ipsum castellum cum pertinenciis eius eidem comiti et comitisse. Si, autem, Thedballus non potuerit hoc probare, prope dictus comes et comitissa espient se per sacramentum unius militis quod non fecissent ipsam scripturam libentibus animis, gratis [sine] forcia. Et, si dictus Thedballus non poterit hoc tornare per unum militem et fuerit victus miles eius, diffiniat supradictum

castellum cum pertinentiis suis dicto comiti et comitisse. Et, si miles comiti fuerit victus, diffiniat ipse et comitissa ipsum castellum cum pertinentiis suis eidem Thebhallo; et hoc sic factum ab utraque parte sine fraude.

Similiter autem, si Theballus potest probare quod ipsa die, quando fecerunt ipsam scripturam comes et comitissa, habebant potestatem sine enganno de iam dicto castello, et comes et comitissa non potuerint hoc tornare per militem et fuerit inde victus miles eorum, diffiniat iam dictum castellum eidem Thebhallo. Et, si miles Theballi fuerit victus, diffiniat ipsum castellum eidem comiti et comitisse, et, si Theballus non potest hoc probare, sepedictus comes et comitissa prebeant sacramentum per unum militem quod non habebant potestatem de dicto castello sine enganno ipsa die quando fecerit ipsam scripturam. Et, si Theballus non potest hoc tornare et fuit inde victus miles eius, diffiniat sepedictum castellum prope dicto comiti et comitisse. Et, si miles comitis et comitisse fuerit inde victus, diffiniant sepedictum castellum supradicto Thebhallo, exceptus comitali senioratu. Et hoc sit factum et firmatum ex utraque parte sine enganno.

De his, autem, omnibus sacramentis, uno facto et victo, sit de supradicto castello diffinico et securitas facta ipsi parti que potuerit conquirere eum per hoc iudicium, et ipsi, in quorum potestate hoc erit factum, teneant potencialiter ipsum castellum; et insuper sit illis bene firmatum ut possint hoc perducere ad plenum effectum.

542

1100, gener, 4. Manresa

Davant l'altar de Santa Maria de Manresa, Ramon Guifré, la seva muller, Adaled, i el seu fill Bernat renunciem a favor de Berenguer Tedball, prior de Sant Pere dels Arquells, a la batllia que reclamaven sobre un mas d'Olivera.

A ADS, pergs. de Santa Maria de Serrateix

Ed. *BOLÓS, *Diplomatari*, doc. 127.

In Dei nomine. Hec est scriptura donationis atque evacuationis. Notum sit omnibus hominibus quia ego Raimundus Guifredi requirebam baiuliam in manso de Olivera et propter hanc baiuliam enparavi eum ut perveniret ad placitum unde factum est per consilium mulieris mee cum veniret Berengarius Tedballi ad me prior Sancti Petri ante altare Sancte Marie situm in Minorisa nolui ad placitum ducere sicuti perficiendi haberem posse. Loquentibus autem multis iuris ut prior Sancti Petri de Archellis cum suis consodalibus darent mihi censum scilicet aut pernam unam aut parilia una caponum, ego autem nolui accipere, set propter

remedium animarum nostrarum ego Raimundus iam dictus et coniux mea Azaledis una cum Bernardo filio nostro nominatim definimus atque evacuamus et donamus prefato Sancto Petro tibi que Berengario et omnibus successoribus tuis omnem vocem et directum quam et quod requirebamus et habebamus in predicto alodio cum omnibus rebus infra se retinentibus. Si quis autem huic scripture contradicere voluerit et que hic scriptura sunt vesanamente debilitare conatur fuerit prius triplam compositionem faciat et in super anathematis vinculo subiaceat et in antea ista scriptura et stabilis permaneat modo et omni tempore.

Quod est actum II nonas ianuarii, anno XL Philipi regis.

Sig+num Raimundi Guifredi, Sig+num Azaledis, Sig+num Bernardi Raimundi, nos qui istam cartam donationis atque diffinitionis voluntarie fecimus atque firmavimus et aliis firmare rogavimus.

Guillelmus presbiter SSS. Petrus Bernardi SSS. Petrus Bernardi SSS. Arnallus Bonifilii sacer SSS.

Berengarius levita, qui hoc scripsit + die et anno quo supra.

543

[1090-1100, gener, 10]

El senescal Guillem Ramon, el seu germà Arbert, Ramon, ardiaca de Girona, el jutge Guillem Berill i Bernat Ermengol estableixen el procediment judicial, que comprèn jurament i duel, pel qual s'haurà de resoldre el conflicte que enfronta l'arquebisbe de Tarragona i Pere Ramon de Tous. La base del conflicte és la reclamació que l'arquebisbe fa a Pere Ramon pel dret d'allotjament que li deuen els pagesos de Tous, per les dominicatures que té al castell i l'honor de Tous i pel compliment de la convenença sobre el feu de l'Espelt.

AACV, cal. 9, episc. II, doc. 85.

AACV, cal. 9, episc. II, doc. 89. Duplicat.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1666.

Seguim la proposta de datació d'Ordeig.

Hec est vera relacio iudicii quod iudicaverunt Guillelmus Raimundi, senescalch, et Arbertus, frater eius, et Raimundus, Gerundensis archidiaconus, et Guillelmus Berilli iudex et Richardus sacrista et Bernardus Ermengaudi, de placito domni Tarraconensis archiepiscopo et Petri Raimundi de Tous.

Primitus iudicaverunt de ipso receptu quem dominus archiepiscopus dicebat se habere in pagensibus de Tous et Petrus Raimundi respondebat se hoc ex

toto nescire quod domnus archiepiscopus comprobet hoc per duos videntes aut per unum aut per missum videntis. Quod si domnus archiepiscopus hoc facere noluerit, Petrus Raimundi expiet se sacramento et pugna per suum missum quod nullo modo scit quod prefatus archiepiscopus aut precessores sui ullo umquam tempore habuisset vel habuissent vel habere debeat predictum receptum ex iamdictis hominibus. Quod si missus prefati Petri fuerit victus, idem Petrus emendet in duplo domno archipresuli omnes receptus quos ei unquam contendit ex iamdictis hominibus et postmodum domnus archipresul accipiat suum receptum ex prefatis hominibus et idem Petrus donet alterum receptum pro contentione huiusquem homines deberent dare preter illum quem per unumquemque annum donat domno archiepiscopo. Et concessit in eodem placito predictus Petrus ipsum receptum quem debet dare annuatim quod similiter faciat huic archipresuli sicut ceteris successoribus suis de eisdem receptis.

Item iudicaverunt in eodem placito de omnibus dominicaturis quas domnus archiepiscopus debet abere in castro et in honore de Tous, quod iamdictus Petrus ostendat et recognoscat eas ex toto illi et expiet se per suum missum sacramento et pugna quod nescit amplius de omnibus directis suis in eodem castro et honore, nisi quod tunc ostenderit et recognoverit. Et si fuerit victus iamdicti Petri missus, sepedictus Petrus emendet domno archiepiscopo omnem directum suum in duplo quod ei modo querelat domnus archiepiscopus. Iudicaverunt etenim prefati iudices quod si placuerit domno archiepiscopo hoc totum superius comprehensum sit in uno sacramento et pugna.

Item iudicaverunt de ipsa querela quam domnus archiepiscopus facit de ipso fevo ipsius Espeut, quod idem Petrus ostendat ipsam convenientiam cum qua adquisivit ipsum fevum et attendat eum ex toto. Quod si facere non potuerit vel noluerit, non habet ullum directum in eodem fevo iamdicti Espeut, nisi domno archiepiscopo placuerit propter filium suum maiorem quem convenit facere clericum et non fecit, sed eiecit eum de ipso clericatu qui puer adquisivit iamdictum fevum ut ipse esset clericus et serviret eum in sede Sancti Petri.

544

1100, abril, 2. Clarà

Ebrí Arnau i el seu cavaller Berenguer Guifré, després d'una llarga disputa amb Ot, bisbe d'Urgell, per la possessió de l'església de Sant Nicolau de l'Espunyola, es presenten davant el bisbe, a les portes de Sant Serni de Clarà, i li donen i defineixen en potestat l'església, amb tots els béns que els pares d'Ebrí li van atorgar.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 232v, doc. 786. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VIII, doc. 1176.

Omnibus hanc scribaturam audientibus notum fieri volumus quomodo divina disponente clemencia in eius honore et beatissimi confessoris sui Nicholai quedam constructa est ecclesia infra Bergitanenses terminos, in locum que vocant ad ipsa Spunniola, unde post supradicte ecclesie constructionem inter domnum Odonem, Urgellensem episcopum, et Ebrinum Arnalli et suum militem Berengarium Guifredi fuit contentio magna, quia illi predictam ecclesiam in proprium volebant retinere et retinendo eam cum omnibus sibi pertinentibus possidere. Quod quamvis ante malefactum ad ultimum ita diffinitum est.

In anno centesimo post millesimo venit predictus Ebrinus ante predictum episcopum in locum quod vocant Clera ante ecclesiam Sancti Saturnini et concessit atque homino dimisit in potestate suprascribti episcopi suprascribtam ecclesiam Sancti Nicholai cum omnibus ad sepedictam ecclesiam pertinentibus, scilicet alodia que pater eius et mater predictae ecclesie dederant vel ad habendum concesserant et omnia que supradicta ecclesia nunc habet vel deinceps adquirere poterit, ut nullum censum exinde amplius requirat nec ullam inquietacionem ibi faciat, neque nullum seniorivium vel dominacionem ibi ullo modo habeat. Igitur prescripto anno, die et loco venit ante prescriptum episcopum prescriptus Berengarius prescribti Ebrini miles, qui dicebat in suo alodio prenominatam ecclesiam hedificatam esse et ideo putabat eam in sua potestate retinere, qui omnes voces quas in prenominata ecclesia vel in omnia ei pertinencia ullo modo habebat vel habere debebat in potestate prenominati episcopi omnipotenti Dei et Beate Marie sedis Urgellensis dedit, tradidit atque homnino dimisit, ut deinceps in predicta ecclesia vel in omnibus que nunc habet vel in antea adquirere poterit ullum censum nec seniorivium vel ullam donacionem nullo modo habeat vel requirat.

Hoc autem factum est in presencia Bernardi Echardi de Torroia et Guilelmi Arnalli de Curriza et Berengarii Petri de Superstratra et Bernardi Petri degani, in suprascribto anno, IIII° nonas aprilis.

Sig+num Ebrini Arnalli, Sig+num Berengarii Guifredi, qui hoc donum ac concessionem vel difinicionem fecimus ac scribere fecimus et propriis manibus hanc scribaturam firmavimus et subscribtis testibus firmare rogavimus.

Sig+num Guilelmi Raimundi de Berga. Sig+num Raimundi Umberti de Capolad, qui hoc donum, iussionem et difinicionem concessimus atque laudavimus et in presenti scribtura propriis manibus firmavimus.

Sig+num Petri Berengarii de Monteclar.

545

1100, abril, 27. Santa Eugènia de Berga

Davant la porta de l'església de Santa Eugènia de Berga, on s'ha congregat una multitud de clergues, cavallers i pagesos, Guillem Borrell d'Heures i Pere Miró de Muntanyola dirimeixen un conflicte que enfronta Ramon Bermon i els seus castlans Bernat Berenguer i Bernat Guillem, d'una banda, i Arbert Salomó i els seus hereus, de l'altra, per la batllia del mas Serra, que els primers reclamen. Havent refusat la prova caldària, els assistents aconsellen a Arbert i els seus que a canvi de defensa i protecció acceptin donar a Ramon Bermon i els seus castlans un cens anual de tres quartans de civada i tres gallines.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 6 doc. 2213. Còpia del 1162.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1671.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris quod ego Raimundo Bermundi cum meos castellanos Bernardo Berengarii et Bernardo Guielmi venimus ad placitum cum Arberto Salamone et suos heredes ante ostium ecclesie Sancte Eugenie cum multitudine clericorum, militum et rusticorum, scientes quod ego Raimundo Bermundi cum meos castellanos demandamus baiulia in ipso manso de Serra et Arbert cum suos heredes respondit quod nos unquam non habemus neque nulla persona nostra ante nos. Et super hoc iudicaverunt Guielmo Borrelli de Edres et Petro Mironi de Montaniola quod Raimundo Bermundi cum suos castellanos se provassent ista baiulia si umquam habuissent seniores Taradellensi et unquam non potuerunt dare nullum testimonium. Et postea fuit paratus Arbert per suum corpus quando habuit missa dicta, ut misisset suam manum in ipsa caldaria qui calefiebat ante ostium ecclesie Sancte Eugenie et istos clamantes supradictos noluerunt recipere. Et post hoc dederunt consilium Guielmo Raimundi Taradellensi et Guielmo Borrelli et Bernardo Ermengaudi et Dalmacio, fratres, et Petrus Mironi et Berengario Amalrici et Petrus Suniarii et Raimundo Guifredi et Bernardo Guilelmi et Amatus Salamoni et aliorum multorum hominum qui ibi aderant quod Arbertus cum suos heredes donassent ad Raimundo Bermundi cum suos castellanos quartans III civada et gallinas III. Et propter istum censum quod illos acceperunt defendant illos vel progenia eorum corpora et avere et honore ubicumque habuerint contra cunctos homines et feminas. Et si non faciunt, non habeant istum censum neque alium. Et si bene regunt et defendent hoc quod suprascriptum est, habeant istum censum suprascriptum et in istam honorem nullam aliam forciam ibi non faciant nisi istum censum, et est manifestum.

Actum est hoc V kalendas mai, anno XL regni regis Philippi.

Sig+num Ramon Bermon. Sig+num Bernard Berenger. Sig+num Bernard Guilem. Nos qui hoc laudamus et difinimus et firmamus, sicut suprascriptum est.

Sig+num Petrus Suniarii. Sig+num Raimundo Guifredi. Sig+num Amatus Salamoni. Sig+num Bernardo Guielmi.

Guilelmus sacerdoti, qui hoc scripsit sub die et anno SSS quod supra.

546

1100, juny, 20. La Seu d'Urgell

Ot de Pallars, bisbe d'Urgell, compareix davant el comte Ermengol V d'Urgell, a qui acompanyen la seva esposa, la comtessa Maria, el comte Artau II de Pallars Sobirà, Ramon I Miró, vescomte d'Urgell, i altres homes bons, per reclamar el castell de Carcolze. El bisbe Sal·la, oncle de sant Ermengol, va comprar el castell al vescomte Guillem I d'Urgell i el va donar a Santa Maria d'Urgell, però el comte, com ja va fer el seu predecessor, el reté injustament. A l'últim, Ermengol V reconeix la validesa de la reclamació i fa l'evacuació corresponent.

[A] Original no localitzat.

B ACU, LDEU, I, f. 166r, doc. 485. Còpia del segle XIII.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VIII, doc. 1178.

Notum sit omnibus hominibus presentibus atque futuris quia frater meus domnus Odo, Urgellensis episcopus, venit in castrum Acrismontis ante me Ermen-gaudum, Urgellensium consul, et uxorem meam nomine Mariam, et ibi in presencia fratris mei et eiusdem episcopi fratris domni Artalli, Palariensium comitis, et Raimundi Mironis vicecomitis et Berengarii Raimundi de Podioviridi et Raimundi Gomballi de Ripellis et Petri Arnalli de Monteferrario et multorum aliorum bonorum hominum Urgellensium atque Paliariensium querimoniam fecit de castro Carchovite, quod pater meus et ego Ermengaudus consul a die quo honorem habui Sancte Marie iniuste abstuleramus, et ibidem predictus episcopus ostendit prescripturam donacionis quomodo dompnus Sallanus episcopus, avunculus sancti Ermengaudi, emit supradictum castrum a Guillemo vicecomite et Sancte Marie dedit perpetuo habendum.

Quapropter divina inspirante clemencia ego Ermengaudus, Urgellensium comes, et uxor mea Maria, supradicti episcopi et multorum relacione atque veridica assercione et ostensi testamenti auctoritate, rei veritatem cognoscentes et omnia sicut a predicto presule et ab aliis narrata et post scribturam donacionis confirmata nobis et credita sunt vera approbantes, pro salute animarum nostrarum atque parentum nostrorum evacuamus atque tradimus, restauramus et reddimus

Sancte Marie sedis Urgellice castrum Carcobite cum omnibus finibus suis et eius redditibus atque cunctis ubicumque sint eius pertinenciis in dispositionem et potestatem fratris mei Otonis episcopi et ei omnium in eodem locum succedencium episcoporum, ut in perpetuum habeant et regant et iuxta voluntatem suam plene disponant atque ordinent et in proprium alodium sine alicuis inquietacione teneant et possideant, ita ut nec ego neque aliquis successorum meorum, rex, comes, princeps, sive iudex, neque aliqua magna seu parva persona in predicto castro vel in terminis eius aliquam vim aut invassonem deinceps facere audeat aut presumat. Quod si aliquis successorum meorum, rex sive comes seu princeps aut aliqua magna seu parva persona contra hec scribta atque statuta venerit et aliquam iniuriam irrogaverit, dupliciter componat atque restituat et insuper canonicali sententia feriatur.

Ut autem hec pagina evacuacionis et restauracionis inviolabilem obtineat firmitatem, ego Ermengaudus consul et uxor mea Maria manu propria faciendo signum + confirmamus eam et corroboramus atque testibus confirmandam et corroborandam tradimus.

Sig+num Artalli, comitis Palariensium. Sig+num Raimundi Mironis vicecomitis. Sig+num Berengarii Raimundi de Podioviridi. Sig+num Raimundi Gonballi de Ripellis. Sig+num Petri Arnalli de Monteferrario. Sig+num Guilelmi Iozberti de Lavança. Sig+num Raimundi Guilelmi. Guitardi iudicis.

Facta est autem atque data hec carta in sede Urgellica XII kalendas iulii, feria IIII, anno ab Incarnacione Domini M^oC^o, indiccionis vero anno VIII, regnante Philippo rege franchorum.

Robertus professione gramaticus dictavit hanc cartam. Raimundus Bernardi sacerdos scripsit (*Senyal*).

Guilelmus iudex qui hoc firmo (*Senyal*).

Sig+num Raimundi Guilelmi de Thaus.

547

1100, agost, 6

Guillem II Jordà, comte de Cerdanya i Berga, torna a Sant Miquel de Cuixà les esglésies de Sant Andreu de Catllà, Sant Jaume de Rigolisa i Sant Julià de Tartera, que el bisbe Oliba, sense el consentiment de la comunitat, va cedir a Sunyer Arnau, fidel seu, amb la condició que un cop mort tornessin a Cuixà. Mort Sunyer Arnau, però, els seus fills van retenir les esglésies molt de temps amb el consentiment dels comtes precedents, l'avi i el pare de Guillem Jordà, a canvi de diners. Morts tots ells, el comte escolta ara les queixes dels monjos i els torna les esglésies.

[A] Original no localitzat.

C BNF, Col. BALUZE, 117, f. 178-179. Còpia del segle XVII.

D BNF, Col. MOREAU, 37, f. 231-232. Còpia del segle XVIII.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, ap. 325. *JUNYENT, MUNDÓ, *Diplomatari*, doc. 18, p. 423-424.

El document té una doble datació: l'any 1100 de l'Encarnació i el XLIIII del regnat de Felip, que seria el 1103. Seguint Mundó, el datem el 1100, perquè l'abat Pere Guillem que hi figura va morir el 1102.

In nomine Sanctae Trinitatis. Ego Willermi Iordani, nutu Dei comes, filius Willermi Reimundi nobilissimi comitis, notum esse volo omnibus hominibus presentibus et futuris quemadmodum veni in cenobium Sancti Michaelis Coxani, et abbas eiusdem loci domnus scilicet Petrus Willermi, cum ceteris sibi subditis monachis maioribus sive minoribus, querelam suam coram me exponentes de ecclesiis scilicet Sancti Michaelis sui iuris illi ablatis iniuste, quas Oliba episcopus dedit cuidam suo militi nomine Suniario Arnalli, sine voluntate et consensu omnium monachorum Sancti Michaelis Coxiani; illam namque ecclesiam Sancti Andreae de Castellano, et ecclesiam Sancti Iacobi de Aragolisa, et ecclesiam Sancti Iuliani de Tartera. Praefatus vero episcopus illas supradictas ecclesias tali tenore eas contulit iam dicto Suniario Arnalli, ut in vita sua eas teneret, et post mortem eius Sanctus Michael recuperaret. Postea vero filii eius tenuerunt multo tempore cum consensu et voluntate avi mei Reimundi comitis, et patris mei Willermi, dantes illis multas pecunias.

Mortuis sane omnibus illis, ego Willermi Iordani, nutu Dei comes, audiens querimoniam tantorum monachorum et prenominati abbatis, compatiens illorum dolori, consideransque dampnationem illorum virorum qui iniuste Sancto Michaeli abstulerant et alienae personae dederant, tactus amore divinae misericordiae et beatissimi Arcangeli praesidiis sufultus, in Christi nomine, transfundo et reddo supradictas ecclesias in potestate Sancti Michaelis, et domni Petri abbatis et omnium monachorum tam praesentium quam futurorum, cum omnibus ad se pertinentiis. Ita siquidem ut ab hac die nec ego nec alia per me subrogata persona aliqua, neque per pecuniam, neque per ullum malum ingenium, audeat supradictas ecclesias a potestate Sancti Michaelis auferre. Quod si quisquam homo vel femina ullius nobilitatis vel potestatis presumpserit facere, et a potestate Sancti Michaelis temptaverit auferre iam dictas ecclesias, non hoc valeat vindicare, sed iram Dei et beati Michaelis incurrat, et cum Iuda, qui Dominum Christum tradidit, sit ipsius portio, et cum diabolo et angelis eius sit dampnatus in inferno. Et in antea haec scriptura redditionis et stabilis et inconvulsa permaneat omni tempore.

Facta ista charta redditionis VIII idus augusti, anno Christi Incarnationis millesimo centesimo, regnante in Francia rege Philippo anno XLIIII.

Sig+num Willermus comes, qui hanc cartam redditionis mandavi facere, et ut firmarent, testes rogavi.

Sig+num Ermengaudus episcopus. Sig+num Enrici. Sig+num Raimundi Willermi de Eneg. Sig+num Berengarii Arnalli. Sig+num Bernard Arnalli.

Petrus levita, qui hanc chartam mandatus scripsit et SS die et anno quo supra.

548

1100, setembre, 25

Resolució del conflicte entre el comte Guislabert II de Rosselló i el bisbe d'Elna Ermengol arran de la deixa testamentària de la tercera part de la vila de Tanyeres, amb l'església de Sant Genís, que Arnau Guillem de Salses va fer a la seu d'Elna. Amb la intervenció de Ramon Guillem, jutge d'Empúries, Peralada i Rosselló, i el consell d'homes nobles i prudents, el comte Guislabert i el seu fill Guinard accepten del bisbe set-cents sous i defineixen i confirmen a la seu el terç de la vila, amb l'església de Sant Genís.

[A] Original no localitzat.

[B] Cartulari de la seu d'Elna.

Ed. MARCA, *Marca hispanica*, doc. 326. *MONSALVATJE, *Noticias históricas*, doc. 29.

In nomine Domini. Notum sit omnibus praesentibus scilicet ac futuris scripturam hanc legentibus sive audientibus quod Arnallus Willelmi de Salses, infirmitate detentus ex qua obiit, pro remedio animae suae necnon parentum suorum Deo Beataeque Eulaliae dono dedit ac ipsam testamentario jure heredem fecit de tertia parte villae de Texneres cum pertineatiis suis et de ecclesia Sancti Genisii cum omnibus alodiis, decimis, primitiis, et oblationibus suis. Quod audiens Guilabertus comes aegreque ferens, quoniam iamdictam villam improba animi aviditate jam invaserat, ad Elenensem Ecclesiam veniens, ibique plurimum de Ermengaudo in episcopum electo conquestus quod praefatam villam sibi vellet surripere, cum eo die statuto placitum cepit; ad quod multi nobiles ac mediocres viri necnon iudices ex diversis regionibus convenientes, cum inter eos, juxta quod se humana habet facundia, variis modis dissertum esset nihilque diffinitum, Raimundus Guillelmi, Impuritanae sive Petralatensis atque Rossilionensis regionis iudex, praecepto rogatuque iamdicti comitis Guilaberti iudicium sibi sumens secundum Gothicam legem juste et inrefragabiliter, ceteris iudicibus nihil quid contra hiscerent habentibus, decrevit comitem Guilabertum nihil recti in iis omnibus quae petebat habere. Huic quippe iudicio secundum legem prolato praescriptus comes filiusque ipsius Guinardus minime acquiescentes

praedictam villam invasere, domos quoque comburentes, arbores incidentes, homines etiam vulnerantes, multa adversa et incomoda in acquisitionem Beatae Eulaliae de Texneris et in cetera loca eiusdem nequiter et injuste intulere. Tandem consilio nobilium et prudentium virorum ipsorum injustitiam redarquentium bonus comes Guilabertus et filius eius ad pietatem solitam redacti, acceptis septingentis solidatis ab Ermengauda in pontificem electo de rebus Beatae Eulaliae, iis verbis diffiniunt ac liberum et quietum reddunt quicquid Arnaldus Guillermi dono dedit sive testamento reliquit Deo Sanctaeque Eulaliae. Ego quidem Guilabertus comes et filius meus Guinardus nos simul recognoscentes donum de tertia parte iamdictae villae cum pertinentiis suis et de ecclesia Sancti Genesis cum omnibus alodiis, decimis, primitiis, et oblationibus suis Deo et Beatae Eulaliae iuste factum, diffinimus sine fraude et sine omni malo ingenio haec omnia praefatae virgini et Ermengauda in praesulem electo successoribusque eius, et laudamus et confirmamus omnem acquisitionem quam nunc Sancta Eulalia habet in villa Texneres sive hoc quod deinceps ibi adquisitura est, ut neque nos haec omnia praedicta ei tollamus, neque inde aliquid tollamus, neque amodo commoveamus, neque posteritas nostra horum omnium praedictorum potestatem habeat tollendi neque inde aliquid tollendi seu etiam commovendi, sed sint praefata omnia Beatae Eulaliae et Ermengaudi in episcopum electi successorumque ipsius libera et quieta in perpetuum. Promittimus etiam adjuutores esse ac defensores praefatae virgini et Ermengauda successoribusque eius de his omnibus in iamdicta villa acquisitis seu acquirendis quandiu vixerimus, neque quicquam in praenominata villa aliquo modo seu ingenio petere vel acquirere quod sit ad incommodum praelibatae virginis seu pontificum Elnensis sedis. Quod si nos vel posteritas nostra aut alia quaelibet persona contra hanc praesentem diffinitionem sive confirmationem venire disposuerit, nihil proficiat, sed pro sola praesumptione haec omnia praedicta in duplo componat, insuper hac diffinitione seu confirmatione in perpetuum firma permanente, iram Dei qui hoc tentaverit incurrat, et cum Datan et Abiron iudicium sumens, cum Iuda proditore partem habeat.

Facta est haec scriptura diffinitionis et confirmationis VII kalendas octobris, anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo regni Philippi regis XLII.

Signum Guilaberti comitis, qui hanc diffinitionem facit, laudat, et fideliter confirmat. Signum Guinardi, filii eius, qui simili modo diffinit, diffiniendo laudat et laudando confirmat.

Signum Pontii Willelmi de Castro Volturario. Signum Guillelmi Udezagarii de Castro Novo. Signum Dalmatii Berengarii Rochabertin.

Petrus presbyter, qui hanc cartam diffinitionis seu confirmationis scripsit et subscripsit die et anno quo supra.

549

 1100, octubre, 19

Després d'un judici que posa fi a un gran conflicte entre Ermengarda i els canonges de la seu de Barcelona, Ermengarda fa pacificació i evacuació a favor dels canonges d'un alou de Montjuïc.

A ACB, perg. 1-2-1288.

Ed. *BAUCELLS, *Diplomatari*, doc. 1673.

Noticie cunctorum deducimus qualiter ego Ermengardis, cum filiis meis, pacifico et evacuo Domino Deo et Kanonice Sancte Crucis Sancteque Eulalie alodium quod est in Monte Iudaico, de quo dudum est orta maxima altercacio inter me et Barchinonenses kanonicos. Unde in presencia multorum nobilium placitati sumus et iudicio quorum nequivi, consequi quod esset mei iuris aliquo modo. Ideo pacifico Deo et predictae Kanonice prefatum alodium, ut habeat et possideat libere iure perpetuo.

Actum est hoc X^oIII^o kalendas novembris, anno XLI° regni Philipi regis.

Sig+num Ermengardis, [...], qui hanc pacificacionem et evacuacionem feci et testes firmare rogavi.

S+ Reimundi presbiteri. Alamardus levita. Sig+num Bernardus Ermengaudi. S+ Iohannis presbiteri. S+ Asgod presbiteri.

Sig+num Berengarii acoliti, qui hoc scripsit cum litteris rasis et emendatis interpositis omnibus II in firmacione pacificatricis, die et anno quo supra.

550

 1100, novembre, 2

Acord de pau i concòrdia entre Pere Ramon de Tous i els seus fills Arnau Pere i Guillem Pere, d'una banda, i l'ardiaca Bernat Dalmau i el clergues d'Osona, de l'altra, sobre l'honor d'Espelt, que els de Tous sostenien que van comprar a l'arquebisbe Berenguer, ja difunt, i que l'ardiaca els reclamava. Pere Ramon i els seus fills defneixen i evacuen l'honor a l'ardiaca, que a canvi els dona cinquanta unces d'or.

[A] Original no localitzat.

B ACV, cal. 37, vol. 8, Concòrdies I, doc. 9 (b). Còpia de mitjan del segle XII.

Ed. *ORDEIG, *Diplomatari*, doc. 1673.

La data *V nonas novembris* d'aquest document està equivocada, ja que no existeix. És probable que s'hagi de llegir *IV nonas novembris*.

Notum sit omnibus tam presentibus quam absentibus qualiter Petrus Raimundi de castro Tous, unacum filiis suis Arnallo Petri et Guilelmo Petri, in unum deveniunt ad finem et ad concordium cum Bernardo Dalmatii, archidiacono, et cum Ausonensibus clericis de ipso Espeut, quod per multa longa tempora fuerant requisituri ac querelosi iamdictum Espeut per acquisitionem et emptionem quam olim fecerant ex Berengario, sedis Vici archiepiscopo, qui iam ab hoc seculo discessit. Ideoque vero, transacta multa adversa et calumpnia de supranotato Espeut ab ipso Petro Raimundi et filiis suis facta absque vim et aliquo ullo malo ingenio, difiniunt et evacuant Bernardo, iamdicto archidiacono, omnem ipsum honorem de Espeut, simul cum ipsa turri et cum omnibus ad eandem turrem pertinentibus. Quantum inibi habet vel abere debet sedes Sancti Petri Vici tibi difinimus et evacuamus iamdicto Bernardo et illi cui in vita tua vel in morte dabis vel dimiseris in fide et servicio Sancti Petri sedis nostre Vici, per fidem rectam sine nullo engan. Et propter hoc ego, supradictus Petrus, cum seppredictis filiis meis, per hanc diffinitionem et evacuacionem quam facimus tibi, Bernardo archidiacono, sive successoribus tuis, sicut superius insertum est, recipimus a te L uncias auri in res valentes apreciatum apreciatoribus. Et si aliquis persona vel nos prelibati aut posteritas nostra contra hanc cartam evacuationis venerit vel venerimus pro inrumpendum, non hoc valeat acquirere quod requisierit set precium quod a te recipimus in quadruplum persolvamus illis quibus iniuriam fecerimus, et in antea ista carta evacuacionis et difinicionis inconvulsa permaneat omni tempore.

Facta ista carta evacuacionis et difinicionis V^o nonas novembris, anno XL° I regni regis Philippi.

S+num Petri Raimundi, S+num Arnalli Petri, S+num Guilelmi Petri, nos qui hanc cartam evacuacionis et difinicionis propriis manibus firmamus et testibus subscriptis firmare rogamus.

S+num Tedbal Guilelmi. S+num Berengarius Adalberti. S+num Petri Berengarii. Nos huius rei visores et auditores sumus.

Petrus sacerdos, qui hoc scripsit transtuliter fideliter die et anno quo supSSS-
pra.

551

1100, desembre, 22

Notícia del conflicte que enfrontava Guadall de Cruïlles i Bernat Amat, prior de Sant Miquel de Cruïlles, i la resolució assolida. Guadall reconeix que ell i el seus homes van maltractar injustament el prior, que van ferir i flagellar un monjo nebot seu i altres monjos, clergues i laics i que van causar danys a l'alou del monestir. Penedit d'aquestes

accions, Guadall acudeix davant una assemblea de barons i clergues per pactar una pau i concòrdia amb el consell i l'aprovació dels assistents. El prior defineix els greuges que té de Guadall, que, dins l'església, davant l'altar de Sant Miquel i sostenint una gran creu d'or i plata a les mans, defineix i dona a Déu, Sant Miquel i l'abat totes les propietats que la seva àvia, els seus oncles i el seu germà van concedir al monestir. També es compromet a no alienar l'alou de Perduts, que té en usdefruit vitalici, a pagar per aquest alou un cens anual i a deixar-lo al monestir quan mori. A l'últim, dona a Sant Miquel la sagrera, la vila i els masos del voltant del monestir, que promet no violentar.

[A] Original no localitzat.

B ACA, Monacals, Sant Miquel de Cruïlles, rotlle 22, núm. 22. Còpia de l'any 1403.

C ACA, Monacals, Sant Miquel de Cruïlles, rotlle 22, núm. 23. Còpia en català.

D ACA, Monacals, Sant Miquel de Cruïlles, rotlle 6, núm. 5. Còpia en català.

Ed. *MALLORQUÍ, *El monestir*, doc. 18.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris qualiter fuit magna altercatio inter me Guadallo Guadaldi et te Bernardo Amati, nutu Dei cenobium Sancti Michaelis de Crudiliis prior, sive cum cuncta congregatione eodem cenobio, scilicet, ut tuum corpus requisivi et delaniavi iniuste, et insuper de mei hominis sic flagellaverunt atque vulneraverunt Berengarius Raimundi monacho nepus tuum fortiter in eius caput, sive de alii monachi et clerici atque laici, et in alodio prefato monasterio sicut feci iniuste ego Guadallo et homines per me tales causas et forcias que non debebam facere, et recognovi atque sentivime inde culpabilem et forfactum contra Deum et predictum cenobium. Propterea veni inde ad placitum et concordium atque finem cum te predicto Bernardo prior, in presenciam et laudamentum atque consilium ex magnatis hominis de nostris regionibus et provinciis, scilicet de Umberti de Tallata, et Berengarius Guauzcefredi de Cerviani, atque Berengarius Amati de Sancti Saturnini, et Bonifilius Guillelmi de Pubell, sive Guilaberti Udalardi de Sancta Maria de Episcopali, ac Gauberti Raimundi et aliorum bonorum hominum monachorum et clericorum atque laicorum qui ibi aderant.

Et in presentia eorum tu predictus Bernardus prior sic difinisti michi tuas querimonias, et ego predicto Guadallo que vocant de Crudilias, intus in ecclesia prenominato cenobio ante altario Sancti Michaelis, grato animo sine ulla [per] suasionem meam spontanea mihi bona voluntas, cum crucem maiorem et meliorem ex auro et argento cohoperta manus meas proprias eam tenentem, in presencia predictorum bonorum hominum, sic difinivi et derelinqui atque iachivi in potestatem Domino Deo et Sancto Michaeli iamdicto sive in potestatem de te iamdicto Bernardo Amati prior et omni subiecti tui eodem cenobii omnibus alodiis, scilicet mansis et mansatis et omnibus hedificiis in eis habentibus sive cum terris et

vineis cultis et heremis, cum omnibus pertinentiis illis alodiis quas Gualengardis femina, avia mea, et filiis suis Gilaberto Gilaberti atque Guauzcefredo Gilaberti, et Raimundo Guillelmi, avunculi mei, et Berengarius Gadalli, frater meus, dimiserunt et lexaverunt propter remedium anime eorum in suis testamentis, aut per verbis ad prefato Sancto Michaeli. Item sic difinivi et derelinqui atque accoridavi ibi omnem placidum quod iam dictus Berengarius Guadalli, frater meus, fecit in sua vita cum predicti Sancti Michaelis et te Bernardi Amati prior et ceteri fratribus sicut scriptum fuit inter vos et ipso. Item sic accoridavi ibi ad Domino Deo et Sancto Michaeli omnem suum alodium cultum et heremum quod habet in Perduds et in eius termines, sicut Gaucefredus Guilaberti dimisit eum in suo testamento ad predicto cenobio, et insuper sic conveni et promisi ibi ad Deum et ad te iamdicto prior et cuncta congregacione eodem loco per directam fidem sine engan, ut ipsum violarium quem ego Guadallo habeo de mea vita in istum alodium de Perduds ut non ven nec vendam nec inpignorem neque encombrem per ullo ingenio illum alodium nec aliquid inde ad ullius viventis homo vel femina, sed detinere et espletare eum in meum dominicum dum vivam, et per unumquemque annum sic donem atque tribuam inde per censum ad cuncta congregacione prefato cenobio in festivitate Sancti Michaelis de mense septembris unum receptum obtimum, sicut in ipso testamento de Gaucefredus Gilaberti resonat.

Et ad obitum meum revertat atque remaneat solide et libere et quiete sine ullo impedimento omnem predictum alodium ad prefato Sancto Michaeli faciendum inde omnia quecumque voluerint ipsos habitatores qui ibi fuerint imperpetuum. Item dedi ibi Domino Deo et Sancto Michaeli [ut suam] salvetatem, videlicet ipsam sacreram et villam et mansos qui in circuitu predictum cenobium sunt transactum [ipsum turrentum] que vocant de Merdecani, quia ego Guadallo Guadali istam salvetatem non frangam neque aliquid inde non dirumpam nec ullam forciam ibi non faciam de ista ora in antea imperpetuum, nec ego nec homo nec homines, feminam nec feminas per me neque per meam vocem neque per meum consilium meo sciente in super autem per hanc scripturam evacuationis et difinitionis modo sit auctorido et derelinquo atque difinio libenti animo omnes predictos alodios et lexationes atque predictam salvetatem et iamdictum placitum de Berengario, fratri meo iamdicto, in potestate Dei et Sancti Michaelis iamdicti sive in potestatem de te iamdicto Bernardo Amati prior et in potestatem de ipsi habitatores qui in eodem cenobium sunt. Ita ut deinceps in eternum ego Guadallo nec ullus ex successores mei nec alius viventis homo nec femina non potueram nec potuerant aliquid requirere nec forciam facere per ullam vocem in omnes predictos alodios et omnes homines in predictam sacreram et villa et omnia hedificia que in circuitu eorum est per ipsos puios et serras prope ipsum monasterium permaneat omni tempore hec inviolatum et securum hac quietum, ad alodio francho

de predicto cenobio set iamdicto violario teneam ego Guadallo de mea vita sicut superius insertum est.

+ Bernardus gratia Dei Gerundensis episcopus.

Acta sunt hec XI kalendas ianuarii, anno XLI regni [regni] Philipi regis.

Sig+num Guadalli, qui hec fieri iussi firmavi et testibus firmare rogavi.

Sig+num Gille. Sig+num Gauberti Raimundi. Sig+num Berengarii Amati. Sig+num Geralli Sendredi. Sig+num Gilaberti Uhalardi. Sig+num Bonifilii Guillelmi.

SSS Arnallus presbiter, qui hoc rogatus scripsit cum litteris rasis et emendatis atque fuis et superpositis.

552

Segle XI

Queixes dels canonges de Santa Maria d'Urgell contra Hug Miró pel fet que, després de la mort de Guillem Arnau i d'acord amb la deïxa que aquest va fer de la vila de Cellers a Santa Maria, s'apoderés de diversos béns i drets pertanyents a la institució.

A ACU, perg. 771.

Ed. *BARAUT, «Els documents», VIII, doc. 1186.

Hes sunt querimonie quas habent canonici Sancte Marie de Ugoni Mironis de suo alodio quas iniuste tulit ad predictae canonice. In primis namque post discessum Guilemi Arnalli qui dimisit villa de Cellarios ad Sancte Marie atque ad eius canonice tulit iniuste vineam unam qui fuit de Centullo sacer. Iterum se adquisivit mansum Bernardi Ennegoni sine iussione episcopi et prefate sedis Canonice. Post hec adquisivit mansum de Oria cum cuncta omnia ad ipsius manso pertinencia tam movibilia quam immovibilia, exceptus asina una et octo inter capre et ovilias quas habuit ipsa canonica. Iterum se adquisivit molinum unum, quod de ipsum nec de omnia supra scripta non habuit prefata sedis nec eius canonica decimum nec ullum servicium vel mandamentum a die ex quo hec adquisivit predictus Ugoni.

Tenet namque Belisindis femina et filio suo Selvano cuncto alodio qui fuit de ostilitate de Baro Agulla et tenet alodio de Centullo, exceptus vinea una que tenet prenominato Ugo. Tenet Raimundo Adalbert ostilitate qui fuit de Baro Languad. Iterum tenet prescripta Belisindis et filio suo vinea que fuit Vidal Odesindo. De suprascripta omnia ne cabet Sancta Maria et eius Canonica neque decimam neque ullum servicium nec mandamentum. Iterum tenent Remondus et Belisinda molinos II.

ÍNDIX DE JUTGES

no figuren en aquesta llista les persones que en assemblees dedicades a la resolució de conflictes fan de consellers, amigables componedors i àrbitres, i que en documents del segle XI reben de vegades amb caràcter genèric la denominació de «jutges».

- ABSALON, 15, 16
ADALBERTINUS, v. ALBERTINUS
ADALBERTUS, 251, 261, 262, 277, 293,
305, 343, 368, 414
ADALBERTUS, del bisbat de Girona, 50
ADALBERTUS, levita, 233
ADALBERTUS, sacerdot, 224, 260
ADALBERTUS ELDEMARI, 314
ADALBERTUS TOLOSENSIS, 308
ADAULFUS, 2
ADEFUNSUS, 4
ADERIGUS, sacerdot, 73
ADILA, prevere, 50
ADOFREDUS, 38
ADROARIUS, 2, 77
ADROARIUS, sacerdot, 50
AGARICUS, 11
AGILA, 66
AICHONUS, 3, 4
ALBARUS, 13, 20, 21, 22, 33
ALBERTINUS, levita, 315, 413, 431, 432
ALBINUS, 54
ALTIMIRUS, 54, 66
AMATUS, 42
AMENDUS, 74
AMOR, 11, 17
ANGEVALDUS, 4
ANIMIUS, 35
ANSEFREDUS, 167
ANSULFUS, 12, 17, 50, 74, 77
ARBERTUS GUIRALLUS, sacerdot, 205
ARETMEDUS, 73
ARGEMUNDUS, 9, 10, 13, 42, 59
ARIFREDUS, 20
ARLASCUTUS, 14
ARNALLUS, 163, 226
ARNALLUS, de Toralla, 439
ARNALLUS LAHOS, 164
ARUTIUS, v. AURUTIUS
ASNERIUS, 66
ASTER, 54, 66
ATALFUS, 12
ATO (1), 54, 66
ATO (2), 54, 66
ATO, dit Miró, clergue, 91
ATODES, dit Bonuç, 99
AUSBERTUS, 15
AUDESINDUS, 82, 85, 100, 142
AUDESINDUS, monjo, 94
AURUTIUS (Oruç), 91, 95, 100, 101, 102,
103, 107, 108, 111, 119, 127, 128, 130,
134, 138, 141, 143, 154, 164, 168
AUSTRALDUS, 34
AUTANUS, 34
AUTATUS, 64
BALASCUS, sacerdot, 101
BALDAFREDUS, 3, 9, 10, 35, 37, 38, 39,
40, 41, 42
BALDERICUS, sacerdot, 101
BELLUS, 12
BELLUS, sacerdot, 125
BENEDICTUS, 4

- BERA, 3, 16, 18, 26, 27, 28, 49
 BERMUNDUS, 401, 440, 455
 BERNARDUS, 425
 BERNARDUS SALLA, 375
 BIATUS, 50
 BLADINUS, 51
 BONARICUS, 43, 44
 BONEFILIUS, 180
 BONEFILIUS MARCUS (Ponç Bonfill Marc), *judex palacii* i preposit de la seu de Barcelona, 150, 155, 165, 166, 169, 171, 173, 174, 178, 181, 182, 187, 191, 194, 195, 196, 203, 207, 209, 211, 212, 216, 218, 220, 221, 222, 223, 228, 230, 231, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 260
 BONESIMUS, 50
 BONUSHOMO (Bonshom), levita, 106, 119, 125, 129, 130, 138, 143, 156, 163, 288
 BONUTIUS (Bonuç), 102
 BONUTIUS, prevere, 277
 BORRELLUS, 112, 128, 130, 147, 160
 BORRELLUS, prevere, 156
 BREMON GUIFREDI, 342
 BULGARUS, 14
 CALBUS, 2
 CALIPODIUS, 5
 CALVILA, 20, 25, 26, 28
 CASTELLANUS, 15
 CENTURIUS, 70
 CENTURIUS, fill de CENTURIUS, 60, 61
 CHILRICONE, v. CHIRICUS
 CHIRICUS, 4
 CIXILA, 2, 4, 30
 CIXILA, o IZILA, dit SUNIEFREDUS, 77
 DACO AUSONENSIS, sacerdot, 143
 DANIEL, 6, 7, 8, 30
 DAVID, 3
 DESIDERIUS, prevere, 102
 DODO, 18, 25, 27
 DOMINICUS, 296
 DONATUS, 2
 DURANDUS, 59
 EGILA, 9, 10
 EICELMUS, 291
 ELAREDUS, 50
 ELDEFREDUS, sacerdot, 50
 ELIAS, 30
 ENNEGONUS, 29, 40, 59, 60
 ENRICUS, monjo i levita, 299, 304, 305
 ENRICUS, monjo, 294
 ERMEGILDUS, 65
 ERMENIRUS, 13, 16
 ERMENGAUDUS, 481
 ERMENGAUDUS BERNARDI, 491
 ERMENGAUDUS RAIMUNDI, 421, 433, 446, 497, 504, 529
 ERMENGODUS, 380
 ERMENISCLUS, 21, 49
 ERMILDUS, 9, 10
 EROVIGIUS, dit MARCUS, prevere, bisbe auxiliar de Barcelona, 91, 101, 102, 103, 105, 107, 109, 110, 112, 115, 119, 120, 121, 122, 124, 128, 129, 130, 135, 139, 143, 147, 150, 154
 EXECATUS, 50
 FAUVA, 20, 21, 22, 29, 49
 FEDACHUS, *custos* del monestir de Santa Grata, 126
 FEDACHUS, de la Seu d'Urgell, 157
 FEDACHUS, del castell de Llimiana, 126
 FEDACHUS, del Pallars Jussà, 252
 FEDANCIUS, 14, 15
 FERRUTIUS, 13
 FERTUNIUS, prevere, 98
 FLORIDUS, 12

- FREDARIUS, 74
 FROILANUS, 3, 9, 10
 FRUGELLUS, 32
 FRUIA (Frujà), bisbe de Vic, 96
 FULGENTIUS, 18, 25, 26, 27, 28, 49
 FURIOLUS, 32
 GALINDONUS, 16
 GERIBERTUS, 256
 GERUNTIUS, 6, 7, 8
 GILDESINDUS, v. ILDESINDUS
 GISCAFREDUS, 63, 203
 GODEMAR, 29, 32
 GODMARUS, 15
 GOLTEREDUS, 17, 60, 61, 63
 GONTEGOCUS, 49
 GONTERIGUS, 60, 61
 GONTILEGUS, 25, 26
 GUADAMIRUS, 9, 10, 33
 GUERALDUS, *ipodiaconus*, 261, 262
 GUIFREDUS, 59, 85, 129, 135, 132, 135, 137, 138, 139, 143, 148, 204, 206, 220, 262, 270, 313
 GUIFREDUS, de Barcelona, 268
 GUIFREDUS, de Girona, 290
 GUIFREDUS, fill de Sunyer, 116
 GUIFREDUS, levita i canonge de la seu de Vic, 143, 149 *bis*, 153, 155, 156, 165, 169, 171, 178, 187, 193, 200, 223, 225, 228, 231, 234, 245, 259, 260
 GUIFREDUS AUSONENSIS, 116, 143, 153, 155
 GUIFREDUS GUILLELMI, 242
 GUILLELMUS, 99, 123, 132, 140, 146, 158, 171, 264, 314bis, 360, 361, 365, 383, 420, 546
 GUILLELMUS, sacerdot, 304, 305, 309
 GUILLELMUS, sagristà, 374
 GUILLELMUS ARNALLI, 491
 GUILLELMUS AUSONENSIS, 303
 GUILLELMUS BERILLI, 543
 GUILLELMUS DE IOLANO, v. IOLANO
 GUILLELMUS GERUNDENSIS, 143, 153, 178
 GUILLELMUS GUITARDI, 525
 GUILLELMUS MARCI, de Barcelona, 260, 305, 318, 322, 333, 337, 342, 358, 362, 382, 433
 GUILLELMUS RAIMUNDI VICENSIS, 318
 GUILLEMUNDUS, 68
 GUIMARA (Guimarà), 127, 128, 129, 132, 143, 155
 GUIMARA, prevere, 189
 GUITICANUS, 79 *bis*
 GUINTIOCUS, 18
 GUISADUS, 243, 273, 278, 320
 GUITARDUS, 187, 200, 231, 300, 546
 GUITARDUS, levita, 196, 350
 GUITARDUS ARNALLI, levita, 322
 GUITARDUS AURUTIUS, 194
 GULFINUS, 34
 GUMILANUS, 3
 GUNTICIUS, 28
 GUSTRIMIRUS, 130
 HELES, 14
 HISEMBERTUS, v. ISEMBERTUS
 HOMODEI, 71
 HONESTUS, 99, 104
 ICARIUS, 42
 IDONEUS, 29
 ILDESINDUS, 6, 7, 8
 ILDOIGIUS, 20
 INWILARDUS, 13
 IOHANNES, 21, 22, 73, 76, 82, 90, 203
 IOLANO, GUILLELMUS DE, 322
 IONATAN, 4
 ISARNUS, 231, 342
 ISARNUS, jutge de Caboet, 339
 ISARNUS URGELLITANUS, clergue, 143

- ISEMBERTUS, 4
 ITARIUS, 77
 IZILA, v. CIXILA
 LANGOBARDUS, v. LONGOBARDUS
 LEBANUS, v. LEUBANUS
 LENTEUS, 32
 LEO, 4
 LEOPARDUS, 5, 14, 57, 64, 65
 LEUBANUS, 37, 39, 47, 59
 LIVELA, 73
 LONGOBARDUS, 14, 16, 18, 25, 26, 27, 28,
 49
 LUPONUS, 35
 MADAIXUS, 35, 37, 38, 39, 40, 41
 MALAGNAICUS, 35, 40, 42
 MANTIUS, 20, 35
 MANUEL, 32
 MANZO, 15
 MARCHUS, 294
 MARCIUS, 59
 MARCUS, v. EROVIGIUS
 MAURECELLUS, 47
 MAURELLUS, 59
 MEDEMA, 20
 MICHARRO, 54
 MIRONUS, 15, 190, 197, 211, 236, 246,
 295, 408, 459
 MIRONUS GERUZ, 291
 MIRONUS GUILLELMI, fill de Guillem
 Marc, de Barcelona, 422, 433, 497,
 504, 505, 529
 MIRONUS, de Bellera, 252
 NARBONESE, 60, 61
 NIFRIDIVS, 12, 50
 OBASIUS, 6, 7, 8
 ODECHARIUS, 54
 ODESINDUS, v. AUDESINDUS
 ODOFREDUS, 41
 ODOLBALDUS, 15, 18, 27, 28
 ODOLPALDUS, v. ODOLBALDUS
 ODOVACRUS, 3
 OLIBA, 74, 77, 79, 79 *bis*
 ONESTUS, 65
 ORIOLUS, 74
 ORUCIUS (Oruç), 77, 82
 PETRONUS, 68
 PETRUS, 355
 PETRUS, clergue, 297, 314
 PETRUS CERRITANIENSIS, 458
 PLANCARIUS, 57, 62
 PLATIANUS, prevère, 102
 PONCIUS, dit Bonfill, v. BONEFILIVS
 MARCUS
 PONCIUS, sacerdot, 216
 PROVASIVS, 2
 QUIRICUS, 42
 RADEPERTUS, 13
 RAI[...], cabiscòl, 425
 RAIMUNDUS, levita, 277, 278, 279, 281,
 373, 381, 402, 456, 504
 RAIMUNDUS ARNALLI, 270
 RAIMUNDUS BONEFILII, 333, 422, 429
 RAIMUNDUS BONEFILII, de Girona,
 388, 443, 501
 RAIMUNDUS GUILLELMI, 422, 429,
 501
 RAIMUNDUS GUILLELMI, d'Empúries,
 Peralada i Rosselló, 548
 RAIMUNDUS GUITARDI, 373, 382, 504,
 529
 RAIMUNDUS GUITARDI, levita, 521
 RANUALDUS, 21, 22
 RECAREDUS, 15
 RECOSINDUS, 30, 33, 51, 68
 REINARDUS, 33
 RESTITUNDUS, 4
 RICOSINDUS, v. RECOSINDUS
 ROMULUS, 2

- RUDERICUS, 32
 SABARICHUS, 3, 13
 SALGISUS, 29
 SALLA, 192
 SALOMON, 6, 7, 8, 14, 55, 70, 206, 260, 286
 SALOMON, sacerdot, 193, 215, 217, 297
 SALOMON RIVIPOLLENSIS, 308
 SAMSON, 6, 7, 8
 SAMUEL, 50
 SANCOL, 14
 SANLA, sacerdot, 213
 SAVAN LUPONUS, fill de BORRELLUS, 252
 SAVARICHUS, v. SABARICHUS
 SCILA, 4
 SCLUA, 15, 55
 SCLUA, sacerdot, 35
 SCULPILIARIUS, 2
 SENDREDUS, 60, 61, 65, 70, 116, 146, 149, 157, 179, 186, 213, 214, 217, 220, 238, 286, 297, 301, 305, 514
 SENDREDUS CERDANIENSI, 260, 272
 SENIULDUS, 101
 SENTRARIUS, 6, 7, 8
 SERVUSDEI, presbiter, 6, 7, 8
 SESENANDUS, 18
 SICLOADUS, 28
 SINDILA, 20, 21, 22
 SIFREDUS, 242, 244
 SISEMUNDUS, 9, 10
 SISFREDUS, 68
 SPERANDEUS, 5
 STEPHANUS, 18, 35
 SULMON, 59
 SUNIARIUS, 59, 70, 74
 SUNIEFREDUS, 9, 10, 25, 26, 27, 28, 49, 77, 123, 146, 149, 175, 185
 SUNIEFREDUS, sacerdot, 93
 TASIUS, 48
 TEODARDUS, 32
 TEODERICUS, 20, 60, 61, 64, 65
 TEODOFREDUS, 20
 TEODOSIUS, 43, 44
 TEUDERICUS, v. TEODERICUS
 TEUDISCLUS, 203
 TINELLUS, 42
 TRASEBADUS, 14, 15, 16, 42, 60, 61, 64, 65, 286
 TRASEMIRUS, 12
 TRASOADUS, v. TRASEBADUS
 TRASOARIUS, 6, 7, 8
 TRASOVADUS, v. TRASEBADUS
 TULICA, 33, 57, 62, 65
 UDESINDUS, 5
 UGABALDUS, 2
 UMBERTUS (1), 50
 UMBERTUS (2), 50
 UMBERTUS ODONIS, 290
 UNDILA, 29, 32
 UNIFORTES, 25, 26, 27, 28, 49
 VENDUS, 73
 VENERELLUS, 6, 7, 8
 VINCENTIUS, 4
 VINISIGIUS, 12
 VINTINELLUS, 38, 40
 VIVAS, sacerdot, 116, 165, 166, 168, 169, 171, 176, 194, 208, 211, 212, 216, 221, 222, 242, 243, 244, 250, 257
 WADAMIRUS, v. GUADAMIRUS
 WADEMIRUS, v. GUADAMIRUS
 WALAFONSUS, 21
 WAZO, llombard, de Torí, 388
 WILIEMUNDUS, v. GUILLEMUNDUS
 WILLISCLUS, 34
 WILLISCLUS, sacerdot, 50
 WITIZA, 15
 WITERICUS, 13, 15, 21, 22

ÍNDEX DE SAIGS

- ADALS, 175
ADRIANUS, 30
AGUARDUS, 93
ANNOVA, 60, 61
ARCHIMBALLUS, 369
ARDOVASTUS, 32
ARGEFREDUS, 15
ARGOVALLUS, 339
AURICIUS, 82
AZEMARUS, 158
BARDINA, 54
BONEFILIUS, 381, 402
CHALAFO, 77
CONIEMIRUS, 33
DACONUS, 79 *bis*
DEUSDEDIT, clergue, 185
DURANDUS, 137
EGICHA, 44
ELAREDUS, 50
ELDEMAR, 90, 91
ELDOARDUS, 68
ENALARIUS, 18
ERIVARDUS, 71
ERMEMIRUS, *subtus saione*, 90
FORTE, 6, 7, 8
FRANCONUS, 51
GELEMUNDUS, fill de SANCIVERTUS,
 355
GENTILIS, 16
GISCAFREDUS, 55
GODEFORTE, 13
GODESCALCUS, 9, 10
GOGINUS, 29
GUILLELMUS, 215, 217
GUIMARA, 46
IMOLADUS, 70
IORIUS, 35
ISSELMUS, 21, 22
LEOPARDUS, 64, 65
MAGNENTIUS, 2
MARTINUS, 14
NAZARIUS, 25, 26, 27, 28, 49
NIFRIDUS, 59
ODESINDUS, 79
OLIBA, 76
OLIBA, dit AURUGUS, 73
QUARNARIUS, 43
QUIRICUS, jutge, 42
REINUARDUS, 62
REVELLUS, 47
RODBAL, 179
RODEPALDUS, diaca, 11
SALAMON, 123
SENTULFUS, 74
STEPHANUS, 146, 149
TEUDEREDUS, 96
TEUDERIGUS, dit Bonhome, 57
TRACTIMIRUS, 25
UNDILA, 37, 38, 39, 40, 41
URSUS, 4
USILANUS, 17
VALAFONSUS, 20

ÍNDIX ONOMÀSTIC I TOPONÍMIC

Algunes persones d'aquest índex figuren amb l'apellatiu «bonhome», mot absent en els diccionaris de llengua catalana i que nosaltres fem per referir-nos als *boni homines* dels judicis, perquè pensem que així s'identifiquen, segons el medi on se celebra el judici o la importància de la causa que es jutja, els membres d'una categoria social determinada.

A

- AB, fill de Ricolf de Das, 157
AB, jueu, 365
ABABDELA, dit MARADON, 2
ABBUS (Abbo), abat de Sant Benet de Bages, 135
ABBUS (Abbo), abat de Sant Llorenç de Sous, 146, 149
ABBUS (Abó), levita, mandatari del bisbe de Girona, 73
ABBUS (Abó), levita, representant dels monjos de Sant Benet de Bages, 82
ABBUS, levita, de la Garrotxa, 149
ABBUS, prevere, 151
ABBUS, prevere de Juïgues, 91
ABBUS VITAL, 285
ABDEMAR, 40
ABDERAEM, 59
Abderama, vilar d' (Bàsca, Alt Empordà), 37, 38, 40, 41, 185
Abelger, roca d', 252
Abella (Vilallonga de Ter, Ripollès), 73
Abella de la Conca (Pallars Jussà), 418, 503
Abellars, vilar d' (Peralada, Alt Empordà), 158
ABELSONIUS, 29
ABERALDUS, bonhome, 20
ABETOR, 29
ABILA, d'Artés, 70
ABILA, de Tortellà, 76
ABO, v. ABBUS
ABRAHAM, clergue, 25
ABRO, levita, 64
ABULINUS, del Clarà, 61
ACARDUS, v. ECARDUS
ACCIONUS, sogre de Bernat de Calabuig, 185
ACELATUS, sacerdot, 445
ACFREDUS (Acfred), abat de Sant Esteve de Banyoles, 72, 501
ACFREDUS (Acfred), abat de Sant Pere de Casserres, 225
ACFREDUS, ardiaca, 81, 87
ACFREDUS, monjo de Santa Maria de Ripoll, 76
ACHILA, bonhome, 20
ACHILA, del vilar d'Encabats, 61
ACHIVA, dit GENTO, jueu, 159
Acquillare, v. Guilar, el
ACUTA, RAIMUNDUS MIRONIS DE, 334
ACUTENSIS, GUILLELMUS UMBERTI (Guillem Umbert de ses Agudes), 446, 483
ACUTENSIS, ODO, *procer*, 143
ACUTENSIS, UMBERTUS ODONI (Umbert Ot de ses Agudes), 289, 290, 349, 350
Acutiano, v. Sant Esteve del Monestir
ADA, del vilar d'Encabats, 61
ADA, d'Ullà, 50

- ADABERTUS, 21, 22
- ADALA, 32, 69
- ADALA, de Bàscara, 64, 65
- ADALA, prevere, 42, 152
- ADALAIDA, v. ADALAIZIS
- ADALAIZIS, 232
- ADALAIZIS (Adelaida), abadessa de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, 340
- ADALAIZIS (Adelaida), abadessa de Sant Daniel de Girona, 514, 515, 533
- ADALAIZIS (Adelaida), comtessa de Besalú i Ripoll, muller de Guillem I, 256 *bis*
- ADALAIZIS (Adelaida), comtessa de Cerdanya i Berga, muller de Ramon I, 341, 343
- ADALAIZIS (Adelaida de Besalú), comtessa d'Empúries i Peralada, 314 *bis*
- ADALAIZIS (Adelaida), comtessa d'Urgell, muller de Sunifred II, 52, 180
- ADALAIZIS, *femina*, 328
- ADALAIZIS, *femina*, cosina dels comtes Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II de Barcelona, 415
- ADALAIZIS, *femina*, filla d'Arnau Vidal d'Horta, 411
- ADALAIZIS, monja de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, 340
- ADALAIZIS, muller de BERNARDUS BERNARDI, 463
- ADALAIZIS, muller de BERNARDUS IOHANNIS, 384
- ADALAIZIS, muller de CHRISTIANUS, 376
- ADALAIZIS, muller de DAGOBERTUS, de Girona, 255
- ADALAIZIS, muller de Gilabert, 450
- ADALAIZIS, muller de Giscafred de Castellví, 329
- ADALAIZIS, muller de Guillem, 244
- ADALAIZIS (Adelaida), muller de Guillem de Santmartí, 161, 169
- ADALAIZIS, muller de GUILLELMUS SENDREDI, 368
- ADALAIZIS, muller de LUPUS, 247
- ADALAIZIS, muller de RAIMUNDUS GAUSFREDI, del Baix Empordà, 264
- ADALAIZIS, muller de RAIMUNDUS GUIFREDI, 542
- ADALAIZIS, muller de REGIATUS, 221
- ADALAIZIS, muller de Silvi Llobet, senyor de Cervià de Ter, 385, 388
- ADALAIZIS, muller de Gerbert, 240
- ADALAIZIS, muller d'ISARNUS BONEFILII, 461
- ADALAIZIS, muller en primeres núpries d'AMATUS ELDRICI i en segones núpries de BERENGARIUS ARNALLI, 362
- ADALAIZIS, muller en primeres núpries de BERENGARIUS BONEFILII DE FONTANETO i en segones núpries de GUITARDUS DE AUTES, 309
- ADALAIZIS, sòcia d'Ató, sacerdot d'Osona, 299
- ADALAIZIS (Adelaida), vescomtessa de Girona, muller de Sunifred I, senyora d'Ogern i Montmagastre, 374
- ADALAMIRA, del vilar de Bosquerons, 61
- ADALAMIRUS, del vilar de Genebreda, 61
- ADALAN (Adelaida), comtessa de Cerdanya, v. ADALAIZIS
- ADALANCUS, bonhome, 58
- ADALANUS, bonhome, 58
- ADALANUS, de l'Alt Urgell, 180
- ADALANUS, del vilar d'Abellars, 158

- ADALARDUS, prevere d'Elna, 140
- ADALARICUS, v. ALARICUS
- ADALASAR, levita, 178
- ADALBALDUS, llegat del bisbe de Vic, 56
- ADALBALDUS, prevere, 43, 44
- ADALBERGA, 61
- ADALBERTUS, 42, 81, 82, 91, 96, 123, 147, 182, 193, 227, 240, 250, 345, 376
- ADALBERTUS (Adalbert), abat de Sant Genís i Sant Miquel de Besalú, 146, 149, 185
- ADALBERTUS, ardiaca i preposit de la seu de Vic, 228, 234, 261, 262, 305
- ADALBERTUS, bisbe, 201
- ADALBERTUS, bonhome, 74, 82, 102, 137
- ADALBERTUS, canonge de Girona, 146
- ADALBERTUS, de l'Alt Urgell, 500
- ADALBERTUS, de Juinyà, 87
- ADALBERTUS, de Vallformosa, 85
- ADALBERTUS, de Vic, 303
- ADALBERTUS, dit Bonshom, del vil·lar de *Fredeberto*, 87
- ADALBERTUS, fill de BERNARDUS, 158
- ADALBERTUS, fill de FREDOLONUS, 146
- ADALBERTUS, fill de GUILLELMUS MARTINI, 197
- ADALBERTUS, fill de Guitard I, vescomte de Barcelona, 146, 155
- ADALBERTUS, fill de Miró, noble, 175
- ADALBERTUS, germà d'ELDEMARUS, 171
- ADALBERTUS, germà de MIRO OLLOMAR, 243
- ADALBERTUS, levita, 473
- ADALBERTUS, prevere, 52, 55, 81, 89, 210, 241, 244, 333, 345, 346, 363, 530
- ADALBERTUS, prevere i monjo de Sant Cugat del Vallès, 142
- ADALBERTUS, *procer* del comtat de Rosselló, 123
- ADALBERTUS, rebel, 80
- ADALBERTUS, sacerdot, 99, 294, 333
- ADALBERTUS, sacerdot d'Osona, 299
- ADALBERTUS (Adalbert I), vescomte d'Empúries, 81
- ADALBERTUS, vescomte de Rosselló, 211
- ADALBERTUS BONEFILII, 379
- ADALBERTUS BONEPARI, 482
- ADALBERTUS DE BRUGADA, v. BRUGADA
- ADALBERTUS DE NOVAS, v. NOVAS
- ADALBERTUS DE PERTICACIO, v. PERTICACIO
- ADALBERTUS ELDEMARI, 342, 381
- ADALBERTUS ELDESINDI, 246
- ADALBERTUS EROVIGII, 287, 322
- ADALBERTUS GAUSBERTI, de Castelló d'Empúries, 449
- ADALBERTUS GAUSBERTI, *miles*, 501
- ADALBERTUS GERUNDENSIS, v. GERUNDENSIS
- ADALBERTUS GOLTREDI, 281
- ADALBERTUS GUILLELMI CANUDI, 328
- ADALBERTUS GUITARDI, 310, 325, 331, 337, 340, 360, 367, 368, 374
- ADALBERTUS GUITARDI MUREDENSIS, v. MUREDENSIS
- ADALBERTUS HUGONI, 357
- ADALBERTUS ISARNI, 394
- ADALBERTUS IUVENIS, 242, 243, 281
- ADALBERTUS MAESTRE, 530
- ADALBERTUS PETRUS, 218
- ADALBERTUS REMIGII, 357
- ADALBERTUS SENUILLI, 289, 318
- ADALBERTUS TASSIONI, 146
- ADALEDIS, v. ADALAIZIS
- ADALEIZ, v. ADALAIZIS

- ADALELMUS, vescomte de Cerdanya, 14
- ADALENDIS, v. ADALAIZIS
- ADALESINDUS, 189
- ADALESINDUS, bonhome, 125
- ADALEZ, v. ADALAIZIS
- ADALFUS, *vassus*, 35
- ADALGARDIS, 79 *bis*
- ADALGARDIS, *femina*, 405
- ADALGARDIS, filla de TRUDLENDIS, 231
- ADALGARDIS, muller d'ARBERTUS IN-GUILBERTI, 510
- ADALGARDIS, muller de BELLUS DEU-DATI, 403
- ADALGARDIS, muller de Gausfred Bastó, 388
- ADALGARDIS, muller de PEREGRINUS SENDREDI, 407
- ADALGARDIS, muller de SUNIEFREDUS GISCAFREDI, 399
- ADALGARDIS, muller d'HUGO GUILLELMI, 302
- ADALGARDIS GERUNDENSIS, v. GERUNDENSIS
- ADALGARIUS, 48
- ADALGARIUS, bisbe, 29
- ADALGIS (Adalgís), 69
- ADALGISA, del vilar de Vinya, 61
- ADALINDIS, muller de Ramon Sunifred d'Avinyó, 336
- ADALMARUS, 43, 44
- ADALONUS, 158
- ADALONUS, bonhome, 42
- ADALSINDUS, 125
- ADALUS, 106
- ADALVIRA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
- ADAM, de Barcelona, 100
- ADAMUNDUS (Adamon), monjo de Santa Maria de la Grassa, 58
- ADANA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
- ADANASINDA, 25
- ADANAGILDES, 61
- ADANAGILDUS, bonhome, 135
- ADANAGILDUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- ADANAGILDUS, prevere, 139
- ADAULFUS, 2, 68
- ADAULFUS, bonhome, 42
- Adaz*, v. Das
- ADAZ, RICULFUS DE, 157
- ADECA, 44
- ADEFONSUS, causari del comte de Pallars, 54
- ADEFONSUS, prevere, 66
- ADEFONSUS (Alfons I), vescomte de Rosselló, 3
- ADELAIDA, v. ADALAIZIS
- ADELAIZ, muller de Ramon Guadall, 430
- ADELFIUS, 42
- ADELFIUS, sacerdot, 29
- Ademara*, vilar d', v. *Abdemara*
- ADEMARUS, 9, 42
- ADEMARUS, comte, 1, 4
- ADEMARUS, *procer*, 224
- ADEMARUS, fill de Guitard, 264
- ADEMARUS DE DURBAN, v. DURBAN
- ADEMARUS DE FENESTRES, v. FENESTRES, ADEMARUS DE
- ADEMARUS GALIN, 477, 487
- ADEMARUS OLLEUG, 314
- ADEMARUS RAIMUNDI, 443
- ADEMARUS RAIMUNDI DE CATLLAR, v. CATLLAR, ADEMARUS RAIMUNDI DE

- ADEMIRUS, habitant de *villa Planas*, 61
ADEMIRUS, hispà, 14
ADEMIRUS, prevere, 43, 44
ADERANDUS, habitant del vilar de Perella, 61
ADERICUS, prevere, 87
ADERICUS, subdiaca, 64
ADEROVARIUS, 137
ADESINDA, 25
ADEVONSUS, de l'Alt Urgell, 180
ADGARIUS ARNALLI, 256 *bis*
ADILA, arxiprest de Girona, 58
ADILA (Adilà), prevere, mandatari del bisbe de Girona, 37, 38, 39, 40, 41, 47
ADILIO, de la vila de *Crosus*, 67
ADILIUS, 212
ADILO, 32
ADIMIRUS, d'Artés, 70
ADIMIRUS, mandatari dels homes de Mogrony, 102
ADISCLUS (Adiscle), d'Ullà, 35
ADMIRUS, v. ADIMIRUS
ADO, 4
ADOARIUS, v. ADROARIUS
ADOIGIA, 79 *bis*
ADOIRUS, abat, 35
Adons, castell d' (Pont de Suert, Alta Ribagorça), 377, 434, 435
ADOVACIUS, 35
ADOVARIUS, sacerdot, 132
ADOVIRA, de l'Alt Urgell, 180
ADOVIRA, del vilar de Perella, 61
Adrabal, prat (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
Adrall, castell d' (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 207, 376
ADREBALDUS, d'Artés, 70
ADRESINDA, del vilar de Perella, 61
ADROARIUS, 61, 69, 75, 87, 102, 123, 125, 127, 137, 147, 148, 221, 236, 298, 361
ADROARIUS, bonhome, 20, 25, 26, 27, 28, 60, 77, 96, 136
ADROARIUS, de Juïgues, 91
ADROARIUS, del Baix Llobregat, 119
ADROARIUS, del Vallès, 249
ADROARIUS, del vilar de Perella, 61
ADROARIUS, del vilar de Santigosa, 61
ADROARIUS, de Millars, 215
ADROARIUS, de Vallformosa, 85
ADROARIUS, nebot del prevere Gudri-guell, 127
ADROARIUS, prevere, 163, 165, 222
ADROARIUS, prevere d'Elna, 140
ADROARIUS, prevere i monjo, 78
ADROARIUS, sacerdot, 60, 61, 247
ADROARIUS BORRELLI, 455
ADROUER, v. ADROARIUS
ADROVARIUS, v. ADROARIUS
ADROVERIUS, v. ADROARIUS
ADTONUS, bonhome, 42
ADURARIUS, v. ADROVARIUS
ADUVIRUS, abat de Sant Medir i Sant Genís de Cartellà, 42
ADULFUS (Adolf), bisbe de Pallars, 56
ADULFUSCUS, 2
ADZALGALDIS, v. ADALGARDIS
AENEAS, 310, 325, 381
AENEAS, fill de Ramon de Madrona, 242, 243, 244
AENEAS MIRONIS, 244, 256, 371
AENRICUS, v. ENRICUS
AEIZUS, prevere, 54
AETIUS, 116, 241, 338
AETIUS (Aeci), bisbe de Barcelona, 126, 129, 130, 143, 144, 159, 244
AETIUS, del Baix Llobregat, 280
AETIUS, de Sant Just Desvern, 235

- AETIUS, fill de FREDALUS, 156
 AETIUS, fill de GALINDONUS, 156
 AETIUS, prevere, 127
 AETIUS DE IPSIS VALLIBUS, v. VALLIBUS
 AGABIA, del vilar de Vedellar, 61
 AGADIA, del vilar d'Encabats, 61
 AGALBERTUS, canonge de Girona, 146
 AGALBERTUS, levita, 112
 AGANUS, del vilar de *Fornos*, 61
 AGAPITUS (Agapit II), Papa, 207
 AGAPIUS, 33
 Age (Puigcerdà, Baixa Cerdanya), 217
 AGE LA, 222
 AGE LA, de Vallformosa, 85
Agemalo, riu, 87
 AGILA, 21, 22, 32, 59, 68, 212, 241, 244
 AGILA, d'Artés, 70
 AGILA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 AGILA, de Pallerols, 217
 AGILA, de Sant Feliu d'Estiula, 46
 AGILA, sacerdot, 132
 AGILDA, del vilar de Vedellar, 61
 AGILO, muller d'ERMEMIRUS, de l'Alt Urgell, 180
 AGOBARDUS, 30
Agodui (Pallars Sobirà), 520
 Agramunt, castell d' (Urgell), 546
Agremont (Pallars), 435
 AGUARDUS, dit Bellot, mandatari del vescomte Bernat I de Conflent, 93
 Aguda, castell de l' (Vilanova de l'Aguda), v. Valldàries
 Aguda de Torà, castell de l' (Torà, Segarra), 209
 Aguilaniu, castell d' (Graus, Baixa Ribagorça), 98
 Aguilar, puig (Sant Joan Despí, Baix Llobregat), 250
 AGUILANUS, v. AGILA
 Aguilera (Òdena, Anoia), 129
 Aguiró (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 285
 Agusà, v. Sant Esteve del Monestir
 AIANRICUS, v. ENRICUS
 AICARDUS, sacerdot, 56
 AICIUS, v. AETIUS
 AIDERATUS, 21
 AIELANUS, 242
 AIENRIC, v. ENRICUS
 AIGFREDUS, levita, 199
 AIGREDUS, 123
 Aiguadora, riu, 184
 Aiguallonga (Valldoreix, Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 119, 174, 183
 Aiguatèbia (Aiguatèbia i Talau, Conflent), 78, 93, 213, 214, 220, 395, 458
 AIGULFUS, bonhome d'Elna, 140
 AILO, tieta paterna del comte Guifré I el Pelós, 33
 AILONA, hereva del comte Asnar Galí, 14
 AIMERAN, 59
 AIMERICUS, 21, 22, 87
 AIMERICUS (Aimeric), abat de Santa Maria d'Amer, 73, 74
 AIMERICUS, bisbe de Roda d'Isàvena, 117, 118
 AIMERICUS, diaca, 99
 AIMERICUS, levita, 81, 87, 89
 AIMERICUS GISCAFREDUS, prevere, 158
 AIMO, 79 *bis*
 AIMO, *femina*, 218
 AINARDUS, 48, 112
 AIO, 91
 AIO, del Clarà, 61
 AIO, *femina*, 111
 AIO (Ajó), *femina*, muller del jutge Guifré, 135, 139

- AIONUS, del Clarà, 61
 AIQUINUS, bisbe, 53
 AITHIUS DE IPSIS GARRICIS, v. GARRICIS
 AITONUS, 28
 AIZ, 159
 ALAFREDUS, 139
 ALAMAGNUS, 298
 ALAMAGNUS, diaca de la seu de Vic, 471
 ALAMAGNUS ALTEMIRI, 269, 311, 359
 ALAMAGNUS DE CERVILIONE, v. CERVILIONE
 ALAMAGNUS HUGO, v. CERVILIONE
 ALAMANDUS, v. ALAMAGNUS
 ALAMANNUS, v. ALAMAGNUS
 ALAMARDUS, levita, 549
 ALAPODIUS, 4
 ALARANDUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 ALARICUS, 29
 ALARICUS, arxiprest, 11
 ALARICUS (Alaric I), comte d'Empúries, 6, 7, 8, 40
 ALARICUS, prevere, 15, 25, 77
 Alàs (Alàs i Cerc, Alt Urgell), 231, 489
 ALAS, MIRONUS DE, 145
 ALB, DURANDUS DE, 157
 ALB, MIRONUS DE, 157
 ALB, TRASOBADUS DE, 157
 Albà, l' (Aiguamúrcia, Alt Camp), 173
 ALBA, *femina*, muller d'AMALRICUS PONCII, 402
Albare, vila (Borredà, Berguedà), 33
Albares, torrent d' (Borredà, Berguedà), 33
 ALBARICUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 ALBARICUS, del vilar d'*Insula Långobardi*, 61
 ALBARIUS, 46
 ALBARUS, 21
 ALBARUS, de l'Alt Urgell, 180
 ALBARUS, levita, 78
 ALBEMIRUS, 15
Albeno, mont (Coll de Nargó, Alt Urgell), 271
 Albera, serra de l', 20, 404
 Alberet, mont (Toès, Conflent), 31
Albescar (Artés, Bages), 70
 ALBIENSI, PETRUS, sagristà, 458
 ALBIN, fill d'HICHILA, de la Ribagorça, 98
 ALBINIANUS, 9
 Albinyana (Baix Penedès), 125, 155, 161
 Albinyana (la Llagosta, Vallès Oriental), 181
Albios, coll d' (Vallès Occidental), 467
Alboala (Albornar, Santa Oliva, Baix Penedès), 125
 ALBODELA, abat, v. ABBUS, abat de Sant Llorenç de Sous
 Albons (Baix Empordà), 77
 Alcalà, v. Sant Boi de Llobregat
 ALDA, del vilar d'*Olceia*, 61
 ALDEGARIUS, bonhome, 61
 ALDEMARUS, 9, 10
 ALDENÀ, de l'Alt Urgell, 180
 ALDENÀ, del vilar de *Centullo*, 61
 ALDENÀ, *femina*, de la Cerdanya, 27
 ALDERAMUS, 9, 10, 34
 ALDERICUS, 28
 ALDESINDUS, 5
 ALDINUS, 27, 28
 ALDOMARUS, 9
 Alella (Maresme), 211
 Alemanys (Palau del Vidre, Rosselló), 404

- ALEMANNUS, del vilar de Bosquerons, 61
- Alenis*, vall (Fenolleda), 79 *bis*
- Aleny (Calonge de Segarra, Anoia), 294, 505
- ALERANDUS, clergue, 305
- ALERANDUS BERNARDI, 305
- ALEXANDER, 25
- ALEXANDER, canonge de Girona, 146
- ALEXANDRIUS, d'Artés, 70
- ALGEMARUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
- ALGERADUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- ALGERANDUS, notari, 43, 44
- ALGERIGUS, del vilar de Vedellar, 61
- Àlguema, vilar d' (Navata, Alt Empordà), 58
- Alhama, 289
- ALI, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- ALIARIUS, diaca, 99
- ALIDINUS, 28
- ALIENARDUS, 82
- ALIERUS, 28
- ALISAVA, muller de RAIMUNDUS RECO-SINDI, 397
- All (Isòvol, Baixa Cerdanya), 14, 406 *bis*
- ALLO, prevere, 25
- ALMARICUS, 146
- ALMODIS (Almodis de la Marca), comtessa de Barcelona, Girona, Osona, Carcassona i Rasès, muller de Ramon Berenguer I, 310, 322, 323, 324, 325, 330, 331, 334, 358, 360, 364, 367, 368, 371, 374, 377, 378, 385, 390, 497
- ALOCANUS, 10
- ALODIA, del vilar de *Fornos*, 61
- ALODIA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- ALOGAMIUS, 9
- Alòs d'Isil (Alt Àneu, Pallars Sobirà), 485
- Alp (Baixa Cerdanya), 157
- ALRENARDUS, 93
- Altaió, cim d' (Castellgalí, Bages), 187
- Altedo* (Torderes, Rosselló), 123
- ALTEMIRUS, 36, 54, 67, 79 *bis*, 92, 123, 190
- ALTEMIRUS, bonhome, 38
- ALTEMIRUS, d'Artés, 70
- ALTEMIRUS, de Bàscara, 64, 65
- ALTEMIRUS, de Cardona, 184
- ALTEMIRUS, del vilar de *Fornos*, 61
- ALTEMIRUS, del vilar d'*Olceia*, 61
- ALTEMIRUS, de Pallerols, 217
- ALTEMIRUS, diaca, 40
- ALTEMIRUS, d'Òdena, 129
- ALTEMIRUS, fill d'AXENCI, de la Ribagorça, 98
- ALTEMIRUS, levita, 64
- ALTEMIRUS, prevere, 206
- ALTIMIRUS, v. ALTEMIRUS
- ALTINUS, 35
- Aluminarias* (la Roca de l'Albera, Roselló), 20
- ALZAGIB, rei, 393
- AMABILIS, hispà, 1
- AMABILIS, 13
- AMABRIGUS, bonhome, 102
- AMADA, *femina*, muller de IOCBERTUS, 433
- AMADA, filla de IOCBERTUS i d'AMADA, 433
- AMALARICUS, v. AMALRICUS.
- AMALDUS LAURANI, 430
- AMALIUS, bonhome, 37
- AMALIRICUS, v. AMALRICUS
- AMALRICUS, 5, 84, 102, 130, 175, 261, 262, 286, 403

- AMALRICUS, bonhome, 60, 79, 82, 101
 AMALRICUS, d'Amer, 74
 AMALRICUS, del Ripollès, 61
 AMALRICUS, diaca, 81
 AMALRICUS, prevere, 127
 AMALRICUS, prevere i clavari de la seu d'Elna, 140
 AMALRICUS, subdiaconus, 89
 AMALRICUS ADROVARII, 361
 AMALRICUS AITII, 230, 242, 244, 246
 AMALRICUS GAUCEFREDI, 299
 AMALRICUS GONTARDI, 223, 299
 AMALRICUS OLIBA, 261
 AMALRICUS PONCII, 402
 AMANTIUS, 15
 AMANTIUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 AMANTIUS, hispà, 1
 AMANTIUS, prevere, 15, 26
 AMARICUS, 146
Amas Aquas (Fenolleda), 79 *bis*
 AMATA, de Juïgues, 91
 AMATEUS, 48
 AMATUS, 197, 228, 276, 308, 332, 471, 514
 AMATUS, arquebisbe de Bordeus i legat pontifici, 492
 AMATUS, bisbe d'Auloron i legat pontifici, 416
 AMATUS, bonhome, 129, 205
 AMATUS, de Barcelona, 154
 AMATUS, levita, 303, 345, 504
 AMATUS, levita i monjo de Sant Cugat del Vallès, 142
 AMATUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 222
 AMATUS, noble, 222
 AMATUS, noble del castell de *Sanctus Stephanus*, 246
 AMATUS, prevere, 506
 AMATUS, sacerdot, 210
 AMATUS (Amat I de Montsoriu), vescomte de Girona, 143, 155, 161, 178, 211
 AMATUS AENEAS, 371, 378
 AMATUS BERNARDI, 371
 AMATUS BERNARDI, fill de BERNARDUS AMATI i d'ARSENDIS, 367
 AMATUS CLARAMUNTENSIS, v. CLARAMUNTENSIS
 AMATUS DOMNUCIUS, 264
 AMATUS ELDRICI, 289, 330, 331, 334, 362, 381
 AMATUS GERUNDENSIS, v. GERUNDENSIS
 AMATUS MONTE SORICENSIS, v. AMATUS (Amat I de Montsoriu)
 AMATUS OLDERICI, v. AMATUS ULDRICI
 AMATUS OLIBA, 507
 AMATUS RADFREDI, 289, 322
 AMATUS RAIMUNDI, veguer del castell de Clarà, 494
 AMATUS SERVIDI, 503
 AMATUS SALAMONI, 545
 AMATUS SORICENSIS, v. MONTE SORICENSIS
 AMATUS SUNIEFREDUS, 230
 AMATUS ULDRICI, 256, 318, 332, 351, 352
 AMBLARDUS, 406 *bis*
 AMBLARDUS (Amblard), abat de Sant Quirze de Colera, 158
 AMELIUS, 21, 22, 79 *bis*, 91
 AMELIUS, bisbe d'Albi, 229, 239
 AMELIUS, bonhome, 38, 39, 60, 61, 64, 65, 74
 AMELIUS, de Juïgues, 91
 AMELIUS, de Vilarig, 87
 AMELIUS, del Rosselló, 34

- AMELIUS, diaca, 40
 AMELIUS, prevere, 175
 AMELIUS, monjo de Santa Maria d'Arles, 21, 22
 Amer, vall d' (Selva), 74
 AMERICUS, v. AIMERICUS
 AMETINUS, 5
 Ametlla, l' (Casserres, Berguedà), 70
 Ametlla, l' (Castell de Mur, Pallars Jussà), 503
 AMOR, 59
 AMUNNA, del vilar d'Encabats, 61
Anabensem, 207
 ANANIAS, de l'Angle, 135
 ANASTASIA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 ANDALECIUS, prevere, 76
 ANDALETUS, prevere, 158
 ANDEDATUS (Adedat), abat de Santa Maria de la grassa, 15
 ANDERALDUS, bonhome, 30
 ANDERGA, del vilar de Vinya, 61
 ANDILA, bonhome de Tanyà, 21
 ANDOLFUS, 190
 ANDOROSA, del vilar d'Esclua, 61
 Andorra, 145
 ANDRALDUS, 44
 ANDREAS, 43
 ANDREAS (Andreu Sendred), abat de Sant Cugat del Vallès, 310, 323, 332, 338, 342, 347, 348, 387, 402
 ANDREAS, d'Ullà, 32
 ANDREAS, prevere, 264, 510
 ANDREAS, sacerdot, 465
 ANDRIAS, 59
 ANDRIAS, de la vall de Saderra, 219
 ANDRIAS, del vilar de Genebreda, 61
 ANDRIAS, del vilar de Perella, 61
 ANDRO, 59
 ANDROARIUS, v. ADROARIUS
 ANESTASIA, 28
 ANGELOS, 38
 Angle, l' (entre Matadars i Sant Vicenç de Castellet, Bages), 187
 Angle, l' (les Masies de Roda, Osona), 225
 Angle, l' (Sant Fruitós de Bages, Bages), 135, 139
 Anglès (Selva), 42
 ANIDUS, d'Artés, 70
 ANIGARDA, de Borredà, 33
 ANILA, abat, 29
 ANIMIUS, abat, 35
 ANIMIUS, de Juïgues, 91
 ANLANUS, de Caldes de Montbui, 119
 ANLO, del vilar de Perella, 61
 ANLO, del vilar de Vedellar, 61
 ANNA, 111
 ANNA, muller d'ARIOFREDUS, del Vallès Oriental, 181
 ANNA, muller de DELA, 142
 ANNA, neta del comte Berà I, 16
 ANNANELG, 264
 ANNONA, bonhome, 49, 51, 57, 62
 ANNONA (Anyó), mandatari de l'abat de Santa Maria de Ripoll, 46
 ANNONUS, prevere, 22
 ANNUS, 60
 Ans (Sallagosa, Alta Cerdanya), 27
 ANSALON, de Serraïma, 129
 ANSEFREDUS, 12
 ANSEFREDUS, d'Artés, 70
 ANSELEIGUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 ANSELEVA, del vilar de Vinya, 61
 ANSELMUS, prevere, 93
 ANSEMARUS, monjo de Sant Andreu d'Eixalada, 28

- ANSEMUNDUS, 42, 163
 ANSEMUNDUS (Asemund), abat de Sant Esteve de Banyoles, 29
 ANSEMUNDUS (Asemund), vescomte d'Empúries, 6, 7, 8
 ANSERICUS, 24
 ANSIBERTA, muller de DOMINICUS, 42
 ANSILA, prevere, 55
 ANSILA, sacerdot, 35
 ANSILANUS, de l'Alt Urgell, 180
 ANSILEUS, de Vallformosa, 85
 ANSILLA, *femina*, muller de BELLUTIUS, 110
 ANSILO, muller de DANIMIRUS, 42
 ANSULETUS, bonhome, 58
 ANSULFUS, 25, 40, 47, 74, 75, 101, 173
 ANSULFUS, abat, 29
 ANSULFUS, batlle del monestir de Sant Pol de Mar, 349
 ANSULFUS, bonhome, 37, 39, 65, 135
 ANSULFUS, clergue, mandatari del bisbe de Girona, 6, 7, 8, 40
 ANSULFUS, de Bàscara, 64, 65
 ANSULFUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 ANSULFUS, levita, 193
 ANSULFUS, prevere, 139, 228
 ANSULFUS, prevere, mandatari del bisbe d'Urgell, 55
 ANSULFUS, sacerdot, 137, 261, 262, 305
 ANSULFUS DE AUSONA, v. AUSONA
 ANSULFUS IULIANI, 366
 ANSUVALLUS, prevere, 276
 ANTENOR, prevere, 87
 ANTICA, ARNALLUS GERIBERTI DE, 459, 479
Antiquo, vilar (Artés, Bages), 70
 ANTIMIA, muller de GONDEMARES, 42
 Antist (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 511
 ANTONIANUS, de Pallerols, 217
 ANTUGARIUS, 33
 ANTUGNANUS, del vilar de Vinya, 61
 ANTUGNANUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 ANUSCUS, 29
 APIARIA, ERMEMIRUS DE (Ermemir de Pierola), 173
 APIERA, BERNARDUS IOCFREDI DE, 529
 APILA, hispà, 14
 APO, prevere, 190
Aqua Alba (Valles Occidental), 290
Aqua Cenosa (Caldes de Montbui, Vallès Oriental), 236
 AQUALDUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 AQUIFREDUS (Acfred I), comte de Carcassona i Rasès, 34
 AQUILINA, del vilar de Vinya, 61
 Aquisgrà, 1, 4
 ARABUS, prevere, 36
Aradis, aigua (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
 ARAGNISCLUS, 212
 Aragó, 438
 ARAN, *vassus*, 35
 ARANISCLUS, prevere, 29
 ARANTOLA, 28
Arath, v. Vall d'Aro
 Aravell (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 55, 180
 ARBALFUS, bonhome, 65
Arbas, puig d' (Pallars Jussà), 252
 ARBERTUS, 178, 356, 435, 537
 ARBERTUS, abat de Sant Ruf d'Avinyó, 492
 ARBERTUS, germà d'OLIBA RICARII, 290
 ARBERTUS, subdiaca, 345
 ARBERTUS AMATI, 467, 514, 515

- ARBERTUS BERNARDI, veguer dels com-
tes de Barcelona, 497, 522
- ARBERTUS BERTRANDI, 393
- ARBERTUS INGUILBERTI, 483, 510
- ARBERTUS MAGER, 459
- ARBERTUS RAIMUNDI, germà del se-
nescal Guillem Ramon I, 537, 543
- ARBERTUS SALAMONIS, 545
- ARBIDIA, del vilar d'Encabats, 61
- Arboç, coll d' (Sant Salvador de Guar-
diola, Bages), 187
- Arbocia*, vilar d' (Conflent), 15
- Arca, serra d' (Badalona, Barcelonès),
362
- Arcalís, castell d' (Soriguera, Pallars
Sobirà), 420, 434
- Arcavell (Valls de Valira, Alt Urgell), 52
- ARCEMIRUS, 41
- Arcesso*, vall (Fenolleda), 79 *bis*
- ARCHALIS, RAIMUNDUS GUILLELMI DE,
420
- ARCHIMBALLUS (Arquimbau), 301
- ARCHINELDA, del vilar de Vedellar, 61
- ARCHIVADUS, eclesiàstic, 58
- ARCHIVALDUS, notari, 4
- Arcs, burg dels (Barcelona, Barcelonès),
100, 288
- ARDARICUS, hispà, 1
- ARDARICUS, 25
- ARDEGARIUS, 29
- ARDEGARIUS (Ardegari), del Vallespir,
67
- ARDEMANNUS, 146
- ARDEMANNUS, monjo de Sant Andreu
d'Eixalada, 28
- ARDENCUS, 277
- ARDENCUS, bonhome, 256
- ARDENCUS, levita, 421
- Ardenna* (Barcelona, Barcelonès), 121
- ARDIMANNUS, 146
- ARDOMANNUS, 186
- ARDUCONUS, 347
- ARDUINUS, prevere, 26, 33
- ARDUS, 3
- AREAVADUS, prevere, 96
- Arenas*, mas d' (Vallès), 335
- ARENIO, BERNARDUS BONUCII DE, 420
- ARENIO, RADULFUS DE, 439
- Areny, l' (Sant Just Desvern, Baix Llo-
bregat), 235
- Areny de Noguera (Baixa Ribagorça),
377, 435
- Arenys d'Empordà (Garrigàs, Alt Em-
pordà), 210
- ARES, OLIBA DE, 519
- Aresuz* (Alt Urgell), 180
- Arfa (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 55,
207, 491, 498
- ARGBADUS, prevere, 42
- Argelaguer (Garrotxa), 149
- Argelers (Rosselló), 404
- ARGELEVA, d'Artés, 70
- ARGELEVA, del vilar de Bosquerons, 61
- ARGELEVA, del vilar d'*Insula Langobar-
di*, 61
- ARGELEVA, del vilar d'*Olceia*, 61
- ARGEMIRA, del vilar d'*Insula Lango-
bardi*, 61
- ARGEMIRUS, 14, 43, 44, 58, 59, 76, 91,
211, 261
- ARGEMIRUS, bonhome, 37
- ARGEMIRUS, canonge de Girona i *pri-
mus scrinius*, 146
- ARGEMIRUS, de Copons, 265
- ARGEMIRUS, del Ripollès, 73
- ARGEMIRUS, del vilar d'*Insula Lango-
bardi*, 61
- ARGEMIRUS, prevere, 2, 25, 176, 177

- ARGEMIRUS, sacerdot, 99, 165
Argemundo, alou (Lledó d'Empordà, Alt Empordà), 87
 ARGEMUNDUS, bonhome, 59
 ARGENTEUS, de Barcelona, 100
 Argentona (Maresme), 247, 382
 ARGERICUS, 13, 251
 ARGERICUS, de Juïgues, 91
 ARGERICUS, prevere, 77
 ARGEREDUS, 20
 ARGESINDA, del vilar de Bosquerons, 61
 ARGESINDA, del vilar de Vinya, 61
 ARGESINDA, de Vallformosa, 85
 ARGIBADUS, diaca, 39, 40
 ARGIBADUS, prevere, 87
 ARGIBADUS, sacerdot, 90
 ARGILA (Argila), comte de Rasès, 15
 ARGIMIRA, d'Artés, 70
 ARGIMIRUS, v. ARGEMIRUS
 ARGOTAMIA, filla d'ENNECONUS, muller de STEPHANUS, 212
 ARGOVADUS, v. ARGIBADUS
 ARGUDANCIA, 119
 ARGUIRICUS, prevere, 205
 ARIAN, sacerdot, 57, 60, 61
 ARIBERTUS, prevere d'Elna, 140
 ARIELDA, del vilar d'*Olceia*, 61
Aries, font d' (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264
 ARIFONSUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 40
 Arija, terme d' (Barcelona, Barcelonès), 358, 488
 ARINARDUS MIRONIS, 311
 ARIOFREDUS, del Vallès Oriental, 181
 ARIONTES, del vilar de *Fornos*, 61
 ARIOVADUS, subdiaca, 96
 ARIULFUS, 123, 126, 228
 ARIVATUS, bonhome, 77
 ARIVONSUS, 123
Arkas, v. Valldarques
 Arles (Vallespir), 3
 ARLOVADUS, fill d'Adalgís, 69
 ARLUCIUS, 310
 ARLUINUS, *miles*, 309
 ARLUVINUS, prevere de Barcelona, 314, 333, 340, 358, 362, 365, 381, 382, 389, 406, 411
 ARMANNUS (Arcman), bisbe de Tolosa, 56
 ARMENTARIUS, monjo, 25
 ARMENTEUS, prevere, 36
 ARMENTORIUS, 32
 ARMINTARIUS, prevere, 13
 ARNALLUS, 29, 91, 143, 146, 175, 180, 183, 186, 197, 211, 216, 251, 261, 262, 295, 405
 ARNALLUS (Arnau de Malla), abat de Santa Maria d'Amer, 496
 ARNALLUS (Arnau Baró), abat de Santa Maria de Gerri, 170
 ARNALLUS, aloer de Vilaplana, 272
 ARNALLUS, ardiaca de la seu de Girona, 210
 ARNALLUS, bisbe, 284
 ARNALLUS, bisbe de Magalona, 284
 ARNALLUS, bonhome, 20, 101, 132, 139, 150
 ARNALLUS, canonge de la seu d'Urgell, 458
 ARNALLUS, clergue, 524
 ARNALLUS (Arnau Ramon I), comte de Pallars Jussà, 392, 439
 ARNALLUS, de Bescaran, 454
 ARNALLUS, fill de Mir i Ermegod, 356
 ARNALLUS, *miles*, 301

- ARNALLUS, de Barcelona, 154
 ARNALLUS, de l'Alt Urgell, 500
 ARNALLUS, fill d'Arnau Vidal d'Horta, 411
 ARNALLUS, fill de BONADONA, 431
 ARNALLUS, fill de BONUSHOMO CERDANIENSIS, 143
 ARNALLUS, fill de MIRONUS MAIOLI, 423
 ARNALLUS, germà d'Erimany, 301
 ARNALLUS, germà de GERIBERTUS BELLITUS, 182
 ARNALLUS, *ipodiaconus*, 473
 ARNALLUS, levita, 166, 292, 431, 515
 ARNALLUS, marit d'Ermessenda de Lluçà, 251
 ARNALLUS, monjo, 260
 ARNALLUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 387
 ARNALLUS, noble de la cort comtal de Besalú, 149, 175
 ARNALLUS, prevere, 356, 431, 551
 ARNALLUS, prior de Sant Vicenç de Cardona, 502
 ARNALLUS, procurador, 286
 ARNALLUS, rebel, 118
 ARNALLUS, sacerdot, 180, 420, 450
 ARNALLUS, sacerdot i escrivà, 317
 ARNALLUS, sogre d'Hug Dalmau, 398
 ARNALLUS, subdiaca, 210
 ARNALLUS (Arnau I), vescomte de Conflent, 180, 213, 214
 ARNALLUS (Arnau I), vescomte de Pallars, 430, 503
 ARNALLUS ADEBRANDI, 366
 ARNALLUS AMATI DE PERA, v. PERA
 ARNALLUS ARGEMIRI, 470
 ARNALLUS ARNALLI, 469
 ARNALLUS ARNALLI, de Coscò, 313
 ARNALLUS ARNALLI, fill d'Arnau i Riquilda, del comtat d'Urgell, 272
 ARNALLUS ARNALLI, fill d'Arnau, noble de la cort comtal de Besalú, 175, 224
 ARNALLUS ARNALLI, *miles*, 501
 ARNALLUS BELLITI, 218
 ARNALLUS BEOCARDI, 455
 ARNALLUS BERNARDI, 297, 308, 363, 378, 395, 400, 420, 435, 457
 ARNALLUS BERNARDI, *capillacerus*, 448
 ARNALLUS BERNARDI DE FULLANO, v. FULLANO
 ARNALLUS BONEFILII, 179, 395
 ARNALLUS BONEFILII, canonge de la seu d'Urgell, 420
 ARNALLUS BONEFILII, sacerdot, 542
 ARNALLUS BONUSHOMINI, 322
 ARNALLUS COMPAGNI, prepòsit de la seu d'Urgell, 423
 ARNALLUS DACONIS (Arnau Dacó), sogre de Guitard Isarn de Caboet, 427, 439, 491
 ARNALLUS DE CHABODEZE (Arnau de Caboet), v. CHABODEZE
 ARNALLUS DE FORATATA, v. FORATATA
 ARNALLUS DE GORDIA, v. GUARDIA
 ARNALLUS DE GUARDIA, v. GUARDIA
 ARNALLUS DE PONTIBUS, v. PONTIBUS
 ARNALLUS DOMNUCII, 297
 ARNALLUS ELDEMARI, 489
 ARNALLUS ERIBALDI, 510
 ARNALLUS ERMEMIRI, 470
 ARNALLUS FRANCONI, 213, 214, 401, 413
 ARNALLUS FRANCONI, canonge d'Urgell, 420

- ARNALLUS FRUGA, 399
 ARNALLUS FULCONIS, 504
 ARNALLUS FULCONIS DE GALLINARIO,
 v. GALLINARIO
 ARNALLUS GAUSFREDI, 313
 ARNALLUS GERIBERTI, 402, 516
 ARNALLUS GERIBERTI DE ANTICA, v.
 ANTICA
 ARNALLUS GONTARII, 424
 ARNALLUS GUALTERII, 257
 ARNALLUS GUIFREDI, 346, 364
 ARNALLUS GUILBERTI, 339, 399
 ARNALLUS GUILLELMI, 246, 256 *bis*, 271,
 291, 300, 404, 490, 518
 ARNALLUS GUILLELMI, d'Arfa, 491, 498
 ARNALLUS GUILLELMI DE IPSO CAST-
 LAR, v. CASTLAR
 ARNALLUS GUILLELMI DE SALSES, v.
 SALSES
 ARNALLUS ICHILA, 261
 ARNALLUS ICLA, 399
 ARNALLUS IOCFREDI, 500
 ARNALLUS IOHANNIS, 297, 310, 325, 469
 ARNALLUS IOHANNIS, levita, 514, 515
 ARNALLUS ISARNI, 534
 ARNALLUS LANFREDI DE PALATIODAN,
 v. PALATIODAN
 ARNALLUS LANGUARDI, 399
 ARNALLUS LAURANI, 433
 ARNALLUS LEOPARDI, 305
 ARNALLUS MAGER, 313
 ARNALLUS MIRONIS, 362, 497
 ARNALLUS MIRONIS, bonhome, 376
 ARNALLUS MIRONIS, vassall de Ramon
 Berenguer II de Barcelona, 428
 ARNALLUS MIRONIS DE EQUILLS, v.
 EQUILLS
 ARNALLUS MIRONIS DE TOST (Arnau
 Mir de Tost), v. TOST
 ARNALLUS OLIBA, 286
 ARNALLUS OLIBA, sacerdot, 256 *bis*, 509
 ARNALLUS OLLEMARI, bonhome, 491
 ARNALLUS OLLOFREDI, 536
 ARNALLUS ONOFREDI DE PALATZ, v. PA-
 LATZ
 ARNALLUS PETRI, 418, 420
 ARNALLUS PETRI DE TOUS, v. TOUS
 ARNALLUS PETRONI, veguer del castell
 de Gurb, fill de PETRUS GOLTREDI,
 sagristà, 303
 ARNALLUS RAIMUNDI, 192, 494
 ARNALLUS RAIMUNDI, ardiaca, 458
 ARNALLUS RAIMUNDI, de Girona, 441
 ARNALLUS RAIMUNDI, veguer de Cabo-
 et, 500
 ARNALLUS RAIMUNDI DE VILADEMULS,
 v. VILADEMULS
 ARNALLUS REZEMIRI, 401
 ARNALLUS RICULPHI, 341
 ARNALLUS SALLA, 285, 432, 470
 ARNALLUS SANCTI PETRI, v. SANCTI PE-
 TRI
 ARNALLUS SESMUNDI, 483
 ARNALLUS SUNIEFREDI, 342, 450, 451,
 452, 524
 ARNALLUS TALLANTI, 404
 ARNALLUS TEDBERTI, 146
 ARNALLUS TRASVERII, 267, 309, 376
 ARNALLUS VIDALIS DE HORTA, v. HOR-
 TA
 ARNAOFREDUS, bonhome, 55
 ARNARISCLUS, de Masquefa, 212
 ARNEFREDUS, 55
 ARNEFREDUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 ARNOSTUS, 36
 ARNOSTUSUS, 77
 ARNULFUS, 71, 89
 ARNULFUS, abat, 29

- ARNULFUS (Arnulf), bisbe de Girona i abat de Santa Maria de Ripoll, 76, 81, 82
- ARNULFUS (Arnulf I), bisbe de Ribagorça, 274
- ARNULFUS (Arnulf), bisbe de Vic i abat de Sant Feliu de Girona, 133, 143, 149, 239
- ARNULFUS, del Clarà, 61
- ARNULFUS, diaca, 99
- ARNULFUS, levita, 112
- ARNULFUS, prevere, 92
- ARNULFUS, sacerdot, 137
- ARNULTUS, diaca, 99
- ARNUSTUS, 38
- ARNUSTUS, arquebisbe de Narbona, 45, 53, 56
- ARNUSTUS, bonhome, 37
- ARNUSTUS, canonge de Girona, 146, 210
- ARNUSTUS, levita de Girona, 130, 210
- ARNUSTUS, sacerdot, 39
- ARNUSTUS DE BEGURIO, v. BEGURIO
- Arolas*, v. Arles
- Arp, mont de l' (Josa i Tuixén, Alt Urgell), 226
- Arquells (Guissona, Segarra), 209
- ARRECTUS, 22
- ARRECUS, 15
- ARRUIDA, d'Òdena, 129
- ARSENDIS (Arsinda), abadessa de Sant Daniel de Girona, 473
- ARSENDIS, *domna*, 369
- ARSENDIS, filla d'Arnau Vidal d'Horta, 411
- ARSENDIS, filla de RAIMUNDUS AMATI i de BELUCIA, 369
- ARSENDIS, muller de BERNARDUS AMATI, 367
- ARSENDIS, muller de GUITARDUS AGANI, 422
- ARSINDES, muller de GUITARDUS, del comtat del Rosselló, 84
- ARTAL, veguer, 296
- ARTALLUS (Artal), bisbe d'Elna, 486
- ARTALLUS (Artau I Sunyer), comte de Pallars Sobirà, 334, 359, 377, 420, 430, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 462, 485, 512
- ARTALLUS (Artau II), comte de Pallars Sobirà, 460, 462, 485, 487, 511, 512, 526, 532, 546
- ARTALLUS, fill d'Eliarda i net d'Eromir Aster, 488
- ARTALLUS, de Sant Joan del Galí, 455
- ARTALLUS, germà d'ARNALLUS GUIFREDI, 346
- ARTALLUS, vassall de Ramon V de Pallars Jussà, 503
- ARTALLUS DALMACII, vassall de Ramon V de Pallars Jussà, 503
- ARTALLUS GILMON, 369
- ARTALLUS GUADALLI, 310, 330
- Artedó (Alàs i Cerc, Alt Urgell), 491
- ARTES, BERENGARIUS DE, 524
- Arto*, riu d', 52
- ARTRUDES, del vilar de *Fornos*, 61
- ARVINDUS, 51
- ASCARICUS, de Bàscara, 64, 65
- ASCARICUS, prevere, 29
- ASEMNON, 296
- Asenariü*, vila (Coquells, Vilanant, Alt Empordà), 87
- ASENARIUS, 14, 25, 46, 48
- ASENARIUS, arxiprest, 11
- ASENARIUS, bonhome, 57, 61
- ASENARIUS, de Pallerols, 217
- ASENARIUS, de Vallformosa, 85

- ASENARIUS, hispà, 1
 ASENARIUS, monjo de Sant Andreu d'Eixalada, 28
 ASENARIUS, prevere, 43, 44, 46
 ASENARIUS GALINDONUS (Asnar Galí), comte, 14
 ASGOD, prevere, 549
 ASINARIUS, v. ASENARIUS
 ASNERIUS, 126
 ASNERUS, de la vila d'*Asua*, 55
 ASNERUS, fill d'ELISEUS, 355
 ASNERUS, monjo de Sant Genís de Bel·lera, 66
 ASPADIUS, 28
 ASPANDUS, bonhome d'All, 14
 ASPIDIUS, 47
 Aspremont, castell d' (Camarasa, Noguera), 503
Assoua, v. Arfa
 Àssua, vall d', v. Vall d'Àssua
 ASTALDUS, 61
 ASTALDUS, bonhome, 57, 60, 62
 ASTALDUS, pare de Geribert, 156
Astar, vilar (Rabós d'Empordà, Alt Empordà), 87
 Astell (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 435, 511
 ASTER, 54
 ASTER, de la vila d'*Asua*, 55
 ASTESUS, prevere, 126
 ASTOALDUS, v. ASTALDUS
 ASTUALDUS, v. ASTALDUS
 ATALA, 32
 ATALA, abat de Santa Maria de Senterrada, 252
 ATALAMUNDUS, 28
Atalasindi, castrum (Berguedà), 33
 ATANAGUILDUS, clergue, 222
 ATANASIA, de Serraïma, 129
 ATANULFUS RAIMUNDI, 396
 ATAULFUS, 4, 18, 25, 27, 32, 194
 ATAULFUS, de l'Alt Urgell, 180
 ATAULFUS, monjo de Sant Genís de Bel·lera, 66
 ATAULFUS, prevere, 189
Ataxis, riu (Fenolleda), 79 *bis*
 ATERRENARIUS, 4
 ATILA, bonhome, 287
 ATILA, hispà, 1
 ATILANUS, habitant de Mata, 15
 ATO, 28, 29, 33, 52, 54, 66, 74, 92, 101, 109, 235, 242, 249
 ATO (Ató), abat de Sant Genís de Bel·lera, 126
 ATO (Ató), arquebisbe, 82
 ATO (Ató), bisbe de Vic, 133
 ATO, bonhome, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 41, 59, 77, 81, 129, 135, 139
 ATO, clergue, 91
 ATO, d'Artés, 70
 ATO, de Vallcanera, 90
 ATO, diaca, 112, 136
 ATO, fill d'ELDEMARUS, 182
 ATO, germà de VIVANUS PONCII, 241, 244
 ATO, monjo de Sant Cugat del Vallès, 142
 ATO, prevere, 127, 154, 190
 ATO, prevere i cabiscol, 138, 166
 ATO, sacerdot, 73, 296
 ATO, sacerdot d'Osona, 299, 328
 ATO, sacerdot, fill de Donadéu, prevere, 219
 ATO, *vassus*, 35
 ATO GALINDI, 470
 ATO ERMEMIRI, 305
 ATO GUIFREDUS, 126
 ATO MIRONIS DE ESCARD, v. ESCARD

- ATO MOXO, 448
 ATO PIPER, 273
 ATO SUNIARI, 252, 260
 ATO SUNIEFREDUS, 194, 213, 214
 ATO TARADELLENSIS, v. TARADELLENSIS
 ATONELLUS, 4
 Attigny, sínode d', 19, 29
 ATULFUS, sacerdot, 119
 AUBALDUS, v. AUVALDUS
 AUERICUS, de Riuferrer, 22
 AUCTA, bonhome de Tanyà, 21
 AUDANCIUS, bonhome, 148
 AUDEGARIUS, 29, 68, 77, 130, 131, 134, 242, 263, 368, 468
 AUDEGARIUS (Odeguer), abat de Sant Llorenç del Munt, 351, 352
 AUDEGARIUS, clergue, 464
 AUDEGARIUS, d'Artés, 70
 AUDEGARIUS, del Baix Llobregat, 119
 AUDEGARIUS, del vilar d'Esclua, 61
 AUDEGARIUS, fill d'Amat, 130
 AUDEGARIUS (Odeguer), fill de DELA, 142
 AUDEGARIUS, *miles* de SUNIEFREDUS, 130
 AUDEGARIUS, noble, pare de BERNARDUS AUDEGARII, 256
 AUDEGARIUS, sacerdot, 103, 107, 120, 138
 AUDEGARIUS, *vassus*, 12
 AUDEGARIUS AGANONII, 264
 AUDEGARIUS AUDEGARII, 468
 AUDEGARIUS DE MULINELLIS, v. MULINELLIS
 AUDEGARIUS GONDEMAR, 233
 AUDEGARIUS GUITARDI, 381
 AUDEGERIUS, v. AUDEGARIUS
 AUDELINUS, del vilar de *Francones*, 61
 AUDERICUS, 212
 AUDERICUS, bonhome, 22
 AUDERICUS (Auderic), mandatari del bisbe de Girona, 35
 AUDERICUS, prevere, 40
 AUDESINDA, 28
 AUDESINDA, germana de DACULINAS, 28
 AUDESINDUS, 17, 106, 119, 137, 142, 237, 294
 AUDESINDUS (Odesind), bisbe d'Elna, 20
 AUDESINDUS, d'Artés, 70
 AUDESINDUS, de Grevalosa, 116
 AUDESINDUS (Odsend), de Manresa, 137
 AUDESINDUS, hispà, 1
 AUDESINDUS, prevere, 15
 AUDESINDUS, sacerdot, 65
 AUDEVAGRUS, prevere, 142
 AUDGERIUS, 244
 AUDINUS, 68
 Auditor, mont (Borredà, Berguedà), 33
 AUDOLINA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 AUDOLINA, del vilar de Santigosa, 61
 AUGERIUS, fill de CLEXNES, 531
 AUGUSTINUS, d'Artés, 70
 AUMAR IBN AUMAR, v. OMAR IBN OMAR
 AURATIA, *femina*, 163
 AUREPINUS, de Sant Feliu d'Estiula, 46
 AURESINDA, habitant del vilar de les Planes, 61
 AURIA, del vilar de *Francones*, 61
 AURIA, del vilar de Genebreda, 61
 AURIA, del vilar de Vinya, 61
 AURIA, del vilar d'*Olceia*, 61
 AURICIUS, 25

- AURIOLUS, v. ORIOLUS
 AURIOLUS, prevere i cabiscol d'Elna, 140
 AURIPINUS, 2
 AURISENSI, ELDERICUS, 201
 AUROFACTA (Orfeta), muller d'Elies, de Barcelona, 94, 95
 AUROFACTA (Orfeta), muller de Gilmon, 166
Auro Invento (Barcelona, Barcelonès), 103, 119, 166
 AURUCIUS, 79 *bis*
 AURUCONUS (Auruç I), vescomte de Rosselló, 81
 AURUS, prevere, 287
 AURUTIA, 339
 AURUTIA, de l'Urgell, 271
 AURUTIA, de Provençals, 108
 AURUTIA, *femina*, muller de GUIMARA, 108
 AURUTIA, germana d'EROVIGIUS, 159
 AURUTIA, muller de BELLONUS, 212
 AURUTIUS, 189, 233
 AURUTIUS, bonhome, 137
 AURUTIUS, prevere d'Elna, 140
 AUSARIGUS, 137
 AUSILIRUS, 16
 AUSIZIA, muller de BELLELUS, 212
Ausona, v. Osona
 AUSONA, ANSULFUS DE, de Muntanyola, 143
 AUSONENSIS, DOMNUCIUS, bonhome, 129
Ausore, riera d', v. Osor
 AUSTENDUS, ardiaca de la seu d'Elna, 140
 AUTARIUS, 51
 AUTES, GUITARDUS DE, 309
 AUTIMIRUS, 14
 AUVALDUS, 20
 AUXARICUS, 36
 AVA, comtessa de Cerdanya i Besalú, muller de Miró II el Jove, 90, 92
 AVA, muller de RENARDUS, de l'Alt Urgell, 180
 AVAGRUS, monjo de Sant Benet de Bages, fill de GONDEMARUS, 149 *bis*
 AVEFREDUS, 9, 10
 Avellanacorba (la Torre, la Vall de Bianya, Garrotxa), 87
 Avellanet (Els Masos, Conflent), 15
Avenalos (les Masies de Voltregà, Osona), 263
 AVENCIUS, 15
 AVENTINUS, prevere de Barcelona, 176, 307, 316
 AVIANUS, prevere, 36
 AVIDRE, IOHANNES, de Puig Boscà, de Santa Coloma de Tuïr, 179
 AVIDUS, bonhome, 38, 39
 AVINIONENSI, RAIMUNDUS SUNIEFREDI (Ramon Sunifred d'Avinyó), fill de Sunifred d'Avinyó, 336
 AVINIONENSI, SUNIEFREDUS (Sunifred d'Avinyó), 182, 336
 Avinyó (Bages), 129, 336
 Avinyó, castell d', 336
 Avinyonet del Penedès, castell d' (Alt Penedès), 120
 AVONDANTIUS, del vilar d'Encabats, 61
 AXIUS, abat, 29
 AZALAIZIS, v. ADALAIZIS
 AZALAUDIS, v. ADALAIZIS
 AZALBERTUS, v. ADALBERTUS
 AZALGARS, v. ADALGARDIS
 AZALONUS, v. ADALONUS
 AZEMARUS, v. ADEMARUS
Azredol, mont (Coll de Nargó, Alt Urgell), 271

B

- Babí, el (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 60
- BABILANUS, abat de Santa Maria de Vallespir o d'Arles, 3
- BABILANUS, mandatari de l'abat de Santa Maria d'Arles, 21, 22
- Bac, el (la Vall de Bianya, Garrotxa), 87
- BADAGARIUS, abat, 40
- Badalona (Barcelonès), 109, 119, 211
- Badanui* (Pallars), 435
- BADELEVUS, prevere, 139
- Baén, castell de (Baix Pallars, Pallars Sobirà), 439, 462
- BAGEMIRUS, ferrer, 197
- Bages, 82
- BAGIA, del vilar de les Planes, 61
- BAGILONUS, del vilar d'*Olceia*, 61
- BAGIUS, prevere, 240
- BAGNARIA, GUITARDUS de, 188
- BAGNARIAS, MIRONUS SUNIEFREDI DE, 347
- Bagniles*, v. Banys d'Arles, els
- BAGO, 104
- Baialedo*, riu de (Osona), 219
- BAIO, 131
- BAIO, de Terrassa, 19
- BAIO, fill de IOCBERTUS i d'AMADA, 433
- BAIONUS, 147
- Baixàs (Rosselló), 10, 84
- Balacha*, v. Balaga
- Balaga (Prada de Conflent, Conflent), 28
- Balaguer (Fontpedrosa, Conflent), 25
- Balaguer (Noguera), 209
- BALASCUT, 102
- BALASCUT, de Grevalosa, 116
- BALASQUITA, muller de Sargisus, 25
- Balç Roig (Bages), 187
- BALDEBONUS, 62
- BALDEFREDUS, 4, 68
- BALDEFREDUS, del Conflent, 26
- BALDEFREDUS, de Sant Feliu d'Estiu-la, 46
- BALDEFREDUS, prevere, 143
- BALDEGONTIA, 25
- BALDEGONTIA, del vilar de Bosquerons, 61
- BALDEGONTIA, del vilar de Genebreda, 61
- BALDEMARES, 59
- BALDEMARES, prevere, 82
- BALDERAMNUS, prevere, 43, 44
- BALDEREDUS, del vilar d'Encabats, 61
- BALDEREDUS, del vilar d'*Olceia*, 61
- BALDERICUS, del vilar de Genebreda, 61
- BALDERICUS, prevere, 66, 80
- BALDEVIGIUS, 65
- BALDIA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
- BALDOFREDUS, v. BALDEFREDUS
- BALDOMAR, 93
- BALDOVIGUS, 64
- BALDOVINUS, 219
- BALDOVINUS ANSOVALLUS, 411
- BALDOVINUS GUADAL, 267
- BALDOVINUS RIAMBALDI DE HORTA, v. HORTA
- BALDOVINUS SESMUNDI, 305, 379
- BALDRIGUS, mandatari d'AIO, senyora, 135, 139
- BALDUS, d'Artés, 70
- BALDUVINUS, v. BALDOVINUS
- Ballad*, vall de, v. Vallat d'Estaon
- BALLOFREDUS, 123
- BALLOFREDUS, de Juïgues, 91
- BALLOMAR, 130, 227

- BALLOMAR, bonhome, 139
 Ballomir, torrent de (Andorra), 145
 BALLOMIRUS MIRONIS, 382
 BALLOVINUS, v. BALDOVINUS
 BALO, 4
 Balsareny, castell de (Balsareny, Bages), 199
Balure, riu de, 252
 BALZARIENSIS, GUIFREDUS (Guifred de Balsareny), bonhome, 129, 201
 Banyeres del Penedès (Baix Penedès), 216, 241, 242, 244, 256
 Banyoles, monestir de, v. Sant Esteve de Banyoles
 Banyols (Baix Llobregat), 221, 280, 317, 320, 406
 Banyals d'Arles, els (Vallespir), 3
 Banyuls, guàrdia de (Banyuls de la Marenda, Rosselló), 404
 BANZONUS, monjo de Sant Genís de Bellera, 66
 Baó (Rosselló), 9, 10, 84
 BARBADUS, jueu, 119
 Barberà, castell de (Barberà de la Conca, Conca de Barberà), 428
 Barberà del Vallès (Vallès Occidental), 361
 BARBERANO, BERENGARIUS RAIMUNDI DE, 337
 BARBONELLUS, prevere, 433
 Barcelona (Barcelonès), 19, 53, 94, 100, 106, 107, 108, 111, 119, 125, 127, 128, 134, 138, 142, 143, 153, 154, 155, 159, 161, 166, 168, 169, 174, 176, 177, 182, 194, 195, 205, 211, 212, 218, 230, 244, 246, 250, 268, 289, 293, 330, 333, 340, 342, 354, 360, 361, 400, 402, 411, 417, 424, 428, 464, 497, 521
 Barcelona, bisbat de, 229, 482
 Barcelona, castell de, 199
 Barcelona, castell vell de, 287
 Barcelona, comtat de, 94, 109, 111, 131, 136, 160, 161, 189, 191, 195, 196, 205, 208, 209, 211, 216, 223, 232, 236, 244, 246, 247, 249, 255, 257, 258, 268, 277, 278, 356, 369, 378, 391, 407, 408, 426, 433, 479
 Barcelona, rec de, 307, 373
 Barcelona, seu de, v. Santa Creu i Santa Eulàlia
 Barcelona, suburbi de, 100, 288, 373, 522
 Barcelona, territori de, 164, 197, 273, 276, 280, 295, 307, 317, 331, 340, 354, 365, 379, 381, 406, 445, 456, 459, 535
 BARCHINONUS (Barceló), abat de Sant Cugat del Vallès, 71
 BARDINA, 241, 242, 244
 BARDINA, bonhome, 132
 BARDINA, del vilar de Genebreda, 61
 BARDINA, de Navel, 92
 BARDINA, fill d'AETIUS, 338
 BARDINA (Bardina I), vescomte de Berga, 186
 BARDINA MIRONIS, 230
Bardollo, v. Bordoll
 BARONUS, 70, 116, 147, 173, 217, 397
 BARONUS, abat de Sant Andreu d'Eixalada, 25, 26, 27, 28
 BARONUS, bonhome, 59, 190
 BARONUS, del vilar de Santigosa, 61
 BARONUS, de Pallerols, 217
 BARONUS, fill d'AURUTIUS, 189
 BARONUS, levita, 89
 BARONUS, monjo de Sant Andreu d'Eixalada, 26
 BARONUS, prevere, 77, 79 *bis*

- BARONUS, sacerdot, 40, 132, 179
 BARONUS, *senior*, 190
 BARONUS AGULLA, 552
 BARONUS ATONI, 359, 377, 520
 BARONUS GADAL, 285
 BARONUS ISARNI, 487
 BARONUS LANGUAD, 552
 BARONUS TUDISCLI, de Barcelona, 373, 522
 Barruera (la Vall de Boí, Alta Ribagorça), 377
 Bàscara (Alt Empordà), 2, 5, 37, 38, 39, 40, 41, 64, 65, 80, 185, 372
 BASELISSA, del vilar de Vinya, 61
 BASILISSA, *femina*, 248
 BASSULINUS, monjo de Santa Maria d'Arles, 21, 22
Bassum, coll (Bages), v. Arboç
 Basturs (Orcau, Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 503
 Batipalma (Vilademuls, Pla de l'Estany), 58
 BAULELEUVUS, prevere, 137
 BEATRIX, 435
 BEATRIX (Beatriu), vescomtessa de Girona, muller de Ponç I, 347
 BEATUS, 36
 BEATUS (Beat), bisbe d'Urgell, 11
 BECHOSINDUS, 137
Bedenga, v. Bellcaire d'Empordà
Bederrida (Barcelona, Barcelonès), 119
 BEGONUS (Begó III de Mouret), abat de Santa Fe de Concas, 539
 Begur, castell de (Baix Empordà), 310
 BEGURIO, ARNUSTUS DE, noble, 178
 BEHENAVENTE, MIRONUS DE, 209
 BELASCUS, del vilar de Genebreda, 61
 BELASCUTUS, 51
 BELASCUTUS, del vilar de *Fornos*, 61
 BELELUS, de Torderes, 123
 BELES, 18
 BELESARIUS, del vilar d'*Insula Lango-bardi*, 61
 BELESMA, *femina*, mare de RAIMUNDUS GERIBERTI, 412
 BELISINDIS, v. BELLISINDIS
 BELLA, 232
 BELLA, *femina*, 42, 150
 BELLA, *femina*, de Vallformosa, 85
 BELLA, *femina*, muller de BLADINUS, 150
 BELLA, *femina*, muller d'UGUBERTUS, 159
 BELLA, filla d'AMALRICUS ADROVARI I i ERMEGOD, 361
 BELLA, filla de BONADONA, 431
 BELLA, germana de SCLUA, de l'Alt Urgell, 254
 BELLA, muller de BARONUS, de l'Alt Urgell, 315
 BELLARONUS, 59, 75
 BELLARONUS, bonhome, 127
 BELLARONUS, prevere, 79
 BELLARONUS BELLUCII, 231
 Bellcaire d'Empordà (Baix Empordà), 32
 BELLECIA, muller de GUILLELMUS BONEFILII, d'Osona, 524
 BELLELA, del vilar de Vinya, 61
 BELLELUS, 212
 BELLELUS, jueu, 159
 Bellera, castell de (Sarroca de Bellera, Pallars Jussà), 434
 BELLERA, BERNARDUS GUILLEMI DE, 269
 BELLIARDS, *femina*, 337
 BELLIARDS, mare de MIRONUS GUILLEMI, 223

- BELLIARDS, muller de GUILLELMUS AMALRICI, 383
- BELLIDUS, 100
- BELLIDUS, fill d'UGUBERTUS, del Pla de Barcelona, 176
- BELLIDUS, prevere, 127
- BELLISHOMO, v. BELLUSHOMO
- BELLISINDIS, *femina*, 552
- BELLISSIMA, *femina*, 125
- Bellmunt (Viacamp i Lliterà, Baixa Ribagorça), 503
- BELLONUS, 26, 33, 51, 180, 212
- BELONUS, auditor, 79 *bis*
- BELLONUS, bonhome, 25, 26, 28, 57, 65
- BELLONUS, de Bàscara, 64
- BELLONUS, de Torderes, 123
- BELLONUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 40
- BELLUS, 25, 27, 59, 60, 61, 106, 139
- BELLUS, bonhome, 93
- BELLUS, d'Artés, 70
- BELLUS, de Llonganya, 76
- BELLUS, prevere, 78, 125, 150
- BELLUS DEODATI, 403
- BELLUSHOMO, dit GERALDUS, levita, 246, 273, 287, 288, 293, 321, 331
- BELLUSHOMO, levita, 208
- BELLUTIA, *femina*, vassalla de RAIMUNDUS AMATI, 369
- BELLUTIA, filla de BELLUTIA, 369
- BELLUTIUS, 110, 111
- BELLUTIUS, de Barcelona, 159
- BELLUZONUS, prevere, 76
- Bellveí, castell de (Torrefeta i Florejacs, Segarra), 300
- Bellvei, torre de (Baix Penedès), 256, 79 *bis*
- BELUCIA, v. BELLUTIA
- Benavarri (Baixa Ribagorça), 98
- BENCONUS, bonhome, 81
- BENEDICTA, d'Artés, 70
- BENEDICTUS, 9, 10, 32, 442
- BENEDICTUS, abat, 492
- BENEDICTUS (Benet), abat de Sant Esteve de Banyoles, 501
- BENEDICTUS, abat de Sant Miquel de la Clusa, 388
- BENEDICTUS, ardiaca de Roma, 133
- BENEDICTUS (Benet), bisbe de Frejús, 56
- BENEDICTUS, del vilar de Bosquerons, 61
- BENEDICTUS, del vilar de Vedellar, 61
- BENEDICTUS, diaca de Roma, 133
- BENEDICTUS, levita i canonge de la seu de Vic, 305
- BENEDICTUS (Benet VIII), Papa, 172, 198, 207, 492
- BENEDICTUS, prevere, 30, 64, 65
- BENEDICTUS, sacerdot, 40
- BENEDICTUS, sacerdot i monjo de Sant Llorenç del Munt, 352
- BENEDICTUS, subdiaca, 261, 262
- BENEFACIA, del vilar de Santigosa, 61
- BENIGNUS, bonhome, 68
- BENRANDUS, del vilar de Santigosa, 61
- BENRELLUS, v. VENRELLUS
- BENVENIST, jueu, 124
- BENVENIST, jueu de Barcelona, 194, 195, 196
- Berà, castell de (Roda de Berà, Tarragonès), 161
- BERA, 16, 25, 26, 27, 51, 64, 65, 76, 87, 90, 102
- BERA (Berà I), comte de Barcelona, Girona, Rasès, Rosselló i Conflent, 1, 4, 16
- BERA, de l'Alt Urgell, 180

- BERA, prevere, 132, 158
- BERALDUS, del vilar de Vedellar, 61
- BERARDUS, de Puig Boscà, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- BERARDUS, mandatari del monestir de Sant Martí de Les, 79 *bis*
- BERELDES, muller de Recosind, 28
- BEREMATUS, 25
- BERENGARIA, muller de Ramon de Salles, 157
- BERENGARIUS, 289, 386, 403
- BERENGARIUS, abat, 310
- BERENGARIUS (Berenguer), abat de Sant Feliu de Guíxols, 322, 325, 330, 334, 342
- BERENGARIUS, acòlit, 549
- BERENGARIUS, ardiaca de la seu de Barcelona, 314, 317, 325, 342, 353, 354
- BERENGARIUS, ardiaca de la seu d'Urgell, 525
- BERENGARIUS (Berenguer Sunifred), arquebisbe de Tarragona i bisbe de Vic, 426, 444, 470, 471, 474, 482, 486, 527, 537, 538, 543, 550
- BERENGARIUS (Berenguer), bisbe d'Agde, 416
- BERENGARIUS (Berenguer I), bisbe de Barcelona i abat de Sant Cugat del Vallès, 335, 353, 354, 479, 540
- BERENGARIUS (Berenguer Gifré), bisbe de Girona, 319, 330, 364, 372, 388, 396, 419, 441, 449, 474, 484, 486, 501, 506
- BERENGARIUS (Berenguer), bisbe d'Elna, 123, 140
- BERENGARIUS (Berenguer de Cerdanya), bisbe d'Elna, 256 *bis*, 284
- BERENGARIUS (Berenguer de Gurb), bisbe d'Elna, v. GURBENSIS
- BERENGARIUS, canonge de la seu de Girona, 146
- BERENGARIUS (Berenguer I), comte de Barcelona, Girona, Rosselló i Empúries, 3
- BERENGARIUS, de l'Alt Urgell, 498
- BERENGARIUS, escrivà, 371
- BERENGARIUS, fill d'ADALGARDIS, 405
- BERENGARIUS, fill del comte Oliba I Cabreta, 92
- BERENGARIUS, fill d'Eldemar de Finestres, 178
- BERENGARIUS, fill d'Eliarda i net d'Eromir Aster, 488
- BERENGARIUS, fill d'Ermemir de Castelltallat, 294
- BERENGARIUS, fill d'ERMEMIRUS DE CASTRO MONTEDON, 260
- BERENGARIUS, *ipodiatconus*, 396
- BERENGARIUS, levita, 360, 389, 508, 514, 515, 542
- BERENGARIUS, levita de Barcelona, 320
- BERENGARIUS, levita de Girona, 449
- BERENGARIUS, marit d'ERMENGARDIS, 363
- BERENGARIUS, neòfit, 521
- BERENGARIUS, *paraphonista*, 471
- BERENGARIUS, sacerdot, 494
- BERENGARIUS, subdiaca, 402
- BERENGARIUS (Berenguer I), vescomte de Narbona, 330
- BERENGARIUS ADALBERTI, 550
- BERENGARIUS AMALRICI, 545
- BERENGARIUS AMATI, 514, 515
- BERENGARIUS AMATI, noble, 513
- BERENGARIUS AMATI SANCTI SATURNINI, v. SANCTI SATURNINI
- BERENGARIUS ARNALLI, 343, 362, 501, 547

- BERENGARIUS ARNALLI, noble, 185
 BERENGARIUS ATONI, 347
 BERENGARIUS AUDEGARII, 469
 BERENGARIUS BERNARDI, 308, 310, 325, 467, 474, 482, 497, 513
 BERENGARIUS BERNARDI, veguer de Barcelona, 522
 BERENGARIUS BERNARDI DE PETRA, v. PETRA
 BERENGARIUS BONEFILII DE FONTANETO, v. FONTANETO
 BERENGARIUS BORD, de Barcelona, 497
 BERENGARIUS BORRELLI, 267
 BERENGARIUS COLLETI, 510
 BERENGARIUS DE ARTES, v. ARTES
 BERENGARIUS DE CORRONO, v. CORRONO
 BERENGARIUS DE MOLLETO, v. MOLLETO
 BERENGARIUS DOMNUCII, 467
 BERENGARIUS DOMNUCII, fill de DOMNUCIUS MIRONIS, 495
 BERENGARIUS ELDEMARI, 496
 BERENGARIUS EM, 314
 BERENGARIUS ERIBALDI, canonge de la seu de Vic, 537
 BERENGARIUS ERMENGAUDI, 325, 482
 BERENGARIUS ERMEMIRI, 396
 BERENGARIUS FULCONIS, 536
 BERENGARIUS GAUSFREDI, *miles*, 501
 BERENGARIUS GAUSFREDI DE CERVIANO, v. CERVIANO
 BERENGARIUS GERIBERTI, 488
 BERENGARIUS GOMBERTI, 363
 BERENGARIUS GONDEBALLI, 394, 468
 BERENGARIUS GONTARDI, 522
 BERENGARIUS GUADALDI, 331
 BERENGARIUS GUADALDI DE CRUDILIS, v. CRUDILIS
 BERENGARIUS GUIFREDI, 472
 BERENGARIUS GUIFREDI, *miles*, 544
 BERENGARIUS GUILLELMI, 535
 BERENGARIUS MALCANET, 395
 BERENGARIUS MATFREDI, 297
 BERENGARIUS MIRONIS, 377, 434, 503
 BERENGARIUS MIRONIS DE MURO, v. MURO
 BERENGARIUS ODONIS, 314 *bis*
 BERENGARIUS OLLEGARII, 488
 BERENGARIUS OLLOMAR, 227
 BERENGARIUS PETRI, 473
 BERENGARIUS PETRI DE SUPERSTRATA, v. SUPERSTRATA
 BERENGARIUS RAIMUNDI, 338, 374, 398, 406 *bis*, 422, 499, 525, 530
 BERENGARIUS RAIMUNDI, cabiscol de la seu de Barcelona, 529
 BERENGARIUS RAIMUNDI (Berenguer Ramon I), comte de Barcelona, Girona i Osona, 174, 178, 182, 184, 187, 188, 191, 195, 196, 199, 201, 203, 205, 207, 208, 211, 228, 244, 246, 390
 BERENGARIUS RAIMUNDI (Berenguer Ramon II), comte de Barcelona, Girona, Osona, Caracassona i Rasès, 417, 428, 441, 442, 475, 482, 494, 497
 BERENGARIUS RAIMUNDI, de Barcelona, 373
 BERENGARIUS RAIMUNDI, germà d'Arnau Geribert de Santiga, 479
 BERENGARIUS RAIMUNDI, magnat, 501
 BERENGARIUS RAIMUNDI, monjo de Sant Miquel de Cruïlles, 551
 BERENGARIUS RAIMUNDI, veguer del castell de Clarà, 494
 BERENGARIUS RAIMUNDI DE BARBERANO, v. BARBERANO

- BERENGARIUS RAIMUNDI DE BITULONA, v. BITULONA
- BERENGARIUS RAIMUNDI DE MONTECATANO, v. MONTECATANO
- BERENGARIUS RAIMUNDI DE PODIO VIRIDI, v. PODIO VIRIDI
- BERENGARIUS RAINARDI, 310
- BERENGARIUS SENDREDI, 382
- BERENGARIUS SONCUSTE, 469
- BERENGARIUS SUNIEFREDI, clergue, 374
- BERENGARIUS SUNIEFREDI DE CELRANO, v. CELRANO
- BERENGARIUS SUNIARI, 332
- BERENGARIUS TEDBALLI, prior de Sant Pere dels Arquells, 542
- BERENGARIUS VICIATO, 529
- Berga (Berguedà), 186
- Berga, comtat de, 105, 117, 118, 186, 397
- BERGA, del vil·lar de *Puio Redundo*, 61
- BERGA, GUILLELMUS RAIMUNDI DE, 544
- BERGADENSIS, RICULFUS, prohoms, 161
- Bergaria* (Alt Urgell), 180
- BERGER, 185
- Berguedà, 33, 207, 231, 544
- Bergús (Cardona, Bages), 490
- BERICUS, prevere, 79
- BERILLUS, gramàtic i escolàstic d'Osona, 308, 319
- BERMUNDUS, 300
- BERMUNDUS, fill d'Ermemir de Castelltallat, 294
- BERMUNDUS, prior de Sant Pol de Mar, 483
- BERMUNDUS, subdiaca, 337
- BERMUNDUS (Bermon I), vescomte d'Osona, 167, 184, 201, 207, 225
- BERMUNDUS ENRICI, 507
- BERMUNDUS GUIFREDI, 380
- BERMUNDUS GUISADI, 380
- BERMUNDUS MIRONI, 306, 381
- BERMUNDUS TARADELLENSIS, v. TARADELLENSIS
- BERMUTUS, 27
- BERMUTUS, de Cuixà, 28
- BERNARDUS, 80, 87, 90, 130, 166, 185, 199, 204, 206, 215, 217, 218, 223, 224, 232, 246, 261, 262, 268, 277, 279, 283, 294, 300, 332, 365, 419
- BERNARDUS (Bernat), abat de Santa Maria de Ripoll, 444, 492, 501
- BERNARDUS, abat de Sant Vicenç de Cardona, 384
- BERNARDUS, ardiaca de la seu de Barcelona, 373, 421, 464, 493, 497, 504
- BERNARDUS, ardiaca de la seu de Vic, 444, 471, 537
- BERNARDUS, ardiaca de la seu d'Urgell, 207, 301
- BERNARDUS, ardiaca i preposit, 205
- BERNARDUS, (Bernat de Seditrac), arquebisbe de Toledo i legat pontifici, 527, 539
- BERNARDUS (Bernat I), bisbe de Besiers, 56
- BERNARDUS (Bernat II), bisbe de Besiers, 284, 319
- BERNARDUS (Bernat de Rocafort), bisbe de Carcassona, 388
- BERNARDUS (Bernat II Ramon), bisbe de Coserans, 284
- BERNARDUS (Bernat Umbert), bisbe de Girona, 483, 527, 551
- BERNARDUS (Bernat I), bisbe de Lodeva, 284
- BERNARDUS, bisbe d'Urgell, 184

- BERNARDUS (Bernat Guillem), bisbe d'Urgell, 420, 427, 431, 454, 458, 460, 486
- BERNARDUS, bonhome, 79, 132, 140, 158, 168, 186, 213
- BERNARDUS, cabiscol de la seu de Girona, 449
- BERNARDUS, canonge de la seu de Vic, 305, 471
- BERNARDUS, clergue, 170, 454
- BERNARDUS (Bernat I), comte de Barcelona i Girona, 6, 7
- BERNARDUS (Bernat II de Gòtia), comte de Barcelona, Girona, Rosselló, Narbona i Poitiers, 20, 23, 24
- BERNARDUS (Bernat I Tallaferró), comte de Besalú i Ripoll, 146, 149, 172, 175, 178, 179, 185
- BERNARDUS (Bernat II), comte de Besalú i Ripoll, 256 *bis*, 326, 372, 416, 444, 469
- BERNARDUS (Bernat Ramon I), comte de Pallars Jussà, 439
- BERNARDUS (Bernat II), comte de Pallars Sobirà, 252, 267
- BERNARDUS, de Bescaran, 454
- BERNARDUS, de l'Alt Urgell, 254
- BERNARDUS, de Sentmenat, 160
- BERNARDUS, diaca, 518
- BERNARDUS, dit RUNTRO, 211
- BERNARDUS, fill de BONEFILIUS, 164
- BERNARDUS, fill del cabiscol RAIMUNDUS, 354
- BERNARDUS, fill de GUIFREDUS, 187
- BERNARDUS, fill de Guillem de Santmartí, v. SANCTI MARTINI
- BERNARDUS, fill de Guillem i Ingilberga, 291
- BERNARDUS, fill de GUITARDUS AGANI i d'ARSENDIS, 422
- BERNARDUS, fill de IOCBERTUS i d'AMADA, 433
- BERNARDUS, fill de Mir Bonfill de Polinyà, 461
- BERNARDUS, fill de RICHILDA, 174
- BERNARDUS, fill d'Isimbert, 130
- BERNARDUS, *frararius*, 130
- BERNARDUS, germà del levita Guillem, 224
- BERNARDUS, germà del levita Miró Goltred, 258
- BERNARDUS, germà de Guillem de Montcada, v. BERNARDUS SUNIEFREDI
- BERNARDUS, germà de MIRONUS AMALRICI, 408
- BERNARDUS, germà de MIRONUS GUILLELMI, 305
- BERNARDUS, germà de PETRUS RAIMUNDI, 325
- BERNARDUS, germà de RAIMUNDUS ADALBERTI, 419
- BERNARDUS, *ipodiaconus*, 261, 262, 305
- BERNARDUS, levita, 178, 258, 307, 316, 321, 382, 395, 443
- BERNARDUS, levita, fill de Mir Geribert, 330, 331
- BERNARDUS, levita i monjo, 323, 332, 408
- BERNARDUS, mandatari de l'abadessa Fredeberga de Sant Joan de les Abadesses, 102
- BERNARDUS, mandatari del monestir de Sant Benet de Bages, 135, 139
- BERNARDUS, mandatari del monestir de Sant Martí de Les, 79 *bis*
- BERNARDUS, mandatari dels homes de Santa Coloma de Tuïr, 179
- BERNARDUS, marit d'ADALAZIS, 309

- BERNARDUS, monjo de Santa Maria d'Arles, 469
- BERNARDUS, prevere, 280, 281, 287, 298, 315, 345, 454, 467, 474
- BERNARDUS, prevere i monjo de Sant Pere de Rodes, 280
- BERNARDUS, prevere i prior de la seu de Girona, 449
- BERNARDUS, *procer*, 224
- BERNARDUS, sacerdot, 90, 211, 299, 343, 414, 416, 445
- BERNARDUS, sacerdot, germà de MIRO-NUS, prevere, 287
- BERNARDUS, subdiaca, 370
- BERNARDUS, subdiaca de Barcelona, 354
- BERNARDUS (Bernat I), vescomte de Berga, 398
- BERNARDUS (Bernat I), vescomte de Cerdanya, 179
- BERNARDUS (Bernat II), vescomte de Cerdanya, 213, 238, 286, 297, 341
- BERNARDUS (Bernat I), vescomte de Conflent, 93
- BERNARDUS ADALBERTI, 213, 326, 451, 452, 453
- BERNARDUS ADAULFI, 401
- BERNARDUS ADROARII, 242
- BERNARDUS AGILANI, 218
- BERNARDUS ALTEMIRI, 488
- BERNARDUS AMATI, 289, 328, 331, 333, 334, 367, 371, 378, 523, 535
- BERNARDUS AMATI, abat de Sant Miquel de Cruïlles, 551
- BERNARDUS AMATI, bonhome, 205, 230
- BERNARDUS AMATI, *custus* de Terrassa, 275
- BERNARDUS AMATI, levita, 178
- BERNARDUS AMATI (Bernat Amat I), vescomte de Cardona, 539
- BERNARDUS ANSULFI, 349
- BERNARDUS ARMANDI, prepòsit de la seu de Barcelona, 540
- BERNARDUS ARNALLI, 310, 377, 464, 513, 530, 532, 547
- BERNARDUS ATONIS, 536
- BERNARDUS AUDEGARII, 242, 256, 371, 378
- BERNARDUS BARDINA, 205
- BERNARDUS BARONIS, de Cardona, 380
- BERNARDUS BARONIS, del Pallars, 511
- BERNARDUS BERENGARII, 349, 406 *bis*, 482
- BERNARDUS BERENGARII, castlà de RAIMUNDUS BERMUNDI, 545
- BERNARDUS BERNARDI, 264, 330, 451, 453, 463, 464
- BERNARDUS BERNARDI, clergue de la seu de Girona, fill de BERNARDUS TEDMARI, 345
- BERNARDUS BERNARDI DE GURBO, v. GURBENSIS
- BERNARDUS BERTRANDI, 458, 472
- BERNARDUS BLADIN, 250, 257
- BERNARDUS BONEFILII, 314 *bis*, 379, 383
- BERNARDUS BONUCII DE ARENIO, v. ARENIO
- BERNARDUS BORRELLI, 242, 243
- BERNARDUS BRECADELS, 509
- BERNARDUS COMPAGNI, sacerdot, 465
- BERNARDUS DACO, 214
- BERNARDUS DALMACII, 394
- BERNARDUS DALMACII, ardiaca de la seu de Vic, 550
- BERNARDUS DE BOR, v. BOR
- BERNARDUS DE CALAPODIUS, v. CALAPODIUS
- BERNARDUS DE FONOLIARIIS, v. FONOLIARIIS

- BERNARDUS DE GALIFA, v. GALIFENSIS
 BERNARDUS DE OLIVOS, v. OLIVOS
 BERNARDUS DE PRATO, v. PRATO
 BERNARDUS DE SALT, v. SALT
 BERNARDUS DEUSDEDIT DE CORNELIANO, v. CORNELIANO
 BERNARDUS ECARDI DE TORROIA, v. TORROIA
 BERNARDUS EIUDE, clergue, 388
 BERNARDUS ELDRICI, 261
 BERNARDUS ENNEGONI, 552
 BERNARDUS ERMENGAUDI, 302, 401, 529, 543, 545, 549
 BERNARDUS EROMIRI, 401
 BERNARDUS ERVIGII, 361
 BERNARDUS ESCLUA, 254
 BERNARDUS EZO, 192
 BERNARDUS EXII, 468
 BERNARDUS FOLIANENSIS, v. FOLIANENSIS
 BERNARDUS FULCONIS, 504
 BERNARDUS GALINDU, 267
 BERNARDUS GAUCEFREDI MONTESIGNI, v. MONTESIGNI
 BERNARDUS GAUSBERTI, 406 *bis*
 BERNARDUS GAUSFREDI, cabiscol, 513
 BERNARDUS GAUSFREDI, fill de SICARDIS, *domna*, 510
 BERNARDUS GAUSFREDI DE PALS, v. PALS
 BERNARDUS GELMIRI, 242, 256, 268
 BERNARDUS GIRBERTI, 500
 BERNARDUS GISCAFREDI, 288, 329, 455
 BERNARDUS GOLTREDI, 222, 242, 246
 BERNARDUS GODMARI, 379
 BERNARDUS GUADALLI, 463
 BERNARDUS GUANDALGODI, 383, 393, 459
 BERNARDUS GUERALDI, 510
 BERNARDUS GUIFREDI, 194, 265, 277, 278, 342, 353, 365, 412
 BERNARDUS GUIFREDI DE PORTELLA, v. PORTELLA
 BERNARDUS GUIGONI, 264
 BERNARDUS GUILLELMI, 295, 308, 393, 440, 467, 488, 497, 505, 507, 512, 545
 BERNARDUS GUILLELMI, ardiaca, v. MONTE CATANO, BERNARDUS GUILLELMI DE
 BERNARDUS GUILLELMI, bonhome, 301
 BERNARDUS GUILLELMI, castlà de RAIMUNDUS BERMUNDI, 545
 BERNARDUS GUILLELMI, comte, v. BERNARDUS (Bernat II), comte de Pallars Sobirà
 BERNARDUS GUILLELMI, del Pallars, 435
 BERNARDUS GUILLELMI, fill de GUILLELMUS BERNARDI, 426
 BERNARDUS GUILLELMI, fill del vescomte Guillem I d'Urgell, 339
 BERNARDUS GUILLELMI DE BELLERA, v. BELLERA
 BERNARDUS GUILLELMI DE CHERALT, v. CHERALT
 BERNARDUS GUILLELMI DE FUNELIERES, v. FUNELIERES
 BERNARDUS GUILLELMI DE GURBO, v. GURBENSIS
 BERNARDUS GUILLELMI DE VILLABUNIDO, v. VILLABUNIDO
 BERNARDUS GUITARDI, 313, 403
 BERNARDUS GURBENSIS, v. GURBENSIS
 BERNARDUS HOSTEN DE CASTRO FOLLIT, v. CASTRO FOLLIT
 BERNARDUS IELMIR, 168
 BERNARDUS IOCFREDI DE APIERA, v. APIERA

- BERNARDUS IOHANNIS, 306, 310, 322, 325, 341, 384, 469, 474
- BERNARDUS IOHANNIS, clergue i sagristà de la seu de Girona, 364, 442, 449
- BERNARDUS ISARNI, 297, 363, 464, 535
- BERNARDUS IULMIR, 461
- BERNARDUS MINESTRAL, 275
- BERNARDUS MIRONIS, 256 *bis*, 291, 377, 406 *bis*, 444, 453, 463, 474
- BERNARDUS MIRONIS, de l'Alt Urgell, 500
- BERNARDUS MIRONIS, levita i monjo de Santa Maria de Roses, 357
- BERNARDUS ODEGARII, v. BERNARDUS AUDEGARII
- BERNARDUS OLIBANI, 463, 465, 474
- BERNARDUS OLIBANI DE CASTRO SONI, v. SONO
- BERNARDUS OLLEGARII, 488
- BERNARDUS ONOFREDI, 313
- BERNARDUS OROMIR, 291
- BERNARDUS OTONI, 290
- BERNARDUS OVASII, 191, 211, 223, 349
- BERNARDUS PETRI, 406 *bis*
- BERNARDUS PETRI, degà, 544
- BERNARDUS PETRI, fill de Pere Seguí, 536
- BERNARDUS PETRI, monjo de Sant Pere de Rodés, 422
- BERNARDUS PHARENSE, v. FARENSE
- BERNARDUS PONCII, 516
- BERNARDUS PONCII, ardiaca, 180
- BERNARDUS RADULFI, 297, 432
- BERNARDUS RADULFUS DE PRULLANOS, v. PRULLANOS
- BERNARDUS RAIMUNDI, 267, 325, 326, 353, 360, 364, 393, 412, 424, 425, 445, 459, 474, 527
- BERNARDUS RAIMUNDI, castlà del castell de Clarà, 494
- BERNARDUS RAIMUNDI, de Barcelona, 373, 497
- BERNARDUS RAIMUNDI, fill de Ramon V de Pallars, v. BERNARDUS (Bernat Ramon I)
- BERNARDUS RAIMUNDI, fill de RAIMUNDUS GUIFREDI i d'ADALAIZIS, 542
- BERNARDUS RAIMUNDI, fill de RAIMUNDUS RECOSINDI i d'ALISAVA, 397
- BERNARDUS RAIMUNDI, germà de GUILLELMUS RAIMUNDI, 374
- BERNARDUS RAIMUNDI DE CAMARASA, v. CAMARASA
- BERNARDUS RAIMUNDI SANCTI MENATI, v. SANCTI MENATI
- BERNARDUS REVUIRENSI, v. REVUIRENSI
- BERNARDUS RICARDI, 429, 443
- BERNARDUS RICULFI, 297, 371
- BERNARDUS RUVIRUS, 162, 173, 178
- BERNARDUS SALAMON, 291
- BERNARDUS SANCII, bonhome, 491
- BERNARDUS SANCTI VINCENTII, v. SANCTI VINCENTII
- BERNARDUS SANLA, 343
- BERNARDUS SENDREDI, 277, 278, 279, 289
- BERNARDUS SENDREDI, fill de SENDREDUS, canonge de Sant Pere de Vic, 538
- BERNARDUS SENDREDI, nebot d'Hug de Cervelló, v. GURBENSIS
- BERNARDUS SENFREDI IBOR, 238
- BERNARDUS SENGIMIRUS, 313
- BERNARDUS SENIULFI, 429
- BERNARDUS SUDA, 501
- BERNARDUS SUNIARII, 456

- BERNARDUS SUNIEFREDI, 401, 440, 470
 BERNARDUS SUNIEFREDI, canonge de la seu d'Urgell, 413, 423, 491
 BERNARDUS SUNIEFREDI, germà de Guillem de Montcada, 178, 211, 304, 305
 BERNARDUS TEDMARI, 264, 292, 345
 BERNARDUS TERROCII, 351, 352
 BERNARDUS TRASOARII, 311, 375, 401, 427, 481
 BERNARDUS TOVENSI, v. TOVENSI
 BERNARDUS UDALARDI, canonge de la seu de Barcelona, 424
 BERNARDUS UDALGARI, 474
 BERNARDUS UMBERTI MONTESIGNI, v. BERNARDUS (Bernat Umbert), bisbe
 BERNUS, bisbe, 19
 BERO, *femina*, de Vallcàrquera, 125
 BERO, muller de SENIULLUS, 125
 BERONUS, 168
 BERONUS, del Clarà, 61
 BERTA, del vilar d'*Olceia*, 61
 BERTA, *domna*, mare d'UDALGARIUS, 332
 BERTAMUNDUS, 29
 BERTEFREDUS, 179
 BERTERAMNUS, 67
 BERTERANDUS, del vilar de Vedellar, 61
 BERTESINDA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 BERTESINDA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 Bertini, *castrum*, v. Rocabertí
 BERTONUS, bonhome, 57
 BERTONUS, del vilar d'Encabats, 61
 BERTRANDUS, 332, 386
 BERTRANDUS (Bertran), bisbe de Barcelona, 476, 477, 478, 486, 492, 495, 516, 517
 BERTRANDUS, canonge de Sant Vicenç de Cardona, 539
 BERTRANDUS, fill de Ponç i Riquilda, 281
 BERTRANDUS, monjo, 170
 BERTRANDUS, prevere, 321
 BERTRANDUS, subdiaca, 366, 400
 BERTRANDUS ATONIS, 355, 359, 503
 BERTRANDUS ATONIS DE MONTANIA-NA, v. MONTANIANA
 BERTRANDUS BERTRANDI, 532
 BERTRANDUS BLIGERII, 474
 BERTRANDUS BONEFILII, 318
 BERTRANDUS BORRELLI, 311
 BERTRANDUS ENEGONIS, 420
 BERTRANDUS GERIBERTI, 495
 BERTRANDUS GUILLELMI, 495
 BERTRANDUS GUILLELMI DE IPSA GRANADA, v. GRANADA
 BERTRANDUS SALLA, 377
 BERTRANDUS SENDREDUS, 141
 BERTRANDUS UMBERTI, 341
 BERTUS, 9, 10
 BERTUS, bonhome, 62
 Besalú (Garrotxa), 6, 82, 87, 90, 91, 326
 Besalú, castell de, 76, 90, 91, 146, 149, 175, 416
 Besalú, comtat de, 7, 40, 76, 80, 82, 87, 88, 90, 119, 224, 326, 341, 363, 501
 Bescaran (les Valls de Valira, Alt Urgell), 180, 454
 Bescardale (Arcavell, les Valls de Valira, Alt Urgell), 52
 Besech (Berguedà), 92
 Besora, castell de (Santa Maria de Besora, Osona), 199
 BESORENSIS, ERMEMIRUS (Ermemir de Besora), 136, 159
 BESORENSIS, GONDEBALLUS (Gombau de Besora), 136, 153, 155, 161, 169,

- 174, 178, 187, 205, 211, 218, 219, 223,
242, 243, 244, 289, 330
- BESORENSIS, MIRONUS, 242
- Besòs, riu, 119, 150, 258, 360, 362, 412,
445, 523
- Bestracà (Camprodon, Ripollès), 101
- BETERICUS, diaca, 25
- BETFREDUS, de *Cerubi*, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- BETULONA, RODLENDIS DE, 529
- Bevedor*, riu (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264
- Bevione*, vilar de, v. Babí, el
- Bexano*, v. Baixàs
- BIARICHUS, prevere, 66
- Biarra, castell de (Portvendres, Roselló), 404
- Biarro*, font de (Pallars Jussà), 252
- BIATARIUS, 18
- BIATARIUS (Viader), de la vall de Ribes, 51
- Bisbal del Penedès, la (Baix Penedès), 256
- Bisbal d'Empordà, la (Baix Empordà), 506
- BISIO, 27, 28, 37
- BISAURENSIS, v. BESORENSIS
- BISORENSIS, v. BESORENSIS
- BITULONA, BERENGARIUS RAIMUNDI DE, 447
- BLADINUS, 79 *bis*, 150
- BLANCHETUS, de Baó, 84
- BLANCUCA, *femina*, d'Aiguallonga, 183
- BLANCUTIA, de Serraiïma, 129
- BLANCUZA, muller de Radulf, de l'Alt Urgell, 315
- BLANDERICUS, 32, 40
- BLANDERICUS, bonhome, 38
- BLANDERICUS, de Cistella, 87
- BLANDERICUS, sacerdot, 35
- BLANDERICUS, sagristà, 81
- BLANDINUS, 51
- BLANDINUS, de Barcelona, 125
- Bleda, la (Sant Martí Sarroca, Alt Penedès), 428
- BLIDAGARIUS (Blidagar), abat de Sant Feliu de Girona, 174
- BLIDGARDA, muller d'ALARICUS, 212
- Bo, vinyes de (Sant Vicenç de Montalt, Maresme), 349
- Boada (Barcelona, Barcelonès), 159
- Boada, església de (Palau-sator, Baix Empordà), 364
- Boades, les (entre Manresa i Sant Vicenç de Castellet, Bages), 187
- Bodelego* (Cistella, Alt Empordà), 87
- Boera, mont (Conflent), 15
- Boí (Vall de Boí, Alta Ribagorça), 377
- Boix, el (Camprodon, Ripollès), 87
- Boixadera, vila de (la Seu d'Urgell, Alt Urgell), 301
- Boixedera, la (Cabó, Alt Urgell), 519
- Bóixols, castell de (Abella de la Conca, Pallars Jussà), 503
- Bola, còrrec de la, 9, 10, 84
- Bolòs (Camprodon, Ripollès), 87
- Bolsana*, riu (Bolzana, Fenolleda), 79 *bis*
- BOMPARUS, prevere, 288, 362
- BONA, del vilar de Bosquerons, 61
- BONA, del vilar de Rourevell, 61
- BONADOMNA, v. BONADONA
- BONADONA, 254
- BONADONA, de l'Alt Urgell, 254
- BONADONA, de Tuixén, 431
- BONADONA, *femina*, de Vilapicina, 276
- BONADONA, *femina*, muller de IOHANNES, del Baix Llobregat, 317

- BONADONA, filla d'Arnau I, vescomte de Conflent, neboda d'Ermengol, bisbe d'Urgell, 213
- BONADONA, germana de VIVAS, bisbe de Barcelona, 221
- BONADONA, muller de BERNARDUS GISCAFREDI, 288
- BONADONA, muller de GUILLELMUS, 257
- BONADONA, muller de GUILLELMUS IOHANNI, 250
- BONADONA, muller de GUIMARA, 412
- BONADONA, muller de LEOPARDUS, 472
- BONADONA, muller de RIGUALLUS, 356
- BONADONA, muller d'ERMENGAUDUS ORUCII, 273
- BONADONA (Bonadona), vescomtessa de Rocabertí, muller de Guillem I, 404
- BONAFILIA (Bonafilla), abadessa de Sant Pere de les Puel·les, filla del comte Borrell II, 119
- BONAFILIA, de l'Alt Urgell, 180
- BONAFILIA, del vilar de Rourevell, 61
- BONAFILIA, de Pallerols, 217
- BONAFILIA, de Provençana, 273
- BONAFILIA, muller de DESIDERIUS, 42
- Bonafir, vilar de (Sobrestany, Torroella de Montgrí, Baix Empordà), 77
- BONALDUS, 67
- BONALDUS, bonhome, 57
- BONALDUS, del vilar de Rourevell, 61
- BONALDUS, del vilar de Vedellar, 61
- BONALLUS, bonhome, 85
- BONAMOZA, *femina*, 109, 137
- BONAMUCIA, muller d'ERMEMIRUS, 263
- BONARICUS, 44
- BONARICUS, mandatari del bisbe de Girona, 47
- BONARICUS, prevere, 95, 112, 120
- BONARICUS, sacerdot, 103, 128
- Bonastre, alou de (Vallès Occidental), 119
- BONEFACIUS, de Torderes, 123
- BONEFACIUS, monjo de Santa Fe de Concas, 539
- BONEFILIUS, 91, 122, 130, 164, 186, 187, 193, 209, 213, 214, 245, 288, 307, 312, 313, 400, 532
- BONEFILIUS (Bonfil), abat de Sant Esteve de Banyoles, 185
- BONEFILIUS, assessor del comte Borrell II de Barcelona, Girona i Osona, 85
- BONEFILIUS, bonhome, 82, 101, 256
- BONEFILIUS, canonge de la seu de Girona, 146
- BONEFILIUS, canonge de la seu de Vic, fill d'Ansulf (de Gurb), 114, 239
- BONEFILIUS, clergue, fill de SAVARICUS, 277
- BONEFILIUS, del Baix Llobregat, 119
- BONEFILIUS, d'Eramprunyà, 97
- BONEFILIUS, de Puig, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- BONEFILIUS, de Sadernes, 149
- BONEFILIUS, de Torderes, 123
- BONEFILIUS, dit ENNEGUS, fill de Sindered, v. BONEFILIUS SINDEREDI
- BONEFILIUS, *dominus*, 128
- BONEFILIUS (Bonfil), fill d'Ató, 92
- BONEFILIUS, fill d'Aumar, 98
- BONEFILIUS, fill del sacerdot ERMEMIRUS, 400
- BONEFILIUS, fill de Sindered, v. BONEFILIUS SINDEREDI
- BONEFILIUS, germà de GUIFARDUS, 243
- BONEFILIUS, germà de PETRUS VIVANUS, 287

- BONEFILIUS, levita, 114, 228, 273
 BONEFILIUS, levita, sagristà de la seu de Vic, 234
 BONEFILIUS, monjo de Santa Maria de Ripoll, 205
 BONEFILIUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 222
 BONEFILIUS, noble, 189
 BONEFILIUS, pare d'Eliarda de Gelida, 268
 BONEFILIUS, prevere, 197, 212, 258, 305, 306
 BONEFILIUS, prevere de Barcelona, 320
 BONEFILIUS, prevere i monjo, 167, 347
 BONEFILIUS, *procer* del comte Bernat I de Besalú, 146
 BONEFILIUS, reu d'assassinat, 490
 BONEFILIUS, sacerdot, 107, 122, 128, 193, 248, 309, 336, 373, 402
 BONEFILIUS, sagristà, 103, 127
 BONEFILIUS ADAULFI, 401
 BONEFILIUS AECII, 278, 279, 348
 BONEFILIUS AMALRICI, 373
 BONEFILIUS AURSINDI, 246
 BONEFILIUS BERNARDI, 4678
 BONEFILIUS BONIHOMINIS, 191
 BONEFILIUS BONUCII, 488
 BONEFILIUS CLARIANE, v. CLARIANE
 BONEFILIUS DACO, 337
 BONEFILIUS DE FALCUS, v. FALCUS
 BONEFILIUS DE GELIDA, v. GELIDA
 BONEFILIUS EXII, 468
 BONEFILIUS FEDANCII, 366
 BONEFILIUS GUILLEFREDI, 310
 BONEFILIUS GUILLELMI, 242, 256, 277, 369, 415, 551
 BONEFILIUS GUILLELMI, del Baix Llobregat, 381
 BONEFILIUS GUILLELMI, *domnus*, 366
 BONEFILIUS GUILLELMI DE PUBALO, v. PUBALO
 BONEFILIUS LEOPARDI, 246
 BONEFILIUS ODESINDI (Bonfill Odesind), 305, 318, 337, 356, 361
 BONEFILIUS ODGER, 257
 BONEFILIUS ORUCII, levita, 287
 BONEFILIUS PETRI, 340, 373
 BONEFILIUS RICARDI, 243
 BONEFILIUS SANCIUS, 206, 207, 209
 BONEFILIUS SESMON, 275
 BONEFILIUS SINDEREDI, *dominus*, 129, 130, 150, 159
 BONEFILIUS SUNIEFREDI, 230, 246, 266, 333
 BONEFILIUS SUNIARIUS, 227, 256
 BONEFILIUS VIVANI, 316, 412
 BONENCIUS, del vilar de *Francones*, 61
 BONESINDA, del vilar de Vinya, 61
 BONESINDA, muller de Daniel, 67
 BONESINDUS, del vilar d'Encabats, 61
 BONESMUS, 506
 BONICIUS, prevere, 36
 BONIFILIUS, v. BONEFILIUS
 BONISSIMUS, 15
 BONISSIMUS, sacerdot, 15
 BONITA (Bonida), *femina*, de Vallfogona de Ripollès, 62
 BONITUS, 10
 BONITUS, abat de Sant Esteve de Banyoles, 36
 BONOPAR, 256
 BONOPARE GUILLELMI, 230, 246
 BONUCIUS, 277, 288, 307
 BONUCIUS, abat de la canònica de la Santa Creu de Barcelona, 196
 BONUCIUS, abat (de Sant Llorenç del Munt), 168

- BONUCCIUS, bonhome, 127
 BONUCCIUS, clergue, 82, 240
 BONUCCIUS, de Provençals, 177
 BONUCCIUS, fill de SABIDA, 189
 BONUCCIUS, fill de SENDREDUS, 128
 BONUCCIUS, fill de VIVAS, de Planoles, 208
 BONUCCIUS, fill d'UGONUS, 208
 BONUCCIUS, *nobilis palacii*, 112
 BONUCCIUS, prevere, 210, 266, 268, 287, 288
 BONUCCIUS, prevere de Barcelona, 95, 138, 154, 159, 176
 BONUCCIUS, sacerdot, 305
 BONUCCIUS CLARAMUNTENSIS, v. CLARAMUNTENSIS
 BONUCCIUS DE PETRA, v. PETRA
 BONUCCIUS IAGINT, 276
 BONUCCIUS PAULI, bonhome, 287
 BONUCCIUS PAULI, clergue, 268
 BONUCCIUS VIVANI, 246, 353, 412
 BONUS, 25, 26, 64, 487
 BONUS, bonhome, 65, 150
 BONUSFILIUS, v. BONEFILIUS
 BONUSHOMO, 84, 141, 176, 205, 227, 255, 349, 448
 BONUSHOMO, de Barcelona, 100, 107, 138
 BONUSHOMO, levita, 106, 129, 130, 138, 161, 163
 BONUSHOMO, levita, fill de TEUDMAR, 119
 BONUSHOMO, prevere, 128
 BONUSHOMO, prevere de Barcelona, 127, 154, 159
 BONUSHOMO, sagristà de Santa Maria de Girona, 185, 210
 BONUSHOMO CERDANIENSIS, v. CERDANIENSIS
 BONUSHOMO MAROLR, 291
 BONUSPAR, 493
 BONUSPATER, de l'Alt Urgell, 180
 BONUTIUS, v. BONUCCIUS
 BOR, BERNARDUS DE, home del comte Ramon I de Cerdanya, 341
 Bordils (Gironès), 388
 Bordoll (Orellà, Conflent), 78
 BORDOLONA, muller de GERIBERTUS, de Sant Andreu de Palomar, 464
 Borén (Alt Àneu, Pallars Sobirà), 485
 BORESINDUS, prevere, 6
 BORRACIANO, GAUSBERTUS DE (Gausbert de Borrassà), 175
 BORRACIOLUS, 9, 10
 BORRANUS, 9, 10
 Borrassà (Alt Empordà), 2
 Borredà (Berguedà), 33, 63
 BORRELLUS, 119, 126, 138, 228, 240, 349
 BORRELLUS (Borrell), bisbe de Roda d'Isàvena, 184
 BORRELLUS (Borrell), bisbe de Vic, 153, 155, 156, 161, 169, 171, 172, 193, 239, 260, 261, 262, 319
 BORRELLUS, bonhome, 59, 93, 115, 137, 256
 BORRELLUS (Borrell II), comte de Barcelona, Girona, Osona i Urgell, 72, 74, 81, 82, 85, 88, 94, 99, 100, 119, 133, 135, 139, 145, 159, 161, 191, 207, 226, 246, 272, 454, 501
 BORRELLUS (Borrell I), comte de Pallars associat, 126
 BORRELLUS, de Banyols, 280
 BORRELLUS, de Caldes de Montbui, 118
 BORRELLUS, de Grevalosa, 116
 BORRELLUS, escolàstic, 267, 271
 BORRELLUS, fill de GUIFREDUS, de Barcelona, 154

- BORRELLIS, fill de GUIMARA, 412
 BORRELLUS, mandatari de l'abat de Sant Andreu d'Eixalada, 25, 26, 27, 28
 BORRELLUS, monjo de Sant Andreu d'Eixalada, 28
 BORRELLUS, *pincerna*, 162
 BORRELLUS, prevere, 69
 BORRELLUS, sacerdot, 129, 250, 257
 BORRELLUS BONEFILII DE FALCS, v. FALCS
 BORRELLUS BONUCII, 305
 BORRELLUS DELANI, 304
 BORRELLUS DE TARAVALLLO, v. TARAVALLLO
 BORRELLUS MIRONIS, 455
 BORRELLUS SANZ, 152
Borrositanus, valle, v. Borredà
Boscatello (Orís, Osona), 219
 BOSO (Bosó), de Taradell, 43, 44
 BOSO, de Vallformosa, 85
 Bosquerons, vilar de (Ripollès), 60, 61
 Bosquerós (Serinyà, Pla de l'Estany), 87, 326
Bosracol (Vallespir), 469
 Bòssia, riu, 252
 BOSSO, clergue, 4
 BOVETUS, 248
 BOVETUS, d'Aiguallonga, 183
 BOVETUS, germà de Maier de Canelles, 212
 BOVETUS RENARDI, 293
 BRADILA, 26, 46, 222
 BRADILA, bonhome, 49
 BRADILA, de Llonganya, 76
 BRADILA, del vilar d'*Olceia*, 61
 BRADILA, de Pallerols, 217
 BRADILA, fill d'ELISEUS, 355
 BRADILA, fill de QUINTILANUS, de Serriàima, 129
 BRADILA, *ministralis* de la seu de Girona, 185
 BRADILA, prevere, 93
 BRADOLINA, de Pallerols, 217
 BRADULINA, *femina*, d'Artés, 70
 Bragacolls, castell de (Sant Julià de Lòria, Andorra), 145
 BRANDEVINUS, bonhome, 96
 BRANDOINUS, clergue, 314 *bis*
 BREMUNDUS, v. BERMUNDUS
 Briolf (Sant Miquel de Campmajor, Pla de l'Estany), 87
 BROCARDUS, 129, 223, 328
 BROCARDUS GUILLELMI, 394, 427
 BROCARDUS ONOFREDI, 305
 BRONCARDUS, 299
 BRUDILARIUS, 25
 BRUNICARDUS (Brunicard), 75
 BRUNUS, de Torí, 388
 BRUGADA, ADALBERTUS de, de Conjunta, de Santa Coloma de Tuïr, 179
 Brugueroles (Mieres, Garrotxa), 87
 BRUGIVALDUS, 75
Buada (Juïnyà, Sant Ferriol, Garrotxa), 87
Buadella, 507
Buadella (Barcelonès), 111, 119
 Buida-sacs, molins de (Clariana de Cardener, Solsonès), 518
Buin, port de (Pallars Jussà), 252
 BULGARA, 119
 BULGARA, d'Artés, 70
 BULGARANA, del vilar de Perella, 61
 BULGARANUS, de Sant Boi de Llobregat, 119
 BULGARUS, 61
 BULGARUS, d'Artés, 70
 BULGARUS, subdiaca, 69
 Burg (Farrera, Pallars Sobirà), 439

Burruga, serra de (Gombrèn, Ripollès), 102
 Buseu (Gerri de la Sal, Baix Pallars, Pallars Sobirà), 526
Buxio o *Buxo*, vila (lo Bois, Cauders de Fenollet, Fenolleda), 79 *bis*
Buziga, puig de (Torderes, Rosselló), 123

C

Cabanabona, castell de (Noguera), 313
Cabanal (Cardona, Bages), 509
Cabanellas (Vallès), 119
 Cabanelles (Alt Empordà), 224
 Cabdella (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 252, 435
Cabell, 469
 Cabestany (Baix Pallars, Pallars Jussà), 252
 Cabestany (Rosselló), 213, 214
 Cabó (Alt Urgell), 207, 376, 500
 Cabó, castell de, 519
 Cabó, vall de, 315
 Caboet, v. Cabó
 Cabra del Camp (Alt Camp), 173
 Cabrafiga (Pineda de Mar, Maresme), 483
 Cabrera, castell de (l'Esquirol, Osona), 199
 Cabrils, coma de (entre Coscó i Cabanabona, Noguera), 313
Cabrisax (Alt Urgell), 274
Cagnas, v. Canes
 CAGOSUS, de Borredà, 63
 CAINOVUS, pescador de Roses, 443
 CALABODUS, 5
 Calabuig (Bàscara, Alt Empordà), 40, 185
 Calaf, castell de (Anoia), 260, 294, 505, 509
 Calafell, castell de (Baix Penedès), 256
 CALAPONDIUS, guàrdia de Sunyer I, comte de de Barcelona, 216
 CALAPODIUS, hispà, 1
 CALAPODIUS, BERNARDUS DE (Bernat de Calabuig), 185
 Calassanç, castell de (Llitera), 491
 CALASTUS, 15
 Calce (Rosselló), 9, 10
Calciata, font (Sant Vicenç de Vallarec, Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 119, 174
Caldario (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 59
 Càldegues (la Guingueta d'Ix, Alta Cerdanya), 343
 CALDERENSIS, RAIMUNDUS GUADALLUS, noble, 318
 Calders, v. Sant Vicenç de Calders
 Calders, castell de (Moianès), 199
 Calders, estany de (Sant Vicenç de Calders, el Vendrell, Baix Penedès), 161, 169, 244, 246, 256
 Calders, torre de (Sant Vicenç de Calders, el Vendrell, Baix Penedès), 330
 Caldes, riera de, 318
 Caldes de Montbui (Vallès Oriental), 119, 232, 236
Callelis, torrent de (Gurb, Osona), 463
 CALLERS, GUILLELMUS GUILLELMI DE (Guillem de Calders), 330
 CALLERS, RAIMUNDUS DE (Ramon de Calders), 409
 CALVELLUS, 119
 CALVELLUS, del vilar de Calvell, 61
 Calvell, puig (terme de Mogrony, Gombrèn, Ripollès), 102

- Calvell, vilar de (Ripollès), 61
 Camarasa (Noguera), 330
 CAMARASA, BERNARDUS RAIMUNDI DE, 394
Camin, 469
 Campanar (Barcelona, Barcelonès), 379
 Campanya (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
 Campelles (Ripollès), 51
 Campllong (Vernet, Conflent), 26
Campo Malo (Vilapicina, Barcelona, Barcelonès), 110, 134
 Canadell, el (Calders, Moianès), 119
Canales (Vallvidrera, Barcelona, Barcelonès), 119, 174
 Canals (Sant Vicenç de Sarrià, Barcelona, Barcelonès), 468
Canalilla, torrent de (vall de Ripoll, Ripollès), 151
 Canavelles (Conflent), 16, 25, 28
Cancer, 469
 CANDEIANUS, prevere, 26
 CANDIANUS, bonhome, 18
 CANDIGANUS, 15
 Canelles de Segre, castell de (Fígols i Alinyà, Alt Urgell), 291
 CANELLIS, MAIER DE, 212
 Canes, coll de (Ripollès), 61
 CANETO, GUADAMIRUS DE, 211
 CANETO, PETRUS RAIMUNDI DE, 469
 Canidell, el (Josa i Tuixén, Alt Urgell), 226
Canigages (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264
Cannellas (Polinyà, Vallès Occidental), 318
Cantalupos (Peralada, Alt Empordà), 158
 Canyelles (Barcelona, Barcelonès), 119
 Canyelles (Sant Fost de Campsentelles, Vallès Oriental), 181
 Canyelles (Vilajuïga, Alt Empordà), 422
Capins (comtat d'Empúries), 77
 CAPOLAD, RAIMUNDUS UMBERTI DE, 544
 CAPOLAD, TRASOARIUS DE, 226
 CAPRARIENSIS, GERALDUS (Guerau I de Cabrera), vescomte de Girona, 178, 200, 205, 268
 CAPRARIENSIS, OLIBA, sogre de Guibert Taravau, 225
 CAPRARENSIS, RAIMUNDUS (Ramon de Cabrera), 156
 CAPUDAIZ, v. CHABODEZE
 CAPUDECEM, v. CHABODEZE
 CAPUDENSIS, v. CHABODEZE
Capudreo (Arcavell, les Valls de Valira, Alt Urgell), 52
 CAPUTEZO, v. CHABODEZE
 CARBONELLUS, 332
 Carcassona, 34
 Carcassona, comtat de, 428
 Càrcer (Santa Maria dels Masos, Torroella de Montgrí, Baix Empordà), 77
 Carcolze, castell de (el Pont de Bar, Alt Urgell), 546
 Cardener, riu, 184, 187, 380, 397, 518
 Cardet (Vall de Boí, Alta Ribagorça), 377
 Cardona (Bages), 167, 184, 380, 384, 397, 509, 518, 539
 Cardona, castell de, 199, 490
Cardonetos (Llonganya, el Talló, la Vall de Bianya, Garrotxa), 76
Cardosetanam, 207
 CARDOSUS, d'Artés, 70
 CAREDOSA, del vilar de Genebreda, 61

- CARLOMANNUS (Carloman II), rei dels francs, 73
- Carmeniu (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 207
- CAROLUS (Carlemany), Emperador Romano-Germànic, 1, 12, 19, 161, 285, 423
- CAROLUS (Carles II el Calb), Emperador Romano-Germànic, 15, 18, 19, 21, 24, 29, 36, 64, 207
- CAROLUS (Carles III el Simple), rei dels francs, 45, 73
- CARONUS, de Roses, 443
- CARPIO, 58
- CARPIO, *vassus dominici*, 6, 7, 8
- CARUCIUS, 182
- CARUCIUS, del Vallès Oriental, 181
- Casania* (Torderes, Rosselló), 123
- CASAS, ERMENGAUDUS DE, 339
- Casserres, castell de (Estopanyà, Baixa Ribagorça), 394, 434
- Cassinyola (Bàsca, Alt Empordà), 40, 64
- Cassoles (Barcelona, Barcelonès), 100
- CASTELA, PETRUS DE, 440
- CASTELLANA, 25
- CASTELLANUS (Castellà I), abat de Santa Maria d'Arles, 3, 21, 22
- CASTELLANUS (Castellà II), abat de Santa Maria d'Arles, 21, 22
- CASTELLANUS, abat de Sant Hilari de Carcassona, 34
- CASTELLANUS, hispà, 1
- Castellar (Aguilar de Segarra, Bages), 116
- Castellar, mont (Pineda de Mar, Maresme), 510
- Castellar, puig (Arenys de Mar, Maresme), 349
- Castellar, vilar de (Pontós, Alt Empordà), 58
- Castellar del Vallès (Vallès Occidental), 335
- Castellàs (les Valls d'Aguilar, Alt Urgell), 435
- Castellbell, castell de (Castellbell i el Vilar, Bages), 199
- Castellbisbal (Vallès Occidental), 235
- Castellbò (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 207
- Castell Corb (Arles, Vallespir), 3
- Casteldefels (Baix Llobregat), 97, 387
- Castellet (Castellet i la Gornal, Alt Penedès), 161, 212, 216, 256
- Castellet (Trepmp, Pallars Jussà), 393, 434, 511, 512
- Castellfollit de la Roca (Garrotxa), 76
- Castellgermà (Sarroca de Bellera, Pallars Jussà), 435
- Castellner de Noals, castell de (Montanui, Alta Ribagorça), 511
- Castellnou, castell de (Castellnou dels Aspres, Rosselló), 123
- Castellnou de Montsec, castell (Sant Esteve de la Sarga, Pallars Jussà), 503
- Castelló, v. Sant Boi de Llobregat
- Castelló, castell de (Pallars), 434, 435, 511
- Castelló d'Empúries (Alt Empordà), 29, 81, 429, 449, 484
- Castelló d'Encús (Talarn, Pallars Jussà), 377
- CASTELLO GALEF, SUNIARIUS DE, 267
- Castelló Jussà de Sant Miquel de la Vall (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 503
- Castelló Sobirà de Sant Miquel de la Vall (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 418, 503
- Castells, els (les Valls d'Aguilar, Alt Urgell), 503

- Castelltallat, castell de (Sant Mateu de Bages, Bages), 199, 294
- Castellví de la Marca (Alt Penedès), 216, 366
- Castellví de Rosanes (Baix Llobregat), 235, 242, 244
- CASTELVIL, GUILLELMUS DE, 393
- CASTILIONE, PONCIUS ADALBERTI DE, 448
- Castilló de Tor, castell de (Pont de Suert, Alta Ribagorça), 434, 436
- CASTINUS, 25, 32
- CASTISSIMA, muller de LEOPARDUS, 212
- CASTLAR, ARNALLUS GUILLELMI DE IPSO, 540
- CASTRIVETULI, GISCAFREDUS (Giscafred de Castellví), 329
- CASTRIVETULI, GUILLELMUS RAIMUNDI, 528
- CASTRIVETULI, RAIMUNDUS, 342
- CASTRO EDRALE, RICULFUS DE, 206
- CASTRO FOLLIT, BERNARDUS HOSTEN DE, 308
- CASTRO FOLLIT, HOSTEN DE, 206
- CASTRO FOLLIT, PONCIUS HUGONIS DE, 507
- Castro Leonis*, 180
- CASTRO NOVO, GUILLELMUS UDALGARII DE, 548
- Castros Albos* (Toló, Peralada, Alt Empordà), 77
- CASTRO SORISA, MIRONUS DE, 234
- CASTRO TALLIATI, ERMEMIRUS DE, 294
- CASTRO VETULO, GUILLELMUS DE (Guillem de Castellvell), 171, 195, 215, 256
- CASTRO VOLTURARIO, PONCIUS GUILLELMI DE, 548
- Castrum Corbi*, v. Castell Corb
- Castrum Felix*, v. Castelldefels
- Catini*, mont (Alt Urgell), 489
- Catllar, el (Vilallonga de Ter, Ripollès), 73
- CATLLAR, ADEMARUS RAIMUNDI DE, 465, 474
- CATLLAR, GUILLELMUS DE, 474
- Cavallà, serra de (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
- Cavallera (Camprodon, Ripollès), 61
- CAVATUS, 2
- CAZERELLUS, hispà, 1
- CECILIA, d'Ullà, 47
- CECILIUS, de Caldes de Montbui, 119
- Cedema*, castell de, v. Selma
- Celada* (Barcelonès), 111, 159
- Celada de Sant Vicenç (Cardona, Bages), 184
- CELEDONIA, 91
- CELESTIUS, bonhome, 42
- Cellers (Guàrdia de Noguera, Pallars Jussà), 552
- Celrà (Gironès), 388
- CELRANO, BERENGARIUS SUNIEFREDI DE, 374
- CELSONENSI, MIRONUS, 207
- CELSUS, d'Artés, 70
- CENSUI, v. SENSUI
- CENTOLLUS, v. CENTULLUS
- Centullo*, vilar de (Ripollès), 60, 61
- CENTULLUS, 31, 51, 102, 145
- CENTULLUS, bonhome d'All, 14
- CENTULLUS (Cèntul I), comte de Bigorra i vescomte de Bearn, 434
- CENTULLUS, de l'Alt Urgell, 180
- CENTULLUS, del vilar de Centullo, 61
- CENTULLUS, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
- CENTULLUS, prevere, 127
- CENTULLUS, sacerdot, 552

- CENTURIUS, bonhome, 136
- CENTURIUS, fill de CENTURIUS, 70
- Cerbi (la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 485
- Cercedol, v. Sant Vicenç de Vallarec
- CERDANIENSIS, BONUSHOMO, 143
- CERDANIENSIS, CHERUTIUS, 143
- CERDANIENSIS, DURANDUS, 143
- Cerdannola* (Alt Urgell), 274
- Cerdans (Arbúcies, Selva), 405
- Cerdanya, 51, 79, 87, 117, 118, 157, 207, 208, 220, 297, 341, 395, 448, 458
- Cerdanyola del Vallès (Vallès Occidental), 119, 174
- CERIA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- CERVARIA, PONCIUS GERALDI DE, 528
- Cervelló (Baix Llobregat), 119
- Cervelló, castell de, 240, 268, 312
- Cervera (Segarra), 209, 428
- Cerví, mont (Erta, Pont de Suert, Alta Ribagorça), 190
- Cervià de Ter (Gironès), 77, 385, 388, 404
- Cervià de Ter, castell de, 388
- CERVIANO, BERENGARIUS GAUSFREDI DE, magnat, 551
- CERVILIONE, ALAMAGNUS HUGONIS DE (Alemany I de Cervelló), senyor de Cervelló, 240, 242, 243, 244, 246, 266, 289, 312, 445
- CERVILIONE, HUGO DE (Hug I de Cervelló), 156, 161, 169, 171, 174, 201, 211, 228, 312
- CESARIUS (Cesari), abat de Santa Cecília de Montserrat, 205
- CESARIUS, bonhome, 18
- Cevic*, v. Civís
- CHABODEZE, ARNALLUS DE, fill d'Isarn Ramon de Caboet, 192
- CHABODEZE, ARNALLUS DE, oncle d'Isarn Ramon de Caboet, 226
- CHABODEZE, GUITARDUS ISARNI DE (Guitard Isarn de Caboet), senyor de Caboet, 500, 519
- CHABODEZE, ISARNUS RAIMUNDI DE (Isarn Ramon de Caboet), senyor de Caboet, 192, 200, 207, 226, 272, 339
- CHABODEZE, MIRONUS DE, fill de Guitard Isarn de Caboet, 519
- CHABODEZE, SALLA DE (Salla de Caboet), 339
- Chafels*, riu de (Bages), 135
- CHAMONS, IOTBERTUS DE, 227
- CHARIBALDUS, bonhome, 43
- Charios Albos* (Torderes, Rosselló), 123
- CHENO, de l'Alt Urgell, 180
- Chenosa* (Bages), 187
- CHERALT, BERNARDUS GUILLELMI DE, 482, 497
- CHERALT, GUILLELMUS BERNARDI DE, 371, 390
- Cherolo* (Alt Urgell), 180
- CHERUTIUS, 121
- CHERUTIUS, *custos palatii*, 141
- CHERUTIUS, del comtat de Barcelona, 208
- CHERUTIUS, de Vallosera, 472
- CHERUTIUS CERDANIENSIS, v. CERDANIENSIS
- CHERUTIUS DE ROMANED, v. ROMANED
- CHICHONIOLAS, MIRONUS DE, 318
- CHILONE, del vilar de Muig, 61
- CHINARI, prevere, 7
- CHINDIBERGA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
- CHINDIBERGA, fill de Mascaranus, 25
- CHINDILEVA, muller de BLANDINUS, 125

- CHINILUS, 25
 CHINTILLA, v. QUINTILA
 CHINTELA, v. QUINTILA
 CHINTELO, v. QUINTILO
 CHINVERGA, *femina*, del Bages, 187
 CHIRANA, *femina*, dels Trullols, 100
 CHISULO, muller d'Adalbert I, vescom-
 te de Rosselló, 211
 CHIXOL, v. QUIXOL
 CHIXULO, v. QUIXULO
Chovengs (Rosselló), 404
 CHRISTIANUS, 4, 119
 CHRISTIANUS (Cristià), bisbe de Nimes,
 2
 CHRISTIANUS, de l'Alt Urgell, 376
 CHRISTIANUS, hispà, 1
Chunchagata, serra (Alt Urgell), 180
 Cinclaus (l'Escala, Alt Empordà), 77
Ciniàne, rierol de (Cervià de Ter, Giro-
 nès), 388
 CINTILO, del vilar de *Fornos*, 61
 CIPRIANUS, 204
 CIRIACUS, *vassus dominicus*, 6, 7
 CIRIUS, bonhome, 71
Cirsano (Barcelona, Barcelonès), 373
Cirte (Alt Urgell), 180
 Cistella (Alt Empordà), 87
 Cívís (les Valls de Valira, Alt Urgell),
 500
 CIVITATILIA, HOSTEN DE, 143
 CIXILA, 25, 26, 28, 70, 76
 CIXILA, de Cornellà del Terri, 255
 CIXILA, del Pla de Barcelona, 159
 CIXILA, muller d'Ataulf, 25
 CIXILA, prevere, 36, 77
 CIXILANUS, bonhome, 150
 CIXILO, del vilar de *Francones*, 61
 CIXILO, de Sant Boi de Llobregat, 119
 CIXILO, fill de MASCARANUS, 25
 Clarà (Avià, Berguedà), 544
 Clarà, el (Sant Joan de les Abadesses,
 Ripollès), 60, 61
 Clarà, castell de (Moià, Moianès), 494
 CLARA, 50
 Claramunt, castell de (la Pobla de Cla-
 ramunt, Anoia), 222, 230
 CLARAMUNTENSIS, AMATUS, 168
 CLARAMUNTENSIS, BONUCIUS, *procer*,
 143
 CLARAMUNTENSIS, MIRONUS, 242
 Claret (Tremp, Pallars Jussà), 435
 Claret, castell de (les Pallargues, Se-
 garra), 206
 Clariana, castell de (Argençola, Anoia),
 323
 CLARIANE, BONEFILIUS, 130
 CLARIMONTIS, DEUSDEDIT, 528
 CLARIMONTIS, GUILLELMUS, 325
 CLARINENSIS, RAUTEFREDUS, 143
 CLAUDIA, muller de Fèlix, 42
 Clavera (Canavelles, Conflent), 25
 Claverol, castell de (Conca de Dalt, Pa-
 llars Jussà), 377, 434, 435, 512
Cleirano, planters de (Sant Ferriol, Gar-
 rotxa), 87
 Clerà (Conflent), 15, 26, 27, 28
 CLERANENSI, RICARDUS, 207
 CLEXNES, del Pallars, 462, 531
 CLODIA, de l'Alt Urgell, 180
Clopedera (Alt Urgell), 231, 489
 Clos de Sala (Orís, Osona), 296
 Clot, el (Barcelona, Barcelonès), 119
Clotos, serra de (terme de Mogrony,
 Gombrèn, Ripollès), 102
Clusa, 428
 Cluses, les (Vallespir), 404
 CODALBERTUS, bonhome, 43
 Codalet (Conflent), 28

- Codines (vall de Sant Daniel, Girona, Gironès), 533
- Codon* (Pallars), 435
- Codony, mas de (Anoia), 505
- Cogoll, bosc de (les Valls de Valira, Alt Urgell), 500
- Colianus* (Barcelonès), 124
- Collbaix, muntanya de (entre Manresa i Sant Joan de Vilatorrada, Bages), 187
- Coll de Jou (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 376
- Coll dels Isards (Alta Cerdanya), 297
- Coll de Nargó (Alt Urgell), 207, 271, 339
- Collo Pando* (terme de Mogrony, Gombren, Ripollès), 102
- Collsabadell (Llinars del Vallès, Vallès Oriental), 527
- Colltort, castell de (Sant Feliu de Pallerols, Garrotxa), 324, 325
- Colobor, castell de (Àger, Noguera), 503
- Colomers, els (Amer, Selva), 74
- COLONICO, MIRONUS ARTALLIS DE, 260
- Colum, v. Vilacolum
- COLUMBA, del vilar de les Planes, 61
- COLUMBA, de Salàs de Pallars, 126
- Columbarius* (Barcelona, Barcelonès), 119
- Colusianus*, 4
- Coma (Pineda de Mar, Maresme), 483
- COMA, FRANCONUS DE, 339
- Coma Amenada*, coll de (terme de Mogrony, Gombren, Ripollès), 102
- Comajuncosa (Cardona, Bages), 502
- COMEDALES, 59
- Comellas* (Sant Vicenç de Vallarec, Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 408
- COMENDATUS, abat de Sant Andreu d'Eixalada, 25, 28
- COMENDATUS, de l'Alt Urgell, 180
- COMENDATUS, prevere, 25
- COMPAGNUS, 333
- COMPAGNUS, germà de BERNARDUS RADULFI, 432
- COMPAGNUS, levita, 196, 241, 242, 244, 256, 320
- COMPAGNUS, monjo de Santa Maria de Gerri, 487
- COMPAGNUS, prevere, 432
- COMPAGNUS, sacerdot, 77
- COMPAGNUS BALLOMAR, 311
- COMPAGNUS DE IPSA GUARDIA, v. GUARDIA
- COMPAGNUS DE SANAUGIA, v. SANAUGIA
- COMPAGNUS ELDEMARI, monjo i clavari de Santa Maria d'Amer, 496
- COMPAGNUS ERMEMIR, 306
- COMPAGNUS MAIER, 242, 256
- COMPAGNUS MARCUCIUS, levita, 246, 256
- COMPAGNUS RAIMUNDI, 442
- COMPAGNUS TUDISCLI, 373
- COMPARATUS, 2, 25, 27, 31, 32, 59
- COMPARATUS, fill d'AQUILA, 98
- COMPARATUS, prevere, 25, 28
- Conangle, 318
- Concas* (Cornellà de Llobregat, Baix Llobregat), 119
- CONCESSUS, monjo, 25
- Concordia*, vila, 4
- CONCORDIUS, 2
- Condamina*, 469
- Condate* (Fenolleda), 79 *bis*
- CONDATENSIS, GAUSFREDUS, 215
- CONDESALBA, v. GONDESALBA
- Confent, comtat de, 25, 28, 83, 86, 220, 341, 406 *bis*

- CONFLUENTIS, GUIFREDUS, 260
 Conill, castell de (Pujalt, Anoia), 184, 502
 Conjunta (Santa Colomar de Tuïr, Rosselló), 179
Connato (Fenolleda), 79 *bis*
 Conques, castell de (Isona, Pallars Jussà), 503
 CONSTABILIS, prevere del'Alt Urgell, 180
 CONSTANTIA (Constança, dita Balasqueta), comtessa d'Urgell, muller d'Ermengol II, 271, 272, 274
 CONSTANTINUS, prevere, 77
 CONTEFREDUS, prevere, 15
 Copons, castell de (Anoia), 265
 COPONS, RAIMUNDUS MIRONIS DE, 368
 Coquells (Vilanant, Alt Empordà), 87
 Corb, el (les Preses, Garrotxa), 82
 CORBARIA, GUITARDUS DE, 183
 CORBELLUS, 13
 Corbins, castell de (Segrià), 209
 Còrdova, 94, 107, 138, 153
 CORNELIANO, BERNARDUS DEUSDEDIT DE, 345
 Cornellà de Conflent (Conflent), 83, 297, 341
 Cornellà de Llobregat (Baix Llobregat), 119, 141, 246, 406
 Cornellà del Terri (Pla de l'Estany), 255
 Cornellana (Aravell, Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 180
 Cornellana, castell de (la Vansa i Fòrnols, Alt Urgell), 253
 Cornet, riu, 187
 Corró (les Franqueses del Vallès, Vallès Oriental), 119
 Corroncui (Pont de Suert, Alta Ribagorça), 435, 511
 CORRONO, BERENGARIUS DE, 529
 Cortiuda (Peramola, Alt Urgell), 207
 Corts (Cornellà del Terri, Pla de l'Estany), 255
 Corts (Taurinyà, Conflent), 28
 Cortsavi (Vallespir), 469
 Corves, lloc de (Cardona, Bages), 184
 Coscó, capellania de (Oliola, Noguera), 530
 Coscó, castell de, 313, 413
Coscolio (Juïgues, Vilamarí, Vilademuls, Pla de l'Estany), 91
Coscolla, camps de (Pallars Sobirà), 487
Cospebonus (Berguedà), 33
Cot (Bages), 187
 COTALETUS, del Conflent, 28
 Cotlliure, castell de (Rosselló), 404
 Cova (Montjuïc, Barcelona, Barcelonès), 497
 Creu, serra de (Matamala, Capcir), 78
 CRIMA, mare de VENEALAS, de Taurinyà, 28
 CRISCITURA, 26
 CRISPIONUS, 180
 CRISPIUS, sacerdot, de Vallformosa, 85
 CRISTIANA, del vilar de Vinya, 61
 CRISTOFORUS, d'Aiguatèbia, 93
Crosus, vila de (Vallespir), 67
 CRUDILIS, BERENGARIUS GUADALDI DE, 551
 CRUDILIS, GUADALDUS GUADALDI DE (Guadall I de Cruïlles), 551
Cubellas (Trullols, Pla de Barcelona), 168
 Cubelles (Garraf), 266
 Cuberes (Baix Pallars, Pallars Sobirà), 503
Cuc, mont (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264

Cucullo Antiquo (Barcelona, Barcelonès), 159, 164
 CUDISCLUS, del Conflent, 28
 Cuixà, monestir de, v. Sant Miquel de Cuixà
 Cuixà, vilar de (Codalet, Conflent), 28
 CULTUMMO, de Vallirana, 312
Cunzels, v. Sant Joan de Foixà
Curcuga, v. Gorguja
Curnano (Alt Urgell), 180
 CURRIZA, GUILLELMUS ARNALLI DE, 544
 Curull, castell de (Sant Pere de Torelló, Osona), 199
 CUSANATINIUS, 6
 Cuvilar (Coll de Nargó, Alt Urgell), 207
 CUZULINUS GUILLELMI, 261

D

DACO, 28, 31, 47, 119, 145, 207, 237
 DACO, abat de Santa Maria de Lavaix, 190
 DACO, de Mata, 15
 DACO, prevere, 119
 DACO, sacerdot, 96
 DACOBERTUS, v. DAGOBERTUS
 DACOFREDUS, del vilar de Perella, 61
 DACULINAS, nebot d'Odesinda, 28
 DADILA, 9, 10
 DADILA, del Vallespir, 67
 DADILDA, del vilar de Perella, 61
 DADIRICUS, de la vall d'Anglès, 42
 DADO, de Borredà, 63
 DAGINUS, sacerdot, 57
 DAGOBERTUS, 9, 10, 227, 524
 DAGOBERTUS, bonhome, 132
 DAGOBERTUS, de Girona, 255
 DAGOBERTUS, prevere, 345, 346
 DAHIMUS, prevere, 61
 DAILANUS (Delà I), comte d'Empúries, 29, 32, 35, 40
 DALMACIUS, 308, 378, 405, 474, 501
 DALMACIUS, arquebisbe de Narbona, 475, 476, 477, 478, 492
 DALMACIUS, clergue, 342
 DALMACIUS, de Medinyà, 396
 DALMACIUS, germà de RAIMUNDUS OLIBANI, 429
 DALMACIUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 402
 DALMACIUS, monjo i prior de Sant Cugat del Vallès, 459
 DALMACIUS, nebot d'Andreu, abat de Sant Cugat del Vallès, 332
 DALMACIUS, prevere, 433
 DALMACIUS, sacerdot, 333, 353, 354, 402, 504
 DALMACIUS (Dalmau I), vescomte de Berga, 330, 341
 DALMACIUS (Dalmau II), vescomte de Peralada, 157, 178
 DALMACIUS ARNALLI, 408
 DALMACIUS BERENGARII DE RUPEBERTINO, v. RUPEBERTINO
 DALMACIUS BERNARDI, 388, 429
 DALMACIUS DALMACII, 364
 DALMACIUS ERMENGAUDI, 533, 545
 DALMACIUS GAUSBERTI, 473
 DALMACIUS GAUSFREDI, 401
 DALMACIUS GERIBERTI, *domnus*, 322, 333
 DALMACIUS GUILLELMI, 501
 DALMACIUS GUIRIBERTI, 421
 DALMACIUS GUITARDI, 371, 374, 394, 433
 DALMACIUS ISARNI, 330, 334, 394
 DALMACIUS LUPI, batlle de Sant Cugat del Vallès, 540

- DALMACIUS MIRONIS, 464, 530
 DALMACIUS RAIMUNDI, 388, 396, 439, 504
 DALMACIUS RAIMUNDI DE EROLES, v. EROLES
 DALMACIUS SESMUNDI, 483
 DALMIZANA, filla de RAIMUNDUS SUNIARI, 535
 DAMIANUS, de Barcelona, 107
 DANAGILDUS, prevere i monjo de Sant Cugat del Vallès, 222
 DANIEL, 18, 32, 43, 59, 100, 111, 119, 232
 DANIEL, bonhome, 30
 DANIEL, d'Aiguatèbia, 93
 DANIEL, d'Amer, 74
 DANIEL, de l'Alt Urgell, 180
 DANIEL, del Ripollès, 73
 DANIEL, del Vallespir, 67
 DANIEL, del vilar de Genebreda, 61
 DANIEL, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 DANIEL, del vilar d'*Olceia*, 61
 DANIEL, de Masquefa, 212
 DANIEL, de Vallformosa, 85
 DANIEL, fill de Recosind, 61
 DANIEL, mandatari del vescomte Riquelm I de Rosselló, 13
 DANIEL, prevere, 77, 79 *bis*, 135
 DANIMIRUS, de la vall d'Anglès, 42
 DANLA (Danlà), prevere, 139
 DANLA, prevere d'Artés, 70
 DANLA, sacerdot, 135
 DARDUS, 28
Darnaculletta (Biarra, Portvendres, Rosselló), 404
 Daró, riu, 35
 Das (Baixa Cerdanya), 157, 448
 DATELDES, del vilar d'*Olceia*, 61
 DATILA, 25, 27
 DATILLIS, de l'Alt Urgell, 180
 DATONUS, 242
 DATONUS, de l'Alt Urgell, 180
 DATONUS, fill de DURANDUS, 328
 DATUS, 33, 124, 157
 DATUS, bonhome, 30, 64
 DATUS, de Borredà, 63
 DATUS, del vilar de *Fornos*, 61
 DATUS, del vilar de Genebreda, 61
 DATUS, del vilar de Santigosa, 61
 DATUS, del vilar de Vinya, 61
 DATUS, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 DATUS, de Ventaiol, 104
 DAVID, 4, 9, 10, 42, 180
 DAVID, d'Artés, 70
 DAVID, de Salàs de Pallars, 126
 DAVID, jueu, 373
 DAVID, prevere i monjo de Sant Cugat del Vallès, 142
 DEFENSOR, 13
 DEGOROSA, del vilar de Genebreda, 61
 DEGOROSA, del vilar de les Planes, 61
 DEGOROSA, muller de BECHOSINDUS, 137
 DEICHINUS (Daguí), abat de Santa Maria de Ripoll, 46
 DEIDONUS, 28
 DELA, 142
 DELA (Delà I), comte d'Empúries, 91
 DELA, senyor del Vallès, 147
 DELA, levita, 82, 87
 DENTON, bonhome, 77
 DEODADA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 DEODATUS, v. DEUSDEDIT
 DEODIGNUS, bonhome, 5
Deodognisive (Peralada, Alt Empordà), 158
 DESIDERATUS, bonhome, 55
 DESIDERIUS, 9, 10, 30
 DESIDERIUS, de Barcelona, 100
 DESIDERIUS, de la vall d'Anglès, 42

- DESIDERIUS, del vilar d'Encabats, 61
 DESIDERIUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 DESIDERIUS, del vilar de Rourevell, 61
 DESIDERIUS, de Vallformosa, 85
 DESIDERIUS, levita, 80, 87
 DESIDERIUS, prevere, 91
 DEUSDEDIT, 250, 257, 467
 DEUSDEDIT (Deodat), abat de Santa Maria de Roses, 429, 443
 DEUSDEDIT, abat de Sant Medir i Sant Genís de Cartellà, 42
 DEUSDEDIT (Deodat), bisbe de Barcelona, 153, 155, 156, 161, 164, 166, 168, 169, 171, 174, 198, 221, 222, 277
 DEUSDEDIT, clergue, fill de BERNARDUS AMATI i d'ARSENDIS, 367
 DEUSDEDIT, clergue, fill de PONCIUS i de TEDELINDIS, 237
 DEUSDEDIT, diaca, 99
 DEUSDEDIT, levita, 360
 DEUSDEDIT, levita i capellà, 388
 DEUSDEDIT, prevere, 3
 DEUSDEDIT ALBUVINI, 404
 DEUSDEDIT BERNARDI, 371, 428, 467, 507
 DEUSDEDIT BERNARDI, clergue, 505
 DEUSDEDIT CLARIMONTIS, 528
 DEXTER, 4, 25, 27, 28, 369
 DIDACUS, 42
 DIGNONUS, 17
 DIGNUS, 14
 DIGO, 35
 DISPOSIA (Dispòsia de Santmartí), muller de Mir Geribert, 244
 DODA, del vilar de Muig, 61
 DODA, del vilar de Perella, 61
 DODA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 DODA, del vilar d'*Olceia*, 61
 DODA, vescomtessa de Peralada, muller de Dalmau II, 158
 DODATUS, v. DEODATUS
 DODERANDUS, 68
 DODMARES, d'Artés, 70
 DODO, 25, 27, 60, 61, 191, 365, 512
 DODO (Dodó), abat de Sant Pere de Camprodon, 101
 DODO, bonhome, 16, 137
 DODO, d'Artés, 70
 DODO, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 DODO, *vassus* del bisbe de Girona, 35
 DOLEHIDUS, del vilar d'Encabats, 61
Domabuis, v. Tomoví
 DOMALDUS, d'Artés, 70
 DOMARICUS, de la vall d'Anglès, 42
 DOMENEGA, filla d'AMALRICUS ADROVARII i ERMEGOD, 361
 Domenges (Orís, Osona), 296
 DOMENICA, 70
 DOMENICA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 DOMENICA, del vilar de Vedellar, 61
 DOMENICA, de Masquefa, 212
 DOMENICUS, 5, 6, 21, 22, 111, 119
 DOMENICUS, d'Artés, 70
 DOMENICUS, de Cuixà, 28
 DOMENICUS, del vilar de les Planes, 61
 DOMENICUS, del vilar de Vedellar, 61
 DOMENICUS, del vilar de Vinya, 61
 DOMENICUS, reu d'assassinat, 259
Domenio, v. Sant Jaume dels Domenys
 DOMFERANUS, bonhome, 20
 DOMINICUS, bonhome, 150
 DOMINICUS, de la vall d'Anglès, 42
 DOMINICUS, de Taradell, 43, 44
 DOMINICUS, fill de SULMO, 277
 DOMINICUS, pescador de Roses, 443
 DOMINICUS, prevere, 76, 412
 DOMINICUS VIVANI, 293

- DOMNELLUS, monjo de sant Policarp de Rasès, 29
- DOMNICIA, *femina*, de Magòria, 159
- DOMNUCIUS, 79 *bis*, 231, 236, 237, 238, 275, 414, 415
- DOMNUCIUS, canonge de Girona, 146
- DOMNUCIUS, de l'Alt Urgell, 180
- DOMNUCIUS, levita, 373
- DOMNUCIUS, prevere, 222
- DOMNUCIUS, sacerdot, 212
- DOMNUCIUS, senyor de Queralt, 143
- DOMNUCIUS AUSONENSIS, v. AUSONENSIS
- DOMNUCIUS GERIBERTI, *miles*, 295, 528
- DOMNUCIUS MIRONIS, 373, 495, 497
- DOMNUS, 2
- DOMPNULLUS (Domnul), prevere de Senterada, 66
- DOMPNUS, de la vila d'Asua, 55
- DONADEUS, 59
- DONADEUS, de *Cerubi*, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- DONADEUS, del vilar de *Fornos*, 61
- DONADEUS, del vilar de *Francones*, 61
- DONADEUS, prevere, 219
- DONADUS, d'Artés, 70
- DONAMIUS, del Sevedà, 148
- DONATUS, 6, 59
- DONATUS, de Cuixà, 28
- DONATUS, prevere, de l'Alt Urgell, 180
- DONATUS, sacerdot, 6, 8
- DONNELLA, del vilar de Calvell, 61
- DONNUCIUS, v. DOMNUCIUS
- DONOCIUS, d'Artés, 70
- DONZANA, IOHANNES, de Puig Boscà, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- DONUCUS, bonhome, 93
- DORAZDERIUS, 2
- Dorve (la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 485
- Dosrius (Maresme), 119
- DOTARIUS, sacerdot, 65
- DRASOVALDUS, bonhome, 73
- DULCIDIA, muller d'ADAM, de Barcelona, 100
- DULCIDIUS, 26
- DULGOFREDUS, 14
- DULURIANA, filla d'ERMEMIRUS ELDEMARI, 358
- DULZUSA, sòcia d'ADALBERTUS, 299
- DUNIELMA, d'Ullà, 47
- DUNIGELDIS, muller d'ELDOVARUS, 212
- Duocastella, castell de (Sora, Osona), 199
- Duodecimo*, v. Sant Pere de Romaní
- Duran, 469
- DURANDUS, 58, 59, 66, 77, 90, 92, 123, 137, 140, 328
- DURANDUS (Duran), abat de Santa Cecília d'Elins, 207, 339
- DURANDUS, arxilevita, 50
- DURANDUS, bonhome, 140
- DURANDUS, de Baó, 84
- DURANDUS, de la Garrotxa, 76
- DURANDUS, del Bages, 137
- DURANDUS, de Salàs de Pallars, 126
- DURANDUS, levita, 140, 143
- DURANDUS, monjo, mandatari de l'abat de Sant Llorenç prop Bagà, 101
- DURANDUS, prevere, 21, 22, 77, 85, 139, 157, 203
- DURANDUS, sacerdot, 60, 137, 253, 260, 376
- DURANDUS ATONIS, 231
- DURANDUS BARBA, de *Cerubi*, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- DURANDUS BARONI, 362

DURANDUS BLANDRICI, 365
 DURANDUS CERDANIENSIS, v. CERDANIENSIS
 DURANDUS CASTELANI, 313
 DURANDUS DE ALB, v. ALB
 DURANDUS GUADAMIRI, 337
 DURANDUS MEROLENSI, v. MEROLENSI
 DURAVILIS, 25, 55, 59, 150, 160
 DURAVILIS, del vilar de Bosquerons, 61
 DURAVILIS, del vilar de *Centullo*, 61
 DURAVILIS, del vilar de Santigosa, 61
 DURAVILIS, de Vallformosa, 85
 DURAVILIS, noble, 160
 DURAVILIS, prevere, 145
 DURAVULO, v. DURAVILIS
 DURBAN, ADEMARUS DE, 501
 Durro (Vall de Boí, Alta Ribagorça), 377, 435
 DURSACUS, 99
 DUTILA, de Borredà, 63
 DUTILA, mandatari de l'abat de Sant Germa de Cuixà, 31

E

EBESUL, del mas Vilar, de Santa Colomar de Tuïr, 179
 EBO, 59
 Ebre, riu, 334
 EBREGILDUS, bonhome, 30
 EBRINUS, 227, 278, 279, 294
 EBRINUS, fill de FRUIA, 299
 EBRINUS ARNALLI, noble, 544
 EBRINUS BONEFILII, 356
 EBRINUS RADULFUS, 286
 EBROINUS, 245
 ECARDUS, 277, 300
 ECARDUS, *dominus*, 256 *bis*
 ECARDUS GAUSPERTI, 443

EDALA, 102
 EDELDRIOUS, prevere, 40
 EDIGA, curial, 252
Edonis, riu (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 180
 EDRAL, bonhome, 49
 EDRANDUS, de Vallformosa, 85
 EDRES, GUILLELMUS BORRELLI DE, 545
 EG, filla de Sal·la, 135
 EGAMIUS (Egami), abat de Sant Genís de Bellera, 66
 EGFREDUS, del vilar de *Francones*, 61
 EGFREDUS DE PUGOL, v. PUGOL
 EGICA, 14
 EGICA, bonhome, 43
 EGICANUS, 182
 EGIGA, 125
 EGIGANUS, bonhome, 125, 150
 EGIHUD, escrivà, 59
 EGILA, 44, 68
 EGILA, d'Artés, 70
 EGILA, del vilar d'*Olceia*, 61
 EGILA, hispà, 1
 EGILO, del vilar de les Planes, 61
 EGILO, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 EGILO, del vilar de Vinya, 61
 EGILO, muller d'ERMEMIRUS, de l'Alt Urgell, 180
 EGILO, muller d'ERMENULFUS, de l'Alt Urgell, 180
 EGIVIALDUS, 59
 EGO, 28
 EGO (Ejó), *femina*, filla d'Isarn, d'Osona, 148
 EGONUS, noble, 139
 EGRASIUS, 28
 EICHELMUS, del vilar de Vedellar, 61
 EICIONUS, 294, 298, 337

- EICIUS, v. AETIUS
 EICO, sacerdot, 272
 EIGO, *femina*, 129
 EIGOFREDUS, del vilar de les Planes, 61
 EILA, mandatari del bisbe Esclua d'Urgell, 33
 EILMERA, abadessa de Sant Pere de les Puelles, 119
 EILO, del vilar de Bosquerons, 61
 EILO, mare de Miró, de Provençals, 177
 EILONA, del vilar de les Planes, 61
 EIMERICUS, v. AIMERICUS
 EIMO, d'Artés, 70
 EIMO, *femina*, 130
 EIMOVINUS, ferrer, d'Albinyana, 125
 EINOLINUS, bonhome, 41
 EIRANDUS, de Barcelona, 138
 EIRIVOSUS, del vilar de Vinya, 61
 EITIUS, v. AETIUS
 Eixalada, monestir d', v. Sant Andreu d'Eixalada
 EIZIUS, v. AETIUS
 EIZO, 85
 EIZULINA, filla de Ponç i Riquilda, 281
 EIZULINA, filla de SUNIEFREDUS, 470
 EIZULINA, *femina*, muller de IOHANNES SESMUNDI, 381
 ELA, 4
 ELANTIUS, 32
 ELAREDUS (Elared), d'Ullà, 47
 ELARUS, 59
 ELDEBERGA, del vilar de Vedellar, 61
 ELDEBERTUS, abat, 15, 16
 ELDEBONUS, 38
 ELDEBRANDUS, 222
 ELDEBRANDUS, bonhome, 46
 ELDEFONSUS, 13, 21
 ELDEFONSUS, bonhome, 22
 ELDEFREDUS, 59, 82, 103, 109, 112, 129
 ELDEFREDUS, bonhome, 42, 62, 74
 ELDEFREDUS, d'Artés, 70
 ELDEFREDUS, de Barcelona, 107
 ELDEFREDUS, de Juïgues, 91
 ELDEFREDUS, del Bages, 137
 ELDEFREDUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 ELDEFREDUS, de Provençals, 119
 ELDEFREDUS, diaca, 190
 ELDEFREDUS, d'Òdena, 129
 ELDEFREDUS, sacerdot, 8, 60, 61
 ELDEGODUS, 32, 57, 60
 ELDEGODUS, de l'Alt Urgell, 180
 ELDEGUIBUS, de Vallmajor, 125
 ELDEGUIBUS, sacerdot, 22
 ELDEMARUS, 52, 82, 90, 91, 139, 143, 163, 171, 182, 231, 251, 277, 429
 ELDEMARUS, bonhome, 102, 132
 ELDEMARUS, del vilar de Bosquerons, 61
 ELDEMARUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 ELDEMARUS, diaca, 55
 ELDEMARUS, d'Ossinyà, 119
 ELDEMARUS, levita, 140
 ELDEMARUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 142
 ELDEMARUS, prevere, 305
 ELDEMARUS, sacerdot, 70
 ELDEMARUS DE FINESTRIS, v. FINESTRIS
 ELDEMARUS ELDRICI, 305
 ELDEMARUS LOBATONUS, 192
 ELDEMIRUS (Eldemir), 122
 ELDENA, del vilar d'Encabats, 61
 ELDENARDUS, sacerdot, 37, 40
 ELDEPOTUS, 61
 ELDEREDUS, d'Artés, 70

- ELDERICUS, 44, 64, 65
 ELDERICUS, bonhome, 42
 ELDERICUS, d'Artés, 70
 ELDERICUS, del Rosselló, 140
 ELDERICUS, del vilar de les Planes, 61
 ELDERICUS, prevere, 91
 ELDERICUS AURISENSI, v. AURISENSI
 ELDERIGUS, de Sant Feliu d'Estiula, 46
 ELDERIGUS, *vassus dominici*, 46
 ELDESINDUS, 29, 60, 125
 ELDESINDUS (Hildesind), abat de Sant Pere de Rodes i bisbe d'Elna, 72, 81, 99, 501
 ELDESINDUS, bonhome, 39, 42, 47, 60, 61
 ELDESINDUS, de Barcelona, 95
 ELDESINDUS, del Clarà, 61
 ELDESINDUS, del vilar de Vinya, 61
 ELDESINDUS, de Mata, 15
 ELDESINDUS, monjo de Santa Maria d'Arles, 21, 22
 ELDESINDUS, prevere, 26, 27, 28, 31
 ELDESINDUS (Eldesind I), vescomte de Conflent, 16
 ELDETRUDA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 ELDEVINUS, 102
 ELDEVISUS, 27, 31
 ELDIARDIS, v. ELIARDIS
 ELDOARA, del vilar de Santigosa, 61
 ELDOARDUS, bonhome, 62
 ELDOARDUS, de l'Alt Urgell, 180
 ELDOGIUS, sacerdot, 35
 ELDOINUS, levita, 231
 ELDOINUS, *vassus*, 35
 ELDOVARUS, 212
 ELDOVIGIUS, sacerdot, de Vallformosa, 85
 ELDREGOTUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 ELDUVIGIUS, 59
 ELEDA, del vilar d'Encabats, 61
 ELEGANTIA, del vilar de Vinya, 61
 ELEGUISUS, de Grevalosa, 116
 ELEGUS, del Pla, 27
 Elena, v. Elna
 Elenense, suburbi (Arles, Vallespir), 3
 Elenense, suburbi (Conflent), 28, 83
 ELES, 15, 25
 ELES, prevere, 13, 79
 ELESEUS, v. ELISEUS
 ELIA, 212
 ELIA, abat de Santa Maria de la Grassa, 15
 ELIANUS, sacerdot, 119
 ELIARDIS (Eliarda de Gelida), *femina*, filla de BONEFILIUS DE GELIDA, muller d'Hug I de Cervelló, senyora de Gelida i Cervelló, 240, 268, 445
 ELIARDIS, *femina*, muller de LUDOVICUS, de Provençana, 273
 ELIARDIS, filla de Guillem II de Pallars, muller de Guitard de Vallferrera, 439
 ELIARDIS, filla d'ERMEMIRUS ELDEMARI, 358
 ELIARDIS, filla d'EROMIRUS ASTER, 488
 ELIARDIS, monja de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona, 340
 ELIARDIS, muller d'ERMENGAUDUS BERNARDI, 493
 ELIAS, 35, 42, 63, 79 *bis*, 97
 ELIAS, batejat, 307
 ELIAS, bisbe de Girona, 40, 42
 ELIAS, d'Albinyana, 125

- ELIAS, de Barcelona, 94, 95
 ELIAS, de l'Alt Urgell, 180
 ELIAS, de *Sancta Beata*, 119
 ELIAS, de Sentmenat, 160
 ELIAS, de Vallformosa, 85
 ELIAS, prevere, 79 *bis*, 95, 108, 111, 121, 221, 289
 ELIDIA, del vilar d'*Olceia*, 61
 ELIREDUS, prevere, 50
 ELISABETH (Elisabet), comtessa de Barcelona i Girona, muller de Ramon Berenguer I, 266, 274, 289, 302, 305
 ELISAVA, filla de TRUDLENDIS, *femina*, 231
 ELISEUS, 27, 28
 ELISEUS, d'Artés, 70
 ELISEUS, de la Ribagorça, 355
 ELISEUS, del Clarà, 61
 ELISEUS, del vilar de *Centullo*, 61
 ELISEUS, fill de Marta, 28
 ELISIARIUS, de l'Empordà, 429
 ELISIARIUS, fill d'ELISIARIUS, 429
 ELIZABET, del vilar d'*Insula Lango-bardi*, 61
 ELLEFREDUS, 159
 ELLEGARIUS, de Serraiïma, 129
 ELLEGUS, de l'Alt Urgell, 180
 ELLEMARUS, v. ELDEMARUS
 ELLESINDUS, prior de Santa Maria de Ripoll, 205
 ELLO, 70
 ELLOVARA, 87
 ELLOVARA, de l'Alt Urgell, 180
Ellura, v. Mosoll
 ELMERICHUS, 3
 Elna (Rosselló), 3, 10, 13, 20, 140
 Elna, bisbat d', 341
 ELNIAS, 43, 44
 ELO, de l'Alt Urgell, 180
 ELO, del Clarà, 61
 ELO, *femina*, de Juïgues, 91
 ELO, muller d'ADEVONSUS, de l'Alt Urgell, 180
 ELONA, del vilar de Bosquerons, 61
 ELONZA (Eslonça), comtessa de Pallars Sobirà, muller d'Artau II, 485
Elpericus, v. Vilopriu
 ELPERICUS, 28
 ELPERICUS, de Vallformosa, 85
 ELPERICUS, hispà, 1
 ELPERICUS, prevere, 11
 ELS, de Mogrony, 102
 ELSEUS, 159
 EM, *femina*, 218
 EM, *femina*, mare de PONCIUS GUI-LLELMI, de Torroella de Montgrí, 419
 EMENUS, 82
 EMERUT, dita TOTA, de Cruïlles, 264
 EMILANA, *femina*, 39
 EMIRO, muller de WITESINDUS, 25
 EMITERIUS, 87
 EMMA, abadessa de Sant Joan de les Abadesses, 51, 57, 60, 61, 62, 67
 EMMA, *femina*, muller de DODO, 191
 EMMA, *femina*, neboda de GUIADUS, 231
 EMMO, de Barcelona, 168
 EMMO, del Berguedà, 186
 EMMO, del Clarà, 61
 EMMA, *femina*, 224, 356
 EMMA, *femina*, de Barcelona, 195
 EMMA, muller de GUIFREDUS ISARNI DE SAVASONA, 538
 EMMO, muller d'ELDEFREDUS, del Bages, 137
 Emna, *villa*, v. En
 Empordà, 6

- EMPURIAS, GAUSBERTUS GUILLELMI DE, vescomtes d'Empúries, 264, 310
 Empúries, bisbat d', 7
 Empúries, ciutat d', v. Sant Martí d'Empúries
 Empúries, comtat d', 7, 8, 40, 77, 178, 345, 357
 EMRE, *femina*, 502
 En (Nyer, Conflent), 25
 ENBOLATUS, 48, 68
 Encabats, vilar d' (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 60, 61
Enculatos, v. Encabats
 ENDALECUS, 119
 ENDALECUS, bonhome, 64
 ENDALECUS, levita, 68
 ENDALECUS, prevere, 82
 ENDALEGUS, del vilar de Santigosa, 61
 ENDALEGUS, d'Òdena, 129
 ENDURA, fill de RAMIO, d'Aguilaniu, 98
 ENEAS, v. AENEAS
 ENEG, RAIMUNDUS GUILLELMI DE, 547
 Enforcats, coll d' (Pla de Barcelona), 95, 119, 331, 445
 ENGLIA, muller d'ELISEUS, de la Ribagorça, 355
 ENGOBERTUS, bonhome, 42
 ENGOLIGA, del vilar de *Centullo*, 61
 ENGOMIRUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 ENGONCIA, v. ENGUNCIA
 ENGONTES, del vilar de Vinya, 61
 ENGOVARA, del vilar de *Fornos*, 61
 ENGUNCIA, *femina*, de Cornellà de Llobregat, 119
 ENGUNCIA, muller d'ERMOFREDUS, 171
 ENGUNCIA (Engúncia de Lluçà), vescomtessa d'Osona, muller de Ramon I, 184, 260
 ENNECONUS, 13, 25, 27, 29, 32, 48, 51, 90, 91, 212
 ENNECONUS (Ennegó), abat de Santa Maria de Ripoll, 63
 ENNECONUS, arxiprest, 96
 ENNECONUS, bonhome, 18, 65, 73, 74, 139, 148, 150
 ENNECONUS, de Barcelona, 138
 ENNECONUS, del vilar d'Esclua, 61
 ENNECONUS, de Pallerols, 217
 ENNECONUS, dit FALCUCIONE, 132
 ENNECONUS, prevere, 65
 ENNECONUS (Ennegó), vescomte, 64, 65, 73, 74, 77
 ENNECUS, 9, 10, 58, 76, 112, 175, 187, 222
 ENNECUS, bonhome, 110, 129
 ENNECUS (Ennec), clergue d'Assua, 520
 ENNECUS, de l'Alt Urgell, 180
 ENNECUS, del Clarà, 61
 ENNECUS, del vilar de *Centullo*, 61
 ENNECUS, prevere, 179
 ENNECUS, sacerdot, 106, 192
 ENNECUS, subdiaca, 77
 ENNEGONUS, v. ENNECONUS
 ENNEGUS, v. ENNECUS
 ENNESENNA, muller d'AECIUS, 338
 ENOLFUS, de Llerona, 402
 Enrens, castell d' (Espluga de Serra, Alta Ribagorça), 377, 434, 435, 511
Enreth (Vall d'Àneu, Pallars Sobirà), 485
 ENRICUS, 25, 195, 208, 243, 280, 547
 ENRICUS, de Cornellà de Llobregat, 141
 ENRICUS, de la Granada, 278
 ENRICUS, vescomte, 458
 ENRICUS GERIBERTI, 242
 ENRICUS RAIMUNDI, fill de RAIMUNDUS RECOSINDI i d'ALISAVA, 397

- Entrevalls (Toès i Entrevalls, Conflent), 16, 28
 ENUTERIA, 28
 ENVEGIO, RAIMUNDUS GUILLELMI DE, 458
 Enviny, castell d' (Sort, Pallars Sobirà), 377, 435, 487
Eons, v. Os de Civís
 EPULO, bonhome, 20
 EQUILLS, ARNALLUS MIRONIS DE, 215
 ERA LD GUADALL, 274
 ERA LDUS, 260
 ERA LDUS, sacerdot, 305
Eralice, v. Ralleu
 ERA LIUS, 25
 ERA LLUS, 69
 Eramprunyà (Gavà, Baix Llobregat), 97, 124
 Eramprunyà, castell d', 199, 266, 330
 Erasús (la Seu d'Urgell, Alt Urgell), 180
 Erasús, jove ll d' (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 180
Eravalle, v. Iravals i també Vall de Querol
 ER CANBALDUS, 1
 ER CIUS, 205
 ERIBALLUS, 333, 342, 370, 471
 ERIBALLUS, ardiaca de Girona, v. ERIBALLUS, vescomte
 ERIBALLUS (Eribau), canonge de la seu de Vic, 405
 ERIBALLUS, fill de BERNARDUS IOHANNI i d'ADALAIZIS, 384
 ERIBALLUS (Eribau I el Sant), vescomte d'Osona, bisbe d'Urgell, 167, 260, 267, 270, 274
 ERIBALLUS BOECII, 305
 ERIBALLUS GUIFREDI, 483, 510
 ERIBALLUS GUITARDI, 261, 336
 ERIBERTUS, del Ripollès, 57
 ERIBERTUS, de Mogrony, 102
 ERIFONSUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 ERIGUS, de Vallcàrquera, 125
 ERILDES, 28
 ERILL, PETRUS RAIMUNDI DE, 418, 434, 435, 437, 512
 Erillcastell (Pont de Suert, Alta Ribagorça), 377, 434
 Erill la Vall (Vall de Boí, Alta Ribagorça), 377
 ERIMAGNUS, 231
 ERIMANNUS, 301
 ERIMANNUS, curial, 252
 ERIMANNUS, del Pallars, 487
 ERIMANNUS, veguer del castell de Fontanet, 309
 ERIMANNUS RADULFI, 503
 ERIMBALDUS RECOSINDUS, 306
 ERIPIO, 32
 ERLINUS (Erlí), comte de Besiers, 1
 ERMARIUS, 42
 ERMECONTIA, 28
 ERMEDIRA, del vilar de Bosquerons, 61
 ERMEFREDUS, v. ERMOFREDUS
 ERMEGILDA, 139
 ERMEGILDA, de Ventaiol, 104
 ERMEGILDUS, 4, 59, 76
 ERMEGILDUS, prevere, 77
 ERMEGOD, muller d'AMALRICUS ADROVARII, 361
 ERMEGOD, muller de MIRONUS, 356
 ERMEGODUS, 74
 ERMEGODUS GUILLELMI, 494
 ERMEGUDUS, d'Aiguallonga, 183
 ERMELDA, muller d'ELDERICUS, 140
 ERMELLA, 119
 ERMELLA, de Vallcàrquera, 125
 ERMELLUS, 9

- ERMEMIRUS, 183
 ERMEMIRUS, 28, 55, 76, 87, 90, 116, 128,
 130, 203, 209, 213, 214, 222, 231,
 263, 271, 296
 ERMEMIRUS, bonhome, 20, 139, 150
 ERMEMIRUS, de l'Alt Urgell, 180
 ERMEMIRUS, del Maresme, 382
 ERMEMIRUS, del vilar de Vinya, 61
 ERMEMIRUS, de Pallerols, 217
 ERMEMIRUS, fill de Daniel, 232
 ERMEMIRUS, levita, 116, 137, 200, 220,
 234, 237, 239
 ERMEMIRUS, levita i sagristà, 166, 221,
 242, 268, 295
 ERMEMIRUS, noble, 160
 ERMEMIRUS, pare de Gombau de Beso-
 ra, v. BESORENSIS
 ERMEMIRUS, prevere, 36, 40, 121, 137,
 154, 196, 240, 249, 328
 ERMEMIRUS, prevere de Sant Esteve de
 Canelles, 58
 ERMEMIRUS, procer, 224
 ERMEMIRUS, sacerdot, 40, 96, 104, 187,
 228, 261, 261, 263, 267, 305, 400
 ERMEMIRUS, sacerdot i canonge de la
 seu de Vic, 305
 ERMEMIRUS, veguer, 286
 ERMEMIRUS, veguer de Cardona, 167
 ERMEMIRUS (Ermemir I), vescomte
 d'Osona, 60, 61
 ERMEMIRUS CRISPI, 322
 ERMEMIRUS DE APIARIA, v. APIARIA
 ERMEMIRUS DE CASTRO MONTEDON, v.
 MONTEDON
 ERMEMIRUS DE CASTRO TALLATO, v.
 CASTRO TALLIATI
 ERMEMIRUS DE SALICES, v. SALICES
 ERMEMIRUS ELDEMARI, 358
 ERMEMIRUS GUILARANI, 260
 ERMEMIRUS GUILLELMI, 305
 ERMEMIRUS QUINTILE, 261, 305
 ERMEMIRUS ROSSO, 154, 176, 194
 ERMEMIRUS RUSTICIUS, 411
 ERMENALDUS, d'Artés, 70
 ERMENARDUS, fill d'Ameli, 34
 ERMENARDUS, levita, 77
 ERMENARDUS, prevere, 120, 154
 ERMENARDUS, prevere de Barcelona,
 138
 ERMENARDUS, sacerdot, 103, 119
 ERMENARDUS ISIMBERTUS, 194
 ERMENBERTUS, bonhome, 42
 ERMENEGILDA, del vilar de Santigosa,
 61
 ERMENGARDA, comtessa de Cerdanya
 i Besalú, muller d'Oliba I Cabreta,
 83, 105, 117, 118, 123
 ERMENGARDA, de Barcelona, 549
 ERMENGARDA, de Llerona, 402
 ERMENGARDA, *femina*, 193
 ERMENGARDA, *femina*, muller de CIXI-
 LA, 159
 ERMENGARDA, *femina*, muller en pri-
 meres núpcies de RAIMUNDUS BA-
 RONIS i en segones núpcies de BE-
 RENGARIUS, 363
 ERMENGARDA, mare de PETRUS SUNI-
 EFREDI, 321
 ERMENGARDA, muller d'ARNALLUS,
 272
 ERMENGARDA, muller d'ARNALLUS
 GUALTERII, 257
 ERMENGARDA, muller de GUILLELMUS
 OLIBA, 314
 ERMENGARDA, muller de MARCUCIUS,
 de Barcelona, 108
 ERMENGARDA, muller de RAIMUNDUS
 DE SEGALARS, 496

- ERMENGARDUS, 27, 28
- ERMENGARDUS, arquebisbe de Narbona, 143
- ERMENGARDUS BERNARDUS, 178, 199
- ERMENGARIUS (Ermenguer), comte d'Empúries, 1, 4
- ERMENGARIUS, d'Artés, 70
- ERMENGAUDUS, 205, 246, 256, 276, 307, 471
- ERMENGAUDUS (Ermengol), bisbe d'Elna, 547, 548
- ERMENGAUDUS (sant Ermengol d'Urgell), bisbe d'Urgell, 157, 161, 174, 180, 184, 200, 207, 209, 213, 220, 226, 252, 283, 300, 401, 423, 546
- ERMENGAUDUS, cabiscol, 305
- ERMENGAUDUS, canonge de Santa Maria de Girona, 210
- ERMENGAUDUS, clergue, 129, 245, 256
- ERMENGAUDUS (Ermengol I el de Còrdova), comte d'Urgell, 129, 133, 143, 153, 207, 226, 253, 272, 401
- ERMENGAUDUS (Ermengol II el Pelegrí), comte d'Urgell, 184, 192, 207, 209, 226, 253
- ERMENGAUDUS (Ermengol III el de Barbastre), comte d'Urgell, 269, 272, 274, 394
- ERMENGAUDUS (Ermengol IV el de Gerb), comte d'Urgell, 392, 394, 413, 418, 427, 430, 481, 499, 503, 511
- ERMENGAUDUS (Ermengol V el de Moyeruca), comte d'Urgell, 512, 530, 546
- ERMENGAUDUS, de l'Empordà, 508
- ERMENGAUDUS, *lator iuris et legis* de la seu d'Urgell, 420, 498
- ERMENGAUDUS, levita, 212, 222, 230, 242, 244, 256, 261, 262, 346
- ERMENGAUDUS, prevere, 349, 350, 355, 415
- ERMENGAUDUS, sacerdot, 415
- ERMENGAUDUS AURUTII, 280
- ERMENGAUDUS BERNARDI, 333, 387, 493
- ERMENGAUDUS BERNARDI, canonge de la seu d'Urgell, 420
- ERMENGAUDUS BERNARDI DE FORNELS, v. FORNELS
- ERMENGAUDUS DE CASAS, v. CASAS
- ERMENGAUDUS EBRINI, 537
- ERMENGAUDUS ERMEMIRI, 261, 305
- ERMENGAUDUS GERIBERTI, 249
- ERMENGAUDUS GUILLELMI, 440, 451, 452
- ERMENGAUDUS GUILLELMI, prevere, 414
- ERMENGAUDUS GUILLELMI MIDIONENSIS, v. MIDIONENSIS
- ERMENGAUDUS GUITIZA, 470
- ERMENGAUDUS IOCFREDI, 433
- ERMENGAUDUS MIRONIS, 246, 309, 518
- ERMENGAUDUS ORUTII, 273, 314
- ERMENGAUDUS PETRI, 440
- ERMENGAUDUS SUNIEFREDI, 524
- ERMENIARDIS, v. ERMENGARDA
- ERMENILDA, del vilar de Vedellar, 61
- ERMENILLIS, de l'Alt Urgell, 180
- ERMENISCLA, del vilar de Perella, 61
- ERMENISCLUS, 58
- ERMENRADUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- ERMENRICUS, 16
- ERMENRIGUS, de Serraïma, 129
- ERMENULFUS, de l'Alt Urgell, 180
- ERMERIGA, *femina*, muller de SENDREDUS, ardiaca, 145, 525
- ERMESSINDA, 250, 259

- ERMESSINDA (Ermessenda de Carcassona), comtessa de Barcelona, Girona i Osona, muller de Ramon Borrell I, 129, 138, 143, 153, 155, 156, 161, 162, 167, 169, 171, 173, 174, 178, 184, 187, 188, 198, 199, 201, 205, 207, 209, 211, 227, 228, 244, 255, 256, 260, 310, 349
- ERMESSINDA (Ermessenda), comtessa de Barcelona, muller de Sunifred I, 15
- ERMESSINDA (Ermessenda), comtessa de Pallars Jussà, muller de Ramon IV, 285, 377, 386, 420
- ERMESSINDA, de l'Alt Urgell, 180
- ERMESSINDA, de Roses, 357
- ERMESSINDA, de Vallformosa, 85
- ERMESSINDA, *femina*, de Barcelona, 360
- ERMESSINDA, filla d'AMALRICUS ADROVARI i ERMEGOD, 361
- ERMESSINDA, filla de BELUCIA, 369
- ERMESSINDA, filla de SUNIEFREDUS, 470
- ERMESSINDA, filla de TRASOARIUS de Lluçà, muller d'ARNALLUS, 251
- ERMESSINDA, germana de BERENGARIUS GUILLELMI, 535
- ERMESSINDA, muller d'ADALBERTUS, 303
- ERMESSINDA, muller de BONEFILIUS, reu d'assassinat, 490
- ERMESSINDA, muller de GUILLELMUS BONEFILII, 440
- ERMESSINDA, muller de GUILLELMUS RIAMBALLI, 481
- ERMESSINDA, muller de RICARDUS GUILLELMI, 389
- ERMESSINDA (Ermessenda de Balsareny), muller de Seniofred de Lluçà, 251, 308
- ERMESSINDA, muller de SUNIARIUS, de Barcelona, 110
- ERMESSINDA, muller d'ODO RADULFI, 318
- ERMESSINDA (Ermessenda de Llers), vescomtessa de Besalú, muller d'Udalard I, 444
- ERMESSINDA (Ermessenda), vescomtessa de Cardona, muller de Ramon Folc I, 380, 539
- ERMESSINDUS, 15
- ERMESSINDUS, prevere, 66
- ERMETRIDA, *femina*, d'Artés, 70
- ERMETRUCTA (Ermetruit o Amaltruda), vescomtessa d'Osona, muller de Guadall II, 104
- ERMETRUITA, *femina*, 248
- ERMETRUITA, monja de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, 119
- ERMETRUITA, muller de BERNARDUS, del Vallès, 160
- ERMETRUITA, muller de LANGUARDUS, d'Osona, 455
- ERMIDONUS (Ermidó), vescomte, 12, 42
- ERMILDA, del vilar de Santigosa, 61
- ERMILDA, del vilar de Vinya, 61
- ERMILDIS, del Maresme, 211
- ERMILDIS, tieta de CHISULO, muller d'Adalbert, vescomte de Rosselló, 211
- ERMILLIS (Ermella), abadessa de Sant Pere de les Puelles, 159
- ERMILO, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
- ERMOARIUS, de Taradell, 43, 44
- ERMOFREDUS, 16, 171
- ERMOFREDUS, de Conjunta, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- ERMOFREDUS, d'Òdena, 129
- ERMOFRIA, 59

- ERMOGIA, 25
 ERMOIGIA, 79 *bis*
 ERMOLAGUS, de l'Alt Urgell, 180
 ERMONIR, v. ERMEMIRUS
 ERMOVIGA, muller de Sendred, 167
 ERMOVIGIA, del vilar de *Francones*, 61
 ERMOVIGIA, del vilar de Vedellar, 61
 ERMOVIGIA, de Provençals, 177
 ERNULLDES, 25
 EROIGIUS, v. EROVIGIUS
 Eroles (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 498
 Eroles (Trempe, Pallars Jussà), 152, 511
 EROLES, DALMACIUS RAIMUNDI DE, 511
 EROMIRUS ASTER, 488
 EROVIGIUS, 25, 26, 59, 136, 159, 163, 165, 176, 258
 EROVIGIUS, bonhome, 101, 104, 110
 EROVIGIUS, d'Artés, 70
 EROVIGIUS, de Barcelona, 74
 EROVIGIUS, de Juïgues, 91
 EROVIGIUS, de Vallformosa, 85
 EROVIGIUS, dit MARCUS, v. Índex de Jutges
 EROVIGIUS, levita, 112
 EROVIGIUS, prevere, 129, 185, 257
 EROVIGIUS, veguer, 119
 EROVUS, bonhome, 49
 ERRADUS, bonhome, 179
 Erta (Pont de Suert, Alta Ribagorça), 180, 190
 ERUVIGIUS, v. EROVIGIUS
 ERPONUS, 3
 ERULFUS, 17
 ERUVIS, *femina*, de Barcelona, 521
 ERVIGIUS, v. EROVIGIUS
 Escalarre (la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 485
 ESCARD, ATO MIRONIS DE, 430
 Escaró (Conflent), 26
 Escart, castell d' (la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 430
 Esclua, vilar de (Ripollès), 61
 ESCLUA, v. SCLUA
 Escós (Soriguera, Pallars Sobirà), 435, 512
 Esduç (Cerc, Alàs i Cerc, Alt Urgell), 489
 ESIPIONUS, d'Estamariu, 180
 ESMERADUS, 189
 Esparragueres (Santa Pau, Garrotxa), 48
 Espelt, l' (Òdena, Anoia), 129, 234, 543, 550
 ESPERANDEUS, v. SPERANDEUS
Espidels (Gironès), 388
 Espills, castell d' (Trempe, Pallars Jussà), 435, 436
 Espinal (Josa i Tuixén, Alt Urgell), 226
 Espinalb (Argentona, Maresme), 349
Espinalbum de Serris (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 498
Espodola (Solius, Santa Cristina d'Aro, baix Empordà), 322
 Espolla, vilar d' (Bàscara, Alt Empordà), 40
 Esponellà (Pla de l'Estany), 64, 65
 Esplot (Pallars Sobirà), 377
 Espunyola, l' (Berguedà), 544
Estadone, grau d' (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 498
Estago (Pallars), 532
 Estais (Esplot, Pallars Sobirà), 485
 Estaó (vall de Castellbò, Alt Urgell), 207
 Estamariu (Alt Urgell), 180, 376
 Estegal (Campelles, Ripollès), 51
 ESTELA, SUNIEFREDUS DE, 216
 ESTERMENIUS, 29

Esterri d'Àneu (Pallars Sobirà), 485

ESTIGIS, 111

Estoer (Conflent), 24, 26, 220

Estell (Fontanals de Cerdanya, Baixa Cerdanya), 341

ESTOVALLUS, 119

ESTRADARIUS, ferrer, de la Rovira, 125

ESTREGODUS, del vilar de les Planes, 61

ETERNA, germada d'Odesinda, 28

EUDEFREDUS, bonhome, 39

EUDO, 59

EUDO, del vilar de Bosquerons, 61

EUDO, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61

EUDO, del vilar d'*Olceia*, 61

EUDO, de Pallerols, 217

EUFFEMIA, muller d'ADALANUS, de Peralada, 158

EUGENIA, de l'Alt Urgell, 180

EUGENIA, muller d'AUDERICUS, 212

EUGENIUS, 14

EUGNEMIRUS, abat, 29

EULALIA, 59

EVARUS, 59

EVOLENDUS, d'Artés, 70

EXEMENUS, sacerdot, 79

EXIBIUS, abat, 35

EXIBIUS, del vilar d'Encabats, 61

EXIBIUS, del vilar d'*Olceia*, 61

EXIBIUS, dit ORUCO, 77

EXIBIUS, prevere, 29

EXIBIUS, fill de BIA, prevere de la Ribagorça, 98

EXIBIUS, *senior*, 29

EXILIUS, 182

EXIMINUS, escrivà, 267

EXIMIUS, 119

EXIPIUS, fill de RAMIO, d'Aguilaniu, 98

Exquola Mennings, conamina d' (Montfalcó el Gros, Veciana, Anoia), 368

F

FABRICATA, MIRONUS DE, 173, 178, 199, 207

FACHILO, del vilar de *Centullo*, 61

FACHILO, del vilar de Santigosa, 61

FACHILO, del vilar de Vinya, 61

FACHILONES, muller d'ELPERICUS, 28

FACULTIUS, levita, 112

FAFILA, del vilar de *Fornos*, 61

FAFILA, prevere, 36, 40

FALCS, BONEFILIUS DE, 260

FALCS, BORRELLUS BONEFILII DE, 305

FALCUTIUS (Falcuci), levita i cabiscol de la seu de Girona, 178, 185, 264

Falgario, vilar de (Canelles, Navata, Alt Empordà), 58

Fals, (Fonollosa, Bages), 116, 187

FANER, RAIMUNDUS RAIMUNDI DE, 364

Fangà (Fillols, Conflent), 28

FAQUIL, del Bages, 187

Far d'Empordà, el (Alt Empordà), 404

FARELDÀ, muller d'ERMOARIUS, 43, 44

FARENSE, BERNARDUS (Bernat del Far), *procer*, 143

Fares (Sant Ferriol, Garrotxa), 87

Farrera, castell de (Pallars Sobirà), 439, 485

Favà, v. Sant Bartomeu de Favà

FEDANCUS, bonhome, 60

FEDANCUS, sacerdot, 62

FEDANTIUS, 4, 13, 76

FEDANTIUS, bonhome, 70

FEDANTIUS, de Cardona, 184

FEDANTIUS, del vilar de Perella, 61

FEDANTIUS, de Vallformosa, 85

FEDANTIUS, levita, 236

- Feixes (Sant Pere de Reixac, Montcada i Reixac, Vallès Occidental), 258
- FELECESSEMAS, 28
- Felgernus* (Vallespir), 469
- FELICIA, del vilar de *Francones*, 61
- FELIX, 42, 119
- FELIX, clergue grec de Barcelona, 154
- FELIX, prevere, 42
- FELIX, *servus* d'Adalgís, 69
- FELMIRUS, de Vallformosa, 85
- Femengano* (Conflent), 28
- Feneros* (terme de Mogrony, Gombren, Ripollès), 102
- Feners, vilar de, v. Santa Maria de Feners
- FENESTRES, ADEMARUS DE, 463, 469
- Fenolleda, 284
- Fenollet (Fenolleda), 28
- FERIZA, sacerdot, 61
- FERMINA, del vilar de Perella, 61
- FERMOSA, 28
- FERRECINCTUS, prevere, 64, 65
- FERREOLUS, v. FERRIOLUS
- Ferrer, riu, 21
- Ferrera (Calaf, Anoia), 534
- Ferrera dels Llops (les Valls de Valira, Alt Urgell), 500
- FERRIOLA, 25
- FERRIOLA, del vilar de Vedellar, 61
- FERRIOLA, muller de RANESINDUS, 25
- FERRIOLUS, 13, 141, 216
- FERRIOLUS, bonhome, 21, 22
- FERRIOLUS, bonhome d'All, 14
- FERRIOLUS, d'Artés, 70
- FERRIOLUS, de Barcelona, 10
- FERRIOLUS, del vilar de *Centullo*, 61
- FERRIOLUS, del vilar de Perella, 61
- FERRIOLUS, de Vallformosa, 85
- FERRIOLUS, fill de TRASEMIRUS, 136
- FERRIOLUS, levita, 127
- FERRIOLUS, prevere, 7
- FERRIOLUS, sacerdot, 37
- FERRIOSUS, sacerdot, 35
- FERROCINTUS, 37
- FERROCINTUS, sacerdot, 99
- FERRUCIUS, del vilar de Muig, 61
- FERRUZONUS, bonhome d'Osona, 30
- FERRUZUS, fill d'HECCA, d'Aguilaniu, 98
- FERTUNIUS, fill d'ABERLA, d'Aguilaniu, 98
- FESILANUS, sacerdot, 35
- Fet (Viacamp i Lliterà, Baixa Ribagorça), 503
- FEUDELECUS, bonhome, 21
- FEXET, de Barcelona, 521
- FICAPALUS GUITARDI, noble del Pallars, 410, 420, 434, 457, 481
- Ficulis*, lloc de (Sant Feliu de Codines, Vallès Oriental), 136
- FIDES, *femina*, 341
- Figuerola, castell de (Torà, Segarra), 206
- FILIMERA, del vilar d'*Olceia*, 61
- FILMERA, *femina*, 174
- FINARDUS, 140
- Finestrelles (Barcelona, Barcelonès), 119, 445
- Finestres, castells de (Sant Aniol de Finestres, Garrotxa), 324, 325, 327
- Finestret (Conflent), 406 *bis*
- FINESTRIS, ELDEMAR DE, 178
- FIRRIOLUS, v. FERRIOLUS
- FLAMIDIA (Flamídia), muller d'ARDEGARIUS, del vilar de *Crosus*, 67
- Flamisell, riu, 252
- FLAMOLA, del vilar de Genebreda, 61
- FLAVIUS, 59, 64

- FLAVIUS, de Bàscara, 65
 FLAVIUS, prevere, 149
 FLODEVEU, 90
 FLOREGIUS, d'Artés, 70
 FLORENTIA, del vilar de les Planes, 61
 FLORENTINUS, 102
 FLORESINDA, 28
 FLORESINDUS, bonhome, 46
 FLORESINDUS, del Pla de Barcelona, 159
 FLORIDIA, 25
 FLORIDIA, del vilar de Perella, 61
 FLORIDIA, filla de SARGISUS, 25
 FLORIDIUS, 29, 79 *bis*
 FLORIDIUS, prevere, 11
 FLORIUS, bonhome, 39
 FLUCTARIUS, 32
 FLUENCIUS, de Castellar, 116
 FLURIDIA, v. FLORIDIA
 FLURIDIUS, v. FLORIDIUS
 Fluvià (Guissona, Segarra), 209
 Fluvià, riu, 38, 40, 64, 80, 87, 88, 185
 Fogassada, port de la (Erta, Pont de Suert, Alta Ribagorça), 190
 Foix, castell de (Torrelles de Foix, Alt Penedès), 378
 FOLCHERADA, del vilar de Genebreda, 61
 FOLCHERANDUS, 210
 FOLCRANDUS, de *Cerubi*, de Santa Coloma de Tuïr, 179
 FOLCRANDUS, prevere, 399
 FOLIANENSIS, BERNARDUS, 215
Foniliaria, illa (Castelló d'Empúries, Alt Empordà), 81
 FONOLIARIIS, BERNARDUS DE, 449
 Fontanet, v. Bisbal d'Empordà, la
 Fontanet (Polinyà del Vallès, Vallès Occidental), 119
 FONTANETO, BERENGARIUS BONEFILII DE, 309
Fontanillas, 469
 Fontanilles (Baix Empordà), 77
 Fontcoberta, 56
Fonte Ocua (Montjuïc, Barcelona, Barcelonès), 166, 195, 196
Fonte Porcello (Tremp, Pallars Jussà), 152
Fonte Presbiteri, 469
Fonte Rothera (Llerona, les Franqueses del Vallès, Vallès Oriental), 402
 Fonteta (Forallac, Baix Empordà), 12
 Font-rubí, castell de (Alt Penedès), 407
 Fonts, vilar de (Fontjoncosa), 4
 FORATATA, ARNALLUS DE (Arnau de Foradada), 267
Forca, bosc de (Pallars Jussà), 252
Forcas (Fenolleda), 79 *bis*
 Formiguera (Capcir), 406 *bis*
Fornace (Pla de Barcelona), 197
 Fornells (Cardona, Bages), 184, 518
 Fornells (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
 Fornells de la Selva, castell de (Gironès), 302
 FORNELS, ERMENGAUDUS BERNARDI DE, 345
Fornos, vilar de (Ripollès), 60, 61
 Forques (Torderes, Rosselló), 123
 FORTES, del Clarà, 61
 FORTONIUS, bonshome, 127
Fossa de Umilio (Torderes, Rosselló), 123
 FOSSATES, 6
 França, reis de, 246
 FRANCHUS, v. FRANCUS
Francia, 161, 169
Francisca, via (Vilamacolum, Alt Empordà), 59

- FRANCOLINUS, 14, 62
FRANCOLINUS, bonhome, 57
Franconegaga, vila de (Vallfogona de Ripollès, Ripollès), 62
Francones, vilar de (Ripollès), 60, 61
FRANCONUS, bonhome, 21, 59
FRANCONUS DE COMA, v. COMA
Franco Porto (terme de Mogrony, Gombrèn, Ripollès), 102
FRANCUS, 14, 59, 154, 166
FRANCUS, d'Artés, 70
FRANCUS, de la vila d'*Asua*, 55
FRANCUS, del vilar de Genebreda, 61
FRANCUS, del vilar de Muig, 61
FRANCUS, de Pallerols, 217
FRANCUS, sacerdot, 339
FRANGO (Francó), vescomte d'Osona, 30
FRAUBERTUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
FRAUDULONUS, *procer*, 123
FRAULA, d'Eramprunyà, 97
Frauro (Ripollès), 73
FREDALDUS, prevere, 68
FREDARIUS, 58
FREDARIUS, de Juïgues, 91
FREDARIUS, dit LOBETO, 77
FREDARIUS, prevere, 64, 65, 77
FREDARIUS, sacerdot, 99
FREDARIUS, testimoni, 79 *bis*
FREDARIUS, *vassus* del comte Delà d'Empúries, 35, 39, 40
Fredebertus, vilar de (Garrotxa), 87
FREDEBORG (Fredeburga), abadesa de Sant Joan de les Abadesses, 102
FREDELEICUS, 43, 44
FREDELONUS, 91
FREDEMIRUS, hispà, 1
FREDEMUNDUS, 106
FREDENANDUS, 16
FREDO, del vilar de Vinya, 61
FREDOLUS, bonhome, 101
FREDOLUS, monjo de Santa Maria de Ripoll, 205
FREDOVINUS, prevere, 68
FREDULUS, 76
FREDULUS, bonhome, 82
FREIULFUS, 6
Freixenet (Camprodon, Ripollès), 73
Freser, riu, 51
FRIDEMIRUS, mandatari del bisbe d'Elna, 20
FRIDISCLUS, abat, 15
FRODOINUS (Frodoí), bisbe de Barcelona, 19, 29
FRODONIUS, sacerdot, 68
FROIA, del vilar de Genebreda, 61
FROIGANE, 79 *bis*
FROILA, arxiprest, 11
FROILA, bonhome, 25, 26, 27, 28
FROILA, del vilar de Vinya, 61
FROILONUS, del vilar d'Encabats, 61
FROILONUS, del vilar de Perella, 61
FROILONUS, del vilar d'*Insula Långobardi*, 61
FRONIMIUS, prevere, 46
FROTARDUS (Frotard), abat de Sant Ponç de Tomeres, 475, 477, 478, 492
FROTARIUS (Frotari), bisbe de Nîmes, 284
FRUCTUOSUS, d'Artés, 70
FRUCTUOSUS, diaca, 136
FRUCTUOSUS, sacerdot, 40
FRUGA, v. FRUIA
FRUGELLUS, 77, 132
FRUGELLUS, bonhome, 61

- FRUGILLA, *femina*, de Serraiïma, 129
- FRUGLANUS, v. FROILANUS
- FRUGO, del Clarà, 61
- FRUIA, 299
- FRUIA (Frujà), bisbe de Vic, 96, 114, 133, 239
- FRUIA, capellà de Coscó, 530
- FRUIA, del Bages, 490
- FRUIA (Frujà), d'Eramprunyà, 97
- FRUIA, sacerdot de Montmagastre, 309
- FRUILA, 101
- FRUILA, bonhome, 57, 60
- FRUILA (Froilà), de Barcelona, 134
- FRUILA, del Ripollès, 102
- FRUILA, de Vallformosa, 85
- FRUILA, de Vilapicina, 110
- FRUILA, sacerdot, 64
- FRUILANE (Froilà), levita i mandatari, 79
- FRUILANUS, prevere, 115
- FRUILO, *femina*, d'Artés, 70
- FRUIO, del vilar de Genebreda, 61
- FRUL, germana de GUILLELMUS, 351, 352
- Fuirosos, vall de (Sant Celoni, Vallès Oriental), 191
- FULCARIUS, 42
- FULCARIUS, sacerdot, 85
- FULCONUS, v. FULCUS
- FULCRANDUS, 403
- FULCRERANUS, prevere, 21
- FULCUCIUS, 212
- FULCUS, 370
- FULCUS (Folc II), ardiaca de la seu d'Urgell, vescomte regent de Cardona, bisbe intrús d'Urgell i bisbe de Barcelona, 380, 384, 467, 471, 490, 502, 505, 518, 527, 537, 539
- FULCUS, arquebisbe, arxicanceller de Carles III el Simple, 45
- FULCUS, clergue de la seu de Barcelona, 207
- FULCUS, levita, 166, 196, 256
- FULCUS, monjo i sacerdot, 444
- FULCUS (Folc I), vescomte d'Osona, 167, 260
- FULCUS BARONI, 407
- FULCUS ERMENGAUDI, 325, 331, 374
- FULCUS GERIBERTI, fill del vescomte Geribert de Barcelona, 256, 266, 331
- FULCUS GUILLELMI, 414, 524
- FULCUS GUIMARANI, 338
- FULCUS PETRI, 407, 421
- FULCUS RADULFI, 306
- FULCUS RAIMUNDI, 366
- FULCUS RAIMUNDI DE TAVARTED, v. TAVARTED
- FULCUS SUNIEFREDI, 286
- FULGERANUS, 22
- FULGENTIUS, 26, 27
- Fullà (Conflent), 25, 26, 83
- FULLANO, ARNALLUS BERNARDI DE, 341
- FULLANO, GUILLELMUS ARNALLI DE, 395
- Fullonicus*, esglésiola de (Prada de Conflent, Conflent), 15
- Fullonicas*, v. Sant Martí de Fonollar
- FUNDIBULARIUS, ISARNUS, 143
- Funelgetus*, v. Fenollet
- FUNELIERES, BERNARDUS GUILLELMI DE (Bernat Guillem de Fonolleres), 292
- Furi*, font de (terme de Mogrony, Gombrèn, Ripollès), 102
- FURIOLUS, 32
- FURRIOLUS, 4

G

- Gabarlas*, vila de (Alt Urgell), 66
 GABINUS, hispà, 1
 GADAMIRUS, v. GUADAMIRUS
 GADERICUS, bonhome, 49
 GAERSIAS, v. GARSIAS
 Gaià (Bages), 507
 Gaià (Terrassa, Vallès Occidental), 371
 Gaià, feu de, 527
 Gaià, riu, 173
 GAILUS, abat, 29
 GALAFREDUS, 34
 GALAVONSUS, prevere de Bescaran, 454
 GALDERICUS, de Bàscara, 40
 Galfaricus, 28
 GALICTUS, 14
 GALIFENSIS, BERNARDUS, 393
 GALIFENSIS, RAIMUNDUS LOBETI (Ramón Llobet de Gallifa), 318
 GALINDONUS, 70, 158, 240
 GALINDONUS, bonhome, 139
 GALINDONUS, de la Garrotxa, 76
 GALINDONUS, monjo, 267
 GALINDONUS (Galí), pare de Guillem de Santmartí, sogre de Mir Geribert, 119, 124, 161, 169, 244, 246, 314
 GALINDONUS, sacerdot, 60
 GALINDONUS FOEXIO, 119
 GALINDUS, 59, 85, 91, 110, 113, 123
 GALINDUS, canonge de Girona, 146
 GALINDUS, del vilar de *Centullo*, 61
 GALINDUS, de Magòria, 138
 GALINDUS, de Pallerols, 217
 GALINDUS, diaca, 40
 GALINDUS, fill del sacerdot DONAT-DEUS, 219
 GALINDUS, fill de DURANDUS, 328
 GALINDUS, levita, 42, 162, 430
 GALINDUS, prevere, 73, 158
 GALINDUS, sagristà de la seu de Vic, 260, 261, 262
 GALINUS, 32, 283
 GALINUS, de la vila d'*Asua*, 55
 GALINUS, prevere de Montardit, 487
 GALITUS, d'Aiguatèbia, 93
 Gallcantà, vall de (entre Sant Salvador de Guardiola i Monistrollet, Bages), 187
 Gàl·lia, 19, 24
 GALLICENIUS, *femina*, de Vallformosa, 85
 GALLINARIO, ARNALLUS FULCONI DE, 487
 Galliner (Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 435
 Galliners (Vilademuls, Pla de l'Estany), 64, 80
 GAMUS, del vilar de les Planes, 61
 GARBISUS, 14
 GARCIA DE GUDILI, 267
 GARDILANUS, de l'Alt Urgell, 180
 GARIFREDUS, 48
 GARONTONUS (Jarenton), abat de Saint-Bénigne de Dijon, 492
 GARRICENSIS, SUNIEFREDUS, 139
 GARRICIS, AITHIUS DE, 212
 Garriga, la (Vallès Oriental), 119
 Garrigoles (Baix Empordà), 77
 GARSFAONUS, 25
 GARSIA, fill de TURIBIUS, 28
 GARSIAS, 14
 GARSIAS, prevere, 61
 GARSINDA, *femina*, filla de GUDISCLUS, 159
 GARSINDA, filla de Trudelenda, 231
 GARSINDA, muller de Bera, 25

- GARTRUD, *femina*, 137
- GATHONUS, bonhome, 150
- GAUBERTUS, v. GAUSBERTUS
- GAUCEBERTUS, v. GAUSBERTUS
- GAUCEFREDUS, v. GAUSFREDUS
- GAUCELMUS, 240, 299
- GAUCERANDUS, canonge de la seu de Vic, 507
- GAUCERANDUS [...]BERTI BERNARDI, 378
- GAUCERANDUS ISOARDI, 510
- GAUCERANDUS MIRONIS, 507
- GAUDEIEVA, de Masquefa, 212
- GAUDEMARUS, 189
- GAUDEMARUS, bonhome, 216
- GAUDEMARUS, fill de QUIRICUS, 136
- GAUDEMARUS, fill de SENIOR, vassall de Gombau de Besora, 136
- Gaudilà, vilar de (Taradell, Osona), 43, 44
- GAUDILA, 59
- GAUDILA, de Taradell, 43, 44
- GAUDIOSA, filla de MAURECELLA, 26
- GAUDIOSUS, del Bages, 184
- GAUGINUS, mandatari, 73
- GAUGONUS, 64
- GAUGUS, 64
- GAUSBERTUS, 140, 210, 310, 316, 381, 419, 506
- GAUSBERTUS (Gausbert I), comte de Rosselló i d'Empúries, 59
- GAUSBERTUS, fill d'AUDEGARIUS, 242, 244
- GAUSBERTUS, fill del sacerdot AVENTINUS, 316
- GAUSBERTUS, fill d'OLIBA, 357
- GAUSBERTUS, germà d'Hug Guillem de Lavansa, 272
- GAUSBERTUS, noble, 185
- GAUSBERTUS (Jaspert I), vescomte de Castellnou, 325
- GAUSBERTUS ADALBERTI, 292
- GAUSBERTUS BLANQUETUS, 211
- GAUSBERTUS DE BORRACIANO, v. BORRACIANO
- GAUSBERTUS EBRINO, 362
- GAUSBERTUS GAUSBERTI, magnat, 501
- GAUSBERTUS GUILLELMI, vescomte, v. EMPURIAS
- GAUSBERTUS GUILLELMI DE EMPURIAS, v. EMPURIAS
- GAUSBERTUS LANGUARDI, 305
- GAUSBERTUS MIRONIS, 264
- GAUSBERTUS ODGER, 318, 337
- GAUSBERTUS PEDETH, 421
- GAUSBERTUS RAIMUNDI, 337, 513
- GAUSBERTUS RAIMUNDI, magnat, 551
- GAUSBERTUS RODBALLI, 448
- GAUSCELINUS (Gaucelm), comte de Rosselló, 1, 4, 12
- Gauses (Vilopriu, Baix Empordà), 77
- GAUSFREDUS, 187, 215, 216, 222, 332, 469
- GAUSFREDUS, abat de Sant Miquel de Cuixà, 297, 398
- GAUSFREDUS, bonhome, 81, 99, 116, 149
- GAUSFREDUS, clergue, 290
- GAUSFREDUS (Gausfred), comte de Girona, 42
- GAUSFREDUS (Gausfred I), comte de Rosselló i d'Empúries, 72, 77, 81, 89, 501
- GAUSFREDUS (Gausfred II), comte de Rosselló, 404
- GAUSFREDUS, de Cruïlles, 264
- GAUSFREDUS, del castell de Toló, 158
- GAUSFREDUS, del Vallès Oriental, 181
- GAUSFREDUS, de Rustià, 443

- GAUSFREDUS, fill de DURANDUS, 328
 GAUSFREDUS, fill de Sunyer I, comte de Barcelona, Girona i Osona, 216
 GAUSFREDUS, levita, 228, 258, 293
 GAUSFREDUS, monjo de Sant Llorenç del Munt, 233
 GAUSFREDUS, *nobilis palacii*, 112
 GAUSFREDUS, pare de BERNARDUS GAUSFREDI DE PALS, 364
 GAUSFREDUS, sacerdot, 103, 137, 189, 227
 GAUSFREDUS ADRAC, batlle del monestir de Sant Pol de Mar, 349
 GAUSFREDUS AUDEGARII, 264
 GAUSFREDUS BASTONI, *miles* de Cervià de Ter, 385, 388, 404, 428, 484, 513
 GAUSFREDUS BERNARDUS, 178, 199
 GAUSFREDUS CONDATENSIS, v. CONDATENSIS
 GAUSFREDUS DALMACII, 325, 404
 GAUSFREDUS DE LERCIO, v. LERCIO
 GAUSFREDUS GERUNDENSIS, v. GERUNDENSIS
 GAUSFREDUS GUILABERTI, fill de GUILABERTUS i de GUALENGARDIS, 551
 GAUSFREDUS HURISTENSE, v. HURISTENSE
 GAUSFREDUS MAIER, 503
 GAUSFREDUS MARCUCII, 401
 GAUSFREDUS RAIMUNDI, 322, 360
 GAUSFREDUS SIGERII, magnat, 501
 GAUSFREDUS VELTRAGENENSIS, v. VELTRAGENENSIS
 GAUSFREDUS VITALIS, 333
 GAUSFREDUS VITALIS, noble, 178
 GAUSPERTUS GUILABERTI, *miles*, 404
 GAUZBERTUS, v. GAUSBERTUS
 GAUZMAREUS, del vilar d'Encabats, 61
 GAUZMAREUS, sacerdot, 36
 Gavarra (Cornellà de Llobregat, Baix Llobregat), 119, 406
 Gavàs (la Gingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 485
 Gavet (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 152
 GEBELINA (Gebellina), muller de Guiltard Isarn de Caboet, 500, 519
 GEBUINUS, prevere, 401
 GEIRDARDUS, bisbe d'Agde, 53, 56
 GEIRELDES, del vilar de Calvell, 61
 GEIRIBERGA, del vilar de Vinya, 61
 GEIRIBERTUS, del vilar de *Francones*, 61
 GEIRUVINUS, bonhome, 43, 44
 GELA, del Bages, 137
 GELDEFREDUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 GELDEMIRUS, levita, 67
 GELDRIGUS, 296
 GELIDA, BONEFILIUS DE, 445
 GELMIRUS, 103, 119, 138, 154, 181, 182, 189
 GELMIRUS, bonhome, 108, 110, 119
 GELMIRUS, de Barcelona, 107, 138, 159
 GELMIRUS, de Monterols, 100
 GELMIRUS, prevere, 142, 183, 241, 242, 246
 GELSINDA, *femina*, de Barcelona, 100
 GEMA, de l'Alt Urgell, 180
 GEMELA, del vilar de Santigosa, 61
 GEMELA, *femina*, d'Artés, 70
 GEMENELLUS, 73
 GEMULA, del vilar d'Encabats, 61
 GENARIUS, sacerdot, 59
 Genebreda (Sora, Osona), 60, 61
 GENESIUS, prevere, 68
 GENOTIRIUS, 179
 GENTILIS, 59
 GENTILIS, fill de SECUNDUS, 59

- GENTILIS, prevere, 57, 60, 61, 62
 GENTILIS, sacerdot, 61
 GENTUS, jueu de Barcelona, 111, 195
 GEORGIUS, 233
 GEORGIUS (Jordi), bisbe de Vic, 70, 187
 GEORGIUS, bonhome, 20
 GEORGIUS, prevere, 154, 222
 GERALDUS, 79 *bis*, 227, 272, 312
 GERALDUS, cavaller de l'ardiaca de Girona, 182
 GERALDUS, cosí del clergue Deodat, 237
 GERALDUS, del castell de Gilareny, 439
 GERALDUS, fill del sacerdot Ermemirus, 400
 GERALDUS, fill de IOCBERTUS i d'AMADA, 433
 GERALDUS, fill de Mir Ramon, del Pallars, 439
 GERALDUS, germà de Dalmau, v. RUPEBERTINO
 GERALDUS, germà de GUILLELMUS AINARDI DE MONTE ARDIDO, 531
 GERALDUS, levita i sagristà de Barcelona, 317, 320
 GERALDUS, prevere, 157, 179
 GERALDUS, prior de Sant Vicenç de Cardona, 534, 539
 GERALDUS, sacerdot, 173, 384
 GERALDUS, sagristà, 314
 GERALDUS, subdiaca, 153
 GERALDUS, vescomte de Girona, v. CAPRARIENSIS
 GERALDUS AIGFREDUS, 182
 GERALDUS ALAMAGNI, 433
 GERALDUS ARNALLUS, 191
 GERALDUS ATILA, 287
 GERALDUS BERNARDI, 289, 508
 GERALDUS BONEFILII, 344
 GERALDUS CAPRARIENSIS, v. CAPRARIENSIS
 GERALDUS CARBONELLI, 349
 GERALDUS DURANDI, 490
 GERALDUS ERMENGAUDI, 368
 GERALDUS FULCONIS, 504
 GERALDUS GAUSFREDI, 347
 GERALDUS GUADALLI, 396
 GERALDUS GUILABERTI, 399, 414
 GERALDUS GUIGONIS, 388
 GERALDUS GUITARDI, 530
 GERALDUS GUITARDI NAVARCLENSIS, v. NAVARCLENSIS
 GERALDUS MAGER, 323
 GERALDUS MARCUTIO, 313
 GERALDUS MIR, 253, 254
 GERALDUS OLIBANI, 338, 387
 GERALDUS SENDREDI, 551
 GERALLUS, v. GERALDUS
 GERARDUS, v. GERALDUS
 GERBERGA, v. GERIBERGA
 GERBERTUS, v. GERIBERTUS
 GERIBERGA, *femina*, 389
 GERIBERGA, *femina*, mare de Maria, 321
 GERIBERGA, muller de BORRELLUS MIRONIS, 455
 GERIBERGA, muller de GUILLELMUS MARTINI, 197
 GERIBERGA, muller de Ramon de Salles, 157
 GERIBERGA, muller de Renard, germana d'Ermengol, bisbe d'Urgell, 220
 GERIBERGA, neboda del clergue Esteve, de Sant Julià de Ramis, 99
 GERIBERGA, vescomtessa de Barcelona, muller de Guitard I, 222, 230
 GERIBERTUS, 165, 211, 218, 223, 240, 266, 275, 277, 308, 420, 471, 502

- GERIBERTUS, bonhome, 44
 GERIBERTUS, clergue, 222
 GERIBERTUS, de Barcelona, 194
 GERIBERTUS, del vilar de Vedellar, 61
 GERIBERTUS, fill d'Aeci, 338
 GERIBERTUS, germà de Seniofred d'A-
 vinyó, 182
 GERIBERTUS, gramàtic, 184
 GERIBERTUS, monjo de Sant Cugat del
 Vallès, 212, 402
 GERIBERTUS, prevere, 294, 307, 316,
 344
 GERIBERTUS, prevere de Barcelona, 95,
 276
 GERIBERTUS, sacerdot, 251, 318, 379
 GERIBERTUS, subdiaca, 261, 262
 GERIBERTUS (Gerbert I), vescomte de
 Pallars, 359, 393
 GERIBERTUS (Geribert I), vescomte re-
 gent de Barcelona, 94, 143, 144, 153,
 155, 156, 159
 GERIBERTUS ADALBERTI, 195, 401
 GERIBERTUS AIMERICI, 264
 GERIBERTUS AMALRICI, 381
 GERIBERTUS ARNALLI, fill d'Arnau i
 Riquilda, del comtat d'Urgell, 272
 GERIBERTUS ATONIS, 400, 411, 464
 GERIBERTUS BELLITUS, 182
 GERIBERTUS BERNARDI, fill de BER-
 NARDUS ARNALLI, 532
 GERIBERTUS BONUCII, 335, 354, 445
 GERIBERTUS GUIMARA, 287, 307, 316
 GERIBERTUS GUITARDI, 394, 406, 426,
 428
 GERIBERTUS HUGONIS, 289, 332, 521
 GERIBERTUS HUGONIS, clergue, 505
 GERIBERTUS ISARNI, 411, 447, 504,
 535
 GERIBERTUS LODUR, 362
 GERIBERTUS MIRONIS, 368, 374, 381,
 474, 505
 GERIBERTUS PRIMI, 379, 411, 447
 GERIBERTUS QUIRICI, 230, 246, 329
 GERIBERTUS RAIMUNDI, 433, 451
 GERIBERTUS SENDREDI, 451, 452, 453,
 514
 GERIBERTUS SUNIEFREDI, 265
 GERIBERTUS SUPIRATENSIS, v. MIRO-
 NUS GERIBERTI
 GERIBERTUS UGBERTI, 194
 GERIONUS, d'Ullà, 47
 GERLAN, 521
 GERMANUS, 6
 GERMANUS, bonhome, 35, 137
 GEROARDUS, levita, 228
 GEROVARDUS, 292, 358
 GEROVARDUS LOBATONI, 281
 GERONES, 506
 GERONTIA, del vilar de Genebreda, 61
 GERSINDA, 263
 GERSINDA (Garsenda), comtessa de
 Barcelona, muller de Guifré II Bor-
 rell, 68
 GERUNCIUS, canceller reial, 72
 GERUNDENSIS, ADALBERTUS, 143
 GERUNDENSIS, ADALGARDA, 216
 GERUNDENSIS, AMATUS, 156
 GERUNDENSIS, GAUSFREDUS, bonho-
 me, 129, 143, 155
 GERUNDENSIUS, sacerdot, 113
 GERUZ, 145
 Ges, vila de (vall de Ripoll, Ripollès),
 151
 GESCAFREDUS, v. GISCAFREDUS
Gestabiensem, 207
 GIBERTUS, v. GERIBERTUS
 GICAHOTUS, arxiprest de Girona, 58
 GIDINIL, v. GUIDINILDA

- GIGO, 130
 GIGO (Guiu), bisbe de Girona, 53, 56, 64, 65, 149
 GIGO, diaca, 89
 GIGO, subdiaca, 81
 GILA GUADAMIR, 291
 GILABERTUS, v. GUILABERTUS
 GILARANDUS, testimoni, 79 *bis*
 Gilareny, castell de (Llavorsí, Pallars Sobirà), 410, 439
 GILISCLUS, d'Artés, 70
 GILLADUS, 151
 GILMIRUS, v. GELMIRUS
 GILMUNDUS, 119, 154, 182, 232
 GILMUNDUS, bonhome, 150
 GILMUNDUS FABER, 189
 GINAMAN, 532
Gipso (Òdena, Anoia), 129
 GIRBERGA, muller de RENARDUS, 283
 GIRBERTUS, v. GERIBERTUS
 GIRIBERTUS, v. GERIBERTUS
 GIRLANDUS, de Barcelona, 497
 Girona (Gironès), 6, 7, 32, 40, 239, 388, 416, 441, 449
 Girona, bisbat de, 6, 7, 12, 82
 Girona, comtat de, 42, 68, 246, 255, 264, 349, 385, 405, 473, 483, 496, 510, 514
 Girona, jueus de, 91
 Girona, seu de, v. Santa Maria de Girona
 Gironella, torre (Girona, Gironès), 310
 GISALECUS, de l'Alt Urgell, 180
 GISARDUS, veguer, 122
 GISCAFREDUS, 28, 61, 68, 70, 79 *bis*, 90, 102, 160, 182, 235, 246, 263
 GISCAFREDUS, arxiprest, 32, 35, 39, 40, 56
 GISCAFREDUS, bonhome, 61, 99
 GISCAFREDUS, de Barcelona, 95
 GISCAFREDUS, de Juïgues, 91
 GISCAFREDUS, de la Garrotxa, 76
 GISCAFREDUS, de Ventaiol, 104
 GISCAFREDUS, dit BONUTIUS GLAROMONTENSIS, 138
 GISCAFREDUS, fill de Riquila, 186
 GISCAFREDUS, moneder, 112
 GISCAFREDUS, bonhome, 33, 36, 66, 77
 GISCAFREDUS, prevere, 79 *bis*
 GISCAFREDUS, sacerdot, 70, 150, 180
 GISCAFREDUS BORRELLI, 401
 GISCAFREDUS CASTRIVETULI, v. CASTRIVETULI
 GISCLAFREDUS (Gisclafred), comte de Carcassona, 1, 4
 GISCLAMUNDUS, del vilar de *Francones*, 61
 GISCLARIGUS, del vilar de *Francones*, 61
 GISIMIRUS, bonhome, 36
 GISLA, v. GUISLA
 GISLABERTUS, v. GUISLABERTUS
 GISLIBERTUS, v. GUISLABERTUS
 GISMIRUS, d'Artés, 70
 Gistau, vall de, 267
 GITARDUS, v. GUITARDUS
 GIVERICUS, 6
 GLAWILUS, del vilar de les Planes, 61
 GLODESINDUS, monjo de Sant Hilari de Carcassona, 34
 GOBERTUS, v. GAUSBERTUS
 GOCELMUS, v. GAUCELMUS
 GOCERAN, 208
 GOCFREDUS v. GAUSFREDUS
 GODA, *femina*, 91
 GODAFREDUS, bonhome, 73
 GODAFREDUS, d'Artés, 70
 GODAFREDUS, bonhome de Puig Boscà, de Santa Coloma de Tuïr, 179

- GODALBERTUS, bonhome, 44
 GODALDUS, 2, 21
 GODBALDUS, d'Artés, 70
 GODEMAR, v. GONDEMARUS
 GODERAMNUS, 13
 GODERANDUS, prevere, 64
 GODERICUS, 25
 GODESCALGUS, del vilar de les Planes, 61
 GODESINDA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 GODEVIRA, muller de Morgad, 151
 GODINUS, d'Artés, 70
 GODMAR, v. GONDEMARUS
 GODMARUS, v. GONDEMARUS
 GODOAUDUS, 2
 GODOLINA, del vilar de Vedellar, 61
 GODOVIRA, del vilar de *Centullo*, 61
 GODREGILDUS, del vilar de Muig, 61
 GOLDERAMNUS, 25
 GOLDERICUS, abat, 56
 GOLDERICUS, d'Artés, 70
 GOLDERICUS, del vilar de Santigosa, 61
 GOLDREGODUS (Goldregot de Cerdanya), comtessa de Pallars, muller de Llop I, 154
 GOLDREGOTUS, senyor del castell de Viver, 105
 GOLOREDUS, 73
 GOLTREDUS, 70, 102, 116, 150, 165, 182, 254
 GOLTREDUS, de Barcelona, 176
 GOLTREDUS, de Serraïma, 129
 GOLTREDUS, fill de CHINDELEVA, 125
 GOLTREDUS, pescador, 177
 GOLTREDUS, bonhome, 140
 GOLTREDUS DE PUGO REDUNDO, v. PUIO RETUNDO
 Gomà, terme de (Barcelonès), 138
 GOMARELLUS, de Barcelona, 107
 GOMBALLUS, v. GONDEBALLUS
 GOMESINDA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
Gomesindo Mortuo, vila de, 102
 GOMESINDUS, 14, 46, 61
 GOMESINDUS, del vilar de les Planes, 61
 GOMESINDUS, bonhome del Bages, 184
 GOMETRUDES, del Clarà, 61
 GOMIS, hispà, 1
 GONBERTUS 79 bis
 GONDEBALLUS, 182, 190, 199, 330
 GONDEBALLUS, bonhome, 129
 GONDEBALLUS, clergue, 256
 GONDEBALLUS, diaca, 7
 GONDEBALLUS, *dominus*, v. BESORENSIS
 GONDEBALLUS, fill de GERBERTUS, 240
 GONDEBALLUS, subdiaca, 210
 GONDEBALLUS BESORENSIS, v. BESORENSIS
 GONDEBALLUS DE PAX, v. PAX
 GONDEBALLUS ERMEMIRI, 246
 GONDEBALLUS MATROTENSIS, v. MATRONA
 GONDEBALLUS MIRONIS, 374
 GONDEBALLUS MIRONIS, fill de Mir Geribert I de Guisla de Besora, 330, 331
 GONDEBALLUS OLIBA, 318
 GONDEBALLUS SALAMO, 291
 GONDEBE, advocat del bisbe de Girona, 5
 GONDEBERTUS, 191
 GONDEBERTUS, d'Òdena, 129
 GONDEFREDUS, de la Vall d'Anglès, 42
 GONDEFREDUS TEDBERTUS, 250, 257
 GONDELEVA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61

- GONDEMARUS, 16, 25, 33, 85, 128, 147, 149 *bis*, 163, 175, 241, 242, 244, 263, 332, 344
- GONDEMARUS (Gotmar I), bisbe de Girona, 5, 6, 7, 8, 12, 40, 64
- GONDEMARUS (Gotmar II), bisbe de Girona, 73, 99
- GONDEMARUS (Gotmar III), bisbe de Girona, 106, 112, 501
- GONDEMARUS (Gotmar), bisbe de Vic, 53, 70
- GONDEMARUS, canonge de la seu de Girona, 146
- GONDEMARUS, clergue, 130
- GONDEMARUS, convers al Islam, 246
- GONDEMARUS, d'Artés, 70
- GONDEMARUS, de Barcelona, 159
- GONDEMARUS, de Conjunta, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- GONDEMARUS, de Cornellà de Llobregat, 119
- GONDEMARUS, de la Vall d'Anglès, 42
- GONDEMARUS, del vilar d'Esclua, 61
- GONDEMARUS (Godemar), del vilar de Vedellar, 61
- GONDEMARUS (Godemar), del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
- GONDEMARUS (Godmar), del terme de Mediona, 189
- GONDEMARUS, de Monterols, 100
- GONDEMARUS, fill de PANCARIUS, 71
- GONDEMARUS (Gotmar), germà del sacerdot Bonfill, 122
- GONDEMARUS, levita, 64, 65
- GONDEMARUS, noble, 154
- GONDEMARUS, prevere, 181
- GONDEMARUS (Gotmar), vescomte d'Empúries, 59
- GONDEMARUS DE POMAR, v. POMAR
- GONDEMARUS IMLA, 236
- GONDEMINUS, del Bages, 137
- GONDESALBA, del Conflent, 28
- GONDESALVA, *femina*, muller de WITITZA, 212
- GONDESINDUS, 2
- GONDEVINUS, 147
- GONDOSALBA, del vilar d'Encabats, 61
- GONDRADUS, bonhome, 65
- GONEVADUS, 36
- GONFRET, v. GONDEFREDUS
- GONMAR, v. GONDEMARUS
- GONNA, bonhome, 30
- GONSEMIRUS, 125
- GONTARDUS, v. GONTARIUS
- GONTARIUS, 43, 59, 107, 134, 228, 236, 242
- GONTARIUS, bisbe d'Agde, 319
- GONTARIUS, bisbe de Magalona, 53
- GONTARIUS, bonhome, 71, 107, 110
- GONTARIUS, de la vila de *Crosus*, 67
- GONTARIUS, del Vallespir, 67
- GONTARIUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 155, 188
- GONTEFREDUS (Gondefred I), abat de Sant Germà de Cuixà, 49
- GONTEFREDUS, prevere, 49
- GONTELDA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- GONTELDES, del vilar de Vedellar, 61
- GONTELEGUS, levita, 77
- Gotelleras* (Pallars Jussà), 252
- GONTER, de Sentmenat, 160
- GONTERIUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, v. GONTARIUS
- GONTES, *femina*, de Vallformosa, 85
- GORGORIA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61

- GORGORIA, muller de FULCARICUS, de la Vall d'Anglès, 42
- Gorguja (Llívia, Baixa Cerdanya), 27
- GORNER, 296
- Gósol, coll de (Berguedà), 226
- GORIUS, sacerdot, 60
- GOSFREDUS, v. GAUSFREDUS
- GOTELEBA, 25
- Gòtia, 24, 53, 56
- GOTFREDUS, comte d'Empúries, v. GAUSFREDUS
- GOTMARUS, v. GONDEMARUS
- GOTONUS, 30
- GOXBERTUS, 175
- GRACIOSA, 257
- GRAGILO, *femina*, 119
- Gramenet (Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 435
- Granada*, font de, 171
- Granada, la (Alt Penedès), 256, 277, 278, 540
- GRANADA, BERTRANDUS GUILLELMI DE IPSA, 540
- Granata*, 119, 124
- Granera, castell de (Granera, Moianès), 199
- Granollers (Vallès Oriental), 119
- Granollers, vil·lar de (Medinyà, Gironès), 396
- Granollers de la Plana (Gurb, Osona), 507
- GRAPHYOLUS, sacerdot, 6, 8
- GRASEN DE TERRERS, v. TERRERS
- GRATOALUS, 9
- Grats, castell de (Campdevànol, Ripollès), 51
- GREGORIA, de Pallerols, 217
- GREGORIUS, 17
- GREGORIUS (Gregori V), papa, 133
- GREGORIUS (Gregori VII), papa, 416, 476, 477
- Grevalosa (Castellfollit del Boix, Bages), 116
- GRIMA, del vil·lar de *Rodebaldencos*, 61
- GRIMALDUS, bonhome, 59
- GRIMALDUS, del vil·lar d'Encabats, 61
- GRIMARDUS, 488
- GRONIA, d'Ullà, 47
- GROSSA, del vil·lar d'Encabats, 61
- GROSSA, del vil·lar d'*Olceia*, 61
- GRUDEL, muller de LOBETUS, 248
- GUADALDUS, 181, 213, 214, 218, 219, 221, 241, 244, 352
- GUADALDUS (Guadall), bisbe de Barcelona, v. GUADALDUS DOMNUCIUS
- GUADALDUS (Guadall), bisbe intrús de Vic, 133
- GUADALDUS, bonhome, 158
- GUADALDUS, canonge i sagristà de la seu d'Urgell, 491
- GUADALDUS, de Sant Andreu de Palomar, 276
- GUADALDUS, fill de GUDAFREDUS, 256 *bis*
- GUADALDUS, fill de SUNIEFREDUS, 154
- GUADALDUS, fill de TRASOARIUS, del castell de Queralt, 143
- GUADALDUS, levita, 305, 318
- GUADALDUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 256
- GUADALDUS, prepròsit de la mensa, 162
- GUADALDUS (Guadall I), vescomte d'Osona, 70
- GUADALDUS (Guadall II), vescomte d'Osona, 85
- GUADALDUS ADALBERTI, 268, 381
- GUADALDUS CIXELANI, 246

- GUADALDUS DE TAGAMANENT, v. TAGAMANENT
 GUADALDUS DOMNUCII, 369, 467
 GUADALDUS DOMNUCIUS, ardiaca de la Seu d'Urgell, 178, 207
 GUADALDUS DOMNUCIUS, bisbe de Barcelona, 229, 230, 239, 244, 246, 263
 GUADALDUS DURANDI, 490
 GUADALDUS GUADALDI, 482
 GUADALDUS GUADALDI DE CRUDILIS, v. CRUDILIS
 GUADALDUS GUADAMIRI, del Baix Llobregat, 397
 GUADALDUS GUILBERTI, 446, 467
 GUADALDUS GUILLELMI, 456
 GUADALDUS GUILLELMI, dit ASTRABALLUS, 362
 GUADALDUS DURANDI, 261, 305
 GUADALDUS SENDREDI, 305
 GUADALDUS SUNIEFREDI DE SANCTO VINCENCIO, v. SANCTI VINCENCII
 GUADALLUS, v. GUADALDUS
 GUADAMARUS, 26
 GUADAMIRUS, 13, 33, 39, 55, 64, 93, 147, 248, 286
 GUADAMIRUS, abat de Sant Esteve de Banyoles, 149
 GUADAMIRUS, bonhome, 25
 GUADAMIRUS, d'Aiguatèbia, 93
 GUADAMIRUS, d'Artés, 70
 GUADAMIRUS, de Bàscara, 64, 65
 GUADAMIRUS, de Cuixà, 28
 GUADAMIRUS, de Campelles, 51
 GUADAMIRUS, de Juïgues, 91
 GUADAMIRUS, de l'Alt Urgell, 180
 GUADAMIRUS, del Bages, 137
 GUADAMIRUS, del Ripollès, 73
 GUADAMIRUS, del Vallès Oriental, 181
 GUADAMIRUS, del vilar d'Encabats, 61
 GUADAMIRUS, del vilar d'Olceia, 61
 GUADAMIRUS, de Pallerols, 217
 GUADAMIRUS, dit DURO, 93
 GUADAMIRUS, fill de MORO, 275
 GUADAMIRUS, levita, 249, 275
 GUADAMIRUS, monjo, 228
 GUADAMIRUS, prevere, 79 *bis*, 97, 160, 216, 275, 361
 GUADAMIRUS, prevere i monjo de Sant Cugat del Vallès, 142
 GUADAMIRUS, sacerdot, 160, 193
 GUADAMIRUS, subdiaca, 69
 GUADAMIRUS, *vassus dominici*, 6, 7, 8
 GUADAMIRUS (Guadamir), vescomte de Conflent, 93
 GUADAMIRUS, de Moncanut, 175
 GUADAMIRUS CAMETA, 387
 GUADAMIRUS DE CANETO, v. CANETO
 GUADAMIRUS ERMEMIRI, 241, 242
 GUADAMIRUS GODMAR, 318
 GUADAMIRUS SUTIRANUS, 376
 GUADESINDA, de l'Alt Urgell, 180
 GUADRILLUS, de l'Alt Urgell, 180
 GUALARICUS (Gualaric), bisbe de Girona, 2, 292
 GUALARIGUS, d'Arcavell, 52
 GUALDOFREDUS, d'Artés, 70
 GUALDRAMIRUS, 139
 GUALENGARDIS, *femina*, 551
 Gualta (Baix Empordà), 35, 77
 GUALTARIUS, d'Artés, 70
 GUALTERIUS, bisbe d'Albano i legat papal, 517
 GUALTERIUS, prevere, 345
 GUALTERIUS, subdiaca, 210
 GUANDALFREDUS (Guandalfred), oncle de Daniel, del Vallespir, 67
 GUANDALGAUDUS, 76, 163, 213, 214

- GUANDALGAUDUS, fill de Sindaredus, 218
 GUANDALGAUDUS, prevere, 465
 GUANDALGAUDUS, veguer, 73
 GUANDALGAUDUS (Guandalgot), vescomte de Besalú, 80, 82, 90, 91, 101
 GUANDALGAUDUS MIRONIS, 369, 467
 GUANDALGAUDUS SENDREDUS, 242
 GUANSERUS, d'Aiguatèbia, 93
 GUANTA, 123
 GUANTILLA, *femina*, de Barcelona, 100
 GUARALDUS, de l'Alt Urgell, 180
 Guarda-si-venes, castell de (Guissona, Segarra), 209
 Guàrdia (entre Coscó i Cabanabona, Noguera), 313
 Guàrdia (Osona), 219
 Guàrdia, mont de (Artés, Bages), 70
 GUARDIA, ARNALLUS DE, ardiaca de la seu d'Urgell, 474, 507
 GUARDIA, COMPAGNUS DE, 212
 GUARDIA, RAIMUNDUS BERNARDI DE, 341
 Guàrdia de Banyuls, torre de, v. Banyuls
 Guàrdia de Montserrat, castell de la (el Bruc, Anoia), 216
 Guàrdia de Noguera (Castell de Mur, Pallars Jussà), 152, 170
 Guàrdia Grossa (entre Coscó i Cabanabona, Noguera), 313
 Guàrdia Grossa (Segarra), 209
 Guàrdia Manresana, la (Sant Joan de Vilatorrada, Bages), 187
 Guardiola, castell de, 234
 Guardiola, castell de, v. Avinyó (Bages)
 Guardiola (la Guàrdia, Torroella de Fluvià, Alt Empordà), 59
 Guardiola (Sant Just Desvern, Baix Llobregat), 235
 GUARDIOLA, OLIBA DE, 234
 GUARINUS, de la Garrotxa, 87
 GUARINUS, bonhome, 91
 GUARMON, 377
 GUASCA, muller d'Amat, noble, 222
Guascones, aigua de (Sant Celoni, Vallès Oriental), 191
 GUASCONUS, 4
 GUASCUS, 339
 GUDAFREDUS, 256 *bis*
 GUDALBERGA, del vilar d'Encabats, 61
 GUDALBERTUS, d'Artés, 70
 GUDAMIRUS, v. GUADAMIRUS
 GUEMIRUS, v. GUADAMIRUS
 GUDERIGUS, del vilar de Perella, 61
 GUDILO, *femina*, d'Artés, 70
 GUDILONUS, del vilar d'Encabats, 61
 GUDISCLUS, 68, 159
 GUDISCLUS, prevere, 57
 GUDOBERTUS, sacerdot, 29
 GUDRIGILDUS (Gudrigell), oncle d'Aldroer, 127
 GUDRILDA, del vilar d'*Olceia*, 61
 GUDUVIRA, del vilar de *Francones*, 61
 GUERALDUS, v. GERALDUS
 GUERALLUS, v. GERALDUS
 GUERIBERTUS, v. GERIBERTUS
 GUFARDUS, v. GUIFARDUS
 Guialbes, castell de (Sant Esteve de Guialbes, Vilademuls, Pla de l'Estany), 325
 GUIBERTUS, ardiaca, 81, 89, 99
 GUIBERTUS, bonhome, 77
 GUIBERTUS, diaca, 1
 GUIBERTUS, gramàtic, 193, 204, 234, 239
 GUIBERTUS, mandatari del comte Gausbert I d'Empúries, 59
 GUIDIDILDA, 119

- GUIDINILDA (Guinedella), filla d'Odó, del Bages, 104
- GUIDISCLUS (Guidisclé), abat de Santa Maria de Ripoll, 90
- GUIDISCLUS, de Vallformosa, 85
- GUIDMIRUS, del Bages, 137
- GUIDONUS ATONIS, 420
- GUIDONUS RICULPHI, 305
- GUIDUS ATONI, 359, 435
- GUIFARDUS, del Baix Llobregat, 406
- GUIFARDUS, germà de BONEFILIUS, 243
- GUIFARDUS AIANRICI, 280, 281
- GUIFREDUS, 32, 36, 44, 59, 79 *bis*, 92, 106, 113, 116, 137, 165, 189, 195, 210, 222, 230, 232, 233, 256, 280, 296, 332, 333
- GUIFREDUS (Guifré), abat de Sant Pere de Besalú, 149, 185
- GUIFREDUS (Guifré de Cerdanya), arquebisbe de Narbona, 198, 201, 239, 282, 284, 319, 330, 416
- GUIFREDUS, bisbe de Carcassona, 239, 284
- GUIFREDUS, bonhome, 42, 85, 102, 150
- GUIFREDUS, clergue, 212, 333, 342
- GUIFREDUS (Guifré I el Pelós), comte de Barcelona, Girona, Osona, Cerdanya, Urgell i Besalú, 23, 33, 61, 70, 102, 205, 246
- GUIFREDUS (Guifré II Borrell), comte de Barcelona, Girona i Osona, 53, 312
- GUIFREDUS (Guifré II), comte de Besalú, 72, 73, 80, 87, 88
- GUIFREDUS (Guifré II), comte de Cerdanya, Conflent i Berga, 179, 186, 205, 213, 215, 217, 220, 286, 501
- GUIFREDUS, comte d'Empúries i de Rosselló, v. GAUSFREDUS
- GUIFREDUS, d'Aiguatèbia, 93
- GUIFREDUS, de Badalona, 211
- GUIFREDUS, de Barcelona, 154, 176
- GUIFREDUS, de Cuixà, 28
- GUIFREDUS, de l'Alt Urgell, 180
- GUIFREDUS, del vilar d'Encabats, 61
- GUIFREDUS, de Pallerols, 217
- GUIFREDUS, de Reixac, 125
- GUIFREDUS, dit MERLETO, 245
- GUIFREDUS, d'Òdena, 129
- GUIFREDUS, *faber*, 177
- GUIFREDUS, fill de GUDAFREDUS, monjo de Santa Maria d'Arles, 256 *bis*
- GUIFREDUS, fill de GUITARDUS, 262
- GUIFREDUS, germà del levita Miró, 230
- GUIFREDUS, germà d'Eribau Guitard, 261
- GUIFREDUS, levita, 180, 260, 303, 354
- GUIFREDUS, mandatari de l'abat de Sant Serni de Tavèrnoles, 274
- GUIFREDUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 279
- GUIFREDUS, monjo de Sant Serni de Tavèrnoles, 448
- GUIFREDUS, noble, 186
- GUIFREDUS, prevere, 64, 65, 78, 93, 127, 291, 304, 305
- GUIFREDUS, prevere i monjo de Sant Cugat del Vallès, 256
- GUIFREDUS, sacerdot, 29
- GUIFREDUS, sacerdot de Sant Andreu d'Oristà, 308
- GUIFREDUS, sacerdot i monjo, 186
- GUIFREDUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 40
- GUIFREDUS, vescomte, 213
- GUIFREDUS, vescomte de Conflent, v. UNIFREDUS
- GUIFREDUS (Guifré I), vescomte de Girona, 5

- GUIFREDUS ADROARIO, 303
GUIFREDUS ANDRALLUS, 339
GUIFREDUS ARGEMIRI, 351
GUIFREDUS BALZARIENSIS, v. BALZARIENSIS
GUIFREDUS BONUCIUS, bonhome i monjo de Sant Cugat del Vallès, 212
GUIFREDUS CONFLUENTIS, v. CONFLUENTIS
GUIFREDUS DE MULINELLO, v. MULINELLIS
GUIFREDUS DE RUBIO, v. RUBIO
GUIFREDUS DIDIMARIUS, noble, 160
GUIFREDUS DURAN, 214
GUIFREDUS ELDEMARUS, 180, 206
GUIFREDUS EROIGI, 129
GUIFREDUS EUDONE, 79 *bis*
GUIFREDUS GERIBERTI, 237
GUIFREDUS GUIFREDI, 305
GUIFREDUS GUISALDI, 488
GUIFREDUS IOHANNIS, 502
GUIFREDUS ISARNI, 305
GUIFREDUS LONGOBARDUS, 211, 246
GUIFREDUS MARCUCII DE PUIOL, v. PUIOL
GUIFREDUS MIDIONENSIS, v. MIDIONENSIS
GUIFREDUS MIRONIS, 399
GUIFREDUS OLLOMAR, v. GUIFREDUS ELDEMARUS
GUIFREDUS RADULFI, 508
GUIFREDUS RIONERENSIS, v. RIONERENSIS
GUIFREDUS SALA, 267
GUIGO (GUIU), bisbe de Girona, 58, 63, 64
GUIGONUS, v. GIGO
GUILA, v. GUISLA
GUILABERTUS, 207, 210, 238, 251, 254, 261, 262, 263, 264, 349, 508
GUILABERTUS, adúlter, 366
GUILABERTUS, canonge de la seu de Vic, 471, 537, 538
GUILABERTUS (Guislabert II), comte de Rosselló, 404, 406 *bis*, 548
GUILABERTUS, de l'Alt Urgell, 450
GUILABERTUS, escolàstic, 427
GUILABERTUS, gramàtic, 305
GUILABERTUS, levita, fill del vescomte Udalard I de Barcelona, v. GUILABERTUS, vescomte de Barcelona
GUILABERTUS, *miles*, 301
GUILABERTUS, prevere i monjo de Santa Maria de Cervià, 388
GUILABERTUS (Guislabert I), vescomte de Barcelona i bisbe de Barcelona, 191, 212, 230, 241, 242, 244, 246, 247, 256, 266, 268, 278, 279, 282, 284, 289, 310, 314, 317, 319, 320, 329, 330, 331, 334, 337, 342
GUILABERTUS BERNARDI, 264
GUILABERTUS BONUCII, 212, 222, 246
GUILABERTUS EIZ, 152
GUILABERTUS FRUIA, 233, 265, 417
GUILABERTUS GUILABERTI, fill de GUILABERTUS i de GUALENGARDIS, 551
GUILABERTUS GUILLELMI, 264
GUILABERTUS MAGER, 194
GUILABERTUS MARCUCII, 293
GUILABERTUS MIRONIS, 261
GUILABERTUS MULINER, 488
GUILABERTUS OLIBANI, 351, 352
GUILABERTUS QUERUCII, 401
GUILABERTUS SANLA, 414
GUILABERTUS STAVOLI, 261
GUILABERTUS SUNIEFREDI, 517, 529
GUILABERTUS UDALARDI, 366

- GUILABERTUS UDALARDI DE SANCTA MARIA EPISCOPALI, v. SANCTA MARIA EPISCOPALI
 Guilar, el (Argelaguer, Garrotxa), 87
 GUILARA, v. GUILLARA
 GUILDEFREDUS, prevere, 29
 GUILERANNUS (Guilarà), bisbe de Carcassona, 34
 GUILIMIRUS, d'Artés, 70
 GUILIA, v. GUISLA
 GUILISCLUS, 58
 GUILLA, v. GUISLA
 GUILLARA, 69, 106, 241, 242, 244, 246
 GUILLARA (Guilarà), bisbe de Barcelona, 171, 216
 GUILLARA, de Barcelona, 100, 107, 108, 121
 GUILLARA, prevere, 138
 GUILLARA, sacerdot, 95, 103, 119
 GUILLELMA, muller de Guillem Umbert de ses Agudes, 446
 GUILLELMUS, 48, 90, 96, 104, 105, 112, 114, 119, 129, 130, 139, 143, 159, 206, 211, 215, 218, 222, 225, 230, 233, 240, 243, 248, 256, 257, 261, 276, 277, 280, 290, 294, 300, 301, 308, 332, 333, 346, 349, 351, 352, 356, 376, 397, 506
 GUILLELMUS, abat, 226
 GUILLELMUS, abat de Santa Cecília de Montserrat, 294
 GUILLELMUS (Guillem Bernat), abat de Santa Maria de Ripoll, 374
 GUILLELMUS, abat de Santa Maria de Serrateix, 536
 GUILLELMUS, abat de Sant Pere de Rodés, 422
 GUILLELMUS, abat de Sant Serni de Tavèrnoles, 274
 GUILLELMUS, abat de Sant Vicenç de Cardona, 260, 518
 GUILLELMUS, ardiaca, 99, 274, 277, 375, 395
 GUILLELMUS, ardiaca de la seu de Girona, 146, 149, 185, 388, 396
 GUILLELMUS, ardiaca de la seu de Vic, 226, 260, 261, 262, 263, 265, 289
 GUILLELMUS, bisbe, 284
 GUILLELMUS (Guillem de Balsareny), bisbe de Vic, 305, 308, 310, 319, 342, 374
 GUILLELMUS (Guillem Arnau), bisbe d'Urgell, 499
 GUILLELMUS (Guillem Guifré de Cerdanya), bisbe d'Urgell, 252, 283, 284, 300, 301, 309, 319, 330, 341, 375, 384, 394, 395, 398, 401, 409, 423, 427, 454, 462
 GUILLELMUS, bonhome, 70, 79, 102, 139, 179
 GUILLELMUS, canonge de la seu de Girona, 146
 GUILLELMUS, canonge de la seu de Vic, 228, 471
 GUILLELMUS, canonge de Sant Vicenç de Cardona, 539
 GUILLELMUS, cavaller de l'ardiaca de Girona, 182
 GUILLELMUS, clergue, 228, 314, 422
 GUILLELMUS (Guillem I el Gras), comte de Besalú i Ripoll, 185, 198, 205, 224, 256 *bis*, 284, 310
 GUILLELMUS (Guillem II el Tro), comte de Besalú i Ripoll, 324, 325, 326, 327, 341, 372
 GUILLELMUS (Guillem I Ramon), comte de Cerdanya i Berga, 341, 398, 406 *bis*, 423, 458, 547

- GUILLELMUS (Guillem II Jordà), comte de Cerdanya i Berga, 547
 GUILLELMUS (Guillem II Sunyer), comte de Pallars Sobirà, 190, 434, 526
 GUILLELMUS, de Bescaran, 454
 GUILLELMUS, de Juïgues, 91
 GUILLELMUS, de l'Alt Urgell, 291
 GUILLELMUS, de Medinyà, 396
 GUILLELMUS, de Sadernes, 149
 GUILLELMUS, diaca, 405
 GUILLELMUS, diaca de Vic, 471
 GUILLELMUS, fill d'AMATUS, 129
 GUILLELMUS, fill d'AUDEGARIUS, 164
 GUILLELMUS, fill de BELUCIA, 369
 GUILLELMUS, fill de BERNARDUS IOHANNIS I D'ADALAZIS, 384
 GUILLELMUS, fill de BERNARDUS SENDREDI, v. GURBENSIS
 GUILLELMUS, fill de BONADONA, 431
 GUILLELMUS (Guillem de Santmartí), fill de GALINDONUS, v. SANCTI MARTINI
 GUILLELMUS, fill de Giscafred de Castellví, canonge de la seu de Barcelona, 329
 GUILLELMUS, fill de IOCBERTUS i d'AMADA, 433
 GUILLELMUS, fill del cabiscol RAIMUNDUS, 354
 GUILLELMUS, fill d'EMO, *femina*, 224
 GUILLELMUS, fill de QUIXOL, 415
 GUILLELMUS, fill de SUNIARIUS, 208
 GUILLELMUS, germà de BERENGARIUS ODONIS, 314 *bis*
 GUILLELMUS, germà de Bernat Ramon de Camarasa, 394
 GUILLELMUS, germà de Bonet de Taravall, 192
 GUILLELMUS, germà de GERALDUS, 237
 GUILLELMUS, germà del *domnus* GONDEBALLUS, 223
 GUILLELMUS, germà de RAIMUNDUS GUILLELMI, 501
 GUILLELMUS, germà de RAIMUNDUS SUNIEFREDI, 470
 GUILLELMUS, germà de REINARDUS, 274
 GUILLELMUS, germà d'Hug Guillem de Lavansa, 272
 GUILLELMUS, germà d'ISARNUS ERMEMIRI, 241, 244
 GUILLELMUS, *ipodiatconus*, 403
 GUILLELMUS, levita, 140, 143, 168, 173, 180, 187, 192, 193, 224, 228, 258, 261, 262, 266, 340, 346, 363, 364, 382, 388, 402, 501
 GUILLELMUS, levita i cabiscol de la seu de Barcelona, 373, 402
 GUILLELMUS, levita i canonge de la seu de Barcelona, 163, 317
 GUILLELMUS, levita del castell d'Oló, 178
 GUILLELMUS, mandatari de l'abat de Santa Maria de Ripoll, 91
 GUILLELMUS, *miles*, 304, 305
 GUILLELMUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 279
 GUILLELMUS, monjo de Sant Pol de Mar, 350
 GUILLELMUS, monjo de Sant Quirze de Colera, 158
 GUILLELMUS, monjo i prevere de Sant Cugat del Vallès, 387
 GUILLELMUS, monjo i sacerdot de Santa Maria de Serrateix, 536
 GUILLELMUS, pare de BONEFILIUS GUILLELMI, 369
 GUILLELMUS, prevere, 127, 315, 495, 542
 GUILLELMUS, prevere de Girona, 264

- GUILLELMUS, prior, 474
 GUILLELMUS, *procer*, 123, 256
 GUILLELMUS, sacerdot, 235, 236, 244, 301, 321, 340, 373, 375, 454, 470, 479, 483, 545
 GUILLELMUS, sagristà, 507
 GUILLELMUS, subdiaca, 121, 354
 GUILLELMUS, subdiaca de Parlavà, 292
 GUILLELMUS, veguer, 286
 GUILLELMUS, veguer de Castellví de la Marca, v. CASTRO VETULO
 GUILLELMUS (Guillem I), vescomte de Besalú, 310, 325
 GUILLELMUS (Guillem II), vescomte regent de Castellnou, 469
 GUILLELMUS (Guillem III), vescomte de Castellnou, 469
 GUILLELMUS (Guillem I Miró), vescomte d'Urgell, 145, 157, 180, 207, 226, 339, 546
 GUILLELMUS ADALBERTI, 181, 414
 GUILLELMUS ADEMARUS, 213, 214
 GUILLELMUS ADROVARI, 313, 419
 GUILLELMUS AINARDI DE MONTE ARDIDO, v. MONTE ARDIDO
 GUILLELMUS AMALRICI, 250, 257, 337, 383, 490
 GUILLELMUS AMATI, 335, 467
 GUILLELMUS ANDREAS, 328
 GUILLELMUS ARBERTI, *miles*, 396
 GUILLELMUS ARCHIMBALDI, 322
 GUILLELMUS ARGEMIRI, 305
 GUILLELMUS ARMANNUS, 214, 301
 GUILLELMUS ARNALLI, 192, 211, 246, 359, 394, 418, 427, 472, 487, 552
 GUILLELMUS ARNALLI, de l'Alt Urgell, 519
 GUILLELMUS ARNALLI, fill d'Arnau i Riquilda, del comtat d'Urgell, 272
 GUILLELMUS ARNALLI, *miles* d'Arfa, fill d'ARNALUS GUILLELMI, 491, 498
 GUILLELMUS ARNALLI DE CURRIZA, v. CURRIZA
 GUILLELMUS ARNALLI DE FULLANO, v. FULLANO
 GUILLELMUS ARNALLI DE IPSA RUVIRA, v. RUVIRA
 GUILLELMUS ARNALLI DE PERCAS, v. PERCAS
 GUILLELMUS ARNALLI DE RIVO ALBO, v. RIVO ALBO
 GUILLELMUS APO, 267
 GUILLELMUS ATONIS, 170, 464
 GUILLELMUS AUDEGARII, 467
 GUILLELMUS AUDEGARIUS, 218
 GUILLELMUS AURIOLI, 454
 GUILLELMUS BACHARICENSIS, v. VACHARICENSIS
 GUILLELMUS BARONI, 522
 GUILLELMUS BELLITI, 440, 442
 GUILLELMUS BELLUS, 300
 GUILLELMUS BERENGARI, 482, 493, 523
 GUILLELMUS BERENGARI, fill de BERENGARIUS ELDEMARI, 496
 GUILLELMUS BERENGARI DE MONTECATANO, v. MONTECATANO
 GUILLELMUS BERNARDI, 278, 330, 345, 364, 375, 380, 401, 406, 426, 448, 496, 501, 518, 525, 534
 GUILLELMUS BERNARDI, de Vilapicina, 456
 GUILLELMUS BERNARDI, fill de Bernat Guillem de Fonolleses, 292
 GUILLELMUS BERNARDI, fill de l'ardica Bernat, 301
 GUILLELMUS BERNARDI DE CHERALT, v. CHERALT

- GUILLELMUS BERNARDI DE ODENA, v. ODENA
 GUILLELMUS BERNARDI DE PAPIOL, v. PAPIOL
 GUILLELMUS BERNARDI DE PRULLANOS, v. PRULLANOS
 GUILLELMUS BERNARDI DE VALLEMAGNA, v. VALLEMAGNA
 GUILLELMUS BERNARDI GURBENSIS, v. GURBENSIS
 GUILLELMUS BERNARDI OLOSTENSIS, v. OLOSTENSIS
 GUILLELMUS BLANCHUS, del Bages, 187
 GUILLELMUS BLIGERII, 444
 GUILLELMUS BONEFILII, 231, 303, 440, 459, 467
 GUILLELMUS BONEFILII, cavaller de l'ardiaca de Girona, 182
 GUILLELMUS BONEFILII, d'Osona, 524
 GUILLELMUS BONEFILII, *senior*, 461
 GUILLELMUS BORRELLI, 192, 330, 382
 GUILLELMUS BORRELLI, de Gurb, 463
 GUILLELMUS BORRELLI DE EDRES, v. EDRES
 GUILLELMUS COMPANNI, 465
 GUILLELMUS DALMACII, 521, 533
 GUILLELMUS DALMACII, magnat, 501
 GUILLELMUS DALMACII, vescomte, vegeu GUILLELMUS (Guillem I), vescomte de Besalú
 GUILLELMUS DE CASTELVIL, v. CASTELVIL
 GUILLELMUS DE CASTRO DE MONTEBOI, v. MONTEBOI
 GUILLELMUS DE CASTRO VETULO, v. CASTRO VETULO
 GUILLELMUS DE CATLLAR, v. CATLLAR
 GUILLELMUS DE CLARMONT, v. CLARIMONTIS
 GUILLELMUS DE IPSA VITE, v. VITE
 GUILLELMUS DE LAVANCIA, v. LAVANCIA
 GUILLELMUS DE MIDIANO, v. MIDIANO
 GUILLELMUS DE MONTANIOLA, v. MONTANIOLA
 GUILLELMUS DE MONTECATANO, v. MONTECATANO
 GUILLELMUS DE RIPELLAS, v. RIPELLAS
 GUILLELMUS DOMNUCII, 213, 214, 522
 GUILLELMUS DOMNUCII, fill de DOMNUCIUS MIRONIS, 495
 GUILLELMUS DURANDI, 339, 351, 352
 GUILLELMUS ELLEMAR, 251
 GUILLELMUS ERMENGAUDI, 325, 448
 GUILLELMUS ERMEMIRI, de Sant Julià de Ramis, 396
 GUILLELMUS ERMEMIRI, *lambardus*, 403
 GUILLELMUS EROMIR, 380
 GUILLELMUS FEDACH, de Puigcerver, 252
 GUILLELMUS FRUIA, bonhome, 472
 GUILLELMUS FULCONIS 414, 418
 GUILLELMUS FULCONIS, *domnus*, 415
 GUILLELMUS GALINDONI, 281
 GUILLELMUS GERALDI, bonhome, 474
 GUILLELMUS GERALDI DE MUDAZONES, v. MUDAZONES
 GUILLELMUS GERIBERTI, 373, 501
 GUILLELMUS GILMUNI, 213, 214, 275, 294
 GUILLELMUS GISCAFREDUS, 227, 285
 GUILLELMUS GODMARI, 536
 GUILLELMUS GOMBALLI, 490
 GUILLELMUS GONTARIUS, 238

- GUILLELMUS GROSSO, 286
 GUILLELMUS GUADALLI, 330
 GUILLELMUS GUADAMIRI, canonge de la seu de Girona, 501
 GUILLELMUS GUERALLI, 375
 GUILLELMUS GUIFREDI, 342, 352, 440
 GUILLELMUS GUIFREDI, ardiaca de la seu de Vic, 234
 GUILLELMUS GUILABERTI, 351, 352
 GUILLELMUS GUILERA, 273
 GUILLELMUS GUILLELMI, 218, 302, 500
 GUILLELMUS GUILLELMI DE CALLES, v. CALLES
 GUILLELMUS GUISADI, 507
 GUILLELMUS GUISCARDI, 264
 GUILLELMUS GUITARDI, 408, 411, 418, 437, 447, 456, 457, 460, 500
 GUILLELMUS GUITARDI, noble, 462
 GUILLELMUS GUITARDI DE LERTVEN, v. LERTVEN
 GUILLELMUS GUITARDI DE VALLEFERRARIA, v. VALLEFERRARIA
 GUILLELMUS GURBENSIS, fill de BERNARDUS SENDREDI, v. GURBENSIS
 GUILLELMUS HUGONIS, 446, 501
 GUILLELMUS IHILETE (Guillem Iquilà), 303
 GUILLELMUS IOCBERTI DE LAVANCIA, v. LAVANCIA
 GUILLELMUS IOHANNI, 250, 268, 286, 297
 GUILLELMUS IOTONI, bonhome, 216, 242
 GUILLELMUS ISARNI, 259, 491, 499
 GUILLELMUS LANGOBARDI, 298
 GUILLELMUS LAVANCIENSI, v. LAVANCIA
 GUILLELMUS LOBATONI, 256
 GUILLELMUS LOBATONI, batlle del monestir de Sant Pol de Mar, 349, 350
 GUILLELMUS LOBETI, germà de Ramon Llobet de Gallifa, 318
 GUILLELMUS LONGUS, 388
 GUILLELMUS MAGRE, 508
 GUILLELMUS MARTINI, 197
 GUILLELMUS MEDELA, v. MEDELA
 GUILLELMUS MEDIANENSI, v. MIDIANO
 GUILLELMUS MIRONIS, 257, 289, 300, 326, 356, 378, 414, 465
 GUILLELMUS MIRONIS, fill de Mir Geribert, 242, 246
 GUILLELMUS MIRONIS, sacerdot, 376
 GUILLELMUS MIRONIS DE MEDIONA, v. MIDIONENSIS
 GUILLELMUS MIRONIS DE PUGVER, v. PODIO VIRIDI
 GUILLELMUS MIRONIS DE SANCTACRUCI, v. SANCTACRUCI
 GUILLELMUS MONTISPESSULANI, v. MONTISPESSULANI
 GUILLELMUS MONTIS SERRATENSIS, v. MONTIS SERRATENSIS
 GUILLELMUS ODONIS, 325
 GUILLELMUS OLIBANI, 291, 370, 414, 415, 444, 480
 GUILLELMUS OLIBANI, ferrer del vilar de Segalars, 496
 GUILLELMUS OLIBANI DE SALSANS, v. SALSANS
 GUILLELMUS OLLARII, 519
 GUILLELMUS OLLEGARII, 488
 GUILLELMUS OLLOMARII, 274, 490
 GUILLELMUS ONOFREDI, 260
 GUILLELMUS ORUCII, 339
 GUILLELMUS PELILER, 273
 GUILLELMUS PETRI, 455, 508, 518

- GUILLELMUS PETRI DE TOUS, v. TOUS
 GUILLELMUS PONCII, fill de PONCIUS
 GUILLELMI i de GUISLA, de Torroella de Montgrí, 419
 GUILLELMUS RADULFI, 508
 GUILLELMUS RAIMUNDI, 253, 274, 278, 332, 338, 348, 360, 374, 393, 400, 405, 421, 451, 452, 453, 462, 496
 GUILLELMUS RAIMUNDI, cabiscol de la seu d'Urgell, 493
 GUILLELMUS RAIMUNDI, d'Aiguatèbia, 458
 GUILLELMUS RAIMUNDI, fill de RAIMUNDUS RECOSINDI i d'ALISAVA, 397
 GUILLELMUS RAIMUNDI, sagristà d'Osona, 442
 GUILLELMUS RAIMUNDI (Guillem Ramon I), senescal, 428, 537, 538, 543
 GUILLELMUS RAIMUNDI CASTRIVETULI, v. CASTRIVETULI
 GUILLELMUS RAIMUNDI DE BERGA, v. BERGA
 GUILLELMUS RAIMUNDI DE LUBRICATO, v. LUBRICATO
 GUILLELMUS RAIMUNDI DE PAU, v. PAU
 GUILLELMUS RAIMUNDI DE VILADEMULS, v. VILADEMULS
 GUILLELMUS RAIMUNDI TARADELLENSI, v. TARADELLENSI
 GUILLELMUS REGIMUNDI, *domnus*, 431
 GUILLELMUS RIAMBALDI, 481, 534
 GUILLELMUS RICULFI, 432
 GUILLELMUS RUS, 429
 GUILLELMUS SANCTI MARTINI, v. SANCTI MARTINI
 GUILLELMUS SENDREDI, 349, 368, 382, 459, 483, 510
 GUILLELMUS SENDREDI, levita, 407
 GUILLELMUS SESMUNDI, 246
 GUILLELMUS SILVII, 410
 GUILLELMUS SUNIARII, 251
 GUILLELMUS SUNIEFREDI, 302
 GUILLELMUS SUNIEFREDI, clergue, 322
 GUILLELMUS SUNIEFREDI, magnat, 501
 GUILLELMUS SUNIEFREDI, monjo de Sant Pere de Rodes, 422
 GUILLELMUS SUNIEFREDI DE LUCIANO, v. LUCIANENSI
 GUILLELMUS TASSI, 357
 GUILLELMUS TEDERIGUS, 213
 GUILLELMUS TEDI, 310
 GUILLELMUS TEUDINI, 348
 GUILLELMUS TEUDMARI, 222, 498
 GUILLELMUS TRASVERII, 433
 GUILLELMUS UDALGARII DE CASTRO NOVO, v. CASTRO NOVO
 GUILLELMUS UMBERTI, 428, 446
 GUILLELMUS UMBERTI ACUTENSIS, v. ACUTENSIS
 GUILLELMUS VILLAMARINENSIS, v. VILLAMARINENSIS
 GUILLEMUNDUS, 64, 125, 165, 166
 GUILLEMUNDUS, bonhome, 125
 GUILLEMUNDUS, de Barcelona, 159
 GUILLEMUNDUS, levita, 105
 GUILLEMUNDUS, prevere, 16, 40, 42, 160
 GUILLEMUNDUS, sacerdot, 236
 GUILLEMUNDUS DE PETRA TALLADA, v. PETRA TALLADA
 GUILMUNDUS, v. GUILLEMUNDUS
 GUIMAR (Guimerà), bisbe de Girona, 6, 7, 64
 GUIMAR, mandatari de Ravella, 9, 10
 GUIMARA, 29, 103, 108, 116, 290

- GUIMARA, avi de RAIMUNDUS GERIBERTI, 412
 GUIMARA, bonhome, 21, 22, 57
 GUIMARA, d'Artés, 70
 GUIMARA, del Rosselló, 123
 GUIMARA, del vilar de Vinya, 61
 GUIMARA, mandatari de Bonida, 62
 GUIMARA, prevere, 156
 GUIMARA, sacerdot, 70
 GUIMERA, bisbe de Carcassona, 53, 56
 GUINADUS, prevere i canonge de la seu de Vic, 305, 308
 GUINARDUS, comte, v. GUIRARDUS
 GUINEDEL (Guinedilda), *femina*, muller de GONTARIUS, 236
 GUINEDILLES, *femina*, 288
 GUINEDILLES, muller de Bernat Guillem de Fonolleres, 292
 GUINEDILLES (Guinedella), muller de Duran, de Baó, 84
 GUINIDILDA (Guinedilda), comtessa de Barcelona, Girona, Osona, Urgell, Cerdanya i Besalú, muller de Guifré I el Pelós, 51, 102
 GUINIZA, 58
 GUIRARDUS (Girard I), comte de Rosselló, 548
 GUIRIBERTUS, v. GIRBERTUS
 GUISADUS, 132, 212
 GUISADUS (Guisad I), bisbe d'Urgell, 17, 207
 GUISADUS (Guisad II), bisbe d'Urgell, 79, 132, 207
 GUISADUS, fill d'Ermenir de Castellta-llat, 294
 GUISADUS, nebot de TRUDLENDIS, 231
 GUISADUS, *procer*, 256
 GUISADUS ARNALLI, 366
 GUISADUS FRUIA, 366
 GUISADUS LUCENENSE, v. LUCENSIS
 GUISADUS OLLEMAR, 167, 201, 205
 GUISADUS SUNIEFREDI, 286
 GUISALFREDUS (Guisalfred), mandata-ri del bisbe de Vic, 70
 GUISALMARUS, 276
 GUISALMARUS FRUILA, 379
 GUISANDUS, de l'Alt Urgell, 180
 GUISANDUS, fill de Cristòfor, d'Aguila-niu, 98
 GUISANDUS, prevere, 158
 GUISCAFREDUS, v. GISCAFREDUS
 GUISEMUNDUS (Guisamon), abat de Sant Andreu de Trespunts, 11
 GUISIMIRUS, sacerdot, 29
 GUISLA, 401, 479, 551
 GUISLA (Guisla de Lluçà), comtessa de Barcelona, Girona i Osona, muller de Berenguer Ramon I, 244
 GUISLA, *domna*, 290, 402
 GUISLA, *domna*, mare de Guillem Ber-nat d'Òdena, 433
 GUISLA, *femina*, 183
 GUISLA, *femina*, d'Aiguatèbia, 213, 214, 458
 GUISLA, *femina*, germana de RAIMUN-DUS SUNIEFREDI, 470
 GUISLA, *femina*, muller de BERNARDUS GAUSFREDI, 510
 GUISLA, *femina*, muller de Guifré de Mediona, 173, 189
 GUISLA, *femina*, muller de Pere Amat de Manlleu, 537
 GUISLA (Guisla de Besora), filla de Gom-bau de Besora, muller de Mir Geri-berth, 330, 331
 GUISLA, filla de RAIMUNDUS i d'EGA, 425
 GUISLA, filla de TRASOARIUS, muller de PETRUS, fill de VIVAS, 182

- GUISLA, germana de GUILLELMUS, 351, 352
 GUISLA, mare del noble PETRUS GUILLELMI, de la Cerdanya, 395
 GUISLA, muller de BERNARDUS AUDEGARII, 378
 GUISLA, muller de Gombau de Besora, 219
 GUISLA, muller de Guandalgot, 218
 GUISLA, muller de IOHANNIS MIRONI, 358
 GUISLA, muller d'ELIAS, batejat, 307
 GUISLA, muller de PONCIUS GUILLELMI, de Torroella de Montgrí, 419
 GUISLA, muller de STEFANUS, 276
 GUISLA, vescomtessa de Cerdanya, muller de Bernat II, 305
 GUISLABERTUS, v. GUILABERTUS
 GUISLAMAR SANLA, 457
 GUISLIBERTUS, v. GUILABERTUS
 Guissona (Segarra), 209, 300, 401, 409
 GUISTRILLIS, *femina*, muller de SUNIFREDUS, 292
 GUISTRIMIRUS, de Barcelona, 95
 GUISTRIMIRUS, del vilar de *Francones*, 61
 GUISTRIMIRUS, del vilar de les Planes, 61
 GUISTRIMIRUS (Guistrimir), de Sant Cugat del Vallès, 71
 GUISTRIMIRUS (Guistrimir), mandatari dels habitants de Juïgues, 91
 GUISTRIMIRUS, prevere, 64, 95
 GUITARDUS, 34, 134, 143, 191, 206, 209, 212, 213, 216, 217, 225, 236, 240, 244, 251, 259, 264, 283
 GUITARDUS (Guitard), abat de Santa Maria d'Arles, 469
 GUITARDUS (Guitard), abat de Sant Cugat del Vallès, 153, 155, 156, 161, 169, 171, 174, 188, 211, 212, 222, 227, 230, 244, 246, 255, 256, 279, 290, 323
 GUITARDUS, bonhome, 42, 107, 112, 119
 GUITARDUS, *ensor*, 292
 GUITARDUS, de Barcelona, 95, 138, 176
 GUITARDUS, de Cornellà de Llobregat, 119
 GUITARDUS, de la Garrotxa, 76
 GUITARDUS, del Rosselló, 84
 GUITARDUS, fill d'Arnau, de Barcelona, 154
 GUITARDUS, fill de Bonadona, 254
 GUITARDUS, germà d'Aeci, 116
 GUITARDUS, germà d'Hug Guillem de Lavansa, 272
 GUITARDUS, levita, 168, 200, 228, 305, 340, 354, 356
 GUITARDUS, *nobilis palacii*, 112
 GUITARDUS, noble, 154
 GUITARDUS, pare d'Eribau Guitard, 262
 GUITARDUS, prevere, 187, 369, 432
 GUITARDUS, sacerdot de Vic, 471
 GUITARDUS, sacerdot i notari de la Seu d'Urgell, 207
 GUITARDUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 40
 GUITARDUS (Guitard I), vescomte de Barcelona, 153, 159
 GUITARDUS ADALBERTI, 305
 GUITARDUS AGANI, 422
 GUITARDUS AICII, 278
 GUITARDUS ANANIE, 287, 403
 GUITARDUS ARGEMIR, prevere, 287, 316
 GUITARDUS ARNALLI, 192, 229, 363
 GUITARDUS ARNALLI, urgellenc, 271, 272

- GUITARDUS BELE, prevere, 287
 GUITARDUS BERNARDI, 194, 313, 481
 GUITARDUS BOECII, 497, 517
 GUITARDUS BONEFILII, 192
 GUITARDUS BONUSHOMO, 479
 GUITARDUS DATONIS, 247
 GUITARDUS DE AUTES, v. AUTES
 GUITARDUS DE BAGNARIA, v. BAGNARIA
 GUITARDUS DE CHABODEZE (Guitard Isarn de Caboet), v. CHABODEZE
 GUITARDUS DE CORBARIA, v. CORBARIA
 GUITARDUS DE PETRA ALBA, v. PETRA ALBA
 GUITARDUS DE VALLEFERRARIA, v. VALLEFERRARIA
 GUITARDUS GALINDI, de Bescaran, 454
 GUITARDUS GERARDI, 465
 GUITARDUS GUILLELMI, 311
 GUITARDUS GUILLELMI DE MIDIANO, v. MIDIANO
 GUITARDUS ISARNI, 413, 418, 439, 499
 GUITARDUS ISARNI DE CHABODEZE (Guitard Isarn de Caboet), v. CHABODEZE
 GUITARDUS MAIER, 246
 GUITARDUS MANCIPIUS, 212
 GUITARDUS MARCUCII, 349
 GUITARDUS MIRONIS, 220, 339, 530
 GUITARDUS MIRONIS, bonhome, 179
 GUITARDUS MIRONIS, mandatari del bisbe de Vic, 217
 GUITARDUS MURICENSI, v. MURICENSI
 GUITARDUS NAVII, 230, 246
 GUITARDUS NAVIONIS, 278
 GUITARDUS PETRI, de Vic, 403
 GUITARDUS PINELLENSI, v. PINELLENSI
 GUITARDUS REGIATI, 194, 221
 GUITARDUS SANCIUS, 209
 GUITARDUS SISENANDI, 194
 GUITARDUS SUNIEFREDI, 291
 GUITARDUS TARAVELLEENSE, v. TARAVELLEENSE
 GUITARDUS UDALARDI, fill de Guisla- bert I, vescomte de Barcelona, 191, 195
 GUITARIUS, 241, 242, 244
 GUITESINDUS, 18
 GUITESINDUS, de Llar, 25
 GUITICANUS, 79 *bis*
 Guixà (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
 GULDERICUS, 14
 GULDREDUS, 46
 GULDRICUS, d'Artés, 70
 GULFINUS, 34
 GULFINUS, sacerdot, 56
 Gulgeles (Conflent), 28
 GULMIR FABER, de Polinyà, 337
 GULTREDUS, bonhome, 18, 61
 GUMILA, prevere, 77
 GUNDILA, prevere, 7
 GUNTANUS, 3
 GUNTARDUS, *vassus*, 12
 GUNTERIGUS, del vilar de Vinya, 61
 GUNTIOGUS, bonhome, 55
 Gurb, castell de (Osona), 114, 239, 371, 390, 426
 GURBENSIS, BERENGARIUS (Berenguer de Gurb), bisbe d'Elna, 239
 GURBENSIS, BERNARDUS BERNARDI (Bernat de Gurb), fill de Bernat Sendred de Gurb, 482
 GURBENSIS, BERNARDUS GUILLELMI, 507
 GURBENSIS, BERNARDUS SENDREDI (Bernat Sendred de Gurb), fill de Sendred de Gurb, 201, 222, 228, 239, 256, 319

GURBENDIS, GUILLELMUS (Guillem de Gurb), fill de Bernat Sendred de Gurb, 318, 319

GURBENSIS, GUILLELMUS BERNARDI, v. GURBENSIS, GUILLELMUS

GURBENSIS, SENDREDUS (Sendred de Gurb), vicari de Gurb, fill d'Ansulf, 114, 143, 155, 161, 163, 239, 455

Gurgos, vilar de, 4

GURGURIA (Gorgòria), monja de Sant Joan de les Abadesses, 51

Gurp, espluga de (Tremp, Pallars Jussà), 435

Gurri, riu, 403

GUURICUS, d'Artés, 70

H

HALDERAMNUS, v. ALDERAMUS

HASCHARICLA, bonhome de Tanyà, 21

HECFREDUS, v. ACFREDUS

Hecha (Alt Urgell), 315

HELDEFREDUS, sacerdot, 6

HELIANUS, v. ELIAS

HELISEUS (Heliseu), abat de Sant Esteve d'Agusà, 9, 10

HELOS, de Sant Boi de Llobregat, 119

HEMANUS (Hemany I), vescomte de Peralada, 7

HERELDES, 28

HERIVEUS, notari, 45

HICHELM, v. ICHELM

HICHILA, v. ICHILA

HICTOR, bonhome, 20

HICTOR, mandatari de l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses, 51, 60, 61

HIDALCHARIUS, v. IDALGARIUS

HILA, de Salàs de Pallars, 126

HILDEFREDUS, v. ILDEFREDUS

HILDERICUS, v. ILDERICUS

HILDESINDUS, v. ELDESINDUS

Hispània, 1, 24, 53, 239, 330, 512, 528

HOMUSDEI, hispà, 1

HONESTA, 25

HONESTUS, escrivà, 42

HONNONUS, 25

HONNONUS, prevere, 21, 22

HONOFREDUS, v. ONOFREDUS

HONORATA, del vilar de Vinya, 61

HONORATUS, 212

HONORATUS, de Juïgues, 91

HONORATUS, prevere, 74

HONORATUS, sacerdot, 116, 136

HONORICUS, prevere, 42

HONORIUS, sacerdot, 40

HONRADA, muller de CHINTELA, 136

Horta (Barcelona, Barcelonès), 119, 134, 295, 379, 411

HORTA, ARNALLUS VIDALIS DE, 411, 528, 529

HORTA, BALDOVINUS RIAMBALDI DE, 528

Hortós (Serinyà, Pla de l'Estany), 87

HOSTALES, 32

HOSTEN DE CASTRO FOLLIT, v. CASTRO FOLLIT

HOSTEN DE CIVITATILIA, v. CIVITATILIA

HOSTOLENSIS, MIRONUS (Miró d'Hostoles), *procer*, 143, 156, 171, 174, 178, 207, 211, 260

HOSTOLENSIS, RAIMUNDUS GUILLEMI, 304, 305

HUCBERTUS, 414

HUCCIANDUS, 2

HUDUVAGIUS, 137

HUGO, 74, 277, 294, 463

- HUGO, abat de Sant Vicenç de Cardona, 502, 505
- HUGO (sant Hug de Grenoble), bisbe de Grenoble, 492
- HUGO (Hug II), bisbe de Tolosa de Lengadoc, 284
- HUGO, bisbe d'Usès, 284
- HUGO, bonhome, 68, 129
- HUGO, clergue, fill de BERNARDUS IOHANNI i d'ADALAZIS, 384
- HUGO (Hug I), comte d'Empúries i Peralada, 158, 178, 198, 211
- HUGO (Hug II), comte d'Empúries i de Peralada, 422, 429, 443, 484, 501
- HUGO, de Barcelona, 354
- HUGO, de l'Empordà, 506
- HUGO, fill d'Ansul, 173
- HUGO, fill d'Ermemir de Castelltallat, 294
- HUGO, sacerdot, 46
- HUGO BERNARDI, 448
- HUGO BONUCII, 290
- HUGO CERVILIENSIS, v. CERVILIONE
- HUGO DALMACII, 394, 398
- HUGO GUILLELMI, 213, 214, 302
- HUGO GUILLELMI, subdiaca, 402
- HUGO MIRONIS, 552
- HUGO MIRONIS, del Pallars, 435
- HUGO MONTEACUTENSE, v. MONTEACUTENSE
- HUGO SALLA, 393
- HUGONUS, 124
- HUGUBERTUS, v. UGUBERTUS
- HUITALAN, 4
- HUMBERTUS, v. UMBERTUS
- HUNCFRIDUS, v. SUNIEFREDUS, monjo
- HUNESSES, 4
- HURISTENSE, GAUSFREDUS, *procer*, 143
- HUTARIUS, prevere, 29
- I
- IACENTUS, hispà, 1
- IACINTA, de l'Alt Urgell, 180
- IACINTUS, de l'Alt Urgell, 180
- IADBALLUS SUNIEFREDI, 246
- IASENARIUS, 13
- IASPERTUS (Jaspert I), vescomte de Castellnou, 341
- IAUCEFRIEDUS, v. GAUSFREDUS
- IBA, bonhome, 21
- IBILA, 46
- IBIRANA, d'Encabats, 61
- IBIRIUS, bonhome, 38
- IBIRIUS, de Bàscara, 39
- ICHELM, 291
- ICHILA, 68, 126, 148
- ICHILA, convers de Sant Genís de Bel·lera, 65
- ICHILA, sacerdot, 193
- ICHILUS, del vilar de Genebreda, 61
- ICHILUS, del vilar d'*Olceia*, 61
- ICLANE, 227
- ICTOR, v. HICTOR
- IDALGARIUS, 56
- IDALGARIUS (Idalguer), bisbe de Vic, 53, 56
- IDULANUS, 10
- Iel (la Seu d'Urgell, Alt Urgell), 274
- IELEMIRA, del vilar de Vinya, 61
- IELEMIRUS, del vilar de Vinya, 61
- Ienebrosa*, v. Genebreda
- IENESIUS, del vilar de Rourevell, 61
- IENITONUS, 90
- IENUER KASTISME, v. KASTISME
- IERCARIUS, 17
- IERONTIA, del vilar d'Encabats, 61
- IEROSOLMA, del vilar d'*Insula Lango-bardi*, 60

- Ies*, v. Ges
 IGELA, prevere, 93
 IGIGA, 188
 IGIGANUS, de la Garrotxa, 76
 IGILO, v. EGILO
 IGUALDUS, 3
 IGUL, *femina*, de Caldes, 232
 IGULO, muller de PETRUS, 131
 ILAREM, 15
 ILDEBERTUS, clergue i levita, 47
 ILDEBONUS, 4
 ILDEFREDUS, prevere, 6, 8, 61
 ILDEGISUS, 25
 ILDERICUS, 6
 ILDERICUS, de Mata, 15
 ILDERICUS, prevere, 28
 ILDESINDUS, v. ELDESINDUS
 ILDEVIUS, 9, 10
 ILDIGERNUS, 25
 ILDIGERNUS, prevere, 25
 ILDIRA, bonhome, 30
 ILDUIRUS, *senior*, 29
 ILLDULGUS, 9
 ILIA, 227
 ILIARIUS, sacerdot, 35
 Illa, l' (Serinyà, Pla de l'Estany), 87
 ILLERICUS, 15
 IMBOLASUS, prevere, 4
 IMILA (Ímila), abat de Santa Maria de Serrateix, 186
 IMILA, de Vallformosa, 85
 IMINA, muller de Marcuç, 128
 IMINILA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 IMITARA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 IMOLATUS, 70
 IMUL, *femina*, de Barcelona, 176
 INBOLATUS, prevere, 29, 36
 INCHILBERTUS, 44
 INCHILREDUS, 38
 INCUDOM, 59
Inculatos, v. Encabats
 INDIOCUS, 25
 INGILARIUS, 48
 INGILBERGA (Ingilberga), abadessa de Sant Joan de les Abadesses, 151
 INGILBERGA, *domna*, 265
 INGILBERGA, muller de Guillem, de l'Alt Urgell, 291
 INGILBERTUS, 70
 INGILBERTUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 INGILFREDUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 INGILMAR, del vilar d'*Olceia*, 61
 INGILSINDA, del vilar de *Centullo*, 61
 INGIRALDA, del vilar de *Centullo*, 61
 INGIRALDA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 INILA, abat, 35
 INILBERTUS, bonhome, 59
 INILBERTUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 35, 40
Insula Langobardi, vilar d' (Ripollès), 60, 61
 INTIOCUS, 26
 INVACANUS, 16
 IOBESINDA, fill de MAURECELLA, 26
 IOBILA, 13
 IOCBERTUS, 291
 IOCBERTUS, germà del prevere DALMACIUS, 433
 IOCBERTUS (Josbert), *senior*, 245
 IOCBERTUS BERNARDI, prevere, 509
 IOCBERTUS GUILLELMI, 467
 IOCBERTUS OLLEBO, 450
 IOCELINUS, 219
 IOCFREDUS, v. IOZFREDUS
 IOCUNDUS, D'ARTÉS, 70

- IODFRE MAIER DE MUR, v. MUR
- IOHANNES, 4, 29, 48, 59, 87, 99, 122, 227, 230, 233, 243, 317
- IOHANNES, abat de Sant Cugat del Vallès, 142
- IOHANNES, arquebisbe, 1
- IOHANNES, avi de TEDBALLUS GUIFREDI, 502
- IOHANNES, bonhome, 5
- IOHANNES, clergue, 241, 244, 364
- IOHANNES, d'Artés, 70
- IOHANNES, de Barcelona, 95, 100
- IOHANNES, del vila de Vinya, 61
- IOHANNES, de Sentmenat, 160
- IOHANNES, diaca, 264
- IOHANNES, diaca de l'església de Roma, 133
- IOHANNES, dit HOMO, diaca de l'església de Roma, 133
- IOHANNES, dit ISARNUS, 264
- IOHANNES, escrivà, 284
- IOHANNES, ferrer, 119
- IOHANNES, fill d'Oriol, *procer* del comte Bernat I Tallaferro de Besalú, 146
- IOHANNES, fill d'Udalard I, vescomte de Barcelona, 230
- IOHANNES, germà de GUILLELMUS, 351, 352
- IOHANNES, germà de RAIMUNDUS, 203
- IOHANNES, hispà, 1
- IOHANNES, levita, 154, 159, 488
- IOHANNES, levita de Barcelona, 203, 247
- IOHANNES, levita i cabiscol de la seu de Girona, 364, 396
- IOHANNES (Joan VIII), papa, 23, 24
- IOHANNES (Joan XIII), papa, 82
- IOHANNES (Joan XV), papa, 133
- IOHANNES, prefecte, comte palatí i jutge de Roma, 133
- IOHANNES, prevere, 40, 41, 43, 44, 232, 235, 407, 412, 440, 442, 549
- IOHANNES, sacerdot, 441
- IOHANNES, sacerdot i monjo de Sant Serni de Tavèrnoles, 448
- IOHANNES ADAQUATI, 281
- IOHANNES AVIDRE, v. AVIDRE
- IOHANNES CEPE, del Pla de Barcelona, 456
- IOHANNES DONZANA, v. DONZANA
- IOHANNES GAMIZ, falsificador de moneda de Barcelona, 417
- IOHANNES IOHANNIS, 533
- IOHANNES MIRONI, 358
- IOHANNES PETRI, 281
- IOHANNES RAIMUNDI, 521
- IOHANNES RICULFI, 344
- IOHANNES SESMUNDI, 381
- IOHANNES STEPHANUS, 275
- IONCTUS, 339
- IONISIUS, 4
- Ionqueras* (Vallès), 119
- Iorba* (Vallès Oriental), 119
- IORDAETZE, 79 *bis*
- IORDANUS, 34
- IORIUS, bonhome, 38, 41
- IOTBERTUS, de Serraiïma, 129
- IOTBERTUS DE CHAMONS, v. CHAMONS
- IOTBERTUS GUILLELMI, de l'Urgell, 271, 274
- IOTBERTUS ODGERII, 361
- IOTBERTUS PEDRES, 349
- IOTFRANDUS MIRONE, 227
- IOTFRED BERNARDUS, 227
- IOTONUS, de Sant Just Desvern, 119
- IOVAL, RAIMUNDUS GUILLELMI DE, 435

- Iovemir*, jove de (Alt Urgell), 226
 IOZBERTUS, v. IASPERTUS o IOCBERTUS
 IOZFREDAN, 300
 IOZFREDUS, 206, 291
 IOZFREDUS, prevere, 196
 IOZFREDUS, sacerdot, 103
 IOZFREDUS BERNARDUS, 265
 IOZFREDUS MAIER, 435
 IOZFREDUS OLIBA, 479
 IOZFREDUS TURGIES, 405
 Iralvals (Tor de Querol, Alta Cerdanya),
 297, 341
 IRZIAUDUS, 13
 ISAAC, bonhome, 30
 ISAAC, fill de GENTO, jueu, 195
 ISAAC, jueu, 393
 ISADETI, 5
 ISARNUS, 14, 66, 148, 204, 215, 216, 305,
 331, 441
 ISARNUS, abat, 259
 ISARNUS, bonhome, 64, 102
 ISARNUS (Isarn I), comte de Pallars,
 54, 66, 126
 ISARNUS, d'Òdena, 129
 ISARNUS, germà de Mir Bonfill de Po-
 linyà, 461
 ISARNUS, levita, 337
 ISARNUS, prevere, 313
 ISARNUS, sacerdot, 213, 262
 ISARNUS (Isarn I), vescomte de Con-
 flent, 78, 79, 93
 ISARNUS (Isarn I), vescomte de Pallars,
 439
 ISARNUS ARNALLI, 314
 ISARNUS BARONI, 242
 ISARNUS BONEFILII, 516
 ISARNUS BORRELLI, 435, 489
 ISARNUS DE CHABOEDEZE, v. CHABO-
 DEZE
 ISARNUS DE SPADAMALA, v. SPADAMA-
 LA
 ISARNUS ERMEMIRUS, 241, 242, 244
 ISARNUS FUNDIBULARIUS, v. FUNDIBU-
 LARIUS
 ISARNUS GAUSFREDI, 293
 ISARNUS GUIFREDI, 448
 ISARNUS GUILLELMI, 241, 242, 244
 ISARNUS GUISCAFREDI, bonhome, 339
 ISARNUS MADEXI, 420
 ISARNUS RAIMUNDI DE CHABODEZE, v.
 CHABODEZE
 ISARNUS RIVOPERARUM, v. RIVOPERA-
 RUM
 ISARNUS SANLA, 337, 516
 ISARNUS SESGODI, 253, 301
 ISARNUS SUNIARI, 338, 411, 467
 ISARNUS SUNIEFREDI, 286, 458, 525
 ISARNUS SUNIEFREDI, canonge de la
 seu d'Urgell, 423
 ISARNUS TEDBERTI, *miles*, 295, 361,
 528
 ISARNUS TEDFREDI, 261
 Isavarre (Àlt Àneu, Pallars Sobirà), 485
 ISIDERIUS, 16
 ISIDERIUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 Isil (Alt Àneu, Pallars Sobirà), 485
 ISIMBERTUS, 33, 169, 242, 260
 ISIMBERTUS, *missus* del comte Bernat
 de Gòtia, 20
 ISMAEL, 59
 ISOVARDUS, fill de TRASOARIUS, 251
 ISOVARDUS, prevere, 315
 ISOVARDUS GUADALLI, 266, 277
 ISPALARICUS, 17
 ISPANULA, 25
 ITARIUS, del vilar de Vinya, 61
 ITAZIUS, 29
 ITOR, v. HICTOR

IUBINUS, fill de MAURECELLA, 26

IUDA, 59

IUDILA, 9

IULIA, muller de BAGEMIRUS, 197

IULIANA, del vilar de *Francones*, 61

IULIANUS, 33, 64

IULIANUS, de Barcelona, 154

IULIANUS, de Bàscara, 65

IULIANUS, del vilar de Bosquerons, 61

IULIANUS, prevere, 194

IULIONUS, prevere, 16

IULIUS, reu de robatori, 113

Iungentes, v. Junents

IUNIANUS, 32

IURIUS, 40

IUSTA, d'Artés, 70

IUSTINIANUS, emperador, 24

IUSTUS, 27, 28, 128, 166

IUSTUS, prevere, 36

Iuverra, serra d' (Arcavell, Valls de Valira, Alt Urgell), 52

Ix (la Guingueta d'Ix, Alta Cerdanya), 341, 343

IZAIDA, 125

J

Jóc, castell de (Conflent), 238, 341

Joncosa (Cardona, Bages), 184

Jonqueres (Maià de Montcal, Garrotxa), 87

JORDAETZE, v. IORDAETZE

Juià (Gironès), 388

Juïgues, v. Sant Pere de Juïgues

Juïnyà (Sant Ferriol, Garrotxa), 87

Junents (Vilallonga de Ter, Ripollès), 73

Jusseau (Benavarri, Baixa Ribagorça), 98

K

KAIAM, 59

KALVILA, 26

KARDELLA, de Cuixà, 28

KAROLUS, v. CAROLUS

KARONUS, v. CARONUS

KASTISME, IENUER, de Puig Boscà, de Santa Coloma de Tuïr, 179

KENUS, 61

Kera, riu de la (Alt Urgell), 489

Kero de Audriso (Riuferrier, Arles, Vallespir), 21, 22

Kuardiola, v. Guardiola

L

Labadí (Serinyà, Pla de l'Estany), 87

Laborarios, v. Llebrers

LAIBULFUS (Leibulf), comte de Besiers i Narbona, 1, 4

LAMFREDUS, v. LAUFREDUS

LANDEBERTUS, del vilar de Santigosa, 61

LANDEMIRUS, D'ARTÉS, 70

LANDERICUS, d'Amer, 74

LANDERICUS, prevere, 125, 159

LANDERIGUS, 77

LANDERIGUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61

LANDOINUS, comte palatí, 29

LANDUINUS, prevere, 496

LANDRIGUS, de Vallformosa, 85

LANFRANCUS, monjo de Santa Maria de Ripoll, 205

LANGOBARDUS, v. LONGOBARDUS

LANGUARDUS, 123, 137

LANGUARDUS, d'Osona, 455

LANGUARDUS AMIL, 179

- Lantània, llacuna (Barcelona, Barcelonès), 119
- Lastanosa*, grau de (Ripollès), 61
- Latrono*, força de (Roses, Alt Empordà), 443
- LAUFREDUS, abat de Sant Pere de Camprodon, 73
- LAUFREDUS, subdiaca, 64, 65
- LAURENTIA, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- LAURENTIUS, 389
- LAURENTIUS, de Canavelles, 18, 25, 28, 49
- Lauri*, camp (Cuixà, Codalet, Conflent), 28
- LAVANCIA, GUILLELMUS DE, 157, 161, 207, 209, 226
- LAVANCIA, GUILLELMUS IOCBERTI DE, 546
- LAVANCIA, HUGO GUILLELMUS DE, 272
- Lavansa, vall de (Alt Urgell), 11
- Lavit, castell de (Terrassola i Lavit, Alt Penedès), 433
- Lazovez* (Alt Urgell), 207
- LEBANGUS, 33
- LEBERICUS, diaca, 9, 10
- LEBIA, 35
- LEDA, *femina*, 42
- LEDA, muller de DADIRICUS, 42
- LEDGARDIS (Ledgarda), *femina*, 160
- LEDGARDIS LUCIANENSI, v. LUCIANENSI
- LELEGARDA, d'Artés, 70
- Lempedas* (Sant Jaume de Frontanyà, Berguedà), 132
- LEO, 32
- LEO, d'Artés, 70
- LEO, fill de STABILIS, 12
- LEOBESINDUS, escrivà, 9, 10
- LEO BORSOLEO, prevere, 158
- Leo Carcarí*, turó de (Peralada, Alt Empordà), 158
- LEOFREDUS (Llofre), 17
- LEONIGIA, *femina* de Canavelles, 25
- LEOPARDUS, 32, 48, 73, 114, 116, 119, 121, 124, 137, 194, 212
- LEOPARDUS, bonhome, 139, 212
- LEOPARDUS, de Seva, 472
- LEOPARDUS, fill de DURANDUS, 328
- LEOPARDUS, fill d'ODO, 130
- LEOPARDUS, prevere, 28, 40
- LEOPARDUS, sacerdot, 70, 103, 216
- LEOPARDUS MARIA, 337
- LEOTHARIUS, bonhome, 21, 22
- LEOTUS, de l'Alt Urgell, 180
- LERCIO, GAUSFREDUS DE (Gausfred de Llers), 175
- LERTVEN, GUILLEMUS GUITARDI DE, 487
- LETBERTUS, sacerdot, 35
- LETGARDA, d'Òdena, 129
- LETITILDA, muller de SIGIBALDUS, 42
- LETUS, 87
- LEUBANUS, 28
- LEUBERTUS, bonhome, 35
- LEUBERTUS, prevere, 40
- LEUDBERGA, 79 *bis*
- LEUDEVICUS, v. LUDOVICUS
- LEUDEVIGUS, v. LUDOVICUS
- LEUFREDUS, 34
- LEUNTIANUS, 9, 10
- LEUTARDUS, 79 *bis*
- LEUTARDUS, del vilar de Bosquerons, 61
- LEUTARIUS (Lotari I), rei de França, 161, 241, 242, 244, 246, 256
- LEUVA, 59
- LEVARIUS, de Sant Feliu d'Estiula, 46
- LEVEGEL, 407

- LEVEGELLEDUS (Levegeled), abat de Santa Maria de Gerri, 54
- LEVEGUTUS, del vil·lar de *Scluane*, 61
- Levenes* (Pallars), 377
- LEVOTUS, de l'Alt Urgell, 180
- LEWA, 47
- LIDIRA, 25, 27
- Ligirà (Fillols, Conflent), 25
- Linars*, torrent de (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
- LINDOINUS (Lindoí), vescomte de Narbona, 23, 24
- Lió, 23
- LIOVETUS, de Provençals, 108
- LIVANUS, 61
- LIVANUS, prevere, de l'Alt Urgell, 180
- LIVIGELLUS (Levigell), del Bages, 187
- LIVILA, del vil·lar de les Planes, 61
- LIVILA, de Sant Feliu d'Estiula, 46
- LIVILUS, del vil·lar de *Puio Redundo*, 61
- LIVOLA, laic, criat del monjo Bernat, 211
- LIVOLANUS, 313
- LIVONCIA, del vil·lar de *Puio Redundo*, 61
- LIVULO, de Barcelona, 138
- LIVULO, de l'Alt Urgell, 180
- LIVULO, *femina*, 119, 121
- LIVULO, monja de Sant Pere de les Puel·les, 119
- LIVULO, muller de BULGARANUS, 119
- LIWLA, prevere, 74, 77
- LIZINIA, del vil·lar d'Encabats, 61
- Llabià (Fontanilles, Baix Empordà), 77
- Llacera (Sant Llorenç Savall, Vallès Occidental), 467
- Llacuna Lantana (Barcelona, Barcelonès), 340
- Llagostera (Gironès), 68, 322
- Llaguarres, castell de (Capella, Baix Ribagorça), 267
- Llanars (Ripollès), 73
- Llançà (Alt Empordà), 422
- Llanera, estany de (Sant Boi de Llobregat, Baix Llobregat), 119
- Llapetra*, castell de, v. Sapeira
- Llar (Canavelles, Conflent), 25, 28, 49
- Llarvén, castell de (Sort, Pallars Sobirà), 434
- Llavinera, la (Sant Pere de Sallavinera, Anoia), 260
- Llebrers (Cassà de la Selva, Gironès), 58
- Llec (Estoer, Conflent), 25
- Lleida (Segrià), 209
- Lleret (Lladorre, Pallars Sobirà), 460
- Llerona (les Franqueses del Vallès, Vallès Oriental), 131, 402
- Lletó (Alàs i Cerc, Alt Urgell), 489
- Llierca, riu, 87
- Lligordà (Beuda, Garrotxa), 87
- Llimiana (Pallars Jussà), 152, 269, 435, 503
- Llimiana, castell de, 311, 418, 512
- Llinars del Vallès (Vallès Oriental), 527
- Lliterà, riu, 15
- Llo (Alta Cerdanya), 25, 79
- Lloberes, alou de, 229
- Llobregat, riu, 70, 82, 119, 124, 135, 139, 141, 187, 250, 257, 314, 330, 331, 381, 406, 412
- Llonganya (el Talló, la Vall de Bianya, Garrotxa), 76, 87
- Llops, serra de (Oristà, Osona), 114
- Llor, el (Torrefeta i Florejacs, Segarra), 209
- Llordà, castell de (Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 413, 418, 503
- Llordella (Cardona, Bages), 184
- Llorençà (Maial de Montcal, Garrotxa), 87

- Llort, castell de (Espot, Pallars Sobirà), 377, 434, 435
- Llosses, les (Ripollès), 46
- Lluçà, castell de (Lluçà, Lluçanès), 199
- Lluernegre (Beuda, Garrotxa), 87
- LOBA, del vil·lar d'*Insula Langobardi*, 61
- LOBATONUS, 131, 216, 222, 247
- LOBATONUS, bonhome, 99, 125, 150, 246
- LOBATONUS, de Barcelona, 159
- LOBATONUS, de Vallcàrquera, 125
- LOBATONUS, *procer*, 123
- LOBELANUS, bonhome, 30
- LOBETUS, 212, 248
- LOBETUS, bonhome, 129
- LOBETUS, noble, 178
- LOBETUS LOBATONI, 366
- Lobies* (Alta Cerdanya), 297
- LOBILANUS, 4
- LOBONUS, 79 *bis*
- Loddone* (Òdena, Anoia), 129
- LODERICUS, 38
- LODOICUS, v. LUDOVICUS
- Lomir* (Pla de l'Estany), 88
- LONGOARDUS, v. LONGOBARDUS
- LONGOBARDUS, 73
- LONGOBARDUS, bonhome, 49, 150
- LONGOBARDUS, de l'Alt Urgell, 180
- LONGOBARDUS, germà d'AUDEGARIUS, 142
- LONGOBARDUS, hispà, 1
- LONGOBARDUS, mandatari de l'abat de Santa Maria de la Grassa, 15
- LONGOBARDUS, mandatari de l'abat de Santa Maria de Ripoll, 63
- LONGOBARDUS, mandatari del comte Guifré I de Barcelona i d'Urgell, 33
- LONGOBARDUS, prevere, 108, 111, 120, 124, 128, 159, 176
- LONGOBARDUS, sacerdot, 119
- LONGOVARBUS, v. LONGOBARDUS
- LONTIUS, 76
- Loparias*, parròquia de, v. Sant Feliu de Codines
- LOPE, v. LUPUS
- LOPONUS, v. LUPONUS
- LOTINNUS, noble, 185
- LUBONUS, v. LUPONUS
- LUBRICATO, GUILLELMUS RAIMUNDI DE, 504
- LUCANUS, prevere, 25, 27, 28
- LUCENSIS, GUIADUS, *procer*, 143
- LUCIA (Lúcia de la Marca), comtessa de Pallars Sobirà, muller d'Artau I, 325, 487
- LUCIANA (Llúcia de Pallars), comtessa d'Urgell, muller d'Ermengol IV, 394, 413
- LUCIANENSI, GUILLELMUS SUNIEFREDI (Guillem Seniofred de Lluçà), 325
- LUCIANENSI, LEDGARDIS (Ledgarda de Lluçà), *femina*, 251
- LUCIANENSI, SUNIEFREDUS (Seniofred de Lluçà), 201, 251, 308
- LUCRECUS, 13
- LUCRIDIA, 59
- LUDINIA, *femina*, 18
- LUDOVICUS, 137
- LUDOVICUS, de Provençana, 273
- LUDOVICUS (Lluís I el Pietós), emperador Romano-Germànic, 1, 2, 4, 6, 7, 8, 19, 21, 29, 40, 42, 64, 126, 161, 207, 267
- LUDOVICUS (Lluís II el Quec), rei dels francs, 24, 29
- LUDOVICUS (Lluís IV el d'Ultramar), rei de França, 72, 73, 77, 81, 241, 242, 244, 246, 256, 492
- Ludovicus (Lluís V l'Indolent), rei de França, 501

LUGANUS, del vilar de Bosquerons, 61
 LUGELAN, bonhome, 64
 LUNAR, D'ARTÉS, 70
 LUNESINDA, del vilar de *Puio Redundo*,
 61
 LUNESINDA, del vilar d'*Olceia*, 61
 LUNINA, 28
Luparia, v. Vall-Llobera
 LUPERTUS, clergue, 3
 LUPETA, de Provençals, 108
 LUPIA, del Conflent, 25
 LUPILA, del Conflent, 27
 LUPONUS, 18, 25
 LUPONUS, bonhome, 37, 49, 79
 LUPONUS (Llop I), comte de Pallars, 66,
 126
 LUPONUS, *vassus*, 35
 LUPURSULLEO (Llopos-Lleó), abat de
 Sant Medir de Cartellà, 42
 LUPUS, 26, 38, 76, 231, 267
 LUPUS, fill de TEDUS, 130
 LUPUS SANCIUS, 82, 182, 215, 218, 223,
 468
 LUPUS SANCII EURARDII, 246
 LUPUS SANCII GUILLELMI, 366
 LUPUS VIVANI PONTIONIS, 246
Luscone (Conflent), 15

M

Macana (Grevalosa, Castellfollit de
 Boix, Bages), 116
 MACANELLA, d'Artés, 70
 Maçanera, aigua (Solius, Santa Cristi-
 na d'Aro, Baix Empordà), 322
 MACAGUS, prevere, 76
 MACARIUS, prevere, 27
Macunculas, v. Moncles
 MADAIXUS, 30, 35, 51, 58, 204

MADAIXUS, bonhome, 61
 MADAIXUS, d'Artés, 70
 MADAIXUS, de l'Alt Urgell, 180
 MADAIXUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 MADAIXUS (Madaix), mandatari de
 l'abat de Sant Medir de Cartellà, 42
 MADASCIUS (Madaix), got, 19
 MADEXO, sacerdot, 96
 MADOBLA, prevere, 42
 MADRONA, del vilar d'Encabats, 61
 MAFALDA (Mafalda d'Hauteville), com-
 tessa de Barcelona, Girona, Osona,
 Carcassona i Rasès, muller de Ra-
 mon Berenguer II, 428
 MAGARIUS, prevere, 25
 MAGER, v. MAIER
 MAGIR, jueu, 159
 MAGIS, jueu, 119
 MAGNONUS, d'Encabats, 61
 MAGNUS, 70
 MAGOL, prevere, 214
 Magòria (Barcelona, Barcelonès), 124,
 138, 159, 365
 Maià de Montcal (Garrotxa), 87
 MAIAFREDUS, 292
 MAIAMBORGS, muller de GUERALLUS
 MAIER, 323
 MAIANFREDUS, monjo i prevere, 320
 MAIASSENDIS, *femina*, muller d'OLIVA-
 RIUS, 505
 MAIER, 285, 296
 MAIER, bonhome, 376
 MAIER (Màger), fill de SENDREDUS, 120
 MAIER, germà de BONEFILIUS AURSIN-
 DI, 246
 MAIER, germà de LUPUS SANCII EU-
 RARDI, 246
 MAIER, pare de GUERALLUS MAIER,
 323

- MAIER, prevere, 114, 120
 MAIER AUDESINDI, 290, 337
 MAIER DE CANELLIS, v. CANELLIS
 MAINARDUS, levita, 79 *bis*
 MAIOLUS, bonhome, 135, 139
Maione, riu de, 191
 MAIOR, 25
 MAIOR (Major I), comtessa de Ribagorça i Pallars Jussà, muller de Ramon IV Sunyer, 152
 MAIOR, sacerdot, 154
 MAIOR DE TOLONE, v. TOLONE.
 MAIORECELLUS, escrivà, 35
Mala (Pallars), 435, 511
Mala Coniuncta (Bellcaire d'Empordà, Baix Empordà), 77
 MALAGENCUS, del Conflent, 28
 MALAGNAICUS, 42
 MALAGNAICUS, de Sant Feliu d'Estiu-la, 46
 MALAGNAICUS, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
Malagnanicus, v. Santa Agnès de Malanyanes
 MALANGECUS, 168
 MALANIEGUS, de Vallirana, 312
Malareto, mont (Beuda, Garrotxa), 87
 MALBERGINA, monja de Sant Pere de les Puelles de Barcelona, 340
 Malconsell, puig de (la Granada, Alt Penedès), 277, 278, 279
 MALENCIA, muller de TEDBALDUS ALBERTI, 402
 MALERIUS AUDESINDI, 290
 Maleses de Vilamacolum (Vilamacolum, Alt Empordà), 59
Maliano, v. Maià de Montcal
 Malla (Osona), 193
 Malla, castell de, 374
 MALORUS, bonhome, 139
Malo Toscario, riu de, 61
 Malveí, església de (Terrassola i Lavit, Alt Penedès), 433
 MAMAGASTRO, MARCHOVALLUS DE, 192
 MAMBERTUS, 58
Mamola (Osona), 219
 MANAGES, 119
 MANAGISUS, v. MANAQUISUS
 MANAQUISUS, 64, 65
 MANCONUS, del vilar de Santigosa, 61
Manenes, torrent de (Argentona, Marresme), 382
 MANFREDUS VIVAS, 364
 MANGEFREDUS, 63
Manivulo, v. Manol
 MANLA, 59
 MANLA, d'Eramprunyà, 97
 Manol (Lledó d'Empordà, Alt Empordà), 87
 Manol, riu, 87
 MANOLFUS, de l'Alt Urgell, 180
 Manresa (Bages), 137, 187, 205, 220
 Manresa, comtat de, 82, 104, 116, 129, 139, 147, 167, 507
 MANSIO, 4
 MANTILDUS, 2
 MANZA, del Clarà, 61
 Marata (les Franqueses del Vallès, Vallès Oriental), 452
Marazanós, v. Marians
 Marbusca (Cardona, Bages), 380
 MARCHATELLUS, hispà, 1
 MARCHES (Marquès), abat de Santa Maria de Lavaix, 355
 MARCHONUS, 147
 MARCHOVALLUS DE MAMAGASTRO, v. MAMAGASTRO
 Marca, la, 244

- Marçans (Matadepera, Vallès Occidental), 351, 352, 467
- MARCIA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
- MARCUCIUS, 222
- MARCUCIUS (Marcuç), grec de Barcelona, 168
- MARCUCIUS, moneder, 293
- MARCUS, 35, 209, 223
- MARCUS, mandatari de la seu de Barcelona, 127
- Marcutio*, torrent (Argentona, Maresme), 382
- MARCUTIUS, 103, 106, 108, 535
- MARCUTIUS, bonhome, 119
- MARCUTIUS, de Pallerols, 217
- MARCUTIUS, levita, 140
- MARCUTIUS (Marcuç), mandatari de la seva muller IMINA, 128
- MARCUTIUS, *nobilis palatii*, 112
- Maresme, 109, 211
- MARGAPLUS, prevere, 13
- MARGARIDA, del vilar de Genebreda, 61
- MARGARIDA, del vilar de Santigosa, 61
- MARGIBADUS, preveré, 42
- MARGINALA, 42
- MARIA (María Ansúrez), comtessa d'Urgell, muller d'Ermengol V, 546
- MARIA, del vilar de Santigosa, 61
- MARIA, d'Ullà, 47
- MARIA, *femina*, filla de GERBERGA, i muller de RAIMUNDUS SENDREDI, 321
- MARIA, filla d'Arnau Vidal d'Horta, 411
- MARIA, filla de BONADONA, 431
- MARIA, filla de LOBETUS LOBATONI, 366
- MARIA, muller de MIRONUS, 177
- MARIA, muller de RAIMUNDUS ARGE-MIRI, 535
- MARIA, muller de SCLUA, 258
- MARIA, muller de SINDILA, 115
- MARIA, muller de VISLEBERTUS, 42
- MARIA, muller del jutge Oruç, 164
- Marians (Soanyes, Conflent), 25
- MARIAS, de Cuixà, 28
- Marifont (Dosquers, Maià de Montcal, Garrotxa), 87
- MARINUS, clergue, 2
- MARINUS, de la Granada, 119
- Marmellar (Baix Penedès), 216
- MARTA, de Cuixà, 28
- MARTESINDA, d'*Insula Langobardi*, 61
- MARTINUS, 6, 48, 391
- MARTINUS, d'Artés, 70
- MARTINUS, de Conjunta, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- MARTINUS, del vilar de Perella, 61
- MARTINUS, d'*Insula Langobardi*, 61
- MARTINUS, prevere, 247, 251, 359
- MARTINUS, prevere hispà, 1
- Martorell (Baix Llobregat), 241, 242, 244
- Martorelles (Vallès Oriental), 218
- Marunyà (Barcelona, Barcelonès), 344
- MARVANUS, 119
- MASCARELLUS, 165
- MASCARELLUS, de Barcelona, 100
- MASCARELLUS, sacerdot, 35, 40
- MASCARANUS, 25
- MASCARON, 59
- MASCARON, d'Artés, 70
- MASCARON, de Bescaran, 454
- MASCARON, de Serraïma, 129
- Masquefa (Anoia), 212
- Massanes (Selva), 347
- Mata (Valldoreix, Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 458
- Mata, vilar de (Prada de Conflent, Conflent), 15

- Matacans (Artés, Bages), 70
 Matadars (el Pont de Vilomara, Bages), 187
 Matadepera (Vallès Occidental), 351, 352, 467
 Matamargó, castell de (Pinós, Solsonès), 318, 490
 Mata-rodona (Maresme), 349
 MATERSINDA (Maressenda), muller de Sendred, de Gurb, 114, 163
 MATFREDUS, 256 *bis*, 310
 MATFREDUS (Matfred), abat de Sant Pere de Rodes, 501
 MATFREDUS, bonhome, 102
 MATILDE, del vilar de *Centullo*, 61
 MATRESINDA, de l'Alt Urgell, 180
 MATRESINDA, del vilar de *Centullo*, 61
 MATRESINDA, *femina*, 212
 MATRO, mare d'ORUCIA, 271
 MATRONA, germana de Bonshom, de Barcelona, 138
 MATRONA, muller d'Oliba, 357
 MATRONA, GONDEBALLUS DE (Gombau de Madrona), 272
 MATRONA, RAIMUNDUS DE (Ramon de Madrona), 143, 153, 155, 162, 242, 243, 244
 MAUREBERTUS, 6
 MAURECELLA, 26
 MAUREGATUS, 14
 MAUREGATUS, bonhome, 18, 20, 25, 26, 27, 28, 125
 MAURELLUS, reveré, 5
 MAURELLUS, 59
 MAURENCUS, 43, 44
 Maures, els (l'Estartit, Torroella de Montgrí, Baix Empordà), 77
 MAURILIUS, 2
 MAURUCUS, bonhome d'All, 14
 MAURUS, 107, 134
 MAURUS, de la vila d'*Asua*, 55
 MAURUS, hispà, 1
 Meda, castell de (Sant Julià de Vilatorrada, Osona), 426
 MEDELA, GUILLELMUS, 501
 Mèder, riu, 114
 MEDIANENSI, GUILLELMUS, v. MIDIANO
Medianos (Juïnyà, Sant Ferriol, Garrotxa), 87
Medians, torrent de (Vallès Occidental), 290
 Mediona, castell de (Mediona, Alt Penedès), 189
 Meià, castell de (Vilanova de Meià, Noguera), 192
 MELANTRUS, 62
 MELCHI, bonhome, 5
 Meldes, muller de Guilabertus, 91
Melseo (prop el rierol Runer, Arcavell, les Valls de Valira, Alt Urgell), 52
 MENARDUS, diaca, 99
 MENARDUS, *procer* del comte Bernat I Tallaferro de Besalú, 146
 Mencui (Soriguera, Pallars Sobirà), 435
 MENDONIA, muller de RAINARDUS MIRONIS, 523
 MENERBENSIS, TEDMARUS DE, 188
 MENGUS, 15
 Meranges (Baixa Cerdanya), 238
Merdainulg, castell de (el Pujol de Plañès, Montmajor, Berguedà), 92
 Merdança, torrent del (Pla de l'Estany), 88, 551
Merdario, riu, v. Mèder
Merdatio (Vallès Oriental), 247
Merdosa, serra (Alt Urgell), 274
 Merens (Arieja), 297, 341

- Merlac, palau de (la Cellera de Ter, Selva), 42
- Merlès, castell de (Santa Maria de Merlès, Berguedà), 199
- Merola, riera de, 105
- MEROLENSI, DURANDUS, 318
- Meseleo* (Borredà, Berguedà), 33
- MESLEO, PETRUS AMATI DE, 537
- Miana, la (Sant Ferriol, Garrotxa), 48
- MICHARRUS, de l'Alt Urgell, 180
- Micià (Sant Feliu de Llobregat, Baix Llobregat), 381
- Midiano* (Pallars), 435
- MIDIANO, GUILLELMUS DE, 192, 207
- MIDIANO, GUITARDUS GUILLELMI DE, 269
- MIDIONENSIS, ERMENGAUDUS GUILLELMI (Ermengol Guillem de Mediona), 374
- MIDIONENSIS, GUIFREDUS (Guifré de Mediona), 153, 173, 189
- MIDIONENSIS, GUILLELMUS (Guillem de Mediona), 230, 374
- MIDIONENSIS, GUILLELMUS MIRONIS, 305
- Mieres (Garrotxa), 87
- Miliano*, riu (Maresme), 211
- MILIANUS, 59
- Miliciano*, v. Sant Pere Pescador
- Millars (Rosselló), 215
- MILLIDA, del vilar de Muig, 61
- MILLIUS, de l'Alt Urgell, 180
- MILO, prevere, 7, 8
- MINUARA, del vilar de *Francones*, 61
- MIR, v. MIRONUS
- MIRABILIA, *femina*, de Barcelona, 100
- MIRABILIS, 64, 65
- Miralles (Tremp, Pallars Jussà), 434, 435
- Miralles, castell de (Cava, Alt Urgell), 341
- MIRALLES, SUNIEFREDUS DE, 238
- Mirambell (Terrassola i Lavit, Alt Penedès), 433
- MIRANDA, del vilar de Muig, 61
- MIRAVELLA, del vilar d'*Olceia*, 61
- MIRO, 13, 29, 32, 42, 47, 58, 59, 68, 70, 79 *bis*, 90, 91, 102, 109, 116, 123, 127, 167, 185, 207, 234, 242, 248, 259, 261, 262, 266, 275, 277, 300, 360, 433, 474
- MIRO, abat, 34
- MIRO, ardiaca de la seu d'Urgell, 454
- MIRO, bonhome, 60, 61, 93, 129, 132, 139, 150, 158, 175, 216
- MIRO, clergue, 256
- MIRO, clergue de Rubí, oncle d'UDALGARIUS GUIFREDI, 332
- MIRO, clergue de Guissona, 209
- MIRO (Miró I), comte associat de Barcelona, 124, 191, 314
- MIRO (Miró II Bonfill), comte de Besalú i bisbe de Girona, 80, 81, 82, 83, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 101, 149
- MIRO (Miró II el Jove), comte de Cerdanya, Conflent i Besalú, 49, 51, 60, 61, 63, 64, 65, 73, 92
- MIRO (Miró I el Vell), comte de Rosselló, Cerdanya i Conflent, 18, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 67
- MIRO, d'Artés, 70
- MIRO, de Barcelona, 154, 177
- MIRO, de Bescaran, 454
- MIRO, de l'Alt Urgell, 254
- MIRO, del Vallès, 356
- MIRO, del vilar d'Encabats, 61
- MIRO, de Pallerols, 217
- MIRO, *dominus*, 236
- MIRO, ferrer de Conjunta, de Santa Coloma de Tuïr, 179

- MIRO, fill d'AGILA, 212
MIRO, fill de Bardina, 129
MIRO, fill del prevere Aventí, 307
MIRO, fill de BONADONA, 431
MIRO, fill de Ramon de Salses, 157
MIRO, fill de Riquila, 186
MIRO, fill de SUDILA, 156
MIRO, germà del levita VIVANUS, 182
MIRO, levita, 84, 88, 102, 109, 126, 127, 211, 230, 241, 242, 244, 290, 317, 370, 489, 493, 522
MIRO, monjo de Santa Maria de Gerri, 462, 487, 520, 526
MIRO, *nobilis palatii*, 112
MIRO, noble, 185, 189
MIRO, pare de DOMNUCIUS MIRONIS, de Barcelona, 495
MIRO, prevere, 35, 64, 79 *bis*, 89, 231, 287, 317, 332, 445, 530
MIRO, prevere, fill de Bonshom, 176
MIRO, *procer*, 123
MIRO, *procer* del comte Bernat I Tallaferró de Besalú, 146
MIRO, sacerdot, 29, 87, 90, 99, 147, 165, 226, 274, 317, 318, 320, 354, 379, 380, 421, 445
MIRO, sacerdot de Santa Maria de Manresa, 187
MIRO, sagristà, 384
MIRO, subdiaca, 89, 164
MIRO, veguer, 355
MIRO (Miró I), vescomte de Besalú, 87, 88, 91, 102, 146, 149
MIRO (Miró II Guillem), vescomte d'Urgell, 180, 253, 254, 270, 409, 413, 418, 427
MIRO AGELANI, 211, 313
MIRO AMALRICI, 337, 408
MIRO ARIOLUS, 126
MIRO ARNALLI, 487, 519
MIRO ARTALIS DE COLONICO, v. COLONICO
MIRO ATONI, 275, 291, 381
MIRO BAIUCI, 231
MIRO BALLUMI (Miró Ballumí), fill de Trudgarda, 382
MIRO BESORENSIS, v. BESORENSIS
MIRO BONEFILII POLINIANENSI, v. POLINIANENSI
MIRO CALVUCII, 271
MIRO CELSONENSI, v. CELSONENSI
MIRO CHERUCII, 253, 301, 354
MIRO CISALANI, 277
MIRO DACHONE, 209
MIRO DALMACII, 359, 377, 420
MIRO DALMACII, vassall de Ramon V de Pallars Jussà, 503
MIRO DE ALAS, v. ALAS
MIRO DE ALB, v. ALB
MIRO DE BEHENAVENTE, v. BEHENAVENTE
MIRO DE CASTRO SORISA, v. CASTRO SORISA
MIRO DE CHICHONIOLAS, v. CHICHONIOLAS
MIRO DE CLARMONTE, v. CLARAMUNTENSIS
MIRO DE FABRICATA, v. FABRICATA
MIRO DE PONTIBUS, v. PONTIBUS
MIRO DOMNUCII, 453
MIRO DURANDI, 173
MIRO ELDEMARI, 429
MIRO ELIAS, 408
MIRO ERIMANNI, 375, 458
MIRO ERIMANNI, ardiaca i canonge de la seu d'Urgell, 423
MIRO ERMEMIRI, 465
MIRO FEDACHI, 242

- MIRO FOGET, 325, 353
 MIRO GALIN, 377
 MIRO GAUSBERTI, 489
 MIRO GAUSPERTI, 491
 MIRO GERIBERTI (Mir Geribert), príncep d'Olèrdola, 169, 226, 242, 243, 244, 246, 330, 331
 MIRO GOLTREDI, 382
 MIRO GOLTREDI, canonge de la seu de Barcelona, 497
 MIRO GOLTREDI, levita, 258
 MIRO GONDEMARI, 318, 337, 361
 MIRO GUADALLI, 400
 MIRO GUASCHI, levita, 364
 MIRO GUILLELMI, 446
 MIRO GUILLELMI, del Pallars, 435
 MIRO GUILLELMI DE MONTANIOLA, v. MONTANIOLA
 MIRO GUERRA, 275
 MIRO GUERRETA, del Pallars, 418, 420, 434, 437, 457, 511, 512
 MIRO GUIFREDI, 302, 305, 310
 MIRO GUILABERTI, cavaller, 519
 MIRO GUILLELMI, 218, 222, 261
 MIRO GUILLELMI, monjo de Sant Cugat del Vallès, 332
 MIRO GUILLELMI, vescomte d'Urgell, v. MIRO (Miró II)
 MIRO GUILMON, 300
 MIRO HOSTOLENSE, v. HOSTOLENSIS
 MIRO IOCBERTI, 500
 MIRO ISARNI, 259, 525
 MIRO LUPI SANCII, 230, 256, 266
 MIRO MAGOL, 213, 214
 MIRO MAIOLI, 423
 MIRO MALANNEG, 337
 MIRO MIRONI DE MURO, v. MURO
 MIRO OLDEFREDI DE POLIG, v. POLIG
 MIRO OLIBA, 389, 480
 MIRO OLIBA, canonge de la seu d'Urgell, 491
 MIRO OLLOMAR, 243
 MIRO RAIMUNDI, 381, 439
 MIRO RAIMUNDI, noble, 185
 MIRO RECOSINDI, 231, 265
 MIRO RENARDI, 351, 352, 369, 391
 MIRO RICULFI, 286, 297, 334, 338, 341, 342, 371, 398
 MIRO SALIFORENSI, v. SALIFORENSI
 MIRO SANCIUS, 206
 MIRO SANLA, 318
 MIRO SENDREDUS, 141, 222, 230
 MIRO SENDULFI, prevere, 431
 MIRO SENIOL, 384
 MIRO SESEGUTI, 231
 MIRO SORICENSIS, v. SORICENSIS
 MIRO SUNIARIUS, 189, 232
 MIRO SUNIEFREDI, 230, 247, 266
 MIRO SUNIEFREDI DE BAGNARIAS, v. BAGNARIAS
 MIRO TOTADALED, 141
 MIRO TRASMON, 286
 MIRO UNIFREDI, 265
 MIRO VIVANI, 376
 MIVISARLES, 6
Mocharon, v. Vilamacolum
Mocionos (les Masies de Voltregà, Osona), 263
 MOCIONUS, de Barcelona, 95
 MOCIONUS, fill de GUILLARA, 108
 MODARIUS, de Vallformosa, 85
 Mogrony, castell de (Gombrèn, Ripollès), 102
 Moixa, la (Arcavell, les Valls de Valira, Alt Urgell), 52
 Moja, torre de (Olèrdola, Alt Penedès), 153, 155
 Molars (Bages), 490

- Moled* (Pallars Jussà), 252
Moledel (Vallespir), 469
 MOLESTUS, 35
Molevestes, v. Maleses de Vilamacolum
 MOLLETO, BERENGARIUS DE, 501
 Molsosa, la (Solsonès), 294
 Moncanut (Cabanelles, Alt Empordà), 175
 Moncles (Aiguatèbia i Talau, Conflent), 25, 27, 28
 Monell, el (Mieres, Garrotxa), 87
Monetarias (Llonganya, el Talló, la Vall de Bianya, Garrotxa), 76
 Monistrol (Montgat, Maresme), 109
 Montagut (Garrotxa), 87
 Montagut, castell de (Querol, Alt Camp), 173, 199, 378
 Montalt, muntanya de (Sant Vicenç de Montalt, Maresme), 349
 Montan de Tost (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 207
 MONTANIANA, BERTRANDUS ATONI DE, 269, 434, 439
 MONTANIOLA, GUILLELMUS DE, 174, 199, 201, 205
 MONTANIOLA, MIRONUS GUILLELMI DE, 305
 MONTANIOLA, PETRUS MIRONIS DE, 545
 Montanissell (Coll de Nargó, Alt Urgell), 207
 Montanyana, castell de (el Pont de Montanyana, Alta Ribagorça), 310, 437, 438
 Montaspre, castell de (Pals, Baix Empordà), 364
 Montbrú, torre de (Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 503
 Montbui, castell de (Bigues, Bigues i Riells, Vallès Oriental), 330
 Montbui, castell de (Santa Margarida de Montbui, Anoia), 507
 Montcada, castell de (Montcada i Reixac, Vallès Occidental), 106, 119, 199, 453
 Montcal, el (Garrotxa), 87
 Montcau, el (Vallès Occidental), 467
 Montconill, serra de (Fonollosa, Bages), 187
 Montcortès, castell de (Baix Pallars, Pallars Sobirà), 503
 MONTEACCUTENSE, HUGO, *procer*, 143
 MONTE ARDIDO, GUILLELMUS AINARDI DE, 531
 MONTEBOI, GUILLELMUS DE, canonge de la seu de Vic, 228
 MONTEBOR, 68
Monte Calvo (Baixa Cerdanya), 157
 MONTECATANO, BERENGARIUS DE
 MONTECATANO, BERENGARIUS RAIMUNDI DE (Berenguer Ramon I de Montcada), fill de Ramon Guillem de Montcada, 451, 452, 453, 517
 MONTECATANO, BERNARDUS DE, germà de Guillem I de Montcada, v. BERNARDUS SUNIEFREDI
 MONTECATANO, BERNARDUS GUILLELMI DE, ardiaca de la seu de Barcelona, 451, 452, 453
 MONTECATANO, GUILLELMUS DE (Guillem I de Montcada), 182, 211, 230, 246, 304, 305
 MONTECATANO, GUILLELMUS BERENGARII DE, 504
 MONTECATANO, RAIMUNDUS DE (Ramon de Montcada), 174, 289
 MONTECATANO, RAIMUNDUS DE, ardiaca de la seu de Barcelona, 164, 166, 182, 207, 210, 211, 230, 242, 244, 246, 247, 256, 304, 305

- MONTECATANO, RAIMUNDUS GUILLELMI DE (Ramon Guillem de Montcada), fill de Guillem I de Montcada, 305, 318, 325, 361, 367, 517
- MONTECATANO, RIAMBALLUS GUILLELMI DE (Riambau Guillem de Montcada), 360, 367, 371, 374
- MONTECLAR, PETRUS BERENGARII DE, 544
- Montedellus* (Horta, Barcelona, Barcelonès), 411, 447
- MONTEDON, ERMEMIRUS DE, 260
- MONTEFERRARIO, PETRUS ARNALLI DE, 546
- Monte Gallinarum* (Vallès Occidental), 174
- MONTELEONIS, RAIMUNDUS GERIBERTI DE, 505
- Montenigro*, 388
- Monterols (Barcelona, Barcelonès), 100, 354
- MONTESIGNI, BERNARDUS GAUCEFREDI, 483
- MONTESIGNI, BERNARDUS UMBERTI, v. BERNARDUS (Bernat Umbert), bisbe
- MONTE SORICENSIS, AMATUS, v. AMATUS (Amat I de Montsoriu)
- Montfalcó el Gros, castell de (Veciana, Anoia), 368
- MONTFALCON, SENDREDUS DE, 265
- Montferrer, castell de (Montferrer i Castellbò), 491
- Montgat (Maresme), 211
- Montgrí, massís del (Baix Empordà), 32, 47
- Montiró (Ventalló, Alt Empordà), 77
- MONTISPESSULANI, GUILLELMUS (Guillem de Montpeller), 330
- MONTIS SERRATENSIS, GUILLELMUS, 268
- Montjuïc (Barcelona, Barcelonès), 95, 119, 166, 194, 195, 196, 331, 497, 549
- Montllor, castell de (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 503
- Montmajor, castell de (Berguedà), 92
- Montmell, castell de (el Montmell, Baix Penedès), 173
- Montmeló (Vallès Oriental), 119
- Montnegre, serra del, 191
- Montner (Sant Jaume de Frontanyà, Berguedà), 46
- Montornès del Vallès (Vallès Oriental), 223
- Mont-ras (Baix Empordà), 364
- Mont-ros (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 435
- Montserrat, muntanya de, 205
- MORA, del vilar de Muig, 61
- MORADELLUS, de Barcelona, 95
- Moranta, vall (Cerdanyola del Vallès, Vallès Occidental), 119
- MORATELLUS, 235
- Mordanag*, molinar de (Soliu, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
- MORECATUS, de Cuixà, 28
- MORENA, d'Encabats, 61
- MORENA, *femina*, del Vallès, 174
- MORENA, muller de STABULUS, 42
- MORENUS, bonhome, 62
- MORERA, 119
- MORETA, 137
- MORGADUS, de la vall de Ripoll, 151
- MORGATUS, 125
- MORGATUS, prevère, 87
- MORICELLUS, de Canavelles, 28
- MORINUS, de Grevalosa, 116
- MORO, 275

- Moronus*, vall de (Alt Empordà), 314 *bis*
 Moror (Sant Esteve de la Sarga, Pallars Jussà), 252
 Morrà (Estamariu, Alt Urgell), 180
 MOSOL, G. de, de la Baixa Cerdanya, 157
 Mosoll (Das, Baixa Cerdanya), 157
 MOTIONUS, 128, 130
Moxella (Pallars), 439
 MOYSE, jueu, 159
 MOZON, 119, 129
 MUDAZONES, GUILLELMUS GERALDI DE (Guillem Guerau de Mudagons), 404
Mugalem (Vallès), 174
Mugo, v. Muig
 Muig (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 60, 61
 Mujal (Llerona, les Franqueses del Vallès, Vallès Oriental), 131, 402
 MULINELLIS, AUDEGARIUS DE, 178, 227
 MULINELLIS, GUIFREDUS DE, 178
 MUMIS AGUET, 394
Munistrol (Maresme), 211
 MUNIUS, bonhome, 20
 Muntanyola, castell de (Osona), 451, 452, 453
 Mur, castell de (Castell de Mur, Pallars Jussà), 170, 311, 435, 512
 Mura (Bages), 147, 199
 MURADELLUS, v. MORADELLUS
 MUREDE, PONCIUS GERALDI DE, 504
Mureden, v. Mura
 MUREDENSIS, ADALBERTUS GUITARDI, 318
 MURICENSI, GUITARDUS, 201
Murlos, vila (Serinyà, Pla de l'Estany), 326
 MURO, BERENGARIUS MIRONIS DE, 418
 MURO, IODFRE MAIER DE (Jofre Màger de Mur), 170
 MURO, MIRONUS MIRONIS DE, 269, 285, 435
- N
- Nabiners (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 207
 NADAMIRUS, abat, 146
 NADESINDA, *femina*, d'Artés, 70
 NANTARIUS, del vilar de les Planes, 61
 NANTARIUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
 NANTIGISUS (Nantigís), bisbe d'Urgell, 53, 55, 56, 274
 NANTIRICUS, del Conflent, 28
 NANTUARIUS, bonhome, 25, 26, 27, 28
 NANTULFUS, levita, 51
 NANTULFUS, prevere, 61
 NANTULFUS, sacerdot, 57, 60, 61, 62
 Narbona, 4, 45, 56, 284, 319
 Narbona, seu de, 53
 Narbona, sínode de, 201, 475
 NARBONELLUS, d'Artés, 70
 Narbonès, 4, 24, 416
 NARBONESE, 60
 Nargó, v. Coll de Nargó
Nassovel, serra de (Alt Urgell), 489
 NATALINUS, del Conflent, 28
 NATANAEL, dit DODATUS, jueu, 159
 NAVARCLENSIS, GERALDUS GUITARDI (Guerau Guitard de Navarcles), 318
 Navarcles (Bages), 187, 507
 Navata (Alt Empordà), 58
 Navel, riera de, 397
 NAVIUS, 68
 NAVIUS, bonhome, 119
 NAVIUS, d'Ullà, 50

- NAZACUI, 6
 NECTAR, prevere, 70
 NECTARAN (Nectarà), prevere, 69
 NEFRIDIUS, v. NIFRIDIUS
Negres (Sant Joan de Salelles, Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 514
 Nespla, v. Mura
 NETAR, bonhome, 46
 NETARAN, sacerdot, 70
 NEVIA, *femina*, filla de Ponç i Riquilda, 281
 NEVIA, filla de FRUIA, 299
 NEVIA, germana de GUIFREDUS, clergue, 333
 NEVOLENDÀ, del vilar de Perella, 61
 NEVOLENDÀ, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 NEVOLENDÀ, *femina*, 25, 26, 159
 NEVOLENDUS, 70
 Nicea, concili de, 133
 NICHOLAS (Nicolau II), papa, 476
Nido de Livegod (Terrassola i Lavit, Alt Penedès), 433
Nifiano (Maresme), 119
 NIFRIDIUS (Nebridi), bisbe de Narbona, 2
 NIFRIDIUS, bonhome, 5, 77
 NIFRIDIUS, prevere, 61
 NIFRIDIUS, sacerdot, 136
 NITARDUS, 29
 NITARDUS, *vassus*, 35
 Níols, vall de (Cardona, Bages), 384
 NOBEROLA, RAIMUNDUS GUILLELMI DE, 378
Noces (Fenolleda), 79 *bis*
 Nocoló, alou de (la Seu d'Urgell, Alt Urgell), 301
Noger, 469
 Noguera Pallaresa, riu, 152, 252, 420, 526
 Noguera Ribagorçana, riu, 355
 NORDALDUS, *vassus*, 40
 NOTKERUS (Notger), bisbe de Lieja, 133
 Nou, la (Vilallonga de Ter, Ripollès), 73
 Nou, mas (Olot, Garrotxa), 82
 NOVAS, ADALBERTUS DE, 200
Novelledu (comtat d'Empúries), 77
 NOVILIA, *femina*, de Vallformosa, 85
Nuajallaco (Fenolleda), 79 *bis*
 NUNNUS, fill d'HONDEMAR, d'Aguilaniu, 98
- ## O
- OBASIUS, 6
 OBTAREDUS (Obtared), abat de Sant Policarp de Rasès, 29
 Ocenyes (Orellà, Conflent), 16, 25, 26, 27, 28
 OCEIRA, de Cuixà, 28
Ocega, vilar d', v. *Olceia*
 ODALGARIS, v. UDALGARIUS
 ODALRICUS, v. UDALRICUS
 ODEACER, abat de Sant Martí de Les, 79 *bis*
 ODEGARIUS, v. AUDEGARIUS,
 Òdena (Anoia), 129, 318
 Òdena, castell d', 199
 Òdena, riu, 129
 ODENA, GUILLELMUS BERNARDI DE, 330, 331, 348, 371, 433
 Odera, riu, v. Aiguadora
 ODERBALDUS, 27
 ODERICUS, 28
 ODERICUS, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 ODERICUS GAUCEFREDI, 318

- ODERIUS, 2
 ODESINDA, v. AUDESINDA
 ODESINDUS, v. AUDESINDUS
 ODGERIUS, levita, 181
 ODGOTRUS, levita, 132
 ODILA, 64
 ODILA, acòlit, 39
 ODILA, de Bàscara, 65
 ODILO, bonhome, 65
 ODILO (Odiló), comte de Girona, 1, 4
 ODINUS, 27, 68
 ODINUS, bonhome, 258
 ODO, 47, 87, 143, 322, 430
 ODO, arquebisbe de la Gàl·lia, 133
 ODO (Odó), bisbe de Girona, abat de Sant Cugat del Vallès, 106, 130, 142, 146, 149, 156, 161, 174, 227, 255
 ODO (sant Ot de Pallars), bisbe d'Urgell, 487, 512, 544, 546
 ODO, bonhome, 158, 175
 ODO, d'Amer, 74
 ODO (Odó), del Bages, 104
 ODO, fill d'Hostèn de Ciutadilla, 143
 ODO, germà de SUNIARIUS RADULFI, 260
 ODO (Odó I), rei de França, 42, 70, 73
 ODO, sacerdot, 70, 306
 ODO ACCUTENSE, v. ACCUTENSE
 ODO DE RIO SICCO, v. RIO SICCO
 ODO ERMEMIRI, 222
 ODO MACARONI, 339
 ODO MORATONI, 328
 ODO RANDULFI, 318
 ODOACRUS, 33
 ODOACRUS, mandatari del comte Sunyer I de Rosselló, 9, 10
 ODOLARDUS, v. UDALARDUS
 ODOLINA, del vilar de Rourevell, 61
 ODOLINA, del vilar de Vinya, 61
 ODORICUS, de Juïgues, 91
 ODOVARDUS, prevere, 40
 OFILUS, 134
 OFILUS, hispà, 1
 OFOILLOLIAMES, 4
 OLALIA, muller d'ERVIGIUS, 258
Olceia, vilar d' (Ripollès), 60, 61
 OLDEGARIUS, v. AUDEGARIUS
 OLDRIGUS, de Bescaran, 454
 OLEGARIUS, v. AUDEGARIUS
 Olèrdola, (Alt Penedès), 120, 161, 188, 216, 266, 330
 Olesa de Montserrat (Baix Llobregat), 119
 Oleta (Oleta i Èvol, Conflent), 25, 27
 OLIAGARIUS, abat de Sant Feliu de Girona, v. BLIDAGARIUS
 OLIBA, 25, 43, 51, 69, 74, 76, 77, 79 *bis*, 80, 82, 87, 90, 91, 96, 106, 123, 129, 130, 163, 210, 211, 231, 234, 236, 240, 251, 347, 357, 408, 469, 480
 OLIBA (Oliba), abat de Santa Maria de Ripoll, v. OLIBA (Oliba I), comte i bisbe
 OLIBA, advocat de DELA, 147
 OLIBA (Oliba de Besora), bisbe d'Elna, 159, 161
 OLIBA, bonhome, 61, 73, 81, 85, 102, 132, 136, 148
 OLIBA (Oliba I), comte de Berga i Ripoll, bisbe de Vic, abat de Santa Maria de Ripoll i Sant Miquel de Cuixà, 92, 132, 172, 178, 184, 186, 187, 193, 198, 201, 202, 205, 215, 217, 228, 229, 234, 239, 260, 284, 289, 547
 OLIBA (Oliba I Cabreta), comte de Cerdanya, Conflent, Berguedà i Besalú, 78, 82, 83, 84, 86, 87, 92, 101, 102, 105, 186

- OLIBA, de Barcelona, 121
 OLIBA, de Ges, 151
 OLIBA, de Pallerols, 217
 OLIBA, dit LOBATONUS, ardiaca, 99
 OLIBA, dit MIRONUS, sacerdot, 231
 OLIBA (Oliba), fill del comte Oliba I Cabreta, v. OLIBA (Oliba I), comte i bisbe
 OLIBA, fill d'Udalguer (Guandalgot), vescomte de Besalú, 91
 OLIBA, levita, 77, 89, 402
 OLIBA (Olibà), mandatari del comte Miró II de Cerdanya, 60
 OLIBA, *medicus*, 101
 OLIBA, *nobilis palatii*, 112
 OLIBA, prevere, 90, 160
 OLIBA, prevere i capellà de Santa Maria de Badalona, 493
 OLIBA, sacerdot, 103, 132, 173, 234, 294, 336, 423, 427, 463, 471
 OLIBA, sacerdot d'Orsal, 193
 OLIBA, sacerdot i cabiscol de la seu de Vic, 261, 262, 305
 OLIBA, *vassus dominici*, 46
 OLIBA, vescomte de Vallespir, 123
 OLIBA AGUALTI, 247, 266
 OLIBA AUDERICI, 231
 OLIBA DE ARES, v. ARES
 OLIBA DE CAPRARIA, v. CAPRARIENSIS
 OLIBA DE GUARDIOLA, v. GUARDIOLA
 OLIBA DE ULMO, v. ULMO
 OLIBA IOVAN, 208
 OLIBA MIRONIS, 246, 354, 362, 463
 OLIBA RAIMUNDI, 332, 339
 OLIBA RAIMUNDI, canonge i cabiscol de la seu de Barcelona, 421
 OLIBA RAINARDI, 536
 OLIBA SENDREDI, 381
 OLIBA SENIULDI, 330
 OLIBANUS, v. OLIBA
 OLIDUS, 125
Olus, ipsus, v. Solius
 Oliva, 231
 Oliva, l' (Bestracà, Camprodon, Ripollès), 101
 Oliva, camp de l' (Pla de Barcelona), 159
 OLIVA, del Clarà, 61
 OLIVARIUS, 505
 OLIVARIUS BERNARDI, 503
 OLIVARIUS BERNARDI DE TERMINO, v. TERMINO
 Olivars (Sant Julià de Ramis, Gironès), 99
 Olivella (Garraf), 266
 Olivera, mas d', 542
 OLIVES, RAIMUNDUS SUNIEFREDI DE (Ramon Sunifred de Solius), 322
 OLIVOS, BERNARDUS DE, bonhome, 179
 OLIVULA, muller de Joan, de Barcelona, 95
Olla Fracta, v. Santa Eugènia de la Freita
 OLLEGARIUS, 488
 OLLEGARIUS, prior de Sant Adrià de Besòs, 528
 OLLEGARIUS OLLEGARII, 488
 OLLEMARUS, procurador, 506
 Oller, estany d' (Baix Penedès), 256
 Ollers, terra d' (Bages), 187
 OLLOFREDUS, bonhome, 216
 OLLOFREDUS, *de Sancta Beata*, 119
 OLLOMAR, 277
 OLLOVARA, *femina*, muller de PETRUS ERMEMIRI, 440
 Olmera, font d' (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
 Olmet (Santiga, Santa Perpètua de Mogoda, Vallès Occidental), 181, 479

- OLON, ERMENGAUDUS DE, de Provençals, 177
- OLON, RAIMUNDUS DE (Ramon d'Oló), 156
- OLON, SISEMUNDUS DE (Sesmond d'Oló), 143
- Olone*, v. Santa Maria d'Oló
- Olone*, castell d' (Pallars), 439
- Olorda (Barcelona, Barcelonès), 197, 235, 250, 257
- OLOSTENSIS, GUILLELMUS BERNARDI, 308
- OLOSTENSIS, RAIMUNDUS GUIFREDI, 325
- Olp, castell d' (Sort, Pallars Sobirà), 410, 435, 511
- Oltra, castell d' (Argelers, Rosselló), 404
- Olzinelles, lloc d' (Bages), 187
- OMAR IBN OMAR, valí de Narbona, 25
- Onega*, vila d' (Das, Baixa Cerdanya), 157
- ONESTUS, bonhome, 41
- ONNONUS, prevere, 3
- ONOFREDUS, 173, 187, 213, 214
- ONOFREDUS, de l'Alt Urgell, 339
- ONOFREDUS DACHONI, 260
- ONOFREDUS EROMIRI, 401
- ONOFREDUS RICULFI, 242, 244, 256
- ONORATUS, v. HONORATUS
- OPILA, prevere, 55
- OPTADUS (Optat), mandatari del bisbe de Girona, 65
- Orbiu, riu, 15
- ORCALLO, TEDBALLUS DE, 541
- Orcau, castell d' (Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 503, 541
- Ordao* (Pallars), 436
- OREPIANUS, 28
- Orfes (Vilademuls, Pla de l'Estany), 80
- ORFETUS, 151
- Organyà (Alt Urgell), 207
- Orgeres (Clerà, Conflent), 28
- ORIA, 552
- ORICIUS, 27
- ORIOIUS, 15, 62, 70, 76, 77, 80, 82, 87, 90, 91, 137, 296
- ORIOIUS, bonhome, 82, 101, 179
- ORIOIUS, d'Arbúcies, 405
- ORIOIUS, de Bescaran, 454
- ORIOIUS, del vilar de Muig, 61
- ORIOIUS, de Sadernes, 149
- ORIOIUS, *procer* del comte Bernat I Tallaferro de Besalú, 146
- ORIOIUS, prevere, 69, 74
- ORIOIUS, prevere de Salàs de Pallars, 126
- Orís, castell d' (Osona), 199
- Oristà (Osona), 507
- Orla (Perpinyà, Rosselló), 84
- Ornazonas* (Argelaguer, Garrotxa), 87
- OROSIUS, del vilar d'*Asua*, 55
- OROVIDA, muller d'ADEMARUS GALINDI, 487
- Orreto* (Erta, Pont de Suert, Alta Ribagorça), 180
- Orriàs* (Eixalada, Nyer, Conflent), 25
- Orriols (Bàscara, Alt Empordà), 64, 508
- Orsa*, mont d' (Olorda, Barcelona, Barcelonès), 197
- Orsal, v. Malla
- ORSENGUS, prevere, 66
- ORSETUS, 395, 420
- ORTOLUS, 76
- ORUNTIUS, de Juïgues, 91
- ORUTIA, v. AURUTIA
- ORUTIUS, v. AURUTIUS

Os de Civís (les Valls de Valira, Alt Urgell), 500
 OSANNA, muller del jutge Marc, 294
 OSANNUS, bonhome, 139
 OSMIDONUS, v. ERMIDONUS
 Osona, bisbat d', v. Vic
 Osona, comtat d', 57, 60, 61, 83, 104, 114, 143, 148, 151, 167, 205, 209, 219, 231, 246, 263, 299, 328, 330, 403, 415, 441, 455, 463, 465, 507, 537, 538
 Osor, riera d', 42
 Ossinyà (Sant Ferriol, Garrotxa), 87, 119
 OSTALDUS, 60, 61, 76
 OSTALDUS, prevere, 77
 OSTENDUS, 209
 OSTENDUS, arxilevita, 140
 OTEGA, d'Artés, 70
 OTO (Otó III), emperador romano-germànic, 133
 OTO, bonhome, 158
 OTO, de Llerona, 402
 OTO, levita, 89
 OTO, monjo, 211
 OTO, sacerdot, 256
 OTONE DE RUBIONE, v. RUBIONE
 OVASUS, prevere de Juïgues, 91
 OVIMIA, de l'Alt Urgell, 180

P

PACIFICUS, 28
 Pacs del Penedès (Alt Penedès), 330
 PAGUASDUS, 42
Palaciolo, v. Pla de Palol
 Palafrugell (Baix Empordà), 364
Palatio, v. Palau, mas
 PALATIO, RAIMUNDUS DE, *miles*, 501
 PALATIO, RAIMUNDUS MIRONIS DE, 516

PALATIO, RAIMUNDUS MIRONIS DE, noble, 393
Palatio Auditò, v. Ripollet
 PALATIODAN, ARNALLUS LANFREDI DE, 469
 PALATIODAN, PONCIUS DE, 469
Palatiolo (Dosquers, Maià de Montcal, Garrotxa), 87
Palatiolo, v. Palol de Fluvià
Palatio Vetulo (Rocafort, Pont de Vilomara i Rocafort, Bages), 318
Palatium Antico (Baix Llobregat), 381
 PALATZ, ARNALLUS ONOFREDI DE, 339
 Palau, mas (Vilanant, Alt Empordà), 87
 Palau del Vidre, castell de (Rosselló), 404
 Palau de Santa Eulàlia (Alt Empordà), 89
 Palau-solità (Palau-solità i Plegamans, Vallès Occidental), 119, 318
Palazol, torrent de, 92
Pallagano, v. Soler, el
 Pallars, 56, 207, 526, 546
 Pallars, comtat de, 377
 Pallars Jussà, comtat de, 457
 Pallars Sobirà, comtat de, 386
 Pallerols (Puigcerdà, Baixa Cerdanya), 217
 Pallerols, església de, v. Sant Romà de Pallerols
 Palma, riu de la, v. Rafamans, riera de
Palmalata (Canavelles, Conflent), 25
 Palol de Fluvià (Ventalló, Alt Empordà), 72, 77
 PALOMA, de l'Alt Urgell, 180
 PALOMBA, filla de MAURECELLA, 26
 Palomeres, coll de (Cistella, Alt Empordà), 87
 Palou (Granollers, Vallès Oriental), 452

- Palou de Sanauja (Torrefeta i Florejacs, Segarra), 209
- Pals (Baix Empordà), 364
- PALS, BERNARDUS GAUSFREDI DE, 364
- PALUMA, del vilar d'*Olceia*, 61
- Palumarias*, v. Colomers, els
- PALUMBARIUS, 130
- PANCARIUS, 71
- PANTALEON, 34
- PAPIOL, GUILLELMUS BERNARDI DE, 433
- PARAPARIAS, 28
- PARAPARIUS, 3
- PARAPARIUS, hispà, 1
- Parets del Vallès (Vallès Oriental), 391
- Parets d'Empordà (Vilademuls, Pla de l'Estany), 64, 80
- PARIETIBUS, RICULFUS DE, 242, 244, 246
- Parietes Altas* (Sant Pere Sallavinera, Anòia), 260
- PASCALES, hispà, 1
- PASCHALIS, 26, 32
- PASQUALIS, 100
- PASQUALIS, de Sant Gervasi de Cassoles, 119
- PASQUALIS, de Vallmajor, 125
- PATERNUS, bonhome d'All, 14
- PATERNUS, del vilar de Santigosa, 61
- PATERNUS, prevere, 25
- PAU, GUILLELMUS RAIMUNDI DE, *milles*, 501
- Paubrela*, font (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264
- Paüls de Flamisell (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 359
- PAULUS, 95, 100, 103, 119
- PAULUS, ferrer, 108
- PAULUS, *nobilis palatii*, 112
- Pausa Salomon*, 469
- PAX, GONDEBALLUS DE, 188
- Pedralbes (Barcelona, Barcelonès), 288
- PEDRES, batlle de Sant Pol de Mar, 349
- PEDRESUS, 235
- Pedret, rec de (Berguedà), 33
- Pedrinyà (Crespià, Pla de l'Estany), 87
- Pelencà (Vilallonga de Ter, Ripollès), 73
- Pendedico*, puig (Ripollès), 61
- Penedès, 277, 278
- Penedès, franqueses del, 330
- PENELLUS, prevere, 66
- Penna Rigii* (Terrades, Alt Empordà), 87
- Penneditio* (Serraïma, Sallent de Llobregat, Bages), 129
- Pera, castell de (Sant Llorenç Savall, Vallès Occidental), 467
- PERA, ARNALLUS AMATI DE, 513
- Perabrúna, castell de (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 434, 436
- Perafita, coll de (Vallès Oriental), 119
- Perafita, pic de (Baixa Cerdanya), 180
- Peralada (Alt Empordà), 6, 130, 158
- Peralada, comtat de, 7, 8, 29, 72, 77, 81, 158, 422
- Pera Molera* (Batipalma, Vilademuls, Pla de l'Estany), 58
- Peraria*, coll de (Juïgues, Vilademuls, Pla de l'Estany), 91
- Peratallada, castell de (Forallac, Baix Empordà), 364
- PERCAS, GUILLELMUS ARNALDI DE, 430
- Perduts, alou de (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 551
- PERE, v. PETRUS
- PEREGRINUS SENDREDI, 407

- Perella (Provençals, Barcelona, Barcelonès), 108
- Perella, vilar de (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 60, 61
- Perelló, lloc de (Sant Fruitós de Bages, Bages), 187
- PERELLUS, 32
- PERETUS, 238
- Perles* (Fossa, Fenolleda), 79 *bis*
- PERNA, 187
- Perpinyà (Rosselló), 404
- PERSEDIA, muller de BERNARDUS UDALARDI, 424
- PERTICACIO, ADALBERTUS DE, 246
- Pertús, el (Vallespir), 469
- Pertusa, 289
- Pertusa, castell de la (Àger, Noguera), 503
- Perves, castell de (Pont de Suert, Alta Ribagorça), 434
- Pesa, camp de la (Pallars Jussà), 437, 438
- PETERNELLA, del vilar de Bosquerons, 61
- PETITA, del Clarà, 61
- PETITUS, del Clarà, 61
- PETOVIRUS, 228
- PETRA, BERENGARIUS BERNARDI DE, 335
- PETRA, BONUCIUS DE, 479
- PETRA ALBA, GUITARDUS DE, 448
- Petra Ammunií*, castell de (comtat de Cerdanya), 33
- Petrafixa* (Soliús, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
- Petralada*, 485
- Petralata*, 469
- Petramala*, 4
- Petra Mala* (Maià de Montcal, Garrotxa), 87
- PETRAPERTUSENSI, PETRUS, *procer*, 224
- Petrariense, valle*, v. Ribes, vall de
- PETRASIUS, del vilar d'Encabats, 61
- PETRA TALLADA, GUILLEMUNDUS de, 263
- Petricio* (Serraïma, Sallent de Llobregat, Bages), 129
- PETRIONUS, 493
- PETRONUS, 32, 64, 77
- PETRONUS, ardiaca, 64
- PETRONUS, bonhome, 150
- PETRONUS, canonge de Girona, 146
- PETRONUS, fill d'Audesind, jutge i monjo, 94
- PETRONUS, fill de BERNARDUS, 185
- PETRONUS, levita, 65
- PETRONUS (Petroni), vescomte d'Empúries, 32, 35
- PETRUS, 13, 22, 35, 68, 102, 107, 113, 130, 131, 167, 168, 246, 264, 280, 328, 454, 469
- PETRUS, abat, 133
- PETRUS (Pere), abat de Santa Cecília de Montserrat, 332
- PETRUS (Pere Roger), abat de Santa Maria de Gerri, 462
- PETRUS (Pere Guillem), abat de Santa Maria de Ripoll, 308
- PETRUS (Pere Guillem), abat de Sant Pere d'Àger, 539
- PETRUS (Pere), abat de Sant Pere de Rodés, 198, 314 *bis*
- PETRUS (Pere), abat de Sant Quirze de Colera, 501
- PETRUS, ardiaca, 64, 89
- PETRUS (Pere d'Artald), bisbe de Carcassona, 416
- PETRUS (Pere II), bisbe de Carcassona, 476, 492

- PETRUS (Pere Roger), bisbe de Chalons, 284
- PETRUS (Pere Roger), bisbe de Girona, 153, 185, 198, 199, 210, 211, 264, 284
- PETRUS, bonhome, 5, 110
- PETRUS, cabiscol, 524
- PETRUS, cabiscol de la seu de Barcelona, 516
- PETRUS, canonge i sagristà de la seu d'Urgell, 491
- PETRUS, clergue, 254, 320, 515
- PETRUS (Pere Ramon I), comte de Pallars Jussà, 386, 439, 512, 532
- PETRUS, *coraula*, 471
- PETRUS, de Bàscara, 65
- PETRUS, de Claramunt, 222
- PETRUS, de Cornellà de Llobregat, 141
- PETRUS, de l'Alt Urgell, 254
- PETRUS, del Clarà, 61
- PETRUS, de l'Empordà, 87
- PETRUS, del Vallès Oriental, 181
- PETRUS, de Sarrià, 163
- PETRUS, de Vic, 403
- PETRUS, diaca, 364, 368
- PETRUS, diaca de Roma, 172
- PETRUS, fill d'AUDESINDUS, 130
- PETRUS, fill de BERNARDUS IOHANNIS i d'ADALAIZIS, 384
- PETRUS, fill de Bernat Guillem de Folleres, 292
- PETRUS, fill de GERALDUS MAGER, 323
- PETRUS, fill de VIVAS, marit de GISLA, 182
- PETRUS, germà de BERNARDUS RADULFI, 432
- PETRUS, germà de GUILLELMUS, 256
- PETRUS, levita, 109, 140, 225, 228, 260, 305, 490, 547
- PETRUS, levita i monjo de Santa Maria de Roses, 429
- PETRUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 540
- PETRUS, notari de Roma, 133
- PETRUS, prevere, 32, 102, 154, 168, 210, 292, 322, 422, 473, 548
- PETRUS, prevere d'Aiguallonga, 183
- PETRUS, prevere de Barcelona, 176
- PETRUS, reu d'assassinat, 96
- PETRUS, sacerdot, 226, 305, 382, 418, 457, 479, 504, 550
- PETRUS, sagristà, 305, 454
- PETRUS, subdiaca, 370, 374, 521
- PETRUS ADALBERTI, 322
- PETRUS ADALBERTI, canonge de la seu de Vic, 303, 305
- PETRUS ALBIENSI, v. ALBIENSI
- PETRUS AMALRICI, 482
- PETRUS AMATI, 441
- PETRUS AMATI DE MESLEO, v. MESLEO
- PETRUS AMELI, 325, 445
- PETRUS ARNALLI, 513, 525, 535
- PETRUS ARNALLI, clergue, 497
- PETRUS ARNALLI, clergue, fill d'Arnau Vidal d'Horta, 411, 447, 528, 529
- PETRUS ARNALLI, de l'Alt Urgell, 489, 500
- PETRUS ARNALLI, prevere, 466
- PETRUS ARNALLI, sacerdot, 400
- PETRUS ARNALLI DE MONTEFERRARIO, v. MONTEFERRARIO
- PETRUS ATONIS, 458
- PETRUS AURUCIUS, 222
- PETRUS BARONIS, 519
- PETRUS BERENGARII, 550
- PETRUS BERENGARII DE MONTECLAR, v. MONTECLAR
- PETRUS BERNARDI, 292, 305, 357, 378, 395, 542

- PETRUS BERNARDI, canonge de la seu de Girona, 501
- PETRUS BERNARDI, clergue de Barcelona, 424, 493
- PETRUS BERTRANDI, 386
- PETRUS BLIDGERII, 396, 404
- PETRUS BOCARII, 455
- PETRUS BONEFILII, 516, 524
- PETRUS BORRELLI, subdiaca, 471
- PETRUS CIXELANI, 305
- PETRUS CONSTANTINI, 429
- PETRUS DALMACII, 533
- PETRUS DE CASTELA, v. CASTELA
- PETRUS DE CLARIANA, v. CLARIANA
- PETRUS DE PONTIBUS, v. PONTIBUS
- PETRUS DEUSDEDIT, canonge de la seu de Barcelona, 527
- PETRUS ERMENGAUDI, 304, 305
- PETRUS ERMEMIRI, 440, 442, 520
- PETRUS EROVIGII, 256 *bis*
- PETRUS FOLCHET, del Vallès Occidental, 290
- PETRUS FULCONI, 512
- PETRUS GALIN, 487
- PETRUS GAUDERA, 422
- PETRUS GAUSBERTI, 357
- PETRUS GAUSFREDI, 401
- PETRUS GOLTREDI, sagristà, 261, 303
- PETRUS GONBALDI, 395
- PETRUS GONDEMARI, 402
- PETRUS GUERIBERTI, 411, 447
- PETRUS GUIFREDI, 322
- PETRUS GUILLELMI, 352, 513
- PETRUS GUILLELMI (Pere Guillem), abat de Sant Miquel de Cuixà, 547
- PETRUS GUILLELMI, fill de GUILLELMUS RIAMBALLI, 481
- PETRUS GUILLELMI, noble, 395, 458
- PETRUS IUVANI, 268
- PETRUS LUPI, 273
- PETRUS MASCARONI, de Bescaran, 454
- PETRUS MIRONIS, 331, 334, 452, 453, 545
- PETRUS MIRONIS, ardiaca, 458
- PETRUS MIRONIS DE MONTANIOLA, v. MONTANIOLA
- PETRUS MIRONIS DE PONTIBUS, v. PONTIBUS
- PETRUS PELA, 405
- PETRUS PELIA, 406 *bis*
- PETRUS PETRAPERTUSENSI, v. PETRAPERTUSENSI
- PETRUS PONCII, 297, 341, 484
- PETRUS PONCII DE TURRICELLA, v. TURRICELLA
- PETRUS RAIMUNDI, 325, 326, 386, 391, 457, 501, 507, 512, 514, 526, 529
- PETRUS RAIMUNDI, del Pallars, 511
- PETRUS RAIMUNDI, dit AGRET, 510
- PETRUS RAIMUNDI, fill de RAIMUNDUS GEROVARDI, 505
- PETRUS RAIMUNDI, fill de RAIMUNDUS RECOSINDI i d'ALISAVA, 397
- PETRUS RAIMUNDI, monjo de Sant Cugat del Vallès, 459
- PETRUS RAIMUNDI DE CANETO, v. CANETO
- PETRUS RAIMUNDI DE ERILL, v. ERILL
- PETRUS RAIMUNDI DE TOUS, v. TOUS
- PETRUS REVULLI, 281
- PETRUS RIAMBALLI, 538
- PETRUS RICULFI, 493
- PETRUS RICULFI, noble, 180
- PETRUS RIGUALDI (Pere Rigual), abat de Santa Maria de Vilabertran, 507
- PETRUS RODGERII, 418
- PETRUS RULO, 280
- PETRUS SEGUINI, 536

- PETRUS SEGURINI, 429
 PETRUS SENDREDI, 357
 PETRUS SPERANDEI, 533
 PETRUS SUNIARII, 545
 PETRUS SUNIARII, de Vilapicina, 466
 PETRUS SUNIEFREDI, 321, 470
 PETRUS SUNIEFREDI, sacerdot de Barcelona, 417
 PETRUS UDALARDI, 420, 423, 427, 481
 PETRUS UDALARDI, bonhome, 491
 PETRUS UDALARDI (Pere de Milany), fill del vescomte Udaldar I de Besalú, 444, 469
 PETRUS UMBERTI, 540
 PETRUS VIVANI, 287, 340
 Pilzà, castell (Benavarri, Baixa Ribagorça), 394
 Pimorent, coll del (Alta Cerdanya), 297, 341
 Pineda, terme de, v. Santa Maria de Pineda
 Pinell (Cardona, Bages), 397
 PINELLENSI, GUITARDUS, 207
 Pinells (Font-rubí, Alt Penedès), 407
Pineta, v. Sant Cebrià de Pineda
Pino (Llerona, les Franqueses del Vallès, Vallès Oriental), 402
 PINOBS, del vilar de Bosquerons, 61
 Pins (Vilopriu, Baix Empordà), 77
 Pinyana, castell de (Querol, Alt Camp), 199
 PIPINUS, 40
 PIPINUS, dit ABDERAMA, 40
 PLACIANUS, 14
 PLACIANUS, prevere, 30
 PLACIANUS, prevere de Salàs de Pallars, 126
 PLACIDA, del vilar de Perella, 61
 PLACIDIA, del vilar d'Encabats, 61
 PLACIDIA, del vilar d'*Olceia*, 61
 PLACIDIA, muller d'ELETE, 25
 PLACIDINUS, de l'Alt Urgell, 180
 PLACIDUS, 33, 64, 180
 PLACIDUS, de Vallformosa, 85
 Pla de Palol (Vilademuls, Pla de l'Estany), 58
 Pla de Sant Tirs, el (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 207
Planca (Bages), 135, 139, 187
 PLANCARIUS, 46, 61, 62, 203, 218
 PLANCARIUS, fill d'AITIONIUS, 150
 PLANCHERUS, 131
 Planes (Arbúcies, Selva), 405
 Planes (Cardona, Bages), 184, 509
 Planes, vilar de les (Ripoll, Ripollès), 60, 61
 Planeses (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
 Planoles (Ripollès), 208
 PLANRIUS, 57
Planulos, 25
 PODIO VIRIDI, BERENGARIUS RAIMUNDI DE, 546
 PODIO VIRIDI, GUILLELMUS MIRONIS DE, 530
 POLIG, MIRONUS OLDEFREDI DE, 500
 POLIMIA, de Sant Just Desvern, 235
 POLINIANENSI, MIRONUS BONEFILII, 461
 Polinyà (Vallès Occidental), 119, 318
 Pollestres (Rosselló), 404
 POMAR, GONDEMARUS DE, 211
 Pomers (Conflent), 28
 POMONIUS, 13
 PONCIA, filla d'AMALRICUS PONCII, 402
 PONCIUS, 123, 130, 185, 237, 281, 349, 414, 415, 426, 471
 PONCIUS (Ponç III), abat de Santa Maria de Gerri, 520

- PONCIUS (Ponç), abat de Sant Cugat del Vallès, 246
- PONCIUS (Ponç), abat de Sant Serni de Tavèrnoles, 157
- PONCIUS, ardiaca, 132, 157, 220
- PONCIUS (Ponç II de Càsteu-rainard), arquebisbe d'Ais de Provença, 319
- PONCIUS (sant Ponç de Roda), bisbe de Roda d'Isàvena, 527, 539
- PONCIUS, cabiscol, 227
- PONCIUS, cabiscol de la seu de Girona, 264
- PONCIUS, canonge de la seu de Girona, 210
- PONCIUS, canonge i sagristà de la seu de Barcelona, 421, 493, 497, 504
- PONCIUS, clergue, 149, 473, 484, 513, 514, 515
- PONCIUS (Ponç I Hug), comte d'Empúries i Peralada, 314 *bis*, 324, 330, 404, 419, 429, 484
- PONCIUS, del Baix Llobregat, 119
- PONCIUS, de l'Empordà, 506
- PONCIUS, dit Bonfill, v. Índex de Jutges
- PONCIUS, fill de GERALLUS MAGER, 323
- PONCIUS, fill de ROGERIUS, 355
- PONCIUS, levita, 159, 320, 363, 373, 394, 402, 449, 456, 535
- PONCIUS, levita, de l'Alt Urgell, 498
- PONCIUS, levita i cabiscol, 168, 176, 182
- PONCIUS, mandatari de l'abat de Sant Cugat del Vallès, 106
- PONCIUS, prevere, 77, 318, 337, 402
- PONCIUS, sacerdot, 301
- PONCIUS, sacerdot i escrivà, 337
- PONCIUS, sagristà, 342, 353, 354, 402, 517
- PONCIUS, subdiaca, 342, 353, 354, 356
- PONCIUS (Ponç I Guerau), vescomte de Girona, 310, 325, 330, 347, 428, 528
- PONCIUS ADALBERTI, 406 *bis*
- PONCIUS ADALBERTI DE CASTELIONE, v. CASTELIONE
- PONCIUS ADEMARI, *miles*, 501
- PONCIUS ANNO, levita, 157
- PONCIUS ARNALLI, 456, 535
- PONCIUS ARNALLI, fill d'ARNALLUS GUILLELMI, d'Arfa, 491, 498
- PONCIUS ARNALLI, fill d'Arnau Vidal d'Horta, 411, 447
- PONCIUS BALLOVINI, 463, 504
- PONCIUS BERNARDI, 524
- PONCIUS DE PALATIODAN, v. PALATIODAN
- PONCIUS DONNUCIUS, 213, 214
- PONCIUS DURANDI, 413, 474
- PONCIUS ERIMANNUS, 309
- PONCIUS GERALDI, noble, 322, 393
- PONCIUS GERALDI, vescomte, v. PONCIUS (Ponç I Guerau)
- PONCIUS GERALDI DE CERVARIA, v. CERVARIA
- PONCIUS GERALDI DE MUREDE, v. MUREDE
- PONCIUS GERIBERTI, canonge de la seu de Barcelona, 504, 517
- PONCIUS GUIFREDI, 368
- PONCIUS GUILLELMI, 314 *bis*, 483, 484
- PONCIUS GUILLELMI, de Torroella de Montgrí, 419
- PONCIUS GUILLELMI DE CASTRO VOLTURARIO, v. CASTRO VOLTURARIO
- PONCIUS GUITARDI, 420
- PONCIUS HUGONIS, comte d'Empúries, v. PONCIUS (Ponç I Hug)
- PONCIUS HUGONIS DE CASTRO FOLLIT, v. CASTRO FOLLIT

- PONCIUS MIRONIS, 404
 PONCIUS OLIBA, 356
 PONCIUS ONOFRET, 287
 PONCIUS RAIMUNDI, 395, 401, 458
 PONCIUS RAIMUNDI, fill de RAIMUNDUS RECOSINDI i d'ALISAVA, 397
 PONCIUS RECOSINDI, 365
 Pontellà (Pontellà i Nyils, Rosselló), 28, 283
Pontenar de Livulo (Barcelona, Barcelonès), 119
 PONTIBUS, ARNALLUS DE, senyor de Ponts, 530
 PONTIBUS, MIRONUS DE (Miró de Ponts), 192, 206, 207, 209
 PONTIBUS, PETRUS DE, fill d'Arnau de Ponts, 530
 PONTIBUS, PETRUS MIRONIS DE, 269
 Pontiró (Vilallonga de Ter, Ripollès), 87
 Pontons, castell de (Alt Penedès), 378
 Ponts, castell de (Noguera), 207
 Porreres (la Vall de Bianyà, Garrotxa), 87
 Port, castell del (Barcelona, Barcelonès), 330, 331
 Port, estany del (Barcelona, Barcelonès), 176
 Portell (Crespià, Pla de l'Estany), 87
 Portella, lloc de la (Bages), 187
 Portella, lloc de (Ripollès), 61
 Portella, roca de la (Erta, Pont de Suert, Alta Ribagorça), 180
 PORTELLA, BERNARDUS GUIFREDI DE, 305
Portu Asnero, v. Coll dels Isards
 POSSEDONIUS (Possedoni), bisbe d'Urgell, 207
 POSSEDONIUS, de Salàs de Pallars, 126
 Postius (Sant Feliuet de Terrassola, Santa Maria d'Oló, Moianès), 465
 Prada de Conflent (Conflent), 15
 Prades, lloc de (Cardona, Bages), 184
 Prat Narbonès (Vic, Osona), 537
 PRATO, BERNARDUS DE, 339
 PRECIOSA, 233
 PRECIOSA, *femina*, d'Olorda, 250, 257
 PRECIOSA, muller d'ORIOLUS, 137
 PRENCEBA, muller de COMENDATUS, 180
 Prenyanosa, la (Cervera, Segarra), 209
 Preses, les (Garrotxa), 82
 Preses, vila de (Montnegre, Sant Celoni, Vallès Oriental), 191
 PRESIDIUS, diaca, 40
Pretsa Alba (Fenolleda), 79 *bis*
 PRIMICIA, *femina*, 70
 PRIMILICUS, 4
 PRIMUS, 14, 59, 295
 PRINCIPIUS, 4
 PRIVADUS, 227
 PROCORUS, 29
 PRODALLA, 77
 PROGULUS, bonhome, 55
 PROTASIUS (Protasi), abat de Sant Germà de Cuixà, 14, 16, 18, 25, 26, 27, 28, 31, 49
 PROTASIUS, de Baó, 9
 PROVECTUS, sacerdot, 40
 Provença, vilar de (Ripollès), 51
 Provençals (Barcelona, Barcelonès), 108, 119, 177, 208, 287, 293
 Provençana (l'Hospitalet de Llobregat, Barcelonès), 273
 PROVESINDA, muller de MIRONUS ERMEMIRI, 465
 PROVIDIUS, de l'Alt Urgell, 180
 Prujà (Montagut, Garrotxa), 90

- PRULLANOS, BERNARDUS RADULFI DE (Bernat Radulf de Prullans), 238
- PRULLANOS, GUILLEMUS BERNARDI DE (Guillem Bernat de Prullans), 458
- Prullans (Baixa Cerdanya), 341
- PRUNETUS, prevere, 42, 58
- PUBALO, BONEFILIUS GUILLELMI DE, 513, 551
- PUBALO, RAIMUNDUS DE, 178, 388
- PUGO ALTO, RAIMUNDUS MIRONI DE, 507
- PUGOL, EGFRED DE, de Conjunta, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- PUGOL, TRUDLENIS DE, 254
- Pugolorigo* (Osona), 148
- Pugo Soniario* (Bàscaia, Alt Empordà), 185
- Pui, el (Cabó, Alt Urgell), 519
- Puiforniu (Soriguera, Pallars Sobirà), 377
- Puigercós, castell de (Tremp, Pallars Jussà), 152
- Puigcerver (Senterada, Pallars Jussà), 252
- Puig de Màger (Vilapicina, Barcelona, Barcelonès)
- Puimanyons, castell de (la Pobla de Segur, Pallars Jussà), 377, 435, 436, 503
- PUIO CUCULLOS, RAIMUNDUS GUIFREDI DE, 448
- Puio de Maniberti* (Rosselló), 404
- Puio de Upila* (Gruvalosa, Castellfollit de Boix, Bages), 116
- Puio Male* (Coquells, Vilalant, Alt Empordà), 87
- Puio Malo*, v. Santa Llúcia de Puigmal
- Puio Malo*, serra de (Gombrèn, Ripollès), 102
- Puio Redundo*, vilar de (Ripollès), 60, 61
- PUIO REDUNDO, GOLTREDUS DE, 260
- Puio Ventoso*, serra de (Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 119
- Puiol*, alou de (comtat de Berga), 186
- PUIOL, GUIFREDUS MARCUCII DE, 536
- Puiolo* (comtat d'Empúries), 77
- Pujafrancor, vilar de (Camprodon, Ripollès), 73
- Pujalt, lloc de (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264
- Pujol de Planès, honor de (Montmajor, Berguedà), 92
- PULIANO, RICULFUS DE, 211
- Punga Francore*, v. Pujafrancor
- Purroi, castell de (Benavarri, Baixa Ribagorça), 394
- Purtos*, vilar de, 32

Q

- QUADAMIRUS, v. GUADAMIRUS
- Quarantella (Vilademuls, Pla de l'Estany), 91
- Quartu*, vila de (Bellcaire d'Empordà, Baix Empordà), 32, 77
- QUATIUS, d'Albinyana, 125
- QUEDREDUS, 64
- Queralt, castell de (Bellprat, Anoia), 143
- Queralt, castell de (el Pont de Bar, Alt Urgell), 341
- Querol, castell de (Querol, Alt Camp), 199
- QUERUTIUS, v. CHERUTIUS
- QUETESINDUS, de Canavelles, 25
- QUILIUS, del vilar de *Francones*, 61
- QUILISCLUS, v. GUIDISCLUS

Quillana (La Llacuna, Capcir), 78
Quinciano (Provençana, l'Hospitalet de Llobregat, Barcelonès), 273
 QUINTILA, 132
 QUINTILA, bonhome, 64
 QUINTILA, del vilar de *Francones*, 61
 QUINTILA, del vilar d'Encabats, 61
 QUINTILA, del vilar d'Esclua, 61
 QUINTILA (Quintilà), de Sant Feliu de Codines, 136
 QUINTILA, de Vallformosa, 85
 QUINTILA, hispà, 1
 QUINTILA, levita, 85
 QUINTILA, prevere, 64, 77
 QUINTILA, sacerdot, 64
 QUINTILANUS, de Serraïma, 129
 QUINTILLUS, 119
 QUINTILO, de l'Alt Urgell, 180
 QUINTILO, *femina*, del Baix Llobregat, 119
 QUINTILONE, del vilar de Perella, 61
 QUIRIA, 59
 QUIRIACUS, *vassus dominici*, 6, 7, 8
 QUIRICUS, 47, 136
 QUIRIDICUS, 125
 QUIRINDUS, bonhome, 64
 QUISILDA, muller de DOMINICUS, 43, 44
 QUISTREMIRUS, sacerdot, 64
 QUIXOL, filla de MIRONUS DE CHICHONIOLAS, muller de SUNIARIUS RANDULFI, 318
 QUIXOL, muller de CHERUCIUS, de Valllossera, 472
 QUIXOL, muller de GAUSFREDUS, mare de BERNARDUS GAUSFREDI DE PALS, 364
 QUIXOL, muller de SUNIEFREDUS LIVOLONIS, 414, 415

QUIXOL (Quixol), vescomtessa de Berga, muller de Branduí I, 137
 QUIXULO, *femina*, muller de RIGOALDUS, 162
 QUIXULO (Quixol), muller de BERNARDUS SENDREDI, 278, 279
 QUOCEFREDUS, d'Artés, 70

R

Rabassola, puig de (Sant Mateu de Bages, Bages), 490
 RABERANNUS, 3
Raberra, serra (Gombrèn, Ripollès), 102
 RACEL, del vilar de *Fornos*, 61
 RACOSINDUS, 51
 RADALDUS, bonhome, 55
 RADEGUNDES, del vilar de Vinya, 61
 RADEPERTUS, 63
 RADO, d'Artés, 70
 RADO, fill de MAURECELLA, 26
 RADULFUS, 48, 121, 132, 315
 RADULFUS, abat de Sant Martí de Les, 79 *bis*
 RADULFUS, ardiaca, 180, 226, 274
 RADULFUS, arxiprest de Santa Maria d'Urgell, 254, 286
 RADULFUS (Radulf de Barcelona), bisbe d'Urgell, 63
 RADULFUS, bonhome, 60, 61, 85, 102
 RADULFUS, de Bàscara, 185
 RADULFUS, de Sant Feliu d'Estiula, 46
 RADULFUS, fill de SANCIBERTUS, de l'Alt Urgell, 432
 RADULFUS, prevere, 173, 215, 315
 RADULFUS, rebel, 118
 RADULFUS, sacerdot, 70
 RADULFUS (Radulf), vescomte, 12

- RADULFUS DE ARENIO, v. ARENIO
Rafamans, riera de, 119
- RAFARDUS, 460
- RAFARDUS GUITARDI, del Pallars, 457
- Raffechs*, vila de (Bages), 187
- RAFREDUS, 96
- RAFRIDIUS, 42
- RAGAMBERTUS, bonhome, 20
- RAGANFREDUS, 21
- RAGANFREDUS, d'Artés, 70
- RAGESINDA, muller d'Enric, monjo, 25
- RAGONFREDUS, comte palatí, 2
- RAIGABALDUS, germà d'Amat de Clara-
munt, 168
- RAIMBALDUS (Raimbau de Ralhana),
arquebisbe d'Arles, 284, 319
- RAIMUNDUS, 91, 130, 204, 206, 208,
218, 223, 227, 238, 240, 241, 244,
261, 262, 276, 283, 294, 377, 403,
425, 552
- RAIMUNDUS (Ramon Hug), abat de
Santa Maria de Roses, 357
- RAIMUNDUS (Ramon), abat de Sant
Serni de Tavèrnoles, 448
- RAIMUNDUS, ardiaca, 223, 449
- RAIMUNDUS, ardiaca de la seu de Bar-
celona, v. MONTECATANO
- RAIMUNDUS, ardiaca de la seu de Giro-
na, 543
- RAIMUNDUS, ardiaca i legat, 56
- RAIMUNDUS (Ramon d'Empúries), bis-
be d'Elna, 406 *bis*, 416
- RAIMUNDUS (Ramon I), bisbe de Mar-
sella, 492
- RAIMUNDUS (Pere Ramon Dalmau),
bisbe de Roda d'Isàvena, 434
- RAIMUNDUS, bonhome, 102, 132
- RAIMUNDUS, canonge de la seu de Gi-
rona, 146
- RAIMUNDUS, canonge de la seu de Vic,
471
- RAIMUNDUS, clergue, 260, 410, 434
- RAIMUNDUS (Ramon I Guifré), comte
de Cerdanya, Conflent i Berga, 284,
286, 297, 341, 343, 406 *bis*, 547
- RAIMUNDUS (Ramon IV Sunyer, Er-
mengol II), comte de Pallars Jussà
i Ribagorça, 152, 170, 174, 226, 252,
269, 270, 285, 410, 434
- RAIMUNDUS (Ramon V), comte de Pa-
llars Jussà, 170, 285, 311, 359, 377,
386, 392, 393, 410, 418, 420, 434,
435, 436, 437, 438, 439, 457, 485,
503, 511, 512, 532, 541
- RAIMUNDUS, de *Cerubi*, de Santa Colo-
ma de Tuïr, 179
- RAIMUNDUS, de l'Alt Urgell, 180
- RAIMUNDUS, del Maresme, 349
- RAIMUNDUS, de Provençana, 273
- RAIMUNDUS, diaca, 534
- RAIMUNDUS, diaca de la seu d'Urgell,
498
- RAIMUNDUS, diaca de la seu de Vic,
471
- RAIMUNDUS, escrivà, 384
- RAIMUNDUS, *faber*, 351
- RAIMUNDUS, fill d'ADALBERTUS IUVE-
NIS, 243, 281
- RAIMUNDUS, fill d'ADALGARDIS, 405
- RAIMUNDUS, fill de Borrell de Taravall,
226
- RAIMUNDUS, fill de GUITARDUS DE AU-
TES i d'ADALAIZIS, 309
- RAIMUNDUS, fill del vescomte Ramon I
d'Osona, 167
- RAIMUNDUS, fill d'EMO, 224
- RAIMUNDUS, fill de RIGOALDUS i de
QUIXULO, del Vallès, 162

- RAIMUNDUS, fill de RODLENDIS DE BETULONA, 529
- RAIMUNDUS, germà d'ARNALLUS ARNALLI, 224
- RAIMUNDUS, germà de BERNARDUS, 419
- RAIMUNDUS, germà de BERNARDUS BORRELLI, 242
- RAIMUNDUS, germà de BERNARDUS SANLA, 343
- RAIMUNDUS, germà de Bernat II, vescomte de Cerdanya, 238
- RAIMUNDUS, germà de BONEFILIUS GUILLELMI, 242
- RAIMUNDUS, germà de GAUSBERTUS, 419
- RAIMUNDUS, germà de GAUSFREDUS BERNARDUS, noble, 178
- RAIMUNDUS, germà de GUIFREDUS ISARNI, 305
- RAIMUNDUS, germà del levita Guillem, 224
- RAIMUNDUS, germà de SUNIEFREDUS DE MIRALLES, 238
- RAIMUNDUS, germà d'OLIBA SENIULDI, 330
- RAIMUNDUS, germà d'ONOFREDUS RICULFI, 242
- RAIMUNDUS, home del monestir de Sant Cugat del Vallès, 348
- RAIMUNDUS, *ipodiatconus*, 308, 425
- RAIMUNDUS, levita, 256, 258, 266, 283, 321, 348, 402, 412, 464, 499, 509, 525, 533
- RAIMUNDUS, levita d'Elna, 140
- RAIMUNDUS, levita i censor, 266, 268
- RAIMUNDUS, *magister*, 520, 531
- RAIMUNDUS, monjo, 295
- RAIMUNDUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 279, 290, 402
- RAIMUNDUS, monjo i levita de Sant Cugat del Vallès, 445
- RAIMUNDUS, noble, 160, 186
- RAIMUNDUS, pare de SENDREDUS RAIMUNDI, 470
- RAIMUNDUS, prepòsit de Santa Maria de Girona, 210
- RAIMUNDUS, prevere, 265, 296, 297, 305, 320, 321, 361, 373, 382, 505, 549
- RAIMUNDUS, prevere de la Bisbal d'Empordà, 506
- RAIMUNDUS, prior de Sant Jaume de Calaf, 505
- RAIMUNDUS, sacerdot, 227, 391, 397, 399, 450, 455, 461, 532
- RAIMUNDUS, sacerdot de Cardona, 380
- RAIMUNDUS, sagristà, 490
- RAIMUNDUS, sagristà de Sant Jaume de Calaf, 505
- RAIMUNDUS, sagristà de Sant Vicenç de Cardona, 509
- RAIMUNDUS, subdiaca, 167, 228, 261, 262, 328, 540
- RAIMUNDUS, veguer del castell de Montbui, 182, 218
- RAIMUNDUS, vescomte de Cardona, v. RAIMUNDUS FULCI
- RAIMUNDUS (Ramon II), vescomte de Cerdanya, 305, 398
- RAIMUNDUS (Ramon I), vescomte d'Osona, 135, 148, 260
- RAIMUNDUS (Ramon I Miró), vescomte d'Urgell, 546
- RAIMUNDUS ADALBERTI, 246, 326, 419, 552
- RAIMUNDUS ADALBERTI, de Torrefeta, 401

- RAIMUNDUS ADEMARI, 256 *bis*, 310, 325, 326, 327, 330, 410, 422, 435, 484
- RAIMUNDUS ADEMARI, fill d'Ademar de Finestres, 469
- RAIMUNDUS AETII, 246
- RAIMUNDUS AGUIONI, 387
- RAIMUNDUS AGULONI, 338
- RAIMUNDUS AMATI, 335, 467, 514, 515, 521
- RAIMUNDUS AMATI, *domnus*, 369
- RAIMUNDUS ANIES, 426
- RAIMUNDUS ARBERTI, 508
- RAIMUNDUS ARCHIMBALLI, 443
- RAIMUNDUS ARDEMANNI, 213, 297
- RAIMUNDUS ARGEMIRI, 261, 535
- RAIMUNDUS ARNALLI, 254, 310, 325, 330, 363
- RAIMUNDUS ARNALLI, *domnus*, de l'Alt Urgell, 432
- RAIMUNDUS ARNALLI, fill d'Arnau i Riquilda, 272
- RAIMUNDUS ATONIS, 537, 538
- RAIMUNDUS AZEMAR, 443
- RAIMUNDUS BARONIS, 313, 363
- RAIMUNDUS BERARDI, 440
- RAIMUNDUS BERENGARII, 404, 467, 482
- RAIMUNDUS BERENGARII (Ramon Berenguer I el Vell), comte de Barcelona, Girona, Osona, Carcassona i Rasès, 256, 266, 289, 302, 310, 322, 323, 324, 325, 327, 330, 331, 332, 334, 340, 349, 358, 364, 367, 368, 371, 374, 377, 378, 385, 388, 390, 391, 394, 475, 494, 497
- RAIMUNDUS BERENGARII (Ramon Berenguer II Cap d'Estopes), comte de Barcelona, Girona, Osona, Carcassona i Rasès, 417, 426, 428, 441, 442, 494, 497
- RAIMUNDUS BERENGARII (Ramon Berenguer III el Gran), comte de Barcelona, Girona, Osona, Carcassona i Rasès, 494, 497, 528
- RAIMUNDUS BERENGARII, fill de BERENGARIUS ELDEMARI, 496
- RAIMUNDUS BERMUNDI, 374, 536, 545
- RAIMUNDUS BERNARDI, 366, 435, 437, 438, 483, 503, 512, 536
- RAIMUNDUS BERNARDI, canonge i prepòsit de la seu d'Urgell, 423
- RAIMUNDUS BERNARDI, *domnus*, 536
- RAIMUNDUS BERNARDI, sacerdot, 546
- RAIMUNDUS BERNARDI DE GUARDIA, v. GUARDIA
- RAIMUNDUS BERTRANDI, 521
- RAIMUNDUS BONEFILII, 342, 356, 358, 414, 415
- RAIMUNDUS BONUSPARIS, 493
- RAIMUNDUS BORRELLI, 207, 451, 453
- RAIMUNDUS BORRELLI, clergue, 268
- RAIMUNDUS BORRELLI (Ramon Borrell I), comte de Barcelona, Girona i Osona, 112, 116, 121, 129, 133, 135, 138, 143, 153, 155, 156, 159, 161, 162, 169, 171, 178, 187, 191, 209, 211, 244, 260, 330, 349
- RAIMUNDUS CALVETI, 509
- RAIMUNDUS CAPACIS, 391
- RAIMUNDUS CAPRARENSIS, v. CAPRARENSIS
- RAIMUNDUS CAPTIVELLI, 411
- RAIMUNDUS CASTRIVETULI, v. CASTRIVETULI
- RAIMUNDUS CHERUCIUS, 335
- RAIMUNDUS DACO, 267
- RAIMUNDUS DALMACII, 264, 504
- RAIMUNDUS DALMACII, canonge de la seu de Barcelona, 497, 516, 521

- RAIMUNDUS DE CALLERS, v. CALLERS
 RAIMUNDUS DE MATRONA, v. MATRONA
 RAIMUNDUS DE MONTECATANO, v. MONTECATANO
 RAIMUNDUS DE OLON, v. OLON
 RAIMUNDUS DE PALATIO, v. PALATIO
 RAIMUNDUS DE PUBALO, v. PUBALO
 RAIMUNDUS DE SALICES, v. SALICES
 RAIMUNDUS DE SEGALARS, v. SEGALARS
 RAIMUNDUS DOMNUCII, 522
 RAIMUNDUS DOMNUCII, fill de DOMNUCIUS MIRONIS, 495
 RAIMUNDUS DROGUS, 225
 RAIMUNDUS DURANDI, 170, 403
 RAIMUNDUS ELLEMAR, 401
 RAIMUNDUS ERMENARDI, 277, 331
 RAIMUNDUS ERMENGAUDI VILLEMATORIS, v. VILLEMATORIS
 RAIMUNDUS ERMEMIRI, 242, 244, 336, 362
 RAIMUNDUS ERMEMIRI, cunyat d'Arnau I, vescomte de Conflent, 180
 RAIMUNDUS ESIMBERTI, 256, 330
 RAIMUNDUS FREDARI, 380
 RAIMUNDUS FRUGA, 490
 RAIMUNDUS FULCONIS, levita, 441, 471
 RAIMUNDUS FULCONIS, senyor, 472
 RAIMUNDUS FULCONIS (Ramon Folc I), vescomte de Cardona, 318, 330, 380, 398, 428, 455, 534
 RAIMUNDUS GALINDI, 463, 487
 RAIMUNDUS GAUSBERTI, bonhome, 357, 429
 RAIMUNDUS GAUSFREDI, 264
 RAIMUNDUS GERALDI, 483, 525
 RAIMUNDUS GERALDI, fill de GERALDUS i de MAIAMBORGs, 323
 RAIMUNDUS GERIBERTI, 207, 222, 230, 242, 329, 467
 RAIMUNDUS GERIBERTI, clergue, 493
 RAIMUNDUS GERIBERTI, levita, 412
 RAIMUNDUS GERIBERTI DE MONTELEONIS, v. MONTELEONIS
 RAIMUNDUS GEROVARDI, 505
 RAIMUNDUS GEROVARDI, *miles*, 353
 RAIMUNDUS GERUCO, 214
 RAIMUNDUS GIRBERTI, 503
 RAIMUNDUS GISCAFREDI, 256, 358, 469
 RAIMUNDUS GONDEBALLI, 358, 394, 499
 RAIMUNDUS GONDEBALLI DE RIPELLAS, v. RIPELLAS
 RAIMUNDUS GONDEMARI, 379
 RAIMUNDUS GUADALLUS CALDERENSIS, v. CALDERENSIS
 RAIMUNDUS GUADAMIRI, 218, 461, 516
 RAIMUNDUS GUIBERTI, 410, 455, 524, 538
 RAIMUNDUS GUIFREDI, 195, 196, 305, 310, 330, 333, 351, 405, 542, 545
 RAIMUNDUS GUIFREDI DE OLOST, v. OLOSTENSIS
 RAIMUNDUS GUIFREDI DE PUIO CUCULLOS, v. PUIO CUCULLOS
 RAIMUNDUS GUILABERTI, 365, 459
 RAIMUNDUS GUILLELMI, 242, 244, 246, 279, 294, 310, 313, 331, 377, 389, 395, 402, 422, 447, 451, 453, 462, 484, 494, 499, 501, 505, 526, 537, 546, 551
 RAIMUNDUS GUILLELMI, clergue, 473
 RAIMUNDUS GUILLELMI, del Pallars, 520
 RAIMUNDUS GUILLELMI, germà d'Arnau I de Pallars Sobirà, 420, 487
 RAIMUNDUS GUILLELMI, sagristà, 513
 RAIMUNDUS GUILLELMI DE ARCHALIS, v. ARCHALIS

- RAIMUNDUS GUILLELMI DE ENEG, v. ENEG
 RAIMUNDUS GUILLELMI DE ENVEGIO, v. ENVEGIO, 458
 RAIMUNDUS GUILLELMI DE HOSTALES, v. HOSTALENSIS
 RAIMUNDUS GUILLELMI DE IOVAL, v. IOVAL
 RAIMUNDUS GUILLELMI DE NOBEROLA, v. NOBEROLA
 RAIMUNDUS GUILLELMI DE THAUS, v. THAUS
 RAIMUNDUS GUINALLI, 313
 RAIMUNDUS GUISADI, ardiaca de la seu de Girona, 501
 RAIMUNDUS GUITARDI, 213, 214, 333, 381, 403
 RAIMUNDUS GUITARDI, de Barcelona, 373
 RAIMUNDUS IOCFREDI, 472
 RAIMUNDUS IOHANNI, 167
 RAIMUNDUS IOHANNI, cabiscol, 354
 RAIMUNDUS ISARNI, 237, 489, 491, 516
 RAIMUNDUS ISARNI, de Vilapicina, 466
 RAIMUNDUS ISIMBERTI, v. RAIMUNDUS ESIMBERTI
 RAIMUNDUS LANGUARDI, 399
 RAIMUNDUS LOBETI, 529
 RAIMUNDUS LOBETI GALIFENSIS, v. GALIFENSIS
 RAIMUNDUS LORETIO, 267
 RAIMUNDUS MAIER, 347, 459, 516
 RAIMUNDUS MATFREDI, senyor de Cortsaví, 469
 RAIMUNDUS MATROTENSIS, v. MATRONA
 RAIMUNDUS MIRONIS, 236, 297, 318, 332, 341, 344, 371, 377, 395, 444, 463, 503, 516, 521, 534
 RAIMUNDUS MIRONIS (Ramon Miró de l'Aguda), v. ACUTA
 RAIMUNDUS MIRONIS, batlle, 362
 RAIMUNDUS MIRONIS, *faber*, 535
 RAIMUNDUS MIRONIS, sacerdot, 516
 RAIMUNDUS MIRONIS DE COPONS, v. COPONS
 RAIMUNDUS MIRONIS DE PALAD, v. PALACIO
 RAIMUNDUS MIRONIS DE PUGO ALTO, v. PUGO ALTO
 RAIMUNDUS MIRONIS DE SANCTA MARIA, v. SANCTA MARIA
 RAIMUNDUS ODGERII, 435
 RAIMUNDUS OLIBANI, 178, 227, 364, 408, 533
 RAIMUNDUS OLLOMARI, 451, 491, 500, 525
 RAIMUNDUS OLLOMARI, sacerdot, 490
 RAIMUNDUS OLONIS, v. OLON
 RAIMUNDUS PETRI, 386, 504
 RAIMUNDUS PETRI, fill de PETRUS ERMEMIRI, 442
 RAIMUNDUS PETRI, germà de BERENGARIUS PETRI, 473
 RAIMUNDUS PONCII, 281
 RAIMUNDUS RAIMUNDI, 347, 371, 378, 507
 RAIMUNDUS RAIMUNDI DE FANER, v. FANER
 RAIMUNDUS RATFREDUS, 256, 397
 RAIMUNDUS RECOSINDI, 268
 RAIMUNDUS RIAMBALLI, 537
 RAIMUNDUS RICULFI, 332, 337, 366
 RAIMUNDUS RICULFI, monjo, 256
 RAIMUNDUS SANCII, 178, 491, 525
 RAIMUNDUS SENDREDI, 240, 314, 321, 382, 456

- RAIMUNDUS SENDREDI, prepòsit de la seu de Barcelona, 540
 RAIMUNDUS SUNIARI, 535
 RAIMUNDUS SUNIEFREDI, 200, 213, 214, 342, 364, 369, 425, 440, 470, 497
 RAIMUNDUS SUNIEFREDI, levita, 402
 RAIMUNDUS SUNIEFREDI AVINIONENSIS, v. AVINIONENSIS
 RAIMUNDUS SUNIEFREDI DE OLIVES (Ramon Sunifred de Solius), v. OLIVES
 RAIMUNDUS SUNIEFREDI DE RESUBIO, v. RIORUBENSIS
 RAIMUNDUS SUNIEFREDI FLAVIUS, 241, 242, 244, 246
 RAIMUNDUS SUNIEFREDI RIORUBENSIS, v. RIORUBENSIS
 RAIMUNDUS TEDBALLI, 461, 467, 504
 RAIMUNDUS TOVENSI, v. TOVENSI
 RAIMUNDUS TRASVER, 250
 RAIMUNDUS UMBERTI, ardiaca, 446
 RAIMUNDUS UMBERTI, subdiaca, 345
 RAIMUNDUS UMBERTI DE CAPOLAD, v. CAPOLAD
 RAIMUNDUS VIARS, 443
 RAIMUNDUS VIDALIS, 373, 429
 RAINARDUS, 274, 283
 RAINARDUS (Renard), abat de Santa Maria de Serrateix, 186
 RAINARDUS (Renard), abat de Sant Pere de Casserres, 225
 RAINARDUS (Reinard), bisbe de Besiers, 53
 RAINARDUS, bonhome, 57, 81, 179
 RAINARDUS, cunyat del bisbe Ermen- gol de la Seu d'Urgell, 220
 RAINARDUS, de l'Alt Urgell, 180
 RAINARDUS, fill d'ODO, bonhome, 158
 RAINARDUS, *miles*, 501
 RAINARDUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 540
 RAINARDUS, prevere, 307
 RAINARDUS BONUCII, 242, 244
 RAINARDUS GUILLELMI, 426, 446, 459
 RAINARDUS GUILLELMI (Renard Guillem de la Roca), v. RUPE
 RAINARDUS MIRONIS, 452, 523
 RAINARDUS OLIBANI, 429
 RAINULFUS, 47, 59
 RAINULFUS, d'Ullà, 50
 Rajadell, castell de (Bages), 507
 Ralleu (Aiguatèbia i Talau, Conflent), 93
 RAMILIOTUS, 38
 RAMIONUS, 51
 RAMIONUS (Ramió), abat de Sant Benet de Bages, 149 *bis*, 204
 RAMIONUS, del Berguedà, 105
 RAMIONUS, prevere, 81
 RAMIRUS, bonhome, 4, 35
 RAMIUS, 17, 46, 59, 113, 115
 RAMIUS, del vilar de Genebreda, 61
 RAMIUS, del vilar de les Planes, 61
 RAMIUS, de Masquefa, 212
 RAMIUS ALTEMIR, 126
 RAMNONUS, bonhome, 20
 RAMNONUS (Ramne), bisbe d'Elna, 20
 RANAFREDUS, prevere, 61
 RANDEMIRUS, de Salàs de Pallars, 126
 RANDIMIRUS, de Calaf, 260
 RANDULFUS, 61, 305
 RANDULFUS, clergue, 139
 RANDULFUS, levita, 135, 149 *bis*
 RANDULFUS, prevere, 52
 RANDUS, 25
 RANDUS, del vilar de Vinya, 61
 RANEMIRUS, bonhome, 125

- RANESINDA, del vilar d'Encabats, 61
 RANESINDA, *femina*, 42
 RANESINDUS, 25
 RANIMIRUS (Ramir I), rei d'Aragó, 267, 394
 RANLO, abadessa de Sant Joan de les Abadesses, 91
 RANLO, de l'Alt Urgell, 180
 RANLO, del Bages, 187
 RANLO, muller d'ADROARIUS, 215
 RANLONUS, del vilar d'Encabats, 61
 RANNULFUS, 352
 RANOIDUS, hispà, 1
 RANOVIGIA, monja, 85
 RANUMIRUS, bonhome, 150
 RAPTARDUS, 3
 Rasès, comtat de, 34, 428
 RASOARIUS, prevere, 77
 RATEFREDUS, v. RAUTEFREDUS
 RATRAMNUS, 3
 RAUDEGARIUS, bonhome, 101
 RAUMIRUS, v. RAMIRUS
 RAUTARIUS, v. ROTARIUS
 RAUTEFREDUS, bonhome, 18, 57, 85
 RAUTEFREDUS CLARINENSIS, v. CLARINENSIS
 RAUTICUS, 9, 10
 RAVELLA, muller de Protasi, 9, 10
 RAVELLUS, 9, 10
 RAZEL, del Clarà, 61
 REAMBALDUS, v. RIAMBALLUS
 REAMBALLUS, v. RIAMBALLUS
 REBALDUS, levita, 44
 REBELLUS, hispà, 1
 REBOCANDUS, v. REVOCANDUS
 RECAMUNDUS (Recamon), abat de Sant Hilari de Carcassona, 34
 RECAREDUS, 17
 RECAREDUS, bonhome, 4, 21, 22
 RECAREDUS, de Vallfogona de Ripollès, 62
 RECAREDUS, prevere, 32
 RECCESINDUS, 4
 RECEATUS, 12
 RECEMIRUS, 13, 76
 RECESENDUS, 28
 RECESENDUS, fill d'Altemir, 98
 RECESENDUS, fill d'Oriolf, 98
 RECESINDA, de Juïgues, 91
 RECHADS, 149
 RECHAREDUS, v. RECAREDUS
 RECHESENDUS, v. RECESENDUS
 RECHILANUS, 13
 RECHIRADA, del vilar de les Planes, 61
 RECIMIRUS (Recimir), abat de Santa Maria d'Arles, 21
 RECOFREDUS, 42
 RECOSINDA, 59
 RECOSINDA, *femina*, 100
 RECOSINDUS, 6, 28, 51, 59, 79 *bis*, 85, 96, 100, 134, 210
 RECOSINDUS (Recesind), abat de Santa Maria d'Arles, 21
 RECOSINDUS, bonhome, 55, 110, 139
 RECOSINDUS, d'Artés, 70
 RECOSINDUS, de l'Alt Urgell, 180
 RECOSINDUS, del vilar de Genebreda, 61
 RECOSINDUS, de Masquefa, 212
 RECOSINDUS, de Vallformosa, 85
 RECOSINDUS, fill de Virgili, 68
 RECOSINDUS, got, 19
 RECOSINDUS, levita, 68
 RECOSINDUS, *missus* del comte de Cerdanya, 16
 RECOSINDUS, *nobilis palatii*, 112
 RECOSINDUS, prevere, 25, 28, 77, 105
 RECONSINDUS, *vassus*, 35

- RECUSINDUS, v. RECOSINDUS
Reddense, v. Rasès
 REDENTES, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 REDORATIUS, 2
 REGANTRUDES, del Clarà, 61
 REGEMUNDUS (Ramon II), comte de Pallars, 54, 126
 REGEMUNDUS (Ramon III), comte de Pallars, 126
 REGEMUNDUS, de l'Alt Urgell, 180
 REGIATUS, 166, 221
 REGIATUS, bonhome, 119
 REGIMBERTUS, 388
 Regomir, el (Barcelona, Barcelonès), 176, 195
 Reguard, castell de (Senterada, Pallars Jussà), 377
 Reims, 72
 REIMUNDUS, v. RAIMUNDUS
 REINARDUS, v. RAINARDUS
 REINILDA, del vilar de Perella, 61
 REINOVARDUS, del vilar de Vinya, 61
 REINUARDUS, v. RAINARDUS
 Reixac, el (Llanars, Ripollès), 73
 Reixac (Serinyà, Pla de l'Estany), 87
 REMESARIUS, 20
 REMESARIUS, de *Nifiano*, 119
 REMESARIUS, fill d'Ofili, 134
 REMESARIUS (Remesari I), vescomte de Cerdanya, 63
 REMESEIRUS, de Vallformosa, 85
 REMESINDA, del vilar de Genebreda, 61
 REMFREDUS, 65
 REMIGIUS, *vassus*, 35
 REMUNDUS, v. RAIMUNDUS
 RENALDUS, 51, 79 *bis*, 212
 RENARDUS, v. RAINARDUS
 RENERIUS, cardenal i legat papal, 486
 REPARATUS, dit Mascarell, sacerdot, 37
 REPARATUS, prevere, 40
 REQUELES, *femina*, 192
 Requesens, castell de (la Jonquera, Alt Empordà), 404
 REVELLUS, 32, 37, 38, 39, 40, 41
 REVELLUS, bonhome, 108, 119
 REVELLUS, d'Artés, 70
 REVELLUS, mandatari del bisbe de Girona, 50
 REVELLUS, prevere, 127
 REVELLUS, sacerdot, 35
 REVOCANDUS, arxiprest, 35
 REVOCANDUS, prevere, 30
 Rèvol (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 61
 REVUIRENSI, BERNARDUS, 201
 Rialb, riu, 192
Rialbo (Pallars Jussà), 252
 RIAMBALLUS, 195, 342, 379, 446, 494
 RIAMBALLUS, fill de BONUSHOMO, bonhome, 205
 RIAMBALLUS, germà de l'ardiaca Berenguer de Barcelona, 325
 RIAMBALLUS, levita, 372, 456
 RIAMBALLUS ANSOVALLI, *vir honestus*, 379, 456
 RIAMBALLUS GAUSBERTI, *miles*, 501
 RIAMBALLUS GUILLELMI DE MONTECATANO, v. MONTECATANO
 RIAMBALLUS IOCBERTI, 364, 367
 RIATUS, 95
Riba Frecta, v. Castellfollit de la Roca
 Ribagorça, 207, 438
 Ribagorça, bisbat de, 267
 RIBEARIUS, prevere, 249
 RIBELLAS, v. RIPELLAS
 Ribelles (Vilanova de l'Aguda, Nogueira), 409

- Ribes, castell de (Sant Pere de Ribes, Garraf), 144, 266
- Ribes, vall de, 51
- RICARDUS, 6, 137, 219, 295
- RICARDUS, arxiprest, 32
- RICARDUS, bonhome, 149
- RICARDUS (Ricard de Milhau), cardenal, abat de Sant Víctor de Marsella i de Montmajor, 444, 501
- RICARDUS, castlà de Clariana, 323
- RICARDUS, sagristà de la seu de Vic, 455, 471, 538, 543
- RICARDUS ALTEMIR, 207, 226
- RICARDUS CLERANENSI, v. CLERANENSI
- RICARDUS GUILLELMI, 365, 389, 482
- RICARIUS, 59, 156
- RICARIUS, bonhome, 25, 26, 27, 28
- RICARIUS, cabiscol de la seu de Girona, 264
- RICARIUS, del Pla de Barcelona, 124
- RICARIUS, de Provençals, 108
- RICARIUS, noble, 154
- RICARIUS, prevere, 150, 196, 275
- RICARIUS, senyor, 71
- RICCILDA, v. RICHILDA
- RICHARDA, *femina*, 82
- RICHARIUS, v. RICARIUS
- RICHEL, v. RICHILDA
- RICHELDA, v. RICHILDA
- RICHELLIS, v. RICHILDA
- RICHELMUS, 76, 84
- RICHELMUS (Riquelm I), vescomte de Rosselló, 13
- RICHER, 137
- RICHILDA, 149
- RICHILDA (Riquilda), comtessa de Barcelona, Girona i Osona, muller de Sunyer I, 119, 191
- RICHILDA, de l'Alt Urgell, 180
- RICHILDA, del vilar d'Encabats, 61
- RICHILDA, de Rubí, 174
- RICHILDA, *femina*, del Pla de Barcelonina, 168, 456
- RICHILDA, *femina*, dita GUISLA, muller d'ARBERTUS MAIER, 459
- RICHILDA, filla de LEOPARDUS, 328
- RICHILDA, muller d'ARNALLUS, 272
- RICHILDA, muller de PONCIUS, 281
- RICHILDA, muller de SUNIARIUS, de Barcelona, 295
- RICHILDA, *nobilis femina*, muller d'OLIBA, 347
- RICHILDA (Riquilda de Barcelona), vescomtessa de Barcelona, muller d'Udalard I, 230
- RICHILEVA, del vilar de Calvell, 61
- RICHILLA (Riquila), *femina*, 186
- RICHILLA (Riquella), muller d'ATO, 92
- RICHINELDA, del vilar d'*Insula Lango-bardi*, 61
- RICHOALDUS, 218
- RICHOALDUS, subdiaca, 139
- RICILIANUS, 9
- RICOLFUS, v. RICULFUS
- RICOSINDUS, v. RECOSINDUS
- RICUARAS, 28
- RICULFUS, 70, 91, 99, 112, 119, 123, 130, 211, 230, 290
- RICULFUS, ardiaca de la seu de Vic, 193, 234, 261, 262
- RICULFUS (Riculf), bisbe d'Elna, 53
- RICULFUS, bonhome, 42, 59, 116, 139
- RICULFUS (Ricolf), del comtat d'Empúries, 77
- RICULFUS, de Vilanant, 175
- RICULFUS, escrivà, 2
- RICULFUS, levita, 360, 400, 401, 412, 421

- RICULFUS, prevere, 382
- RICULFUS BALLOMARI, 222, 230, 241, 242, 244
- RICULFUS BERGADENSIS, v. BERGADENSIS
- RICULFUS DE ADAZ, v. ADAZ
- RICULFUS DE CASTRO EDRALE, v. CASTRO EDRALE
- RICULFUS DE PARIETIBUS, v. PARIETIBUS
- RICULFUS DE PULIANO, v. PULIANO
- RICULFUS DE SALINOVO, v. SALINOVO
- RICULFUS ELDEMARI, levita de Vic, 303, 305
- RICULFUS MALVIA, 339
- RICULFUS RIDALGENSIS, v. RIDALGENSIS
- RICULFUS TRASMON, 450
- RIDALGENSIS, RICULFUS, bonhome, 129
- RIEFREDUS, bonhome, 71
- RIGOALDUS (Rigoald), del Vallès, 162
- RIGOALDUS BORRELLI, 266
- RIGOVALLUS (Rigovall), levita, 183
- RIGUALLUS, 328, 356
- RIMULUS, del vilar de Genebreda, 61
- Riolato*, v. Santa Eugènia de Relat.
- RIONERENSIS, GUIFREDUS, 143
- RIOPULLI, SUNIEFREDUS, 130
- RIORUBENSIS, SUNIEFREDUS (Sunifred de Rubí), *procer*, 143, 156, 161, 164, 169, 171, 174
- RIORUBENSIS, RAIMUNDUS SUNIEFREDI (Ramon Sunifred de Rubí), noble, 318, 337, 351, 352
- Rio Sicco*, v. Rissec
- RIO SICCO, ODO DE, 175
- Ripa Escortega*, 469
- Ripas*, serra de (Berguedà), 33
- RIPELLAS, GOMBALDUS DE (Gombau de Ribelles), 272
- RIPELLAS, GUILLELMUS DE (Guillem de Ribelles), fill d'Eldemar, 143
- RIPELLAS, RAIMUNDUS GONDEBALLI DE (Ramon Gombau de Ribelles), 408, 546
- Ripoll (Ripollès), 83, 220
- Ripoll, riu (Vallès Occidental), 106, 361
- Ripoll, vall de (Ripollès), 60, 61, 151
- Ripollès, 57
- Ripollet (Vallès Occidental), 106, 459
- Rissec, riu, 87
- Rissec (Anglès, Selva), 74
- Riuferrier, v. Sant Pere de Riuferrier
- RIURENSE, [...], 227
- Rivert, castell de (Conca de Dalt, Pallars Jussà), 66, 126, 252, 377, 434, 532
- RIVO ALBO, GUILLELMUS ARNALLI DE, 519
- Rivolato*, v. Santa Eugènia de Relat
- Rivo Matricce*, v. Romadriu
- RIVOPERARUM, ISARNUS (Isarn de Riudeperes), 209
- Rixaco*, v. Reixac
- ROBERTUS, *gramaticus*, 546
- ROBERTUS GISCARDI (Robert d'Hauteville), duc de Pulla i de Calàbria, 428
- ROBORATUS, 25
- Roca, castell de la (Pallars), 393, 434
- Rocabertí, castell de (la Jonquera, Alt Empordà), 72
- ROCABERTINO, v. RUPEBERTINO
- Roca de l'Albera, la (Rosselló), 21
- Roca del Vallès, castell de la (Vallès Oriental), 452
- Roca de Pelancà, castell de la (Vilallonga de Ter, Ripollès), 341

- Rocacspana, castell de (Abella de la Conca, Pallars Jussà), 503
- Rocafort, castell de (Gerri de la Sal, Baix Pallars, Pallars Sobirà), 526
- Rocatallada, castell de (bisbat d'Urgell), 450
- ROCTARIUS, prevere, 66
- ROCTERUS, monjo, 66
- Roda de Ter (Osona), 225
- Roda d'Isàvena (Baixa Ribagorça), 267
- RODALDUS, d'Artés, 70
- RODALDUS, del Clarà, 61
- RODBALLUS AMALRICI, 383, 504
- RODBALLUS MIRONIS, 432
- Rodebaldencos*, vilar de (Ripollès), 60, 61
- RODEBALDUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
- RODEGARIUS, 87
- RODEGARIUS, del vilar d'*Olceia*, 61
- RODEGONTES, del vilar d'*Olceia*, 61
- RODERICUS, 22, 65, 125
- RODERONDUS, prevere, 66
- Rodès (Conflent), 469
- RODESENDUS, 28
- RODESINDUS, 9, 10
- RODESINDUS, fill de RECOSINDUS i BERELDES, 28
- RODESTANIUS, 46
- RODGERIUS, abat, 58
- RODGERIUS, fill de BONADONA, 254
- RODGERIUS ARNALLI, del Pallars, 462
- RODGERIUS BERNARDI, 511
- RODGERIUS SUNIEFREDUS, 213, 214
- RODGERIUS UGBERTI, 377, 386, 435
- RODLANDUS ARNALLI, fill d'Arnau i Riquilda, 272
- RODALDUS GUILLELMI, 483
- RODLANDUS RICULFI, 359
- RODLENDIS, *femina*, muller de BONEFIUS GUILLELMI, 369
- RODLENDIS, muller de GUIRIBERTUS GUITARDI, 406
- RODLENDIS DE BETULONA, v. BETULONA
- Rodors (Moià, Moianès), 70
- RODULFUS, v. RADULFUS
- ROFINA, muller de GONTARDUS, 67
- ROGARIUS, *procer* del comte Bernat I Tallaferro de Besalú, 146
- ROGERIUS, v. RODGERIUS
- Roma, 82, 144, 169, 172, 198, 246, 475, 476, 492
- Romadriu (Llavorsí, Pallars Sobirà), 439
- ROMANED, CHERUCIUS DE, 276
- Romanedo* (Planoles, Ripollès), 208
- Romanello* (Vallès), 125
- Romanet, vila de (Canyelles, Barcelona, Barcelonès), 411
- ROMANUS, 4
- ROMANUS, del vilar d'Encabats, 61
- ROMANUS, prevere, 43, 44
- Romanyà de Besalú (Pontós, Alt Empordà), 58
- Romanyà de la Selva (Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 68
- Romegosa* (Òdena, Anoia), 129
- ROMELDA, del vilar de Santigosa, 61
- ROMEUS, sacerdot, 39, 40
- RONCARIOLUS, hispà, 1
- Roní (Rialp, Pallars Sobirà), 439
- Roqueta, castell de la (Sant Martí de Tous, Anoia), 228
- RORICUS, notari, 72
- Rosediuero*, v. Rodors
- Roses, vall de (Alt Empordà), 429
- Roset (Sant Ferriol, Garrotxa), 87

- ROSSA, filla de IOCBERTUS i d'AMADA, 433
- ROSSA, filla de MOREKATI, 28
- Rosselló, comtat de, 10, 28, 140, 284, 404, 469
- ROSSELLUS, 188
- ROSSELLUS SEDOL, 298
- Rosso, vilar de (Terrassola i Lavit, Alt Penedès), 433
- ROSSO, 100
- ROSTAGNUS (Rostany), bisbe de Lodeva, 319
- ROTARIUS, 46
- ROTARIUS, *vassus*, 35
- ROTBERTUS, *oblationarius* papal, 133
- ROTLANDUS, v. RODLANDUS
- ROTRUDA, filla del comte Berà I, 16
- ROTRUDUS, del vilar de Santigosa, 61
- Rourevell, vilar de (Ripollès), 60, 61
- ROVECANDUS, 29
- Rua, la (Abella de la Conca, Pallars Jussà), 272
- RUBEN, jueu, 354
- RUBEN BELSHOM, jueu, 365
- Rubeos* (Pallars Jussà), 503
- Rubí (Vallès Occidental), 130, 174, 332
- Rubí, castell de, 174, 199
- Rubí, riera de, 130
- Rubiale* (Artés, Bages), 70
- Rubiario* (Llar, Canavelles, Conflent), 28
- Rubió, castell de (Soriguera, Pallars Sobirà), 377, 435
- RUBIO, GUIFREDUS DE, 256
- RUBIONE, OTO DE, 209
- RUDERICUS, 64
- RUFERIUS, 488
- RUPE, RAIMUNDUS RAINARDI DE (Ramón Renard de la Roca), 504
- RUPE, RAINARDUS GUILLELMI DE (Renard Guillem de la Roca), 305, 330, 367, 374, 428, 451, 452, 453
- RUPEBERTINO, DALMACIUS BERENGARII DE, 548
- RUPEBERTINO, GERALDUS DE (Guerau de Rocabertí), senyor de Velleig, 178
- RUPIANUS, 55
- Rustià, molí de (Vallgornera, Peralada, Alt Empordà), 429, 443
- Ruunui*, v. Roní
- Ruvira* (Vallès), 125
- RUVIRA, GUILLELMUS ARNALLI DE, 337

S

- Sabadell, coll de, v. Collsabadell
- Sabadello*, v. Labadí
- SABADINUS, bonhome, 35
- SABADUS, 68, 197
- SABADUS, d'Artés, 70
- SABBATUS, 119
- SABIDA, *femina*, 75, 189
- SABILUS, 59
- SABORELLUS, 40
- SABORELLUS, de l'Alt Urgell, 180
- SABORIDUS, 183
- SABRONUS, bonhome, 65
- SABRONUS, de Juïgues, 91
- SABROSA, 373
- SABROSA, del vilar de Santigosa, 61
- SABROSA, muller d'AUDESINDUS, 137
- SACXELA, 59
- Sadaone*, guàrdia de, v. Sedó
- Saderra (Orís, Osona), 299, 328
- Saderra, vall de (Orís, Osona), 219
- SAGARO, 59
- Sala, mas (Vallès Occidental), 479

- Sala de Baialeda*, mas de (Orís, Osona), 296
- SALAMIRUS, 38, 59
- SALAMON, v. SALOMON
- Salanca, la (Vilamacolum, Alt Empordà), 59
- Salàs de Pallars (Pallars Jussà), 126, 435, 437, 438
- Salatan*, v. Salanca, la
- SALBIRICUS, fill de Mascaró, 25
- Saldet (Ventalló, Alt Empordà), 59
- Salenys, riera de, 68
- Sales*, 338
- Salicedo*, v. Saldet
- Salices*, torrent de (Alàs i Cerc, Alt Urgell), 489
- SALICES, ERMENIRUS DE (Ermenir de Salses), 157
- SALICES, RAIMUNDUS DE (Ramon de Salses), fill d'Ermenir de Salses, 157
- SALIFORENSI, MIRONUS (Mir de Sentfores), 201, 261, 262
- Salinoves, castell de (Baronia de Rialb, Noguera), 192
- SALINOVO, RICULFUS DE (Ricolf de Salinoves), 192
- Salit* (Alt Urgell), 254
- SALLA, 69, 82, 212, 230, 254, 294, 300
- SALLA (Salla), bisbe d'Urgell, v. SANLA
- SALLA, de l'Alt Urgell, 500
- SALLA, laic, 290
- SALLA, sacerdot, 70
- SALLA DE CAPUDECEM, v. CHABODEZE
- SALLA FRUILA, 339
- SALLA GUILLELMI, bonhome, 491
- SALLA VELTREGANENSI, v. VELTREGANENSI
- Sallent, castell de (Bages), 149 *bis*, 371, 390
- Sallent de Nargó (Coll de Nargó, Alt Urgell), 207
- SALMON, de Moncles, 28
- SALMON, monjo, 25
- SALMONIUS, 4
- Salomon, *marugnoli* de (entre Coscó i Cabanabona, Noguera), 313
- SALOMON, 32, 48, 62, 68, 100, 147, 420
- SALOMON, bisbe d'Elna, 3, 20
- SALOMON, bonhome, 35, 57
- SALOMON (Salomó I), comte d'Urgell i Cerdanya, 14, 15, 16
- SALOMON, d'Artés, 70
- SALOMON, del vilar de Perella, 61
- SALOMON, d'Òdena, 129
- SALOMON, levita, 132
- SALOMON, prevere, 37, 386
- SALOMON, prevere hispà, 1
- SALOMON, sacerdot, 38, 39, 41, 256
- SALSANS, GUILLELMUS OLIBA DE, 297, 314
- SALSES, ARNALLUS GUILLELMI DE, 548
- SALT, BERNARDUS DE, 347
- Salto Savarico* (Fenolleda), 79 *bis*
- SALVATOR, jueu de Barcelona, 100
- SALVATOR, prevere, 36
- Salzet, v. Sant Sadurní de l'Heura
- Samalús (Cànoves i Samalús, Vallès Oriental), 119
- SAMSON, 16
- SAMSON, de Conjunta, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- SAMSON, *senior*, 29
- SAMUEL, 47
- SAMUEL, *servus* de SABIDA, 75
- Sanata (Llinars del Vallès, Vallès Oriental), 527
- SANAUGIA, COMPAGNUS DE, 209
- Sanaüja (Segarra), 209, 309

- SANCIA (Sança de Castella), comtessa de Barcelona, Girona i Osona, muller de Berenguer Ramon I, 191, 195, 196, 203, 205, 208
- SANCIA (Sança d'Urgell), comtessa d'Empúries, muller d'Hug II, 501
- SANCIA (Sança d'Aragó), comtessa d'Urgell, muller d'Ermengol III, 394
- SANCIA, *femina*, muller d'Aeci, de Sant Just Desvern, 235
- SANCIA, muller de BONEFILIUS ODESINDI, 318, 337, 351
- SANCIA, muller de MAIER, del Penedès, 120
- SANCIA (Sança), vescomtessa d'Urgell, muller de Guillem I, 180
- SANCIBERTUS, de l'Alt Urgell, 432
- SANCIOLUS, prevere, 25, 29, 55
- SANCIOLUS, sacerdot, 70
- SANCIONUS, bonhome, 139
- SANCIUS, 6, 13, 15
- SANCIUS, bonhome, 135
- SANCIUS, clergue de Pallerols, 217
- SANCIUS, d'Artés, 70
- SANCIUS, de Pallerols, 217
- SANCIUS, germà d'Hosten, 209
- SANCIUS, prevere, 25, 26
- SANCIUS (Sanç I), rei d'Aragó i Pamplona, 434
- SANCIUS (Sanç Garcés III), rei de Navarra, comte d'Aragó, Castella i Ribagorça, 267
- SANCIUS APO, 267
- SANCIUS BERENGARII, germà del comte Ramon Berenguer I de Barcelona, monjo de Sant Ponç de Tomeres, prior de Sant Benet de Bages i de Sant Llorenç del Munt, 475
- SANCIUS ENNIFRIDII, 339
- SANCIUS FORTUNIONES, 267
- SANCIVERTUS, 355
- Sancta Beata*, lloc de, 119
- Sancta Cecilia*, 392
- Sancta Columba*, església de (Pallars), 435
- SANCTACRUCE, GUILLELMUS MIRONIS DE, 526
- Sancta Eulalia*, camp de, 16
- Sancta Eulalia*, terra de (Barcelonès), 119, 159
- Sancta Eulalia*, terra de (Vallès Oriental), 181,
- Sancta Maria*, bosc de, 397
- Sancta Maria*, església de, 87, 127, 184
- Sancta Maria*, honor de (Orís, Osona), 296
- Sancta Maria*, monestir de, 137, 138
- Sancta Maria*, terra de, 119
- Sancta Maria*, terra de (Montjuïc, Barcelona, Barcelonès), 119
- SANCTA MARIA, RAIMUNDUS MIRONIS DE, 337
- Sancta Maria de Vico Orgellitano*, v. Santa Maria d'Urgell
- SANCTA MARIA DE EPISCOPALI, GUILBERTUS UDALARDI DE, 551
- Sancta Maria Maiore*, vinya de (Barcelona, Barcelonès), 159
- SANCTI MARTINI, BERNARDUS (Bernat de Santmartí), fill de Guillem de Santmartí i d'Adelaida, 169
- SANCTI MARTINI, GUILLELMUS (Guillem de Santmartí), veguer del castell de Sant Martí, 119, 124, 161, 169, 244, 314
- SANCTI MENATI, BERNARDUS RAIMUNDI (Bernat Ramon de Sentmenat), 378

- SANCTI PETRI, ARNALLUS, 529
- SANCTI SATURNINI, BERENGARIUS
AMATI, magnat, 551
- SANCTIUS, v. SANCIVS
- SANCTI VINCENTII, BERNARDUS (Bernat de Santvicenç), 161, 171
- SANCTI VINCENTII, GUADALDUS SUNI-
EFREDI, 246
- SANCTUS, prevere, 20
- Sanctus Aciscus*, 335
- Sanctus Andreas de ipso Puio*, església de (Pallars Jussà), 252
- Sanctus Baudilius*, dominicatura de, 507
- Sanctus Cucufas*, vinyes de (Barcelona, Barcelonès), 166
- Sanctus Felicis*, alou de, 207
- Sanctus Hilarius*, església de, 507
- Sanctus Iohannes*, alou de (Porreres, la Vall de Bianya, Garrotxa), 87
- Sanctus Iohannes*, alou de (Viver, Viver i Serrateix, Berguedà), 105
- Sanctus Iulianus*, terra de, 119
- Sanctus Iustus*, vinya de (Barcelona, Barcelonès), 159
- Sanctus Laurentius* (Pallars), 503
- Sanctus Martinus de ipsa Turre*, església de (Ripollès), 132
- Sanctus Michael*, 277
- Sanctus Michael*, alou de (Polinyà, Vallès Occidental), 516
- Sanctus Petrus*, domus de, 272
- Sanctus Petrus*, domus de (Teria, comtat de Rasès), 34
- Sanctus Petrus*, terra de, 125
- Sanctus Petrus*, terra de (Orís, Osona), 296
- Sanctus Saturninus*, església de, 330
- Sanctus Stephanus*, 16
- Sanctus Stephanus*, alou de, 87
- Sanctus Stephanus*, castell de, 246
- Sanctus Stephanus*, església de, 19
- Sanctus Stephanus*, monestir de, 84, 404
- Sanctus Stephanus in loco ville Luci*, 220
- Sanctus Vincentius*, parròquia de, 124
- Sanctus Vincentius de Frontingan*, 252
- SANILANA, fill de SANCIVERTUS, 355
- SANIULDUS, bonhome, 73
- SANLA, 90, 128, 129, 130, 248, 343
- SANLA (Sal·la), bisbe d'Urgell, 92, 93, 117, 118, 132, 143, 145, 207, 226, 546
- SANLA, de Barcelona, 119
- SANLA, del vilar de Perella, 61
- SANLA, fill de LEVANTUS, 128
- SANLA, germà de RANDULFUS, 305
- SANLA, prevere, 211
- SANLA, subdiaca, 77
- SANLA MIRONIS, 190
- SANLA PETRI, 337
- SANLA SCLUA, 231
- SANLO, *nobilis palatii*, 112
- Santa Agnès de Malanyanes, parròquia de (la Roca del Vallès, Vallès Oriental), 342
- Santa Cecília d'Elins, monestir de (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 207, 392
- Santa Cecília de Montserrat, monestir de (Marganell, Bages), 205, 332
- Santa Cecília de Sadernes, església de (Sales de Llierca, Garrotxa), 149
- Santa Cecília de Voltregà, església de (Osona), 263, 399, 441
- Santa Coloma de Marata, església de (Marata, les Franqueses del Vallès, Vallès Oriental), 452
- Santa Coloma de Pallerols, església de (Pallars Jussà), 252

- Santa Coloma de Tuïr (Rosselló), 179
- Santa Creu (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 207
- Santa Creu de Cervelló, església de (Cervelló, Baix Llobregat), 312
- Santa Creu de Jotglar (Olost, Lluçanès), 251
- Santa Creu i Santa Eulàlia, catedral de la (Barcelona, Barcelonès), 53, 94, 115, 119, 124, 127, 128, 143, 144, 159, 166, 168, 171, 195, 196, 203, 208, 221, 229, 246, 266, 277, 278, 279, 282, 314, 317, 320, 329, 331, 362, 369, 393, 402, 406, 424, 445, 464, 479, 482, 497, 527, 528, 529, 535, 549
- Sant Adrià de Besòs, església de (Barcelonès), 523
- Santa Engràcia, església de (Montcada i Reixac, Vallès Occidental), 453
- Santa Eugènia de Berga (Osona), 452, 453, 545
- Santa Eugènia de la Freita, parròquia de (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 207, 498
- Santa Eugènia de la Torre, parròquia de (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 274
- Santa Eugènia de Nerellà, església de (Bellver de Cerdanya, Baixa Cerdanya), 423
- Santa Eugènia de Relat (Avinyó, Bages), 70, 129, 507
- Santa Eugènia de Tresmals, parròquia de (Elna, Rosselló), 13
- Santa Eulàlia, església de (Vic, Osona), 403
- Santa Eulàlia de Cornellana, església de (Lavansa i Fòrnols, Alt Urgell), 11, 226
- Santa Eulàlia de Cruïlles, parròquia de (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264
- Santa Eulàlia de Nargó, església de (Coll de Nargó, Alt Urgell), 271
- Santa Eulàlia de Provençana, parròquia de (l'Hospitalet de Llobregat, Barcelonès), 331
- Santa Eulàlia de Pujals, parròquia de (Pujals dels Cavallers, Cornellà del Terri, Pla de l'Estany), 473
- Santa Eulàlia de Riuprimer, parròquia de (Osona), 455
- Santa Eulàlia de Ronçana, església de (Vallès Oriental), 330
- Santa Eulàlia de Tapioles, parròquia de (Vallgorguina, Vallès Oriental), 446
- Santa Eulàlia de Vilapicina, església de (Barcelona, Barcelonès), 466, 528
- Santa Eulàlia d'Ultramort, església de (Ultramort, Baix Empordà), 292
- Santa Eulàlia i Santa Júlia d'Elna, catedral de (Elna, Rosselló), 20, 86, 404, 406 *bis*, 548
- Santa Fe de Concas, 539
- Santa Grata, monestir de, v. Santa Maria de Senterada
- Santa Leda, capella de (Vallirana, Baix Llobregat), 312
- Sant Aleix, capella de (Vilanova de Meià, Noguera), 418
- Santa Llúcia de Puigmal, església de (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 61
- Sant Amanç, alou de (Anglès, Selva), 388
- Santa Margarida de Roses, parròquia de (Roses, Alt Empordà), 77

- Santa Maria d'Amer, monestir de (Amer, Selva), 42, 73, 74, 496
- Santa Maria d'Àneu, església de (la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 460
- Santa Maria d'Anglès, església de (la Cellera de Ter, Selva), 41
- Santa Maria d'Argelaguer, església de (Argelaguer, Garrotxa), 149
- Santa Maria d'Arles, monestir de (Arles, Vallespir), 2, 21, 22, 86, 91, 123, 256 *bis*, 416, 469
- Santa Maria de Badalona, parròquia de (Badalona, Barcelonès), 211, 362, 493
- Santa Maria de Bell-lloc, església de (Besalú, Garrotxa), 90
- Santa Maria de Besalú, canònica de (Besalú, Garrotxa), 416
- Santa Maria de Borredà, església de (Borredà, Berguedà), 63
- Santa Maria de Caldes, església de (Caldes de Montbui, Vallès Oriental), 330
- Santa Maria de Camps, església de (Fonollosa, Bages), 294
- Santa Maria de Capellades, església de (Capellades, Anoia), 222
- Santa Maria de Cardedeu, església de (Cardedeu, Vallès Oriental), 162
- Santa Maria de Castelló, església de (Castelló d'Empúries, Alt Empordà), 449, 484, 501
- Santa Maria de Cervià, monestir de (Cervià de Ter, Gironès), 385, 388
- Santa Maria de Colomers, cel·la de (Colomers, Baix Empordà), 42
- Santa Maria de Cornellà, església de (Cornellà de Llobregat, Baix Llobregat), 141, 246
- Santa Maria de Feners, vilar de (les Valls de Valira, Alt Urgell), 145
- Santa Maria de Folgueroles, parròquia de (Folgueroles, Osona), 470
- Santa Maria d'Ègara, església de (Terrassa, Vallès Occidental), 171
- Santa Maria de Gerri, monestir de (Gerri de la Sal, Baix Pallars, Pallars Sobirà), 54, 66, 152, 170, 430, 462, 487, 520, 526, 531
- Santa Maria de Girona, catedral de (Girona, Gironès), 7, 32, 37, 38, 39, 40, 41, 58, 65, 80, 149, 178, 185, 198, 210, 264, 345, 346, 363, 372, 396, 419, 449, 484, 513
- Santa Maria de Gualta, parròquia de (Gualta, Baix Empordà), 345
- Santa Maria de la Bisbal, parròquia de (la Bisbal d'Empordà, Baix Empordà), 506
- Santa Maria de Lacera, església de (Sopeira, Baixa Ribagorça), 355
- Santa Maria de la Grassa, monestir de, 15, 58, 123
- Santa Maria de la Roca, església de (la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 430
- Santa Maria de la Tossa de Montbui, església de (Santa Margarida de Montbui, Anoia), 507
- Santa Maria de Lavaix, monestir de (Pont de Suert, Alta Ribagorça), 190, 355, 377, 434, 435
- Santa Maria del castell de Rocafort, església de (Baix Pallars, Pallars Sobirà), 526
- Santa Maria de l'Estany, monestir de (l'Estany, Moianès), 465
- Santa Maria de Llinars, església de (Llinars del Vallès, Vallès Oriental), 527

- Santa Maria de Lliors, parròquia de (Arbúcies, Selva), 405
- Santa Maria del Pi, església de (Barcelona, Barcelonès), 100, 119, 194
- Santa Maria de Manlleu, església de (Manlleu, Osona), 507, 537
- Santa Maria de Manresa, església de (Manresa, Bages), 137, 187, 542
- Santa Maria de Martorell, església de (Martorell, Baix Llobregat), 241, 244
- Santa Maria de Martorelles (Vallès Oriental), 223
- Santa Maria de Masquefa, església de (Masquefa, Anoia), 212
- Santa Maria de Matamala, església de (les Llosses, Ripollès), 46
- Santa Maria de Moià, església de (Moià, Moianès), 494
- Santa Maria de Monistrol, església de (Rajadell, Bages), 230
- Santa Maria de Montmeló, parròquia de (Montmeló, Vallès Oriental), 119
- Santa Maria de Mur, monestir de (Castell de Mur, Pallars Jussà), 435
- Santa Maria de Palautordera, parròquia de (Vallès Oriental), 446
- Santa Maria de Pineda, parròquia de (Pineda de Mar, Maresme), 483, 510
- Santa Maria de Porqueres, església de (Porqueres, Pla de l'Estany), 36
- Santa Maria de Ripoll, monestir de (Ripoll, Ripollès), 76, 83, 90, 91, 154, 202, 205, 217, 220, 308, 374, 444, 456, 517
- Santa Maria de Rocafort, església de (Rocafort, Pont de Vilomara i Rocafort, Bages), 318
- Santa Maria de Roses, monestir de (Roses, Alt Empordà), 357, 429, 443
- Santa Maria de Santiga, parròquia de (Santiga, Santa Perpètua de Mogoda, Vallès Occidental), 318
- Santa Maria de Sensui, església de (Sensui, Salàs de Pallars, Pallars Jussà), 285
- Santa Maria de Senterada, monestir de (Senterada, Pallars Jussà), 126, 252, 511
- Santa Maria de Serrateix, monestir de (Viver i Serrateix, Berguedà), 92, 105, 186, 536
- Santa Maria de Tortellà, església de (Argelaguer, Garrotxa), 149
- Santa Maria de Vallespir, monestir de, v. Santa Maria d'Arles
- Santa Maria de Vilabertran, canònica de (Vilabertran, Alt Empordà), 507
- Santa Maria de Viladordis, església de (Manresa, Bages), 187
- Santa Maria de Vilamacolum, església de (Vilamacolum, Alt Empordà), 59
- Santa Maria de Vilanant, església de (Vilanant, Alt Empordà), 175
- Santa Maria de Vila-rubla, església de (Montferrer i Castellbò), 526
- Santa Maria de Vilella, església de, v. Sant Esteve de Vilella
- Santa Maria d'Oló (Oló, Moianès), 70
- Santa Maria d'Organyà, parròquia de (Organyà, Alt Urgell), 207
- Santa Marià d'Ullà, monestir de (Ullà, Baix Empordà), 47, 50
- Santa Maria d'Urgell, catedral de (la Seu d'Urgell, Alt Urgell), 52, 55, 56, 79, 117, 118, 132, 143, 145, 157, 180, 200, 207, 226, 252, 253, 267, 270, 271, 283, 286, 300, 301, 309, 315, 375, 384, 386, 395, 420, 423, 431,

- 450, 458, 460, 481, 489, 491, 493, 498, 499, 525, 544, 546, 552
- Santa Maria i Sant Feliu de Girona, v. Girona, Seu de
- Santa Maria i Sant Urbici de Serrateix, v. Santa Maria de Serrateix
- Sant Andreu d'Andorra la Vella, església de (Andorra la Vella, Andorra), 145
- Sant Andreu de Borrassà, església de (Alt Empordà), 2.
- Sant Andreu de Castellvell, v. Sant Andreu de la Barca
- Sant Andreu de Catllà, església de (Catllà, Conflent), 547
- Sant Andreu de Gurb, parròquia de (Gurb, Osona), 239, 426, 463
- Sant Andreu d'Eixalada, monestir de (Nyer, Conflent), 16, 25, 26, 27, 28, 49
- Sant Andreu de la Barca (Baix Llobregat), 235
- Sant Andreu del Terri, església de (Cornellà del Terri, Pla de l'Estany), 42
- Sant Andreu del Torn, església de (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
- Sant Andreu de Palomar, parròquia de (Barcelona, Barcelonès), 276, 295, 379, 445, 456, 464, 535
- Sant Andreu de Porreres (la Vall de Banyà, Garrotxa), 87
- Sant Andreu de Samalús, església de (Samalús, Cànoves i Samalús, Vallès Oriental), 330
- Sant Andreu de Serinyà, parròquia de (Serinyà, Pla de l'Estany), 326, 363
- Sant Andreu de Trespunts, monestir de (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 11
- Sant Andreu de Vallgorguina, parròquia de (Vallgorguina, Vallès Oriental), 446
- Sant Andreu d'Oristà, església de (Oristà, Osona), 308
- Sant Antoni de Vilamajor (Vallès Oriental), 119
- Santa Obina (Arbúcies, Selva), 405
- Santa Oliva, església de (Baix Penedès), 161, 241, 242, 244, 256
- Santa Perpètua de Mogoda, parròquia de (Vallès Occidental), 318, 356
- Sant Aventí de Cérvoles, església de (Senterada, Pallars Jussà), 252
- Sant Baldiri, església de (la Selva de Mar, Alt Empordà), 72
- Sant Bartomeu de Favà, parròquia de (Cabó, Alt Urgell), 207, 432
- Sant Bartomeu del Grau, parròquia de (Osona), 426
- Sant Benet de Bages, monestir de (Sant Fruitós de Bages, Bages), 82, 135, 137, 139, 149 *bis*, 187, 204
- Sant Boi de Llobregat, parròquia de (Baix Llobregat), 119, 124, 156, 268, 314
- Sant Cebrià d'Aiguallonga, parròquia de (Valldoreix, Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 459
- Sant Cebrià de Pineda, cella de (Roses, Alt Empordà), 29, 72, 501
- Sant Cebrià d'Esponellà, església de (Esponellà, Pla de l'Estany), 64
- Sant Climent de Coll de Nargó, parròquia de (Coll de Nargó, Alt Urgell), 207, 271, 339
- Sant Corneli, església de (Vinyoles d'Orís, Orís, Osona), 296
- Sant Cristòfol de Llambilles, església de (Gironès), 513
- Sant Cristòfol de Vespella, parròquia de (Gurb, Osona), 426

- Sant Cristòfor de Campdevàrol, església de (Campdevàrol, Ripollès), 102
- Sant Cristòfor de la Granada, església de (la Granada, Alt Penedès), 277
- Sant Cugat del Vallès, monestir de (Vallès Occidental), 97, 103, 106, 119, 121, 125, 129, 130, 131, 142, 153, 156, 161, 169, 171, 174, 182, 188, 211, 212, 222, 227, 230, 241, 244, 246, 250, 255, 256, 277, 278, 279, 290, 312, 323, 332, 338, 347, 387, 402, 408, 445, 446, 456, 459, 475, 476, 477, 478, 492, 540
- Sant Daniel de Girona, monestir de (Girona, Gironès), 473, 514, 515, 533
- Sant Esteve, església de (Pallars Jussà), 252
- Sant Esteve d'Agusà, monestir de (Sant Esteve del Monestir, Rosselló), 9, 84, 404
- Sant Esteve d'Alàs, església de (Alàs i Cerc, Alt Urgell), 231, 479, 489
- Sant Esteve d'Aravell, església de (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 180
- Sant Esteve de Banyoles, monestir de (Banyoles, Pla de l'Estany), 29, 36, 72, 88, 91, 416, 491, 501, 517
- Sant Esteve de Breda, v. Sant Esteve de Parets
- Sant Esteve de Canelles, església de (Navata, Alt Empordà), 58
- Sant Esteve de Castellet, parròquia de (Castellet i la Gornal, Alt Penedès), 526, 540
- Sant Esteve de Cervelló, església de (Cervelló, Bages), 119
- Sant Esteve de les Vinyes, església de (Paçà, Rosselló), 123
- Sant Esteve del Monestir (Rosselló), 9
- Sant Esteve de Nidoleres, cel·la de (Trasserra, Rosselló), 34
- Sant Esteve de Palaudàries, església de (Lliçà d'Amunt, Vallès Oriental), 330
- Sant Esteve de Palautordera, parròquia de (Vallès Oriental), 446
- Sant Esteve de Parets, parròquia de (Parets del Vallès, Vallès Oriental), 391
- Sant Esteve de Perabrúna, parròquia de (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 252
- Sant Esteve de Pomers, castell de (Clerà, Conflent), 15, 27
- Sant Esteve d'Estoer, basílica de (Conflent), 24, 26
- Sant Esteve de Tavèrnoles, parròquia de (Tavèrnoles, Osona), 538
- Sant Esteve de Tuixén, església de (Josa i Tuixén, Alt Urgell), 428, 431
- Sant Esteve de Vilella, església de (Sarroca de Bellera, Pallars Jussà), 252
- Sant Esteve d'Olzinelles, parròquia de (Sant Celoni, Vallès Oriental), 446
- Sant Feliu d'Aiguatèbia, església de (Aiguatèbia i Talau, Conflent), 93, 395
- Sant Feliu d'Alella, església de (Alella, Maresme), 306
- Sant Feliu d'Arraona, parròquia de (Sabadell, Vallès Occidental), 318, 342
- Sant Feliu de Beuda, parròquia de (Beuda, Garrotxa), 146
- Sant Feliu de Buixalleu (Selva), 68
- Sant Feliu de Castellar, parròquia de, v. Sant Feliu del Racó
- Sant Feliu de Codalet, església de (Codalet, Conflent), 15, 28

- Sant Feliu de Codines, església de (Vallès Oriental), 136, 330
- Sant Feliu de Girona, església de (Girona, Gironès), 12, 38, 39, 40, 41, 264, 385
- Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà), 322
- Sant Feliu de la Roca, església de (la Roca de l'Albera, Rosselló), 20
- Sant Feliu del Racó, parròquia de (Castellar del Vallès, Vallès Occidental), 335
- Sant Feliu de Parlavà, parròquia de (Parlavà, Baix Empordà), 345
- Sant Feliu d'Estiula (les Llosses, Ripollès), 46
- Sant Feliu de Terrassola, parròquia de (Sant Feliu de Terrassola, Santa Maria d'Oló, Moianès), 465
- Sant Feliu de Vilajuïga, església de (Vilajuïga, Alt Empordà), 422
- Sant Feliu de Viver, alou de (Viver i Serrateix, Berguedà), 536
- Sant Feliu Sasserra, església de (Bages), 308
- Sant Fruitós de Bages, església de (Bages), 187
- Sant Fruitós de la Vall de Santa Creu, cel·la de (Port de la Selva, Alt Empordà), 29, 72
- Sant Fruitós de Llo, església de (Llo, Alta Cerdanya), 79
- Sant Geli, 492
- Sant Genís de Bellera, monestir de (Senterada, Pallars Jussà), 66, 126, 285
- Sant Genís de Cervià, església de (Cervià de Ter, Gironès), 388
- Sant Genís de l'Ametlla, església de (l'Ametlla del Vallès, Vallès Oriental), 330
- Sant Genís de Palol de Fluvià, església de (Torroella de Fluvià, Alt Empordà), 72, 501
- Sant Genís de Tanyeres, església de (Tanyeres, Perpinyà, Rosselló), 548
- Sant Genís d'Orís, església de (Orís, Osona), 296
- Sant Genís d'Orriols, església de (Orriols, Bàscara, Alt Empordà), 178
- Sant Germà de Cuixà, v. Sant Miquel de Cuixà
- Sant Gervasi de Cassoles (Barcelona, Barcelonès), 119
- Sant Grau d'Estanyol, església de (Peralada, Alt Empordà), 422
- Sant Gregori (Gironès), 496
- Sant Hilari de Carcassona, monestir de, 34
- Sant Hipòlit de Voltregà, parròquia de (Osona), 114, 441, 470
- Santigosa, vilar de (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 60, 61
- Sant Iscle de Bages, església de (Sant Fruitós de Bages, Bages), 187
- Sant Iscle de Turbiàs, església de (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 180
- Sant Iscle de Vilanova, església de (Alàs i Cerc, Alt Urgell), 489
- Sant Iscle i Santa Victòria de Bàscara, església de (Bàscara, Al Empordà), 185
- Sant Iscle i Santa Victòria de Sanavastre, església de (Das, Baixa Cerdanya), 238
- Sant Jaume de Calaf, església de (Calaf, Anoia), 260
- Sant Jaume de Frontanyà (Berguedà), 46, 132
- Sant Jaume de Galícia, 384

- Sant Jaume del Cadí, castell de (Alàs i Cerc, Alt Urgell), 491
- Sant Jaume dels Domenys (Baix Penedès), 241, 242, 244, 256
- Sant Jaume de Rigolisa, església de (Puigcerdà, Baixa Cerdanya), 547
- Sant Jaume de Treià (Argentona, Maresme), 382
- Sant Joan de Banyeres, església de (Lavansa i Fórns, Alt Urgell), 11
- Sant Joan de Baó, església de (Baó, Rosselló), 84
- Sant Joan de Bergús, església de (Cardona, Bages), 490
- Sant Joan de Foixà, parròquia de (Foixà, Baix Empordà), 346
- Sant Joan del castell de Besalú, església de, v. Santa Maria de Bell-lloc
- Sant Joan de les Abadesses, monestir de (Ripollès), 51, 60, 61, 102, 151, 172, 444, 474, 486, 507
- Sant Joan d'Entrevalls, església de (Toès i Entrevalls, Conflent), 27
- Sant Joan de Riuprimer, església de (Vic, Osona), 455
- Sant Joan de Salelles, església de (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 514
- Sant Joan Despí, parròquia de (Baix Llobregat), 381
- Sant Joan de Vilatorrada, església de (Bages), 187
- Sant Joan Fumat, església de (Anserall, Alt Urgell), 500
- Sant Joan i Sant Vicenç de Bellveí, església de (la Pobleta de Bellveí, Senterada, Pallars Jussà), 252
- Sant Joan Sescloses, església de (Peralada, Alt Empordà), 29, 72
- Sant Julià, basílica de (Manresa, Bages), v. Sant Miquel, església de
- Sant Julià d'Altura, església de (Sabadell, Vallès Occidental), 352
- Sant Julià d'Argentona, parròquia de (Argentona, Maresme), 349, 382
- Sant Julià de Lliçà, església de (Lliçà d'Amunt, Vallès Oriental), 330
- Sant Julià del Mont, monestir de (Santa Pau, Garrotxa), 48
- Sant Julià de Montjuïc, església de (Barcelona, Barcelonès), 95, 159, 406
- Sant Julià de Palou, església de (Palou, Granollers, Vallès Oriental), 452
- Sant Julià de Ramis, església de (Gironès), 396
- Sant Julià de Roar (Argelers, Rosselló), 404
- Sant Julià de Sentís, església de (Sarrocà de Bellera, Pallars Jussà), 252
- Sant Julià de Tartera, església de (Das, Cerdanya), 547
- Sant Julià de Vallfogona, església de (Vallfogona de Ripollès, Ripollès), 444
- Sant Julià de Vilatorrada, església de (Osona), 248
- Sant Julià Sassorba, parròquia de (Gurb, Osona), 426
- Sant Just, castell de (Pallars), 430
- Sant Just Desvern (Baix Llobregat), 119, 197, 235
- Sant Just i Sant Pastor, església de (Barcelona, Barcelonès), 268, 354, 400
- Sant Lliser de Buseu, església de (Baix Pallars, Pallars Sobirà), 526
- Sant Llorenç, església de (Castigaleu, Baixa Ribagorça), 438

- Sant Llorenç del Mont, monestir de, v. Sant Llorenç de Sous
- Sant Llorenç del Munt, monestir de (Matadepera, Vallès Occidental), 147, 233, 351, 352, 391, 467, 475, 476, 478
- Sant Llorenç del Munt, mas de (Castellar del Vallès, Vallès Occidental), 335
- Sant Llorenç de Sous, monestir de (Albanyà, Alt Empordà), 416
- Sant Llorenç prop Bagà, monestir de (Guardiola de Berguedà, Berguedà), 101
- Sant Marcel de Saderra, església de (Orís, Osona), 299, 328
- Sant Martí, castell de (Sant Martí Sarroca, Alt Penedès), 330
- Sant Martí, església de (Santa Maria de Martorelles, Vallès Oriental), 223
- Sant Martí, vall de (Sureda, Rosselló), 404
- Sant Martí d'Aravó, església de (Guils de Cerdanya, Alta Cerdanya), 14
- Sant Martí d'Arenys, parròquia de (Arenys de Munt, Maresme), 349
- Sant Martí d'Aquisgrà, basílica de, 4
- Sant Martí de Ballmoll, església de (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 285
- Sant Martí de Barcedana (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 152
- Sant Martí de Campmajor, església de (Sant Miquel de Campmajor, Pla de l'Estany), 36
- Sant Martí de Clerà, església de (Clerà, Conflent), 27, 28
- Sant Martí de Cortiuda, església de (Cortiuda, Peramola, Alt Urgell), 207
- Sant Martí de Corstavi, església de (Cortsavi, Vallespir), 469
- Sant Martí de Dosquers, església de (Dosquers, Maià de Montcal, Garrotxa), 87
- Sant Martí de Fonollar, església de (Morellàs i les Illes, Vallespir), 21, 22
- Sant Martí de Forques, església de (Forques, Rosselló), 123
- Sant Martí de la Torre de Cabdella, església de (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà), 252
- Sant Martí del Canigó, monestir de (Castell de Vernet, Conflent), 215
- Sant Martí dels Castells, castell de (Bellver de Cerdanya, Baixa Cerdanya), 341
- Sant Martí d'Empúries (l'Escala, Alt Empordà), 6, 7, 59, 64, 77, 404
- Sant Martí de Les o Sant Martin de Les (Fenolleda), 79 *bis*
- Sant Martí de Peralada, església de (Peralada, Alt Empordà), 158
- Sant Martí de Pertegàs, parròquia de (Sant Celoni, Vallès Oriental), 446
- Sant Martí de *Petra Ammunii*, església de (Cerdanya), 33
- Sant Martí de Provençals, església de (Barcelona, Barcelonès), 287
- Sant Martí d'Escart, església de (la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 430
- Sant Martí de Seguí, església de (Gerri de la Sal, Pallars Sobirà), 54
- Sant Martí de Serraià, església de (Sallent, Bages), 129
- Sant Martí de Surroca (Ogassa, Ripollès), 61

- Sant Martí de Tolo, v. Sant Martí de Peralada
- Sant Martí de Tous, castell de (Anoia), 228, 507, 543
- Sant Martí Sesserres (Cabanelles, Alt Empordà), 175
- Sant Mateu de Montbui, església de (Bigues i Riells, Vallès Oriental), 330
- Sant Medir i Sant Genís de Cartellà, monestir de (Sant Gregori, Gironès), 42
- Sant Miquel, església de (Barcelona, Barcelonès), 100, 166, 177, 278, 279, 360, 497
- Sant Miquel, església de (Cardona, Bages), 534
- Sant Miquel, església de (Manresa, Bages), 137
- Sant Miquel de Castellví de la Marca, església de (Castellví de la Marca, Alt Penedès), 216
- Sant Miquel de Cruïlles, monestir de (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 264, 551
- Sant Miquel de Cuixà, monestir de (Codalet, Conflent), 25, 26, 27, 28, 31, 49, 86, 215, 220, 284, 341, 398, 406 *bis*, 547
- Sant Miquel de la Clusa, monestir de, 388
- Sant Miquel de Rocabertí, església de (castell de Rocabertí, la Jonquera, Alt Empordà), 72
- Sant Miquel de Viver, església de (Viver i Serrateix, Berguedà), 536
- Sant Miquel d'Olèrdola, església de (Olèrdola, Alt Penedès), 120
- Sant Nicolau de l'Espunyola, església de (l'Espunyola, Berguedà), 544
- Sant Pau de Fenollet o de Valhòlas (Fenolleda), 79 *bis*
- Sant Pau del Camp, monestir de (Barcelona, Barcelonès), 416
- Santpedor (Bages), 428
- Sant Pere, capella de (Sant Boi de Llobregat, Baix Llobregat), 156
- Sant Pere, església de (Andorra la Vella, Andorra), 145
- Sant Pere d'Alp, església de (Alp, Baixa Cerdanya), 213, 214
- Sant Pere de Besalú, monestir de (Besalú, Garrotxa), 87, 416
- Sant Pere de Bigues, església de (Bigues, Bigues i Riells, Vallès Oriental), 330
- Sant Pere de Burgal, monestir de (Escaló, la Guingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 377, 434
- Sant Pere de Camprodon, monestir de (Camprodon, Ripollès), 101, 416
- Sant Pere de Càrcer, cel·la de (Torroella de Montgrí, Baix Empordà), 42
- Sant Pere de Casserres, monestir de (les Masies de Roda, Osona), 225
- Sant Pere de Castanyadell, parròquia de (Vilanova de Sau, Osona), 538
- Sant Pere de Galligants, monestir de (Girona, Gironès), 385
- Sant Pere d'Ègara, església de (Terrassa, Vallès Oriental), 275
- Sant Pere de Gavà, església de (Gavà, Baix Llobregat), 97
- Sant Pere de Gavet, església de (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 152
- Sant Pere de Juïgues (Vilamarí, Vilademuls, Pla de l'Estany), 91
- Sant Pere del castell de Calaf, església de (Calaf, Anoia), 505

- Sant Pere del castell de Muntanyola, església de (Muntanyola, Osona), 304
- Sant Pere de l'Erm (Arbúcies, Selva), v. Sant Pere Desplà
- Sant Pere de les Maleses, monestir de (la Pobla de Segur, Pallars Jussà), 434, 437
- Sant Pere de les Presses, església de (les Preses, Garrotxa), 82
- Sant Pere de les Puelles, monestir de (Barcelona, Barcelonès), 119, 159, 183, 340, 373
- Sant Pere d'Elna, basílica de (Elna, Rosselló), 13
- Sant Pere dels Arquells, monestir de (Ribera d'Ondara, Segarra), 542
- Sant Pere de Montagut, parròquia de (Montagut i Oix, la Garrotxa), 146
- Sant Pere de Montfalcó, parròquia de (Montfalcó el Gros, Veciana, Anoia), 368
- Sant Pere de Montgrony, església de (Gombren, Ripollès), 444
- Sant Pere de Paçà, parròquia de (Paçà, Rosselló), 123
- Sant Pere de Pallars, església de (Envin, Sort, Pallars Sobirà), 252, 487
- Sant Pere de Ponts, canònica de (Ponts, Noguera), 207, 530
- Sant Pere de Reixac, parròquia de (Montcada i Reixac, Vallès Occidental), 125, 150, 258
- Sant Pere de Riudebitlles (Alt Penedès), 189
- Sant Pere de Riuferrer, església de (Arles, Vallespir), 21, 22
- Sant Pere de Rodes, cella de (Port de la Selva, Alt Empordà), 29
- Sant Pere de Rodes, monestir de (Port de la Selva, Alt Empordà), 72, 81, 99, 198, 314 *bis*, 404, 422, 476, 501
- Sant Pere de Roma, 87, 99, 384
- Sant Pere de Romaní (Molins de Rei, Baix Llobregat), 250
- Sant Pere de Rubí, parròquia de (Rubí, Vallès Occidental), 174
- Sant Pere de Savassona, parròquia de (Tavèrnoles, Osona), 370
- Sant Pere de Sedret (la Tor de Querol, Alta Cerdanya), 14
- Sant Pere de Serola (Canavelles, Conflent), 27
- Sant Pere Desplà, parròquia de (Arbúcies, Selva), 405
- Sant Pere d'Octavià, església de (Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 244
- Sant Pere i Santa Maria de Vic, catedral de (Vic, Osona), 42, 44, 70, 133, 143, 148, 193, 204, 208, 220, 225, 226, 228, 229, 234, 239, 245, 259, 260, 261, 262, 304, 305, 308, 319, 374, 403, 405, 426, 441, 507, 537, 538, 550
- Sant Pere Pescador (Alt Empordà), 59, 77, 357
- Sant Pol de Mar, monestir de (Maresme), 119, 349, 350, 483
- Sant Policarp de Rasès, monestir de, 29, 429
- Sant Ponç, església de (Sant Boi de Lluçanès, Osona), 414
- Sant Ponç de Corbera, monestir de (Cervelló, Baix Llobregat), 381
- Sant Ponç de Tomeres, monestir de, 475, 476, 477, 492
- Sant Quintí de Mediona, església de (Alt Penedès), 189

- Sant Quirze de Colera, monestir de (Rabós, Alt Empordà), 158
- Sant Quirze del Vallès (Vallès Occidental), 174
- Sant Romà d'Abella (Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 503
- Sant Romà de Pallerols, església de (Pallerols del Cantó, Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 207
- Sant Ruf d'Avinyó, monestir de, 471
- Sants (Barcelona, Barcelonès), 119
- Sant Sadurní d'Arenys, església de (Arenys d'Empordà, Garrigàs, Alt Empordà), 210
- Sant Sadurní d'Arfa, església de (Arfa, Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 491, 498
- Sant Sadurní de Castellví, església de (Castellví de la Marca, Alt Penedès), 366
- Sant Sadurní del castell de Llorà, església de (Isona i Conca Dellà, Pallars Jussà), 413
- Sant Sadurní de l'Heura, parròquia de (Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, Baix Empordà), 514, 515
- Sant Sadurní de Medinyà, parròquia de (Medinyà, Gironès), 388, 396
- Sant Sadurní de *Palau d'Ametlla*, església de (Montornès del Vallès, Vallès Oriental), 223
- Sant Sadurní d'Estamariu, església de (Estamariu, Alt Urgell), 180
- Sant Sadurní de Vernet (Vernet, Conflent), 19
- Sant Sadurní de Vilafreser, parròquia de (Vilademuls, Pla de l'Estany), 388
- Sant Salvador de Bianya, església de (la Vall de Bianya, Garrotxa), 474
- Sant Salvador de Polinyà, església de (Polinyà, Vallès Occidental), 337, 516
- Sant Sebastià, *domus* de (Graus, Baixa Ribagorça), 98
- Sant Segimon del Bosc (Sant Feliu de Buixalleu, Selva), 68
- Sant Serni de Buseu, església de (Baix Pallars, Pallars Sobirà), 526
- Sant Serni de Clarà, església de (Avià, Berguedà), 544
- Sant Serni de Tavèrnoles, monestir de (les Valls de Valira, Alt Urgell), 157, 274, 448
- Sant Silvestre, capella de (Vallirana, Baix Llobregat), 312
- Sant Tiberi d'Agde, monestir de, 53
- Sant Tomàs de Balaguer, església de (Fontpedrosa, Conflent), 27
- Sant Tomàs de Llupià, església de (Llupià, Rosselló), 179
- Sant Tomàs del Pení, monestir de (Cadaqués, Alt Empordà), 501
- Sant Tomàs de Ventajola, església de (Puigcerdà, Baixa Cerdanya), 406 *bis*
- Sant Vicenç de Calders (el Vendrell, Baix Penedès), 161, 244, 256
- Sant Vicenç de Calders, castell de, 199
- Sant Vicenç de Campllong, església de (Vernet, Conflent), 26
- Sant Vicenç de Cardona, col·legiata de (Cardona, Bages), 167, 184, 380, 397, 490, 502, 505, 509, 518, 534, 539
- Sant Vicenç de Gerri, església de (Gerri de la Sal, Pallars Sobirà), 54
- Sant Vicenç de Gualba, parròquia de (Gualba, Vallès Oriental), 446
- Sant Vicenç de Jonqueres, parròquia de (Sabadell, Vallès Occidental), 342

- Sant Vicenç dels Horts, església de (Baix Llobregat), 240, 268
- Sant Vicenç de Maià de Montcal, església de (Maià de Montcal, Garrotxa), 87
- Sant Vicenç de Navel, església de (Viver i Serrateix, Berguedà), 92
- Sant Vicenç de Planoles, església de (Planoles, Ripollès), 208
- Sant Vicenç de Rus (Castellar de N'Hug, Berguedà), 398
- Sant Vicenç d'Estamariu, església de (Estamariu, Alt Urgell), 180
- Sant Vicenç de Sarrià, parròquia de (Barcelona, Barcelonès), 468
- Sant Vicenç de Vallarec, parròquia de (Sant Cugat del Vallès, Vallès Occidental), 71, 119, 174, 332, 408
- Sant Vicenç i Sant Esteve de Saurí, església de (Saurí, Sort, Pallars Sobirà), 285
- Sant Víctor de Marsella, monestir de, 492
- SANTIONUS, v. SANCIONUS
- SANTUS, del vilar de Vinya, 61
- SANULFUS, bonhome, 35
- SANZBERT (Sansbert), prevere, germà de RADULFUS, 315
- Sapeira, castell de (Tremp, Pallars Jussà), 377, 434, 435
- SAPORELLUS, bonhome, 49
- Sarangan*, riu, 252
- SARGISUS, de Talau, 25
- SAROARDUS, 15
- SARRACINA, del vilar de Perella, 61
- SARRACINUS, dit ITERAL, llibert d'AILO, 33
- Sarrià (Barcelona, Barcelonès), 163
- SARSAY, 6
- Sarsús (Abella de la Conca, Pallars Jussà), 435
- SARVILLA, del Pla de Barcelona, 119
- Sas (Sarroca de Bellera, Pallars Jussà), 190
- SATRALDUS, del vilar de Muig, 61
- Sauched*, 503
- Sauchedo*, 503
- SAUTELDES, del Ripollès, 73
- Sautó (Conflent), 25, 26, 406 *bis*
- SAVACELLA, muller d'ELDEBONUS, de Bàscara, 38
- SAVARICUS, 177, 179, 222, 277
- SAVARICUS, abat, 56
- SAVARICUS, bonhome, 85
- SAVARICUS, bonhome del Conflent, 25, 26, 27, 28
- SAVARICUS, d'Artés, 70
- SAVARICUS, de Camp, de Santa Coloma de Tuïr, 179
- SAVARICUS, del vilar de *Crosus*, 67
- SAVARICUS, d'Òdena, 129
- SAVARICUS, sacerdot, 151
- SAVARICUS MUROR, del mas del Vilar de Santa Coloma de Tuïr, 179
- Savarto*, illa de (Castelló d'Empúries, Alt Empordà), 81
- SAVASONA, GUIFREDUS ISARNI DE, 538
- SAVEGOTUS, 212
- SAVICELLUS, del Conflent, 28
- Scalas* (Eixalada, Nyer, Conflent), 25
- SCHINILDA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
- SCLAMIRUS, 14
- Sclua*, vilar de, v. Esclua
- SCLUA, 32, 217, 258
- SCLUA (Esclua), bisbe d'Urgell, 33, 102
- SCLUA, de l'Alt Urgell, 254
- SCLUA, del territori de Barcelona, 197

- SCLUA, del vilar d'Esclua, 61
 SCLUA, levita, 292
 SCLUA, levita i monjo de Sant Cugat del Vallès, 142
 SCLUA, mandatari de l'abadessa Emma de Sant Joan de les Abadesses, 57, 62
 SCLUA, mandatari de l'abat de Santa Maria d'Amer, 74
 SCLUA, mandatari del comte Alaric d'Empúries, 6, 7, 8
 SCLUA, prevere i monjo de Sant Cugat del Vallès, 222
 SCLUA BORRELLI, 401
 SCLUVANUS, prevere, 29
 Scodes (Mogrony, Gombrèn, Ripollès), 102
 SCOLASTIGA, *femina*, 71
 SCULPILIANUS, 2
 SECOFREDUS, de Salàs de Pallars, 126
 SECOFREDUS, prevere, 61
 SECUNDUS, 59
 SEDAME, bonhome, 61
 SEDER, de Serraïma, 129
 Sedó, castell de (Torrefeta i Florejacs, Segarra), 209
 SEDONIUS, de l'Alt Urgell, 180
 Sedret, v. Sant Pere de Sedret
 Segalars (Sant Gregori, Gironès), 496
 SEGALARS, RAIMUNDUS DE, 496
 Segalins (Conca de Dalt, Pallars Jussà), 503
 SEGARIUS, 90, 132
 SEGARIUS, abat de Sant Martí de Les, 79 *bis*
 SEGARIUS, bonhome, 102, 179
 SEGARIUS, prevere, 326
 SEGARIUS, *procer*, 123
 SEGARIUS (Seguer), vescomte de Besalú, 64, 65
 SEGARIUS BERNARDI, *dominus*, 256 *bis*
 Segarra, 260, 534
 Segdanna, parròquia de (Conflent), 341
 SEGEMUNDUS, abat, 29
 SEGFREDUS, de Barcelona, 194, 195, 221
 SEGISSIMA, d'Ullà, 47
 Segmar, puig (Sant Boi de Lluçanès, Osona), 414, 415
 SEGOBERTUS, diaca, 40
 SEGOBRANDUS, 32
 SEGOFREDUS (Segofred), 79 *bis*, 166
 SEGONTIUS, 2
 SEGOVINUS, bonhome, 116, 140
 Segre, riu, 55, 157, 180, 192, 209, 376, 392, 489, 491, 498
 SEGUINUS, 159, 185
 SEGUINUS, bonhome, 129
 Seguís (Gerri de la Sal, Pallars Sobirà), 54
 Segur, castell de (la Pobla de Segur, Pallars Jussà), 435
 Segúries, coll de (Sant Pau de Segúries, Ripollès), 61
 Selma, castell de (Aiguamúrcia, Alt Camp), 173, 378
 SELVANUS, fill de BELLISINDIS, *femina*, 552
 SENCTAN, 33
 SENDEBADUS, bonhome del Rosselló, 20
 SENDEREDUS, v. SENDREDUS
 SENDERIDUS, v. SENDREDUS
 SENDERUS, prevere, 65
 SENDREDUS, 25, 32, 35, 36, 68, 69, 70, 90, 103, 130, 142, 149, 157, 167, 182, 193, 194, 197, 240, 277, 336, 357, 376, 469
 SENDREDUS, ardiaca, 143
 SENDREDUS (Sendred), ardiaca de la seu de Girona, 185

- SENDREDUS, ardiaca de la seu d'Urgell i batlle de la vall d'Andorra, 145, 525
- SENDREDUS, bonhome, 5, 42, 77, 93, 108, 119, 256
- SENDREDUS, bonhome del Rosselló, 20
- SENDREDUS, canonge de Sant Pere de Vic, 538
- SENDREDUS, canonge i preposít de la seu d'Urgell, 423
- SENDREDUS, *custos monete*, 112
- SENDREDUS, de Barcelona, 154
- SENDREDUS, del Penedès, 120
- SENDREDUS, del Pla de Barcelona, 119
- SENDREDUS, del vilar de Bosquerons, 61
- SENDREDUS, de Moncanut, 175
- SENDREDUS, de Vallformosa, 85
- SENDREDUS, diaca, 451, 453
- SENDREDUS, dit IUVENIS, del Pla de Barcelona, 159, 211
- SENDREDUS, d'Òdena, 129
- SENDREDUS (Sendred de Gurb), v. GURBENSIS
- SENDREDUS, fill de DACO, bonhome, 150
- SENDREDUS, fill de CENTULLUS, 145
- SENDREDUS, fill de Guistrimir, de Sant Cugat del Vallès, 71
- SENDREDUS, fill de SERVUSDEI, de Barcelona, 154
- SENDREDUS, levita, 135, 320, 383
- SENDREDUS, monjo de Sant Cugat del Vallès, 212, 255, 312
- SENDREDUS, *nobilis palatii*, 112
- SENDREDUS, pare de Guandalgod, 218
- SENDREDUS, prevere, 109, 119, 127, 130, 168, 183
- SENDREDUS, prevere de Sant Sadurní de Medinyà, 396
- SENDREDUS, sacerdot, 64, 99, 116, 219, 251, 415
- SENDREDUS, *vassus*, 35
- SENDREDUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 40
- SENDREDUS, vicari del castell de Sallent, 149 *bis*
- SENDREDUS AIABERTI, 242
- SENDREDUS BONEFILII, 247
- SENDREDUS DE MONTFALCON, v. MONTFALCON
- SENDREDUS FREDARII, 419
- SENDREDUS GURBENSIS, v. GURBENSIS
- SENDREDUS MIRONI, 408
- SENDREDUS PETRI, 383
- SENDREDUS RAIMUNDI, 470
- SENDREDUS SENIOFREDI, 194
- SENDREDUS STEPHANUS, 228
- SENDREDUS VENANCIANI, 246
- SENDULFUS, de Borredà, 33
- SENEGUNDA, cunyada de GUILLELMUS AMALRICI, 383
- SENEULLUS, veguer de Pierola, 173
- SENFREDUS, v. SUNIEFREDUS
- SENIOFREDUS, v. SUNIEFREDUS
- SENIOR, 29, 136
- SENIOR, del vilar de Bosquerons, 61
- SENIORA, muller de CUNILIUS, 212
- SENIULDUS, v. SENIULLUS
- SENIULFUS, 76
- SENIULFUS, bonhome, 61
- SENIULLUS, 125, 128, 137, 223, 251, 277
- SENIULLUS, bonhome, 73
- SENIULLUS, fill d'Oliba, 124
- SENIULLUS, *nobilis palatii*, 112
- SENIULLUS, prevere, 89, 140
- SENIULLUS ATONI, 344
- SENLA, 119

- SENNOLFUS, d'Estamariu, 180
 Sensui (Salàs de Pallars, Pallars Jussà),
 65, 126
 SENTANUS, d'Arcavell, 52
 SENTANUS, *vassus dominici*, 46
 SENTARIUS, bonhome, 57
 SENTARIUS, del vilar de Vinya, 61
 SENTELLA, 125
 SENTELLES, 87
 SENTELLUS, bonhome, 179
 SENTELLES, prevere, 95
 SENTER, 285
 Senterada (Pallars Jussà), 511
 Sentfores (Sant Martí de Tous, Anoia),
 507
 SENTILLE, bonhome, 102
 SENTILLE, sacerdot, 128
 Sentmenat (Vallès Occidental), 119,
 160, 318
 SENTREDUS, bonhome, 18
 SENTULDUS, bonhome, 99
 SENTULINDA, del vilar d'Encabats, 61
 SENVIA, 125
 Septimània, 19, 23
 Ser, riu, 48
Serato Magor (Garrotxa), 48
 SERENA, *femina*, d'Artés, 70
 SERENUS, del vilar de Santigosa, 61
 SERIBERTUS, 211
 Serinyà (Pla de l'Estany), 87, 88
 Serra, mas de (Santa Eugènia de Berga,
 Osona), 545
 Serra de Daró (Baix Empordà), 76
 Serraïma (Sallent de Llobregat, Bages),
 129
Serras (Aravell, Montferrer i Castellbò,
 Alt Urgell), 55
 SERVANDUS, 76
 SERVICOLUS, prevere, 6
 SEVIDIUS, de Puig de Cungunta, de
 Santa Coloma de Tuïr, 179
 SERVUSDEI, 9, 14, 68, 125, 126
 SERVUSDEI, arxiprest, 58
 SERVUSDEI (Servusdei), bisbe de Giro-
 na, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 47, 50, 53,
 58, 64, 396
 SERVUSDEI, d'Artés, 70
 SERVUSDEI, de Barcelona, 154
 SERVUSDEI, de Fornells, 87
 SERVUSDEI, prevere, 89, 285
 SESEBERTUS, 59
 SESEBONA, muller d'Eldesind, de Bar-
 celona, 95
 SESECUNDA, d'Ullà, 47
 SESECUTUS, 91
 SESEGUDUS, 241, 244, 277
 SESEGUDUS, de l'Alt Urgell, 180
 SESEGUDUS, d'Eramprunyà, 97
 SESEGUDUS, prevere, 242, 244
 SESEGUDUS, sacerdot, 227
 SESEGUNDUS, d'Artés, 70
 SESEMUNDUS, 74, 87, 91, 106, 112, 119
 SESEMUNDUS, bonhome, 73, 116
 SESEMUNDUS, de Terrassa, 249
 SESEMUNDUS, escrivà, 338
 SESEMUNDUS (Sesemon), mandatari
 del comte Miró II Bonfill, 82
 SESEMUNDUS ANANIE, 222, 230
 SESEMUNDUS BLANCO, de Cistella, 87
 SESENANDA, del Conflent, 28
 SESENANDA, del vilar d'Encabats, 61
 SESENANDA, *femina*, muller d'UNIFRE-
 DUS, del castell de Guardiola, 129,
 234
 SESENANDA, filla de IOCBERTUS i d'A-
 MADA, 433
 SESENANDA, muller d'Adalbert, del vi-
 lar de *Fredeberto*, 87

- SESENANDUS, 13, 15, 100, 103, 107
 SESENANDUS, del Pla de Barcelona, 121, 158
 SESENANDUS, del Ripollès, 73
 SESENANDUS, de Sant Feliu d'Estiula, 46
 SESENANDUS (Sesnan), mandatari del comte Miró I de Rosselló, Cerdanya i Conflent, 18, 26
 SESENANDUS, *nobilis palatii*, 112
 SESENANDUS, noble, 154
 SESENDOARA, 26
 Sesar, riu, 87, 88
 SESERICA, del vilar de les Planes, 61
 SESEVIRA, del vilar de Vinya, 61
 SESGOD, v. SESEGUDUS
 SESGUDUS, v. SESEGUDUS
 SESINANDUS, 119
 SESIMUNDUS, bonhome, 73
 SESISCLUS, del vilar de les Planes, 61
 SESMON, v. SESEMUNDUS
 SESMUNDUS, v. SESEMUNDUS
 SESNANDA, v. SESENANDA
 SESOMUNDUS, 29
 SESOVIGIA, de Sant Feliu d'Estiula, 46
 SESULDUS, prevere, 68
 SESVARA, de *Cerubi*, Santa Coloma de Tuïr, 179
 Setcases (Ripollès), 73
 Seu d'Urgell, la (Alt Urgell), 375, 546
 Seu d'Urgell, catedral de la, v. Santa Maria d'Urgell
 Sevedà (el Brull, Osona), 148
 SEXIUS, del vilar de Vinya, 61
 SFREERICUS, 64
 Siarb (Soriguera, Pallars Sobirà), 435
 SICARDIS, de Torrefeta, 401
 SICARDIS, *domna*, muller de BONEFI-LIUS GUILLELMI, 366
 SICARDIS, *domna*, muller de GAUSFRE-DUS, 510
 SICARDIS, *femina*, muller de RAIMUN-DUS SUNIEFREDI, 470
 SICARDIS, *femina*, muller de SUNIEFRE-DUS, 247
 SICARDIS (Sicarda de Cabrera), muller d'Alemanys I de Cervelló, 312, 445
 SICARDIS (Sicarda de Montseny), mu-ller d'Umbert Ot de ses Agudes, 290, 349, 350, 446, 483
 SICARDUS, 123
 SICARIUS, prevere, 363
 SICFREDUS, de *Cerubi*, Santa Coloma de Tuïr, 179
 SICFREDUS (Sicfred), vescomte de Car-cassona, 34
 SIDELA, 187
 SIDELA, prevere i monjo de Sant Serni de Tavèrnoles, 274
 SIDILA, de Pallerols, 217
 SIGEBODUS, arquebisbe de Narbona, 23, 24
 SIGEFREDUS, levita, 168, 196
 SIGEFREDUS, levita i gramàtic, 166
 SIGIBALDUS, fill de LEDDA, 42
 SIGNIFREDUS, de Pallerols, 217
 SIGNILDA, del vilar d'*Insula Langobar-di*, 61
 SIGNULFUS, bonhome, 25, 26, 60
 SIGUALDUS, de Castelldefels, 387
 SILA, sacerdot, 35
Silva Seminata (Cardona, Bages), 184
 SILVESTER (Silvestre II), Papa, 144, 207, 492
 SILVIUS, 178
 SILVIUS, levita, 138
 SILVIUS LUPETI (Silvi Llobet), *miles*, se-nyor de Cervià de Ter, 385, 388

- SIMEON, 488
 SIMON (Simon II), bisbe d'Agen, 492
 SIMPLICIUS, del Vallespir, 67
 SIMPLICIUS, de Moncles, 28
 SIMPLICIUS, hispà, 1
 SIMPRONIANUS, bonhome, 21
 SINDAREDUS, v. SENDREDUS
 SINDEREDUS, v. SENDREDUS
 SINDILA, reu d'assassinat, 115
 SINDILA, de Juïgues, 91
 SINDILUS, del vilar de Bosquerons, 61
 SINDILUS, del vilar de *Francones*, 61
 SINDILUS, del vilar d'*Olceia*, 61
 SINDOICTUS, bonhome, 30
 SINDREDUS, v. SENDREDUS
 SINEGILDA, 59
 SINGIBERGA, del vilar de Genebreda, 61
 SINGIRICUS, 66
 SINGORIUS, 31
 SINOFREDUS, del Rosselló, 123
 SINTEMIRUS (Sentemir), 106
 SINTILDUS, sacerdot, 99
 SINTILLUS (Sentill), abat de Santa Maria d'Arles, 123
 SINTRICUS, 123
 Sió, riu, 409
 SION, 25, 26, 27
Siraci, vila (Vilademuls, Pla de l'Estany), 91
 SISEBUTUS, bisbe d'Urgell, 207
 SISEGUTUS, bonhome, 18
 SISEMUNDUS OLONENSIS, v. OLON
 SISENANDUS, v. SESENANDUS
 SISEGUTUS, 25
 SISRERTUS, prevere, 6
 SISFREDUS, 68
 SISGUIRALLUS, vescomte, 244
 SISILDES, de la Garrotxa, 76
 SISIRICUS, 59
 SISISCLUS, bonhome, 5
 SISOVALDUS, 171
 SIVISCHER, del vilar d'Encabats, 61
 Soanyes (Conflent), 25
 Sobrarb, 438
 Sobrestany (Torroella de Montgrí, Baix Empordà), 77
Socronio (Fenolleda), 79 *bis*
 SOLACIUS, 29
Solaneles (BAGES), 397
 Solanell (Pallars), 435
 SOLARIUS, 141
 SOLARIUS, d'Artés, 70
 Soler, el (comtat de Rosselló), 28, 84
 SOLITUS, 430
 Solius (Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
 SOLMA, de l'Alt Urgell, 180
 SOLMUS, 137
 SOLOMON, v. SALOMON
 SOLU, levita, 62
 Somont (Anserall, Alt Urgell), 254, 525
 Son (Alt Àneu, Pallars Sobirà), 435, 485
 SONEGILA, d'Aiguatèbia, 93
 SONEGILDUS, d'Artés, 70
 SONIFREDUS, v. SUNIEFREDUS
 SONNAN (Sesnan), 14
 SONO, BERNARDUS OLIBANI DE, 297, 341
Sorba (Artés, Bages), 70
 SORICENSIS, AMATUS, v. MONTE SORICENSIS
 SORICENSIS, MIRONUS, 187
Sorrocha, v. Sant Martí de Surroca
 Sort (Pallars Sobirà), 386, 420, 435
 SORT, 90
 Sossís (Pallars Jussà), 252
 SPADAMALA, ISARNUS DE, 143
 SPANA, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 SPANELLA, d'Estamariu, 180

- SPANELLUS, 70
 SPANELLUS, bonhome, 46
 SPANILA, 25, 26
 SPANLA, del vilar de Vedellar, 61
 SPANLO, del vilar de Vedellar, 61
 SPANOARIUS, 59
 SPANOWA, muller d'ADELFIUS, 42
 SPANUILDA, del vilar de les Planes, 61
 SPASIUS, d'Artés, 70
Spassa, castell de, 198
 SPECIOSUS, bonhome, 30
Specularias, vilar de (Bàsca, Alt Empordà), 40
Spelio, mont (Pla de l'Estany), 88
 SPERANDEUS, 15, 32, 42, 48, 74, 241, 244
 SPERANDEUS, bonhome d'All, 14
 SPERANDEUS, canonge de Girona, 146
 SPERANDEUS, d'Artés, 70
 SPERANDEUS, del vilar d'Encabats, 61
 SPERANDEUS, del vilar de Perella, 61
 SPERANDEUS, de Sant Feliu d'Estiula, 46
 SPERANDEUS, feudatari del vescomte Ramon I d'Osona, 148
 SPERANDEUS, hispà, 1
 SPERANDEUS, mandatari del bisbe de Girona, 12
 SPERANDEUS, vicari, 3
Speuto, v. Espelt, l'
Spicellos (Vallès Oriental), 119
Spina (Vallès Oriental), 119
Spodilio, v. Espolla
 STABILIA, del vilar del Clarà, 61
 STABILIS, 12, 15
 STABILIS, del vilar de les Planes, 61
 STABULUS, de la Vall d'Anglès, 42
Stargania, prat de (Alt Urgell), 274
 STEFANUS, v. STEPHANUS
 STEFREDUS (Estefred), mandatari de l'abat de Sant Germà de Cuixà, 49
 STEGES, de Barcelona, 100
 STEGESUS, 106
 STEGONTIA, del vilar d'Encabats, 61
Stela (Estela), castrum de, 92
Stella, puig de (Ripollès), 61
 STEPHANIA, comtessa de Pallars Sobirà, muller de Guillem II, 377
 STEPHANIA, *femina*, germana de GUILLELMUS SENDREDI, 382
 STEPHANUS, 25, 37, 58, 87, 107, 212, 276, 281, 298, 332, 432, 444, 488
 STEPHANUS, bisbe d'Agde, 198, 201
 STEPHANUS, bisbe d'Apt, 198, 201, 284
 STEPHANUS, canonge de Girona, 185
 STEPHANUS, clergue, 53
 STEPHANUS, clergue beneficiat de Sant Pere de Roma o de Sant Pere de Rodes, 99
 STEPHANUS, d'Artés, 70
 STEPHANUS, del Ripollès, 61
 STEPHANUS, del Rosselló, 123
 STEPHANUS, del vilar de Cuixà, 1
 STEPHANUS, de Vallformosa, 85
 STEPHANUS, hispà, 1
 STEPHANUS, levita, 203, 354, 373, 402, 450, 454, 491
 STEPHANUS, monjo, 279
 STEPHANUS, oncle de STEPHANUS ISARNI, 215
 STEPHANUS (Esteve IX), Papa, 467, 476
 STEPHANUS, prevere, 428, 431
 STEPHANUS, sacerdot, 224
 STEPHANUS, veguer, 175
 STEPHANUS, vescomte, 4
 STEPHANUS ADALBERTI, 373, 494, 504
 STEPHANUS ADALBERTI, cabiscol de la seu de Barcelona, 516

- STEPHANUS GUSTRIMIRI, 391
 STEPHANUS ISARNI, 215
Sterria, riu, v. Terri, riu
 STRATARIUS, bonhome, 258
 STREMINIUS, arxiprest, 29, 32
Stupino (Juïnyà, Sant Ferriol, Garrotxa), 87
 STURMIUS, comte, 4
 SUASINUS, 42
Submonte, alou de (Andorra), 145
Subraltra, pedra (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
 SUDILA, 124
Sudiua (ALT URGELL), 376
 SUGNEFREDUS, v. SUNIEFREDUS
 SULMUS, 59
 SULMUS, SAVARICUS, 277
 SULMIUS, bonhome, 77
 SUNEGELLUS, de l'Alt Urgell, 180
 SUNEGILDES, 59
 SUNEGILDUS, del Conflent, 28
 SUNGULFUS, bonhome del Conflent, 27, 28
 SUNIALDUS, 39, 64
 SUNIARIUS, 16, 64, 65, 70, 109, 116, 134, 137, 139, 147, 190, 208, 264, 277, 295, 305, 328, 352
 SUNIARIUS, ardiaca, 274
 SUNIARIUS, ardiaca de la seu de Vic, 260
 SUNIARIUS (Sunyer), bisbe d'Elna, 81, 86
 SUNIARIUS, bonhome, 30, 64, 79, 99
 SUNIARIUS, bonhome del Rosselló, 20
 SUNIARIUS (Sunyer I), comte de Barcelona, Girona i Osona, 58, 60, 61, 70, 72, 85, 187, 191, 205, 216
 SUNIARIUS (Sunyer I), comte de Pallars i Ribagorça, 126, 285
 SUNIARIUS (Sunyer II Ramon), comte de Pallars Jussà, 420, 439
 SUNIARIUS (Sunyer I), comte de Rosselló i Empúries, 6, 7, 9, 10, 13
 SUNIARIUS (Sunyer II), comte de Rosselló i Empúries, 29, 32, 35
 SUNIARIUS, d'Artés, 70
 SUNIARIUS, de Barcelona, 110
 SUNIARIUS, de Bàscara, 64
 SUNIARIUS, del Pallars, 487
 SUNIARIUS, del Rosselló, 123
 SUNIARIUS, dit VICHILA, 245
 SUNIARIUS, fill d'Ató, de Prujà, 90
 SUNIARIUS, fill del comte Ramon IV de Pallars Jussà, 285
 SUNIARIUS, levita, 77, 82, 140
 SUNIARIUS, monjo de Sant Pere de Casserres, 225
 SUNIARIUS, prevere, 36, 41, 76, 91, 167, 210, 473
 SUNIARIUS, sacerdot, 38, 41, 210
 SUNIARIUS, *vassus*, 35
 SUNIARIUS ARGEMIRI, 351, 352
 SUNIARIUS ARNALLI, 260, 297
 SUNIARIUS ARNALLI, *miles*, 547
 SUNIARIUS BORRELLI, 242
 SUNIARIUS DE CASTELLO GALEF, v. CASTELLO GALEF
 SUNIARIUS ERVIGI, 264
 SUNIARIUS GALLOUE, 231
 SUNIARIUS GAUCEFREDI, 385
 SUNIARIUS GUIFREDI, 241, 244
 SUNIARIUS HUGONIS, 363
 SUNIARIUS MIRONIS, 355
 SUNIARIUS RAIMUNDI, 410, 503
 SUNIARIUS RANDULFI, 260, 318
 SUNIEFREDA, muller d'ELIAS, 42
 SUNIEFREDUS, 9, 26, 27, 79 *bis*, 80, 82, 90, 91, 102, 107, 121, 125, 130, 137, 142,

- 146, 148, 157, 159, 175, 206, 216, 217, 228, 238, 247, 248, 298, 301, 321, 328
- SUNIEFREDUS, abat de Santa Maria de la Grassa, 34
- SUNIEFREDUS (Sunifred), abat de Santa Maria de Ripoll, 91
- SUNIEFREDUS (Sunifred), abat de Sant Benet de Bages, 135
- SUNIEFREDUS (Sunifred), abat de Sant Esteve de Banyoles, 36
- SUNIEFREDUS (Sunifred), abat de Sant Llorenç prop Bagà, 101
- SUNIEFREDUS, arxiprest, 64
- SUNIEFREDUS, bonhome, 37, 38, 39, 41, 59, 60, 61, 64, 73, 77, 96, 102, 119, 125, 146, 216
- SUNIEFREDUS (Sunifred I), comte de Barcelona, Girona, Urgell i Cerdanya, 15, 18, 207, 226
- SUNIEFREDUS (Sunifred II), comte de Cerdanya, Conflent, Berguedà i Besalú, 73, 78, 79, 79 *bis*, 82, 87, 88
- SUNIEFREDUS (Sunifred II), comte d'Urgell, 52, 55, 180, 274
- SUNIEFREDUS, d'Aiguatèbia, 93
- SUNIEFREDUS, d'Artés, 70
- SUNIEFREDUS, de Caldes de Montbui, 119
- SUNIEFREDUS, de *Cerubi*, Santa Coloma de Tuïr, 179
- SUNIEFREDUS, de Juïgues, 91
- SUNIEFREDUS, del Bages, 137
- SUNIEFREDUS, de l'Empordà, 292
- SUNIEFREDUS, del vilar de Perella, 61
- SUNIEFREDUS, de Vallformosa, 85
- SUNIEFREDUS, dit BONEFILIUS, sacerdot, 298
- SUNIEFREDUS, dit LOBETUS, ardiaca, 103
- SUNIEFREDUS, fidel d'OLIBA, de Caldes de Montbui, 236
- SUNIEFREDUS, fill de BONUSHOMO, 159
- SUNIEFREDUS, fill de FLAVIUS, v. SUNIEFREDUS FLAVIUS
- SUNIEFREDUS, fill d'EROVIGIUS, de Barcelona, 74
- SUNIEFREDUS, germà del sacerdot GUFREDUS, 308
- SUNIEFREDUS, germà de RICULFUS, 129
- SUNIEFREDUS, gramàtic, 168, 194
- SUNIEFREDUS, hispà, 1
- SUNIEFREDUS, levita, 64, 65, 77, 91, 290
- SUNIEFREDUS, levita, custodi de la seu de Girona, 226
- SUNIEFREDUS, *miles*, 301
- SUNIEFREDUS, monjo de Santa Maria d'Arles, germà del comte Miró I el Vell, 23, 24
- SUNIEFREDUS, noble, 186, 236
- SUNIEFREDUS, *nobilis palatii*, 112
- SUNIEFREDUS, oncle del clergue Deodat, 237
- SUNIEFREDUS, pare de GUADALDUS, noble, 154
- SUNIEFREDUS, poeta i levita, procurador del bisbe de Barcelona, 166
- SUNIEFREDUS, prevere, 36, 76, 100, 103, 106, 107, 110, 119, 120, 130, 134, 137, 158, 196, 235, 266, 290, 291, 321
- SUNIEFREDUS, prevere i sagristà de la Seu d'Urgell, 207, 209, 271, 274
- SUNIEFREDUS, sacerdot, 73, 96, 106, 119, 137, 187, 227, 250, 257, 286, 300, 343, 374
- SUNIEFREDUS, sacerdot de la Seu d'Urgell, 180

- SUNIEFREDUS (Sunifred), sacerdot rebel, 80, 87
- SUNIEFREDUS, sacerdot, sagristà de la seu de Girona, 226
- SUNIEFREDUS, subdiaca, 89, 228
- SUNIEFREDUS, *vassus*, 35
- SUNIEFREDUS, veguer del castell de Rubí, 174
- SUNIEFREDUS (Sunifred I), vescomte de Cerdanya, 140, 179, 186, 217, 238
- SUNIEFREDUS (Sunifred I), vescomte de Girona, 99
- SUNIEFREDUS AVIGNIONENSI, v. AVIGNIONENSI
- SUNIEFREDUS BARRALIS, 153, 155, 161, 162, 174
- SUNIEFREDUS BETH, 336
- SUNIEFREDUS DE ESTELA, v. ESTELA
- SUNIEFREDUS DE MIRALLES, v. MIRALLES
- SUNIEFREDUS FLAVIUS, 150, 168, 182, 195
- SUNIEFREDUS FLORIDIUS, 276
- SUNIEFREDUS GARRICENSIS, v. GARRICENSIS
- SUNIEFREDUS GISCAFREDI, 399
- SUNIEFREDUS GODMARI, 281
- SUNIEFREDUS GOLTREDI, 402
- SUNIEFREDUS GUADAMIRI, 472
- SUNIEFREDUS GUILLELMI, 369
- SUNIEFREDUS GUITARDUS, 178
- SUNIEFREDUS ISARNUS, 214
- SUNIEFREDUS LARDALE, 178
- SUNIEFREDUS LEOPARDI, 318
- SUNIEFREDUS LIVOLONIS, 414, 415
- SUNIEFREDUS LUCIANENSI, v. LUCIANENSI
- SUNIEFREDUS MACOTO, 178
- SUNIEFREDUS MALANNEG, 318, 337
- SUNIEFREDUS MINESTRALE, 249
- SUNIEFREDUS RIOPULLI, v. RIOPULLI
- SUNIEFREDUS RIORUBENSIS, v. RIORUBENSIS
- SUNIEFREDUS RIRUBENSIS, v. RIORUBENSE
- SUNIEFREDUS RULI, 348
- SUNIEFREDUS SENDREDI, 363
- SUNIEFREDUS SIDELA, de Bescaran, 454
- SUNIEFREDUS TOVENSI, v. TOVENSI
- SUNIEFREDUS VIVERENSIS, v. VIVERENSIS
- SUNIEGILDA, 64
- SUNIEMIRUS, 13
- SUNIGILDA, del vilar d'Encabats, 61
- SUNILA, 14
- SUNIOFREDUS, v. SUNIEFREDUS
- SUNIOFREDA, v. SUNIEFREDA
- SUNIULDUS, arxiprest, 11
- SUNIULDUS, bonhome, 70
- SUNIULFUS, 27, 61
- SUNIULFUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 40
- SUNIULLUS, prevere, 123
- SUNLANUS, 52
- SUNLO, del vilar de Muig, 61
- SUNNA, de Juïgues, 91
- SUPERSTRATA, BERENGARIUS PETRI DE, 544
- SUPIRATENSIS, GERIBERTUS, v. MIRO-NUS GERIBERTI
- Surba* (Peralada, Alt Empordà), 77
- Súria (Bages), 304, 305
- SURIENTIUS, d'Ullà, 47
- SUSANNA, *femina*, de Barcelona, 107, 110
- SUSANNA, muller de Gondemar, 163
- SUVINDUS, bonhome, 35
- SYON, v. SION

T

- TADEUS, arxiprest, 35
 Tagamanent, castell de (Vallès Oriental), 199, 539
 TAGAMANENT, GUADALDUS DE, 305
 Taià (Serinyà, Pla de l'Estany), 88
Taladas (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
 Talarn, castell de (Pallars Jussà), 435, 437, 511
 TALASIA, de Canavelles, 28
 Talau (Aiguatèbia i Talau, Conflent), 25, 26, 28, 78
 TALLADA, UMBERTUS DE, magnat, 551
 Tallorta (Bolvir, Baix Cerdanya), 458
 Taltaüll (Massoteres, Segarra), 209
 TAMUNNUS, 4
 Tanyà (la Roca d'Albera, Rosselló), 21
 Tanyeres (Perpinyà, Rosselló), 548
 Tàpies (Torderes, Rosselló), 123
 Tarabau, castell de (la Baronia de Rialb, Noguera), 418
 Taradell (Osona), 43, 44
 Taradell, castell de, 199, 545
 TARADELLENSI, ATO, 143
 TARADELLENSI, BERMUNDUS, 201
 TARADELLENSI, GUILLELMUS RAIMUNDI, 545
 TARAVALL, BORRELLUS DE (Borrell de Taravall), fill d'ERMEMIRUS, 192, 207, 209, 226, 272
 TARAVELLENSE, GUITARDUS (Guitard Taravau), 225
 TAREDUS, prevere, 28
 Tartera (Das, Baix Cerdanya), 157
Tartera (Pallars), 511
 TASCO, bonhome, 73
 TASSIONUS, 91
 TASSIONUS, bonhome, 149
 TASSIONUS, prevere, 158
 TASSIUS, 29, 114
 TASSIUS, bonhome, 79, 82, 101, 102
 TASSIUS, de la Garrotxa, 87
 TASSIUS, prevere, 210
 TASSIUS (Tassi), protector de Sant Pere de Rodes, 72
 TATILA, mandatari de l'abat de Santa Maria de Gerri, 54
 Tatzó, castell de (Tatzó d'Avall, Argelers de la Marenda, Rosselló), 404
 TAUDEBERGA, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 Taüll (Vall de Boí, Alta Ribagorça), 377
 TAURELLUS, 35, 59
 TAURELLUS, bonhome, 21, 22
 Taurinyà (Conflent), 28
 Taús (les Valls d'Aguilar, Alt Urgell), 503
 TAVARTED, FULCUS RAIMUNDI DE, 538
 TEDBALLUS, 361, 460, 462
 TEDBALLUS ALBERTI, 402
 TEDBALLUS ARNALLI, de l'Alt Urgell, 489
 TEDBALLUS BONEFILII, canonge de la seu de Vic, 303, 305
 TEDABALLUS DE ORCALLO, v. ORCALLO
 TEDBALLUS DURANDI, 318
 TEDBALLUS GUIFREDI, 502
 TEDBALLUS GUILLELMI, 500, 550
 TEDBALLUS GUITARDI, del Pallars, 457, 462
 TEDBALLUS ISARNI, 439
 TEDBERGA, muller d'Audesindus, 294
 TEDBERTUS, del Penedès, 256
 TEDELINDIS, muller de Poncius, 237
 TEDLEN, fill de Riquila, 186
 TEDMARUS, 213, 214
 TEDMARUS GERUCII, 238, 309, 395

- TEDMARUS DE MENERBENSIS, v. MENERBENSIS
 TEDMUNDUS (Tedmon), 236
 TEDMUNDUS, de Caldes, 232
 Tella, castell de (Peracalç, Gerri de la Sal, Pallars Sobirà), 435
 TELLED, *femina*, 369
 Tenda, serra de (Gombrèn, Ripollès), 102
 Tendas, serra de, v. Tenes, les
 TENDEGILLUS, 180
 Tendrui, castell de (Tremp, Pallars Jussà), 377, 434, 435
 Tenes, les (Ripoll, Ripollès), 61
 Tenes, riu, 119
 TEODALDUS, hispà, 1
 TEODILA, de Cuixà, 28
 TEODILDA, 25
 TEODOSINDUS, monjo de Santa Maria d'Arles, 21, 22
 TEODOSIUS, v. TEUDOSIUS
 TEOFREDUS, levita, 105, 112, 128
 TEOLRANDUS, 48
 TEOTARIUS, v. TEUTHARIUS
 TEPBERTUS, 80
 Ter, riu, 42, 60, 61, 87, 114, 151, 346, 388, 524
Terbiensem, 207
 TEREDUS, 147
 TEREDUS, bonhome, 99
Teria, alou de (comtat de Rasès), 34
 TERMINO, OLIVARIUS BERNARDI DE, 341
Terracia (Alt Urgell), 180
 Terradelles (Vilademuls, Pla de l'Estany), 5
 Terrades (Barcelona, Barcelonès), 119
Terra Nigra (Conflent), 25
 Terrassa (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 152
 Terrassa (Vallès Occidental), 19, 174, 249, 367, 369, 391
Terreros Albos (Provençana, l'Hospitalet de Llobregat, Barcelonès), 119
 TERRERS, GRASEN DE, 339
 Terri, riu, 29, 388
Terrovolarios, v. Rèvol
Terrules, roca (Campelles, Ripollès), 51
 Tet, riu, 15, 25, 26, 28, 49
 TEUDALDUS, prior de Santa Maria de Gerri, 526
 TEUDALECIUS, 9
 TEUDALECUS, 68
 TEUDARDUS, 68
 TEUDARDUS (Teudard), arquebisbe de Narbona, 53
 TEUEBALLUS, 130
 TEUEBERTUS, 87, 91, 231
 TEUEBERTUS, fill d'AUDÉSINDUS, 130
 TEUEBERTUS, mandatari de l'abat de Santa Maria de Ripoll, 90
 TEUEFREDUS, 4, 68
 TEUEFREDUS, levita i cabiscol d'Elna, 140
 TEUEFREDUS, sacerdot, 103
 TEUEGARIUS, d'Artés, 70
 TEUEGILDUS, 32
 TEUEDELINDES, dita BELLAIZA, filla de Geriberga, 99
 TEUEMANDUS, 64
 TEUEMARIUS, 21
 TEUEMIRA, de les Planes, 61
 TEUEMIRUS, 59
 TEUEMIRUS, d'*Insula Langobardi*, 61
 TEUEMIRUS (Todomir), *vassus* del comte Sunifred II d'Urgell, 55
 TEUEMUNDUS, 87
 TEUEMUNDUS, del Bac, 87

- TEUDERICUS, 27, 28, 29, 58, 59, 64, 67, 74, 85, 97
- TEUDERICUS, anacoreta, 211
- TEUDERICUS (Teodoric), bisbe de Barcelona, 54, 56, 58
- TEUDERICUS (Teodoric), bisbe de Lodeva, 56
- TEUDERICUS, bonhome, 62
- TEUDERICUS, de Bàscara, 65
- TEUDERICUS, de *Centullo*, 61
- TEUDERICUS, del vilar de Bosquerons, 61
- TEUDERICUS, del vilar de les Planes, 61
- TEUDERICUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
- TEUDERICUS, d'Òdena, 129
- TEUDERICUS, dit CUNILIUS, 212
- TEUDERICUS, prevere, 76, 77, 89, 210
- TEUDERICUS, prevere, almoïner del prevere Esteve, 99
- TEUDERICUS, *senior*, 29
- TEUDERICUS, *vassus* del comte Delà I d'Empúries, 35, 40
- TEUDERIUS, 2
- TEUDESINDA, del vilar de les Planes, 61
- TEUDESINDA, de l'Alt Urgell, 180
- TEUDESINDUS, sacerdot, 99
- TEUDEVINUS, 104
- TEUDIFREDUS, v. TEUDEFREDUS
- TEUDISCLUS, 57, 59
- TEUDISCLUS, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- TEUDISCLUS, de Sants, 119
- TEUDOLEGA, del vilar de Santigosa, 61
- TEUDONUS, bonhome, 59
- TEUDOSINDUS, d'Artés, 70
- TEUDOSIUS, 4, 58, 74, 77
- TEUDOSIUS, de Juïgues, 91
- TEUDULFUS, 180
- TEUDRICUS, v. TEUDERICUS
- TEUDUS, 38
- TEUTARIUS, 74
- TEUTARIUS (Teuter), bisbe de Girona, 29, 32, 35, 40, 64
- TEUTARIUS, bonhome, 158
- TEUTELMUS, 3
- TEUTFREDUS, v. TEUDEFREDUS
- TEUTONUS, arxiprest, 35
- TEZENDA, muller de GUDAFREDUS, 256 *bis*
- THAUS, RAIMUNDUS GUILLELMI DE, 546
- THEUMONDUS, 64
- THOBIAS, de Cuixà, 28
- THODEMARUS, monjo, 28
- Tiana (Maresme), 211, 306
- TIDILA, d'Estiula, 46
- Tino* (Aiguatèbia, Aiguatèbia i Talau, Conflent), 93
- TIRSUS, prevere cordobès, 19
- Tírvia (Pallars Sobirà), 439
- TOBIAS, bonhome, 38, 40, 41
- TODA (Toda), comtessa de Besalú, muller de Bernat I Tallaferro, 123
- TODALDUS, 30
- TODALECUS, de l'Alt Urgell, 180
- TODALECUS, sacerdot, 35
- TODALEGUS, de Castellfons, 387
- TODALEGUS, de l'Empordà, 506
- TODALEGUS, de Vallmorfofa, 85
- TODALNUS, 4
- TODEGILUS, bonhome, 85
- TODEMIRUS, de l'Alt Urgell, 180
- TODEMUNDUS, de Vallmorfofa, 85
- TODESERA, filla de SARGISUS, 25
- TODEVADUS, 122
- TODISCLUS, d'Aiguatèbia, 93
- TODMIR, de Sant Just Desvern, 235
- TODREDUS, de l'Empordà, 506

- Toès (Conflent), 31
 Toévol (Aiguatèbia i Talau, Conflent), 25
 Toledo, concilis de, 314 *bis*
 Toló, castell de (Gavet de la Conca, Pallars Jussà), 503
 Toló, castell de (Peralada, Alt Empordà), 29, 77, 158
 TOLONE, MAIOR DE, 192, 207
 Tolosa, comtat de, 297
 Tolosa de Llenguadoc, concili de, 486
 Tomoví (Albinyana, Baix Penedès), 241, 242, 244, 256
 Tonna, la (Horta, Barcelona, Barcelonès), 411
 Tor (la Tallada d'Empordà, Baix Empordà), 77
 Torà (Segarra), 209
 Toralla (Conca de Dalt, Pallars Jussà), 66, 126, 511
 Toralla, castell de, 377, 434
Torcello (Barcelonès), 119
Tordello, riu (Berguedà), 105
 Torderes (Rosselló), 123
Torel (Alt Urgell), 254
 Torelló (Osona), 219
 TORELLUS, notari, 216
 Tormeda, castell de (Tremp, Pallars Jussà), 377
 Torn, el (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
 Tornafort, castell de (Soriguera, Pallars Sobirà), 377, 503
Torns (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 32
 Torralba (Torrefeta i Florejacs, Segarra), 300
 Torre, la (Llessui, Sort, Pallars Sobirà), 520
 Torre de Cabdella, la (Pallars Jussà), 435
 Torrefeta (Torrefeta i Florejacs, Segarra), 401
 Torres, feu de les (les Valls de Valira, Alt Urgell), 500
Torrezan, castell de (la Torre de Cabdella, Pallars Jussà)
 Torroella, castell de (Navàs, Bages), 397
 Torroella de Montgrí (Baix Empordà), 35, 77, 364, 419, 508
 Torroella de Mont-ras, v. Mont-ras
 TORROIA, BERNARDUS ECARDI DE, 544
 Tort, riu, 290
 Tortellà (Garrotxa), 76, 149
 TORTORELLUS, diaca de Girona, 39, 40
 TORTORINUS, 85
 Tortosa (Baix Ebre), 330
 Tost, castell de (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell), 207, 315, 392, 418
 TOST, ARNALLUS MIRONIS DE (Arnau Mir de Tost), 180, 207, 226, 267, 269, 270, 272, 311, 359, 377, 386, 392, 393, 394
 TOTALDUS, 3
 Tours-sur-Marne, 45
 Tous, v. Sant Martí de Tous
 TOUS, ARNALLUS PETRI DE, fill de PETRUS RAIMUNDI DE TOUS, 550
 TOUS, GUILLELMUS PETRI DE, fill de PETRUS RAIMUNDI DE TOUS, 550
 TOUS, PETRUS RAIMUNDI DE, 543, 550
Toveda (Solius, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà), 322
 TOVENSI, BERNARDUS (Bernat de Tous), veguer del castell de Tous, 201, 228
 TOVENSI, RAIMUNDUS, fill de SUNIEFREDUS TOVENSI, 260
 TOVENSI, SUNIEFREDUS, 260
 TRACTIMIRUS, 20
 TRASARADUS, 76

- TRASEGONTIA, v. TRASGONCIA
 TRASEMIRUS, 15, 64
 TRASEMUNDUS, 26
 TRASERICUS, 9, 10, 59
 TRASERICUS, d'Artés, 70
 TRASERICUS, d'*Asua*, 55
 TRASERIGUS, del vilar de *Rodebaldencos*, 61
 TRASERIGUS, del vilar d'*Insula Langobardi*, 61
 TRASGONCIA, 87
 TRASGONCIA, de *Centullo*, 61
 TRASGONCIA, *femina*, 74
 TRASGONCIA, *femina*, muller de RANDULFUS, 318
 TRASGONCIA, muller d'AETIUS, 338
 TRASGONCIA (Trasgonça), muller d'ONOFREDUS, de l'Alt Urgell, 339
 TRASILANE, testimoni, 79 *bis*
 TRASILDA, *femina*, de Bescaran, 454
 TRASIVICUS, bonhome, 22
 TRASOADUS, de l'Alt Urgell, 180
 TRASOADUS, germà del prevere WIGILA, 88
 TRASOARIUS, 9, 10, 137, 165, 300, 432
 TRASOARIUS, ardiaca, 180
 TRASOARIUS, bonhome, 38, 41, 135, 139
 TRASOARIUS, de Bàscara, 64
 TRASOARIUS, de Lluçà, 251
 TRASOARIUS, del Vallès, 182
 TRASOARIUS, de Vallcàrquera, 125
 TRASOARIUS, levita, 122
 TRASOARIUS, mandatari del comte Alaric d'Empúries, 40
 TRASOARIUS, prevere, 77, 156, 432
 TRASOARIUS DE CAPOLAD, v. CAPOLAD
 TRASOARIUS GUIFRED, 291
 TRASOBADUS, 64
 TRASOBADUS, bonhome, 64
 TRASOBADUS, del vilar de Vinya, 61
 TRASOBADUS, dit DOMNUCIUS, prevere, 222, 242
 TRASOBADUS, arxiprest, 33
 TRASOBADUS, d'Encabats, 61
 TRASOBADUS, prevere, 315
 TRASOBADUS, sacerdot, 228
 TRASOBADUS DE ALB, v. ALB
 TRASOVADUS, v. TRASOBADUS
 TRASOVARIUS, v. TRASOARIUS
Trassera (Alt Urgell), 180
 Trasserra (Rosselló), 34
 TRASTILDUS, 32
 TRASUER, v. TRASOARIUS
 TRASVER, v. TRASOARIUS
 TRASVADUS, v. TRASOBADUS
 TRASVERUS, 66
Traversa (Bages), 129
 TREBUG, 464
 Tregurà (Vilallonga de Ter, Ripollès), 73, 87
 TREMIRUS, 4
Tremoleda (Alt Urgell), 180
 TRENCANUS, d'Aiguatèbia, 93
 Tresmals, v. Santa Eugènia de Tresmals
 TRESOARIUS, v. TRASOARIUS
 TRESSERICUS, sacerdot, 35
 Tresserra (Rosselló), 404
Tresvalles, v. Entrevalls
 TRICULFUS, 33
 TRIDIARIUS, prevere i cantor, 89
 TRISERICUS, 61
 TRITULFUS, v. TRUCTULFUS
 TRODESINDUS, 33
Troitilla, *femina*, 79 *bis*
 Troyes, sínode de, 24, 29
 TRUCCELDA, del vilar de *Puio Redundo*, 61

TRUCTA, del vilar de les Planes, 61
 TRUCTARIUS, 32, 36, 119
 TRUCTELDA, de Centullo, 61
 TRUCTILLA, *femina*, de Vallmorfosa, 85
 TRUCTULFUS, abat, 29, 31
 TRUCTULFUS, monjo de Sant Andreu d'Eixalada, 25, 28
 TRUDGARS, filla de BELUCIA, 369
 TRUDLENDIS, 231
 TRUDLENDIS, de l'Alt Urgell, 254
 TRUDLENDIS DE PUGOL, v. PUGOL
 TRUITARIUS, 175
 TRUITARIUS, noble, 154
 Trullols (Barcelona, Barcelonès), 100, 168
 Trulls (Viver i Serrateix, Berguedà), 105
 TRUNCATUS, 2
 TRUTERICUS, 13
 TRUTILDUS, sacerdot, 35
 TUBIAS, 64
 TUDEGILDUS, bonhome, 37
 TUDERICUS, bonhome, 21
 TUDILA, *servus*, 14
 TUDILLA, *femina*, de Vallmorfosa, 85
 TUDISCLUS, 228
 TUDULFUS, monjo de Sant Policarp de Rasès, 29
 Tuixent (Josa i Tuixén, Alt Urgell), 207, 226, 431, 499
 TULKAS, 57, 62
 TURIBIUS, de Cuixà, 28
 Turp, pic de (Alt Urgell), 271
Turre Alba (Barcelona, Barcelonès), 340
 TURRICELLA, PETRUS PONCII DE, 501
 TURUCTULFUS, v. TRUCTULFUS
 TURTURINUS, de Calvell, 61
Tuspino (Juïnyà, Sant Ferriol, Garrotxa), 87
 TUTILDUS, 13

U

UCANDUS, 70
 UCTEREDUS, del vilar d'*Insula Lango-bardi*, 61
 UCUBALDUS, 43, 44
 UDALARDUS, 290, 313
 UDALARDUS, bonhome, 70
 UDALARDUS, de l'Alt Urgell, 253
 UDALARDUS, fill de GUILIA, 290
 UDALARDUS, fill de RODLENDIS, 529
 UDALARDUS (Udalard I), vescomte de Barcelona, 119, 138, 143, 169, 174, 212, 230
 UDALARDUS (Udalard II), vescomte de Barcelona, 277, 279, 308, 331, 340, 421, 428, 442
 UDALARDUS (Udalard I), vescomte de Besalú, 444, 469
 UDALARDUS BERNARDI, fill de BERNARDUS ARNALLI, 532
 UDALARDUS BERNARDI, nebot del bisbe Guislabert de Barcelona, 289
 UDALARDUS BERENGARII, 347
 UDALDUS, del vilar de Vedellar, 61
 UDALGARIUS, 130, 156, 173, 256, 268
 UDALGARIUS, arxiprest, 215
 UDALGARIUS, de l'Empordà, 508
 UDALGARIUS, germà de GERIBERTUS BONUCII, 335
 UDALGARIUS, prevere, 140
 UDALGARIUS (Udalgar I), vescomte de Fenollet, 310, 341
 UDALGARIUS CIVERANI, 408
 UDALGARIUS GALIN, 286
 UDALGARIUS GUIFREDI, fill de BERTA, 332
 UDALGERUS, v. UDALGARIUS
 UDALRICUS, del vilar de Vedellar, 61

- UDDI, fill de SABILA, d'Aguilaniu, 98
 UDEVECRUS, bonhome, 59
Uduagro, illa d' (Castelló d'Empúries, Alt Empordà), 81
 UGANDUS, 14
 UGBERTUS, diaca, 103
 UGENIUS, bonhome, 148
 UGNANE, del vilar de Calvell, 61
 UGO, v. HUGO
 UGUBERTUS, del Pla de Barcelona, 159, 176
 UGUBERTUS, del vilar de Vedellar, 61
 UGUBERTUS, prevere, 127
 Ullà (Baix Empordà), 32, 35, 47, 50, 419
Ullastrello (Pont de Vilomara i Rocafort, Bages), 104
 Ullastret (Baix Empordà), 178
 ULMO, OLIBA DE, de Puig Boscà, de Santa Coloma de Tuïr, 179
 Ultramort (Baix Empordà), 87, 345
 UMBERTUS, 349, 445, 446
 UMBERTUS, ardiaca, 289
 UMBERTUS (Umbert de Cervelló), bisbe de Barcelona, 402, 421, 445, 452
 UMBERTUS, del castell de la Roqueta, 228
 UMBERTUS, fill d'ODO RANDULFI i d'ERMESSINDA, 318
 UMBERTUS DE TALLATA, v. TALLATA
 UMBERTUS GAUSBERTI, 314 *bis*, 388, 442
 UMBERTUS GAUSBERTI, *miles*, 501
 UMBERTUS IOCBERTI, 364, 367
 UMBERTUS ODONIS, 282, 322, 325, 330
 UMBERTUS ODONIS ACUTENSIS, v. ACUTENSIS
 UMBERTUS OLIBANI, 408, 480
 UNANDUS, sacerdot, 60, 61
 Unarre (la Gingueta d'Àneu, Pallars Sobirà), 485
 UNDILA, 29, 35, 64
 UNDILA, arxiprest, 33
 UNDILA, bonhome, 74, 81
 UNDILA, prevere, 47
 UNDISCLUS, 32, 60, 61
 UNDITA, 4
 UNIEFREDUS, v. UNIFREDUS
 UNIES, prevere, 77
 UNIFORS, 25, 26, 27
 UNIFREDUS, 58, 106, 252
 UNIFREDUS, bonhome, 74, 77, 139
 UNIFREDUS (Unifred), comte de Girona, 12, 14
 UNIFREDUS, d'Artés, 70
 UNIFREDUS, del castell de Guardiola, 129, 234
 UNIFREDUS, prevere de Calaf, 260
 UNIFREDUS, sacerdot, 193, 228
 UNIFREDUS (Unifred I Falquet), vescomte de Conflent, 60, 61, 77, 83, 93
 UNIFREDUS RICULFI, 243
 UNTRILLA, 32
 URBANUS (Urbà II), papa, 476, 477, 478, 486, 492
 Urgell, 207, 220, 272, 503, 546
 Urgell, bisbat d', 207
 Urgell, comtat d', 180, 207, 209, 231, 246, 271, 274, 401, 512, 530
 URGILA, 47
 URISTIA (Oristia), filla de BLADINUS i BELLA, 150
Ursa, mont d' (Barcelona, Barcelonès), 119
Ursiano, riu d' (Alt Urgell), 489
Ursiniano, v. Ossinyà
 URSUS, 14
 Urtx (Fontanals de Cerdanya, Baix Cerdanya), 238
 USILA, arxiprest, 33
 USILA, del Conflent, 28

USILA, del vilar de Genebreda, 61
 USILO, de l'Alt Urgell, 180
 USUALDUS, d'Ullà, 47
Uvela, mas d' (Das, Baixa Cerdanya), 81

V

Vacarisses, castell de (Vacarisses, Vallès Occidental), 199, 452
 VACHARICENSIS, GUILLELMUS (Guillem de Vacarisses), 143
Vadello, lloc, 4
 VADORMIRUS, 6
 VALADON, bonhome, 64, 65
Val Cingiz (Pallars), 377
 VALDEFREDUS, v. BALDEFREDUS
 València (Horta), 528
 VALENTIA (Valença de Tost), comtessa de Pallars Jussà, muller de Ramon V, 170, 386, 392, 532, 541
 VALENTINA, del vilar d'*Olceia*, 61
 VALERIUS, 2
 VALERIUS, diaca, 25, 28
 Valira, riu, 252, 274
 Vallat d'Estaon (Vall de Cardós, Pallars Sobirà), 377, 434
 Vallcanera (Sils, Selva), 90
 Vallcàrquera (Sant Llorenç Savall, Vallès Occidental), 125
 Vall d'Àneu, 377, 434, 435, 485
 Valldàries, castell de (Vilanova de l'Aguda, Noguera), 192
 Vall d'Aro, 68
 Vall d'Assua, 435, 511
 Valldarques (Coll de Nargó, Alt Urgell), 207
 Vall de Boí (Alta Ribagorça), 377
 Vall d'en Bas, la (Garrotxa), 82
 Vall de Querol (Alta Cerdanya), 297, 341
Valle Alta (comtat de Besalú), 87
Valle Auriola (Bages), 129
Valle Dalada (Segarra), 209
Valle Estèrria (Gironès), 227
 VALLEFERRARIA, GUILLELMUS GUITARDI DE, *miles*, 526
 VALLEFERRARIA, GUITARDUS DE, 526
Valle Guadaldo, font de (Sentmenat, Vallès Occidental), 160
 VALLEMAGNA, GUILLELMUS BERNARDI DE, 505
Valle Maiore, 106
Valle Oriola (Vallès Occidental), 183
 Vallès, 68, 119, 160, 181, 182, 211, 232, 247, 258, 356, 402, 408, 479
 Vallès, franqueses del, 330
 Vallespir, 3, 21, 67, 86, 406 *bis*, 469
 Vallespir, comtat de, 123
 Vall Ferrera (Pallars Sobirà), 410, 439
 Vallfogona de Ripollès (Ripollès), 57, 61, 62
 Vallformosa (Rajadell, Bages), 85, 187, 507
 Vall-llobera (Puigpalter, Banyoles, Pla de l'Estany), 91
 Vallmajor (Albinyana, Baix Penedès), 125
 VALLIBUS, AETIUS DE IPSIS, 242, 244
 Vallirana (Baix Llobregat), 312
Vallis Aurea (Badalona, Barcelonès), 493
 Vallossera (Seva, Osona), 148, 472
 Vallseca (Vallès Occidental), 174
 Vallvidrera (Barcelona, Barcelonès), 119
Val Orcera, v. Barruera
 Valveralla (Ventalló, alt Empordà), 77
 Veciana (Anoia), 368
 VEDALINA, del vilar de Vedellar, 61

- Vedellar, vilar de (Sant Joan de les Abadesses, Ripollès), 60, 61
- VELTREGANENSI, GAUSFREDUS, bonhome, 129
- VELTREGANENSI, SALLA, 261, 262
- VENANZA, 137
- Venario* (Taurinyà, Conflent), 28
- VENCEMAL, d'Artés, 70
- VENCEMALES, 59
- VENCEMALES, del vilar de *Puio Redundo*, 61
- Vendrell, el (Baix Penedès), 256
- VENEALAS, de Taurinyà, 28
- VENERELLUS, v. VENRELLUS
- VENIARIUS, 59
- VENRANDUS, bonhome, 43, 44
- VENRANDUS, del vilar de Perella, 61
- VENRANDUS, del vilar de Vedellar, 61
- VENRANDUS, del vilar d'*Insula Langoardi*, 61
- VENRELLUS, 27, 28, 216
- VENRELLUS, bonhome, 38
- VENRELLUS, de la Garrotxa, 76
- VENRELLUS, prevere, 39, 64
- Ventaiol (Pont de Vilomara i Rocafort, Bages), 104
- Ventajol (Sant Miquel de Campmajor, Pla de l'Estany), 87
- Ventajola, v. Sant Tomàs de Ventajola
- Ventenago* (Montcada i Reixac, Vallès Oriental), 125
- Ventosa (Vilapicina, Barcelona, Barcelonès), 456
- VERACULUS, 2
- Vercius*, v. Sant Just Desvern
- Verges (Alt Empordà), 77
- Vernet (Conflent), 18
- VERONICA, cunyada d'ODO RANDULFI, 318
- VIATARIUS, sacerdot, 21, 22
- Vic (Osona), 228, 229, 370, 374
- Vic, bisbat de, 53, 133, 184
- Vic, seu de, v. Sant Pere i Santa Maria de Vic
- VICIANUS GUADALLI, levita del Vallès, 356
- Vicinulas* (Entrevalls, Toès, Conflent), 28
- VICTOR, bonhome, 20
- VIDALES, 91
- VIDALIS, 2, 136, 141, 168, 206, 322, 328
- VIDALIS, bonhome, 139
- VIDALIS, del Bages, 135
- VIDALIS, de Pallerols, 217
- VIDALIS, de *Sancta Beata*, 119
- VIDALIS, fill de BONEFILIUS GUILLEFREDI, 310
- VIDALIS, fill d'EXILIUS, 182
- VIDALIS, prevere, 107, 112, 115, 120, 148, 196
- VIDALIS, sacerdot, 119, 269, 311
- VIDALIS ODESINDI, 552
- VIDALIS SUNIEFREDI, 401
- Vidrer* (Terrassa, Vallès Occidental), 249
- VIFREDUS, v. GUIFREDUS
- VIGILA, prevere, 36
- VIGILIUS, 125, 168
- VIGO, bisbe de Girona, v. GIGO
- Vilacolum (Torroella de Fluvià, Alt Empordà), 77
- Viladamat (Alt Empordà), 77
- Vilademàger, castell de (la Llacuna, Anoia), 199, 378
- Vilademuls (Pla de l'Estany), 65, 80, 325
- VILADEMULS, ARNALLUS RAIMUNDI DE, 469

- VILADEMULS, GUILLELMUS RAIMUNDI DE, 469
- Vilagranada, alou de (Oristà, Osona), 308
- Vilalba (Vallès Oriental), 162, 247
- Vilallonga de Ter (Ripollès), 73
- VILALTA, del vilar de Genebreda, 61
- Vilamacolum (Alt Empordà), 59, 77, 357
- Vilamajor, v. Sant Antoni de Vilamajor
- Vilamajor, castell de, 375
- Vilamirosa (Manlleu, Osona), 524
- Vilamitjana del Cantó (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 207
- Vilanant (Alt Empordà), 87, 175
- Vilanova (Alt Urgell), 489
- Vilanova (vall de Castellbò, Alt Urgell), 207
- Vilanova (Sensui, Salàs de Pallars, Pallars Jussà), 66
- Vilanova de la Ribera (Rosselló), 9, 10, 84
- Vilanova de Roter, v. Vilanova de la Ribera
- Vilanoveta, castell de (Rosselló), 404
- Vilapicina (Barcelona, Barcelonès), 110, 119, 276, 295, 456, 529, 535
- Vilaplana (la Baronia de Rialb, Noguera), 272
- Vila-rasa (Talamanca, Bages), 135
- Vilardell, alou de (Viver, Viver i Serrateix, Berguedà), 186
- Vilardepol (Sentfores, Vic, Osona), 261, 262
- Vilarig (Cistella, Alt Empordà), 87
- Vila Rodals (Parets del Vallès, Vallès Oriental), 119
- Vilarof (Vic, Osona), 303
- Vila-rubla (Montferrer i Castellbò, Alt Urgell), 526
- Vilella (Alt Urgell), 180
- VILIEMUNDUS, 66
- Villabunido* (Rosselló), 404
- VILLABUNIDO, BERNARDUS GUILLELMI DE, 404
- Villa Mala* (Dosquers, Maià de Montcal, Garrotxa), 87
- VILLAMARINENSIS, GUILLELMUS, de Girona, 143
- Villa Nova*, 231
- Villa Rara*, v. Vila-rasa
- Villare Malo* (Sant Ferriol, Garrotxa), 87
- Villare Novo* (el Torn, Sant Ferriol, Garrotxa), 87
- Villa Ricardi* (Vallès Oriental), 119, 218
- Villa Sparsa* (Senterada, Pallars Jussà), 252
- Víllec (Montellà i Martinet, Baix Catalunya), 286
- VILLEMAIORIS, RAIMUNDUS ERMENGAUDI, 528
- VILLERMUNDUS, sacerdot, 35
- Vilopriu (Baix Empordà), 77
- VINCEMALUS, 148
- VINCENTIUS, 131
- VINCENTIUS, de Cuixà, 28
- VINCIUS, 25
- VINEDARIUS (Venedari), bisbe d'Elna, 20
- VINFREDUS, bonhome, 77
- VINULIUS, 28
- Vinya, vilar de (Vallfogona de Ripollès, Ripollès), 57, 60, 61
- Vinyamala (Bages), 187
- VIRGILIA, del vilar de Genebreda, 61
- VIRGILIUS, 68

- VISLEBERTUS, de la vall d'Anglès, 42
Vistosa, villa, 96
- VITALIS, v. VIDALIS
- VITE, GUILLELMUS DE IPSA (Guillem de Lavit), 242
- VIVANUS, v. VIVAS
- VIVAS, 58, 76, 97, 102, 103, 111, 130, 280, 493
- VIVAS (Vives), bisbe de Barcelona, 100, 103, 112, 115, 117, 119, 120, 121, 128, 141, 156, 168, 221
- VIVAS, bonhome, 95, 108
- VIVAS, canonge i preposít de la seu de Barcelona, 314, 337, 342, 373
- VIVAS, clergue i veguer de Besora, 299, 328
- VIVAS, de Planoles, 208
- VIVAS, de Provençals, 177
- VIVAS, fill de Llorenç, 128
- VIVAS, levita, 182, 340, 360
- VIVAS, levita, fill de Guillem, 218
- VIVAS, levita i preposít, 402
- VIVAS, prevere, 84, 143, 168, 184, 212
- VIVAS, sacerdot, 187
- VIVAS, sagristà de la Seu d'Urgell, 157, 180
- VIVAS, *transgressor*, del Guilar, 87
- VIVAS GUILLELMI, levita, 383
- VIVAS MIRONI, 433
- VIVAS RAIMUNDI, 383
- VIVAS PONCII, 230, 241, 242, 244
- VIVAS SENTANI, 231
- Viver, castell de (Viver i Serrateix, Berguedà), 105
- VIVERENSIS, SUNIEFREDUS (Sunifred de Viver), 156
- VIXILDUS, sacerdot, 35
- VIZANDUS, del vilar de Bosquerons, 61
- VOLENDUS, del vilar de Bosquerons, 61
- Voltregà, v. Sant Hipòlit de Voltregà
- Voltregà, castell de (les Masies de Voltregà, Osona), 199, 263
- Volturo*, puig de (Ripollès), 61
- VOLVERADUS, arxilevita d'Elna, 140
- VORGIUS, 223
- VUILLARA, v. GUILLARA
- VUITARDUS, v. GUITARDUS
- VULO, 25
- VULO, prevere, 25
- Vulpellac (Forallac, Baix Empordà), 12
- Vulpelleres (Vilalba Sasserra, Vallès Oriental), 527
- Vulture Mortuo*, v. Ultramort
- VULVERADUS, dit LOBATONE, bonhome, 74
- VULVERADUS (Vulverad), levita, 86
- VULVERADUS (Vulverad I), vescomte de Girona, 42
- VURILIUS, 25

W

- WADALDUS, v. GUADALDUS
- WADAMARUS, v. GUADAMARUS
- WADAMIRUS, v. GUADAMIRUS
- WANDALMARES, 21
- Wanicus Bello* (Ripollès), 61
- WALARDUS, *vassus*, 35
- WALARICUS, v. GUALARICUS
- WALARICUS, prevere, 16
- WALASTRUDIA, del vilar de Perella, 61
- WALAVOSUS, del vilar de Vinya, 61
- WALDA, hispà, 1
- WALDAMAR, 22
- WALDO, 9, 10
- WALTARIUS, v. GUALTARIUS
- WAMADRAN, SACERDOT, 35

- WANAGODUS, vescomte de Besalú, v.
 UDALGARIUS
 WANDALFREDUS, v. GUANDALFREDUS
 WANDALGAUDUS, v. GUANDALGAUDUS
 WANILUS, abat, 29
 WANSARIUS, sacerdot, 62
 WANZAN, 16
 WARDINA, mandatari de l'abat de Sant
 Andreu d'Eixalada, 16
 WARNARDUS, 29
 WARNARDUS, marquès, 29
 WARNARIUS, de Vallformosa, 85
 WARNEBERTUS, 21, 22
 WARNERUS, d'Artés, 70
 WARNELLUS, 25
 WASA, bonhome, 73
 WASCO, hispà, 1
 WDALARDUS, v. UDALARDUS
 WEIFARIUS, prevere, 15
 WIBERTUS, v. GUIBERTUS
 WIDERLLUS, sacerdot, 59
 WIFREDUS, v. GUIFREDUS
 WIGILA, 74, 91
 WIGILA, bonhome, 42, 49, 73
 WIGILA, del vilar de Calvell, 61
 WIGILA, de Vallformosa, 85
 WIGILA, prevere, 13, 29, 87
 WIGO, v. GIGO
 WIUVABI, 4
 WILABERTUS, 90
 WILABERTUS, de Juïgues, 91
 WILELMUS, v. GUILLELMUS
 WILERANNUS, v. GUILERANNUS
 WILIALDUS, 4
 WILIEMUNDUS, v. GUILLEMUNDUS
 WILISINDA, mare de DOMENICUS, de
 Cuixà, 28
 WILLADUS, bonhome, 61
 WILLARA, v. GUILLARA
 WILLISCLUS, ardiaca, 39, 40
 WILMUNDUS, v. GUILLEMUNDUS
 WILSA, v. GUISLA
 WILSEDUS, 42
 WIMAR, v. GUIMAR
 WIMARA, v. GUIMARA
 WINIDILDA, v. GUINIDILDA
 WISADONUS, sacerdot, 70
 WISALEGUS, 61
 WISALFREDUS, v. GUISALFREDUS
 WISADUS, v. GUISADUS
 WISANDUS, 25, 26, 48, 76, 77, 132
 WISANDUS, arxiprest, 29
 WISANDUS, bonhome, 49, 71, 77
 WISANDUS, sacerdot, 35, 57, 60, 61
 WISANDUS, *vassus*, 35
 WISEMUNDUS, v. GUISEMUNDUS
 WISFREDUS, bonhome, 77
 WISIBERGA, del vilar de Vedellar, 61
 WISIFIDUS, hispà, 1
 WISILO, muller d'AMELIUS, de Vilarig,
 87
 WISIMIRUS, v. GUISIMIRUS
 WISIMODA, de Llar, 25, 28
 WISINDUS, 25, 26, 48
 WISLA, filla de Geriberga, 99
 WISMONDA, mare de Llorenç, 49
 WISTRILDES, 36
 WISTRILDES, del vilar de les Planes, 61
 WISTRILLA, 12
 WISTRILLUS, 15
 WISTRIMIRUS, v. GUISTRIMIRUS
 WISTRUARA, filla d'ALIDINUS, de Cui-
 xà, 28
 WITARDUS, v. GUITARDUS
 WITEFREDUS, bonhome, 49
 WITERICUS, 16
 WITERICUS, hispà, 1
 WITESINDUS, v. GUITESINDUS

- WITIDA, prevere, 25, 28
WITIGISUS, 13
WITISCLUS, 59
WITISCLUS (Guidiscl), de la Cerdanya,
14
WITIZA, 15, 48, 212
WITIZA (Guitizà), abat de Santa Maria
de la Grassa, 58
WITIZA (Guitizà), abat de Sant Andreu
d'Eixalada, 16, 25, 26, 28
WITIZA, prevere, 77
WITIZA (Guitizà), vescomte, represen-
tant del comte Sunyer I de Rosselló,
9, 10
WIULDUS, prevere, 36
WOLVERADUS, v. VOLVERADUS

X

- Xercavins (Rubí, Vallès Occidental),
130

Z

- ZAMEGA, visir de Lleida, 98
ZATE, soldat hispà, 1
ZAZONUS, bonhome, 125
ZOLEIMAN, hispà, 1

TEXTOS RELIGIOSOS I DE NORMATIVA JURÍDICA: ÍNDIX DE CITACIONS I REFERÈNCIES

A risc de cometre algún oblit, hem recollit aquí totes les glosses, citacions i referències de textos religiosos i de normativa jurídica que hem trobat a la documentació d'aquest recull, i hem intentat identificar-ne la font originària. No ha estat fàcil i el risc d'error és evident. Ho hem fet amb el propòsit d'ajudar als investigadors. A aquest propòsit respon una decisió que, a primera vista, pot semblar estranya: hem reproduït *in extenso* les citacions de la *Lex Visigothorum*, tal com apareixen en els documents i amb l'ordre en què figuren al codi. Això ha comportat la còpia i repetició, real o aparent, de moltes lleis. Per què ho hem fet? Molt senzill: perquè creiem que les semblances i diferències en les citacions de les mateixes lleis en llocs i temps diferents poden ajudar a millor entendre i conèixer la forma de treballar dels jutges, i també l'ús i circulació, en aquest sentit, d'unes mateixes versions de la Lex o d'uns manuscrits que presentaven algunes variants. Vistes en conjunt, les citacions recollides són molt diverses i concerneixen a tots o quasi tots els llibres de la Lex, el que també pot indicar quelcom de la cultura jurídica dels jutges que l'aplicaven.

Posem al final de cada glossa, citació o referència el número del document on apareix.

Bíblia

1Co. 3, 17: «*Qui destruit templum Domini disperdat eum Deus*», 285

Jn. 20, 22-23: «*Accipite Spiritum Sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt*», 117

Mt. 18, 18: «*Quodcumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in celo; et quodcumque solveritis super terram, erunt soluta et in celo*», 117

Mt. 18, 19: «*Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quecumque petieritis, fiet vobis a patre meo*», 87

Mt. 18, 21-22: «*Si peccaverit in te frater tuus dimitte ei usque septies? Et non dixit Dominus sepcies set usque septuagies septies?*», 384

Legislació canònica

Concili d'Antioquia, can. 5: «*Si quis presbyter aut diaconus episcopum proprium contemnens se ab ecclesia sequestravit et seorsum colligens altare constituit et commonenti episcopo non adqueverit nec consentire vel obedire voluerit semel et iterum convocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quodsi ecclesiam conturbare et sollicitare persistit, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur*», 19 (MANSI, *Concilia*, II, col. 1322).

Concili de Braga III, del 572, can. 2, 19 (MANSI, *Concilia*, IX, col. 839).

Concili de Cartago, del 390, ca. 8, 19 (MANSI, *Concilia*, III, col. 695).

Concili de Cartago V, can. 9: «*Visum est universis ab imperatoribus postulari defensores, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum episcoporum provisione delegentur*», 19 (MANSI, *Concilia*, III, Col. 970).

Concili de Nicea, ca. 16: «*Quicumque temere ac periculose neque timorem Dei prae oculis habentes et agnoscentes ecclesiarum regulam discedunt ab ecclesia presbyteri aut diaconi vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas parochias revertantur. Quodsi non fecerint, oportet eos communione privari*», 19 (MANSI, *Concilia*, II, col. 682).

Concili d'Orleans I, del 511, can. 17: «*Ut omnes basilicae, quae per diversa loca constructae sunt vel quotidie construuntur, secundum priorum canonum regulam in eius episcopi, in cuius territorio positae sunt, potestate consistant*», 19 (MAASEN, *Concilia*, pàg. 6).

Concili d'Orleans I, del 511, can. 17: «*Ut basilice in cuius territorio sunt in eius episcopi maneant potestate. Omnes autem basilice que per diversa constructe sunt vel cotiide construuntur placuit, secundum priorum cannonum regulam, ut eius episcopi in cuius territoria posite sunt potestate consistant*», 207 (MAASEN, *Concilia*, pàg. 6).

Concili de Toledo I, del 397-400, can. 11: «*Nullus potens, clericus aut laicus nudatus a rebus suis audeat iudicare nisi prius illi restituantur ad integrum omnia quae illi tulit*», 314 bis (VIVES, *Concilios*, pàgs. 22).

Concili de Toledo VII, del 684, can. 4, 19 (MANSI, *Concilia*, X, col. 768).

Decreta Gelasii : «*Quatuor, inquit, tam de reditu quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum una sit pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiae memoratam dependere quantitatem, sic clerus ultra delegatam sibi summam nihil insolventer noverit expetendum. Ea vero, quae ecclesiasticis aedificiis adtributa sunt, huic operi veraciter prorogata locorum doceat instauratio manifesta sanctorum; quia nefas est, si sacris aedibus destitutis in lucrum suum praesul impendia his designata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen, iuxta quod scriptum est: ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est, oportet etiam praesenti testificatione praedicari et bonae famae praeconiis non taceri*», 19 (MANSI, *Concilia*, VIII, col. 45).

Lex Visigothorum: referències generals

Iudicialis Liber, 521

Lex Gotica, 10, 18, 24, 32, 174, 178, 208, 211, 389, 548

Lex gotica et nostra, 167

Liber Iudicum, 256

Secundum auctoritatem Legis Gotticae et secundum usaticos terrae, 501

Lex Gotica et Lex Francorum, 285

Lex Visigothorum: referències precises

LV V.6.3, 109, 111

LV VII.5.2, 125

LV X.3, 3

Lex Visigothorum: citacions i glosses

LV II.1.6.: *Per auctoritate sacratissime legis quam precepit: «aut evacuet princeps quod male contraxit aut certe post eius mortem, ad eum cui iniustitia facta est aut ad heredes eius res ipse unde iniustitia facta est incunctater debeant revocari*», 191

LV II.1.23.: «*Iudex ut bene causa cognoscat, scripturas requirat ut veritas certius inveniri possit ne ad sacramentum facile veniatur. Hoc enim iusticie potius indagatio vera commendat ut scripture ex omnibus intercurrant et iurandi necessaria sese omnio suspendat*», 292

LV II.1.25. (21 segons el document): «*Iudex, qualiter faciat iudicium; si de una parte testes aduxerint, debere recipere, pars altera de iudicio se absque iudicio se substraxerint fraudulentis, producere testem alium omnino illicitum erit; et si abuerit quod racionabiliter in eis acusan, potenter audiatur a iudice*», 90

LV II.1.25.: «*Si vero ordinante iudice una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipi, pars altera de iudicio se absque iudicis consultum subtraxerit, liceat iudici prolatos testes accipere, et quod ipsi testimonio suo firmaverint ille qui eos protulit sua instantia consignare*», 132

LV II.1.25.: «*Si de facultatibus vel rebus maximis aut eciam dignis negocium agitur, iudex presentibus utriusque partibus duo iudicia de re discussa conscriba. Si vero, ordinante iudice, unam pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipere, pars altera de iudicio se absque iudicis consultu subtraxerit, liceat iudici prolatos testes accipere et quod ipsi testimonio suo firmaverint ille qui eos protulit suam instantiam consignare. Nam ei qui fraudenter se de iudicio sustulit producere testem alium omnino illicitum erit*», 211

LV II.1.25.: «*Nam si una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipi altera pars de iudicio, absque iudici consilio se substraxerit, liceat ad iudici prolatos testes accipere et quod ipsi testimonio illorum firmaverint ille qui eos protulit sua instantia consignare. Nam ille qui fraudulenter se de iudicio sustulit producere testem alium homnino erit illicitum*», 213

LV II.1.25.: «*Si una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipi pars altera de iudicio se absque iudice consultu substraxerit liceat et iudici prolatos testes accipere et quod ipsi testimonio suo firmaverint ille qui eos protulit sua instantia consignare. Nam ille qui fraudulenter se de iudicio sustulit producere testem alium omnino erit illicitum*», 272

LV II.1.25.: «*Si vero, ordinante iudice, una pars testes adduxerit et, dum oportuerit eorum testimonium debere recipi, pars altera de iudicio se absque iudicis consultu subtraxerit, liceat iudici prolatos testes accipere, et quod ipsi testimonio suo firmaverint, illi qui eos protulit sua instantia consignare. Nam ei qui fraudulenter se de iudicio sustulit, producere testem alium omnino erit illicitum*», 350

LV II.1.25.: «*Si ordinante iudice una pars testes adduxerit et dum oportuerit eorum testimonium debere recipi, pars altera de iudicio se absque iudicis consulta subtraxerit, liceat iudici prolatos testes suscipere, et quod ipsi testimonio suo firmaverint illi qui eos protulit sua instantia consignare*», 505

LV II.1.25. (26 segons el document): «*Quod si pars, que pro negotio quocumque compellitur, professa fuerit aput iudicem non esse necessarium a petitore dare probationem, quamlibet parve rei sit actio, conscribendum est a iudice, suaque manu iudicio roborandum, ne fortasse quelibet ad futurum ex hoc intentio moveatur*», 209

LV II.1.26. (25 segons el document): «*Hec tamen noviter adiciendum huic legi innectimus ut, si talis causa occurrerit, unde compositio exsolvi minime possit, tunc ab illo ratio X et XX solidi exigenda est iudici vel saioni qui aut comodatum sibi rem in constituto die reddere non occurrerit aut qui rei alienę debitor vel iniustus possessor extiterit*», 194

LV II.1.29. (30 segons el document): «*Non numquam gravedo potestatis depravare solet iustitiam sanctionis. Que dum sepe valet certum est quod semper nocet; quia dum frequenter vigore ponderis iustitiam premit, numquam in statum sue rectitudinis hanc redire permitit. Ideoque quia sepe principum metu vel iussu solent iudices iustitie interdum contraria legibus iudicare, propter hoc tranquillitatis nostre uno medicamine concedimus duo mala sanare. Decernentes ut cum repertum fuerit qualecumque scripture contractum, seu quodcumque iudicium non iustitie vel debitis legibus sed iussu aut metu principum esse confectum hoc quod devium iustitie vel legibus iudicatum est atque [...] in nihilum redeat*», 209

LV II.2.5.: «*Ab utraque parte sit probatio requirenda tam a petente quam ab eo qui petitur iudex causam debeat recipi*», 7

LV II.3.1: *Secundum legem gothicam que legitur in secundo libro et in tercio titulo «De maiorum culminum excellenciis*», 305

LV II.4.2.: «*si amonitus quisquam a iudice de ea re que noverit testimonium peribere noluerit, si nobilis persona est, nullus homo non debet ulterius suum testimoniurn recipere; si vero minor ingenua persona est, et dignitatem et testimonium debet carere et centum flagella infamatus suscipere*», 123

LV II.4.2.: «*Iudex, causa finita et sacramento, ut ipse ordinaverit, a testibus dato, iudicium emittat*», 209

LV II.4.7.: «*Si quis cause sue cupiens accelerare propositum testem in iudicio protulerit si ille contra quem causam habet presens adfuerit, et quid in reprobacione oblatis testibus opponat nescire se dixerit, res siquidem ipsa de qua agitur per oblatores testimonium testium in iure illius ad cuius partem testificaverunt iudicis instancia contradatur*», 244

LV II.5.2: «*Pacta vel placita per scripturam factam nullatenus inmutari pemitimus*», 313

LV II.5.4. (IV.5. en el document): «*Contra priorum definitione filio vel heredi non liceret veniret. Filio vel heredi qui contra pacta aut legitima definitione inrumpere voluerit per omnia remaneat*», 192

LV II.5.7.: «*De turpis et illicitis rebus inter quascumque personas nullum pactum seu quamcumque definitionem ex omnibus nullo tempore decernimus posse valere*», 220

LV II.5.10.: «*De superfluis scripturis confectis de statu scripturarum solet dubietas in controversiis exoriri. Ideo precepto decernitur evidenti, ut quorumcumque virorum ac feminarum testamento donationes, dotes vel quascumque scripturas conficerit amplius quam lex iubet in quibuscumque partibus sive personis contra sanctionem legis de quarumcumque rerum distributione decreverit, maneat cuncta que salubrius subsistunt ex legis auctoritate. Illa sola decident que contra legem inveniuntur manere descripta et scripture que secundum legis ordinem conscripte noscuntur ipse debent valere*», 220

LV II.5.12.: *Ubi dicit qualiter «confirmari debeat ultimas omnium voluntates qui justa quarti hordinis modum verbis totum modum coram probacione promulgata [...] testes qui hoc audierunt infra VI menses coram iudice iuracione confirment [...]*», 315

LV III.3.11.: *Secundum sententiam illius goticae legis qua precipitur ut «sollicitatores adulterii uxorum alienarum, mox ut manifestas iudiciis detecti exstiterint, in eius potestate tradantur cuius uxorem sollicitasse reperiuntur, ut illi quoque de his quod voluerit sit iudicandi libertas quem coniugalis ordo huius ultorem criminis legaliter esse demonstrat*», 366

LV IV.2.6.: «*In generalibus donationibus*» *lex precipit quod si «per donationem condite scripture vel per consignationem aut per traditionem rerum rem sibi donatam aut traditam, quis in iure suo perceperit sine inquietudine possidere debbit*», 308

LV IV.2.20. (19 segons el document): «*Ut qui filio non reliquerit, faciendi de rebus suis quod voluerit abeat potestatem. Omnis ingenuus vir adque femina sive nobilis sive inferior, qui filios vel nepotes aut pronepotes non reliquerit, faciendi de rebus suis quod voluerit, indubitanter licentiam abeat*», 14.

LV IV. 2.20.: «*Omnis ingenuus, vir sive femina, seu nobilis seu inferior fuerit, si filios aut nepotes seu etiam pronepotes non reliquerit, faciendi de rebus suis quod voluerit habeat potestatem*», 155

LV IV.3.2.: «*Illos annos in pupillarum accionibus computandos esse censemus quibus videlicet illorum pater aut mater rem charuisse noscuntur, id est, ut ex eo tempore cum pupillaribus annis usque ad quinquagenarium numerum suma pertendat*», 272

LV IV.3.3.: «*Ut si aliquae contra minorum personas adverse accesserint acciones, his intencionibus tutor, si elegerit, debeat parare responsum. Certe si neglexerit, repenti quod postulat a iudice restituatur*», 309

LV IV.5.1.: «*Ideo abrogat a legis illius sententia, qua pater vel mater aut avus sive avia in extraneam personam facultatem suam conferre si voluissent potestatem aberent vel etiam de dote sua facere mulier quod elegerit in arbitrio suo consisteret, ista magis servetur a cunctis moderata censura*», 220

LV IV.5.2.: «*Denique constituentes ut de dote sua mulier habens filios vel nepotes non amplius quam de quarta parte potestatem habeat ecclesiis atque libertis seu cuicumque voluerit conferre, et hoc causa mercedis*», 220

LV IV.5.6.: «*Iam vero quod ad die huius lata legis vel tempora quicumque pontificum de his qui ad fidelibus in Dei aecclesiae testata vel conlata esse noscuntur, aliqui exinde abstulerit suo quod iuri vel aecclesiae principali amplificaverit, seu quicumque persone quolibet modo quodcumque tale concesserit nulla temporum longevitate securum ut iusta permissum ordine quodcumque et per quocumque talia fuerit comisisse detectum eam ipse qui presumpsit una cum legitimis satisfactione rei propria illi aecclesiae cui tulit ulla, in quam deliquit reformare cogendus est; quod et si de rebus propriis non abuerit unde componat, et in omni integritate eo que presumpsit aecclesiae cuitulit restituat*», 15

LV IV.5.6.: «*Haec igitur lex non solum pro rebus quod in ecclesiis absolutis vel diocesanis conlata sunt observabitur, set sub generale nomine omnium aecclesiarum, id est a monasteriorum quam etiam feminarum, omni modo in institutione implebitur*», 15

LV V.1.1.: «*De donationibus aecclesiis datis: Si famulorum meritis ut iuxta compellimur debite compensare lucra mercedis quanto iam copiosius pro remedium animarum divinis cultibus et terrenis debemus impendere, et in pensis legum soliditate servare. Quam propter quoscumque res sancti Dei vaselicis, aut pro principum aut pro quorumlibet fidelium donationis conlatae reperiuntur votive, hac potencialiter pro certo censetur, ut in earum iura inrevocabili modo legum firmitate firmantur*», 15

LV V.1.1.: «*De donationibus Ecclesie factis ... Quapropter quascumque res si sunt Dei basilicis aut principum aut quorumlibet fidelium donationes collate reperiuntur votive ac potencialiter pro certo censemus ut in earum iure inrevocabili modo legum firmitate firmantur*», 186

LV V.1.1.: «*Si famulorum meritis iuste compellimur debite compensare lucra mercedis, quanto iam copiosius pro remediis animarum divinis cultibus et terrena*

debemus impendere et impensa legum soliditate servare. Quapropter quecumque res sanctis Dei basilicis aut per principum aut per quorumlibet fidelium donationes collate reperiuntur votive ac potencialiter pro certo censemus ut in earum iure irrevocabili modo legum eternitate firmentur», 207

LV V.1.1.: «*Quapropter quaecumque res sanctis Dei basilicis aut per principum aut per quorumlibet fidelium donationes collate repperiuntur votive ac potencialiter, pro certo censetur ut in earum iure irrevocabili modo legum aeternitate firmetur», 244*

LV V.1.1.: «*Quecumque res sanctis Dei basilicis votive ac potencialiter collate reperuntur pro certo censemus, ut in earum iure irrevocabili modo legum eternitate firmetur», 292*

LV V.1.1.: «*De donationibus ecclesiis datis», quod si «per principum aut quorumlibet fidelium donationem collatę reperiuntur votive ac potencialiter in earum iure irrevocabili modo legum ęternitate firmetur», 308*

LV V.1.1.: «*Si famulorum meritis iuste compellimur debite compensar[e luc]ra mercedis, multo iam copiosis pro rem[ediis anim]arum et [terrena] debent impendere [et impen]sa legum soliditate servare, ad eo quecumque res sanctis Dei basilicis consequuntur quocunque dono vel quacunque collacione pro certo censemus, ut in earum iure irrevocabili modo legum eternitat[e] firm[entur]», 391*

LV V.1.1.: *Ut quecumque res sanctis Dei ecclesiis «per principum seu quorumlibet fidelium donationes votive ac potencialiter collate reperiuntur, ut in earum iure eternaliter maneant», 441*

LV V.2.2.: «*Donatio regis potestatis quod in quibus personis conferuntur vel conlate sunt in eorum iure persis[tant in] quorum nomine eas potestas contulerit [regia ea videlicet rati]one, ita ut huiusmodis [regalis mani]fficientia cofnlatio attributa in nomine eius qui] hoc promeruit transfusa permaneat, ut quitquit de oc facere voluit, iudicare volerit potestatem in omnibus abeat», 15*

LV V.2.2.: «*De donacionibus regis: Donacio regi et potestis, [quae] in quibuscumque personis conferenter sive conlate sunt, in eorum iure persistunt, in eorum nomine eas potestas contulerit regis; ea videlicet racione, ut ita [h]uiusmodi regalis munificencie conlacio adtributa in nomine eius, qui hoc promeruit, transfusa permaneat, ut quiquid de hoc facere vel iudicare volueris, potestatem in omnibus habeas. Quod si eciam his, qui hoc promeruit, intestatum dicesserit, debitis secundo legibus [h]eredibus res ipsas, suscessionibus ordine pertinebit, et infringi conlate magnificencie gratie nullo modo poterit; quia non oportet principum, statute convelle, que convalenda esse precipientes culpa non fecerit», 77*

LV V.2.2.: «*De transactionibus ... De donationibus ... Donaciones principalis potestatis, que in quibuscumque personis conferuntur sive collate sunt, in earum iure perhenniter consistent, in quorum nomine eas potestas contulerit regia*», 417

LV V.2.6.: «*Res donate si in presenti tradite sunt nullo modo repetantur a donatore*», 231

LV V.4.20.: «*Si quis rem que est per iudicium repetenda, priusquam adversarium legaliter id est iudicialiter superet, ita vendiderit vel donaverit alicui aut forsitan tradiderit occupandam ut absque audientia iudicis privetur dominium possessoris, ipse qui possidet per executionem iudicis, rem que occupata fuerat statim recipiat, nec de eius postmodum repetitione contendat, etiam si causa sit bona petentis*», 178

LV V.4.20.: «*Si quis rem quae est per iudicium repetenda priusquam adversarium suum iudicialiter superet vendiderit vel donaverit*», 314bis

LV V.6.3.: «*Decem dies institutum aut quod debent dissimulaverint reformare, tunc creditor iudici vel bonis hominibus civitati pignus ostendebat, ut quantum iudicio eius et trium virorum fuerit extimatum, sit licentia distraendi*», 95.

LV V.6.3.: «*reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel prepositos civitatis pignus ostendat ut quantum iudicio eius vel trium honestorum virorum fuerit extimatum sit licentia distraendi, et postmodum de precio venditi pigneris creditor quantum ei debebatur sibi evidentius tollat et relicum ille recipiat qui pignus deposuerat*», 160

LV V.6.3.: «*De debitis et pignoribus, ut transactis X diebus licentiam habeat creditor eum vendendi sive donandi vel faciendi suam voluntatem*», 183

LV V.6.3.: «*Tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendet ut quantum iudicio eius et trium honestorum virorum fuerit extimatum sit licentia distraendi et postmodum de precio venditi pigneris creditor quantum eis debebant [sibi evidentius] tollet et reliquium ille recipiat qui pignus deposuerat*», 189

LV V.6.3.: «*Pignus quod pro debito deponitur, si pro debito deponitur, si per cautionem fuerit obligatum et ille qui pignus deposuerat ad tempus constitutum debitum reformare dissimulet, post diem cautionis exactum usque ad decem dies pignus salvum domino reservetur aut eidem domino, si in propinquo est, reportetur atque ut restituat debitum moneatur. Quod si per negligentiam suam debitor debitum implere distulerit, addantur usure. Certe si debitum reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendat, ut quantum iudicio eius vel trium honestorum virorum fuerit estimatum, sit licentia distraendi. Et postmodum de precio venditi pigneris creditor, quantum ei debetur, sibi evidentius tollat et reliquium ille recipiat qui pignus deposuerat*», 194

LV V.6.3.: «*reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel prepositos civitatis pignus ostendat ut quantum iudicio eius vel trium onestorum virorum fuerit extimatum sid licencia distraendi, et postmodum de precio venditi pigneris creditor quantum ei debebatur sibi evidencius tollat et relicum ille recipiat qui pignus deposuerat*», 236

LV V.6.3.: «*reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendat ut quantum iudicium eius vel trium honestorum virorum fuerit extimatum, sit licentiam distrahendi, et postmodum de precio venditi pigneris quantum ei debebatur evidentius tollat et relicum ille recipiat qui pignus deposuerat*», 250

LV V.6.3.: «*reformare dissimulaverit, tunc creditor iudici vel preposito civitatis pignus ostendat ut quantum iudicio eius vel trium honestorum virorum fuerit extimatum, sit licenciam distrahendi, et postmodum de precio venditi pigneris quantum ei debebatur evidentius tollat et relicum ille recipiat qui pignus deposuerat*», 257

LV V.6.3.: «*Pignus quod pro debito deponitur, si per caucionem fuerit obligatum usque ad diem caucionis exactum pignus salvum domino reservent atque ut debitum restituat, mo]neatur. Quod si debitum reddere fortasse distulerit usque ad Xm dies expectetur atque ut debitum restituat moneatur. Quod si debitum reddere noluerit, pingnus iudici vel preposito civitatis ostendatur atque in eis presencia cum aliis honestis viris distrahatur et de precio hoc, quod illi debet, evidentius tollat; relicum vero ille accipiat qui debitum debebat*», 408

LV V.6.6.: «*Si viventis cuiuslibet manifesta culpa non apparet, nefas esse non dubitandum est ut eum quisque post obitum mansisse si reum accuset. Ne ergo in fraude heredis defuncti quicumque post hec talia conetur presumere huius legis sanctione redargui se noverit; scilicet ut si quis quemlibet defunctum violentum sibi aut pervasorem sue rei sive direptorem seu debitorem fuisse adstruxerit, eumque quodcumque illicitum secundum superiorem ordinem dixerit perpetrasse, non aliter eius assercioni credatur nisi per quamcumque scripturam aut testificationem legitimam id verum esse indubitanter edoceat*», 178

LV V.7.8.: «*Si quis ingenuum ad servitium addicere voluerit, ipse doceat quo ordine ei servus advenerit. Et si servus ingenuum se esse dixerit, et ipsi simili modo ingenuitatis sue firmam ostendat probationem*», 18

LV VI.5.11.: «*Qui sine causa interfecerit ominem pro omicidio puniatur*», 96

LV VII.2.9.: «*Omnis qui hemit suum presentet hoctorem*», 42

LV VII.5.2.: «*Set sola negligentia, casum, adque incuriam suam quisque perdiderit scripturam, vel sibi dixerit fuisse ablatam, si testes qui in eadem scripturam subscripserit adhuc subprestis existit, per ipsum poterit coram iudice omnis ordo scripture*

perdite reparare. Quod si testem ipsum qui in eadem scripturam subscriptor accessit mortuum esse contigerit, tunc si legitimi et cognitores reperti fuerint alii testes, qui eadem scriptura se dicant vidisse et omnem textum vel firmitatem eius scripture plenissime nosse, similiter publice iudicum investigatione per eorum testimonium ille qui scripturam perdidit, poterit suam reparare et percipere veritatem», 25

LV VII.5.2.: *«Sed sola neglegentia, casum, atque incuria suam quisquis perdiderit scriptura, vel sibi dixerit fuisse ablata, si testes qui in eadem scripturam subscripsit adhuc subprestis existit, per ipsum poterit coram iudice omnis ordo scripture perditae reparari. Quod si testem ipsum qui in eadem scriptura subscriptor accessit mortuum contingerit esse tunc si legitimi et cognitores reperti fuerint alii testes, qui eadem scriptura se dicant vidisse et omnem testum vel firmitatem eiusdem scripture plenissime nosse, similiter publica iudicum investigatione per eorum testimonium ille qui scripturarum perdidit, poterit suam reparare et percipere veritatem», 26*

LV VII.5.2.: *«Set sola negligentia, casu, adque incuria suam quisquam perdiderit scriptura, vel sibi dixerit fuisse ablatam, si testes qui in eadem scripturam scripsit aut suprestis existit, per ipsum poterit coram iudicem omnis ordo scripture perditae reparare. Quod si testem ipsum qui in eadem scripturam subscriptor accessit mortuum esse contingerit, tunc si legitimi et cognitores reperti fuerint alii testes, qui in eadem scriptura se dicunt vidisset, audisset, et omnem textum vel firmitatem eius scripture plenissime nosse, similiter publica iudicum investigatione per eorum testimonio ille qui scripturam perdidit, poterit suam reparare et percipere veritatem», 27*

LV VII.5.2.: *«Si testis ipse qui in eadem scriptura subscripsit aduc sub prestes extiterint, per ipsum poterit coram iudice omnis ordo scripture perditae reparari; quod si testem ipsum qui in eadem scripturam subscripsit mortuum esse contingerit, tunc alii testes qui in eadem scripturam se dicunt; et omnem textum vel firmitatem eiusdem scripture plenissime nosse similiter publica iudicum investigatione per eorum testimonium ille qui scripturam perdidit poterit suam reparari et percipere veritatem», 216*

LV VII.5.2.: *«Si quis scripturam falsam fecerit aut recitaverit», 119*

LV VII.5.2.: *«Si vero alicuo iuri debitam scripturam ad ignem concremaverint aut eadem scripturam substraxissent vel concremasent coram iudicem suas professiones depronant quod professiones ad testibus roboratas, perditas vel vinciatas scripturas robur obtineant, quod si evidentissime quod scripturas continebant recordare non potuerint, tunc illis quibus scripturas fuerint habeant licenciam comprobare per illorum sacramentum vel per testem», 137*

LV VII.5.2.: *«et ita datum testimonium veridice scripturas repparent veritatem», 137*

LV VII.6.2.: «De falsariis matallorum ... De his qui solidos aut monetam adulteraverint» ut humiliores persone «statum libertatis sue amittant cui rex iusserit servitio deputandum», 417

LV VIII.1.2. i VIII.1.5.: «Ipsam causam de qua agitur quasi victus perdat» quare absque audientia iudicantis privatum fuit dominium possessoris. Quod si ille illud abstulis quod per nullum iudicium ei debebatur, reddat in duplum», 314 bis

LV VIII.1.5.: «Quod si non expectata discussione id quod ab alio possidetur aut iuris alterius esse dinoscitur invaserit, omne quod abstulit vel presumptuosus invasit, tam in mancipiis quam in ceteris rebus, duplum ei restituat de cuius iure visus est abstulisse vel singulorum annorum fruges quas inde fideliter collegisse iuraverit petitori compellatur exsolvere», 178

LV VIII.1.5.: «Nullus comes, vicarius, villicus, actor, aut procurator, rem quae ab alio possidetur, post nomen regiae potestatis aut dominorum suorum usurpare praesumat ante iudicium», 314 bis

LV VIII.1.7.: «Nullus domum inquietet absentis nec in expeditione publica constituti; et si quod preiudicium recipere potuisset, absente eo quem fuerat conventurus, invaserit, reddat in duplum. Si vero illud invaserit quod per nullum iudicium illi debebatur, reddat in triplum», 178

LV X.1.2.: «Divisionem per scripturam factam si inter heredes convenerit permanere iubemus et divisio ipsa plenam habeat firmitatem», 313

LV X.1.3.: «Quod si plures fuerint in divisione consortes, quod a multis vel ad melioribus constitutum est a paucis vel deterioribus non convenit aliquatenus inmutari», 313

LV X.2.3.: «Ut omnes cause tricennio concludantur», 350

LV X.2.4.: «Nec contra hunc numerum, in quo et iam veritas perfecte completur etatis, atemtet comoveri vox cuiuscumque petitionis», 350

LV X.2.6.: «Nam quod XXX quisque annis completis absque irruptione temporis possidet, nequaquam ulterius per repentis calumpniam amittere potest», 244

LV X.2.6.: «Si quis possessor per triginta annos et amplius res quascunque possederit absque interruptione temporis, in ejus jure persistat, et nequaquam ulterius per repentis calumpniam amittere potest», 314 bis

LV X.2.6.: «Nam quod, XXX quisque annis expletis, absque interruptione temporis possidet, nequaquam ulterius per repentis calumpniam amittere potest», 350

LV X.3.4.: «*Verum et ubi unus possessor sine alterius domini mansoribus publice possidens per evidencia signa locum ex integro vindicare videtur, nulla ratio sinit ut eius possessionis integritas decerpatur. Unde si alter illic se per presumptivam introduserit novitatem, nihil nocere poterit possessori*», 244

LV X.3.5.: «*Si quod[cumque ante adventum Gotorum de ali]cui fundi iura remo[tum est et alii cum po]ssessionem aut vindicione[m] aut do[nationem] aut divisionem aut aliqua transactione transla[tum est] ut in eis fundi [ad quod] Romanis antiqu[itus probatur iure iustum consistat], cum autem proprietas fundit nul[lus fortissimis] signis aut limitibus proban[tur que debeat obse]rvari, eligat inspectio iudi[cantium] quos par[ci]um consencio elegerint ut iudex quod certiores agnoverit vel seniores faciat e[os] sacramenta prebere quod terminos s[ine ulla fraude de]mons[tra]verint», 15*

LV X.3.5.: «*Cum autem proprietas fundi nullis certissimis signis aut limitibus probatur, quid debeat observari eligat inspectio iudicantium, quos parci]um consensus elegerit, ita ut iudex quos certiores et seniores agnoverit, faciat eos sacramenta prebere quod terminos absque ulla fraude demonstraverint*», 350

Preceptes i capitulars carolingis

«*De his, qui sine consensu episcopi presbyteros in ecclesiis constituunt vel de ecclesiis eiciunt vel ab episcopo vel a quolibet misso dominico admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum persolvant, aut aliam harmscaram sustinean*», 19 (BORETIUS, KRAUSE, *Capitularia*, II, pàg. 12, cap. 1).

«*De his, qui nonas et decimas iam per multos annos aut ex parte aut ex toto dare neglexerunt, volumus, ut per missos nostros constringantur, ut secundum capitularem priorem solvant unius anni nonam et decimam cum sua lege et insuper bannum nostrum; et hoc eis denuntietur, quod, quicumque hanc negligentiam iteraverit, beneficium, unde haec nona et decima persolvit debuit, amissurum se sciat*», 19 (BORETIUS, KRAUSE, *Capitularia*, II, pàg. 3, cap. 5).

«*Quicumque decimam abstrahit de ecclesia, ad quam per iustitiam debet dari, et eam praesumptiose vel propter munera aut amicitiam vel aliam quamlibet occasionem ad aliam ecclesiam dederit, a comite vel a misso nostro distringatur, ut eiusdem decimae quantitatem cum sua lege restituat*», 19 (BORETIUS, KRAUSE, *Capitularia*, II, pàg. 3, cap. 6).

«*Precipimus atque iubemus ut nullus comes aut iudex publicus vel quislibet ex iudiciaria potestate presbiteros aut omnia que ad Orgellitanum episcopatum pertinere*

noscuntur suis usibus usurpare vel decimas ab eis seu quaslibet alias functiones exire aut distrahere ullatenus presumat, neque parrochias temporibus domni et genitoris nostri ac nostro a se suisque decessoribus habitas, id est Orgellitanam, Bergitanam, Cerdaniensem, Paleariensem, Anabensem, Cardosetanam, Terbiensem, Gestabiensem et Ripacorcensem eorumque presbiteros ullus quislibet arripere aut in suos usus retorquere vel a iure Orgellitane ecclesie abstrahere aut distrahere presumat, sed liceat supradicto episcopo suisque successoribus sub canonica intitutione vivere et suos presbiteros atque clericos disponere de decimas ab eis sue ecclesie debitas absque cuiuslibet contradictione aut usurpatione vel minoratione recipere atque quieto ordine in Dei nostroque servicio incessabiliter permanere», 207 (ABADAL, Catalunya Carolíngia, II, pàgs. 282-285).

Dels falsos capitulars de Benet Diaca: «*Quecumque a singulis regibus circa sacras ecclesias sunt constituta vel singuli quique antistites per singulis ecclesiis impetrarunt, quia pena sacrilegii viget, solida eternitate servantur. Clerici autem non secularibus iudicibus sed episcopali audientie reserventur; fas enim non est ut divini subdantur arbitrio seculari*», 207 (MIGNE, *Patrologiae Latinae*, XCVII, col. 763, cap. 111).

Costum

Usum de Barchinona et de Urgello sine enganno, 392

